

د افغانستان کالنی

د اطلاعاتو او کلتور وزارت

ګڼه ۲۲

مدیر مسئول: محمد صدیق سروری

کال: ۱۳۵۵-۵۴

اعضای مسلکی :

غلام سخی « سپیلنی » نور احمد « کار ورد »

محمد آصف « خرمی » آصفه « مہر اعتمادی »

محمد مہدی « بشیر »

رهبر ۱ نقلا ب پنا غلی محمد داود رئیس دو لت و صدر اعظم دولت جمهوری افغانستان

پیام به مناسبت سالگرد روز نامه

جمهوریت

۱۲-اسد ۱۳۵۴

خود را در توضیح اهداف عالیة جمهوریت بجا آورده اند، بعد از این نیز وظایف خود را درین رسالت مهم تاریخی و ملی خود موفقانه انجام دهند .

توفیق مزید خداوند (ج) برای شان مسئلت

مینمایم .

محمد داود

بروز نامه جمهوریت !

خوشتند سومین سالروز تاسیس روزنامه جمهوریت را در روشن ساختن اهداف مترقی دولت جمهوری ونظام جمهوریت بکارکنان این نامه به آرزوی موفقیت بیشترشان تهنیت میگویم .

امیدوارم طوریکه طی دو سال وقایع مهم افغانستان را در اوراق تاریخ سپرده و رسالت

پیام بمناسبت تجلیل از نهضت نسوان

۲ سنبله ۱۳۵۴

از آنجائیکه دین مبین اسلام به زنان هرگونه مزایای معنوی و حقوق انسانی را اعطاء کرده و اولین منادی آزادی زن در جهان است، دولت جمهوری بادرک این واقعیت در مورد موقف و مقام زن در انکشاف جامعه مانظر خاص داشته و توجه بر آن است تا در کلیه شئون حیات اجتماعی، فرهنگی، کلتوری و سیاسی سهم گرفته و حقوق شان تامین گردد .

موضوع بی سوادی و رسم و رواج های بیجا و تعصبات بيمورد که مانع بزرگی در راه پیشرفت زنان کشور مامیباشد امیداست با تطبیق پلانهای بنیادی در برابر این موانع

خواهران گرامی !

جای مسرت است که سالگرد نهضت زنان در افغانستان برای بار اول تجلیل میگردد امید است تدویر از این روز تاریخی در تسویر و انکشاف نهضت زنان افغان مفید و ارزنده باشد شانزده سال قبل از امروز بنابر ضرورت عصر و زمان بمنظور سهم گیری فعال زنان کشور در انکشاف جامعه ما با تصمیم قاطع و عزم راسخ حکومت موانع ازین برداشته شد و از آن تاریخ زنان افغان در ساحة عمل دوش بدوش برادران خویش قدم گذاشتند و در شئون مختلف اجتماعی سهم گردیدند .

نسوان افغان حمايت کامل نموده توقع ميروږ
 اين کانون زنان افغان باثر جديت و فعاليت
 کميټه هاي مختلف در مرکز و ولايات در راه
 تنوير و ارتقاي سويه ذهني و حياتي زنان
 کشورما قدم هاي مؤثر برداشته و در تشریک
 مساعي بابرادران شان رسالت تاريخي خود را
 در ساختمان يک جامعه پيشرفته و مترقي افغاني
 بنحوايسته اي انجام دهد .

بارسال اين پيام آرزومندم خداوند توانابه
 همه خواهران و دختران عزيز کشورما در انجام
 و جايب ملي و خدمات صادقانه شان به وطن
 توفيق مزيد اعطاء نمايد .

مجادله معقول صورت گيرد و در راه رفع آن
 گام هاي متين و مستحکم برداشته شود و زنان
 افغان از حقوق مدني خویش بيشتر بهره مند
 گردند .

در مورد انکشاف ذهني و فکري و اهميت
 سهمگيري زنان در پيشرفت جامعه شان نظر
 جهاني معطوف گردیده و سعی مداومي در اين
 راه جريان دارد تا مقام زنان در سطح ملي
 و بين المللي ارتقاء يابد و منحيث افراد در
 انکشاف جامعه و تامين و تحکيم صلح بين المللي
 سهم شان را بصورت بارزتر بتوانند تبارز دهند.
 دولت جمهوري موافق با ارزش هاي ملي از
 پروگرام هاي تنوير ميرمنو تولنه در راه انکشاف

پيام به مناسبت روز سواد و مطبوعات

ما بوده و تازمانیکه مجادلات وسيع برای امحای
 آن رویدست گرفته نشود و اکثریت قاطع مردم
 ما با سواد نگردد زمینه افهام و تفهیم واقعی
 میسر نمیگردد. بادرک این واقعیت است که
 مساعي دوامدار در چوکات ریاست مجادله
 بایسواد پی ریزی میشود .

همچنان مجادله بایسواد از طریق افتتاح
 مکاتب بيشتر ابتدای و متوسط و شامل ساختن
 بيشتر اطفال در آنها به منظور تضمین دانش
 آموزی ابتدائی به شدت جريان دارد .

بادرنظر داشت این واقعیت که اکثریت
 قاطبه مردم مارادهاقین و زارعین تشکیل میدهد

هموطنان گرامی !

مسرورم دومین سالگرد روز سواد و روز
 مطبوعات در پرتو رژیم جمهوري کشور با امید
 وسيع برای يك آینده روشن و ثمر بخش تجلیل
 میگردد .

سواد و مطبوعات که چنین علت و معلول
 باهم پیوند ناگسستنی داشته یکی زیربنای
 ضروری فکري و دیگر قشر رهنمائی را تشکیل
 میدهد بصورت خاص در نظر رژیم جمهوري
 مامی باشد .

مسلم است که بیسوادی مانند مرض و فقر
 یکی از امراض خطرناک اجتماع روبه انکشاف

دولت جمهوری سواد آموزی حیاتی و حرفوی را يك ركن اساسی پالیسی سواد آموزی در افغانستان میداند زیرا از این طریق ده‌ها قین یم سواد کسب میکنند و هم در امور زراعتی رهنمائی گردیده و سطح تولید زمین بلند برده میشود. چون خدمات سواد آموزی و مطبوعاتی از بعضی جهات متمم همد یگر اند یقیناً وزارت اطلاعات و کلتور از طریق وسایل سمعی و بصری کتابخانه های عامه و نشرات موقوته و غیر موقوته در راه تعمیم سواد در کشور مساعی اش را توسعه خواهد بخشید امید است مؤسسات مربوط سواد آموزی و مطبوعات در راه پخش و تعمیم سواد خدمات اطلاعاتی و کلتوری مطابق پالیسی های تدوین شده دولت جمهوری تشریک مساعی نموده و موفقیات بیشتر را کسب نمایند .

مصاحبه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم بار و زمانه نگار چاپانی

سوال : مادرایت دیپلوماسی شمارادر حفظ مناسبات حسنه با سه قدرت بزرگ به خصوص ایالات متحده امریکا، اتحاد شوروی و چین تمجید میکنیم اینکار چگونه ممکن شده . و افق های سیاست عدم انسلاک چه میباشد ؟

جواب : طوریکه پیشتر گفتیم مردم ما آرزویی جز صلح و دسراسر دنیا ندارند بهمین دلیل روابط ما با دولت‌های که از آنها نام بردید دوستانه بوده و میباشد و با طبیعت سیاست خارجی ما مطابقت دارد .

معنی عدم انسلاک روشن است . ما به هیچ گروه و دسته بندی نظامی تعلقی نداریم ولی همیشه با کولونالیزم و امپریالیزم مخالف هستیم.

مصاحبه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم که بتاريخ ۲۶ سنبله ۴۰ با بناغلی کنزابدودو سیکائی روزنامه نگار روزنامه یومیوری شیمیون چاپانی .

سوال : افغانستان در آسیای مرکزی موقف خاص ستراتیژیک دارد. نظر شما درباره صلح و امنیت این قسمت جهان چه میباشد ؟

جواب : ملت‌های در حال رشد بیشتر از دیگران به صلح و امنیت ضرورت دارند بهمین مناسبت افغانستان نیز یکی از هواخواهان جدی صلح در این منطقه آسیا می باشد. اما تطبیق چنین آرزویی منفرداً میسر نیست امیدوارم که دنیا به این نظر رسیده باشد که صلح و امنیت بهترین راه برای بشریت است .

جواب : نظر به وضع موجوده فعلا چنين اميدى وجود ندارد .

سوال : نقشه شمابر اى حفظ آرامش و تضمين امنيت در آسيا بعد از جدال و يتنام چه ميباشد؟

جواب : ما از ويتنام خيلى دور هستيم و يتنام بيشتر نزديك بشما ست فكر ميكنم بهتر از ما شما وضع جنوب شرق آسيا را از پايان جنگ ويتنام بررسي کرده مى توانيد. ليكن از اينكه بعد از مدت ها جنگ و خون ريزى به پايان رسيد صلح برقرار شود ملتى پس از قربانى و فداكارى بى نظيره حق مسلمش كه آزادى است رسيد خوشحال هستيم . اميدوارم صلح در تمام مناطق جهان پايدار گردد .

سوال : اتحاد شوروى طرح هاى براى امنيت دسته جمعى در آسيا دارد در خالي كه چين با چنين پاليسى مخالف است و ميخواهد كيفيت و شاخص سياست كشور هاى آسيايى مبتنى بر هدايت و ابتكار خود شان باشد. آيا نظر شما در اين باره چيست ؟

جواب : به عقيده من موقف مهالك آسيايى با توجه به موقعيت و منافع خاص شان در اتخاذ روش هاى شان فرق ميکند. بهتر صورت صلح بهتر تشكيليكه تا مين شده بتواند طبعاً مايه خوشى ما خواهد بود .

سوال : شما از وظيفه عهده دار زعمائى كشور شده ايد از نتايج اصلاحات سياسى و انكشافات اجتماعى و اقتصادى كه تا كنون نصيب كشور شما گرديده است راضى ميباشيد ؟

سوال : افغانستان با مشكل داخلى پشتونستان روبرو ست كه پاکستان در آن دخيل مى باشد و چنين گفته شده كه افغانها سرحد كنونى را با پاکستان به رسميت نمى شناسد زيرا از طرف بريتانيا تحميل شده . نظر شما پيرامون حل مسالمت آميز اين مسئله چه مى باشد ؟

جواب : مسأله پشتونستان و سرحد نام نهاد مسأله يى نيست كه با تشكيل پاکستان بهيما آمده باشد . اين قضيه يادگار كلونياليسم انگليس كه هميشه با آن مخالفت نموده ايم در منطقه ميباشد كه توسط پاکستان تعقيب ميشود. آرزوى ما اينست كه بهر دم پشتون و بلوچ موقع داده شود كه مطابق آرزوى خود و رهبران شان در تهين سر نوشت آينده شان سهيم گردند. ما خواهان حل مسالمت آميز اين معضله هستيم ولى پاکستان از طريق پرو پاگند ها و تبليغات مبالغه آميز به اين موضوع شكل ديگرى داده است . اما اميدوارم كه هيچ دسيسه يى مردم پشتون و بلوچ را از آرزو و ارمان شان منحرف و منحرف کرده نemitواند .

تاجا كه مربوط به است همواره حاضر يم كه با پاکستان براى حل مسالمت آميز اين اختلاف سياسى راه حل معقول و شرافتمندانه جستجو نمايم از اينكه نيت پاکستان چيست مربوط بخود اوست .

سوال : آيا در آينده قريب در مورد حل مسالمت آميز اختلافات افغانستان با پاکستان اميدى هست يا خير ؟

جواب : به عقیده من دوسال برای آبادی يك مملكت مدت بسیار کمی است ولی طی این زمان کوتاه کارهایی در زمینه های مختلف مخصوصا در زمینه اقتصادی انجام شده است امیدوارم تحولات اقتصادی واجتماعی در افغانستان که فعلا رویدست داریم به نتیجه منجر گردد که به منفعت ملت افغانستان تمام شود.

سوال : آیا مسأله رفورم ارضی در افغانستان چگونه می باشد، خواهشمندم در این باره ابراز نظر فرمائید ؟

جواب : از اعلام قانون اصلاحات ارضی در افغانستان فقط چندماه میگذرد و یکسال بعد مایه تطبیق ارزشهای این قانون اقدام خواهیم کرد. ولی تکمیل این هدف بزرگ چندسال را دربر خواهد گرفت .

سوال : رویداد های جنوب شرق آسیا معیار های نظام دیموکراسی را درگزران کرده است . نظر شما درباره معیار های نوین چه می باشد ؟

جواب : هر کشوری در انتخاب معیار های نوین دیموکراسی بر حسب شرایط و مناسبات اجتماعی خویش عمل میکند. من برای تمام ممالک دنیا دستور العمل یکسانی سراغ ندارم .

سوال : افغانستان مانند دیگر ممالک دنیا از انفلاسیون جهانی صدمه دیده است نظر شما درین باره چه می باشد ؟

جواب : شك نیست که از انفلاسیون جهانی صدمه برداشته ایم . مادر این ناره باممالک جهان سوم موقف مشابهی داریم . نظر کامل دولت افغانستان درباره بحران اقتصادی جهانی در کنفرانس لیما که چندی پیش دایر شد توضیح شده است .

سوال نظر شما درباره همکاری های اقتصادی جاپان و افغانستان چه می باشد ؟

جواب : چون جاپان تاحال چنانکه باید در انکشافات اقتصادی افغانستان سهم قابل ملاحظه یی نگرفته است . لذا راجع به همکاری اقتصادی که تاحال اصلا وجود ندارد نمیتوانم چیزی بگویم .

سوال : آیا تقاضای مشخصی در مورد دریافت کمک های اقتصادی از جاپان بعمل آمده است ؟

جواب : بلی پیشنهادات مشخصی در این مورد بدولت جاپان سپرده ایم که امیدواریم علی الرغم سابق در آن مورد دلچسپی بیشتر نشان دهند .

مصاحبهٔ ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم باروز نامه نگار تر کیه

۱۹ میزان ۱۳۵۴

وضع جهان است . مطلب من از تذکره وضع جهان آنست که اعلامیهٔ هلستکی بذات خود تعهدی است برای توسعه دامنه دیتانت در تمام کشورها که البته آسیا را نیز در بر میگیرد. اتحادشوری درپسا موارد ازاعلامیه مشابهی برای آسیا سخن زده است به نظر شما بدنبال اختتام پیکار ویتنام اکنون موقف آسیا چگونه میباشد ؟

میرهن است که سازمان نظامی سیتودرآسیا درآستانه تزلزل قرار گرفته درپرتو این اتفاقات شما وضع عمومی آسیا را چطور ارزیابی مینمائید ؟

ازنگاه ایجابات منطقوی آيا کشور ها ی آسیایی که در ساختمان تنوع دارند واز ملل اروپایی متفاوتند میتوانند مکتب های فکری شانرا توحید نمایند واعلامیه مشابه به اعلامیه هلستکی راصادر نمایند ؟

جواب : کشور شما در کنفرانس هلستکی شرکت داشت . امیدوارم که دیتانت همواره دایمی وپایدار بماند و صلح رامحافظت کند. ولی این مسأله بیشتر به امضاء کنندگان اعلامیه هلستکی مربوط است . شکی ندارم که آسیا واروپا هر دوه صلح نیازمندند با توجه به سوال شما اگر روزی ملت های آسیایی

مقدمتا ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم خطاب به روزنامه نگار ترک فرمودند که بسیار خوشحال هستم اولین بار بایکسی از روزنامه نگاران ترک ملاقات میکنم و ښاغلی نجات درپاسخ گفت که : ملت افغان ملت باشپامتی است هرچند افغانستان از غنای مادی سرشار برخوردار نیست ولی ملت شما ملت بزرگی است واز ارزشهای معنوی فراوان برخوردار است . من مجموعهٔ بیانات شما رامطالع کرده ام . شما ضمن خطابی فرموده اید که میخواهید به تمام کشور های جهان دوست بمانید من فکر میکنم که افغانستان در مرکز آسیا مانند سویس هوا دار صلح است .

رئیس دولت درپاسخ فرمودند : شك نیست که ما خواهان صلح هستیم وآرزو داریم باتمام کشور های جهان روابط دوستانه وصمیمانه داشته باشیم . افغانستان کشوری بیطرف و غیر متسلک است ما در برابر تمام مسایل، بیطرف و غیر جانبدار نیستیم بیطرفی افغانستان يك بیطرفی فعال وباقضاوت آزاد است .

سوال : ښاغلی رئیس دولت اعلامیه هلستکی اکنون بدون شك عامل جدیدی در

وصلح جهان میباشد . بعقیده من این کشور
هاعامل مهمی برای استقرار صلح بینالمللی
بشمار میروند .

وامادرباره ملل متحد باید بگویم کهکشور
های عضو سازمان ملل برضا ورغبت خود
مثنور آنرا پذیرفته اند بهمین علت بقا و
تقویتش مربوط به طرز برخورد ملت های
عضوآن سازمان جهانی میباشد . مامیدواریم
که تمام ملت های عضواین سازمان درراه تطبیق
ارزشهای مندرج درمثنور سازمان ملل متحد
بکوشند وصلح وامن همیشگی رادر جهان
تضمین نمایند .

سوال : اخیرا افغانستان از نظر سیاسی
تغییر کرده آیااین تغییریک تغییر کامل
ازنظام سلطنتی به جمهوریت میباشد آیااین
تغییر بر اقتصاد وسیاست وطبقات مختلف
کشور شما تاثیراتی داشته است ؟ آیا روابط
شما دروضع موجود باکشور های همسایه
چگونه میباشد ؟

جواب : شکی نیست که تغییرات مهمی در
کشور مارونما شده است وامیدوارم که این
تغییرات سودمند وموفقیت آمیز باشد . در
نظام جدید مهمترین هدف مامسایل اقتصادی
واجتماعی است چه مسایل اقتصادی عامل مهم
تحولات اجتماعی وسیاسی بشمار میروددرین
زمینه تاحال قدم های موثر ومثمری برداشته
شده است وامیدوارم که به پیروزی نیز
بینجامد . سیاست خارجی افغانستان همواره
براساس سیاست عدم انسلاک ودوستی باهمه

دسته جمعی به این نتیجه برسند که چنین
اعلامیه سعادت آینده شانرا تضمین میکند به
یقین چیزی بهتر ازآن سراغ ندارم .

سوال : بنظر شما آیاجهان سوم قطب
سومی درکنار دوقطب کمونیزم، کپیتالیزم
تلقی میشود آیاجهان سوم عاملی هست که
توسط مارکسیزم کلاسیک پیش بینی نشده
بود. جهان امروزباچلنج بحران وانکشاف
پیگیر اقتصادی روبرو میباشد .

آیاحدودی درین مسابقه انکشاف وجوددارد
تاچه زمان ملل انکشاف یافته درهر دوکمپ
سوسیالیزم و کپیتالیزم مسابقه اقتصادی
دارند .

درین جا سوال موثریت وعدم موثریت
ملل متحد مطرح میشود اخبار من عقیده دارد
که بتاسی ازمثنور ملل متحد مردم جهان
حق دفاع از حقوق شانرا دارند بنظر شما
موجودیت موسسه ملل متحد پایدار خواهد
بود یامانند جامعه ملل ازبین خواهد رفت
دنیا درحالت یک تحول سیاسی واقتصادی
است بنظر شما تاچه حدودی ملل متحد
میتواند نقش فعالی رادرتحولات سیاسی بازی
کند وتاچه سرحدی نقشش رادر ارتقایسطح
اقتصادی بازی میتواند ؟

جواب : درجهان سوم کشورهایی باسیستم
هاو طرز حکومت های مختلف وجودداردکه تحلیل
موقع یکایک آنها درین صحبت میسر نیست.
امافی المجموع علل تشکل جهان سوم بیزاری
ازبیدالتی های جهانی وعلاقه بمنافع ملی

آن نیز همان مسئله پشتونستان است که امیدوارم راه حل شرافتمندانه بیابد و مادرباره برادران ترك باید بگویم که مبادولت تركیه از مدت هایش روابط بسیار نزدیک و صمیمانه داشته ایم . دوستان ترك در افغانستان خدمات قابل قدری در زمینه های صحنی، نظامی انجام داده اند . دوستی ما با ملت ترك دوستی بسیار دیرینه میباشد و حتی در سطح عوام افغانستان نیز گسترش یافته است . ما از پیشرفتهای روزافزون برادران ترك خوشحالیم آرزو مند بهترین تمنیات و آرزوهایم را بخاطر سعادت و پیشرفت های هرچه بیشتر به برادران ترك برسانید .

کشورهای جهان استوار بوده و استوار است و اتخاذ چنین روشی جزء سیاست عنعنوی ماست . ما برای تامین خواسته های طبقات کارگر، دهقان، روشنفکر و مامور نظریه بنیه اقتصادی خود اقدام وسیعی کرده ایم ولی شما میدانید که برای برآوردن چنین هدفی باید پلونها و پروژه های بزرگ اقتصادی را طی سالهای آینده تطبیق بکنیم تا به موفقیت نایل شویم . هدف اساسی جمهوری افغانستان خدمت به طبقه اکثریت مردم وطن ماست نه یک طبقه خاص و محدود. روابط با کشور های همسایه بصورت عمومی حسنه است ولی با کمال تأسف باید گفت که روابط ما با پاکستان طوریکه شاید خوب نیست و علت

پیام بنما غلی رئیس دولت و صدر اعظم بمناسبت عید سعید فطر

خدمت به جامعه و بشریت نیز تقویت میکند . بنابراین مطمئنیم که طی روزهای متبرک ماه صیام فرد فرد ملت مسلمان افغانستان از طریق توسل به خدای یگانه دریافته که فلسفه زندگی چیزی جز خدمت به جامعه و همنوع نیست و این مامول برآورده نمی گردد مگر اینکه انسان خودش را باز یابد و بداند که آدم بو دن چه مشکلی است خود شناسی با خدا شناسی ملازمه دارد انسان وقتی به مراتب والای معنوی دست

خواهران و برادران عزیز !
در این فرصت که همه در پایان ادای یکی از وجایب پنجگانه آئین مقدس اسلام قرار داریم خداوند بزرگ را سپاسگزارم که به ما و شما توفیق انجام چنین فریضه ای را عنایت کرد. با توجه به جنبه های وسیع این فریضه بزرگ باید بگویم که ضبط نفس و مهار کردن غرایز نه تنها به تزکیه روان و باطن آدمی می انجامد بلکه توانهای يك مسلمان را برای

دیگری جنگیدن با مظلوم اجتماع است یاری و مدد بخشد .

دراخیر، این عید فرخنده و متبرک رابه تمام ملت مسلمان افغانستان ، برادران پښتونستانی و کافه مسلمانان جهان مبارکباد و تهنیت میگویم .

می یابد که تمام ابعاد شخصیتش را صیقل ببخشد و خوب بداند که اوتنها بخودش مربوط نیست بلکه قطره کوچکیست که بزرگی و کمالتش در پیوستن است در پیوستن به جهان آدمی که خود جهان بزرگیست .

امیدوارم خداوند مارادر عرصه دو جهاد بزرگ که یکی جنگیدن بانفسهای ماست و

پیام بمناسبت هفته مخصوص سرده میاشت

۲۶ میزان ۱۳۵۴

نتوانسته است حوادث سمای و مصایب طبیعی از قبیل فقر، مرض و دیگر حوادث ناگوار راجلگیری نماید. با فہم این واقعیت هایك عده از مردمان صلح پسند جهان در صدد تشکیل و توسعه انکشاف انجمن ها و مجامع خیریه برآمدند تا بتوانند در مواقع بروز حوادث ناگوار از آسیب دیدگان دستگیری نمایند و از آلام آنها بکاهند .

دولت جمهوری افغانستان مساعی جمعیت های صلیب احمر بین المللی ، هلال احمر ها و شیر خورشید سرخ را در گذشته و آینده می ستاید و متوجه آن است که مؤسسه افغانی سره میاشت بیشتر تقویه یابد . تا بتواند فعالیت خویش رابیش از پیش با فعالیت این سازمانها توحید بخشد .

توقع می رود آمل بشر دوستی و نتایج حاصله از کنفرانس صلح جهانی جمعیت های

خواهران و برادران گرامی !

سرت دارم از اینکه هفته مخصوص جمعیت افغانی سره میاشت تحت لوای رژیم جمهوریت جوان وطن عزیز مطابق به تعامل جمعیت های جهانی که باروحیه دین مقدس اسلام و شعایر ملی ما مطابقت دارد آغاز میگردد. هفته مخصوص سره میاشت نه تنها کارکنان و مربوطین جمعیت افغانی سره میاشت رابیش از پیش متوجه وجایب انسانی شان میگرداند بلکه فرصت آنرا میدهد تا مردمان نوع دوست و باعاطفه مادرین ایام فرخنده و خیریه سپیم شوند و روحیه تعاون شانرا بیش از پیش که از سجایای عالی اسلامی و لازمه حیات اجتماعی است در یک سطح عالی تری تقویه نمایند .

تمدن امروز بشرویشرفت علم و تخیل اگر بسا دشوار یها را ازین برده اما باز هم

روحیه تربیت ملی و تعاون اجتماعی که از نیاکان و پدران شان وارث برده اند از همکاری مشر و همدردی با هموطنان بینوای خود دریغ ننمایند و با وحدت نظر و عمل ، جمعیت افغانسی سره میاشت را با کمک مادی و معنوی خویش بیشتر تقویه بخشند، تا این موسسه خیریه بتواند از یرتو عنایات خداوندی و پیروی از ارشادات دین مبین اسلام و پر نسیب های اساسی سره میاشت و صلیب احمربین المللی خدمات مؤثر وارزنده تری به هموعان بینوا و مستمند خویش در ساحة ملی و بین المللی انجام دهد.

ومن الله التوفیق

صلیب و هلال احمربین المللی منعقدۀ بلگرام در جلسات بود گورنر های اتحادیه صلیب احمربین المللی که قرار است بتاريخ بیست اکتوبر مطابق ۲۸ میزان ۱۳۰۴ در ژنیو دایر شود بیش از پیش مورد تأیید و تطبیق قرار گیرد و اعمال نفاق و شقاق جای خود را به تساند و تعاون و حس پروری گذاشته کتله های بشریت در سراسر جهان بانیک اندیشی هادر صلح و صفا زیست کنند .

امیدوارم خداوند مردمان صاحب نظر و مخصوصا قشر جوان و طبقۀ منور و وطن محبوب ما را توفیق نصیب گرداند تا با عزم متین و صفای نیت در صلح و سلم زندگی کنند و با

پیام بمناسبت یادبود ابونصر محمد فارابی

۳۰ میزان ۱۳۰۴

مطالعه آثار و تالیفات وی حل نموده اند .

نظرات و آراء ابونصر فارابی در اخلاق و سیاست که حسن اخلاق را حاصل دانش و سرآغاز سعادت انسانی میدانست و همکاری و تعاون ارادی افراد جامعه را برای تنظیم حیات و حفظ جامعه ضروری می شمرد هنوز هم بعد از گذشت بیش از هزار سال مایه تحسین صاحب نظران است و او را در صف اول بنیادگذاران تمدن بشری قرار میدهد و بر همین قیاس سایر اندیشه های فلسفی و ابتکارات علمی وی که خود او آنها را در ضمن بیشتر از

تشکیل مجلس و قدردانی از ابونصر فارابی مایه خوشی همه کسانی است که به دانش و اندیشه های انسانی بنظر احترام و قدردانی می نگرند بدون تردید ابونصر فارابی یکی از چهره های تابنده علم و فرهنگ این سرزمین باستانی است که به بلندترین مقام اندیشه انسانی راه یافته است .

دانشمندانی چون ابو سلیمان منطقی سیستانی و ابوعلی ابن سینای بلخی کسانی بودند که از مکتب فکری ابونصر فارابی استفاده کرده و مشکلات علمی خود را از طریق

پالیسی کلتوری دولت جمهوری افغانستان و ازجمله مؤثرترین عوامل رشد فرهنگی است. امیدوارم تحقیقات و مباحثات علمی این مجلس درباره زندگی و آثار و افکار معلم ثانی سهم بزرگ اورادرنشر فرهنگ و معارف بشری بیش از پیش روشن کند. حق آن دانشمند بزرگ به خوبی ادا شود. توفیق دانشمندانی را که در این کار پر ارزش علمی اشتراک دارند آرزو مینمایم.

یکصد جلد کتاب و رساله گنجینه است نمایانگر سهم زیادوی در پیشرفت علم و دانش بشری است.

تجلیل و یادبود چنین شخصیت گرانمایه از طرف وزارت اطلاعات و کلتور که به قول مورخ معا صررش ابن الندیم از فاریاب خراسان بوده و به گفته امام غزالی در میان فلاسفه اسلام هیچکس به پایه او و ابن سینا نرسیده است در حقیقت تجلیل و قدردانی علم و معرفت می باشد که این خود یکی از اهداف

پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم عنوانی دکاتور کورت و الد هایم

۴ عقرب ۱۳۵۴

تنها در فضای صلح و تفاهم بین المللی تأمین شده می تواند از هر نوع مساعی درین راه استقبال و پشتیبانی خواهد کرد. ما از نقش مهمی که مؤسسه ملل متحد در ایجاد روحیه تفاهم و همکاری بین جامعه بشری ایفا نموده است تقدیر نموده و موفقیت مزید آن مؤسسه را در سالهای آینده آرزو مندیم. تمنیات نیک ما را برای صحت شما و موفقیت های مزید مؤسسه ملل متحد بپذیرید.

با ابراز تبریکات صمیمانه و قلبی مردم و حکومت جمهوری افغانستان به مناسبت روز فرخنده ملل متحد از این فرصت استفاده نموده می خواهم یکبار دیگر اعتقاد ما را به پر تنسب های مندرجه در منشور مؤسسه ملل متحد و اهداف عالی مؤسسه ای که جناب شهادر آن خدمت می کنید تأیید نمائیم. افغانستان بجهت يك ملت صلحد و ست با اعتقاد راسخ باینکه پیشرفت و سعادت بشر

پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم بمناسبت روز ملل متحد

آرزومندیم تا کشور ها و مردمان دیگری که هنوز هم در راه احقاق حقوق حقه شان در مبارزه اند نیز هر چه زودتر به این آرزوی شان نایل گردند .

تأسیس يك نظم بین المللی جدید اقتصادی برای ازیب بردن عدم مساوات همچنان تقلیل تفاوت بین کشور های انکشاف یافته و روبه انکشاف يك امر ضروری بشمار میرود این نظم جدید فقط می تواند از طریق مشوره واتحاد نظریین جوانب ذینفع از طریق این مؤسسه جهانی تامین گردد .

نظام جدید اقتصادی بایست متکی به پرنسیپی باشد که همه کشور های جهان از روابط بین المللی اقتصادی بصورت عادلانه بهره مند شوند چنین وضع اقتصادی زمانی رویکار خواهد آمد که انتقال و سایل تکنالوژی از کشور های انکشاف یافته به کشور های روبانکشاف جریان یافته و در سازمانهای مربوطه بین المللی ریفرم های لازم مطابق به تصاویب سازمان ملل متحد عملی گردد .

با اعلام سال ۱۹۷۵ بحیث سال بین المللی زن يك سلسله فعالیتهای بیشتر و سریعتری

مسرت دارم درین فرصتیکه سی ومین سالگرد ملل متحد را تجلیل میکنیم از طرف حکومت و مردم افغانستان روز ملل متحد را بکافه مردمان صلح دوست جهان تهنیت گویم .

افغانستان از بدوشمولیت آن به عضویت سازمان ملل متحد همواره به اصول منشور ملل متحد به نظر احترام نگریسته و در راه تطبیق اساسات و تامین اهداف عالی آن که حفظ صلح وامنیت بین المللی میباشد مجدانه همکاری نموده و در راه نیل به این مأمول سهم خود را بنوع احسن ایفاء نموده است .

ما متیقینیم که ضرورت غیر قابل انکار به صلح و رفاه بین المللی نقش مؤسسه ملل متحد را در تامین این امر از همه بیشتر میرم تر ساخته است .

در طول یکسال گذشته کشور های دیگر نیز از یوغ استعمار و تسلط بیگانه رها گردیده و عضویت سازمان ملل متحد را حاصل کرده اند که این امر بذات خود در تحکیم پرنسیب جهان شمول سازمان ملل متحد و در پیشبرد اهداف آن سازمان نقش مؤثری را ایفاء خواهد نمود .

حکومت افغانستان باساز گذشته و با پیروی از تصمیم جهانی برای رسیدن با اهداف منشور ملل متحد صرف مساعی نموده و از امکانات موجوده به نحو مطلوب استفاده خواهد کرد. درخاتمه یکبار دیگر آرزومندی خود، مردم و حکومت افغانستان را برای پیشرفت هر چه بیشتر اهداف سازمان ملل متحد ابراز نموده و امیدواریم مساعی ملل متحد در راه بسط و تحکیم صلح و رفاه بین المللی قرین موفقیت باشد .

دردمرد انکشاف سویره ذهنی و حیاتی زنان جهان صورت گرفت که یقین داریم د یسری نخواهد گذشت با مساعی ملل متحد همه زنان جهان بتوانند در جهت تامین حقوق حقه شان و سهمگیری در امور انکشافی و تحکیم صلح بین المللی بموفقیتی نایل آیند .

مؤسسه ملل متحد مرجع مهم آمال بشریت برای نجات از جنگ، فقر، بیسوادی ، بیماری و سایر مشکلات دیگر بشمار میرو د امید است این موسسه جهانی بتواند قدمهای مؤثری در این راه بردارد .

پیام بمناسبت افتتاح سیمینار بین المللی پښتو

اول قوس ۱۳۵۴

دارد که یونسکو افغانستان را بجهت مرکز تحقیقات علمی و ادبی پشتو تشخیص داده است . همچنان که افغانستان نخستین مهد زبان و ادب دری است در رشد زبان ملی پشتو و ادب آن طی نسل ها بدل مساعی کرده است و صمیمانه آرزو مند است این خدمت را در جهان علمی امروز بدست یاری یونسکو ادامه دهد . حکومت و مردم افغانستان کمال قدردانی دارند که مؤسسات علمی و دانشمندان یکعه کشور های جهان در زمینه تحقیقات پشتو خدمت ارزنده کرده اند همچنان موجب مسرت است که درین مجلس علمی یکعه از این دانشمندان برجسته اکنون در کابل گرد

شادمانم که نظریه مساعدت یونسکو مرکز بین المللی تحقیقات علمی و ادبی پشتو در پشتو گونه افغانستان در کابل با تشکیل یک مجلس علمی بکار آغاز میکند .

سرزمین افغانستان و مردم باستانی آن در پرورش کهنسال ترین زبانهای این منطقه آسیا مانند اوستایی و ویدایی اولین سهم را داشته و این سهم خود را در مورد یکعه السنه دیگر در مراحل مابعد تاریخی نیز مسلسللا انجام داده اند .

ظهور زبان پشتو در دامنه های کوهسار افغانستان صورت پذیرفته و طی قرون در آن پرورش یافته است و باین جهت کمال مناسبت

زمینه عمده ملی دارند بهترین تمینات خود را
برای موفقیت همه اعضای این اجتماع علمی
و کامیابی این مرکز نوین یاد ابراز میدارم و یقین
دارم خدمات ایشان در پیشرفت فرهنگ
افغانستان و همکاری فرهنگی بین المللی مؤثر
خواهد بود .

آمده اند .
امیدوارم با فعالیت این مرکز بین المللی
ارتباط و انجام تحقیقات علمی و ادبی دانشمندان
کشور ها بهتر صورت گرفته و این پیشرفت
در ترقی مزید زبان پشتو نیز مؤثر ثابت
گردد . با علاقمندی که مردم افغانستان در این

مصحاحه بنیاد علی رئیس دولت و صدر اعظم با نماینده روز نامه لوموند

یکشنبه ۱۶ قوس ۱۳۵۴

های مربوط از جزئیات آن آگاه شوید .
آنچه را که وعده داده ایم در حدود امکانات
در ایفای آن کوشیده ایم و خواهیم کوشید .
قانون اصلاحات ارضی تکمیل و نشر شده
است و یکسال بعد نافذ و عملی خواهد شد .
بدیهی است در جریان این یکسال تشکیلات
لوائح و مقررات قانون اصلاح ارضی ترتیب
و تنظیم خواهد شد . همچنان غورو تدقیق
مسوده قانون اساسی آینده افغانستان به
کمیسیون باصلاحیت تری سپرده خواهد شد
تا درباره اش مشوره و نظر بدهد در آنوقت
بعد از ارزیابی دولت مسوده قانون اساسی
به لویه جرگه عرض تصویب تقدیم خواهد
شد .

سوال : ایران برای انکشاف منا بع
افغانستان تمهیدات مهمی کرده است آیا

سوال : بنیاد علی رئیس دولت اینک دوسال
میشود شما قدرت را بدست گرفته اید از
جولای ۱۹۷۳ به اینطرف چه تغییراتی در
افغانستان رخ داده است شما اصلاحات اراضی
و قانون اساسی را وعده داده اید . این دو
موضوع به کجا رسیده است ؟

جواب : شما میدانید که دوسال برای تطبیق
تحولات بزرگ و باین زودی برآورده ساختن
تمام نابسامانی های دیرینه مدت زیادی
نمیشد . در حال حاضر و شرایط فعلی توجه
بیشتر ما به بهبود وضع اقتصادی و تحولات
اجتماعی ماست که با توجه کامل و مساعی
دوامدار در تنظیم و تطبیق آن یکی بعد دیگری
میکوشیم که البته تفصیل هر کدام آن درین
فرصت کوتاه میسر نیست . اما در صورتیکه
مایل باشید میتوانید از طریق وزارت خانه

ښاغلی رئیس دولت می توانند راجع به روابط افغانستان با ایران توضیحاتی بدهند، نظر شما راجع به پیشنهادات اخیر که ایران به ترکیه و پاکستان در مورد تولید مشترک سلاح کرده است چیست ؟

جواب : بلی ما از کمکهای قابل قدر همسایه دوست ما ایران در پلان هفت ساله افغانستان متشکریم و روابط ما با ایشان کاملاً دوستانه و صمیمانه میباشد . درباره قسمت اخیر سوال تان به عقیده من دفاع از استقلال و حاکمیت ملی وظیفه هر ملت است . اما مسابقات تسلیحاتی در هر زمان و هر جائیکه باشد موازنه هارابرهم میزند تشنجات باری آورد و در نتیجه گمان نمیکم بسود صلح جهانی تمام شود .

سوال : بوتو صدراعظم پاکستان در یکی از بیانات اخیرش مطلبی درباره تقویه و تجهیز قوای افغانستان در حواشی سرحدات پاکستان گفته است . نظر شما رادرین باره میخوایم بدانم ؟

جواب : درین باره چند روز قبل وزارت امور خارجه افغانستان حقایق را توضیح کرده است می توانم یکبار دیگر بگویم که اتهامات ښاغلی بوتو کاملاً عاری از حقیقت است .

سوال : به نظر شما بهترین وسیله عاری ساختن روابط افغانستان با همسایه اش پاکستان چیست ؟

جواب : بهترین وسیله عادی ساختن

روابط ، واقع بینی، حسن نیت طرفین و تصمیم در حل عادلانه پروبلم از راه مفاهیمات و مذاکرات دوستانه و صلح جویانه میباشد .

سوال : ښاغلی رئیس دولت هنگامیکه شما قدرت را بدست گرفتید سقوط سلطنت در افغانستان بحیث یک کامیابی اتحاد شوروی قلمداد شد . روابط فعلی شما با مسکو از چه قرار است ؟

جواب : شمهابه زعم و مقصد خود نسبت به انقلاب ملی ماهر تعبیر خواسته باشید بکنید مربوط بخود شماست اما آنچه من می توانم بصراحت بگویم اینست که هیچیک جنبش ملی تا وقتیکه از افکار و عقاید فرزندان خود این خاک و پشتیبانی و تائید ملت افغانستان سرچشمه نگرفته باشد موفق نگردیده و نخواهد گردید اوراق تاریخ کشور ما بهترین شاهد آن است .

بجواب قسمت اخیر سوال شما باید بگویم که روابط ما با اتحاد شوروی بیش از نیم قرن همواره بر اساس دوستی احترام متقابل و حسن همجواری استوار بوده و امیدوارم همیشه چنین خواهد بود .

سوال : درین اواخر سه قرارداد مهم، بین کشور شما و فرانسه منعقد شده است . ښاغلی رئیس دولت همکاری بین افغانستان و فرانسه را چگونه در نظر دارند ؟

جواب : شکی نیست که ماهمیشه با فرانسه روابط دوستانه داشته ایم . اکنون هم

اکنون هم وزارت تجارت ما در صدد تکمیل این اطلاعات است تا بدانند که شرایط و دیگر مسائل بازار مشترک چه می باشد. مادر حال حاضر صرف تماس هایی برقرار کرده ایم . سوال : هرگاه با شرکت در بازار مشترک از نظر اقتصادی موافق باشید میخواهم از نظر سیاسی موقف افغانستان را بدانم ؟

جواب : هرکاری را در مقیاس منافع و هدف های ملی خویش می سنجیم و قضاوت و تصمیم ما هم با اساس آن صورت میگیرد .

پیام بمناسبت روز جهانی حقوق بشر

چارشنبه ۱۹ قوس

حکومت افغانستان نسبت به این روز مهم و فرخنده جهانی یکبار دیگر یاددهانی میکند اگرچه بیش از یک ربع قرن از اعلامیه حقوق بشر سپری گردیده با آنهم در بسیاری نقاط دنیا مردمانی وجود دارند که از حق تعیین سرنوشت و رهایی از سلطه استعمار که حق مسلم هر جامعه بشری است محروم اند . بادرک این واقعیت آرزو مندیم که درین راه تدابیر بیشتر و مؤثرتر از طرف ملل متحد که پشتیبان حقوق اساسی بشر می باشد، اتخاذ گردد تا آنهاییکه تاکنون از حق مسلم خویش محروم اند به آن نایل آیند . برای نیل به این اهداف عالی همچنان لازم است تا جامعه بشری بطور دسته جمعی برای از بین بردن استعمار هر نوع تبعیض نژادی، اقتصادی، سیاسی، کلتوری و اجتماعی همکاری نمایند .

خوشبختانه قرارداد هایی درباره تفحص نفت وادی کتواز و سروی پروژه های راه آهن و بندر فراه رودبا فرانسه امضاء گردیده و در برخی پروژه های دیگر نیز فرانسوی ها کار می کنند و امیدواریم که این همکاری بیشتر گردد .

سوال : می خواهیم نظرتان را در باره بازار مشترک اروپا و علاقه افغانستان به آن بدانم ؟ جواب : قبل از نظام کنونی دولت افغانستان درباره بازار مشترک اروپا مطالب معلومات شده

فردا که مصادف با بیست و هفتمین سالگرد اعلامیه جهانی حقوق بشر است افتخار دارم باردیگر بنام مردم و حکومت افغانستان پشتیبانی کامل خود را از اساسات اعلامیه جهانی حقوق بشر ابراز دارم .

افغانستان با اعتماد راسخ به منشور ملل متحد و پرنسپ های مندرجه اعلامیه جهانی حقوق بشر همواره در امور فعالیت هایی که منظور آن تحقق جهانی پرنسپ های حقوق بشر باشد سهم فعال داشته و از حقوق مردمی که در راه تعیین حق سرنوشت از بین بردن استعمار، سلطه اجنبی، اپارتاید و سایر اشکال تبعیض نژادی در مبارزه اند پشتیبانی کامل نموده است . علاوه تا نمایندگان افغانی در تدوین میثاق های حقوق بشر و امور کمیسیون های حقوق بشر مجدانه همکاری نموده اند .

حقوق بشر وصلح دایمی و پایدار متصور نیست .

درخاتمه یکباردیگر اهمیت این مناسبت جهانی را تأیید نموده اقدامات و فعالیت های که تاکنون تحت سر پرستی مؤسسه ملل متحد درراه تطبیق اعلامیه جهانی حقوق بشر خصوصاً در دوران دهه انکشاف حقوق بشر صورت گرفته است نمایندگی از مردم و حکومت افغانستان تقدیر مینمایم .

پیام بمناسبت عید سعید اضحی

۲۱ قوس ۱۳۵۴

انسانی مسوولیت هایی داریم باید بدون شك و تردید متیقن باشیم که رسالت اشخاص دارای عقیده وایمان درتمام اعصار جستجو و کشف راه هائیکه بتواند سعادت عمومی یت جامعه را ضمانت کند و تنها در سعادت عمومیست که سعادت فرد تضمین شده میتواند .

آرزوی من اینست که بهمه ماتوان آن نصیب گردد که با احساسات برادری و برابری و صمیمیت بتوانیم درراه تعالی وطن عزیز خویش خدمت نمایم و درراه رضای خدای بزرگ (ج) و جهاد بانفسمای خویش موفق و سرخرو گردیم .

درخاتمه یکباردیگر این عید سعید اضحی را به هموطنان عزیز و کافه مسلمانان جهان از صمیم قلب تبریک میگویم و سعادت شانرا تمنا دارم .

بایست گفت وفتیکه سالگرد اعلامیه حقوق بشر را تجلیل می نمایم اکثریت جامعه بشری باآلام و مصائب از قبیل فقر، بیسوادی و بیماری دست به گریبان اند موجودیت چنین بی عدالتی هابه سوئیه جهانی تطبیق کامل پرنسیپ های حقوق بشر را که مندرج اعلامیه جهانی حقوق بشر میباشد دشوار میسازد. ناگزیر است اظهار نمود که بدون پی ریزی يك نظام نوین اقتصادی و تطبیق آن يك مام مؤثر درراه رسیدن به اهداف اعلامیه جهانی

خواهران و برادران عزیز !

این عید سعید اضحی را به همه شما هموطنان گرامی به برادران پښتونسانی و بلوچ و به کافه مسلمانان جهان از صمیم قلب مبارک باد میگویم .

مفهوم واقعی چنین روزهای فرخنده و متبرک این است که ما باید همواره به عمق و حقیقت سنن انسانی دین مقدس اسلام توجه کنیم و بدانیم که جهاد ماعلیه ظلم، تبعیض و نابرابری پایان ناپذیر است و این هدف را برآورده نمیگردد، مگر اینکه مادر شروع هر کاری باید به جهاد بانفسمای خویش برخیزیم و باور کنیم که بزرگترین قربانی ها، قربان شدن درراه عقیده وایمان، درراه آزادی ، شرف و حیثیت انسانی است .

اکنون که ماهه درقبال جامعه خود و جامعه

پیام به مناسبت افتتاح هزارمین سالگرد دقیقی بلخی

اول جدی ۵۴

نسلی به نسلی به میراث میرسید احساسات آزادگی و وطن پرستی را برمی انگيخت و سرانجام نیز به شکل داستان های حماسی یکی از عناصر تاریخ پرافتخار کشور و مردم ما را تشکیل داد .

دقیقی بلخی که با وجود طبع روان شاعرانه آتش عشق وطن و دبستگی به فرهنگ ملی و افتخارات دیرینه کشور در کانون قلبش شعله ور بود بمنظور زنده نگه داشتن تاریخ فرهنگ سرزمین خود به نظم داستان های ملی و حماسه های وطنی همت گماشت و درین کار پیش آهنگی همه شاعرانی شد که درین راه گام گام نهادند گرچه خود او در جوانی چشم از جهان پوشید و کار پرآوازی که در پیش گرفته بود ناتمام ماند ولی چراغ تابناکی که بدست او افروخته شد هنوز هم بعد از گذشت هزار سال روشن است و نام دقیقی را در ردیف قهرمانان فراموش ناشدنی علم و ادب زنده نگه داشته است و هموطنانش را به تجلیل و حق شناسی از وی وامیدارد .

اجتماع دانشمندان افغانی و کشور های دوست درین مجلس گذشته ازینکه سپهر شایان توجه دقیقی را در خدمت بتاریخ و فرهنگ ملی روشن میسازد به توسعه همکاری های علمی که دنیای امروز برای حل مشکلات

مسروم که به سلسله یادبود شخصیت های نامی کشور با زهم يك تن دیگر از فرزندان شایسته این سرزمین در وطن خود از طرف هموطنانش با همکاری علمی دانشمندان کشور های دوست مورد تجلیل قرار میگیرد .

ابومنصور محمد دقیقی بلخی که این مجلس علمی بمنظور یادبود او به مناسبت هزارمین سال وفاتش تشکیل یافته است یکی از بزرگترین شاعران کشور ما و از جمله نخستین پاسداران فرهنگ ما است .

کشور باستانی ما سپهر قابل توجهی در تهذیب گذاری بنای تمدن و فرهنگی جهان دارد که تاریخ دنیا گواه آن و مدنیت درخشان امروزی مرهون آن است .

در بلخ باستانی اصل نیکخواهی یعنی مواظبت بر اندیشه نیک، عمل نیک و گفتار نیک برای اولین بار بیحیث يك اصل مهم اخلاقی اعلام گردید و مورد تأیید مکاتب فکری جهان آن روز واقع شد که هنوز هم ارزش خود را کاملاً حفظ کرده است .

آئین دبستگی به وطن دفاع از شرافت ملی حمایت از راستی و درستی و مبارزه به کج اندیشی یادگار و میراث آن جوانمردان و پهلوانان و قهرمانان ملی ما است که داستان دلیریها و فداکاری های آنان در طی قرنهای متوالی از

فراوان خودبه آن نیازمند است نیز کمک میکند و من با ابراز قدردانی از مهمانان عزیز دقیقی شناس که از کشور های دوست برای شرکت در این مجلس علمی زحمت مسافرت

بوطن دقیقی رامتعل شدهاند توفیق همه شامان مجلس رادر کار مهم و باارزشی که پیش رودارند صمیمانه آرزو مینمایم

مصاحبه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم

با خبرنگار آژانس تانیوگ

۶ حوت ۱۳۵۴

زیاد عملی میشد ممکن است جلالتماپی بعیت مبتکر اقتصاد پلانیزه شده درکشور شان درمورد اهداف عمده پلان هفت ساله جاری در ساحت اقتصادی واجتماعی روشنی اندازند؟

جواب : ارزیابی و بررسی پلانهای اقتصادی گذشته افغانستان محتاج بحث وتوضیح زیادی است که درین بحث نمی گنجد اما در مورد پلان هفت ساله انکشافی آینده جمهوری افغانستان که عنقریب شروع خوا هد شد طبعاً غایه وهدف اساسی آن جز از بلند بردن سوئیة زندگی مردم افغانستان چیز دیگری بوده نمی تواند در این پلان رشد متوازن اقتصادی واستفاده مطلوب از منابع طبیعی وبشری کشور در نظر گرفته شده است باین اساس حجم سرمایه گذاری درین پلان به مراتب بیشتر از پلانهای سابق می باشد .

مثلا حجم سرمایه گذاری در پلان پنج ساله اول ده اعشاریه شش ملیارد افغانی در پلان دوم بیست و چهار اعشاریه شش ملیارد افغانی در پلان سوم نژده ملیارد افغانی و در پلان

سوال: در ساعات اول روز هفده جولای ۱۹۷۳ شما افغانستان را يك جمهوری اعلام کردید این لحظه تاریخی شروع يك عصر نوین بر ای تعالی مردم کشور شما در مبارزه برای تاسیس يك دیموکراسی واقعی ومعقول متکی بر اساسات خدمت به اکثریت مردم چنانکه شما در همان موقع گفتید بشمار میرود. بیش از دو نیم سال از آن زمان سپری شده وتغییرات زیادی در کشور شما صورت گرفته است ، لطفاً خواهند گفت که بعقیده شما مهمترین موفقیت درین مدت چه می باشد ؟

جواب : موفقیت طی این مدت تصور میکنم مساعی در راه استقرار نظام نوین وتهداب گذاری پلان های انکشافی میباشد که بصورت یقین در تحولات اجتماعی واقتصادی آینده وطن رول بسیار مفید ومؤثر خواهد داشت .

سوال : کشور شما اخیرا در مورد تطبیق يك پلان جدید هفت ساله اقتصادی مبادرت ورزیده است قراریکه معلومات داریم ممکن نبود اهداف پلان پنجساله قبلی نسبت موانع

چهارم بیست ملیارد افغانیست که مجموع تمام این سرمایه گذاری هاتقریبا به هفتاد و چهار ملیارد افغانی میرسد که در حدود یک اعشاریه پنج ملیارد دالر میشود ولی در پلان انکشافی هفت ساله جمهوری افغانستان حجم سرمایه گذاری تخمین بیکصد و هفتاد ملیارد افغانی میرسد که معادل سه اعشاریه پنج ملیارد دالر میشود. درین پلان به سکتور زراعت و افزایش سطح تولید زراعتی توجه بیشتر شده است چه زراعت در وضع کنونی عمده ترین منبع عایدات ماراتشکیل میدهد. درین زمینه منظور ماتولید بیشتر مواد صنعتی بمنظور مصرف در داخل و توسعه آن در مارکیت های خارج میباشد. در سکتور صنعت هدف از استخدام قوای بشری انکاء بر تولیدات داخلی و آماده ساختن زمینه برای احداث صنایع ثقیل میباشد. همچنین دولت جمهوری درین پلان به تنظیم و انکشاف امور ترانسپورت و مواصلات توجه خاص دارد و میکوشد نظم جدیدی را بمنظور توسعه ارتباط همگانی و عمومی برقرار سازد.

همین طور موضوع تربیه کادر های ماهر و متخصص از میان جوانان کشور برای پیشبرد پروژه های مختلف زراعتی و صنعتی یکی دیگر از آرمان های مهم دولت جمهوری طی پلان انکشافی هفت ساله کشور است زیرا جوانان در انکشافات آینده وطن ما نقش بسزا داوند.

باین وصف اگر طالب معلومات بیشتری درباره پلان هفت ساله انکشافی افغانستان باشید بهتر است از طریق تماس با وزیر پلان حل مطلب نمایید. امارد باره ریفرورم های عمیق و بنیادی اجتماعی باید بگویم که دولت جمهوری قدمهای وسیعی را درین زمینه برداشته است چنانکه اعلام قانون اصلاحات ارضی که در آینده قریب تطبیق خواهد شد تاثیر عمیقی بر زندگی مردم افغانستان خواهد داشت همین طور ملی شدن بانکها و اتخاذ مشی مفید تجارت رهبری شده در چوکات ریفرورمهای دولت جمهوری قدم دیگر از اقدامات مفید و مؤثریست که عملی و تطبیق میشود. درین میان باید بگویم که باستانی صنایع کوچک و صنایع دستی تمام صنایع بزرگ، منابع انرژی، جنگلات و معادن و دیگر منابع طبیعی همواره در افغانستان در شمار سرمایه های ملی محسوب میگردد.

ریفرورم معارف یکی دیگر از اقدامات مهم دولت جمهوری است که از مدتی باینطرف آغاز شده و در آینده نتایجش را انتظار میبریم، سوسیالیزمی را که مابعدیت روش اقتصادی بمنظور سازماندهی جامعه نوین افغانی برگزیده ایم در واقعیت امر راه توصل به عدالت اجتماعی و از بین بردن تفاوت و تضاد طبقاتی به شیوه های مثبت و مترقی به طرق مسالمت آمیز است به این توضیح که سوسیالیزم ما را واقعیت های تاریخ فرهنگ

ملی شرایط عینی و ذهنی جامعه ما و روحیه حقیقی و واقعی اسلام تشکیل میدهد .

سوال : شهادتیه خطاب به مردم خود بتاريخ ۱۷ جولای ۱۹۷۳ فرموده اید که سیاست خارجی افغانستان غیرمنسلك خواهد بود. کشور شما از بدو امر سیاست عدم انسلاک راپیروی نموده و در جمله کشور های اولی در جهان بود که به سیاست های بلاکهای نظامی مخالفت کرد و در صدد جستجوی طرق جدید در روابط بین المللی برآمد به عقیده شما مهمترین موفقیت نهضت عدم انسلاک درین اواخر چه میباشد ؟

جواب : مهمترین موفقیت نهضت عدم انسلاک همانا پیوستن تعداد بیشتر کشور ها به این نهضت میباشد از جانب دیگر در ین اواخر فیصله نامه های کنفرانس لیما در موضوعات مهمه بین المللی که بصورت متحدانه از طرف تمام کشور های عضو قبول و اعلام گردید در ذات خود همین واقعی این موفقیتها شمرده میشود .

سوال : این نظریه بین کشور های جهان سوم متداول است که سیاست عدم انسلاک امروز بیش از هر وقت دیگر به علت روابط پیچیده تربین المللی مناسب میباشد کشور های در راه انکشاف برای ایجاد يك نظم اقتصادی مساویانه و عادلانه بین المللی که باین کشورها يك ستاتوی بهتر در معاملات شان بکشورهای انکشاف یافته صنعتی خواهد داد مبارزه میکنند شهادتیه در این ترتیب

جدید عدم انسلاک چه فکر میکنید ؟

جواب : به نظر ما مسایل اقتصادی پیش از هر وقت دیگر برای کشور های جهان سوم اهمیت زیادی کسب کرده است این موضوع در روابط بین المللی پیچیدگی زیادی بمیان آورده است البته برای کشورهای غیرمنسلك اهمیت موضوع معلوم است فکر میکنم که وقت آن رسیده تا در مجامع آینده کشورهای غیرمنسلك مساعی خود را بیشتر روی مشکلات اقتصادی و جستجوی راه های حل بهتر آن و تطبیق نظم جدید اقتصادی بین المللی که باعث ایجاد يك رابطه عادلانه و منصفانه اقتصادی بین ممالك روبه انکشاف و کشور های صنعتی باشد متمرکز سازند .

سوال : کشور های غیر منسلك اخیراً برای انکشاف جدی تر همکاری اقتصادی بین هم و بمنظور کمک بایکدیگر در حل مشکلات شان برای حصول انکشاف سریعتر ابتکار نشان داده اند که در زمینه یکجا شدن منابع متنوع کشور های مختلف غیر منسلك مانند مواد خام، قوای بشری، پولی تکنولوژی و غیره تاکید میشود. خواهشمندم جلالتمابی نظر شانرا مبنی براینکه تاچه حد این ابتکار به هر يك از کشورهای غیرمنسلك کمک نموده و چگونه کشور شما میتواند درین کوشش شرکت جوید ابراز نظر خواهند نمود ؟

جواب : ما از هر نوع همکاری اقتصادی بین ممالك غیرمنسلك که منظور و هدف آنها بهتر ساختن وضع تجارت، صنعت و زراعت کشور

های شان باشد پشنيباني مينمايم .

تاجاييکه بما معلوم گرديده اکثر ممالک غيرمسلک خواهان چنين همکاري ميباشند اما حال پيشنهادات کانگريت ومشخص در چنين موارد بعمل نيامده است . حکومت افغانستان در وقت طرح اين نوع پيشنهادات سهم خود را در چوکات امکانات اقتصادي ومالي خود مورد مطالعه دقيق و جدی قرار خواهد داد .

سوال : آمادگي برای پنجمين جلسه عالي کشور های غيرمسلک درکولمبو جريان دارد و اين امريک قدم مهم ديگر در تشييد همبستگي ميان اين کشور ها محسوب خواهد شد بعقيده جلاتمابي نتيجه مهم اين کنفرانس چه خواهد بود ؟

جواب: درباره اين کنفرانس مشکل است قبل از وقت ابراز نظر کرد، چه نتايجش مربوط به فضای کنفرانس وتدابير نمايندگان ممالکي است که درين کنفرانس شرکت مي جويند با اين وصف اميدوارم که اين کنفرانس با روحية اتحاد دوستي وصميميت بين ممالک شرکت کننده خاتمه يافته ونتايجش در حل مشکلات اين کشور ها سودمند بيفتد . اين آرزوي قلبي من است .

سوال : روابط بين کشورها ويوگوسلاويا عنعنات خيلي دوستانه است بعقيده شما در کدام ساحات امکانات انکشاف سريعتر اين روابط ميسر است ؟

جواب: خوشبختانه مناسبات ما با يوگوسلاويا همواره دوستانه وصميمانه بوده و مي باشد

اميدوارم اين روابط روز بروز تقويت بيشتری بيايد هر چند يوگوسلاويا تاکنون در انکشاف کشور ماسهمي نگرفته ولی طرز ديد ما در مسايل بين المللي بسيار باهم مشابه بوده وهميشه علايق نزديکي داشته ايم من معتقدم که امکانات زيادي برای همکاريهای تخنيکي واقتصادي بين کشور های ماموجود است .

از اينکه هنگام شرکت در کنفرانس بلگراد موقع شناسايي بامارشال تيتو ميسر گرديد مسرورم وآترا فراوش نمی گنم آرزومندم پيشرفت ها ي روز افزون نصيب مردم يوگوسلاويا گردد .

سوال : از آنجا که افغانستان يکي از کشور های اين منطقه است جلاتمابي در مورد وضع موجود اين منطقه چه می فرمايند ؟

جواب : وضع همه جای دنيا مغلق و پيچيده است در منطقه ما پروبلم های اجتماعي و اقتصادي زيادي وجود دارد . اختلاف بين بعضی کشور های منطقه مسابقات تسليحاتي ودلچسبي ممالک بزرگ پروبلمهای را خلق کرده که هر کدامش بذات خود قابل غور وتعمق است وباید برای راه حل آن چاره های سنجيد البته اين پروبلم ها را نمیتوان در مدت کوتاهی حل کرد، اما حسن نيت وتدبير مردمان مسوول اين منطقه در حل تمام پروبلم هاو معضلات موجود بدون شک ميتواند مؤثر باشد بعقيده من در قاره آسيايکي از بزرگترين پروبلم ها پروبلم اقتصادي است که حل آن اغلباً در دفع ساير پروبلمها نقش بارز خواهد داشت .

بیانیه بمناسبت سال نو

اول حمل ۱۳۵۵

بارعایت مصالح اجتماعی کشور و منافعی اساسی جامعه مامتی میزات و مشخصات ملی این سرزمین باستانی، ما مصمم هستیم از تمام امکانات برای تأمین عدالت اجتماعی و اقتصادی استفاده کنیم و این تنها شکل مبارزه ملی و مترقی ماست.

این استقامت بسوی هدفی است که میتواند زندگی را برای قاطبه ملت افغان مملو از امیدواری و سعادت مادی و معنوی سازد زندگی مردم ما را از فقر و پریشانی برهاند و اصل برابری و برادری بر مبنای سعادت همگانی را استحکام بخشد.

در مبارزه برای زندگانی آبرومند و تأمین سربلندی وطن همیشه پای مصالح ملی در بین است و منافع اساسی مردم در راس آن قرار دارد و این امر مسئولیتی بس بزرگ و مهم را متوجه تمام افراد جامعه افغانی می سازد که بموجب آن هر کدام به نوبه خود به اندازه توان خود و در خور تناسب و مقام اجتماعی خود باید در رعایت آن بکوشد و فداکاری کند بر اصل تساند اجتماعی طرز العمل خویش را در زندگانی شخصی و اجتماعی عیار سازد.

من از تمام منسوبین دولت جمهوری توقع دارم تا تمام نیروی خود را بمنظور تأمین حقوق و منافع مردم برای عمران و سرسبزی وطن برای تطبیق اهداف انقلاب و انجام موفقانه اولین پلان ۷ ساله انکشاف جمهوری که

هموطنان گرامی !

حلول سال نو را به امید و آرزومندی فراوان برای ترقی و اعتلای کشور و سعادت شما خواهران و برادران عزیز دهر گوشه و کنار کشور و در هر نقطه از جهان که هستید صمیمانه تبریک میگویم. با ورود نوروز یکسال دیگر به گذشته سپرده میشود و مادر معرض آزمون فردا قرار میگیریم، فردای که باید از دیروز مابستر باشد و ثمر فعالیت های ما بپایوند عمیق همکاری و تساند اجتماعی دولت و مردم افغانستان راه مارا بسوی افق های روشن زندگانی هموار سازد.

درین مأمول و هدف ملی هر قدر بیشتر سعی کنیم و هر چه فراوان تر به جبهه و کوشش خود ادامه بدهیم باز هم محتاج تلاش بیشتر خواهیم بود تا آنچه را در مشی مترقی جمهوری طرح کرده ایم به نتایج مثبت برسانیم و به روزگاری توصل جوئیم که در آن تلخکامی و عسرت زندگی راهی نداشته باشد و رنج های پارینه مردم مادر عرصه حیات اقتصادی و اجتماعی حتی المقدور پایان یابد.

هموطنان عزیز !

چنانچه استقرار نظام جمهوری در کشور ما محصول فداکاری جمعی از فرزندان رشید، با دد و با احساس وطن است، رشد و تکامل این نظام و تطبیق اهداف آن در جهت خیر و فلاح جامعه افغانی و سربلندی وطن نیز مستلزم فداکاری و زحمت کشی موظفان دولت جمهوری و فرد فرد ملت افغان می باشد.

دارند با حق شناسی یادکنم و سال نور برای شان سال برکت و فراوانی نعمات از درگاه خداوند کریم آرزو نمایم .

درخانه یکه یکه دیگر این روز فرخنده رابه تمام هموطنانم و مردم مبارز پشتون و بلوچ تهنیت میگویم و پیروزی شانرا از بارگاه خداوند بزرگ مسئلت مینمایم .

سراز همین سال به لطف خدا شروع میگردد وقف نمایند و از صمیم قلب و با احساس کامل و طبرستی جداً در اجرای وظایف خویش بکوشند .

بجاست که در این روزنوروز از دهقانان و زارعان کشور که اکثریت جامعه افغانی را تشکیل داده و در استواری بنیان اقتصادی وطن ما و سرسبزی و شادابی آن نقش بزرگ

مصاحبه رئیس دولت با خبرنگار ویتتر

۵ حمل ۱۳۵۴

جواب : بلی ، البته .

سوال : در کار تدوین قانون اساسی که وعده داده بودند چه اندازه پیشرفت حاصل شده است و چه وقتی تکمیل خواهد شد ؟

جواب : چنانکه اطلاع دارید مسوده قانون اساسی جدید قبل از آغاز سال ۱۳۵۵ به کمیسیون باصلاحیت تری برای غور و مذاقه سپرده شده حالا وظیفه کمیسیون است که بر آن غور و دقت نماید .

سوال : آیا توقع دارید که این عملیه بعد از سال جاری تکمیل خواهد شد ؟

جواب : هر چه بگویم پیش از وقت است ، شاید زودتر و یا تا ختم امسال تکمیل شود .

سوال : آیا قانون اساسی جدید افغانستان را یک قانون سوسیالیستیک فکر میکند ؟

جواب : پاسخ این سوال شمارا قانون

جلالت مآب رئیس دولت و صدراعظم افغانستان ! افتخار دارم که جناب شما مرا پذیرفتند و اجازه مصاحبه دادند .

در جواب یشاغلی رئیس دولت فرمودند : از مدن آسمابه کشور ما خوشحالم .

سوال : در این موقع که سومین سال به قدرت رسیدن شما بسر میرسد به نظر شما بزرگترین کاری که انجام داده اید چیست ؟

جواب : هر کس کاری را که انجام میدهد ممکن به نظر خودش مهم و بزرگ جلوه کند اما بهتر است این سوال را از دیگران بکنید و خود قضاوت نمائید .

همینکه از تاریخ معاصر افغانستان صفحه ای ورق زده شد بذات خود مهم است دیگر قضاوت رابه آینده میگذاریم .

سوال : منظور شما از این صفحه مهم انقلاب است ؟

اساسی آینده افغانستان خواهد داد. فعلا تبصره برآن قبل ازوقت است .

سوال : بعضی محافل افغانستان را یکی از اقهار اتحاد شوروی محسوب میکند لطفاً روابط افغانستان را با اتحاد شوروی توضیح فرمایند ؟

جواب : ملت افغان بحیث يك ملت صلحدوست ، آرزومند دوستی و علائق نيك و صمیمانه با همه مردم و ملل جهان می باشد خاصه با همسایگانش امانتین باشند که هیچوقت افغانستان از اقهار کسی نبوده و نمیشد جز قمری در محور ناسیونالیزم خودش. از روز اول انقلاب ، این تعبیر و تبلیغ مخصوص آژانس رویتر بوده و مقصدش راشما خود بهتر میدانید .

سوال : هدف مهم مسافرت سال گذشته پودگورنی به افغانستان چه بوده است ؟

جواب : مسافرت شباغلی پودگورنی به اثر دعوت من صرف يك سفر دوستانه به جواب مسافرتی بود که به اتحاد شوروی کرده بوم و منظور از آن تحکیم روابط مداوم دوستانه و امضای پروتوکول تهدید معاهده دوستی عدم تعرض بین دو کشور میباشد .

سوال : شباغلی رئیس دولت ، شباغلی بوتو صدراعظم پاکستان اخیراً گفت که پاکستان اختلافی با افغانستان ندارد و این افغانستان است که با پاکستان اختلاف دارد، اختلاف شما با پاکستان بصورت دقیق چیست ؟

جواب : طوریکه شما خبردارید شباغلی

صدراعظم پاکستان این ادعا را در محفلی بمناسبت انعقاد کانگرس سیرت النبی (ص) در کراچی بعمل آورده و بخوبی معلوم است که هدفش از چنین ادعای بی جا و بی اساس استفاده سیاسی از این محفل بوده است که آنرا نماینده افغانستان در همان محفل رد کرده است .

در مورد قسمت اخیر سوال شما باید بگویم که اختلاف ما با پاکستان بصورت دقیق پشتیبانی از احقاق حقوق حقه مردمان پښتون و بلوچ می باشد .

ریشه اصلی اختلاف چه در وقت استعمار برتانوی در هند با انگلیس و چه امروز با پاکستان همین قضیه بوده و است .

سوال : این اختلاف چگونه حل شده می تواند که هم رضایت دو کشور حاصل شود و هم صلح منطقه تضمین گردد ؟

جواب : افغانستان عقیده دارد و این نظر خود را بارها اظهار نموده است که بهترین طرق جستجوی راه حل مذاکرات بین دو کشور در مورد این اختلاف سیاسی میباشد، به نظر ما با وسعت نظر و واقع بینی و دور اندیشی یافتن چنان راه حلی که موجب رضایت همه جوانب ذیعلاقه باشد میسر شده می تواند .

سوال : چه نوع ابتکار میتواند این توبه را به حرکت درآورد ؟

جواب : فقط جرئت اخلاقی هردو طرف و رفع هرگونه شک و تردید نسبت به یکدیگر و بالاخره حسن نیت طرفین .

سوال : شرایط جامعه فعلی يك ابتکار دوجانبه را ایجاد میکند، در اسلام آباد گفته میشود که ابتکاری در فضا است ؟

جواب : ما هم آنرا میشنویم .

سوال : گمان میکنم که اگر ابتکار تازه در میان باشد ممکن از آن آگاه باشید و احتمال دارد این ابتکار از طرف کدام کشور دوست صورت گرفته باشد لطفا در زمینه توضیح بفرمائید ؟

جواب : چون شمادر موقعیت مناسب تری قراردارید و در اسلام آباد میبایست میتوانستید ما را هم از آن مطلع گردانید .

سوال : قابل تعجب نخواهد بود که بعد از مسافرت شاه ایران به پاکستان چنین آوازه بوجود آید و نزد ما این نظر را بوجود آورده که شاید با آرزومندی که شاه ایران برای صلح در منطقه دارد چنین ابتکاری رو بدست باشد ؟

جواب : اگر بین خود مذاکره کرده باشند ما از آن اطلاع نداریم . طوریکه همیشه اظهار کرده ایم يك باردیگر تأیید میکنیم که ما از مذاکره انکار نداریم البته اینکه مذاکرات نتیجه میدهد یا نه مربوط به طرز مذاکرات، پیش آمد و حسن نظر طرفین است .

سوال : آیا شما از اینکه یکی از کشورهای منطقه دارای قدرت ذروی شود احساس نگرانی میکنید شاعلی بوتو يك منطقه فاقد اسلحه ذروی را برای جنوب آسیا پیشنهاد کرده است آیا از این پیشنهاد پشتیبانی مینمائید ؟

جواب : تصور نمیکنم هیچ ملتی در هیچ

کوشه دنیا بشمول آنانیکه دارای این قدرت هستند در صورت استعمالش بی اندیشه و بدون نگرانی باشند افغانستان از نظریه حوزه های فاقد سلاح ذروی در مناطق مختلف جهان که در ملل متحد مطرح گردیده پشتیبانی کرده است اما این امر نباید مانع استفاده صلح آمیز از انرژی اتمی شود .

سوال : انکشاف روابط با ایران را که جهت کمک با افغانستان تعهدات بزرگ مالی نموده چگونه ارزیابی میکنید ؟

جواب : روابط افغانستان با کشور همسایه و برادر ما ایران بصورت رضائیت بخش انکشاف مینماید طرفین در مقابل همدیگر همیشه از سیاست دوستی و حسن همجواری پیروی نموده اند کشور دوست ما ایران در تمویل یکعده پروژه های مهم در پلان انکشافی حقیقتاً سهم قابل ملاحظه گرفته است که از آن اظهار تشکر میکنم .

سوال : پیشنهاد ایران درباره تمویل پروژه خط آهن افغانستان از نظر اقتصادی چه اهمیت دارد ؟

جواب : در پلان هفت ساله کشور احداث راه آهن در دریف پروژه هایی قرار دارد که به آنها حق اولیت داده شده است، احداث شبکه های راه آهن در افغانستان نه تنها از لحاظ بهتر ساختن وضع تجارت خارجی کشور با ممالک همجوار قابل توجه خاص بوده بلکه از نگاه ارتباط با بازارهای ممالک اروپایی و

وترکیه میباشد جهت شمول کشور های دیگر منطقه توسعه داده شود . آیا افغانستان برای الحاق در آن علاقمند خواهد بود ؟

جواب : درمورد پیشنهاد مربوط به پروگرام انکشاف همکاری منطقوی و شمول کشور های دیگر منطقه در آن تاهنوز هیچگو نه اطلاع رسمی و یاغیر رسمی بهمانرسیده شما یقیناً اطلاع دارید که افغانستان از سیاست بیطرفی وعدم انسلاک پیروی نموده و مینماید ازاینرو هرگونه همکاری منطقوی اگر بصورت مستقیم و یاغیر مستقیم باییمان های نظامی ارتباطی داشته باشد مورد علاقه ما نمیشد .

نماینده رویتر گفت : من تصور میکنم که اتحادیه تولید سلاح درمنطقه این شک و تردید رازیاذ میکند .

سوال : افغانستان کشور دارای فیصدی بیشتر بیسواد است برای رفع آن چه نظر دارید ؟

جواب : شکی نیست که درکشورما بیسوادی زیاد است مگر دودنیا مالکی وجود دارد که میزان بیسوادی درآنها بیشتر از افغانستان است .

یکی از اقدامات عمده که درزمینه مبارزه بایسوادی علاوه بر توسعه مزید تعلیمات ابتدایی تطبیق شده است توسعه پروگرام های سوادآموزی درچارچوب اداره ملی مبارزه بایسوادی میباشد توقع می رود باتطبیق این پروگرام هامعضله بیسوادی درکشور بصورت تدریجی ازبین برود .

ماورای ابصار بالخاصه از لحاظ کاهش زیاد مصارف ترانسپورتی و وقت دارای اهمیت اقتصادی قابل ملاحظه میباشد . احداث شبکه های مذکور زمینه استفاده از راه بحر را به افغانستان نیز میا گردانیده و افغانستان را در شاهراه عمده ترانزیتی بین المللی قرار میدهد .

سوال : آیا ایران موافقه نموده تا تمویل این پروژه را که متعدد شده تاختم کاربعده بگیرد ؟

جواب : درپرنسیب بلی ، اما تمویل آن به اساس پلان مرحله بمرحله در نظر است . سوال : بادر نظر داشت اظهارات شما این درست است که این پلان در سال ۱۹۸۳ تکمیل خواهد شد ؟

جواب : اگر همه چیز به اساس پلان پیش برود فکر میکنم مرحله ای که در پلان هفت ساله پیشبینی شده تا سال ۱۹۸۳ تکمیل خواهد شد .

سوال : کشورهای عمده کمک دهنده کدام اند، آیا افغانستان کمک های مالک دوست را جذب کرده میتواند ؟

جواب : درحالت موجوده سهم دولت ایران واتحاد شوروی در تمویل پروژه های انکشافی پلان هفت ساله افغانستان بیشتر می باشد، در پلان هفت ساله زمینه جذب قسمت اعظم کمک های عرضه شده فراهم گردیده است . سوال : پیشنهاداتی بعمل آمده کسه آر-سی-دی که مشتمل بر ایران، پاکستان

جواب : درنظام جمهوري ضرورتی به
جانشين نېست و ملت افغان آيا تعين خواهد کړد.
سوال : آيا بوتو قېلاکته بو د حاضر
است براى مذاکره به افغانستان بيايد نظر
شما دراین مورد چيست ؟

جواب : درصورتی تمایل آقاى بوتو به
مسافرت به افغانستان هيچ مانعی نمی بینیم.
سوال : آيا دعوتنامه فرستاده شده است؟
جواب : نه خیر این نخستین بار است که
چنين مطلبی رامیشنوم اما اگر آقاى بوتو
خواسته باشد هيچ مانعی درمیان نيست .

سوال : نظر شما درباره ده سال آینده
افغانستان چيست ؟

جواب : هرچند پیشگویی آینده دور مشکل
است اما اگر کار ها طبق پلان پیش برود
امیدوارم درده سال آینده افغانستان از نگاه
اقتصادی واجتماعی قدم مهمی درجهت انکشاف
بردارد. من نمی گویم که طی ده سال آینده
همه مشکلات واحتیاجات ملت مارتع خواهد
شد اما متیقنیم که بر بیشتر مشکلات اجتماعی
واقصادی پیروز خواهیم شد .

سوال : از نظر تولید غله آيا امسال
افغانستان بخود منکی شده میتواند و محصول
گندم در سال ۱۳۵۴ به چه پیمانه و مقدار
خواهد بود ؟

جواب : افغانستان در شرایط فعلی از لحاظ
محصول غله در صورت مساعدت اوضاع جوی
بخود منکی شده میتواند و اگر وضع جوی
مساعد نباشد مجبوریم مقدار غله از خارج
وارد کنیم . محصول گندم افغانستان در سال
۱۳۵۴ دوا عشریه هشت ملیون تن بوده
است .

سوال : ښاغلی رئیس دولت مطالبی
درباره صحت شما شنیده ام ممکن است مرا
در جریان بگذارید ؟

ښاغلی رئیس دولت پرسیدند شما خود مرا
چگونه میابید ؟

نماینده رویتز پاسخ داد من شما را بانشاط
وسالم میبینم .

ښاغلی رئیس دولت گفتند که از فضل
خداوند صحتم خوب است .

سوال : موضوع صحت شما مو ضوع
جانشين را مطرح میسازد ؟

پیام بهمناسبت هزارمین سال تولدخواجه عبدالله انصاری

۱۳۰۵ ر ۲۹

به دوریکدیگر جمع شده اند تا در مورد سرگذشت و آثار و افکار کسی که میگفت: (کمال آدمی در آنست که از خود خواهی برهد و آنچه برای برادران خود میخواهد بهتر از آن باشد که برای خود میخواهد) به بحث و تحقیق پردازند و این فرزند شایسته آریانا را که یکی از مفاخر بزرگ افغانستان بشمار میرود چنانکه بوده است بشناسند و معرفی کنند.

با افتتاح این مجلس و تجلیل از مقام شامخ آن استاد و معلم بزرگ با برگزاری سیمیناری به اشتراک دانشمندان افغانی و کشورهای دوست گام دیگری در طریق شناخت و حفظ میراث فرهنگی ما برداشته میشود.

موفقیت این مجلس علمی را چنانکه سزاوار و شایسته مقام آن مرد بزرگ است تمنا دارم.

مایه شادمانیست که امروز محفل یادبود هزارمین سال تولد عارف بزرگ خواجه عبدالله انصاری در افغانستان یعنی در وطن آن پیر صاحب دل گشایش می یابد.

خواجه عبدالله انصاری صوفی، محدث، مفسر و نویسنده بزرگ قرن پنجم هجری از آن گونه رجالی است که زندگی و حالات او پیکار هایش در راه حق و شکیباییش در برابر مشکلات و پارسایی و پرهیزگاری اش در سراسر عمر و پشت کار و همتش در آموختن، سر مشق سودمندی برای هر فرد انسان بوده میتواند. در جهان مادی امروز در جهانی که خود خواهی هاسبب دگرگون شدن بسی ارزشهای اخلاقی گردیده است، گروهی از انسانهای با فضیلت از گوشه و کنار جهان در وطن خواجه عبدالله انصاری این ستایشگر بزرگ حقیقت و عارف صاحب دل که مجموعه مناجات دل انگیزش دروازه از معنویت رابه روی انسان می کشاید،

پیام به مناسبت روز معلم

اول جوزا ۱۳۵۵

برجسته ملی مامیباشد ومااین میراث سالم
وارزشمند کلتوری خودرا نیک حفظ میداریم
وبه نسل آینده باهانت می سپاریم .

من بخوشی یادآورمیشوم که ریغورم بنیادی
معارف ، زمینه را برای رشد وتعمیم معارف
حقیقی که جوابگوی نیازندهیهای جامعه ما
میباشد درکشور میبا ساخته است وتطبیق

آن درتعلیم و تربیه شاگردان امروز که
سرنوشت آینده جامعه ما بدست آنان میباشد
به عهده معلمان است . مریبون وقتی ازعهده
این وظیفه مقدس بدرشده میتوانند که پاک -
طینت ، فداکار ، وطن پرست ، وظیفه شناس
وباتقوا باشند .

ازوظایف عهده معلمان است که علاوه
برتعلیم دانشهای ضروری وعصری ، شاگردان
رابه همبستگی کامل ، وحدت فکر وعمل ،
کاروزحمت خستگی ناپذیر وخدمت صادقانه
به قاطبه مردم ، دریک محیط برابری وبرادری ،
برای تحقق بخشیدن آرمانهای ملی وبه ثمر
رسانیدن اهداف انقلاب جمهوری ، تربیه
نمایند . این روز فرخنده رایک باردیگریبه
همه استادان و معلمان جمهوریت افغانستان
تبریک میگویم .

ژنده باد افغانستان

پاینده بادجمهوریت .

بنام خداوند بزرگ وتوانا !

استادان ومعلمان گرامی !

مسرورم که به پاس خدمات ارزشمند
استادان ومعلمان همه ساله یک روز بنام روز
معلم درسراسر جمهوریت افغانستان تجلیل
میشود واین روز خجسته راباستادان ، معلمان
واهل علم وفرهنگ کشور ، صمیمانه تهنیت
میگویم .

معلمان تأمین کننده گوهرحیثیت انسانی ،
معماران تحولات عظیم جهانی ، تهداب گذار
تمدنهای وعامل ترقی جوامع بشری میباشند
وانچه رانبوغ بشری طی هزاران سال در
ساحات اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی وکلتوری
حاصل نموده است ، معلمان درایجاد آن سهم
فعال داشته اند .

معلمان مسئولیت سنگین انکشاف همهجانبه
شاگردان را دارند واین مأمول از طریق
سعی مداوم معلمان درتعلیم وتربیه نسل جوان
وتنمیه ابتکار آنان دراستفاده سالم ازمنابع
مادی ومعنوی وورهنمایی غرض زیست باهمی
دریک فضای نوع دوستی وصلح وامنیست
ومصئونیت در فامیل بشریت ونجات انسان
ازامراض مزمن بیسوادی ، فقر و ناداری ،
مریضی ونابرابری که هستی وتفکر انسان را
باختناق می اندازد ، برآورده میشود .

درفرهنگ ملی وسنن دینی ما ، معلم مقام
شامخ دارد واحترام به مقام معلم ، از عنعنات

بیانیه بمناسبت پنجاه و هشتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان

۶ جوزا ۱۳۵۵

هموطنان گرامی .

در این روز تاریخی که در سراسر کشور ما پنجاه و هشتمین سالگرد استرداد استقلال وطن عزیز تجلیل می گردد ، تبریکات صمیمانه خویش را به همه شعا هموطنان عزیز می‌رسانیم و به روح پاک آن مردان فداکار که در راه حصول این ناموس ملی جان سپردند ، درود فراوان می فرستیم .

تجلیل ازین روز تاریخی در حقیقت تجدید خاطره ای از کارنامه هاوسربازی های آن فرزندان صدیق این خاک است. که به پیروی از هبران فداکار خویش در جهاد استقلال وطن سر داده اند . این روز. صرف نظرازیروزی های نظامی و سیاسیست ، اهمیت بزرگتر دیگری نیز دارد و آن اینکه ملت مادر آن زمان یکی از محکمترین حلقه های امپریالیسم جهانی را درهم شکست و زمینه را برای تشجیع و تحریک و توسعه جنبش های آزادی خواهی ملی در این قسمت آسیا فراهم کرد. این میراث ارزشمند تاریخی برای نسل کنونی و فردای کشور مایه درسها و عبرتهای بزرگبست .

غلبه مردم افغانستان براستعمار کهن ازجانبی باعث تضعیف بنیان امپریالیسم

در سراسر جهان شد و از جانب دیگر برای ما، استقلال ملی و آزادی سیاسی به بار آورد . اما همان طوره دیدیم تاریخ و زمانه به اثبات رسانید که تحکیم حاکمیت ملی و تحقق استقلال ملی در شرایط ابقاء و دوام مناسبات غیر عادلانه و دوران ایجابات عصر، آنچنان که باید صورت نمی پذیرد، چه با موجودیت فقر ، مرض ، بیسودی و نابرابری های اجتماعی ، مفهوم آزادی فقط به لفظ باقی میماند و هرگز جامه عمل نمی پوشد .

اما حادثه تاریخی انقلاب جمهوری امکاناتی را فراهم کرد تا ملت افغان اهداف انقلابش را به تهرساند و از مرحله انقلاب سیاسی به تحولات عمیق اقتصادی و اجتماعی تکامل نماید. هر چند تا ساختن یک جامعه مرفه و مترقی زمان زیادی باقیست، ولی امیدوارم با قبول زحمات خستگی ناپذیر و عزم راسخ، روزی این آرزوی مقدس ملت افغانستان، برآورده گردد. همکاری بین ملت‌ها به پایه مساوات در جامعه بین المللی نتیجه مستقیم جریان تاریخی آزادی کشورهای جهان است .

ملت افغانستان نه تنها در راه پیکار با

د افغانستان کالنه

خویش رابه برادران پشتون و بلوچ خودتقدیم
میدارم .

درخاته به روان های بزرگ و پرفتوح
اعلیحضرت غازی امان الله خان و اعلیحضرت غازی
محمد نادرشاه شهید و دیگر جانبازان راه آزادی
درودمی فرستیم و برای ملت افغانستان آرزوی
سربلندی و خوشبختی مینمایم .

زنده باد افغانستان
پاینده باد جمهوریت

استعمار پیشگام و در پشتیبانی از مجادله ملتها
برای کسب حقوق حقه شان مصمم بوده و از آن
پیروی نموده است ، بلکه بشان خط مشی
بیطرفی و عدم انسلانک رانی گذاشته است
که امروز یکی از پایه های همزیستی
مسالمت آمیز و تعاون ثمربخش بین دولتی
به شمار میرود .

دراین فرصتیکه ما این روزتاریخی خویش
راتجلیل می داریم، همدردی و تمنیات نیک

پیام بنیاد علی رئیس دولت و صدر اعظم بمناسبت روز مادر

مادران گرامی و ارجمند !

روز خجسته مادر را به همه مادران گرامی و كافة هموطنان عزیز تبریک میگویم .
احترام به مادران و قدردانی از مقام بزرگ مادر احترام و قدردانی از هستی بزرگی است که منبع و محوره موفقیت های ملی و بشری شناخته میشود .

مادر بنیان گذار جامعه بشری است و بقای نسل بشر مرهون مادر است چنانچه موفقیت های گذشته جامعه محصول فکر کار کوشش و تلاش فرزندان لایقی است که در دامان مادران با شخصیت پرورده شده اند مادران درساختن امروز و فردای جامعه بدون شك نقش تعیین کننده دارند .

مادران افغان در طول تاریخ از این وظیفه بزرگ تاحد زیادی موفقانه بدر آمده اند توقع میرود در آینده نیز بیش از پیش به این مسؤولیت ملی و تاریخی خویش عمل نمایند .
سهام مادران در منزل و مرکز فامیل بحیث يك واحد اقتصادی و اجتماعی جامعه چنانکه در اقتصاد فامیل اثر اساسی دارد در اقتصاد ملی و مسایل اجتماعی نیز انکارناپذیر است .
فرزندانی که در دامان مادران پابند با اصول فضایل اخلاقی و سجایای ملی پرورش می یابند

بیشتر میتوانند این ارزش های عالی را در روابط ذات البینی در ایفای وظایف ملی و در خدمت وطن تبارز دهند .

تعالیم مادران در تشکیل و تکامل شخصیت فرزندان بزرگترین مشعل راه فرزندان وطن است .

فرزندان امروزه تنها معمار جامعه کنونی ماهستند بلکه مسئولیت بزرگ ایجاد شرایطی را که در آن راه موفقیت های جامعه آینده باز باشد عهده دارند .

توجه بیشتر مادران در تربیت اولاد وطن مطابق به نیازمندی های کشور و وظایف ملی و عمومی مردم ماهمان وظیفه بزرگی است که مادران در تربیه اولاد وطن مطابق شرایط عصر و زمان شان بدوش دارند .

دولت جمهوری افغانستان با تطبیق پروگرام های عرفانی اجتماعی و اصلاحی امیدوار است تسهیلات ممکن را در هرساحه برای مادران فراهم ساخته و زمینه های رفاه و آسایش مادران را مساعد گرداند .

موفقیت های روزافزون همه مادران گرامی خاصه مادران وظیفه شناس فداکار و وطن پرست را که در تربیه اولادشان با همه مشکلات زندگی از سعی و تلاش دریغ نمی نمایند صمیمانه آرزوی نهامیم .

مسافرت صدر هیئت شورای عالی اتحاد شوروی به افغانستان

سیمون اندرینچ سکاچکوف رئیس کمیته دولتی روابط اقتصادی بامالک خارج در شورای وزیران، بناغلی واسیل واسیلوویچ کوزنیتسف معین اول وزارت امور خارجه اتحاد شوروی و بناغلی ایوان کریوگوروویچ پاولوفسکی معین وزارت دفاع آن کشور شامل بودند همچنان عده ای از مامورین عالی رتبه آن کشور و یک هیات مطبوعاتی مشتمل بر روزنامه نگاران، فلم برداران و عکاسان با بناغلی پودگورنی بکابل آمده بودند.

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم قبل از ظهر ۱۸ قوس ۵۴ از مهمان محترم شان بناغلی نیکولای ویکتور وویچ پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در میدان هواپیما بین المللی کابل استقبال نمودند. در جمله هیات معیتی بناغلی پودگورنی بناغلی نظرتکریمو وویچ ماتاچانوف معاون صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی و صدر هیات رئیسه شورای عالی جمهورییت شوروی سوسیالیستی ازبکستان بناغلی

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در نزدیک طیاره به مهمان گرامی شان بناغلی نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی خیر مقدم گفتند.

۱۳۵۴ ر ۹۹

وبی شائبه ای میباشد که از بدو تاسیس بروی تمنیات حقیقی و نیک مردمان این دو کشور، درفضای احترام و اعتماد متقابل دوام نموده است. این مسافرت جلالتمابی یکباردیگر به ماموق خواهد داد تا پیرامون مسائل طرف علاقه صحبت و تبادل نظر نماییم و گام دیگری در تحکیم بیشتر روابط صمیمانه بین کشور های خود برداریم.

جلالتمابا! مجادلات دوامدار و خستگی ناپذیر مردم ما بر علیه تسلط اجانب، به شهادت تاریخ، ملت افغانستان را پیششاهنگ قیام ضد استعمار و سلطه غیر در آسیا ساخته است. احترام ما به اصل آزادی آزادگی معنی احترام ما را به دیگران و پشتیبانی از آمال و آرزو های آن ملل و کتله هایی میدهد که تاحال از این حق مشروع و طبیعی شان محروم مانده اند. همدردی و هم نوایی ما برای تحقق بخشیدن آرمانهای ایشان در راه رسیدن به حقوق حقه خویش طبیعی بوده و این حقیقت خصوصیت عصری است که در آن زندگی میکنیم. نادیده گرفتن این واقعیت با سیر تکامل بشر و صلح جهان متضاد است. وقتی میتوان به صلح دنیا و آرامی بشر امیدوار گردید که ایمن طرز تفکر در بین ملل جهان عام شود و هنگامی به نتایج مثمر آن میتوان متیقن شد، که سعی و مجادله همه جانبه جهت تأیید حقوق آن کتله های بشری که هنوز بنابر عوامل مختلف تحت تسلط اجنبی بسر می برند. به نتیجه واقعی واصل گردد.

جلالتماب محترم! پیروی از نهضت عدم

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت هشت بعد از ظهر ۱۸ قوس ضیافتی به افتخار ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی در تالار وزارت امور خارجه تر تیب گردیده بود.

درین ضیافت بیانیه هایی بین ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی تعاطی گردید. بیانیه ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در ضیافت شب به افتخار ښاغلی پودر گورنی:

جلالتماب محترم و حضار گرامی! تشریف آوری جلالتماب شما و همراهان محترم تا نرا بوطن ما خیر مقدم گفته و از اشتراک شما درین محل دوستانه مسرت قلبی خود را اظهار مینمایم. مسافرت من به اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و فرصت ملاقات و مذاکرات سودمند با جلالتماب شما و دیگر زعمای آن کشور دوست مایه مسرت من بوده و خاطره استقبال دوستانه ای که از من و همراهانم در کشور زیبای شما بعمل آمد فراموش نمی گردد.

مسافرت کنونی جلالتماب شما به افغانستان به سلسله دید و بازدید های زعمای افغانستان و اتحاد شوروی از کشور های یکدیگر شان که اکنون بیچ یك عنعنه پسندیده در روابط بین مملکتین قبول شده، ممثل روابط نیکی است که خوشبختانه همیشه از آن در مدت بیش از نیم قرن برخوردار بوده ایم و این خود خصوصیت و مظهر واقعی روابط حسنه

انسلاک ، (قضاوت آزاد در موضوعات بین المللی) بیطرفی مثبت وفعال وهمزیستی مسالمت آمیز اساس سیاست خارجی ما میباشد که ازتصمیم وتمنیات صلحجویانه مردم افغانستان الهام گرفته است .

افغانستان باتعقیب این موقف سیاسی بحيث یک عضو وفا دار ملل متحد، همیشه مناسبات خودرا باهمه کشور های جهان ن وتمام صلح وامنیت بین المللی رویاهداف ومقاصد عالی منشور آن تقویه بخشیده است. تامین صلح، دیگر معنی آرامش در یک قسمت جهان راندارد بلکه ضرورتیست که ادامه حیات بشر بدان مربوط میباشد . تامین صلح جهان رانمیتوان یک مسئله سیاسی شمرده ومحدود به یکمده ازدول دانست . چون موجودیت وسرنوشت بشر بدان مضمحل است، این اندیشه دیگر به هر فرد بشر تعلق دارد .

استقبال صمیمانه حکومت ومردم افغانستان ازآنانیکه درراه تامین وحفاظت صلح میکوشند، زاده همین مفکوره بوده وهرقدم مؤثر درین راه بایشتیبانی صمیمانه، استقبال نیک مردم کشور ما بدرقه میگردد .

ازهمین جاست که عقیده داریم باید عوایق درراه تحقق یافتن صلح رفع وسایلیکه صلح راتهدید مینمایند معلوم گردند. با تحریم جنگ سرد خطر وقوع جنگ گرم، انهدام و تباهی بشریت ازین میرود. متکی به عقیده فوق، ما از مفکوره دیتانت وموقفیت کنفرانس هلسنکی استقبال مینمائیم . به نظرمان باید

دیتانت به یک قاره محدود ماند ونباید منحصر به مناسبات ذات الیینی گروه مشخص کشور هاباشد. درعملیه دیتانت باید کلیه کشورهاچه بزرگ وچه کوچک اشتراک مساعی نمایند زیرا طوریکه گفتیم صلح غیر قابل انقسام بوده وضورت مبرم تمام جوامع بشری میباشد .

جلالتآب گرامی ! باتأسف باید بگویم که هنوز درجهان ماحکوماتی موجود اند که نمی خواهند واقعیت های روشن عصر ما را مشاهده کنند . آنها در مقابل تمنیات وخواسته های مشروع وطبیعی کتله های بشری تغافل میکنند. یقین دارم روزی این دولتها به خطا وحرکات غیرواقعی وغیر بشری خود ملتفت خواهند شد، وبرای شان ثابت خواهد گردید که احساسات وتمنیات ملی مردم رابا اعمال زوروقوه نمیتوان برای همیشه ازین برد .

مناسبات افغانستان خوشبختانه با تمام کشورهای منطقه باستثنای پاکستان بسیار دوستانه است . البته طوریکه جلالتما بی میدانند اختلاف سیاسی ما با حکومت مذکور روی احقاق حقوق حقۀ مردم پشتون وبلوچ موجود است .

افغانستان به تاسی ازعقیده راسخ بهاینکه تمام پربولم های بین المللی از طرق مسالمت آمیزقابل حل میباشد. به مساعی خویش برای حل مسالمت آمیز وشرافتمندانه این اختلاف دوام خواهد داد .

درمورد شرق میانه دولت ومردم افغانستان به پیروی ازحق وعدالت دایما ازحقوق ثابت

و مشروع مردم فلسطین پشتیبانی کرده و میکند . اشغال و نگهداشتن سر زمینهای عربی و تجاوز بر حقوق مردمان عرب توسط اسرائیل همیشه از طرف افغانستان تقبیح شده و میشود .

به عقیده ماحل سوال شرق میانه و تأمین صلح دوامدار در آن منطقه بدون شناسایی حقوق ملی مردم فلسطین و استرداد تمام سرزمینهای عربی امکان ناپذیر میباشد .
تقبیح سیاست تبعیض نژادی توسط یکجمله حکومت همواره از طرف افغانستان نکوهشی شده و این سیاست غیر اخلاقی و ضد کرامت انسانی با اساسات منشور ملل متحد سازگاری ندارد .

ما آرزو مندیم تافصله های ملل متحد درین زمینه تطبیق و اقدامات مؤثر برای اذین بردن این سیاست صورت بپذیرد .
انکشاف متینیکه در خلال یک و نیم سال اخیر در راه تأمین حق تعیین سرنوشت و آزادی مردمان تحت سلطه پرتگال صورت گرفته است برای همه مردمان صلحدوست جهان موجب کمال خرسندی است . امیدوارم که روزی سلطه اجنبی و استعمار از صحنه گیتی به کلی ناپدید گردد و کلیه مردمان و ملل از حق آزادی که حق طبیعی و اساسی بشر است مستفید شوند .

افغانستان که از خلع سلاح عام و تمام پشتیبانی میکند مجاهدات دایمی دولت شوروی را درین مورد قابل تقدیر میداند اگر توافق در ساحت خلع سلاح صورت نگیرد آنگاه

بشریت با تهدیدی مواجه میگردد که احتمال محوشدن در آن موجود است . بعقیده مارسیدن به نتایج لازمه و عملی درین راه یک امر ضروری میباشد .
جلالتاب محترم !

جریان زمان نسبت به همه وقت بیشتر به نفع آزادی و عدالت تغییر مسیر داده است .
ما عقیده داریم که تنها در فضای صلح و آرامش ملتها میتوانند ریفورمهای بنیادی و عمران اقتصادی خویش را عملی سازند .

از آنجائیکه ملت افغانستان عزم راسخ دارد تا بر مشکلاتیکه در راه ارتقای سطح زندگی شان موجود است فایق آید، لهذا از دوستانیکه درین راه با ما مساعدت نموده و

مینمایند صمیمانه قدردانی میکنم .
پروژه های مختلفی که به همکاری اقتصادی و تخنیکي کشور دوست اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در افغانستان تکمیل گردیده اند در جهات مختلف زندگی مردم مانمره های مطلوب و مثبت داده است .

سهمگیری فعال آن دولت دوست در امر عمران و پروژه های اولین پلان هفت ساله جمهورییت در تغییر چهره اقتصادی کشور ما یقینا نقشی پرازنده خواهد داشت .

حکومت و مردم افغانستان این مساعدت های بی شائبه و صمیمانه دوستان شوروی را به نظر قدردانی نگریسته و از آن اظهار تشکر مینمایند .

به عقیده ما دوستی و همکاری بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی

سوسياليستي نه تنها به نفع مردمان کشور
های ماست بلکه نمونه بارزیست باهمی بین
دولت همسایه بشمار رفته ومثال بر جسته
برای ملل وکشورهای دیگر محسوب شده
میتواند .
درخاتمه، مهمان گرامی، اجازه بدهید جام
خودرا بسلامتی شخص شما، رفاه وسعدت
ملت دوست اتحاد شوروی، به تحکیم روابط
دوستی بین ملت های ماوصلح جهانی بلند
کنم .

بیانیه ښاغلي نیکولای پود گورنی در ضیافتی که به افتخارش ازطرف
رئیس دولت وصدر اعظم ترتیب شده بود .

موفیقت تطبیق میشود . بدین ترتیب یک
مرحله جدیدی درروابط ماشروع شده است.
تاریخ مناسبات اتحاد شوروی وافغانستان
پرمعنی است وروش مهم سیر تاریخی
ووقایع جهان رامنمکس میسازد . بلافاصله
بعداز انقلاب کبیر سوسیالیستی اکتوبر و
پیروزی مردم افغانستان درمبارزه آزادی بخش
ملی، دولتین ماراه دوستی راپیش گرفتند .
روابط اتحاد شوروی با افغانستان ماندروابط
کشور مابا برخی از سایر کشور هایی که
آزادی رابدست گرفتند به صورت یک نمونه
وسرمشق همکاری وسیع که درحال حاضر میان
کشور های سوسیالیستی وکشور های روبه
انکشاف درراه مبارزه برای صلح و آزادی و
استقلال وترقی اجتماعی، توسعه مییابد ،
درآمده است .

چنین همکاری برپایه اشتراک منافع ما در
مبارزه علیه امپریالیسم و استعمار متکی
میباشد .

تهداب این همکاری رااصول تساوی حقوق
وحسن تفاهم واعتماد بین کشور ها وعلم
مداخله به امور داخلی واحترام کامل به

ښاغلي محمد داؤد !

ښاغلو محترم !

رفقا !

اجازه فرمائید ازپذیرایی محبت آمیز و
تمنیاتیکه شما ښاغلي محمد داؤد نسبت به
کشورما اظهار فرمودید تشکر خودرا ابراز
نمایم . مابه نوبه خودازطرف مردم شوروی
وزعمای اتحاد شوروی وازجانب لئونید ایلچ
بریژنف سرمنشی کمیته مرکزی حزب
کمونسټ اتحادشوروی سلام صمیمانه وبهترین
آرزومندیها وابه حضور شما ومردم دوست
افغانستان تقدیم میکنم .

خوشوقتیم که مسافرت مابه کشور تان
دردورانی صورت میگیرد که این کشور راه
تجدید ساختمان راپیش گرفته است واینک
میتوانیم بادست آوری های دولت جمهوری
جوان آشنا شویم وبه ملاقاتها ومذاکراتیکه
در طی بازدید شما ازانحاد شوروی در سال
گذشته بعمل آمده بود ادامه بدهیم .

درآن روزها توافقی های مهم در مورد
انکشاف مزید همکاری دوستانه اتحادشوروی
وافغانستان حاصل شده بودکه اکنون با

روابط دوجانبه وجه در صحنه بین المللی در خواهد آمد .

در نتیجه کوششهای پیگیرانه نیرو های صلح دوست اخیرا در دنیا تحولات قابل ملاحظه مثبتی صورت گرفته است و گرچه هنوز نیروهای متعددی وجود دارند که کوشش میکنند دنیارابه زمان گذشته جنگ سرد عقب بکشانند ، جریان تجدید سازمان در مناسبات بین المللی در راه دیتانت، شکل بازهم مشربود تری را بخود میگیرد .

کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا که اصول بنیادی روابط کشور های اروپایی را تثبیت کرده است، بصورت يك مظهر درخشان این جریان درآمده است .

تحولات مثبتی که اکنون در عرصه بین المللی صورت گرفته است، قاره آسیا رانیز در بر گرفته است در آسیای جنوب شرقی امپریالیسم باشکست کمر شکنی مواجه شد مردم قهرمان ویتنام به پیروزی درخشان خویش استقلال وطن خود را بدست آورده اند . این پیروزی همراه با پیروزیهای وطن پرستان لاوس و کمبودیا مظهر آن است که مردمانی که برای آزادی و حاکمیت ملی خود وبخاطر اینکه در خانه خود صاحب باشند، مبارزه میکنند ، شکست ناپذیر هستند .

علاوه برین پیروزیهای مردمان آسیای جنوب شرقی به بهبود اوضاع سیاسی و تحکیم صلح در تمام قاره آسیا مساعدت میکند .

حق حاکمیت و تمامیت ارضی تشکیل میدهد. این اصول دراوّلین معاهده دوستی که در سال ۱۹۲۱ بین کشور های مانعقد شده بود مجسم گردید ولادیمیر ایلچ لینن نوشته بود که این معاهده دوستی ومودت باهمی فیما بین افغانستان و روسیه رامحکم کرد که دولتین مادر مشرق مفاد مشترک دارند و هر دودولت استقلال خود را محترم میشناسند و یکدیگر وجمع ملل شرقیه رامستقل و آزاد دیدن خواهش دارند. ولادیمیر ایلچ لینن چنین عقیده را خاطرنشان ساخته بود به مسرت این امر را اظهار میکنیم که اوّلین معاهده درخصوص دوستی که ملت افغانی منعقد نمود معاهده باروسیه بود باامضای معاهده راجع به بیطرفی وعدم تجاوز متقابل مورخه سال ۱۹۳۱ روابط اتحاد شوروی وافغانستان استحکام بازهم بیشتری را حاصل نموده است .

امروز موقعی که متوجه این معاهده هامیشویم مانقش مساعد این اسناد را برای انکشاف دوستی وحسن همجواری بین مردمان ودولتین ما باوضاحت بازهم بیشتر مشاهده مینمائیم .

نباغلی محترم محمد داؤد !

ما پروتوکول تمدید ملت اعتبار معاهده مورخه سال ۱۹۳۱ را که در آنر تشریک مساعی دوطرف تدوین شده است امضا خواهیم نمود. در اتحاد شوروی به امضای این سند اهمیت فراوان سیاسی راقایل اند . ما امید میکنیم که این پروتوکول جدید بصورت پایه خوبی برای تعمیق مزید همکاری ماچه در ساحه

البته نباید به این واقعیت چشم پوشی کرد که در آسیا هنوز مراکز متعدد تشنجدار موجود است و محافل امپریالیستی با استفاده از هرگونه تدابیر کوشش میکنند بر این مراکز آتشی رادامن بزنند آنهاییکه بخاطر مقاصد هژمونیستی و عظمت طلبانه خود مخالف دینانت هستند و بی اعتنایی آشکاری رانسیت به حقوق حقه و منافع ملی مردمان کشورهای آسیایزخودشان میدهند و کوشش میکنند وحدت نیرو های ضد امپریالیستی را برهم بزنند و تفاف داخلی و اختلافات را تحریک کنند به محافل امپریالیستی نیز خدمت نه چندان کمی رامینماید .

اما یاقین داریم که مردمان آسیا که دارای تمایل روز افزونی برای تحریک مساعی در مبارزه بخاطر پیروزی آزادی و همزیستی مسالمت آمیز میباشد دسایس امپریالیست هاوهم دستان آنها را بی اثر وخنثی خواهند نمود و نقش فعال ووزین خود را دوبر قراری مناسبات مسالمت آمیز و سالم در قاره خود و در تمام جهان نیز ایفا خواهند نمود . لیونید الیچ برژنیف گفت: به نظر ما برقراری روابط صلح و امنیت و همکاری در آسیا یعنی در قاره ای که در آن بیش از نصف بشریت زندگی میکنند، یک گام دارای اهمیت تاریخی جهانی در راه تأمین صلح در مقیاس تمام کره زمین ما خواهد بود .

شکی نیست که نتایج مهم کنفرانس امنیت و همکاری اروپا که در سند نهایی آن به ثبت رسیده است میتواند و باید در سایر قاره ها

نیز و از آن جمله در آسیا مورد استفاده قرار گیرد. البته قاره آسیا دارای خصوصیت های خود میباشد اما در اینجا نیز وظیفه برقراری مناسبات بین المللی بر همکاری متساوی حقوق و متقابلا مفید و بر اصول حل مسالمت آمیز اختلافات و امتناع از توسل به قوه یعنی بر همان اصولی که اینک بیش از ۵۰ سال به اینطرف پایه روابط اتحاد شوروی و افغانستان را تشکیل میدهد با کمال وضاحت مشا هده میشود .

برای همه ما معلوم است که ایجاد سیستم امنیت دسته جمعی در قاره آسیا وظیفه آسان بنظر نمیرسد و مستلزم وقت و کوششهای فراوان میباشد و به اقداماتی که موقوف برسیدن به این هدف میباشد عملا مبادرت کرد، این آرزوی مردمانیست که دارای میل و شوق برای زندگی در شرایط مسالمت آمیز میباشد. اتحاد شوروی بطور مداوم طرفدار برقراری روابط حسن همجواری و همکاری عملی میان تمام دول، حل و فصل مسایل مورد اختلاف از طریق مذاکرات میباشد . این امر با اوضاع آسیای جنوبی و خاور میانه نیز ارتباط کاملی دارد ما از مساعی کشور های صلح دوست این منطقه و منجمله کشور افغانستان متوجه با استقرار صلح در این قسمت کره زمین پشتیبانی کرده و در آینده نیز پشتیبانی خواهیم کرد .

بطوریکه اطلاع دارید اتحاد شوروی اخیرا مینگر حل و فصل مسالمت آمیز و عادلانه بحران شرق نزدیک شده است به نظر ما تمام مسایلی

که به چنین حل و فصل مربوط است باید در کنفرانس صلح ژنیو با اشتراك متساوی الحقوق تمام طرفهای مستقیمه و از آن جمله موسسه آزادی فلسطین حل شود. ما معتقدیم که طریق اقدام گام به گام علاوه بر همه بر مبنی سپاراتیف عملی میشود به حل و فصل بنیادی مسئله شرق نزدیک منجر نمیشود.

درست بالعکس چنین طریق حل و فصل عادلانه این مساله را فقط مشکلتر میسازد.

تخلیه قوه اسرائیلی از تمام اراضی عرب که در سال ۱۹۶۷ اشغال شده است و تامین حقوق حقه ملی مردم عربی فلسطین بشمول تامین حق این مردم برای تشکیل دولت خود تنهادهای است که شرایط لازمه را برای برقراری صلح استوار و عادلانه برای موجودیت و انکشاف تمام دول شرق نزدیک فراهم خواهد ساخت.

ما برای پشتیبانی جمهوریت افغانستان از مساعی اتحاد شوروی متوجه به تامین صلح ارزش بسزایی را قایل ایم و بارضایت مندی اشتراك نظریات در مورد مهمترین مسایل اوضاع امروزه جهان متذکر میشویم ما به سیاست بیطرفی و عدم اشتراك در پیمانهای نظامی که از طرف حکومت افغانستان تعقیب میگردد احترام میگذاریم سیاست صلحجویانه افغانستان برای این کشور حیثیت شایسته و در عرصه بین المللی بدست آورد.

تجربه مناسبات اتحاد شوروی و افغانستان در طی سالهای متعددی حاکی از آن است که

انکشاف این مناسبات پیرو تسلط اوضاع نمیشد. اما مطابق منافع عمیق مردمان دو کشور همجوار عملی میشود ما حاضریم در آینده نیز در راه تقویه دوستی و روابط همسایگی نیک و برقراری حسن تفاهم و اعتماد باز هم بیشترین مردمان و دولتهای ما قدم برداریم.

در اتحاد شوروی بخوبی میدانند که دولت جمهوری افغانستان اکنون بسیاری از مسایل مشکل مربوط به ارتقاء اقتصاد خود و تحولات اجتماعی و بلند بردن سویه مادی و کلتوری زندگی مردم راحل میکند ما از صمیم قلب به مردم دوست افغانستان و به زعمای آن تحت رهبری شجاعی محترم محمد داؤد موفقیت زیاد رادر امر تجدید ساختن کشور و تحکیم نظام جمهوری آرزو میمائیم. اتحاد شوروی همیشه دوست وفادار افغانستان بوده و خواهد بود.

میخواستم اظهار امیدواری کنیم که ملاقات فعلی ما و مذاکراتیکه امروز شروع شده است به منافع همکاری اتحاد شوروی و افغانستان و به تعمیق دوستی کشورها و مردمان ما به نحو موثر کمک و مساعدت خواهد نمود.

اجازه فرمائید به سلامتی دوست ما شجاعی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان، به سلامتی اعضای کابینه جمهوری که در اینجا حضور دارند، به خاطر مردم دلاور و زحمت کش افغانستان بدوستی و همکاری بین مردمان اتحاد شوروی و افغانستان بخاطر صلح و امنیت در سراسر جهان جام خود را بلند نمائیم.

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی چېنیکه پروتوکول تمديد معاہدۀ بیطرفی وعدم تجاوز متقابلہ بین افغانستان و اتحاد شوروی را امضاء مینماید .

پروتوکول تمديد معاہدۀ بیطرفی وعدم تجاوز متقابلہ بین افغانستان و اتحاد شوروی را برای مدت ده سال دیگر امضاء کردند .
بعد از ختم مراسم امضاء ، ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی بیانیه چينين گفتند :

ستدی راکه همین اکنون امضاء کردیم در شمار آن اسناد تاریخی و مهمی قرار میگیرد که اساس مستحکم و خلل ناپذیر روابط دوستی و مودت بین کشور های ما را بنیان گذاشته اند .
با کمال مسرت مشاهده میکنیم که عزم

همچنان ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در ضیافت اشتراک نمودند که از طرف ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی به افتخارش شان در قصر چهلستون ترتیب شده بود :

دوره دوم مذاکرات ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در فضای نهایت صمیمانه و دوستانه انجام یافت .

بعد از ختم مذاکرات ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلی پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی

راسخ و صمیمیت افغانستان و اتحاد شوروی برای احترام و تطبیق مندرجات این اسناد از محک تجربه زمان پیروز مندان به بدر شده و امروز روابط دوستی و مودت و علائق حسن همجواری و احترام و تفاهم متقابل بین کشور های مانده درخشان از زیست با همی محسوب میگردد .

سندی را که امروز امضاء کردیم تأیید مجدد اساساتی است که در معاهدات سال ۱۹۲۱ و ۱۹۳۱ بین کشور های مادر و ثبت گردیده و نه تنها دوستی و همسایگی نیک کشورهای ما به اساس آن بنیافته بلکه عامل مهمی در حفظ صلح امنیت درین منطقه و جهان بشمار میرود .

باین ترتیب افغانستان و اتحاد شوروی عملاً علاقمندی و خلوص نیت خود را به حفظ و تحکیم صلح امنیت در این منطقه بسیار مهم و همه جهان ثابت نموده و در تعمیم این امر نقش مثبت خود را ایفاء کرده اند .

چنانچه ملاحظه میکنیم اساسات تثبیت شده در این اسناد به نفع مردمان ما و به نفع مردمان منطقه و جهان بوده و مسرورم که اظهار نمایم حکومت جمهوری افغانستان عزم راسخ دارد سیاست متکی به این اساسات را بصورت دایمی و صمیمانه پیروی نماید .

اجازه بدهید مراتب مسرت و رضایت کامل خود و حکومت و مردم افغانستان را به این مناسبت خجسته ابراز نمایم .
پاینده و دایمی باد دوستی و همکاری های افغانستان و اتحاد شوروی .

مقابله باغلی پودگورنی اظهار داشتند :
هم اکنون ما سند مهم سیاسی یعنی پروتوکول تهدید مدت اعتبار معاهده بیطرفی و عدم تجاوز متقابل مورخه سال ۱۹۳۱ عیسوی را امضاء نمودیم . آرزوی متقابل اتحاد شوروی و دولت جمهوری افغانستان برای نگاهداری و تقویه اساسی حقوقی مناسبات خود در این سند بطور آشکار و مشخصی جامه عمل پوشیده است .

بطوریکه در این پروتوکول کاملاً منصفانه ذکر شده است . روابط ما که در معاهده سال ۱۹۲۱ و معاهده سال ۱۹۳۱ مجسم گردیده بود با موفقیت از آزمایش زمان بدرآمده جوابگوی منافع بنیادی مردمان هر دو کشور بوده بایه تزلزل ناپذیر دوستی و همکاری مثنی کشور های ما را تشکیل میدهد . به پیروی پایدار از این اصول اتحاد شوروی و جمهوریست افغانستان مجدداً تمایل خود را برای انکشاف مزید روابط دوستی و حسن همجواری تأکید نمودند .

طرفین با کمال وضاحت عزم راسخ خود را اظهار نمودند که هر دو کشور به تقویه جریان دیتانت بین المللی مساعدت خواهند کرد و برای آنکه این جریان جنبه غیر قابل برگشتی را به خود بگیرد سعی و کوشش فراوانی بعمل خواهند آمد .

معاهده های اتحاد شوروی و افغانستان اینک طی سالیان دراز به تقویه روابط ما و به امر صلح و امنیت بین المللی خدمت میکند بطوریکه امضاء این پروتوکول گواهی میدهد

نمونه های دوستي ملتيا و تشريك مساعى
آنها براى پروژى صلح در تمام دنيا خواهد
بود .

اجازه فرماييد بمناسبت ۲۰ اين واقعه تاريخى
در روابط اتحاد شوروى و افغانستان يعنى
بمناسبت امضاء پروتوكول تمديد مدت اعتبار
معاهده بيطرفى وعدم تجاوز متقابلہ يك
بار ديگر خرسندى عميق و فراوان خود را اظهار
نمايم .

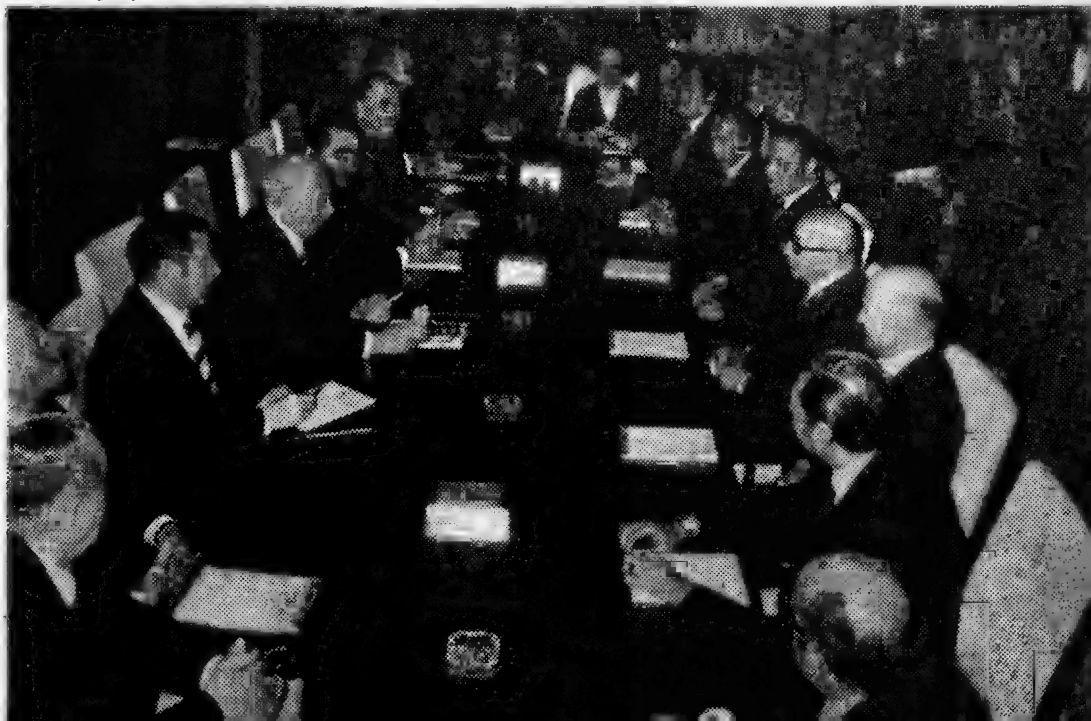
مستحکم و منکشف باد دوستى و همکارى بين
اتحاد شوروى و جمهوريت افغانستان .

ښاغلى نيكولای پود گورنى صدر هيأت
رئيسه شورای عالی اتحاد جماهير شوروى
سوسياليستى پس از يك مسافرت رسمى و
دوستانه از کشور ما عصر ۱۹ قوس از کابل
عازم مسکو گرديدند .

در شرايط کنونى نيز اين معاهدات کماکان
نه تنها براى عميق تر ساختن باز هم بيشتر روابط
اتحاد شوروى و افغانستان بلکه براى همکارى
فعال کشور هاى صلح دوست مادر شاهراه
سياست بين المللى داراى اهميت فراوانى
ميباشد . اين امر مخصوصا در حال حاضر
يعنى در زماني که ملل تمام قاره ها براى
رهائى از خطر جنگ و به خاطر اينکه ديتانت
بين المللى حايضا اهميت است شامل محتويات
عملى سازند بيش از پيش به فعاليت خود
ميفزايند .

در پروتوكول منصفا نه ذکر شده است که
روابط اتحاد شوروى و افغانستان يکى از
بزرگترين نمونه هاى تطبيق اصول همزيستى
مسالمت آميز ميباشد . ما اميد ميکنيم و مطمئنيم
که همکارى مادر آينده نيز يکى از بارز ترين

ښاغلى محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم و ښاغلى پود گورنى صدر هيأت رئيسه
شورای عالی اتحاد شوروى سوسياليستى حين مذاکره در قصر رياست جمهورى .

اعلامیه مشترک افغانستان و اتحاد شوروی

ښاغلی سیمون اندرئیویچ سکاچکوف رئیس کمیته دولتی شورای وزیران اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مربوط روابط اقتصادی باممالک خارج، ښاغلی واسیلی واسیلویچ - کوزنیتسف معین اول وزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی . ښاغلی اکساندر میخائیلویچ پوزانوف سفير کبير اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در افغانستان . ښاغلی وادیم واسیلویچ - کورتونوف مرستیال صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، ښاغلی ولادیمیر سرگیویچ - کیتایف مرستیال صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی ښاغلی ویکتور ایوانویچ مینین آمر شعبه شرقیانه د وزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، ښاغلی ایوان ستیپا - نوچ، سیتسکی معاون شعبه شرقیانه در وزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی اشتراک ورزیدند .

در حین مذاکرات و مباحثات که در فضای اعتماد و تفاهم متقابل صمیمیت و حسن نیت صورت گرفت در مورد روابط افغانستان و اتحاد شوروی و مسایل مهم بین المللی مورد علاقه هر دو کشور تبادل نظر مفصل بعمل آمد . رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی رضایت

بنا بدعوت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان ښاغلی ن . وپودگورنی صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از تاریخ ۱۸ - الی ۱۹ قوس ۱۳۵۴ مطابق نهم الی دهم دسامبر ۱۹۷۵ از جمهوریت افغانستان بازدید رسمی و دوستانه بعمل آوردند .

طی این سفر بین ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و ښاغلی ن . وپودگورنی صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مذاکرات و مباحثاتی بعمل آمد که در آن از طرف افغانی ښاغلی دکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی، ښاغلی سید عبدالله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه، ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان، ښاغلی محمد خان جلالی وزیر تجارت، ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ښاغلی نور احمد اعتمادی سفير کبير افغانستان در اتحاد شوروی، ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی و محترمه دکتور محبوب رفیق سراج آمر دفتر وزیر امور خارجه .

و از جانب اتحاد شوروی ښاغلی نظر ماتکر - یموویچ ماتچانوف معاون صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و صدراعظمی رئیس شورای عالی جمهوریت شوروی سوسیالیستی از بکستان .

عمیق شانرا ازوضع موجوده روابط دوستانه افغانستان واتحاد شوروی اظهار نموده متذکر شدند که بعداز برقراری نظام جمهوری در افغانستان این علایق به سطح نویی ارتقاء یافته است .

همچنان خاطر نشان شد که توافقیهای مهمی که هنگام مذاکرات رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان وزعمای شوروی درمسکو درجوزای ۱۳۵۳ مطابق به جون سال ۱۹۷۴ صورت گرفته بود بطور موفقیت آمیز تطبیق میگردد .

طرفین به این مناسبت اهمیت بزرگ موافقتنامه انکشاف همکاری اقتصادی و تخنیکي بین جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی را که درشهرکابل بتاريخ ۸ حوت ۱۳۵۳ مطابق ۲۷ فبروری ۱۹۷۵ بامضاء رسیده خاطر نشان ساختند .

طرفین عزم راسخ خویش رامیني بر اتخاذ تدابیر لازم جهت انکشاف روز افزون روابط دوستانه افغانستان واتحاد شوروی و همکاری های مثمر بین دوکشور در ساحات سیاسی، اقتصادی، تجارتی، ثقافتی وسایر ساحات اعلام کردند. آنها این روابط رابحث ثروت پرارزشی مردمان دوکشور ومظہربارزه میزبستی مسالمت آمیز دول دارای نظامهای اجتماعی مختلف تلقی می نمایند. طرفین متفقا خاطر نشان کردند که روابط جمهوریت افغانستان واتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی براساس استوار و معاهدات بین دو کشور متکی میباشد . وبازآزومندی به استحکام

مزید این اساس ونظر به اهمیت بزرگی که طرفین به معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابله بین افغانستان واتحاد شوروی مورخه سال ۱۹۳۱ قایل می باشند. جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی تصمیم گرفتند که مدت اعتبار آن معاهده رابرای ده سال دیگر تمدید نمایند. برای این منظور رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بتاريخ ۱۹ قوس ۱۳۵۴ مطابق ۱۰ دسامبر ۱۹۷۵ پروتوکول مربوطه را در شهرکابل امضاء نمودند . طی مراسم امضای آن پروتوکول خاطر نشان گردید که اصول دوستی، حسن همجواری، تساوی حقوق ، احترام متقابل به حق حاکمیت واستقلال وعدم مداخله درامور داخلی یکدیگر که در معاهده مذکور ودر معاهده دوستی مورخه سال ۱۹۲۱ مجسم گردیده ازمحك آزمایش زمان موفقانه بدرشده وبامنافع بنیادی مردمان هر دو کشور مطابقت کامل دارد .

جانین هنگام تبادل نظر برمسایل مهم فعلی بین المللی مندرجات اصلی در بیانیه مشترک جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی مورخه نهم جون سال ۱۹۷۴ را تاکید وتائید نمودند .

رئس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی اظهار نمودند که جمهوریت افغانستان واتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی درساحه حل وفصل موضوعات

مهم بین المللی به نفع صلح عمومی و امنیت مردمان درآینده نیز همکاری فعال خواهند کرد. طرفین به نتایج مثبت کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا ارزش بسزا قایل گردیدند و بنابراین منظور مساعدت بر تحکیم عملیه دیتانت و بمنظور نیل به این هدف که عملیه مذکور جنبه غیرقابل بازگشت بخودبگیرد و دیتانت پیش از پیش شامل محتویات مشخص عملی گردد عزم راسخ خویشرا ابراز نمودند .

طرفین افغانی و شوروی یکبار دیگر اظهار نظر کردند که باید اقدامات مؤثری بمنظور خاتمه دادن به مسابقات تسلیحاتی و تامین خلج سلاح صورت گیرد . طرف افغانی پشتیبانی کامل خودرا از پیشنهادات اتحاد شوروی در مورد انعقاد موافقتنامه منع تهیه و تولید انواع جدید اسلحه انهدام دسته جمعی و سیستمهای جدید آن اسلحه و همچنین معاهده مربوط به معانعت عام و تام آزمایشات سلاح ذروی اظهار نمود .

جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی به تحکیم صلح و ثبات در آسیا توسط مساعی مشترک دول این قاره علاقمندی عمیق داشته و یک بار دیگر مندرجات اعلامیه مشترک جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی مورخه ۱۹ جوزای ۱۳۵۳ مطابق ۹ جون ۱۹۷۴ رادر این مورد تأیید میکنند .

جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی اظهار عقیده کردند که صلح عادلانه و دایمی در شرق میانه فقط در شرایط تخلیه کامل قوای اسرائیلی از تمام اراضی عربی که در سال

۱۹۶۷ اشغال شده و تامین حقوق حقه مردم عرب فلسطین بشمول حق تاسیس یک دولت ملی میسر شده میتواند جانبین از انعقاد مجدد کنفرانس صلح ژنیو در مورد شرق میانه با اشتراك تمام طرف های ذیعلاقه بشمول نمایندگان مؤسسه آزادی فلسطین و اتحاد شوروی و ایالات متحده امریکا بحیث رؤسای مشترك این کنفرانس پشتیبانی میکنند.

طرفین با عقیده راسخ اظهار داشتند که باید اختلافات موجوده در شبه قاره هندازراه مذاکرات و بدون هیچگونه مداخله خارجی حل و فصل گردد این امر به تبدیل منطقه مذکور بیک ناحیه صلح دوامدار و ثبات و تامین روابط و همکاری های حسنه بین کشور های آن منطقه مساعدت خواهد کرد .

طرفین اظهار امیدواری نمودند که اختلاف سیاسی بین افغانستان و پاکستان از طریق مسالمت آمیز و مذاکرات حل گردد .

جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی یکبار دیگر پشتیبانی کامل و همیشگی خودرا از نهضت های آزادیخواهی ملی در آسیا، افریقا و امریکای لاتین و مبارزه مردمان علیه استعمار و همه اشکال استعمار نوین و تبعیض نژادی تأیید کردند .

سفر صدر هیات ر ئیسه شورای عالی اتحاد چهاریر شوروی سوسیالیستی به جمهوریت افغانستان و تبادل نظرمفید و مشمری که طی آن صورت گرفت سهم تازه ای در امور انکشاف مزید و تحکیم دوستی و همکاریهای همه جانبه بین جمهوریت افغانستان و اتحاد-

شوروی محسوب گردیده است .
و. پودگورنی صدر هیات
رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی
سوسیالیستی از ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم جمهوریت افغانستان دعوت نمود
تادر موقع مناسبې به اتحاد شوروی مسافرت
رسمی و دوستانه بعمل آرند، این دعوت
باتشکر پذیرفته شد .

مسافرت ښاغلی روف دنکناش رهبر ترکی زبانه‌ای قبرس

ښاغلی روف دنکناش رهبر ترکی زبانه‌ای
قبرس بسلسله مسافرت په یکمه کشور ما
برای بازدید دوستانه از افغانستان بتاریخ
۲۸ میزان ۱۳۵۴ وارد کابل گردید .
رهبر ترکی زبانه‌ای قبرس ساعت ده قبل
ازظهر بلښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی
وزارت امور خارجه ملاقات نموده وطنی آن
پیرامون موضوعات طرف علاقه تبادل نظر
صورت گرفت .

همچنان ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم ښاغلی روف دنکناش رهبر ترکی
زبانه‌ای قبرس رادر قصر ریاست جمهوری
پذیرفتند
ریاست دفتر جمهوری اطلاع دارکه طی این
ملاقات ښاغلی دنکناش راجع په موقف ترکان
قبرس توضیحات مفصل په ښاغلی رئیس
دولت و صدراعظم بعرض رسانید .

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د قبرس د ترکانو مشر روف دنکناش
په جمهوری ریاست په مانی کښی منلی دی .

رهبر ترکی زبانهای قبرس بدو پیرامون موقف ترکان قبرس در مورد حل معضله جزیره مذکور و همچنان هدف مسافرتش به یکجمله کشورها توضیحات داده و به سوالات روزنامه نگاران در زمینه پاسخ گفت .

رهبر ترکی زبانهای قبرس صبح روز سه شنبه از قسمت های مختلف موزیم کابل دیدن کرده و توضیحات مدیر عمومی موزیم های وزارت اطلاعات و کلتور را در قسمت معرفی آثار تاریخی کشور استماع نمود .

مسافرت وزیر خارجه هند به افغانستان

جمهوری پذیرفته و باوی ملاقات و مذاکره نمودند .

همچنان ښاغلی وای . بی . چاوان وزیر خارجه هند ساعت ۹ قبل از ظهر ۷ عقرب ۱۳۵۴ ښاغلی محمدنعمین در وزارت امور خارجه ملاقات و مذاکره کرد .

ښاغلی وای . بی . چاوان وزیر خارجه هند و همراهانش در حالیکه انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع و ښاغلی غوثالدین فایق وزیر فواید عامه با ایشان همراه بودند قبل از ظهر روز ۸ عقرب از پروژه پارک صنعتی کابل دیدن کردند .

وزیر معادن و صنایع پیرامون اعمار این پروژه که با همکاری مشترک افغانستان و هندوستان در حال اكمال است ضمن بیانیه از همکاری های حکومت هند در ساختمان آن پروژه ابراز تشکر نمود .

متعاقباً ښاغلی چاوان طی بیانیه یی اعمار

ښاغلی رؤف دنکناش رهبر ترکی زبانهای قبرس بتاريخ ۲۲ میزان طی يك کنفرانس مطبوعاتی از ملاقات با ښاغلی رئیس دولست و صدراعظم و مسافرت دوستانه ای که با افغانستان نمود اظهار مسرت کرده گفت : که از یمن مسافرت خاطره خوشی باخود خواهد داشت .

کنفرانس مطبوعاتی ښاغلی دنکناش در هوتل انترکانتی ننتال دایر شده بود و در آن نمایندگان آژانس باختر روزنامه ها و جراید مرکز وادیو شرکت داشتند .

ښاغلی وای بی چاوان وزیر امور خارجه هند رئیس هیأت هندی در کمیسیون مشترک اقتصادی افغان و هند برای يك بازدید رسمی و دوستانه بعد از ظهر ۶ عقرب ۱۳۵۴ وارد کابل شد .

ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ساعت سه بعد از ظهر ۶ عقرب ۱۳۵۴ با ښاغلی وای . بی . چاوان وزیر امور خارجه هند در هوتل انترکانتی ننتال ملاقات تعارفی بعمل آورد .

ښاغلی چاوان با ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی در وزارت امور خارجه ملاقات و مذاکره نمود . درین مذاکرات پیرامون يك سلسله موضوعات مورد علاقه بحث بعمل آمد .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت دوازده ظهر ۷ عقرب ښاغلی چاوان وزیر امور خارجه هند را در قصر گلخانه ریاست

دولت رئیس اوصدااعظم بناغلی محمد داؤد کله چه دهند دباندتو چارو وزیر بناغلی
چاوان بی جمهوری ریاست په ماڼی کښی منلی دی .

بناغلی سنگه سفیر کبیر هند در کابل در حالیکه
پوهاند دکتور محمد ابراهیم عظیم معین
وزارت صحتیه باوی همراه بود از موسسه
صحت طفل و شعبات مختلف آن دیدن نموده
و متخصصین مربوطه توضیحات لازم ارائه
کردند .

همچنان بناغلی وای بی . چاوان وزیر
خارجه هند به همراهی بناغلی وحید عبدالله
معین سیاسی وزارت امور خارجیه قبل از ظهر
۹ غریب از آثار باستانی بامیان دیدن نمود .
بناغلی چاوان و همراهانش ساعت دو بیست
دقیقه بعد از ظهر از بامیان بکابل مراجعت کردند .

این پروژه را در تشنید دوستی و همکاری مزید
بین دو کشور مفید خواند .

هنگام بازدید وزیر امور خارجیه هند از امور
ساختنمانی پروژه پارک صنعتی که کار آن
نود فیصد تکمیل گردیده است آمرین مربوط
در باره امور ساختنمانی پروژه توضیحات
میدادند .

وزیر خارجیه هند و همراهانش ساعت ۹ قبل
از ظهر ۸ غریب از سفارت کبرای هند در کابل
دیدن نموده سوباعضای آن سفارت و عهده
از هندی های مقیم کابل ملاقات بعمل آورد .
سپس بناغلی چاوان با هیات معینی ۸ ش و

مصاحبه مطبوعاتی بنگالی وای بی چاوا ن وزیر خار جه هند

به هند برمی گردم، تمنیات رئیس جمهور و صدراعظم هند را به رئیس دولت افغانستان رساندم، همچنان پیام حسن نیت شخص رئیس دولت و صدراعظم افغانستان را به رئیس جمهور و صدراعظم هند خواهم رسانید.

از انکشافی که از وقت تاسیس رژیم جمهوری تحت زعامت مدبرانه رئیس جمهور داؤد نصیب افغانستان شده و ثباتی که در این کشور آمده متحسب شدم، زعامتی که امروز افغانستان دارد نه تنها برای افغانستان بلکه برای انکشاف این حوزه مفید است.

سوال : قراریکه گفته میشو د تجارت خارجی هند تحت پروگرام بیست و دو فقری که از طرف حکومت هند روی دست گرفته شده ملی خواهد شد تأثیر این موضوع بالای تجارت افغانستان و هندچه خواهد بود ؟

جواب : هرگاه تجارت خارجی هند ملی شود در تجارت بین دو کشور اثری نخواهد گذاشت.

سوال : دوماه پیش کنفرانس مخصوصی راجع به استقرار نظم جدید اقتصادی جهانی در نیویارک دایر شد نتایج این کنفرانس را چگونه میباید.

جواب : این کنفرانس در اثر همکاری کشور های نادار غیر منسلک و ممالک روبه انکشاف منعقد شد و این هفتمین جلسه ملل متحد بود که يك موضوع خاص را روی دست گرفت و در اطراف آن مذاکره کرد. همچنان لایست ساخت که ممالک انکشاف یافته حاضر شد

امروز سفر چهار روزه خود را در افغانستان تکمیل میکنم در طول چهار روز گذشته توانستم که با بنگالی رئیس دولت و صدراعظم افغانستان، بنگالی محمد نعیم، بنگالی وحید عبد الله معین سیاسی و بنگالی خرم وزیر پلان و رئیس کمیسیون مشترک افغانستان و هند مذاکرات مفیدی انجام دهم.

جزئیات مذاکرات از طرف هیأت های مربوط دو کشور بررسی شد و صبح دیروز در زمینه همکاری های اقتصادی موافقتنامه را امضاء کردیم. یقین دارم که تاسیس کمیسیون اقتصادی برای پلان گذاری و تطبیق طرح های اقتصادی بسیار مهم است و از تجربه که داریم در مورد افغانستان هم مثر ثمری خواهد بود در چهار روز گذشته نتیجه این همکاری ها را دیدم در حالیکه خود پرابلم های اقتصادی داریم سعی میورزیم در راه بهبود سطح زندگی مردم افغانستان هم کمک کنیم همکاری های ما به افغانستان در سه پروژه که

نام میگیریم منعکس شده در ساحه اول همکاری های صحنی، در این زمینه از شفاخانه اطفال در کابل یاد آور میشویم. قسمت دوم ساحه پارک صنعتی است که به کمک هند زیر ساختمان است ساحه سوم پروژه آبیاری کوچک میباشد. همچنان ما با رئیس دولت افغانستان مذاکرات بسیار مفیدی روی مسایل سیاسی جهانی همکاری های منطقوی و تقویه سیاست عدم انسلاک انجام دادیم من بارضائیت و نتایج مثبتی که از مذاکرات بدست آورده ام

در منطقه بحر قرار دارند .

سوال : طبق پروگرام مسافرت شما بعد از سفر به افغانستان به ایران میروید لطفاً در قسمت مسافرت تان به ایران کمی روشنی بیندازید که روی چه منظوری صورت میگیرد ؟

جواب : همانطوریکه سفر من به افغانستان شامل مذاکرات کمیسیون مشترک افغان و هند بود در ایران هم شامل مذاکرات کمیسیون مشترک ایران و هند میباشد و البته هدف سفر من بهتری روابط هند و ایران است شاهنشاه و صدراعظم ایران به هند سفر کرده بودند حالاً من به جواب این سفر ها به ایران میروم و به علاقه خاصی منتظر ملاقات با شاهنشاه ایران میباشم .

سوال : اخیراً در بعضی حلقه ها، این انتقاد وجود داشته که سیاست عدم انسلاک از مسیر اساسی خود با قبول بعضی کشورهایی که به يك پیمان نظامی ارتباط دارند منحرف شده نظر خاص شما در این باره چه میباشد ؟

جواب : در این اواخر یک دسته ممالکسی بوده اند که تأثیر اتحاد ممالک غیر منسلک را حس و کوشش کرده اند که اگر امکان داشته باشد در بین ممالک غیر منسلک تفرقه بیندازند من فکر میکنم که بهتر خواهد بود کشور های غیر منسلک اتحاد و اتفاق خود را تحکیم ببخشند.

سوال : افغانستان سال آینده پلان اول هفت ساله خود را آغاز میکند اگر شما در زمینه سیم هند در این پلان روشنی بیندازید ؟

جواب : موافقتنامه ای که امروز به امضاء رسید تفصیل سیم هند را در پلان هفت ساله

باممالک روهه انکشاف راجع به يك نظم جدید اقتصادی جهانی مذاکره کنند و این هم ثابت شده که ممالک روهه انکشاف حاضر نیستند تا زمانی که حقوق شان بدست آید از مذاکره دوری جوید .

همچنان این جلسه ثابت ساخت که مجازله جای خود را به مذاکره داده و این خود نشانه بسیار خوب است .

سوال : در ساحه زراعت کمک هند به افغانستان چه خواهد بود ؟

جواب : پروگرامی که روی دست است شامل تاسیس يك انستیتوت زراعتی در افغانستان و همچنان تربیه افغانها در هند میباشد یکنه تعداد متخصصین زراعتی هم به افغانستان همکاری خواهند کرد .

این پروگرام شامل تزیید و بهتری جنس پنبه، کچالو، برنج و گندم در افغانستان میباشد .

سوال : نمایندگان سی و پنج کشور مشترک المنافع در دهلی جدید بر فیصله نامه کار میکنند که بحر هند را بحیث منطقه صلح اعلام کند برای روشن شدن این هدف تاحال چه اقداماتی صورت گرفته است ؟

جواب : برای نگهداری بحر هند بحیث يك منطقه صلح مامیقا تصد داریم و این تصد مادر ملل متحدهم به شکل مصوبه ای تأیید شده است، موقعیت هند در این راه مربوط به وحدت و همکاری کشور های این حوزه است فکر میکنیم که این پرنسیب بسیار معقول و به مفاد بسیار کشور هایی است که

افغانستان روشن میسازد .

از آرامگاه بابر شاه و موزیم کابل دیدن نمود .
طبق يك خبر دیگر بناغلی چاوان واعضای
کمیسیون مشترک همکاری تخنیکي واقتصادی
هند وافغان در حالیکه بناغلی علی احمد خرم
وزیر پلان و بناغلی و حید عبدالله معین
سیاسی وزارت امور خارجه باوی همراه بودند
ساعت سه بعداز ظهر ازمسابقه بز کشی
درغازی استدیوم دیدن نمود .

سوال : در صورتیکه نهضت عدم انسلاک
تحکیم یابدموقف پکت های نظامی چه میشود؟
جواب : واضح است که پکت های نظامی
روزبه روز موقف شان در مقابل کشور های
غیرمنسلک واضح تر میشود هر قدری که کشور
های غیرمنسلک متفق تر شدند بهمان اندازه
مالکي که اعضای پیمان های نظامی اندمخالفت
خود را بامالک غیرمنسلک زیاد تر ساخته
ومی خواهند بین آنها رخنه اندازند .

بناغلی وای. بی. چاوان وزیر خارجه هند
ورئیس هیات هند در جلسه چهارم کمیسیون
مشترک همکاری اقتصادی و تخنیکي هند وافغان
که چهار روز قبل برای يك مسافرت رسمی
ودوستانه وارد کابل شده بود ساعت چهار
بعداز ظهر ۱۰ غرق جانب تهران عزیمت
نمود .

سوال : انتباه شما ازشفر بامیان چه بود؟
جواب : بامیان خاطرات دوستی تاریخی بین
افغانستان و هند را تجدید میکند همچنان نشان
میدهد که ارزش های فرهنگی کشور های این
حوزه تاچه پیمانه است .

خبرنگار باختر آژانس علاوه میکند که البوم
عکس های مسافرت بناغلی چاوان در مدت
اقامتش در افغانستان که از طرف ریاست
دباختر آژانس تهیه وترتیب شده بود توسط
بناغلی خرم وزیر پلان به وزیر خارجه هند
اهداء گردید .

پروژه هایی که فعلا در بامیان وجود دارد و
پروژه کوچک آبیاری نشان میدهد که امروز
هم افغانستان و هند باهمان قدم های همکاری
به پیش میروند .

همچنان بناغلی چاوان و همراهانش در حالیکه
سفیر کبیر هند مقیم کابل باوی همراه بود

بیانیه مشترک مطبوعاتی افغانستان و هند

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
بناغلی چاوان را پذیرفته باوی ملاقات و مذاکره
کردند .

همچنان بناغلی چاوان با بناغلی محمد نعیم
ملاقات و مذاکره نموده .

و همچنان با بناغلی علی احمد خرم وزیر

بنابعد عوت حکومت افغانستان بناغلی وای.
بی. چاوان وزیر امور خارجه هند از تاریخ
۱۶-۱۰-۶۵ عرق به ۲۸-۱۰-۶۵
تا اول نوامبر ۱۹۷۵ از جمهوریت افغانستان
بازدید رسمی و دوستانه بعمل آورد .

تحقيقات زراعتي، مطالعات مربوط به فيزيبيليتي پارک های جديد صنعتي در ولايات و پروژه های کوچک توليد برق (مايگروهايدل) ميباشد .

در مذاکرات جانب افغاني و ښاغلي وزير امور خارجه هند بر موضوعات مهم بين المللي خاصتا مسایل و انکشافات اوضاع منطقه تبادل افکار بعمل آمد. هنگام بررسی انکشاف نهضت عدم انسلاک و نقش آن در تقويت صلح و امنيت جهاني و پيشبرد همکاري بين المللي دو کشور که هر دو از اعضای موسس نهضت عدم انسلاک بشمار ميروند ضرورت حفظ روحیه و اصول اساسی عدم انسلاک را برای اینکه بتواند نقش حقيقي خود را در امور بين المللي ادا کند ديد باريگر تائيد نمودند .

طرفين از پيشرفتي که تاکنون در مذاکرات مربوط به تاسيس نظام جديد اقتصادي در جهان حاصل گرديده استقبال نموده و اظهار نظر کردند که در تطبيق اين امر بايد منافع همه کشور های جهان بصورت عادلانه مدنظر گرفته شود .

طرفين موافقه کردند که بمنظور تبادل افکار تحکيم و توسعه همکاري در همه ساحات به سويه های مختلف تماس نزديک را دوام بدهند .

ښاغلي وزير امور خارجه هند از پذيرايی و مهمان نوازی گرمی که از وی و همراهانش طی اقامت در افغانستان صورت گرفت مراتب امتنان و تشکر خود را به حکومت جمهوري افغانستان اظهار نمود .

پلان ، ښاغلي عزيزالله واصفي وزير زراعت و ښاغلي عبدالنواب آصفی وزير معادن و صنايع و ښاغلي وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه وعده ديگر از رجال حکومت افغانستان مذاکراتی بعمل آورد که در آنها از طرف هند ښاغلي سنگه سفير کبير هند در کابل ښاغلي دالال و ښاغلي جيب جاينت سکرتر های وزارت امور خارجه در فضاي دوستانه و صميمانه ای صورت گرفت که روابط نزديک و تاريخی بين دو کشور و آرزوی متقابل ايشان را برای همکاري در همه ساحات به نفع مردمان افغانستان دهند، ثبات در منطقه و صلح و امنيت در جهان منعکس ميسازد. در هنگام مسافرت ښاغلي چاوان به افغانستان جلسه چهارم کميسيون مشترک همکاري اقتصادي و تخنيکی افغانستان و هند دایر گرديد. رياست هیأت افغاني را در کميسيون مشترک ښاغلي علي احمد خرم وزير پلان افغانستان و رياست هیأت هندی را ښاغلي وای. بی. چاوان وزير خارجه آنکشور بعهده داشتند در اين جلسات راپور کمیته پلان گذاری و تطبيق راجع به همکاري بين افغانستان و هند در ساحات اقتصادي ، تخنيکی و علمی که قبلا از تاريخ ۳ تا ۵ عقرب ۱۳۵۴ مطابق به ۲۵- الی ۲۷- اکتوبر ۱۹۷۵ در کابل جلسه کرده بود مورد بررسی قرار گرفت و روی همه مسایل موافقه حاصل گرديده فيصله های لازم بعمل آمد .

اين پروگرام شامل ادامه همکاري باموسسه صحت طفل، همکاري برای ايجاد موسسه باتولوژی و گوش و گلو و بينی ، موسسه

مسافرت وزیر خارجه چکوسلواکيا به افغانستان

ښاغلی بوهو سلاف خنيوپک وزیر امور خارجه جمهوريت سوسياليستي چکوسلواکيا ښايدعوت ښاغلی وحيدعبدالله معين وزارت امورخارجه برای يك مسافرت رسمی به افغانستان بتاريخ ۱۶ قوس ۱۳۵۴ وارد کابل شـد .

درجمله همراهان ښاغلی خنيوپک دکتور اميل کيلوشک رئيس دفتر وزيرخارجه ، ښاغلی کارل هوليك رئيس دروزارت امور خارجه وښاغلی ادوارد کوکان مشاور وزير خارجه شامل بودند . ښاغلی خنيوپک باښاغلی وحيد عبدالله ملاقات ومذاکره نمود . طی اين مذاکره بين طرفين راجع به روابط

ښاغلی وحيد عبدالله معين وزارت امورخارجه هنگامیکه ښاغلی خنيوپک وزیر امور خارجه چکوسلواکيا را در هيدان هوايی بين المللی کابل مشايعت مينمايند .

از مامورين عالي رتبه ، اراکين وزارت امور خارجه ، ښاغلي اوژن ورتر سفير کبير فرانسې شيخ السفرا وسفير کبير واعضای سفارت کبرای چکوسلواکيا مقيم کابل اشتراک داشتند .

بڼينه وحيدعبدالله معين وزارت خارجه

روابط افغانستان وچکوسلواکيا قدم های متين تری رادر راه گسترش همکارۍ پيموده است . پروتوکول تجارتي برای سال های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۵ بين کشورهای ما تمديد پروگرام همکارۍ فرهنگي افغانستان وچکوسلواکيا قدم های متين تری رادر راه گسترش همکارۍ پيموده است پروتوکول تجارتي برای سال های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۹ بين کشورهای ما تمديد پروگرام همکارۍ ، فرهنگي افغانستان وچکوسلواکيا موافقتنامه بيست مليون دالر جهت تمويل پروژه های انکشافی کشور ما با مساعدت کشور دوست چکوسلواکيا نمونه بارز این همکارۍ هاميباشد .

معين وزارت خارجه افزود :

شما هنگامي به کشور ما مسافرت مينمائيد که دولت انقلابي افغانستان در راه تحقق بخشيدن آرمانهای ملی و در راه تطبيق پروگرامهای اقتصادی واجتماعی خود يك تحول بنيادی را براه انداخته تا يك محيط سالم را بمنظور تعقيب سياست اقتصاد ملی متکی بر علم تکنالوژی ایجاد تعادل اجتماعی را تأمین و نظام ديموکراتیک ديموکراسی واقعی ومقول را که منظور آن خدمت به قاطبه مردم است و شرط لازمی تأمین حیات مرفه وآينده مسعود کشور ميباشد

در این ملاقات ښاغلي وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه وښاغلي يان سوخانيک سفير کبير چکوسلواکيا مقيم کابل نيز حاضر بودند .

همچنان ښاغلي بوهوسلاف خنيويک وزير امور خارجه جمهوريت سوسياليستی چکوسلواکيا با ښاغلي علی احمد خرم وزير پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات ښاغلي خنيويک وښاغلي خرم روی همکارۍ های تخنيکی واقتصادي چکوسلواکيا و افزايش سطح کمک های آنکشور در يك سلسله پروژه های افغانی مذاکره وتبادل نظر کردند .

مذاکرات بين ښاغلي وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه وښاغلي بوهوسلاف خنيويک وزير خارجه جمهوريت سو سياليستی چکوسلواکيا پيرامون همکارۍ های افغانستان وچکوسلواکيا و ديگر موضوعات مورد علاقه دو کشور قبل اظهر ۱۷ قوس نيز ادامه يافت .

درين مذاکرات که تا حوالی ظهر دوام نمود عده يی ازاراکين وزارت امور خارجه همراهان وزير خارجه چکوسلواکيا وسفير کبير آنکشور مقيم کابل نيز اشتراک داشتند .

ښاغلي بوهوسلاف خنيويک وزير خارجه جمهوريت سوسياليستی چکوسلواکيا بافتخار ښاغلي وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه ضيافتی در هوتل انترکانتي ننتال ترتيب داده بود .

درين دعوت بعضی از اعضای کابينه، عده

تعمیم نماید .

ښاغلی وحیدعبدالله علاوه نمود :

قابل میباشند زیرا این کوششها بمنظور پیشبرد پرنسیپ های گرانقدر صلح دوستی و همکاری بین ملل جهان صورت میگیرد .

این چوکات مشتمل برانکشاف روابط بین کشور های مامیباشد. ازاینرو با مسرت میتوان اظهار کرد که این امر مذاکرات بعد ازظهردیروز ماباردیگر تأیید گردید . این مذاکرات بازهم ثابت ساخت که موقف های دوکشور روی مسایل مهم بین المللی یا مشابه همدیگر ویابسیار بهم نزدیک است .

ښاغلی وزیر خارجه چکوسلواکیا افزود :

با اظهار قدردانی از روابط متقابل فیما بین دوکشور نمیتوانم از ذکر یک نقطه عطف برجسته درانکشاف این روابط نادیده بگذرم وآن اینکه بازدید ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم ازچکوسلواکیا درماه اپریل ۱۹۵۷ عبارت ازاین رویداد مهم بوده واین بازدیداساسات تماس های موجوده رابالخاصه درساحات سیاسی واقتصادی پی ریزی کرد . ښاغلی بوهوسلاف خنیوېک دراخیر اظهار نمود:

این اولین بازدید من ازکشور زیبای شما است گرچه مسافرتم کوتاه میباشد با اینهم بمن کمک خواهد کرد تا یکبار دیگر با عنعنات کهن وپرافتخار کشور شما آشنا شوم کشور که بانام شعرا ودانشمندان ومتفکرین مشهور وبزرگ مانند البیرونی، رودکی، انصاری رومی، جامی وبسیاری دیگر مربوط است .

علاوه براین عنعنات پر غنای فرهنگی میتوانم همچنین شاهد مساعی پیگیرجمهوبریت افغانستان باشم که برای ساختمان آینده بهتر

افغانستان بیطرفی وعدم انسلاک را همراه باقضاوت آزاد درمسایل بین المللی مهمترین وسیله برای نیل به آرامش صلح جهان تشخیص نموده است . ماعقیده راسخ داریم که تنهادرمحیط صلح میتوانیم ریفورمهای اجتماعی وعمران اقتصاد ملی ملت خویشرا عملی نمائیم .

ښاغلی معین وزارت خارجه دراخیر اظهار کرد :

صلح بدون آزادی وعدالت تأمین شده نمیتواند واین یکی ازخصوصیات بارز عصری که درآن زندگی میکنیم میباشد اذهمینجاست که پایه های اساسی سیا ست خارجسی افغانستان تأیید حق تعین سرنوشت و حق مشروع وغیرقابل انکار برای مردمانیکه هنوز هم ازاستعمار کهنه ونوبامظاهر مختلف آن زجر میکشند احترام به حقوق بشر واصل خودارادیت حل مسایل متنازع فیهااز طریق مذاکرات صلح جویانه وتوسعه وتقویهدوستی و همکاری وتفاهم بین دول میباشد.

ښاغلی بوهوسلاف خنیوېک وزیر امور خارجه چکوسلواکیا شام ۱۶ قوس ۱۳۵۴ در دعوتی که ازطرف ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه بافتخار شان درتالار پذیرایی های وزارت امور خارجه ترتیب شده بود گفت :

حکومت ومردم چکوسلواکی احترام زیادی برای مساعی افغانستان درسیاست بینالمللی

وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه دکتور محبوب رفیق متصدی ریاست نشریات ښاغلی میرشمس الدین مدیر شعبه سوم سیاسی وزارت خارجه ، ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات ، ښاغلی یان سوخانیکی سفیرکبیر و اعضای سفارت کبرای چکوسلواکیا بښاغلی خنیوپک و داغ نمونده .

برای مردمان آن صورت میگیرد .
وزیر خارجه چکوسلواکیا از کابل عزیمت کرد .
ښاغلی بو هو سلاف خنیوپک وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا که بدعوت ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه برای یک بازدید رسمی از افغانستان بکابل آمده بود روز ۲۰ قوس عازم تهران شد .
درمیدان هوایی بین المللی کابل ښاغلی

اعلامیه مشترک افغانستان وچکوسلواکیا

و مذاکراتی انجام داد .
ښاغلی بو هو سلاف خنیوپک در مدت توقف خویش در افغانستان از یکده پروژه های انکشافی بشمول بعضی پروژه های به مساعده چکوسلواکیا رویدست گرفته شده همچنین از یک عده اماکن تاریخی که ممثل تاریخ پرافتخار گذشته افغانستان می باشد بازدید نمود .

ښاغلی خنیوپک وزیر امور خارجه چکوسلواکیا بښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه مذاکراتی انجام داد .
مذاکرات در یک فضای دوستی عنعنوی صمیمیت و تفاهم متقابل صورت گرفت .
طرفین انکشاف روابط متقابل موجوده بین افغانستان وچکوسلواکیا را ارزیابی کا ملا مثبت نموده و برای توسعه و تقویت مزید این روابط و همکاری ها بر مبنای احترام متقابل ، مساوات ، احترام به استقلال و حاکمیت ملی

بنابدعوت ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان ښاغلی بو هو سلاف خنیوپک وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا از تاریخ ۱۶-۲۰ الی ۲۰ قوس ۱۳۵۴ از جمهوریت افغانستان بازدید رسمی و دوستانه به عمل آورد .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی بو هو سلاف خنیوپک را بحضور پذیرفته با وی صحبت دوستانه بعمل آوردند . وزیر امور خارجه چکوسلواکیا دعوت نامه جلالتماب گوستاف هوساک رئیس جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا را جهت بازدید از چکوسلواکیا بحضور ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تقدیم کرد این دعوت با مسرت قبول گردید .

ښاغلی بو هو سلاف خنیوپک همچنین با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات

کشور های مربوطه از طرق مسالمت آمیز و براساس حق تعیین سرنوشت میباید. ایشان اظهار نظر کردند که عملیه دیتانت سیاسی باید با تخفیف کشیدگی در ساحه نظامی همراه باشد.

جانبین اهمیت اتخاذ تدابیر موثر را به منظور قطع مسابقه تسلیحاتی بشمول سلاح ذروی تحت کنترول دقیق و موثر خاطر نشان ساختند. ایشان همچنان از دایر شدن کنفرانس جهانی خلع سلاح پشتیبانی نمودند. در مورد مساله شرق میانه جانبین موافقه کردند که راه حل جامع، عادلانه و دایمی برای این معضله براساس فیصله نامه های مربوطه ملل متحد و تخلیه کامل همه سرزمین های اشغال شده در سال ۱۹۶۷ از قوای اسرائیل و اعاده حقوق حقه مردم عرب فلسطین بشمول حق داشتن يك دولت مستقل پدید آمده می تواند. ایشان معتقد شده اند که مؤثرترین وسیله برای این راه حل اساسی انعقاد مجدد کنفرانس صلح ژنیو در مورد شرق میانه با اشتراك همه جوانب ذی علاقه مستقیم به شمول مؤسسه آزادی فلسطین می باشد.

هنگام بحث بر نتایج جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد جانبین اظهار امید کردند که نظام جدید اقتصادی متکی بر واقعیت های موجوده بوده و جوابگوی واقعی احتیاجات و ضروریات همه کشور ها بشمول کشور های در راه انکشاف و خاصا کشور های کمترین انکشاف یافته و کشور های محاط با خشکه در راه انکشاف باشد.

و عدم مداخله در امور داخلی همدیگر که خصوصیت عنعنوی روابط و همکاری های مذکور میباشد اظهار آمادگی کردند.

ایشان به این امر اظهار علاقه کردند که تماسهای شخصی به سویه های مختلف بین حکومتات شان بصورت منظم تشویق و تزیید یابد.

جانبین در مورد يك عده مسایل عمده بین المللی بشمول انکشاف اوضاع در مناطق مربوطه شان، تبادل افکار نموده و ملاحظه کردند که نظریات شان روی این مسایل مشابه یا نزدیک بهم میباشد.

در طول مذاکرات خود جانبین با رضائیت خاطر نشان ساختند که در امر تخفیف کشیدگی ها و انکشاف همکاری های بین المللی پیشرفت حاصل گردیده است. ایشان اظهار عقیده کردند که جهت تأمین پیروزی کامل دیتانت این عملیه باید منافع همه کشور ها را احتوا کرده و این کشور ها مساویانه در عملیه دیتانت سهم بگیرند. ایشان اظهار داشتند که پشتیبانی خود را از این انکشاف دوام خواهند داد، تادیتانت دایمی و غیر قابل برگشت گردد.

با ارتباط به این موضوع جانبین از نتایج کنفرانس امنیت و همکاری اروپا که میتواند نمونه ترتیب روابط و حفاظت امنیت در دیگر مناطق جهان بشمول آسیا گردد ارزیابی مثبت نموده و اظهار داشتند که رسیدن به این هدف مستلزم رفع اختلافات موجوده بین

واحد میثاقیکه امسال در ژنیو ترتیب شه،
میتواند در نزدیک تر ساختن نظریات گروههای
ذینفع مختلف نقش مثبتی بازی کند و باین
ترتیب موجب تعجیل تدوین میثاق جدید حقوق
بحر گردد .

وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی
چکوسلواکیا نسبت به استقبال گرم و دوستانه
و مهمان نوازی ایکه بوی و همراهانش هنگام
اقامت در افغانستان میذول گردیده اظهار
تشکر و امتنان نمود .

جانبین پشتیبانی کامل خود را از موسسه
ملل متحد و اصول مندرجه در منشور آن اظهار
نمودند .

جانبین از پیشرفتیکه تا امروز در عملیه
رفع استعمار و رخ داده حسن استقبال کردند
ایشان نژاد پرستی ابرتایدو همه اشکال
استعمار جدید را تقبیح کردند .

هر دو کشور به انجام مو ففانه مذاکرات
مربوط به تجدید نظر در حقوق بحر علاقمند
میشا شد . ایشان عقیده دارند که مسوده متن

مسافرت ښاغلی چاغلینگیل وزیر خارجه ترکیه

ونهار را باوی صعرف کردند . ریاست دفتر
جمهوری اطلاع داد که هنگام این ملاقات و صرف
نهار پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور
ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه
ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی
بعضی از همراهان ښاغلی چاغلینگیل و ښاغلی
فاروق شاهین باش سفیر کبیر ترکیه مقیم
کابل نیز حاضر بودند .

ښاغلی احسان صبری چاغلینگیل وزیر
امور خارجه ترکیه با ښاغلی محمد نعیم ملاقات
بعمل آورد .

در این وقت ښاغلی فاروق شاهین باش
سفیر کبیر ترکیه در کابل نیز حاضر بود .
وزیر خارجه ترکیه و میرمن چاغلینگیل و بعضی
از همراهان شان از قسمت های مختلف موزیم
کابل دیدن نمودند .

ښاغلی احسان صبری چاغلینگیل وزیر
امور خارجه ترکیه و خانمش بدعت ښاغلی
وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای
یک مسافرت رسمی و دوستانه ۲۰ جدی وارد
کابل گردید .

ښاغلی اوغوز غوگمن مدیر عمومی اقتصادی
و اجتماعی و ښاغلی نگدیت تازل مدیر عمومی
سیاسی وزارت خارجه ترکیه ، ښاغلی
اتیلان و نیک رئیس آژانس خبر سانی اناتولیه
و ښاغلی فکرت برکت معاون اداره کلتوری
وزارت خارجه ترکیه در جمله همراهان ښاغلی
چاغلینگیل بودند .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
ساعت ۱۲ ظهر ۲۱ جدی ښاغلی احسان صبری
چاغلینگیل وزیر امور خارجه ترکیه را برای
ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفته

د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم کله چه د ترکی د باندنیو چارو وزیر ښاغلی چاغلیانگیل
د جمهوری ریاست په ماڼۍ کښی منلی دی .

کبیر ترکیه در افغانستان اشتراک داشتند
متن بیانیه ښاغلی وحید عبدالله

در ضیافتی که به افتخار چاغلیانگیل
ترتیب یافته بود .

جلالتمآب محترم !

محترمه خانم چاغلیانگیل !

خانمها وآقایان !

تشریف آوری جلالتمآب شما، خانم محترمه
وهمراهان گرامی تان رابه کشور خود خیرمقدم
میگویم واز اشتراک شما درین مخفل دوستانه
مسرت قلبی خود را اظهار مینمایم .

خاطرات خوش مسافرتم در سال ۱۳۵۳ به
کشور دوست ترکیه که طی آن فرصت ملاقات
سوق مذاکرات سوژمند باشخصیت های بر جسته
آن کشور وجناب شما دست داد هنوز هم

ښاغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر
امور خارجه ترکیه باښاغلی وحید عبدالله
بعین وزارت امور خارجه ملاقات کړه

متعاقبا مذاکرات رسمی وزیر امور خارجه
ترکیه بامعین وزارت امور خارجه در عمارت آن
وزارت آغاز گردید .

طی این مذاکرات که در فضای نهایت
دوستانه وصمیمانه وتفاهم صورت گرفت
روی موضوعات مورد علاقه دو کشور منجمله
روابط وهمکاری های دوجانبه، اوضاع منطقه
ومسایل عمده بین المللی تبادل افکار مفصل
وسوژمند بعمل آمد .

دوین مذاکرات از طرف افغانستان یکمه
آزاراکین وزارت امور خارجه واز جانب ترکیه
بعضی از همراهان ښاغلی چاغلیانگیل وسقیر

زمین آبائی شان رانده و بی خانمان ساخته و اراضی سه کشور عربی راجا برانه استیلا نموده و مغایر تمام نورمهای بین المللی تا امروز تحت تصرف خویش نگاه داشته است. ماعقیده راسخ داریم که صلح و امنیت در شرقمیانه بدون تخلیه خاکهای عربی و تأمین حقوق حقه مردم فلسطین و حاکمیت دو باره عرب در بیت المقدس ممکن نیست .

افغانستان بحیث یک کشور صلح دوست آرامش و امنیت کامل رادر جهان و منطقه که به آن مربوط است آرزو دارد و امید و اراست موضوع قبرس و حقوق کتله بزرگ ترک به اساس تساوی حقوق حل گردد .

سیاست استعمار که مغایر با ایجابات عصر و زمان ازطرف یکعده حکومت هنوز با لجاجت پیش برده میشود طرف اندیشه عمیق ماست زیرا این نوع سیاست منافی کرامت بشری و حق تعیین سرنوشت ملل بوده و صلح و امنیت رادر قسمت های مختلف دنیا تهدید می کند باید برای امحای این سیاست که مخالف تمام ارزش های بشری می باشد مطابق فیصله های ملل متحد اقدامات مؤثر و جدی بعمل آید .

ملت افغانستان که درطول تاریخ برای حفظ آزادی و نوامیس ملی خود در پیکار مداوم بوده و برای حراست استقلال و تمامیت خاک خویش برای هرگونه قربانی مصمم و حاضر میباشد به آزادی مردمان و ملل احترام میگذارد و آنرا حق مشروع شان میدانند ، ازین جاست که همیشه از حق تعیین سرنوشت ملل و آزادی

باقی است . مسرت دارم ازینکه اینبار از جلالتمآب شما و همراهان محترم تان در کشور خود پذیرایی مینمایم .

علاقه دوستی بین افغانستان و ترکیه از زمانهای قدیم بر اساس صمیمیت استوار بوده و ریشه های عمیق دارد. وقتی تاریخ را ورق میزنیم در مییابیم که چطور دولت برادر احساس دوستی و صمیمیت خویش را در برابر همدیگر نشان دادند که تا امروز این علاقه بر پایه های اعتماد متقابل و دوستی بنایافته و دوام دارد .

یقین دارم که مسافرت کنونی جلالتمآب و همراهان محترم شان به افغانستان در استواری مزید علاقه دوستی عنعنوی بین هر دو ملت تأثیر نیک خواهد داشت و یکبار دیگر بموقع خواهد دار تا پیرامون روابط حسنه و همکاری دوستانه که خوشبختانه بین دو کشور ماموجود است و همچنان دیگر مسایل مورد علاقه صحبت و مذاکره نمائیم

مردم ما معتقد اند که هیچ طریقه دیگر به غیر از صلح و تعمیم تفاهم بین ملل برای اعتلا و فراهم نمودن زمینه پیشرفت کشور هامخصوصا کشور های در راه انکشاف سراغ شده نمیتواند . ازینجاست که افغانستان پیروی از عدم انسلاک را شیوه سیاسی خود ساخته و به اصول آن احترام عمیق قایل است .

افغانستان از مبارزات و ارمانهای ملل عرب و مخصوصا قضیه فلسطین حمایت قاطع و پشتیبانی صمیمانه مینماید توسعه طلبی صهیونیزم یک کتله بزرگ مردم را از سر

شان پشتیبانی می‌نمائیم واستعمار و امپریالیزم راتقبیح میکنیم .

مناسبات افغانستان باتمام کشور های جهان براساس دوستی، صمیمیت واعتماد متقابل به که کاملاً طرف رضائیت مامیباشد استوار است ماآرزوی تشنید هرچه بیشتر آنرا داریم وسیاست خارجی فعال افغانستان تحت رهبری پناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم که بعد از بنیان گذاری نظام جدید مترقی و انقلابی طرح ریزی شده مؤید کامل این آرزومندی مامیباشد، ولی باتأسف باید گفت، باوصف این آرزومندی مثبت مشکل سیاسی ما با پاکستان هنوز حل نگردیده است .

طوریکه جلالتمآب شمامی دانند این اختلاف ما با حکومت پاکستان روی موضوع احقاق حقوق برادران پشتون و بلوچ ما میباشد . افغانستان از بدو تاسیس پاکستان خواسته است این مشکل را از طریق مسالمت آمیز حل نماید .

خوش خواهیم شد روزی بتوانیم با پاکستان این مشکل را به صورت شرافتمندانه وعادلانه حل نمائیم وتصور میکنم دوستی بین دوکشور به منفعت خودشان وتحکیم صلح در منطقه ما تمام خواهد شد .

درخاتمہ یک باردیگر از نشر یف آوری شما، میرمن چاغلانگیل وهیات معیتی شما مراتب مسرت خودرا ابراز داشته توقع دارم ایام مسافرت شما در افغانستان به خوشی سپری گردیده وهنگام عودت به وطن خاطرات نیکی ازدوستان افغانی خودکه مثل احساسات

نیک ایشان میباشد باخود ببرید .

با ابراز تمنیات نیک برای تقویت مزید دوستی بین مردمان ماوبرای پیشرفت مزید برادران ترك اجازه میخواهم جام خودرا به صحت وسلامت جلالتمآب شما، خانم محترمه وهمه حاضرین بلند کنم .

بیانیه پناغلی احسان صبری چاغلانگیل
وزیر خارجه ترکیه درصیافتی که به افتخار
شان ازطرف وحیدعبدالله معین وزارت امور
خارجه ترتیب شده بود .

آقای وزیر، جلالتمآبان، خانمها وآقایان !
نخست میخواهم تشکرات خودرا در مورد جملات صمیمانه ودوستانه که در باره مملکت من دربارہ من وخانم ابراز نمودند تقدیم نمایم .

بین ترکیه وافغانستان روابط تاریخی دوستانه وبرادرانه موجود است .

اتاترك مؤسس جمهوریت ما اهمیت زیادی برای دوستی ملت افغان قایل بود وكوشش نمود که به حداعلی این دوستی را در تمام ساحات تقویه بخشد تمام حکومت جمهوریت ماراهی را که اتاترك تشبیت نموده بود تعقیب نمودند باوجود فاصله جغرافیایی که ما را از هم جدا میسازد روابط ماهمیشه طوریکه رهبر بزرگ ما آرزو داشت دوستانه وبرادرانه بوده است واین روابط ماهیت مترقی وصلح دوستانه راحفظ نموده است .

بین ترکیه وافغانستان نقاط مشترک وجود دارد هر دو مملکت تاریخ درخشانی در زمینه

آزادی و صلح دارند .

هر دو مملکت از جمله اولین ممالکی میباشند که در مقابل امپریالیزم و کلونیالیزم قد علم نمودند و آنها نمونه ممالکی بودند که برای استقلال و آزادی خود مجادله نموده اند .

هر دو مملکت اهمیت بزرگی را به این امر که صلح و عدالت چه در منطقه خود آنها و چه در دنیا تعمیم گردد قایل شدند و در این راه از هیچ نوع کوشش وجد و جهد صرف نظر ننمودند . انکشاف اجتماعی و اقتصادی هدف اول هر دو مملکت مامیباشد که تمام منابع خود را وقف آن نموده اند .

هیچنوع سوء تفاهم هیچگونه مناقشه بین افغانستان و ترکیه وجود ندارد با وفاداری به اصل دوستی جانبین ممالک ما با یکدیگر نزدیک شده و تقریباً در تمام ساحات با هم نزدیک میباشند . من متیقنم که سفر من به افغانستان که در چوکات روابط برادرانه ماکه ماهیت اساسی این روابط میباشند یک قدم دیگر تقرب مفید و مثمر در راه انکشاف همکاری های مامحسوب میگردد از این رهگذر به خود اجازه میدهم که به بعضی نقاط سیاسی مهمی که مورد توجه هر دو مملکت میباشند اشاره نمایم .

معضله قبرس از مهمترین موضوعاتیست که ترکیه را به خود مشغول نموده است ما مسرور و ممنونیم از اینکه مشاهده مینمائیم که موقف افغانستان موازی موقف مادر این ساحه میباشد . سیاست استوار ترکیه در مسأله قبرس

بسیار واضح میباشند صرف تقاضای آنرا داریم که برای این جزیره یک ستاتوی سیاسی داده شود و مانع آن گردد که در آینده هرگونه تهدید در مقابل استقلال حاکمیت و عدم انسلاک قبرس هر نوع تخطی به حقوق مشروع بر کتله ترک قبرس و بالاخره هر نوع صدمه به امنیت حیات و دارایی آنها وارد شود .

از وقایع گذشته و حملاتی که بر کتله ترکی زبان قبرس بعمل آمده واضحا معلوم میشود که تنها یک دولت فدرالی و منطقوی به تأمین صلح امنیت و همکاری برای هر دو کتله منتج میگردد .

بنابرین موقف ترکیه جداً از مذاکرات بین هر دو کتله ترک و یونانی پشتیبانی مینماید و آرزو دارد که این مذاکرات بیک راه حل عادلانه قبرس منتهی گردد و در این راه از هیچ نوع کوشش خودداری نخواهد نمود . ترکیه بنابرینکه بین آسیا و اروپا واقع شده و بنابر موقعیت جغرافیایی خویش نقش پلی را برای اتصال دو براعظم بازی میکند به همین دلیل با کمال دقت تحول جریانات سیاسی آسیا را تعقیب می نماید . تغییرات مهمی در سالهای اخیر در براعظم آسیا بعمل آمده است .

ما آرزوی رویکار آمدن یک فضای صلح و امنیت را در آسیا مانند نقاط دیگر دنیا داریم ما روابط دوستانه با تمام دول آسیایی داریم . ترکیه آرزو دارد که یک راه حل عادلانه و صلح آمیز برای پرابلم های حل ناشده طوریکه شما آنرا در مورد افغانستان و پاکستان

خارجی ماتابع مقوله رهبر بزرگ ما اتاتورك می باشد .

(صلح درمملکت صلح درجهان) ترکیه عقیده دارد که باید حاکمیت واستقلال تمام ممالك را احترام واز مداخله درامور داخلی آنها اجتناب نماید .

این مملکت باهرنوع استعمار وامبریالیسم مخالف میباشد وتبعیض نژادی را محکوم می نماید .

یگانه هدف ترکیه وخوشحالم که بگویم افغانستان عملی نمودن انکشاف اقتصادی واجتماعی مطابق پرنسیپ های همکاری بین المللی درچوکات صلح، امنیت واستقرار جهانی میباشد .

من گفتار خودرا بابلند نمودن جام خویش به افتخار رهبر بزرگ ونجیب ملت افغان جلالتمآب محمداؤد وبه سلامتی جلالتمآب شما سعادت ورفاه ملت برادر افغان و دوستی همیشگی ترك وافغان خاتمه میدهم .

ښاغلی چاغلینگیل ازکابل عزیمت کرد :

ښاغلی احسان صبری چاغلینگیل وزیرامور خارجه ترکیه، میرمن چاغلینگیل وهیات همراهان وی بعدازیک مسافرت رسمی ودوستانه به افغانستان بتاریخ ۲۲ جدی ازکابل عزیمت کردند .

قبل ازعزیمت البوم مناظر وفلم مسافرت ښاغلی چاغلینگیل وهمراهانش که ازطرف ریاست آژانس باختر وموسسه افغان فلم وزارت اطلاعات وکلثور تهیه شده بود توسط معین وزارت خارجه به مشارالیه اهدا گردید.

دومملکت برادر تذکر دادید پیدا شود تابه ممالك این منطقه اجازه دهد يك حوزہ برگزیده تفاهم و همکاری درراه انکشاف اقتصادی واجتماعی گردد ماازتمام کوششهای مثبتی که ازطرف ممالك ذیعلاقه مذکور درراه بدست آوردن يك حل صلح آمیز برای پرابلم های موجوده شان تو سط مذاکره رویدست گرفته اند پشتیبانی میکنیم .

مانمیتوانیم مسرت خودرا از بهتر شدن روابط آسیا پنهان داریم وآرزومند تعقیب کوششهای درراه حل مسایل میباشدیم .
ترکیه درعین حال يك مملکت شرقمیانہ میباشد ماباممالك این منطقه میراث مشترک فرهنگی وتاریخی داریم سیاست ترکیه درمورد مسأله نازک وحساس شرقمیانہ نیز بسیار روشن میباشد .

ماازعقب نشینی اسرائیل اذتمام خاکهای عرب که درسال ۱۹۶۷ اشغال شده، شناسایی حقوق مشروع ملی ملیت فلسطین که عبارت ازشرایط آزادی وراه حل صلح آمیز معضله شرقمیانہ است استقبال میکنیم .

ترکیه ازهرکوشش صلح آمیز که این دو شرط اساسی زامدنظر بگیرد پشتیبانی میکند ترکیه طوریکه درسابق نیز جد وجهد نموده درهر محضر بین المللی که این ملحوظات اساسی مدنظر گرفته شودآزان پشتیبانی خواهد نمود .

ترکیه طوریکه ملت افغان بخوبی میداند يك مملکت صلح دوست میباشد .

ازشروع برقراری جمهوریت ما، سیاست

اعلامیه مشترک افغانستان و ترکیه

۱۳۵۴ بښاغلی وحید عبدالله دروژارت امور خارجه روى روابط ووجانبه و همچنان مسايل منطقوى و بين المللى مورد علاقه افغانستان و ترکیه مذاکرات رسمى بعمل آورد .

طى این مذاکرات که درفضای نهايت دوستانه و صمیمانه و تفاهم کامل که ممیزه همیشگی تماسهای دوکشور است صورت گرفت روى روابط و همکاری های دیرینه افغانستان و ترکیه وطرق ووسايل استحکام

مزید علایق دوستى و برادرى عنعنوى دوکشور که مطابق به منافع متقابل ملت های افغانستان و ترکیه و مزید تحکیم صلح و امنیت در منطقه و جهان میباشد تبادل افکار بسیار مثمر و رضایت بخشی صورت گرفت و طرفین رضایت کامل خویشرا ازانکشاف مثبت این روابط و همکاری ها و آمادگی خویش راجهت توسیع و تحکیم مزید آن مطابق به آرزومندى و منافع مردمان دوکشور و در جهت حفظ و تحکیم صلح و امنیت و ثبات در منطقه و جهان ابراز نمودند. طرفین انکشاف اوضاع در منطقه ای راکه به آن ارتباط دارند مورد مذاکره و تبادل نظر مفید قرار داده اظهار عقیده کردند که رفع اختلافات موجود بین کشور های منطقه از طرق مسالمت آمیز و ازراه مذاکره با حفظ و تحکیم صلح و امنیت در منطقه کمک معتنا بیه خواهد کرد .

طرفین اظهار امیدوارى کردند که اختلاف سیاسى موجوده بین افغانستان و پاکستان

بنا بدعوت بښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان بښا غلى استان صبرى چاغلیانگیل وزیر امور خارجه جمهوریت ترکیه از تاریخ ۱۹ تا ۲۲ جسدی ۱۳۵۴ از افغانستان بازدید رسمی و دوستانه بعمل آوردند .

میرمن چاغلیانگیل و بعضی از مامورین وزارت امور خارجه بښاغلی چاغلیانگیل همراه بودند.

بښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم افغانستان بښاغلی چاغلیانگیل را پذیرفته و با ایشان صحبت دوستانه و مفیدی بعمل آوردند . درین موقع وزیر امور خارجه ترکیه دعوت جلالتماب رئیس جمهور ترکیه را برای یک مسافرت رسمی و دوستانه از ترکیه به بښاغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم کرد. این دعوت بامسرت پذیرفته شد .

جلالتماب وزیر امور خارجه ترکیه هنگام اقامت در افغانستان موقع یافت تا با جنبه های مختلف زندگی و انکشافات این کشور آشنا شود .

وزیر امور خارجه ترکیه ترقیات و انکشافاتی راکه ملت برادر افغانستان تحت رهبری خردمندان و مدبرانه بښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم حاصل کرده است تمجید و تقدیر نمود .

بښاغلی چاغلیانگیل بتاريخ ۲۰ و ۲۱ جدی

انکشاف یافته به آن مواجه هستند مورد مطالعه قرار داده درین مورد تصمیم جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد را حسن استقبال کرده اظهار امیدواری نمودند که براساس تصمیم جلسه مذکور تدابیر لازم طوری اتخاذ گردد که منجر به تاسیس یک نظام اقتصادی جدید عادلانه و متکی برواقعیت های موجوده در جهان گردد .

هر دو جانب باتصمیم تاسیس همکاری اقتصادی نزدیکتر و وسیعتر بین خود یک موافقتنامه همکاری اقتصادی و تکنیکی را که براساس آن کمیسیون مشترکی بسویه وزراء تشکیل میگردد امضاء نمودند و موافقه کردند که اولین جلسه این کمیسیون بزودی ممکن دایر گردد .

جانبین یک سند تفاهم را بمنظور تحکیم و توسیع بیشتر روابط فرهنگی بین دو کشور امضاء کردند .

جانبین بر همکاری نزدیک بین آژانس های خبر رسانی ملی شان یعنی آژانس باختر و آژانس اناتولیه بمنظور استقرار ارتباط بین آنها موافقه کردند .

جانبین ارزش ضرورت دوام تماسها بین زعمای دو کشور را بسویه های مختلف بمنظور ارتقای بیشتر روابط شان تاکید کردند .

وزیر امور خارجه ترکیه و میرمن چاغلانگیل مراتب امتنان صمیمانه و تشکرات عمیق خویش را از استقبال برادرانه که معین وزارت خارجه حکومت و مردم افغانستان از ایشان و همراهان شان بعمل آوردند ابراز نمودند .

باوسایل صلح آمیز و از طریق مذاکرات حل گردد .

هر دو جانب پشتیبانی کامل خود را از موسسه ملل متحد و اصول مندرجه در منشور آن یکبار دیگر تائید کردند .

جانبین حمایت خود را از مساعی برای امحای استعمار و تبعیض نژادی در سر اسر جهان مجددا ابراز نمودند .

هنگام تبادل افکار روی موضوع شرقمیان طرفین یکبار دیگر اعتقاد خود را باین امر بیان کردند . که صلح عادلانه و دایمی تنها وقتی در شرقمیان برقرار شده میتواند که قوای اسرائیل همه اراضی عربی را که در سال ۱۹۶۷ اشغال شده بشمول شهر بیت المقدس کاملاً تخلیه نماید و حقوق حقه مردم عرب فلسطین بشمول حق تاسیس یک دولت مستقل به ایشان اعاده گردد .

وزیر امور خارجه ترکیه انکشافات اخیر در موضوع قبرس و روابط بین ترکیه و یونان را باموقف حکومت ترکیه روی این موضوعات بطرف افغانی شرح داد .

طرفین در مورد مسئله قبرس اظهار عقیده کردند که باید این قضیه براساس تساوی حقوق جامعه های ترکی و یونانی از طریق مذاکرات بین این دو جامعه و مطابق به پرنسپ های یک فدراسیون جغرافیایی و یک قبرس مستقل دارای حاکمیت ملی و غیر منسلک حل گردد .

جانبین معضلات اقتصادی را که کشور های در راه انکشاف و مخصوصا کشور های کمترین

مسافرت دکتور حمادی وزیر خارجه عراق به افغانستان

ملاقات تعارفی بعمل آورد .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت يك و نیم بعد از ظهر تاریخ ۶ حوت دکتور سعدون حمادی وزیر امور خارجه و نماینده خاص رئیس جمهور عراق رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که وزیر خارجه عراق طی این ملاقات پیام ښاغلی احمد حسن البکر رئیس جمهور آنکشور را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود و نهار را با ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم صرف کرد .

ښاغلی سعدون حمادی وزیر خارجه عراق و نماینده خاص رئیس جمهور آنکشور که برای تقدیم پیام ښاغلی حسن البکر به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت به افغانستان آمده بود بتاريخ ۶ حوت ۱۳۵۴ عازم دهلی جدید گردید .

دکتور سعدون حمادی وزیر امور خارجه جمهوریت عراق که حامل پیام ښاغلی احمد حسن البکر رئیس جمهور آنکشور عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد به تاریخ ۵ حوت ۱۳۵۴ وارد کندهار گردید .

دوکتور سعدون حمادی وزیر خارجه جمهوریت عراق و همراهانش در حالیکه والی و بعضی از ماوریه محلی کندهار با وی همراه بودند بزیارت خرقه مبارکه مشرف گردیده و بزرگ حضرت پلیمبر اسلام اتحاد ادعیه کرد . همچنان دوکتور حمادی از مقبره احمد شاه بابا و میرویس نیکه دیدن کرده و بروح این دو رجال نامور افغانی دعا نمود .

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه با دوکتور سعدون حمادی وزیر امور خارجه جمهوریت عراق در کندهار

د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم کله چه د جمهوري ریاست په ماڼۍ کېښی یی د عراق د باندنیو چارو وزیر ښاغلی سعدون حمادی منلی دی .

اعلامیه مشترک افغانستان و عراق

دكتور سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق ونماینده خاص جلالتمآب رئیس جمهور عراق مارشال احمد حسن البکر از تاریخ ۵-الی ۶ حوت ۱۳۵۴ مطابق به ۲۴-الی ۲۵ فیروزی ۱۹۷۶ ازجمهوریت افغانستان بازدید بعمل آورد .

دكتور سعدون حمادی ازطرف بنا غلی محمدداؤدرئیس دولت وصدراعظم پذیرفته شد ومتن پیام بناغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق رابحضور بناغلی رئیس دولت جمهوری افغانستان تقدیم نمود. همچنان بناغلی وزیر امور خارجه عراق بانباغلی وحید عبدالله معین وزارت امورخارجه جمهوریت افغانستان ملاقات ومذاکرات دوستانه وثمربخش بعمل آورد. این مذاکرات درفضای نهایت دوستانه که مظهر علایق تاریخی، فرهنگی ودینی دو کشوربرادر میباشد صورت گرفت و طرفین آرزوی متقابل خویشرا به منظور توسعه و تشدیداین روابط مخصوصادرساحات اقتصادی وفرهنگی یکبار دیگر تأیید نمودند .

دوجانب دیمورد مسایل منطقه ومسایل جهانی مورد علاقه تبادل افکار نموده ازنقاط نظر همدیگر روی این موضوعات یکبار دیگر اطلاع نزدیک حاصل کردند .

هر دو جانب اشغال صیهونی فلسطین وصیغه توسعه طلبی مضمحل در آنرا محکوم کردند ایشان همچنان تجاوزاسرائیلی رابملت عرب محکوم نمودند ایشان خاطر نشان کردند تازمانیکه همه سرزمین های اشغالی عرب

تخلیه نشده ومردم عرب فلسطین به حقوق کامل ملی خود نایل نگردند صلح عادلانه ودایمی در شرقمیانہ میسر نخواهد شد . ایشان پشتیبانی کامل حکومت مربوطه خود رازمبارزه مردم عرب فلسطین برای استرداد وطن ملی شان یکباردیگر تأیید کردند . ایشان همچنان پشتیبانی خودرا از فیصله نامه مجمع عمومی ملل متحد که صیهونیت راشکلی ازتبعیض نژادی خوانده تأیید کردند. جانب افغانی حمایت جدی خویش را از تأمین حقوق انکار ناپذیر مردم عربفلسطین اظهار نمود. جانب عراقی مقابلتا از حمایت وپشتیبانی همیشگی افغانستان از موقف برادران عرب خود راجع به شرقمیانہ اظهار امتنان وقدردانی نمود .

طرفین اتفاق نظر خویش رامبتی براینکه نقش کشور های غیرمتسلک درحفظ وتحکیم صلح و امنیت بین المللی حایز اهمیت پروافزون است، اظهار نمودند آومخصوصاً ضرورت حفظ ودوام روحیه واحترام دقیق اصول اساسی عدم انسلاک را برای اینکه بتواند نقش حقیقی خودرا درامور بین المللی ادامه دهد یکباردیگر تأیید نمودند . ایشان طرق وسایل توسعه وتحکیم نهضت عدم انسلاک رامورد مطالعه قرار دادند وبرضرورت اتخاذ اقدامات لازمه جهت تقویت موثریت نهضت-ویشرفت آن مطابق به اهداف عالی این نهضت موافقت نمودند جا نبین همچنان درمورد وسایلی که منجر به تأمین کامیابی

د افغانستان کالني

ایشان پر ضرورت همبستګي پيښ دول
جهان سوم درساحه اقتصادي بمنظور اتحاد
آنهاپراي پاسخ به چلنج هائيکه در مقابل
دارند، موافقه کردند .

ښاغلي رئيس دولت وصدر اعظم از ښاغلي
نماینده خاص ووزیر امور خارجه عراق
درخواست نمودند تا بهترین تمنيات نيک
وصمیمانه ايشان راپراي صحت وسلامت
رئيس جمهور عراق وترقي وتعالی مردم کشور
دوست وبرادر عراق به ښاغلي حسن البکر
برسانند .

ښاغلي وزیر امور خارجه عراق از پيښرايي
صمیمانه ای که ازوی وهما هانش هنگام توقف
درافغانستان بعمل آمد مراتب امتنان وقدر داني
خود را به حکومت جمهوري افغانستان اظهار
نمود. ښاغلي وزیر امور خارجه عراق از ښاغلي
وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه
جمهوريت افغانستان دعوت نمود تا از عراق
بازديد رسمي بعمل آورد اين دعوت باتشکر
پنډيرفته شد .

جلسه پنجم سران اين نهضت که قرار است
ماه آگست آینده در کولمبو دایر شود موافقه
نمودند .

طرفین بارديگر اين نظر خورا ثابيد نمودند
که مسايل متنازع فيه بين دول بايد از طريق
مذاکرات وبصورت مسالمت آميز حل گردد .

هر دو جانب در مورد ازدیاد فعالیت هائی
نظامي در اقيانوس هند اظهار تکراني نمودند
ونظريات شان در مورد اینکه اقيانوس هند
بمنظور تأمين امنيت وسلامت کشور های
مربوط بين يك منطقه صلح يابی بماند و
همچنين ضرورت از بين رفتن پایگاه های
نظامي واقع در آن توافق داشت .

هر دو طرف از پيشرفتي که تا کنون در
مذاکرات مربوط به تاسيس نظام جديد
اقتصادي در جهان حاصل شده استقبال نموده
واظهار نظر کردند که در تاسيس اين نظام
جديد منافع خاص کشور های کمترین انکشاف
يافته وکشور های محاط به خشکه در راه
انکشاف بصورت عملي در نظر گرفته شود .

مسافرت معاون صدر اعظم و وزیر امور خارجه يوگوسلاويا بکابل

ښاغلي ميلوش مينيچ معاون صدر اعظم
فدرال و وزیر امور خارجه جمهوريت سوسياليستي
فدرالي يوگوسلاويا با ښاغلي سيد عبدالاله معاون
دوم صدارت عظمي و وزیر ماليه در عمارت صدارت
ملاقات بعمل آورد.

سفیر کبير جمهوريت عربي مصر شيخ السقراء
و سفیر کبير يوگوسلاويا مقیم کابل در ضيافتی

ښاغلي ميلوش مينيچ معاون صدر اعظم
فدرال و وزیر امور خارجه جمهوريت
سوسياليستي فدرالي يوگوسلاويا ومحترم
میرمن مينيچ بڼا بدعوت ښاغلي سيد عبدالاله
معاون دوم صدارت عظمي و وزیر ماليه پراي
يك مسافرت رسمي از افغانستان
بتاريخ ۳۰ حمل ۱۳۵۵ وارد کابل شند .

د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم هغه وخت چه دیوگوسلاویا د فدرال صدراعظم مرستیال
اودباندنیو چارو وزیر میلوش مینیچ یی د جمهوریت په ماڼۍ کښی منلی او ورسره
خبری کوی .

۳۰ حمل از پوهنتون کابل و نمایش لبا س
های ملی و محلی افغانی در میرمنو ټولنه دیدن
نمود .

متن بیانیه ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم
صدارت عظمی و وزیر مالیه :

جلالتمآب محترم، محترمه خانم مینیچ، مهمانان
گرامی، خانم ها و آقایان !

تشریف آوری شمارا به افغانستان و شرکت
در این دعوت دوستانه خیرمقدم گفته و این
فرصت نیک را در تقویه و تحکیم مزید روابط
دوستانه بین کشور های مایک قدم مثبت و
ثمر بخش میدانم .

مسافرت دوستانه شما به افغانستان
نشانه حسن نیتی است که خوشبختانه بروی تمنیات
نیک مردمان دو کشور در فضیای دوستی

اشترک ورزیده بودند .

ضمن این ضیافت چایه های بین ښاغلی
سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر
مالیه و ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم
فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت
سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا تما طعی
گردید .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
۳۰ حمل ښاغلی میلو ش مینیچ معاون
صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت
سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا راد قصر
ریاست جمهوری پذیرفتند .

قرار یك خریدگر میرمن مینیچ خانم
معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه
جمهوریت سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا

بآن کشور درائر اختلاف سیاسی که شما ازسوابق آن کاملاً اطلاع دارید موجود شده نتوانسته است .

عقیده راسخ مابه پرنسیپ واقعی حل اختلافات بین کشورها ازطریق مسالمت آمیز ازاساسات اصلی فلسفه وروش عدم انسلاک سرچشمه میگردد چنانچه این پرنسیپ برای ایجاد واستحکام صلح دوامدار یگانه راه ووسيله قبول شده شناخته شده است .

افغانستان بحیث يك کشور غیر منسلک و پابند به پرنسیپ ها وفلسفه عدم انسلاک امیدوار است که نتایج اجتماع آینده سران کشور های غیرمنسلک که در آستانه آن قرار داریم درراه تأمین صلح جهانی وتفاهم و همکاری بین المللی خاصاًوضع عمو می اقتصادی جهان وبوجود آمدن يك نظام جدید دراین ساحه که مبنای آن عدالت و مساوات باشد مشر وفیقه واقع گردد .

بیمورد نیست یادآورشم که اولین اجتماع سران دول وحکومات کشور های غیر منسلک که درآن رهبرملی ما بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم بحیث رئیس هیات افغانی شرکت کرده بودند درسال ۱۹۶۱ درکشور شما اساسات متین این نهضت را پیریزی نمود که باید به آن سخت پابند ومعتقد باشیم . باظهارامتنان از تشریف آوری جلالتمآب شما و همراهان محترم تان یقین دارم این مسافرت درانکشاف تحکیم وتشدید روابط ما به منفعت مردمان هر دو کشور وخدمت درراه صلح جهانی موثر میباشد، باردیگر ورود شما

بی شائبه وصمیمی بااحترام واعتماد متقابل استوار میباشد .

مردم افغانستان ازروحیه آزاد منشی مردم شما به خوبی آگاه هستند، ملت های افغانستان ویوگوسلاویا برای نگهبانی استقلال خود قربانی های زیاد داده اند وهر دو پشتیبان صلح وآزادی ملل و مردمان میباشدند یوگوسلاویا پرنسیپ های منشور ملل متحد راجزء خط مشی خود قرار داده بیطرفی مثبت وفعال رامبنای ثابت سیاست بین المللی خود می شناسد .

افغانستان بحیث قدیمترین کشور بیطرف وغیرمنسلک عمیقاً معتقد باین طریق میباشد نقش ارزنده کشور شما رادر برقراری تماس هاوتفاهم وهمکاری بین کشور های غیرمنسلک تمجید میکند .

یوگوسلاویا مانند افغانستان یکی از علم برداران نهضت عدم انسلاک وبه همراهی افغانستان یکی از بانیان این نهضت میباشد پیروی دوامدار ازسیاست همزیستی مسالمت آمیز وعدم الحاق دردسته بندی های سیاسی ونظامی وپیکار مداوم درراه حفظ وتحکیم صلح وامنیت درجهان وجود مشترک سیاست خارجی افغانستان ویوگوسلاویا میباشد که موجب شده است مردم افغانستان ویوگوسلاویا باآمال وآرزوهای یکد یگر آشنایی بیشتر حاصل کنند .

افغانستان باکلیه کشور های این منطقه روابط نیک وحسنه دارد متأسفانه یگانه استثنی درین مورد پاکستان است که روابط حسنه

رابحیت مهمان گرامی خیرمقدم میگویم .

جام خودرابه صحت مارشال بروز تیتو سلامتی جلالتمآب شما، خانم مینیچ ،سعادت ورفاه ملت بزرگ یوگوسلاویا و دوستی افغانستان ویوگوسلاویا بلند میکنم .

متن بیانیه یناغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال ووزیر امور خارجهجمهوریت سوسیالیستی یوگوسلاویا :

جلالتمآب معاون صدراعظم ، جلالتمآبان خانم ها وآقایان !

میخواهم اولترازهمه تشکرات قلبی خودرا بخاطر اظهارات گرم وصمیمانه ای که به ما خطاب گردید ونیز بخاطر مهمان نوازی گرم وتوجهی که به مادر اثنای این بازدید مبذول فرمودند اظهار کنم .

گرچه توقف مامختصر است توانستیم با رهبران محترم دوستافغانی خودراجع بهروابط دوچانبه مامسایل جهانی ومخصوصا مسایل عمدهایکه درآجندای پنجمین کنفرانس سران دول وحکومات کشور های غیر منسلک شامل خواهد بود وسیعا تبادل نظر کنیم .

بازدید سال گذشته یناغلی وحید عبدالله معین وزارت خارجه افغانستان ازیوگوسلاویا ومذاکراتیکه درآن موقع صورت گرفت برای ماممکن ساخت تااز مساعی ونتایج برجسته که درانکشاف افغانستان حاصل گردیده اطلاع بیشتتر یابیم .

مادر باره روابط ذات البینی ومهمترین مسایل بینالمللی تبادل نظر سودمندی را آغاز کردهایم طی دودهه روابط بین دوکشور

دوست وغیر منسلک مایپوسته باروحیه تفاهم متقابل احترام ومنافع رو به انکشاف بوده است .

معذالك ماازتمام امکانات برای انکشاف همکاری بین کشور های ما استفاده نکرده ایم مثلا طوریکه معلوم است درساحه اقتصادی . این ماراوادار میسازد تا برای تشئید روابط مادرین ساحه مساعی لازم بخروج دهیم . این امر برای انکشاف اقتصادی کشورهای ماوبرای تحکیم مزید دوستی بین ماسورمند خواهد بود .

روابط وهمکاری متقابله ماطور عنعنوی خوب ودوستانه وبر مبنای موقف صمیمانه ومشترک ما به تحکیم صلح جهان وانکشاف همکاری مساویانه وجامع بین المللی استوار است . درحقیقت اینها نیز اهداف سیاست عدم انسلک است که مادرآن شریک هستیم ویک عامل استثنایی وبرجسته شده است که بدون آن امروز مقابله موفقیت آمیز باپروبلم های جاریه بینالمللی ناممکن خواهد بود .

حکومت ومردم یوگوسلاویا با همنوایی صمیمانه مساعی خستگی نا پذیر حکومت جمهوریت افغانستان رابه منظور تحکیم تحولات تاریخی ومثبت درکشور شما بخاطر سعادت مردم افغانستان تعقیب کرده ومینمایند این مساعی زمداران برجسته افغانستان است که باروحیه عظمت ملی عنعنوی وشجاعست درحدود نیم قرن قبل موفقانه برای استقلال آزادی ورفاه مردم شان مبارزه کرده اند مطابقت دارد.

عدم انسلاک آماده می‌شود بسیار پیچیده می‌سازد .

چنین اوضاع کشور های غیر منسلک را مکلف می‌سازد که مساعی نهایی خود را در راه تحکیم وحدت همبستگی ظرفیت اقدام شان بمنظور مقابله باچلنج های بزرگی که در روابط فعلی بین المللی در قبالشان قرار دارد به بهترین طریق بخرچ دهند .

پنجمین کنفرانس کشور های غیر منسلک باید سهم استثنایی و برجسته رادر جستجو برای راه های حل دوامدار که تمام مردمان جهان رابه زندگی در حال صلح وعاری از فشار ومداخله خارجی قادر ساخته بگیرد تاخود را در راه رسیدن بیک زندگی مرفه وآینده مسعود وقف نمایند .

کشور های غیر منسلک وروبانکشاف یک حس کامل مسئولیت وآمادگی راز طریق همکاری مثبت ومذاکرات متساوی باکشورهای مرفقی در جستجوی راه های حل عادلانه و دوامدار ونیز قابل قبول عموم برای پروبلمهای مناسبات اقتصادی بین المللی امروزی نشان داده اند که هرگاه باتصمیم جدی باآنها مقابله نشود شاید منبع حارخطرات گوناگون گردد. بدون باز شدن افقهای روشنتر برای انکشاف سریع کشور های روبانکشاف و باریک شدن خلاء بین کشورهای انکشاف یافته راه انکشاف صلح مستقر با پیشرفت عمومی تأمین شده نمیتواند بنابراین کشور های غیر منسلک وروبانکشاف به جلسه آینده انکتاد درنایروبی ونیز به کنفرانس پاریس

تحت زعامت ښاغلی محمد داؤد زعییم و زمامدار برجسته مردم افغانستان این عنعنات را ادامه داده و به نتایج قابل ملاحظه در انکشاف اجتماعی واقتصادی افغانستان در تقویه نقش وموقف آن درساحه بین المللی نایل شده اند .

ملتپاوملیت های یوگوسلاویایی صمیمانه برای مردم وحکومت افغانستان موفقیت های بازهم بزرگتر رادر تحقق این اهداف آرزو میکنند جلاالتمابامابه تبادل نظر باکشور های غیر منسلک در مورد پنجمین کنفرانس عالی آینده کشور های غیر منسلک اهمیت خاصی قایل ایم وعقیده داریم که این اجتماع تاریخی باید بادقت برگزار گردد .

افغانستان یکی از موسسین سیاست عدم انسلاک است وسهم آن در اظهار وموقفیت سیاست عدم انسلاک فوق العاده قدر میشود. اوضاع بین المللی باوجود بعضی نتایج مثبت سیاست تخفیف تشنجات بین المللی هنوزهم پیچیده پراز تضادهای وآکنده از خطرات است .

حفظ نقاط داغ بحران در شرق میانه ومشتعل ساختن نقاط جدید در افریقای جنوبی تحکیم موجودیت نظامی قدرتهای بزرگ وموجودیت آنها در منطقه بحرهند تشنج در اطراف صحرای غربی ادامه مسابقات تسلیحاتی تشدید تهداب وفشار هاعلیه نهضت عدم انسلاک بطور عموم وعلیه کشور های منفرد بهطور خاص حملات بر ملل متحد همه اینها شرایطی را که در آن پنجمین کنفرانس عالی

راجع به انکشاف اقتصادی اهمیت خاص
قایل اند .

ښاغلی معاون صدراعظم اقامت مادرین
جاویداکرات پر معنی وسودمندی که انجام دادیم
وخواهیم داد وآمدگی متقابلہ مارا برای دوام
ابراز مساعی به سعی انکشاف همکاری همه
جانبه بین دوکشور غیرمنسلک ما مجدداً تأیید
میکند .

درخاتمہ اجازه دهید جام خود را به صحت
وطول عمر ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم جمهوریت افغانستان به صحت
شما و خانم محترمه تان و همکاران شما بخاطر
رفاه وسعادت عموم مردم دوست افغانستان
ونیز برای همکاری ودوستی بین کشور های

مایلند کنم .

ښاغلی مینیچ از کابل عزیمت کرد :

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم
فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت فدرالی
سوسیالیستی یوگوسلاوی که بدعوت ښاغلی
سیدعبدالله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر
مالیه برای یک مسافرت رسمی از افغانستان
بکابل آمده بود ۳۰ حمل از کابل عزیمت کرد.
قبل از عزیمت الیوم مناظر مسافرت معاون
صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه یوگوسلاویا
ومیرمن مینیچ که توسط ریاست آژانس باختر
تهیه گردیده بود از طرف ښاغلی سیدعبدالله
به ښاغلی مینیچ اهدا شد .

اعلامیه مشترک افغانستان و یوگوسلاویا

ښاغلی محمد داؤد ، ښاغلی مینیچ را برای
ملاقات پذیرفته وبایشان صحبت دوستانه
بعمل آوردند .

ښاغلی مینیچ پیام دو ستانه جلالتمآب
مارشال جوزف بروز تیتو رئیس جمهور
یوگوسلاویا را برای یک مسافرت دوستانه
به یوگوسلاویا بحضور ښاغلی رئیس دولت
وصدراعظم افغانستان تقدیم کرد .

ښاغلی محمد داؤد ضمن تشکر ازین دعوت
دوستانه از ښاغلی معاون صدراعظم فدرال
و وزیر امور خارجه یوگوسلاویا خواهش کردند
تمنیات نیک شان را به جلالتمآب مارشال
تیتو اظهار نمایند .

مذاکرات رسمی بین هیأت های دو کشور

این اعلامیه درختم مسافرت ښاغلی میلوش
مینیچ معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور
خارجه جمهوریت فدرالی سوسیالیستی
یوگوسلاویا از جمهوریت افغانستان بتاريخ
۳۱ حمل ۱۳۵۵ در کابل وبلغراد صادر شده
است .

بنابعدعوت ښاغلی سیدعبدالله معاون دوم
صدارت اعظمی و وزیر مالیه جمهوریت
افغانستان ښاغلی میلوش مینیچ معاون
صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت
فدرالی سوسیالیستی یوگوسلاویا از تاریخ
۲۹ تا ۳۱ حمل ۱۳۵۵ مطابق به ۱۸ تا ۲۰
اپریل ۱۹۷۶ از جمهوریت افغانستان بازوید
رسمی ودوستانه بعمل آورد .

برای حل مسایل عمده روابط بین المللی
سهم داشته باشند .

هنگام بحث بر موضوعات مربوط به کشور
های غیرمنسلک مخصوصاً ترتیبات کنفرانس
آینده این کشور هادركولمبو طرفین ضرورت
تقویه بیشتر، وحدت تساند وقابلیت کشور
های غیرمنسلک وهمچنان حفظ وتحکیم اصالت
وروحیه حقیقی این نهضت متکی برپرنسب
های اساسی آنرا یکباردیگر تاکید کردند .

طرفین ازپیشرفتی که درراه ترتیب مقدمات
کنفرانس کولمبو ازطریق تماس های چندین
جانبه درو جانبه بین کشور های غیر منسلک
حاصل گردیده اظهار رضایت کرده ضرورت
ترتیبات مزید راباسهمگیری فعال همه کشور
های غیرمنسلک خاطر نشان ساختند .

ایشان اعتقاد واعتماد کامل خودرابر اینکه
نهضت عدم انسلاک ونتایج کنفرانس های آن
درجستجوی راه های حل عادلانه مثبت برای
معضلات عمده بین المللی خاصتاً پروبلمهای
اقتصادی وبوجودآمدن يك نظام جدیداقتصادی
متکی برتساوی حقوق وعدالت نقش ارزنده
ومهمی دارد خاطر نشان ساختند .

جانبین مخصوصاً ضرورت تطبیق مؤثر
فیصله های جلسات خاص ششم وهفتم مجمع
عمومی ملل متحد وفیصله های سایر مجالس
بین المللی رادر مورد تاسیس يك نظام
اقتصادی بین المللی جدید یادآور شدند .
ایشان فعالیت ها ونتایج حاصله ازکنفرانس
وزراء گروپ ۷۷ کشور های درراه انکشاف
منعقده مانیلارا ارزیابی مثبت نموده وضرورت

به تاریخ دو شنبه ۳۰ حمل ۱۳۵۵-۱۹
اپریل ۱۹۷۶ دروزارت امور خارجه صورت
گرفت، درین مذاکرات ریاست هیأت افغانی
راهنباغلی وحید عبدالله معین وزارت امور
خارجه وریاست هیأت یوگوسلاویا راهنباغلی
مینچ معاون صدراعظم فدرال ووزیر امور
خارجه یوگوسلاویا بمعده داشتند .

این مذاکرات وتبادل افکار بین طرفین
درفضای دوستی نزدیک وصمیمیت کامل که
میزه روابط دوکشور غیر منسلک ومعرف
تفاهم کامل وتوافق یاتشابه وسیع نظریات
ایشان روی مسایل عمده موجوده بین المللی
میباشد صورت گرفت .

هنگام بحث برروابط وهمکاریهای دو جانبه
افغانستان ویوگوسلاویا طرفین يك باردیگر
مندرجات اعلامیه مطبوعاتی مورخ چهار جدی
۱۳۵۲ مطابق به ۱۴ دسمبر ۱۹۷۳ منتشره در
کابل واعلامیه مورخه ۲۳ جوزای ۱۳۵۴مطابق
به ۱۳ جون ۱۹۷۵ منتشره دربلغراد خود را
درمورد توسعه مزید همکاری های دو کشور
درساحات مختلف خاصتاً در ساحه اقتصادی
تائید کردند .

طرفین با رضایت خاطر نشان کسردند
تغییرات مثبتی که درجهان واقع شده نتیجه
نفوذ روزافزون پالیسی عدم انسلاک میباشد.
هردوجانب اظهار عقیده کردند برای آنکه
دیتانت يك پدیده ثابت درانکشاف روابط
بین المللی باشد لازم است تادیتانت همه
مناطق جهان رادر برگیرد وبه شکل عملیه
درآید که درآن همه کشور هابراساس مساوات

نوازی های صمیمانه یی که هنگام اقامت ایشان در افغانستان بعمل آمده به حکومت و مردم افغانستان اظهار نمود .

معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه یوگوسلاویا از یناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه و یناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان دعوت نمود تا از جمهوریت سو سیالیستی فدرال یوگوسلاویا بازدید بعمل آوردند این دعوت بامسرت پذیرفته شد و تاریخ آن بعداً از طریق دیپلماتیک تعیین خواهد شد .

فعالیت متسجم تر کشور های غیر منسلک و متاثر کشور های در راه انکشاف رادر مجالس آینده بین المللی خاصاً جلسه چارم کنفرانس تجارت و انکشاف ملل متحد و کنفرانس پاریس راجع بانکشاف اقتصادی یادآور شدند .

ایشان يك باردیگر اهمیت تطبیق عاجل فیصله کنفرانس چهارم سران کشور های غیر منسلک رادر مورد تاسیس صندوق تساند برای انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشورهای غیر منسلک تأیید کردند .

یناغلی مینیچ امتنان و تشکرات قلبی خود و همراهان خود را از پذیرایی های گرم و مهمان

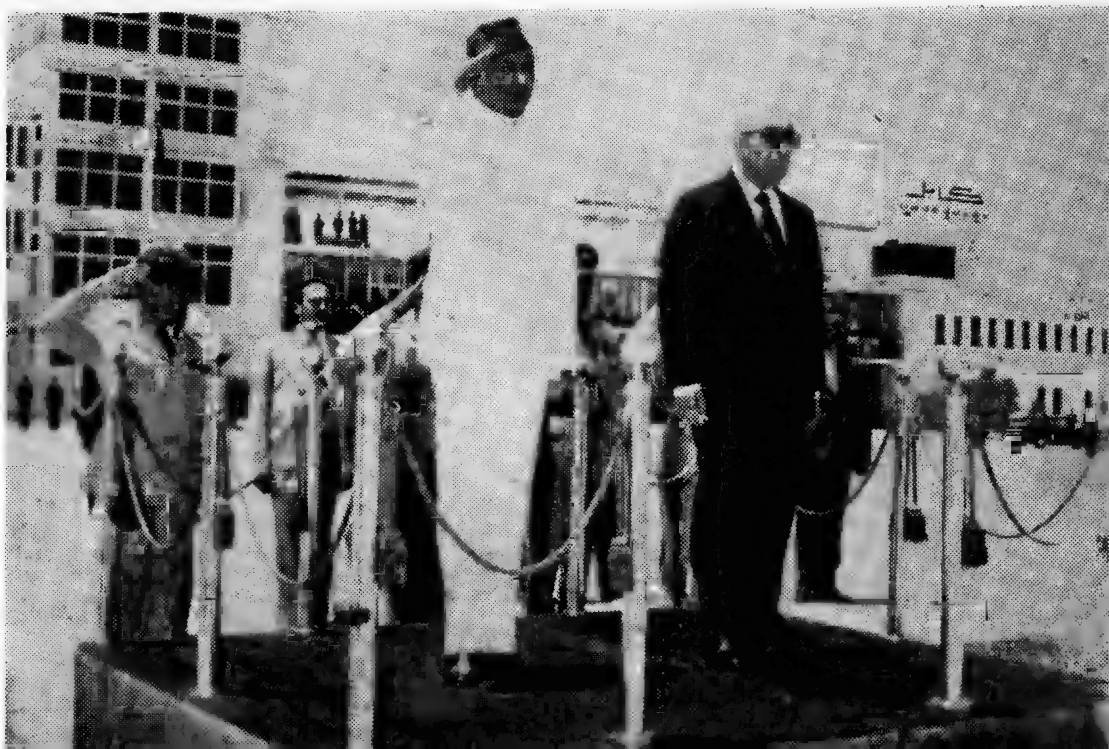
مسافرت بناغلی بو تو صدراعظم پاکستان به افغانستان

درین موقع بناغلی عبدالقدیر وزیر داخله بناغلی وحید عبداللہ معین وزارت له ور خارجه و وکتور میجندانس رئیس هیات مهمانداران، و وکتور غلام سخی نور زاد کابل، بنارویال و بناغلی سلطان محمود غلزی رئیس عمومی هوانوردی ملکی و توریزم معیت بناغلی رئیس دولت و صدراعظم را داشتند .

همچنان بناغلی علی ارشد سفیر کبیر پاکستان در کابل و و وکتور محمد رحیم شیرزوی وزیر مختار شارژدافیر سفارت کبرای دو لست جمهوری افغانستان در اسلام آباد در نزدیک طیاره حاضر بودند .

بنابر دعوت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان برای یک مسافرت رسمی چارروزه از افغانستان بتاريخ ۱۷ جوزا وارد کابل گردید و در میدان هوایی بین المللی از طرف رهبر انقلاب بناغلی محمد داؤد پذیرایی گردیدند. طیاره حامل بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان و هیات همراهانش در حوالی ساعت ۱۱ قبل از ظهر ۱۷ جوزا به میدان هوایی بین المللی کابل فرود آمد و در نزدیک طیاره بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مهمان شانرا خیر مقدم گفتند .

رهبر انقلاب بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و مهمان شان بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدر اعظم پاکستان هنگامیکه مراتب احترام و سلام گارد تشریفات را قبول می فرمایند .

مسافرت ها

تقديم کردند .

سپس زعيم ملي ماومهمان شان ښاغلي صدر اعظم پاکستان جانب صفوف مستقبلين رفته بادوكتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمي، ښاغلي سيد عبدالاله معاون دوم صدارت ووزير ماليه ، بعضي ازاغضاي کابينه وکميته مرکزي ، جنرالهاي اردوي جمهوري رؤساي کورنيپلوماتيک واعضاي سفارت کبراي پاکستان مقيم کابل مصافحه واحوال پرسى نمودند .

بعد از مراسم ميدان هوايي ښاغلي محمد داؤد وښاغلي ذوالفقار علي بو تو توسط موتر مخصوص در حليکه دسته اي از موتر سايکل سواران آنرا بدرقه ميکرد ز همسپاراقامتگاه مهمانان پاکستاني شدند .

بعد از آنکه ښاغلي رئيس دولت و صدر اعظم ذوات معيتي شان را به صدر اعظم پاکستان و همچنان صدر اعظم پاکستان هيات همراهانش را به مؤسس جمهوريت معرفي کردند، ښاغلي رئيس دولت و صدر اعظم و مهمان شان جانب گاور تشريفاتي رفته و در محل مخصوص قرار گرفتند .

درين وقت موزيک سرود ملي جمهوري پاکستان و سرود ملي جمهوري افغانستان را نواخت و گاور تشريفاتي مراتب احترام را بجا آورد ښاغلي رئيس دولت و صدر اعظم و ښاغلي صدر اعظم پاکستان مراتب احترام گاور تشريفاتي راقبول و آنرا معينه کردند .

درين وقت يکده اطفال به نمايندگي از شهربان کابل دسته هاي گل به ښاغلي بو تو

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم هنگا ميکه با ښاغلي

ذوالفقار علي بو تو صدر اعظم پاکستان در قصر گلخانه ملاقات مي نمايند .

د افغانستان ګاڼي

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
و صدراعظم ساعت ۸ شب ۱۸ جوزا ضيافتی
بافتخار ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم
پاکستان د تالار پذیرایی های وزارت امور
خارجہ ترتیب شده بود .

دین دعوت ښاغلي محمد نعیم، دوکتور
محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی
ښاغلي سید عبداللہ معاون دوم صدارت وزیر
مالیہ، بعضی از اعضای کابینہ و کمیته مرکزی
عدهٔ اژنرال ها و مامورین عالیترتبه دولتی
رؤسای کوردیپلو ماتیک مقيم کابل، بعضی
از همراهان ښاغلي صدراعظم پاکستان سفير
کبير و بعضی از اعضای سفارت کبرای آنکشور
اشترک ورزیده بودند .

ضمن این ضيافت کنسرتی نیز از طرف
هنرمندان رادیو افغانستان اجرا شد .

ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم مهمان
شانرا تا اقامتگاه همراهی نموده و پس از صرف
قهوه با ایشان به قصر ریاست جمهوری
مراجعت کردند .

درجملهٔ هیأت همراهان ښاغلي ذوالفقار
علي بوتو صدراعظم پاکستان عزیز احمد وزیر
دولت در امور دفاع و خارجہ ، ښاغلي
محمویوسف بچ معاون مخصوص صدراعظم
ښاغلي آغاشاهی سکرتر دروزارت امورخارجہ
و ښاغلي اس شهنواز سکرتر دروزارت خارجہ
پاکستان و ښاغلي ام اسماعیل رئیس تشریفات
شامل بودند .

ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم
پاکستان ساعت چهار عصر ۱۷ جوزا بښاغلي
محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم در قصر
کلخانه ارگک جمهوري ملاقات نمودند .

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم و مهمان شان ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدر اعظم پاکستان
در ضيافتی که در تالار پذیرایی های وزارت امورخارجہ ترتیب شده بود .

مسافرت ها

پاکستان و همراهانش ظهر ۱۹ جوزا در دعوتی اشتراك كردند كه از طرف ښاغلي غلام نقشبند دشتي والي باميان به افتخار شان تر دره آنگران ترتيب يافته بود .

بافتخار ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم پاکستان ظهر ۱۸ جوزا دعوت چاشتي از طرف دوكتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی درباغ تپه پغمان ترتيب شده بود .

درين ضيافت ښاغلي سيد عبدالاله معاون دوم صدارت و وزير ماليه ، عده از اعضاي كابينه و كميته مركزي و بعضي از امامورين عالي مرتبه عسكري و ملكي، همراهان ښاغلي صدراعظم پاکستان سفير كبير و بعضي از اعضاي سفارت كبرای پاکستان مقيم كابل اشتراك داشتند .

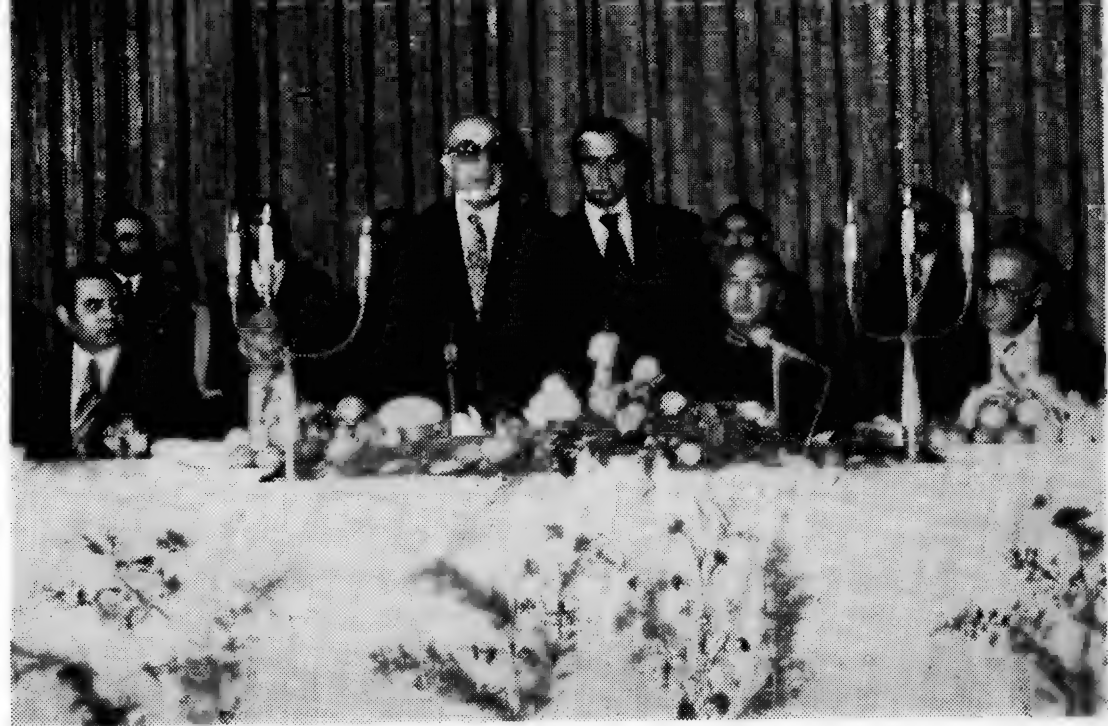
ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم و ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم پاکستان ۱۸ جوزا ساعت ده نيم صبح تر قصر گلخانه باهم ملاقات نموده و مذاكرات شان را در يك فضای دوستانه آغاز كردند .

قراريك خبر ديگر ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم پاکستان برای مشاهده آثار آبدات تاريخی ولايت باميان قبل از ظهر ۱۹ جوزا تر وسط طياره باختر افغانه الوتنه به مركز آن ولايت مواصلت كرد و در ميدان هوايي از طرف ښاغلي غلام نقشبند دشتي والي و امامورين دواير مركزي ولايت باميان استقبال گرديده .

ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم

ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم پاکستان در دعوتيكه از طرف دكتور محمد حسن شرق به افتخارش در تپه پغمان ترتيب شده بود

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم موقع ایراد بیانات شان در ضیافتی که به افتخار شان از طرف ښاغلی بوتو صدراعظم پاکستان در هوتل انتر کانٹی ننتال ترتیب شده بود.

دفاع ، ښاغلی محمد یو سف بچ مشاور مخصوص صدراعظم و ښاغلی آغا شاهی سکرتر در وزارت امور خارجه پاکستان شرکت داشتند. زعمای دو کشور قبل ساعت ۱۰ و نیم صبح ۲۰ جوزانیز در قصر گلخانه ملاقات و برای تقریباً دو ساعت در فضای دوستانه و صمیمانه ای مذاکره کرده بودند .

در ضیافتی که شب ۲۱ جوزا باعزاز ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم از طرف ښاغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان در هوتل انتر کانٹی ننتال ترتیب شده بسود ښاغلی بوتو صدراعظم پاکستان گفت : که من به افغانستان مسافرت کرده ام تا مشکلی که بین دو کشور موجود است حل گردد .

آخرین دور مذاکرات ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان ساعت ۴ بعد از ظهر ۲۰ جوزا در قصر گلخانه ارگ جمهوری در فضای دوستانه و صمیمانه ای صورت گرفت که تا حوالی ساعت ۴ و ۶ دقیقه دوام داشت .

در این مذاکرات از طرف افغانستان دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه ، ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی آژوارت و از طرف پاکستان ښاغلی عزیز احمد وزیر دولت برای امور خارجه و

مسافرت ها

پناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در جواب فرمودند : در طول چند روز مسافرت پناغلی بوتو به افغانستان مذاکرات ما در یک فضای دوستانه و صمیمانه صورت گرفت و طرفین موقف همدیگر را بخوبی و حسن صورت درک نمودند و درین شکی نیست که یک اختلاف سیاسی طولانی و قدیمی بین کشور های ماموجود بوده و هست و این اختلاف سیاسی در یک یک دو مذاکره حل و فصل شده نمیتواند ولی با فضایی که با تشریف آوری جلالتاب ذوالفقار علی بوتو به افغانستان ایجاد شده و هم در نتیجه مذاکرات دوستانه ای که طی اقامت ایشان در افغانستان بعمل آمده امیدواریم که در مذاکرات آینده این اختلاف حل گردد .

مراجعه به این مشکل تبادل افکار کردیم و مذاکراتی که در یک فضای دوستانه و صمیمانه صورت گرفت زمینه خیلی مساعدی را برای درک حقایق موضوع فراهم ساخت .

پناغلی بوتو گفت : روابط بین دو کشور بهبود یافته می تواند و مذاکراتی که در آینده صورت میگیرد زمینه همکاری در ساختمان مختلف فراهم خواهد ساخت .

پناغلی بوتو ضمن اظهار مسرت از اینکه پناغلی رئیس دولت و صدراعظم دعوت ایشان را برای مسافرت رسمی به پاکستان پذیرفته اند اظهار داشت که این مسافرت امکانات آنرا میسر خواهد ساخت تا مذاکرات مزید بین دو طرف صورت گرفته زمینه حل مشکل بین دو کشور بیشتر فراهم گردد .

گوشه از مذاکراتی که بین هیأت جمهوری افغانستان تحت ریاست پناغلی محمد داؤد و هیأت جمهوری پاکستان تحت ریاست پناغلی ذوالفقار علی بوتو صدر اعظم آن کشور در قصر گلخانه ارگ جمهوری صورت

د افغانستان کالني

به يك فيصله نهايي برسيم دروازه مذاكره
ومفاهمه همواره از طرف ما باز خواهد بود .

ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم
پاکستان ساعت دمه ونيم صبح ۲۱ جوزا ښاغلي
محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم ملاقات
نموده . و در فضاى دوستانه وصميمانه اي
تاحوالى ساعت يك بعداز ظهر مذاكرات بعمل
آوردند .

ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم
پاکستان بتاريخ ۲۱ جوزا از کابل عازم کشورش
گرديد .

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم
ښاغلي بوتو راتانزديک طياره مشايعت نموده
وياوى خداحافظي کردند .

ښاغلي محمد داؤد فرمودند : به برادران
پاکستاني ماتوسط شما و همراهان تان اطمینان
میدهم که ملت افغانستان جز دوستی و برادری
يا ملت پاکستان آرزوی ديگری ندارد .

ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم اظهار
مسرت کردند از اینکه در مسافرت خود به
پاکستان بابرادران پاکستاني ملاقات ومفاهمه
خواهند نمود و گفتند آرزو مندند که اختلاف
سیاسی موجوده بين دوکشور هرچه زودتر
حل و فصل گردیده مردمان مابحیث دو برادر
ودوست باهم زندگی کنند و درین موضوع
خوشبین میباشند .

ښاغلي محمد داؤد افزودند: برای اینکه
درمورد اختلاف سیاسی موجوده بين دوکشور

رهبر انقلاب ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم موفتيکه بيا
ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم پاکستان درميدان هوايي بين المللي
کابل خدا حافظي مینمایند.

د افغانستان کالنه

طیاره حامل ښاغلی صدراعظم پاکستان و هیأت همراهانش د نړیوالی ساعت ۴ و ۴۰ دقیقه ۲۱ جوزا ازمیدان هوایی بین المللی کا بل جانب پاکستان پرواز کرد .

قبل از عزیمت البوم مناظر مسافرت ښاغلی صدراعظم پاکستان و هیأت همراهانش به افغانستان که توسط ریاست آژانس باختلر تهیه و ترتیب شده بود توسط رئیس هیأت مهمانداران به ښاغلی بوتو اهداء گردید .

ښاغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان هنگامیکه طیاره حامل شان فضای افغانستان راتړک میگردی پیام عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ضمن اظهار تشکر از پذیرایی و مهمان نوازی گرمی که از ایشان و همراهان شان در افغانستان بعمل آمده گفتند شکی ندارند که مذاکرات دوستانه و مفیدی که بین زعمای دو کشور صورت گرفته در انکشاف دوستی و تفاهم نزدیک بین افغانستان و پاکستان مطابق به نفع مردمان د و کشور و منطقه سهم بزرگی خواهد داشت .

اعلامیه مشترک افغانستان و پاکستان

مذاکره کردند . بعد از ظهر روز ۲۰ جوزا
زعمای دو کشور در مذاکرات خویش از طرف
هیأت های مربوطه خود همراهی شدند .

جانمین راجع به روابط دو جانبه افغانستان
و پاکستان مذاکرات و تبادل افکار صریح و
مفیدی در یک فضای دوستانه بعمل آورده و به
منظور حل اختلاف سیاسی و سایر اختلافات
شان بر اساس پنج اصل همزیستی مسالمت آمیز
و به مقصد حفظ و تقویت فضای مساعد و
دوستانه ای فعلی و با هدف رسیدن به حل
نهایی و شرافتمندانه ای این اختلافات هر دو
طرف موافقه کردند تا فعلا از پروپاگند و
تبلیغات مخاصمانه علیه یکدیگر در مطبوعات
و برود کاستهای خویش خودداری نمایند .

بنیاعلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم
پاکستان از بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم افغانستان دعوت دوستانه بعمل

آوردند تا از پاکستان بازدید رسمی نمایند .

این دعوت بامسرت پذیرفته شد تاریخ
این بازدید در آینده نزدیک از طرق دیپلوماتیک
تعیین خواهد شد .

اعلامیه مشترک که در ختم مسافرت بنیاعلی
ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان به
افغانستان بتاريخ ۲۱ جوزا ۱۳۵۵ در کابل
و اسلام آباد نشر شده است .

نظر بدعوت بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم جمهوریت افغانستان بنیاعلی
ذوالفقار علی بو تو صدراعظم جمهوریت
اسلامی پاکستان از تاریخ ۱۷ تا ۲۱ جوزای
۱۳۵۵ از افغانستان بازدید رسمی بعمل آورد .
درین مسافرت بنیاعلی عزیز احمد وزیر
دولت برای امور دفاع و خارجه ، بنیاعلی
محمد یوسف بچ مشاور مخصوص صدراعظم
بنیاعلی آغاشاهی سکرتری دروزارت امور خارجه
و بنیاعلی شهنواز سکرتری دروزارت امور
خارجه با بنیاعلی صدراعظم پاکستان همراه
بودند .

بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
و بنیاعلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان
بتاریخ ۱۷-۱۸-۲۰ و ۲۱ جوزای ۱۳۵۵ در
قصر گلخانه باهم ملاقات و در فضای دوستانه یی

مسافرت شاغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت خارجه جمهوریت اتحادی آلمان به افغانستان

بشاغلی رئیس دولت و صدراعظم بشاغلی کارل مارش رابتاریخ ۳۰ جوزا برای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

بشاغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان ساعت چهارونیم عصر روز ۲۹ جوزا با بشاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات تعارفی بعمل آورد .

وزیر دولت در وزارت امور خارجه اتحادی آلمان شام ۲۹ جوزا در ضیافتی اشتراک نمود، که از طرف بشاغلی وحید عبدالله بافتخارش

بشاغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان بنابر دعوت بشاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه برای یک مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان روز ۲۹ جوزا وارد کابل گردید . در میدان هوایی بین المللی کابل بشاغلی وحیدعبدالله، بشاغلی کارل مارش را خیر مقدم گفت .

در این مسافرت میرمن مارش نیز با بشاغلی وزیر دولت در وزارت امور خارجه آلمان همراه بود .

بشاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه هنگامیکه بشاغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان را در میدان هوایی بین المللی کابل خیر مقدم میگوید .

۱۳۵۵/۳/۲۹

بنیاعلی کارل مارش وزیر دولت در امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان در ضیافتی که به افتخار وی از طرف بنیاعلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ترتیب شده بود .

دیوزارت امور خارجه ترتیب گردیده بود .
درین دعوت بعضی از اعضای کابینه ، عده
از اراکین وزارت امور خارجه ، سفیر کبیر
جمهوریت عربی مصر مقیم کابل ، شیخ السفراء
سفیر کبیر و بعضی از اعضای سفارت کبرای
جمهوریت اتحادی آلمان و هیأت همراهان
بنیاعلی مارش اشتراک داشتند .

ضمن این ضیافت بیانییه هایی بین بنیاعلی
وحیدعبدالله و بنیاعلی مارش پیرامون روابط
دوستانه بین دولت جمهوریت افغانستان و
جمهوریت اتحادی آلمان تعاطی شد .

بنیاعلی کارل مارش حین اقامتش در افغانستان
بامقامات افغانی مذاکراتی انجام دادند .

طی مذاکرات که در یک فضای دوستانه و
تفاهم بین بنیاعلی مارش و معین سیاسی وزارت
امور خارجه صورت گرفت روی موضوعات مورد
علاقه دو کشور بشمول روابط و همکاری های
دوجانبه اوضاع منطقه و مسایل عمده بین المللی
تبادل افکار مفصل و سودمند بعمل آمد .
همچنان وزیر دولت در امور خارجه جمهوریت
اتحادی آلمان بانیاعلی علی احمد خرم وزیر
پلان ملاقات نموده و راجع به پروژ هاییکه
در چوکات همکاری های اقتصادی جمهوریت
اتحادی آلمان تمویل میگردد و همچنان رفع
بعضی موانع و مشکلات در تسریع امور پروژه
نواوسپگیری آنکشور در بیکده پروژه های
انکشافی دیگر مذاکره و تبادل افکار کرد .

مسافرت اندراگانندی صدر اعظم هند

در افغانستان

بنابعد عوت مؤسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم هند برای يك مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان بتاريخ ۱۳ سرطان وارد کابل گردید و از ښاغلی رئیس دولت و صدر اعظم باحرارت استقبال گردیدند.

طیاره حامل میرمن اندراگانندی صدر اعظم هند و همراهان شان در حوالی ساعت شش عصر به میدان هوایی بین المللی کابل فرود آمد.

رهبر انقلاب ښاغلی محمد داؤد در نزد يك طیاره مهمان عالیقدر شان میرمن اندراگانندی را خیر مقدم گفته و زواتی را که با ایشان همراه بودند به صدر اعظم هند معرفی کردند. مقابلتا میرمن اندراگانندی هیات همراهان شان را به رهبر ملی ما معرفی نمودند.

در جمله هیات همراهان میرمن اندراگانندی صدر اعظم هند ذوات آتی شامل بودند ښاغلی میر قاسم وزیر دولت، پروفیسر پی.ان. دلاز سکرتار صدر اعظم، ښاغلی جی.اس. مهتا سکرتار دروزارت خارجه، ښاغلی اچوای شاردایر اساد مشاور اطلاعات صدر اعظم، ښاغلی کی.ال دلال سکرتار در وزارت امور خارجه ښاغلی ای دامو داران جاینت سکرتاری در وزارت امور خارجه، ښاغلی دکتر ای پی سنگه جاینت سکرتاری در وزارت امور خارجه.

همچنان يك هیات مطبوعاتی متشکل از روزنامه نگاران و عکاسان هندی بامیرمن اندراگانندی صدر اعظم هند همراه بودند. میرمن اندراگانندی صدر اعظم هند ساعت هفت و پنجاه دقیقه روز ۱۳ سرطان با ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم در قصر گلخانه ارگ جمهوری ملاقات نمودند.

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم بافتخار میرمن اندراگانندی صدر اعظم هند ساعت هشت و نیم شام ۱۳ سرطان در تالار پذیرایی های وزارت امور خارجه دعوتی ترتیب دادند در این دعوت مختصر مه میرمن زینب داؤد خانم ښاغلی رئیس دولت و صدر اعظم نیز اشتراک نموده بودند.

همچنین دکتر محمد حسن شرق معاون اول صدارت، ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه، اعضای کابینه و کمیته مرکزی عدّه از جنرالها و مامورین عالیرتبه ملکی باخانم های شان هیات همراهان میرمن اندراگانندی روسای کوردیلو ما تیک مقیم کابل، باخانم های شان ښاغلی عبدالرحمن پژواک سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان در دهلی جدید و ښاغلی سنگه سفیر کبیر هند مقیم کابل درین دعوت اشتراک داشتند.

ضمن این ضیافت بیانیه هایی بین ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم و میرمن اندراگانندی صدر اعظم هند تعاطی گردید.

پيکار با استعمار دست بهم دادند و تاحصول استقلال کامل يکديگر را پشتيباني کردند.

طبيعی بود که بعد از ختم سلطه استعمار همکاري و دوستي بين افغانستان مستقل و هند آزاد دوام ميکړد شباهت پروپلم های اقتصادی و اجتماعی و آرزوی مشترک ما برای حل آن و پیروی ما از نهضت عدم انسلک مو جب استحکام مزید دوستی و توسعه ساحه همکاري بين ما گرديد.

بازضايت مشاهده ميکنيم که روابط دو ستي و همکاري های جامع بين افغانستان و هند به نفع مردمان دو کشور و به نفع صلح و امنيت در منطقه و در جهان توسعه یافته نتايج مثير ميدهد اين دوستي و همکاري که بعد از استقرار نظام جمهوريت در افغانستان به سطح نو يني ارتقا يافت به مردمان ماموقع داده است تا از تجارب و معاونت های يکديگر در سا حات مختلف انکشاف اقتصادی و اجتماعی استفا ده کرده در راه اعمار يك زندگي نوين مر فو برای امروز و نسل های آینده مجاهدت ورزند.

هنگام مسافرت دوستانه ای خود به کشور زیبای شمداد سال گذشته به نيکويي مشاهده کردم که مردم زحمت کش و پرنیروی هند تحت زعامت مدبر و منوری که جلالتمآب شمداد راس آن قرار داريد در راه اعمار يك حيات آبرومند و مرفه مشغول پيکار عظیمي می باشند. ملت هند امروز هذفي را که جلالتمآب شما و همکاران تان بر اساس يك سياست و پروگرام واقعینا نهو معقول مطابق به نفع عاليه جامعه هند ي درپيش گرفته ايد با جدیت ز ايد الو صفی موفقانه تعقيب مينما يند.

متن بيانيه بناغلي رئيس دولت و صدر اعظم در ضيافت شام ۱۲ سرطان .

جلالتمآب صدر اعظم :

جلالتمآبان :

حاضرین محترم .

برای من جای مسرت است که امشب يکبار ديگر ورود جلالتمآب شما و همراهان محترم تان را به افغانستان خير مقدم گفته و از شما درين محفلی که به مناسبت دوستي و نزديکي صميمانه بين افغانستان و هند به اعزاز شما تر تيب یافته استقبال مينمايم.

مسافرت فعلی شما به افغانستان خا طره مسافرتي را که در سال ۱۹۵۹ با پدر نامدار تان زعيم بزرگ هند جواهر لال نهرو به کابل کرده بوديد تازه ميسازد که نتايج مثبت و مؤثر آن در تحکيم و توسعه علايق و همکاري بين افغانستان و هند قابل ياد آوری خاص مي باشد. دوستي افغانستان و هند يك پديده جديد نبوده و زاده اقتضا آن زمان نيست اين دوستي قرن ها قبل از تجاوز استعمار به اين منطقه بين کشورهای ما و مردمان ما وجود داشت . نهضت های عظيم فکري تمدن های درخشان را از يك سر زمين به سر زمين ديگر پخش کرده موجب تبادل دلات علمی فرهنگی تجارتي وغيره ممد سعی ما برای پيشرفت و رفاه جوامع ما گرديده استعمار و تاثيرات شوم آن سير تر قي و انکشاف رادر کشور های مامتوقف ساخت و ملت های مامجبور شدند همه مساعی و منابع خویش رادر راه نجات از اين بليه عظيم بکاراندا زنداما استعمار موفقی نشد بين ملت های افغان و هند جدا يی افکند بر عکس مردمان کشور های مادرا .

مردم افغانستان مساعی خستگی نا پذیر
شمارا برای خدمت گذاری واقعی برای مردم
و کشور تان به نظر تقدیر و تحسین نگریسته
برای ملت دوست هند تحت رهبری مدبرانه
شما توفیق و پیروزی روز افزون را آرزو
می نمایند.

یقین دارم که جلالتآب شما و همراهان
گرامی تان طی این مسافرت دوستانه به کشور
ملاحظه خواهند کرد که مردم وطن پرست و کار
دوست افغانستان نیز از زمان تاسیس نظام
جمهوریت در افغانستان مشغول اعمار یک
زندگی نوینی می باشند که متضمن رفاه و
سعادت امروز و فردای کشور باشد.

طرح پلان هفت ساله انکشاف اقتصادی
و اجتماعی کشور که بعد از ارزیابی دقیق
اوضاع موجوده و تثبیت امکانات و منابع
دست داشته و مطالعه احتیاجات و تعیین
اولیت ها صورت گرفت به ماموریت داده است
که از آغاز سال ۱۳۵۵ بمقصد پیروزی اساس
مستحکم و معقول انکشاف و بهبود همه ساحات
زندگی مردم خویش به تطبیق آن شروع
نمائیم .

یک سلسله اصلاحات بنیادی که بغرض
حفظ منافع عامه و فراهم آوری شرایط مساعد
ترقی و انکشاف عادلانه و متوازن بعمل آمده
زمینه عملی شدن موفقانه پلان را میسر خواهد
ساخت .

جلالتآب محترم :

افغانستان بحیث یکی از بانیان نهضت عدم
انسلاک از این سیاست پیروی همیشگی و

صادقانه نموده سیاست خارجی خویش را بر
اصول بیطرفی فعال و قضاوت آزاد در مسایل
بین المللی دوستی و همکاری متمرکز نموده
کشورهای صلحدوست و عدم شمول در دسته
بندیهای نظامی و ستیاسی بنانهاده است و این
طریق را در جهان آشفته امروز بهترین وسیله
حفظ آرامش و استقرار صلح و امنیت در منطقه
و جهان تشخیص داده عقیده دارد که کشورهای
جهان خاصا کشور های در راه انکشاف برای
رفع پسمانی های گذشته و ایجاد شرایط
مساعد انکشاف موزون و معقول اقتصادی و
اجتماعی از همه بیشتر به صلح و آرامش
ضرورت دارند.

جمهوریت افغانستان در همه فعالیت های
مربوط به تشکیل کنفرانس پنجم سران کشور
های غیر منسلک سهم مثبت و فعالی گرفته و در
کنفرانس کولمبو با علاقمندی زیاد اشتراک
خواهد کرد.

نهضت عدم انسلاک در روابط بین المللی
امروزی نقش اعمار کننده و قاطعی داشته
اهمیت و مؤثریت آن روز بروز بیشتر و بهتر
شناخته میشود.

این کشور ها تنها در ساحه مسایل
سیاسی بلکه در سایر ساحات خاصا در
ساحه مسایل اقتصادی نیز نظریات و
پیشنهادهای واقع بینانه ای ابراز داشته اند که
بهترین اساس حل معضلات موجوده
می باشند.

در موضوع شرق میانه جمهوریت افغانستان

توسعه داده ترژید نمایند این گونه همکاری ها میتواند در بسا ساحت موجب پیشرفت آنها گردیده ایشان را متکی بخود سازد .

جلالتماپ صدر اعظم :

گرچه مدت اقامت شمادر وطن ماکو تـ ساه می باشد اما یقن دارم گرمی و صمیمیت افغانها در استقبال از شما و همراهان محترم تا ن نشان میدهد که از شما در کشور خود بحیث دوستان نزدیک و صمیمی خویش پند یرایی کرده و مطابق به سنت عنعنوی افغانها هر گونه مهمان نوازی را تقدیم مینما یند.

در خلال این مسافرت کوتاه موقع میسر خواهد گردید که با شما راجع به همه مسایل مورد علاقه دو کشور مذاکره و تبادل افکار بعمل آوریم.

یقین کامل دارم که این مذاکرات و تبادل نظربه تعقیب مذاکرات بسیار سودمند و رضایت بخش سال گذشته مادر دهلی جدید گام مهم و مثمر دیگری در راه تقویت و توسعه علایق دوستی و همکاری های جامع بین افغانستان و هند خواهد بود.

همچنان اطمینان و ائسق دارم که مذاکرات کابل برای حفظ ثبات و امنیت و تامین کامیابی انکشاف مثبتی که اخیرا در منطقه روی داده است مثمر ثابت خواهد شد زیرا هدف سیاست های افغانستان و هند دوستی و همکاری بین این دو کشور جزا استقرار استحکام صلح و امنیت در منطقه و جهان و ایجاد و توسعه تفاهم و تامین شرایط مساعدی برای رفاه و سعادت مردمان آن از طریق همکاری در ساحت

همیشه این عقیده راسخ خویش را اظهار کرده است که تازمانیکه همه خاکهای اشغال شده اعراب در سال ۱۹۶۷ از طرف قوای متجاوز اسرائیل تخلیه نگردیده و مردم عرب فلسطین به حقوق مشروع خویش بشمول حق تاسیس یک وطن ملی نایل نگردند صلح واقعی و دایمی درین منطقه بوجود آمده نمیتواند حکومت افغانستان از اوضاع آشفته لبنان و تلفات هولناک جانی و خسارات عظیم مالی در آنکشور بی نهایت نگران متاسف بوده و آرزو مند است برادران لبنانی مابزودی موافق به حل اختلافات خود گردند.

روابط اقتصادی و تجارتی موجوده در جهان که بقایای عصر سپری شده و علایق و ترتیبات کهنه و فرسوده ای می باشد بهیچوجه جواب گوی احتیاجات و اقتضات عصر حاضر شده نمیتواند.

مباحثات جلسات خاص ششم و هفتم مجمع عمومی ملل متحد و مذاکرات محدود کنفرانس پاریس و جلسه چهارم کنفرانس تجارت و انکشاف ملل متحد در نایرو بی به نیکویی نشان داده است که یک نظام جدید اقتصادی جهانی متکی برواقعیت های عصر و مساوات و عدالت باید بصورت عاجل بمیان آید. این نظام باید حقوق و احتیاجات همه را کاملاً در نظر گرفته روابط اقتصادی و تجارتی دسته های مختلف کشور هارا بادر نظر داشت درجه رشد هر یک عیار نماید.

باید کشور های درحال انکشاف همکاری ها و روابط اقتصادی و تجارتی بین خود را نیز

افغانستان اُرنمایندگی میکنند همراه خود آورده ام.

ما مثل دو دوست قدیمی و آزموده با هم ملاقات میکنیم مردم دو مملکت ما از آغاز تاریخ دارای روابط نزدیکی بوده اند. در آغاز قرن جاری هردوی ما بنا به مقاومت در مقابل غلبه خار جیان دوباره باهم نژد یک شد یم.

استقلال هند طلیعه دوستی عمیق بین دو مملکت پرغرور و دارای حاکمیت محسوب میشود و بعد از اینکه پرزیدنت دوازده سال پیش زمام امور را بدست گرفت این علاق دوستی و مؤدت دیرینه گرمتر و عمیقتر گردید ماهدفهای مشترکی داریم مساعی ما نیز مشابه همدیگر اند ما مصروف نجات دادن مردم خود از پنجه فقر می باشیم و میخواهیم تأثیرات سوء تغافل چندین قرن را مدام کنیم ما میخواهیم ملت های ما از منافع علوم و تکنالوژی جدید برخوردار باشند بدون اینکه لطمه ای به اساسات معنوی آنها که طی قرون گذشته موجب استحکام و تقویه آنها بوده وارد شود.

انکشاف مملکت معنای آن را دارد که استعداد های نهفته را کشف کنیم آنها را تربیه کنیم و منابع طبیعی خود را تفحص نموده مهار کنیم به طوریکه پدرم اکثر اوقات میگفت کشور فقط بمعنای خاک نیست بلکه به معنای مردم آن سرزمین می باشد انکشاف منابع بشری کشور اولین قدمی بسوی مدرنیزه کردن آن بشمار می آید کار خانه ها را می توان با کمک و رهنمایی خارجی احداث کرد اما بشرفست

مختلف چیز دیگری نیست.

در اینجا لازم میدانم تذکر دهم که همکاری های بی شائبه حکومت هند برای سهگیری دریکمده پروژه های انکشافی افغانستان مورد تقدیر صمیمانه حکومت و مردم افغانستان می باشند.

آرزو مندم که مدت اقامت شمادر کشور ما خوش گشته و درین فرصت کوتاه موقعیایا بید که با جنبه های مختلف زندگی مردم افغانستان آشنایی بیشتر حاصل فرمائید.

از حاضرین محترم خواهش میکنم جام های خود را با من یکجا بلند کنند.

به صحت و وفایت همیشگی جلالتمایمیرمن اندراگاندی صدر اعظم کشور دوست هند به سعادت و رفاه روز افزون ملت دوست هند.

به دوستی و همکاری های مثمر بین افغانستان و هند به صلح و ثبات همیشگی در منطقه و در جهان.

متن بیانیه میرمن اندراگاندی صدراعظم هند در ضیافت شام ۱۲ سرطان:

جلالتماب پرزیدنت داؤد!

زعمای گرام حکومت افغانستان سفرای گبار خانها و آقایان:

برای من باعث مسرت است که باز دیگر به افغانستان می آیم از استقبال گرم و صمیمانه ای که شما و مردم کابل از من و هیات من بعمل آوردید بسیار سپاسگذارم.

من بهترین تمثیات و درود گرم مردم هند را برای جمهوریت افغانستان و برای پرزیدنت داؤد زعمی برجسته ای که روح استقلال

حيوانات غذايي ماشين آلات صنعتي کود و نفت متحمل شده اند اين عوامل مساعي مارا عقب زدند و حالاست که از اثرآن بتدریج بهبود می یابیم عنصر سوم ومهم عبارتست از صلح درهمسايگي در طرف بیست و پنج سال گذشته هند متحمل بارچندین حمله شده است اضافه بران عوامل مخالف بطور مداوم مورد تشویق خارجی قرار گرفته اند.

شرط چارم انکشاف که دارای اهمیت مساوی می باشد عبارتست از احساس مشترک مقاصد متاسفانه در هند احزاب و دسته های موجود بوده است که از ایجاد مواضع درکار تولیدی وحکومتی امانداشته اندوباین وسیله درمشکلات مردم افزوده اند آرزو برای رسیدن به اقتدار همیشه ائتلاف عجیبی بین مرتجعین وعناصر مذهبی دارای عوامل سیاسی افراطی بوجود آورده است بدبختانه این چنین ائتلاف ازحمایت بعضی عناصر خارجی برخوردار می باشد مانه فقط برای حفظ وتأمین راه های منتخبه اقتصادی خود اقدام کردیم بلکه برای اتحاد وتماهییت دیمو کراتیک مملکت دست بکار شدیم.

ملتی چون هند که از چندین فرق دینی و لسانی مشتمل است باید همیشه مواظب باشد که هریکی از گروهای مشتمله از عدالت و رفتار مساویانه برخوردارباشند. هند همیشه کوشش کرده است اتحادداخلی واستحکام اقتصادی را مضبوط تر و دوستی وهمکاری را با دیگران وسیعتر وعیقتر سازد افغانستان وهند به اصول همزیستی عقیده.

واقعی واستحکام تنها در صورتی بدست می آید که ملت تکنالوژی واستعداد اداری را از خود تشکیل دهد.

این کاریست که مادر هند انجام داده ایم همینکه استقلال بدست آوردیم ما به اضافه پروژه های بزرگ آبیاری و صنایع اساسی به تاسیس موسساتی برای تحقیقات علمی وتربیه افراد پرداختیم اکنون که مدت تقریباً بیست و پنج سال از آن میگذرد مسا دارای ساینس دانان ومهندسان دیزاین سازی می باشیم که میتوانند پیچیده ترین چلنج های فنی راولو اینکه درزمینه تولید مدرن ترین ابزار ماشینی باشد ویداراحداث مراکز برق اتمی بااطمینان بعهده گیرند بسیاری ازاعضای فامیل ملل افریقایی وآسیایی ذخیره انجیران مارا که درسراسر جهان بعداز ایالات متحده امریکا واتحادشوروی حایز مقام سوم می باشد مورد استفاده قرار داده اند.

پیشرفت آرام انکشاف اقتصادی منوط به بعضی شرایطی است از همه اولتر آفات آسمانی همه مارا تحت تاثیر قرار میدهد مامراتب همدردی را به مردم افغانستان که چند ماه پیش در اثر زلزله وسیل صدماتی دیده اند ابراز داشته ایم درده گذشته واخیرا در دو سال پیهم مادر هند باقحطی شدیدی دچار شدیم وتمام انرژی ما برای تغذیه مردم متمرکز گردید دوم اینکه مانیتوانیسم از تاثیرات سوء بحرانی غیر منتظره در ساحه اقتصادی بین المللی فرار کنیم در سال های اخیر تمام ملل روبانکشاف بارهای فوق العاده را بنا به افزایش سریع نرخهای بین المللی

تازه امید تکمیل آرزوها را بر روی مر دم بگشاید .

ما کوششهای شمارا با دیده تحسین مینگریم میخوا هم با شما اطمینان دهم که هند همانطوریکه بعد از کسب استقلال همواره با شما بوده درین مساعی شما نیز همراه خواهد بود.

روابط ماچندین قرن سابقه دارد مجسمه بودای مقدس بحیث شاهد مراحل ابتدایی ارتباطات مادر بامیان قدعلم کرده است موزه ملی شما دارای آثار یست که از روابط برادرانه در میان هنرمندان دومملکت آن عصر حکایت می کنند همچنین هستند صوفیان و مردان خدا که مردم دومملکت ما آنها را محترم میشمارند بر ای مردم هند نام کابل بادوستی ومیوه شیرین مترادف است دعایمیکنیم دوستی ما همیشه مثمر به ثمر باشد.

اجازه بدهید از جلالتمآب گرامی برای کلمات خوبی که نسبت به من و پدرم اظهار فرمودید تشکر کنم .

جلالتمآبان ، خانمها وآقایان ازشما خواهش میکنم جامهای خود را به دعای سلامتی حضرت پر یزیدن ت داود و برای کامگاری مساعی اش در راه اعمار افغانستان خوشحال و سعادتمند بر دارید .

همچنان دورا ول مذاکرات بشاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ومیرمن اندراگان دی صدراعظم هند که بیش از سه ساعت طول کشید ساعت ۹ ونیم صبح روز ۱۴ سرطان در قصر گلخانه ارگ جمهوری صورت گرفت .

دارند ما بحیث اعضای امعه غیر منسلک از انسلاک های انحصاری اجتناب داشته ایم و به هیچ کمپ متعلق نیستیم در میان دو کشور ما اختلافاتی وجود ندارد اختلافات در میان همسایگان چیز غیر عادی نیست اما تجربه مان نشان داده است که امور ذات البینی سیاسی را طر فین میتوانند بطرز احسن حل و فصل کنند برای امحای سوء تفاهم و ایجاد شرایط تبادل بیشتر کلتوری وهمکاری اقتصادی کوشش های مداوم بکاراست این است روحیه بعضی از اقدامات تازه ای که ما برداشته ایم اما میخوا هم این موضوع را صریحا واضح کنیم که دوستی بایک کشور نمیتواند به نقص دیگری باشد بدون تردید خلاصه عدم انسلاک همین است .

هندهمیشه از قضیه عادلانه مردم عرب و حقوق مردم فلسطین حمایت کرده است من با آنچه که جلالتمآب شمار باره لبنان فرمودید کاملا موافق هستم عقیده ما این است که صلح غیر قابل تجزیه می باشد وعدم توازن در یک منطقه جای دیگر تاثیر می اندازد . همین است که که لازم است همه ما باید برای تامین صلح در منطقه خود ها و در جهان کوشش کنیم . من بعد از اینکه با پدرم به افغانستان آمدم در سال ۱۹۶۹ نیز از افغانستان بازدید نمودم درین مدت مختصر تر قیاتی را که در افغانستان بعمل آمده ملاحظه کنیم .

افغانستان تحت رهبری روشن بینا نه پر یزیدن ت داؤد خود را مستحکم میسازد رشد اقتصادی را سریعتر می پیماید روا بسط حسنه را با سایر ین بهبود می بخشد تا فصل

صدارت عظمی و میرمن شرق بافتخار شان در تپه پغمان ترتیب شده بود.

میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند عصر روز ۱۴ سرطان از موسسه صحت طفل در وزیر اکبرخان مینه دیدن نموده و از مر یضا ن عیادت نمودند.

میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند ساعت شش و نیم روز ۱۴ سرطان در دعوتی اشتراک نمودند که از طرف بناغلی سنگه سفیر کبیر آنکشور مقیم کابل و خانمش به افتخار ایشان در منزل سفیر کبیر موصوف تر تیب شده بود.

کابل - میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند و همراهان شال قبل از ظهر روز ۱۵ سرطان در صیفیه استالت با یکمده از علما و ادبای افغانی ملاقات و صحبت نموده و نان چاشت را در آنجا صرف کردند.

میرمن اندرا گاندی ساعت هشت و نیم شام ۱۵ سرطان دعوتی به افتخار رئیس دولت و صدر اعظم و میرمن زینب داؤد خانم بناغلی رئیس دولت و صدراعظم در هو تل انترکانتی منتال ترتیب داده بودند.

میرمن اندراگاندی صدراعظم هند طوسی بیانیه ای در این دعوت گفتند:

مسرت دارم با استفاده از این فرصت یکبار دیگر از پذیرایی گرم و دوستانه که هنگام اقامت من و همراهانم در کابل بعمل آمده صمیمانه اظهار تشکر نمایم.

میرمن اندراگاندی افزوده دوستی مانند هر بدیده دیگر سزاوار آنست تا مورد تجدید نظر قرار گیرد و برای مهم بود تا با افغانستان

این مذاکرات در فضای بسیار دوستانه و صمیمانه که ممیزه علایق نزدیک بین دو کشور می باشد بعمل آمده و طی آن راجع به روا بط و همکاری های ذات البینی و طرق و سوا یل توسعه و تحکیم مزید آنها مسا یل منطقه بشمول انکشافات مثبت اخیری که در آن رونما گردیده و مسایل عمده بین المللی مورد علاقه دو کشور تبادل افکار بسیار مفید و مثبتی صورت گرفت و تفاهم و توافق جانبین را روی همه موصو عاتی که مورد بحث قرار گرفت نشان داد .

در این مذاکرات از جانب افغانستان دکتر محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه ، بناغلی محمد خان جلالت وزیر تجارت ، بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و بناغلی عبدالرحمن پژواک سفیر کبیر - جمهوری افغانستان در دهلی جدید و از طرف هند بناغلی میر قاسم وزیر دولت ، پروفیسر بی.ان دار سکرتر صدراعظم ، بناغلی جی.اس مهتا سکرتر امور خارجه در وزارت امور خارجه هند بناغلی اچ.وای، شارد پراساد مشاور اطلاعات صدراعظم و بناغلی کی-ال دلال سکرتر در وزارت امور خارجه هند و بناغلی سنگه سفیر کبیر جمهوری هند مقیم کابل اشتراک داشتند.

میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند ظهر روز ۱۴ سرطان در صافتی اشتراک نمودند که از طرف دو کشور محمد حسن شرق معاون اول

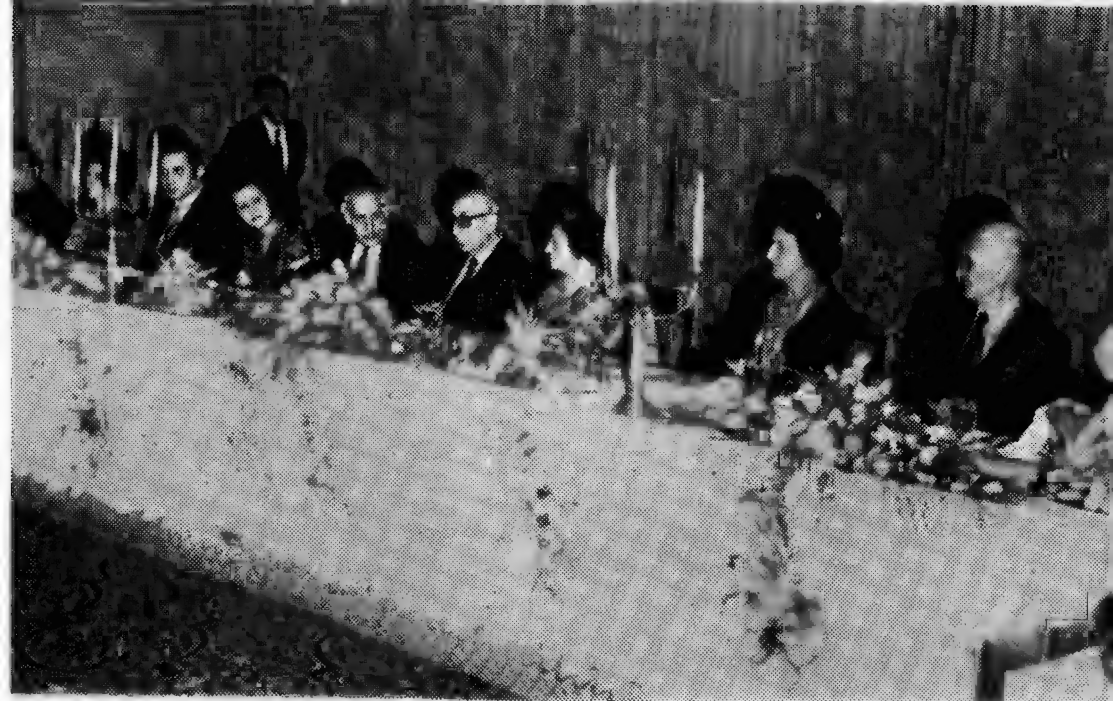

د هغې مېلمستيا يوڅنډه چه دهند د صدراعظمي ميرمن اندراگاندي په وياپ د عظمي صدارت
لوري مرستيال دكتور محمد حسن شرق لخوا د پغمان په غونډۍ كېښي شوي وه .

د هند صدراعظمي ميرمن اندراگاندي په هغې مېلمستيا كې برخه واخسته چه په كابل كې
دهغه هيواد د لوي سفير ښاغلي سنگهه لخوا دهغه هيواد د لوي سفير په كور كې دهغې په وياپ
شوي وه .

دعفی مالمستیا یوه گوښه چي ددولت درئيس اوسدر اعظم ښاغلي محمد داؤد محتر مه
ميرمن زينب داود په وياړ دهند دصدر اعظمي ميرمن اندراگاندي له خوادانترکانتی ننتال په هوټل
کي شوی وه .

ددولت ښاغلي رئيس او صدراعظم دخپلي گراني ميلمني دهند دصدراعظمه ميرمن
اندرآگاندي سره دمخه ښي له پاره دکابل په بين المللي هوايي ډگر کي دتشریفا تي گارډ
داحترام له منلو څخه وروسته .

۵۵۴۶۶

ښاغلي محمد کاؤد رئیس دولت وصدراعظم ومحرره میرمن زینب داؤد خانم ر رئیس دولت
 وصدراعظم با میرمن اندراگانندی صدراعظم هند دروزارت امور خارجه و
 ددولت رئیس اوصدراعظم ښاغلي محمد داؤد اودهند صدراعظمه میرمن اندراگانندی دجمهوری
 ارګ دملګلانی پهمانی کی درسمی خبرو په حال کښی .

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داود اود د درنده میلنه دهند صدراعظمه میرمن
اندراگاندي کله چی دکابل په بین المللی هوایی ډگر کی د تشریفاتو گارډ سلام منی .
د جمهوري ارگ د گلخانی په ماڼۍ کی د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داود
دهند صدراعظمه میرمن اندراگاندي د کتلو په حال کښی .

مسافرت ها

آمده و از نظريات يك شخصيت مهم جهان مثل شما آگاه و مستفيد گرديم.

يقين كامل دارم كه اين کشور بزرگ تحت رهبري مدبرانه شما نقش مهمي براي كشائش يك فصل جديد در جهان و براي بشريت بازي ميکند.

صدر اعظم هند علاوه کردند اطمینان دارم همانطوریکه رهنمائي شما در گذشته براي تحکيم روابط دوستي و همکاري بين هند و افغانستان مفيد و مثمر واقع گرديده در آينده نيز نقش ارزنده و مثمر خواهد داشت.

ميرمن اندراگاندی گفت: ما هميشه شجاعت و شهامت مردم افغانستان را تقدیر نموده متيقن هستيم كه اين فضيلتي است كه بواسطه آن يك ملت ميتواند هميشه بر مشكلات فايقي گزدد.

مؤسس جمهوريت طی بيانيه جوابيه شان گفتند: از کلمات بسيار دوستانه و پر محبت جناب صدر اعظم هند نسبت وطن ما و شخص خود از صميم قلب اظهار تشکر مينمايم.

شباغلی رئيس دولت و صدر اعظم فرمودند: براي ما افغانها مهمان نوازي عنعه و وجيبه ما شمرده ميشود و مخصوصا از مهماني كه هميشه دوست ما بوده و هميشه دوست ما خواهد بود طوریکه چند شب پيش اظهار نمودم روابط ما با دوستان هندی ما چيز ننواتازه ای نيست اين علايق دوستي بسيار طولاني عميق و قلبي ايست كه بين دو کشور ما وجود بوده و اميدوارم براي ساليان درازي ادا مهايابد.

رهبر ملی ماضمن اظهار مسرت از مسافرت ميرمن اندراگاندی صدر اعظم هند و ملاقات با دوستان افغاني شان گفتند:

مذاكرات مادريك فضاي بسيار دوستانه و صميمانه صورت گرفت و طوریکه جناب شما فرموديد حقيقت براي طرفين نهايت مفيد و سودمند واقع شد.

افغانستان و هند از جمله کشورهای غير منسلک بوده و به همين نسبت نقاط نظر مبادر مسائل و پرابلم های بين المللی خيلي نزديک و مشابه است يقين دارم مذاكرات و تبادل افکار بين طرفين وقتا فوقتا مفيدتر و مثمر تر خواهد بود.

شباغلی رئيس دولت گفتند: ما از دوستان هندی و تجارب شان براي پيشرفت و تعالی وطن ما بسا چيز های می آموزيم و در يک موقع لازم ميدانم از کمکهای بی شائبه و بسيار دوستانه حکومت و دوستان هندی كه به کشور ما انجام داده و در شرف انجام دادن می باشند تشکر کنم.

شباغلی رئيس دولت و صدر اعظم گفتند: گمان ميکنم هدف همه کشور ها خاصتا افغانستان و هند جز صلح و دوستي چيزی ديگری نيست اميدوارم اين دنيا را روزی بشکلي بياييم كه همه ملل جهان با هم دوست باشند و يك جهان نو و نوين تصوير نوي را درين جهان مشاهده کردم بتوانيم.

افغانستان يك کشور با شهامت بوده از آزادی خود همواره دفاع کرده و می کند.

ميرمن اندراگاندی صدر اعظم هند در كنفرانس

د افغانستان کالنی

صدراعظم هند در جواب سوال دیگری در مورد کنفرانس آینده سران کشور های غیر منسلک در کولمبو گفتند: «بطور عموم پیشگو یی در باره کنفرانس آینده کشور های غیر منسلک مشکل است اما امید میرود تصمیم مفیدی برای آرمانهای مشترک در زمینه اتخاذ گردد».

میرمن گاندی بجواب سوال دیگری در مورد اینکه نهضت عدم انسلک از سیر اصلی خود منحرف شده است گفتند: فکر نمی کنم این مفکوره صحیح باشد اما در باره کشور خویش گفته می توانم که ماکاملا مصمم هستیم و راه خود را طوریکه لازم است می پیماییم».

میرمن اندرا گاندی بجواب سوال دیگری در مورد از بین بردن فاصله بین کشور های ثروتمند و نادار چنین گفتند: «این نوع مسایل در کنفرانس انکتاد و سایر مجامع بین المللی اقتصادی مطرح گردید اما باید گفت که کدام پیشرفتی در زمینه به عمل نیامده است».

کشور های نادار برای رشد بیشتر اقتصادی خویش باید از کمک های همد یگر بیشتر برخوردار گردند و خود را مستحکمتر بسازند البته در زمینه های مدرن از کمک های خارجی بی نیاز بوده نمیتوانیم».

صدراعظم هند بجواب سوال دیگری اظهار داشتند ما بطور عموم در باره تأسیس پایگاه های نظامی در بحر هند کاملاً مخالف بوده و از قطع نامه سریلانکا در باره اینکه بحر هند یک منطقه صلح اعلام گردیده موافق هستیم و امیدواریم که پایگاه های در منطقه تأسیس نشده و صلح منطقه رادر خطر نیفتد».

مطبوعات نتایج مذاکرات خود را در افغانستان سود مندوار زنده خواندند».

در کنفرانس مطبوعاتی که قبل از عزیمت میرمن گاندی از افغانستان در باغ اقامتگاه شان ترتیب شده بود ضمن ارائه جواب به خبرنگاران داخلی و خارجی گفتند:

مذاکرات من باز عمای افغانی بمنظور تفاهم بیشتر در ساحت همکاری های اقتصادی و تخنیکی در فضای خیلی دوستانه انجام پذیرفت».

میرمن گاندی در مورد نقش قوای بشری برای انکشاف ممالک و کمک های هند در زمینه با افغانستان چنین گفت:

افغانستان مانند هند یک کشور باشهامت بوده و از آزادی خود همواره دفاع کرده و می کند».

وی گفت از زمانیکه در سال ۱۹۵۹ به افغانستان سفر نموده ام انکشافات زیادی رادر زمینه های مختلف مشاهده میکنم و اکنون میبینم که تعداد زیادی از جوانان در راه پیشرفت اهداف ملی خویش توبیه گردیده و این باعث مسرت من می باشد».

البته هند در قسمت تربیه جوانان با افغانستان همکاری نموده و می نماید».

میرمن گاندی در جواب سوالی پیرامون نهضت زن در افغانستان چنین ابراز نظر کردند:

از زمانیکه برای اولین بار به افغانستان سفر نمودم تاکنون دیده میشود که در قسمت نهضت زن انکشافاتی زیادی به میان آمده اکنون دیده میشود که زن ها در افغانستان و طایف مهمی را همزمان با مردها انجام میدهند».

اعلامیه مشترک افغانستان و هند

دولت، پروفیسر پی.ان.دار سکرتر صدر اعظم
هند، ښاغلی جی.اس مهتا سکرتر امور
خارجہ، ښاغلی اچ.وای شارداس پراساد
مشاور اطلاعات صدر اعظم هند، ښاغلی
کی.ال دلال ادیشنل سکرتری در وزارت
خارجہ، ښاغلی ای.دامو داران چا ینت
سکرتری در وزارت امور خارجہ ہند معاونت
میشدند .

سفرای دوکشور ښاغلی عبدالرحمن پژواک
و ښاغلی ک.آر.پی سنگپہ نیز در یســ
مذاکرات شرکت داشتند.

زعمای دوکشور از اعتبار دوامدار نہضت
عدم انسلاک کہ سہم موثری در ہماہزات
مشترک در راہ صلح و امنیت کشور ہا دا رد
اظہار رضائیت کردند.

ایشان ضرورت پابندی بر اصول و معیار
ہای نہضت عدم انسلاک را بمنظور تا میں
کامیابی و موثریت آن تاکید کردہ و موافقہ
نمودند تا در راہ پیشبرد این مرام در جلسہ
آیندہ سران این کشور ہادر گو لمبو
ہمکاری فعالانہ نمایند.

جانبین برین حقیقت توافق داشتند کہ
تعداد روز افزون اعضای کشور ہای غیر
منسلک در جہان وجا لیت جہانی آن بیش از
پیش اہمیت حیاتی عدم انسلاک را برای
حفظ صلح و امنیت دنیا بہ الہات رسانیدہ
است آنها همچنین یکبار دیگر از زش
این نہضت را کہ برای تمام بشریت خدمات

بنابدعوت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدر اعظم جمہوریت افغانستان میر من
اندراگانندی صدر اعظم جمہوریت ہند از
تاریخ ۱۳ تا ۱۶ سرطان ۱۳۵۵ از افغانستان
بازدید رسمی و دوستانہ بعمل آورد.

صدر اعظم ہند از طرف مردم و حکو مت
افغانستان مورد استقبال بسیار گرمی کہ
نشانہ علایق دوستی بین دو کشور است
قرار گرفت و همچنان از بعضی جاہای دلچسپ
کابل واستائف دیدن نمود.

صدر اعظم ہند بارتیس دولت و صدر اعظم
افغانستان در فضای دوستی کامل و صمیمیت
مذاکراتی مبسوطی بعمل آورد کہ طی آن
مسایل منطقہ، موضوعات عمدہ بین المللی
و روابط ذات البینی دو کشور مـ و رد
مطالعہ کامل قرار گرفت.

درین مذاکرات تشنا بہ نظریات راجع بہ
ہمہ موضوعات مہم آشکار شد طی مذاکرات
مذکور ښاغلی رئیس دولت و صدر اعظم
افغانستان از طرف دوکتور محمد حسن شرق
معاون اول صدارت عظمی، ښاغلی سید
عبدالالہ معاون دوم صدارت و وزیر ما لیہ
ښاغلی محمدخان جلالر وزیر تجار، ښاغلی
علی احمد خرم وزیر پلان و ښاغلی وحید عبداللہ
معیــن وزارت امور خارجہ ہمرا ہی
می گردید ند .

میرمن اندراگانندی صدر اعظم ہند در ین
مذاکرات از طرف ښاغلی میر قاسم و زیر

قرارداد داده است آنها خواستار تخلیه تمام سرزمین های اشغالی عرب از طرف اسرائیل شدند آنها موافقت داشتند که صلح دوامدار صرف در صورتیکه حقوق ملی مردم فلسطین بشمول حق داشتن يك دولت ملی به آنها اعاده گردد درین ناحیه برقرار شده می تواند آنها همچنین اظهار عقیده کردند که اختلافات سیاسی در لبنان باید فوراً با وسایل مسالمت آمیز و از طریق مذاکره بین دسته های مختلف آن کشور حل و فصل گردد.

هر دو جانب پشتیبانی و تسانده خویش را با مردم جنوب آفریقا که علیه نژاد پرستی و استعمار مبارزه می کنند يك باردیگر تأیید نموده و قطع پشتیبانی سیاسی، اقتصادی و نظامی را از رژیم های نژاد پرست مطالبه کردند.

جانبین اهمیت این امر را برای کشورهای منطقه که اقیانوس هند بحیث يك منطقه صلح اعلام شده عاری از پایگاه های نظامی خارجی و تشنج و رقابت کشورهای بزرگ باشد تأیید کردند.

بناعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تصریح کردند افغانستان بر اساس سیاست عنعنوی دوستی و صلح خواهی خویش سعی کرده است تا روابط خود را با سایر کشورهای منطقه بمنظور کمک در راه ایجاد يك فضای صلح و همکاری در منطقه که به آن تعلق دارد بهبود بخشد. صدراعظم هند از سیاست صلح دوستی افغانستان به نیکی استقبال نمود و تأیید کردند که این سیاست به نفع همه کشورهای منطقه میباشد.

شایانی بعمل آورده تأکید نمودند.

زعیمای دو کشور خواستار خلع سلاح جهانی بشمول منع کامل استعمال سلاح ذروی گردیدند.

ایشان ضرورت انکشاف نیروی ذروی را برای مقاصد منحصراً صلح آمیز و بمنظور تأمین انکشاف اقتصادی سریع خاطر نشان ساختند.

طریقین اوضاع اقتصادی جهان را مورد بررسی قرار داده ضرورت ساختمان مجدد نظام بین المللی اقتصادی را تأیید کردند کشور های در راه انکشاف باید حقوق بلا مانع استفاده از ثروتهای ملی خویش را برای تأمین منافع خویش داشته باشند تا باین ترتیب بتوانند آرزو مندی خود را جهت ارتقای سطح انکشاف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردم خویش بر آورده سازند.

ایشان همکاری کشورهای انکشاف یافته را برای استقرار روابط اقتصادی با کشورهای در راه انکشاف بر اساس مساوات و عدالت تقاضا کردند، ایشان این عقیده خویش را یکبار دیگر تأیید کردند که باید همکاری اقتصادی تخیکی و علمی بین کشورهای در راه انکشاف بمنظور پیشرفت سریعتر آن استحکام یابد.

طرفین در مورد مسایل سیاسی شرق میانه نظریات مشابه داشتند و معتقد بودند که شرایط موجود صلح و امنیت منطقه را در مخاطره

میرمن اندراگاندی صدراعظم هند مساعی راکه هند طیماء های اخیر درراه بهبود روا بط دوجانبه باهمسایگان آن کشور و بمنظور استحکام صلح ثبات و همکاری در جنوب آسیا بعمل آورده شرح داده و افزودند که هند در انتظار همکاری مثر بین کشور های منطقه می باشد.

ښاغلی محمد داؤد ازین سیاست که به نفع کشور های منطقه خواهد بود به نیکو یی استقبال کردند.

زعمای دو کشور تفاهم خویش را از سیاست های یکدیگر مجددا تائید نموده درحالی که رضایت خویش را از تقلیل تشنجات اخیر و پیشرفت در راه عادی ساختن روابط درین قسمت جهان ابراز می کردند اظهار امیدواری نمودند که این انکشاف منجر به حل مسالمت آمیز اختلافات و همکاری اعمار کننده و مثبت در همه ساحات بین کشور های جنوب آسیا گردیده و به تحکیم صلح و ثبات در منطقه و در آسیا بانجامد.

طرفین پیشرفتی راکه در همکاری تجاری و فرهنگی بین دو کشور حاصل شده مورد بررسی قرار داد و موافقه کردند که ساحه همکاری ذات البینی دو کشور توسعه یزید یابد و آمادگی خویش را برای دوام و بسط همکاری هند در پلان هفت ساله انکشافی افغانستان اظهار نمودند، درین مورد طرفین رضایت خویش را از نتایج تمر بخش مذاکراتی که در جریان کمیسیون مشترک اقتصادی بین افغانستان و هند بعمل آمده ابراز نمودند.

طرفین موافقت نمودند که بمنظور تبادلات افکار در موضوعات مورد علاقه جانبین و همکاری دوجانبه باید تماس نزدیک و دایم بین کشور پسو یسه های مختلف برقرار باشد.

صدراعظم هند تشکرات صمیمانه خویش را از مهمان نوازی های بسیار گرمی که حکومت و مردم افغانستان از وی و همراهانش بعمل آوردند به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم افغانستان ابراز کردند.

میرمن اندراگاندی صدراعظم هند از ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم افغانستان دعوت بعمل آوردند تا در موقعی که برای شان مساعد باشد از هند دیدن نمایند. رئیس دولت و صدراعظم افغانستان این دعوت را با مسرت پذیرفتند.

میرمن اندراگاندی صدراعظم هند ظهر روز ۱۶ سرطان عازم کشور شان گردیده، مؤسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد مهمان عالیقدر شان میرمن اندراگاندی را تا نزدیک طیساره همراهی نموده و با ایشان خستدا حافظی کردند.

قبل از عزیمت صدراعظم هند البوم مناظر مسافرت مهمان عالیقدر رهبر انقلاب ښاغلی محمد داؤد که توسط ریاست آژانس باختر تهیه و ترتیب شده بود توسط رئیس هیات مهمانداران به میرمن اندراگاندی اهداء شد.

مسافرت بنیادغلی محمد نعیم نماینده خاص بنیادغلی محمد داؤد به امریکا و فرانسه

روز ۷ سرطان هنگام مواصلت به واشنگتن دی سی
از طرف مقامات مربوط امریکایی بگرمی و
صمیمیت استقبال گردیدند.

بنیادغلی محمد نعیم نماینده خاص بنیادغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم
طی اقامت شان در امریکا ببنیادغلی چرا لد
فورڈ رئیس جمهور ایالات متحده امریکا در
قصر سفید ملاقات نموده و طی آن پیرامون
موضوعات مورد علاقه دو کشور توسعه روابط
افغانستان و امریکا و همکاری های انکشافی
افغانستان مذاکره کردند.

درین مذاکرات دکتور هنری کیسنجر وزیر
خارجہ بنیادغلی سکو کرافت مشاور رئیس در
امور منیت ملی بنیادغلی عبدالله ملکیار سفیر
کبیر دولت جمهوری افغانستان مقیم واشنگتن
و بنیادغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی
وزارت امور خارجه حاضر بودند.

بنیادغلی نماینده خاص بنیادغلی رئیس دولت
و صدر اعظم ظهر روز ۱۱ سرطان در دعوت
چاشتی اشتراک نموده که بافتخار شان از طرف
دو کتور هنری کیسنجر وزیر امور خارجه
آن کشور ترتیب شده بود.

بنیادغلی محمد نعیم نماینده خاص بنیادغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم بنابه دعوت
حکومات ایالات متحده امریکا و فرانسه برای
یک مسافرت رسمی و دوستانه به کشور های
مذکور روز ۱۴ سرطان از کابل عزیمت
کردند.

در این مسافرت بنیادغلی علی احمد خرم وزیر
پلان، بنیادغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی
سیاسی وزارت امور خارجه، معاون ریاست
تشریفات معاون دفتر مخصوص وزیر امور
خارجہ ببنیادغلی محمد نعیم همراهی باشند.

بنیادغلی محمد نعیم نماینده خاص بنیادغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم در راه
مسافرت شان در میدان هوایی مهر آباد از طرف
بنیادغلی عباس علی خلعتبری وزیر امور خارجه
ایران بنیادغلی زلمی محمود غازی سفیر کبیر
جمهوریت افغانستان و اعضای سفارت افغانی
مقیم ایران استقبال گردیدند.

بنیادغلی محمد نعیم نماینده خاص بنیادغلی رئیس
دولت در واشنگتن به گرمی استقبال شد.

بنیادغلی محمد نعیم نماینده خاص بنیادغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم

مسافرت ها

نمایندگان کانگرس امریکا مامورین عالی رتبه حکومتی اراکین وزارت امور خارجه و نمایندگان مطبوعات امریکا اشتراك داشتند.

بنیاعلی محمد نعیم نماینده خاص بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم چارشنبه ۹ سرطان درواشنگتن در مراسم امضای دو موافقتنامه اشتراك کردند که بر اساس آنها امریکا به افغانستان جهت توسعه کلینیک ها و تسهیلات صحتی اعمار مکاتب ابتدایی در افغانستان کمک میدهد.

این موافقتنامه ها را از طرف افغانستان بنیاعلی علی احمد خرم وزیر پلان و از طرف ایالات متحده امریکا بنیاعلی دانیل پارکر آمر اداره انکشاف بین المللی آنکشور امضا کردند.

نماینده خاص بنیاعلی رئیس دولت و صدر اعظم روز ۹ سرطان در دعوت نهاری شرکت کردند که از طرف سناتور جورج مک گاورن عضو کمیته روابط خارجی سنا و نامزد مقام ریاست جمهوری امریکا در انتخابات چار سال قبل آنکشور بافتخار ایشان ترتیب یافته بود.

در این دعوت که يك و نیم ساعت طول کشید بنیاعلی محمد نعیم به سناتوران امریکایی راجع به سیاست خارجی افغانستان توضیحات لازمه دادند.

در این ضیافت علاوه از همراهان بنیاعلی محمد نعیم بنیاعلی چارلز رابنسن معاون وزارت خارجه بنیاعلی سکو گرافت مشا و رئیس جمهور درامور امنیت ملی سناتور چارلس پرسی و یکصد دیگر از مامورین عالی رتبه حکومت امریکا و سفرای کبار افغانستان و ایالات متحده در کشور های یکدیگر اشتراك داشتند.

بنیاعلی محمد نعیم هنگام اقامت شان در واشنگتن با بنیاعلی شلدم ونسی مشاور دوکتور کیسنجر درمو ضوعات مربوط به ادویه مخدره بین المللی ملاقات کرده و طی آن پیرامون اراده کشورهای شان برای کنترل ترافیک غیرقانونی ادویه مخدره مذاکره کردند.

و هم بنیاعلی محمد نعیم با بنیاعلی لی و یس مشاور وزیر خارجه درامور بین المللی ملاقات نموده و راجع به موضوعات مورد علاقه مذاکره نمودند.

همچنان بنیاعلی محمد نعیم نماینده خاص بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم در ضیافتی اشتراك کردند که از طرف سفارت سفارت کبرای افغانی بافتخار شان در آن سفارت ترتیب شده بودند.

درین دعوت علاوه بر همراهان بنیاعلی محمد نعیم عده ای از سناتوران و اعضای مجلس

د افغانستان کالنی

بعد از ظهر روز ۹ سرطان ۱۳۸۵ ښاغلی محمد نعیم باوزير خزاين امريکا ښاغلی و يلیم سايمن ومتعاقب آن باوزير امور خارجه امر يکسا و دوکتور هنري کيسنجر ملاقات نموده بيا ايشان راجع به روابط و همکاريه بين افغانستان و امريکا طرق و وسايل تحکيم و توسعه مېدان مذاکره و تبادل افکار دوستانه و مفيدی بعمل آو رډند.

ښاغلی محمد نعیم شام روز ۹ سرطان ۱۳۸۵ ښاغلی رابرت مکنا مارا رئيس بانک جهاني درواشنکتن ملاقات نموده باوی درباره کمک های بانک مذکور به افغانستان وسایر موضوعات مورد علاقه مذاکرات مفیدی انجام دادند.

ښاغلی محمد نعیم نماینده خاص ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بښابه دعوت حکومت فرانسه برای بازدید رسمی و دوستانه از آن کشور روزه ۱۰ سرطان وارد پاریس گردید و در میدان هوایی آن شهر

از طرف مقامات عالیه حکومتی فرانسه دو کتور محمد اکرم سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان درپاریس و اعضای سفارت کبرای افغانسی پذیرایی شدند.

ښاغلی محمد نعیم نماینده خاص رئیس دولت و صدراعظم طی اقامت شان در فرانسه بارتیس جمهور والری ژیسکار دستن و وزیر خارجه و بعضی از اراکین دیگر جمهوریست فرانسه ملاقات و مذاکراتی انجام دادند.

نماینده خاص رئیس دولت و صدراعظم حین ملاقات با والری ژیسکار دستن رئیس جمهور فرانسه پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم رابه اوشان تقدیم نمود.

ښاغلی محمد نعیم حین اقامت در فرانسه از تاسیسات راه آهن بورد و تاسیسات گاز طبیعی و کارخانجات تصفیه گاز دیدن نمودند.

مصور خبرونه

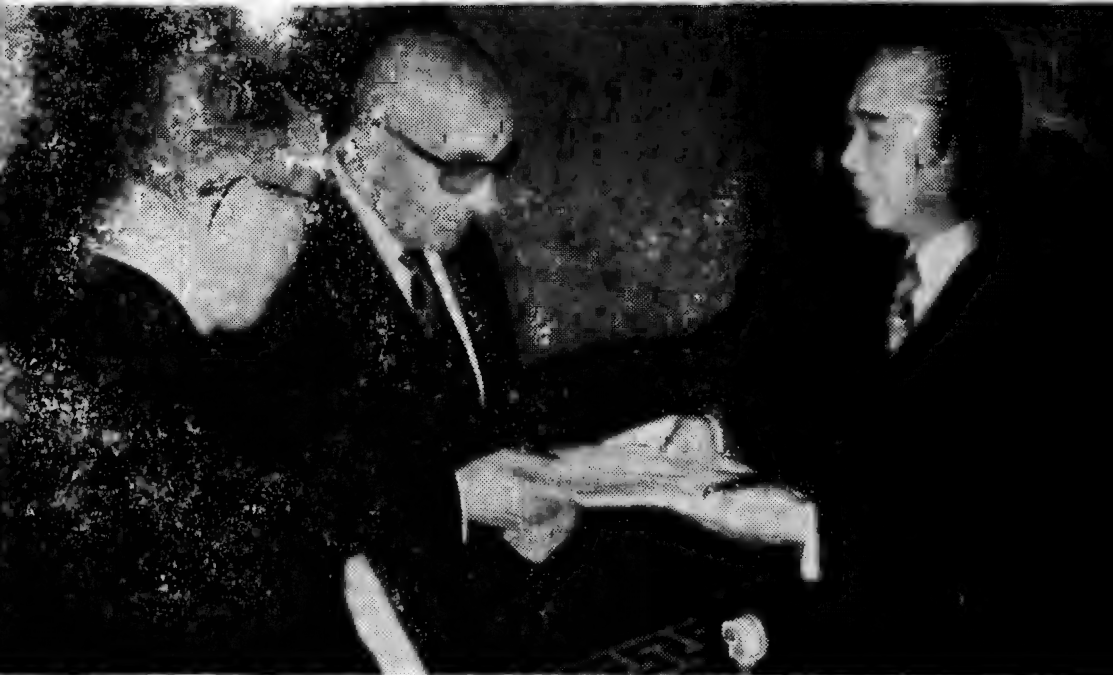
دولت رئیس اوسدرا اعظم بياغلی محمد داؤد اودهغه محترمی ماندينی ميرمن زينب داؤد کله چه ددوستو هیوادو دهنر مندانو هنری ننداری گوری .

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه دکوریا د ولسی جمهوریت د جمهور رئیس خاص
نماینده ښاغلی یانگ هیونگ سو پ دجمهوری ریاست په مانی کی ومانه .
۱۳۵۴ره ۱۹

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه یی دکوریا د جمهوریت جمهور رئیس خاص
نماینده دجمهوری ریاست په مانی کی منلی دی .
۱۳۵۴ره ۲۱

نماینده خاص حکومت جاپان هنگامیکه به‌نباغلی رئیس دولت و صدراعظم پیام خاص نباغلی تاکومیکی صدراعظم جاپان را تقدیم مینماید .
۱۳۵۴ر ۶ر ۱۹

دولت‌نباغلی رئیس او صدرا عظم مانیینه محترمه زینب داؤدکله‌جه یوه ماشوم نه‌سوغات ورگوی .
۱۳۵۴ر ۶ر ۱۹

کله چه دليپالوی سفير بنا غلي الهادی عمرالحرك خپل باورليک دجمهوری ریاست
په ماته کښی ددولت رئیس "و صدراعظم بناغلی محمد داؤد ته وړاندی کوی .
۱۳۵۴ر۷ر۱

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم بعد ازادای نمازعید سعید فطرحین خروج از
مسجد جامع ارگ جمهوری در عکس دوکتور محمدحسن شرق معاون اول ، بناغلی عبدالاله
معاون دوم صدارت عظمی ووزیر مالیه نیز دیده میشود . ۱۳۵۴ر۷ر۱۹

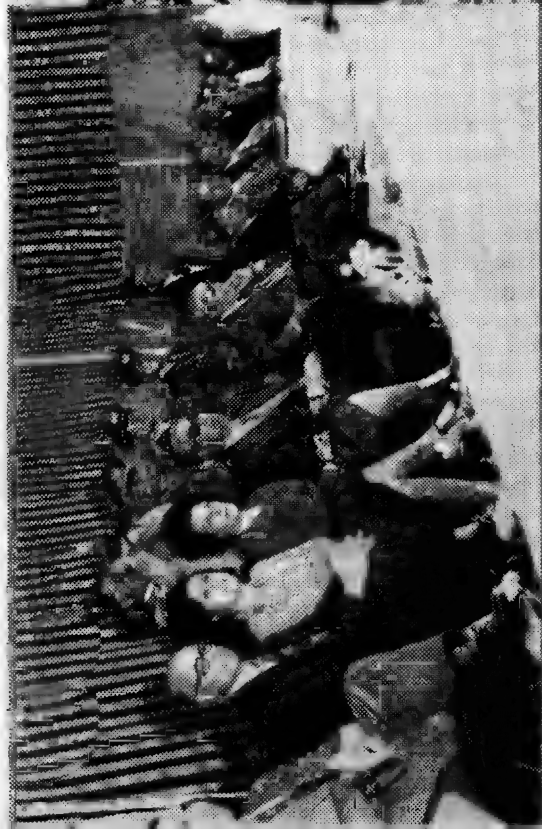

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه کښېان نوردان امریکایی رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .
۱۳۵۴ر۷ر۲۰

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم موقعیکه ښاغلی پترسن آمرعومي پرو گرام انکشافی ملل متحد را در قصر
ریاست جمهوری پذیرفتند و باوی صحبت مینماید .
۱۳۵۴ر۷ر۲۶

۱۳۸۴ هـ

ستری لئو بی گوری

کینی دیزکشی

چین دسیه پی چمن

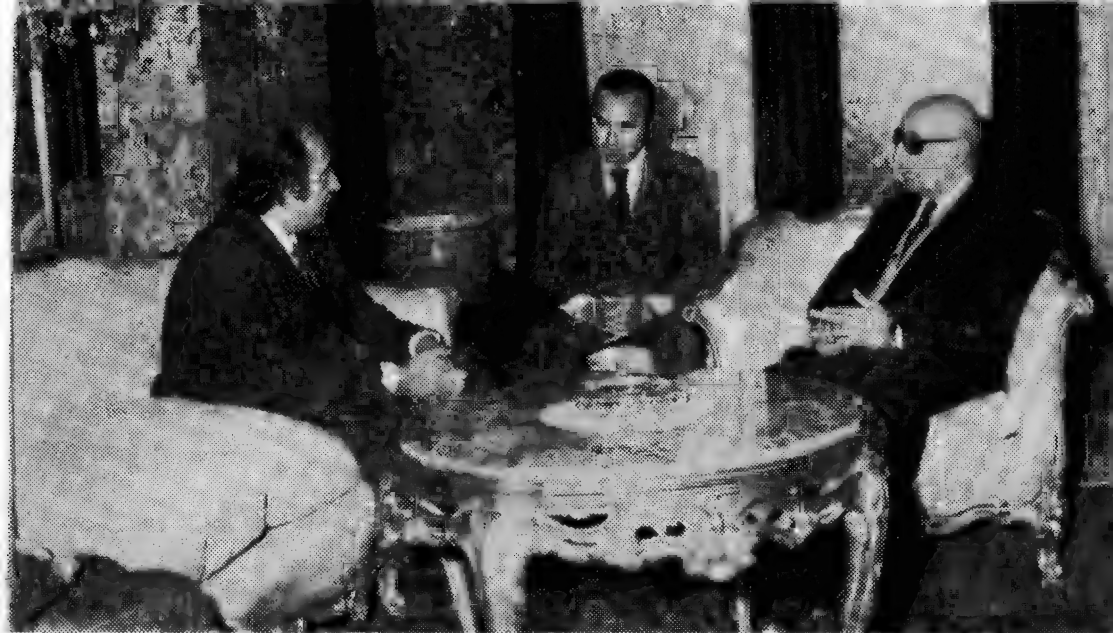
چە داوکلە

محمد ناغلی

اوسداراعظم

رئیس

دەوڵەت

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه نماینده خاص ښاغلی هواری بومیدین
رادقصر ریاست جمهوری پذیرفتند ۱۳۵۴ر۸ر۱۴

د دولت رئیس اوصدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه دهند د صدراعظمی میرمن گاندي خاص
استازی ښاغلی محمدیونس یی د جمهوری ریاست په ماڼۍ کښی منلی او ورسره خبری
کوی . ۱۳۵۴ر۸ر۲۲

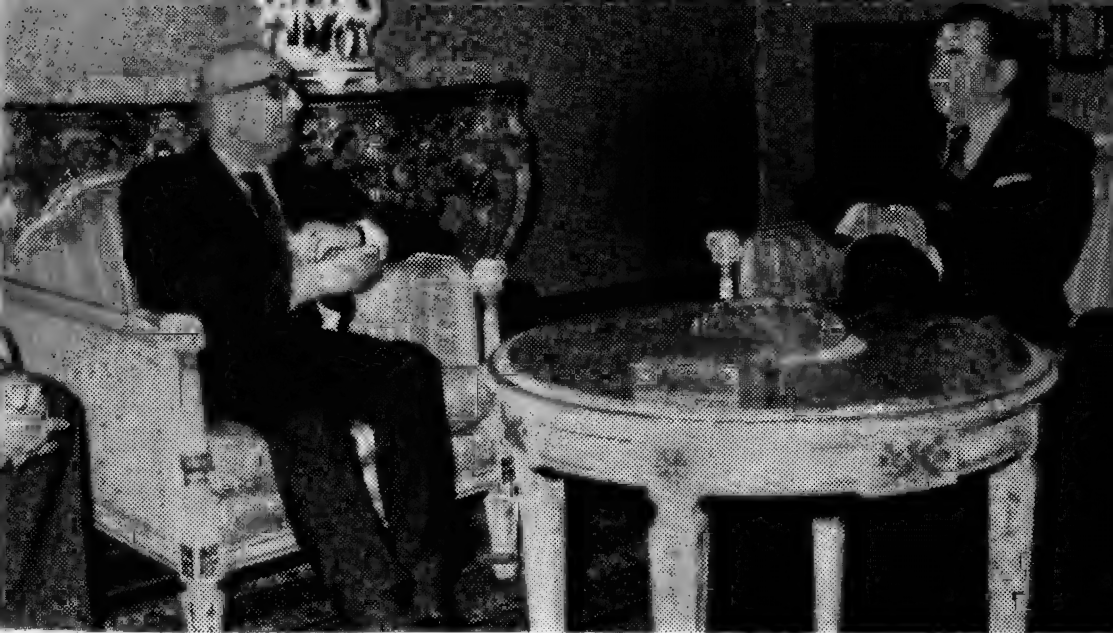
د دولت ښاغلی رئیس اوصدراعظم کله چه دارجنتاين دناستوگن لوی سفير باور ليک دجمهوری رياست په ماڼۍ کېښي مني .
۱۳۵۴ر۸ر۳۵

۱۳۵۴ر۹ر۱۳

د دولت ښاغلی رئیس اوصدراعظم کله چه دنازوی سفير باورليک مني .

د دولت رئیس اوسدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چې د چکوسلواکیا د باندنیو چارو وزیر د جمهورۍ ریاست
په ماڼۍ کېښی منلی دی . د ۱۳۵۴ ر ۹ ر ۱۸

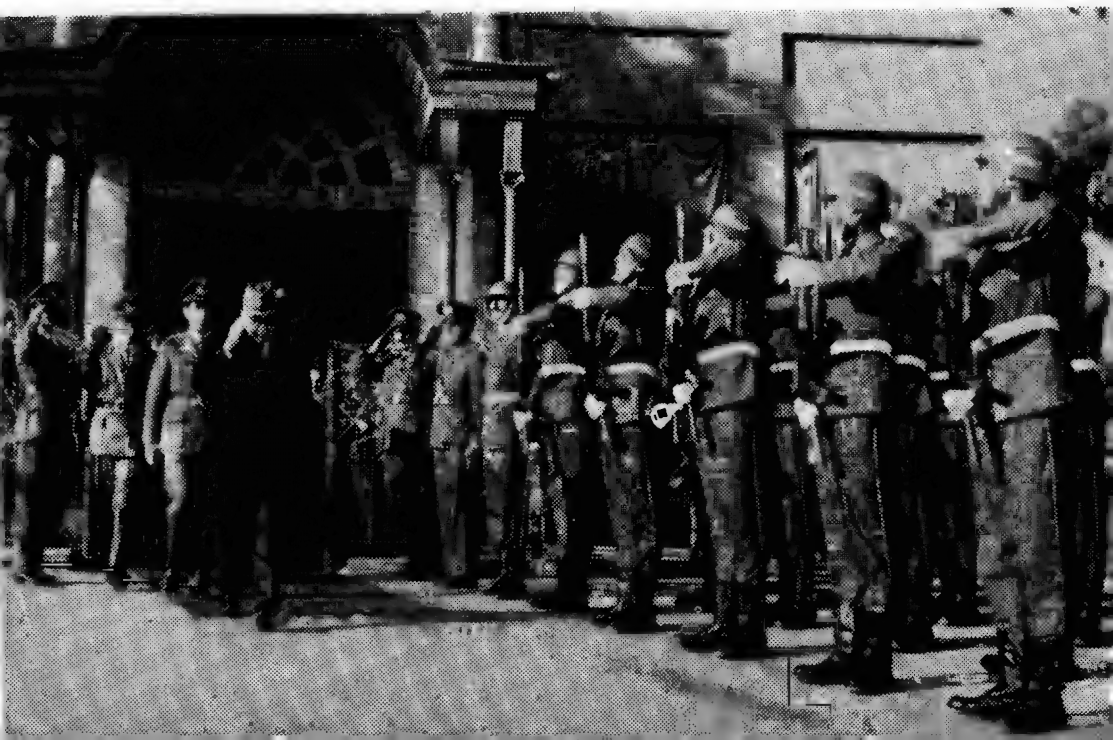
د دولت رئیس اوسدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چې د جمهورۍ ریاست په ماڼۍ کې د ویټنام
د دیموکراتیک جمهوریت د نااستوګن لوی سفير باورلیک منی . د ۱۳۵۴ ر ۹ ر ۱۸

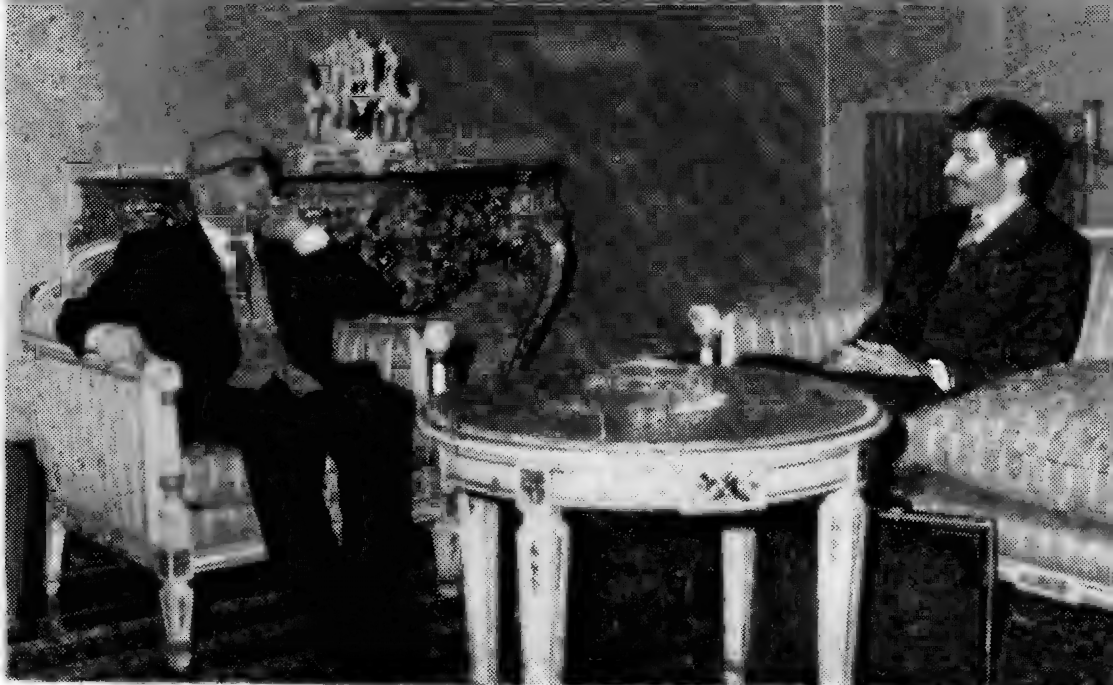

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ومهمان گرامی شان قبل از عزیمت ښاغلی پودگورنی صدر هیات رئیس شورایعالی اتحاد شوروی چنیکه درمیدان هوایی بین المللی کابل سلام گارد واحترام راقبول میفرمایند.
۱۳۵۴ر۹ر۱۹

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم حین خروج از مسجد جامع ارگن جمهوری پس از ادای نماز عید سعید اضحی
۱۳۵۴ر۹ر۲۱

بشاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه وزیر دولت دروزارت خا رجه
جمهوریت عربی لیبیاردقصر ریاست جمهوری پذیرفتند و باوی صحبت مینمایند .
۱۳۵۴ر۹۳۰

د دولت بشاغلی رئیس اوصدراعظم هغه وخت چه دجمهوری ریاست په
ماهی کښی دپولند د لوی سفیر باورولیک منی .
۱۳۵۴ر۱۰ر۳

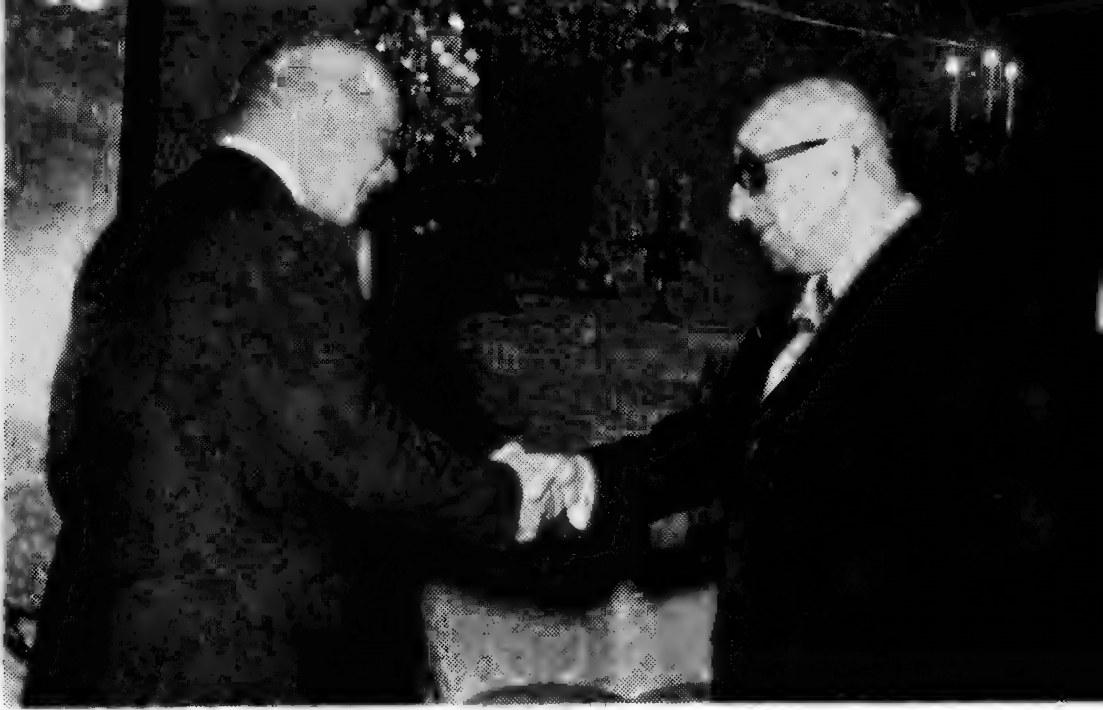
د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم کله چه په افغانستان کېښی د مالیزیا استوگن لوی سفیر دده د ډاډور لیک د منلو
د ډاډره د جمهورۍ ریاست په ماڼۍ کېښی منلی دی .

۱۳۵۴ ر ۱۰ ۲۱

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د جمهورۍ ریاست په ماڼۍ کېښی د فرانسې د نوی لوی
سفیر ښاغلی ژورژ پیروش باور لیک منی .

۱۳۵۴ ر ۱۰ ۲۹

د دولت رئیس اوصدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د آسټرالیا ناستوگن لوی سفیر یی
د جمهورى ریاست په ماڼۍ کې د باور لیک دوپاندى کولو دپاره منلی دی .
۱۳۵۴ ر ۱۱ و ۷

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د انگلستان د لوی
سفیر ښاغلی گروک باور لیک منی .
۱۳۵۵ ر ۱۹

د دولت ښاغلی رئیس اوسدرا عظم کله چه د جمهوري رياست په ماڼۍ کېښي د هسپانيي
دناستوگن لوی سفير پاور ليک مني .
۱۳۵۵ ر ۲۳

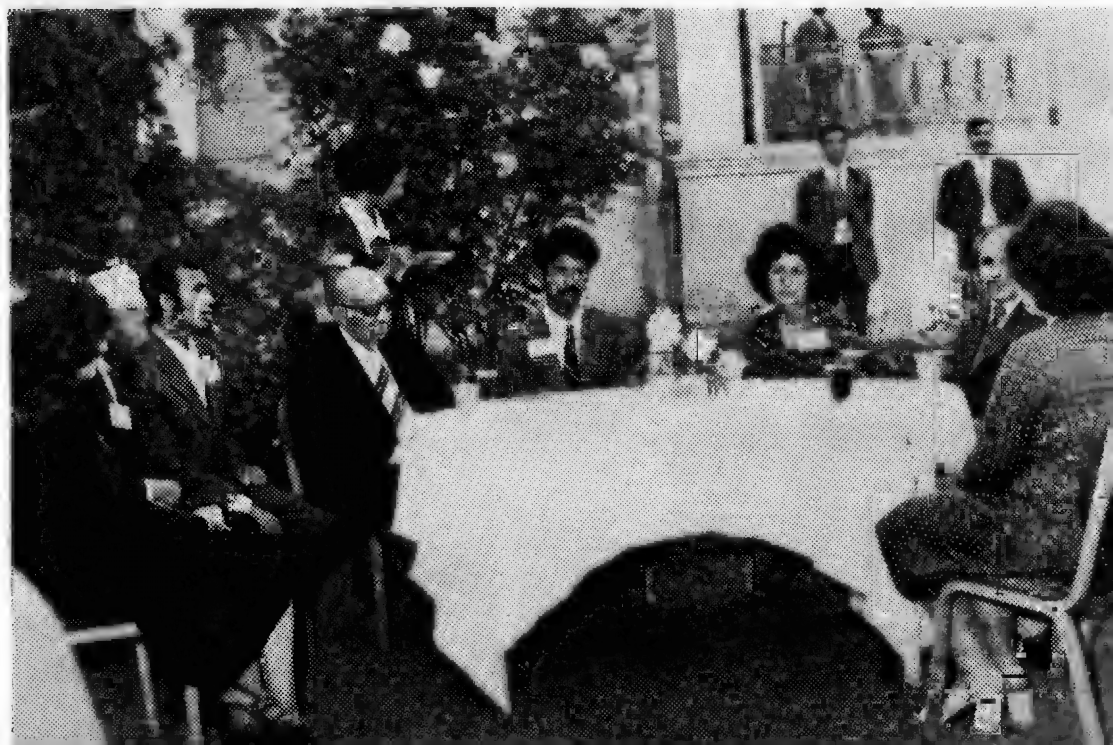
د دولت رئیس اوسدرا عظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د موريتانيا د جمهور رئیس خاص
استازی ښاغلی اولد سيد عالي د جمهوري رياست په ماڼۍ کېښي منلی دی .
۱۳۵۵ ر ۲۵

شیاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مو قعیکه نماینده خاص اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند.
۱۳۰۰ر۱۳۰

شیاعلی رئیس دولت و صدراعظم باگروپ از نمایندگان استادان و معلمان کشور در ارگ ریاست جمهوری صحبت می فرمایند ،
۱۳۰۰ر۳۱

دولت بناغلی رئیس اوصدراعظم کلهجه دهیواد دینوونکو او استادانواستازی بی دجهپوری ارگک په مانی کی منلی دی.

۱۳۵۵ر۳۲۱

بناغلی محمدداؤد رئیس دو لت و صدراعظم هنگامیکه بناغلی منو چهرتسلیمی وزیر تجارت ایران رابحضور

یذیرفتند •

۳۲۸ر

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلي محمد داؤد کله چه د کابل په بین المللی هوایی ډگر کښی
الونکی تېونژدی له خپلی عزتمنی میلونی دهند له صدراعظمی میرمن اندرا گاندی سره مخه ښه کوی

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلي محمد داؤد په هغی میلستیایکي د وینا په حال کښی چی
د بېرنیو چارو په وزارت کی دهند د صدراعظمی میرمن گاندی په ویاړ شوی وه .

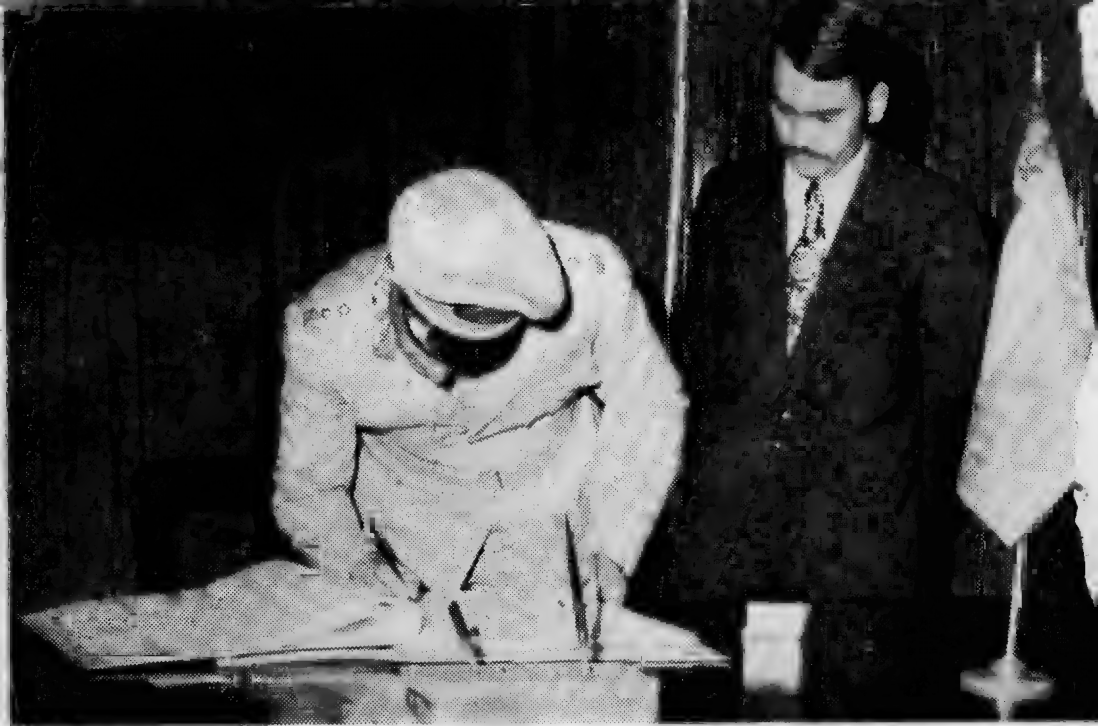

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم موقعه که اعتمادنامه ښاغلی گلاوس ولف سفیر
کیر غیر مقیم جمهوریت دیموکراتیک آلمان در افغانستان رادر قصر ریاست جمهوري
پذیرفتند.

محترمه میرمن زینب داؤد کله چه د کالد د ممتاز و میندو یو ټی ټه د موردلو پوښتور مقام
د زمانڅلو له امله جایزه ورکوي *

هنگامیکه تودن جنرال غلام حیدر رسو لی لوی درستیز بمناسبت پنجاه و هشتمین سالگره
استرداد استقلال کشور مراتب تبریکی خود را در کتاب مخصوص در قصر دلکشا در ج
می نماید.

هیات اتحاد شوروی که غرض مطالعه سواحل دریای سرحدی بین دو کشور وارد
کابل شده در میدان هوایی بین المللی کابل از طرف مدیر عمومی آرشیف وزارت خارجه استقبال گردید.

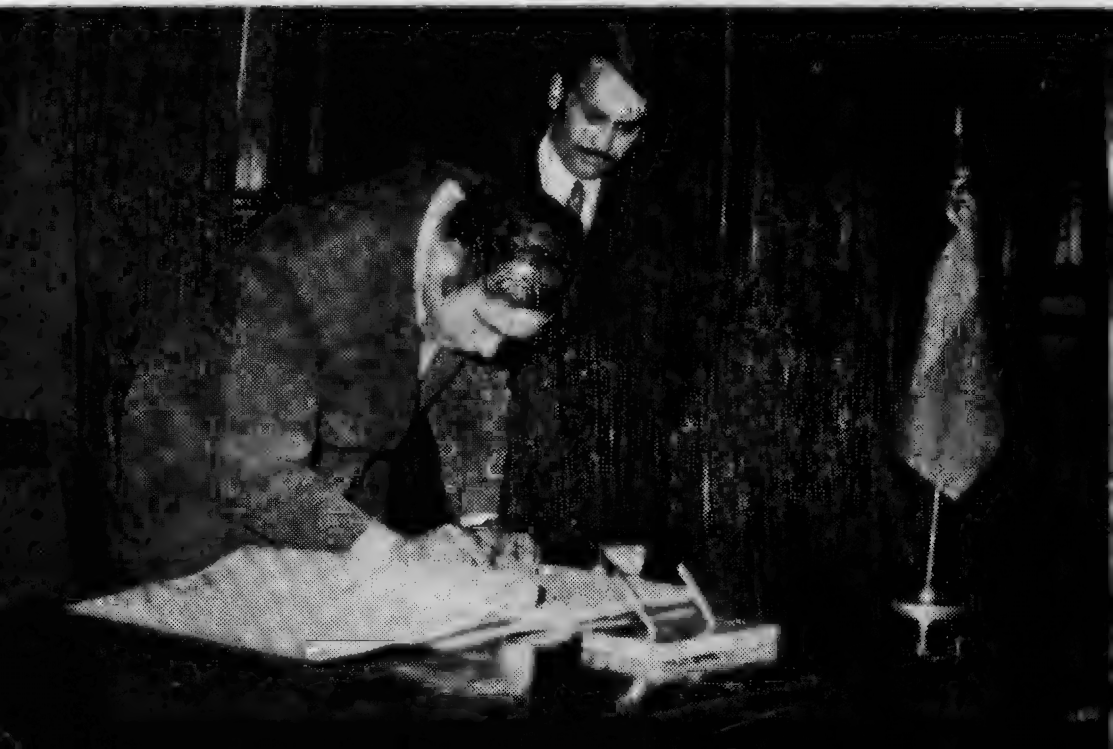

د اطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند ډکتور نوین کله چه د هیواد دخپل واکي دیرته گټلو دکالیزی
 به مناسبت خپل دمبارکی مراتب ددلكشا په ماڼۍ كښی په مخصوص كتاب كی لا سلیك
 كوی .

د سرحداتو د چارو وزیر ښاغلی فیض محمد د هیواد دخپل واکي دیرته گټلو داته پنځوسمی
 کالیزی په مناسبت ددلكشا په ماڼۍ كی په مخصوص كتاب كی دلا سلیك په حال كۍ .

بشاغلی محمدنعیم کله چه دآلمان داتحادی جمهوریت لوی سفیر داکتر هافمن سره خبری
کوی . ۱۳۰۴/۱۲/۱۴

بشاغلی محمدنعیم هنگامیکه سالگره تولدی اعلیحضرت هیروهیتوامپراتور جاپان را بـه
سفیرکبیر آتکشمور دوکابل تبریک میگوید . ۱۳۰۵/۰۳/۱۱

دعظمی صدارت مرستیال دوکتور حسن شرق کله چه یوه ورزشکار ته ورزشی مدال سپاری
۱۳۵۴ره ۲

دغوریا دولسی جمهوریت دجمهور رئیس ښاغلی کیم ال سونګک خاص نمایندۀ ښاغلي
یانګ هیونګ سوپ کله چه دعظمی صدارت مرستیال دوکتور محمد حسن شرق سره خبری
کوی ۱۵۳۴ره ۱۹

ښاغلی محمد نعیم دچین د ولسی جمهوریت دملی ورځی دتمانځنی په مناسبت دهغه هیواد لوی سفیر ته مبارکي وایی .

۱۳۰۴۷۱۰

ښاغلی محمد نعیم کله چه دباندنیوچارو پهوزارت کښی دهنددپرنیوچاروله وزیرښاغلی

۱۳۰۴۸۸۸

چاوان سره خبری کوی .

۱۳۵۴ر۸ر۲۵

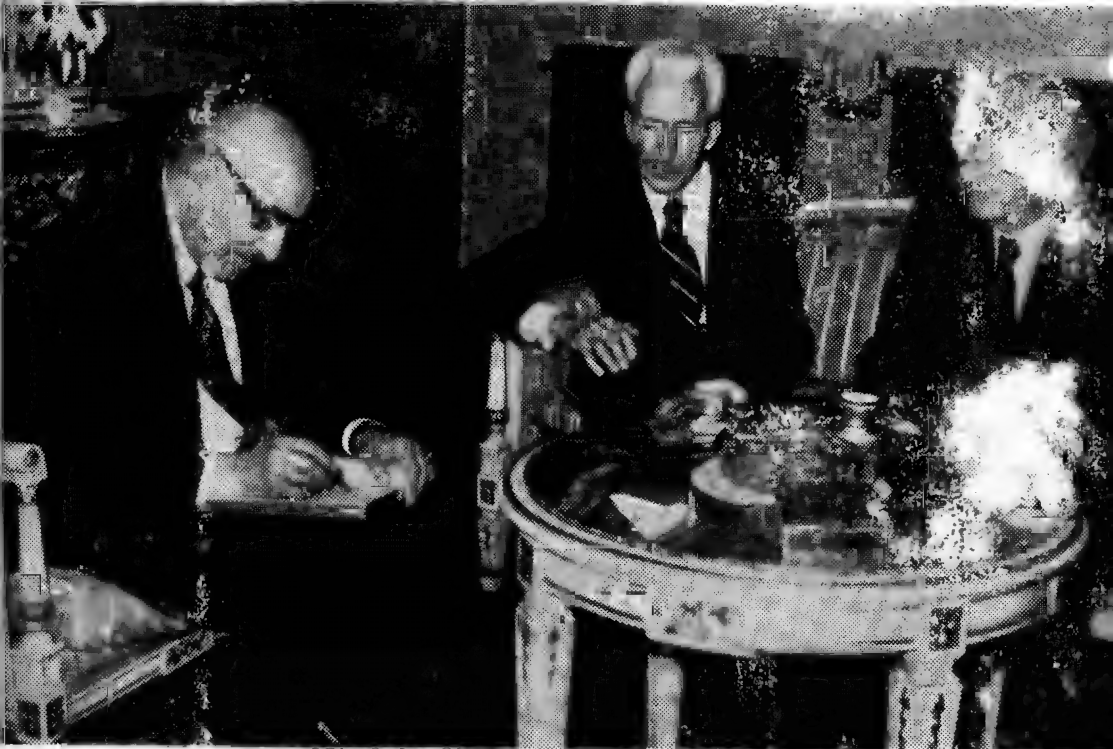
پناغلی محمدنعیم کله چه دهند دصداغظمی له خاص نماینده سره گوری .

۱۳۵۴ر۱۰ر۲۰

دترکی دباندينو چارو وزیر له پناغلی محمد نعیم سره دگتنی په وخت کېږي .

شباغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بعد از آنکه اعضا برجسته هیات انجمن ملی دکتوران حقوق فرانسه را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند در کتاب طلایی هیات امضاء می نمایند.
۱۳۵۳ ر ۹

شباغلی محمد نعیم حینیکه جام جمهوری را به تیم فوتبال اتحاد شوروی که مقام قهرمانی را در نتیجه مسابقات فوتبال در دوران دومین جشن جمهوری درغازی استدیوم احرار زنده
۱۳۵۴ ر ۱ تفویض مینمایند .

۱۳۰۴/۶/۱

کابل بشاروال جن ایراد بیافیه خویش دد پیرامون روزناریخی و ملی پښتونستان .

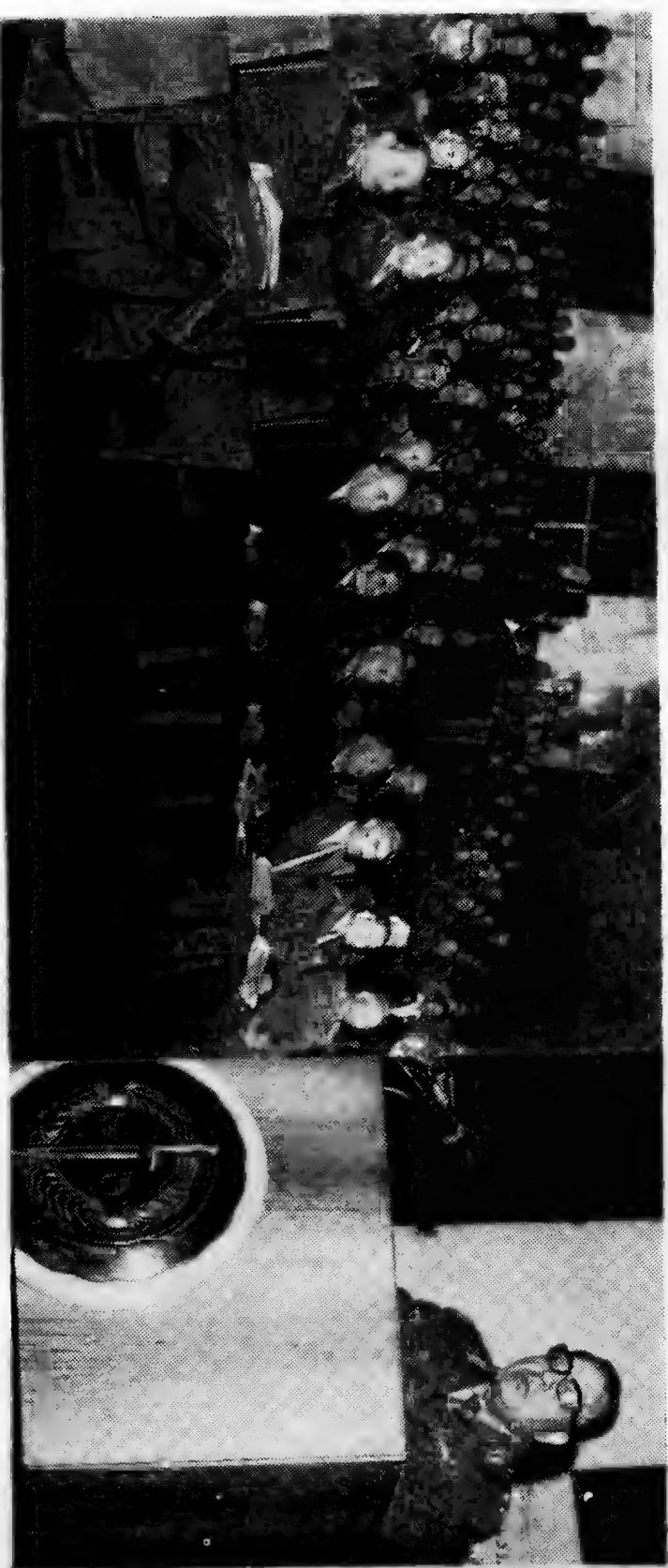

د پلان وزیر او په افغانستان کې د کانادا دناستو گن لوی سفیر کله چه له افغانستان سره دکانادادوپيامرستی
تړون لاسليک کوی .
۱۳۵۴ و ۷ ر ۱۰

د فوايد عامی دوزارت د میخانیکۍ ریاست مرستیال کله چه کونما رک دنهاینده سره افغانستان ته دهغه ملک
د پووتړون لاسليک کوی .
۱۳۵۴ و ۷ ر ۱۰

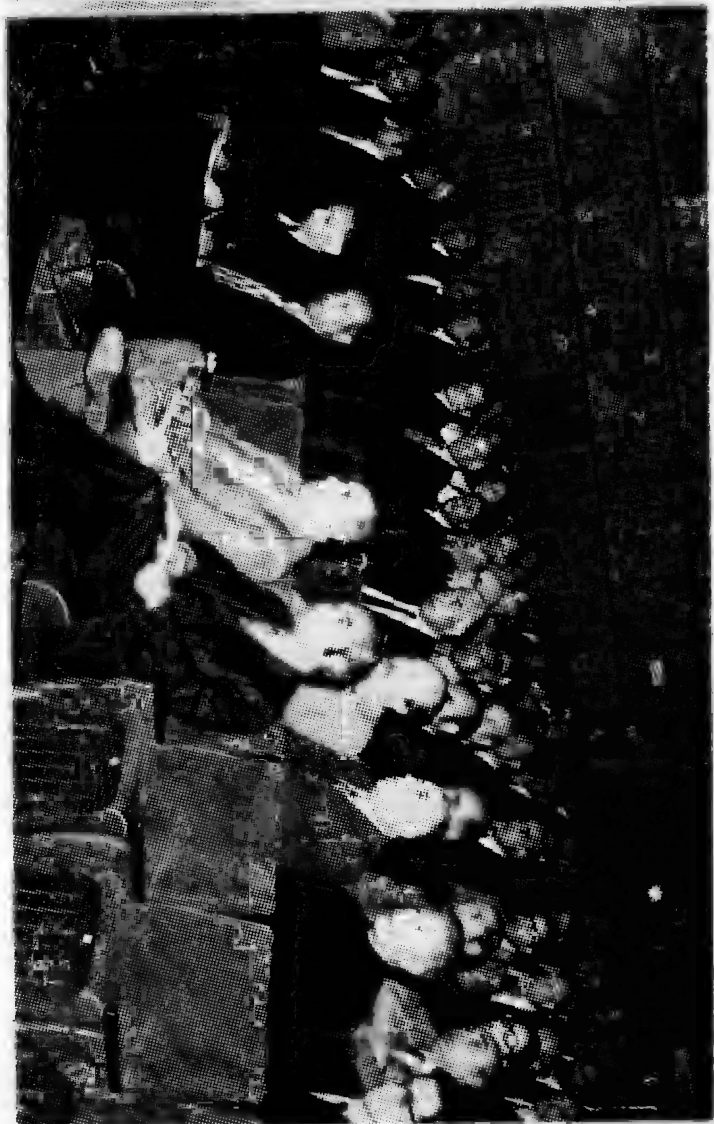
دعوتی پوهنتون قوماندان دوشنبه په ترڅ کې د نورو پوهنتون دجوړښت په تالار کې پرانستله .

۱۳۵۴ و ۷ ۲۷

۱۳۵۴/۷/۲۷

دېوهنې وزير پوښاند عبدالقيوم كله چه دولاياتو دېوهنې د مديرانو دسيمتار په افتتاحيه غونډه كې خپله وينا آورو ئې.

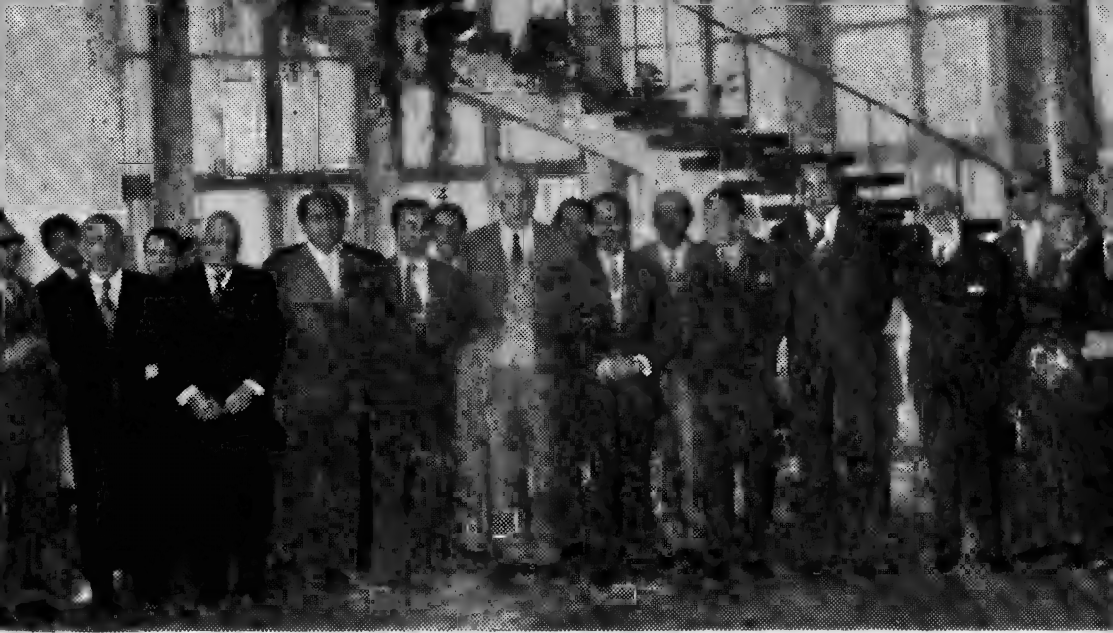

د اطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند چاکر نوین د حکیم ابو نصر فارابی د زیږېدو نړو سولې کالیزې په مناسبت د دولت د ښاغلي رئیس اوسیدونکي
 د پیغام د لوستلو په حال کې
 ۱۳۷۴هـ

دکابل بناروال دکټور غلام سخي نور زار داريانا په سينما کښي کله چه دملگرو ملتو د موسسې دکاليزي دنمانځني په غونډه کښي وينا کوي ،

۱۳۵۴/۸/۲۴

داطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند ډاکټر نوین دا بونصر فارابی د نمانځني دغونډې له مېنو ن
کوونکو پوهانو سره .

۱۳۵۴ ر ۸ ۲۴

کله چه دافغان او هند د اقتصادي او تخنيکي همکاري د کمېسيون په غونډه کيښي دافغاني هيات مشر دپلان
وزير ښاغلي علي احمد خرم او د هند ترمنځ د اقتصادي او تخنيکي همکاري تړون لاسليک کوي .

۱۳۵۴ ر ۸ ۱۱

دا اطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند دوکتور نوین د ترکی د جمهوریت د تجارت دوزارت له معین سره دخبرو په حال
کښی

د افغانستان د تجارت دوزارت معین اود ترکی د تجارت دوزارت معین د افغانستان او ترکی د جمهوریت په منځ کښی
د لومړنۍ تجارتی موافقتا می د امضاء کولو په وخت کښی.

د هرات د مالداری د پراختیا د رئیس او په کابل کې د آلمان د اتحادی جمهوریت د کرچفلید د کمپنی نمایندہ د هرات د مسلح د ماشینو نو د درولو د ترون د لاسلیک کولو په حال کې .

۱۳۵۴ ر ۸ ر ۲۰

د کاناو و صناعیو د وزارت د پلان رئیس او په کابل کې د شوروی اتحاد د لوی سفارت اقتصادي مستشار کله چله د گازو د پایپ لاین برابرولو د پورترون لاس لیک کوی .

۱۳۵۴ ر ۸ ر ۲۲

کله چه داوېو او برېښنا دواحد لوی رئیس اود شوروی اتحاد د لوی سفارت اقتصادي مستشار د سردی د پروژي
د بشپړولو د سمبالښت د وسايلو د برابرولو تړون لاسليک کوي .
۱۳۵۴ ر ۸ ر ۳۰

شاملان سيمينار د ژباړي محاکم وولايات رياست دوکتور عبدالمجيد وزير عدليه که در
مقر اداره عالي قضاء داير شده بود
۱۳۵۴ ر ۹ ر ۳

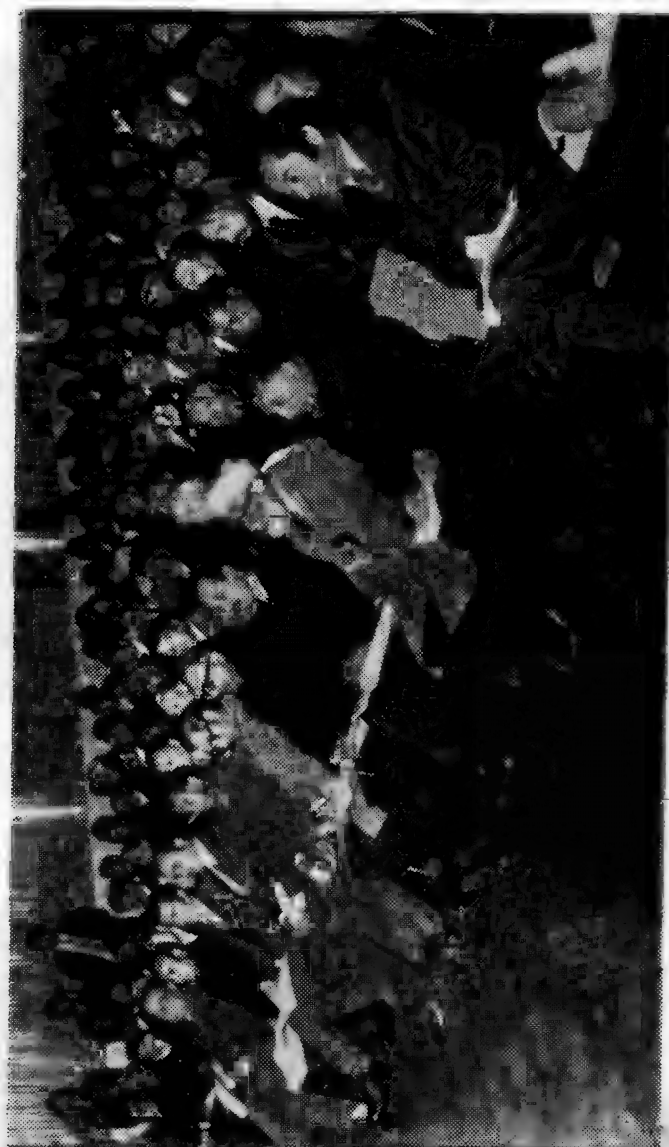

غولنده کتبی دافغانی پوهانو په نمایشندګی ویناکوی

۱۳۵۴ ۹ ۱۳

د پښتو ټولنې رئیس څیر نوال محمد صدیق دوهی کله چه د پښتو څېړنو د پښتو المللی سیمینار د پراختلو په

داوېد او برېښنا د واحد لوی رئیس انجنیر جمعه محمد محمدی او په کابل کېنې د شوروی اتحاد لوی سفارت مستشار
ښاغلی تیتوف کله چه جلال آباد ته دنغلود برېښنا د لېږدولو د سروې تړون لاسلیک کوی .
۱۳۵۴ ر ۹ ر ۱۳

دمخابراتو وزیر انجنیر عبدالکریم عطایی د تېلېکس دمخابراتی د دستگاه دیکار اچولو په وخت کېنې .

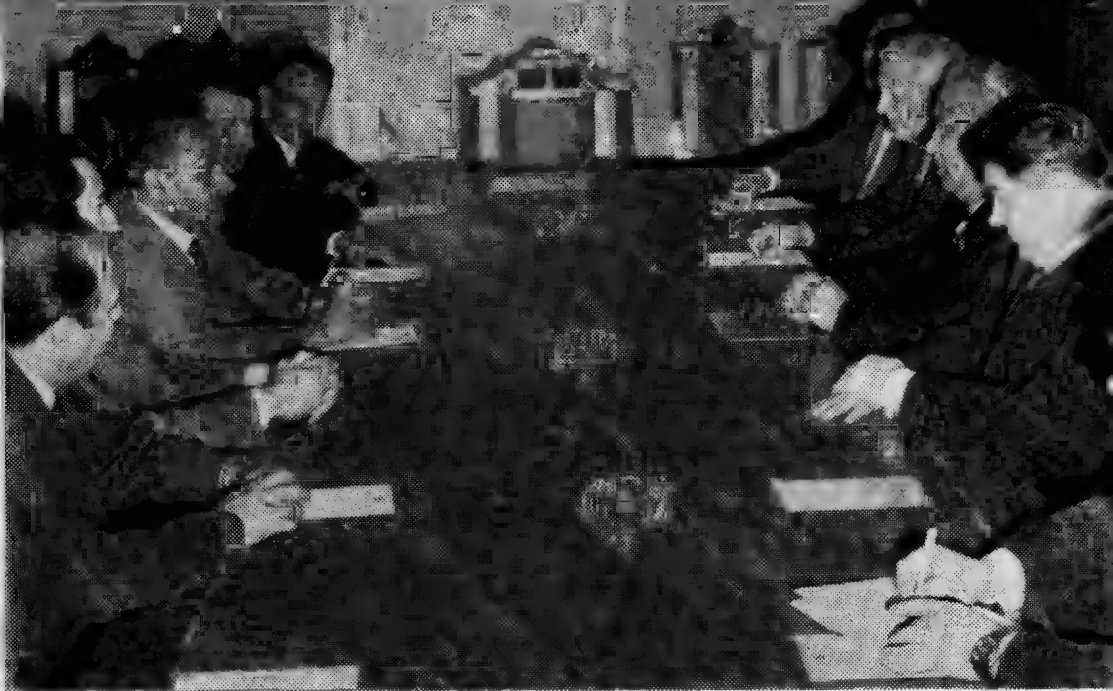
ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسي وزارت امور خارجه هنگام ملاقات با رئیس هیات انجمن دوستی جمهوری
مردم چین و افغانستان ،

۱۳۵۴ره۱۷

دکاردقواء عمومی قوماندان اورشوروی اتحاد لوی سفارت اقتصادی مستشار دتروڼ دلاسلېک کولوپه وخت کښی.

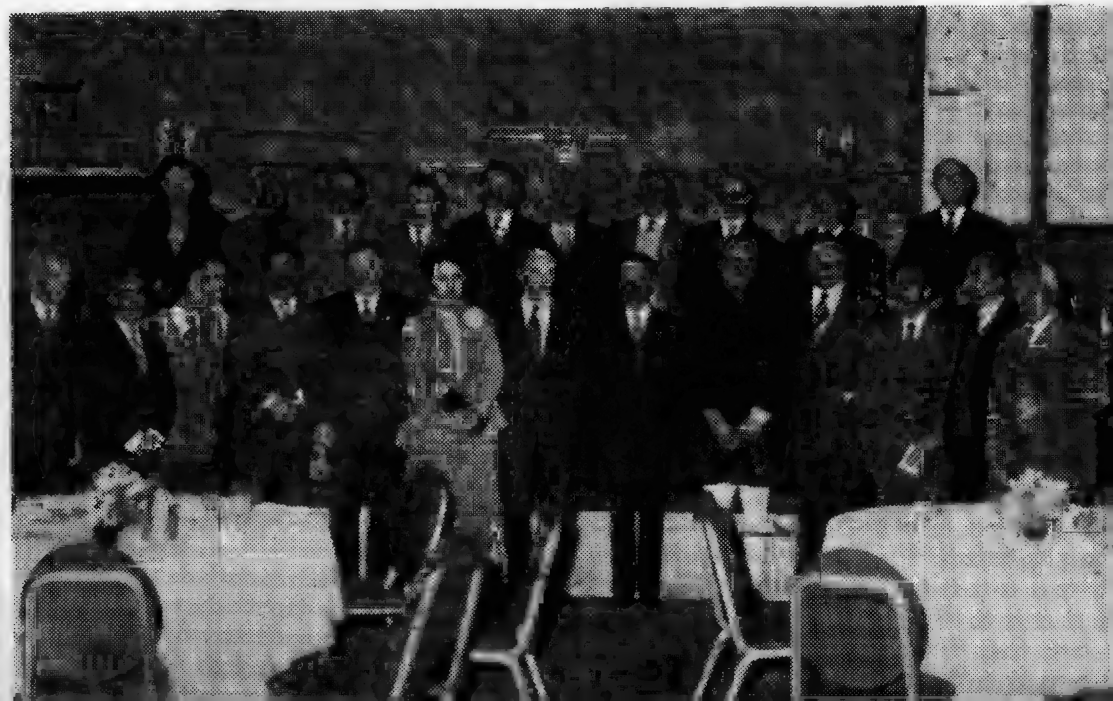
۱۳۵۴ره۱۸

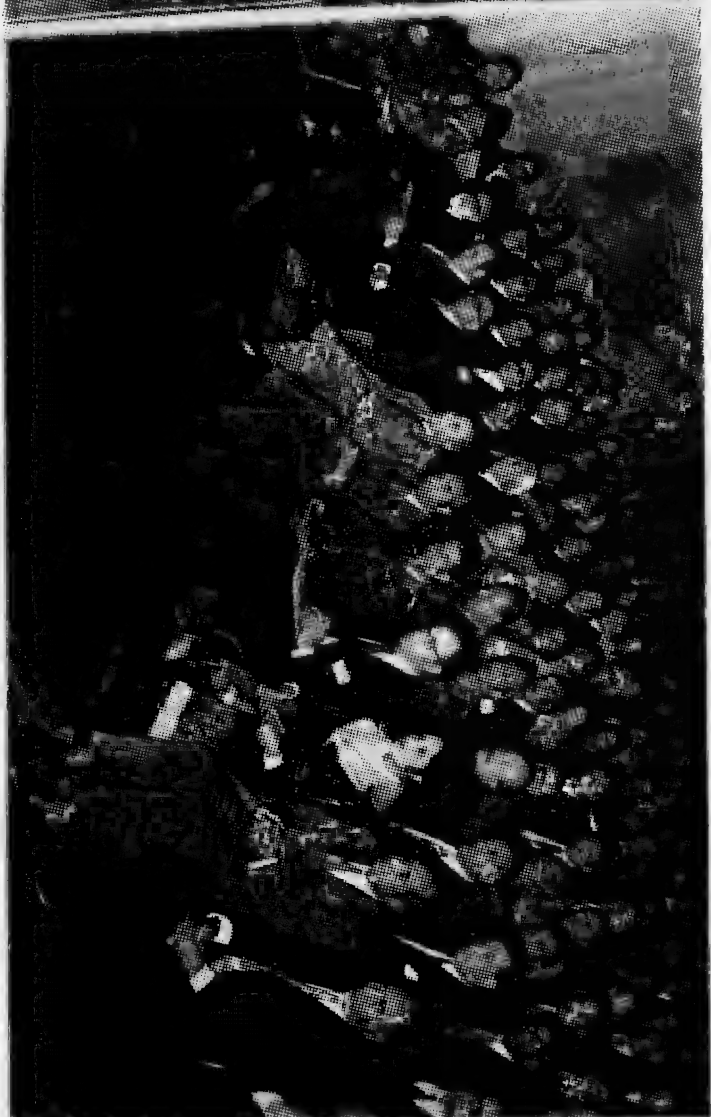
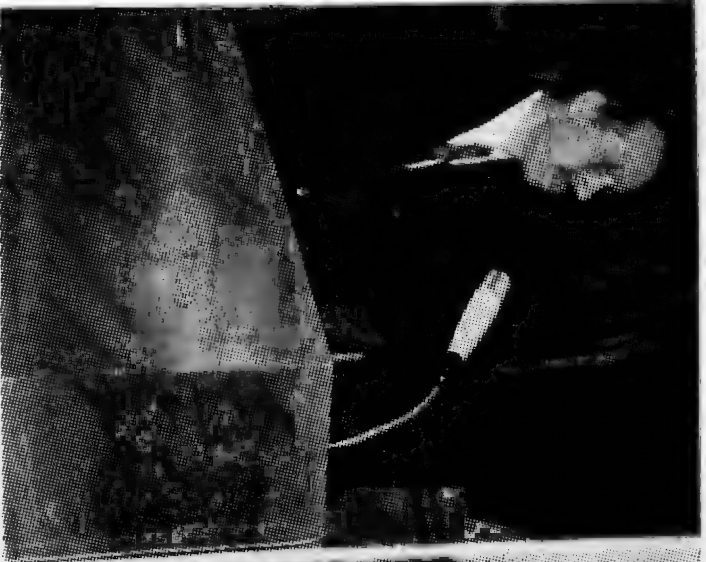

دپوهنی وزیر پوهاند عبدالقیوم دشوړی اتحاد دتاجکستان جمهوریت دپوهنی له وزیر
سره دگتنی اوڅیروپه حال کښی .
۱۳۰۴ر۹۲۶

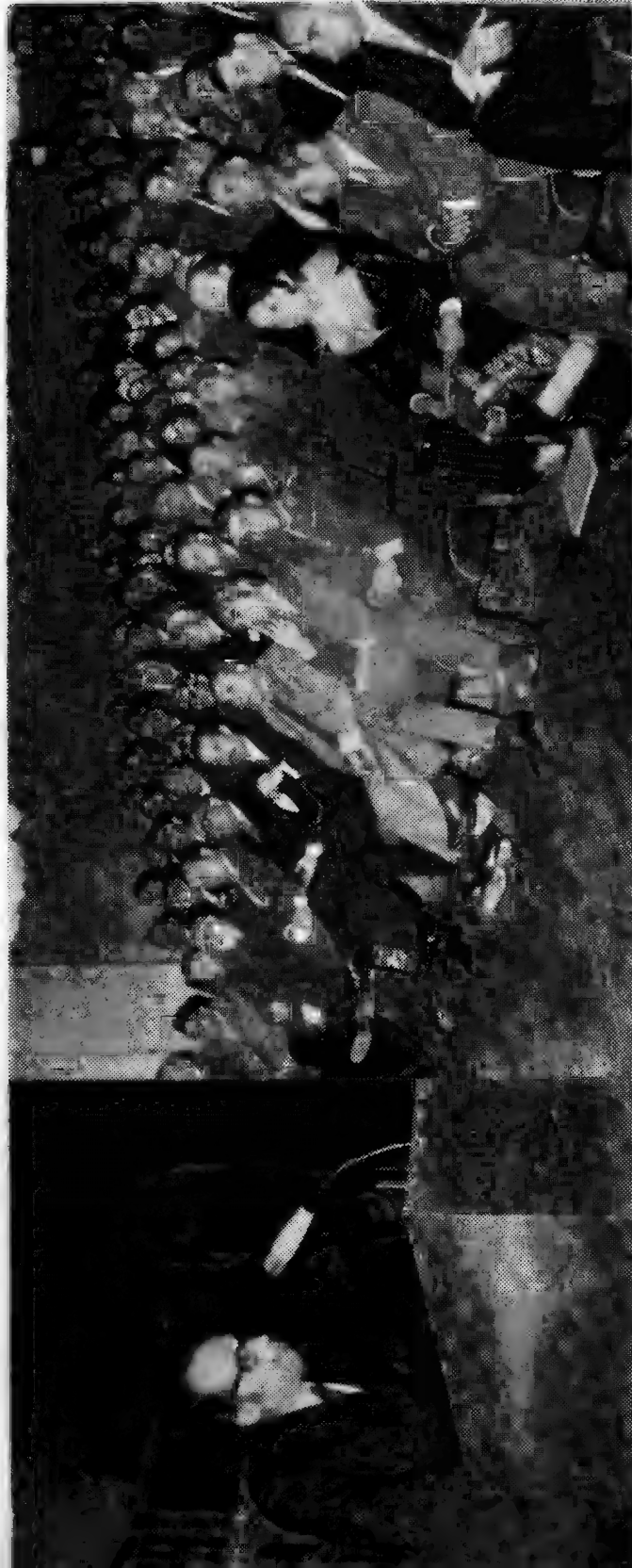
پوهاند دکتور توبین وزیر اطلاعات وکلتور باشاملین مجلس یادبود هزارمین سال وفات
ابومنصور محمد بن احمد دقیقی بلخی دښه میشود .
۱۳۰۴ر۱۰۲۴

پوهاند دکتور نورو زبیر اطلاعات و کلتور دنگام قرائت پیام ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم درسمينار هزار مين سال وفات دقيق بلخي
اولجدي ۱۳۵۴

فرانسوی پوهه پروفیسر زیلبر لازار هغه وخت چه دابو منصور دقیقې بلخي دمېښي دزرم کال يادونې په مجلس کې دزادپوځي افغانستان
په لوی تالار کې وينا کوي .
۱۳۰۴ ار

دېلان وزیر بناغلی علی احمد خرم او په کابل کېنې د امریکا لوی سفیر بناغلی تیو د درایلیو ت د پنځوسو لومړنیو
 ټیوونځیو دودانیو د مرستی د لاسلیک کولو په وخت کېنې .
 ۱۳۵۴ ر ۱۰ ۷

د کانو اوسنایو د وزارت د صنایعو رئیس او د شوروی اتحاد د سفارت د اقتصادي مستشاریت مرستیال په
 ولایاتو کېنې د نساجی د جن او پرس پروژو د څیړنو اوسروی ترون لاسلیک کوی .
 ۱۳۵۴ ر ۱۰ ۱۱

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امورخارجه هنگام استقبال از ښاغلی احسان صبری
چاغلینګیل وزیر امورخارجه ترکیه در میدان هوایی بین المللی کابل .

۱۳۵۴ر۱۰ر۱۹

ډیاندنیو چارو د وزارت معین ښاغلی وحید عبدالله اود ترکیی دبانډنیو چارو وزیر
ښاغلی احسان صبری چاغلینګیل ترمنځ دخبرو یوه څڼه .

۱۳۵۴ر۱۰ر۲۰

دباندنيو چارو دوزارت معين ښاغلي وحيدعبدالله اودترکي دباندنيو چارو وزير ښاغلي چاغليان گيل دافغانستان
اوترکي تومنځ داقصادي او تخنيکي همکاريو پروتوکول لاسليک کوي .
۱۳۵۴ر۱۰ر۲۳

لوی درستيز ډگر جنرال عبدالکريم مستغني کله چه دحربي پوهنتون يوه فارغ التحصيل ته بري ليک ورکوي .
۱۳۵۴ر۱۰ر۲۴

۱۳۵۴/۰۵/۲۷

دفايد عامي و وزير پناغلي فايق كله چه دنبار او هسټوگڼځي د سيمينار د پرانستلو په مناسبت ويناكوي .

رئیس صنایع و زارت معادن و صنایع، امرکمپنی تخماش اکسپورت شوروی ونماینده کمپنی یونین ماتکس جمهوریت اتحادی آلمان هنگام امضاء قرار داد وتهیه ماشین آلات فابریکه نساجی نخی کندهار .

۱۳۰۴ر۱۰ر۲۹

داوېواوېرېشنا دواحد لوی ریاست او په کابل کېنې د شوروی اتحاد د تجارتی ادارې نمایندگان کله چه داوېو او برېشنا د پروژو د ضروری ماشین آلاتو د برابرولو تړون لاسلیک کوی .

۱۳۰۴ر۱۰ر۳۰

دکابل پوهنتون ر نيس پوهاند دوکتور غلام صديقي محبي کله چه دسبر کال دپوهنتون دپوهنځيو دفارغانو دشهادتنامو دوشلو په
غونډه کې خپله وينا آوروې ،
۱۳۵۴/۱۱/۵

دکانو اوسنایعو دوزارت دصنایعو رئیس او دآلمان اتحادی جمهوریت دکانزرتکس دکمپنی نماینده کله چه دکندهار دوپړنی نساجی دچو پولو ترون لاسلیک کوي .
 ۱۳۵۴ر۱۱ر۱۶

آمرپروژه خان آباد و رئیس دستگاه ساختمانی هلمند در حالیکه رئیس عمومی آب و برق حاضر است قرارداد ساختمانی پروژه آبیاری خان آبادرا درکابل امضاء مینمایند .
 ۱۳۵۴ر۱۱ر۱۴

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف و یناغلـسی علی احمدخرم وزیر پلان حین مشاهده یکی
اؤ شعب شفاخانه صد بستر جراحی پوهنخی طب ننگرهار .

۱۳۵۴ر۱۲ن۱۸

رئیس عمومی واحد آب و برق و معاون نمایندگی تجارتی اتحاد شوروی هنگام مبادله اسناد قرار دادهای مربوط به
پیه ماشین آلات طرف ضرورت پروژه های آب و برق .

۱۳۵۴-۱۲-۲

ښاغلی هلاکي کفيل رياست شرکت کود وښاغلی زتو نسکيخ نماينده کمپني وستوگ ايښتوړگ هنگام امضای قرار داد خريداری کود از اتحاد شوروی •
۱۳۰۴ر۱۲ر۴

د تجارت د وزارت د بين المللی ترانسپورت او ترانزيت رئيس او د
شوروی اتحاد دمنځنی آ سياد بېړۍ چلولو د موسسې مرستيال کله چه د
افغان شوروی بند روڼو کښی د بېړۍ چلولو تړون لاسليک کوی •

۱۳۰۴ر۱۲ر۷

دكتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمیٰ موقعیکہ میرا تب تبریکات خود را بمناسبت سا لگرد
استرداد استقلال کشور در کتاب مخصوص در قصر دلکشا درج و امضا می نمایند.

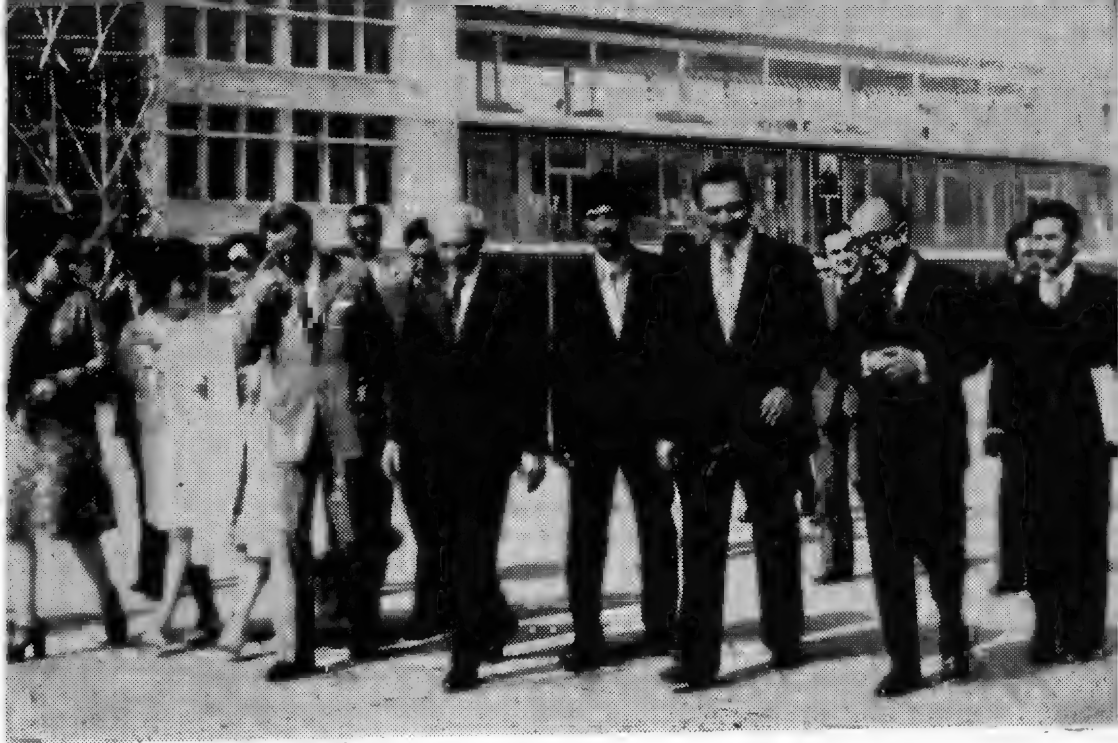
۱۳۰۵ ر ۳۸

دعظمی صدارت دوهم مرستیال او دمالی وزیر بناغلی سید عبدالاله کله چہ دتیلی کمونیکشن
دبین المللی اتحادی له سکرتر جنرال بناغلی میلی سره خبره کوی .

۱۳۰۴ ر ۱۱۲۱

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرالی و وزیر خارجه یوگوسلاویا هنگام عزیمت در میدان هوایی
بین المللی کابل .
۱۳۰۰ ر ۳۱

ښاغلی سیدعیدالله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه حین ایراد بیانیه دو د عوتیکه
بافتخار ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدارت و وزیر خارجه یوگوسلاویا ترتیب یافته بود .
۱۳۰۰ ر ۳۱

ښاغلی منوچهر تسليمی وؤ یر تجارت ایران هنگام ملاقات با ښاغلی سيد عبداللته معاون دوم صدارت عظمی
ووزير ماليه .
۱۳۵۵ر۳ر۸

د اطلاعاتو او کلتور وزير پوهاند داکتر نوین دمصر افغانستان د دوستی د ټولنی له مرستیال
ښاغلی ابوشادی سره دکتني په وخت کښی .
۱۳۵۴ر۴ر۲۶

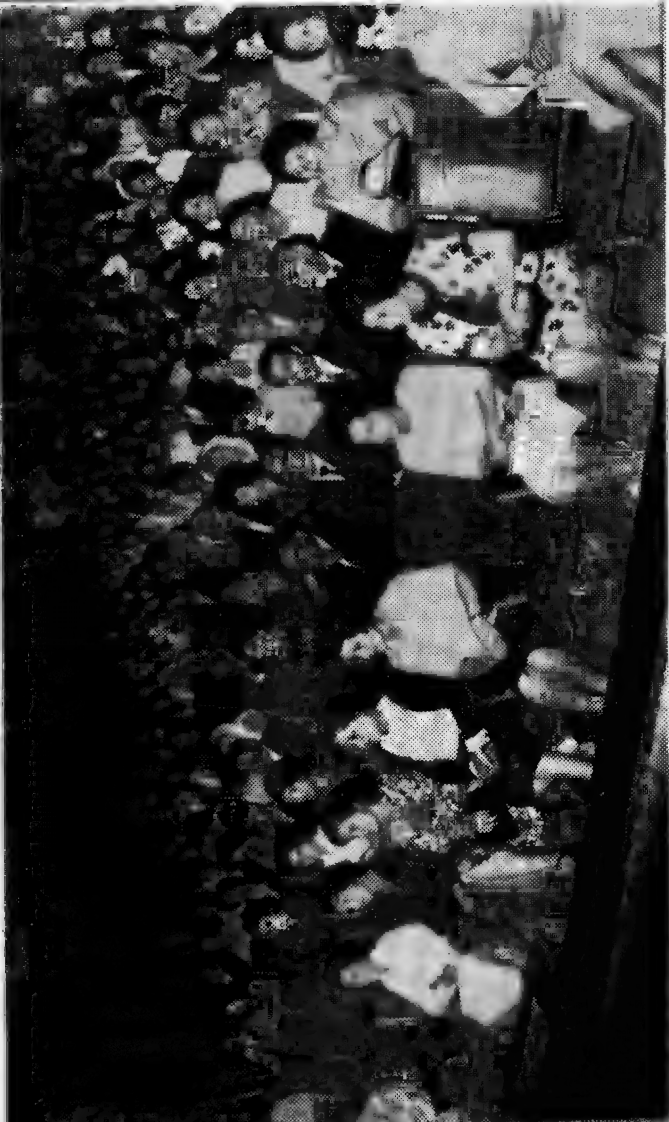

رئیس تصدی ملی بس و مستشار تجارتی سفارت کبرای چکوسلواکیا هنگام امضای قرارداد تسلیم دهی
سامان و تجهیزات تربلی بس شهر کابل. ۱۳۵۴ره۱

رئیس پلان آب و برق و مستشار تجارتی سفارت کبرای چکوسلواکیا هنگام امضای قرار داد توريد جنراتور های
دیزل ی برق برای شهر هرات. ۱۳۵۴ره۱۵

پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت تجلیل از نهضت نسوان در افغانستان توسط محترمه کبیری رئیسہ دہرمینو ٲولنہ قرائت میگردد .

۱۳۵۴ء ۳

په داسې حال کې چې د پلان وزیر ښاغلی علی احمد خرم هم حاضر و د پلان معین ښاغلی عبدالعزیز فر و غ اود امریکې د لوی سفارت شارژدافیر افغانستان ته د کیمیاوې سرې د تېبه کولو په منظور د ۸ ملیونو ډالر د قرضې یوه موافقتنامه لاسلیک کړه ..

۱۳۵۴ره ۲۳

د بریښنا او اوبو د واحد پلان رئیس او د شوروی اتحاد د لوی سفارت د اقتصادي مستشاریت مرستیال د شمال د بریښنا د سروې د تړون د لاسلیک کولو په وخت کې ..

۱۳۵۴ره ۲۶

د پوهنې دوزارت معین دکتور صدیق اودامریکې دپین الملی ادارې آمر ښاغلی برون د پوهنې په عمرانسې پروژو کښې دامریکې د وپیا مرستې تړون دلاسلېک کولو وروسته .
 ۱۳۰۴ر ۱۳
 داوېو دېرېښا د واحد دېلان رئیس انجنیر فریداسحق اود شوروی اتحاد لوی سفارت د اقتصادي مستشاریت مرستیال ښاغلی السیترا توف کله چه دبلخ اوزار شریف اودسالنگ دلاری درېاکولو دپروژو جو پولو تړونو ته لاسلیک کوي .
 ۱۳۰۴ر ۳۰

رئیس اوزاق واحتیاجات عامه و مستشار سفارت اتحاد شوروی هنگام امضای قرارداد مطالعات تکنیکی و اقتصادی .

۱۳۰۴۶۶۱۹

رئیس بلان وزارت معادن و صنایع و نماینده مستشاریت اتحاد شوروی هنگام امضای قرارداد رسانیدن سامان و

۱۳۰۴۶۶۲۹

بهره برداری از گاز .

دالمغرب دباچااعلیحضرت دوم ملک حسن خانگری استازی دکابل بین المللی هوايي

۱۳۵۵ره۲۸

ډگر ته درسيډو په وخت کښي.

دبانديو چارو دوزارت معين او دملگرو ملتو دموسسي دصندوقاجرائيه مدير دمخدرواتو دغير مشروع استفادي

۱۳۵۵ره۲۹

دمختيوي دپاره دم.م دهرستي د موافقي دلاسلېک کولوپه حالکي.

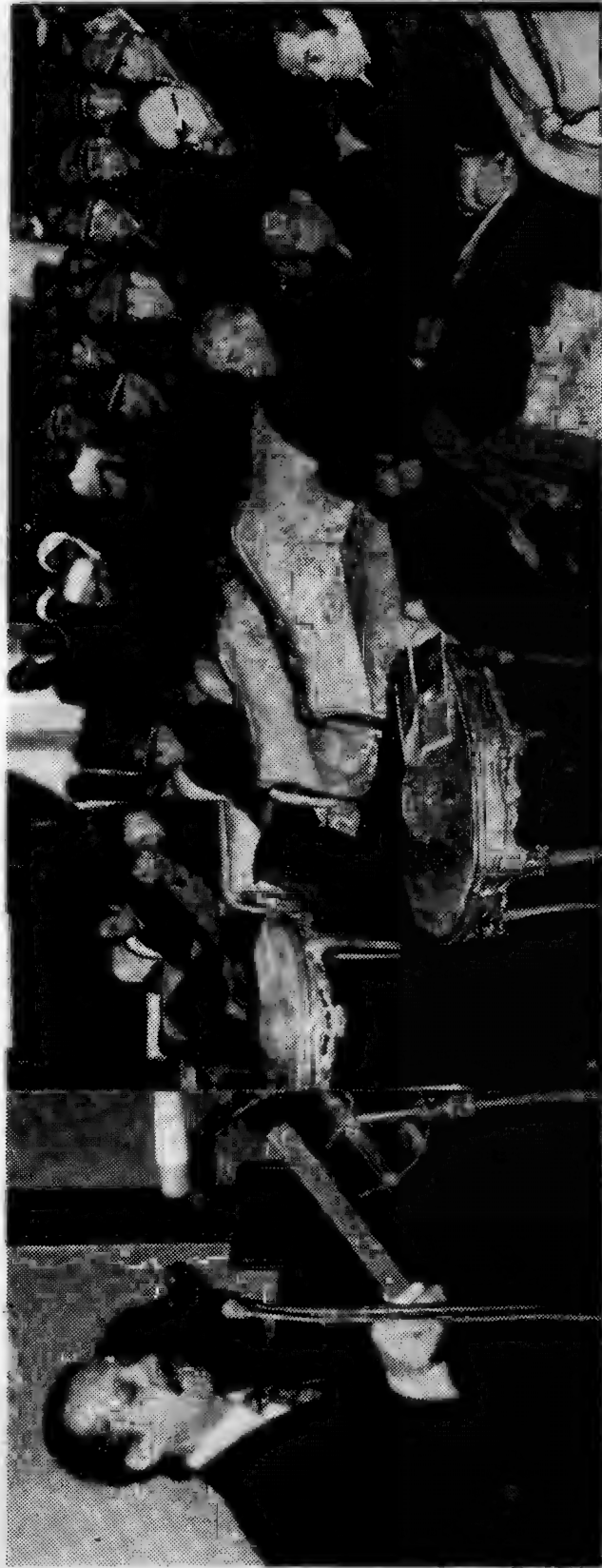

۱۳۰۲هـ

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور جناب ابراهیم بیاضی بر کسزادی میله عثمانی کل نارنج .

اطلاعات اوکتور وزیروها نسد دکتورونین کلهجه جمهوری ارمن دولکشاہ په مانی کبئی دحضرتسرورکائنات دیکمرغه میلاد دنمانغش په
غونبه کبئی وینا کوی.

۱۳۵۴/۱۲/۲۴

لوی دوستیز تورن جنرال غلام حیدر رسولی کله چه یوتن چاپ انداز ته دقبرمانی کپ ورکوی .

۱۳۰۵ ار ۱۵

رئیس فابریکه خانه سازی و مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل هنگام امضای موافقتنامه تعدیل

۱۳۰۵ ار ۲۸

فابریکه خانه سازی .

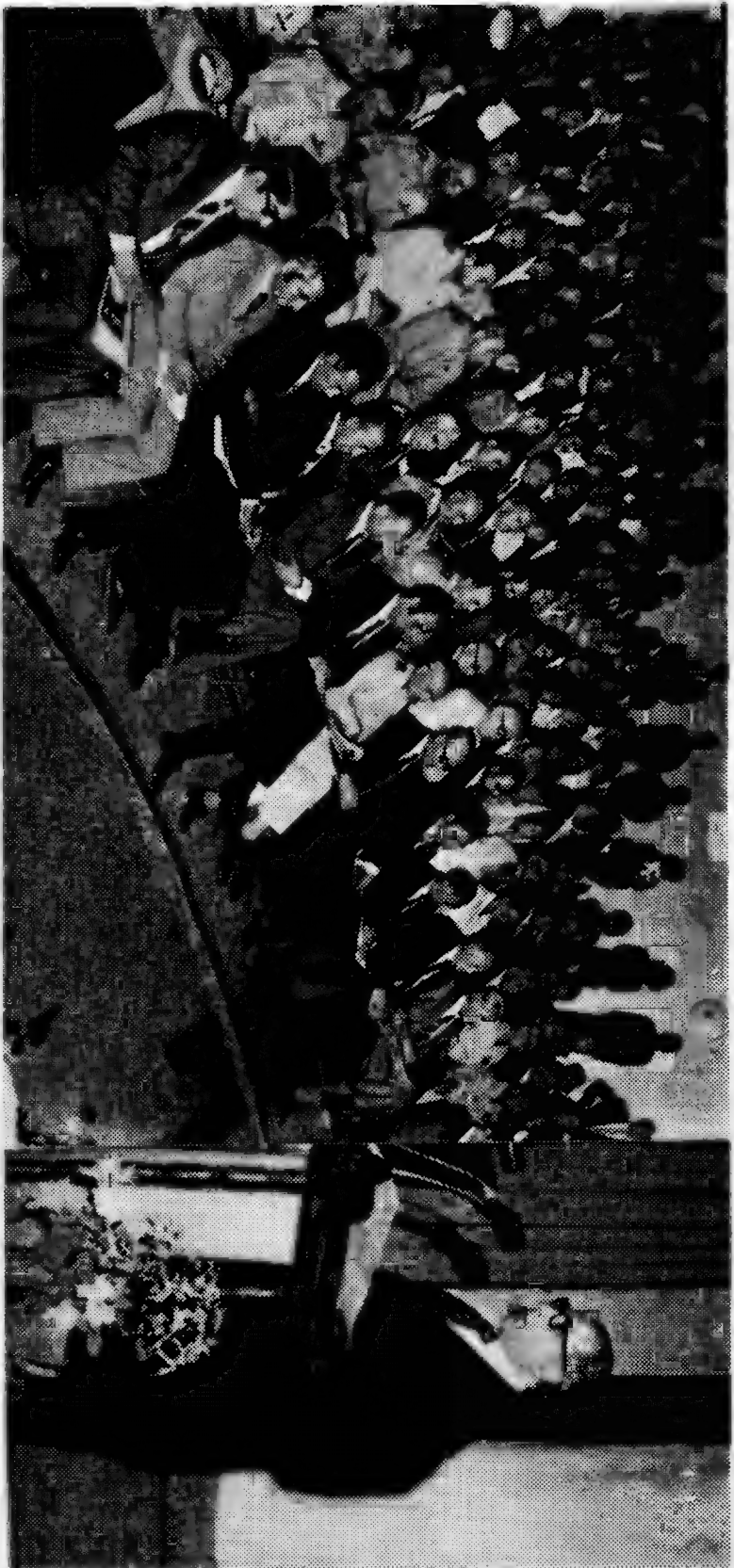

شاعلی علی احمد خرم وزیر پلان و شاعلی منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران هنگام امضای پروتوکول همکاری اقتصادی و تجارتي •

رئیس تدریسات مسلکی وزا رت معارف و مستشار اقتصادی سفا رت کبرای اتحاد شوروی هنگام امضای موافقتنامه تمدید کھک های تخنیکسی اتحاد شوروی در مورد دوام وظیفه سی نفر معلم در تخنیکم نفت و گاز در مزار شریف •

۱۳۵۵ ر ۳۱

هفته وخت چه دښوونکي دودځي دهانځني په مناسبت د دولت دښانگلي رئيس اوسمدر اعظم بېنګام دږو هڼي دوزير پوهاند عبدالقيوم په واسطه د کابل
 ټنډاري په تالار کې کړسې کړي.
 ۱۳۵۳ ورځ

پو هاند دو کتور نوین وزیر اعلا و کلتور موقعه پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وسدراعظم
 رایناسیت هزارمین سال تولد خواجه عبدالله انصاری عارف نامور کتور قرائت مینمایند .
 ۱۳۰۵ ر ۲۹

دخواجه عبدالله انصاری د زیرینو د زرم کال دیادونې دمجلس علمی غونډه چه دمطبوعاتو دکلوب دمحمود طرزی
 په تالار کښی جوړه شوی وه .
 ۱۳۰۵هـ ۲۰۱۲

دروغتیا وزیر پوهاند دو کتور عبدالله عمرکله چه دغابڼو نو دنوی کتنخی په بنسټ کښی اومری تیرهیدی .
 ۱۳۰۵هـ ۲۰۲۸

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه وزیر صحتیه اتحاد شوروی دایرایی
ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه وزیر امور خارجه جمهوریت اندونیزیا
رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفته وبا وی صحبت می فرمایند .

ښاغلی محمد نعیم نماینده خاص ښاغلی رئیس دولت و صداعظم در موقع عزیمت از سفر فرانسه و امریکا در میدان هوایی بین المللی کابل .

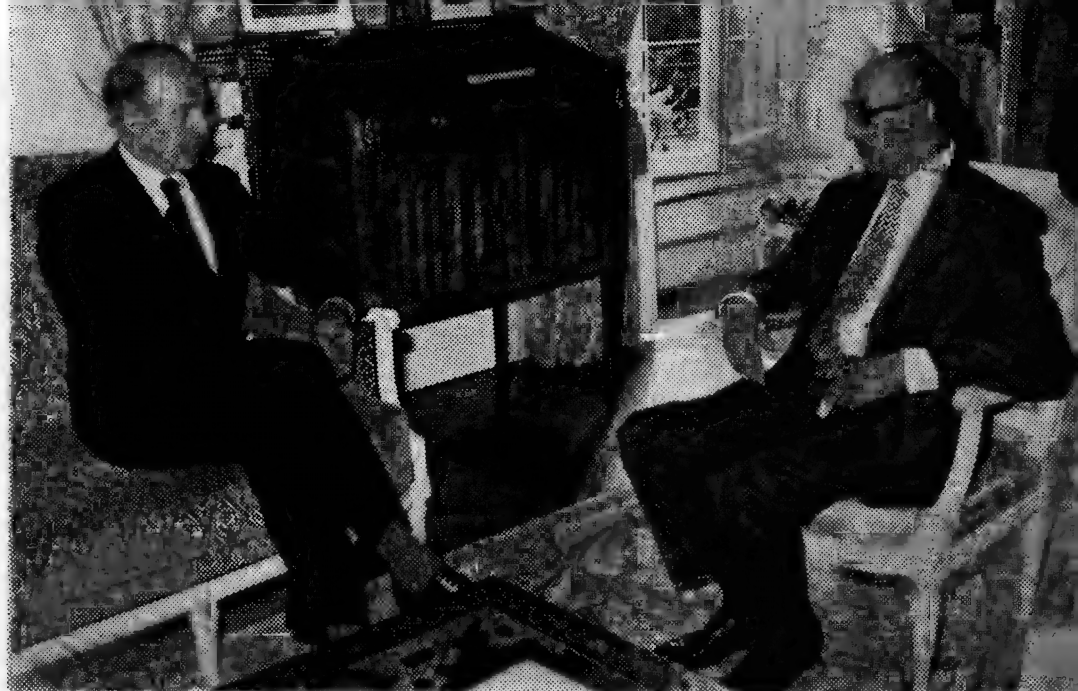
د دولت د ښاغلي رئیس او صدراعظم خاص نماینده ښاغلي محمد نعیم د امریکا د متحدو ایالتونو د کرنې د وزیر ښاغلي آرل بتز او په واشنگتن کې د افغانستان د لوی سفير ښاغلي عبدالله ملکيار سره لیدل کېږي .

دعظمی صدارت لمری مرستیال دکتور محمد حسن شرق کله چه دپټې په پریکولو سره
د «جمهوریت روغتون» پرانیږي .
پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات وکتور درکنفرانس وزرای کشور های غیر منسلک
منعقدہ دهلي .

شیعی محمد نعیم نماینده خاص رئیس دولت و صدراعظم هنگام ملاقات با والری
زیسکار:ستن رئیس جمهور فرانسه در قصر الیزه

داطلاعاتو او کلتور وزیرپوهاند دکتورنویین کله چه یوتن دمطبوعاتی جایزی وپونکی ته
جایزه ورکوی -

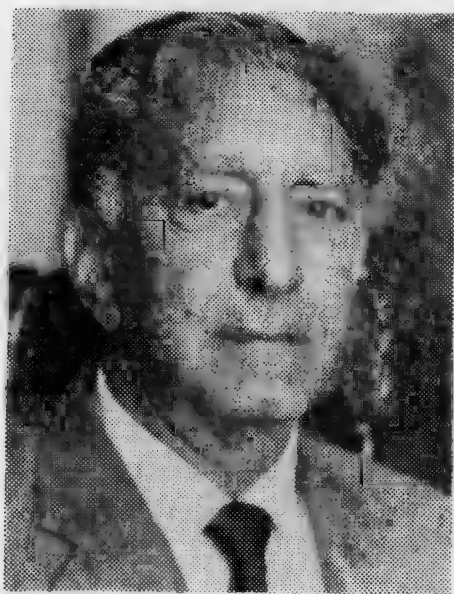
د افغانستان د جمهوري دولت
د کابينې غړي

بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه

دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت

دوکتور عبدالمجید وزیر عدلیه

بناغلی عبدالقدیر وزیر داخله

بناغلی محمدخاں جلالر وزیر تجارت

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف

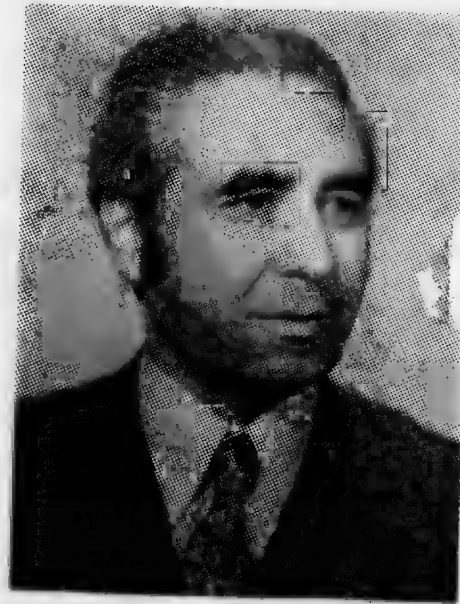
پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور

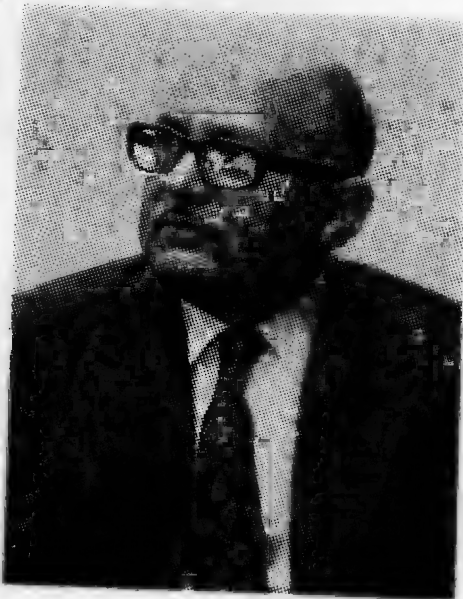
بناغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه

پوهاند دكتور عبدالله عمر وزير صفيه

انجنير عبدالكريم عطايى وزير مخبرات

بناعلى عزيزالله واصفى وزير زراعت

انجنير عبدالنواب آصفى وزير معادن وصنایع

بناغلی فیفس محمد وزیر سرحدات

بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان

بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه

فہرست نامہ حبس رجسٹریت عمہور
از ۲۶ سرطان ۵۴-۵۵

احصائیه صدارت عظمی

و منسجم سازد. لذا مختصر کارگزاریهای این اداره به شرح آتی گزارش مییابد :

الف :- دیموگرافی و سرشماری :

چون عملیه سرشماری نفوس در افغانستان تاکنون عملی نشده از این رهگذر اندازه مجموع نفوس کلی کشور بصورت موثق و مشخص تعیین یا تشخیص نمیتواند شد . منابع مختلف و معتبر دولتی در داخل و مؤسسات بین المللی همکار باروشها و میتود های مختلف علمی نفوس کشور را با ارقام متفاوت سنجش و تخمین نموده اند که در پهلوی آن

اندازه مهاجرت ها و دیگر مشخصات مربوط به نفوس موثق به صورت درست و مستند معلوم نمی تواند شد. بدین ملحوظ چنین نتیجه گیری میتوان کرد که تنظیم پلانهای اقتصادی و اجتماعی در کشور بدون موجودیت تعداد واقعی نفوس مشکلات زیادی را بیار آورده و نتایجی را که از اثر تنظیم پلانهاتوقع می رود با اشتباهاتی مواجه ساخته و میسازد .

لذا اداره احصائیه مرکز صدارت عظمی در پناه توجه باین مشکلات در سال ۱۳۵۳ راجع به اجرای سرشماری نفوس با صندوق **و جبهی فعالیت های نفوس جهانی یونان - اف پی - ۱**

تماس حاصل کرد و با اثر آن در سال ۱۳۵۴ فیصله بعمل آمد تا پروگرام سر شماری نفوس در افغانستان به همکاری صندوق فعالیت های نفوس در سال ۱۹۷۷ - ۱۹۷۸ عملی گردد .

میرهن است که اجراء و تطبیق موفقانه هر نوع پروگرامهای مترقی، تحولات بنیادی هم آهنگ بر اساس پلان گذاری بر پایه سیاست و تکنالوژی معاصر در چوکات خط مشی نظام نوین جمهوری مستلزم ایجاد و وجود سازمان های اساسی میباشد . روی همین پدیده اداره مرکز احصائیه بصفت یک ارگان مرکزی و ملکی احصائیوی و ببحث یک دستگاه تحقیقات علمی کشور جمهوری افغانستان و بتأسی از ماده اول قانون احصائیه برای تأمین اهداف آتی تاسیس گردیده است :

۱- بمنظور ایجاد یک سیستم علمی احصائیوی به غرض تهیه ارقام و معلومات احصائیوی جهت مؤثریت بهتر فعالیت ها ، پروگرامها و پلانهای ارشاد و رهنمونی امور اقتصادی و اجتماعی .

۲- بمقصد تمرکز توحید و انسجام کلیه فعالیت های احصائیوی و جلوگیری از تکرار عمل در زمینه .

۳- بغرض جمع آوری، اندازه گیری، تحلیل ارزیابی و نشر مستمر و متداوم اعداد و ارقام موثق و مورد نیاز احصائیوی متکی بر معیار های علمی و بین المللی .

بدر نظر داشت نکات متذکره فوق اداره مرکز احصائیه سعی ورزیده است تا اجراءات خویش راجعتی توصل با اهداف یاد شده و برآوردن نیازمندی های مورد نظر هم آهنگ

- ۳- توزیع و معرفی فارغان بدوایر و مراجع ذی علاقه .
- ۴- تهیه و ترتیب بیلانس قوای بشري سال ۱۳۵۳ .
- ۵- جمع آوری احصائیه های ماموران و اجیران دوایر رسمی و تصدیها .
- احصائیه های زراعتی :**
- ۱- تحلیل کلیه ارقام سال ۱۳۵۳ مربوط به سکتور زراعت .
- ۲- جمع آوری، توحید و ترتیب ارقام ۱۳۵۴ مربوط به تولیدات عمده زراعتی و ساحه تحت زرع آن .
- ۳- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام سال ۱۳۵۴ سلسله بارندگی در کشور .
- ۴- جمع آوری ترتیب و تحلیل راپور تولیدات حیوانی از پروژه های زراعتی .
- ۵- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام سال ۱۳۵۴ در قسمت توزیع کود کیمیاوی و توزیع ماشین آلات زراعتی به زارعان کشور .
- ۶- ترتیب سوالنامه هاجت راپور گیری ارقام مربوط به تولیدات پخته، لبلبو و جمع آوری ارقام .
- ۷- جمع آوری احصائیه زمینهای دولتی که برای مستحقان توزیع گردیده است .
- ۸- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام مربوط به تعداد مواشی و طیور در کشور .
- ۹- سروی نیشکر .
- ۱۰- سروی زنبور عسل .
- احصائیه تجارت خارجی و بیلانس تادیات :**
- ۱- تحلیل و بررسی ارقام مربوط به واردات باارائه تذکرات مختصر فوق فعالیتهای مربوط باین قسمت شامل نکات آتی میگردد.
- ۱- مطالعه و ارزیابی نشرات پروژه سروی دیموگرافی بمنظور اجرای سروی های دیموگرافیکی و سرشماری آینده کشور .
- ۲- مطالعه و ارزیابی سه جلد راپور نهایی در قسمت نفوس مسکون که از طرف تیم سونی ترتیب شده است .
- ۳- ترتیب پلان فعالیتهای مقدماتی پروژه سرشماری .
- ۴- سنجش تخمینی نفوس بر اساس معیار های علمی برای تنظیم اولین پلان هفتساله کشور .
- ۵- تهیه و تسوید مسوده مقررات سرشماری افغانستان .
- ۶- تهیه، ترتیب و توزیع فورمه های مربوط به تنظیم و تصحیح قریه های افغانستان به ولایات کشور .
- ۷- مطالعه و ارزیابی کلیه راپور های دیموگرافیکی و نفوس به غرض آمادگی بهتر در اجرای امور سرشماری و مطالعه مشخصات نفوس .
- ب- احصائیه قوای بشري کار و کارگر (بیلانس قوای بشري) :**
- ۱- توزیع فورمه های درخواست کار برای فارغان لیسه ها و پوهنځي ها .
- ۲- جمع آوری احصائیه کمبود و ضرورت دوایر، تصدیها، پروژه ها و مشاورالیها به فارغان پوهنځي ها و لیسه ها .

- و توحید ارقام واردات و صادرات سال ۱۳۵۴.
- ۱- صادرات سال ۱۳۵۳ و جمع آوری ترتیب
- ۲- سروی و ترتیب احصائیه تجارت خارجی
- درگمرکات و بنادر .
- ۳- ترتیب و نشر احصائیه ماهر تجارت
- خارجی افغانستان برای اولین بار .
- ۴- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام اموال
- وارداتی تحت پروگرام قروض و امداد بلاعوض
- دول متحابه در سال ۱۳۵۴ .
- ۵- تهیه جداول توحیدی ارقام تجارت جهت
- نشر در نشریه معلومات احصائیوی سال ۱۳۵۴.
- احصائیه قیم و امور بانکی :**
- ۱- تحلیل کلیه ارقام مربوط به احصائیه
- های قیم و بانکی ۱۳۵۳ و تهیه جداول جهت
- نشر در نشریه احصائیوی سال ۱۳۵۴ .
- ۲- تهیه و ترتیب راپور مربوط به شاخص
- قیم ماهانه مواد استهلاکی در ۲۶ ولایت
- کشور .
- ۳- ترتیب راپور شاخص قیم ماهانه
- ۲۴ قلم مواد ارتزاقی در شهر کابل .
- ۴- ترتیب شاخص ۲۴ قلم مواد استهلاکی
- در تمام ولایات کشور .
- ۵- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام مربوط
- به عرضه پولی سال ۱۳۵۴ .
- ۶- جمع آوری ترتیب و توحید نرخ اسعار
- خارجی روزانه سال ۱۳۵۴ .
- ۷- سروی بانکهای کشور و تحلیل اوضاع
- پولی و بانکی سال ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳ کشور .
- احصائیه های صنعتی و انرژی :**
- ۱- تحلیل ارقام مربوط به تولیدات صنعتی
- سال ۱۳۵۳ و تهیه جداول مورد نیاز .
- ۲- تحلیل ارقام مربوط به تولیدات انرژی
- (برق آبی، دیزلی، بخار و حرارتی) سال ۱۳۵۳.
- ۳- جمع آوری ارقام مربوط به تولیدات
- انرژی و صنعتی سال ۱۳۵۴ .
- ۴- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام مربوط
- به سروی صنایع دستی در ولایات کابل،
- ننگرهار و لغمان .
- ۵- سنجش شاخص های تجدید نظر شده
- سال ۱۳۵۳-۱۳۵۶ .
- مواصلات و مخابرات :**
- ۱- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ سکتور
- مواصلات و مخابرات که شامل تعداد ادارات
- پستی، دستگاه های تلفون و تیلیگراف،
- عواید ازمدرک فعالیتهای پستی، تیلیفون
- و تیلیگراف و پرسونل مصرف در امور مخابرات
- میشود .
- ۲- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام سال
- ۱۳۵۴ امور مخابرات .
- ۳- جمع آوری توحید و ترتیب احصائیه
- های ترانسپورت زمینی و هوایی و عواید حاصله
- از مدرک توریزم به تفکیک کشور ها .
- ۴- تحلیل ارقام مربوط به حفظ و مراقبت
- شاهراه ها و احصائیه های عبور و مرور و ساینط
- نقلیه از شاهراه ها و عواید آن .
- احصائیه خدمات اجتماعی :**
- الف - معارف :
- ۱- تحلیل ارقام و احصائیه های سال ۱۳۵۳

تعداد مکاتب (به تفريق دهاتي ، ابتدایي، ثانوی ومسلکي) تعداد شاگردان شامل مکاتب فارغان، استادان ومقایسه ارقام متذکره بسا سالبای ماقبل .

۲- تحلیل ارقام واحصائیه های سال ۱۳۵۳ پوهنتون که شامل تعداد محصلین (به تفريق ذکور، اناث) رشته های تحصیلی وتعداد استادان (به تفريق داخلی وخارجی) میگردد .

۳- تهیه فورمه های جدید به منظور اخذ معلومات مفصل مطابق به تصنیف بین المللی وارسال آن به مراجع مربوط غرض جمع آوری ارقام سال ۱۳۵۴ .

۴- جمع آوری، ترتیب وتوحید ارقام سال ۱۳۵۴ معارف درقسمت تعداد مکاتب، متعلمین واستادان .

۵- جمع آوری ترتیب وتوحید ارقام سال ۱۳۵۴ پوهنتون که شامل احصائیه های تعداد محصلان، تعداد استادان، رشته های مختلف تحصیلی وتعداد فارغان میباشد .

ب- احصائیه امور صحي :

۱- ارقام سال ۱۳۵۳ درمورد تعداد روغتونها، دکتوران، دستگاه های اکسریز ، لابراتوار ها، کلینیکها وپرسونل امور صحي که جمع آوری آن قبلاصورت گرفته وعملیه تحلیل وترتیب وتنظیم جداول احصائیوی مورد نیاز آن به نشر سپرده شده است .

۲- ارقام سال ۱۳۵۳ واقعات امراض ساری ومجادله علیه امراض اپیدمیک ازقبیل توبرکلوز

وملاریا تحلیل وتجزیه شده است .
۳- ارقام سال ۱۳۵۴ مربوط به تعداد روغتونها، دکتوران، کلینیکها، لابراتوار ها، اکسریزها، پرسونل صحي وسایر تسهیلات امور صحي جمع آوری وترتیب گردیده است.
۴- احصائیه های سال ۱۳۵۴ مربوط به تولیدات وواکسین های مختلفه جمع آوری وتوحید گردیده است .

احصائیه واقعات جنایی توزیم، ثقافت وهنر ومؤسسات خیریه :

۱- تحلیل ارقام احصائیه واقعات جنایی سال ۱۳۵۳ .

۲- تحلیل ارقام احصائیوی سال ۱۳۵۳ فعالیتهای سره میاشت ، مؤسسات خیریه وکمکهای مالی، طبی واجتماعی اینگونه مؤسسات واخذ امداد مالی وجنسی ازمؤسسات خیریه جهانی وبین المللی .

۳- تحلیل ارقام مربوط به کمکهاییکه به جمعیت افغانی سره میاشت طی سال ۱۳۵۳ درمرکز وولایات کشور عملی شده است .

۴- جمع آوری ترتیب وتوحید ارقام سال ۱۳۵۴ واقعات جنایی کشور .

۵- جمع آوری ترتیب وتوحید ارقام احصائیوی فعالیتهای مؤسسات خیریه وسره میاشت .

۶- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ کتابخانه ها، سینماها، موزیمها، روزنامه ها، مجلات، مطابع کتابفروشی ها، توریدفلم، آثار منتشره و جمع آوری وتوحید ارقام امور متذکره برای سال ۱۳۵۴ .

۵- سنجش تخمینی عاید ملی از سال ۱۳۵۰-۱۳۵۳ .

احصائیه معادن و ساختمانها :

الف معادن

۱- تهیه ارقام سال ۱۳۵۴ تولیدات گاز، ذغال سنگ، لاجورد، نمک، بیرایت، مواد نفتی و غیره اقلام مربوط .

۲- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ رشته ها ی مختلف معادن .

ب- ساختمانها :

۱- طرح فورمه ها وجداول مربوط به احصائیه ساختمانها بر اساس معیار های طرح شده ملل متحد و جمع آوری ارقام مربوط سال ۱۳۵۳ در ساحات شهری و پروژه ها .

۲- تهیه معلومات احصائیوی راجع به تصنیف مشاغل پیشه وران ساختمانی .

امور نقشه کشی :

۱- ترسیم چارتهای احصائیوی
۲- ترسیم فورمه های احصائیوی و ازادات و صادرات و فورمه های صنایع دستی، فورمه های بناروالیه و فورمه های سروی بانکها.
۳- بیرون نویسی اسمای قراء افغانستان از روی نقشه های يك بر ۵۰ هزار .
۴- تعیین موقعیت قراء افغانستان بسالای نقشه ها .

باتوضیحاتیکه در قسمت اجرای فعالیتهای تخنیکي احصائیوی ارائه شده البته خدمات اداری، تربیوی و نشراتی بحیث فعالیتیهای

احصائیه تصدیبا و بناروالی ها :

۱- تهیه و تحلیل ارقام مربوط به اصناف بناروالیه از سال ۱۳۵۱-الی ۱۳۵۳ .

۲- ترتیب و تهیه فورمهها جهت جمع آوری معلومات اساسی درباره ساحه ، نفوس، احصائیه منازل، دكاكین ، حمامها (مكاتب ابتدایی ، ثانوی ولیسه ها) مساجد، مدارس، تعداد تیلفون و مؤسسات پستی، میدانهای هوایی، صنایع دستی، صنفی ها، سرای ها، مندویها، زیوتونها، مرستونها، وپكتونها ، مؤسسات و تجار انفرادی، بناروالیهای کشور وارسال آن جهت جمع آوری معلومات بولایات.

۳- اجرای سروی نمونوی در مورد جمع آوری ارقام عواید و مصارف پروگرام کار واصناف بناروالی هاوعواید ومصاف تصدیهای عمده .

۴- سروی صنایع دستی .

۵- سروی تصدیبا .

محاسبات ملی :

۱- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ عواید و مصارف دولت .
۲- جمع آوری ارقام سال ۱۳۵۴ عواید و مصارف دولت .
۳- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ قروض وامداد تخنیکي بلاعوض و جمع آوری ارقام سال ۱۳۵۴ در موارد متذکره .

۴- اجرای سروی نمونوی عواید و مصارف خانوار از طریق مصاحبه مستقیم درده بناروالی .

- ۷- تېبه يك تعداد كتب به السنه ملي دري وېشتو ويكتعداد كتب ديگر پزبانهاي خارجي وكودگزارى آنها باتېبه يكتعدادوسايل وتجهيزات برآي كتابخانه اداره مركزاحصائيه.
- نشرات :**
  - ۱- طبع (نشريه معلومات احصائيوى سال ۱۳۵۳-۵۱) كه به تقريـب دومين سالگرد جشن فرخنده جمهوريت درسرطان ۱۳۵۴ منتشر شده است .
  - ۲- طبع ونشر قانون احصائيه افغانستان.
  - ۳- نشر فورمه هاي احصائيوى بغرض جمع آوري ارقام .
  - ۴- نشر شاخص قيم مواد عمده غذايي بصورت هفته وار برآي سال ۱۳۵۴ .
  - ۵- نشرراپور شاخص قيم ماهانه مواد استهلاكى كشور برآي سال ۱۳۵۴ .
  - ۶- نشر ارقام واردات سال ۱۳۵۳ وسه ماه اول سال ۱۳۵۴ .
  - ۷- نشر يك سلسله تراجم موضوعات احصائيوى ومواد در سى برآي مشمولان كورسها .
  - ۸- نشرراپور ماهانه سلسله بارندگي .
  - ۹- نشر راپوركار يابي وارائه آن بمراجع ذيصلاح دولتي .
- متمم بمنظور برآورده شدن اهداف متذكره وهما هنگت اجراء وعملـى ميگردد كه در ذيل بصورت مختصر معلومات داده ميشود :
- تعليم وتربيه وكتابخانه :**
  - ۱- دايرشدن وكورس احصائيوى پراي مامورين احصائيه مركزي كه داراي سويه بكـلوريا و ليسانس مي باشند .
  - ۲- اعزام ده نفرآز مامورين غرض ازدياد معلومات تحصيلات عالي بخارج كشور .
  - ۳- تدوير كورسهاي انگليسي بمنظوررفع مشكلات ماموران وهمكاري بهتر شان با متخصصان وفراهم آوري تسهيلات مزيدجهت پيشبرد امور وظيفوي آنان .
  - ۴- درخواست استخدام يك تعدادمتخصصان خارجي دررشته هاي مختلف مربوط بفعاليتهاي احصائيوى ازوزارت جليله پلان .
  - ۵- تكميل پلان هفتساله تعليمي .
  - ۶- مذاكرات درقسمت تاسيس دپارتمان احصائيه درچوكات پوهنخي اقتصاد پوهنتون كابل كه مراحل مقدماتي آن درسـال ۱۳۵۴ تكميل وقراراست ازآغاز سال ۱۳۵۵ محصلان صنف سوم پوهنخي اقتصاد شامل دپارتمان مذكور گردند تابدان وسيله مشكلات اداره مركز احصائيه صدارت عظمي ازرهگذر پرسونل فني ومسلـكي مرفوع بتواند شد .

ریاست کارتوگرافی

ذیل رادر برمیگردد :

۱- فعالیت اراضی :

الف : پیشبرد امور تاسیس نقاط کنترل یعنی شینت نقاط ترانگولیسون درجه اول، دوم سوم و چهارم اندازه نمودن اضلاع توسط آله های اساس ودقیق الکترونیکی جیودیتر و پیشبرد امور استروئومی درجه اول ودوم که مرام اراین فعالیت تعیین موقعیت جغرافیایی نقاط ازنکاه عرض البلد ، طول البلد و سمت استروئومی میباشد .

ب : پیشبرد امور نیولمان درجه اوله دوم وسوم وامور گراومتري درجه اول، دوم، سوم که مرام اراین فعالیت هاتثبیت نقاط کنترل افقی وشاقولی درسرتاسر مملکت وتعیین کشش قوه جاذبه زمین وانحراف شاقولی در نقاط ترانگولیسون و نیولمان میباشد .

۲- فعالیت شعبوی :

پیشبرد امور حسابات اساس ودقیق شبکات ترانگولیسون، استروئومی، نیولمان، گراومتري که ازننتایج آنها درپیشبرد امور نقشه برداری مملکت و پروژه های انکشافی وعام المنفعه استفاده میگردد .

مدیریت عمومی جیودیزی :

الف: درامور ترانگولیسون واستروئومی :

۱- استکشاف و انشآت ۱۲۴ نقاط ترانگولیسون دریک ساحه ۱۴۰۰۰ کیلو متر مربع .

موسسه علمی کارتوگرافی به دوام پروژه های قبلی خود که از پلان پنجساله اول آغاز گردیده بادر نظر داشت پلان های انکشافی دولت فعالیت های وسیع نقشه برداری وسروی زمین های زراعتی وقابل زرع کشور در مرکزومناطق اطراف آن سردست گرفته است .
درجریان پلان اجتماعی واقتصادی هفت ساله افغانستان که در بهار سال ۱۳۵۵ مرحله تطبیق آن آغاز میگردد بیش از دوصد پروژه انکشافی مدنظر گرفته شده است .

موسسه کارتوگرافی وکدستر عجلتاً در قسمت تربیه پرسونل فنی ازره تاسیس کورسهای عاجل توجه کرده ودر مراحل بعدن امکان تاسیس پوهنخی کارتوگرافی وکدستر را در چوکات پوهنتون کابل مورد مطالعه قرار میدهد.
در ریاست کارتوگرافی مدیریت های عمومی جیودیزی، انجنیری، فوتوگرامتری، ترسیم ، طباعت واداری فعالیت دارد . در ریاست کارتوگرافی (۱۳۴) نفر فنی ، (۷۷) نفراداری و(۱۵۳) نفر اجیر خدمت مینمایند .

۱- مدیریت عمومی جیودیزی :

این مدیریت متشکل ازمدریت های ترانگولیسون استروئومی، نیولمان وگراومتري وحسابات جیودیزی میباشد تامین وتاسیس اساسات علمی امور نقشه برداری مقیاس خورد ونقشه برداری مقیاس بزرگ که ازان درپروژه های انکشافی وعام المنفعه دفاعی وغیره مملکت استفاده بعمل می آیدوظایف

مدیریت عمومی انجمنی :

این مدیریت بعد از توحید ریاست
کارتوگرافی و کدستر در سال (۱۳۵۲) در تشکیل
موسسه روی کار آمده هدف از تأسیس مدیریت
عمومی انجمنی این است تا از راه تهیه نقشه
های مقیاس بزرگ و پیمایشات دقیق محد
فعالت های انکشافی موسسات گردد. شعبات
مربوط این مدیریت در جریان سال ۱۳۵۴ قرار
ذیل فعالیت نموده است :

مدیریت سروی انجنیری و توپوگرافی :

این مدیریت نقشه های مقیاس بزرگ
وسایر پیمایشات دقیق را جهت تطبیق
پروگرام کاردو ایر دولتی درمحلث مختلفه
کشور اجراء کرده است که طور فشرده
عبارت از تهیه نقشه های محلی بمقیاسات
۱:۵۰۰ - ۱:۱۰۰ - ۱:۲۰۰ - ۱:۵۰۰
۱:۴۰۰ ساحات بگرام، پکتیا، مرغاب، کندهار
هرات، پارک جمهوریت دریغمان، تپه گل غندی
گل بهار، جبل السراج، ساحه معدن بیرایت
هرات، مقر، ساحه گمرک اسلام قلعه، علاقداری
در قندوبرعلاوه جهت تهیه نقشه ها ۱:۲۵۰۰۰
اساسی کشور دیریک ساحه (۸۹۰۰) کیلومتر
مربع بتعداد (۳۸۲) نقاط کنترولسی تأسیس
وحساب کرده است .

مدیریت تعلیم و تربیه و پلان :

این مدیریت وظایف ذیل را اجراء کرده است :

وارسی از امور تعلیمی صنف کار توگرافی در مکتب تخنیک ثنائی، و ارسی از امور کورسی کار توگرافی در داخل ریاست که برای بلند بردن

۲۔ رصداۓ (۱۵۲) نقطۂ ترانگولیسون در
یک ساحہ (۱۶۸۰۰) کیلومتر مربع .

۳- اندازه يك ضلع اساس درجه اول و
پيشبرد امور استروئومی دوانجام آن .
ب: امور نيولمان و گراویمتری :

۱- استیکشاف وانشآت خطوط نیولمان درجه اول بطول (۴۲۶) کیلومتر خطوط درجه دوم بطول (۱۹۶) کیومتر وخطوط درجه سوم بطول (۳۳۸) کیلومتر .

۲- رصدا ت نیولمان درجه اول (۲۰۵) کیلو
متر، درجه دوم (۱۹۶) کیلومتر ودرجه سوم
(۲۱۳) کیلومتر .

۳- استکشاف وانشآت دونقطه اساسی
نیولمان در ولایت زابل و قندهار .

۴- تعیین کشش قوه جاذبه زمین (گراویمتری)
در نقطه اساسی کابل (میدان هوایی خواجه رواس)
نظریه نقطه اساسی بین المللی گراویمتری
میدان هوایی پالم هند .

ج : امور حسابي جيوديزي :

۱- حسابات کوردینات اساسی و کوردینات
مقدماتی در (۱۴۹) نقطه ترانگولیشن درجه اول
دوم، سوم و چهارم :

۲- حسابات ارتفاع و کودرینات ترانگولیسون
های پاینت و پلانومتریک در (۴۷۷) نقطه .

۳- حسابات اضلاع شبکات ترانگولیسون درجه اول سابقه نظریه کوربینات جدید .

برعلاوة انشاء ورصدات (۱۶) نقطه تريورس
مساحه (۲۰) ضلع توسط جيوديمتر ورصدات
دوموقف استزونومي دردوانجام واجراي (۱۷۷)
نقطه ياننت (۱۷۷) نقطه يلانتمت بك .

و فعال نموده است .

مدیریت عمومی فوتوگرامتری :

هدف از فعالیت مدیریت عمومی فوتوگرامتری عبارت از عکس برداری تمام ساحه کشور توسط طیاره مخصوص و تحویل عکس هابه نقشه ها با اساس نقاط کنترل افقی و شاقولی، ترتیب فوتوموزائیک ها، و فوتومپ هامیباشد . مدیریت عمومی فوتوگرامتری متشکل از مدیریت پرواز و فوتواندکس، مدیریت پلاننگ و مدیریت توپوویزیون می باشد .

شعبات مربوط این مدیریت وظایف ذیل را اجراء کرده است :

۱- در شعبه پرواز و فوتواندکس و موزائیک در ساحه (۶۵۲۵) کیلومتر مربع به سه ارتفاع پرواز نموده و بمقیاس ۱ بر ۲۰ هزار عکس برداری کرده فوتوها و فوتوموزائیک های آنها را ترتیب کرده و آماده تحویل نموده است .

۲- تهیه و ترتیب فوتوموزائیک افغانستان از فلم های اقمار مصنوعی بمقیاس یک بر یک ملیون .

۳- اكمال کار باقی مانده پروژه دیموگرافی و نشان دادن (۶۷۷) قریهات در بالای نقشه ها در شعبه فوتولا بر اتوار بتعداد ۸۶۲۸ قطعه فوتو بمقیاسات مختلفه برای ضرورت شعبات داخل ریاست و موسسات تقاضا کننده چاپ نموده است .

مدیریت پلاننگ :

در مدیریت پلاننگ یک ساحه ۹۸ کیلومتر مربع به نقشه های ۱ بر ۱۰ هزار و یک ساحه ۸۰۵ کیلومتر مربع بمقیاس ۱ بر ۲۵ هزار

سویه تعلیمی مامورین فنی دایر شده، تاسیس کورس عاجل کار تو گرافی برای مامورین جدید الشمول تهیه پلان پیشبینی شده هفت ساله .

مدیریت اخذ فرمایشات نقشه :

این مدیریت در طول سال جاری فرمایش و درخواست های وزارت خانه ها و موسسات را که جهت دریافت و تهیه نقشه ها و فوتوگراف ها بصورت دوام دار بریاست کار تو گرافی مواصلت کرده بعد از تحلیل و طی مراحل اصولی آنها بشعبات مربوطه تسلیم داده شده، نقشه ها و فوتوها با اساس تعامل جدید از طریق شعبه توزیع و مراقبت مدیریت عمومی ترسیم و طباعت بدسترس مراجع تقاضا کننده گذاشته شده است . ضمنا در مورد موقعیت های جغرافیایی و ارتفاع شهرها، محلات و قریهات و بعد مسافات آنها از روی نقشه های دست داشته بموسسات درخواست کننده معلومات داده فوتوها و نقشه های مناطق مختلفه کشور را در معرض مطالعه و مشاهده متخصصین داخلی افغانی و خارجی در داخل موسسه گذاشته است. ضمنا دیوهای اوریجنال ها را در مرکز ریاست و خیر خانه ترتیب و تنظیم کرده است .

مدیریت ترمیم آلات فنی :

این مدیریت شصت و پنج پایه ترانزیت چهار پایه تیودولیت، بیست و هفت پایه پلان تیبیل و سی و سه پایه ماشین حساب، بیست حلقه شریده، نزده پایه پلانیمتر و هفت پایه ستاد یاراد در مرکز ریاست کار توگرافی و هشت مدیریت منطقوی کدستر ترمیم تطهیر، اصلاح

مدیریت ترسیم و تدقیق :

۱- اشارات مخصوصه برای نقشه های مختلف المقیاس تهیه گردیده که عبارت از مقیاس ۱:۱۰ هزار - ۱:۲۵۰۰۰ - ۱:۵۰۰۰۰ و ۱:۱۰۰۰۰۰ :

۲- تکمیل نقشه های ۱:۱۰ هزار ساحات پامیر، فیض آباد، مزار شریف، علاقه داری ریگ بصورت غیر همسومتری که چک کلر پروف های آن نیز در همین مدیریت صورت گرفته است .

۳- ترسیمات گراف های سال ۱۳۵۴ موسسه بروی کاغذ تریس .

۴- ترتیب نقشه نمبر (۴) ساحه کابل بمقیاس یک بریک ملیون که تامله کلر پروف رسانیده شده است .

۵- ترتیب و تهیه نقشه ۱:۱ ملیون که نقشه مذکور نیز تامله کلر پروف رسانیده شده است .

۶- تهیه فوتومپ های کابل، هرات، غزنی، بامیان، سیغان، کندهار، غور، قلات، بادغیس و گلران از روی فلم های اقمار مصنوعی صورت گرفته است .

۷- تهیه و ترتیب فوتوموژائیک ملی افغانستان از روی فلم های اقمار مصنوعی بمقیاس یک بریک ملیون صورت گرفته است .

۸- تشریح موادی که از خارج وارد گردیده است .

۹- پلان هفت ساله بودجه تشکیل برای ساحه (۱۰) هزار کیلومتر مربع فی سال ترتیب گردیده است .

با استفاده از ۷۰۶ مودل تحویل شده است و کار برای اكمال نقشه های ۱:۲۵ هزار دریک ساحه (۸۹۰۰) کیلومتر مربع طبق پلان مرتبه جریان دارد. ضمناً در ماشین کوردیناتو گراف (۱۵۰۰۰) نقطه پلات گردیده است بر علاوه ماشین های جدید پلاتنگ نصب و مشخصین خارجی در قسمت استعمال آنها مامورین فنی را تحت تعلیم گرفته اند .

مدیریت عمومی ترسیم و طباعت :

مدیریت عمومی ترسیم و طباعت شامل مدیریت های مطبعه، ترسیم، تدقیق و توزیع نقشه هامیباشد . در جریان شعبات مربوطه این مدیریت بتعداد (۶۱۱۶۳) قطعه نقشه جات رنگه، سیاه و سفید و اوراق مطبوع ذریعه ماشین آفست و اوزالید و گستر بعد از طی مراحل فنی طبع کرده و هم بتعداد ۱۱۰۴ جلد کتاب های مورد ضرورت شعبات مربوطه ریاست توسط آفست طبع و صحافی کرده است .

در مدیریت ترسیم تهیه نقشه های ۱:۱ ملیون جدید افغانستان تحت طبع گرفته شده است. بر علاوه کار در قسمت نقشه های یک بریک ملیون جدید فوتومپ های جدید جریان دارد که آماده توزیع است.

همچنین مدیریت ترسیم فرمایش موسسات فنی از قبیل واحد آب و برق، ریاست شهر سازی، زراعت و آبیاری و ریاست سروی معادن و جیولوجی و زارت معادن و صنایع را در قسمت ترسیم و تحویل نقشه ها بر آورده ساخته است . فعالیت در قسمت تهیه اطلس های افغانستان نیز جریان دارد .

صادرات عظمی

۱۰- فورمه های (س ۱ س ۲ وس ۳)		سروی اراضی :	
ازطرف این مدیریت ترتیب گردیده است .		مدیریت منطقوی	ولایت اندازافه جریبی
۱۱- هفت قطعه نقشه رنگه بمقیاس ۱:۱۰۰		کابل	کابل ۱۵۷۸۴
هزار تحت کار گرفته شده که تقریباً ۹۰ فیصد			پروان ۲۶۲۳
کارآن انجام شده است .			لوگر ۱۲۱
۱۲- تقریباً بیست و هفت نفر درمدیریت		غزنی	غزنی ۹۴۷۳۶
ترسیم و تدقیق درشقی ترسیم و سکرایبنگ		کندهار	کندهار ۵۵۵۳۵
پروگرام و پلان ریاست سروی		هلمند	هلمند ۷۴۵۷۸
تحت تریننگ گرفته شده است .		هرات	هرات ۹۵۹۰۵
ریاست کادستر :		بلخ	بلخ ۵۵۷۶۶۱
کادستر ازطریق مدیریت های هشت گانه			فاریاب ۱۲۸۳۶۰
منطقوی سروی کادستر درولایات مورد نظر		کندوز	کندوز ۷۰۹۱۱
دایر و قسما تاکنون ادامه دارد .			بغلان ۱۷۹۹۰
منظورازین فعالیت هاسروی و نقشه برداری		ننگرهار	تخار ۲۵۹۷۹۳
اراضی قابل استفاده مملکت به تفکیک نوعیت			ننگرهار ۴۲۵۰
و درجات مختلفه آن میباشد از نتایج سروی		لغمان	لغمان ۷۹۷۵
اراضی درترتیب احصائیه عمومی اراضی		مجموع	۱۴۲۹۰۸۶- جریب
امور تصفیوی، تنظیم مالیات، امور اسکان ،			
استملاک و اصلاحات ارضی و غیره استفاده			
بعمل آمده میتواند .			

ریاست المپیک

غازی استدیوم صورت گرفت که در نتیجه تیم کشتی اتحاد شوروی باکسب امتیازات بیشتر افتخار قهرمانی ایندوره را بدست آورد .

هاکی :

درایام جشن جمهوری تیم های هاکی جمهوری هند ، منتخب معارف وارو دریک سیستم دورباهم مسابقه نموده و تیم منتخب معارف با پیروزی بردورقیب مقام اولی را بدست آورد .

باسکتبال :

تیم باسکتبال اتحاد شوروی در ایام جشن جمهوری چهار دیدار باتیمهای پوهنتون کابل اردو ، اباسین وهندوکشی انجام دادند تعداد ورزشکاران شرکت کننده خارجی در مسابقات دومین جشن جمهوری کشور بیش از یکصد و شصت نفر بود که از این مسابقات هزاران نفر از هموطنان مادیدن نموده و از نگاه جذب تماشاچی استقبال مردم از این مسابقات بی سابقه بوده است . در ختم مسابقات مدالهای یادگاری د و مین جشن جمهوری افغانستان و تحایفی از تولیدات دستی افغانی طی محفلی از طرف ښاغلی معاون دوم صدارت عظمی که بوسیله ریاست کمیته ملی المپیک تهیه شده بود بورزشکاران مهمان اعطاء کردید .

از جمله ورزشهای باستانی تیم نیزه بازان ولایات پکتیا ، غزنی وکلوب عسکری درچمن

دولت جمهوری افغانستان همچنانکه طی سه سال پرافتخار انقلاب شکوهمند مرفقی جمهوری در سایر رشته های حیات اقتصادی اجتماعی و سیاسی به تحولات چشمگیری دست یافته است در قسمت توسعه وانکشاف ورزش و تهیه وسایل تفریحات سالم برای نسل جوان کشور نیز تغییرات بنیادی وعمیق رونما کرده است .

فعالتهای ریاست کمیته ملی المپیک دولت جمهوری افغانستان طی سال گذشته بترتیب در زیر تقدیم میگردد :

دومین مسابقات جام جمهوری افغانستان:

فبال :

در هفته تجلیل از دومین سالگرد انقلاب مرفقی جمهوری افغانستان تیمهای فبال پامیر اتحاد شوروی ، تیم منتخب اردوی جمهوری ترکیه ، تیم فبال منتخب ذوب آهن اصفهان از ایران باتیمهای منتخب وجوانان کابل برای کسب دومین جام فبال جمهوری افغانستان به سیستم دور مسابقات شانرا آغاز کردند که دریایان تیم فبال اتحاد شوروی برای دومین بار با امتیاز بیشتر به گرفتن جام موفق گردید .

پهلوانی :

اولین مسابقات کشتی جام جمهوری افغانستان در قسمت کشتی بین تیمهای کشتی ایران ، اتحاد شوروی و چارتیم از افغانستان درایام سالگرد جشن جمهوری در

واليال نيز باشركت ده تيم در كابل آغاز و درپايان ۱۲ ورزشكار ورزيده توسط كميته موظف براي تيم كابل انتخاب شدند .

مسابقات بزرگ بركشي :

بتاريخ سوم عقرب مسابقات بزرگ بركشي باشركت ده تيم از ولايات كشور در كابل آغاز گرديد . كه در روز افتتاح رهبر ملي جام هاي ظفر و مداليهاي ورزشي رابقهرمانان اين ورزش حماسي اهداء و هريك از چاپ اندازان و رؤساي تيمهاي شركت كننده را پذيرفته و شطارتهاي آنها را در گسترش اين ورزش ملي تقدير نمودند .

سپس تيمهاي شركت كننده دريك تورنمنت ليك درغازي استديوم شركت و درختم مسابقات جامهاي قهرماني، هداياي نقدي و جنسي از طرف كميته ملي المپيك به تيمهاي شركت كننده اعطاء گرديد .

همچنان بسلسله مسابقات داخلي در ماه قوس ۵۴ مسابقات بكسنگك باشركت بيش از (۶۰) ورزشكار مسابقات پهلواني باشركت اضافه از (۵۰) پهلوان مسابقات هاكي بسا شركت سه تيم مسابقات شطرنج با شركت بيش از (۱۰۰) نفر مسابقات پنگ پانگ با شركت بيش از (۷۰) نفر و مسابقات بركشي در ماه حمل ۱۳۵۵ باشركت چار تيم در كابل برگزار و جوايز قهرمانان طي محافل جداگانه به آنها اعطاء گرديد .

منطقه جشن به اجراي يك سلسله مسابقات پرداختند كه فوق العاده طرف دلچسپي خارجي هاي مقيم كابل قرار گرفت .

تيم فوتبال جمهوريت مردم چين :

بدعوت كميته ملي المپيك افغانستان تيم ۲۲ نفری فوتباليست هاي جمهوريت مردم چين غرض اجراي يك سلسله مسابقات در ماه اسد وارد كابل گرديده و باتيمهاي پوهنتون كابل كلوب عسكري ، منتخب كابل و جوانان كابل با اجراي يك سلسله مسابقات پرداختند .

زيبائي اندام :

در اوائل ماه سنبله بعد از مدتي مسابقات زيبايي اندام در سه كلاس بين داوطلبان اين رشته آغاز گرديد و جام هاي قهرماني ورزشكاران طي محفلي در بالروم هوتل انتر كانتيننتال اعطاء شد .

مسابقات پهلواني :

تورنمنت داخلي مسابقات پهلواني باشركت بيش از يكصد پهلوان غرض تثبيت اعضاي تيم منتخب كابل در ماه سنبله آغاز و از بين ايشان سه سه پهلوان در هر كلاس تحت تربيه گرفته شدند .

باسكتبال :

در ماه سنبله مسابقات باسكتبال به سيستم ليك بين هشت تيم شركت كننده در جمنازيوم پوليتخنيك كابل آغاز شده در ختم مسابقه بانزده نفر بريت اعضاي تيم منتخب كابل قبول گرديدند .

واليال :

همزمان با آغاز مسابقات باسكتبال تورنمنت

**تیم پنگ پانگ افغاني در نايچيريا
جمهوريت های ديمو کراتيک کوريا و
مردم چين :**

درماه سرطان ۵۴ تیم پنگ پانگ افغاني در مسابقات آسيای نايچريا و سپس در ماه ثور ۱۳۵۵ در مسابقات جهاني کوريا و بسلسله آين سفر به جمهوريت مردم چين سفر نموده به اجرای يك سلسله مسابقات پرداختند که نتايج مسابقات شان مخصوصا در نايچيريا دلچسپ بوده است .

تیم فتيال افغاني در مسابقات آسيای عراق واتحاد شوروی در نيمه دوم سال ۱۳۵۴ تیم فتيال افغاني در بازپهای مقدماتي مسابقات آسيای در بغداد شرکت نموده وبعد از اجرای يك سلسله مسابقات موفقانه بوطن بازگشت. همچنان طبق موافقتنامه کلتوري بين جمهوريت افغانستان واتحاد شوروی تیم فتيال منتخب کابل غرض اجرای يك سلسله مسابقات دوجانبه باتحاد شوروی عزيزمت بانتايج دلچسپ بکابل عودت نمودند .

توونمت های داخلي سال ۱۳۵۵ :

مسابقات انتخابات پهلواني بمنظور سهم گیری درسومين مسابقات پهلواني بين المللی منعقدة عراق از تاريخ ۲۵ حمل شروع وتا ۳۱ حمل جريان داشت . که در نتيجه ده پهلوان نخبه در هفت کلاس جهت سهمگیری در مسابقات پهلواني عراق اعزام و در نتيجه حايژيک مدال طلا پنج مدال نقره يك برنز گرديد .

**عزيزمت تیمهای افغاني بخادج کشور و کسب
افتخارات چشمگیر :**
پهلواني :

درماه حوت ۱۳۵۴ تیم پهلواني افغاني در نهمين دور مسابقات کشتي جام بين المللی آريامهر تهران که در آن (۱۵) تیم شرکت داشتند سهمگرفته و در نتيجه تیم پهلواني افغاني با کسب يك مدال نقره و سه مدال برنز مقام چهارم را بدست آوردند .

جام بين المللی عراق :

تیم پهلواني افغاني درماه جوزای ۱۳۵۵ در مسابقات بين المللی جام بغداد شرکت نموده پهلوان ناصر علی از کلب ميوند با گرفتن مدال طلا مقام اول را بدست آورده و همچنان تیم افغاني با کسب ۴ مدال نقره و يك برنز مقام دوم را در بين تیمهای شرکت کننده بدست آوردند .

تیم پهلواني افغاني در اتحاد شوروی :

حسب موافقتنامه کلتوري في مابين دولت جمهوري افغانستان واتحاد جماهير شوروی سوسياليستی تیم پهلواني افغاني غرض شرکت در يك سلسله مسابقات دوجانبه به اتحاد شوروی عزيزمت وبا موفقيت های چشمگیر دوباره بکشور باز گشتند .

تیم تيش افغاني در هند :

بدعوت مقامات ورزشي جمهوريت هند تیم پنج نفری تينس بازان افغاني در اخير حوت سال ۱۳۵۴ به آنکشور عزيزمت و بعد از پيروزی به حريفان خود با موفقيت بوطن عودت نمودند.

بتاریخ ۱۱ ثور مسابقات فوتبال طبق مقررات بین المللی در سه گروپ (الف ، ب ، ج) آغاز و تیمهای منتخب و جوانان فوتبال از بین ۴۸ تیم انتخاب و جهت مسابقات در سومین جشن جمهوری به تمرینات اساسی خود میپردازند . کپها و مدالهای یادگار به تیم های فوتبال قهرمان ضمن محفلی خاصی از طرف کمیته ملی المپیک توزیع گردید .

بتاریخ ۱۳ ثور مسابقات انتخاباتی باسکتبال والیبال، هندبا، هاکی، در مواضع مختلف تحت واریسی کمیته ملی المپیک آغاز واز جریان این مسابقات تیمهای منتخب هاکی باسکتبال و والیبال تحت نظر کمیته های موظف انتخاب و به تمرینات اساسی خود پرداختند

کپها و مدالهای یادگار در ختم تورنمنتها به قهرمانان درجه اول ، دوم و سوم و همچنان به کمیته های موظف هیات ژوری، هیات قضات از طرف ریاست المپیک توزیع گردید .

ریاست المپیک بمنظور بزرگداشت سومین جشن انقلاب جمهوری از تیمهای ورزشی کشور های خارج دعوت نموده تا در مسابقات فوتبال هاکی، پهلوانی و باسکتبال سهم گرفته

مسابقات را به سیستم دور باتیمهای ورزشی کشور مانجام بدهند. در ختم تورنمنتها کپها و مدالهای یادگار سومین جشن فرخنده انقلاب جمهوری طی شادمانی های خاصی توزیع خواهد شد .

در طول سال گذشته عواید ریاست المپیک از ناحیه فروش تکت مسابقات بیش از چار ملیون افغانی بوده که به تناسب سال گذشته يك اذیاد ۵۰ فیصد رانشان میدهد .

اعمار تعمیر جدید :

دولت جمهوری افغانستان برای تعمیر يك لوژ آبرومند و اتاقهای کار مدرن پروژه ساختمان تعمیر جدید ریاست المپیک ولوژ جمهوری را رویدست گرفته که این عمارت در نوع خود از ساختمانهای عصری به شمار میرود با صرف بیش از ۲۵ ملیون افغانی تکمیل و مورد استفاده قرار گرفت .

با يك نگاه اجمالی بر این گزارش بایسن نتیجه میرسیم که ورزش در کشور ما در دوران فرخنده نظام متریقی چه از نگاه کمیت و چه از نگاه کیفیت به تحولات تازه تری دست مییابد که بررسی روی اذیاد تیمهای داخلی و تماشای دوجانبه و مسابقات بین المللی در کابل موید روشن این امر است .

وزارت امور خارجه

کرونولوژی روابط خارجی افغانستان

۲۵ سرطان ۵۴

ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ورئیس هیات افغانی از کنفرانس وزرای خارجه کشور های اسلامی منعقدہ جدہ بکابل مراجعت کرد .

ښاغلی وحید عبدالله روز ۲۴ سرطان باعلیحضرت ملک خالد پادشاه عربستان سعودی درجده ملاقات نموده و پیرامون موضوعات مورد علاقه مذاکره وتبادل نظر نمود .

همچنان معین سیاسی وزارت امور خارجه بانباغلی یاسر عرفات رهبر موسسه آزادی فلسطین درجده ملاقات نموده حمایت افغانستان راز داغیه عرب واعاده حقوق حقه مردم فلسطین بوی ابراز کرد .

ښاغلی وحید عبدالله روز ۲۵ سرطان هنگام مراجعت بوطن درمیدان هوایی بین المللی کابل ازطرف عده یی ازاراکین وزارت امور خارجه وشارژدافیر سفارت کبرای عربستان سعودی درکابل استقبال گردید .

* * *

ښاغلی ابوشادی معاون انجمن دوستی جمهوری عربی مصر وافغانستان باپوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات وکلثور ورئیس انجمن دوستی افغانستان ومصر ملاقات تعارفی بعمل آورد .
ښاغلی ابوشادی برای اشتراک در دومین جشن فرخنده جمهورییت وارد کابل شده است .

۲۶ سرطان ۵۴

اخیرا نودوپنچ پناهگزین بلوچ از اقوام مری شامل مردان، زنان واطفال ازظلم وتعدی حکومت پاکستان وعمليات بیرحمانه قوای نظامی آنکشور به افغانستان پناه آورده اند .
جمعیت افغانی سره میاشت برای اعاشه واباته این گروه نیز ترتیبات لازم اتخاذکرده است .

* * *

وزیر لبنیات شوروی ښاغلی انتونوف رئیس انجمن دوستی افغانستان واتحادشوروی بدعوت انجمن دوستی افغانستان و شوروی برای شرکت در مراسم جشن جمهورییت کشوروا رد کابل شد .

درمیدان هوایی پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف ورئیس انجمن دوستی افغانستان و اتحاد شوروی ، ښاغلی محمد انور نوروز معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه وسفیر کبیر اتحاد شوروی درکابل از وی استقبال کردند .

۲۷ سرطان ۵۴

دعوت چاشتی بافتخار هنرمندان کشور های دوست که برای شرکت در دومین جشن شکوهمند جمهوری بکابل آمده اند از طرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات وکلثور دریاغ تپه پغمان ترتیب شده بود .

دول متحابه و همچنان قونسلگری های افغانی دومین جشن شکوهمند جمهوری کشور را طی محافل ودعوت های مجلل و باشکوه تجدیل نمودند .

درین محافل و ضیافت هارجال و شخصیت های برجسته کشور های دوست، هیأت های سیاسی، علاقمندان و افغانهای مقیم این کشور هاشترک نموده بودند .

۳۱ سرطان ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام های تبریکیه به مناسبت انجام ماموریت مشترک کیهان نوردان اتحاد جماهیر شوروی و ایالات امریکا و اتصال موقفانه سفینه های کیهانی سیوزا پولو در فضا عنوانی زعمای اتحاد شوروی و رئیس جمهور امریکا مخابره شده است .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم طی این تیلگرام هاموقفیت کیهان نوردان هر دوکشور راتقدیر نموده آنرا قدم مهمی در راه پیشرفت علم و تکنالوژی و توسعه تفاهم و همکاری های مشر درجهان خوانده اند .

اول اسد ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روزملی جمهوریست عربی مصر تیلگرام تبریکیه عنوانی ښاغلی انورالسادات رئیس جمهور آنکشور به قاهره مخابره گردیده است .

* * *

قرارداد تحویلدهی سامان و تجهیزات

درین ضیافت عده از اعضای کابینه و مامورین عالیرتبه عسکری و ملکی، برخی از پشتونستانی های مقیم کابل، سفرای کبار اتحاد شوروی و ایران و شارژدافیر سفارت کبرای هند باخانم های شان اشتراک داشتند .

۲۹ سرطان ۵۴

ښاغلی عبدالعزیز الشینا شاروال ریاض بنابدعوت شاروالی کابل برای یک مسافرت دوستانه به افغانستان وارد کابل شد .

درمیدان هوایی بین المللی دکتور غلام سخی نورزاد کابل ښاروال، نمایندگان وزارت های امور خارجه و پلان از ښاغلی الشینا استقبال نمود .

ښاروال ریاض در مدت اقامتش در کابل پیرامون همکاری بین ښاروالی های کابل و ریاض بامقامات افغانی مذاکراتی انجام داده است . قرار یک خبردیگر ښاغلی عبدالعزیز الشینا ښاروال ریاض با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات تعارفی بعمل آورد .

۳۰ سرطان ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روزملی بلژیک تلگرام تبریکیه عنوانی اعلیحضرت بودوان پادشاه آنکشور به بروسل مخابره گردیده است .
همچنان از طرف ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روزملی جمهوریست مردم پولند تیلگرام تبریکیه عنوانی ښاغلی هنریچ یابلونسکی رئیس شورای دولتی آنکشور به وارسا مخابره گردیده است .

* * *

سفارت های دولت جمهوری افغانستان در

دعوت که تاحوالی ساعت ۱۰ شب روان کرد هنرمندان شوروی که برای شرکت در نمایشات هنری دومین جشن فرخنده جمهوریت بکابل آمده اند کنسرتی اچرانمودند .

• • •

دوکتور محمد عبدالله نور معاون مد یر عمومی منطقوی موسسه مواد خوراکه وزارت جهان در شرق نزدیک باوزرای زراعت، تجارت و پلان ملاقات نموده وروی موضوعات مورد علاقه مذاکره کرد .

دکتور نور ضمن ملاقات بابناغلی جیلانی باختری وزیر زراعت راجع به کمک های غذایی ملل متحد در پروژه های فملی و آئینه زراعتی کشور مذاکره نمود .

همچنان در ملاقات بابناغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت پیرامون سپهگیری موسسه مواد خوراکه وزارت جهان در پروژه های مربوط به مواد صادراتی زراعتی کشور تبادل افکار بعمل آمد .

دکتور نور بابناغلی علی احمد خرم وزیر پلان نیز پیرامون مساعدتهای موسسه مواد خوراکه وزارت جهان دریک سلسله پروژه های افغانی و امکانات توسعه این کمک هاتبادل نظر نمود . قراریک خبردیگر معاون مدیر منطقوی موسسه خوراکه وزارت ملل متحد در شرق نزدیک رضیافتی اشتراک کردکه از طرف انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق بافتخارش در رستوران باغ بالا ترتیب شده بود. دراین دعوت بعضی از

پروژه تریلی بوس (بس های برقی) شهر کابل بین افغانستان وچکوسلواکیا در کابل عقد گردید . قرار دادرا در حالیکه بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان و بناغلی یان سوخانیکی سفیر کبیر چکوسلواکیا مقیم کابل حاضر بودند از طرف افغانستان دکتور عبدالباقی (سمندری) رئیس تصدی ملی بس وازجانب چکوسلواکیا بناغلی شویید مستشار تجارتي سفارت کبرای آنکشور مقیم کابل بعد ازظهر دروزارت مالیه امضاء نمودند .

اول اسده ۴

بناغلی عبدالعزیزالشینا بنااروال ریاض بادکتور محمد حسن شرق معاون صدارت عظمی ملاقات تعارفی بعمل آورد .

بنااروال ریاض بابناغلی علی احمد خرم وزیر پلان در حالیکه کابل بنااروال نیز حاضر بود پیرامون همکاری باشاروالی کابل مذاکره نموده در دعوتی اشتراک کردکه از طرف وزارت پلان بافتخارش در پارک جمهوریت در پغمان ترتیب یافته بود .

• • •

به افتخار بناغلی انتونوف وزیر لبنیا ت ورئیس انجمن دوستی اتحاد شوروی و افغانستان دعوتی از طرف سفارت کبرای آنکشور مقیم کابل در آن سفارت ترتیب شده بود .

دراین دعوت بعضی از اعضای کابینه مامورین عالیرتبه، رئیس و اعضای انجمن دوستی افغان وشوروی وبرخی از کوردیپلوماتیک مقیم کابل اشتراک ورزیده بودند ضمن این

مامورین دواير ذيعلاقه آمر وعده از کارکنان اداره انكشافی ملل متحد در افغانستان اشتراك داشتند .

۲-اسد ۵۴

هیأت زنان افغانی پس از اشتراك در سیمینار زنان آسیایی منعقدہ المانای اتحاد شوروی بکابل مراجعت کرد. ریاست هیأت رامحترمه کبرا رئیسۂ دمیرمنوولنه بعہدہ داشت .

* * *

داکتر نور معاون مدیر عمومی منطقوی موسسه مواد خوراکیہ وزراعت جهان درشرق نزدیک عازم قاهرہ شد. وی دوروز قبل غرض مذاکرہ پیرامون کمک های آیندہ آن موسسه بکابل آمدہ بود .

* * *

ښاغلی انتونوف وزیرلبنیات اتحاد شوروی ورئیس انجمن دوستی اتحاد شوروی و افغانستان کہ بدعوت ۱ نجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی برای اشتراك در دومین جشن فرخندہ جمهوریت کشور بکابل آمدہ بود عازم مسکو شد .

۳- اسد ۵۴

ښاغلی ابوشادی معاون انجمن دوستی جمهوریت عربی مصر وافغانستان کہ برای شرکت دردومین جشن فر خندہ جمهوریت کشور بکابل آمدہ بود عازم قاهرہ گردید .

۸-اسد ۵۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی گنوت اکسل شیل سویر کہ

بحیث سفیرکبیر غیرمقیم ناروی درافغانستان ازچانب حکومت آنکشور مطالبہ شدہ بسور صادر گردیدہ است .

همچنان ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی نیکو ین هوخیوکه بحیث سفیرکبیر غیرمقیم جمهوریت دیموکراتیک ویتنام درافغانستان از طرف حکومت آنکشور خواستہ شدہ بود صادر گردیدہ است .

۱۱-اسد ۵۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکہ عنوانی ښاغلی پیرگرابر رئیس کنفدراسیون سویس به یرن مخابرہ شدہ است .

نطاق وزارت امور خارجه درجواب سوال نمایندہ دباختر آژانس راجع به مصاحبہ مطبوعاتی ښاغلی بو تو صدراعظم پاکستان متذکر شد .

هدف اظهارات ښاغلی بوتورا غیر از اینکه اغفال افکار عامہ جهان ومخصوصا کشورهای مسلمان واخفای اعمال ناشایست اخیرحکومت پاکستان درمقابل افغانستان خواند چیزدیگری نمیتوان گفت .

مفکوره جدیدی درتمام مطالبی کہ ښاغلی بوتودرمصاحبه مطبوعاتی خود اظهار کرد به نظرنمیرسد وهمه آن تکرار بیانات سابق وی است .

همچنان موقف افغانستان راجع به موضوعاتیکه وی به آن اشاره کرده ازموقع بوجود آمدن پاکستان تاحال کاملاواضح وروشن میباشد .

سفارت کبرای جمهوريت ديموکراتيک در ميدان هوايي بين المللي کابل ازوی استقبال نمودند .

ښاغلی هیونګ سوې ساعت ۵ ونیم عصر روز ۱۶-اسد با ښاغلی خرم وزیر پلان ملاقات نمود .

۱۵-اسد ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اګریمان ښاغلی دګلاس پیتې بریچ که بحیث سفیرکبیر غیر مقیم آسترالیا در افغانستان ازجانب حکومت آنکشور مطا لبه شده بود صادر گردیده است .

۱۸-اسد ۵۴

ښاغلی یانګ هیونګ سوې نماینده خاص ښاغلی کیم ال سونګ رئیس جمهورجمهوريت ديموکراتيک مردم کوريا که برای بازديسد رسمي ودوستانه بکابل آمده است باښاغلی محمدنعم دروزارت امور خارجه ملاقات نمود. همچنان ښاغلی یانګ بادکتور محمد حسن شرق معاون صدارت عظمی در قصر صدارت ملاقات کرد .

طی این ملاقاتها پیرامون موضوعات طرف علاقه دوکشور صحبت بعمل آمد .
نماینده خاص رئیس جمهور جمهوريت ديموکراتيک کوریا باښاغلی وحیدعبدالله معین سیاسی وزارت امورخارجه ملاقات نموده در باره موضوعات مورد علاقه مذاکره کرد .

۱۸-اسد ۵۴

ښاغلی یانګ هیونګ سوې رعوت چاشتی

این نوع اظهارات تبلیغاتی درنظرافغانستان صداقانه نیست وآترا قبول کرده نمیتواند .
مداخلات اخیر حکومت پاکستان یکبار دیگر درامور داخلی افغانستان که آخرین مثالش همین چند روز قبل بادلائل واسناد غیرقابل انکار نزد همگان آشکار گردید ، ادعای حسن نیت آنها میباشد درچنین فضایی امید بهبودروابط بین دومملکت برده شده نمیتواند.

۱۴-اسد ۵۴

قرار داد تورید چارپایه جنراتور دیزلی برق برای تقویه برق شهر هرات دیروزبین افغانستان وچکوسلواکیا در کابل عقد گردید.
قراردادرا انجنیر احمد فرید اسحق رئیس پلان ریاست عمومی آب و برق و ښاغلی شویدا مستشار تجارتي سفارت کبرای چکوسلواکیا درآن ریاست امضاء نمودند .
جنراتور های دیزلی برق به ظرفیت مجموعی سه هار وچار صد وچهل کیلووات امپیر به قیمت پنجمصد وچهل هزارو هفتصدو هفتاد وپنج دالر ازکریدت حکومت چکو سلواکیا تهیه میگردد .

• • •

ښاغلی پانګ هیونګ سوې نماینده خاص ښاغلی کیم ال سونګ رئیس جمهور جمهوريت ديموکراتيک کوريا برای يك بازديد رسمي ودوستانه ازافغانستان وارد کابل گردیده .

ښاغلی علی احمد خرم وزیرپلان وبعضی ازامورین وزارت امور خارجه وشارژدافیر

وزارت خارجه

که از طرف وزارت معارف به کمال امتنان و سپاسگزاری پذیرفته شده است .

۱۹ - اسد ۵۴

دكتور سويانگ چونگ نماينده خاص بناغلی پارك چونگ هی رئیس جمهوريت كوريا برای يك مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان وارد كابل گردید .

بناغلی محمدخان جلال وزیر تجارت بعضی از مامورین وزارت امور خارجه و بناغلی میونگ جون چوی سفیر کبیر جمهوريت كوريا مقیم كابل در میدان هوایی بین المللی كابل ازدكتور سويانگ چونگ استقبال نمودند .

نماینده خاص رئیس جمهوريت كوريا با بناغلی محمدخان جلال وزیر تجارت و بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان ملاقات تعارفی نمود. همچنان بناغلی دكتور سويانگ چونگ با بناغلی وحیدعبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه در آن وزارت ملاقات نموده و پیرامون موضوعات طرف علاقه بین دو کشور مذاکره کرد .

۲۰ - اسد ۵۴

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم دكتوريانگ چونگ نماینده خاص بناغلی پارك چونگ هی رئیس جمهوريت كوريا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . طی این ملاقات دكتور سويانگ چونگ پیام خاص بناغلی رئیس دولت جمهوريت كوريا رابه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود .

اشتراک نمود که از طرف بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان بافتخارش در باغ تپه پغمان ترتیب شده بود .

درین ضیافت بعضی از اعضای کابینه برخی از مامورین عالی رتبه شارژدافیر وعده از اعضای سفارت کبرای جمهوريت دیمو کراتیک مردم كوريا مقیم كابل اشتراک داشتند .

۱۸ - اسد ۵۴

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی یانگ هو نگ سو ب نما یند . خاص رئیس جمهوريت دیمو کراتیک مردم كوريا را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

طی این ملاقات بناغلی یانگ پیام خاص بناغلی کیم ال سونگ رئیس جمهوريت دیمو کراتیک كوريا رابه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود. درین وقت بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ، بناغلی و حید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه بناغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری و شارژدافیر سفارت کبرای جمهوريت دیمو کراتیک مردم كوريا مقیم كابل نیز حاضر بودند .

* * *

بناغلی ناصر عبدالقادر الحدیثی به تعداد (۲۲۶) جلد کتاب درسی دوره های ابتدایی، متوسطه ثانوی رابه بناغلی پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف به اساس موافقتنامه فرهنگی که بین دو کشور موجود است طور تحفه تقدیم نمود

ښاغلي کیم ال سسونګ ر ئیس جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا که برای یک مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان به کابل آمده بود از کابل عزیمت نمود .

ښاغلي علي احمد خرم وزیر بلان، بعضی از مامورین وزارت امور خارجه ، شارژدافیر سفارت کبرای جمهوریت دیموکراتیک کوریا درمیدان هوایی بین المللی بښاغلي یانګ وداع نمودند .

۲۱- اسد ۵۴

دکتور سویانګ چونګ نماینده خاص ښاغلي پارک چونګ هی ر ئیس جمهوریت کوریا که برای یک مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان بکابل آمده بود از کابل عزیمت کرد .

ښاغلي محمدخان جلالر وزیر تجسارت بعضی از مامورین وزارت امور خارجه وسفیر کبیر جمهوریت کوریا در میدان هوایی بین المللی کابل بارکتور سویانګ چونګ وداع نمودند .

دعوتی ازطرف سفارت کبرای جمهوریت کوریا بافتخار دکتور سویانګ چونګ در هوټل انترکانتی ننتال ترتیب شده بود .

۲۲- اسد ۵۴

ایالات متحده امریکا هشت ملیون دالر برای تهیه کودکیماوی به افغانستان قرضه میدهد .

موافقتنامه مربوط این قرضه در کابل عقد گردید .

درین موقع ښاغلي محمدخان جلالر وزیر تجارت ، ښاغلي وحیدعبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ، ښاغلي محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری و ښاغلي میونګ چون چوی سفیر کبیر جمهوریت کوریا مقیم کابل نیز حاضر بودند .

۲۰- اسد ۵۴

دکتور سویانګ چونګ نماینده خاص ښاغلي پارک چونګ هی رئیس جمهوریت کوریا بښاغلي محمد نعیم در عمارت وزارت امور خارجه ملاقات تعارفی نمود .

همچنان دکتور سویانګ چونګ با دکتور محمدحسن شرق معاون صدارت عظمی ملاقات تعارفی بعمل آورد .

طی این ملاقات هانماینده خاص رئیس جمهوریت کوریا بښاغلي محمد نعیم ودوکتور شرق پیرامون موضوعات طرف علاقه صحت نمود .

دکتور سویانګ چونګ در ضیافت چاشتی اشتراک کرد که از طرف ښاغلي محمدخان جلالر وزیر تجارت بافتخارش در باغ تپه پغمان ترتیب شده بود .

درین دعوت بعضی از اعضای کابینه عدهای از مامورین عالیرتبه ، سفیر کبیر و برخی از اعضای سفارت کبرای جمهوریت کوریا مقیم کابل شرکت داشتند .

• • •

ښاغلي یانګ هیونګ سوب نماینده خاص

وزارت خارجه

رأس يك هیأت بدعوت انجمن دوستی اتحاد شوروی و افغانستان برای يك مسافرت دوستانه عازم مسكو شد .

درمیدان هوایی بین المللی کابل سفیر کبیر اتحاد شوروی درکابل باوزیر معارف وداع کرد .

* * *

قرارداد صدور پنج هزار تن بیرایت ازمعدن سنگلان هرات روز ۲۳-اسد بین ریاست پلان وزارت معادن وصنایع و مستشاریست تجارتی سفارت کبرای اتحاد شوروی درکابل به امضاء رسید .

يك منبع وزارت معادن وصنایع گفت: دراین قرارداد قیمت وسطی فی تن بیرایت نسبت بسال گذشته كه بیست و پنج دالر بوده هشت دالر بیشتر گردیده است .

منبع اضافه کرد به اساس این قرارداد ریاست استخراج معادن مكلف است تا پنج هزار تن بیرایت را بصورت سنگ پارچه تانه میزان امسال بطرف اتحاد شوروی تحویل دهد .

۲۵-اسد ۵۴

ازطرف بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلیگرام تبریکه بمناسبت سالگه استقلال اندونیزیا عنوانی بناغلی سوهارتو رئیس جمهور آنکشور به جاگارتا مخابره شده است .

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم طی این تیلیگرام تمنیات خودومردم افغانستان را برای

موافقتنامه راذر حالیکه بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان حاضر بودازجانب افغانستان بناغلی عبدالعزیز فروغ معین وزارت پلان و به نمایندگی حکومت امریکا بناغلی رابرت کرن شارژدافیر سفارت آنکشور مقیم کابل امضاء نمودند .

يك منبع وزارت پلان بعدازامضای موافقتنامه به خبرنگار باختبر گفت :

ازوجه متذکره كه دارای شرایط سهل میباشد درخرید اری سی هزارتن کودکیمیای دای آمونیم فاسفیت طرف ضرورت زراعت کشور حمل ونقل وبیمه آن استفاده خواهد شد .

۲۳-اسد ۵۴

بناغلی مینون سكرتوجنرال اتحادیه نشرات یونسكو برای جنوب شرق آسیا با پوهاند دكتور نوین وزیر اطلاعات وكلتور ملاقات کرد .

طی این ملاقات بناغلی مینون با پوهاند دكتور نوین پیرامون موضوعات طرف علاقه نشراتی ، پروژه ترجمه، طبع ونشر كتب ومجلات برای اطفال وجوانان تبادل نظر کرد.

سكرتر جنرال اتحادیه نشرات یونسكو برای جنوب شرق آسیا به سلسله مسافرت به يكدمه ازكشورهای آسیایی وارد کابل شده است .

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف و رئیس انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی در

يك مسئله داخلي آنكشور ميباشد قتل
شيخ مجيب الرحمن وعده ازديگري از رجال
بنگله ديش راعمل قابل تأسف وانمود كرد .
نطاق افزوده ملت مسلمان بنگله ديش
همدردى كامل ملت و حكومت افغانستان را با
خود دارد و اظهار اميد نموده ملت بنگله ديش
بتواند در فضاي صلح و آرامش زندگي مسعود
واميد بخشي درآينده موفق گردد .

* * *

ښاغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت
امور خارجه بڼا دعوت حكومت اتحاد جماهیر
شوروي برای يك بازديد رسمي ودوستانه
از آنكشور عازم مسكو گرديد .

بعضي از اراکين وزارت امور خارجه
وسفير کبير اتحاد شوروي مقيم کابل درميدان
هوايي بين المللي بښاغلي وحيد عبدالله
وداع نمودند .

۲۹- اسد ۵۴

ښاغلي چوپ هادانو معين وزارت امور
خارجه ونماينده خاص حكومت جاپان بسلسله
بازديد از يكهده كشور هابراي مسافرت رسمي
ودوستانه از افغانستان در رأس يك هيأت
وارد كابل شد .

ښاغلي عبدالصمد غوث مدير عمو مـ
سياسي وزارت امور خارجه و بعضي ازمـ
آن وزارت، سفير کبير جاپان مقيم کـ
ابو بعضي از اعضاي سفارت کبرای موصو ف
از ښاغلي هادانو درميدان هوايي بين المللي
استقبال نمود .

سعادت و ترقی مزید کشور اندونیزیا ابراز
نموده است .

۲۵- اسد ۵۴

قرار داد سروی تأمین برق صفحات شمال
کشور بین افغانستان و اتحاد شوروی عقد
گردید .

باساس این قرارداد برق مورد ضرورت
يك سلسله پروژه های بزرگ صنعتی و
آبیاری که درآينده در صفحات شمال کشور
رويدست گرفته میشود سروی و مطالعه میگردد.
این سروی و مطالعه در چوكات قرضه
اتحاد شوروی در مدت هشت ماه تکمیل خواهد
شد .

قرارداد را در حالیکه انجنیر جمعه محمد محمدی
رئيس عمومی واحد آب و برق حاضر بود از
جانب افغانستان انجنیر فرید رئیس پلان آن
ریاست و از جانب شوروی پ . ایستراتوف
معاون مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد
شوروی مقيم کابل امضاء نمودند .

هنگام عقد قرار داد نمایندگان وزارت پلان
بعضی ازمـ مورین ریاست عمومی آب و برق
وعدهای از اعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی
حاضر بودند .

۲۷- اسد ۵۴

نطاق وزارت امور خارجه طی اعلامیه اظهار
داشت که حكومت افغانستان بحيث يك کشور
این منطقه حوادث اخیر بنگله ديش را با دقت
ودلچسپی تعقيب مينمايد .
نطاق اضافه نمود با وجود آنکه وقایع اخیر

۱۳۰۴ ساله ۵۴

میگیرد .

قرارداد هاراز جانب افغانی در حالیکه انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی آب و برق، نماینده وزارت پلان، اعضای مستشاریت اقتصادی سفارت شو روی مقیم کابل حاضر بودند، انجنیر احمد فرید اسحق رئیس پلان واحد آب و برق و از جانب شوروی معاون مستشاریت اقتصادی سفارت شوروی مقیم کابل یناغلی الیستراتوف امضاء کردند. این پروژه هازکریدت های اتحاد شوروی تمویل میگردد .

* * *

یناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه که بنابعدعوت حکومت اتحاد شوروی مصروف بازرید از آنکشور میباشد با یناغلی واسیلی کوزنیستوف معاون اول و زارت خارجه اتحاد شوروی و همچنان یناغلی سییون گوزیروف معاون وزیر خارجه آنکشور مذاکراتی انجام داد .

آنهاطی این مذاکرات درباره روابط افغانستان و اتحاد شوروی، مسایل منطقه و بعضی موضوعات مهم بین المللی مورد علاقه دوکشور تبادل نظر کرده اند .

یناغلی نور احمد اعتمادی سفیر کبیر جمهوری افغانستان درمسکو نیز درمذاکرات اشتراک داشت .

* * *

ازطرف یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوریست

قرارداد احداث شبکه های شهری بسرق مزار شریف و ولسوالی بلخ ولایت بلخ و قرارداد سروی و پروژه سازی لین انتقال برق از گلپهار تا تونل سالنگ بین افغانستان و اتحاد شوروی عقد گردید .

بموجب قرارداد اولی سامان آلات و مواد ساختمانی شبکه های شهری برق مزار شریف و ولسوالی بلخ که امور سروی و پروژه سازی آن قبلا تکمیل گردیده است تهیه میشود . احداث این پروژه امکانات توزیع برق مورد نیاز موسسات صنعتی منازل و سایر مستهلکین شهر های مزار شریف و بلخ با در نظر داشت انکشافات اقتصادی واجتماعی منطقه تأمین میگردد .

به موجب قرارداد دومی و سومی پروژه سازی لین انتقال بق از گلپهار الی تونل سالنگ بطول چهل کیلومتر با سب ستیشن درسالنگ و توسعه سب ستیشن گلپهار و رسانیدن برق به تونل سالنگ ومحلات فلاتک سنگ و گهواره سنگ صورت میگردد .

مشخصات تخنیکی و اقتصادی این لین با در نظر داشت دورنمای اتصال سیستم برق کابل با سیستم برق شمال تثبیت میگردد .

با اكمال این پروژه زمینه تدارك انرژی برق برای حفظ و مراقبت شاهراه و تونل سالنگ مساعد شده و ضمنا باتدارك برق آبی درایام زمستان گالری های سالنگ بصورت بهتر مورد استفاده ترافیک قرار

ښاغلی عبدالصمد غوث مدير عمومي سياسي وزارت امور خارجه ملاقات هايي بعمل آورد. طي اين ملاقاتها پيرامون يك سلسله پروژه هاي انكشافی كه به همكاري كشور جاپان در نظر است تكميل گردد وموضوعات مورد علاقه ديگر مذاكره وتبادل نظر صورت گرفت.

* * *

ښاغلی وحيد عبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه بښاغلی محمدالله خانوف معاون صدرهيات رئيسه شوراي عالي اتحاد شوروي درقصر كريمين ملاقات نمود .

آنها طي اين ملاقات درمورد روابط افغانستان واتحاد شوروي مسايل منطقه وساير موضوعات بين المللي طرف علاقه تبادل نظر كردند . در اين مذاكرات ښاغلی نوراحمد اعتمادی سفير كبير جمهوريت افغانستان مقيم مسكو وښاغلی كوزنتسوف معاون وزارت خارجه اتحاد شوروي نيز شركت داشتند .

۱ سبيله ۵۴

اعلامه آتی از طرف وزارت امور خارجه افغانستان صادر گرديده است :

به تعقيب اظهارات مورخ ۲۶-اسد ۱۳۵۴ نطق وزارت امور خارجه مبنی بر اینکه افغانستان بحیث يك کشور منطقه جریانات و انكشافات اوضاع دربنگله دیش رابدقت و دلچسپی تعقيب مینماید. حکومت افغانستان به حکومت جدید بنگله دیش که تحت رهبری ښاغلی خنده کار مشتاق احمد رویکار آمده است اطلاع دادکه علایق ومناسبات خویش

رومانیا تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی نیکولای چایسکو رئیس جمهور آنگشور به بخارست مخابره گردیده است .

۳۰-اسد ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم ښاغلی چویم هادانومعین وزارت امور خارجه ونماینده خاص حکومت جاپان رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

طی این ملاقات ښاغلی هادانوپيام خاص ښاغلی تاکیوميکی صدراعظم جاپان را به ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم تقدیم نمود. دراین وقت ښاغلی علی احمدخرم وزیر پلان ، ښاغلی محمد اکبر رئیس دفترجمهوری ښاغلی عبدالصمد غوث مدير عمومي سياسي وزارت امور خارجه وښاغلی جین جی یامادا سفيرکبير جاپان مقيم کابل نيز حاضر بودند.

* * *

ښاغلی چویم هادانومعین وزارت امور خارجه ونماینده خاص حکومت جاپان بښاغلی محمدنعیم درعمارت وزارت امور خارجه ملاقات نمود .

همچنان ښاغلی هادانو بادکتور محمدحسن شرق معاون صدارت عظمی ملاقات کرد . طي این ملاقات هانماینده خاص حکومت جاپان بښاغلی محمد نعیم و دکتور حسن شرق پیرامون موضوعات طرف علاقه دو کشور صحبت نمودند .

ښاغلی هادانو بښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان، ښاغلی محمدخان جلالروزیرتجارت

رابابنگله دیش ادامه خواهد داد .

۲ سنبله ۵۴

پوهاند عبدالقيوم وزير معارف و رئيس انجمن دوستي افغانستان و اتحاد شوروي كه بدعوت انجمن دوستي اتحاد شوروي و افغانستان در رأس يك هيات برای انجام يك مسافرت رسمي و دوستانه به اتحاد شوروي رفته بود ب وطن مراجعت نمود .

درميدان هوايي بين المللي کابل سفير کبير اتحاد شوروي برای استقبال پوهاند عبدالقيوم حاضر بود .

* * *

ښاغلی وحيد عبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه در رأس يك هيات افغاني جهت اشتراك در جلسات وزراي خارجه كشورهاي غيرمنسلک وارد ليما مرکز پيرو گرديد .

کنفرانس وزراي خارجه كشورهاي غيرمنسلک بتاريخ سوم سنبله در ليما دایر گرديد و طی آن راجع به هم آهنگي موقف کشور های

مذکور روی مسایل شامل آجندای جلسه آینده مجمع عمومی ملل متحد بحث گردیده و همچنان مسوده آجندای کنفرانس سران کشور های غيرمنسلک که قرار است سال آینده در کولمبو مرکز سریلانکا دایر گردد تهیه خواهد شد .

* * *

ښاغلی حسین داوودی سفير کبير ایران مقیم کابل با پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور ملاقات نمود .

ضمن این ملاقات سفير ایران سند مربوط به دوصد وييست و دو هزار ويكصد و شصت و هفت دالر كمك بلاعوض كشورش را به مقصد تهیه ماشین طباعتي بوزیر اطلاعات و کلتور تفویض نمود که باتشکر پذیرفته شد .

* * *

ښاغلی چوبوم هادانومعین وزارت خارجه و نماینده خاص حکومت جاپان از کابل عزیمت نمود .

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه ، بعضی از مامورین آن وزارت ښاغلی جین جی یامادا سفير کبير و برخی از اعضای سفارت کبرای جاپان درمیدان هوايي بين المللي کابل با ښاغلی هادانوداع نمودند .

ښاغلی چوبوم هادانوبه سلسله بازدیداز بعضی کشور هادر رأس يك هيات برای يك مسافرت رسمي و دوستانه وارد کابل شده بود .

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ضافتي بافتخاروی درهوتل انترکانتي ننتال ترتیب داده بود که در آن بعضی از اعضای کسا بينه مامورین عالیرتبه وزارت امور خارجه و بعضی وزارت های دیگر، سفير کبير و برخی از اعضای سفارت کبرای جاپان مقیم کسا بل اشتراك ورزيده بودند .

قبل از عزیمت ښاغلی هادانوالیوم مسافرت وی و همراهانش که توسط ریاست آژانس

باختر تهیه شده بود به وی اهد گردید .

میگردد .

۲ سنبله ۵۴

پوهانداکتر نظر محمد سکندر وزیر صحنیه بنایدعوت وزیر صحنیه اتحاد شوروی برای یک مسافرت رسمی در رأس یک هیأت عازم آنکشور شد .

درمیدان هوایی بین المللی کابل سفیر کبیر اتحاد شوروی برای وداع حاضر بود .

• • •

قرارداد خریداری هفتصدونودوهفت هزارو یکصدوچهل کیلو روغنیا ت تخنیکي طرف ضرورت دواير وموسسات به قیمت مجموعی چار صدوپنجاه هزارونصد وهشتاد وهفت دالرو هشتادوپنچ سنت بین ریاست انحصاری دولتی ونمایندگی تجارتی شوروی در کابل عقد شد .

۴ سنبله ۵۴

هیأت تجارتی افغانی بریاست رئیس تجارت خارجی وزارت تجارت برای ادامه مذاکرات روی موافقتنامه جدید تجارتی بین دولت جمهوری افغانستان وجمهوریت هند عازم دهلی شد .

یک منبع وزارت تجارت گفت که مذاکرات ابتدایی بین هیأت های طرفین چندی قبیل درکابل صورت گرفته بود .

۸ سنبله ۵۴

به اساس موافقه ایکه بین وزارت تجارت ووزارت زراعت ایران صورت گرفته است پانزده هزار تن کنجاره به ایران صادر

به اساس این موافقه هفت هزاروپنچصد تن کنجاره ازموسسه پنبه وروغن نبا تی هلمند وهفت هزارو پنچصد تن کنجاره از موسسه سپین زربه موسسه صندوق عمران مراتع ایران تحویل داده میشود .

ترتیبات حمل ونقل کنجاره رسانیده مشهد توسط ترانسپورت های افغانی گرفته شده است .

• • •

بیش از شانزده هزارونه صدتن میوه خشک زیتون، پوست شیرین بویه و دیگر اشیاء درپنج ماه اول امسال ازطریق بندر حیرتان بخارج صادر گردیده است .

منبع اضافه کرد اشیای صادر شده عبارت ازکشمش، بادام، زغر ، مغز خسته، زیتون، پوست، شیرین بویه ، سمندت وغیره اشیاء واموال وارداتی شامل ماشین آلات ، شکر، چای ، رخت، موادتعمیراتی، تیل خاک، قیر، روغنیا ت موتر میباشد .

• • •

ازطرف شاعلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روزملی لیبیا تیلگرام تبریکه عنوانی شاعلی معمر القذافی رئیس شورای انقلابی آنکشور به طرابلس مخابره گردیده است .

۹ سنبله ۵۴

روژملی پشتونستان درکابل ومراکزولایات کشور بامراسم شاندار ی برگزار گردید .

مراسم روزپشتونستان در کابل با قرائت آیات چند از کلام الله مجید ساعت هشت صبح در پشتونستان میدان آغاز گردیده و متعاقباً دکتور غلام سخی نورزاد کابل بناروال بیانیه اش را پیرامون این روز تاریخی برادران پشتونستانی مایراد نموده و بیرق ملی پشتونستان برافراشته شد .

درین مراسم بناغلی محمد نعیم ، دکتور محمد حسن شرق معاون صدارت عظمی، اعضای کمیته مرکزی و هیأت کابینه، مامورین عالیترتبه عسکری و ملکی، بناغلی اجمل ختک، بناغلی خان محمد ایوب خان اخکزی وعده دیگر از مشران پشتونستانی های مقیم کابل ، متعلمین لیسسه های خوشحال خان ورحمن بابا وجمعیت انبوهی از شهریان کابل حضور داشتند .

بعد از بیانیه بناروال بیرق ملی پشتونستان در حالیکه مارش ملی پشتونستان پخش میشد در بین ابراز احساسات و کف زدنهای ممتد حضار در اهتزاز درآورده شد .

متعاقباً پارچه شعر پشتو بنام خپل وطن ته خطاب اثر بناغلی ولی محمد طوفان و پارچه شعر دری اثر بناغلی توفیق تحت عنوان آزادی بشر توسط نطقان رادیو افغانستان قرائت گردید .

سپس بناغلی اجمل ختک بیانیه مبسوطی در پیرامون تجلیل روز پشتونستان و مجادلات پیگیر مردمان پشتون و بلوچ در راه احقاق حقوق مسلم شان ایراد نموده و برجته های مختلف مبارزات طولانی پشتون و بلوچها در

راه اعاده حقوق حقه شان روشنی انداخت . بناغلی ختک در حالیکه اظهاراتش از طرف حضار با احساسات زاید الوصفی بدرقه میشد از پشتیبانی دوامدار دولت جمهوری افغانستان و مردم دوست برادر افغان در زمینه ابراز امتنان نمود. مراسم با پخش ترانه ثبت شده ای زماوطنه و اجرای اتن ملی توسط شاگردان جوان لیسسه های رحمن بابا و خوشحال خان انجام یافت .

میدان پشتونستان بمناسبت تجلیل این روز خجسته مردم پشتون و بلوچ با بیرق های ملی دولت جمهوری افغانستان و بیرق های ملی پشتونستان مزین گردیده و فوتو های رهبر انقلاب بناغلی محمد داؤد وزعیم بزرگ پشتونستان خان عبدالغفار خان وهم چنان شعارهای به خط جلی روی پارچه های تکه جلب نظر میکرد .

در جریان مراسم شماره های فوق العاده روز نامه های جمهوریت ، هیواد، انیس و کابل تایمز وهمچنان جریده های پامیر وزیری و کتابهای تحت عنوان توده وینه و دخپلواکی تړون توزیع گردید .

شماره های فوق العاده روزنامه ها و جراید مرکز بابیرق پشتونستان مزین بوده و علاوه

از آنکه فوتوهای زعمای پشتون و بلوچ در آنجا بچاپ رسیده است حاوی مضامین، مقالات، سرمقاله ها و اشعار پیرامون مبارزه مردم پشتونستان میباشد .

روز نامه هاطی سرمقاله های شان یکبار

درمقرآن مؤسسه درنيويارک آغاز گرديد .
 اين جلسه که به تعقيب جلسه خاص
 ششم ملل متحد صورت ميگيردبراي موضوعات
 انکشاف وهمکاري بين المللي اقتصادي منجمله
 تاسيس يك نظام جديد اقتصادي بين المللي
 که يك اساس مهم براي انکشاف و رفع موانع
 ومشکلات اقتصادي جهان بشمار ميرود
 تخصيص داده شده است .

همچنان در اين جلسه بشمول ساير
 موضوعات مربوط به روابط اقتصادي بين المللي
 موضوع پيشرفت هاي همکاري هاي تخنيکي
 بين کشور هاي درحال رشد وتدابير خاص
 راجع به رفع نيازمندي هاي مخصوص کشور هاي
 محاط به خشکه نيز مطرح بحث قرار خواهد
 گرفت .

رياست هيأت افغاني رادر جلسه خاص
 هفتم مجمع عمو مي ملل متحد ښاغلي
 وحيدعبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه
 بعهده خواهد داشت .

۱۲ سنبه ۵۴

دكتور عبدالخالق معاون رياست عمومي هوانوردی
 و ملکی وتوريزم براي اشتراك در کنفرانس
 منطقوي هواشناسي عازم سريلانکا گرديد .
 درين کنفرانس پيرامون موضوعات مربوط
 به هواشناسي بحث ومذاکره صورت خواهد
 گرفت دوکتر خالقي پس از ختم کنفرانس
 بدعوت مقامات مربوط هند از پروژہ هاي
 هواشناسي آنکشور نيز ديدن خواهد کرد .

ديگر پشتيباني دولت جمهوري افغانستان
 وملت افغان رادرراه مبارزه پشتونها وبلوچها
 براي بدست آوردن حقوق مسلم و آزادي
 شان تاکيد نموده اند. راديو افغانستان نيز
 پروگرام خاصي به مناسبت روز ملي پشتونستان
 نشر کرد .

۱۰ سنبه ۵۴

قرارداد پروگرام همکاري فرهنگي براي
 سال هاي ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶ بين دولت جمهوري
 افغانستان و جمهوريت هند در وزارت اطلاعات
 و کلتور امضاء شد .

قرارداد رازاجانب افغانستان پوهاندکتر
 نوين وزير اطلاعات و کلتور و از طرف هند
 ښاغلي سنگه سفيرکبير آنکشور در کابل
 امضاء کردند .

يك منبع وزارت اطلاعات و کلتور گفت :
 بموجب اين قرارداد تبادلات فرهنگي و کلتوري
 بين دوکشور در سالهاي متذکره صورت ميگيرد.
 هنگام امضای قرارداد نماينده وزارت امور
 خارجه ، بعضی ازاراکين وزارت اطلاعات
 و کلتور وبرخی ازاعضای سفارت هند درکابل
 حاضر بودند .

* * *

ښاغلي وحيدعبدالله بعد از اشتراك در
 جلسه وزرای خارجه کشور هاي غيرمتسلک
 درليما مرکز پيرو باهيأت معيتي خود به نيويارک
 مواصلت کرد .

۱۱ سنبه ۵۴

جلسه خاصی هفتم مجمع عمومي ملل متحد

۱۳ سنبله ۵۴

چهار صد و پنجاه هزار دالبرای ساختمان عمارات مکاتب ابتدایی و جای رهایش معلمین ازطرف ایالات متحده امریکا بوزارت معارف مساعدت بلاعوض میشود .

قرارداد تادیه این وجه توسط دکتور عبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف و ښاغلی پروان آمراداره انکشاف بین المللی امریکا درکابل بامضاء رسید .

یک منبع وزارت معارف گفت که از این مساعدت درپروژه های فرهنگی شامل ساختمان عمارات مکاتب ابتدایی و مناسبت رهایش معلمین درمناطق مختلف ولایت پروان استفاده بعمل می آید .

معین معارف درمراسم تهداب گذاری گفت: تحولات بنیادی در سیستم تعلیم و تربیه کشور مطابق نیازمندی های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی افغانستان و بادر نظر داشت روش های جدید تعلیم و تربیه به میان آمده که البته ساختمان تعمیرات مکاتب و جای رهایش معلمان مسافر که آنهم درکیفیت تعلیم و تربیه موثر میباشد دراین رفورم گنجانیده شده است .

معین اول معارف در ختم بیانیه اش از مساعدت اداره انکشاف بین المللی امریکا و همچنان ازاهالی لوی ولسوالی کاپیسا و ولایت پروان که درتطبیق پلان های عمرانی و رفیورم معارف کمک کرده و هم ازآغاز سال تاکنون شصت جریب زمین را برای ساختمان مکاتب

به معارف مساعدت نموده اند ابراز تشکر نمود. این پروژه عمرانی که تطبیق آن درمناطق مختلف پروان آغاز شد شامل سی مرکز فرهنگی میباشد و در ۱۵۰ روز تکمیل خواهد شد .

• • •

پوهاند دکتور نظر محمد سکندر وزیر صحتیه که بدعوت ښاغلی پتروفسکی وزیر صحتیه اتحاد شوروی برای یک مسافرت دوستانه به آنکشور رفته بود بکابل مراجعت کرد . پوهاند سکندر طی اقامت در اتحاد شوروی از موسسات صحتی مسکو، لنینگراد، تاشکند و سمرقند دیدن کرده است .

هنگام مواصلت وزیر صحتیه بمیدان هوایی بین المللی کابل سفير کبير اتحاد شوروی ازوی استقبال نمود .

• • •

میرمن مالچونورئیس صلیب احمر مسکو و ښاغلی سوکولوف رئیس صلیب احمر لنینگراد بدعوت جمعیت افغانی سره میاشت وارد کابل شده و درمیدان هوایی از طرف نماینده سره میاشت استقبال گردیدند . قرار است هیأت صلیب احمر شوروی طی اقامت در افغانستان از فعالیت جمعیت افغانی سره میاشت دیدن نماید .

۱۴ سنبله ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت روز آزادی کشور قطر عنوانی والا حضرت خلیفه

بن حماد الثاني امير قطريه الدوها مخابره
گړدیده است .

۱۴ سنبله ۵۴

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و
صدراعظم به مناسبت روزملي برازيل تيلگرام
تبريكيه عنواني ښاغلي ارستوگابزل رئيس
جمهور فدراتيف برازيل به ريودو ژانيرو
مخابره گړدیده است .

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و
صدراعظم تيلگرام تبريكيه به مناسبت روز
ملي جمهوريت ديموكراتيك مردم كوریا عنواني
ښاغلي كيم ال سونگ رئيس جمهور آنكشور
به پيونك يانگ مخابره گړدیده است .

۱۵ سنبله ۵۴

ښاغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت
امور خارجه بادكتور هنري كيسنجر وزير امور
خارجه امريكا ملاقات نموده است . ايسن
ملاقات راجع به علايق دوکشور و مسايل
بين المللي مورد علاقه افغانستان و اتازوني
درفضای دوستانه و صميمانه ای صورت گرفت .
درين موقع ښاغلي عبدالله ملكيار سفير
كبير افغانستان درواشنكتن معين وزارت امور
خارجه امريكا و آمرشعبه امور افغانستان در
وزارت خارجه آنكشور نيز حاضر بودند .

۱۷ سنبله ۵۴

ښاغلي الهادي عمر الحرك سفير كييسر
منتخب ليبيا در افغانستان برای تقدیم

اعتماد نامه اش وارد کابل گردید .

• • •

هفتمين جلسه نمايندگان بين المللي آسيا
در حوزة جنوب آسيا بمنظور مطالعه انكشاف
توريزم بين ممالك شامل حوزة در هوتل
انتركانتي ننتال برگزار گردید .

ښاغلي محبوب الله سراج رئيس گرځندوی
پيرامون فعاليت های گرځندوی در کشور
بيانيه ايراد نموده وانعقاد اين جلسه در کابل
وسپمگيري نمايندگان عضو اظهار قدردانی
نمود .

اشترک کنندگان جلسه در باره انكشاف
توريزم تسهيلات مزيد در ساحه توريستی
ترانسپورت هوايي وزمينی و پروژه های
مربوط به توريزم در ممالك شامل حوزة بياناتي
داده و برگزارى چنين جلسات رار انكشاف
توريزم بين ممالك عضو مفيد خواندند .

دراين جلسه نمايندگان افغانستان ، هند،
ايران، نيپال، سريلانكا وبنگله ديش بشمول
نمايندگان كمپني های هوايي و نمايندگي های
مسافرتي و هوتل های ممالك شامل حوزة
اشترک داشتند .

شاملين جلسه از آثار باستانی در ولايت
باميان ديدن کردند .

• • •

قرارداد مطالعات تخنيكي واقتصادی هشت
پروژه مربوط به رياست ارزاق و احتياجات
عامه وزارت مسا ليه بامشخصات اقتصادي
سفارت کبرای شوروی در کابل عقد گردید .

وزیرا آنکشور به صوفیه مخابره گردیده است .

• • •

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت زلزله اخیر در ترکیه و تلفات وارده از آن تیلگرام همدری عنوانی ښاغلي فخری کوروترک رئیس جمهور آنکشور به انقره مخابره گردیده است .

• • •

متن بیانیه ښاغلي وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه درجلسه کامله کنفرانس وزرای خارجه کشور های غیرمنسلک ښاغلي رئیس !

اولترازهمه ازجانب خود و هیاتم مراتب قدردانی خویش رانسبت به پذیرایی ومهمان نوازی گرمی که ازطرف حکومت ومردم پیرو ازمادركشور شما بعمل آمده است اظهار مینمایم .

خوشحالیم درین کشور باستانی که بانی عنعنات عالی وکلثور بزرگ میباشد جمع گردیده بازیابی کشور شما واستقبال نیک حکومت ومردم پیرو روبرو میگردیم .

همچنان اجازه بدهید ښاغلي رئیس از انتخاب شما بریاست این کنفرانس تبریکات صمیمانه هیأت افغانی رااظهار نمایم این انتخاب نه تنها شناخت شخصیت شما رااثبات میسازد بلکه بیانگر اهمیتست که بشکو ر شما قایل شده اند.

قرارداد راښاغلي محمد آصف رئیس ارزاق واحتیاجات عامه وښاغلي بـریس تیتو ف مستشار اقتصادی سفارت کبرای شوروی دروزارت مالیه امضاء کردند . بموجب این قرارداد مطالعات تخنیکی واقتصادی پروژه های ارزاقی که شامل فابریکه نان پزی در کابل به ظرفیت شصت وپنج تن وفابریکه های نان پزی شهر های مزارشریف وهرات به ظرفیت بیست تن دربست وچهار ساعت وهمچنین دستگاه نان پزی تجربوی کابل به ظرفیت شش تا هفت تن درروز سیلوی مزارشریف به ظرفیت بیست هزار تن آسیاب های سیلو درمزارشریف وهرات هریک به ظرفیت شصت تن دربست وچهار ساعت و تجدید دستگاه نان پزی فعلی سیلو بظرفیت نودتن دربست وچار ساعت میباشد در مدت پنج ماه به همکاری متخصصین شوروی انجام مییابد .

يك منبع ریاست ارزاق گفت که پروژه های متذکره درچوکات کریدت سه صدو هشت ملیون روبل اتحاد شوروی در نظر بودوبعد ازانجام مطالعات تخنیکی واقتصادی آن به احداث پروژه ها اقدام خواهد شد .

۱۸ سبته ۵۴

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم پیام های تبریکیه به مناسبت روز ملی جمهوریت مردم بلغاریا عنوانی ښاغلي تیودورزیفکوف رئیس شورای عالی دولتی وښاغلي ستانسکوتودوروف رئیس شورای

ښاغلی رئیس !

با استفاده از فرصت شمول سازمان آزادی
بخش فلسطین، حکومت مؤقتی انقلابی و پتنام
جنوبی، جمهوریت دیموکراتیک کوریا و پاناما
رادر گروپ کشور های غیر منسلک تبریک
میگویم .

صلح وامنیت بین المللی میباشد ما باید از
فعالیت های آن موسسه بغرض نیل با هدف
آن پشتیبانی کامل نموده و از تضعیف موسسه
مذکور جلوگیری نمائیم .

ښاغلی رئیس !

طوریکه مشاهده میشود در بررسی و حل
مسایل حاد بین المللی در سازمان توجه لازم
بعمل نمی آید که البته این وضع غیر قابل
تحمل است . با آنهاییکه ملل متحد را یک
موسسه ضعیف تصور نموده اند و آنرا محض
محل مناقشه موضوعات بین المللی میدانند
باید تذکر داد که ضعف این سازمان از منشور
آن نشأت نکرده بلکه از سیاست کشورهای
عضو آن منشأ گرفته است ماعقیده راسخ داریم که
کشورهای عضو با کوششهای متداوم شان برای حل
مناسب موضوعات این سازمان جهانی حقیقتاً قدرتی
برای حفظ صلح شناخته شده مسؤولیت های
خود را ایفاء خواهند نمود .

ښاغلی رئیس !

در حالیکه انکشافات جدید مانند انفراس
امنیت و همکاری در اروپا را استقبال مینمائیم
این موضوع را نیز قابل یادآوری میدانیم که با
وجود بهبود مناسبات بین المللی خطرات و تهدیدات
که متوجه صلح جهانی میباشد کاهش قابل
ملاحظه بی نیافته است .

روحیه دیتانت در مناسبات قدرت های
بزرگ که ثمره آن کنفرانس امنیت و همکاری
در اروپا میباشد استقبال مینمائیم دیتانت
بانیست محدود به یک ساحه مشخص جغرافیایی

ما موفقیت اعضای جدید را خواسته و همکاری
با آنها را در آینده آرزو مینمائیم بغرض تقویه
مزید جنبش عدم انسلاک ما بایست همبستگی
تساند و روحیه همکاری را که قدرت سیاسی
واخلاقی مارا تأمین نموده است تشویق نمائیم
قدرت گروه کشور های غیر منسلک در پرنسب
های قبول شده گروپ مضمر است و ما بایست
به جریاناتی که به مخالفت عدم انسلاک قیام
نموده و سهم مؤثر مارا در مناسبات بین المللی
به مخاطره میاندازد متوجه باشیم .

ښاغلی رئیس ! افغانستان بحیث یکی از
کشور هایی که عدم انسلاک را از سال هایدینسو
پیروی مینماید و بحیث یک عضو وفادار ملل
متحد سیاست خارجی خود را بالای پرنسب
های عدم انسلاک بیطرفی فعال و مثبت -
همزیستی مسالمت آمیز با تمام کشور های
صلحدوست و قضاوت آزاد در مورد تمام مسایل
بین المللی بنانهاده است .

افغانستان هر تدبیری را که بمنظور تقویه
موسسه ملل متحد و فعالیت های حفظ صلح
آن موسسه گرفته شود پشتیبانی خواهد کرد .
از آنجا که پیشرفت تنهادر سایه صلح و آرامش
میسر میشود و موسسه ملل متحد یگانه حامی

عادلانه و پایداری را در شرق میانه منوط به اعاده حقوق مردمان فلسطین و واگذاری خاکسپای اشغالی عربی از طرف اسرائیل میدانند .

بایادآوری اشغال ناچای سرزمین هابزور، حکومت افغانستان از موقف برادران فلسطین خود پشتیبانی نموده و همواره با جامعه بین المللی اخراج عاجل و بدون قید و شرط اسرائیل را از سرزمین های اشغالی اعراب مطالبه مینماید بی اعتنایی و مقاومت اسرائیل علیه فیصله های شورای امنیت و اسامبله عمومی ملل متحد و همچنان باالمقابل اجتماعات بین المللی منشور ملل متحد و فیصله های آن نه تنها باعث وخامت بیشتر اوضاع شده بلکه امنیت و صلح جهانی را نیز تهدید میکند .

حکومت و مردم افغانستان عقیده دارند که صلح دوامدار تنها زمانی برقرار شده میتواند که مردمان فلسطین به حقوق حقه و ملی خویش برسند و حق غیرقابل انکار آنها مبنی بر باز گشت شان به وطن آبا و اجداد ایشان اعاده شود .

بناغلی رئیس !

ظلم و استبداد و انکار از حقوق حقه خود ارادیت مردم در هر منطقه جهان موجب بروز تصادمات و تنش می گردد . با تأسف باید اظهار نمود که هنوز هم بعضی کشور هایی هستند که سیاست شانرا از استعمار قرن ۱۹ به میراث گرفته اند . این کشور ها توسط عناصر ارتجاعی در مسایل داخلی دولیکه آرزوی آوردن ریفرم بنیادی اقتصادی و اجتماعی را در راه

و با پرابلم های مشخص نبوده بلکه تمام جهان و همه پرابلم های مورد علاقه بین المللی را احتوا نماید . دیتانت باید در راه حل مسایل مهم جهانی از قبیل حق تعیین سر و نوشت مردمان امحای تسلط خارجی خلع سلاح و تأمین نظم عادلانه سیاسی و اقتصادی جهان بذل مساعی مینماید . طوریکه همیشه گفته ایم نیل به اهداف دیتانت بدون همکاری کامل تمام اعضای جامعه بین المللی مخصوصا کشور های غیرمنسلک که زمینه دیتانت را فراهم نموده اند . امکان پذیر نیست .

بناغلی رئیس !

مسایل مهم مانند امحای استعمار معضله شرق میانه ، نظم جدید اقتصادی بین المللی توجه وغور مزید ما را ایجاب مینماید حل مسایل مذکور به تصمیم دسته جمعی و عقیده ما به اعمال فیصله نامه هاییکه قبلا اتخاذ نموده ایم و یادآورنده به تصویب خواهیم رسانید ارتباط دارد .

بناغلی رئیس !

وخامت اوضاع در شرق میانه و سیاست تجاوزکارانه اسرائیل افکار مردمان صلح دوست را همواره به مسئله شرق میانه معطوف میسازد .

تنها دادن مساعدت به مردمان فلسطین و کشور های عربی در مورد معضله شرق میانه کافی نیست بلکه بانیست طرق حل عادلانه معضله را جستجو نمائیم با پشتیبانی از موقف کشورهای غیرمنسلک هیأت افغانی صلح

های دیگر افریقا گردیده و سبب شده است تا توجه بیشتری به آنها میندول شور .

البته کمکهای مادی و معنوی کشور های بیطرف و دول دوست دیگر به نهضت های آزادی بخش در افریقا قابل تحسین است و بدون شک ادامه این مساعدت ها آنها خواهند توانست اقدامات جدیتر و موثرتری بر علیه استعمار و ختم تسلط اجانب در سر زمین های شان اتخاذ نمایند .

افریقای جنوبی با قبول پالیسی حقارت آمیز اپارتاید و تبعیض نژادی تأمین صلح در ارجحان به مخاطره انداخته است . لهذا حکومت افغانستان از مساعدتهای سیاسی، اقتصادی و نظامی یکعمده کشورها به رژیم نژاد پرست افریقای جنوبی و رودیشیای جنوبی اظهار تأسف نموده و این عمل را بی اعتنائی بحال ملیون هامردمی میدانند که تحت ظلم و فشار رژیم های نژادپرست آنجا قرار دارند .

ښاغلی رئیس !

باتائید مجادلات آزادیخواهی مر دمان زیمباوی، افریقای جنوبی و مردمان دیگر یکه برای حصول استقلال شان میجنگند بائیست مساعی همگانی بخرج دهیم تا آخرین نشانه های استعمار تسلط اجانب و تبعیض نژادی و اپارتاید از صحنه گیتی نا بود گردد .

وقتی از اوضاع بحرانی و کشیدگی جهان سخن بمیان می آید بی مناسب نخواهد بود تذکری از مشکل قبرس داره شود که از مدت زیادی بدینسو ادامه داشته و راه حلی پیدا

پیشرفت مردمان شان دارند مداخله مینمایند. ما توقع داریم کشور های که چنین سیاست راپیروی مینمایند مورد توبیخ قرار گیرند .

اگر دریك گوشه از جهان بروز بعضی واقعات ناخوش آیند مارا متأ ثر میسازد خوشبختانه در گوشه دیگر حدوث بعضی رویداد ها که مژده پیروزیها بر ظلم و تسلط اجانب است مایه مسرت مامیگردد . ختم مظفرانه مجادله طولانی و دشوار مردم کمبودیا و حکومت مؤقتی انقلابی ویتنام جنوبی برای آزادی مؤید این عقیده ماست که صفحه جدیدی در تاریخ جهان گسترش یافته و بشر برای نیل بیک زندگی با امن و صلح و رسیدن با اهداف مهم سیاسی اقتصادی واجتماعی نمیتواند دست یابد مگر اینکه به حقوق حقه کشورها احترام گذارد ، موجب مسرت است که حکومت کمبودیا و حکومت مؤقتی انقلابی ویتنام جنوبی تصمیم شانرا مبنی بر پیروی از پرنسیپ های عدم انسلاک ابراز نمود .

ښاغلی رئیس !

بین واقعاتیکه در جریان سال گذشته اتفاق افتاد یکی هم زوال استعمار در سر زمین های تحت تسلط پرتگال است . حصول استقلال گیتی بیساو، کیپوردی، ساتومی و پرنسیپ و موزمبیق که این کشور هارادر قطار کشو ر های آزاد جهان در آورد امیدواریم به کسب آزادی واستقلال سایر خطه های تحت استعمار منجر شود . این کامیابیها و پیشرفت های دیگری که نصیب نهضت آزادی بخش در قسمت

نکرده و از چندین سال بدینطرف توجه جامعه بین المللی را جلب نموده است . حکومت افغانستان از تمامیت ارضی، استقلال و آزادی قبرس پشتیبانی مینماید .

ما آرزو داریم براساس فیصله نامه های شورای امنیت و مجمع عمومی وزیر نظرمنشی عمومی هردو جامعه قبرس موفق به حل اختلافات و حصول حقوق شان گردند .

بناغلی رئیس !

هیأت افغانی از اقدامات اتخاذ شده در مورد اعلام بعضی از مناطق جهان بحیث مناطق صلح پشتیبانی و حسن استقبال می نماید . فیصله های ملل متحد درین زمینه که طی آن از اعضای شورای امنیت و استفاده کنندگان دیگر بفرهنگ تقاضا شد تا حمایت کامل شانرا در تاسیس بفرهنگدهی حیث منطقه صلح مطابق ضرورت و آرزو های مردم آنجا اعلام دارند و از مساعی شان برای توسعه اقتصادی منطقه که صلح و امنیت از شرایط ضروری آن پنداشته میشود . دریغ نورزند طرف قبول و توجه خاص افغانستان است .

افغانستان پیشنهاد مدغاسکر را در مورد دایر نمودن کنفرانس با اشتراك كشور های ساحلی و غیر ساحلی در راه تطبیق اعلامیه ملل متحد تأیید میکند . حفظ و نگهداری این ساحه وسیع از رقابت قدرتهای بزرگ كمك قابل ملاحظه را در تحکیم قوای صلح درین قسمت حساس جهان خواهد نمود .

بناغلی رئیس !

دربینانیه های قبلی که ایراد گردید از عدم

مساوات اقتصادی بین كشور های روبانكشاف و كشور های توسعه یافته كه نزد هیأت افغانی دارای اهمیت خاص است بحث بعمل آمد .

قیمت جهانی مواد اولیه مداوم روبه نزول است در حالیکه اجناس ساخته شده كه نقش مهم را در طرز العمل انكشافی كشور های در حال توسعه بازی میکند قوس صعودی را میپیماید .

اقتصاد كشور های روبه انكشاف بنا بر عدم ورود مداوم اجناس شان به مارکیتهای محدود بودن سهمیه ها و موانع دیگر بر علیه آن صورت میگیرد بحالت بسیار بحرانی درآمده است و نیز پروگرام های انكشافی شان از لحاظ بلند بودن اندازه تادیه قروض به كسندی پیش میرود .

پنج سال از آغاز دومین دهه انكشاف ملل متحد سپری گردیده است امانتایچ آن تا امروز درواز توقع بوده است . شرایط تجارت همواره به مضار كشور های روبه انكشاف در جریان است و اقدامات جهت تجدید نظربه سیستم پولی بین المللی نیز نتایجی نداده است و این خود بوضاحت نشان میدهد كه كشور های پیشرفته صنعتی با وجود مسئولیت های شان از جستجوی دسته جمعی يك راه حل برای وجود آوردن يك جهان عادلانه انكار ورزیده اند .

تفاوت بین كشور های انكشاف یافته و كشور های روبه انكشاف در يك ساحه وسیع جهان كه از فقر، گرسنگی، امراض و شرایط

غیرمنسلک که زیاتر ازنګاه اقتصادی متضرر
ګرځیده اند توجه مبذول ګرځد .

اساسنامه صندوق باید مطابق فیصله های
کنفرانس داکا درمورد موادخام و جلسات خاص
مجمع عمومی ملل متحد و همچنان توجه خاص
به کشورهای محاط به خشکه کمترین انکشاف
یافته باشد .

بناغلی رئیس !

تطبیق مؤثردومین دهه انکشاف ملل متحد
پشتیبانی کا مل ازتصامیم سومین جلسات
انکناد کنفرانس داکا ومطالبات آشکارګروپهای
۷۷ باید زمینه را برای اقدام مشترک کشور
های غیرمنسلک آماده سازد . باتخاذ رویه
مشترک مطابق با پروګرام عمل اقتصادی
مصوبه چهارمین کنفرانس سران دول در
الجزایر و پشتیبانی کامل از فیصله های
جلسات آینده خاص هفتم اسامبله عمومی که
ضرورت کشور های نهایت متضرر شده از
نگاه اقتصادی رادر نظر میگیریم میتوانیم تا
اندازه محدودیت های شدید اقتصادی اعضای
ګروپ خودرا تقلیل بخشیم .

میخواهم توجه خاص راباین واقعیت جلب
نمایم که تاموقعیکه روش های عملی غرض
تحقق بخشیدن تصامیم ګرفته شده در مورد
کشور های محاط به خشکه کمترین یافته
اتخاذ نګرود وضع غیرعادلانه موجود بین
کشور های محاط به خشکه و کشور های
توسعه یافته ادامه خواهد داشت .

نامساعد زندگی رنج میبرند درحال توسعه
است . ضرورت مبرم احساس میگردد تسا
مساعی خودرا جهت نزدیک ساختن تفاو ت
موجود بین کشور های غنی وملل فقیرتسریع
بخشیم که البته تابتوانیم این عدم مساوات
راازمیان برداریم امنیت درجهان تضمین شده
نمیتواند .

کشور های انکشاف یافته متاسفانه هنوز
هم مسئولیت های شانرا درک نکرده اند .
کشور های درحال رشد است تاباتعمیل فشار
های اخلاقی مداوم ایشانرا متوجه انجام
وجایب شان بسازند . ودربلوی آن خود
نیزروشهای اتخاذ نمایند تاکشور های دارا تر
درحال رشدبه کشور های نادارتر در حال
رشد کمک ومساعدتهای لازم بنماید .

کشور های غیر منسلک در اجتماع لوساکا
وجورج تاون وهمچنان دراجتماع سران دول
درالجزایر اعلام نمودند تاهمکاری وتساند
مزید بمنظور رفع مشکلات ناشی از اوضاع
موجوده اقتصادی جهان کهکشور های عضویه
آن مواجه هستند برقرار ګرځد. ما احساس
میکنیم که باید موازی باتصمیمات فوق روش
های دیگری اتخاذ ګرځد تامشکلات کشورهای
کمترین انکشاف یافته وکشور های خشکهرا
تقلیل بخشند . افغانستان علاوه از اقدامات
اتخاذ شده به منظور تاسیس صندوق تساند
برای انکشاف اقتصادی واجتماعی بصورت
خاص پشتیبانی مینماید. امیدواریم باتصویب
اساسنامه صندوق بهکشور های ګر وپ

به منظور تقلیل پروبلم های این گروپ کشور ها ضرورت احساس میگردد تا اقدامات خاص به نفع کشور های محاط به خشکه جهت ارتقاء وانکشاف بیشتر شان اتخاذ گردد .

بناغلی رئیس !

فعالیت مشترک مامبین يك پيشرفت بزرگ غرض دریافت راه حلی مشترك خواهد بود که منعکس کننده ضرورت های ما برای همکاری های لازم باساس عدالت، شناخت حقوق کشور ها، احترام به حاکمیت کامل منابع طبیعی شان ایجاد شرایط مساوی تجارت ومساعدت به کشور هاییکه ازوضع بسیار نامطلوب جهانی اقتصادی متاثر شده اند میباشد. ما معتقدیم تصامیم این کنفرانس درمورد اتخاذ يـسـک استراتیژی مشترك بالای نتایج هفتمین جلسه خاص مجمع عمومی مبني بر ایجاد يك میکانیزم بین المللی بمنظور تنظیم وتوزیع عادلانه ومساوی ذخایر مؤثر خواهد بود .

بناغلی رئیس !

موضوع دیگر آجندا که نزدهیات افغانی اهمیت بسزا دارد حقوق بحر است. درائر مساعی وابتکار کشور های غیر منسلک بود که ملل متحدبه تشکیل کنفرانس حقوق بحر مبادرت ورزید امامتاسفانه طوریکه بانیست خواسته های کشور های روبه انکشاف درنظر گرفته نشده است . حکومت افغانستان عقیده داردکه تایک موقف دسته جمعی در رعایت خواسته های کشور روبه انکشاف اتخاذنشود کنفرانس موفق به انجام وظایف ومسئولیت

هایش نخواهد شد . .
افغانستان بحيث يك کشور محاط به خشکه درحال انکشاف به انجام موفقانه وقناعت بخش کنفرانس حقوق بحر اهمیت خاص قایل است. لهذا آرزومند آنست تا ارزش تصمیم ایـسـن کنفرانس متکی به پرنسیب های عالم شعولی باشد تاحقوق وخواسته های همه اعضای سازمان ملل متحد کشور های محاط به خشکه روبه انکشاف وانکشاف یافته تامین شود. باتقدیم تهریکات به رئیس کنفرانس حقوق بحرکه جلسه گذشته باکمال درایت وكفایت رهنمایی کردند هیأت افغانی به نگرانی این نکته راقابل تذکر میدانده که درقسمت خواسته های بخصوص کشور های محاط به خشکه حق دسترسی آزاده بحر وازبحر وحق ترانزیت آزاد پيشرفت هامحدود ویاغلا پيشرفتی درزمینه صورت نگرفته است . بدیهیست که بدون موجودیت يك نظام بین المللی اجباری همه کوشش هاومساعی کشور های محاط به خشکه وکشور های که نامساعدت جغرافیایی داشته باشند دراستفاده ازمنابع بحری که میراث مشترك بشر تلقی میشود عبث ویهوده خواهد بودکه البته در چنین فرصت که جامعه بین المللی مشترکا در جستجوی رفاه واعتلای بیشتر بشریت مجاهدت میورزند عدم اعتنا به خواسته های کشور های فوق عدم توجه لازم به اهداف است که برای آن مجادله میشود . حال که بهراجل نهایی اتخاذ تصمیم درمورد يك سیستم جدید حقوق بین المللی نزدیک

شده ايم بيشتر از هره وقت لازم است تا
گروپ غيرمنسلک درمورد آنده از کشورهاي
غيرمنسلک که خواسته هاي شان موجب غور
خاص مي باشد همناوي ابراز نمايد . درخاتمه
ميخواهم اظهار نمايم که انظار عمومي جهانيان
به جنبش عدم انسلاک واجتماعات ما معطوف
گريده است . فيصله هاي مابايتست
بيطرفانه ومتکي براساسات عدم انسلاک
وواقعيت هاي موجوده درساچه بين المللي
باشد تا حال جنبش عدم انسلاک به ثبوت
رسانيده است که بحيث يك قوه حقيقي و
مثبت درصحنه مناسبات بين المللي بميان
آمده وميتواند سياست هاي مختلف را براي
رسيدن به يك صلح دايمي وفق بدهد . در
نتيجه عده زيادي ازکشور ها علاقه خاص به
جنبش عدم انسلاک نشان داده اند . درحاليکه
موجوديت آنها رادرين اجتماع بخوشي استقبال
مينمائيم بايد متذکرشد که تساندين ماوقتي
حاصل خواهد شد که حقيقتا پرنسيب ها و
کرايترياي ومثبت عدم انسلاک پابندباشيم .
درجريان مباحثات راجع به اشتراک مشاهدين
ومهمانان نماينده محترم گانا پيشنهادي رادر
مورد تاسيس يك کميته براي اعضاي جديد
که ميخواهند به جنبش عدم انسلاک شامل
گردند پيش نمود . از نظر ما اين پيشنهاد
نماينده مذکور چنين توضيح گريده که اين
کميته درخواست کشور هاي را که بحيث
مشاهد يك مهمان ميخواهند اشتراک نمايند نيز
بررسي خواهد نمود .

بناغلي رئيس !

حاصل نمودن کرايترياي جهت عضويت
به گروپ کشور هاي ما واضح است و به همين
اساس کشور جديد به جنبش گروه عدم انسلاک
پيوسته اند . همچنان درمورد مشاهدين
ومهمانان معتقديم که کميته در جريان جلسات
خود تاکنفرانس آينده سران دول غيرمنسلک
درسال ۱۹۶۷ کرايترياي لازم را براي کشور
هايکه درآينده آرزو دارند به حيث مشاهد
ومهمان اشتراک کنند ترتيب نمايد . کميته
بايد راپور خود را به جلسات وزراي خارجه
کشورهاي غيرمنسلک که قبل ازاين شدن
کنفرانس سران داير ميگردد ارائه نمايد در
صورتیکه راپور کميته ازطرف کنفرانس وزراي
خارجه قبول گردد راپور مذکور به کنفرانس
سران دول غرض تائيد ارجاع خواهد شد .

بناغلي رئيس !

هيئت افغاني معتقد است که تاسيس اين
کميته تسهيلات زيادي رادر اتخاذ تصايمم
آينده مامخصوصا درمورد اشتراک مشاهدين
ومهمانان بوجود خواهد آورد .

درنتيجه درکنفرانس آينده کشور هاي
غيرمنسلک ماقادر خواهيم بود تا از مباحثات
طولاني ودرهم وبرهم جلوگيري کرده وتوسط
يك کرايترياي روشن وواضح رهنمايي گرديم .
بابيان اين جملات مجدداً پيوستگي حکو مت
خود را به فلسفه وپرنسيب هاي عدم انسلاک
که افغانستان حتى درجريان جنگ جهاني اول
ازآن پيروي کامل نموده است تائيد ميکنم .

تهیه علوفه برای گوسفندان ، جلوگیری از خسارات ناشی از امراض ، استفاده اعظمی از تولیدات گوسفند و تبدیل آن بمواد قابل ذخیره در جمله اهداف پروژه شامل است .

همچنان تنظیم فعالیت های مالداران انفرادی درچوکات کوپراتیف های تولیدی و اعطای کريدت لازم وتقويه وانكشاف بازار يابسي براي مؤلدين نيز ازاهداف پروژه بشمار ميرود .

* * *

افغانستان درنمايشگاه هاي بين المللي تهران وبرلين غربي اشتراك مينمايد .
 دراين نمايشگاه هاتوليدات صنعتي، زراعتي ودستي ازقبيل صنايع انجنيري، نجاري، نساجي پلاستيك،بوت،چرم، قالين،حكاكي، خامك روزي وغيره كه امكانات صادرات آن نيز موجوداست به نمايش گذاشته ميشود .
 هيات افغاني قباله منظور اشتراك دراين دونمايشگاه عازم تهران وبرلين غربي شده است .

۲۴ سنبله ۵۴

نمايندگي درآريانا افغان هوايي شركت درهند ونمايندگي كمپني هواپيمايي هندي در كابل نظربه توافق مقامات ذيعلاقه دوكشور ازپراخت ماليات برعايدات در كشور هاي متقابل معاف شناخته شدند .
 شباغلي سلطان محمود غازي رئيس عمومي هوانوردی ملکی وتوريزم وشباغلي سنگهسفيركبير هندمقيم كابل مكاتيب مربوط برمعافيت ماليات بر عايدات

توقع حكومت انقلابي افغانستان نگهداری و حفظ ارزش های واقعی این جنبش وانجام تعهدات مابه كرايترياي ترتيب شده جنبش عدم انسلارك ميپاشد .

۲۲ سنبله ۵۴

ازطرف شباغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم اگريمان شباغلي استويسان - رادوسلاووف كه بحيث سفير كبير جمهوريت مردم بلغاريا درافغانستان از جانب حكومت آنكشور مطالبه شده بود صادر گرزيده است.

* * *

قرارداد مطالعات تخنيكي واقتصادي پروژه انكشاف مالداری درولایات غور ، بادغيس، جوزجان وفارياب بين وزارت زراعت وكمپني مشورتي آستراليا دركابل به امضاء رسيد .
 قرارداد را انجنير عبدالحيب سراج رئيس موسسه انكشاف مالداری وشباغلي چيزهوم رئيس كمپني آستراليا در كابل به امضاء رسيد .
 بموجب اين قرارداد كمپني مشورتي آستراليا ولايات غور، بادغيس، جوزجان و فارياب را ازنگاه انكشاف مالداری اصلاح علفچر تاسيس فايريكات بشم شويي، پشم ريسي وتهيه علوفه حيواني وهمچنان اعمار مسلخ اريابي تخنيكي واقتصادي نموده و راهوري درزمينه بمقامات مربوط ارائه مينمايد .
 انجنير سراج گفت اين پروژه قبالا توسط متخصصين وزارت زراعت بصورت مقدماتي سروی گردیده است .
 وی علاوه کرد تدارك آب آشاميدني

همکاري بين المللي اقتصادي صورت. ميگرډ.
رياست هيات افغاني رادر اين جلسه ښاغلي
وحيد عبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه
بعېده داړد .

۲۷ سنبه ۵۴

اتحاد شوروي معادل هشتصد و چار هزار
ونېصدو هشتاد و چار دالر سامان و مواد
مورد ضرورت را برآی بهره برداری انتقال
واستخراج گاز درچوکات موافقتنامه کريدت
۱۹۷۲ به افغانستان ميرساند .

قرارداد مربوط باين همکاري در وزارت
معادن و صنايع عقد شد. قرار داد را ايجانب
افغانستان رئيس پلان وزارت معادن و صنايع
وايجانب شوروي نماينده مستشاريت اقتصادي
سفارت کبرای آنگشور درکابل امضاء نمودند.

۲۹ سنبه ۵۴

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم اگريمان ښاغلي دود اوريليووالس
کريراس که بحيث سفير کبير غيرمقيم هسپانيه
درکابل از طرف حکومت آنگشور مطالبه شده
بود صادر گرديده است .

۳۰ سنبه ۵۴

دکتور محمد اکرم سفير کبير دولت جمهوري
افغانستان در پاريس که در عين زمان بحيث
سفير کبير غيرمقيم افغاني در بروسل تعيين
شده بود اخيرا اعتماد نامه اش را مطابق
مراسم معمول به اعليحضرت بودوان اول
پادشاه بلژيک تقديم نموده است .

کمپني هاي متذکره را در رياست عمومي
هوانوردی ملکی و توريژم امضاء و مبادله
نمودند .

بموجب اين موافقتنامه عوايد ناشي از حمل
ونقل طيارات دآريانا افغان هوايي شرکت
در هند از ماليات بر عايدات آنگشور معاف
شناخته شده وبالمقابل از عوايد کمپني هوايي
هندي درکابل نيز مطالبات مالياتي بعمل
نخواهد آمد .

۲۵ سنبه ۵۴

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم تيلگرام تبريکيه به مناسبت روز
ملی مکسيکو عنوانی ښاغلي لوبي ايجه ويريا
رئيس جمهور آنگشور به شهر مکسيکو مخابره
گرديده است .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم به مناسبت اعلام استقلال
پاپوانيوگيني تيلگرام تبريکيه عنوانی
سرجان گاييس گورنر جنرال وښاغلي مايکل
سومير صدراعظم آنگشور به پورت موريسي
مرکز آنگشور مخابره شده است .

* * *

جلسه عادی مجمع عمومي سي ام ملل
متحد ديشب در مقرآن موسسه در نيويارک
آغاز گرديده .

اين جلسه به تعقيب جلسه خاص هفتم
مجمع عمومي ملل متحد درباره مواد خام و

اول میزان ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت روزملی عربستان سعودی عنوانی اعلیحضرت خالد بن عبدالعزیز پادشاه آنکشور به ریاض مخابره گردیده است .

• • •

متن بیانیه ښاغلی و حید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه و رئیس هیات افغانی در جلسه فوق العاده هفتم مجمع عمومی ملل متحد راجع به انکشاف و همکاری بین المللی که بتاريخ ۱۵ سنبله ایراد کرده است :

ښاغلی رئیس !

مسرت دارم به نمایندگی از هیات جمهوریت افغانستان بمناسبت انتخاب رئیس هیات الجزایر به حیث رئیس هفتمین جلسه خاص مجمع عمومی ملل متحد تبریک بگویم .
در جریان بیست و نهمین جلسه عادی مجمع عمومی رهنمایی و اداره ایشان بود که جلسه مذکور را بحیث یکی از موفقترین جلسات مجمع عمومی تبارز داد .

این جلسه خاص مجمع عمومی به ابتکار چهارمین کنفرانس سران دول و حکومت کشور های غیرمنسلک دایر گردید تادر زمینه انکشاف و همکاری بین المللی غور نماید .
هیات افغانی اطمینان دارد که رئیس هفتمین جلسه خاص بارهنمایی های خویش این جلسه رانیز به موفقیت چشمگیری نایل خواهد ساخت .

ښاغلی رئیس !

دولت های موجوده احتیاج بیک وابستگی جدید برای اشتراک درمنافع سرمایوی و تکنالوژی موجوده و آینده جهان بادر نظر داشت شرایط فعلی دارند .

گرچه مسایل اقتصادی از قبیل انفلاسیون، رکود اقتصادی و قیمت های مواد خام از موضوعات روز است ولی مسایل سیاسی نباید فراموش گردد .

در حالیکه مردمان نتوانند از حق تعیین سرنوشت استفاده نمایند و تحت تاثیر استعمار سلطه اجنبی و تبعیض نژادی باشند پروبلم های اقتصادی را نمیتوانند حل نمایند .

هیات من عقیده دارد که موانع مذکور که صلح و امنیت بین المللی را تهدید و همکاری اقتصادی بین المللی راجلگیری مینماید باید رفع گردد .

نظم اقتصادی موجوده از طرف کشور های عمده صنعتی برای حفظ وضع فعلی که به مفاد آنهاست بپایان آمده بود ، ولی توازن بین المللی قوا و منافع اقتصادی ممالک امروزی یک تغییر قابل ملاحظه ای نموده است .
در برابر این تغییر یک نظام جدید اقتصادی و سیاسی بکار است که اساس آن متکی بر همکاری متقابل ، احترام ، تفاهم و مساوات بین دولت ها باشد . نظام جدید اقتصادی متکی پرنسبپی باشد که کشور های کمک گیرنده متکی به خود گردند و درین راه کشورهایی که قادر به کمک آنها میباشند هرگونه مساعدت را بنمایند .

باید متذکر شد که یک نظم اقتصادی جهانی به ترتیبی که ششمین جلسه خاص مجمع عمومی پیش بینی نموده بود تنها در صورتی به وجود آمده میتواند که وضع اقتصادی جهان آماده رفع نیازمندی های سیستم های مختلف اقتصادی و سیاسی و مخصوصا کشور هاییکه احتیاج به کمک عاجل دارند گردد. چنین وضع اقتصادی زمانی در جهان رویکار خواهد آمد که انتقال وسایل تکنالوژی از کشور های انکشاف یافته به کشور های روبانکشاف جریان یافته بود و در سازمان های مربوطه بین المللی ریفورم لازم عملی گردد. ما باید بر اساس پروگرامی که مبتنی بر فیصله های مجمع عمومی باشد تغییرات لازم را بیاوریم .

کشور های روبه انکشاف به دومین دهه انکشاف بین المللی به نظرامیدواری نگرینسته و توقع داشتند صعود نسبی در وضع تجارت شان رونما گردد برعکس از آغاز دهه مذکور کشور های روبه انکشاف بانگرانی متوجه گردیدند که وضع عمومی اقتصادی بیشتر بحرانی گردیده وانکشاف حاصله خیلی جزئی میباشد وهنوز هم موانع معتنا به تعرفوی وغیر تعرفوی معمول است . بانئست درچوکات مذاکرات چندین جانبه، مجاهدات در راه رفع موانع تجارتی صورت گیرد .

تدابیر ترجیحاتی که اتخاذ گردیده نظربه وضع محدودیت هاما نند اندازه سیلنگ، تولید بیک حد معین و اندازه وحجم سهمیه تعرفوی کمتر جنبه عملی پیدا نموده است .

این محدودیت هابانئست رفع گردد. در صورتیکه سیلنگ وضع میگردد تعیین آن بانئست بر اساس اف. او. بی باشد نه سی. ای. اف که نظربه قیمت اضافی ترانسپورت و نیمه بمضار کشور های روبه انکشاف محاط به خشکه میباشد. در صورت وضع قیود بالای صادرات کشورهای روبه انکشاف اقتصادی این کشورها بحرانی میگردد .

لهذا لازمست بغرض نیازمندی های عاجل کشور های روبه انکشاف ودولیکه بیشترین صدمه را از بحران اقتصادی جهان دیده اند تدابیر لازم وموثر اتخاذ گردد .

در ساحه دادن مساعدت به کشور های روبه انکشاف باید تذکر داده شود که مساعدت های انکشافی باتورم ورکود اقتصادی جهان هم آهنکی ندارد .

تمام مساعدت هایی که در نیمه اول دهه فعلی صورت گرفته است ۷۰ فیصد عاید ملی کشور های انکشاف یافته راتشکیل میدهد دیده میشود که این رقم خیلی کمتر از رقم ۲۰۰ فیصدیست که درست راتیزی بین المللی انکشاف پیشبینی شده بود حتی مساعدت رسمی انکشافی به ۳۲۰ فیصد رسیده است. قلت مساعدت ها از یکطرف و خرابی اوضاع تجارت از جانب دیگر واضح میسازد که بغرض نیل به اهداف ستراتیژی مذکور مخصوصا پروگرام عمل آن نه تنها در قسمت دادن قرضه های کوتاه مدت بلکه با قرضه طویل المدت ربح کم مجاهدت صورت بگیرد.

باکشور های کمترین انکشاف یافته درچوکات مساعادت انکشافي بين المللی بائيست کمک های امتيازی صورت گيرد .

بعقيده ماکشور های صنعتی ميتوانند در قسمت مساعادت های مالی با دارن مهلت در اعاده قروض تجديدنظربرشرایط آن وانصراف ازقروض گذشته رول مؤثری رابازی نمایند. درضمن فروش ذخایر طلای صندوق وجوه بين المللی اعطای قرضه های انکشافي باربع کم برای کشور های روبه انکشاف بائيست مورد غور قرار داده شود .

پیشرفت صنعتی اساس توسعه اقتصادی واجتماعی کشور های روبه انکشاف میباشد. باصنعتی شدن وبسط اقتصار زمینه کاریشتر فراهم میگردد . تصامیم دومین کنفرانس عمومی یونیدودر لیما درقسمت متوجه ساختن کشور های جهان به اهمیت صنعتی شدن کشور های روبه انکشاف که بیشتر ازهفتاد فیصد نفوس جهان راتشکیل داده اماهفت فیصد محصول صنعتی دنیارا تولید مینماید. رول مهمی بازی میکند. اعلامیه وپلان عمل کنفرانس یونیدو راجع به انکشاف وهمکاری صنعتی يك سند مهم بوده ومنعکس کننده تشویش عمیق جهان سوم درمورد مشکل روزافزون صنعتی شدن میباشد .

زمانیکه ستراتیژی انکشاف بين المللی به تصویب رسیده تصور میشدکه منجمله سایر پیشبینی های استراتیژی مساعادت کشورهای انکشاف یافته به کشور های روبه انکشاف

تژئید قابل ملاحظه یی پیدا خواهد کسرد متاسفانه اعضای جامعه بين المللی تدابیر مندرج ستراتیژی راعملی نکرده اند ودرنتیجه دروسط دهه دوم انکشاف ستراتیژی مذکور مشکوک به نظر میرسید. همبستگی وعلاقى مشترك کشورها باعث تدویر ششمین جلسه خاص دربهار سال ۱۹۷۴ گردید .

افغانستان بحيث يك عضو گروپ ۷۷ در جلسه فعلی سهم گرفته ومطالب مورد بحث آنراازنگاه جهان سوم موردغور قرار خواهد دار. درحقیقت فیصله نامه های ششمین جلسه خاص ومنشور حقوق ووجایب اقتصادی دول که دریست ونهین جلسه عادی مجمععمومی تصویب شد منعکس کننده اهداف مامیباشد. پروگرام عملیکه درششمین جلسه خاص به تصویب رسید بیشتر ازیکسال است که مرعی الاجرا مییباشد امانظر به پالیسی های آن برآورده نشده است .

پروگرام عمل مذکور ساحه ستراتیژی را وسعت مدهدوتاسیس يك نظام جدیداقتصادی بين المللی رابا برنظر داشت مرتبط بودن منافع کشور هاپیشنهاد مینماید. موانعیکه بمقابل ستراتیژی قرار گرفت شاذ اعمال پروگرام عمل رانیز بمشکلات مواجه سازد. چنانچه درجریان يك ونیم سالیکه ازمرعی الاجرا بودن پروگرام مذکور مخصوصا فصل دهم آن عملی نشده است . لست کشور هاییکه ازبحران اقتصادی جهان بیشترین صدمه را دیده اند ازطرف ملل متحد ترتیب گردید

اما نظريه محدوديت منابع مالي ايکه بدسترس ملل متحد قرار گرفت مساعدت ناچيزی با کشور های مذکور صورت گرفت . افغانستان که نه تنها يک کشور محاط به خشکه ميباشد بلکه يکی از کشور های کمترین انکشاف يافته نيز هست پس از انقضای مدت زيادی شامل لسټ گرديد و موفق به گرفتن مساعدت های ناچيزی گرديد .

اين جلسه خاص مجمع عمومي بائيسټ پالیسی های کشور هارامبني بن تحميل محدوديت هاو فشار هادر ساحه اقتصاد بين المللی مورد غور قرار بدهد . لازم است درراه انجام مذاکرات به منظور اجرای پروگرام عمل ومنشور حقوق ووجایب اقتصادی دول، مجاهدت مرعی گردد وتوضیح شود که ایجاد هر نوع مانع درقسمت عملی شدن پروگرام کار ومنشور مذکور مخالف روحیه نظم جديد بين المللی ميباشد . افغانستان بحيث يک کشور محاط به خشکه ، روبه انکشاف پرابلم های مشخصی دا مواجهه است که غور بخصوص اين مجمع را ايجاب مينمايد . دراین عصریکه پيشرفت کشورها بهم مرتبط ميباشد بدون درنظرگرفتن مشکلات کشورهای مانده افغانستان وتبیه طرق حل مشکلات مذکور بوجود آوردن هرسيستم انکشاف واقع بينانه نخواهد بود . کشورهای مذکور که اجبارا اقتصاد شان بالای زراعت استوار است مواجه به مسایل اندکه تماما واضح ميباشد .

واردات اين کشور هارا توليدات صنعتی

تشکیل مدهدکه قيمت آنها ترنيدقابل ملاحظه يافته است . تفاوت فاحش بين قيمت امتعه وارداتی وصادراتی تأثير منفی شديد بالای بيلانس تاديات آنها وارد کرده است . لېذا نيازمندي مېرم به قبول معيار های احساس ميشودکه براساس آن قيم مواد خام ونيمه پخته ارتباط باقيمت های مواد صنعتی پيدا مينمايد . موقعيت خاص ونامساعد کشورهای محاط به خشکه وضرورت ايشان به تسهيلات متناسب ترانسپورت وترانزيت جهت ارتقاء بين المللی وانکشاف اقتصادی از طسرف موسسات مختلف ملل متحد ، کنفرانس های بين المللی وفصله نامه های خاص که در زمينه تصويب گرديده شناخته شده است .

کشور های محاط به خشکه نه تنها فاقد دسترسى مستقيم به بحر ميباشند بلکه در اکثر مواقع ازبحر نيز دورافتاده وبعضا از بنادر ترانزيتی وبنادر مواصلاتی فاصله زياددارند .

درحقيقت کشور من وديگر کشورهای محاط بهخشکه مشابه به يک پيمانه زياد محتاج عوايد اسعاری صادرات وتجارت خارجی بوده واين خود روزبروز توسط توسعه روزافزون واردات غيرمرئی به شکل بيمه ، کرایه بحری وديگر قيم اضافی ترانزيت تقليل ميبابد .

علاوتا مطالعات مختلف که ازطرف موسسات مربوط ملل متحد مانده انکتاد ومركز تجارت بين المللی درقسمت قيم اضافی حمل ونقل کشورهای محاط به خشکه بعمل آمده نشان

میدهده که در سال ۱۹۷۱ افغانستان ۶۵۲ فیصد صادرات خود را به ارزش مجموعی ۴۴۲ فیصد تمام صادرات به کشور های همسایه صادر کرده است . مطالعات اخیر انکتاد نشان میدهد که در سال ۱۹۷۳ مصارف ترانسپورت افغانستان به ۱۳ ملیون دالر رسیده که این رقم ضایعات ناشی از تاخیر مواصلات اموال حیاتی رادر بر نمیگیرد . محاسبات نشان میدهد که مصارف اضافی ترانسپورت و ترانزیت تاجیکه با افغانستان مربوط است به ۳۰ الی ۴۰ فیصد سی. ای. اف (قیمت بیمه کرایه صادرات میرسد. در مورد امتعه ای که حجم بار بندی آنها زیاد است مانند حبوبات این رقم حتی به ۵۰ فیصد نیز میرسد .

هیأت افغانی بادلچسپی زیاد سند شماره الف ۳-۱۲۲ راتحت عنوان (تدابیر خاص در مورد ضروریات بخصوص کشور های رو به انکشاف محاط به خشکه) مطالعه نموده است محتوی این سند نهایت جامع بوده مشکلات مختلف ، اوضاع نامساعد و فشار های راکه کشورهای روبرو انکشاف محاط به خشکه در قسمت صادرات و واردات خود به آن مواجه هستند مجددا تاکید میکنند موقعیت نامساعد جغرافیائی و دیگر مشکلات که موانع انکشاف ایندسته از کشور ها میگردد قبل از طرف مؤسسات مربوط ملل متحد شناخته شده است .

پلان ها و طرح های مختلف جهت تقلیل مصارف اضافی ترانسپورت کشور محاط به

خشکه پیشنهاد گردیده است که تا سیس صندوق مخصوص بغرض دادن سیسدی یکی از آنجمله میباشد باید بخاطر داشت که تاسیس صندوق مخصوص که در اثر مطالعات پروبلمهای خاص کشور های محاط به خشکه از طرف دارالانشاء ارائه گردیده یک پیشنهاد تازه نیست و این موضوع در سال ۱۹۷۲ در جریان جلسات انکتاد سوم نیز پیشنهاد گردیده بود. تاسیس صندوق مخصوص یکبار دیگر در ششمین جلسات خاص اسامبله ملل متحد مطرح بحث قرار گرفت و در قسمت های مختلف پروگرام عمل که در جریان ششمین جلسات ترتیب گردیده بود تأیید شده است .

گذشت زمان نشان داده که با وجود شناخت موقعیت جغرافیائی نامساعد کشور های محاط به خشکه که تا این تاریخ زیاده از ۳۰ عضو این موسسه جهانی راتشکیل میدهد هیچگونه اقدام مثبت جهت تاسیس این صندوق اتخاذ نگردیده است .

بنابرین معتقدیم که این سند نمیتوانست در یک موقع بهتر از حالا که مادر آستانه نظام اقتصادی جدید بین المللی که بر همبستگی مثبت ، مساوات و موقعیت مساوی اساس گذاشته شده قرار داریم ارائه گردد. هدف از اجتماع درینجا این است تا در تاسیس یک نظام بین المللی جدید، از بین بردن بیعدالتی ها و همچنان تقلیل و یا از بین بردن تفاوت بین کشورهای انکشاف و روبرو انکشاف سعی نمائیم .

ښاغلی رئیس !

درداخل همین چوکات که مابه موقعیت غیرمساوی کشور های محاط به خشکه در مقابل کشور های که ازنگاه جغرافیا یی موقعیت مساعد دارند نظر انداختیم . علاوه برمصارف اضافی حمل و نقل و ترانزیت که بالای کشور های محاط به خشکه تحمیل میگردد ازحق مسلم ایشان درقسمت دسترسی آزاده به بحروابحر نیز انکار گردیده است. تأیید مجدد حقوق کشور های محاط به خشکه ازطرف جامعه بین المللی میتواند پروبلمهای ایشان را دوا کرده و در نتیجه راه را برای سهمگیری ایشان در استخدام و استفاده منابع زنده و غیرزنده بحر، بستر و اعماق بستر بحر هموار نماید . و بادر نظر داشت محدودیت های شناخته شده بین المللی در ساحه حاکمیت ملی کشور هاز منابع مذکور که بحیث (میراث مشترک بشریت) شناخته شده استفاده مساوی نمایند. بنابراین در تحت شرایط فعلی و در روشنی نظام اقتصادی جدید بین المللی به عقیده ما تاسیس صندوق مخصوص نه تنها ضروری است بلکه حیاتی میباشد. ما معتقدیم که فعالیت های دسته جمعی بین المللی درین قسمت ثابت خواهد ساخت که موضوع ایجاد نظام جدید بین المللی تنها گفتار نبوده بلکه عملی شدن آن نیز آغاز یافته است هیأت افغانی تیریکات خود را به منشی عمومی دکور والد هابم و مامورینی که مساعی زیادی در ترتیب فوری وبه موقع راپور

تشکیل جدید ملل متحد برای همکاری دسته جمعی اقتصادی انجام داده اند تقدیم میکند. نظربه قلت وقت مختصرا تذکراتی راجع به بعضی پیشنهادات در ذیل ارائه مینمایم .

افغانستان بحیث يك کشور ر کمترین انکشاف یافته معتقد است که گت بامحدودیت های که دابرد برای آزادی تجارت يك موافقتنامه مفید بوده میتواند اما يك موافقتنامه ایدیا ل نیست لهذا تماما از پیشنهاد يکه در تحت جزئی صفحه ۵۴ راپور مبنی بر مزج نمودن گت وانکناد و تاسیس يك سازمان بین المللی تجارت صورت گرفته است پشتیبانی مینمایم ماعقیده داریم که عملی شدن این پیشنهاد منطقی و مال اندیشانه در راه آزادی تجارت رول مهمی بازی نموده و مخصوصا برای کشور های روبه انکشاف یافته مفید ثابت میگردد.

پیشنهادات در مورد ریفورم پولی خیلی جامع است . مفکوره تاسیس (دریک سوم) در بانك جهانی و توسعه سرما یه آن بیشتر از يك بلیون دالر همزمان با رویکار آوردن طرز العمل هایی به منظور تسهیل مشکلات قروض کشور های که پروگرام های انکشافی طویل المدت رویدست دارند، مفید به نظر میرسد. ما از پیشنهادات که راجع به صندوق وجوه بین المللی ارائه گردید پشتیبانی مینمایم مخصوصا از تجدید نظر به ترتیب رای گیری در صندوق مذکور و امکان تزئید حق رای کشور های روبه انکشاف و همچنین از بین بردن ارتباط بین سهمیه ها و ححق استفاده از صندوق پشتیبانی مینمایم در

يك همكاری مثبت بین کشور های باعث شده است که پیشنهادات مبنی بر آوردن ریفرم در تشکیلات ملل متحد راپشتیبانی مینماید زیرباتقویه مزید ملل متحد خواهیم توانست پروبلمهای را که به آن مواجه هستیم برطرف نماییم .

میبیشیم آنوقت فرارسیده است که گفتار جای خود را به عمل داده و پلان هاو تصامیم آغاز به تطبیق شدن نموده است ، لپذا هیأت من بایک روحیه خوشبینانه در این سرآغاز عصر مناسبات نوین بشری پیشنهاد مینماید تادر چوکات اداره عمومی برای انکشاف و همکاری بین المللی که پیشنهاد تاسیس آن صورت گرفت شعبه جداگانه ای بمنظور بررسی مشکلات وخواسته های کشور های کمترین انکشاف یافته و روبه انکشاف نیز تاسیس گردد وشعبه های منطقوی آن درکشور های کمترین انکشاف یافته وروبه انکشاف محاط به خشکه مفتوح شود . بدین ترتیب اداره فوق الذکر مشکلات کشور های مذکور را به خوبی دریافته میتواند تادرراه تسهیل و برطرف نمودن مشکلات کشور های مذکور اقدام نماید .

بناغلی رئیس !

وزرای خارجه کشور های غیر منسلک اخیرا در لیما اجتماع نمودند. دراین اجتماعی مهم راجع بمسائل سیاسی واقتصادی جهان تصامیم قابل توجهی اتخاذ شده که تماما مورد تأیید حکومت میباشد . فیصله های اقتصادی کنفرانس لیما راهنمایی خوبی برای ایسن

صورتیکه این پیشنهادات جامه عمل بپوشد برای کشور های رو به انکشاف مخصوصا کمترین انکشاف یافته که از مربوط بودن سهمیه هاباحق استفاده از صندوق به وضع نامساعدی قرار دارند مفید ثابت میشود .

تاحال اشاره درمورد استفاده از اس-دی-آر (حق برداشت مخصوص) در راه انکشاف صورت نگرفت. از آنجا که مطلب مذکور برای کشورهای روبه انکشاف حایز اهمیت بسزایی میباشد امید است این موضوع بصورت مساعد مورد غور قراردادده شود .

تاسیس سازمان بین المللی تجارت در قسمت اموال واجناس خدمت موثری انجام خواهد داد ازمطالعه راپور برمی آید که اقدامات بین المللی اینکه در زمینه انجام یافته نتایجی چندانی بار نیاورده .

برای کشور های روبه انکشاف و کمترین انکشاف یافته که نیازمندی مبرم به عواید صادرات شان دارند میذول داشتن توجه در این مورد حایز اهمیت زیاد یست بانیست بالای عدم توا زن بین قیمت ها (تولیدات صنعتی وغیر صنعتی غور بعمل آید، بغرض اصلاح شرایط تجارتي غیر مساعد تولیدات نیمه خام لازم است جامعه بین المللی موافقتنامه های طویل المدت منعقد نمایند و در مرحله اول امور مربوط به مسائل مهم مانند تولید، انبار کردن وتوزیع را تنظیم نمایند .

موضوع مغلق همکاری بین المللی و ایجاد

جلسه خاص مجمع عمومي شده ميتواند .
يکي از نمايندگان محترم ضمن بيانات شان
دربحث عمومي از کشور های رويه انکشاف
بنام کشور های نادار اسم برد بايد روشن
ساخت که کشور های رويه انکشاف در حقيقت
کشور های نادار نيستند کشور های مذکور
از نگاه کلتور، اخلاق و اگر منابع طبيعي و قواي
بشري معيار قرار گيرد از نگاه اقتصاد نيز
غناي فراوان دارند . طوریکه مبرهن است
وضع فعلي انکشاف اين کشور ها نتيجه
سياست های استعماري و امپرياليستي قواي
استعمار يست که در گذشته هيچ توجه در راه
بهبود آنها مبذول نداشته اند . وقت آن
رسيده است که در قسمت ساختن نظم جديد
اقتصاد بين المللي اقدام نماييم . برای نيل
بدین مرام بايد منافع بين المللي بر منافع
ملي رجعت داده شود . بادر نظر داشت قلت
مواد خام بايد استفاده از مواد مذکور بر اساس
احتياج واقعي کشور های مصرف کننده و موازي
با پروگرام های انکشافی کشور های مؤلّد
صورت گيرد اين بود نظر هيأت افغانی راجع
به مطالبیکه انتظار ميبريم اين جلسه خاص
مجمع عمومي بانجام دادن آن هاموفق گردد.
آوردن تغييرات بغرض تاسيس يك نظام جديد
اقتصاد بين المللي بعهده ما بانيست از طريق
مشوره واتحاد نظر صورت گيردنه بوسيله
مقابل شدن جوانب ذينفع . ما از اوضاع
موجوده اقتصادي جهان بخوبي آگاهی داريم
وبافهم اين واقعيت که زمان مذاکره وتفاعم

فرارسيده است متيقن هستيم جلسه خاص
مجمع عمومي برای ايجاد اتحاد نظر لازم موفق
ميگردد . اميدوارم کشور های رويه انکشاف
وانکشاف يافته با برابر آرزومندی و قضاوت
لازم در راه حل مسايلیکه مقابل ماقرار دارد.
سعی ورزند يقين داريم اگر چنین رويحه يی
بوجود آيد نتايج اين اجتماع موفقيت آميز
خواهد بود .

اول ميزان ۵۴

ښاغلی الهادی عمر الحرك سفير کبير
منتخب ليبيا در افغانستان اعتماد نامه اش را
مطابق معمول به ښاغلی محمد راؤد رئيس دولت
وصدراعظم در قصر رياست جمهوري تقديم
نمود . در اين وقت ښاغلی محمد اکبر رئيس
دفتر جمهوري و ښاغلی عبدالصمد غوث مدير
عمومي سياسي وزارت امور خارجه نيز حاضر
بودند .

• • •

ښاغلی توديوژ ماتينوويچ سفير کبير پولند
با ښاغلی دکتور محمد حسن شرقي معاون
صدارت عظمي ملاقات توديعي بعمل آورد .

همچنان ښاغلی کراتزانوف سفير کبير
جمهوريت مردم بلغاريا با معاون صدارت عظمي
و راجع نمود . دوره ماموريت سفيرای کيار پولند
و بلغاريا در افغانستان به پايان رسیده است .

• • •

ښاغلی تروست ديل رئيس و ښاغلی
کلودشتاد عضو هيأت باستانشناسي موسسه
سمت سوتين امريکا با پوهاند دکتور نويس
وزير اطلاعات و کلتور ملاقات نمودند .

به پایان رسیده است برای وداع پذیرفتند .

• • •

دگرجنرال عبدالکریم مستغنی لوی درستیز
ددراس يك هیأت نظامی بنا بدعوت وزارت
دفاع جمهوریت عربی مصر عازم قاهره
گردیده .

عدهای از صاحبمنصبان ارشد اردوی
جمهوری، شارژدافیر و بعضی از اعضای
سفارت کبرای مصر مقیم کابل در میدان
هوایی بین المللی با هیأت نظامی افغانی وداع
نمودند .

• میزان ۵۴ •

ښاغلی میلتن یورست ژورنالست و مفسر
سیاسی امریکایی درتالار محمود طرزی کلپ
مطبوعات کنفرانس مطبوعاتی ایراد نمود .

وی ابتداء راجع به سیر ژورنالیزم معاصر
در ایالات متحده امریکا روشنی انداخته و
مطبوعات آنکشور با مقایسه به مطبوعات
کشور های روه انکشاف تشریح کرد .

همچنان ښاغلی یورست در موضوع ختم
جنگ ویتنام، قضیه واترگیت، فعالیت های
ایرسی ای ایی مطالبی ایراد نموده و از نقش
مطبوعات در زمینه سخن راند. موصوف همچنان
مسئولیت مشترک اجتماعی مطبوعات را در همه
کشور ها و نقش وسایل اطلاعات عامه را خلاصتا
در امر انکشاف کشور های روه انکشاف
تذکر داد .

در کنفرانس روسای موسسات نشراتی و
دوایر مرکزی، عدهای از ژورنالستان و برخی
از منسوبین وزارت اطلاعات و کلتور اشتراک
ورزیده بودند .

طی این ملاقات راجع به وضع موجود
وامکانات ترمیم تاق بست با آنها مذاکره
صورت گرفت .

هیأت باستانشناسی موسسه سمت سونین
باساس موافقه که قبلا عقد شده از چند سال
به اینطرف مصروف حفريات در سیستان
میشاد .

اول میزان ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی
امیر عباس هویدا صدراعظم ایران بمناسبت
انتخاب مجددی بحیث صدراعظم به ایران
مخابره شده است .

• • •

بمقصد انکشاف مزید روابط دوستانه بین
جمهوریت افغانستان و جمهوریت کیوبا دو
کشور فیصله نموده اند تا از تاریخ ۲۰ سنبله
۱۳۵۴ مطابق ۱۱ سپتمبر ۱۹۷۵ مناسبات
سیاسی رابه سویه سفارت کبرا بین خود
برقرار نمایند .

• • •

ښاغلی تودیوزمارتینوویچ سفیر کبیر
جمهوریت مردم پولند که دوره ماموریتش در
افغانستان به پایان رسیده است با ښاغلی
محمدنعیم دروزارت امور خارجه ملاقات تودیمی
نمود .

۲ میزان ۵۴

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم سفرای
کبار جمهوریت مردم پولند و جمهوریت مردم
بلغاریا که دوره ماموریت شان در افغانستان

۶ میزان ۵۴

ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسي وزارت
امورخارجه ورئیس هیأت افغاني در جلسه
کامله مجمع عمومي مذکور اظهار داشت :

خوشبختانه باید تذکر دادکه بعدازتاسیس
نظام انقلابی در افغانستان، سیاست خارجی
ماطریق فعال تری رادرپیش گرفته است .

براساس این سیاست وتماسهای شخصی
بین زعمای افغانستان وسایر کشور های
دوست توفیق یافتیم تاموقف ونظرات همدیگر
رابرمسایل مختلف مورد علاقه متقابلهبصورت
روشنتری دریابیم ودرنتیجه آن متیقن شده ایم
که میتوانیم درامور بین المللی سهم بیشتری
گرفته ونقش مثبت تری ایفاء کنیم .

متاسفانه یگانه کشوری که علی الرغم
مساعی مستدام خویش موفق نشده ایم بآن
روابط دوستانه برقرار سازیم پاکستان است
چنانچه همیشه به اطلاع افکار عامه جهان
واین موسسه رسانیده شده است یگانه
مانع استقرار روابط دوستانه بین دو کشور
موضوع حل وتحقق حقوق هقه ویشری برادران
پشتون وبلوچ ماوزعمای ملی ایشان اظطریق
مذاکرات مسالمت آمیز است .

میخواهیم به برادران پاکستاني خودخاطر
نشان سازیم که تنها ازراه شہامت ووسعت
نظرمیتوان قضاوت وشرايط لازم را جهت
رفع این یگانه اختلاف سیاسي بحیث دودوست
ودوبرادر ایجاد کرد .

باید شہامت وحسن نیت سیاسي هادی

مساعی ماجہت یافتن یكراه حل شرافتمندانه
وعادلانه برای این مسئلهمہم باشد. باستفاده
ازموقع میخواهم قسمتی ازبیانیہ ای را کہ
سال گذشته درہمین مجمع روی همینموضوع
ایراد کرده بودم یادآور شوم .

بحیث انسانهای مسئول باید شہا مست
اعتراف به مسایل وحوادث وارزیابی آنها را
بهافق نظر وسیع داشته باشیم وبخاطرآوریم
کہ اعمال ماازطرف تاریخ ونسل های آیندہ
قضاوت خواهد شد. برای مقابله وحل
معضلات افق نظروسیع وشہامت حتمی است .
دراین عصر ہمبستگی کشور ها باید در
مقابل مسایل وچلنج هایی کہ بآن روبرو
ہستیم حس مسئولیت وواقع بینی نشان بدہیم.
واقع بینی شرط عمدہ دریافت راه حل های
عادلانه است .

افغانستان یقین کامل داردکہ موضوع
فلسطینی ها هستہ بن و بست فعلی
میباشد . ازہمین جہت ماعقدہ داریم تازمانیکہ
این مسئلہ حیاتی راہ حل عادلانه نیابدتقریب
ناممکن خواهد بودکہ موضوع شرقمیانه حل
گردد .

دنیای مادیای چلنج است . چلنج برای
ایجاد زندگی بہتر وآیندہ درخشانتر برای
نژادبشر. پس باید این چلنج رااز طریق
ہمکاری ومذاکرہ مثمر بپذیریم نہ از راہ
مقابلہ بایکدیگر ، باید برای رسیدن باہداف
خویش طرق مسالمت آمیزوآشتی جویانہ را

درپیش گیریم . حکومت افغانستان همیشه به موسسه ملل متحد عقیده راسخ و اعتماد مستحکم داشته است و آرزومند است که به این موسسه جهانی دینامیک ، نقش فعال تری داده شود .

امیدوارم که نتایج خوشبینانه ای که از جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد واصل شده و همچنان نتایج مثبتی که توقع داریم از جلسه عاری سیم این مجمع بدست آید آغاز عصر جدید و درخشانی را برای همه ملل جهان درآستانه دهه چهارم حیات این موسسه جهانی نوید بدهد .

۶ میزان ۵۴

یک هیأت پلانگذاری اتحادشوروی بریاست بناغلی سرگی استروفسکی رئیس هیأت پلانگذاری شوروی وزیران آنکشور وارد کابل شد. بناغلی علی احمدخرم وزیرپلان و سفیر کبیر اتحادشوروی مقیم کابل درمیدان هوایی ازهیأت استقبال نمودند .

۷ میزان ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت تعیین اعلیحضرت توانکو یحیی پترا بحیث پادشاه مالیزیا عنوانی موصوف به کوالالمپور مخابره گردیده است .

• • •

نطاق وزارت امورخارجه درجواب سوال نماینده دباخترآژانس درمورد اظهارات اخیر بناغلی عبدالقیوم وزیرداخله پاکستان که

طی آن گفته است معین سیاسی وزارت امور خارجه افغانستان درمجمع عمومی ملل متحد اظهارات ضد پاکستان بعمل آورده گفت : این ادعای وزیر داخله پاکستان بسیار تعجب آور است زیرا بناغلی وحید عبدالله دراین قسمت بیانیه خودکه متن آن قبل نشر گردیده خطاب به برادران پاکستانی تقاضا کرده است فضا و شرایط لازم جهت رفع یگانه اختلاف سیاسی بحیث دودوست و دو برادر ایجاد کرد .

نطاق گفت: اگر وزیر داخله پاکستان این لحن دوستانه معین وزارت خارجه افغانستان را اظهارات ضد پاکستان میفهمد جز اظهار تأسف زاجع به این طرز تفکر منفی و این ذهنیت منحرف و مغشوش چیزی دیگری نمیتوان گفت .

نطاق وزارت خارجه اظهار نظر وزیرداخله پاکستان رابه اوضاع داخلی افغانستان به شدت تقبیح کرده گفت : اظهارات فتنه انگیز و مداخله صریح و غیر مسئول چنین شخصیت

های پاکستان درامور داخلی افغانستان یکی از موانع عمده تفاهم بین دوکشور است . البته منظور بناغلی عبدالقیوم از تحریف حقایق درافغانستان جز پوشاندن نا آرمی های روزافزون و نظام مطلق العنانی در پاکستان زیرعنوان دیموکراسی چیزی دیگری نمیتواند .

نطاق با اشاره به این قسمت گفتار وزیر داخله پاکستان که طی آن ازتمرکز قوای مسلح درمناطق پشتونستان و بلوچستان اقرار

موافقتنامه راز جانب دولت جمهوری افغانستان ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان واز طرف کشور کانادا ښاغلی گیتوم میال لیلان سفیر کبیر غیر مقیم در افغانستان امضاء نمودند .

یک منبع وزارت پلان گفت از این وجهه در امور مرحله دوم پروژه آب رسانی واحداث شبکه کانالایزیشن شهر کابل که شامل انجنیری مفصل و دیزاین چندین پروژه میباشد استفاده خواهد شد. منبع گفت پروژه های مذکور شامل حفاریست چاه عمیق در وادی لوگر ، ذخیره آب بظرفیت پنجمصد متر مکعب درسپاه سنگ، ذخیره آب به ظرفیت پنجمصد متر مکعب درخیرخانه مینه ، دیزاین آیرسانی شهرکهنه، وزیر اکبرخان و تجدید نظربادیزاین شبکه آب خیرخانه که مرحله اول آن تکمیل گردیده و توقع میروند هرچه زودتر مورد تطبیق قرار گیرد و همچنان اصلاح تخنیکی شبکه آب رسانی موجوده شهر کابل میباشد .

۹ میزان ۵۴

حکومت دنمارک مبلغ بیست ملیون کرون دنمارکی معادل سه ملیون دالر برای تهیه وسایط سړک سازی به افغانستان قرضه بدون ربح میدهد .

پروتوکول این قرضه توسط دپلوم انجنیر امیرالدین حق پناه معاون ریاست میخانیکي وزارت فواید عامه و ښاغلی تهیرین مدیر ماشیني اکسپورت کمپنی دنمارک در وزارت فواید عامه امضاء شد .

نموده است گفت: حکومت افغانستان همیشه تصریح کرده است که سوکیات و حرکات نظامی در این منطقه جزا دیاد کشیدگی نتیجه دیگری نخواهد داد و همچو حرکات هیچگاه مردم پشتون و بلوچ راز خواسته های مشروع شان منصرف ساخته نخواهد توانست .

افغانستان عقیده راسخ دارد که باید اختلاف بین دو کشور به وسایل مسالمت آمیز و از طریق مذاکرات حل و فصل گردد، اما همانطوری که ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در بیانیسه خود بمناسبت جشن دوم جمهوریت اظهار داشتند هیچگونه تحریک، تخریب و حتی تهدید در موقف افغانستان راجع به پشتیبانی از حقوق حقه برادران پشتون و بلوچ ماتغیری وارد کرده نمیتواند .

۷ میزان ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی تیلگرامی عنوانی رهبران جمهوریت مردم چین بیست و ششمین سالگرد تاسیس جمهوریت مردم چین راز اطرف خود و مردم

افغانستان به زعما و مردم کشور دوست چین تبریک گفته برای توسعه و استحکام مزید علایق مردمان دو کشور و ترقی و رفاه مزید مردم دوست چین اظهار آرزومندی نموده اند.

حکومت کانادا یک ملیون و یکصد هزار دالر راز طریق اداره انکشاف بین المللی آنکشور به افغانستان کمک بلا عوض مینماید .

موافقتنامه این کمک در کابل عقد شد .

مدت تادیہ این قرضہ بدون ربح بیست و پنج سال میباشد .

ازین پول برای تهیه ۱۵ قلم وسایط سرک سازی که لست آن ازطرف وزارت فواید عامه ترتیب گردیده استفاده میشود .

وسایط که ازین قرضه تهیه میگردد شامل دستگاه های سنگ شکن، ذوب قیر، لودر، قیرپاش، جغل پاش فورد کلفت، جاروب برقی سرک، رول هاب، ظرفیت های مختلف، واترپمپ کمپریسور، و امپریلتز کانکریست ورکشاپهای ترمیم سیار و جنراتور های برقی ۳۰ و ۶۰ کیلووات میباشد .

۹ میزان ۵۴

بناغلی اگرال آمراداره تعیین پرسونل هندی درممالک خارجی وزارت خارجه هند بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات پیرامون شرایط استخدام واعزام متخصصین هندی تحت پروگرام امداد تخنیکي آنکشور به افغانستان مذاکره بعمل آمد. هنگام ملاقات بناغلی سنگه سفیرکبیر هندمقیم کابل نیزحاضر بود .

شرکت سهامی هرات سه هزارتن پخته محلولج به قیمت معادل سه ملیون دالر به جمهوریت چین صادرمی نماید .

قرارداد مربوط به صادرات پخته بین نمایندگی شرکت سهامی پخته هرات و مستشاریت تجارتی سفارت کبرای جمهوریت مردم چین درکابل عقد گردید .

قرار داد را بناغلسی حاجی محمد حسین اسلمی نماینده شرکت و بناغلی پزنشنگ تنگ آتشیه تجارتی سفارت کبرای جمهوریت مردم چین امضاء نمودند .

به موجب این قرارداد پنبه متذکره که از حاصل سال ۱۳۵۳ میباشد تا سه ماه دیگر به طرف مقابل تحویل داده میشود .

بناغلی دوتوز مارتینوویچ سفیر کبیر جمهوریت مردم پولند که دوره ماموریتش در افغانستان به پایان رسیده بود کابل را بقصد کشورش ترک گفت .

درمیدان هوایی بین المللی کابل معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه بناغلی تینوویچ وداع نمود .

۱۱ میزان ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکیه به مناسبت روز ملی جمهوریت کوریا عنوانی بناغلی پارک - چونگ هی رئیس جمهور آنکشور به سیول مخابره شده است .

۱۱ میزان ۵۴

انجنیر سیدنسیم علوی رئیس تیلیفون و تلگراف وزارت مخابرات برای اشتراک در دومین جلسات کنفرانس اداری منطقوی برودکاست عازم سویس گردید .
درین کنفرانس روی تقسیمات فریکونسی های امواج متوسط وطویل رادیوکه درکنفرانس

میزان سال ۱۳۵۳ صورت گرفته است فیصله نهایی بعمل خواهد آمد .
همچنان تحديد طاقت دستگا های فرستنده امواج رادیومورد بحث ومذاکره قرار خواهد گرفت .

کنفرانس روز ۱۴ میزان در ژنیو دایر وعفت هفته دوام خواهد کرد .

۱۱ میزان ۵۴

ښاغلی کراتزانوف سفیر کبیر جمهوریت بلغاریا که دوره ماموریتش در افغانستان به پایان رسیده بود عازم کشورش گردید .
درمیدان هوایی بین المللی کابل دکتور س محبوبه رفیق متصدی ریاست تشریفات وزارت امور خارجه با ښاغلی کراتزانوف وداع کرد .

• • •

بیانیه ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ورئیس هیأت افغانی در سومین اجلاسیه ملل متحد :

ښاغلی رئیس !

موجب مسرت هیأت جمهوریت افغانستان است که مشاهده میکند جلالتمآب شما بحیث رئیس سومین جلسه اسامبله ملل متحد انتخاب شده اید. مایقین داریم تحت رهنمایی های خردمندانه شما جریان این جلسات به بهترین وجه پیش برده خواهد شد .

ښاغلی رئیس !

اجازه بدهید به نمایندگی از هیأت افغانی قدرانی بی شائبه مارا به رئیس سابق جلالتمآب

بوتیفلیقه که طور نهایت شایسته اندیشه های مارا در آوان بیست ونهمین جلسات اسامبله عمومی رهنمایی کرده وباکمال شکیبایی متانت وفراسط جلسات اخیر اسامبله خاص هفتم را اداره وتنظیم بخشیدند اظهار نمایم .

ښاغلی رئیس !

درین جلسه که سی ومین سالگرد تاسیس ملل متحد راتجلیل میکنیم نباید تنها گذشته این موسسه را ارزیابی کنیم بلکه باید پلان های پیش بینی شده را برای آینده نیز داشته باشیم این موقع است که سعی واهتمام لازم بخرج داده شود تا شک و تردید که مانع مؤثریت ملل متحد است از بین برده شده توقعات واعتماد مردم جهان برای آینده این موسسه اعاده گردد سازمان ملل متحد بنظر ما یک موسسه لازمی و ضروری بوده اما یک موسسه کامل نیست که البته بارعایت و پشتیبانی جدی از پرنسیپهای مندرجه منشور آن میتوان به پیشرفت ومؤثریت بیشتر آن افزود دوره ای که از تاسیس ملل متحد تا امروز رادر بر میگردد باشناخت هرچه بیشتر حق غیر قابل انکار خود ارادیت احساس ضرورت خاتمه دادن به استعمار وتسلط اجانب مساوات بین کشور هاوسعی در راه تحقق بخشیدن این ارمان ها بحیث دوره بخصوصی تبارز نموده است درك حق خود ارادیت مردم کار آسانی نبوده است . ملل متحد رول بس مهمی را در اقدامات و فعالیت های تاریخی اش بالمقابل استعمار بازی کرده است افزایش اعضای این سازمان

از پنجاه يك به يكصد و چهل ويك عضو درين جلسه مؤيد اين حقيقت است .

مردم و حكومت افغانستان عضو يـكـ جمهوريت موزنيق ، جمهوريت ديموكراتيك ساوتمي و برنسيب و جمهوريت كيپ وري رابه سازمان ملل متحد كه نتيجه مجادلات پيگيرشان براي حصول حق غيرقابل انكار خوداراديت محسوب ميشود تريك و تهنيـت گفته و آماده هرگونه همكاري باايشان درين موسسه ميباشد . حكومت افغانستان بسيار متاسف است كه دوويـتنام شامل لست اعضاي جديد اين سازمان جهاني نيست . بنظر حكومت من آنها كاملا شايستگي عضويت اين سازمان را دارند لـهـذا ماجداً توقع داريم تاشوراي امنيت برتصميم اولياش تجديدنظر كرده و راه رابراي عضويت آنها باين سازمان جهاني هموار سازد .

هيأت افغانستان درين زمينه از تصميم اسامـله ملل متحد پشتيباني ميكند افغانستان همچنان بسيار خوشوقت است كه نمايندگان قانوني كمبودياچاي واقعي شانرا درين موسسه اشغال ميكنند .

شباغلي رئيس :

سياست خارجي افغانستان بر اساس پرنسيب هاي عدم انسلاک قضاوت آزاد در موضوعات بين المللي، بيطرفي مثبت و فعال و همزيستي مسالمت آميز بين كاهـ كشورهاي صلح دوست جهان استوار است . چنانكه در كنفرانس وزراي خارجه كشور هاي غير

منسلك در ليما اظهار داشتيم افغانستان مصرا نه از روش عدم انسلاک پشتيباني ميكند . البته پشتيباني ما زين روش چيزي تازه نيست و طوريكه رئيس دولت افغانستان شباغلي محمد داؤد در اولين كنفرانس سران كشورهاي غير منسلك اظهار داشتند افغانستان حتي قبل از جنگ جهاني اول باين روش عقيده داشته است . به نظر ما ايجاب ميكند كشور هاي غير منسلك در حال حاضر بيش از هر وقت ديگر به پرنسيب هاوارزش هاي كه توسط بانيان اين روش وضع شده است احترام گذارند ما بـايست نگذاريم از فعاليت هاي روزافزون و نفوس اين روش در فراهم آوري صلح امنيت و تغيير عصر برخورد هابه عصر مذاكره و تفاهم و ديـتانت در روابط بين المللي كاسته ميشود . باتعقيب اين پـا ليسي افغانستان يك پشتيبان صادق ملل متحد بوده و هميشه كوشيده است بر اساس اهداف و مقاصد عالي ملل متحد صلح و امنيت بين المللي را تقويه بخشد .

ما عقيده راسخ داريم كه در فضاي صلح، امن و آرامش كشورها ميتوانند به آرزو هاي ملي و رفاه و آسايش مردم شان نائل شوند .

بامسرت بايد تذكر داده شود كه بعد از تاسيس رژيم انقلابي در افغانستان روش بسيار فعال تري در سياست خارجي مـا اتخاذ شده است . بر اساس اين سياست و تماسهاي شخصي بين زعماي افغانستان وسائر كشور هاي دوست توفيق يافتيم تا موقف و نظرات

راکه سال گذشته در همین مجمع روی همین موضوع ایراد کرده بودم یادآور شوم .
«در صورتیکه واقعا خواهان صلح، همکاری، تفاهم و زندگی باهمی باشیم پس بهتر است احساسات را کنار بگذاریم و بحث انسانیهای مسئول این جرئت را داشته باشیم که مسائل و حوادث را با وسعت نظر قبول و ارزیابی کنیم و به خاطر داشته باشیم که تاریخ و نسل های آینده اعمال ما را مورد قضاوت قرار خواهند داد. دردنیای کنونی که همه در یک اجتماع نزدیک و متکی بهمدیگر زندگی میکنیم برای روبرو شدن و حل مسائل نیازمند جرئت و وسعت نظر میباشیم. ما باید در برابر مسائل خطیری که پیش روی ماست با احساس مسئولیت و واقع بینی روبرو شویم چه موفقیت دریافتن طرق حل مستلزم واقع بینی است.»

بناغلی رئیس !

ما از مفکوره دینانت استقبال مینمائیم در پرتو همین مفکوره بود که کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا برگزار شد اما دینانت نباید یک منطقه معین جغرافیایی یا بعضی مسائل خاص را دربر گیرد بلکه باید جهان شمول بوده و تمام امور بین المللی را احتوا نماید . درحقیقت موفقیت دینانت زمان نیست که راجع به حل و فصل مسائل مهم جهان نسی تصامیمی اتخاذ نماید .

بناغلی رئیس !

رویداد های جهان انکشافات مثبتی را در بعضی ساحات نشان میدهد اما قضایای خطیری در گوشه و کنار جهان موجود است که بصورت

همدیگر را برمسایل مختلف مورد علاقه متقابل به بصورت روشنتری دریابیم و در نتیجه آن متیقن شده ایم که میتوانیم در امور بین المللی سهم بیشتری گرفته و نقش مثبت تری ایفاء کنیم .

بناغلی رئیس !

علی الرغم مجاهدت متوالی ما پاکستان تنها کشوریست که ماموقف نشده ایم روابط دوستانه با آن برقرار نمائیم طوریکه همواره به توحید افکار عامه جهان و این موسسه رسانیده ایم تحقق بخشیدن و اعاده حقوق حقه و بشری برادران پشتون و بلوچ مایگانه مانع برقراری روابط دوستانه بین دو کشور میباشد. بتأسی از عقیده راسخ باینکه تمام پروبلم های سیاسی بین المللی از طریق مسالمت آمیز قابل حل میباشد ما همیشه سعی نموده ایم یگانه اختلاف سیاسی ما با پاکستان بر اساس امیال و آرزو های برادران پشتون و بلوچ ما و قایدین ایشان از طریق مذاکرات مسالمت آمیز حل گردد .

میخواهم به برادران پاکستانی خود خاطر نشان سازم که تنها باشباهت و وسعت نظر میتوان فضا و شرایط لازم را ایجاد نموده و در پرتو آن مانند دوستان و برادران به حل این یگانه اختلاف سیاسی پرداخت .

باید شباهت و حسن نیت سیاسی هادی مساعی ما جهت یافتن یک راه حل شرافتمندانه و عادلانه برای این مسأله مهم باشد .
با استفاده از موقع میخواهم قسمتی از بیانیهای

لاینحل باقی مانده وآرامش گیتی را تهدید میکند .

باوجود مجاهدات زیاد انکشافات قا بل ملاحظه که نوید ازصلح پایدار بدهد رخ نداده است .

اسرائیل هنوزهم سرزمین های سه کشور مستقل عربی را در تصرف خود دارد وازحقوق حقه وملی مردمان فلسطین انکار می ورزد. این سیاست اسرائیل بدون تردید تهدید بزرگ برای صلح وامنیت جهان بوده وچلنجی به اساسات منشور ملل متحدواعلامیه جهانی حقوق بشر میباشد .

افغانستان یقین کامل داردکه موضوع فلسطین هسته بن بست فعلی میباشد . از همین جهت ماعقیده داریم تازمانیکه ایمن مسئله حیاتی راه حل عادلانه نیابد تقریبا ممکن نخواهد بودکه موضوع شرقمیانه حل گردد .

قضیه قبرس مسئله دیگراین حوزه است که مابادقت آنرا تعقیب نموده وبا تاسف دریافته ایم که تاحال انکشاف مهمی درزمینه رونما نشده است . آرزوی ما اینست که آزادی ، تمامیت ارضی واستقلال قبرس براساس حقوق غیرقابل انکار هررد جامعه قبرس تأمین گردد. مااز معاهدات جلالتمآب منشی عمومی دراینمورد قدردانی میکنیم .

بناغلی رئیس !

درنتیجه سیاست جدید حکومت پرتگال کشور های مستقلی درمستعمرات پرتگال در

حال تکوین است . درمورد انگولا ما موافق هستیم که ازهرنوع مداخله خارجی در آن سرزمین جلوگیری بعمل آید وامیدوارهستیم که حکومت پرتگال درراه نزدیک ساختن احزاب انگولا برای برقراری صلح درآنها موافق گردد هیأت من ازجریانان آزادی خواهی انگولا تقاضا نمینماید تادربرطرف نمودن اختلافات شان سعی ورزیده ومتحدا درراه حصول ارمان های ملی وحق خودارادیت مجاهدت ورزند . علی الرغم انکشافات امیدوار کننده ایکه درقاره افریقا به وقوع پیوسته است اوضاع افریقای جنوبی هنوزهم صلح و امنیت بین المللی را تهدید میکند مینماید .

حکومت افریقای جنوبی به تصرف قلمرو بین المللی نامیبیا ادامه داده وبه فیصله نامه های ملل متحد مخصوصا فیصله نامه شماره ۲۶۶ سال ۱۹۷۴ شورای امنیت و قعی نمیگذارد . بعقیده مااز وظایف سازمان ملل متحد است که بر اساس منشور سازمان مخصوصا فصل هفتم آن تدبیر لازم رابغرض رعایت فیصله نامه مذکور از طرف افریقای جنوبی اتخاذ نماید افغانستان ظلم وتعدی مستندم رژیم اقلیت وغیرقانونی رودیشیا را بالای مردم زمباوی که بهمکاری قوای افریقای جنوبی صورت میگیرد. تقبیح مینماید. هیأت من حق غیرقابل انکار مردمان زمباوی را مبنی برحصول حق خودارادیت براساس حکو مت اکثریت باردیگر تصدیق مینماید .

بناغلی رئیس !

ازآوان تأسیس ملل متحد تاامروز درساحه

حکومت افغانستان تذکر دهم که این پیشنهاد مورد تأیید مامیباشد . علی الرغم بن بستی که در دایر نمودن کنفرانس جهانی خلع سلاح ناشی از عدم موافقت بین بعضی از کشور ها بوجود آمده است معتقد یم که این مفکوره روز بروز قوت بیشتر گرفته وموانع موجوده برطرف گردد .

ښاغلی رئیس !

موضوع دیگری که به آن اهمیت زیاده قابل هستیم ترتیب نظام حقوقی جدید عادلانه و جامع در قسمت بحر می باشد . که حقوق و منافع تمام کشور های ساحلی، محاط به خشکه و کشور های انکشاف یافته و در حال انکشاف را تأمین نماید. به عقیده ما مذاکرات وسیع ومثمر بین گروپهای ذیعلاقه در چهارمین کنفرانس حقوق ابحار ملل متحد که قرار است سال آینده در نیویارک دایر گردد ضروری است .

ښاغلی رئیس !

مسلم است که شناخت تغییرات غیر قابل اجتناب در مناسبات بین المللی این حقیقت را روشن ساخته است که اعضای جامعه بین المللی متکی به دیگر میباشند چنانکه این مطلب در بهار سال ۱۹۷۴ در جریان ششمین جلسه خاص مجمع عمومی اکیداً خاطر نشان گردید .

هفتمین جلسات خاص مجمع عمومی ملل متحد يك قدم مثبت دیگری در زمینه همکاری بین اعضای جامعه بین المللی بر اساس تساوی، امحای عدم توازن خصوصاً در قسمت

خلع سلاح توجه زیاد مبذول گردیده است امامتاسفانه هنوز هم این مسأله يك مسأله حل نشده دیپلوماسی چند جانبه را تشکیل میدهد . افغانستان همواره طرفدار خلع سلاح عام وتام بوده وبه معاهده عدم انتشار سلاح ذروی الحاق کرده واهمیت بزرگی را برای عملی شدن آن قایل است . ماهمواره تحدید آزمایش های ذروی را در تمام محیط پشتیبانی کرده امیدوارم تادراینده نزدیک معاهده تحدید آزمایشات سلاح ذروی منعقد گردد .

حکومت افغانستان منحیت پرنسیب، تاسیس حوزه های فاقد آزمایشات ذروی را باساس موافقه آزمایشات ذروی را باساس موافقه کشور های ذیعلاقه که از طرف جامعه بین المللی نیز شناخته شود. طرفداری میکند تاسیس این چنین حوزه هایک تدبیر مؤثر جهت تحدید آزمایشات سلاح ذروی خواهد بود .

افغانستان منحیت یا کشور شامل منطقه تاسیس يك حوزه فاقد سلاح ذروی را در شرقمیان طرفداری میکند وبدین منظور الحاق تمام کشور های منطقه به معاهده عدم انتشار سلاح ذروی ضروری بوده وایجاب همکاری تمام کشورها خصوصاً کشور های دارای سلاح ذروی رامیکند. شرط مهم وقبلی غسر ض تاسیس این چنین حوزه عدم استعمال وعدم انتشار سلاح ذروی توسط کشور های دارنده آن در منطقه می باشد. در مورد اعلام بحرهند منحیت يك منطقه صلح ، می خواهیم از طرف

همکاری و مذاکرات متمرکز پذیریم نه از راه مقابله بایکدیگر. برای رسیدن به اهداف خویش باید طرق مسالمت آمیز و آشتی جویانه را در پیش گیریم. حکومت افغانستان همیشه به موسسه ملل متحد عقیده راسخ و اعتماد مستحکم داشته و آرزومند است که باین موسسه جهانی دینامیک نقش فعال تری داده شود.

بناغلی رئیس!

امیدوارم که نتایج خوشبینانه ای که از جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد حاصل شده و همچنان نتایج مثبتی که توقع داریم از جلسه عادی سومین مجمع بدست آید آغاز عصر جدید و درخشانی را برای همه ملل جهان در آستانه دهه چارم حیات این موسسه نوید بدهد.

۱۱ میزان ۵۴

دگر جنرال عبدالکریم مستغنی لوی درستیز که مشغول بازید از جمهوریت عربی مصر میباشد باجنرال عبدالغنی جماسی وزیر حریبه و معاون صدراعظم مصر ملاقات نموده و روی موضوعات مورد علاقه مذاکره کرد.

درین وقت علاوه بر همراهان لوی درستیز دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان در قاهره و بعضی از صاحب منصبان عالی رتبه نظامی مصر نیز حاضر بودند.

۱۲ میزان ۵۴

بتعداد ۵۳ نفر بلوچ دیگر نسبت ظلم و تعدی حکومت پاکستان و حملات بیرحمانه

شرایط تجارت بین کشور های کمترین انکشاف یافته، روبرو انکشاف و انکشاف یافته محسوب میشود. تسوید فیصله نامه در قسمت انکشاف و همکاری اقتصادی بین المللی از طرف هفتمین جلسات خاص در حقیقت جامه عمل دادن اکثر این پلان ها و پروگرام ها میباشد. باید تذکر داده شود اموری که درین جلسات انجام داده شده باعث امیدواری بوده و اطمینان میدهد که برای جامعه بین المللی ممکن خواهد بود تا از طریق همکاری اشتراک مساویانه و مذاکرات متمرکز اختلافات نظر را از بین برده و یک توازن عادلانه و سالم را در اقتصاد جهان در پرتو نظام جدید اقتصادی بین المللی بوجود آورند.

بناغلی رئیس!

دراخیر می خواهم اظهار نمایم که نگاهی به گذشته نشان میدهد که مدافعات متعددی در زیر این سقف و درین تالار اجتماع کرده ایم تا راه حل برای پروبلم های خود طرح نماییم. سالهای متعددی سپری گردید و جلسات فعلی ختم سومین سال تاسیس این موسسه تاریخی را در سانفرانسیسکو اعلام میکند. باآنکه در طول این مدت نسبتا طولانی شاهد موفقیت های مهمی بوده ایم اما متاسفانه نتوانسته ایم به اتمام اهداف و آرزو های خویش نایل گردیم.

دنایای مادیای چلنج است چلنج برای ایجاد یک زندگی بهتر و آینده درخشانتر برای نژاد بشر. پس باید این چلنج را از طریق

وصدراعظم به مناسبت سالگره پيروي ششم اکتوبر جمهوريت عربي مصر تيلگرام تبريکيه عنواني ښاغلي انورالسادات رئيس جمهور ر آنگشور به قاهره مخابره گرديده است .

ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم طي اين تيلگرام تمنيات نيك خودحکومت و مردم افغانستان را برآي سعادت زعما ي جمهوريت عربي مصر و پيروي هاي مزيد ملت دوست و برادر مصر در راه آمال ملي و ترقيات آنگشور ابراز فرموده اند .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم تيلگرامهاي تبريکيه بمناسبت عيد سعيد فطر عنواني رؤساي دول و حکومات کشورهاي اسلامي مخابره گرديده است .

همچنان تيلگرامهاي تبريکيه باين مناسبت از طرف رؤسا وصدراعظمان کشورهاي اسلامي عنواني ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم مواصلت کرده است .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم بمناسبت روز ملي جمهوريت ديموکراتيک آلمان تيلگرامهاي تبريکيه عنواني ښاغلي ويلشي شتوفر رئيس دولت وښاغلي هورست سندرمن رئيس شوراي وزيران آنگشور به برلين مخابره شده است .

۱۴ میزان ۵۴

بزرگان اقوام سالارزي ، ماموند ، چارمنگو اتماخييل ، باجور ، ساپي ، شتوار و خانزادگان

قواي عسکري آنگشور به خاک افغانستان پناه آوردند .

جمعيت افغاني سره مياشت برآي اعاشه واباته گروه جديد پناهگزينان ترتيبات لازم اتخاذ کرده است .

۱۳ میزان ۵۴

ښاغلي رافائي سلازمدير عمومي اجرائيوي صندوق ملل متحد برآي فعاليت هاي نفوس باوزاري داخله ، معارف ، صحيه و پلان ملاقات نموده و راجع به موضوعات طرف علاقه مذاکره نمود .

ښاغلي سلاز برآي مطالعه و مذاکره بامقامات افغاني درباره کمکهاي صندوق ملل متحد برآي فعاليت هاي نفوس در پروژه ها ، احصائيوي و سرشماری افغانستان وارد کابل شده و در ميدان هوايي از طرف نماينده وزارت امور خارجه و آمرا دارة پروگرام انکشافی ملل متحد در افغانستان استقبال گرديد .

ښاغلي سلاز با ښاغلي علي احمد خرم وزير پلان و ښاغلي عبدالقدير وزير داخله ، پوهاند عبدالقيوم وزير معارف ، پوهاند دکتور نظر محمد سکندر وزير صحيه ملاقات و مذاکره نمود .

طي اين ملاقات هادر باره پروژه هاي احصائيوي و سرشماری نفوس در افغانستان و همچنان تسريع پروگرام احصائيي نفوس و ازدياد کمکهاي صندوق ملل متحد درين پروژه هامذاکره و تبادل نظر بعمل آمد .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت

اداره قضایی وزارت عدلیه برای اشتراك درکنفرانس مسایل حقوقی برای صلح جهان كه درواشنگتن دایر میگردد عازم ایالات متحده امریکا گردید .

این کنفرانس بتاريخ ۲۰ میزان دایر شده و در آن روی مسایل حقوقی بحث بعمل میآید.

* * *

دگروال سٹیوارت ۱ لن روزاو دگروال ریدپوك دوکیهان نورد برجسته ایالات متحده امریکاه در مسافرت های اپولوی چهارده و اسکای لاب چهارم شمولیت داشتند وارد کابل شدند .

درمیدان هوایی بین المللی کابل دکتور میرعبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف قوماندان ترانسپورت رئیس روابط خارجی وزارت دفاع ملی ، رؤسای پوهنتون کابل المپیک و گرخندوی ، معاون تشریفات وزارت امور خارجه بناغلی تیودور ایلویوت سفیر کبیر ایالات متحده امریکا از کیهان نوردان استقبال کردند .

* * *

دگروال روز او قوماندان سفینه اپولو چهارده و دگروال پوگیکتن از کیهان نوردان لابر اتوار فضایی سکای لاب چارم است پرواز های شان حوادث مهم و تازیخی فضایی در ماموریت فضایی حامل انسان تلقی میشود .

* * *

صدویکمین سالگره تا سیس اتحادیه بین المللی پستی ضمن محفلی در کابل تجلیل گردید . درین محفل معین و بعضی

سورکمر ، اقوام ایریدی، پپوخمکنی، ورکزی تیراوخیر، مشران قومی مومند، وزیر، مسید، بیتهنی و دوز پشتونستان و همچنان کلیه بزرگان و مشران بلوچ و پشتون بلوچستان و بلوچهاو پشتونهای پشتونستان و بلوچستان مقیم افغانستان به مناسبت عید سعید فطر تبریکات صمیمانه خود واقوام شانرا به بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم، اعضای کمیته مرکزی و کابینه و تمام مردم افغانستان ابراز داشته، سعادت ملت افغان و ترقیات روز افزون افغانستان را تحت قیادت رهبر ملی مابناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم آرزو نموده اند .

۱۴ میزان ۵۴

بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه كه بحیث رئیس هیأت افغانی در سومین جلسات مجمع عمومی ملل متحد منعقد نیویارک اشتراك نموده بود، بکابل مراجعت کرد .

درمیدان هوایی کابل بعضی از اراکین وزارت امور خارجه و بناغلی ایلویوت سفیر کبیر ایالات متحده امریکا از بناغلی وحید عبدالله استقبال نمودند .

* * *

دگر جنرال عبدالکریم مستغنی لوی درستیز كه در رأس يك هیأت نظامی بد عوت وزارت حرب جمهوری عربی مصر بقاهره رفته بود بوطن عودت کرد .

۱۷ میزان ۵۴

پوهندوی غلام علی کریمی آمر عمومی

متعاقبا کيپان نوردان طی يك كنفرانس مطبوعاتي به سوالات روزنامه نگاران پاسخ گفتند برای مشاعده فلم هاواستماع توضیحات کيپان نوردان بنابعدوت وزیر معارف و سفیر کيپرامریکا ، شباغلی محمدنعیم، بعضی از اعضای کابینه ، عده ای از مامورین عالیرتبه عسکری و ملکی و برخی از کوردیپلوماتیک مقیم کابل حضور بهمرسانیده بودند. کيپان نوردان درضیافتی اشتراک کردند که ازطرف رئیس عمومی هوانوردی ملکی و توریزم بافتخارشان درهوتل انترکانتی ننتال ترتیب شده بود .

۲۰ میزان ۵۴

بمقصد مطالعه روابط افغانستان و هند طی قرون تاریخ سیمیناری به اشتراک دانشمندان دوکشور درکابل دایر میگردد .

سیمینارافغان و هند دزادیتوریم پوهنتون کابل افتتاح میگردد. طی این جلسات سیمینار متذکره که ده روز ادامه خواهد داشت دانشمندان افغانی و هندی پیرامون روابط ادبی فلسفی، اجتماعی و اقتصادی و تاریخی مردمان افغانستان و هند مقالات علمی ایرادودر زمینه روشنی خواهند انداخت .

يك منبع پوهنتون کابل گفت : هیئت دانشمندان هندی طی اقامت در افغانستان از اماکن ومواضع تاریخی کشور نیز دیدن خواهند کرد.

• • •

صادرات سه هزار تن کنجاره به دنمارک ازطرف شرکت پخته هرات شروع گردیده است يك منبع آن شرکت گفت: به اساس موافقه ای که

ازمامورین وزارت مخبرات، آمرادارۀ پروگرام انکشاف ملل متحد و متخصصین اتحادیه مذکور درکابل ، برخی از کوردیپلوماتیک اشتراک نموده بودند . اتحادیه بین المللی پستی یکصدسال قبل تشکیل گردیده و ۱۵۶ کشور عضویت آنرا دارند .

۱۹ میزان ۵۴

شباغلی محمدنعیم و بعضی ازاعضای کابینه فلم های مسافرت های اپولوی چارده و سکای لاب چارم رادر تارلارادیو افغانستان مشاعده نموده وتوضیحات کيپان نوردان امریکایی را پیرامون مسافرت های فضایی استماع کردند.

کيپان نوردان بامعاون اول صدارت عظمی ملاقات تعارفی نمودند. دگروال ستيوارتالڼ روزاو دگروال ویلیم ریډپوک کيپان نوردان ایالات متحده امریکا بادکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی در قصر صدارت ملاقات نمودند . هنگام ملاقات های متذکره عده ازهمراهان فضانوردان و سفیر کبیر امریکا مقیم کابل نیز حاضر بودند . قراریک خبر دیگر کيپان نوردان امریکایی دردعوتی چاشتی اشتراک کردند که بافتخارشان ازطرف پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف در رستوران باغ بالا ترتیب شده بود .

کيپان نوردان فلم های ماموریت های سفینه فضایی اپولوی ۱۴ ولابراتوار فضایی سکای لاب چهارم رادر تالار بزرگ رادیو افغانستان نمایش داده و پیرامون ماموریت های فضایی شان تشریحات دادند .

بعمل آمد سه هزارتن کنجاره به قیمت چهار صد و یازده هزاردالر تاسه ماه آینده به دتمارك تسليم داده میشود .

چارهزار و پنچصد و نودتن پخته محلو ج از اوایل جوزا تا اخیر سنبله امسال از طرف موسسه پنبه و روغن نباتی هلمند به خارج صادر گردیده است . منبع متذکرشده همچنان پنج هزار و یکصد تن کنجاره از ۲۹ - اسد تاکنون به ایران صادر شده است .

* * *

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم کیهان نوردان ایالات متحده امریکا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم دگروال و یلیم رید پوک و دگروال ستیوارت الن روز کیهان نوردان امریکایی را در قصر ریاست جمهوری برای ملاقات پذیرفتند .

کیهان نوردان طی این ملاقات پیرامون ماموریت های فضایی و تحقیقات علمی شان به ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم توضیحاتی بعرض رسانیده و هم بعضی هدایای را که نمایندگی ازمأموریت شان در فضای خارجی مینمود به ښاغلی رئیس دولت تقدیم نمودند . در این وقت ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ، ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری ، عده از همراهان فضانوردان و ښاغلی تئودور ایلویو سفیر کبیر امریکا مقیم کابل نیز حاضر بودند . قراریک خبر دیگر

کیهان نوردان و هیأت همراهان شان در دعوت جاشتی اشتراك کردند که از طرف ښاغلی وحید اعتمادی رئیس المپیک در باغ تپه پغمان ترتیب شده بود در این ضیافت پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور عده ای ازمأمورین عالیرتبه ، سفیر کبیر و برخی از اعضای سفارت کبرای امریکا اشتراك ورزیده بودند . ضمن این ضیافت هنرمندان افغانی کنسرتی اجرا کردند که طرف دلچسپی مدعوین قرار گرفت .

خبرنگار باختر علاوه میکند که در این محفل یکنعداد وسایل و تجهیزات ورزشی که از طرف کمیته سپورت های مردم به مردم ایالات متحده امریکا تهیه شده بود توسط هیأت فضانوردان به رئیس المپیک اهدا گردید و متعاقبا سمبول بزکشی سپورت باستانی کشور به اعضای هیأت امریکایی تفویض گردید . خبرنگار باختر می افزاید که کیهان نوردان در ضیافتی اشتراك داشتند که از طرف سفیر کبیر امریکا باعزاز شان در آن سفارت ترتیب داده بود .

۲۱ میزان ۵۴

نطاق وزارت امور خارجه در جواب یک سوال خبرنگار باختر آژانس این ادعای رادیو بی بی سی را که آل اندیا رادیو نیز آنرا اقتباس نموده و میگوید افغانستان در مناطق متصل به پشتونستان و بلوچستان سوقیات عسکری و تمرکز قوا را کرده است کاملاً عاری از حقیقت خوانده آنرا تکذیب کرد .

۲۱ میزان ۵۴

ښاغلی رؤف دنکناش رهبر ترکي ژبانه‌ای
قبرس بسلسله مسافرت به یکدهه کثوره‌ای
برای باز دید دوستانه از افغانستان وارد کابل
گرديد .

• • •

دگروال ستيوارت الن روزا ودگروال ايليم
ليديوك كيهان نوردان امريكايي وحيات شان
كه بسلسله مسافرت به يكدهه كثوره هاتحت
پروگرام كميته سټورت هاي مردم به مردم
بكابل آمده بودند عازم دهلي جديد گرديدند.
هيأت دانشمندان هندی برای اشتراك در
سيمینار فرهنگي افغانستان وهند در طول
تاريخ وارد كابل گرديد. هيأت با پوهاند
دكتور غلام صديق محبي رئيس پوهنتون كابل
ملاقات نموده وضمنه پيرامون روابط حسنه
بين دو كثوره تبادل افكار بعمل آمد. هنگام
ملاقات بارئيس پوهنتون پوهاند مير حسين
شاه رئيس پوهنځي ادبيات وعلوم بشري نيز
حاضر بود. هيأت دانشمندان هندی متعاقبا
بااعضای هيأت افغاني سيمينار تبادل نظر
كردند . سيمينار فرهنگي افغانستان وهند در
طول تاريخ امروز دراديتوريم پوهنتون كابل
افتتاح گرديد .

۲۲ میزان ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم
ښاغلی پيترسن آمرعومي پروگرام انكشافی
ملل متحد رادر قصر رياست جمهوري
پذيرفتند. رياست دفتر جمهوري اطلاع داد
كه درين موقع ښاغلی علي احمد خرم وزير

بلان وښاغلی وحيد عبدالله معين سياسي
وزارت امور خارجه، ښاغلی محمد اكبر رئيس
دفتر جمهوري وښاغلی بارويك آمراداره پروگرام
انكشافی ملل متحد درافغانستان نيز حاضر
بودند . ښاغلی پيترسن برای مذاكره
بامقامات مربوطه افغاني پيرامون كمك هاي
پروگرام انكشافی ملل متحد به افغانستان
بكابل آمده است .

• • •

سيمینار فرهنگي افغان وهند دراديتوريم
پوهنتون كابل افتتاح گرديده واولين جلسه
آن دركتابخانه پوهنتون انعقاديافت . سيمينار
بعداز آنكه آياتي چنداز كلام الله مجيدقرائت
گرديده وسرود ملی نواخته شد با بيانیه
پوهاند دكتور غلام صديق محبي رئيس
پوهنتون كابل افتتاح گرديد .

• • •

درجلسات سيمينار فرهنگي افغان وهند
درطول قرون بيانیه هاومقالاتی پيرامون ادب
پشتو، نقش افغانستان درورود وانتشار زبان
دري درهند وستان ويك سلسله موضوعات
ديگر مربوط به دو كثوره توسط دانشمندان
افغاني وهندی ايراد گرديد . رياست جلسات
راپوهاند عبدالحی حبيبي ودكتور ديشياندي
بعده داشتند .

• • •

باساس اعلاميه مشتركي كه در پاين
مسافرت ښاغلی رئيس دولت و صدراعظم به
ايران درئورامسال نشر شده ودرآن طرفين
موافقت كردند كه كميسيون مشتركی برای

کابل دیدن نمود .

• • •

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوریت
دیموکراتیک مردم یمن عنوانی ښاغلی سالم
رباعی علی رئیس شورای دولتی آنگشور به
عدن مخابره شده است .

۲۷ میزان ۵۴

نظریدعوت حکومت افغانستان ښا غلی
چاوان وزیرامورخارجه هند بتاریخ ۶ عقرب
بافغانستان مسافرت رسمی ودوستانه نموده
وطی اقامت درکابل ازهیأت هندی درجلسات
کمسیون مشترک اقتصادی افغانستان وهند
ریاست خواهد کرد .

• • •

ښاغلی علی احمدخرم وزیرپلان که درراس
یک هیأت برای انجام یک سلسله مذاکرات
وامضاء پروتوکول مربوط به پروژه هائیکه
مربوط به مساعدت ایران تمویل میگردد
وچندی قبل به تهران رفته بود بکابل مراجعت
کرد. ښاغلی خرم حین مواصلت بکابل گفت:
هیأت افغانی طی اقامت درتهران روی آنده
پروژه هائیکه درچوکات هفتصد ملیون دالر
وپروژه های جدیدیکه ازمساعدت ایران تمویل
میگردد بښاغلی مهدوی وزیر تجارت ایران
مذاکراتی انجام داده وپروتوکول مربوط به
تکمیل پروژه هارامضاء نموده است ښاغلی
وزیر پلان علاوه کرد دراین مسافرت ازطرف
اعلیحضرت محمد ر ضاء شهنشاه ایران
پذیرفته شده همچنان بښاغلی امیر عباس

تشریح وتطبیق پروگرامهای اقتصادی تشکیل
شود . ښاغلی علی احمدخرم وزیر پلان
درراس یک هیأت عازم تهران گـردید .
ښاغلی خرم وهمراهان شان طی این مسافرت
درمورد آنده ازپروژه هائیکه در چوکات
هفتصد ملیون دالر مساعدت ایران تمویل
میگردد مذاکره نموده وموافقنامه های مربوط
به آنرامضاء مینماید .

همچنان ښاغلی خرم وهیأت افغانی درمورد
یک سلسله پروژه هایی که درآینده با کمک
اقتصادی ایران تمویل خواهد شد. مذاکراتی
بامقامات ایرانی انجام خواهد داد .

۲۵ میزان ۵۴

ښاغلی پیترسن آمرعمومی پروگرام انکشافی
موسسه ملل متحد باپوهاند عبدالقیوم وزیر
معارف ملاقات نمود. یک منبع آن وزارت گفت:
که طی این ملاقات پیرامون کمکهای آینده
ملل متحد درپروژه های عرفانی وهم چنان
همکاری پروگرام انکشافی ملل متحد درتطبیق
ریفورم معارف مخصوصا در قسمت مکاتب
مسلكی مذاکره وتبادل نظر بعمل آمد .

ښاغلی پیترسن دردعوت چاشتی اشتراك
کرد که ازطرف پوهاند عبدالقیوم به افتخارش
دررستوران سپوژمی درقرغه ترتیب شده بود.
دراین دعوت بعضی ازاعضای کابینه عده ای
ازاراکین وزارت معارف ، ښاغلی بار توریك
آمراداره پروگرام انکشافی ملل متحد ویکمه
متخصصین آن موسسه در افغانستان شرکت
داشتند . ښاغلی پیترسن همچنان از موزیم

مباحثات ودلايل نام نهاد وبي ارزش حقوقي
خواسته است قضيه حقوق حقه مردم پشتون
و بلوچ راکه دوکته مشخص انساني در منطقه
ما مي باشند تا سرحدات امکان مغشوش سازد و براي
فريب دادن افکار عامه جهان پرده اخفا بروي
آن کشيده حقايق آنرا تعريف کند. حکومت
افغانستان در حالیکه اتهامات دروغين مندرجه
نامه فوق الذکر ښاغلي صدراعظم پاکستان
رابصورت قاطع رد مينمايد ميخواهد جهت
روشن ساختن موضوع بطور خلاصه توضيح
کنده بتعقيب ختم استعمار برتانيه درين
قسمت آسيانگته های مختلف ومشخص مردم
در مستملکات سابق امپراطوري برتانيه درهند
از حقوق و آزادي های سياسي و تساوي حقوق
فردی خود بر خردار شدند . اذامه اين عمليات
آنقدر توسعه داده نشد که موجب تأمين حقوق
دسته جمعی و فردی کتله های پشتون و بلوچ
گردد .

ښاغلي صدراعظم پاکستان در مراسله
فوق الذکر خود ميخواهد با وانمود ساختن
ادعای توسعه طلبی از جانب افغانستان به
مقابل پاکستان اذهان مردم صلح پسند را
عليه کشور من مغشوش سازد در رد اين اتهام
مطالب متذکره پراگراف ۱۰ مرسله ۲۲ نوامبر
۱۹۷۴ خویش را دوباره تائيد مينمايم .

ښاغلي بوتوطی مکتوب خویش نگاشته که
«سرحد افغانستان با کشور که حالا پاکستان
ميباشد تقريباً صد سال قبل بموافقه حکومت
افغانستان و هند برتانوی سابق مصادف بهمان

مويده صدراعظم آنکشور ملاقات ومذاکراتی
بعمل آورده است .

ښاغلي خرم مذاکراتش را بمقامات ايران
دوستانه وصميمانه خواند .

* * *

يك هيأت اداره توسعه صادرات وزارت
تجارت ايران برای مذاکره درباره امکانات
توسعه تجارت بين افغانستان و ايران وارد
کابل شد . رياست هيأت رانباغلي بهنام
معاون مرکز توسعه صادرات وزارت تجارت
ايران بعهده دارد .

* * *

متن نامه ښاغلي علي بوتو که بتاريخ ۱۷ حمل
۱۳۵۴ به منشی عمومی ملل متحد فرستاده
ونامه جوابيه ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم
که بتاريخ ۸ سنبله ۱۳۵۴ عنوانی دکتور
کورت والدهايم ارسال گرديده است .

متن نامه ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
و صدراعظم .

جلالتما ب محترم !

در جواب نامه مورخه ۲ مارچ ۱۹۷۵
اينجانب عنوانی جلالتما ب شما که توسط
سازمان ملل متحد طی داکومنٹ رسمی به
اعضای آن توزيع گرديده است . ښاغلي
ذوالفقار علي بوتو صدراعظم پاکستان مکتوب
مورخ ۶ اپريل ۱۹۷۵ خویش را بجلالتما بی
ارسال داشت که از محتويات آن بعد از توزيع
بکشور های عضو توسط دارالانشاء آن سازمان
اطلاع حاصل نموديم .

حکومت پاکستان بصورت متداوم با ايجاد

«جنگ عدالت» فرار نموده اند. در این مورد باید به این حقیقت ملتفت بود که دوام مهاجرت پناه گزینان مذکور به افغانستان مبین واقعیت اوضاع نامطلوب در بلوچستان میباشد. با وجودیکه بناغلی بوتو در مکتوب مورخ ۶-اپریل خویش برپیشنهاد من مبنی بر تشکیل یک هیات بیطرف کشف حقایق راجع به اوضاع در بلوچستان خورده گرفته ولی بعقد من تحت شرایط موجوده این یگانه طریقه است که توسط آن جامعه بین المللی بتواند حقایق را دریابد و همچنان راجع به هویت پناه گزینان بلوچ در افغانستان و سبب فرار شان از سرزمین آبایی شان نزد هیچکس شک و تردیدی باقی نماند.

بناغلی بوتو دوباره در مکتوب خود کوشیده است تا مهاجرت عنعنوی کوچی های افغان را به مناطق گرم سیر هنگام زمستان فرار مردم افغانستان به پاکستان وانمود سازد. جواب این گفتار در مراسله قبلی ام داده شده است صرف در مورد ادعای بناغلی بوتو مبنی بر عدم میل آنها به عودت به افغانستان میخواهم توضیح دهم که اولاً بنا بر جریاناتیکه همه میدانند نسبت به سالهای پیش بیک تعداد کمتر کوچی های افغان درخزان و زمستان سال گذشته به وادی های گرم کنار رود سند مسافرت کردند و ثانیاً هنگام بازگشت مقامات پاکستانی مشکلات گوناگون را برای آنها خلق نموده و مینمایند تا ایشان در آینده از مهاجرت سالیانه خویش صرف نظر کنند و به اینصورت حق تاریخی و عنعنوی خویش را مجبوراً از دست

و قتیکه سرحدات شمالی افغانستان با روسیه تثبیت گردید تعیین شده است. در حالیکه آرزو ندارم در اینجا وارد جزئیات موضوع شوم همین قدر تذکر میدهم که پاکستان وارث هند برتانوی نبوده بلکه کشور کاملاً جدیداً تاسیس میباشد. چنانچه این مطلب حین شمولیت کشور مذکور در سازمان ملل متحد بوضاحت تمام فیصله و قید اسناد ملل متحد گردید ازین رو پاکستان هیچگونه ادعای وراثت راجع به موافقات و مجاهدات استعماری بین افغانستان و هند برتانوی داشته نمیتواند و همچنان برای آن کشور از موافقات و معاهدات مذکور هیچنوع حق و امتیازی نشأت نمیکند.

باید اضافه گردد که سرحد قرون نژده بین افغانستان و روسیه تزاری بعد از اینکه افغانستان استقلال کامل خود را حاصل و دولت اتحاد جماهیر شوروی جانشین دولت تزاری گردید دوباره مورد مذاکره و موافقه قرار گرفت و به اساس مساوات بین هردو کشور تعیین و تثبیت شد.

بناغلی صدراعظم پاکستان باز مطالبی را در باره مهاجرت پناه گزینان بلوچ به افغانستان که در مکاتیب قبلی وی نیز درج و توسط نامه های گذشته اینجانب به آن جواب داده شده تکرار مینماید. درین مورد صرف میخواهم متذکر گردم که هیچ عقل سلیم قبول کرده نمیتواند این همه زنان، اطفال و پیر مردان که در جملہ پناه گزینان شامل میباشند و تعدادشان روبرو افزونی است مجرمین که قرار اظهارات بناغلی بوتو از

بشري واساسي همه اتباع آن کشور را تضمين کرده است . اجازه بد هيد در اين مورد اظهار شک نمايم زیرا فاجعه بزرگ بلوچستان که انعکاس آن در مطبوعات جهان وجدان طرفداران ديموکراسي و تأمين و تحفظ حقوق بشر را سخت تکان داد، خود شاهد آن ميباشد که حکومت پاکستان در باره ادعاي مشروع اقوام پشتون و بلوچ مخالف ديموکراسي و حقوق اساسي رفتار نموده است .

اين اظهارات ښاغلي ښو تو صدراعظم پاکستان درست است که ميگويد بعد از تحرير نامه مورخ ۲۰ جنوري ۱۹۷۵ وي عنواني جلالتمابي مناسبات بين افغانستان و پاکستان و خامت بيشتری کسب نمود. اما برعکس ادعاي ښاغلي ښو تو مسئوليت و خامت اوضاع بدوش حکومت افغانستان نبوده بلکه اين وضع ناشی از سياست ناعاقبت انديشانه حکومت پاکستان ميباشد .

جلالتماب محترم ! افغانستان واقعا آرزومند و آماده بود جهت حل يگانه مشکل سياسي با پاکستان مذاکراتي راهرچه زودتر شروع نمايد. فهميده نميشود چرا حکومت پاکستان چينکه مذاکرات بين آن کشور و افغانستان در مورد سرنوشت برادران پشتون و بلوچ در شرف آغاز بود بعد از بين رفتن شيرپاو که حقايق قتل وی فعلا به همه معلوم شده است چنين تدابيري را عليه حزب نشنل عوامی و ليدران و بعضی از اعضای آن اتخاذ نموده است و به اينصورت درب مذاکرات را بين مملکتين مسدود ساخت . ياز نظر گذشتاندين سلسله

بدهند ښايران واضحا «وحشت و ممانعت» در افغانستان طوریکه ښاغلي ښو تو ميگويد در بين نبوده بلکه بالعکس حکومت ادعا مينمايد که پاکستان حق ندارد مانعی حرکت آزادانه کوچي های افغان شود و اين مهاجرت عنعنوی کوچي هاراکه قرنبا سابقه دارد متوقف سازد .

ښاغلي ښو تو درنامه متذکره خویش از اندیشه مانسبت به تحریم حزب نشنل عوامی یادآوری نموده است . طوریکه بجالتمابی معلوم ميباشد حزب نشنل عوامی که باساس همان انتخابات در پشتونستان و بلوچستان حائز اکثریت شده که حزب ښاغلي ښو تو در پنجاب وسند به اقتدار رسيد حزب اکثریت مردم پشتون و بلوچ بوده وزعمای آن نمايندگان منتخب اين مردم هستند. ازینرو از جهت علايق ما با آنها نگرانی ما راجع به وضع موجوده و آینده اين مردم يك امر کاملا طبيعي ميباشد .

ښاغلي ښو تو باز راجع به عدم موجوديت ديموکراسي در افغانستان و موجوديت آن در پاکستان مطالبی را که درنامه مورخ ۲۰ جنوري ۱۹۷۵ نوشته بود به عبارات مختلف تکرار کرده که جواب آن قبلا درنامه مورخ ۲ مارچ ۱۹۷۵ اينجانب داده شده و تکرار آن تحصيل حاصل است . فقط ميخواهم اضافه کنم که اگر روش دولت پاکستان به تصور ښاغلي ښو تو ديموکراتيک ميباشد افغانستان هرگز آرزو ندارد اينچنين ديموکراسي نامرغوب را بر مردم خود تحميل نمايد. ښاغلي ښو تو ميگويد که قانون اساسي پاکستان حقوق اساسي

این وقایع میتوان سوال نمود که آیا این حرکات قصدی نبوده است ؟

یکبار دیگر جلالتمآب شما خاطر نشان میسازم که افغانستان برای مذاکره با پاکستان بمنظور حل این یگانه اختلاف سیاسی آماده است . ولی برای اینکه شروع این مذاکره ممکن گردد باید فضای مساعدی بمیان آید فلپذا برپاکستان است تافضای سیاسی را برای همچوتماس آماده سازد. تابتوان نتیجه مثمیری را از مذاکرات انتظار داشت .

حکومت افغانستان مدعی است که حقوق سیاسی واقتصادی دسته جمعی وفردی این دوکنله ازراه مسالمت آمیز ومطابق بهتمايلات مردم براساس تساوی بامللی که قبلا در این منطقه ازحق تعیین سرنوشت خودببره مند گردیده اند تأمین گردد وحکومت پاکستان ازراه مشوره بامردم ورهبران این دو کتله قضیه رابه چنان فیصله مناسب برساند که هم جوامع پشتون وبلوچ راضی شوند وهم بجای ادامه منازعات لفظی بی ثمر فضای مساعدی برای ایجاد دوستی بین افغانستان وپاکستان بحیث دوکشور اسلامی تولیدگردد.

درخاتمه بنباغلی منشی عمومی میخواهم ازجواب مساعد وسریع جلالتمآب شما راجع به درك واقعیت وضع رقت بار وكمك به پناه گزینان بلوچ که به افغانستان آمدهاند اظهار امتنان نمایم . توجه جدی جلالتمآبی درزمینه بحیث یک شخصیت عمده بینالمللی وبحیث منشی عمومی سازمان ملل متحدتائیر

سودمندی بروحیات این آوارگان که متاسفانه برتعدادشان افزوده میگردد واردنموده است . امیدوارم که نماینده سازمان بین المللی مربوط باهمکاری مقامات مر بوطه افغانستان بمنظوررفع مشکلات آنها طرق مثمیری را دریابند .

خواهشمندم احترامات مرا بپذیرید .
۳۰-اگست ۱۹۷۵ مطابق ۸-سنبله ۱۳۵۴ .
محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم افغانستان
متن نامه بنباغلی بوتو صدراعظم پاکستان
عنوانی منشی عمومی ملل متحد .
جلالتمآب محترم !

رئیس جمهور افغانستان در آخرین نامه مورخ دوم مارچ ۱۹۷۵ خود عنوانی جلالتمآب شما حتی پرده ظاهری را که تاکنون سعی داشت درعقب آن طرح های خودرا برعلیه قلمرو پاکستان نهان دارد برداشته است . رئیس جمهور داؤد خان طی نامه خود عنوانی جلالتمآب شما علنا اعتراف میکند که «ازآوانیکه انگلیسها سرزمین مارابا استعمال قوه تجزیه کرده ویک قسمت خاک ماراضمیمه ساختند افغانستان ازحقوق حقه این مردمان پشتیبانی کرده وتازمانی باین پشتیبانی ادامه خواهد دادکه این حقوق کاملا اعاده گردد افغانستان این کاررا یک وظیفه مقدس ووجیه اخلاقی خودمیداند» این اظهار رئیس جمهور افغانستان مقاصدتوسعه جویانه افغانستان را برملاء میسازدسرحداث افغانستان باآنچه امروز پاکستان نامیده میشود تقریبا صد سال پیش درعین وقتیکه سرحداث شمالی افغانستان

افغانی که قرار ادعای ایشان بصورت عنعنوی در فصل سرما به پاکستان رفته اند از مراجعت به افغانستان به دلیل خوف و سرکوبی که در کشور شان به آن مواجه خواهند شد خودداری میورزند. حکومت پاکستان از استفاده سیاسی ازین وضع خودداری کرده است چه پاکستان عقیده دارد که رنج و عذاب انسان هانیا زمند تسکین و دلسوزی میباشد نه اینکه از آن استفاده پروپاگند شود.

اظهار علاقه و نگرانی منوط رئیس جمهور افغانستان به حزب غیرقانونی عوامی ملی در پاکستان نیت واقعی اورا بخوبی آشکار میسازد. ایشان علیه توقیف و نپ و بعضی از زعمای ایشان احتجاج نموده و این اقدامات را اعمال مخالف قانون اساسی و فاقد جواز قانونی خوانده اند. این اتهام نادرست است. حزب عوامی ملی بموجب قانون ۱۹۶۲ - احزاب سیاسی بانجام فعالیت های منافی حاکمیت و تمامیت ارضی پاکستان مشروط به تصمیم نهایی محکمه عالی پاکستان منحل گردیده است من علناً بیان داشته ام که حکومت من تصمیم محکمه عالی را روی این موضوع احترام و تعمیل خواهد کرد. جای بسیار تعجب است که رئیس جمهور افغانستان در مکاتیب خود عنوانی جلاتماب شمارول مدافع دیموکراسی حامی قانون اساسی را بعهده گرفته است.

افغانستان در طول تاریخ خود هیچگاهی حکومت دیموکراتیک نداشته است. افغانستان همیشه تحت سلطه مطلق حکمروایان مستبدی قرار داشته است که بصورت دواهدار و بدون

باروسیه تثبیت گردید توسط قراردادی بین حکومت افغانستان و هند بر تانوی محدود و علامه گذاری شده است، بالتلیجه ساحه های مسکونی قبایل پشتون و بلوچ واقع در قسمت پاکستان سرحد با افغانستان جزء سرزمین ملی پاکستان را تشکیل میدهد و هیچگونه ملاحظات مبنی بر ارتباطات نژادی و احساسی با قبایل پشتون و بلوچ پاکستان با افغانستان حق مداخله در امور داخلی پاکستان را داده نمیتواند. در مکتوب مورخ ۱۰ جنوری ۱۹۷۵ عنوانی جلاتماب شما من راجع به ماهیت ادعای رئیس جمهور داؤد در مورد افسانه مربوط به هجوم مهاجرین نام نهاد پاکستانی به افغانستان توضیحاتی داده بودم لازم است تاکید گردد که در اثر ناکامی مساعی رژیم کابل برای تغییر وفاداری مردم ما و بی اثر شدن تحریک شان برای اغتشاش در ایالات همسرحد ما با افغانستان اجینت های محرک افغانی و یکتعداد همفکران شان که به دلیل ارتکاب و بیا تحریک به اعمال غیرقانونی در بین مردم قبایلی بلوچستان جانداشتند برای فرار از جنگ عدالت به افغانستان رفته اند، رئیس جمهور افغانستان البته نخواسته است تذکر بدهد که بعد از اعلام عفو عمومی در بلوچستان بعضی از این مهاجرین نام نهاد که میخواستند به پاکستان بر گردند جبراً در افغانستان معطل قرار داده شدند.

رئیس جمهور داؤد خان همچنین این حقیقت را نادیده گرفته است که هزاران نفر تبعه

آخرین مورخ ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ را عنوانی جلالتمآب شما فرستاده ام مناسبات بین پاکستان و افغانستان خرابتر گردیده است . مسئولیت این خرابی مناسبات تماما برعهده افغانستان است . وضع تحریک کننده و تجاوز افغانستان همراه با ترغیبات مداوم رادیو کابل به اجینت های آن به مقصد قتل، سبوتاژ و تخریب در پاکستان بتاريخ ۸ فبروری منتج به قتل وزیر ارشد کابینه ایالتی صوبه سرحد گردید .

متأسفانه این جنایت دروقتی صورت گرفت که پاکستان ابتکارشروع مذاکره باافغانستان را برای حل تمام اختلافات روی دست گرفته بود .

باوجود تحریکات کابل به منظور تشدد و نفرت پاکستان برای چنین مذاکرات آماده بوده و بجل مسالمت آمیز اختلافات خود باافغانستان بدون شرایط قبلی و مطالبی به پرنسب های عام القبول همزیستی مسالمت آمیز متعهد میباشد . این پرنسب هاشامل احترام به تمامیت ارضی و حاکمیت دول و پابندی دقیق به پرنسب عدم مداخله درامورداخلی یکدیگر میباشد .

یقین دارم جلالتمآب شما متن این نامه را باطلاع سایر اعضای ملل متحد که نامه مورخ ۲ مارچ رئیس جمهور افغانستان به ایشان توزیع گردیده است خواهیدرسانید . ذوالفقار علی بوتوصدراعظم پاکستان

ناراحتی وجدانی مردمان خود را از حقوق ابتدایی بشری محروم نگه داشته اند . حتی امروز در نیمه دوم قرن بیستم همین وضع درافغانستان دوام دارد . اینکه پاکستان نخواستہ توجه جهان را به وضع ناگواری مردم مظلوم افغانستان تحت رژیم مستبد فعلی جلب نماید زاده پابندی کامل پاکستان به پرنسب عدم مداخله درامورداخلی ممالک دیگر میباشد .

رئیس جمهور افغانستان یکباردیگر این اتهام خود را که پاکستان در امور داخلی افغانستان مداخله میکند تکرار نموده است . این اتهام بی اساس ازطرف حکومت من کاملاً رد گردیده است و تکرار غیرمسئولانه آن به آن اعتبار و قوتی نخواهد داد همچنان پیشنهاد رئیس جمهور داؤد راجع به تشکیل یک هیأت تعقیبی که وضع رادر بلوچستان بررسی نماید غیرمعقول میباشد . این سعی آشکار برای پرده پوشی مداخله افغانستان در امورداخلی پاکستان توسط ملل متحد است .

پاکستان دارای قانون اساسی ایست که حقوق بشری اساسی را تضمین مینمایندهریک از اتباع پاکستان حق دارد به محاکم عدالت برای شکایت و دادخواهی مراجعه نماید . باین ترتیب چنین تحقیقی بهتر میتواند انکار ازاعطای حقوق بشری اساسی را به ملیت ها و اتباع افغانستان تحقیق نماید زیرا این مردم در مقابل حکمرانی مطلقه رژیم که خود را از راه زور برایشان تحمیل کرده است موقع دادخواهی ندارند . از تاریخیکه من مکتوب

اول عقرب ۵۴

لیکړ رئیس جمهور آنکشور به ویانا مخابره
شده است .

• • •

بایام موسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد
رئیس دولت و صدراعظم که شام اول عقرب
ازادیو افغانستان پخش گردید تجلیل ۱ ز
سالگرد موسسه ملل متحد روز دوم عقرب
در سراسر کشور آغاز گردید .

• • •

ښاروال کابل ضمن محفلۍ که در نالار سینما
آریانا برگزار شد سومین سالگرد این موسسه
را تجلیل کرد. محفل با قرائت چند آیت از کلام الله
مجید افتتاح شده و پس از آنکه سرود ملی
نواخته شد، دکتور غلام سخی نورزاد ښاروال
کابل بیانیه افتتاحیه خویش را ایراد کرد .
درین محفل دکتور عبدالمجید وزیر عدلیه
ورئیس انجمن دوستی افغانستان و ملل متحد
بعضی از مامورین عالی رتبه و عده از اعضای اداره
ملل متحد در افغانستان و تعدادی از شهریان
کابل حاضر شده بودند .

• • •

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان با هیأت
کمیسیون مشترک اقتصادی افغان و هند که
ښاغلی دلال مدیر روابط اقتصادی و جایت
سکرتری وزارت خارجه در آن شامل میباشد
مذاکره نمود .

در این مذاکرات پیرامون پروژه هاییکه در
چوکات کمیسیون مشترک اقتصادی افغان و هند
که قرار است از طرف هند کمک شود تبادل نظر
صورت گرفت . ریاست هیأت هندی را در
مذاکرات بعدی ښاغلی وزیر خارجه هند که

افغانستان بحیث عضو شورای اقتصادی
و اجتماعی ملل متحد انتخاب گردیده است .
طی انتخابات اعضای جدید شورای مذکور
در جلسه به مجمع عمومی ملل متحد افغانستان
باتفاق آراء برای سه سال بحیث عضو شورای
اقتصادی و اجتماعی موسسه ملل متحد انتخاب
شد .

• • •

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
ښاغلی ارتملکم موريس سفیر کبیر غیر مقیم
آسترالیا را برای ملاقات تودیمی در قصر ریاست
جمهوری پذیرفتند.
دوره ماموریت ښاغلی موريس در افغانستان
به پایان رسیده است .

• • •

ښاغلی ستویان رادوسلاو سفیر کبیر
جمهوریت مردم بلغاریا در افغانستان اعتمادنامه
خود را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم مطابق تشریفات معمول در قصر
ریاست جمهوری تقدیم نمود .

۴ عقرب ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
طی پیامی عنوانی اعلیحضرت محمدرضا شاه
پهلوی شاهنشاه ایران سالگرد تولد اعلیحضرت
موصوف را تبریک گفته برای صحت و سلامتی
ایشان و رفاه و سعادت روز افزون ملت برادر
ما ایران اظهار آرزومندی نموده اند .

همچنان از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس
دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت
روز ملی اتریش عنوانی دکتور رودولف کرش

بروز شش عقرب وارد کابل میشود بعهدہ داشت .

۸ عقرب ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی باگوسلاو وایازاک که بحیث سفیرکبیر پولند در افغانستان از طرف حکومت آنکشورمطالبه شده بود صادر گردیده است .

همچنان ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی الوسیوکیدس ریچس بیتن کور سفیرکبیر غیر مقیم برازیل درافغانستان که ازطرف سفیر کبیر غیر مقیم برازیل درافغانستان ازطرف حکومت آنکشور خواسته شده بود صادر گردید .

۱۰ عقرب ۵۴

تیلگرام تبریکه ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم عنوانی ښاغلی هواری بومدین رئیس دولت الجزایر بمناسبت روز ملی آنکشور به الجزایرصادر گردیده است .

• • •

قرارداد مربوط به همکاری های تخنیکسی و اقتصادی بین حکومت افغانستان و حکومت هند دروزارت امور خارجه عقد گردید .

قرارداد راز جانب افغانستان ښاغلی علی احمدخرم وزیرپلان و رئیس هیأت افغانی درجلسه چهارم کمیسیون مشترک همکاری اقتصادی و تخنیکسی افغان و هند واز جانب هند ښاغلی وای . بی . چاوان وزیر امور خارجه هندو رئیس هیأت هندی درکمیسیون مذکور درحالیکه ښاغلی وحید عبدالله معین

پوهاند دکترینوین وزیر اطلاعات وکلطور ښاغلی پتربرشرمعاون اداره اطلاعات امریکا درواشنکتن دروزارت اطلاعات وکلطور ملاقات نمود. یک منبع وزارت اطلاعات وکلطور گفت: دراین ملاقات که ښاغلی ایلویو سفیر کبیر ایالات متحده امریکا درکابل نیز حاضر بود روی موضوعات طرف علاقه و مسایل اطلاعات وکلطوری بحث و مذاکره صورت گرفت .

۵ عقرب ۵۴

ښاغلی علی احمدخرم وزیرپلان درموردخط آهن افغانستان باهیأت کمینی فرایل فرانسوی مذاکره نمود. طی این مذاکره راجع به تسریع مطالعه و سروی مکمل و مفصل تخنیکسی و اقتصادی خط آهن افغانستان که به کمک دولت ایران تمویل میگردد بحث و مذاکره صورت گرفت .

۶ عقرب ۵۴

ښاغلی وای بی چاوان وزیر امور خارجه هند رئیس هیأت هندی درکمیسیون مشترک هندی اقتصادی افغان و هند برای یک بازدید رسمی ودوستانه وارد کابل شد .

۷ عقرب ۵۴

تیلگرام تبریکه ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم عنوانی ښاغلی فخری کوروتروک رئیس جمهور ترکیه به مناسبت سالگرد اعلام جمهوریت آنکشور به انقره

همچنان درېبانيه فوق الذکر خود اشاره نموده که وی حاضر است برای رفع تیره‌گی روابط افغانستان و پاکستان بکابل مسافرت کند اظهارداشت :

تاجانیکه مربوط به تأیید حکم ستره محکمه پاکستان در انحلال حزب عوامی ملی در پشتونستان و بلوچستان میباشد دسیسه و فریبکاری به وضاحت معلوم است .

زیرا حتی برای هیچکدام از رهبران حزب عوامی ملی در ائردردخواست های غیرقانونی شان از وسایل دفاع کامل و آزادانه از حقوق شان فرصت داده نشد در کشور ماضرب المثل مشهور است که میگویند خودکوزه خودکوزه‌گرو خودگل کوزه .

نطاق وزارت امور خارجه افزود: در مورد آنچه مربوط به اشاره ښاغلی بوتو راجع به مسافرت اش بکابل میباشد، ما آنرا خیر مقدم میگوییم اما نباید از این مسافرت بحیث وسیله دیگری جهت مغشوش ساختن افکار عامه جهان روی ماهیت اصلی مسأله که کشور های ما از هم دور نگهداشته است استفاده گردد .

نطاق گفت: افغانستان آرزویی جز دوستی با ملت مسلمان پاکستان ندارد . این آرزو تنها با فهم موضوع متنازع فیها بین کشور های ما و در قدم دوم با صرف مساعی برای تجسس راه های عادلانه و شرافتمندانه جهان برآورده شده میتواند .

امیدواریم که با حسن نیت و وسعت نظر جانبین امکان رفع این مشکل بین دو کشور

سیاسی وزارت امور خارجه ، بعضی از اعضای کمیسیون مشترک اقتصادی و تکنیکی افغان و هند و سفیر کبیر هند در کابل حاضر بودند امضاء نمودند .

این قرارداد شامل اعمار پروژه های برق آبی کوچک طی سه مرحله در بعضی ولایات کشور، تمدید همکاری تکنیکی و صحنی هند برای مدت دو سال دیگر در موسسه صحت طفل و هم ختم کار پروژه پارک صنعتی کابل و مطالعه اقتصادی بعضی پارک های صنعتی دیگر در ولایات و یک سلسله پروژه های کوچک دیگر میباشد .

۱۱ عقرب ۵۴

ښاغلی حفیظ کرامانی سفیر کبیر الجزایر در تهران بحیث نماینده خاص ښاغلی هواری بومدین رئیس دولت الجزایر وارد کابل شد .

ښاغلی کرامانی حامل پیام خاص ښاغلی بومدین رئیس دولت الجزایر عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد . درمیدان هوایی بین المللی کابل کرامانی از طرف ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه استقبال گردید .

۱۳ عقرب ۵۴

نطاق وزارت امور خارجه در جواب سوال نامه نگار باختر آژانس راجع به بیانیه اخیر ښاغلی بوتو که در مورد تأیید حکم ستره محکمه پاکستان راجع به انحلال حزب مخالف عوامی ملی اظهاراتی نموده است .

وزارت خارجه

که مربوط به حقوق حقه مردم پشتون و بلوچ است میسر گردد .

۱۴ عقرب ۵۴

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی البرت فلتز سفیر کبیر غیر مقیم اتریش در افغانستان را برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

دوره ماموریت بناغلی فلتز در افغانستان به پایان رسده است .

* * *

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی حفیظ کرامانی نماینده خاص بناغلی هواری بومدین رئیس دولت الجزایر را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

بناغلی کرامانی پیام شفاهی بنا غلی بومدین را در مورد موقف الجزایر راجع به صحرای غربی تحت اداره هسپانیه که متکی بر ختم استعمار در آن منطقه بر اساس حق خودارادیت مردم آن میباشد به بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم کرد .

بناغلی رئیس دولت این موقف الجزایر را که با موقف همیشگی افغانستان مبنی بر پشتیبانی از حق خودارادیت مردمان و مللی که تاهنوز تحت سلطه بیگانه میباشد مطابقت دارد تأیید فرمودند .

* * *

اولین موافقت نامه تجارتی بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوری ترکیه عقد گردید .

موافقتنامه را در حالیکه بناغلی محمد خان جلال روزیر تجارت و بناغلی فاروق شاهین باش سفیر کبیر ترکیه مقیم کابل حاضر بودند بناغلی محمد اعظم عظیمی معین وزارت تجارت و بناغلی اوگاه اوتای گیونر معین وزارت تجارت ترکیه در سالون وزارت تجارت امضاء نمودند .

چون تاحال بین افغانستان و ترکیه تجارت قابل ملاحظه وجود نداشت توقع میرود که این موافقتنامه زمینه همکاری را برای تجارت بین دو کشور فراهم سازد .

در چوکات این موافقتنامه در آینده بین موسسات تجارتی دو کشور تماسهای برقرار گردیده و قرار داد های عقد خواهد شد .

* * *

بناغلی اوگاه او تای گیر معین وزارت تجارت ترکیه با بناغلی پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور ملاقات نمود .

که طی این ملاقات پیرامون موضوعات کلتوری و اطلاعاتی مورد علاقه دولت جمهوری افغانستان و جمهوری ترکیه تبادل نظر صورت گرفت .

* * *

بناغلی الکساندر میخائیلو ویچ پوزانوف سفیر کبیر اتحاد شوروی مقیم کابل با انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات ملاقات نموده و روی پروژه های مخابراتی که در چوکات قرضه اتحاد شوروی عملی میگردد مذاکره نمود .

همچنان بناغلی آن سوخانیکی سفیر کبیر

جمهوريت سوسياليستي چکوسلواکيا باوزير
مخابرات ملاقات تعارفي بعمل آورد .

• • •

ښاغلي حفيظ ګراماني نماينده خاص
ښاغلي هواري بومدين رئيس دولت الجزاير
ازکابل عزيمت نمود .

ښاغلي ګراماني برای تقدیم پیام هواری
بومدين به ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم
درمورد موقف الجزاير راجع به صحراى غربى
به کابل آمده بود .

۱۷ عقرب ۵۴

ښاغلي محمدداؤد رئيس دولت وصدراعظم
طی تيلگرامی عنوانی ښاغلي ليونيد بريژنف
سرمنشی حزب کمونست، نکولای پودګورنی
صدرهيات رئيسه شورای عالی والکسی کاسیګین
صدراعظم اتحاد جماهیر شوروی پنجاه و هشتمین
سالگرد انقلاب اکتوبر رايه زعما، حکومت
ومردم اتحاد شوروی تبریک گفته اظهار
داشته اند .

«مايه مسرت است که علايق دوستی و
همجواری و تفاهم همکاری نزدیک و مثمر بين
دوکشور بیشتر تقویت واستحکام میابد. »

ښاغلي محمد داؤد بایدآوری خاطرات
ونتایج خوش مسافرت شان به اتحاد شوروی
برای تقویه روز افزون وروابط دوستانه و
همکاریهای همه جانبه دوکشور به نفع مردمان
افغانستان واتحاد شوروی ودیتانت و صلح
جهانی وهمچنان برای صحت وسعدت زعما و
مردم کشور همسایه ودوست اظهارآرزومندی

کرده اند .

• • •

ښاغلي محمديونس وزير دولت درحکومت
هندونماينده خاص ميرمن ندرآګاندي صدراعظم
آنکشور وارد کابل گرديد .

ښاغلي محمديونس حامل پیام خاص
صدراعظم هند عنوانی ښاغلي محمدداؤد رئيس
دولت وصدراعظم میباشد . درمیدان هوایی
بين المللی کابل ښاغلي عبدالصمد غوث
مدیر عمومی سیاسی، ښاغلي عبدالعلی سلیمان
معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه
وښاغلي سنگه سفیرکبیر هند ازنماينده خاص
ميرمن ګاندي استقبال کردند .

۲۰ عقرب ۵۴

قرارداد ساختمان نصب ماشینهای و تدویر
مسلخ بين ریاست انکشاف مالداري هرات
وکمپنی کرچفیلد جمهوريت اتحادی آلمان
درکابل عقد گرديد .

قرارداد رانجنیر عبدالحبيب سراج رئيس
عامل آن شرکت وښاغلي کيسلر نماينده کمپنی
مذکوردرحالیکه معین وزرت زراعت نماينده
وزارت پلان وسفیرکبیر جمهوريت اتحادی
آلمان مقیم کابل حاضر بودند امضاء کردند.
بعوجب این قرارداد کمپنی متذکره مسلخ
هرات تادوسال آینده به پایه اکمال میرساند.
مصارف این پروژه که به چارده ملیون و پنجد
هزار مارک و پنجاه و چهارملیون افغانی میگرد
قسما ازکريدت بانک جهانی تمویل خواهد
شد .

این قرضه از کزیت طویل المدت سال ۱۹۷۵ تمویل میگردد .

• • •

حکومت آسترالیا موافقه کرده است که در سال جاری معادل بیست و چهار هزارو ششصد دالر ادویه مورد ضرورت پروژه کنترل ملاریا به افغانستان کمک نماید .

۲۲ عقرب ۵۴

قرار داد ساختمان فابریکه پروسس وکنسرویتون به ظرفیت ۸ هزار تن زیتون در سال که در آینده قابل توسعه میباشد بین وزارت زراعت دولت جمهوری افغانستان و مشاوریت سفارت کبرای شوروی به امضاء رسید .

قرارداد را دکتر عمادالدین غیائی رئیس عمومی پروژه انکشاف وادی ننگرهار بنمایندگی از وزارت زراعت و بناغلی شویدکوف معاون مشاوریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در وزارت زراعت امضاء کردند .

• • •

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اگریمان بناغلی ژوژپروش که به بحیث سفیر کبیر فرانسه در کابل از جانب حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

۲۴ عقرب ۵۴

بناغلی ادواردو کولمیریس سفیر کبیر غیرمقیم ارجنتاین در افغانستان اعتمادنامه اش رابه بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

بناغلی کولمیریز مرمل سفیر کبیر غیرمقیم ارجنتاین در افغانستان برای تقدیم اعتماد نامه وارد کابل شد و در میدان هوایی از طرف بناغلی محمدانور نو روز معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه استقبال گردید .

۲۱ عقرب ۵۴

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی محمدیونس نماینده میرمن گاندی صدراعظم هند را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که طی این ملاقات بناغلی محمدیونس پیام میرمن اندرا گاندی رابه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود در این وقت بناغلی معین سیاسی وزارت امور خارجه و بناغلی سنگه سفیر کبیر هندمقیم کابل نیز حاضر بودند .

• • •

معادل چارملیون و سه صد و پنجاه روبل پایپ لاین گاز مورد ضرورت پروژه جرقدوق را اتحاد شوروی به افغانستان قرضه میدهد . قرارداد این قرضه را بناغلی عبدالسمیع زمانی رئیس پلان وزارت معادن و صنایع و بناغلی بریس تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در وزارت معادن و صنایع امضاء نمودند . با اساس این قرار داد کمپنی تسویت میت پروم اکسپورت اتحاد شوروی مقدار شش هزار و هشتصد و سه تن پایپ لاین های مختلف مورد ضرورت نژده چاه استخراجی گاز معدن جرقدوق را در مدت هژده ماه به افغانستان تحویل مینماید .

۲۵ عقرب ۵۴

ښاغلی محمد یونس وزیر دولت در حکومت هند و نماینده خاص میرمن اندراگانندی صدراعظم آنکشور از کابل عزیمت کرد .

وی طی اقامت در کابل پیام میرمن اندراگانندی رابه ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نموده و بابعضی ازمقامات افغانی ملاقات های انجام راده است .

ښاغلی عبدالصمد غوث مدیرعمومی سیاسی و ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه و سفیر کبیر هند مقیم کابل درمیدان هوایی بین المللی با ښاغلی محمدیونس و داغ کردند .

۱ قوس ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت روز ملی لبنان عنوانی ښاغلی سلیمان فرانجه رئیس جمهور آنکشور به بیروت مخابره شده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تعزیت به مناسبت وفات جنرال فرانسیسکو فرانکو رئیس دولت هسپانیا عنوانی والا حضرت هوان کارلوس کفیل ریاست دولت هسپانیه به مادرید محابره گردیده است .

* * *

عده از دانشمندان کشور های متحبه برای اشتراك در سیمینار بین المللی زبان و ادب پښتو که در ادیتوریم پوهنتون دایر گردید

درین وقت ښاغلی محمد اکبر رئیس داتر جمهوری و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه حاضر بودند .

* * *

ښاغلی محمد یونس نماینده خاص میرمن اندراگانندی صدراعظم هند با ښاغلی محمد نعیم ملاقات نمود .

* * *

ښاغلی محمد یونس نماینده خاص میرمن اندراگانندی صدراعظم هند با دکتور عبدالمجید وزیر عدلیه ولوی خارنوال ملاقات تعارفی بعمل آورد .

* * *

قرارداد تهیه وسایط ساختمانی بهره برداری و پرسونل تخنیکي برای اکمال پروژه سرده بین افغانستان و اتحاد شوروی عقد شد .
قرارداد رانجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی آب و برق و ښاغلی بوریس تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی مقیم کابل در ریاست آب و برق امضاء کردند .

یک منبع واحد آب و برق گفت: با اعمار بند سرده و کانال های مربوط آن امکان آبیاری پانزده هزار هکتار زمین جدید فراهم میگردد.
منبع افزود قرار است قرارداد امور مربوط به هموار کاری زمین ها و آماده ساختن آن برای بهره برداری امور حفظ و مراقبت شبکه آبیاری و امورتکمیل متباقی شبکه آبیاری وزارت کشی پروژه سرده تحت اجرا گرفته شود. منبع علاوه کرد قیمت تهیه ماشین آلات و پرزه جات مربوط به دو ملیون و پنجاه و هفتار هزار دالر میباشد .

وارد کابل شده ازطرف نمایندگان وزارت معارف استقبال گردیدند .

دانشمندانی که جهت اشتراك در این سیمنار تاکنون بکابل رسیده اند عبارت اند از محترمه دکتورس، بدرالزمان قریب دانشمند ایرانی، پروفیسر مکنزی دانشمند انگلیسی، دکتور شارل کیفر دانشمند فرانسوی، پروفیسر کلوں فردیناند دانشمند دنمارکی و پروفیسر مارگین سترن دانشمند نارویژی و پروفیسر رام راهول دانشمند هندی .

۳ قوس ۴

مرحله اول پروژه دستگاه برق آبی کجکی ولایت هلمند ضمن مراسمی افتتاح گردید. انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد دستگاه برق کجکی اظهار داشت :

مسرت دارم به نمایندگی از حکومت مرحله اول دستگاه برق آبی کجکی را که به همکاری مادی و فنیکی حکومت ایالات متحده امریکا به پایه اكمال رسیده افتتاح نمایم .

رئیس واحد آب و برق ضمن شرح چگونگی ساختمان واحداث این پروژه از موسسات ساختمانی ومشورتی که در احداث این پروژه صرف مساعی نموده و همچنان از کمک اداره انکشاف بین المللی امریکا اظهار تشکر و امتنان نمود .

همچنین ښاغلی ثودور ایلویوت سفیر کبیر امریکا مقیم کابل که به نمایندگی از حکومت خویش درین مراسم اشتراك داشت طی بیانیه اظهار داشت که مساعی مشترک حکومت ما

وموسسات مربوط در امر ساختمان این دستگاه نمایانگر برجسته دوام حسن نیت تفاهم و همکاری متقابل به شمار میرود . درین مراسم والیان هلمند وکندهار، برخی از رؤسای دوایر این دوولایت، مامورین محلی، منسوبین پروژه، عده اعضاء سفارت امریکا و اعضای اداره انکشاف بین المللی امریکا در افغانستان اشتراك داشتند . کار ساختمان پروژه دستگاه برق کجکی ولایت هلمند دو سال قبل شروع شده بود که شامل تاسیسات ، تعمیرات و دو توربین برق به ظرفیت تولیدی مجموعی سی و سه هزار کیلووات میباشد. يك منبع ریاست عمومی آب و برق گفت : مصارف افغانی مرحله اول پروژه ساختمانی دستگاه تولید برق کجکی از بودجه انکشافی دولت جمهوری و مصارف اسعاری آن از قرضه ایالات متحده امریکا جمعا بالغ بر معادل هشتاد ملیون افغانی میشود تمویل گردیده است .

* * *

دو هزار تن میوه ستروس و چارصدویست و پنج تن کانسرو زیتون سبز از حاصل امسال پروژه انکشاف واری نگرهار به اتحادشوروی صادر میگردد. قرارداد صدور میوه متذکره و کانسرو که قیمت مجموعی آن به هشتصد و هفتاد و یک هزار و سه صد و سی و پنج دالربالغ میگردد بین وزارت زراعت و موسسه وستوگد انتورگ شوروی عقد شد . قرارداد رانباغلی عمادالدین غیائی رئیس عمومی پروژه «انکشاف وادی نگرهار و ښاغلی زاتوسکینی آمر نمایندگی آن موسسه در کابل امضاء کردند .

۳ قوس ۵۴

قرارداد فروش پنجهزار تن پخته مخلوج به قیمت پنج ملیون و سه صدهزار دالر بین سپین زرشمرکت و کمپنی و ستورگ انتروگ اتحاد شوروی به امضاء رسید . بموجب این قرار داد سپین زرشمرکت پنجهزار تن پخته مخلوج را تا اخیر سال از طریق شیر خان بندر به آنکشور صادر مینماید . قرارداد را انجنیر عبدالملک رئیس سپین زر شرکت و ښاغلی جی پاتوف به نمایندگی از کمپنی وستوگ انتروگ امضاء نمودند .

۵ قوس ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی فردیناند تون سفیر کبیر غیر مقیم جمهوریت دیموکراتیک آلمان را برای ملاقات تدریعی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . همچنان ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم دکتور سویتی وارت نارویت وزیر مستشار تایلند را پذیرفته باوی وداع نمودند . دوره ماموریت ښاغلی تون و دکتور نارویت در افغانستان به پایان رسیده است .

۶ قوس ۵۴

ښاغلی کنوت اکسل شیل سوویر سفیر کبیر منتخب غیر مقیم ناروی در افغانستان برای تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل گردید . ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات وزارت امور خارجه درمیدان هوایی بین المللی کابل از ښاغلی سوویر استقبال نمود .

• • •

ښاغلی فردیناند تون سفیر کبیر غیر مقیم

جمهوریت دیموکراتیک آلمان که دوره ماموریتش در افغانستان ختم گردیده است عازم کشورش شد .

ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات وزارت امور خارجه درمیدان هوایی بین المللی کابل با ښاغلی تون وداع نمود .

۷ قوس ۵۴

یک هیأت اقتصادی برای مشاهده تولیدات صنعتی مطالعه بازار و مذاکرات پیرامون توسعه تجارت و همکاری اقتصادی بین افغانستان و ایتالیا بدعوت حکومت آنکشور عازم روم شد .

اعضای هیأت شامل نمایندگان وزارت ها موسسات مختلف اقتصادی و تجارتی بوده ریاست آنرا ښاغلی محمد عیسی صیامی رئیس ترانزیت و ترانسپورت بین المللی وزارت تجارت بعهدہ دارد .

• • •

بنابردعوت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم دولت جمهوری افغانستان ښاغلی ن. و. پودگورنی صدر هیأت رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در نیمه دوم ماه قوس سال جاری از جمهوریت افغانستان بازدید رسمی و دوستانه بعمل خواهد آورد .

۸ قوس ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت روز ملی یوگوسلاویا عنوانی مارشال جوزف بروزیتو رئیس دولت آنکشور به بلگراد مخابره گردیده است .

۸ قوس ۵۴

معارف طی بیانیه یی ازمساعی خستگی ناپذیر شاملین سیمینار وتصاویبی که درباره وظایف آینده مرکز تحقیقات پشتو ازطرف شاملین صورت گرفته اظهار قدردانی نمود .

وزیر معارف ازمساعی دوامدار شاملین سیمینار وتوجه خاص موسسه یو نسکو در ندویر این سیمینار اظهار قدردانی نموده گفت: یقین کامل دارم ازطریق این مرکزگوشه هایی ارزندگی مجهول مردم مازلحاظ تاریخی و کلتوری به جهانیان بیش از پیش واضح خواهد شد .

متعاقبا پروفیسر مور کنترین دانشمند نارویژی به نمایندگی ازمهمانان خارجی شامل سیمینار ازحکومت ومردم افغانستان نسبت مهمان نوازی گرم که درموقع بودوباش شان درکابل ابراز گردیده اظهار خوشی وقدردانی نمود ونتایج این سیمینار رادر انکشاف ادب وزبان پشتو نهایت مهم وارزشمند خواند .

همچنین يك تعداد عكس هایی از محافل این سیمینارکه ازطرف آمریت نشرات پوهنتون کابل چاپ وتبیه شده بودبه اعضای سیمینار توزیع گردید .

۱۰ قوس ۵۴

ښاغلی الکساندر میخائیلو و یچ پوزانوف سفیر کبیر اتحاد شوروی مقیم کابل بانجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن وصنایع ملاقات نمود .

ضمن این ملاقات انجنیر آصفی وښاغلی پوزانوف پیرامون همکاری های اقتصادی

يك منبع باختراژانس راجع به خبری که رادیو بی بی سی شب ۵ قوس ازقول منابع پاکستان نشرکرده ومدعی است که درطی زدوخورد بین قبایل کوچی وقوای امنیتی افغانی چپل وسه نفرکشته وشصت نفرزخمی گردید. گفت: جای تأسف است بی بی سی چنین اظهاری راکه هدف غرض آلود وپروپاگندی آن ازروی منبع آن بخوبی تشخیص داده شده میتواند موقع نشر داده است .

منبع آژانس باختر تصریح کردکه هیچگونه زدوخورد بین کوچی های افغانی ومقامات امنیتی صورت نگرفته مولد این خبر ساخته وبافته مقامات پروپاگندی پاکستان راکه کاملاً بی اساس بوده وبسلسله تبلیغات سؤوسخیف حکومت پاکستان علیه افغانستان جعل ونشر شده است بشدت ردمینماید .

• • •

سیمینار بین المللی مرکز بین المللی تحقیقات پشتو که يك هفته قبل درکتابخانه پوهنتون کابل دایر شده بود. دریکی از جلسات آن داکترمعظ حسین نماینده یونسکومتن تیلگرامی راکه ازطرف یونسکو مخابره شده ودرد آن وعده هرگونه همکاری یونسکو برای انکشاف مرکز بین المللی تحقیقات پشتوداده شده است قرائت نموده ازطرف شاملین سیمینار باخوشی استقبال شد .

درجلسه اختتامیه پوهاند عبدالقیوم وزیر

وسه سال رادربر میگیرد جمعا افزوده چاه استخراجی جهت تولید دو میلیارد مترمکعب گاز استفاده میشود درسالهای بعدی باساز رژیم استخراجی ذخیره گاز مذکور چیست استخراج گاز باقیمانده به تعداد چاه های استخراجی افزوده شده ودرطول بیست و دو سال بهره برداری تعداد چاه ها به چهل وچار حلقه خواهد رسید .

* * *

نطاق وزارت امورخارجه در جواب سوال خبرنگار باختر آژانس درمورد ادعا های بی اساس صدراعظم پاکستان راجع به تقویه وتجهیز عسکری افغانستان درمناطق متصل به پشتونستان وبلوچستان گفت: هروقتیکه صدراعظم پاکستان با بحران ویا مخالفت های شدید داخلی درپاکستان روبرو میشود ازروی عادت وبغرض حفظ وادامه اقتدار شخصی خود میخواهد وسیله یی بیاید تاافکار وذهنیت مردم پاکستان را بطرف خطرات موهومی که ساخته وبافته خودش است منحرف سازد . چنانچه طی نطق مورخ ۸ قوس خود در ملتان اظهارداشته است که افغانستان اقامت سفربری راگرفته ورخصتی افسران عسکری رامعطل ساخته است .

نطاق وزارت امورخارجه گفت: حکومت افغانستان این اتهامات کاملاً بی اساس و عاری ازحقیقت رابشدت رومیکند عقیده داردکه بستن چنین اتهامات بی اساس وغیرمسئولانه جزاینکه فضای روابط دوکشور راتیره تر سازد نتیجه دیگری نخواهد داد .

اتحاد شوروی درپروژه های تفحصات پترول، صادرات گاز، استخراج پترول وهمچنان پروژه های انکشافی آینده مربوطه به صنایع ومعادن مذاکره وتبادل افکار نمودند .

۱۱ قوس ۵۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤدرئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روز ملی اتحادیه امارات عربی تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی زیدبن سلطان النہیان رئیس اتحادیه مذکور به ابوظبی مخابره شده است .

* * *

قرار دادپروژه جرقدوق به تاریخ ۱۲نومبر ۱۹۷۵ مطابق ۲۱/۸/۵۴ بین نماینده وزارت معادن وصنایع افغانستان ومستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی درکابل به امضاء رسید .

قرارداد قرضه طویل المدت ۱۹۷۵ اتحاد شوروی باربع سالانه سه فیصد بمنظورتوسعه پروژه استخراج گازساحه جرقدوق اختصاص داده شده به ظرفیت دوملیارد مترمکعب گازدر سال وهمچنان ساختمان دستگاه تجریدسلفر استفاده میشود .

البته بهره برداری ازپروژه جرقدوق در صورتی که به تجهیزات مربوط چاهاکه قرار است ازمملکت سوم خریداری وعندالموقع به پروژه مواصلت نماید قبل از سال ۱۹۸۰ صورت خواهد گرفت برای بهره برداری اذگاز جرقدوق درطرف بیست ودوسال حفر چهل و چهارچاه استخراج درنظر گرفته شده که در مرحله اول که بنام دوره امتحانی یاد میشود

پوهاند دكتور نوين وزير اطلاعات و كلكتور
ښاغلي كان يه تاوسفير كبير جمهوريت مردم
چين دركابل وعدهاى ازاعضاى انجمن دوستى
افغانستان و جمهوريت مردم چين اشتراك كرده
بودند .

هيأت انجمن دوستى چين و افغانستان براى
يك سفر دوستانه به كابل وارد گرديده است
درميدان هوايى ازطرف ښاغلي عبدالشكورولى
معاون و بعضى از اعضاى انجمن دوستسى
افغانستان و چين و سفير كبير جمهوريت مردم
چين دركابل استقبال گرديد. هيأت ښاغلي
سلطان محمود غازى رئيس انجمن دوستى
افغانستان و چين درعمارز رياست عمو مى
هوانوردى ملكى و توريزم ملاقات كردكه در اين
موقع سفير كبير جمهوريت مردم چين دركابل
نيز حاضر بود .

* * *

ښاغلي ستويان رادو سلاو سفير كبير
جمهوريت مردم بلغاريا مقيم كابل با انجنير
عبدالنواب آصفى وزير معاون و صنايع ملاقات
تعارفى نموده و ضمنا راجع به امكانات همكارى
كشورش به پروژه هاى صنعتى مذاكره كرد.

۱۲ قوس ۵۴

ښاغلي ميونگ جون چوى سفير كبير
جمهوريت كوريا مقيم كابل باوزير معادن و
صنايع ملاقات تعارفى نموده و همكارى هاى
مزيدكشور خودرا در پروژه هاى معادن و صنايع
به انجنير آصفى ابراز داشت .

۱۳ قوس ۵۴

ښاغلي كنوت اكسيل شيل سى و سفير

نطاق افزوديقين است كه تلاش ښاغلي بوتو
براى نجات ازمشكلات و بحرانات داخلى توسط
منحرف ساختن افكار عامه پاكستان سوى
خطرات خيالى خارجى نتيجه اى نخواهد دار
زيرا مردم پاكستان از پاليسى هاى
صدراعظم آنكشور تجربه هاى تلخى دارند
و بيش از اين اغفال شده نميتوانند .

نطاق وزارت امور خارجه گفت: قابل توجه
است كه ښاغلي بوتو دربيانات خود گفته است
كه مخالفين باشنيدن بيانات او عليه افغانستان
خواهند گفت كه اين ادعا را براى انحراف افكار
عامه سوى اوضاع خارجى بعمل آورده است
اين گفتار صدراعظم پاكستان در حقيقت
خوداقتضاء كـرغـير ارادى افكار باطنى و
مافى الضمير مخفى او بوده نيت حقيقى اورا
كاملا نمايان ميسازد .

نطاق افزود جاى تعجب است كه درخبرى
كه روى عين موضوع رويتر از اسلام آباد
نشر كرده است از زبان عبدالقيوم خان وزير
داخله پاكستان گفته شده است كه در مناطق
پشتونستان و بلوچستان متصل به افغانستان
آرامش كامل حكمفرما بوده و هيچگونه خطرى
متوجه آنكشور نميباشد . ما قضاوت بر اين
تضاد را به افكار عامه جهان ميگذاريم .

۱۲ قوس ۵۴

دعوتى به افتخار هيأت انجمن دوستى
چين و افغانستان ازطرف ښاغلي سلطان محمود
غازى رئيس عمومى هوانوردى ملكى و توريزم
ورئيس انجمن دوستى افغانستان و چين درهوتل
انتركاتنينتال ترتيب يافته بود كه در آن

کبير غيرمقيم ناروی در افغانستان اعتمادنامه اش رابه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .
درین موقع ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر ریاست جمهوری نیز حاضر بودند.

۱۳ قوس ۵۴

بافتخار هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان از طرف ښاغلی عبدالشکور ولی معاون انجمن دوستی افغانستان و چین دعوتی در دستوران باغ بالا ترتیب شده بود .

درین دعوت بعضی از مامورین عالی رتبه عده از اعضای انجمن دوستی افغان و چین ښاغلی کان یه تاو سفیر کبیر و برخی از اعضای سفارت کبرای آنکشور مقيم کابل اشتراک داشتند .

هیأت از آثار تاریخی موزیم دیدن کرد .
هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان بریاست ښاغلی چیاو هسپاکواک مشاور انجمن دوستی مردم چین باکشور های خارجی برای يك مسافرت دوستانه از افغانستان وارد کابل شده است .

اعضای هیأت عبارتند از ښاغلی عبدالله جیومو، ښاغلی ین تسی جن و ښاغلی کاوشی وانگ .

هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان از آثار باستانی موزیم هده در ولایت ننگرهار دیدن کرد .

* * *
ښاغلی کنوت اکسل شیل سیور سفیر کبیر غیرمقیم ناروی در افغانستان پس از تقدیم اعتمادنامه اش عازم ایران شد .
ښاغلی سیور در عین زمان سفیر کبیر کشورش مقيم تهران میباشد .

* * *

قرارداد سروی و پروژه سازی لین انتقال برق نغلوبه جلال آبادیه و لتاژ ۱۱۰ کیلووات بامقامات مربوط شوروی عقد گردید .

قرارداد را انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق و ښاغلی بریس ناتولینیچ تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای شوروی امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد سروی پروژه سازی انتقال برق نغول جلال آباد باصرف اضافه ار یکصد و چهل و شش هزار روبل فرضه اتحاد شوروی توسط متخصصین آنکشور در مدت شش ماه تکمیل و اسناد آن به واحد عمومی آب برق تسلیم داده میشود .

یکعده پرسونل افغانی نیز در سروی و پروژه سازی لین انتقال برق نغول جلال آباد بامتخصصین شوروی همکاری خواهند کرد .

* * *

ښاغلی نگوین هوکیو سفیر کبیر منتخب غیرمقیم جمهوریست دیموکراتیک ویتنام در افغانستان جهت تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل شد و در میدان هوایی از طرف ښاغلی محمدانور نوروز معاون تشریفات وزارت امور خارجه پذیرایی گردید .

۱۳ قوس ۵۴

ښاغلی نوراحمد اعتمادی سفيرکبير دولت جمهوري افغانستان درمسکو برای اشتراک در مراسم پذيرايی ښاغلی نیکولای پودگورنی صدرهيات رئيسه شورای عالی اتحاد شوروی بافغانستان وارد کابل گرديد .

۱۵ قوس ۵۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم تيلگرام تبریکه بمناسبت روزملی جمهوريت فنلندعنوانی ښاغلی اورهوکیوکونین رئیس جمهور آفکثور به هلسنکی مخابره گردیده است .

* * *

نطاق وزارت امور خارجه راجع به حملات و بمبارمان طيادات اسرائيل بر کمپ های مهاجرین فلسطینی درلبنان گفت که حکومت افغانستان این حملات وحشیانه را همیشه وبه شدت تقبیح کرده ومینماید ومعتقد است که حالاوقت آن رسیده تاجامعه بین المللی جداً جلوچنین تجاوزات بیرحمانه وغیر انسانی اسرائیل راگرفته و برای مجازات انکشور تعزیرات اساسی ولایم رابه زودترین فرصت وضع کند .

* * *

هیأت سه نفری وترنری موسسه ملل متحد باباغلی عزیزالله واصفی وزیر زراعت ملاقات نموده وروی همکاری های موسسه ملل متحد برای پوهنځی وترنری تبارل نظر نمود .

همچنان هیأت باپوهاند دکتور غلام صدیق محبی رئیس پوهنتون کابل ملاقات ومذاکره نمود .

* * *

هیأت انجمن دوستی جمهوريت مردم چین وافغانستان باباغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه ملاقات نمود .

هنگام ملاقات ښاغلی کان یه تو سفير کبير جمهوريت مردم چین مقیم کابل نیزخاص بود .

هیأت بریاست ښا غلی چیاوهسیاکوایک مشاور انجمن دوستی مردم چین باکشور های خارجی برای مسافرت دوستانه اخباراردکابل شده است .

۱۶ قوس ۵۴

ښاغلی بوهوسلاف خنیویک وزیر امور خارجه جمهوريت سوسیالیستی چکوسلواکیا بنابذعوت ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امورخارجه برای یک مسافرت رسمی بسسه افغانستان وارد کابل شد .

۱۷ قوس ۵۴

ښاغلی نکوین هوکیو سفيرکبير غیرمقیم جمهوريت دیموکراتیک ویتنام در افغانستان اعتمارنامه اش رابه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم مطابق مراسم معمول درفتیس ریاست جمهوري تقدیم نمود .

دراين موقع ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امورخارجه وښاغلی محمداکبر رئیس دفتر جمهوري نیز حاضر بودند .

* * *

ښاغلی نکوین هوکو سفير کبير غیر مقیم جمهوريت دیموکراتیک ویتنام با ښا غلی

اتحاد شوروی درکابل امضاء کردند .

۲۰ قوس ۵۴

ښاغلی بوهوسلاف خنيوپک وزيرامورخارجه جمهوريت سوسياليستي چکوسلواکياکه بدعوت ښاغلی وحيدعبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه برای يك بازديد رسمي از افغانستان نكابل آمده بود عازم تهران شد .

درميدان هوايي بين المللي کابل ښاغلی وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه، دکتور محبوب رفيق متصدي رياست تشریفات، ښاغلی ميرشمس الدين مديرشعبه سوم سياسي وزارت امورخارجه ، ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون رياست تشریفات ، ښاغلی سوخانيک سفير کيپروااضای سفارت کبرای چکوسلواکيا با ښاغلی خنيوپک وداع نمودند .

۲۴ قوس ۵۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت حلول عيد سعید اضحی تیلگرام های تبریکه عنوانی رؤسای دول و صدراعظمان کشور های اسلامی مخابره گردیده است .

همچنان به تقریب عيد سعید اضحی تیلگرام های تبریکه ازطرف رؤسای دول و صدراعظمان ممالک اسلامی عنوانی ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم به کابل مواصلت کرده است .

* * *

بزرگان اقوام سالارزی ، ماموند، چارمنگ اتمانخیل، باجور، صافی ، شینوار و خانزادگان سورکمر اقوام افریدی پروخمنی ، ورکزی

عزیزالله واصفی وزیر زراعت ملاقات تعارفي نموده وضمناً راجع به موضوعات مورد علاقه زراعتی مذاکره وتبادل نظر بعمل آمد .

همچنان ښاغلی نگوين هوکيوسفير کبير غيرمقيم جمهوريت ديموکراتيک ويتنام در افغانستان باښاغلی علی احمد خرم وزيرپلان ملاقات تعارفي بعمل آورد .

* * *

به افتخار هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان ازطرف سفيرکبيرآنکشور درسفارت کبرای جمهوريت مردم چین درکابل دعوتی ترتیب شده بود .

دراین ضیافت بعضی ازاعضای کسا بینه رئیس عمومی هوايي ملکی وتوریزم و رئیس انجمن دوستی افغانستان وجمهوريت مردمچین ښاغلی سلطان محمودغازی، اعضای انجمن دوستی و بعضی ازمامورین عالیرتبه و یکعده کوردیپلوماتيک مقيم کابل اشتراک ورزیسه بودند .

* * *

قرارداد تحویل دهی پرزه جات و بعضی وسایط ضروری برای شاهراه سالنگ به ارزش دوملیون روبل ازکريدت دولت اتحاد شوروی وقرارداد تهیه سامان آلات برای پر وژه شبرغان، دولت آباد، کندزوکشم به قیمت معادل دوملیون روبل ازبودجه دولت با مقامات مربوط شوروی درکابل عقد گردید .

قرارداد هاراجنرال عبدالوهاب قوماندان عمومی قوای کار وزارت فواید عامه و ښاغلی سوينکو مستشار اقتصادی سفارت کبرای

وزارت خارجه

تیراویز تمام مشران مومند وزیرمسید، یتیمی و دورپشتونستان و همچنان کلیه مشران و بزرگان پشتون و بلوچستان . بلوچ ها و پشتونهای پشتونستان و بلوچستان مقیم افغانستان به مناسبت عید سعید اضحی تبریکات صمیمانه خود و اقوام شان را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم، اعضای کمیته مرکزی، هیأت کابینه تمام مردم افغانستان ابراز داشته سعادت ملت افغان و ترقیات روزافزون افغانستان را تحت قیادت رهبر ملی ما ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم آرزو نموده اند .

۲۵ عقرب ۵۴

هیأت افغانی بریاست عبدالعزیز فروغ معین وزارت پلان از کویټ بکابل مراجعت کرد .

ښاغلی فروغ گفت: که هیأت افغانی متکی بر نتایج اپور مقدماتی اقتصادی و تخنیکی پروژه های شکر درهرات و بغلان که به کمک مالی صندوق انکشافی کویټ احدات آن در نظر است با مقامات مربوط صندوق مذکور مذاکراتی انجام داده که نتایج آن قناعت بخش میباشد . موصوف علاوه کرد که قرار است راپور مکمل اقتصادی و تخنیکی فابریکه های مذکور تایکماه دیگر به مقامات مربوط افغانی و کویټی ارائه شود .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوری مردم بنگله دیش تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی ابوسادات محمد صایم رئیس جمهور آنکشور

به دراکه مخابره شده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی بحرین تیلگرام تبریکه عنوانی والا حضرت عیسی بن - سلمان الخلیفه امیر دولت بحرین بمنامه مخابره شده است .

* * *

ښاغلی جوزف هافمن سفیر کبیر جمهوریټحادی آلمان در کابل با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات ښاغلی خرم و ښاغلی هافمن راجع به موافقتنامه قرضه جمهوریټحادی آلمان برای پروژه های مخابراتی مورد نظر و همچنان پروژه آبرسانی افشار و منجمنت دستگاه برق آبی ماهیپر مذاکره کردند .

ښاغلی هافمن به اساس اطلاع حکومتش به وزیر پلان اطمینان دارد که موافقتنامه قرضه برای پروژه های متذکره عنقریب بین هیأت های دو کشور امضاء خواهد شد .

۲۶ قوس ۵۴

ښاغلی اوف دارا بایوف وزیر معارف جمهوریټاجکستان شوروی و هیأت معیتی اش با پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف ملاقات بعمل آورد .

وزیر معارف جمهوریټاجکستان شوروی بنابذعوت وزارت معارف برای اشتراک در محفل توزیع شهادتنامه های اولین دسته فارغان تخنیک نفت و گاز مزارشریف در رأس یک هیأت وارد کابل شده است .

ملی یونسکوی کشورهای آسیایی و اوقیانوسیه منعقدہ دہلی بوطن برگشت .

درین کنفرانس موضوعات مربوط بکمیسسیون های ملی یونسکو تعلیم و تربیه سیاس و اطلاعات و کلتور مورد بحث قرار گرفته و تصامیم لازم برای انکشاف آن بعمل آمد. ښاغلی صدیقی سکرتر کمیسیون ملی یونسکو ی افغانستان و عضو هیأت افغانی بحیث راپورتر این کنفرانس انتخاب گردیده بود .

۲۷ قوس ۵۴

درختم مسافرت رسمی و دوستانه ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیأت رئیسہ شورای عالی اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی در افغانستان بتاريخ ۱۹ قوس ۱۳۵۴ پروتوکول تمدید مدت اعتبار معاہدہ بیطرفی وعدم تجاوز متقابلہ بین افغانستان و اتحاد شوروی مورخ ۲ سرطان ۱۳۱۰ در کابل از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمہوریت افغانستان و ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیأت رئیسہ شورای عالی اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی بامضاء رسید .

پروتوکول تمدید اعتبار معاہدہ بیطرفی و عدم تجاوز بین افغانستان و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی مورخہ ۲ سرطان ۱۳۱۰ مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ .

دولت جمہوری افغانستان و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی بادر نظر داشت اصول مؤدت، حسن همجواری، تساوی حقوق، احترام متقابل ، حق حاکمیت، استقلال وعدم مداخلہ به امور داخلی کہ در معاہدہ ۱۰ حوت ۱۲۹۹ مطابق ۲۸ ماہ فبروزی سال ۱۹۲۱ و معاہدہ

ښاغلی دارا بابایوف و ہمراہانش در ضیافتی اشتراک نموده بودند کہ از طرف معین دوم وزارت معارف بافتخارشان در ہوتل کسا بل ترتیب شدہ بود .

اعضای ہیأت شوروی عبارت انداز ښاغلی الساندروویچ بوگودانوف معاون ریاست تعلیمات متوسطہ مسلکی دروزارت تعلیمات عالی اتحاد شوروی ، ښاغلی م وکپناتکوف مامور عالیترتبه ریاست روابط خارجی آنوزارت و ښاغلی شومیلوف عضو مدیریت عمومی کشور های شرق میانه دروزارت خارجه اتحاد شوروی.

* * *

قرارداد توريد اضافہ از نودويک ہزار تن مواد نفتی بين رياست انحصار دولتي و نمايندگی نفت پروم اکسپورت اتحاد شوروی در کابل عقد شد .

بموجب این قرارداد کہ آنرا کفیل ریاست انحصار دولتي و نمايندہ نفت اکسپورت اتحاد شوروی امضاء نمود مقدار مواد نفتی متذکرہ در طرف شش ماہ اول سال نو عیسوی بہ افغانستان وارد میشود .

همچنان صندوق انکشافی کویت موافقہ نموده است تا یک ہیأت ارزیابی رادر آیندہ نزدیک بہ افغانستان اعزام دارد کہ در مورد آغاز کار این فابریکہ ها و چگونگی تمویل آن با مقامات افغانی مذاکراتی انجام دہد .

* * *

هیأت افغانی بریاست دکتور میر عبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف پس از اشتراک در جلسات ششمین کنفرانس کمیسیون های

قراراتی موافقت نموده اند .

ماده اول :

معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابل بین دولت افغانستان واتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مورخ ۲ سرطان ۱۳۱۰ هـ . ش مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ منعقدہ کابل از موقعیکه پروتوکول هذا اعتبار مییابد تاده سال بعد آن دارای اعتبار خواهد بود .

بعد از انقضای مدت اعتبارده ساله در صورتیکه یکی از طرفین متعاهدین یکسال قبل از ختم اعتبار این معاهده تمایل خود را به فسخ معاهده توسط اطلاعیه کتبی اعلام ننماید معاهده مذکور خود بخود برای مدت پنجسال مابعد تمدید یافته دارای اعتبار خواهد بود. و اگر یک سال قبل از اختتام مدت پنجسال یکی از طرفین متعاهدین فسخ معاهده هذا را قبل اعلام ننماید این معاهده برای پنجسال دیگر دارای اعتبار بوده و به همین ترتیب اعتبار آن خود بخود ادامه خواهد یافت .

ماده دوم :

این پروتوکول بعد از تصویب مقامات صالحه متعاهدین وتبادل اسناد مصدقه که در شهر ماسکو صورت خواهد گرفت نافذ ومعتبر خواهد گردید .

در شهر کابل بتاریخ ۱۹/۹/۵۴ هجری شمسی مطابق ۱۰/۱۲/۷۵ عیسوی دردو نسخه بزبان های دری و روسی تنظیم گردید که متن هر دو زبان یکسان دارای اعتبار مساوی میباشد .

مورخه ۲ سرطان ۱۳۱۰ مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ تأیید شده است از محک زمان موقفانه بدر شده است وبامنافع اساسی مردمان دو کشور مطابقت داشته بحیث تهداب ترلزل ناپذیر دوستی وهمکاری ثمر بخش بین دو کشور بوده ومیباشد . به آرزومندی بسط وتحکیم مزید روابط مؤدت وحسن همسایگی بین دو کشور که مملو از روحیه اعتبار وتفاهم متقابل میباشد .

باعقیده براینکه توسعه مزید روابط همه جانبه وهمکاری حسنه بین دو کشور به تحکیم صلح وامنیت جهانی مساعدت خواهد کرد .

با پیروی کامل از اصل همزیستی مسالمت آمیز دول دارای نظامهای اجتماعی متفاوت وبادرنظر داشت این امر که روابط افغانستان واتحاد شوروی یکی از بارزترین نمونه های تطبیق این اصول میباشد باتأیید وفا داری خود مابه اهداف اصول منشور ملل متحد باعزم راسخ به سهمگیری در امر تحکیم جریان تقلیل کشیدگی بین المللی وسعی برای اینکه آن جریان جنبه غیر قابل بازگشت بود بگیرد.

بادر نظر گرفتن ماده هشتم معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابل بین افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مورخه ۲ سرطان ۱۳۱۰ مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ وماده اول پروتوکول ۹ حمل ۱۳۱۵ مطابق ۲۹ مارچ ۱۹۳۶ منعقدہ مسکو وماده اول پروتوکول ۲۵ قوس ۱۳۲۴ مطابق ۱۸ دسامبر ۱۹۵۵ منعقدہ کابل وماده اول پروتوکول ۱۵-اسد ۱۳۴۴ مطابق ۶ اگست ۱۹۶۵ منعقدہ مسکو درباره تمدید اعتبار آن معاهده در امور متذکر

سفیر کبیر آنکشور مقیم کابل نیز حاضر بود پیرامون امکانات کمپهای مزید انگلستان به افغانستان و تسریع همکاری موجود در ساحه فابریکات جن و پرسی ولایت هلمند مذاکراتی و تبادل نظر بعمل آمد .

* * *

بر اساس همکاری کلتوری بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوریت چکوسلواکیا نمایشگاه عکاسی معرف پیشرفت های چکوسلواکیا طی سه سال گذشته در عمارت جوار سینما پارک افتتاح شد .

هنگام افتتاح این نمایشگاه پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور، ښاغلی یان - سوخانیکی سفیر کبیر چکوسلواکیا مقیم کابل بعضی از اعضای مامورین عالیرتبه وعده ای از کوردیپلوماتیک مقیم کابل باخانهای شان حاضر بودند . موقع افتتاح نمایشگاه، معاون ریاست نشرات وزارت اطلاعات و کلتور و

سکرتراول سفارت کبرای چکوسلواکیا در کابل از همکاری بین دوکشور یادآوری نموده و تدویر این نمایشگاه هارا برای شناسایی بیشتر مردمان دوکشور مفید و مثمر خواندند .

درین نمایشگاه بیش از دو صدقطعه عکس معرف پیشرفت های اخیر چکو سلواکیا در زمینه های کلتوری ، صنعتی ، فرهنگی وغیره برای نمایش گذاشته شده است .

* * *

۲۷ قوس ۵۴

بافتخار هیأت پروفیسران چکوسلواکیا ضیافتی ازطرف وزارت زراعت در رستوران

ازطرف دولت جمهوری افغانستان
محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
ازطرف دولت اتحاد جماهیرشوی سوسیالیستی
نیکولای و . پودگورنی صدر هیأت رئیسه
شورای عالی .

۲۷ قوس ۵۴

ښاغلی فخری کوروتړک رئیس جمهور ترکیه هنگامیکه طیاره حامل شان ازفضای افغانستان عبور میکرد طی پیامی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تمنیات نیک خویش را برای صحت ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم و رفاه روزافزون مردم افغانستان ابراز نمودند .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی پیام جوابیه یی از تمنیات نیک ښاغلی رئیس جمهور ترکیه تشکر نموده آرزومندی شانرا برای صحت ښاغلی فخری کوروتړک و ترقیات و رفاه مردم دوست ترکیه ابراز فرمودند .

* * *

ښاغلی آر . بی . ام سکرترا انکشاف ماورای بحار انگلستان باپوهاند عبدالقیوم وزیر معارف ملاقات نموده و روی موضوعات طرف علاقه مذاکره نمود .

درین موقع دکتور میر عبدالفتاح صدیقی معین اول وزارت معارف و سفیر کبیر انگلستان مقیم کابل نیز حاضر بودند .

ښاغلی آر . بی . ام سکرترا دایمی دروزارت انکشاف ماورای بحار انگلستان با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نمود . طی این ملاقات در حالیکه ښاغلی جان در نکال

وزارت خارجه

وفی الله سمیعی معین دوم وزارت معارف برای اشتراك درمحل توزیع شهادتنامه های دوره اول تخنیکم نفت و گاز مزار شریف به ولایت بلخ رفته بود .

وزیر معارف تاجکستان اتحاد شوروی و همراهانش در دعوتی اشتراك نمودند که بافتخار شان از طرف دتیلو موسسه درکلوپ آن موسسه ترتیب شده بود .

۳۰ قوس ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی ابوزید دوره وزیر دولت در وزارت خارجه جمهوریت لیبیا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

* * *

ښاغلی ابوزید دوره وزیر دولت دروزارت خارجه جمهوریت عربی لیبیا با ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات و مذاکرات بعمل آورد .

طی این ملاقات که در یک فضای دوستانه و صمیمانه صورت گرفت روی مسایل موردعلاقه دو کشور و بشمول مسأله شرق میانه و قضیه فلسطین مذاکرات مفصل و مفیدی بعمل آمد . ښاغلی دوره در ضیافتی اشتراك نمود که از طرف ښاغلی وحیدعبدالله در تالار وزارت امورخارجه ترتیب شده بود .

* * *

ښاغلی تیودور ایلویوت سفیر کبیر ایالات متحده امریکا در کابل با پوهاند دکتور نوین- وزیر اطلاعات و کلتور ملاقات نموده وطی این

باغ بالاتریتب شده بود که در آن معین و بعضی ازارا کین آن وزارت ، سفیر کبیر و اعضا ی سفارت کبرای چکوسلواکیا مقیم کابل اشتراك ورزیده بودند .

۲۸ قوس ۵۴

از طرف دکتور محمدحسن شرق معاون اول صدارت عظمی تیلگرام تعزیت به مناسبت درگذشت ښاغلی کانگ شنگ معاون کمیته دایمی کانگرس ملی جمهوریت مردم چین عنوانی ښاغلی چوته رئیس آن کمیته به پیکنگ مخابره شده است .

* * *

ښاغلی ابوزید دوره وزیر دولت دروزارت امورخارجه جمهوریت عربی لیبیا در رأس هیأتی وارد کابل گردید .

ښاغلی دوره حامل پیام خاص ښاغلی معمرفلذافی رئیس دولت لیبیا عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد .

درمیدان هوایی بین المللی کابل ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه ، ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات و شارژدافیر سفارت کبرای لیبیا در کابل از ښاغلی دوره پذیرایی کردند .

۲۹ قوس ۵۴

ښاغلی دادا بایوف وزیر معارف جمهوری تاجکستان شوروی و همراهانش از مزار شریف به کابل مراجعه کردند .

ښاغلی دادا بایوف وزیر معارف جمهوریت تاجکستان شوروی به همرا یسی ښاغلی

قرارداد فروش چارهزار تن پنبه مخلوج به قيمت پنج مليون ودوصد هزار دالر سپين زر شرکت ويک کمپني انگليسي درکنډر بامضاء رسيد .

قراداد رانجنير عبدالک رئيس سپين زر شرکت وښاغلي جان نماينده کمپني رالي برارز انگلستان امضاء نمودند .

بموجب اين قرارداد سپين زر شرکت چار هزارتن پخته مخلوج راز قرار في تن يک هزاروسه صد دالر درسال آينده به کمپني متذکره تحويل میدهده .

* * *

ښاغلي ابوزيد دوده ورپر دولت دز وزارت خارجه جمهوريت عربي ليبيا که درراس يک هيأت به افغانستان آمده بود ازکابل عزيمت کرد .

ښاغلي وحيدعبدالله معين ويا بامورخارجه باوي وداع کرد.

۲ جدي ۵۴

به ارزش پنج مليون ويکصد ويست وپنج هزار دالر سپين زر شرکت پنبه مخلوج به کمپني ادکس اندکاردکس جمهوريت اتحادی آلمان بفروش رسانيده است .

قرارداد مربوط بفروش دوهزارو پنجدتن پنبه سورت اول ويک هزاروپنجدتن پنبه سورت دوم روزاول جدي بين انجنيرعبدالک وښاغلي راونماينده کمپني ادکس اندکاردکس جمهوريت اتحادی آلمان درکنډر بامضاء رسيد .
باساس اين قرارداد هاسپين زر شرکت پنبه سورت اول رازقرار في تن يک هزارو

ملاقات دواثرتاريخي کشور راکه مربوط به قرون ۱۹و۱۲ ميلادی ميباشد به نمايندگي ازامريکايي های مقيم کابل بوزارت اطلاعات و کلتور اهداء نمود .

يکي ازآثارکه مربوط به قرن ۱۳ ميلادی ميباشد توسط داکتر دانک ويلبر افغانستان شناس مشهور امريکايي ازبازارهرات وائر ديگرک عددمجسمه چوبي نورستاني ميباشد که توسط پروفيسور کليمبر نک افغانستان شناس امريکايي دريونيو رستي الانبرگ ازبازار کابل خريداري شده است .

وزير اطلاعات وکلتور اين آثار ر بامنتان پذيرفته ازشفيرکبير ايالات متحده امريکا و دوپروفيسر مذکور که آثار بدست آورده اند وهمچنان ازامريکايي های مقيم کابل که آثار مذکور اهدا نموده تشکر کرد .

۱ جدي ۵۴

دکتور محمد حسن شري معاون اول صدارت عظمی به سفارت کبرای جمهوريت مردم چين درکابل رفته مراتب تسليت وهمدردی خودرا نسبت به درگذشت ښاغلي کانگ شنگ معاون کميته دايمي کانگرس ملی جمهوريت مردم چين درکتاب مخصوصيکه درآن سفارت به اين مناسبت گذاشته شده بود درج وامضاء نمود .
همچنان بعضی ازاعضای کسايه وعده از مامورين عالي رتبه عسکري وملکي وکوردیيلوماتيک مقيم کابل بامضای کتاب مذکور مراتب تسليت شانرا درزمينه ابراز کردند .

* * *

وزارت خارجه

سه صد دالروپنيه سورت دوم رافي تن بیک هزارودوصد وپنجاه دالربه کمپنی مذکور بفروش رسانیده است .

* * *

بافتخار ښاغلی دادابایوف وزیر معارف تاجکستان شوروی و همراهانش دعوتی ازطرف سفارت کبرای آتکشور مقیم کابل درآن سفارت ترتیب شده بود .

درین دعوت پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف بعضی ازمأمورین عالیرتبه اشتراک ورزیده بودند .

ښاغلی دادابایوف وزیر معارف تاجکستان اتحاد شوروی و هیأت معیتی اش در دعوتی اشتراک نمودند که از طرف پوهاند دکتور غلام صدیق محبی رئیس پوهنتون کابل به افتخار شان دررستوران باغ بالا ترتیب شده بود .

درین دعوت بعضی ازمأمورین عالیرتبه رؤسای بعضی ازپوهنخی های پوهنتون کابل وعدۀ ازاعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی درکابل اشتراک ورزیده بودند .

۳ جدی ۵۴

ښاغلی بوگوسلاو پازک سفیرکبیر پولند اعتمادنامه اش رامطابق مراسم معمول به ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

درین موقع ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امورخارجه و ښاغلی محمداکبر

رئیس دفتر جمهوری نیز حاضر بودند .

* * *

ښاغلی دادابایوف وزیر معارف جمهوریت تاجکستان اتحاد شوروی به اتفاق ښاغلی عبدالله والی ننگرهار، ښاغلی وفی الله سمیعی معین دوم وزات معارف ازفارم زراعتی غازی آباد موزیم عده دیدن نمودند .

* * *

ښاغلی پیروان هویته سفیر کبیر غیرمقیم بلژیک درافغانستان بانجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع ملاقات تعارفی نموده وطنی آن راجع به امکانات همکاری کشورش در ساحات معادن و صنایع مذاکره نمود .

* * *

وزیرمعارف جمهوریت تاجکستان شوروی دررضیافتی اشتراک نمود که از طرف دکتور میرعبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف درهوتل انترکانتیننتال ترتیب شده بود .

دراین دعوت پوهاند عبدالقیوم وزیرمعارف عده ازاراکین آن وزارت و همراهان ښاغلی دادابایوف و برخی ازاعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی مقیم کابل اشتراک داشتند .

* * *

ښاغلی دادابایوف وزیر معارف جمهوریت تاجکستان شوروی کابل رابقصده کشورش ترک گفت .

ښاغلی دادابایوف هفته گذشته بدعوت وزارت معارف برای اشتراک محفل توزیع دیپلوم های اولین دسته فارغان تخنیکم نفت و گازمزارشریف بکابل آمده بود .

۴ جدي ۵۴

درولایات کښور عقد شد. موافقتنامه رښاغلی
علی احمد خرم وزیر پلان وښاغلی تېودورالیوت
سفیر کبیر ایالات متحده امریکا در کابل امضاء
نمودند .

در موقع امضای موافقتنامه بعضی از اراکین
وزارت پلان نماینده های وزارت امور خارجه
وزارت معارف وعدهای از اعضای سفارت کبیر
امریکا در کابل نیز حاضر بودند .

در پرتو ریفورم بنیادی معارف بمنظور تهیه
وسایل بهتر تدریس وتشویق معلمان جهت
سهمگیری در تربیه سالم شاگردان قبلا
پروگرام اعمار مکاتب ابتدایی ومحل رهایش
معلمان در بعضی ولایات کشور آغاز شده
است .

* * *

موافقتنامه ادامه کمک امریکا به کتب درسی
ونصاب تعلیمی وزارت معارف تاما ۱۳۵۶ ثور
در کابل عقد شد .

باساس این موافقتنامه که توسط دکشور
میر عبدالفتاح معین اول وزارت معارف وښاغلی
تېودور ایلیوت سفیر کبیر ایالات متحده
امریکا در افغانستان بامضاء رسید . ایالات
متحده هشتصدو ده هزار دالر در زمینه کمک
مینماید .

ازاین کمک ادامه کار مشاورین امریکا یی
در پیشبرد پروژه درسی ونصاب تعلیمی و کمک
به یکده ازمختصین افغانی که مصروف
تحصیل در خارج کشور میباشند نیز تمویل
میشود .

هیأت هوانوری ملکی جمهوریت دیموکراتیک
مردم کوریا بښاغلی سلطان محمود غازی
رئیس عمومی هوانوردی ملکی وتوریزم ملاقات
تعارفی بعمل آورد .

طی این ملاقات ښاغلی کیم بونگ جی
شارژدافیر سفارت کبیر برای آنکشور مقیم کابل
که ریاست هیأت رابعهده دارد اظهار امید
نمود که عقد موافقتنامه حمل ونقل هوایی بین
جمهوریت افغانستان و جمهوریت دیموکراتیک
مردم کوریا در توسعه مناسبات دوکشور در
ساحه های اقتصادی وتجارتی مفید واقع
گردد .

همچنان ښاغلی سلطان محمود غازی از
مسافرت هیأت هوانوردی ملکی جمهوریت
مردم کوریا ابراز مسرت نمود تاکید کرد که
تاسیس خطوط حمل ونقل هوایی بین دوکشور
یقیناً در تحکیم وتوسعه همکاریهای اقتصادی
وتجارتی بین هم موثر ومفید میباشد .

۶ جدي ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت
سالگرد تولد اعلیحضرت بیرند رابیکرام
ببرشاه دیو پادشاه نیپال عنوانی موصوف
به کتمندو مخابره شده است .

* * *

موافقتنامه پنجصد وهشتاد ویکهزار دالر
کمک بلاعوض اداره انکشاف بین المللی
امریکا برای تمویل مصارف ساختمان عمارت
پنجاه مکتب ابتداییه و پنجاه منزل رهایش

۷ جدی ۵۴

موافقتنامه فروش سه هزار و پنصد و شصت تن پخته مخلوج موسسه پنبه و روغن نباتی هلمند به قیمت سه ملیون و هشتصد و نوزده هزار دالر با کمپنی ادکس جمهوریت اتحادی آلمان عقد شد .

موافقتنامه رانمایندگان موسسه پنبه و روغن نباتی هلمند و کمپنی ادکس هفته گذشته در کابل امضاء نمودند .

پخته مخلوج که با اساس این موافقتنامه بالای کمپنی ادکس بفروش رسیده از سورت سوم سال ۱۳۵۳ و سورت اول ۱۳۵۴ تهیه شده است .

* * *

پروتوکول مبادله اموال تجارتی برای سال های ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶ بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوریت سو سیالستی چکوسلواکیا در پراگ عقد شد .

پروتوکول راز جانب افغانستان بنا غلی محمداظم عظیمی معین وزارت تجارت و از طرف چکوسلواکیا انجنیر جاروسلاو باکوبیک معین تجارت خارجی آنکشور امضاء کردند .

اموال تجارتی بین مملکتین تزیید ۱۳ فیصد به تناسب سال گذشته پیشبینی شده است . هیأت تجارتی افغانی تحت ریاست معین وزارت تجارت که بدین منظور عازم پراگ شده بود بکابل عودت کرده است .

۸ جدی ۵۴

قرارداد تکمیل خریداری یک هزار تن میوه ستروس باقیمانده به قیمت مجموعی دوصدو

بیست هزار دالر از حاصلات پروژه انکشاف وادی ننگرهار بین وزارت زراعت و نمایندگی وستوگ انتورک شوروی در کابل امضاء گردید .

قرارداد راز طرف وزارت زراعت دکتور عمادالدین غیانی رئیس عمومی انکشاف وادی ننگرهار و از طرف اتحاد شوروی آمر نمایندگی وستوگ انتورک امضاء نمودند .

۹ جدی ۵۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام همدردی به مناسبت حادثه انهدام معدن ذغال سنگ ایالت بیهار هند و تلفات وارد ناشی از وقوع انفجار معدن مذکور عنوانی بناغلی فخرالدین علی احمد رئیس جمهور آنکشور به زهلی مخابره گردیده است .

* * *

۱۰ جدی ۵۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اگریمان بناغلی کلاوس ولف که بحیث سفیر کبیر غیرمقیم جمهوریت دیموکراتیک آلمان در افغانستان از جانب حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

* * *

قرارداد مطالعات و سروی پروژه های نساجی و جن و برس در ولایات کشور بین ریاست صنایع و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل عقد گردید .

با اساس این قرارداد مطالعات و سروی برای تعیین محل ظرفیت، نوعیت تولیدات و

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم به مناسبت سالگره استقلال
جمهوريت سوسياليستي برما تيلگرام تبريکه
عنواني جنرال نيوين رئيس جمهور آنگشور به
رنگون مخابره شده است .

۱۲ جدي ۵۴

ښاغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت
امور خارجه درراس هياتي عازم ليبيا گرديد
معين وزارت امور خارجه حامل پيام جوايه
ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم
عنواني ښاغلي معمر القذافي رئيس دولت ليبيا
مياښد .

چندي قبل پيام ښاغلي معمر القذافي رئيس دولت
ليبيا توسط ښاغلي ابوزيد دوده وزير دولت در
وزارت خارجه ليبيا به ښاغلي رئيس دولت
وصدراعظم تقديم شده بود .
درميدان هوايي بين المللي کابل شارژدافير
سفارت کبرای ليبيا بامعين وزارت امور خارجه
وهما هانش وداع کرد .

۱۳ جدي ۵۴

ښاغلي کان په تاوسفير کبير جمهوريت مردم
چين مقيم کابل بابښاغلي علي احمد خرم وزير
پلان ملاقات وراجع به آنده پروژه هاي
انکشافی افغانی که احداث آن در چوکات
پنجاه و پنج مليون دالر قرضه جمهوريت
مردم چين در نظر است مذاکره کرد .
يك منبع وزارت پلان گفت که ښاغلي
کان په تاو آمادگی حکومت خویشرا مېنسی
بر اعزام يك هيات درآينده قريب به مقصد
سروی ومطالعه پروژه هاي مورد نظر به
ښاغلي خرم ابراز نمود .

سرمایه گذاری پروژه های نساجی و جن و پارس
دروایات کشور توسط متخصصین افغانی
وشوروی در مدت یکسال صورت گرفته وبعد
به اساس مطالعات راجع به ساختمان پروژه
ها از طرف دولت جمهوری افغانستان تصمیم
اتخاذ میگردد .

قرارداد رانجنیر محمد هاشم توفیقی رئیس
صنایع وزارت معادن وصنایع و ښاغلي نیکولای
شیوانکوف معاون مستشار ریت اقتصادی
سفارت اتحاد شوروی امضاء نمودند .

۱۱ جدي ۵۴

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم به مناسبت سالگره استقلال
جمهوريت ديموکراتيک سودان تيلگرام تبريکه
عنواني ښاغلي جعفر محمد النمیری رئيس
جمهور آنگشور به خرطوم مخابره گرديده
است .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم به مناسبت روزملی کيوبا تيلگرام
تبريکه عنواني دکتور راوسوالدو دورتي کوس
رئيس جمهور ودکتور فیدل کاسترو صدراعظم
کيوبا به هاوانا مخابره گرديده است .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم تيلگرام های تبريکه بمناسبت
حلول سال نوعيسوی عنواني رؤسای دول و
سران حکومت کشور های دوست مخابره
گرديده است .

* * *

وزارت خارجه

۱۴ جدی ۵۴

مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحادشوروی

درکابل امضاء نمودند .

رئیس پلان ضمن ارائه این خبرگفت :
وزارت معادن و صنایع ولایات بلخ و جوزجان
رابرای تدویر فابریکه جدید کود کیمیاوی
تحت مطالعه قرار میدهد .

* * *

شباغلی علی احمدخرم وزیرپلان در راس
هیأتی اعزام تهران گردید .

شباغلی خرم و هیأت معیتی اش طی اقامت
درایران پیرامون پروژه های که تمویل آنها
درچوکات هفتصد ملیون دالر قرضه آنکشور
درنظر است با مقامات مربوط ایرانی مذاکره
نموده و قرار داد هائیی رادر زمینه امضاء
خواهد کرد .

درمیدان هوایی سفیرکبیر ایران مقیم کابل
باهیأت افغانی وداع نمود .

۱۶ جدی ۵۴

قرارداد خریداری سامان و آلات برای
برمه کاری های جیالوجیکی واکتشافی مواد
جامد به قیمت بیش ازسه ملیون روبل بین
ریاست بورد متخصصین وزارت معادن و صنایع
و مستشاریت سفارت کبرای اتحاد شوروی در
کابل عقد گردید .

باساس این قرارداد سامان و آلات لازمه
در ظرف بیست و چهار ماه بد ستیارس وزارت
معادن و صنایع گذاشته شده و از آن دربرمه کاری
و اکتشافات مزید ساحات مس درولایت لوگر
و دیگر ساحات استفاده بعمل می آید .
باساس این قرارداد سامان و آلات لازمه

شباغلی حاجی یوسف بن عبدالله سفیر
کبیر غیرمقیم مالیزیا درافغانستان برای
تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل گردید .
درمیدان هوایی بین المللی کابل شباغلی
عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات
وزارت امورخارجه ازسفیرکبیر منتخب مالیزیا
استقبال کرد .

* * *

قرارداد صدور دوصد تن پخته ازسپین زر
شرکت به بلغاریا درکندز عقد شد .

قرارداد رارئیس سپین زرشرکت و آتشه
تجارتی سفارت کبرای بلغاریا مقیم کابل
امضاء کردند . باساس این قرارداد فی تن
پخته لنتربدو صد و شصت دالر بفروش رسیده
و در ظرف سه ماه به طرف بلغاریا تحویل داده
میشود .

۱۵ جدی ۵۴

قرارداد اعزام متخصصین برای مطالعات
و پروژه سازی فابریکه جدید کود کیمیاوی در
کشوربین ریاست پلان وزارت معادن و صنایع
و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد
شوروی درکابل به امضاء رسید .

بموجب این قرارداد گروه متخصصین در
ظرف ۴۵ روز بکشور وارد شده و مطالعات
شانرا برای جمع آوری معلومات برای طرح
پروژه فابریکه جدید کود کیمیاوی شروع
مینمایند .

قرارداد رادیلوم انجنیر سمیع زمان رئیس
پلان وزارت معادن و صنایع و شباغلی تیتوف

امور اقتصادی، مالی و تجارتی آنکشور مذاکراتی انجام داده و پروتوکول خریداری دوصد عراده بس و هجده عراده مینی بس را امضاء نموده است .

همچنین در دوران اقامت ښاغلی وزیر پلان در ایران بعضی از قرارداد های دیگر آمساده امضاء شده است .

• • •

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه که در رأس هیاتی به جمهوریت عربی لیبیا رفته بود به کابل مراجعت کرد .

معین وزارت امور خارجه پیام جوابیه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم را به ښاغلی معمر القذافی رئیس دولت لیبیا تفویض نموده است .

همچنان ښاغلی وحید عبدالله مذاکراتی با ښاغلی عبدالسلام جلوس صدراعظم و بعضی از مامورین عالیرتبه وزارت امور خارجه لیبیا انجام داده است .

در میدان هوایی بین المللی کابل شارژدافیر سفارت کبرای لیبیا در کابل از معین وزارت امور خارجه و همراهانش استقبال کرد .

• • •

ښاغلی جورج پیروش سفیر کبیر منتخب

فرانسه در افغانستان وارد کابل شد .

ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات وزارت امور خارجه در میدان هوایی کابل از سفیر جدید فرانسه استقبال نمودند .

در ظرف بیست و چهار ماه پس سترس وزارت معادن و صنایع گذاشته شده و از آن در برمه کاری و انکشافات مزید ساحات مس ولایت لوگر و دیگر ساحات استفاده بعمل می آید .

قرارداد را انجنیر عبدالصمد صلاح رئیس بورد متخصصین وزارت معادن و صنایع ښاغلی تیتوف مستشار سفارت کبرای اتحاد شوروی امضاء نموده .

• • •

قرارداد خریداری تجهیزات و سامان آلات و مواد زراعتی به ارزش اضافه از دو ملیون دالر بین وزارت زراعت و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای شوروی در کابل عقد شد .

قرارداد را از طرف وزارت زراعت ښاغلی عبدالمجید رئیس پلان آن وزارت و از جانب اتحاد شوروی ښاغلی تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای آنکشور امضاء نمودند . از تجهیزات و سامان آلات و مواد زراعتی در امور ساختمانی و انکشاف فارم های جمهوریت، بیست و شش سرطان، پروژه انکشاف وادی ننگرهار استفاده خواهد شد .

۱۷ جنی ۵۴

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان و هیأت معیتی اش از تهران به کابل مراجعت کرد .

وزیر پلان برای مذاکره با مقامات مربوطه ایران پیرامون پروژه های انکشافی ایکه تمویل آنها در چوکات قرضه هفتصد ملیون دالر ایران در نظر است به آنکشور رفته بود . ښاغلی خرم طی اقامت در تهران با وزرای

۱۷ جدی ۵۴

طرح موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین
جمهوریت افغانستان و جمهوریت دیموکراتیک
مردم کوریا در کابل نشانی شد .
مذاکرات پیرامون این موافقتنامه بین هیأت
های هوانوردی ملکی طرفین صورت گرفته
و طرح موافقتنامه تنظیم گردیده بود .
موافقتنامه را از طرف افغانستان دکتور
عبدالخالق معاون ریاست عمومی هوانوردی
ملکی و توریزم و از جانب کوریا بنا غلی
کیم بونگ چی شارژدافیر سفارت کبرای
جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا در کابل
نشانی کردند .

بموجب این موافقتنامه که بعدا امضاء
خواهد شد امکانات پرواز طیارات دآرینا
افغان هوایی شرکت و کمپنی هوایی کوریایی
کابل و پیونگ یانگ فراهم خواهد شد .
همچنان دوقراراد جداگانه راجع به اجرای
خدمات زمینی طیارات و نمایندگی فروشات عمومی
موسسات هوایی طرفین بین نمایندگان
دآریا افغان هوایی شرکت و کمپنی هوایی
کوریا به امضاء رسیده است .

۱۸ جدی ۵۴

هیأت هوانوردی ملکی جمهوریت
دیموکراتیک مردم کوریا از افغانستان عزیمت
کرد و در میدان هوایی دکتور عبدالخالق با هیأت
وداع نمود .

۱۹ جدی ۵۴

به مناسبت درگذشت ښاغلی چونښلا ی
صدر اعظم جمهوریت مردم چین بنا غلی

محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم طی تلگرام
عنوانی ښاغلی ماوتسی تونگ زعیم حزبی
و ښاغلی چوتنه رئیس کمیته دایمی کانگرس
ملی جمهوریت مردم چین مراتب تأثر و تأسف
شانرا نسبت به این ضایعه ابراز و علاوه
داشتند که ښاغلی چونښلا فقیده تنها یکی
از بزرگترین شخصیت ها و سیاستمداران
مغرب آسیا بود بلکه یکی از پرازمه ترین
شخصیت و های بین المللی نیز محسوب
میگردید ښاغلی رئیس دولت و صدر اعظم از
نقش مثبت و فعال چونښلا فقیده در دوران
انقلاب و بعد از آن و خدماتی که وی برای مردم
چین در طول حیات خود انجام داده است با
قدردانی یاد نموده اند .

به مناسبت درگذشت ښاغلی چونښلا ی
صدر اعظم جمهوریت مردم چین بیرق های
دولتی افغانستان برای دوروز نیمه برافراشته
بود .

قراڼ معلوم روز چارشنبه ۲۴ جدی از
ساعت ۱۰ صبح تا ۳ بعد از ظهر کتابی برای
درج و امضای مراتب تسلیب در سفارت کبرای
جمهوریت مردم چین در کابل باز بود .

* * *

ښاغلی احسان صبری چاغلایانگیل وزیر
امور خارجه ترکیه و خانمش بدعت ښاغلی
وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای
یک مسافرت رسمی و دوستانه وارد کابل
گردیدند

۲۱ جدی ۵۴

ښاغلی حاجی یوسف بن عبدالله سفیر

۲۴ جدي ۵۴

قرارداد تکمیلی خریداری ششصد تن میوه ستروس باقیمانده از حاصلات پروژه انکشاف وادی ننگرهار به قیمت مجموعی یکصد و سی و دو هزار دالر بین وزارت زراعت و نمایندگی وستوگ انتورک اتحاد شوروی در کابل عقد گردید .

قرار دادرا از طرف وزارت زراعت رئیس پلان آن وزارت و از طرف اتحاد شوروی ښاغلی زاتون سکخ آمر آن نمایندگی امضاء نمودند . یک منبع وزارت زراعت گفت : بموجب قرار داد در ظرف امسال جمعا سه هزار و ششصد تن ستروس بقیمت مجموعی هفتصد و نود و دو هزار دالر به اتحاد شوروی صادر میگردد که این رقم نظر به سال گذشته دوچند در تولدات و صادرات ستروس پروژه انکشاف وادی ننگرهار افزایش را نشان میدهد .

منبع گفت در سال ۱۳۵۳ مقدار یک هزار و هفتصد و شصت تن میوه ستروس آن پروژه به خارج صادر گردیده است .

* * *

ښاغلی محمدیحیی معروفی معاون مدیریت ملل متحد و روابط بین المللی وزارت امور خارجه و عضو هیأت افغانی در جلسه کشور های آسیایی گروپ هفتاد و هفت بحیث رئیس کمیته سوم جلسه مذکور انتخاب گردید .

کمیته سوم موظف است تا مسایل مربوط بکشور های محاط به خشکه ، کشور های کمترین انکشاف یافته و همکاری اقتصادی

کبیر غیرمقیم مالیزیا در افغانستان اعتمادنامه اش را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

درین موقع ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری نیز حاضر بودند .

۲۱ جدي ۵۴

پروتوکول همکاری اقتصادی و تکنیکی و سند تفاهم توسعه روابط کلتوری بین افغانستان و ترکیه در کابل با امضاء رسید .

هنگام امضاء پروتوکول ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی احسان صبری چاغلانگیل و سفیر کبیر ترکیه مقیم کابل حاضر بودند .

ښاغلی احسان صبری چاغلانگیل وزیر امور خارجه ترکیه نیز مذاکرات خود را با ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه در عمارت وزارت دوام داد .

طی این مذاکرات که در فضای نهاییست دوستانه و صمیمانه و تفاهم و رضایت کامل بعمل آمد روی مسایل منطقه و موضوعات مهم بین المللی مورد علاقه دو کشور تبادل افکار مفصل و بسیار سودمندی صورت گرفت .

همچنان هیأت های افغانی و ترکی در مورد توسعه و تحکیم بیشتر مناسبات و همکاریهای دوجانبه افغانستان و ترکیه در ساحات مختلف منجمه ساحات اقتصادی، تکنیکی، فرهنگی و معارف مذاکرات جامع و نهایت سودمندی انجام داده و یک سلسله تدابیر لازم درین زمینه ها موافقه کردند .

۲۵ جدی ۵۴

بناغلی محمد نعیم، دکتور محمدحسن شرق معاون اول، بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی وزیر مالیه واعضای کابینه به سفارت کبرای جمهوریت مردم چین درکابل رفته ومراتب تسلیت وهمدری شانرا درکتاب مخصوص که بمناسبت درگذشت بنا غلسی چونلان صدراعظم جمهوریت مردم چین درآن سفارت گذاشته شده بود درج وامضاء نمودند. همچنان مامورین عالیرتبه عسکری وملکی وکوردیپلوماتیک مقیم کابل بالترتیب با امضاء کتاب مذکور مراتب تسلیت شانرا به این مناسبت ابراز نمودند.

۲۷ جدی ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام همدردی وتسلیت بمناسبت وفات تون عبدالرزاق صدراعظم مالیزیاعنوانی اعلیحضرت توانکو یحیی پترا رئیس دولت آنکشور به کوالالمپور مخابره شده است.

* * *

بناغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت برای اشتراك درجلسات وزرای کشور های آسیایی وجلسات گروه ۷۷ ملل متحد عازم اندونیزیا گردید. قرار است جلسات وزرای آسیایی درجاگارتا وهمچنان جلسات گروه ۷۷ به تعقیب آن درمانیلا دایر گردید.

بناغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات وزارت امورخارجه وسفیر کبراندونیزیا مقیم کابل بانباغلی جلالر درمیدان هوایی کابل وداع کردند.

بین کشور های روبه انکشاف رامورد مطالعه قرارداده راپوری حاوی نظریات وپیشنهادهای خوددارسه موضوع فوق به جلسه وزراء کشور های آسیایی که در جاگارتا دایرخواهد شد تقدیم کند.

جلسه کشورهای آسیایی از ۱۳ تا ۲۱ جنوری درجاگارتا دوام کرده طی آن نظریات وموقف کشورهای آسیایی درموضوعاتی که درجلسات آینده کنفرانس ملل متحد برای تجزات و انکشاف تحت بحث قرار میگردد.

گروه هفتاد وهفت که شامل بیش ازیکصد کشورهای درراه انکشاف میباشد از ۱۳ تا ۲۱ جنوری درجاگارتا دوام کرده طی آن نظریات وموقف کشورهای آسیایی در موضوعاتی که درجلسات آینده کنفرانس ملل متحد برای تجارت وانکشاف تحت بحث قرار میگردد ترتیب وتنظیم خواهد شد.

گروه هفتادو هفت که شامل بیش ازیکصد کشور درراه انکشاف میباشد از تاریخ ۲۶ جنوری تا ۶ فیروری درمانیلا جلسه کرده طی آن راجع به توحید وانسجام نظریات وموقف های سه گروه منطقوی آسیا، افریقا وامریکا ی لاتین بحث ومذاکره گرد یدسه تصامیم لازم اتخاذ خواهد شد.

باین ترتیب کشور های درراه انکشاف موقع خواهند یافت تا با نظریات وموقف های مشترک درجلسه چهارم کنفرانس ملل متحد برای تجارت وانکشاف که ماه اگست آینده درنایروبی دایر خواهد شد باکشور های پیشرفته صنعتی مذاکره نمایند.

۲۸ جدی ۵۴

همچنان کمپنی آلمانی بسته کاری ماشین آلات فابریکه رابدوش داشته واز ساختمان آن نظارت میکند .

ماشین آلات فابر یکه نساجی نخي کندهار بدون مصارف ساختمانی بقیمت بیش از بیست ویک ملیون ساختمانی به قیمت بیش از بیست ویک ملبرون دالر ازقرضه کشور دوست ایران تهیه میشود.

باکمال این فابریکات نساجی بگرامی بلخ واحداث فابریکه نساجی هرات نیازمندی مردم کشور از ناحیه منسوجات نخي صد فیصد مرفوع مرفوع خواهد شد . همچنان باتدویر فابریکه نساجی نخي کندهار پنج هزارکارگر بشمول پرسونل اداری و فنی آن جذب میگردد.

* * *

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی جان درنکال سفیر کبیر انگلستان مفیم کابل را برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند. دوره ماموریت ښاغلی درنکال در افغانستان به پایان رسیده است .

۳۰ جدی ۵۴

قرارداد های تهیه ماشین آلات ساختمانی مورد ضرورت پروژه های واحد آب و برق به ارزش بیش از چهار ونیم ملیون دالر بانمایندگی تجارتی اتحاد شوروی درکابل عقد شد .

قرارداد در حالیکه انجنیر جمعه محمد محسنی رئیس عمومی واحد آب و برق و نماینده تجارتی اتحاد شوروی درکابل حاضر بودند توسط نمایندگان واحد آب و برق و اداره تجارتی شوروی درکابل امضاء و مبادله گردید .

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت تقرر ښاغلی داتوک - حسین اون بحیث صدراعظم مالیزیا تیلگرام تبریکه عنوانی صدراعظم موصوف به کوالالمپور مخابره شده است .

۲۹ جدی ۵۴

ښاغلی ژورژ پیروش سفیر کبیر فرانسه در افغانستان اعتمادنامه اش را مطابق مراسم معمول به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

درین وقت ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری نیز حاضر بودند .

* * *

کار احداث فابریکه نساجی نخي کندهار که به ظرفیت چهل ملیون متر پارچه و هزار تن نخ در سال در ظرف سی و شش ماه تکمیل وبه تولیدات شروع مینماید .

قرارداد های مربوط به تهیه ماشین آلات فابریکه مذکور بین وزارت معادن و صنایع و کمپنی تخماش اکسپورت و ښاغلی بیتسر نماینده کمپنی یونین ماتکس امضاء کردند . بموجب این قرارداد هاما ماشین های بسافت و نختابی فابریکه را تخماش اکسپورت شوروی تهیه نموده و ماشین های رنگ آمیزی ، تاپه کاری، دیزاین و نقشه آنرا کمپنی یونین - ماتکس مهیا میسازد .

۶ دلو ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روز جمهوریت هند تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی فخر الدین علی احمد رئیس جمهور و میرمن اندرا گاندی صدر اعظم آنگشور به دهلی جدید مخابره شده است .

ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم طی این تیلگرامها تبریکات خویش، حکومت و مردم افغانستان رابه زعمای هند، حکومت و مردم آنگشور ابراز نموده و با اظهار تمنیات برای ترقیات و رفاه مزید کشور و مردم دوست هند صمیمانه توقع نموده اند که علایق و همکاری های وسیع و نزدیک موجوده بین دو کشور در آینده نیز به نفع مردمان افغانستان و هند توسعه و استحکام بیشتر یابد .

* * *

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روز ملی استرالیا تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی سر جان کار گورنر جنرال آنگشور به کانبرا مخابره شده است .

۷ دلو ۵۴

جمعیت افغانی سره میاشت خیرداد که نظربه علایق دوستی و همدری افغانستان بامردم فلسطین حکومت افغانستان فیصله نموده است بمنظور کمک بافلسطینی هایی که در جنگهای لبنان صدمه دیده اند به موسسه آزادی فلسطین کمک مالی بعمل آورد . قرار معلوم این کمک از طریق سفارت کبرای

بموجب این قرارداد ها ماشین آلات طرف ضرورت پروژه های آب و برق و واحد آب و برق به قیمت چارملیون و ششصد و هفتاد هزارو پنجصد و هفت دالر از اتحاد شوروی تهیه میگردد .

ماشین آلات مورد ضرورت در مدت کمتر از شش ماه به افغانستان وارد میشود .

* * *

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی رای کروک که بحیث سفیر کبیر انگلستان در کابل از جانب حکومت آنگشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

۱ دلو ۵۴

قرارداد های سروی و دیزاین پروژه های تولید مرغ گوشتی، تولید تخم مرغ پروژه کامپلکس گوسفندداری بمصرف بیش از چار صد و شصت هزار دالر بین افغانستان و حکومت بلغاریا در کابل امضاء شد .

قرارداد هارا ښاغلی فضل رحیم (رحیم) معین وزارت زراعت و ښاغلی ایوان جی یولوف آ تشه تجارتی حکومت بلغاریا در حالیکه سفیر کبیر آنگشور مقیم کابل حاضر بودند در وزارت زراعت امضاء نمودند .

۳ دلو ۵۴

ښاغلی جان دگلایس پیتربرج سفیر کبیر منتخب غیرمقیمه استرالیا در افغانستان برای تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل شد . ښاغلی محمد انور نوروز معاون تشریفات وزارت امور خارجه از سفیر جدید استرالیا استقبال کرد .

جمهوری پذیرفتند .

* * *

قرارداد تهیه ماشین آلات ساختمانی مورد ضرورت پروژه های واحد آب و برق با اساس موافقتنامه تجارت و تادیات تار یخی بیستم مارچ ۱۹۷۴ بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی سوسیالیستی و پروتوکول مبادله اموال برای سال ۱۹۷۶ عقد گردید .

ماشین آلات که با اتحاد شوروی قرارداد شده عبارت از شاول ها، بلدوزر های مختلفه گریدر و سکریپر موتر، موتر های دمتړک، موتر های ساحه وی کپریسور، ماشین های سنگ شکن و رکشاپ و غیره ماشین آلات خورد و بزرگ ساختمانی میباشد .

نظر به پیشبینی های که درین مورد صورت گرفته است از ماشین آلات مذکور برای ساختمان پروژه های خان آبار، هریرود، سرده و حفظ و مراقبت پروژه های کوچک آب و برق مانند برق بامیان و غیره استفاده بعمل خواهد آمد.

۱۶ دلو ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی محمد سلطان سفیر کبیر جمهوریت مردم بنگله دیش مقیم کابل را برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .
دوره ماموریت ښاغلی محمد سلطان بحیث سفیر کبیر کشورش در افغانستان به پایان رسیده است .

* * *

ښاغلی محمد میلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن برای یک بازدید رسمی از افغانستان وارد کابل میگردد .

جمهوریت افغانستان در قاهره به ښا غلی یاسر عرفات رئیس موسسه آزادی فلسطین تسلیم داده خواهد شد .

۷ دلو ۵۴

قرارداد احداث فابریکه نساجی پشمی کندهار بظرفیت ششصد هزار متر پارچه پشمی و سه صد تن تار پشم در سال به ارزش اضافه ازمشت ملیون دالر بین وزارت معادن و صنایع و کمپنی کانزرتکس جمهوریت اتحادی آلمان در کابل عقد شد .

قرار داد را انجنیر محمد هاشم توفیقی رئیس صنایع آن وزارت و ښاغلی هیرزاتس نماینده آن کمپنی امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد کار ساختمانی فابریکه پشمی کندهار بشمول بسته کاری ماشین آلات آن در مدت هجده ماه تکمیل میگردد .

۸ دلو ۵۴

ښاغلی جان دوگلس پیتر بریج سفیر کبیر غیر مقیم استرالیا در افغانستان اعتمادنامه اش را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

در این موقع ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر امور خارجه جمهوری نیز حاضر بود .

* * *

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی یان سوخانیکی سفیر کبیر چکوسلواکیا را که دوره ماموریتش در افغانستان به پایان رسیده برای ملاقات تودییی در قصر ریاست

وی طی يك هفته اقامتش در افغانستان بامقامات مربوط افغانی پیرامون بسط اوتكشاف مخابرات وامور مربوط به تیلی كمونیکشن درافغانستان مذاکره خواهد کرد .

ښاغلی میروکار آمرشعبه آسیا وبحرالکاهل اتحادیه مذکورنیز بښاغلی محمد میلی همراه میباشد .

۱۷ دلو ۵۴

جلسه وزرای گروپ هفتادوهفت باتقاضای ایجاد يك نظم اقتصادی جدید درمانيلا پایان یافت .

ښاغلی محمدخان جلالر وزیر تسجارت در مانيلاگفت: کشور های کمتر انكشاف یافته ومحاط به خشكه چون افغانستان شايسته توجه خاص دراتخاذهرگونه روش برای حل مشکلاتی جهانی اقتصادی میباشد .

ښاغلی جلالر این مطلب را طی بیانیه در جلسه مکمل شورای وزرای گروپ ۷۷ که درمورد طرح يك موقف مشترك برای کشور های انكشاف یافته که ماه آینده درنایروبی دایر میگردد درمانيلا اظهار داشت .

وی به مصارف گسزاف ترانسپورتی و ترانزیتی درمورد صادرات زراعتی کشور های جهان سوم اشاره نموده وهم ازغیر مکفیت منابع مالی بحیث يك پرابلم عمده که افغانستان نیز به آن متوجه میباشد یادآور شد .

ښاغلی جلالر خواهان همکاری واقعی وموثر اقتصادی بین المللی گردیده واطرار داد که ادامه بحران اقتصادی موجوده آینده بشررا

بخطر میاندازد .

طبق خبرتانیوگ کنفرانس گروپ ۷۷ در مانيلايك سندرادر مورد پالیسی گروپ کشور های مذکور درآینده بتصویب رسانید .

۱۷ دلو ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام همدردی وتسلیت نسبت تلفات ناشی اززلزله های اخیرگواتیمالاعنوانی رئیس جمهور آنکشور مخابره گردیده است.

* * *

جلسه وزرای کشور های گروپ ۷۷ با تصویب اعلامیه ویک پروگرام عمل در مانيلا پایان یافت .

دراعلامیه مانيلا باساس پیشنهاد افغانستان حق دسترسی آزاد کشور های محاط به خشكه به بحروابحر تائید گردیده وتقاضا شده است تا برای کشور های محاط به خشكه و کمترین انكشاف یافته که نظربه موقعیت جغرافیایی خود دچار مشکلات اقتصادی تجارتی وانكشافی میباشد تدابیر خاص اتخاذ گردد .

ښاغلی محمدخان جلالر وزیرتجارت ورئیس هیأت افغانی هنگام مراجعت بکابل به خبرنگار باختر درمیدان هوایی بین المللی گفت : درکنفرانس های جاگارتا و مانيلا تدابیر تجارتی ، مالی واقتصادی به نفع کشور های درحال انكشاف وتدابیر خاص برای کشور های محاط به خشكه وکمترین انكشاف یافته تسوید گردید وقراراست کنفرانس چهارم انکتاد درنایروبی مورد مذاکره وبحت قرار داده شود .

هیأت افغانی در پایان کنفرانس سېم فعالانه داشته و برای تدبیر تجارتی مالی و تکنالوژی و تدابیر خاص به نفع کشورهای محاط به خشکه پیشنهادهای لازم نموده است .

چهارمین کنفرانس ملل متحد برای انکشاف و تجارت در ماه ژوئیه سال آینده در ناپرو بی دایر میگردد کشور های در حال انکشاف جهان که بنام (گروپ ۷۷) معروف اند بمنظور آمادگی در زمینه کنفرانس مقدماتی و حوزوی دایر نمودند تا موقف خود را تحکیم بخشیده و برای بدست آوردن شرایط بهتر تجارتی و تکنالوژی از کشورهای صنعتی جهان در کنفرانس چهارم انکشاف سعی بهتر نموده بتوانند .

وزیر تجارت موضوعات مهم کنفرانس های جاگارتا و مانیلا را چنین خلاصه نمود :

اموال بشمول مواد صنعتی و نیمه صنعتی طرف دلچسپی کشور های روبه انکشاف و مذاکرات چند جانبه تجارتی انتقال واقعی منابع پولی و مالی از کشورهای صنعتی به کشورهای کمترین انکشاف یافته کشورهای محاط به خشکه و جزایر روبه انکشاف و همکاری اقتصادی بین کشورهای روبانکشاف و همچنان انتقال تکنالوژی از ممالک صنعتی به کشورهای روبه انکشاف و روابط تجارتی بین کشورهای دارای سیستم های مختلف اقتصادی و اجتماعی .

شباغلی جلالر گفت که پرامون موضوعات متذکره فی مابین نمایندگان کشورهای

اشتراک کننده مذاکراتی صورت گرفت . شباغلی جلالر در هردو کنفرانس بیاناتی ایراد و طی آن از شرایط غیر مساعد بین المللی مشکلات اقتصادی و مالی ممالک روبه انکشاف جهان یادآوری نمود و همچنان شرح مختصر از انکشافات اقتصادی افغانستان و مشکلات آنرا ارائه نموده است .

همچنان اعضای هیأت افغانی در کمیته مربوط اشتراک کامل نموده و مخصوصا در تسوید تدابیر خاص به نفع کشورهای محاط به خشکه سېم فعال گرفته است .

وزیر تجارت گفت: از جریان این کنفرانس بخوبی معلوم میگردد که مشکلات اقتصادی و مالی تمام ممالک روبه انکشاف جهان به استثنای عده محدودی که دارای عواید سرشار نفتی اند بدرجه حاد خود رسیده است .

نامساعد بودن شرایط تجارت بین المللی فشار قروض خارجی ، کمبود منافع پولی و مالی و عدم دسترسی به تکنالوژی پیشرفته و بالاخره عدم همکاری موثر اقتصادی در ساحه بین المللی از آن نوع مشکلات مهمی است که کشورهای روبه انکشاف عدم رضایت شانرا اظهار نموده اند .

شباغلی جلالر علاوه کرد که در کنفرانس های جاگارتا و مانیلا برای تقلیل و بالاخره رفع مشکلات متذکره تصمیم لازم اتخاذ شد و قرار است در کنفرانس چهارم انکشاف که در ناپرو بی دایر میگردد به اشتراک کشورهای پیشرفته جهان مشکلات متذکره و راه حل های آن مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته

تصميمات لازم گرفته شود البته عملی شدن آن نقطه اساسی میباشد چنانچه هیأت افغانی جدآثائید نموده است .

دراعلامیه مانیلاباساس پیشنهاد افغانستان وتائید سایر کشور های محاط به خشکه وروبه انکشاف حق دسترسی آزادکشور های محاط بهخشکه به بحروازبحر به خشکه گنجانییده شده است .

هیأت افغانی علاوه ازاشترک درکنفرانس های مذکور بارتیس بانک آسیایی وآمرعمومی اداره اسکاپ راجع به مسایل مورد علاقه مذاکراتی انجام داده است .

اعضای هیأت افغانی عبارت بودند از:بناغلی محمدیحیی معروفی معاون مدیریت ملل متحد وروابط بین المللی وزارت امور خارجه و بناغلی امان الله نظروزی مدیر عمو می مارکتنک وزارت تجارت .

۲۱ دلو ۵۴

بناغلی محمدیمیلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن با بناغلی سیدعبدالله معاون دوم صدارت عظمی ووزیر مالیه ملاقات تمارفی بعمل آورد .

سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن با:بناغلی علی احمدخرم وزیر بلان و:بناغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات نموده وطی آن پیرامون موضوعات موردعلاقه صحبت بعمل آمد .

بناغلی میلی وهمراهانش دردعوتی اشتراک کردندکه ازطرف بناغلی عبدالعزیز فروغ معین وزارت پلان دررستوران باغ بالا ترتیب شده

بود .

دراین دعوت انجنیر عطایی وزیر مخابرات اراکین وزارت های مخابرات وپلان ، آمراداره پروگرام انکشافی ملل متحد ومتخصصین آن موسسه درکابل اشتراک داشتند .

به افتخار هیأت اتحادیه بین المللی تیلی- کمونیکشن ضیافتی ازطرف بناغلی بارتویک درمنزلش ترتیب شده بود .

* * *

مذاکرات بین انجنیرعبدالکریم عطایی وزیر مخابرات و:بناغلی میلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن پیرامون کمک های ملل متحد درتربیه پرسونل فنی وشبکه های مخابراتی کشور خاتمه یافت .

درنتیجه این مذاکرات موافقه بعمل آمدد تاکمک های ملل متحد درمرکز تربیوی وزارت مخابرات بادر نظر داشت توسعه آن برای تربیه پرسونل فنی در رشته تلو یزیون با اعزام هشت متخصص وتجهیزات مربوط تا سال ۱۹۸۰ ادامه یابد .

همچنان ملل متحد با اعزام هشت نفر متخصصین درطرح پلانهای طویل المدت و مخابراتی وشبکه های مخابراتی همکاری مینماید .

برعلاوه اعطای پنج سکالرشپ در رشته مخابرات چهار فیلوشپ در رشته تلویزیون چهار فیلوشپ در رشته منجمنت فزیکوسی و اعزام دومتخصص بصورت قصیر المدت که با پرسونل افغانی در تدوین قوانین تیلی کمونیکشن وفزیکونسی منجمنت کمک نماید شامل همکاری های ملل متحدبه افغانستان میباشد .

۲۲ جدي ۵۴

ښاغلی محمد میلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تلی کمونیکشن که بدعوت انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات برای یک بازدید رسمی افغانستان وارد کابل شده بود از کابل عزیمت نمود .

درمیدان هوایی بین المللی کابل رؤسای مربوط وزارت مخابرات نماینده وزارت امور خارجه و ښاغلی بارتونیک آمر اداره پروگرام انکشافی ملل متحد بښاغلی میلی وړاغ نمودند . وی دردوران یک هفته اقامتش در افغانستان پیرامون بسط و انکشاف مخابرات و امور مربوط به تیلی کمونیکشن با مقامات مربوط افغانسی مذاکره بعمل آورد .

۲۲ جدي ۵۴

قرارداد فروش یک هزارو هفتصد و پنجاه تن پخته محلولج به قیمت دوملیون و سسه صد و چهل و پنجهزار دالر بین سپین زر شرکت و کمپنی سنتر و تکس پراگ در کندز عقد گردید .

قرارداد را انجنیر عبدالملک رئیس سپین زر شرکت و از طرف کمپنی سنتر و تکس ښاغلی میروسلوسو و بردا مستشار تجارتي سفارت کبرای چکوسلواکیا در کابل امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد یک هزار و هفتصد و پنجاه تن پخته سورت اول از حاصل سال جاری ازقارفی تن یک هزار و سه صد و چهل دالر تا پنج ماه آینده به نمایندة کمپنی در شیرخان بندر تحویل داده میشود .

۲۳ دلو ۵۴

حکومت افغانستان اعلام نمود که نهضت مردم برای آزادی انگولا رابحیث حکومت انگولا برسمیت میشناسد .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی تیلیگرامی به ښاغلی دکتور اگوستینو نیټو رهبر نهضت مردم برای آزادی انگولا ازتصمیم افغانستان دایر باین موضوع اطلاع داده و اظهار آرزومندی نموده اند که صلح و آرامش و اتحاد کامل بزودی در انگولا حکمفرما گردیده و شرایط مساعد زندگی و رفاه به نفع تمام مردم آنکشور فراهم گردد .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم سال گذشته طی تیلیگرامی بعنوانی ښاغلی نیټو و دیگر رهبران آزادیخواه انگولا مجادلات شانرا برای حصول استقلال و حاکمیت ملی مردم آنکشور تبریک گفته بودند .

* * *

یک شرکت مختلط ترانسپورتی و بارچالانی به سرمایه چهل ملیون افغانی از طرف افغانستان و اتحاد شوروی بنام افسو تر در کابل تاسیس میگردد .

اساس نامه و پروتوکول شرکت مذکور را هیأت افغانستان و اتحاد شوروی در وزارت تجارت امضاء کردند .

پنجاه و یک فیصد اسهام این شرکت مربوط دولت جمهوری افغانستان و چهل و سه فیصد آن مربوط دولت و اتحاد شوروی میباشد که بمنظور بسط و توسعه و فراهم نمودن

شرایط مساعد برای امور ترانسپورتی افغانستان و شوروی و اموال ترانزیتی بارچالانی اموال صادراتی و وارداتی آغاز مینماید .

اساسنامه و پروتوکول شرکت مزبور را از طرف افغانستان ښاغلی محمد عیسی صیامی رئیس ترانسپورت بین المللی و ترانزیت وزارت تجارت و از جانب اتحاد شوروی ښاغلی سوفرای معاون اتحادیه ترانسپورتی عمومی مسکو در حالیکه ښاغلی محمد اعظم عظیمی معین وزارت تجارت و نماینده تجارتی اتحاد شوروی در کابل حاضر بودند امضاء گردید .

۲۳ دلو ۵۴

متخصصین بیش از چهل کشور مختلف بشمول افغانستان مذاکرات خود را در وارسا برای تسوید موافقتنامه جهت آبدات تاریخی و ماحول آن آغاز کردند . این کنفرانس را که از طرف یونسکودایر شده است معاون صدراعظم و وزیر کلتور پولند افتتاح نمود .

معاون آمر یونسکودر جلسه افتتاحیه کنفرانس انهدام عمارات و قصبات تاریخی را بهر عنوانی که باشد مورد انتقاد قرارداد .

تسوید این موافقتنامه از طرف نماینده فرانسه و مفتش عمومی آثار باستانی ارائه شده و به کنفرانس عمومی یونسکو که قرار است در کینیا دایر گردد تقدیم میشود .

۲۷ دلو ۵۴

قرارداد فروش چهار هزار تن پخته مخلوج به قیمت فی تن یکم هزار و سه صد و چهل دالربین سپین زر شرکت و کمپنی وستوگ انتورگ

اتحاد شوروی در کندنز عقد گردید . قرارداد را انجنیر عبدالملک رئیس سپین زر شرکت و ښاغلی تو کف نماینده کمپنی وستوگ انتورگ امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد جمعا هزار تن پخته مخلوج به قیمت پنج ملیون و سه صد و شصت هزار دالر تا پنج ماه آینده به کمپنی مذکور در شیرخان بندر تحویل داده خواهد شد .

تاکنون هفده هزار و هفتصد و پنجاه تن پخته مخلوج از حاصل امسال بالای یک تعداد کمپنی های کشورهای اروپایی بفروش رسیده است .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری و امور آب جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی در راس یک هیأت وارد کابل شد .

هیأت از طرف انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی آب و برق و نمایندگان وزاره های امور خارجه و زراعت ، برخی از اعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی مقیم کابل در میدان هوایی بین المللی کابل استقبال گردید .

هیأت در مدت اقامت خود در کابل پیرامون پیشبرد امور مربوط به پروژه های آبیاری و برق که شامل پروگرام همکاری افغانستان و اتحاد شوروی میباشد با مقامات افغانی یک سلسله مذاکره انجام خواهد داد .

منبع افزود در هیأت مذکور ښاغلی میدیدوف رئیس موسسه سلخوزپروم اکسپوزت اتحاد شوروی نیز شامل میباشد .

۳۱ دلو ۵۴

هشتادوهشت دالرازمپنی های متذکره تهیه میگردد .

* * *

به سلسله ورود پناهگزینان بلوچ به افغانستان اخیرا هشتادوچار نفر بلوچ دیگر شامل زنان واطفال ازظلم وتعدی حکومت وعساکر پاکستان بخاک افغانستان پناه آوردند. جمعیت افغانی سره میاشت برای اعاشه و اباته این گروه جدید پناهگزینان بلوچ نیز ترتیبات لازمه را اتخاذ کرده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اکریمان ښاغلی پناگیوتس - اسکالیریس که بحیث سفیرکبیر غیرمقیم یونان درافغانستان ازجانب حکومت آنکشور مطالبه شده بودصدادر گردیده است .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامور آب جمهوریت ازبکستان شوروی با ښاغلی عزیزالله واصفی وزیرزراعت ملاقات نمود .

طی این ملاقات پیرامون موضوعات مورد علاقه مذاکره بعمل آمد .

* * *

بافتخار مامارسولف وزیر آبیاری وامور آب جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی دعوتی ازطرف انجنیر جمعه محمدمحمدی رئیس عمومی واحداآب وبرق درهوتل کابل ترتیب شده بود. درین دعوت ښاغلی عزیزالله واصفی وزیرزراعت عدهای ازمامورین عالیرتبه. رؤسای دوايرواحد

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامور آب جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی که دررأس هیاتی اکنون مصروف بازدید از افغانستان میباشد برای مشاهده پروژه آبیاری سرده عازم ولایت غزنی شد .

بند ذخیره آبیاری سرده که درچهل کیلو متری شرق شهر غزنی موقعیت دارد دارای ظرفیت ابتدایی یکصد وپنجاه ملیون ظرفیت نهایی دوصدوپنجاه ونه ملیون متر مکعب آب میباشد .

باکمال پروژه متذکره پانزده هزارهکتار زمین آبیاری خواهد گردید .

۲ حوت ۵۴

به تعقیب قرارداد قبلی قرارداد های تهیه ماشین آلات ساختمانی طرف ضرورت پروژه های واحد آب وبرق به ارزش بیش ازهشت ملیون دالر بین نماینده واحداآب و برق ونمایندگان تجارتی اتحاد شوروی در کابل عقد گردید .

قرارداد هارا درحالیکه انجنیرجمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحداآب وبرق وښاغلی یاکاوینکو معاون نمایندگی تجارتی اتحاد - شوروی درکابل حاضر بودند توسط نماینده واحداآب وبرق ونمایندگان کمپنی های ماشین اکسپورت افتواکسپورت وتراکتور اکسپورت امضاء گردید .

براساس این قرارداد هاماشین آلات طرف ضرورت پروژه های مربوط به ارزش هشت ملیون دوصدودوسی وشتی هزاروسه صدو-

فاسفیت استعمال شده میتواند .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامورآب جمهوریت ازبکستان اتحادشوروی که اکتسون مصروف بازدید از افغانستان میباشد برای بازدید از موضع بندکیله کی و موضع بندچشمه شفاء عازم صفحات شمال کشور شد .

۶ حوت ۵۴

دولت جمهوری افغانستان ودولت پادشاهی تایلند موافقه نموده اند که سطح مناسبات سیاسی بین دوکشور سرازامروز از سویه وزارت مختیاری غیرمقیم به سفارت کبرای غیر مقیم ارتقاء دهند .

* * *

دکتور علی احمد سفیرکبیر دولت جمهوری افغانستان درتوکیو که درعین زمان بحیث سفیرکبیر غیرمقیم افغانی در جمهوریت کوریا تعیین گردیده است اعتمادنامه اش را مطابق مراسم معمول به ښاغلی پارچونگ هی رئیس جمهور آنکشور تقدیم نمود .

* * *

یک هیأت تجارتی اتحاد شوروی بریاست ښاغلی کوتوزوف معاون ریاست تجارت آنکشور بامالک آسیایی برای مذاکره بامقامات افغانی پیرامون پروتوکول تبادل اموال بین دوکشور وارد کابل شد .

رئیس تجارت خارجی وزارت تجارت و بعضی ازاعضای سفارت کبرای شوروی مقیم کابل درمیدان هوایی بین المللی ازهیأت استقبال کرد .

آب و برق ، بعضی ازاعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی درکابل و همراهان وزیرآبیاری وامورآب جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی اشتراک داشتند .

۲ حوت ۵۴

قراراست دکتور سعدون حمادی وزیرامور خارجه جمهوریت عراق جهت تقدیم پیام ښاغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق به ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم وارد کابل گردد .

* * *

قرارداد خریداری ۱۲۵۰۰ تن کود تریپل سویرفاسفیت بین دولت جمهوری افغانستان واتحاد شوروی درکابل عقد شد .

قرار داد رازطرف افغانستان ښاغلی محمداسلم هلالی کفیل ریاست ومعاون تجارتی شرکت کود کیمیای افغان وازطرف اتحاد - شوروی ښاغلی زتونسکیخ نماینده کمپنی وستوگ انتورگ امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد کار انتقال وتسلیم دمی کودمذکور به بنادرافغانی درسال ۱۳۵۵شروع میشود .

یک منبع شرکت کودکیمیای افغان به نماینده آژانس باختر گفت: کود کیمیای تریپل سویرفاسفیت یک نوع کودفاسفورس داراست ومقدار فیصدی این عنصر در آن تقریباً مساوی به مقدار فاسفورس در کود کیمیای دای آمونیم فاسفیت میباشد . ازین لحاظ دزرراعت به عوض کوددای آمونیم

وصدراعظم تېلګرام تبریکه به مناسبت روز ملی کویټ عنوانی والا حضرت صباح السالم الصباح امیر آنگشور به کویټ مخابره گردیده است .

* * *

دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر دولت جمهوري افغانستان در قاهره که در عین زمان بحیث سفیر کبیر غیر مقیم افغانستان در خرطوم تعیین شده اخیرا اعتمادنامه اش رابه ښاغلی جعفر النمری رئیس جمهور سودان تقدیم نموده است .

۱۰ حوت ۵۴

ښاغلی میر عبدالوهاب صدیق مستشار نمایندګی دایمی افغانستان در ملل متحد به اتفاق آراء بحیث معاون کمیته حقوق انکار ناپذیر مردم فلسطین انتخاب گردیده این کمیته که طی جلسه سی ام مجمع عمومی ملل متحد تعیین گردیده وظیفه دارد تادر طرف نه ماه پلانی تهیه وبه مجمع عمومی تقدیم کند که باتطبیق آن مردم فلسطین به حقوق انکار ناپذیر خود نایل گردیده وسرنوشت خویش راخودشان تعیین نمایند .

این کمیته شامل بیست عضو بوده و افغانستان براساس پشتیبانی همیشګی و خلل ناپذیری که از حق وعدالت مخصوصا

هیأت های جانبین راجع به پروتوکول تبادل اموال بین افغانستان وشوروی برای سال ۱۹۷۶ وهمچنان پیشبینی برای پنجسال آینده مذاکره خواهند نمود .

۷ حوت ۵۴

قرارداد کشتی رانی در بنادر افغانستان واتحاد شوروی برای سال ۱۳۵۵ بین هیأت های دوکشور دروزارت تجارت عقد شد . هدف از عقد این قرارداد تسهیلات بیشتر در تحویلدهی وتحویل گیری اموال صادراتی وارداتی وترانزیتی میباشد که دربندر دریایی افغانستان واتحاد شوروی صورت میگیرد .

منبع گفت: اموال صادراتی وترانزیتی افغانستان وکشور های دیگر توسط کشتی باربردار از ساحل بنادر افغانی واقع شیرخان بندر وحیرتان بخاک اتحاد شوروی وهمچنان اموال وارداتی وترانزیتی شوروی وسایرکشور هاازبندر شوروی به بنادر افغانی حمل ونقل میشود .

قرارداد رادر حالیکه ښاغلی محمد اعظم عظیمی معین وزارت تجارت وبعضی از اعضای سفارت کبرای شوروی مقیم کابل حاضر بودند ښاغلی محمد عیسی صیامی رئیس ترانسپورت بین المللی وترانزیت وزارت تجارت از طرف افغانستان وازجانب شوروی ښاغلی سود روف معاون موسسه کشتی رانی آسیای وسطی آنگشور امضاء نمودند .

۸ حوت ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت

۱۳ حوت ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه به منا سبت سالگره جلوس اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب عنوانی اعلیحضرت موصوف به رباط مخابره شده است .

* * *

بمناسبت پنجاهمین سالگرد امضای معاهده دوستی افغانستان و آلمان که مصادف به سیزده حوت میباشد ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی پیامی عنوانی والترشیل رئیس جمهور آلمان گفته اند بامسرت و رضائیت ملاحظه مینمایند که این معا عده اساس مستحکم چنان روابط و همکاری های دوامدار و مشمری رابین کشورهای ما بنا گذاشته که نه تنها از تجربه زمان باموفقیت بدرشده بلکه موجب گسترش روزافزون دوستی و همکاری های دو کشور نیز گردیده است .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم اظهار یقین کرده اند که روابط دوستی نزدیک و همکاری های مشمرو دوامدار بین افغانستان و جمهوریت اتحادی آلمان درآینده نیز متکی بر اساسات مستحکم این معاهده توسعه و تقویت مزید خواهد یافت .

رئیس جمهور جمهوریت اتحادی آلمان در پیامی که باین مناسبت عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ارسال کرده اظهار نموده اند که معاهده دوستی افغانستان و آلمان اساس همکاری قابل اعتماد بین دو کشور را مطابق به منافع مردمان آن ایجاد کسوده .

حقوق انکارناپذیر برادران عرب فلسطین کرده است طی مجمع عمومی سیام به عضویت آن انتخاب شده بود .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری و امور آب جمهوریت تاجکستان اتحاد شوروی با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات ښاغلی خرم و ښاغلی رسولف درباره تسریع امور ساختمانی پروژه های آبیاری خوشتیپه ، چشمه شفا و کیله گی مذاکره نمودند .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری و امور آب جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی و هیأت معیتی وی عازم کشور شد .

درمیدان هوایی بین المللی کابل انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق نمایندگان وزارت های امور خارجه و زراعت و ښاغلی نوکر شنوف شارژدافیر سفارت کبرای اتحاد شوروی مقیم کابل با هیأت وداع نمودند .

یک منبع ریاست عمومی واحد آب و برق گفت: هیأت طی اقامت خویش در کابل پیرامون تسریع و موثریت امور سسر وی پروژه سازی و ساختمانی پروژه های سرده ، کوکچه ، کیله گی ، چشمه شفا و خوشتیپه بامقامات افغانی مذاکره انجام داده است .

منبع افزود همچنان وزیر آبیاری و امور آب ازبکستان و هیأت معیتی وی از بعضی پروژه های متذکره دیدن نمود .

رئيس دولت آنگشور به اکرا مخاېره گرديده است .

۱۴ حوت ۵۴

به مناسبت پنجاهمين سالگړه امضای معاهده دوستی بين افغانستان واتحاد شوروی ضیافتی ازطرف پوهاند عبدالقيوم وزيرمعارف ورئيس انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی درستوران باغ بالاتر تېپ شته بود .
دراين دعوت بعضی ازاعضای کابينه ، رئيس واعضای انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی و برخی از اعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی اشتراک داشتند .

پوهاند عبدالقيوم وزيرمعارف ورئيس انجمن دوستی افغان وشوروی وښاغلی نووکرشنوف شارژدافير سفارت کبرای شوروی ضمن این ضیافت بيانيه هایي ایرادنموده طی آن ازعلايق دوستانه و همکاري های دوکشور درطول پنجاه و پنج سال گذشته یادآوری نمودند .
همچنان به این مناسبت فلمی درکابل ننداری نمایش داده شد .

برای تماشای فلم بدعوت انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی بعضی ازاعضای کابينه ، برخی از مامورین عالیرتبه ، اعضای انجمن دوستی افغان وشوروی واعضای سفارت کبرای شوروی حضور بهم رسانیده بودند .

۱۷ حوت ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم به مناسبت انتخاب مجدد زعمای اتحاد شوروی درجلسه اختتامیه کانگرس بیست و پنجم حزب کمونیست آنگشور تیلگرام

دوستی بين دوکشور درپنجاه سال اخیر دوامدار ثابت شده است واطمینان دارنده که درآینده انکشاف مزید همکاري های نزدیک درافغانستان وآلمان رابار خواهد آورد .

۱۴ حوت ۵۴

ښاغلی محمدنعمیم درضیافتی اشتراک نمودند که ازطرف سفارت کبرای جمهوریت اتحادی آلمان مقیم کابل به مناسبت پنجاه همین سالگړه معاهده دوستی بين افغانستان وآلمان ترتیب شده بود .

درین دعوت که ازطرف دکتور هافمن سفیرکبیر آنگشور مقیم کابل وخانش بر گزار شد بعضی ازاعضای کابينه ، برخی ازمامورین عالیرتبه ملکی وعسکری وکوردیپلوماتیک مقیم کابل باخانمهای شان اشتراک ورزیده بودند .

* * *

سفارت کبرای افغانی مقیم بن نیزپنجاهمين سالگړه معاهده دوستی بين دوکشور را ضمن ضیافتی تجلیل کرد .

درین دعوت که ازطرف دکتور غلام فاروق سفیرکبیر دولت جمهوریت افغانستان در بن ترتیب شده بود ، علاوه از بعضی ازاعضای کابينه وپارلمان جمهوریت اتحادی آلمان بعضی از شخصیت هاومامورین عالیرتبه آنگشور وکوردیپلوماتیک مقیم کابل اشتراک نموده بودند .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکیه به مناسبت روز ملی گانا عنوانی ښاغلی اکنا تیوس اچیم پونگ

وزارت خارجه

تبریکه عنوانی ښاغلو لئونید بریژنف منشی عمومی حزب کمونیست ، نیکولای پودگورنی صدر هیأت رئیسه شورای عالی والکسی کاسکین صدراعظم اتحاد شوروی بمسکو مخابره شده است .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم طی این تیلگرام تبریکات و تمنیات نیک شانرا به زعمای کشور همسایه و دوست مالاتحاد شوروی ابراز کرده اند .

۱۷ حوت ۵۴

پروگرام همکاری فرهنگی علمی و تعلیمی بین جمهوریت افغانستان و جمهوریت عربی مصر برای سالهای ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ در قاهره بامضاء رسید .

این پروگرام را از طرف افغانستان دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر افغانستان در جمهوریت عربی مصر و از طرف مصر سفیر کبیر کمال زاده رئیس روابط فرهنگی وزارت خارجه آنکشور امضاء نمودند .

پروگرام همکاری فرهنگی علمی و تعلیمی بین افغانستان و مصر مبادله استادان، محصلین، هیأت های هنری فلم های مستند رادر سالهای ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ و همچنین مبادله اطلاعات و همکاری بین آژانس های خبررسانی دو کشور را پیش بینی میکند .

۱۸ حوت ۵۴

اعلیحضرت محمد رضاء پهلوی شاهنشاه ایران و علیاحضرت فرح پهلوی شهبانوی ایران هنگامیکه طیاره حامل شان از فراز خاک افغانستان عبور میکرد طی تیلگرام

تمنیات و بهترین آرزوهای خویش را برای صحت و سعادت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم محترمه میرمن داؤد و رفاه و سعادت روزافزون مردم کشور برادر و دوست افغانستان ابراز داشتند .

ښاغلی محمد داؤد طی تیلگرام جوابیه ای باتشکر از تمنیات و آرزومندی های صمیمانه اعلیحضرت شاهنشاه ، علیاحضرت شهبانوی ایران مقابلتا آرزومندی های صمیمانه خویش و میرمن داؤد را برای سعادت و صحت اعلیحضرتین و ترقیات و رفاه مزید ملت دوست و برادر ایران اظهار نمودند .

۱۸ حوت ۵۴

قرار داد خریداری دستگاه های بیسیم بین وزارت مخابرات و کمپنی مارکونی انگلستان عقد شد .

درچوکات پروگرام های انکشافی وزارت مخابرات قرارداد خریداری دستگاه های بی سیم که شامل فرستنده ها، آخذہ ها رادیو تلیفون ، ترمینل و لوازم ملحقه این دستگاه هامیباشد بین وزارت مخابرات و کمپنی مارکونی انگلستان عقد گردید .

قیمت مجموعی این قرارداد بالغ بر چهل ملیون و هفتصد و چهل و یک هزار و دوهشتاد و دو افغانی میشود که مصارف عمومی دستگاه های بی سیم بشمول تعمیرات و دیگر مصارف به چهل و شش ملیون و چهار صد و هشتاد و چهار هزار و ششصد و بیست افغانی میرسد .

یک منبع وزارت مخابرات گفت: دستگاه

مأمورین و اجیران وزارت مالیه و نمایندګی وستوګ انتورګ در کابل عقد ګسړدیده است .

روغن مذکور در نیمه اول سال ۱۳۵۵ از طریق شیرخان بندر وارد کشور میګردد .
روغن نباتی سمرقند در پهلوی روغن های تولیدی سمرقند در پهلوی روغن های تولیدی دستگاه های سپین زر، هلمند، هرات و جن پرس بلخ به کوپونداران مرکز ولایات کشور توزیع خواهد شد .

۲۵ حوت ۵۴

بسلسله ورود پناه ګزینان بلوچ به افغانستان اخیرا چهل و هفت نفر بلوچ دیگر شامل مردوزن در اثر ظلم و تعدی حکومت پاکستان بخاک افغانستان پناه آورده اند .
جمعیت افغانی سره میاشت برای اعاشه و اباته این گروه جدید پناه ګزینان بلوچ نیز ترتیبات لازم اتخاذ نموده است .

۲۶ حوت ۵۴

موافقتنامه کلتوری بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوریت ترکیه برای سالهای ۱۹۷۷-۷۶ در انقره انعقاد یافت .

قرارداد راز جانب افغانستان جنرال محمد سعید سفیر کبیر افغانی در انقره و از جانب ترکیه ښاغلی وهاب عشیراغلو مدیر عمومی کلتوری وزارت خارجه آنکشور امضاء نمونده .

* * *

معاون وزارت راه ایران و هیأت معیتسی

هاولوازم شامل این قرارداد در ماه قوس سال آینده بکابل مواصلت نموده و توسط پرسونل افغانی تحت نظارت انجنیر کمپنی مذکور نصب و بسته کاری خواهد شد .

منبع افزود بابکار افتیدن این دستگاه ها ارتباط بین المللی تیلکس، تیلیفون و تیلګراف توسعه قابل ملاحظه نموده و ازین مدرک عواید هنگفت بدست خواهد آمد .

قرار از طرف آنوزارت انجنیر سید محمد نسیم علوی رئیس تیلی کمونیکشن و از جانب کمپنی مذکور نماینده باصلاحیت آن ښاغلی سمت امضاء نمودند .

۲۰ حوت ۵۴

قرار داد توریډه یازده هزار تن شکر بین ریاست انحصار دولتی و کمپنی ویست - شوګر جمهوریت اتحادی آلمان در کابل عقد گردیده است .

مقدار شکر متذکره در اوایل ماه ثور سال ۱۳۵۵ از طرف کمپنی مذکور به افغانستان تسلیم داده میشود .

۲۱ حوت ۵۴

ښاغلی مهندس ناصر منصوری معاون وزارت راه ایران و هیأت معیتی وی با وزیر فواید عامه ملاقات نمود .

هیأت ایران برای مذاکره پیرامون موضوعات مربوط به پروژه خط آهن افغانستان وارد کابل شده است .

۲۴ حوت ۵۴

قرار داد خریداری دوهزار تن روغن نباتی سمرقند از اتحاد شوروی بین ریاست کوپراتیف

وی با وزیر پلان ملاقات نموده و پیرامون مطالعات و مشاهدات شان از امور پروژه خط آهن افغانستان بحث و مذاکره نمودند .

ښاغلی مهندس ناصر منصوری معاون وزارت راه ایران و هیأت معیتیش برای مطالعه امور پروژه خط آهن افغانستان وارد کشور شده و طی اقامت شان از مسیر پروژه خط آهن در ولایات هلمند، کندهار، هرات، فراه و نیمروز دیدن نموده و در زمینه مطالعاتی بعمل آورد .

۲۷ حوت ۵۴

ښاغلی وفی الله سمیعی معین دوم وزارت معارف و رئیس هیأت افغانی در کنفرانس سیرت النبی (ص) منعقدۀ پاکستان بعد از اشتراک در جلسات کنفرانس مذکور وارد کابل گردید .

ښاغلی سمیعی طی مصاحبه ای بانمایندۀ دباختر آژانس در مورد این راپورهای مطبوعاتی و رادیوی پاکستان که ښاغلی بوتو صدراعظم پاکستان طی ضیافتی بافتخار اشتراک کنندگان کنفرانس گفته بود که پاکستان با افغانستان خصومتی نداشته بلکه افغانستان با پاکستان خصومت دارد در حالیکه پاکستان برای افغانستان تسهیلات ترانزیتی زیادی فراهم نموده است. گفت متأسفانه صدراعظم پاکستان چنین اظهاراتی بعمل آورد اما تعجب میکند که مطبوعات و رادیوی پاکستان از نشر اظهارات رئیس هیأت افغانی که در همان مجلس و در محضر شرکت کنندگان کنفرانس بعد از ختم بیانات صدراعظم پاکستان بعمل آورد خودداری کرده اند .

ښاغلی سمیعی تصریح کرد که رئیس هیأت افغانی بلافاصله بعد از ختم نطق صدراعظم جواب داد :

تأسف میکنم که مجبور شده ام بیانات ښاغلی محترم صدراعظم پاکستان زادر مورد افغانستان کاملاً تردید نموده بی اساس بدانم. افغانستان به شهادت تاریخ یک کشور صلحدوست بوده و همواره به اصول همزیستی مسالمت آمیز و رفع اختلافات از طریق مذاکره پابندی و احترام کامل نشان داده است . چنانچه در مورد حل یگانه اختلاف سیاسی بین افغانستان و پاکستان نیز همیشه اظهار نظر و آمادگی نموده است که این اختلاف از طریق مذاکره و دوراندیشی و بافاق نظر وسیع حل کرده که متأسفانه حکومت پاکستان باین موقف و نظر افغانستان هیچوقت جواب مثبت نداده است :

ښاغلی محترم صدراعظم پاکستان شما قبلاً دریانیه خود در کانگرس اظهار داشتند که کانگرس سیرت النبی (ص) بمنظور هیچگونه بهره برداری سیاسی منعقد نشده است و چه بجا و موزون می بود اگر شخص خود شما این گفتار تا نرا عمل می فرمودید و از هرگونه اظهارات سیاسی خودداری میکردید و با قلا مطابق به روحیه اخوت و محبت اسلامی اظهار میفرمودید که میخواهید یگانه اختلاف سیاسی بین افغانستان و پاکستان از طریق واقع بینی و دوراندیشی و توسط مذاکرات دوستانه و برادرانه حل گردد. بعقیده من درین موقعیکه علمای بزرگ جهان اسلام جهت

ښاغلی سمیعی گفت: که ښاغلی ټوټو در جواب رئیس هیأت افغانی و تبصره وزیر شتون دولت کویت لاجواب ماند .

۲۸ حوت ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام های تبریکه بمناسبت سال نو شمسی عنوانی اعلی حضرت محمدرضا شاه پهلوی شهنشاه ایران و ښاغلی امیر عباس هویدا صدراعظم آنکشور به تهران مخابره گردیده است .

همچنان به همین مناسبت پیام های تبریکه از طرف رؤسای دول و صدراعظمان کشور های متحابه عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بکابل مواصلت کرده است .

* * *

مشران پشتون و بلوچ به نمایندگی از اقوام شان حلول سال نورا به دولت و ملت افغانستان صمیمانه تبریک گفته اند .

طی پیام های که از جانب بزرگان پشتونستان و بلوچستان مواصلت کرده است مشران اقوام سالارزی ، ماموند ، چارمنگ و اتمان خییل باجور پشتونستان ، بزرگان خیبر شینوار افریدی و رگری و پرومکنی تمام مشران قبایل مومند ، مشران مناطق وزیر مسید و بیتنی وزیرستان و همه بزرگان منطقه کورم بلوچ و پشتون بلوچستان به نمایندگی از اقوام خویش و همچنان تمام مشران پشتون و بلوچ پشتونستان و بلوچستان مقیم افغانستان سال نورا به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم

بزرگداشت سیرت حضرت محمد (ص) اینجا گردآمده اند لازم نبود روی چنین مسایل سیاسی و آنهم بمنظور بهره برداری سیاسی صحبت میشدومن به پاس احترام این کانگرس نمیخواهم بیشتر راجع باین موضوع صحبت کنم و ښاغلی صدراعظم ازین مهمان نوازی شما تشکر میکنم .

ښاغلی سمیعی افزود که جواب رئیس هیأت افغانی به اظهارات صدراعظم پاکستان باکف زدن های متمدنه علمای حاضر در مجلس استقبال شده و رؤسای هیأت های مختلف از موقف هیأت افغانی تمجید نموده بهره برداری سیاسی را از کانگرس که بمنظور بزرگداشت و تجلیل سیرت حضرت سرور کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم انعقاد شده بود تقبیح و نکوهش کردند .

ښاغلی معین دوم وزارت معارف در جواب این سوال نماینده باختر که قرار مسموع یک قسمت از بیانات ښاغلی ټوټو راجع به اسلام مورد انتقاد قرار گرفت گفت: ښاغلی صدراعظم پاکستان در نطق خودبه نکاتی مربوط به دین مبین اسلام تماس گرفت و در تفصیلات خود دچار اشتباهات عمیق شد که در همان مجلس از طرف یوسف هاشم الرفاعی وزیر شتون دولت کویت با صراحت لہجه مورد انتقاد و تردید قرار گرفت اظهارات ښاغلی رفاعی باکف زدن های طولانی از طرف سایر علمای اسلام بدرقه گردید .

وزارت خارجه

رئيس جمهور آنگشور به اسلام آباد مخابره
گريده است .

۵ حمل ۵۵

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم تيلگرام تبريکه به مناسبت روز
ملي جمهوريت مردم بنگله ديش عسوانی
ښاغلي ابوسادات محمد صايم رئيس جمهور
آنگشور به داکه مخابره گريده است .

۱۰ حمل ۵۵

پروژه تحقيقات کلتوري وافتخارات عنعنوی
افغانستان درجمله هفت پروژه شامل ميباشد
که تمويل آن به همکاري يونسکو در جلسات
تحقيقات کلتوري کشور های آسیايي منعقد
توکيو به تصويب رسيد .

اين مطالب راښاغلي محمداکبر آمر سمعی
وبصري وزارت اطلاعات وکلتور که بعد از
اشتراك درين جلسات بوطن عودت کرد به
خبرنگار باخترا اظهار داشت .

وی گفت: اين جلسات بااشتراك نمايندگان
پانزده کشور آسیايي بتاريخ بيست حوت
۵۴ دایر شده بود .

موصوف طی این مسافرت ازشعب سمعی و
بصري جاپان وهند نیزديدن کرده است .

۱۲ حمل ۵۵

ښاغلي محمدداؤد رئيس دولت وصدراعظم
ښاغلي فاروق شاهين با ش سفير کبير
جمهوريت ترکيه راکه دوره ماموريتش در
افغانستان به پايان رسيده است برای ملاقات
توديعی درقصر رياست جمهوري پذيرفتند .

اعضای کابينه وکميته مرکزی، جنرال ها
ومنسوبين اردوی جمهوري وتامم برادران
افغانی خودازصميم قلب تبريك گفته ازخداوند
بزرگ ترقی وتعالی مزید افغانستان ورفاه
واسايش بيشتر ملت افغان راتحت قيادت
رهبر بزرگ ملي ماښاغلي محمدداؤد آرزو
نموده اند .

* * *

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم بهمناسبت روز امحای تبعيض نژادی
پيامی عنوانی دکتور کورت والد هايم منشی
عمومی موسسه ملل متحد به نيويارک ارسال
گريده است .

ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم طی اين
پيام يك باردیگر پشتيبانی کامل جمهوريت
افغانستان راازاصول واهداف عالی منشورملل
متحد ومندرجات تصويب نامه های آنموسسه
مبنی برازين بردن استعمار وتسلط ييگانه
وهرنوع تبعيض نژادی، اقتصادی، سیاسی
کلتوري واجتماعی تاييد کرده اند .

قرار معلوم پيام ښاغلي رئس دولت
وصدراعظم درجلسه خاصی که کميتهمخصوص
ملل متحد برای امحای تبعيض نژادی درمورد
تجليل اين روز درسی حوت درنيويارک دایر
شدقرائت گريد .

۳ حمل ۵۵

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم بمناسبت روز ملی پاکستان
تيلگرام تبريکه عنوانی ښاغلي چودری فضل الهی

۱۴ حمل ۵۵

جمهوريت مردم هنګري ښاغلي
پال لوزون چي رئيس شوراي دولتي آن کشور
مخاېره ګرديده است .

۱۴ حمل ۵۵

موافقتنامه پروګرام همکاري کلتوري و علمي
براي سال هاي ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ بين جمهوريت
افغانستان و اتحاد شوروي درکابل امضاء شد.

موافقتنامه رازجانپ افغانستان ښاغلي
وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه و از
جانب اتحاد شوروي ښاغلي پوزانوف سفير
کبير آنکشور مقيم کابل امضاء کردند .

بموجب اين موافقتنامه مطابق پروګرام در

سالهاي ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ مبادله هيات هاي
هنري نمايشگاه هاي نقاشي و هيکل تراشي
تبادلہ استاران و دانشمندان و محققين علمي
و همچنان تبادلہ شاگردان بمنظور فرا گرفتن
تحصيلات عالي بين دوکشور درنظر گرفته
شده است .

هنگام امضای موافقتنامه پوهاند دکتور
محيي رئيس پوهنتون کابل، نمايندگان وزارت
هاي امور خارجه ، اطلاعات و کلتور ، معارف
و صحت و هيات همکاري کلتوري و علمي اتحاد
شوروي نيز حاضر بودند .

۱۶ حمل ۵۵

تذکرات دورازحقيقت وکاملا نادرست ښاغلي

بوتو راجع به مناسبت افغانستان وپاکستان :

ښاغلي بوتو صدراعظم پاکستان اخيرا در
کنوانسيون حزب خوددروکړيټه بجواب يکي از
سوالات فرمايشي راجع به مناسبات افغانستان
و پاکستان تذکرات دورازحقيقت وکاملانادرست

روز تعاون و تساند دول عضو کنفرانس
اسلامي باقيام مر دم فلسطين جهت آزادي
فلسطين خاصتا بيت المقدس ضمن ايسراد
خطابه هادرمساجد جامع درسراسر کشور ر
برگزارشد .

علما و دانشمندان ضمن ايراد خطابه ها
اشغال سرزمين هاي عربي رادر سال ۱۹۶۷
ازطرف متجاوزين اسرائيل به شدت تقبيح
نموده و آزادي فلسطين بخصوص بيت المقدس
اولين قبله مسلمانان جهان ميباشد وازطرف
اشغال گران اسرائيل تصرف شده است
مطالبه نمودند .

درين مجامع علماودانشمندان به نمايندګي
ازمردم مسلمان و متدين افغانستان ازمظاهرات
واعتصاب عمومي مردم عرب فلسطين که
برعليه اشغال سرزمين ها واماکن متبرکه شان
ازطرف اسرائيل براه انداخته شده حمايت
کامل خودرا اعلام نموده و تجاوز اسرائيل به
بيت المقدس بشدت نکوهش کردند .

ضمن ايراد خطابه هااز موسسه ملل متحد
تقاضا بعمل آمدتادرآزادي فلسطين وبيت المقدس
که ازاماکن مقدسه ويک شهر مذهبي مسلمانان
جهان ميباشد بيش ازهمه وقت مساعي بخرچ
داده شود. روزنامه هاي کشور و راديو
افغانستان نيز بانشر مضامين و مقالاتي ازين
روزتجليل نموده اند .

* * *

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
و صدراعظم تيلگرام تبريکيه بمناسبت روزملي

ارائه داشته است که همه آن ناشی از اظهارات صدراعظم پاکستان از ناآرامیهای میباشند که در آن کشور حکمفرما ست .

حین این تذکرات هیجان بناغلی بوتوبحدی زیاد بوده است که حتی واقعیت های بسیار روشن تاریخ را نادیده انگاشته و در خیال افسانه از تاریخ افغانستان و این منطقه ایجاد نموده است جای تعجب است که شخص مسئولی چون بناغلی بوتو که مدعی است در تاریخ مطالعاتی دارد حتی از مبادی تاریخ منطقه بی خبر میباشد. و یابه بی خبری تظاهر مینماید .

بناغلی بوتو طی بیانیه خود میگوید : افغانستان وقتی استقلال حقیقی را بدست آورد که مسلمانان نیم قاره هند پاکستان را حاصل کردند و باز میگوید الی موجودیت برتانیه در نیم قاره استقلال افغانستان بنام و صرف در روی کاغذ بود، و میافزاید که جدوجهد برای بوجود آوردن پاکستان بمقاد مردم افغانستان نیز تمام گردیده و افغانستان در نتیجه آزادی پاکستان آزاد و محافظه گردیده است و رنه افغانستان که در صورت نبورن پاکستان باهند همسرحد میگرددید با سیاست توسعه جویانه هند مواجه میگشت .

در برابر این تذکرات بناغلی بوتو باید گفت که بهتر است بناغلی موصوف بحیث صدراعظم يك کشور و شخص مسئول پاکستان در گفتار خود محتاط باشد و از اظهاراتی که مایه اعجاب شنوندگان گردد و بالتلیجه موجب این قضاوت شود که صدراعظم پاکستان علاوه بر بی خبری

از تاریخ منطقه در تحلیلات خود نیز نهایت سطحی است خود داری ورزد. بناغلی بوتو باید متوجه باشد که مخاطبین سخن رانی های مردم همین منطقه اند و این مردم از گذشته خود منطقه خویش کاملاً آگاه مینباشند . آیامردم مخاطب وی نمیدانند که افغانها نخستین ملتی درین منطقه بوده که بیرق آزادی را که مشوق آزادیخواهان نیم قاره گردید برای اولین بار برافراشته است . آیاشنوندگان وی نمیدانند که قبل از بوجود آمدن پاکستان که از آن مدت قلیلی میگذرد و هم قبل از استعمار انگلیس افغانستان و هند بحیث کشور های

مستقل طی قرون متمادی پهلوی هم زیسته اند. مگر پیش از آمدن انگلیس هابه نیم قاره هند افغانستان اینطرف اندوس با هندوستان آنطرف اندوس وجود نداشت ؟ آیا بعد از آنکه بریتانیه هند را اشغال نمود و از سند گذشت و سرزمین های افغانستان را برود و پارچه پارچه باقوه اشغال کرد باز هم آیا افغانستان نتوانست که موجودیت ملی خود را حفظ نماید ؟

عجب است که بناغلی بوتو به ادامه معاهده ملغی شده و غیر حقوقی و تحمیلی دیورند اصرار بناحق دارد اما شناسایی استقلال افغانستان را توسط انگلیس برسمیت نمیشناسد و میگوید افغانستان استقلال واقعی خود را حین بوجود آمدن کشور جدیدالتشکیل پاکستان یعنی در ۱۹۴۷ حاصل داشته است .

بناغلی بوتو باید حین تذکر از آزادی و استقلال نیم قاره متوجه باشد که در حصول استقلال هند منجمله پاکستان پشتونها حصه

ورول مهمې داشته‌اند . این پشتون هاو لیدران وزعمای پشتون بودند که با آزادی خواهان نیم قاره دست داده ، جنبش عظیمی آزادیخواهی را راه انداختند و محتمل قربانی ها وفداکاریها گردیدند در حالیکه حکمرایان بعدی پاکستان نه تنها کوچک ترین سهمی در مبارزات آزادی مردمان نیم قاره نداشتند بلکه اکثر آنها در خدمت دستگاه ها و سازمان های استعماری مصروف بودند .

ښاغلی بوتو بانیست باین رول پشتونیا در استقلال نیم قاره احترام نماید ورهبران نامدار و مجاهد پشتون از قبیل خان عبدالغفار خان و دیگر اعضای فامیل مجاهد ویرا که برای استقلال نیم قاره و آزادی خودشان جانفشانیها نمودند از زندان ها و محابس رها سازد . آیا این درست است که بوتو از استقلال و آزادی حرف میزند در حالیکه بانیان جنبش های استقلال طلب و آزادیخواهی را به زندان کشده است . مردم و تاریخ گواه است که سرزمین آزادگان کجا قرارداد و آزادگان و مجاهدین کی ها هستند .

در مورد این قسمت بیانیه بوتو که میگوید : ما به تمام مردم نادار افغانستان احترام مینمائیم باید گفت که انسان با شنیدن این جمله از طرف صدراعظم پاکستان باین مغالطه دچار میگردد که گویا مردم پاکستان همه دارا هستند و پاکستان یک کشور پیشرفته میباشد ، اما متأسفانه در بسا از بیانیه های خود ښاغلی بوتو و دیگر زعمای پاکستان ملاحظه میشود که ایشان همه اعتراف میکنند که پاکستان

خود یکی از فقیر ترین کشورها به حساب میرود . همین چند روز قبل بود که وزیر مالیه پاکستان در اسمبله آن کشور گفت که قروض خارجی پاکستان از میلیارد ها دالر گذشته است . علت پسمانی و نادارایی های پاکستان که محصول زعامت غیر صالح آن بوده بهمه معلوم است . ما آرزو مندیم که مردم و کشور های این منطقه تحت رهبری و زعامت لیدران صالح و فهیم و راستگوار و حق جوی خود بر تمام مشکلات و پسمانی ها و فقر که در منطقه عام است غالب آیند .

ښاغلی بوتو در نطق خود گفته است که تاریخ گواه به این حقیقت است که حکمرانان افغانستان در برابر بلوچها هیچوقت رویه خوب نداشته و حتی در افغانستان هیچیک بلوچ موجود نیست . اگر ښاغلی بوتو از دیگر حقایق انکار مینماید لافل اینقدر هم اگر میگفت که در افغانستان از موجودیت بلوچهای دیگر به جز چند هزار پناهگزین بلوچ که از ظلم و تعدی حکومت پاکستان بدانجا پناه برده اند مطلع نمیشد باز هم مآراضی میبودیم .

در جائیکه میگوید حکمرانان افغانستان در برابر بلوچها هیچوقت رویه خوب نداشته باز هم باید گفت که قبل از بحث در موضوعات تاریخی لازم است تاریخ بدقت مطالعه شود . از آن گذشته آیا اختلاف موجوده و یگانه افغانستان با پاکستان مگر جز موضوع حقوق حقه پشتون و بلوچ چیزی دیگری است ؟ مگر رهبر افغانستان بار بار نگفته اند که ما بجز همین یک اختلاف با پاکستان دیگر اختلافی نداریم ، علاوه آنکه آیا

ناشدنی دارند یقین داریم اگر ښاغلی بوتو
حین پروپاگند دزمورد دیموکراسی به قیافه
های بلوچها نظرمیافکند دیگر جرئت چنین
اظهارات نزدش باقی نمیماند .

ښاغلی بوتو از قانون اساسی در پاکستان
تذکر داده است اما فراموش کرده که بگوید
قانون اساسی پاکستان عبارت از قانونی است
که هرروز بنابر ایجابات منافع وی رنگ و
شکل دیگری بخود میگیرد . مواد مختلف آن
طبق دلخواه و تمایل وی تغییر میپذیرد و دیگر
گونه میگردیدون آنکه احدی را براین تغییرات
ناباحق اعتراضی ومخالفت حاصل باشد ؛

ښاغلی بوتو از آزادی اجتماعات در پاکستان
سخن رانده است اما چنین معلوم میشود که
مقصود وی آزادی اجتماع برای شنیدن فرمایشات
دور از حقایق خودش میباشد آیاد برابراجماع
دیگران ماده ۱۴۴ در تمام پاکستان نافذ نیست؟
و آیا اجتماع زیاده از پنج نفر بکلی ممنوع
نمیباشد؟ کار این قیود بر اجتماعات در پاکستان
بجایی رسیده است که احزاب مخالف حتی
در پنجاب باید یاد زمساجد و یاجاهای سر پوشیده
دیگر جلسات کوچک تشکیل دهند که آنهم
از طرف پولیس مامون شمرده شده نمیتواند .

در اخیر باید گفت که مردم وحکومت افغانستان
با مردم پاکستان همدردی کامل دارند مردم
پاکستان از احساسات نیک ودوستانه ماهمیشه
برخوردار است ما خواهان بهبود اوضاع در
پاکستان و خواهان رفاه مردم آن میباشیم
وباحکومت پاکستان بجزمین یک اختلاف
سیاسی که عبارت از حقوق حقه پشتون و بلوچ

ښاغلی بوتو روش خود وحکومت خود را در برابر
بلوچها عادلانه میداند ؟ آیا حبس زعماء
قتل سیاسیون وتجاوز وتهدید عساکر مسلح
پاکستان رادر بلوچستان، ښاغلی بوتو یک
رویه دوستانه در برابر بلوچها میشمارد ؟
اگر ښاغلی بوتو انسان کشتی رادر بلوچستان
کار بجایمیداند اختیار دارد اما بلوچها ومردم
افغانستان ودیگر مردم جهان این رویه ظالمانه
حکومت وعساکر وی راتقبیح نموده وخاتمه این
عملیات ظالمانه رادر بلوچستان جدأ تقاضا
وانتظار دارند .

ښاغلی بوتو طی بیان خود به دیموکراسی
قانون وقوه قضایی مستقل وآزادی اجتماعات
در پاکستان اشاره مینماید بنظر ما مرجع
است ښاغلی بوتو قبل از آنکه به چنین
تذکراتی اقدام مینماید نظری بر اوضاع و
جریانات داخلی پاکستان، محابس وزندانهای
خود که مملو از مجوسین سیاسی ومخالفین
وی اند بیافکند .

همچنین خیلی بهتر است حین چنین تذکرات
در کویتة اعمال خود را در بلوچستان از قبیل
برطرفی حکومت قانونی ایالتی شان، حبس و
بند زعماء ولیدران شان، کشتن سیاسیون شان
وقتل و قتال عساکر پاکستان در بلوچستان
که به امر شخص وی صورت گرفته بیاد بیارد.
ښاغلی بوتو باید متوجه باشد که برای داد
سخن دادن راجع به دیموکراسی پاکستان
هیچ محل نامساعد تراز بلوچستان در منطقه
وجود ندارد. مردم بلوچستان از دیموکراسی
نوع ښاغلی بوتو خاطرات جانگداز وفراموش

راتوسط ادعاهاى عجيب و غريب خود آنرا به شکل افسانوى تحريف كند .

نطاق وزارت امور خارجه تصريح كرد كه تاريخ افغانستان ومجالات مردم اين كشور برآى صيانت وحفظ آزادى خواهان نيم قاره نيز گرديد نزد همه جهانيان روشن ميباشد .

نطاق وزارت خارجه آرزومندى و آمادگى ښاغلى بوتورامينى براينكه پاكستان برآى مذاكرات باافغانستان حاضر است حسن استقبال نموده بايادآورى اينكه ښاغلى محمد داؤد رښ دولت وصدر اعظم طى مصاحبه اخيرشان بانماينده رويتر درجواب سوالى اظهار داشته بودند كه در صورت تمايل ښاغلى بوتوبه مسافرت به افغانستان هيچ مانعى نيمينيم گفت بازهم همان اظهار سابق ښاغلى رښ دولت وصدر اعظم افغانستان را يكياردىگر تأيد ميكندكه هروقتى اگر ښاغلى بوتوبغرض مذاكره وحل دوستانه اختلاف سياسى بين دو كشور آرزوى آمدن به افغانستان راداشته باشد هيچ مانعى موجود نيست .

۱۸ حمل ۵۵

ښاغلى راي كروك سفير كبير جديدانگلستان مقيم كابل اعتمادنامه اش رامطابق مراسم معمول به ښاغلى محمد داؤد رښ دولت وصدر اعظم در قصر رياست جمهورى تقديم نمود .

درين موقع ښاغلى وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه و ښاغلى محمد اكبر رښ دفتر جمهورى نيز حاضر بوړند .

۱۹ حمل ۵۵

از طرف ښاغلى محمد داؤد رښ دولت

ميباشد ديگر اختلاف نداريم و حكومت افغانستان برآى حل صلحجويانه وعادلا نه اين يگانه اختلاف سياسى خودهم طوريكه رهبر افغانستان باربار گفته اند هميشه حاضر و آماده برآى مذاكره ميباشد .

۱۶ حمل ۵۵

ښاغلى اريلووالس سفير كبير منتخب غيرمقيم هسپانيه در افغانستان برآى تقديم اعتمادنامه اش وارد كابل گرديد .

در ميدان هوايى بين المللى كابل ښاغلى محمدانور نوروز معاون رياست تشريفات وزارت خارجه از ښاغلى والس استقبال نمود .

* * *

نطاق وزارت امور خارجه در جواب سوال نماينده باختر آژانس راجع به اظهارات ښاغلى ذوالفقارعلى بوتو صدر اعظم پاكستان دركويته كه درجواب يكي ازسوالات فرمايشى راجع به مناسبات افغانستان وپاكستان يك سلسله مطالب مضحك ونادرست درمورد افغانستان

وتاريخ اين منطقه آسيا گفته است . اظهار داشت ازمطالعه متن اين بيانات كه قبل نيز درمواقع مختلف اظهار نموده بودمعلوم ميشود ښاغلى صدر اعظم پاكستان درشرائط مغشوش ونا بسامان داخل پاكستان وتحت فشارهاى متعدد ناشى ازا فكار عامه مردم پاكستان كه روز بروز عليه اوموقف ميگيرند واز جهات مختلف بروى وارد شده درحالت هيچان وعصبانيت قرار گرفته است سعى كرده است حقايق روشن اوضاع واقعيت هاى مستند ومستحكم تاريخى

وزارت خارجه

وصدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت انتخاب
بناغلی جیمز کالاهان بحیث صدراعظم انگلستان
عنوانی موصوف به لندن مخابره گردیده است.

۲۲ حمل ۵۵

همچنان از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس
دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت
انتخاب بناغلی کیوسامپان بحیث رئیس دولت
دیموکراتیک کمبودیا عنوانی موصوف به
پنوم پن مخابره شده است.

۲۱ حمل ۵۵

بناغلی میونگ جون چوی سفیر کمیته
جمهوریت کوریا مقیم کابل بانباغلی علی احمد
خرم وزیر پلان ملاقات نموده و پیرامون همکاری
های اقتصادی بین دو کشور و سهمگیری
جمهوریت کوریا در بعضی از پروژه های
انکشافی پلان هفت ساله افغانستان مذاکره
کرد.

قرار است يك هیأت آنکشور برای مذاکره
در زمینه وارد کابل گردد.

بناغلی باگوسلاو بازك سفیر کبیر جمهوریت
مردم پولند بانباغلی خرم ملاقات نموده
وطی آن راجع به همکاری کشورش در یکمده
از پروژه های انکشافی شامل پلان هفت ساله
کشور مذاکره و تبادل نظر نمود.

* * *

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم اگریمان الشیخ عبدالله حبابی
بحیث سفیر کبیر عربستان سعودی در افغانستان

که ازطرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود صدراعظم تقدیم نمود .
صادرگريده است .
ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم
ښاغلي محمد اولد سيدعالي نماينده خاص
ښاغلي مختار اولداد رئيس جمهور جمهوريت
اسلامي موريتانيا رادر قصر رياست جمهوري
پذيرفتند .
طی این ملاقات ښاغلي سيدعالي پيام رئيس
جمهور موريتانيا رابه ښاغلي رئيس دولت و
دريڼ موقع ښاغلي محمد اکبر رئيس دفتر
جمهوري وښاغلي عبدالصمد غوث مدير عمومي
سياسي وزارت امور خارجه حاضر بودند .
بمنظور انکشاف بيشتر روابط حسنه بين
جمهوريت افغانستان و جمهوريت پرتگال
حکومات دوکشور تصميم گرفتند که از تاريخ
۲۵ حمل ۱۳۵۵ مطابق ۱۴ اپريل ۱۹۷۶ روابط
سياسي بسويه سفارت کبرای غير مقيم بين
دوکشور تاسيس نمايند .

وزارت داخله

وزارت داخله بادرك وظیفه خطير وحساسيكه ازاناحیه تامین امنیت قابل اعتبار خاصتا در تحکیم پایه های نظام نوین مرقی جمهوری وتحقق بخشیدن به ارمانهای رهبر کبیر ملی وبمنظور تامین منافع اکثریت مردم بعهده دارد همواره کوشیده تا اداره و پرسونل شق ملکی وامنیتی اعم از (شعب مرکزی این وزارت و ادارات محلی ولایات) رادر جهت خدمت و تامین آسایش وآرامش هموطنان گرامی باروحیه ایثار ، خودگذری وزحمت کشی خسته ناپذیر بیش از پیش هم آهنگ وایشان را بوجایب حساس ملی ، مکلفیت های اجتماعی وبالاخره به قدسیت وظیفه متوجه سازد .

روی این منظور وبادرنظر داشت اینکسه پرسونل مرکزی وزارت داخله ولایات باواحد های اداری مربوط آن درانجام این مأمول مقدس تاجه خدمتوقیت بدست آورده اند . تصمیم اتخاذ گردید تا ازطریق ریاست تدقیق وپلان بمنظور ارزیابی اجراءات سال ۱۳۵۴ دوایر مرکزی وزارت داخله وتثبیت فعالیت های اداری وامنیتی وانکشافی ولایات پرسش نامه های معیاری طرح وغرض ارائه معلومات بمراجع مربوط ارسال نماید .

گذارشی که درین امور دربخش های الف وب بملاحظه میرسد فشرده است از مساعی وتلاشهای دسته جمعی وهمه جانبه پرسونل شعب مرکزی وزارت ولایات که باساس ارائه معلومات دوایر ذیعلاقه ترتیب وتنظیم یافته که اینک اجمال آن ضمن ارائه این راپوردر معرض مطالعه وقضاوت هموطنان ارجمند قرار داده می شود .

شاید این گذارش وارقامیکه ممثل فعالیت های اداری، امنیتی وانکشافی ارگانههای مرکزی وزارت داخله وواحد های اداری محلی ولایات است اجراءات پرسونل وزارت داخله رانظر به گذشته تاحدی درگراف به قوس صعودی نمودار سازد ولی کمتر از آنست که وزارت داخله درجهت خدمت به اکثریت مردم ازطریق ادارات وپرسونل مربوط توقع داشته ودارد. ولی آنچه مایه امیدواری واطمینان شده میتواند گذاشتن قدمی است درراه اعتلا وسر بلندی وطن بغرض تامین سعادت وبختیاری مردمان نیازمند ماواین خود مؤید آنست که برای انجام خدمت بیشتر ووسیع ترجد وجهدموجود است .

فشرده از اجراءات سال ۱۳۵۴ دواير مرکزی وزارت داخله :

قسمت الف :

رياست تدقيق وپلان :

از آنجائیکه وظایف ریاست تدقیق وپلان را عمدتاً تدقیق ومطالعه کلیه مسایل مربوط به فعالیت‌های وزارت داخله ، طرح پیشنهادات مشخص برای بهبود این فعالیت‌ها تقدیم آن بمقام وزارت وتنظیم پلانهای انکشافی مربوط بوزارت داخله تشکیل میدهد روی این اهداف وظایفی را که این ریاست در ظرف سال ۱۳۵۴ انجام داده ویابه تدقیق وتحلیل یک سلسله مسایلیکه در ارتباط به امور وزارت داخله پرداخته ذیلا خلاصه میگردد :

ترتیب پلان هفت ساله انکشافی وزارت داخله وتنظیم آن طبق ضروریات مبرم وعینی باساس درجه قدامت تسوید لایحه جدید وظایف ریاست تدقیق وپلان ویکتعداد شعب دیگر مرکزی وطی مراحل منظوری آن . جمع آوری لست تمام قوانین واسناد قانونی دولت افغانستان که دردوران قانونی است اتخاذ تصمیم درجهت ترتیب تاریخچه وزارت داخله از ابتدا تشکیل تاامروز . بررسی لوايح بناووالی کابل . آوردن تعدیلات لازم در آن وسپردن آن به بناووالی بعدطی مراحل آن .

ترتیب پرسش نامه شامل مواد (۱۰) گانه مربوط به فعالیت‌های اداری ، امنیتی وانکشافی ولایات که باجمع آوری وتحلیل آن شکل بهتر وموثق اجراءات ولایات وشعب مربوط

وزارت داخله بدست می آید .

در حصة تعمیرات اداری ورعایش ولایات تصمیم گرفته شده که باساس آن کمیته نمایندگان وزارت خانه ها ازچندین ولایات دیدن کرده نظریات خویش راهرچه زودتر به مجلس عالی وزراء تقدیم کند .

۱- تهیه وترتیب پرسشنامه وسیع درمورد تشکیلات وتقسیمات ملکی کشور .

۲- تهیه وترتیب پرسشنامه راجع بسه تشکیلات ومشکلات بناووالیها .

۳- جمع آوری معلومات راجع به احصائیة تعمیرات ولایات .

۴- ابراز نظر در حصة الحاق وانفکاک بعضی قراء وواحدهای اداری وانتقال مراکز بعضی واحدهای اداری ازیکجا بجای دیگر .

۵- ابراز نظر واجراءات در موضوعاتیکه ازولایات ومقامات صالحه محول شده .

فراهم آوری زمینه برای کنفرانسها وسیمینار ها برای تنویر اذهان مامورین توسط آنده که پس ازختم تحصیلات در خارج بوطن عودت میکنند .

تماس باپوهنتون کابل در قسمت مواد درسی ومساعدت استادان برای همکاری باتدویر کورسها .

۹- مشکلات روابط مقامات اداره محلی و موسسات صنعتی و زراعتی .

۱۰- مشکلات حفظ و مراقبت شاهراه ها .

۱۱- مشکلات روابط مقامات اداره محلی و محاکم .

۱۲- مشکلات سره میاشت و مرستون ها .

۱۳- مشکلات ناشی از نواقص اداری .

۱۴- مشکلات انکشاف دهات .

نتیجه و مصوبات سیمینار بعداً جمع آوری و بقسم يك كل بطور مجلد در (هفتاد) صفحه طبع و چندكاپی آن بمقام عالی صدارت عظمی تقدیم گردید .

مسوده اصولنامه رسیدگی بعراض راکه از طرف صدارت بغرض اخذ نظریات وزارت داخله و والیان فرستاده شده بود. بعدتدقیق همهجانبه آنرا به والیان کابل ، غزنی، لوگر لغمان، و پروان سپرده نظریات ایشان را نیز اخذ و غرض طی مراحل دوباره بمقام صدارت تقدیم نمود .

تبییه نقشه های تعمیراتی یکتعداد تعمیرات مربوط بناروالیهاتماس و ارتباط با داخل و خارج در قسمت تکمیل و یا شروع کار و یا سروی تخنیکي وفنی شبکه های آبرسانی تماس در قسمت اكمال ، شروع یا لااقل سروی تخنیکي وفنی شكه های برق یكتعداد شهرها و بناروالیهاتماس .

تقدیم عرضه و خدمات لارساحه شهرها و بناروالیهاتاسرحد توان مالی بناروالیهاتانتقال تمام پول های راکد و مازاد، مصارف عادی و انکشافی بنارو الیهاتیبسك حساب

ترتیب فورمه برای تمام مامورین شامل درجه تحصیل رشته تحصیل و سوابق مکمل ماموریت دایر ساختن کورس انگلیسی برای کاندیدان خارج ، تماس برای تدویر کورسهای رشته های دیگر، تفکیک مدیریت تعلیم و تربیه و مدیریت روابط فرهنگی درچوکات کمیته ارتباط اعزام بیست کاندید به هند از جمله سه و پنج کاندید .

ترتیب سوابق یکصد و چهارده نفر مامورینیکه از بورسهای خارجی در سالهای ۱۳۴۸-۵۰ استفاده کرده اند .

طی کردن تمام بودجه های عادی و انکشافی عموم بناروالیهای کشور .

تهیه نقشه و پلانهای شهری یكتعداد شهر های دارای تشکیل بناروالی .

دایر نمودن نخستین سیمینار اداره محلی در مرکز وزارت داخله به اشتراك والی ها .

نمایندگان ریاست عمومی انکشاف دهات .

نمایندگان ریاست کارتوگرافی و کادستر .

رؤسای دواير مرکزی وزارت داخله که در آن روی موضوعات آتی بحث و مذاکره بعمل آمد .

۱- پرابلم های امنیتی و ترافیکی .

۲- مشکلات علفچر ها .

۳- مشکلات جلوگیری از قطع جنگلات .

۴- مشکلات حقایبه .

۵- توزیع تذکره جمهوریت .

۶- مشکلات اسکان .

۷- مشکلات بناروالیهاتماس .

۸- مشکلات گدامهای دولتی .

(موضوع کمک معادل پنځصد ملیون افغاني مواد غذايي، گندم، حبوبات، چای، بوره روغن ازکمک پروگرام مواد غذايي تحت اجرا مياشده تااين کمک های بلاعوض به ناقلین توزیع شود.)

وهم بامراجع شهرسازی و خانه سازی دربارۀ تهیه پروگرام نقشه های ارزان قیمت که از مواد و پیداوار منطقه باشد تماس حاصل شده دربارۀ مسایل مثل آب مراکز صحنی مسجد و مکتب هم پلانهای در نظر است. در پروژه های آتی زمین توزیع شده و بعضاً دوزان خود را طی کرده است :

- ۱- در پروژه هلمند دو هزاروسی و شش خانوار .
- ۲- در پروژه سنگ مهر بدخشان شصت و شش خانوار .
- ۳- در پروژه کیله کی بغلان چهار صدوسی و چهار خانوار .
- ۴- در پروژه ننگرهار نود خانوار .
- ۵- در حصه وراثت یکصد و شصت دوسیه.
- ۶- قبالة گردیده دوازده قطعه .

و هکذا در خارج پروژه دولتی که املاک عامه تثبیت میگردد برای ناقل خواه متوطن خواه کوچی باشد زمین توزیع میگردد که تا حال وزارت داخله در تماس با ولایات به اندازه (۹۶۵۱۸۱) جریب و سیزده بسوه نه بسواسه را با اساس مکاتیب رسمی وزارت مالیه راجع ساخته است . تادرباره تصفیه توحید جریبی تعیین قیمت و سروی آن اقدام و به سلسله وزارت مالیه که مرجع اصلی و مسوول زمین

مخصوص مرکز دافغانستان بانک برای تطبیق یک پلان منظم ساختمانی .

تماس با مقامات مربوط وزارت اطلاعات و کلتور و مراجع خارجی برای انکشاف مسایل کلتوری و امکان تاسیس سینماها در ولایات .

ریاست تفتیش :

بر علاوه واریسی از شکایات وارده و سایر اطلاعات و واقعات غیر مترقبه و عاجل رسیدگی به امور تفتیش های اصلاحی شعبات ذیعلاقه از وظایف تفتیش است .

واریسی بعراض اهالی پوزه لنگر، صفرك و ديزك مربوط ولسوالی بالابلوك ولایت فراه و تثبیت (۱۵-۴-۷۰۳۱۵) جریب زمین ملکیت خالصه دولت وراپور بوزارت مالیه، واریسی ازعراض یکتعداد اهالی واقوام بسوخیل ، بابوزایی وداوی راجع به زمین های شان که زمینهای مخروبه به اقوام فوق الذکر مربوط ولسوالی شنکی ولایت ذابل در تضمین بانک زراعتی بابت باقیداری قیمت (دوازده) پایه و اترپمپ که بنام های مختلف جعل شده بود و تصفیۀ ۴۴ دوسیه .

مدیریت عمومی اسکان (با توضیح اینکه تامدت و موعدی که تحت اثر مستقیم وزارت داخله بود) .

با بمیان آمدن رژیم جمهوریت بر حسب ارشاد رهبر انقلاب مامبئی بر توزیع زمین برای اشخاص مستحق بی زمین عملاً به توزیع زمینها برای اشخاص مستحق اقدام بعمل آمده برای تقویۀ بنیه اقتصادی ناقل کمک های ملل متحد جلب شده .

(موضوع کمک معادل پنځصد ملیون افغاني مواد غذايي، گندم، حبوبات، چای، بوره روغن ازکمک پروگرام مواد غذايي تحت اجرا ميباشد تااين کمک های بلاعوض به ناقل توزیع شود.)

وهم بامراجع شهرسازی و خانه سازی درباره تهیه پروگرام نقشه های ارزان قیمت که از مواد وپیداوار منطقه باشد تماس حاصل شده درباره مسایل مثل آب مراکز صحي مسجد و مکتب هم پلانهای در نظر است. در پروژه های آتی زمین توزیع شده و بعضا دوزان خود را طی کرده است :

- ۱- در پروژه هلمند دو هزاروسی وشش خانوار .
- ۲- در پروژه سنگ مهر بدخشان شصت و شش خانوار .
- ۳- در پروژه کیلهگی بغلان چهار صدوسی و چهار خانوار .
- ۴- در پروژه ننگرهار نود خانوار .
- ۵- در حصه وراثت یکصدوشصت دوسیه.
- ۶- قباله گردیده دوازده قطعه .

وهکذا در خارج پروژه دولتی که املاک عامه تثبیت میگردد برای ناقل خواه متوطن خواه کوچی باشد زمین توزیع میگردد که تا حال وزارت داخله در تماس با ولایات به اندازه (۹۶۱۸۱) جریب وسیزده بسوه نه بسواسه را با اساس مکاتیب رسمی بوزارت مالیه راجع ساخته است . تادرباره تصفیه توحید جریبی تعیین قیمت و سروی آن اقدام وبه سلسله وزارت مالیه که مرجع اصلی ومسوول زمین

مخصوص مرکز دافغانستان بانک برای تطبیق یک پلان منظم ساختمانی .

تماس بامقامات مربوط وزارت اطلاعات و کلتور و مراجع خارجی برای انکشاف مسایل کلتوری وامکان تاسیس سینماها در ولایات .

ریاست تفتیش :

بر علاوه واریسی از شکایات وارده وسایر اطلاعات و واقعات غیر مترقبه وعاجل رسیدگی به امور تفتیش های اصلاحی شعبات ذیعلاقه ازوظایف تفتیش است .

واریسی بعراض اهالی پوزه لنگر، صفرك و ديزك مربوط ولسوالی بالابلوك ولایت فراه و تثبیت (۷۰۴۱۵-۴-۱۵) جریب زمین ملکیت خالصه دولت وراپور بوزارت مالیه، واریسی ازعراض یکنمعداد اهالی واقوام بسوخیل ، بابوزایی ودای راجع به زمین های شان که زمینهای مغروبه به اقوام فوق الذکر مربوط ولسوالی شنکی ولایت ذابل درتضمین بانک زراعتی بابت باقیداری قیمت (دوازده) پایه واتریمپ که بنام های مختلف جعل شده بود و تصفیه ۴۴ دوسیه .

مدیریت عمومی اسکان (با توضیح اینکه تامدت وموعدیکه تحت اثر مستقیم وزارت داخله بود) .

بابیمیان آمدن رژیم جمهوریت بر حسب ارشاد رهبر انقلاب مامبئی بر توزیع زمین برای اشخاص مستحق بی زمین عملا به توزیع زمینها برای اشخاص مستحق اقدام بعمل آمده برای تقویه بنیه اقتصادی ناقل کمک های ملل متحد جلب شده .

است مراتب آن طی واطمینان قطعی حاصل شود. وآن وقت باساس نوبت به توزیع آن اقدام گردد .

این مرام مقدس باساس مشی دولت جمهوری دوام می یابد تامردم آواره کوچی و بی زمین صاحب زمین و حیات مرفع گردند .

ریاست احوال نفوس :

جهت رشد و تکامل سریع وسالم اقتصادی سیستم پلان گذاری طرح و تحلیل پلانهای عملی و تطبیق اقتصادی واجتماعی احصائیه ضرورت است که نظربان توزیع تذکره جمهوریت وثبت نفوس در تمام ولایات افغانستان عملی شده میتواند توزیع تذکره بعد از طی مراحل امتحانی در اخیر سال ۵۲ در ولایات کابل آغاز ومتعاقب آن در تمام ولایات کشور عزیز گسترش داده میشود .

در جریان سال ۵۴ علاوه از توزیع تذکره ولایت کابل، کندهار، بامیان که توزیع تذکره آن در سال ۱۳۵۳ ختم گردیده در سال جاری توزیع تذکره ولایت زابل، غزنی، وردک، لغمان، ننگرهار، بغلان، سمنگان، بلخ، کندز، تخار جوزجان، هلمند، بادغیس و هرات خاتمه می پذیرد و در متباقی ولایات مانند فراه نیمروز، فاریاب، پروان و بدخشان تا اول سرطان سال ۱۳۵۵ توزیع آن تکمیل گردید. که باین ترتیب تا اخیر دلو سال ۵۴ طور اوسط در ظرف یکسال ودوماه بتعداد (۴۸۸۰۱۶۸) نفر ذکور در تمام ولایات کشور تذکره جمهوریت توزیع گردیده که این تعداد به تناسب کل نفوسیکه در گذشته به آنها تذکره توزیع شده بنود

۱۳۴۴ فیصد بیشتر میباشد ومعیار فیصدی باتکمیل توزیع تذکره در تمام ولایاتیکه قبلا تذکره توزیع گردیده به مراتب بالا خواهد رفت . مطالعات همه جانبه لازموزد بپیشود سیستم موجوده ثبت احوال نفوس بشرح ذیل صورت گرفت .

تدویر سیمینار يك هفته ای راجع به تولدات ووفیات .

طرح پلان وتنظیم پروگرام کار پروژه مقدماتی نمونوی، کارت های ثبت احوال نفوس ده هزارفامیل به منظور ارزیابی و پراسس بعدی تمام فورمه های ثبت احوال نفوس از طریق پروژه مقدماتی وفیات وتولدات در سرطان ۵۴ صورت گرفت .

مطالعه مقدماتی در يك قسمت ناحیه دوم قسمتی ازقلعه فتح الله وقلعه موسی در ناحیه هفتم يك قسمت ازباغبان كوچه و دز قریه فاضل بیگ ولسوالی چهاردهی صورت گرفت ونتایج آنی ازآن بدست آمده است :

ازجمله (چهارهزار و چهارصد و هشتاد و هشت) نفر باشندگان چهار ساحه انتخاب شده (دوهزار و دوصد و هشت) نفر یا ۵۱٫۵ فیصد ذکور ودوهزار و هشتاد نفر یا ۴۸٫۵ فیصد آن اثاث میباشد .

باینصورت خصوصیت دیموگرافی جز وار از نقطه نظر جنسیت و باشندگان دایمی تعداد اعضای خانواده، تعیین سن، خصوصیت حالت مدتی، تقسیمات فیصد نفوس ذکور واثاث از نظر حالت مدنی سواد و سلیقه تعلیمی تقسیمات فیصدی اطفال مکتب رو، ترکیب

فیصدی اطفال مکتب رو، مشخصات اقتصادی باشندگان فیصدی نفوس فعال و غیر فعال ذکور وانات تشخیص و تثبیت شده .

فعالیت‌های مترقه :

۱- تسوید لایحه وظایف مامورین، ثبت احوال نفوس مرکز ولایات کشور جلب همکاری های مالی، اعزام متخصصین ثبت احوال نفوس و تهیه تجهیزات احصائیه .

۲- ترتب و تنظیم پلان کار عمومی برای مدیریت عمومی تحلیل و نتیجه گیری .

تنظیم و ترتیب آرشیف دفاتر احصائیه بشکل کارتوتیک به تفکیک ولایات، ولسوالی و علاقهداری در مرکز وزارت داخله .

تدویر کورس احصائیوی ۴ ماهه غرض بلند بردن معلومات احصائیوی مامورین ثبت احوال نفوس در سال گذشته .

قسمت امنی :

قسمت امنی وزارت داخه که بیشتر متضمن امنیت آسوده حالی و رفاه عامه و نیل به امنیت قابل اعتبار نظریه پیام و ارشاد رهبر ملی ما است .

پیوسته بکار خستگی ناپذیر شبانه روزی خود ادامه داده و میدهد . جمع آوری، تصنیف فورمول ، بندی و ثبت (۱۹۶۳) قطعه کارت آثار انگشتان دوگانه تدقیق و ارائه نظر در مورد رمی، پوچک و اسلحه ناریه .

تدقیق و ارائه نظر بالای البسه متضررین و اوقات جنایی ، تدقیق و ارائه نظر در مورد قفل و سیفهای پول .

تدقیق و ارائه نظر در مورد آثار و حیالات

و افضار بمنظور دریافت آله جرمی .

معاینات - مطابقت دادن و ارائه نظر نوشته ها، امضاء و تاپه ها .

معاینات - آثار تراش و خراشی و جعل بالای اسناد ، قباله جات و مسائل آن .

معاینات - تزئید و اسماء حروف و اعداد در اسناد .

معاینات و تطبیق نوت های جعلی و تفریق آن. ضمناً این اجراات انجام داده شد .

۱- دستگیری بالفعل و اوقات رشوت .

۲- دستگیری بالفعل و اقصه جمل و بانکنوت.

۳- همکاری در توزیع یکمده و اوقات پیچیده و بخرنج جنایی با پولیس جنایی ولایات .

۴- تشریک مساعی فعال در هیات های بررسی احوال محبوسین کشو، اتخاذ تدابیر اساسی برای بهبود وضع محابس مرکز و ولایات .

۵- اجرای وظایف امنیتی در ترتیبات مهمانان برجسته دولتی .

۶- تعقیب و دستگیری مجرمین سیار که ساحه فعالیت آنها از حدود يك ولایت تجاوز نموده است .

۷- تدقیق و اکمال تحقیق دوسیه های جنایی ولایات که بنابر هدایت مقامات با صلاحیت که در مرکز صورت میگیرد .

باید گفت مجادله با قاچاق و مواد مخدره از طرف اداره مرکزی صورت نمیگیرد . بلکه پولیس همه ولایات باین پروبلم مجادله مینمایند .

احصایه صاحب منصبان پولیس، خازنوال، حکام، قضاات وغیرہ مامورین سال ۱۳۵۵ الی خوزاء ۱۳۵۵
 بہ اخذ رشوت گرفتار گردیدہ اند

شماره		۱۳۵۴			۱۳۵۵		
		مجموع	گرفتاری	گرفتاریات	مجموع	گرفتاری	گرفتاریات
۱	صاحب منصبان پولیس	۱۹	۶	۱۳	۴	۴	۰
۲	خازنوال	۲	۲	۰	۱	۰	۱
۳	دلسوال	۱	۰	۱	۱	۰	۱
۴	قضاات	۳	۱	۲	۱	۰	۱
۵	سایر مامورین	۱۳۵	۲۸	۱۰۷	۴۵	۱۷	۲۸
۶	مجموع	۱۹۰	۳۷	۱۳۳	۵۲	۲۱	۳۱

احصایه واقعات فوت های جعلی که از اول حمل ۱۳۵۴ الی آخر حوت
گرفتا روه آمریت اطلاعات را پور داده شده است

شماره	مراجہ گرفتاری	سال ۱۳۵۴	
۱	تحقیق مرکز	۱۵ واقه	
۲	کابل	" ۴	
۳	کندهار	" ۳	
۴	هرات	" ۲	
۵	بلخ	" ۱	
۶	سمنگان	" ۱	
۷	ننگرهار	" ۲	
۸	نعمان	" ۲	
۹	پکتیا	" ۱	
۱۰	لوگر	" ۱	
۱۱	صلند	" ۲	
۱۲	فاریاب	" ۱	
۱۳	مجموعه	۳۷ قضیه	

وزارت داخله

مواد ارتزاقی مثل چاکلیت، بیسکوت، زردچوبه رنگ شیرین و مساله دیگر .

مفروشات :

شطرنجی یکصد و شصت و چهار تخته .
جای نماز هفتصد و بیست و هشت تخته .

احجار معدنی :

از قبیل سنگ لاجورد بیروج تورمالین جمله (۷۸۷ و ۲۹۵) کیلوگرام .

اسلحه :

ساجه بادی و گلوله سز بی هم بقدری زیادی بدست پولیس آمده است .
گلوله سربی نصد و پنجاه دانه .

اسعار :

دالر امریکایی (۱۵۲۷۲) دالر .
ین جاپانی (۷۰۰۰۰) ین .
کلدار هندی (۱۰۰۰) کلدار .
مارک (۱۵۰۰) مارک .

ادویه جات :

آب مقطر (۱۱۸۰۰) امپول و سه صد و پنجاه و پنج قطی .

تابلیت ویکس (۳۳۴) قطی .

از تابلیتهای سلفا (۲۹۵۲) پاکت .

کیسول خالی (۱۹۰۰) دانه .

تابلیت فالكوزین (۲۵۰۰) تابلیت .

وخت باب :

تکه های مختلف النوع (۵۱۷) توپ .

سامان ولوازم بتجاری :

لاکت رودگلد (۷۸) حلقه .

کوشواره (۶۹۲) جوره .

عطر (۲۵۰۸) بوتل .

اداره مبارزه با قاچاق و مواد مخدره در مرکز ولایات شب و روز مصروف فعالیت بوده راپور اجراءات شانرا وقتنا وقتنا راپور داده اند.

در مرکز علاوه بر اینکه مواد مخدره و ترکیبات آن که از داخل کشور بخارج و یا از خارج بدخل کشور طور قاچاق برده و آورده میشد بدست آمده اموال مثل مفروشات، احجار معدنی ،

اسلحه، مواد ارتزاقی ، مواشی، اسعار، ادویه تکه، سامان سیمساری و سامان متفرقه نیز بدست پولیس افتاده که به حاملین آن طبق مقررات رفتار شده و اموال شان ضبط و در صورت صوابدید و محضر بولاف از بین برده شده است .

همچنان از ولایات علاوه بر مواد مخدره گرفتاری مواشی، احجار قیمتی، تکه، مفروشات اسلحه ، مواد خام، مواد ارتزاقی ، اسعار اموال لیلای، ادویه و اموال متفرقه راپور داده شده است . که این مبارزه در مرکز و ولایات سلسله دارد و چنانکه معلوم شد نتایج این مبارزات ، توفیق آمیز بوده و به پولیس بیشتر جرئت فعالیت و کار داده است .

لست اموالیکه در مرکز از طرف حووظین پولیس گرفتار شده :

مواد مخدره :

ترياك (۵۰۱۱ و ۱۷۱) کیلو گرام .

چرس (۴۶۸ و ۱۵) کیلو گرام .

چرس مایع (۸ و ۶۹۰) لیتر .

بنگدانه تخم چرس (۲۲ و ۱۰۰) لیتر .

تابلیت ماند رکس (۳۰۰) تابلیت .

وسایر مواد از قبیل تابلیت رومینال و الکول

احصائيه قاچاق ولايات :

- توپاک (۲۵۱۳۵۰۰۴) کيلو گرام .
- چرس مایع (۱۰۵۰۰) لیتر .
- چرس خام و پخته (۵۱۹۲۷۷) کيلوگرام .
- مورفین (۹۷) بوتل .
- تابليت ماندركس (۲۳۳۸) تابليت .
- برك چرس (۶) سير قندهار .
- بنگدانه يك سير (۴۳۰۰) کيلو .
- بشه چرس (۱۱) بوته .

احبار قيمتي :

- لاجورد (۸۰۴۰۰۰) کيلو گرام .
- سنگ بیروج (۲) پاو .
- نکین های سرخ (۴) پاکت .
- نکین های لاجورد (۳) پاکت .
- زمرد (۱۲۲) گرام .
- المونیم (۳۲۰) کيلو .
- سنگ قیمتي (۱۱) بوجی .
- مواشي (۶۹۹) راس .

تکه باب :

- از قبیل شری، بشور، شعله، صحن الوان
- وغیره (۲۱۶۹) توپ .

مفروشات :

- قالینچه (۲۴) تخته .
- قالین (۷۷) تخته .
- کليم (۵۲) تخته .
- شطنجی (۸۳) تخته .

اسلحه جات :

- تفنگ (۹) میل .
- تفنگچه (۲) میل وسایر اسلحه مثل چاقو،
- خردم وغیره بدست آمده .

- ماشین ریش (۶۳۶) دانه (۷۴۴) درجن .
- وغیره سامان ولوازم پنجارگی .

سامان ولوازم متفرقه :

- سگرت (۲۵۲۶) گرز .
- جوراب (۶۵۷۱) جوړه و (۳۷۸) درجن .
- گوگرد (۶۵۱) گرز و (۱۷۳۲) درجن .
- پتو برنگهای مختلف (۱۴۹۹) تخته .
- لنگی (۱۰۸) طاقه .

- قلم خودرنک (۳۸۳) درجن و (۸۲۸) دانه .
- کلام مختلف النوع (۱۳۲۴) طاقه .
- کمبل طفلانه (۲۵۰) تخته و (۳۵) درجن .
- بوت وچیلک پلاستیکی (۱۶۵۲) جوړه .
- سلیر (۲۲) جوړه .

- سامان ولوازم پلاستیکی ، روغنیات موثر
- هم اقلام دیگر است که بدست پولیس آمده :
- اشتوپ (۸۳) دانه .

- پتنوس (۱۹۳۱) دانه .

- بادیکه ، رادیو، فینه تایپ و وسایل مختلف
- برقی

- قلمی (۲۴۵۶۱۰) کيلو گرام .

- کودکیمایوی (۲۰۰) خریطه .

- خیمه (۵) باب .

- دیرک خیمه (۳۴) باب .

- دستمال برنگهای مختلف (۱۱۵۳) تخته
- و (۷۶) درجن .

- رنگ تعمیر (۴۸) خریطه .

- قیچی (۱۴۳۵) دانه .

- لودسپیکر، البسه ، سامان ولوازم دیگر
- خانه .

مواد خام :

بایسکل (۴) عراده .

چوب چهارتراش (۵۹۸۷) دانه .

کمپل (۷۲) تخته .

لنگی (۳۲۲) طاقه .

پوستین (۲۰) دانه .

سماوار ایرانی (۱۱) دانه .

پنبه (۵) من و همچنان تارخام (۸۱) بندل .

مواد ارتزاقی :

قند (۳۵۴) کیلو .

پوستهای گرگ و روباه و خرگوش (۶۹۰)

دانه . و بهمین ترتیب بسیار سامان و لوازم

دیگر بدست پولیس افتاده که تذکر آن درین

مختصر نمیگنجد .

جای سیاه (۱۰۱) بو جسی (۲۴۲۰) کیلو

(۵) صندوق و مواد دیگر .

اسعار :

ریال ایرانی (۴۰) ریال .

پول افغانی (۶۰۰۰) افغانی .

اموال لیلامی (۷۴) بولک .

اطفائیه مرکزی بمنظور حفاظت سرمایه ملی

همواره میکوشد ناموسسات دولتی و شخصی

را از نگاه وقایه از حریق سروی نماید . چنانچه

در سال ۵۴ تعداد زیادی از موسسات سروی

و نظریات مسلکی در زمینه داده شده است .

ادویه جات :

نوال جین (۱۰۸۲) امپول .

آب مقطر (۲۸۰۲) امپول .

کریم بورنالیدون (۶۶) امپول .

امپول ریدوکسون (۳۹۹) امپول .

نشر ابلاغیه ها از طریق رادیو و جراید

و مصاحبه با نمایندگان موسسات نشراتی

بمنظور روشن ساختن اذهان عامه .

کنترول اطفائیه مرکز و ولایات بمنظور بهبود

امور مربوطه، اعزام معلمین مسلکی بولایات

کشور غرض تعلیم و تربیه و رهنمایی پرسونل

مربوط به میتود های جدید مجادلوی حریق

اکمال وسایط و وسایل و پرزه جات طسرف

ضرورت اطفائیه مرکز و ولایات .

بیکوزین (۲۹۸) امپول .

فارمکسین (۱۸۰۰) تابلیت .

تندیل کلبی (۴۵۰۰) دانه .

کورامین (۱۰۰) قطی .

اسباب متفرقه :

شال زری (۵) تخته .

پتو (۱۳۹) تخته .

دیک بخار (۸) دانه .

رادیو (۶۵) پایه .

موتور سیکل (۵) عراده .

سگرت (۱۱۴۱۴) قطی (۱۰۰) بکس .

رسیدگی از امور ستیشن جدید اطفائیه کابل

و طرح دیزاین نقشه های طرف ضرورت تاور

تانک های ریزرف آب، میدان ستیشن و غیره.

تفتیش و معاینه اطفائیه ولایات (غزنی، بلخ

هرات و قندهار) و کنترول هایدرنهت های ولایت

بلخ در شبکه آبرسانی و انتخاب محل اعمار ستیشن اطفائیه که نقشه آن قبلا ترتیب شده سروی ماشین های اړه و ذخایر چوب داخل شهر کابل، ترتیب لایحه فعالیت دستگاه های اړه بادر نظر داشت پلان بیست و پنج ساله ښاروالی و مشکلات اهالی و تقدیم یک یک کاپی آن به شعبات ذی علاقه .

تاسیس ستیشن اطفائیه در ولایت تخار و اکمال وسایط و وسایل اطفائیه .

تدویر کورس های آله تنفسی . و مجادله حریق برای منسوبین اطفائیه، اکمال کتابهای درسی برای کتابخانه مرکز تعلیمی اطفائیه و همچنان ترجمه و طبع کتب مسلکی .

احضار پلان اکمال وسایط و وسایل اطفائیه و تاسیس ستیشن های اطفائیه در سایر ولایات کشور بشکل قدمه وار .

تبدیل عراده جات دست داشته به موتر های مجادلوای حریق توسط ورکشاپ مرکزی و موسسه تخنیکي جنگلک .

پلان استفاده از مکتب اطفائیه بمنظور تعلیم و تربیه قوای اطفائیه و تهیه مواد درسی ترافیک بر علاوه اجرای وظایف یومی بمنظور تنظیم مراقبت و حل مشکلات ترافیکي ایستگاه سرویس های شهری را مطابق اساسات فنی در خط السیر ترانسپورت شهری در چوکات توان وضع اقتصادی بادر نظر داشت زیبایی و ساختمانی شهر در محلات مناسب با رتباط لوايح تنویری که در شرایط شب نیز بخوبی از آن استفاده میگردد عیار نموده .

۱- گراف (واقعات و وسایط عواید) ترافیکي

مرکز ولایات طور مکمل تهیه گردیده .
جمع آوری احصائیه ترافیک از قبیل احصائیه عراده جات و قایع عواید ترافیک و تثبیت انواع مختلف عراده جات نظر بطرفیت و تناژ با تعیین و تثبیت شهرت مالک نمبر انجمن و نمبر ترافیکي و محل راجستری ، عراده جات بمنظور آمادگی برای تهیه یک احصائیه مکمل مرکزی بشکل کارتوتیک .

۲- گراف احصائیه واقعات در سال ۵۲ (۱۴۵۱) واقعه بوده که با وجود از یاد عراده جات در سال ۵۳ گراف واقعات به (۳۴۲) واقعه کسر نموده .

۳- عواید ترافیک قبل در سال ۱۳۵۱ بالغ بر (۳۴۱۰۸۹۳۲۸۲) افغانی بو ده و عواید ترافیک در سال ۵۳ (۵۱۷۳۷۴۷۹۰) افغانی که در عواید ترافیک از سال ۵۱- الی اخیر سال ۵۳ مبلغ (۱۷۰۶۴۸۲۴۰۸) افغانی تزئید بعمل آمده .

آمریت تعلیم و تربیه بمنظور آشنایی به مقررات ترافیکي برای رانندگان در شب و روز کورسهای نظری ترافیک را دایر نمود و ابتدا این اصل را بالای موظفین ترافیک تطبیق کرده بر علاوه بمنظور اطلاعات عامه سلاید ها، لوايح ترافیکي بدسترس سینما ها قرار داده شده است تهیه پروگرام لازمه بمنظور تدریس طلاب معارف برای هشیاری آنها به مقررات ترافیکي نشر و جیزه های ترافیکي و نشر لوايح در جراید کشور بمنظور معلومات و آشنایی در یوران و عامه مردم برای صنوف اول الی چهار و همچنان پروگرام درسی برای طلاب

معارف از صنف چهار الی هشت نظریه مفاهمه قبلی وزارت معارف بمنظور آشنا ساختن طلاب بمقررات وقواعد ترافیکی از اقدامات مفید وسودمندی است که به ترافیک انتظام وانسجام میبخشد .

ترافیک شاهراه برای حفاظت جان واموال عامه باتجهیزات جدید مجهز بوده واز توقف وسایط نقلیه موتر دار درگولایی، کج گردشی ها، فرازونشیب سرکها وتونل ها و غیره حصص خطرناک که سبب بروز وقایع ترافیکی میگردد واریسی وجلوگیری نموده .

راننده گان مختلف را که بالای بام سرویس ویابالای بام لاری وعقب چنگله وزینه خلاف مقررات حمل مینمایند ویاعراده جاتیکه فاقد اسناد ترافیکی ویادارای عوارض تخنیکسی باشد اصولا مواخذه وبدین ترتیب از بروز حوادث ترافیکی جلوگیری مینمایند .

شعبه لایسنس مطابق ایجابات عصر مانند سایر کشورهای پیشرفته شکل ومیعادلایسنس جدید رابه شکل کارت به اعتبار سه سال بمنظور جلوگیری ازسرگردانی مراجعین و تراکم کار وتسهیلات مردم واداره تهیه داشته وتوزیع میدارد .

امتحان دریوری دریک ساحه که تماما علایم ترافیکی نصب است گرفته میشود. برای رفع مشکلات عامه اعتبار جواز سیر از تاریخ صدور میباشد . تهیه تعرفه و مکاتیب چاپی برای سرعت عمل درکار و توزیع تعرفه تحویلی پول قیمت اسناد ترافیکی محصول وغیره مالیات وعراده جات در نمایندگی نزدیک

موقعیت شعاع ترافیک در حصه مینار عبدالوکیل خان حوزه های چارگانه ترافیک کابل ولایات کوشیده اند تا بر طبق خصوصیات جاده های شهری بر علاوه زیبایی شهر بمنظور رفع مشکلات ناحیوی ترافیک ، جزایر ترافیکی وکناره هارادر محلات مناسب احداث وهکذا لویج ترافیکی رابشکل نیون دار که از طرف شب نیز قابل استفاده باشد نصب نموده وازیک جانبی غرفه های معلوماتی که اکثریت شان مجهز باتیلفون بوده تهیه ودر غرفه های انفارمیشن لودسپیکر بشکل انفرادی آماده شده است .

نصب لویج رهنما ترافیکی در قسمت خروجی شهر تثبیت بعد مسافه شاهراه تنظیم بعضی از چهارراهی ها ومحلایک جریان ترافیک مغلق داشته بوسیله نصب چراغ زیگنال و تعیین پیاده رواها توسط سنگ سفید ویاخط اندازی عملی شده است .

در قسمت مجادله با حادثات برای سرعت کار دفاتر تنظیم یافته وسایط بررسی حادثات طور متحدالشکل رنگ آمیزی گردیده وبکس معاونت اولیه بمنظور کمک لازمه بهمجروحین حادثه مورد استفاده قرار میگیرد . شعبه عکاسی عنقریب تکمیل ودر پهلوی دیگر مدارک اثباتیه جرمی از نگاه عکاسی محل واقعه نیز واریسی میگردد. بعضی از حوادث ترافیکی بمنظور جلوگیری حوادث در چوکات عملیه تنبیهی بشکل جداگانه عکاسی ودر چوکات های جداگانه در چهار راهی ها وجاده های برازدحام نصب شده است .

تحولات انقلابي دولت جمهوري آمريت عمومي پاسپورت برای سهولت و تنظيم در اجراي امور مربوطه به سياحین نظر باقتضای زمان مطابق به شرایط بین المللی کارت های مخصوص ورودی و خروجی را که در تمام میادین هوایی و سرحدات همه کشور ها مورد استفاده بوده و شکل بین المللی رادارا میباشند . طبع و مرعی الاجرا قرار داده است .
 حين ورود و خروج سياح در میادین و سرحدات مامور موظف پاسپورت نوعیت ویز و تاریخ ورود رادر کارت مذکور درج و بعد از تايه معینه پاسپورت رابه حاملش مسترد مینماید .
 ۲- گذاشتن کتابهای ممنوع الوردی و خروجی در سرحدات و میادین .

آمريت ویزه جهت داشتن اطلاعات مکمل يك قطعه فوتو و شهرت مکمل اشخاص ممنوع الورد و ممنوع الخروج را رسماً به چهار سرحد افغانی ارسال داشته و میدارد که باساس آن اجراءات صورت میگیرد .

مجموع سياحینیکه از طریق فضاء وزمین در سال گذشته وارد افغانستان گردیده اند به (۶۷۸۹۶) نفر میرسد احصائیه اتباع خارجی که فعلاً در کشور ایفای وظیفه مینمایند به (۱۱۱۳) نفر میرسد که از طرف آمريت خارجی پاسپورت کارت برای شان انداخته شده و ویزه لازم داده شده است برای (۱۷۵۴۱) نفر داخلی دریازده ماه امسال پاسپورت داده شده که آنها برای سياحت، تجارت، تحصیل تدای و یازيارت بخارج سفر کرده اند .

قوماندانی اکادمي پوليس حسب ضرورت کادر و تشکيل قوای امنی کشور سالانه یکتعداد فارغان صنف نهم ۱۲ لیسه هارا مطابق ماده (۶) قانون ترفیع و تقاعد پوليس و مواد مندرجه فصل دوم تعلیماتنامه اکادمي پوليس بصفت ساتنمن میپذیرد بادر نظر داشت شرایط داوطلبان پوليس برای صنف ساتنمن بکلوریا پاس و متوسطه از فارغان صنف ۱۲ و صنوف نهم لیسه های مرکز ولایات کشور بتعداد تقریباً (۳۵۰۰) نفر در سال ۵۴ مراجعه نمودند که از آن جمده از صنف ۱۳ (۱۵۰۰) نفر و از صنف نهم (۱۲۲۰) نفر تابع امتحان کانکور گردیدند .

در نتیجه برای صنف ساتنمن بکلوریا پاس (۱۲۰) نفر که از جمله (۴۰) نفر آن به پوهنخی لوژستیک قوماندانی حربی پوهنتون معرفی گردیدند بعد از اخذ امتحان کانکور (۲۰) نفر آن شامل پوهنخی لوژستیک آن قوماندانی گردیده و متباقی (۲۰) نفر دیگر آن تابع کورس لوژستیک در اکادمي پوليس میشوند . و بعد از سپری کردن امتحان بحیث مامورین ملکسی در قوای امنی کشور استخدام میشوند .
 در امور تعلیم و تربیه یکعده کورسهای در شقوق مختلفه پوليس غرض ارتقای سويه علمی دایر وبه تعداد (۱۰) تعلیماتنامه در شقوق متذکره نافذ ساخته شده .

۱- روی کار آوردن کارت های ورودی و خروجی در سرحدات و میادین با داخل شدن سياحین و جهانگردان خارجی در کشور و علایق آنها در بازدید از نقاط مختلف کشور ما باساس

قسمت ب :

فشرده اجراءات سل ۱۳۵۴ ولایات بارتباط وظایف پرسونل موظف وزارت داخله شامل امور ذیل درساخته تامین امنیت قابل اعتبار :

تردیدی نیست که رشد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی يك جامعه از همه اولتر نیازمند تامین امن و نظم عامه بوده و در ساحه همین نظم و امن عامه است که به اجتماعات و کتله های بشری موقع میدهد تا با حساس يك آرامش روحی و ذهنی در مسیر ترقی و تکامل پیشرفت های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خودگامهای موثر به جلو بردارند .

از اینجاست که رهبر خردمند انقلاب جمهوری با جهان بینی خاصی در اولین بیانیه که بمناسبت تاسیس نظام فرخنده جمهوری در سپیده دم (۲۶) سرطان ۵۲- اعلام فرمودند باین اصل مهم و مسلم تماس گرفته اند باین معنی که در جهت ایجاد يك تحول مثبت اقتصادی و اجتماعی سالم و تخلیق مصئونیت کامل و بالاخره در ساختمان يك محیط مثبت واقعی بمنظور نشو و نماي مادی و معنوی قاطبه هموطنان خاصا نسل جوان همانادر مملکت قایم ساختن امنیت قابل اعتبار را شرط اساسی و علمی این انگیزه تلقی فرموده و از بیانات عالمانه شان این حقیقت متجلی است که درین راه مساعی جدی شان همواره متوجه بوده و خواهد بود .

درین گزارش برویت ارزیابی راپور های مرتب شده ولایات استخراج و استنتاج گردید

که بصورت اوسط درکراف جرمی واقعات نظر بگذشته تقلیل يك فیصدی قابل ملاحظه بعمل آمده و این خود نمایان گر این حقیقت است که درجهت تحقق بخشیدن تامین امنیت قابل اعتبار به پیروی از ارشاد و آرزومندی رهبر کبیر انقلاب جدو جهد موجود است .

تکمیل و بدوران انداختن دوسیه های جزایی از طریق شعب پولیس و خاونوالی :

کشف تحقیق و تعقیب جرایم بمنظور جلوگیری از بروز وقایع گرفتار و بکیفر رسانیدن مجرمین جامعه بذات خود بطرق دیگر تدابیر امنیتی است که در تامین امنیت قابل اعتبار و تحقیق بخشیدن اصل عدالت اجتماعی نقش بارز و موثر داشته باین منظور است که در ظرف سال ۱۳۵۴ از طریق شعبات پولیس و خاونوالی ولایات در حدود (۱۷۱۶) دوسیه های جزایی بدوران قانونی انداخته شد مشتمل و مجرمین واقعات پس از اثبات جرم غرض تعیین مجازات بمحاکم عدلی و قضایی معرفی گردیده اند .

تصفیه دوسیه های حقوقی اعم از دوسیه های املاکی و سایر مسایل حقوقی :

مسایل حقوقی یادعوی حقوقی بین اشخاص که یکی از پرابلم های شعبات ذیعلاقه را مخصوصا در ولایات تشکیل میدهد . فلذا رسیدگی باین امر از ناحیه احقاق حقوق اشخاص يك فعالیت موثر اداری و عدلی را ایجاد مینماید باین اساس پرسونل مربوط ولایت توانسته اند تا در ظرف سال ۱۳۵۴ از

گرځېدېده اند .

تزیید عواید دولت :

د راتړسعی و تلاش پرسونل مربوط ولایات
درحدود مبلغ (۱۰۵۹۷۳۸۳۱۰۰) افغانسی
نقد و مقدار (۸۴۵۵) سیر جنس در مجموع
عواید دولتی نظر بسال گذشته تزیید بعمل
آمده است .

احداث و ترمیم سرکهای فرعی و ساختمان

پل و پلچک :

خطوط مواصلات که در تأمین شرایط بهتر
اقتصادی منحصرت زیربنای اقتصادی بسوی
محلی و مملکتی ارزشی بخصوص داشته لذا
بادرک این اصل درحدود (۳۴۷۰) کیلومتر
سړک های فرعی و بتعداد (۴۸۳) پایه پل
و پلچک ازطرف پرسونل مربوط ولایات قسما
به همکاری اهالی احداث ترمیم و اعمارگسردیده
است .

پیشبرد پروگرام های بناروالی در ساحه

خدمات شهری :

تحت این عنوان میتوان یاد آور شد در
بناروالیهاییکه پلان های عمومی و تفصیلی
شهری آن وقتا تثبیت و مراحل فنی قانونی
خودرا ازنگاه شهر و شهر سازی طی نموده
عمرانات اینگونه شهر هاقسما تکمیل و قسما
درحال تکمیل و یا تهذیب گذاری قرار داشته
و متباقی آن هم برطبق اساسات و پلانهای
شهر سازی و مسکن یکی به تعقیب دیگر تحت
مطالعه و سروی قرار ندارد .

جمله دعوی اقامه شدگی که ماهیت حقوقی
ناشته اعم از دعوی عقاریا ملکیت و سایر معاملات
به تصفیه و فیصله تعداد (۴۸۷۳) دوسیه ازین
گونه مسایل و معاملات موفقیت حاصل نمایند.

تحصیل باقیات دولتی :

مالیات و محصولات مستقیم دولتی که یکی
از منابع مالی و عایداتی دولت را تشکیل میدهد
و روی هم رفته راقادر میسازد تادر تمویل
پروژه های انکشافی اقتصادی و حیاتی کشور
که بغرض تأمین رفاه و سعادت مردم خود
منظور نظر و پیاروی دست داشته میباشد از آن
استفاده نماید بادرک و شناخت این حقیقت
است که دراتر مساعی و تلاشهای دسته جمعی
پرسونل اداری و تحصیلی ولایات در حدود
(۳۶۹۱۴۷۳۱۶۰۰) منجمله باقیات نقدی و
مقدار (۱۴۰۰۴۶) نیز از جمله باقیات جنسی
دولتی تحصیل و به خزانه و گدامهای دولتی
تحویل داده شده است .

تحصیل عواید سنویه دولتی :

عواید سال مالی دولت که بالنوبه در بودجه
سالانه مصارفاتی و انکشافی دولت رقم درشتی
را تشکیل میدهد و یا بعباره دیگر یک حصه از
مجموع بودجه مصارفاتی و انکشافی دولت
را احتوا میکند تحصیل آن در سال معین مالی
درجهت هم آهنگی و متوازن ساختن بودجه
سالانه دولت سهم ارزنده دارد روی ایسن
اصل باز هم پرسونل اداری و تحصیلی ولایات
در طرف سال ۱۳۵۴ به تحصیل مبلغ
(۲۱۳۴۶۹۵۶۱۸) افغانی نقد و مقدار (۱۵۸۸۵)
سیر جنسی منجمله عواید سالانه دولت موفق

جلب همکاری مردم در ساحة های عرفانی اقتصادی و زراعتی :

جلب همکاری مردم بمنظور سهم گیری در برخی از پلانیها و پروژه های کوچک انكشافی دولت که بغرض رفاه وسعادتموطنان وارتقای سويه حیاتی، اجتماعی وفرهنگی آنها ازطرف دولت جمهوری تجویز شده يك امر بجاوحتی لازمی ولابدی بشمار می آید. از اینجاست که پرسونل وزارت داخله در ساحة ولایات بسا احساس این روحیه همکاری های داوطلبانه مردم رادر ساحة عرفانی، اقتصادی، زراعتی ومواصلاتی حسب تشریح زیر جلب نموده اند:

در ساحة عرفانی :

در جهت تادیه (۲۷۳) جریب زمین ازطرف اهالی بمنظور اعمار یکتعداد مکاتب، در تادیه مبلغ (۱۲۹۳۷۲۴) افغانی بخاطر اعمار وترمیم مکاتب، دراعمار و ترمیم (۱۶) باب مکاتب،

تبصره :

هرگاه خوانندگان گرامی به ارقام واحصائیه های بلند تراخرسال گذشته دراین راپور برمی خورند این معنی آنها ندارد که فعالیت پولیس ضعیف تر گردیده بلکه هرگاه باصطلاح ساحة تاریک جرایم (منظور ازآنچه جرایمی است که باطلاع پولیس نمیرسد) آشنا باشند. خواهند پذیرفت که صعود ارقام نتیجه فعالیت بیشتر وتوضیح ساحة تاریک جرایم که سابقا باطلاع نمیرسید می باشد .

البته واضح است که هنوزهم ساحة تاریک جرایم وجود دارد ودر آینده بالائر فعالیت بیشتر واعتماد مردم برپولیس این ساحة کوچک تر خواهد شد .

دراحداث يك کتابخانه جدید .

در تادیه مبلغ (۱۲۰۰) افغانی بغرض تقویه يك کتابخانه. در تادیه مبلغ (۹۹۰۲۸) افغانی جهت تهیه البسه خاوندوی، در تادیه مبلغ (۱۱۰۸۰۱۲-۳۲) افغانی بغرض تقویه بنیه مالی سره میاشت واعمار مرستون .

در ساحة احداث سرکهای فرعی :

دراحداث سرک های فرعی بطول (۸۱۹) کیلومتر .

در ساحة اقتصادی :

در قسمت واگذاری قیمت تقریبا (۷۰) هزار مترمربع زمین که ازطرف اهالی جهت توسعه نوطرفه سرک شاهراه ترانزیتی واقع ولایت بلخ همکاری بعمل آمده است .

در ساحة زراعت :

درلای کشی وکندن کاری انهار زراعتی بطول (۳۸۰) کیلو متر .

وزارت عدلیه

اداره عالی قضاء

- ۱- تصاویر مبنی بر تبدیل محکمه در موضوعات حقوقی و جزایی جمعا (۷۵) فقره .
- ۲- سایر تصاویر (۱۰۲) فقره .
- ۳- صدور متحدالمالهای قضایی و توجیه قوانین (۱۵) فقره .

- ۴- صدور فیصله در دوسیه های محاکماتی قضات (۴) فقره .
- ۵- اتخاذ قرار در دوسیه های تادیبی قضات (۳۶) فقره .

اداره تمویل و تجهیز دستگاه های قضایی واداری قضا تهیه و تربیه پرسونل فنی واداری ، تهیه و تدارک وسایل و لوازم کار برای ادارات مربوط و محاکم مملکت، مراقبت از اعمال اداری واداره و طرز العمل جریان کار در محاکم، رسیدگی به غرایض وارده طرح پیشنهاد بودجه قضا و دفاع آن در مراجع مربوط و مراقبت از تطبیق بودجه ، حفظ روابط اداره قضا با سایر ادارات دولتی در حدود احکام قوانین و فرامین جمهوری شامل وظایف آمریت عمومی اداری قضا است .

علاوه بر آن تهیه پیشنهاد های لازم جهت تنظیم بهتر امور مربوط به اداره قضا و اتخاذ قرار لازم بمنظور توحید مرافق قضایی تهیه، طرح های آنکشافی در امور مربوط به قضا و دستگاه های قضایی به نحویکه با ایجابات زمان موافقت داشته باشد و سرعت عمل و عدالت را به بهترین وجه تأمین نماید نیز از

اداره عالی قضا یک رکن بزرگ وزارت عدلیه بوده در ساحه تنظیم اداره عمومی قضا کشور مطابق مندرجات فرامین جمهوری و احکام نافذ قوانین دولت نقش مهمی دارد .

تنظیم تشکیلات و اجراءات محاکم، تنظیم امور قضایی دولت، اتخاذ تدابیر لازم جهت تنظیم امور اداری قضا، اتخاذ تدابیر برای تهیه پرسونل قضایی واداری و تدویر مراکز تعلیمات علمی و عملی برای این منظور از جمله وظایف این دستگاه بشمار میرود .

صلاحیت و مکلفیت های اداره عالی قضاء در فرامین جمهوری مخصوصا فرمان شماره سوم مورخ چارم اسد ۱۳۵۲ و احکام قوانین دولت بالخاصه احکام مندرج قانون تشکیلات و صلاحیت قضایی دولت جمهوری افغانستان و مقررات مربوط به آن توضیح و تشریح گردیده که به منظور تعمیم و اجرای این وظایف و سایر اموریکه به اجرای آن مکلف میباشد دارای یکمده ارکان قضایی واداره می باشد .

خلاصه اجراءات آن در سال جاری قرار ذیل است :

- ۱- شوا و عالی قضا مطابق به هدیای فقرات (۱-۵) فرمان جمهوری شماره سوم مورخ ۱۳۵۲-۵-۴ و بارعایت حکم مندرج ماه قانون تشکیلات و صلاحیت قضایی تشکیل جلسه داده در موضوعات ذیل تصمیم اتخاذ نموده است .

جمله وظایف آمریت عمومی اداری قضا است .
آمریت عمومی اداری قضا وزارت عدلیه
وظایف متذکره را توسط یکتعداد اداراتی که
مستقیماً توسط آمر عمومی اداری قضا اداره
میشود ایفا مینماید .

این ادارات عبارتند از :

ریاست تدقیق و مطالعات، ریاست تفتیش
قضایی، ریاست تحریرات و مراقبت ریاست
ثبت اسناد، ریاست ذاتیه و ریاست اداری .
قسمتی از اجراءات آمریت عمومی اداری قضا
که از طریق شعب مربوط به آن صورت
گرفته به قسم نمونه ذیلا توضیح میشود :

درساحه تاسیس محکمه اختصاصی فامیل :

تاسیس محکمه اختصاصی جهت رسیدگی
به اختلافات و منازعات ناشی از روابط خانوادگی
بحکم یک ضرورت مبرم و بمنظور تأمین بهتر
عدالت قضایی در قطع دعاوی نسایی و فامیلی
صورت گرفته است .

آمریت عمومی اداری قضایی وزارت عدلیه
موضوع تاسیس محکمه اختصاصی فامیلی را
در شهر کابل از طریق اداره تدقیق و مطالعات
مورد غور و بررسی قرار داده این اداره به استناد
راپورهای احصائی و سایر معلومات لازمه
که در زمینه جمع آوری نموده نظریات خود را
مبنی بر مطابقت و مفیدیت و بوجود آمدن چنین
یک محکمه ارائه نمود که بعداً مورد تأیید کمیته
باصلاحیت منتخبه شورای عالی قضاء قرار
گرفت .

اداره تدقیق و مطالعات رویهمرفته دلایلی
را که ضرورت تاسیس محکمه اختصاصی

فامیلی را در پهلوی محکمه ابتدائیه معاملات
شهر کابل نشان میدهد اجمالاً چنین ابراز
داشته است :

۱- تراکم دعاوی حقوقی مخصوصاً دعاوی
متعلق به نکاح، طلاق، مهر و نفقه باعث رکود
در اجراءات قضایی محکمه معاملات گردیده محکمه
مذکور از حل و فصل قضایای وارده به سرعت
ممکنه بدر شده نتوانسته این وضع موجبات
استغاثه مراجعین و اصحاب دعاوی را بسازد
می آورد .

۲- تراکم دعاوی وارده بر علاوه به تعویق
افتیدن و یا تاخیر در رسیدگی آن تأمین عدالت
را متاثر میسازد زیرا وقت قاضی ای که برای
اسماع همه جانبه دعوی و مدافعات طرفین
ضروری است طور شاید و باید میسر نگردیده
هم وقت را در فیصله جات باری می آورد .

۳- احصائیهای جمع آوری شده متأسفانه
دعاوی فامیلی از قبیل زوجیت، طلاق، تفریق،
نفقه، مهر و امثال آن ها را روز افزون نشان
میدهد .

۴- تفکیک موضوعات متعلق به فامیل از
سایر دعاوی حقوقی گذشته از اینکه از تراکم
کار در محکمه معاملات کابل میکاهد منجمله
خصوصیات و طبیعت و ماهیت که به خود دارد
و با ساسی ترین روابط بشری تماس میگیرد
رسیدگی به آن نیز باید تابع بعضی از این
خصوصیات باشد تا احقاق حق و جلوگیری ممکن
و مطلوب از متلاشی شدن کانون خانواده به سه
نحو احسن صورت گرفته باشد مخصوصاً طبقه
نسوان کشور که متأسفانه پاره از حقوق خداداد

شان تادیر زمان ازنظر دور افتاده بود .

بایشنهاد شورایعالی قضا ومنظوری رئیس دولت جمهوری دومحکمه اختصاصی فامیلی یکی درسهرکابل ودیگری درمرکزولایت هرات تاسیس شد .

این محاکم مطابق به قانون ازدواج واحکام فقه حنفی شریعت اسلام اختلافات ناشی از ازدواج، انحلال ازدواج ازقبیل فسخ، طلاق، خلع، تفریق به سبب عیوب معتبره شرعی وقانونی ایلاء، لعان، وظهار موضوعات مربوط به حقوق معاشرت زوجین ، و وجایب متبادل آنها ازقبیل اطاعت به اصل زوجیت، تهیهلباس مسکن وغیره مهر وسایر منازعات مالی زوجین وسایر منازعات ناشی ازرابطه زوج وزوجه واصول وفروع، مسایل مربوط زوج مفقود نسب خصانت ونکبهداشت طفل را رسیدگی میدارد . حل وفصل قضایای حقوقی فامیلی مانند سایر دعاوی حقوقی واداری سه مرحله ای بوده که بعد از صدور حکم محکمه ابتدائیه مرحله استینافی آن دردیوان معاملات ولایت مربوط ومرجع نهایی آن طبق قوانین نافذه کشور دیوان معاملات وجزای مقام عالی تمیز میباشند.

در صورتیکه ضرورت آن پیدا شود تاجنین محاکم درسایر ولایات تاسیس یابد طبعامورد غوروزارت عدلیه قرار خواهد گرفت . تشکیل دومحکمه فوق الذکر قبلا تنظیم ودریودجه سال جاری گنجانیده شده وبه کار آغاز نموده است .

درساحه تاسیس انجمن های صحیه :

باساس هدایت آمریت عمومی اداری قضاء

وزارت عدلیه موضوع تاسیس جرگه های صلحیه رامطالع و نتیجه ازطرف آن مقام در سال ۱۳۵۳ به شورایعالی قضا پیشنهادگردید بالائر درجلسه ۲۸-۲-۱۳۵۳ چنین تصویب بعمل آمد :

۱- کمیته معین بنام (جرگه های صلح) به طورامتحانی درحوزه قضایی ولسوالی شکرده ولسوالی بگرامی ولایت کابل به رهنمایی وکمک محاکم ولسوالی های مذکور بکار آغاز نمایند . جرگه های صلح بحل اختلافات خانوادگی ازقبیل نکاح، طلاق ودیگر نزاعهای حقوقی بشمول دعاوی حق العبدی ناشی از وقوع جرایم سعی واقدام مینمایند .

۲- علاوه برهمکاری ورهنمایی محاکم مربوط همکاری والیان ولسوالان ودیگر ارگانهای اجرانیوی ولایات نیزدرمورد تقاضا شود .

۳- این قضیه بدیگر ولایات (دفتر والی ودفتر رئیس محکمه ولایت) متحدالاعلا ابلاغ شده درصورت موافقت والی رئیس محکمه ولایت مربوط تطبیق امتحانی پروژه دریکی یادرولسوالی هرولایت صورت گرفته میتواند .

۴- ریاست تدقیق مطالعات راپور احصائیه اجراءات ماهوار جرگه های صلح راتوسط محاکم مربوط اخذ مینماید ودرپایان سه ماهه ارزیابی نهایی خودرا درباره تصمیم جرگه های صلح ومفیدیت آن اتخاذ تدابیر قانونی راکه ضروری باشد بهمکاری ریاست تفتیش به شورای عالی قضا تقدیم کند .

چون نتیجه حاصله ازتاسیس جرگه های صلح دردیو ولسوالی فوق مربوط ولایت کابل

قناعت بخش بوده آمریت عمومی اداری قضا پیشنهاد تاسیس يك جرگه مرکزی اصلاحی را برای موضوعات که به شورایعالی قضاارجاع میشود به شورایعالی قضا تقدیم وبالاثر در جلسه تاریخی ۵۳-۵۲۱ شورایعالی قضا در زمینه چنین تصویب نموده که يك کمیته بحیث کمیته اصلاحی در مرکز وزارت عدلیه تعیین گردد سپس تاسیس جرگه های اصلاحی در دیگر ولسوالی های مربوط ولایت کابل یعنی ولسوالی ده سبز، ولسوالی قره باغ، ولسوالی سروبی در اخیرمه اسد و در ماه میزان ۱۳۵۳ در ولسوالی های میربچه کوت، پغمان و چهاردهی وهمچنان از طریق محکمه معاملات ابتدائیه و محکمه جزای اول شهر کابل نواحی سیزده گانه شهر کابل توسعه یافت .

طوریکه اداره تدقیق ومطالعات در اخیسر سال ۱۳۵۳ را پور های واصله از اجراءات جرگه های صلح تاسیس شده فوق الذکر راتحت ارزیابی قرار داد نتایج حاصله قناعت بخش بوده ویکتعداد زیاد موضوعات از طرف محاکم مربوط به جرگه های صلح راجع وتوسط جرگه های مذکور به اصلاح خاتمه یافته که این امر از یکطرف از تراکم کار در محاکم کاسته و از جانب دیگر از سرگردانی مردم تا اندازه جلوگیری بعمل آمد .

در ماه ثور ۱۳۵۴ تاسیس جرگه های صلح رادر لوی ولسوالی کاپسا بریاست محکمه مذکور هدایت داده شد بالاثر در محکمه ابتدائیه مرکز کاپسا (محمودراقی) يك جرگه اصلاحی تاسیس گردد .

چون اجراءات وطرزالمعمل جرگه های صلح در موضوعات مورد حل و فصل قضایای وارده ایجاب لایحه ومقررات رامینمود آمریت عمومی اداری قضابه وزارت عدلیه به کمیته موظف ریاست تدقیق ومطالعات هدایت داد تامسوده لایحه مربوط به جرگه های صلح را ترتیب وغرض منظوری به شورایعالی قضا تقدیم نماید بالاثر کمیته موظف لایحه مذکور رادر ظرف بیست ماهه ترتیب و بعداز گذارش از شورایعالی قضا در جلسه تاریخی ۸-۵۴-۵۴ چنین تصویب بعمل آمد :

لایحه مربوط به جرگه های صلح در قید بیست ونه ماده ازملاحظه شورایعالی گذارش یافت متن آن غرض تطبیق تصویب میشود موضوع غرض اطلاع محاکم وجرگه های صلحیه از طریق آمریت عمومی اداری قضا به کافه محاکم متحدالمالا خبر داده میشود .

طبق هدایت فوق لایحه مربوط به جرگه های صلح بدسترس محاکم مربوط قرار داده شده وهم به ریاست های محاکم ولایات پروان ولوگر، نیمروز وهمچنان بریاست محکمه لوی ولسوالی کنرها هدایت داده شد تا در مربوطات محاکم ابتدائیه مرکز خویش به تاسیس جرگه های صلح اقدام نمایند که در ماه قوس ۱۳۵۴ در محکمه ابتدائیه مرکز پروان (چهاریکار) و در محکمه ابتدائیه مرکز لوگر (پل علم) جرگه های صلح تاسیس وسپس در ابتدای ماه جدی در مرکز ولایت نیمروز لوی ولسوالی کنرها جرگه های صلحیه تاسیس وبه کار آغاز نمود .

د رساڅه رسيدگي به جرايم خور د سالان :

اجرا آتيکه درين زمينه صورت گرفته شامل
دونکته آني است :

۱- درضمن رسيدگي به جرايم خور د سالان
اين حقيقت واضح شده است که قضايای جرمي
وانحرافي درين طبقه اناث ودختران خور د سال
به کثرت واقع شده ودوسيه هاي مربوط آن
از نگاه سن وسال متهم به محکمه اختصاصي
اطفال راجع شده است شوراي عالي قضاياساس
پيشنهاد محکمه مذکور باين موضوع ملتفت
گردیده کمیته اي راتعيين نمود تا امکانات
تاسيس دارالتاديپ دختران خور د سال رامطالعه
نمايد که عنقریب باقدا مات عملی درين موضوع
متوصل خواهيم شد .

۲- از رسيدگي قضايای خور د سالان نتيجه
نيز بميان آمده بود که دريک تعداد دوسيه ها
متهمين وجود دارند که در هنگام صفارت مرتکب
خطاشده وفلا کبير شده اند ودريک تعداد
ديگر متهمين صغير وکبير هردو موجود بوده
که از نگاه صلاحيت قضايی بدو محکمه ارتباط
گيرد . بنا ضميمه مقررات مربوط به محاکمه
تاديبي خور د سالان بعد از طرح وتصويب نافذ
وذريعه متحد المال شماره ۵۰-الي ۱۶۵ مورخ
۱۳۵۴-۱-۲۳ شوراي عالي قضايه عموم محاکم
اطلاع شده است .

مندرجات ضميمه مذکور حاوی متن ذيل
است :

۱- خور د سالیکه در آوان صفارت مرتکب
جرم گردیده ودر کبارت طرف رسيدگي محکمه
قراري گيرد محکمه بادر نظر گرفتن زمان ارتکاب

جرم مقررات تعزيري رابالای آن تطبيق نمايد
که زمان ارتکاب جرم تطبيق چنان مقررات
راايجاب ميکړد .

۲- يعنی خور د سال رابا خفت مجازات عادی
يا جبران ضرر جريمه تقدي وباتخاذ تدابير
امنيتي محکوم سازد ويانظر به محل قرار قبضايي
مبنی بر عدم تعقيب اورا صادر کرده اند وبه
موضوع نسبتی اش خاتمه دهد .

۳- اطفالی که بدون رسيدن دوسيه هاي
شان نظربه امر محکمه به دارالتاديپ اعزام
و در آنجا مدت مدیدی باقي ميماند و دارالتاديپ
راپور هاي متعدد راجع به اصلاح حال شان
به محکمه می رسد محکمه نظربه شدت وخفت
جرم آنها تصميم اتخاذ نمايد که اگر موضوع
جرم قباحت ويانجه خفيفه باشد مدتی راکه
آن هابدا ز التاديپ سپري نموده اند برای شان
مجرابدهد و اگر جرم شان از نوع جنحه شدیده
ويانجا نيت باشد محکمه بدست آوردن دوسيه
هايشان بامراجع مربوط داخل تماس جسدی
گردیده تا از روی اصل دوسيه هايشان سرنوشت
هاتعيين گردد .

۴- خور د سالیکه در هنگام ارتکاب جرم
سن هفت سالگی راتکميل ولی به سن (۹)
سالگی هنوز نرسیده است اعزامش بدارالتاديپ
مجاز نيست مگر در صورتیکه ولی ياوصی يا
اقارب ويا شخص ديگری داشته باشند تا ازوی
سرپرستی درست نمايد .

۵- در صورت عدم اعتنا ورسيدگي درست
والدين ولی ياوصی طفل محکمه صلاحيت اتخاذ
تدابير امنيتي رابراولاي اطفال دارد .

وزارت عدلیه

منبع ارزنده حقوقی مابشمار می‌رود کمک میکند .

۸- در ایجاد و تعامل نظریات حقوقی سهم موثر دارد .

۹- قضات تشویق میشوند تا فیصله‌ها را مستند تر، پرمعنی تر و منسجم‌تر تسوید کنند و مفاهیم رادر قالب اصطلاحات درست حقوقی اداء کنند .

۱۰- فیصله ها وسیله ارزیابی استعداد قضات و قدرت تحلیل شان بوده بدان وسیله اداره قضا میتواند قضات بابصیرت و باکفایت راتشخیص دهد .

۱۱- سیر انکشاف نظام حقوقی مانسبت فقدان هم آهنگی در فیصله های محاکم خیلی بطی بوده برای این منظور ضرور دانسته میشود تا طرقي جستجو شود که هم آهنگی رادر فیصله هاتأمین کند نشر فیصله هادر برآوردن مأمول سهم بسزایی دارد .

ریاست تدقیق و مطالعات عقیده دارد که دلایل متذکره دربالا لافل دلایلی است که نه تنها نشر فیصله هارا مجازمیداند بلکه خیلی ضروری می پندارند بروی دلایل مندرجه این نظریه اجراءات ریاست تدقیق و مطالعات برای فراهم ساختن امکانات نشر فیصله ها ادامه دارد که درآینده به نتیجه نهایی آن متوصل خواهیم گردید .

درساحه تنظیم امور مربوط به ونایسق و

ثبت اسناد :

وئایق شرعی درساحه حقوق مدنی بالخاصه ترتیب و تعاطی اسناد نقش عمده داشته حقوق

۶- همچنان در صورت تکرار جرم به آنکه از اولیای اطفال تعهد و تضمین تحریری هم قیلا گرفته شده باشد محکمه صلاحیت دارد تا اولیای اطفال راتنبه و یابه جریمه نقدی محکوم سازد .

درساحه نشر فیصله های محاکم :

آمریت اداری قضا از طریق ریاست تدقیق و مطالعات نشر فیصله های محاکم را مظر ح بحث قرار داده در نتیجه نشر فیصله هازچند نگاه مفید و پرتأثر شناخته شده و کمیته خلص دلایل رادر این گذارش قرارآتی فهر ست میماید :

۱- نشر فیصله ها عامل موثر برای تکامل موافق قضایی بوده و متکی بروحیه قوانین کشور میباشد .

۲- فیصله ها منبع سرشار مطالعات و تحقیقات حقوقی راتشکیل میدهند و نشر آنان دسترس به آن منبع رامیسر میسازد .

۳- سویه مسلکی قضات راتقویه بخشیده افق نظر اوشان رادر فهم بیشتر قوانین و قواعد فقهی وسیعتر میسازد .

۴- ارتباط حلقه های قضایی کشور را با حقوق وانان و محصلان حقوقی محکمتر میسازد .

۵- نشر فیصله هایك عنصر ضروری در عصری ساختن دستگاه قضایی کشور بوده متضمن اداره بهتر قضاء محسوب میشود .

۶- رشد تریبه حقوقی رادر طبقه عام سریعتر ساخته و پایه های احترام به قضا و عدالت رادرجامعه استوار ترمینماید .

۷- در انکشاف رویه قضایی که امروز بحیث

اسناد شامل اعمار تحویل خانه های مجیز و مدرن دروایات ولوی ولسوالی هابرای حفظ اسناد و تحویلخانه مرکزی اسنادکه ښک کاپی اسناد درآن حفظ گردد .

درساحه بررسی احوال محبوسین :

وزارت عدلیه بامتابعت ازهدایات مقام ریاست جمهوری درروشنی اهداف عالییه و عادلانه ایکه درقیال آن وجود دارد معلوماتی راکه وزارت داخله راجع به لاینحل مانندن دوسیه های نسبتی عده کثیری از محبوسین ولایات کشور به مقام صدارت عظمی ارائه داشته وازآن طریق به اداره عالی لوی خارنوالی توصل ورزیده موضوع راتحت مطالعه قرار داده وجبت غورهمه جانبه به شورایعالی قضا تقدیم کرد درنتیجه چنین تجویز بعمل آمد کمیته مرکب از رئیس تدقیق ومطالعات قضا رئیس تفتش قضایی نایب تحقیق ومراقبت اداره عالی خارنوالی وزارت دا خله تحت ریاست عضو شورایعالی قضا موضوع راتحت مطالعه قرارداد منظور گردآوری حقایق وکسب علیکه موجب تاخیر درانجام رسیدگی بجرایم منسوبه محبوسین مذکور وبالاثر باعثاخلال تأمین عدالت قضایی گردیده است هرچه زودتر موضوع رابه صورت ښک کلی بررسی نموده وتدابیر موثر ومقتضی قانونی را جهت تسریع اجراءات مربوط به تعین قطعی سرنوشت قضائی محبوسان اتخاذ و برای جلوگیری ازظهور چنین وضع درآینده وبه مقصد توحید تقریبی اجراءات قضائی کشور به نحویکه تأمین عدالترا به وجه بهتر میسر

متعاقدان ومکلفیت قانونی آن ها را تنظیم مینماید. چنانچه اسناد مربوط به بیع وشراء تملیک رهن، اجاره، قرارداد، حجت ورسید تقیم، ترکه، ضمانت، وکالت، طلاق، ازدواج وغیره وغیره همه تنظیم کننده روابط حقوقی بین مردم بحساب میرود .

برای تنظیم بهترومجدداین روابط درچوکات نظام قضایی کشور اقدامات موثر صورت گرفته وسعی بعمل آمده است تاامور وثائقی وثبت اسنادمطابق به ضرورتجامعه ومقتضیات عصر انکشاف نموده درترتیب وتنظیم اسناد وثائقی شرعیه اعتماد واطمینان مردم واهل معامله راکسب ومحافظه نماید .

ریاست ثبت اسناد وثائقی اداره عمومی ومרכזی تنظیم امور توثیق رابه عهده داشته ادارات ومحاکمی راکه باجرای آن موظف اند رهنمایی مینماید .

اجراءات عمده این ریاست درسال جاری ذیلا خلاصه میشود :

- ۱- مطالعه استیهادت راجع به محصولات واجراءات مربوط بامور توثیق وارائه جواب به مراجع مربوط آن شامل (۱۵۰۰) موضوع.
- ۲- اخذ ومطالعه راپور های سال تمام وثائقی عموم محاکم وادارات مربوط به آن .
- ۳- رسیدگی به عرایض غایده ثبت وثیقه ازدواج، طلاق ودیگر اسناد مربوط به اشخاص حقیقی وحکمی مطابق احکام قانون ومقررات موضوعه دولت شامل (۱۰۰۰) موضوع .
- ۴- تقدیم پیشنهاد به شورایعالی قضا غایده به توسعه انکشاف امور وثائقی وثبت

سازد اجراءات شود. هیأت بعد از تکمیل مطالعات اعزام هیأت های فرعی را در تمام ولایات کشور ضروری دانسته و به اثر فرمان ریاست جمهوری هیأت های فرعی در تمام ولایات مؤلف شد تا قضایای محبوسین را بررسی نموده حالات و کوائفی را ارزیابی نماید که موجب تأخیر به سرنوشت نهائی متهمین و محبوسین در مراجع عدلی و قضائی شده است هیأت ها مرکب از نمایندگان قضائی و عدلی وزارت عدلیه و صاحب منصبان پولیس قوماندانی عمومی امنیه وزارت داخله به بررسی آغاز این بررسی در مدت حوزه شامل تمام ولایات کشور صورت گرفت در نتیجه چنین واضح گردید که دوسیه يك عده زیاد محبوسین و متهمین لاینحل مانده است هیأت های مختلط مؤلف بودند تا دوسیه ها را در مسیر اجرا قرار دهند و از کسا نیکه عامل تأخیر اجراءات دوسیه ها در مدت قانونی آن شده معلومات نمایند و هم محبوسین را به استیذان مقامات صالحه رهانمایند که موجب قانونی در باقیماندن آنها در محابس وجود نداشته باشد آنچه را هیأت های مختلط اعزام شده در قوس ۱۳۵۲ اجراءات نمودند و تقابقتاً به اطلاع هموطنان رسانیده شده است .

اجراءات عمده آن ها ارزیابی دوسیه های (۴۱۹۰) محبوس و رهائی (۲۱۴) محبوس بود آنچه در اجراءات قبلی قابل یادآور می باشد آنست که یکمده محکومین به اعدام بعد از فیصله نهائی (۲۲) سال در محبس سپری نموده و یکمده دیگر مدتهای مختلف را سپری نموده اند و حکم اعدام بالای آنها تطبیق نشده بود به اثر فرمان

مقام ریاست جمهوری چنین تصمیم اتخاذ شد تا کسانیکه ۲۲ سال حبس را گذرانیده اند مورد عفو قرار گرفته و حکم اعدام محبوسین که کمتر از ۲۰ سال را سپری کرده بودند به حبس به مدتهای مختلف تعدیل شد و اعدام آنها مورد عفو قرار گرفت .

بررسی اول درباره توحید اجراءات قضائی و عدلی بی تأثیر نبوده و از این ارزیابی در بهتر ساختن طریق اجراءات استفاده مثبت بعمل آمده است .

ارزیابی دوم در سال جاری به اثر مفاهمه وزارت های عدلیه و داخله صورت گرفته است چه ارزیابی اول مدتی میگذرد و به اثر نتیجه مثبت که از آن حاصل گردید چنین تصمیم اتخاذ شد تا بار دیگر هیأت های مختلط به تمام ولایات کشور اعزام شوند و با همان طرز العمل قبلی احوال محبوسین را بررسی نمایند بررسی سال جاری از اخیر ماه جوزا آغاز شده و تاکنون دوام دارد. امید است برای بهتر شدن طرز اجراءات اداره های قضائی و عدلی و امنیتی این نوع ارزیابی ها مفید باشد. هیأتیکه بدین منظور به حوزه های مختلف اعزام شده اند راپورهای را در زمینه ارسال داشته اند از مطالعه آن مشکلات عمده اکثر ولایات چنین خلاصه می شود .

- ۱- تأخیر در اجراءات اداری .
- ۲- عدم پابندی اداره قضایه انجام دوسیه ها در مدت قانونی .
- کمیتة های معینه برای رفع مشکلات فوق و همچنان از بین بردن تمام پرابلم های که

مربوط محکمه عالی استیناف و همچنان مرحله نهائی در دیوان حقوق عامه مقام عالی تمیز قابل ارجاع است .

تا آنجا اجرائی تذکر یافت که در داخل صلاحیت و در حدود احکام قوانین و بادر نظر داشت مقتضیات عصر صورت گرفته اکنون بهتر دانسته میشود تاسمه ای از آنچه که اجرای آن عنقریب مدنظر است بطور مثال خاطر نشان گردد .

۱- پروژه تجدید قطعیت فیصله های محاکم:

جهت فراهم آوری تسهیلات در طرز اجرائات محاکم و جلوگیری از تراکم کار و سرگردانی اصحاب دعوی پروژه تجدید صلاحیت های محاکم اعم از حقوقی و جزائی تحت غور و مطالعه قرار دارد این پروژه در روشنی تجارب کشور های دیگر که با شرایط محیطی ماسازگار باشد تحت بررسی قرار خواهد یافت تادر اثر آن از یک طرف جلوتر اکم دوسیه ها در محاکم بالا گرفته شده بتواند و از سوی دیگر قضایا از نگاه کمیته و ماهیت در یکی از محاکم دو گانه تحت آتی قطعیت حاصل نموده و تنها قضایای مهم و قابل استیناف به محاکم فوقانی راجع شود چنانچه کمیته با صلاحیت تحت ریاست رئیس تدقیق و مطالعات اداره عالی قضای وزارت عدلیه موضوع را قبلا در روشنی اساسات علمی و عملی مطالعه و جهت طی مراحل قانونی به شورای عالی قضا تقدیم شده است .

و عندالموقع به اطلاع عامه رسانیده خواهد شد .

درین زمینه عاید حال است با مراجع و مقامات ذیصلاح تماس حاصل نموده برای رسیدن به نتیجه اجرائات آن ادامه دارد .

بمنظور تنظیم بهتر در اجرائات نتایج کار هیات ها مورر مطالعه اداره احصائیه قضا قرار دارد تا در مطالعات طرز رسیدگی قضائی از آن استفاده مطلوب شده بتواند .

در ساحه تاسیس محکمه اختصاصی حسابی:

یک نظر اجمالی بر اجرائات محاکم ایسن واقعیت را خاطر نشان میکند که در گذشته یک تعداد زیاد دوسیه ها را قضایائی تشکیل میداد که نشان دهنده منازعات بین فرد و اداره بوده و طرف معامله تنها با اظهار (به حساب قناعت ندارم) برای مدتی خود را از پرداخت حقوق ثابت کناره میساخت .

ایسن موضوع دولت جمهوری - بالخاصه ارکان های عدلی و قضائی را ملتفت ساخته و سبب آن شد تا در موضوع مذکور غور و مطالعه عمه جانبه بعمل آید. بهمین منظور کمیته ای متشکل از نمایندگان قضا، خاړنوالی و تفتیش دیوان محاسبات صدارت عظمی تعیین گردید تا در مورد باقیات تصامیم لازمه اتخاذ و در مرحله تطبیق قرار بدهند .

بناء اداره عالی قضا بمنظور حل و فصل هر چه زودتر و بهتر اینگونه قضایا و بادر نظر داشت مفکوره احیا و محافظه دارائی عامه محکمه اختصاصی امور حسابی را در حدود صلاحیت قانونی به مرحله ابتدائیه تشکیل - تاسیس و تصویب نمود .

مرحله مراغوی اینگونه قضایا در دیوان

پروژه غوربر تشکیل دایمی محکمه اختصاصی گدامهای دولتی :

محکمه اختصاصی گدامهای دولتی که قبلاً برای انجام یک سلسله و طایف جهت حل و فصل قضایای خاص تاسیس گردیده بود پس از انجام امور مفوضه پیشنهادی تقدیم و در مورد ادامه کار مذکور خواهان هدایت گردید .

آمریت عمومی اداری قضا از طریق ریاست تدقیق و مطالعات کمیته ای را تعیین نمود تا چگونگی موضوع را بادر نظر داشت سوابق درروشنی ارزش های نظام نوین و مترقی جمهوری تحت مطالعه عمیق قرار دهد .

کمیته مذکور بعد از مطالعات همه جانبه باین نتیجه رسید که بمنظور جلوگیری از تراکم کار و سرگردانی اصحاب دعوی محکمه اختصاصی مذکور برای رسیدگی بر موضوعات گدام ها از قبیل مواد ارتزاقی و حیوانات و دیگر اشیای که در مغازه ها و هنگرهای مرکز ذخیره گردیده ضروری است .

لذا موضوع تشکیل دایمی محکمه اختصاصی گدام های دولتی روی دست بوده تحت غور قرار دارد نتیجه آن عنقریب معلوم و به مراجع مربوط ابلاغ خواهد شد .

در ساحه تنظیم امور اداری و حسابی مربوط قضاء :

اداره عالی قضا از طریق ریاست اداری خویش که شامل ادارات محاسبه بودجه خدمات و تعمیرات است به اجراءات ذیل پرداخته است .

۱- تطبیق بودجه عادی و انکشافی سال ۱۳۵۴ به تفکیک فصل و باب مربوط آن و ارسال

تخصیصات ربع وار به ریاست های محاکم مطابق بودجه منظور شده و بروی استحقاق بودجی .

۲- ترتیب بودجه عادی و انکشافی سال ۱۳۵۵ اداره عالی قضا بر طبق نیازمندی واقعی بادر نظر داشت صرفه و محدودیت های مالی دولت .

۳- تعیین کمیته مربوط اتخاذ تدابیر جهت ترتیب پلان ۷ ساله امور قضایه اساس راپور و نظریات مرتبه ریاست تدقیق و مطالعات قضا که از طریق ریاست اداری وزارت های پلان و مالی ارسال شده است .

۴- اخذ راپورهای مصرف از ریاست های محاکم و تطبیق با سرجمع بودجه منظور شده آنها و کنترول دارائی از حیث فاضل و باقی بادر نظر داشت معقولیت حواجی .

۵- محاسبه باقیات و ترتیب لست باقیات و ارجاع ادارات مربوط و اتخاذ تدابیر جهت حصول باقیات دولت .

۶- تکمیل کار ساختمانی شش باب تعمیر رهایش و یک باب تعمیر دفتر ریاست محکمه برای ولایات و ولسوالی و انجام ۲۰ فیصد کار ساختمان تعمیرات باقیمانده رهایش و دفتر محاکم در سال جاری که امید است در فرصت کوتاهی همه تعمیرات کارآمد به پایه اكمال رسیده و مورد استفاده قرار گیرد .

در ساحه تنظیم امور پرسونل :

درین ساحه از طریق ریاست ذاتیه قضا یک سلسله اجراءات بعمل آمده که شمه آن قرار ذیل است .

د افغانستان کالني

- ۱- اجرای ترفیع رتبه و ترفیع معاش ۳۵۶ نفر قضات و مامورین اداری .
- ۲- اعطای کارت تقاعد نسبت به سر رسیدن میعاد خدمت ۲۶ نفر قضات، مامورین و همچنین ترتیب پنجاه قطعه کارت تقاعد منسوبین اداره عالی قضا غرض اجرای حقوق تقاعد شان .
- ۳- رسیدگی در قسمت عرایض تبدیلی (۵۰۰) نفر قضات و مامورین که از آن جمله
- در تبدیلی ۱۶۲ نفر قضات و ۲۱۸ نفر محریرین اقدام قانونی صورت گرفته و از متباقی آن هانسیب عدم تکمیل میعاد مقرر قانونی و یا طبق لزوم دپو پالیسی اداره معذرت خواسته شده است .
- ۴- وضع و ترتیب دفاتر اندراج طبق میتود های جدید برای عموم مستخدمین اداره عالی قضا .

اجراآت کدر عدلی وزارت عدلیه

- کدر عدلی وزارت عدلیه از اداره لوی خانونوالی
 که در راس آن وزیر عدلیه قرار دارد و سایر
 اداراتی مسلکی از قبیل ریاست قنین، ریاست
 قضایای حکومت، ریاست اداری، مدیریت
 عمومی قلم مخصوص، مدیریت عمومی حقوق و
 مدیریت ارتباط خارجه متشکل می باشد
 اداره عالی خانونوالی شامل نیابت های ذیل
 میباشد :
- نیابت تحقیق و عرایض، نیابت تعقیب قضایی
 نیابت تعقیب جرایم پولیس، نیابت تحقیق
 و مراقبت و نیابت تعقیب قضات .
- ۱- نیابت تدقیق و عرایض :**
 وظیفه این نیابت رسیدگی به شکایات از
 اعمال مامورین ضبط قضایی و جستجوی طرق
 بهتر رشد و انکشاف علمی و عملی اداره عالی
 خانونوالی میباشد .
- تدقیق دوسیه های متهمین تصمیم بر قرار
 هیات تدقیق تهیه جواب به استیضاهات ادارات
 منسوبه خانونوالی ، اجرای فوریه های رهایی
 مشروط محبوسین اطلاع احکام و متحد المال
 های اداره عالی خانونوالی تهیه لست اهل
 خبره ازوظایف این نیابت میباشد ، همچنان
 پیش نهاد و منظوری تحقیق موضوعات غامض
 توسط قاضی تحقیق و انصراف از تعقیب عدلی
 و اقامه قرار بر تمام دوسه های که قبل از
 بدور حکم محکمه جهت تصمیم نهایی محول
 این اداره می گردد ازوظایف عمده این نیابت
- راتشکیل میدهد :
- قتل ۴۲۵ جلد
 جرح و لث و کوب ۳۳۳ جلد
 سرقت ۴۰۴ جلد
 جرایم اخلاقی ۱۵۱ جلد
 متفرقه ۱۳۸۴ جلد
 موضوعاتی که تدقیق شده ۱۴۳۱ جلد
 موضوعاتی که هدایت داده شد ۱۲۶۶ جلد
 دوسیه های تحت دوران ۷۴ جلد
 میزان کل ۲۶۹۷ جلد
 عرایضیکه احکام داده شد ۲۶۶۰ قطعه
 عرایضیکه از طریق قلم مخصوص از سلسله
 صدارت عظمی و دفتر جمهوری واصل و احکام
 داده شده ۳۴۲ قطعه
 مکاتیب وارده و صادره ۱۲۶۰۰ قطعه
- ۲- نیابت تعقیب قضات :**
 نیابت تعقیب قضات وظایف آتی را بدوش
 دارد :
- تدقیق دوسیه های وارده و ارائه قرار
 نهائی بتعقیب عدلی و با عدم لزوم آن به لوی
 خانونوال یا مرستیال .
- اقامه دعوی به پیشگاه محکمه عالی قضات .
 - مراقبت تطبیق فیصله های وارده از
 محکمه عالی قضات .
- الف - دوسیه های مربوط جرایم قضات :**
 ۱- مجموع دوسیه های واصله (۱۳) جلد .
 ۲- تعداد دوسیه هائیکه تحت فیصله آمده

۱- منجمله دوسیه های واصله که بعد از تدقیق و ترتیب دعوی محول محکمه اختصاصی پولیس گردیده ۵۶۱ دوسیه .

۲- دوسیه هائیکه مراتب تدقیق را طی واستیذان محاکمه شان از قوماندانی عمومی امنیت خواسته شد ۲۸ دوسیه .

۳- دوسیه هائیکه به نسبت اکمال نواقص واپس بمرجع مربوط مسترد گردیده ۱۰۷ دوسیه .

۴- دوسیه هائیکه حدوث واقعه جرم که قبل از تاسیس خانونوالی پولیس بوده مسترد شده ۳۴ دوسیه .

۵- دوسیه هائیکه تحت غور و اجراء تدقیقی میباشد ۶۸ دوسیه

دوسیه هائیکه از ریاست محکمه فیصله گردیده ۲۲۳ دوسیه .

از آنجمله دوسیه هائیکه غرض فیصله نهایی بعد از یک سلسله اجراء به خانونوالی نهایی فرستاده شده است ۱۱۷ دوسیه .

باقی دوسیه هائیکه در ریاست محکمه اختصاصی پولیس قرار دارد ۳۳۸ دوسیه .

دوسیه هائیکه بعد از قناعت مقام عالی لوی خانونوالی غرض تطبیق حکم فیصله اطلاع شده است ۱۰۶ دوسیه .

۴- نیابت تحقیق و مراقبت :

این نیابت وظایف آتی را به عهده دارد :

- ۱- تنظیم دفاتر واقعات جنائی .
- ۲- ترتیب احصائیه و تهیه گراف سالانه جرایم .
- ۳- نظارت تطبیق فیصله های قصی . نهایی محاکم .

و جهت تطبیق حکم صادره بمرجع آن ارسال گردیده (۱۱) جلد .

۳- دوسیه هائیکه تحت اجراءات خانونوالی محکمه عالی قضات قرارداد (۲) جلد .

ب- دوسیه های مربوط جرگه اصلاحی :

۱- مجموع دوسیه های وارده (۱۸) جلد .

۲- مجموع دوسیه هائیکه تحت فیصله آمده (۱۴) جلد .

۳- دوسیه هائیکه تحت دوران جرگه اصلاحی میباشد (۴) جلد .

ج- دوسیه های تدقیقی :

۱- تعداد دوسیه هائیکه بعد از تدقیق بمرجع آن اعاده شده (۱۲) جلد .

۳- نیابت تعقیب جرایم پولیس :

وظایف این اداره روی لایحه که از مقام لوی خانونوالی بعد گذارش از شورای عالی قضا رسیده تعقیب عدلی قضایای پولیس در محاکم پولیس تدقیق دوسیه های وارده از پولیس حفظ اوراق تنظیم شده در صورت عدم وجود جرم، قناعت وعدم قناعت بر فیصله صادره از محکمه ابتدائیه اختصاصی پولیس می باشد .

اجمال راپور اجراءات و فعالیت از اول حمل ۵۴ -الی ۱۵ برج حوت مربوط خانونوالی ابتدائیه اختصاصی پولیس قرار آتی است :

الف - دوسیه های ولایات کشور که از طریق قوماندانی امنیت و خانونوالی های ولایات کشور به نیابت تعقیب جرایم پولیس از اول حمل ۵۴ الی ۱۵ حوت ۵۴ واصل گردیده به تعداد ۸۰۸ دوسیه .

۴- جمع آوری اطلاعات رسمی وسوابق مجازات ومکافات های مربوط خارنوالان و مساعدین مرکز ولایات .

۵- مراقبت قانونی فیصله هاوارائه نظر راجع بدوسیه هائیکه بعداز صدور فیصله محاکم ابتدائیه محل جهت تصمیم نهایی و کنترل به اداره عالی خارنوالی ارجاع میشود .
۶- نظارت برسر اجراءات مربوط جرایم اتباع خارجی .

اجراآتیکه درمورد وظایف فوق بعمل آمده:
۱- به تعداد (۲۸) جلد دفتر واقعات بنام هرولایت طور جداگانه ترتیب وراپور واقعات که بسلسله آمریت عمومی جنایی مواصلت می نماید تاکنون اتمام ولایات (۲۷۹۱) واقعه ثبت دفتر گردیده ویومیه به ملاحظه راپور مذکور به هرولایت طور جداگانه مکتوباموضوع ارقام ومجددا تعقیب گردیده ونتیجه نهایی فیصله وارسال دوسیه مطالبه وآنچه مواصلت می نماید بدفتر واقعات معامله می گسردد ودرین اواخر طور متحدالمال بتمام خارنوالی هارقام ویک راپور مفصل مطالبه گردیده که برراپور مذکور صورت فیصله محاکم ابتدائیه مرافعه تمیز وتعیین جزامتهم راشامل نمایند البته به اصول آن راپوربدفترتطبیق واجراءات بعمل می آید .

۲- دراخیرسال جاری گراف سالانه جرایم برویت دفتر واقعات وراپوریکه از ولایات مطالبه گردیده ترتیب وبمقام محترم وزات تقدیم میشود .

۳- درمورد نظارت وتطبیق فیصله های

قطعی ونهایی محاکم تاکنون ازقسم دوممراقبت به تعداد (۶۶۲۱) قطعه مکتوب بمراجع مربوط صادر گردیده تاازتطبیق حکم اطمینان بدهند آنچه مواصلت می نماید ضم دوسیه گردیده حفظ وآنچه که اطلاع نمی رسید تعقیبات جریان دارد .

۴- تاکنون به تعداد (۸۰۰) قطعه فورمه شخصیت ازخارنوالان ومساعدین آن به اثر مطالبه وتعقیبات مواصلت کرده است وآنچه که واصل نگردیده تعقیبات ماجریان دارد به فورمه های واصل شده اطلاعات که در مورد تخلفات مامورین مربوط ویا به مکافاتیکه مامورین نایل میشوند جمع آوری گردیده موضوع آن به فورمه مرتبه داخل گردیده است .

۵- به تعداد (۱۸۹۴) دوسیه از مراجع مربوط که فیصله محکمه ابتدائیه رادربرگرفته تاکنون واصل وبه هردوسیه غور وتعمیق به عمل آمده من جمله (۱۸۳۴) دوسیه بعد از تصمیم مرجع آن رسماً اطلاع به تطبیق تصمیم مکلف گردیدند نتیجه نهایی ازدوسیه های مورد بحث که مواصلت نموده ضم سوابق است وبه تعداد (۵۰) جلد دوسیه من جمله تحت دوران میباشند البته بعداز اتخاذتصمیم قانونی بمراجع آن ارسال می گردد نمبر مکاتیب واجراءات که ازقسم اول به عمل آمده به تعداد (۲۹۸۳) مکتوب گردیده است .
۶- به تعداد (۱۹) واقعه ترافیکی وقاچاق وغیره درمورد اتباع خارجی تاکنون بوقوع پیوسته که همه شان بدفتر واقعات مربوط

اجرا ميکړد بابرقراري رژيم جمهوريست
 څارنوالی اختصاصي گدامهای دولتي درسال
 ۱۳۵۲ عوض څارنوالی جرايم مطبوعاتي به
 صورت موقت عرض اندام کړد ازسرجمع سال
 ۱۳۵۳ بصورت انتقالي ماند واخير از شروع
 سال ۱۳۵۴ بصورت اساسي ودایمي نظربه
 ضرورت وجه آن به فعالیت خود ادامه میدهد
 که وظیفه آن نظربه تصاويب قبلي وتصويب
 آخري یعنی شروع سال ۱۳۵۵ که از طرف
 شوراي عالی قضا فیصله شده عبارت است از
 تعقيب عدلی قضایای جرمی ناشی از گدامهای
 مرکزی دولتي که شامل مواد ارتزاقی به
 صورت عام بشمول شکرمی باشد که تعقيب
 عدلی آن به محکمه اختصاصي گدامهای دولتي
 در مرکز صورت ميگيرد البته قضایای مربوط
 بگدام وذخاير دولتي ولایاتي در محاکم امنیت
 عامه ولایات مربوطه شان تثبیت ميگردد .
 اجراءات څارنوالی اختصاصي گدام هادر سال
 ۵۴ در برابر ۴۷ فقره که شامل ۷۹ جلد دوسيه
 می باشد حسب ذیل است :

الف - فقره که شامل ۱۶ جلد دوسيه است
 وازمراجع رسیده بود بعد اقامه دعوی نریاست
 محکمه اختصاصي گدام های دولتي غرض
 فیصله فرستاده شده .

ب- فقره که شامل (۱۱) جلد دوسيه است
 وازمراجع مختلف رسیده بود بشمول دوسيه
 های فیصله شده محکمه گدامهای بعد تصميم
 به څارنوالی استیناف غرض تعقيب به محکمه
 استیناف فرستاده شده است .

قید و آنچه که فیصله نهایی را در بر گرفته به
 مقابل آن معامله و آنچه که از فیصله اطلاعی
 نرسیده تحت تعقيب میباشد .
 مکاتیبیکه در مورد تعقيب شده به تعداد
 (۱۵۰) قطعه میرسد .

۵- نیابت تعقيب قضایي :

وظایف نیابت تعقيب قضایي قرار آتی
 میباشد :

۱- از تعقيب اقامه دعوی جزایي در محاکم
 ابتدائیه اختصاصي مامورین، گدامها ارائه
 اعتراض و اقامه دعوی مبنی بر استیناف طلبی
 بر حکم دیوان امنیت عامه ریاست محاکم
 ولایات در محکمه استیناف عالی مرکز، نمایندگی
 از قسمت حق الله در موضوعات جزایي در
 پیشگاه محکمه عالی تمیز، نیابت تعقيب قضایي
 متشکل است از څارنوالی ابتدائیه اختصاصي
 جرايم مامورین مرکز څارنوالی ابتدائیه
 اختصاصي گدامهای مرکز، څارنوالی استیناف
 مرکز و څارنوالی تمیز که در راس همه یکنفر
 نایب قرار دارد .

در ظرف سال گذشته (۶۱) دوسيه مربوط
 به قضاات محاکم مختلف کشور مربوط ایس
 نیابت را فیصله و به مراجع مربوطه تقدیم نمود،
 همچنین در حل و فصل نه دوسيه اصلاحی
 شرکت و به ۱۲ جلد دوسيه نظر تدقیقی
 ارائه نموده است .

څارنوال گدامها :

این اداره در سال ۱۳۵۰ بمنظور فیصله
 اختلاس گدام های ننگرها تاسیس گردید
 این وظیفه را قبلا څارنوالی ابتدائیه مامورین

ج- فقره که شامل (۳۸) جلد دوسیه است و از مراجع مختلف رسیده به مراجع مربوطه غرض حل نواقص یا مرکه قضایی محکمه و یا نسبت عدم صلاحیت به خائنوالی های ولایات مربوطه اش ارسال شده که به جمله (۳) فقره بعد از قطعیت حکم غرض تطبیق و ختم دوسیه به مراجع اولی ارسال شده است .

د - فقره که شامل (۸) جلد دوسیه است و از مراجع مختلف رسیده و د تحت اجراء قرار دارد .

ه - فقره که شامل (۶) جلد دوسیه است تحت تدقیق بود پس از ابراز نظر تدقیقی به خائنوالی پولیس و یا ولایت مربوط آن غرض تعقیب عدلی فرستاده شده است .

و- جمله ۴۷ فقره که شامل (۷۹) جلد دوسیه است به پنج کتگوری اجراء لازم صورت گرفته است .

۷- ریاست قضایای حکومت :

ریاست قضایای حکومت در سال ۱۳۴۳ در چوکات وزارت عدلیه با اساس قانون شماره (۱) تاریخی ۲۸ قوس سال مذکور تاسیس و شروع بکار نموده است این ریاست بحیث مدعی العموم

حقوقی دولت از حقوق عامه و دولت در مقابل اشخاصیکه علیه دوایر ، موسسات و تصدیهای دولتی دعوی اقامه مینماید و یا منازعات و اختلافات ناشی ازین موارد میباشد در محاکم مربوطه دفاع مینماید بر علاوه این اداره صلاحیت دارد تادر موضوعاتیکه مدعیان آنها کمتر از ده هزار افغانی باشند و ایجاب و دوران دعوی را در محکمه ننماید از طریق مصالحه به حل

و فصل آن بپردازد .

وظایف ریاست قضایای حکومت با اساس قانون شماره (۱) و ضمیمه (شماره ۲) و تعلیماتنامه به سه قسم تقسیم شده است .

الف - وظایف مسلکی .

ب- وظایف اداری .

ج- مدیریت وکلای مدافع .

الف - وظایف مسلکی :

ریاست قضایای حکومت غرض دفاع از حقوق دولت در پیشگاه محاکم یکنعداد اعضای مسلکی دارد که اعضای مذکوره سه کمیته جداگانه (کمیته املاکی، کمیته تجارتي، کمیته مالی و حقوقی) تقسیم گردیده اند دوسیه هائیکه از مراجع مختلف دولتی باین ریاست ارسال میگردد نظربه نوعیت دوسیه بیکی از کمیته های موجوده سپرده شده و کمیته مربوطه بعد از تدقیق و مطالعه در صورتیکه حقوق دولت را

برویت اسناد ارسالی بالای اشخاص ثابت و آنرا قابل دوران محاکموی ندانند اسناد دوسیه متذکره را طی پیشنهاد به محکمه مربوطه تقدیم و طبق جزء (ب) فقره (۳) ماده «۴» قانون تشکیلات و صلاحیت قضا یی دولت جمهوری افغانستان طالب حکم قطعی مبنی بر تحصیل حقوق دولت از محکمه می گردد. اما در صورتیکه کدام اختلاف و منازعه موجود باشد از اثر مطالبه محکمه دوسیه های مربوطه اشخاص از دوایر ذیعلاقه دولت مطالبه و بعد از ملاحظه و مطالعه آن در صورتیکه ریاست قضایا اسناد ارسالی اداره مربوطه را غرض مدافعه از حقوق دولت

جلد دوسیه بمحکمه عالی تمیز جهت فیصله محول گردیده است که تعداد مجموعی دوسیه های محوله شده محاکم به (۵۲) جلد رسید متبای آن (۱۱۵) جلد بعد از هدایات لازمه به مراجع مربوطه آن جهت غورقانونی سپرده شده همچنان ازجمله (۵۲) جلد دوسیه حاله شده کی محاکم از طرف محکمه تمیز فیصله شده و قطعیت پیدا کرده که جهت تطبیق قانونی بمراجع مربوط آن نیز ارسال گردیده است .

وهم باید متذکرشد که عایدات مجموعی مدیریت مدافع وکلای ریاست قضایا در هذ ۱ سنه بالغ (۱۳۰۶۶۰) افغانی میگردد که مطابق هدایت ماده (۸) قانون تنظیم وکلای مدافع پول مذکور از مدارک جواز وکالت بدست آمده و تحویل خزانه دولت گردیده است .

۸- ریاست امور تقنین :

وظایف این ریاست در چوکات قانون اداره فتوی و تقنین بصورت مفصل و مشخص تنظیم گردیده و وظایف و مسئولیت های که بدوش این ریاست گذاشته شده بیشتر از آنکه جنبه اجراییوی داشته باشد جنبه تحقیقی و علمی دارد اداره مذکور روابط حقوقی دولت رادر ساحه ملی و بین المللی از نظر قانونیت آن ارزیابی میکند و مشوره های لازم قانونی رادر مواقع ضرورت به ادارات حکومتی ارائه میکند و مسوده های قوانین و اساسنامه ها و مقررات را تسوید و تدقیق مینماید . و از شروع سال ۱۳۵۴ تا

کافی نداند آنرا ناسناد ماده (۶) تعلیماتنامه ریاست قضایا مسترد نموده و طالب اسناد و دلایل کافی میگردد دوسیه را بمحکمه ارسال و از حقوق دولت در پیشگاه محکمه دفاع مینماید . موضوعاتی که به کمیته املاکی رویت داده میشود عموما منازعاتی میباشد که اشخاص علیه املاک دولتی و اجاره های حاصلات آن ادعا میداشته باشد .

در کمیته تجارتی منازعاتی که ناشی از قرارداد های معاملات تجارتی بین دوایر دولتی و اشخاص عرض اندام مینمایند مورد غور و رسیدگی قرار میگیرد .

کمیته مالی و حقوقی موضوعات بنساروالی ها باقیات دولت بالای اشخاص و یک سنسله موضوعات دیگر ازین قبیل را بررسی مینماید :

ب - وظایف اداری :

مدیریت اداری قضایای حکومت ارتباطات این ریاست بمراجع مربوطه و محاکم تنظیم مینماید . ریاست قضایا در راس خود دو مدیریت یعنی مدیریت اداری و مدیریت وکلای مدافع داشته و ضمنا سه کمیته که متشکل از کمیته املاکی، تجارتی، مالی و حقوقی میباشد هر کدام در حصار موضوعات مربوط آن رسیدگی قانونی مینمایند .

روی این اصل در سال ۵۴ تعداد (۱۶۹) جلد دوسیه موضوعات مختلف به ریاست قضایا واصل و از آنجمله تعداد (۳۱) جلد دوسیه بمحکمه حقوق عامه استیناف مرکزی و تعداد (۶) جلد بمحکمه تجارتی و تعداد (۱) جلد بمحکمه ولایت کابل و اخیرا تعداد (۱۴)

اخیر برج حوت سال مذکور مسوده های قوانین و اساسنامه ها لوایح و مقررات که تدقیق و بعدا غرض مراحل قانونی بمراجعه مربوط ارسال گردیده به تعداد (۶۰) مسوده میباشد . هشت مسوده تحت تدقیق قرار دارد همانا (۲۲۵۵) مشوره پرسش های ادارات دولتی در سال ۱۳۵۴ اجرا شده است. باید متذکر شد قوانین مقررات و اساسنامه هائیکه در طی مدت مذکور درجریده رسمی نشر شده جمعا (۲۲) پروژه میرسد . پروژه کورجاء بعد از تدقیق غرض طی مراحل بمقامات ذیصلاح تقدیم گردیده و پروژه کودمدنی نیز که در حدود (۲۵۰۰) ماره میباشد تحت مطالعه و تدقیق قرار دارد که عنقریب پروژه مذکور آماده و غرض طی مراحل به حکومت تقدیم می گردد .

وزارت مالیه

وکنترول و تصرف در مصارف دولتی، بهبودی قابل ملاحظه در وضع بودجه بیلانس تادیات تدارک وجوه مصارف عادی و فینانسمان پروژه های انکشافی که در واقع زیربنای اقتصاد ملی محسوب میشود آماده و میسر گردید .

اینک اجمالی از اجراءات ارگانهای مالی، پولی و بانکی حسب آتی توضیح میگردد :

باتوجه با ارشاد قیمتدار زعیم ملی شباغلی رئیس دولت و صدراعظم (دولت جمهوری افغانستان سیستم مالیاتی کشور را بر اساس رجعان دادن مالیات مستقیم بر غیر مستقیم اصلاح خواهد کرد) میزان عواید حاصله دولت از مدارک مالیات مستقیم قوس صعودی را تعقیب نموده چنانچه سهم مالیات مستقیم در مجموع عواید دولت از منابع داخلی که در سال ۹۰-۹۱ فیصد بوده و در سال ۱۳۵۴ به ۱۴ فیصد تقرب نموده است و هم چگونگی تحول در مورد تزیاید و تناقص عواید منابع متنوع مالیات مستقیم و غیر مستقیم همواره تحت نظارت و مراقبت مقتضی بوده است تا آنکه سرجمع عواید دولت در پرتو سستم اصلاح شده مالیاتی و با در نظر داشت تحفظ حقوق عامه کسودیفیست بودجه را از بین برده، حتی تعادل و توازن بودجی را استقرار بخشیده است .

حساب قطعی عواید سال ۵۳ قبل از موعد معینه آن بتاريخ اول اسد ۵۴ بایک از دیار (۲۹۶۶) فیصد نظربه حساب قطعی سال ۵۲

به پیروی از ارشادات قیمتدار رهبر ملی ما و بر اساس اهداف پالیسی های عالی اقتصادی و مالی دولت جمهوری افغانستان وزارت مالیه منحیت ارگان تنظیم کننده مسایل و سکتورهای مالی درجهت تزیید عواید دولت بمنظور جبران مصارف بودجی در راه رشد و انکشاف اقتصادی، اجتماعی و بالائرتقای سطح زندگی اکثریت مردم مادرچوگات یک سیستم اقتصاد مترقی و رهنمایی شده، از آغاز دوره شکوهمند جمهوری یک سلسله اصلاحات و ریفورمهای مبتنی بر پرنسیپهای علمی و عملی را طرح و تطبیق نموده است که خوشبختانه اکنون پدیده ها و ثمرات مبارز آن در همه ساحات مالی خصوصا در مورد انتظام امور پولی و منابع مالی، اصلاح طرز تحصیل عواید و خدمات بانکی به وضوح درک و ملاحظه میشود

بعباره دیگر، بناسی از روحیه استراتژی اقتصادی مطروحه دولت جمهوری بغرض تسریع آهنگ رشد اقتصادی کشور توجه مزید بعمل آمد تا عوامل و فکتور های لازم و موثر آن از قبیل انکشاف سرمایه ملی بوسیله تشویق انگیزه سرمایه گذاریهای خصوصی و جلب پس انداز و امانات در بانکها و تقویت اندازه سیالیت بانکی تنظیم بهتر عرضه پولی بغرض رفع اثرات انفلاسیون عملی شده و علاوتا با تحصیل و استفاده معقول عواید

ترتیب گردیده است پلان هفت ساله عواید بمنظور ارزیابی امکانات عواید حاصله از منابع داخلی طی سنوات ۱۳۵۵-الی ختم ۱۳۶۱ با تذکر فصول و تشریح دلایل پیشبینی شده ترتیب و بمراجع مربوط سپرده شده است .
بغرض تطبیق درست مواد قانون مالیات بر عایدات، تعلیماتنامه مربوط و طرز العملهای مالیاتی منظمه بروفق پرنسیپهای عدا لست اجتماعی و حفظ حقوق عواید دولت و فراهم آوری تسهیلات بموادیان مالیه اجراءات دوا و یروشعب مالیاتی راجع به نحوه تحصیل مالیات اشخاص انفرادی اصناف و شرکتهای و مطالعه و هدایات مقتضی صادر گردیده است . علاوه هیأتهای بررسی عواید که همه آنها کورسهای حسابرسی را تعقیب نموده اند بیک سلسله اقدامات جدی و عملی دست زده و جهت بررسی حسابات و معاملات تجارتی موسسات و شرکتهای داخلی و خارجی و کمپنی های تعیین و موظف گردیده که در اثر بررسی امور حسابی تجارتی مالیاتی و بیلانس های فعالیت موسسات و کمپنی هاییکه اکثرا از سالیان متمادی و ارسى حسابی نشده بودند در طی سال ۵۴ جمعا مبلغ ۵۹۶۶۳۲۳۵-افغانی ب واردات دولت تحویل شده است .

علاو تا با تطبیق قانون مالیه مواد استهلاکی و در اثر و ارسى حسابی هیأت های مؤلف از یکتعداد فابریکه های تولیدی در جریان سال ۵۴ تقریبا ۳۲ میلیون افغانی بحساب عواید دولت انتقال گردیده که باین اساس اضافه از ۹۱ میلیون افغانی مجموعا با اثر اجراءات هیأت

بررسی عواید و هیأت مالیه مواد استهلاکی توسط موسسات و شرکتهای مربوطه در سال ۱۳۵۴ بعواید دولت افزود گردیده است . صورت مقایسه سر جمع عواید داخلی سال ۱۳۵۴ به تناسب سال ۱۳۵۳ :

الف : عواید منابع داخلی در سال ۵۴ ب تناسب سال ۱۳۵۳ - ۴۷۰۰۷ فیصد تزئید
ب: مجموع دولت بشمول قرضه داخلی و قرضه و کمکهای خارجی استهلاکی در سال ۵۴ ب تناسب سال ۱۳۵۳ - ۳۸۴۶ فیصد تزئید.
ج: مجموع عواید دولت بشمول قرضه داخلی و قرضه کمکهای خارجی استهلاکی و پروژوی در سال ۵۴ ب تناسب سال ۱۳۵۳ - ۵۶۴۶ فیصد تزئید .

د : سهم مالیات مستقیم در مجموع عواید منابع داخلی سال ۵۴ به تناسب سال ۱۳۵۳ ۱۴ فیصد میباشد .

در سال ۵۴ با اساس پیشنهاد وزارت مالیه و تصویب مجلس عالی وزراء و منظوری ب ناغلی رئیس دولت و صدراعظم بمنظور و رفاهیت عامه که یکی از اهداف دولت جمهوری افغانستان میباشد باقیات واردات سنوات ماضی قبل از سال ۱۳۰۰-الی اخیر سال ۱۳۳۵ شامل ۲۸۰۰۰۰ نفر که با قیداری یکنفر الی بیست هزار افغانی تجاوز نه نماید مورد عفو رهبر ملی مقرر گرفت .

همچنان بغرض تدریس و رهنمایی مامورین دوا یر مالیاتی و بمنظور تشخیص و تحصیل درست عواید دولت و تسهیلات در امر تادیه مالیه و متحدالشکل ساختن اجراءات عمو م

مستوفیهای ولایات کشور تدویر يك سلسله کورسهای طویل المدت وقصیرالمدت آموزش موادقانون وتعلیماتنامه مالیات بر عایدات و تعلیماتنامه بررسی عواید مطابق پروگرامهای مجوزہ اداره تعلیم وتربیه ازآغاز سال ۵۴-الی ۲۷ حوت ۵۴ طی دوازده کورس برای مامورین ۲۶ مستوفیت وولسوالیهای مربوطه آن در شش حوزه مرکزی ولایات بلخ ، هرات، کابل کندهار، ننگرهار وکنڈز جریان داشت که در حدود ۴۰۳ نفر مامورین مالیاتی درمرکز و محال بمقاصد فوق تربیه شده اند . وهم بغرض ایجاد تسهیلات بیشتر درامور یومیہ حسابی ومالی مستوفیتهای مرکز ولایات بتناسب عواید وحجم کارشان حین تدویر کورسها وختم آن بتعداد ۴۵ پایه ماشینهای حساب دستی نوع ان . سی . آر بدسترس مستوفیت هاگذاشته شده است که یقیناباعت سهولت مزید امور یومیہ گردیده است .

احصائیه مالیه دهان از منابع بداخل ۱۴ کتکوری ازقبیل احصائیه اراضی بحریب آسیابها، پایکوب ، جهازتیل کشی، عرادهجات اصناف خارج بیست کتکوری، اصناف داخل بیستکتکوریہ سینماها، تیاترہا، تجارتانفرادی شرکتہای تجارتی داخلی وخارجی شرکتہای ساختمانی، ترانسپورت تصدیہای دولتی و اشتراکی موسساتیکہ دورہ معافیت مالیه راطی نموده وموسساتیکہ دورہ مذکورراطی ننمودهاند جمع آوری ترتیب وتوحید گردیدهاند . این عملیہ سنجش ، پیشبینی وتحصیل عواید را درآینده سهل ترودقیقتر ساخته ودراہ طرح

پلانیهای مالی ممد وموثر واقع خواهد گردید. درنظر است طرزالعمل درجہ بندی اصناف طوریکہ درولایت کابل عملی شده، در همه ولایات وولسوالی هاتطبیق گردیده وهم سلسلہ رهنمایی طرزالعملهای مالیاتی ، حسابرسی وحسابداری عواید در کلیہ دوایر اخذ مالیه وموسسات مربوط ادامه داده شود. درپہلوی آن سازمانهای حسابرسی مستقل باقبول تعہدات ووجایب آن تاسیس وتنظیم گردیده ومکلف ساخته شوند تاحسابرسیهای موسسات باپیروی ازمقررات موضوعه مالیاتی وموافق بموازین عمومی قبول شدہ بین المللی انجام دهند وبمنظور بهبود واصلاح بیشتر سیستم مالیاتی سترکجر مالیاتی سایر ممالک روبانکشاف مطالعه وتحت ریسرچ قرارگیرد. حسب ہدایت مقررہ بودجہ دولت جمهوری اجرا وکنترول بودجہ نمایندگیهای دولت تصدیہا اشتراکات دولتی وبناروالیہا بادرنظر داشت بودجہ عاری و انکشافی ارگانیهای متذکرہ درزمان معین آن صورت گرفته وکنترول ونظارت لازم بمنظور جلوگیری از مصارف اضافی وبی لزوم مرعی وبانمایندگیہا درترتیب وتنظیم بودجہ های مصرفی آنها رهنمایی بعمل آمده است . درسال ۵۴ برای اولینبار نظریہ پرنسیپهای تمرکز مقررات بودجہ وجوہ امداد وقروض پروژوی خارجی شامل بودجہ دولت گردیده ونمایندگیهای مربوط مکلف دانسته شدهاند تاوجوہ امدادومصارف اسعاری تمویل پروژہ هاوقروض حاصلہ از منابع خارجی راازطریق بودجہ دولت بسلسلہ وزارت

وزارت مالیه

معیشت مامورین و مستخدمین دولتی اقدامات مقتضی بعمل خواهد آورد.»

برعلاوه تخصیص مبلغ دو صد میلیون افغانی از باب تفاوت قیمت کوپون مامورین و اجیران و کمک ایکه از طریق کوپراتیف طور سبسی پرداخته میشود .

بادر نظرداشت رشد قیم و بنیه مالی دولت از زیاد معاشات مقایسه سرجمع معاشات سال ۱۳۵۴ طور اوسط ۲۳ فیصد در نظر گرفته شده است . درین از زیاد سعی بعمل آمده تا مامورین خورد و رتبه که معاش کمتر دارند بیشتر از آن مستفید گردند .

روی این منظور از زیاد معاشات بشکل مترقی باساس کتگوری های مختلف صورت گرفته که نظریه آن در معاش اجیر درجه یازده در حدود سی و هفت و در معاش مامور رتبه ده در حدود سی و پنج فیصد و در معاش مامور رتبه اول در حدود پنج فیصد تزئید بعمل آمده است .

در مساعدت ها بمؤسسات دولت در بودجه سال ۵۵ سه صد میلیون افغانی را بخزینه تقاعد و یک میلیارد افغانی را برای استقرار قیم موجوده نفت و شکر به ضرر متقبل گردیده است .

بودجه انکشافی دولت که برای سرمایه گذاری در سال اول پلان هفت ساله دولتی جمهوری منظور شده است، عبارت از مبلغ چهارده میلیارد و بیست و هفت میلیون و سه صد و هشتاد و چهار هزار افغانی بوده و بمقایسه بودجه انکشافی سال ۵۴ پنجاه اعشاریه چهل و هشت فیصد بیشتر میباشد .

پلان دریافت و هم بائیسست عندالموقع راپور مصارف و راپور پشرفت کار را بریاست های محاسبات و بودجه ارسال دارند که این امر کنترول وجوه اسعاری رامیسر میسازد .

بودجه سال ۵۵ دولت بسر جمع مبلغ ۲۵ میلیارد و ۱۹۷ میلیون و ۳۸۴ هزار افغانی تصویب و منظور شد .

بودجه سال ۵۵ کشور معادل بعواید دولت بوده و متشکل از بودجه عادی و انکشافی میباشد که در سال ۱۳۵۵ سی و یک اعشاریه سی و نه فیصد نسبت به سال ۵۴ تزئید رونما گردیده است .

بودجه عادی سال ۵۵ به یازده هزار و یکصد و هفتاد میلیون بالغ میشود که بمقایسه سال ۱۳۵۴ (۱۷۵۰) فیصد بیشتر بوده و شامل دو قسمت میباشد .

قسمت اول شامل مصارف بودجه عادی دوایر دولتی بوده که به ۶۱۶۱۲ میلیون افغانی بالغ میشود این رقم نظریه سال ۵۴ (۱۹۳۶) فیصد بیشتر میباشد .

قسمت دوم عبارت از مساعدت ها بمؤسسات مامورین و اجیران دولت است که به مقایسه سال ۱۳۵۴ (۱۵۲۸) فیصد اضافه تراست .

برعلاوه تزئید یکه در ماکولات و مستخدمین در سال ۵۴ بعمل آمده است در سال ۵۵ بمنظور رفاه و آسایش مامورین ملکی بشمول مامورین دولتی بناروالی ها و معلمین عسکری بشمول خورده سلطان اردو و پولیس بشمول ساتنمیا اجیران و افراد عسکری و پولیس بر مبنای بیانیه خطاب بمردم رهبرانقلاب که گفته اند :

«دولت جمهوری برای بهبود شرایط کار و

مطالعه دزمورد ترتیب لایحه اضافه کاری
دوایر دولتی و تصدیهای مربوطه که نسبت
عدم موجودیت لواایح اجراءات متعددی ازطرف
دوایر جریان دارد. برای متحد الشکل ساختن
اجراءات تمام دوایر دولتی لایحه مذکور تحت
مطالعه و بررسی قرار داده شد .

طرزالعمل طرق استفاده ازقروض و کمکهای
دول دوست و ثبت معاملات حساسی آن ترتیب
و به تماما دوایر دولتی ابلاغ گردیده است .
دفاتر منظم و اساس جهت ارائه باقیات
دوایر تنظیم و قانون ولایحه جدید تحصیل
و تصفیه بقایای دولتی تسوید و تحت مطالعه
قرار داده شد تا به شرایط موجوده هم آهنگی
داشته و وسیله تسریع تحصیل و تصفیه بقایای
دولت گردد .

اداره مامورین :

۱- درسال ۵۴ مامورین جدید الشمول
(فارغ التحصیلان پوهنخی ها و صنوف ۱۲ به
تعداد ۳۱۴ نفر که به مقایسه سال ۱۳۵۳ (۹۰)
فیصد بیشتر استخدام و مقرر شده اند) .
۲- مامورینی که بعد از ختم دوره عسکری
مراجعه و مقرر شده اند درسال ۵۴ (۶۲) نفر
میباشد که به مقایسه سال ۱۳۵۳ (۵) فیصد
بیشتر است .

۳- مامورینی که از دیگر دوایر دولتی موافقه
حاصل و یا بعد از فراغ تحصیل از خارج مقرر
شده اند به مقایسه سال ۱۳۵۳ (۸۳) فیصد
افزایش رانشان میدهد .

۴- مامورینیکه بست برایشان میسر و یا
بالاخذ ترفیع موفق شده اند درسال ۱۳۵۴

آن عملی گردید اولاً بعد از تماس باموسسه
بین المللی (تیر) بازدید متخصصین سازمان
تیر از خط سیر ترانسپورت زمینی افغانستان
صورت گرفته و تهیه مواد طرف ضرورت توسط
نمایندگی ملل متحد از جنوا و بنکاک عملی
و سمیناری در زمینه تطبیق پروژه با توجه
بمقررات لواایح و راهنمایی تعلیماتنامه مربوطه
برای آمرین گمرکات سرحدی تدویر شد .
بائثر مراقبت هیأت سیار گمرکات یکدستگاه
موبل سازی ایل تقلبی که غیر قانونی فعالیت
مینمود کشف و روسیه متهمین به خائرنوالی
اجراع گردید . تطبیقات علم و خبر های
اموال وارداتی که از سنوات گذشته بعلت عدم
پرسونل و دفاتر نامکمل تراکم نموده بود
در طی سال ۵۴ واریسی طبق احکام قانون
گمرکات مورد بازپرسی قرار گرفت .

در مجموع عواید ۱۲ ماهه گمرکی درسال
۵۴ بمقایسه ۱۲ ماه سال ۵۳ - ۴۱ فیصد
تزیید بعمل آمده است در جریان سال ۱۳۵۴
اجراءات و ثبت معاملات حساسی تاحد زیادی
ماشینی گردیده که سرعت و موثریت بیشتری
را در دستگاه حساسی دولت بعیان آورده است .
بعنظور تربیه پرسونل نو وارد موجود
زیاست محاسبات کورس سیستم تهیه و تنظیم
تحویلخانه ها و طرز العمل مجوز آن در مرکز
وزارت دایر گردیده تا مامورین مربوط باسناد
سیستم مذکور آشنایی تام پیدا نموده و در
آینده به صفت ترینر باوزارت خانه ها و دوایر
ذی علاقه همکاری موثر نموده بتوانند .

د افغانستان کالنی

دمیرمنو تولنه موسسه ، موسسه تصدی چوب
موسسه دستگاه ساختمانی هیرومند .

در تحصیل عواید تصدیهای دولتی درسال
۱۳۵۴ بمقایسه سال ۱۳۵۳ (۳۸۷) فیصد
تزیید بعمل آمده است .

تصدی ملی بس طی سال ۵۴ با (۱۶۹)
عراده بس که درلینهای مختلف شهر کابل
فعالیت دارند از تاریخ ۲۴ حمل ۱۳۵۴-الی
۱۱ حوت تعداد (۲۵۰۰۷۰۸۰) نفرا حمل
نموده است .

موازی ۲۵ جریب زمین برای ساختمان
دیوهای بسپای برقی در ساحه خوشحالخان
منیه ثبت واعماردیوهای مذکور توسط دستگاه
ساختمانی درسال ۵۴ شروع ودرطرف دوسال
تکمیل میگردد .

موافقه خریداری (۲۱۸) عراده بس از شرکت
ناسیونال ایران عقد وقراراست بسپای مذکور
الی اخیر سال ۵۵ وارد کشور گردد .

بغرض تصفیه املاک حوزه های تصفیوی
تاسیس ودرحوزه های نگرهار، غزنی، پروان
نخار، بغلان، کندهار ، فاریاب هلمند، زابل
هیأت های تصفیه شروع بکار نموده وتاحال
موازی ۱۲۹۲۵ جریب زمین راتصفیه وازآن
جمله موازی ۷۷۱۲۳ جریب زمین ملکیت
دولت تثبیت گردیده است .

باطرح وثبیت وتطبیق مقررات وتعلیماتنامه
جدید تقاعد اجرای حقوق متقاعدین بصورت
سرپرست وسپهرتر عملی شده واز اجراءات
بی لزوم وطولانی که باعث انتظار ومراجعات
مکرر شان میگردد صرف نظر شده است .

(۸۸۳) نفرکه فیصدی تزییدآن به مقایسه سال
۱۳۵۳ (۱۶) فیصد میباشد .

علاوتا از طریق اداره مذکور بتعداد (۵۳۳۰)
قطعه فورمه احوال اقتصادی واجتماعی مامورین
غرض خانه پری مامورین واجیران مرکز
وولایات توزیع وبعم فورمه عضویت کوپراتیف
بتعام مامورین مرکز به تعداد ۱۱۶۲ قطعه
ترتیب گردیده است .

اجراءات درمورد ترفیع رتبه، ترفیع معاش
تقاعد مامورین درسال ۵۴ به مقایسه سال
۱۳۵۳ (۱۱۶) فیصد افزایش دیده میشود .

ازینکه وجود تصدیهای دولتی اساسا برای
تطبیق وتمویل پالیسی های اقتصادی، اجتماعی
وکلثوری دولت بوده وعلاوتا باعث بلند بردن
سطح استخدام توسعه صنایع وتجارت وبالاثر
در بهبود وضع اقتصادی مملکت نقش مهمی
دارد دولت جمهوری به سلسله ریفورم های
بنیادی وتحولات اصلاحی درقسمت تنظیم
وانسجام بهتر امور اداری ومالی تصدی ها
توجه خاص معطوف و سرمایه گذاریهای
بیشتری رادر تشبثات دولتی منظور نموده
است .

همچنان حتی الامکان ازتعدد و تشتت
تصدیهای مشابه المرام جلوگیری بعمل آمده
است .

درطول سال ۵۴ تصدیهای که جدیداً
تاسیس گردیده اند عبارت انداز حجاری و
نجاری، کانکریت ریزی اردو ، دافغان ترکانی
موسسه، دافغانستان دتیولملی موسسه، دملی
بس موسسه ، ریاست کوپراتیف مامورین ،

دولت جمهوری بمقصد استفاده مالی منابع داخلی کشور بشکل موثر و ازدیاد تولیدات ملی و برای آنکه بانکداری بنفع اکثریت مردم سهم فعال خود را ایفاء نموده باشد در ۳۱ سرطان ۵۴ قانون پول و بانکداری افغانستان بعد نشر درجریده رسمی نافذ گردیده که بانفاذ قانون مذکور ازیکطرف بانك و بانکداری درافغانستان ملی اعلام گردیده و ازجانب دیگر مکلفیتها و وجایب بانك مرکزی و سایر موسسات بانکی روشن و مشخص گردیده خلاهای قانونی که از این رهگذر احساس میگردد ازبین برده شد .

به پیروی ازارشاد رهبر انقلاب و مؤسس جمهوریت که فرموده اند : «دولت جمهوری حسابات امانت و پس اندازها را در بانکها تضمین و تشویق میکند» درنرخهای تکتانسه بانکی تجدید نظر گردیده و مفاد حسابات پس انداز را از ۶ فیصد به ۸ فیصد و ربع امانات میعادی سه ماهه را سالانه ۴ فیصد و شش ماهه برع ۶ فیصد و یکساله برع ۷ فیصد تعیین نموده که این روش سبب تشویق مردم گردیده و بیشتر اشخاص حکمی و حقیقی اندوخته ها و سرمایه های خویش را در حساب امانات میعادی مفادی و حسابات پس انداز گذاشتند . چنانچه حجم دارایی حسابات پس انداز در ۱۱ ماه سال ۵۳ مبلغ ۱۰۳۶ ملیون افغانی بوده و تدریجا تا برج دلو ۵۴ مبلغ ۱۴۲۰ ملیون افغانی یا ۳۷ فیصد بلندرفته است و قابل یادآوری است که درطرف ۱۱ ماه سال ۵۴ به تعداد ۳۰۰۳ حساب جدید پس انداز افتتاح

برای تنظیم امور محاسبه و تادیه حقوق متقاعدین و تسریع مراحل اجرای معاشات شان قرارداد استفاده ازکمپیوتر با شرکت سهامی کمپیوتر افغان عقد شده است که با استفاده از دستگاه کمپیوتر قرار است حقوق متقاعدین در اوایل سال ۱۳۵۵ یو سیله کسارتهای مشخصه و چکهای بانکی ازطریق غرفه های دافغانستان بانك توزیع شود که طبق پیشبینی که بعمل آمده هرگاه ۲۰۰۰۰ نفر مامور متقاعد به بیست گروپ منقسم شوند درطرف یکروز یکپزار نفر و در مدت بیست روز معاش ۲۰۰۰۰ نفر متقاعدین مذکور پرداخته میشود .

بمنظور تشویق و مساعدت بیشتر زارعان و رفع نیازمندی قطعات و کارمندان دولت و رغایت ملحوظ اقتصادی مقدار ۶۴ هزار تن گندم از طبقه زارع کشور بقیمت مناسب خریداری گردیده است .

جهت رفع احتیاجات اولیه مشمول لیسن کوپراتیف مامورین مقدار ۱۰۳۰ تن چای سیاه و سبز و مقدار ۱۸۰۰ تن روغن نباتی و ۳۷۰ تن صابون و تعداد ۱۰۰۰۰ صندوق گوگرد و ۱۰۰۰۰ تن گندم از خارج تهیه و خریداری شده است .

بلان توسعه سیلوی مرکز و تاسیس سیلو ها و آسیابها و فابریکات نان پزی در مرکز ولایات کشور روی دست گرفته شده است تا ازین حیث تسهیلات مزیدی در عرضه مواد غذایی تدارک شود .

در قسمت بانکداری آنطوریکه رهبر انقلاب ارشاد فرموده اند و با اساس خط مشی انقلابی

۵۴ بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ درمورد اعطای قرضه بمنظور خريداري پخته ۵۰ فيصده تزئيد بعمل آمده است . همچنان در مورد حصول قرضه در ۱۱ ماه سال ۵۴ بمقايسه سال ۵۳ تقريبا ۵۲ فيصده بيشتر تحصيل گرديده است .

د افغانستان بانک در ۱۱ ماه سال ۵۴ بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ چهل ونه فيصده بيشتر بانکوت های مندرس وسابقه را حريق و در عوض نوت های جديد جمهوري را در دوران چلنده قرار داده است .

ب سلسله ايجاد تسهيلات بانکي در قسمت تجارت خارجي کشور يکي هم افتتاح ليراف کريدت وارداتي وصادراتي ميباشد در سابق معاملات مذکور در حوزة هند قسما از طريق بانک وقسما توسط تجار واشخاص انفرادي صورت ميگرفت .

بمنظور فراهم آوردن سرعت وسهولت در امور ارتباطي دافغانستان بانک در سال ۵۴ با موافقه وزارت مخابرات يک پايه دستگاه تلکس را در بانک نصب نموده تا بوسيله آن امور تلگرافي خود را بابانکهای معامله دار مستقيما انجام دهد .

دافغانستان بانک بطرح وترتيب پلان هفت ساله بانکي اقدام نموده تامالك با پلان هفت ساله دولت جمهوري امور بانک وبانکداري انکشاف نمايد .

گرديده ه است . همچنان تجويز گرديده تاغرفه های صندوق پس انداز روزانه تا ساعت پنج ونيم بعداز ظهر غرض داروستند وخدمات بانکي مفتوح باشد . در حسابات جاري افغاني از نگاه تعداد حسابات بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ افزايش قابل ملاحظه بميان آمده است چنانچه حسابات دولت بمقايسه سال ۵۳ - از ۷۸۲ به ۸۲ حساب وحسابات موسسات داخلي از ۱۶۸ حساب به ۱۸۲ و حسابات اشخاص داخلي از ۱۱۹۸ به ۱۴۱۸ حساب وهمچنان حسابات اشخاص خارجي از ۱۲۱۱ به ۱۶۵ حساب ازدياد يافته است که مجموعا در طرف ۱۱ ماه سال ۵۴ بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ بتعداد ۲۹۴ حساب جديد افتتاح گرديده است .

دراجراآت دافغانستان بانک سعي گرديده تا مطابق پلانهای دولت جمهوري حرکت و خدمات بانکي دراکثريت مناطق تهيه وطرف استفاده مردم قرار گيرد . چنانچه غرض فراهم آوري تسهيلات وعرضه خدمات بانکي نمايندگي های خود را افتتاح نموده واخيرا سه نمايندگي جديد را در ولسوالي های کشم ، دولت آباد وسنگجارك در سال ۱۳۵۴ افتتاح وبفعاليت آغاز کرده است که باتاسيس اين ۳ نمايندگي مجموع نمايندگي های بانک به ۶۳ نمايندگي ميرسد .

با در نظر داشت اهميت زراعت در اقتصاد ملي کشور دافغانستان بانک در ۱۱ ماه سال

درآینده نیز با طرح و تطبیق اساسات معمول مالی اصلاحات و اجراءات ثمربخشی درراه رشد و انکشاف منابع مالی اقتصادی و اجتماعی متوازی و هم آهنگ با پلانهای انکشافی دولت جمهوری درچوکات امکانات سرعت لازمه بمیان آورده و مطابق اهداف عالی دولت جمهوری بغرض ارتقای سطح زندگی اکثریت مردم کشور به منصه اجرا گذارد .

قرار توضیحات فوق اختصاری از صورت اجراءات وزارت مالیه طی سال ۵۴ مطابق با روحیه پالیسی های مالی خط مشی دولت جمهوری که یقین است درراه توسعه و انکشاف اجتماعی و اقتصادی کشور ممد و مفید واقع گردیده ، گذارش یافت .

وزارت مالیه به یاری خداوند تحت قیادت رهبر ملی ماحتی المقدور خواهد کوشید که

وزارت معارف

درساحه ریغوردم بنیادی معارف :

دراواخر سال ۱۳۵۳ ریغوردم بنیادی معارف نظربه ایجابات عصر وبرمقتضای تحولات اساس دولت جمهوری افغانستان بمنظور ارتقایی سوییۀ علمی جوانان کشور وبرای استفاده اعظمی ازقوای بشری روی کار آمد درسالیکه گذشت فعالیتهای ذیل برای تحقق یا فتنن ریغوردم بنیادی معارف صورت گرفته است .

۱- ۲۹۴ باب مکتب ابتدایی ۶صنفي و۳۳ باب مکتب دهاتی به هشت صنفي ارتقاء یافت که صنف هفتم آن درسال ۱۳۵۴ تاسیس گردید .

۲- ۹ باب مکتب متوسطه به ابتدا یسی تعدیل شد .

۳- برای تطبیق ریغوردم بنیادی معارف ولایات کشور سروی مقدماتی گردید .

۴- یکتعداد ازلیسه هابه ۳ مکتب مسلکی تعدیل گردید .

۵- ۱۲ کورس مسلکی وحرفوی در مرکز وولایات دایر شد .

۶- پروگرامهای ۱۴ نوع کورسهای حرفوی بعداز ریسرج ومطالعه طرح گردیدکه درسال آیندۀ تعلیمی درولایات مختلف کشور مورر تطبیق قرارداده میشود . همچنین مقررات کورسهای حرفوی تدوین واز مجلس مدیران معارف ولایات گذارش یافت .

۷- بریکمده پروگرامهای مکاتب تربیست

معلم ومسلکی به اساس ریغوردم بنیادی معارف تجدید نظرعمومی وهمه جانبه بعمل آمد .

۸- درموردتعدیل ۵۰لیسۀ ثانوی به مسلکی توسط کمیته های باصلاحیت مطالعاتی صورت گرفت .

۹- امتحان کانکور فارغان صنف ۸ مکاتب درمرکز ولایات تحت نظرکمیته های باصلاحیت ازطرف ریاست تدریسات ثانوی اخذ گردید .

همچنان برای آنعمده ازفارغان صنوف هشتم معارف که درامتحان کانکور درسال های ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴ کامیاب نشده اند يك باردیگر چانس شمول به امتحان کانکور داده شد .

منظور ازین موقع دادن آن بوده است تااگر شاگردان نسبت به معذرتی نتوانسته است استعداد واقعی خویشرا تبارز دهد. برایوی یکباردیگر این موقع میسر گردد البته کسانیکه درین چانس نیز موقعیتی بدست نیاور ند معلوم است که اصلا استعداد کافی برای بلندبردن سوییۀ تعلیمی رادر مکاتب عالی ندارند ومحض ازایشان دررشته هایاختصاصی میشود استفاده بعمل آورد .

۱۰- درچوکات تدریسات ثانوی بر نصاب تعلیمی سابقه تجدید نظر بعمل آمده که در پروگرامهای این دوره قسما ویاکاملا تعدیلاتی پدید آورده شده که بعدازطی مراحل اصولی بمرحلۀ تطبیق قرار داده میشود .

باساس این تحول درصنوف نهم لیسه ها

۱۴- درچوکات مدیریت عمومی رهنمایی پامفلت ۵۳ مسلك مختلف ملی ومجلی تهیه شده است . همچنین یكتعداد فیلم سترپها روی مسالك مختلف ترجمه وثبت شده ودر روز جهانی کاربمعرض نمایش مكاتب قراردادہ شد .

تعدیل درلایحه هاوپروگرامهای درسی :

۱- مفردات وروش مطال لب پروگرامهای جدید صنف ۱۳-۱۴-۱۵ و۱۶ دارالمعلمین ها توسط استادان آن مؤسسات ترتیب وتنظیم گردید .

۲- یكتعداد لوايح ازقبیل لایحه امتحانات لایحه وظایف معلمان نكرانهای صنف واعضای اداری مكاتب درچوکات ریاست تدریسات ثانوی وریاست تدریسات ابتدایی ساخته شده است . که بعدازطی مراحل اصولی بمعرض تطبیق قراردادہ میشود .

۳- برلایحه مفتشین مرکز تجدید بعمل آمد. این لایحه بعداز طی مراحل قانونسی بمرحله اجراء گذارده میشود .

۴- مسوده استفاده ازمحصولات وتولیدات مكاتب مسلکی ترتیب وبه مجلس مدیران معارف ارائه گردید . البته بعدازطی مراحل قانونی بمعرض تطبیق قراردادہ میشود .

۵- جدول جدید مصارف امداد غذایی جهانی تهیه ومورد تطبیق قراردادہ شده است .

تاسیسات جدید :

۱- پلان ملی تعلیمات اکابرکه بكمسك پروگرام انكشاف ملل متحد تمو یل میگردد روی دست گرفته شد .

مضامین بصورت عمومی تدریس ودر صنف دهم، یازدهم ودوازدهم مضامین بدو رشته ساینس واجتماعیات منشعب میگردد . درین نصاب تعلیمی مضامین جامعه افغانی وبه معلومات حقوق نیزگنجانیده شده است .

۱۱- برای تحقق یافتن اهداف ریفورم بنیادی معارف درساحه کتب درسی ورکشاپ نصاب تعلیمی درچوکات ریاست تالیف وترجمه معارف بشمول نمایندگان وزارت های زراعت، معادن وصنایع، اطلاعات وکلطور، صحیه، پلان وآمران دیارتمان ها ومشاوران خارجی نصاب تعلیمی نمایندگان پوهنتون، احصائیہ مرکزی انكشاف دهات، مبارزه بابیسوادی، مؤسسه نسوان وبعضی متخصصین یونسكو وپروگرام انكشافی اضلاع متحده امریکا ازتاریخ ۱۱ اسد الی ۹ سنبله دایر گردید .

درین سیمینار بررول وزارتها ومؤسسات اشتراك كنده درنصاب تعلیمی معارف وبه اساس ریفورم بنیادی روشنی انداخته شد و تصامیم مفیدی درزمینه اتخاذ گردید .

۱۲- ساعات تعلیمی مكاتب ابتدایی ازصنف اول الی هشتم تثبیت شد .

۱۳- به اساس ریفورم بنیادی معارف جدول ذكاء برای صنف هفتم وهشتم مكاتب ابتدایی وصنف نهم ودهم مكاتب مسلکی وصنف نهم تادوازدهم لیسه هااز طرف مدیریت عمومی رهنمایی مسلکی تهیه گردیده است . همچنان يك تست (آزمایشی هوش) برای صنف هفتم وهشتم ساخته شده وتحت دوران مراحل اساسی خود میباشید .

۸- برای اینکه در فعالیتهای سپورتی نظربه سردی هوا تعطیلی رونما نشود، تیم های سپورتی . فوتبال، والیبال، باسکتبال، هاکی معارف به ولایات ننگرهار و کندهار اعزام شد. این فعالیتها دوماه رادربر گرفت .

۹- پروژه رهنمای مسلکی در ولایات ننگرهار، کندهار و بلخ دایر گردید البته فارغان کورسهای مربوط به حیث معلم رهنما مقرر میگردد .

۱۰- برای کورس عالی زراعتی مواددرسی تهیه گردید .

۱۱- شانزده کورس جدید تدریس لسان ملی پشتو از طرف ریاست پشتو تو لسه تاسیس شده است .

تالیف و چاپ کتب :

کتب درسی :

الف : درچوکات ریاست تالیف و ترجمه :

۱- به تعقیب فعالیتهای گذشته که کتب صنف اول بزبانهای پشتو و دری از چاپ برآمده و بعداز توزیع مورد استفاده قرارگرفت کتب صنف دوم بزبانهای پشتو ، دری چاپ و توزیع گردیده است .

۲- کتاب قرائت و مهارتهای لسان صنف سوم، رهنمای معلم به کمیته نهایی تقدیم شد و کتاب قرائت و مهارتهای لسان صنف چهارم و رهنمای معلم آن آماده تقدیم به کمیته نهایی گردید. همچنان واحد اول کتاب قرائت دری صنف پنجم مهارتهای لسان و رهنمای معلم آن درمکاتب تجربوی زیر تجربه قرار گرفت و از کتاب قرائت صنف سوم تقریبا ۱۵ قصه

۲- بمنظور بلندبردن سوء تعلیمی معلمان تربیت بدنی انستیتوت تربیت بدنی به سوئے صنف ۱۳ و ۱۴ تاسیس گردید . درین انستیتوت به تعداد ۹۰ نفر شاگرد (دختر و پسر) از مرکز ولایات کشور به صورت لیسلیه و نهاری شامل گردیده و بدروس خویش آغاز نمودند .

۳- برای تاسیس کورسهای سواد حیاتی به گنجایش ۲۶۴۰ شاگرد در فابریکه قیرریزی فریه های مربوط ولسوالی میربچه کوت سروی گردیده است .

۴- برای تاسیس مراکز انکشاف سوادآموزی روستایی در مناطق بغلان و کوه دامن اقدام بعمل آمد. از این مراکز غرض نمایش فیلمها، صنایع دستی طبقه نسوان، تدویر کنفرانسها، کتابخانه های سیار و مراکز اجتماعی اهالی برای سبمگیری در فعالیتهای کلتوری استفاده بعمل می آید .

۵- مدیریت تعلیمات نسوان در چوکات اداره ملی مبارزه باییسوادی تاسیس شد . همچنین فعالیتهای مدیریت سمعی و بصری در چوکات اداره ملی مبارزه با بیسوادی آغاز یافت .

۶- در نظر است پروگرامهای سواد حیاتی به همکاری اداره انکشاف بین المللی (سوید) از طریق اف.ا.او و پرو گرام صحت خانواده و تعلیمات کلاتسا لان به کمک یو.ان.اف.پی.ا. توسعه و انکشاف یابد .

۷- در یک تعداد مکاتب مراکز خازندوی جدید تاسیس گردید .

- نوشته شده است .
- ۱۲- کتاب ساینس دری صنف ۶ تالیف، گردیده و رهنمای معلم آن زیرتدقیق میباشد.
- ۱۳- رهنمای تدریس تربیت بدنی صنوف، اول، دوم و سوم تألیف گردیده . همچنین رهنمای تدریس صنوف چهارم، پنجم و ششم تربیت بدنی به کمیته تدقیق تقدیم شده است
- ۱۴- کتب رهنمای معلم صنوف چهارم و هفتم تعلیم و تربیت دینی تکمیل شده است .
- ۱۵- تمام موادیکه از طرف شعب مختلف نصاب تعلیمی ریاست تألیف و ترجمه تهیه شده است توسط شعبه ریسرچ در مرکز و ولایات ارزیابی و نتایج آن به شعب مربوطه سپرده شده است .
- ۱۶- شعبه معرفی مواد نصاب تعلیمی تمام موادیراکه در نصاب تعلیمی ریاست تألیف و ترجمه تهیه و چاپ شده است بوسیله یک پلان منظم در مرکز و ولایات طی سیمینار ها و ورکشاپها به همکاری شعب مربوط به معلمان معرفی نموده است .
- ۱۷- مجموعاً بر ۴۰ نوع کتاب به سویه های دوره ابتدایی و ثانوی تجدید نظر بعمل آمده است .
- ب: درچوگات تربیه معلمین :**
- ۱- پنج نوع کتاب درسی دارالمعلمینها در چوگات ریاست تربیه معلمین تألیف و از چاپ برآمده است .
- ۲- شش نوع کتاب درسی به تیراژ مجموعی ۳۲۵۰ جلد برای صنوف ۱۳ دارالمعلمینهای گرمسیر در شعبه نشرات اکادمی تربیه معلم چاپ شده است .
- ۳- کتاب قرائت پشستوی صنف چهارم و رهنمای معلم آن بحیث لسان دوم نوشته شده است و مواد قرائت دری صنف ششم بحیث لسان دوم در مکاتب تجربوی تحت تجربه قرار داده شده است .
- ۴- کتاب قرائت دری صنف چهارم و رهنمای معلم آن بحیث لسان دوم نوشته شده است و مواد قرائت دری صنف ششم بحیث لسان دوم در مکاتب تجربوی تحت تجربه قرار داده شده است .
- ۵- پروگرام کتب جدید انگلیسی، فرانسوی و آلمانی صنوف ششم، هفتم و هشتم مکاتب زیرکار گرفته شده است .
- ۶- کتاب ریاضی صنف ششم با رهنمای معلم آن تهیه گردیده و اکنون در مکاتب تجربوی مرکز و ولایات زیرتجربه قرار دارد .
- ۷- کتب ریاضی پشستو و دری صنف سوم با رهنمای معلم آن تکمیل گردیده است .
- ۸- پروگرام ریاضی واجتماعیات جامعه افغانی ساینس تعلیمات صحی و تربیت بدنی صنوف هفتم و هشتم ترتیب و تنظیم شده است .
- ۹- کتاب دروس اجتماعی صنف ۶ و رهنمای معلم آن تألیف شده و کتاب صنف پنجم آن با رهنمای معلم این صنف تحت تدقیق میباشد.
- ۱۰- کتاب رهنمای معلم مضمون کار های عملی پسران تألیف گردیده است .
- ۱۱- کتاب ساینس صنف پنجم تألیف گردیده است .

۳- يکتعداد نشریه ها ورساله های مسلکی توسط متخصصین یونسکو استادان دازالمعلمین کابل تهیه، طبع و بدسترس استادان ومحصان قرار داده شده است .

ج : در مرکز ساینس :

يکتعداد کتب درسی از طرف مرکز ساینس معارف تجدید نظر و آماده تجدید طبع گردیده، همچنان اعضای علمی این موسسه در لیسه های مرکز ولایات در تدریس ساینس واستفاده از لابراتوار هامللمان رارهنمایی وهمکاری کرده اند .

چاپ کتب :

۱- از طرف نشرات تألیف وترجمه ۵۹ نوع کتاب درسی صنوف مختلف معارف از صنف اول تا صنف ۱۲ ورهنمای معلم صنوف ابتدایی به تیراژ مجموعی ۲۹۵۴۹۰۰ جلد بچسپ رشنیده و ۳۶ نوع به تیراژ مجموعی ۱۱۴۹۰۰۰ در مطابع معارف ودولتی تحت چاپ میباشد .
۲- در مطبعه معارف ۱۴ نوع کتب درسی که تعداد مجموعی آن بالغ بر ۷۱۷۹۰۰ جلد میشود وهم ۱۱۲ نوع کتاب به تیراژ ۲۲۴۷۹۰۰ جلد زیر چاپ میباشد. همچنین ۲۰ نوع مجله ازمراجع مختلف دولتی به تیراژ مجموعی ۳۹۶۰۰ جلد و ۱۵۳۹۵۰۰ ورق فرمایشات فرمایشات متفرقه درین مطبعه چاپ شده است .

کتب غیر دوسی :

درچوکات ریاست پشتو تولنه :

۶- کتبیکه از چاپ برآمده است :
- توده وینه دنباغلی عاصی هشنغرداشعارو

مجموعه (دپښتونستان دورخی په ویاږ) .
- شیرشاهی تاریخ دعباس سروانی تألیف اوددکتور دولت محمد ژباړه .
- دافغانستان ژبی اوتکمون دښاغلی دوست اثر .

- دمیرزاخان انصاری دیوان .
- انگلیسی په پښتو قاموس .
- سیره النبی صلی الله علیه وسلم دوهم ټوک دعلامه شبلی نعمانی تألیف او وښاغلی سیفی ژباړه .
- درویشان یاد .
- پښتویانکه دښاغلی حبیب الله رفیعح را ټولونه .

۲- کتبیکه آماده چاپ میباشد :
- پښتوپه پښتو قاموس درپوهنسی د خانگی له خوا .
- درویشیانو یوه زړه قلمی نسخه .
- درحمن بابا دیوان .
- دخوشحالخان خټک کلیات .
- (ارخائیک قاموس) دښاغلی دوست لیکنه .
- (پښتو لوست په نمونه یی جملوکی) دخیرنوال روهی لیکنه .
- پښتانه شعرا خلورم ټوک د خیرندوی خدمتگار راټولونه .
- ولسی لوی دښاغلی محمد مومن پتوال لیکنه .

- دارسطو منطق دښاغلی ظاهراق تألیف
- دپښتو ادبیاتو په تاریخ کښی اجتماعی موضوعات دښاغلی عبدالقیوم لیکنه .
- فولکلوری گیای دښاغلی علی محمد لیکنه .

۱- پښتو ادبیات دښاغلي محمد اکبر معتمد
تألیف .

سیمینار ها :

۱- د پښتو ټولنې له خوا دیونسکو په مرسته
(د پښتو څېړنو د بین المللی مرکز د جوړیدو
بین المللی سیمینار) د دولت ښاغلي رئیس او
صدراعظم په پیغام پرانیستل شو .
په دې سیمینار کې د ایران، هند، ناروې،
انگلستان، فرانسه، امریکا متحده ایالتونو
پوهانو او دیونسکو نماینده گون کسې و
داسیمینار دلپنډۍ په لمرې پیل او په اوومه
نیټه پای ته ورسید .

۲- جلسات مدیران معارف :

جلسات مدیران معارف ولایات از تاریخ
۲۶ میزان الی اول عقرب ۱۳۵۴ از طرف
ریاست تدریسات ابتدایی روی اهداف ذیل
در مرکز دایر شد .

۱- توضیح ریفرم معارف .

۲- مطالعه و تطبیق مؤثر ریفرم .

درین جلسات که رؤسای وزارت معارف نیز
اشترک داشتند یکنه تعداد لوایح و مقرره هابه
تصویب رسید که ذریعۀ یک کمیته باصلاحیت
دیگر بنام کمیته انسجام این تصاویر آماده
طی مراحل نهایی ساخته شد .

۳- یک ورکشاپ برای نویسندگان باشرک
۵۰ نفر عضو مبارزه بابیسوادی و مؤسسات
ذی علاقه بکمک مالی یونسکو دایر شد .

۴- سیمینار های قصیر المدت برای معلمان
کورسهای سواد حیاتی درساحات بغلان و
کوهدهامن تدویر گردیده است .

۵- درچوکات مدیریت عمومی رهنمایی دو
بارسیمینار های مسلکی برای معلمان رهنمایی
دایر گردیده است .

۶- سه سیمینار ازطرف متخصصان داخلی
و خارجی برای استادان دارالمعلمین عالی و
معلمان درلیسه تجربوی شاه دوشمشیره (ع)
بمنظور پیشبرد سویه علمی و مسلکی شان
درچوکات ریاست تربیه معلمین دایر گردیده
است .

۷- سی وسه نفرمفتش درششمین کورس
تربییوی مفتشان ونظار تچیان ولایات که
ازطرف تربیه معلم دایر شده بود اشترک
ورزیده وبه تکتیکهای جدید نظارت آشنا
ساخته شدند .

۸- به ارتباط سال بین المللی زن وبه
اساس ریفرم بنیادی موسسه نسوان سیمینار
نہضت زن درماه سنبله ۱۳۵۴ به اشترک
زنان نمایندگان ۲۶ ولایت افغانستان دایر
گردید درین سیمینار پیرامون انکشاف و
نہضت سلیم زنان افغان بادر نظر داشتست
شرایط ملی ودینی روی مسایل عمده اجتماعی
وعرفانی تبادل نظر بعمل آمده است .

۹- طی سال گذشته مجموعا ۶۰ کنفرانس
در موضوعات حفظ الصحه ، تربیت طفل،
تغذیه ، آداب معاشرت و روابط اجتماعسی
ازطرف موسسه نسوان دایر گردید .

۱۰- برای معرفی مواد جدید درسی یک
سلسله سیمینار هادر مرکز وولایات کشور از
طرف نصاب تعلیمی ریاست تألیف وترجمه
وریاست تدریسات ابتدایی بهمکاری مالی

یونسکو دایر گردید .

۱۱- سیمینار ریاضیات برای ۲۵ نفر معلم ریاضی دوره ثانوی ۱۲ ولایت گرمسیر کشور تحت نظر ریاست تدریسات ثانوی دایر گردید .

۱۲- سیمینار مېتودولوجی (اصول تدریس) لسان انگلیسی برای ۵۰ نفر معلم مرکز ولایات توسط تدریسات ثانوی دایر گردید .
۱۳- چهار سیمینار درمورد تغذیه درمکاتب لیلیه ازطرف مدیریت عمومی امداد غذایی دایر گردید که نتایج آن بصورت متحد المال هاورساله به مکاتب مربوطه ارسال گردیده است .

ب- در خارج کشور :

۱- هیات پنج نفری منسوبین مبارزه با بیسوادۍ بغرض مشاهدات مؤسسات سوادآموزی کشور دوست هند به آندیار اعزام گردید .
۲- نماینده مبارزه با بیسوادۍ در سیمینار تعلیمات کثرت نفوس منعقدۀ بنکاک اشتراک ورزید .

۳- نماینده افغانی در ششمین کنفرانس کمیسیون های ملی یونسکو ممالک آسیا و اقیانوسه اتراریخ ۱۰- الی ۱۵ نوامبر ۱۹۷۵ در دهلی جدید اشتراک ورزید .

۴- نماینده افغانی در جلسات تعلیمات قبل ازمکتب اتراریخ ۴- الی ۱۹ جنوری ۱۹۷۶ در ریاریس اشتراک ورزید .

۵- نماینده افغانی در سیمینار منطقوی یونسکو در امور پلان گذاری وتوزیع کتب برای اطفال وجوانان منعقدۀ کوالالمپور اتراریخ

۸- الی ۱۳ دسامبر اشتراک ورزید .

۶- نماینده افغانی در سیمینار مشورتۍ مربوط به پروگرام تعلیمات خارج مکتب وتعلیمات نفوس منعقدۀ بنکاک اتراریخ ۲۰- الی ۲۸- اکتوبر ۱۹۷۵ اشتراک ورزید .

۷- نماینده افغانی در ورکشاپ نیم منطقوی نصاب تعلیمی منعقدۀ سریلانکا اشتراک ورزید .
۸- نماینده افغانی از پروگرام های سواد حیاتی ممالک عراق، مصر وهند بازدید بعمل آورد .

۹- نماینده افغانی در جلسۀ مامورین عالیرتبه وزارت های معارف ۲۵ مملکت کمترین انکشاف یافته در ریاریس اشتراک ورزید .

۱۰- یکنفر نماینده افغانی در انترشیپ یونسکو اتراریخ ۱۲ جنوری الی فیروزی ۱۹۷۶ در بنکاک اشتراک ورزید .

۱۱- یکنفر نماینده پروگرام تعلیمات رادیویی معارف در کورس تربیوی مربوطه در کوالالمپور اشتراک ورزید .

۱۲- یکنفر نماینده افغانی در اولین کانگرس مربیون تعلیم و تربیه دنیای سوم در مکسیکو اشتراک ورزید .

۱۳- نماینده افغانی در جلسۀ مربوط به : برای مدت ۱۴ روز در ریاریس اشتراک ورزید .

۱۴- نماینده افغانی در کورس تربیوی : اتراریخ ۱۴ جولای الی ۱۵- اگست ۱۹۷۵ در بنکاک اشتراک ورزید .

۱۵- یکنفر معلم انگلیسی دوره ثانوی تحت پروگرام : به هانولولوی هاوایی اعزام شد .

۲۵- در کنفرانس بین المللی زن که در مکسیکو بمنظور تحقق بخشیدن تساوی حقوق زنان و سهم گیری فعالانه شان در تمام ساحات زندگی دایر شده بود، نماینده زنان افغانی اشتراك ورزیده و نظر خویشرا در مورد تاسیس صندوق وجهی بین المللی برای دهه دوم انكشاف مطالعه و تمديد كاركميسيون منطقوی كه با شرایط خاص هر مملكت مطابقت كند ارائه نمود كه به اكثریت آراء مورد قبول واقع شد .

۲۶- دوفتر از اعضای تدریسات ابتدایی غرض اشتراك در كنفرانس تهیه مواد خواندنی برای کودکان تهران اعزام شده اند . همچنین دوفتر اعضای این ریاست تحت يك پروگرام ده ماهه به آنكشور عزیمت نموده اند .

۲۷- یكنفر نماینده افغانی جهت اشتراك در پروگرام تعلیمی اداره مكاتب در پوهنتون امریکایی بیروت به آنكشور اعزام گردیده اند.

فیلوشپا :

الف- فیلوشپ های کمیسیون ملی یونسکو:

۱- استفاده یكنفر نماینده افغانی از فیلوشپ کمیسیون ملی یونسکوی جاپان از ۱۸ فبروری الی ۱۳ مارچ ۱۹۷۶ .

۲- استفاده یكنفر نماینده افغانی از کورس تربیوی بین المللی مافوق لیسانس در رشته هایدرو لوجی و پلان گذاری منابع آب از تاریخ اول مارچ الی ۳۰ جولای ۱۹۷۶ در پراگ .

۳- استفاده دوفتر نماینده افغانی از کورس بین المللی تربیوی هایدرو لوزی برای انكشاف منابع آب از تاریخ اول فبروری الی ۳۰ جولای

۱۶- نماینده افغانی بدعوت مؤسسه انكشاف بین المللی اضلاع متحده امریکا به ایران جهت بازدید دوهفته یی از فعالیت های توزیع کتب لوازم تحصیل اعزام گردید .

۱۷- نماینده افغانی تحت پروگرام انكشاف ملل متحد برای مدت دوهفته به کشور های مصر و ایران اعزام شد .

۱۸- يك گروه ۲۴ نفری از مربیون خارجونی دافغانستان خاندوی تولنه غرض اشتراك در اجتماع عمومی دختران خاندوی به ایران اعزام شدند .

۱۹- نماینده افغانی در ورکشاپ منطقوی درمانیلا مرکز فلیپین اشتراك ورزید .

۲۰- یكنفر نماینده افغانی در مسابقه قرائت قرآن کریم در مالیزیا اشتراك ورزید .

۲۱- نماینده افغانی در ورکشاپ منطقوی درساحه ستندرد و قانون گذاری برای بهبود خدمات اجتماعی که از طرف Tiexep-1 به همکاری حکومت تیدرلند دفتر منطقوی برای آسیا و حوزه پاسفیک در بنکاک دایر گردید اشتراك ورزید .

۲۲- نماینده افغانی در کمیته جوانان اتحاد شوروی و فدراسیون بین المللی اشتراك ورزید.

۲۳- نماینده خارجونی افغانی در کنفرانس جهانی زن در مسکو اشتراك ورزید .

۲۴- بمنظور تربیه کادر مسلکی میرمنو تولنه با جلب مساعدت های کلتوری کشور های دوست ۸ تن از دختران افغان با استفاده از بورسهای کشور های ایران، اتحاد شوروی و انگلستان به آنكشور ها اعزام شده اند

۱۹۷۶ در بخارست .

۴- استفاده یکنفر نماینده افغانی از کورس تربیوی مافوق لیسانس در رشته لیونولوجی از تاریخ ۱۵ فبروری الی ۱۵ اکتوبر ۱۹۷۶ در آسترالیا .

۵- استفاده یکنفر نماینده افغانی از کورس بین المللی مافوق لیسانس در رشته هایدرولوجی .

۶- استفاده ۳ نفر نماینده افغانی تحت فیلوشیپهای دفتر منطقوی یونسکو برای مدت یکماه در بنکاک از جنوری الی جولای ۱۹۷۶ در ایتالیا .

ب- فیلوشیپ های تحت پوتنشین :

۱- معرفي یکنفر نماینده افغانی در فیلوشیپ ۱۲ ماهه طریقه های تخنیک مدرن چاپ .

۲- معرفي دونفر نماینده افغانی در فیلوشیپ های ۳ ماهه در رشته اداره کلتوری و احیای کلتوری .

۳- معرفي یکنفر نماینده افغانی در فیلوشیپ ۳ ماهه در رشته ژورنالیزم .

۴- معرفي یکنفر نماینده افغانی در فیلوشیپ ۳ ماهه در رشته برق و کمپیوتر .

۵- معرفي دونفر نماینده افغانی در فیلوشیپ دو ماهه در امور مبارزه بایسوا دی .

بورسهای تحصیلی :

۱- برای تحصیلات عالی در رشته های مختلف شش نفر به انگلستان ، ده نفر بامریکا مجده نقره ایران ، دوازده نفر به هند بیست و هشت نفر به آلمان ، پنج نفر به اتحاد

شوری اعزام شده اند همچنین یکنفر بكمك مالی یونسکو و یکنفر از بورسهای ملل متحد بكمك مالی یونسکو جهت فراگرفتن تحصیلات عالی بخارج اعزام شده اند . وهم برای گرفتن ماستردگری ده نفر برای گرفتن دکتورا دونفر بكمك مالی یونسکو بخارج رفته اند .

تبادل نظر ها :

۱- بازدید و تبادل نظر بناغلی و جی، پودیوتیشین دایرکتر دفتر منطقوی تاسیس یونسکو برای جنوب و مرکز آسیا از کمیسیون ملی یونسکو افغانستان با شخصیت های معارف کشور از تاریخ ۱۲- الی ۱۶- اکتوبر ۱۹۷۵ .

۲- بازدید معاون کمیسیون های ملی یونسکو پاریس از سکرتریت کمیسیون ملی یونسکو افغانستان از تاریخ ۱۸- الی ۲۳ نوامبر ۱۹۷۵ و باشخصیت های معارف کشور .

۳- بازدید نماینده افغانی از مؤسسات تعلیمی حکومت آلمان .

۴- تحت پروگرام فیلوشیپهای قصیرالمدت ۳۰ نفر معلم مکاتب ابتدایی مرکز و ولایات برای مدت هفت هفته جهت مشاهده موسسات عرفانی هند به آندیار عزیمت کرده اند سلسله این پروگرامها ادامه خواهد یافت .

تعمیرات :

۱- پروژه ساختمان تعمیرات مکاتب و جای رهایش معلمان که قبلا طی یک پلان منظم در ولایت ننگرهار شروع شده بود تکمیل گردید . در این تعمیرات نظریه ساختمانهای سابقه ۵۳ فیصد صرفه جویی بعمل آمده است .

شد .

تداوی درمربوطات معارف :

الف - طب معالجوی :

درسرويسپهائ داخله، گوش وگلو، جراحی چشم، دندان، پانسمان، اکسريز، لابراتوار، حفظ الصحة معارف مجموعا بتعداد ٤٦٣٦١ نفر تداوی شده اند .

همچنين درمراکز صحي مكاتب عالي مركز (زرغونه، ملالي، رابعه بلخي، آريانا، دارالمعلمين خوشحالخان، ابوحنيفه، رحمان بابا و مسنوره غوري) ١٤١٦٨ نفر تداوی ١٣٣٧ نفر پانسمان شده است وهم درمراکز صحي ولايات هرات، كندهار و ننگرهار ١٢٦٧٥ نفر تداوی شده اند.

ب- طب وقايوی :

درمكاتب مركز و ولايات کشور ٨٨٩٧٤ نفر واکسيناسيون ضد محرقه و در ٨٥ حلقه چاه آب آشاميدني مكاتب كلورين تطبيق شد و هم در بسترهای يكتعداد مكاتب ليليه مركز و ولايات کشور دى. دى. تى تطبيق گرديد .

همچنان در ٣٠ باب مكتب ولايات باميان و غورات توسط هيأت سيار حفظ الصحة معارف به تعداد ٤٦١٠ شاگرد معاينه صحي و برای ٥٧٤ مريض ادويه لازم داره شد و بتعداد ٤٦٠٨ نفر واکسين محرقه و بتعداد ٤٩٣٥ واکسين بى سى جى و بتعداد ١٢٣٤ نفر واکسين چيچک تطبيق گرديده است .

ج- درچوكات ميرمنو قولنه ٤٨١ نفر مريض به شفاخانه هابراى تداوی معرفى شده ٣٢٦ طفل واکسين شده به ١٦٥ زن محبسوس

مشوره طبي داده شده برای ٢٣٥ خانم نظريه شرايط نامساعد صحي و يافاميلي دواى ضد حاملگى داده شد برای ١٢٦ نفر ادويه مجاني داده شده و برای ١٠ نفر طفل مريض خون تهيه شده است .

درچوكات موسسه نسوان در شعبه دندان ٤٥٧ نفر درشعبه اطفال ٥٥١ نفر در كلينيك معاينات عمومي ٤١٢٥ طفل معاينه و تداوی شده اند ٤٤٦ طفل واکسين دى تى پى و چيچک گرديده اند . همچنين درشعبه ولادى و نساى ٦٨٧٧ نفر معاينات ولادى و نساى و درشعبه اكسريز ٢٠٠٨ نفر معاينه راديوگرافي و راديو سكوپى گرديده اند .

جلب همكارى :

١- زمينه تهيه كاغذ مورد نياز مطبعه معارف از طريق وزارت پلان از مساعدت بلا عوض ممالك دوست و موسسات بين المللى مساعدت ساخته شد .

٢- يکعراده موترمينى بس فولكس واگون مستعمل از اداره رضاكار المانى مقيم كابل به مكتب هوتلداری اهدا شد .

٣- درقسمت استفاده از يك مليون دالسر امدادى دولت عراق از طرف مديريت عمومى امداد خارجى رياست پلان اقدام بعمل آمد . از اين پول پول درساختمان يك شفاخانه و يا مكتب نرس استفاده بعمل مى آيد .

٤- يکسلسله اجراآت درقسمت استفاده ازشير، روغن و گندم امدادى بازار مشت.رك اروپا برای معارف از طرف مديريت امداد

خارجی ریاست پلان بعمل آمده است .

۵- به ارتباط قرارداد اقتصادی و تکنیکی حکومت افغان وهند نیازمندی معارف بغرض درج درآجندای چهارمین کنفرانس مشترک افغان وهندکه درماه اکتوبر ۱۹۷۵ دایرگردیده بود وهمچنان ابلاغ تصمیم کمیسیون تعجب ذیعلاقه معارف ازطرف مدیریت عمومی امداد خارجی ریاست پلان مطالبه وتوحید گردید .

۶- مقدار ۱۹۱۹۲۵ کیلو گرام روغن ۲۸۱۳۶۶۳ کیلو گرام چسای ۱۱۵۸۰۴۰۲۰ کیلوگرام ماده سی.اس. بی ۱۲۳۳۷۰۰۰ کیلوگرام پودر تخم مسرغ ۱۷۲۶۹۲۵ کیلو گرام پنیر ۱۴۱۳۶۰۸۰۰ تن گندم غرض تغذیه مکاتب لیلیه وکفتری هادر مرکز ولایات کشور توزیع شده است .

۷- مساعی درمورد استفاده از کمکهای بازار مشترک اروپا دوام دارد چنانچه درین اواخر امداد ۲۰۰ تن شیر تثبیت شده و عنقریب مورد استفاده قرارداد خواهد شد .

۸- پرداخت ۵۰ فیصد مصارف حمل رنقل مواد خوراکه که ازطرف موسسه دبلیو.اف. پی به افغانستان پرداخته میشود ازطرف آن موسسه موردقبول واقع گردید . این مبلغ نظربه حجم مواد امدادی فرق می کند وبطور اوسط درهمه سال مبلغ مذکور بالغ برهفت ملیون افغانی میگردد . همچنین مصارف غذایی یکوخته معلمین، تدریس مکاتب لیلیه وسهوقته معلمین لیلیه هادر شبانه روزاز طرف مؤسسه امداد غذائی جهانی مورد قبول قرار گرفت این مصارف بطور تخمینی سالانه بالغ برهفت

ملیون افغانی میشود .

۹- یکصدو پانزده تن روغن که از مسائهای ماقبل ازجمله تعهدات دبلیو. اف . پی باقی مانده بودبه اثر تقاضای مدیریت عمومی مواد غذایی ومنظوری مقامات ذیصلاح اخذ گردید

فعالیتهای عمومی:

۱- بر تعداد کتب کتابخانه اداره ملی مبارزه بابسوادی افزایش بعمل آمده است .

۲- یکعده فلمهای زراعتی وتربییوی ازطرف اداره ملی مبارزه بابسوادی برای علاقمندان دربغلان وکوهدامن نمایش داده شد .

۳- اداره ملی مبارزه بابسوادی در سال ۱۳۵۴ به دریافت جایزه اعزازی (رضاء شاه پهلوی شاه ایران) ازطرف یونسکو موفق گردید . این جایزه همه ساله به پروژه های موفق مؤسسات سواد حیاتی ازطرف یونسکو اعطاء میشود .

۴- بصورت مجموعی بیشتراز دوهزار و ششصدنشریه یونسکو توسط کمیسیون ملی یونسکوی افغانستان بکتابخانه هاومؤسسات رسمی توزیع شده است .

۵- ده ملیون افغانی برای تقویه صندوق معلم درمرکز ولایات کشور ازطرف بناغلی رئیس دولت وصدراعظم منظور گردید .

۶- برای ۶۱۴ نفر معلم ذکور وانات مبلغ دوملیون وچهار صدوشتادوهشت هزارافغانی طورقرضه وهم برای یکعده معلمان مبلغی ضرر بخشش داده شد .

بکلوریا ویاپایان تراژان ارزیا بی و معاد لست
گرديد .

۱۱- به تعداد ۲۵۰۰ نفر از فارغ التحصيلان
صنوف ۱۲ لیسه های کشور به اساس امتحان
کانکور پوهنتون به حیث طلاب صنف ۱۳
دارالمعلمین های کابل، پروان، کندهار، پکتیا
ننګرهار، کندز، بلخ انتخاب و بدرس ادامه
دارند .

۱۲- بتعداد ۱۵۰ نفر از معلمان بر حال
کشور که فارغ صنف ۱۳ دارالمعلمین ها بودند
پس از تکمیل ۲ سال و وظیفه معلمی شادسل
صنف ۱۴ دارالمعلمین ها گردیدند .

۱۳- همچنان ۱۰۰ نفر فارغان صنوف ۱۴
به صنف ۱۵ شامل و شروع بدرس کردند .

۱۴- هشت نفر متخصص بکمک مالی
یونسکو در رشته های مختلف تربیت معلم
استخدام شدند .

۱۵- بتعداد ۸۶۲ محصل صنف ۱۴ و ۱۵
داخل خدمت و قبل از خدمت در چوکسات
دارالمعلمین عالی کابل تحت تدریس گرفته
شدند .

۱۶- بتعداد ۴۸۱ نفر معلم از صنوف ۱۰
الی ۱۴ کورسهای داخل خدمت دوزدارالمعلمین
های ننگرهار ، کندهار اکادمی تربیه معامین
ودارالمعلمین عالی کابل از پروگرامهای مسلکی
و عملی استفاده کرده و فراغت حاصل نموده اند
که فعلا مطالب اندوخته شده خویش را به
تدریس روزمره شاگردان مورد تطبیق قرار
می دهند .

۷- تجدید قرارداد های کلتوری و فرهنگی
بین افغانستان وممالک متحابه ذیل صورت

گرفته است :

- اتحاد جماهیر اشتراکیه شوروی .

- جمهوری هند .

- جمهوری مصر .

- جمهوری پولیند .

- جمهوری بلغاریا .

- جمهوری یوگوسلاویا .

- حکومت اتحادی آلمان .

- دولت دنمارک .

- حکومت مردم چین .

- حکومت بریتانیا .

- جمهوری دیموکراتیک کوریا .

- جمهوری مصر .

- جمهوری ترکیه .

- جمهوری عراق .

- حکومت مجارستان .

- جمهوری فرانسه .

- حکومت جاپان .

- حکومت ایران .

- جمهوری رومانی .

- دولت مردم مغلستان .

۸- موافقتنامه توأمیت پوهنخی پولیتخنیک

بایکعه مؤسسات علمی شوروی امضاء شد .

۹- موافقتنامه توأمیت پوهنخی های

ساینس واقتصاد کابل با پوهنخی های پوهنتون

های -ین، بوخم وکلن امضاء شد .

۱۰- یکتعداد اسناد تعلیمی به سویه

- ۱۷- بتعداد ۱۸۹۶ نفر معلم در صنف ۱۰ الی ۱۵ کورسهای داخل خدمت دارالمعلمین های ننگرهار، کندهار، اکادمی تربیه معلم، دارالمعلمین عالی کابل، دارالمعلمین کابل هرات و پکتیا مشغول استفاده میباشند .
- ۱۸- درچوکات ریاست تربیه معلمین به تعداد ۱۶ نفر کانترپارت مصروف فراگرفتن تحصیلات عالی مافوق لیسانس میباشند .
- ۱۹- ویدیوتیپ که تازه ازطرف یونسکو به اکادمی تربیه معلم اهداء شده بکارانداخته شد ازین ویدیوتیپ در تکنیکهای جدیدآموزش و ارزیابی استفاده بعمل می آید .
- ۲۰- درحدود ۲۴ پروگرام رادیویی ازطرف اعضای مسلکی این پروژه در دواستدیوی پروگرام رادیویی معارف ریکارد واز طریق امواج رادیو نشر شد . ازین پروگرام معلمان کشور برای تدریس استفاده میکنند .
- این استدیو هابه کمکهای مالی یونسف تهیه شده است . همچنین بمنظور ترمیم رادیوهای که بهمین مقصد به مکاتب داده شده است یک ورکشاپ مجهز نیز دایر گردیده است که بصورت ثابت وسپارازآن استفاده میشود .
- این پروگرام تابعداز نشر رادیویی بمنظور استفاده بهتر و مؤثرترچاپ گردیده به اختیار معلمان قرارداد شده است و هم یکتعداد پوسترها بمنظور معرفی کتب جدید درسی تهیه شده وبمعلمان توزیع گردیده است .
- ۲۱- برپروگرام درسی مدارس دینی تجدید نظرعمومی بعمل آمده است باین معنی که بعدازین فارغان صنف هشتم به صنف نهم مدارس دینی جذب شده وتاصنف دوازدهم دوام میدهند ویک قسمت فارغان صنف دوازدهم به پوهنخی شرعیات جذب میشود ویک قسمت دیگر شان درمدارس دینی صنف ۱۳ و ۱۴ رانیز دنبال می کنند .
- ۲۲- مبلغ ۲۶۹۴۴۴۲۴- افغانی پول دولت که ازسالها به اینطرف بالای اشخاص باقیمانده بو دازطرف ریاست تعمیرات تحصیل وبه واردات دولت تحویل گردید .
- ۲۳- پلان هفت ساله معارف طرح تنظیم وبعداز غور مطالعه لازم به مرجع مربوط فرستاده شد .
- ۲۴- جوانان خاندنوی افغانی بحیث پیش آهنگ دراعمار پلها، سرکها، پارکها، پاکی وصفایی مساجد واماکن مقدسه ومکاتب وخدمات ترافیکی ودیگر امور مفید اجتماعی رضاکارانه سهم گرفتند وهم درروزهای جشن خجسته جمهوری ازراه تشکیل کلبهکتابهای صحی، رهنمای اطفال گمشده ، تهیه آب آشامیدنی ، کنترول رستورانها ، تنظیم پروگرام کنسرت اداره ادیتوریم وغیره سهم فعال گرفتند .
- ۲۵- به تعداد ۵۴۱۵۴۵ جلد کتاب درسی رهنمای معلم دردوره ابتدایی معارف وبتعداد ۲۰۴۰۵۵ جلدکتاب درسی دردوره ثانوی در مرکز ولایات توزیع شده است . همچنین ۵۹۴ جلد کتاب ممد درسی به کتابخانه های مکاتب توزیع گردیده است .
- ۲۶- مقررات جدید تألیف وترجمه ازطرف

- کمیته های مختلف وزارت های معارف و اطلاعات و کلتور ترتیب گردیده بود بعد از تصویب مجلس عالی وزراء و منظوری ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم بمنصه اجراء و تطبیق فراز داده شد. این مقررات به منظور بلند بردن سویه تعلیمی نشراتی و کلتوری در پرتو اهداف نظام مترقی جمهوری بجا آمد. درین مقررات اثر تالیف ترجمه ، اقتباس مقاله ، ادع ، خطاطی ، تایپ ، تدقیق مطالعه و فهرست بمعنی اصلی آن تشریح گردیده و ضوابط آثار فوق الذکر با حق الزحمه آنها که نسبت به سابق صد فیصد بالاتر میباشد تعیین گردیده است .
- ۲۷- راپور فعالیت های اداره دبلیو.اف.بی عمیق کابل در سال ۱۳۵۴ از طرف مدیر است
- عمومی امداد غذایی ترتیب و بمرجعش فرستاده شد .
- نشریه های ماهوار کابل عرفان ، میرمن بخوان و بدان و بلوتن جغرافیایی که بمنظور تقویه معلومات و ارتقای سویه علمی هموطنان عزیز فعالیت میکنند به نشرات خویش بصورت مداوم پرداخته است .
- ۲۸- بمنظور تنظیم امور امتحانات در چوکات ریاست تدریسات ثانوی مدیریت عمومی امتحانات تاسیس و بکار آغاز کرد .
- ۲۹- عموم مکاتب مرکز و ولایات کشور مورد بازرسی و تقشیر قرار گرفته و برای معلمان در زمینه راهنمایی ها ی مسلکی بعمل آمده است .

ریاست پوهنتون کابل

نگهدارند .

پوهنتون کابل بغرض تعمیم و گسترش علوم آنرا بوسیله استادان و محصلان خود انتشار میدهد تا مردم بزموز پیشرفت و ارتقای جامعه به خوبی آشنایی پیدا نموده راه و رسم زندگی مسالمت آمیز را دانسته با استفاده از شواهد و حقایق به پیش بروند . چنانچه که آرزوی مردم ما و خواست نظام مرفعی جمهوری است .

پوهنتون کابل باتجهیز نیر وی جوانان با دانش نوین آنها را برای تطبیق دانش در محیط زندگی تسلیم جامعه میکند تا از دانش خود در خدمت پیشرفت وطن حداکثر استفاده نموده شکوفانی ارمانهای مردم را تأمین نمایند .

پوهنتون کابل از بدو تاسیس خود تا کنون پیوسته مراحل تکامل و پیشرفت خود را نظر به خواست زمان و اقتضای زندگی در قرن بیست ، پیموده درصدد آن بوده تا جوابگوی نیازمندیهای ملی تحول بشکل واقعی و علمی آن باشند .

پوهنځی طب کابل :

این پوهنځی بمنظور بهبود و انکشاف بهتر وضع تدریس و مواد درسی و نشراتی دست بکار برده تا از ضیاع وقت محصلان جلوگیری شود که باین صورت پروگرامهای درسی به صورت پولی کاپی تهیه و بدسترس محصلان گذاشته شده چنانچه در سال ۱۳۵۴ به تعداد ۳۳۴۰ جلد کتب درسی عکسدار و بی عکس

پوهنتون کابل بحیث یگانه کانون فراگیری دانش و فرهنگ نوین در کشور . مرکز آمال و آرزو های مردم افغانستان است که جوانان ما را بآخرین انکشافات بشری تربیه نموده . آنها را بخدمت فعالیتهای مؤثر تقدیم جامعه میکند .

پوهنتون کابل باتلاشهای همه جانبه اش درین مدت خدمات وسیعی انجام داده که درین میان شمول بیش از پنج هزار فارغان صنوف (۱۲) مکاتب کشور به مؤسسات تعلیمات عالی، و اختصاصی ساختن رشته های امتحان شمول به پوهنتون و همچنان توزیع دیپلومهای فارغان سه دوره پوهنتون شامل این خدمات است و پوهنتون بابتکار تازه ای دست زده که آن تدریس مضامین تاریخ معاصر افغانستان اقتصاد افغانستان و فرهنگ افغانستان در تمام پوهنځی ها و نیز تدریس یک زبان خارجی برای تمام محصلان پوهنتون حتی گردیده است .

پوهنتون کابل بحیث کانون محافظت دانش های بشری که حاصل زحمات انسان در طول قرنهای زندگی اوست . تلاشهای زیادی درین خصوص انجام داده و بار نظر داشت (انفجار دانش) یعنی افزایش و توسعه بی سابقه و سریع دانش . خود را با شرایط امروزی جهان عیار میسازد . تا دانشمندان پوهنتون ر شته های اختصاصی علوم رازنده و دینامیک

مختلف مربوط به حوادث جنایي، ترافيکي و مرگه‌ای مشکوک .

۵- د پيارتمنت فيزيولوژي ۶۷ معاینه الکتروکارډیوگرام و شش معاینه میتابولیزم - بازال مریضان .

۶- د پيارتمنت طب وقایوی واجتماعی برعلاوه خدمات تدریس، يك سلسله خدمات عام المنفعه وقایوی رازطریق مرکز صحي کاریزمیر، و موسسات مجادله توبرکلوز، ملاریا ، صحت عامه، واکسین سازی. حمایه طفل و مادر و پروژه شیوه کی انجام داده است.

پوهنځي حقوق :

۱- بمناسبت سی ومین سالگرد سازمان ملل متحد نشریه فوق العاده تحت عنوان (ملل متحد) حاوی مطالب علمی و دلچسپ پیرامون سازمان مذکور نشر و ضمن تجلیل روز مذکور در پوهنتون ، به علاقمندان توزیع شد .

۲- جلد دوم کتاب (حقوق اساسی مقایسوی) اثر علمی داکتر محمد احسان روسامل، چاپ و بحث کتاب ممد درسی بمعرض استفاده محصلات گذاشته شد .

۳- اکثرنوتهای درسی استادان پوهنځي گسترش و به محصلان توزیع گردیده است .

پوهنځي ادبيات و علوم بشري :

الف - د رامور تدریس :

۱- تاسیس بخش هنرهای تجسمی در دپارتمنت هنرهای زیبا برای تربیه معلمان آرت .

و ۴۵۸۸ جلد پولی کاپی بدسترس استادان و محصلان قرارداد شده است .

پروگرامهای کار های عملی، لابراتواری و ستاز محصلان طوری تهیه دیده شده تا محصلان از آن حداکثر استفاده نمایند .

ایراد کنفرانسه‌ای علمی و نمایش فلمهای طبی و فارمسوتیک و سلايد ها مطابق يك پروگرام منظم دایر گردید .

يك دپوی مرکزی سامان و مواد لابراتواری بکار افتاد تا تمام سامان و مواد کیمیای مورد ضرورت لابراتوار هابشکل ستا ك مرکزی موجود باشد و در هنگام ضرورت مورداستفاده قرار گیرد .

جهت بلند بردن سوئے علمی مکاتب نرسنگ پوهنځي طب وزارت صحي تحولات جدیدی بکار برده شده که با اساس آن سوئے تحصیلی شاگردان نظر بسالهای پیش بلند تر شده است .

دپارتمنتهای مختلف این پوهنځي علاوه بر تدریس و تطبیقات معاینات لابر اتواری مریضان را انجام داده باین شرح :

۱- دپارتمنت بیوشیمی (۲۶۵۰) معاینه خون ، ادره ، سنگهای بولی و صفراوی و مایع نخاع شوکی .

۲- دپارتمنت باکتریولوژی (۱۴۶۳) معاینه مریضان شفاخانه ها .

۳- دپارتمنت پتالوژی (۲۶۰) معاینه بیوشیمی مریضان شفاخانه ها ی پوهنتون و وزارت صحي .

۴- دپارتمنت طب عدلی (۷۶۸) معاینه

۲- کتاب (نحو اللغة العربية) تأليف پوهاند محمدکبير که ممددرسي محصلان قرارگرفت .

پوهنځي زراعت :

الف - درساحه تدریسي واداري :
۱- آوردن تحولات مقتضی در نصناب تحصیلی و سیستم دیپارتمنت ها .
۲- ترتیب و تنظیم لابراتوار های جدید و نصب ماشینها و آلات لابراتواری که از خارج وارد گردیده است .

۳- طرح پلان هفت ساله انکشافی پوهنځي .
۴- آغاز پروژه های نوچون نباتات صنعتی و باجره .

۵- اقداماتی به غرض جلب مساعدتهای اداره پروگرام انکشافی ملل متحد باپوهنځي زراعت از طریق وزارت زراعت .

۶- شروع پروژه مرغداری و نصب ماشین های چوپه کشی در فارم تحقیقاتی پوهنځي .
۷- بازگشت مؤفقا نه هشت تن استاد پوهنځي پس از پایان تحصیلات از خارج و فرستادن دواستاد و دو محصل جهت تحصیلات عالی به خارج .

ب - درامور نشرات :

۱- کتاب (غذا و تغذیه حیوانات) که توسط پوهندوی داکتر محمد هاشم سهاک بحیث کتاب ممددرسي تألیف گردیده است .

۲- کتاب (تغذیه و پرورش گاوهای شیری) تألیف پوهندوی گل احمد کشتیار بحیث کتاب ممد درسي تألیف گردیده است .
۳- کتاب (تأثیر مخلوط ویتاوکس و کیتون بالای حاصل گندم) اثر پوهنمل بزرگ خلیق .

۲- تاسیس دیپارتمنت فلسفه و علوم اجتماعی .

۳- افزایش مضامین مسلکی معلمی چون اصول تدریس ، اساسات تعلیم و تربیه ، روانشناسی تربیتی، و فلسفه تعلیم و تربیه در نصاب تعلیمی پوهنځي .

۴- تحقیق و مطالعه موضوعات جغرافیایی افغانستان .

۵- تقویۀ کتابخانه اختصاصی پوهنځي .

ب- در بخش انتشارات :

۱- نشر مجدد بولتن جغرافیا که از طرف وزارت معارف بهمکاری این پوهنځي نشر میشود و همچنان ادامه سلسله نشر مجله های ادب و ویرمه .

۲- چاپ یکمده کتابهای دلچسپ- چون :
الف - سرودنیایش (گیت انجلی) از ناگور ترجمه به نظم دری توسط داکتر روان فرهادی .
ب- (قاسم کاهی) ترجمه محمد عثمان صدقی .
ج- (گیت انجلی) ترجمه پشتوا عبدالرؤف بینوا .

د- (دیشتو ادبیاتو تاریخ) تألیف پوهاند عبدالهی حبیبی .

ه - (دافغانستان تاریخی پېښی) تألیف عبدالرؤف بینوا .

و- (تاج) تألیف محمد علم بخرکی .

پوهنځي شرعیات :

۱- به غنایم کتابخانه اختصاصی ایسن پوهنځي افزایش قابل ملاحظه ای رخداده و جهت استفاده بهتر اهل مطالعه، این کتابخانه به شکل کارتوتیک عیار گردیده است .

۴- کتابې ي (معرفت اصطلاحات نباتات) از پوهندوی داکتر محمدنبی اسلمی و (مطالعه تعداد نسلېا و فعاليتېاي کرم مغزخور سيب) و (مطالعه بېولوژي و پرازيتېاي پروانه) توسط پوهندوی پير محمد صديقي .

پوهنځي پولی تخنيک :

سرزمين باستاني و پراز غنايم معد نسی افغانستان احتياج مېرم به کسانې دارد که با نیروی دانش و تخنيک نوين، قلب زمين راشکافته خزاین نهفته سرشار طبيعی آنرا بخدمت رشد کشور بکار اندازند .

برای نیل باين هدف مقدس پوهنځی پولي تخنيک بنيانگزارې شد واز سال ۱۳۴۶ به جذب جديد الشمولان پرداخت واکتون که از عمرآن ۹ سال ميگذرد در چهار دوره فارغانش را: بحيث انجنيان ورزيده وکار آزموده به خدمت جامعه تقديم نموده است که تعدادشان در دوره اول (۱۰۹) تن در دوره دوم ۱۰۶ تن در دوره سوم ۱۰۹ تن و در دوره چهارم ۱۴۶ تن بود که در رشته های ساختمانېاي مدني، صنعتي ژئولوژي، اکتشاف معادن مفیده جامد، ژئولوژي و تفحص معادن نفت و گاز ، ساختمانېاي هاي درو تخنيکي ، تکنالوژي کيمياوي، استخراج معادن مواد مفیده جامعه، فارغ گردیده اند .

درين پوهنځي ۱۷ ديپارتمنت وجود دارد و برای آشنایی بیشتر جديد الشمولان بدروس پولي تخنيک همه ساله کورسېاي مقدماتسي دوماه مضامين مثلثات، کيميا، رياضي وهندسه دایر گردیده (۳۵۰) تن مصروف خواندن اين کورس هاميباشند که بعد از سپري نمودن اين

کورسېا به صنف اول شامل ميگردند . به تعداد ۱۳ کتاب در رشته های مسلکي توسط استادان داخلي وخارجي تاليف وبه ذخاير علمي محصلان افزوده ميشود .

همچنان کارهای علمي و تحقيقاتي در ديپارتمنت مېهندسي وعناصر ساختماني پولی تخنيک انجام يافته است .

تحقيق اساسات شهر سازي مناطق پرنفوس افغانستان، خصوصيات پلان گذاري ومېهندسي وساختماني عمارات مقاوم زلزله ، استدلال محاسبه چوکات های چندین منزله عمارات در برابر تاثيرات زلزله، تحقيقات در مورد خواص فزيکي وميخانيکي انواع جداگانه مواد خام محلی تهيه ميشوند، ترتيب وتفويض پروژه واستخراج صنعتي رسوبات اپت والېب و کوتاريف ازمعادن کارخواجه گوگردک برياست استخراج وانتقال گاز وپيشنهاد ديپارتمنت ژئولوژي و اکتشاف معادن نفت وگاز راجع به تطبيق اين امر که به اندازه چهل مليون افغاني مفاد اقتصادي در زمينه پيش بيني ميشود .

نقشه برداري توپوگرافيکي ساحه ساختماني پوهنځي وترنري، همکاري در قسمت موقعيت دادن تعميرات مربوط وزارت داخله، شفاخانه عسکري، اعماريل ومحورات آن مطابق شبکه ژئوديزيکي بالای دريای کنړ، ترتيب جدول صنف بندي آلات انرژيکي، الکترو تخنيکسي وراديو الکترونيکي برای ديپارتمنت نورم و استاندارد وزارت معادن وصنایع دادن مشوره علمي به وزارت فوايد عامه راجع به خريداري

مواد و وسایل منفجره و تهیه البوم محصولات آهن کانکریتی برای خانه سازی کابل .

پوهنځی اقتصاد :

اول - قرارداد توامت :

قرارداد همکاری طویل المدت بین پوهنځی اقتصاد و پوهنځی حقوق و علوم سیاسیی پوهنتون بن شعبه علوم اقتصادی پوهنتون بوخوم و پوهنځی علوم اقتصادی و اجتماعی پوهنتون کلن برای حداقل پانزده سال تجدید گردید این قرارداد درچوکات موافقتنامه سه ساله (از سال ۱۸۷۶ الی ۱۹۷۸ بصورت عمومی حاوی مطالب ذیل است :

۱- تحقیقات علمی : درچوکات همکاری در ساحه تحقیقات علمی پوهنځی های علوم اقتصادی باید درطول مدت سه سال مجموعا الی شش پروژه تحقیقاتی پیش برده شود. هدف هریک ازین تحقیقات باید برای انکشاف مزید جمهوریت افغانستان حایز اهمیت باشد. مصارف این پروژه های تحقیقاتی را مقامات آلمانی متقبل شده اند . ازجمله پروژه های فوق موضوع دپروژه از طرف مجلس استادان تعیین و تصویب گردیده و موضوعات پروژه های دیگر درآینده تعیین خواهد شد .

۲- تدریس و تحصیل واعطای بورسها :

باساس موافقتنامه متذکره اقلایک استاد آلمانی برای مدت سه سال و یاسه استاد برای یکسال که مصارف آنها از طرف مقامات آلمانی تادیه خواهد شد جهت تدریس به پوهنځی اقتصاد معرفی خواهند شد .

طرف آلمانی در اسرع وقت سعی مینماید که موضوع برسمیت شناختن تحصیلات پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل رابه منظور ادامه تحصیل در آلمان طور رضایت بخش حل نماید .

همچنان اعطای دپورس برای سال ۱۹۷۶ به منظور اخذ درجه دیپلوم یادکتورا و یک بورس مطالعات علمی برای مدت سه ماه و تهیه و تدارک منابع مالی برای بورسهای بیشتر در سالهای ۱۹۷۷ و ۱۹۷۸ درین قرارداد پیشبینی شده است . به اساس پروگرام (استادان مهمان) در سال ۱۳۵۴ چهار استاد پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل جهت انجام دادن مطالعات مزید علمی و ایراد کنفرانسها به آلمان رفته و مقابلتا (۴) استاد آلمانی به افغانستان آمده اند .

۳- کتاب خانه و نشرات و مواد و تجهیزات : نظریه موافقتنامه متذکره طرف آلمانی در تقویه مزید کتابخانه پوهنځی اقتصاد در قسمت ترجمه آثار علمی و نشرات ، و در ساحه تجهیزات و مواد درسی با پوهنځی اقتصاد مساعدت لازم بعمل خواهد آورد . دوم - قرارداد با اداره احصائیه مرکزی صدارت عظمی :

اداره مرکزی صدارت عظمی که و ظیفه جمع آوری ارقام و اعداد احصائیوی و تحلیل شاخص های اقتصادی کشور را دارد . در تهیه پرسونل خود باشخاصی ضرورت دارد که معلومات بیشتری در رشته احصائیه داشته باشند .

واستفاده کارتهای جدید ثبت نتایج عمومی :
اوراق تحصیلی سالهای گذشته محصلان پوهنځي ازطرف کمیته مربوطه بصورت دقیق بررسی گردیده ودر نتیجه محصلانی که مطابق لایحه امتحانات نمی توانستند بیشتر از یکن به دروس شان ادامه بدهند ازپوهنځي منفک و برای محصلانی که درسحد انفکاک قرارداشته اخطار نامه ها داده شد تامتوجه مکلفیت های خودگردند .

درقسمت ثبت نام محصلان نیز تحولات مثبتی رونما گردیده است کارتهای جدیدثبت نام ترتیب ومورد استفاده قرار گرفت باساس این کارتها که مجموعا برای نتایج حداکثر دوازده سمستر درنظر گرفته شده است در قسمت واقف شدن به سوابق تحصیلی ونتایج محصلین تسهیلات زیادی فراهم گردیده است .

همچنان درمورد تعمیل مکلفیت نوشتن مونوگراف ازطرف محصلان پوهنځي فیصله بعمل آمده تامحصلان باید پانزده روز قبل ازشمول درامتحانات نهایی صنف چهارم مونوگراف خودرا تکمیل وبه اداره پوهنځي بسپارند تا بحیث فارغ التحصیل پوهنتون معرفی شوند .

پوهنځي علوم :

اول- درساچه اکادمیک :

الف- موضوع تجدید نظر به رهنمای تحصیلات پوهنځي :

بعداز آنکه درسال ۱۳۵۲ رهنمای تحصیلات پوهنځي تدوین گردیده ومورد استفاده قرار

گرچه فارغ التحصیلان پوهنځي اقتصاد قبلانیز در جمله سایر مضامین . مضمون احصائیه رانعقیب مینمودند مگر این معلومات جهت فعالیت دراداره احصائیه مرکزی دانسته نشده واداره مذکور آرزو داشت که اشخاص ورزیده تری دررشته احصائیه تربیه شوند و ضرورت خورابه چنین اشخاص بصورت طولیل المدت درحدود یکهزار نفر وانمود ساختند. بناء درسال ۵۴ درین موردقراردادی بااداره مذکور عقد گردیده که باساس آن از شروع سال ۱۳۵۵ دیپارتمنت احصائیه پوهنځي اقتصاد تقویه بیشتری یافته ویک تعداد محصلان رادرین رشته بعداز سال دوم تحصیل شان تحت تربیه قرار خواهد داد و سالانه درحدود ۲۵-الی ۳۰ فارغ التحصیل را درین رشته به اداره احصائیه مرکزی تقدیم خواهد نمود . همچنان درمورد تهیه استادان ومواد ووسایل درسی اداره مذکور باپوهنځي اقتصاد همکاری نماید .

سوم نشرات پوهنځي اقتصاد:

پوهنځي اقتصادغرض بهبود سوبه محصلان خویش کوشیده تاازطریق تهیه کتب قابل استفاده محصلان مصدر خدمت بیشتری شود بدین منظور درسال ۱۳۵۴ هفت کتاب و(۲۳)

جلدنوت که توسط استادان پوهنځي درساحات مختلف علوم اقتصادی تألیف ترجمه وترتیب گردیده توسط شعبه نشرات پوهنځي چاپ و مورد استفاده قرار گرفته است .

چهارم - تصفیه اوراق تحصیلی سالهای گذشته محصلان . تغییر سیستم ثبت نام

باپوهنځي های مربوطه جمهوریت اتحادی آلمان اعضاء شده که باساس آن سالانه درساحه تربیه پرسونل علمی، فنی ومسلکی، تهیه سامان، ونهیزات وکتب، بیشتر ریسرجهای علمی مساعدت لازم ازطرف مقامات آلمان سی صورت خواهد گرفت .

د - تألیف وترجمه کتب درسی که برای محصلان یک امرضوری بود رویدست گرفته شده ویلان ریسرچ های علمی وعام المنفعه درمناطق مختلف کشور که توسط استادان با صلاحیت پوهنځی پیشبرده خواهد شد طرح وعنقریب کارآن آغاز میشود .

ه - بادر نظر داشت ریفورم معارف، پوهنځی علوم تصمیم گرفت تابه منظور تربیه بهتر معلمین ومتخصصین ساینس درپروگرامهای تدریسی خود تجدید نظر کند . تابتواند فارغانی بجامعه تقدیم کند که مطابق نیازمندی های محیط ازعهده تدریس وفعالیتهای علمی وتخصصی بهتربردر شده بتوانند .

تجاویز لازمی درین زمینه اتخاذ گردیده است .

دوم - درساحه نشرات :

مدیریت نشرات پوهنځی فعالیتهای خودرا درزمینه طبع کتب وآثارعلمی، تألیف وترجمه ونوتهای درسی روزمره استادان وفورمه های مورد ضرورت شعبات تدریسی واداری تشدید بخشیده وتقریبا بیش ازیک صد هزار ورق نوتهای درسی واوراق مطبوع رابچاپ رسانیده است .

گرفت تجربه نشان دادکه درمتن آن بعضی اغلاطی موجود است که ازنظر روحیه اکادمیک وریفورم جدید معارف باید در اصلاح آن اقدام شود. بدین منظور یک کمیته ده نفری مرکب ازاستادان تعیین شد تاموضوع راتدقیق نمایند به تعقیب آن همه دیپارتمنتها وادار ساخته شدند تامطابق اساسات وتوقعات ریفورم پلان درسی خودرا ترتیب وبه کمیته بسپارند . بعداز مطالعات لازم یک سلسله اصلاحات درزمینه صورت گرفته نتیجه آن ثمر خوبی درامور تدریسی محصلان ببار آورده است . برعلاوه چون ترتیب یک پلان درسی معقول مستلزم ایجادکدرتیروویک است بناء پوهنځی درزمینه داخل اقدام جدی شده وبعداز تماس لازم بادیپارتمنت هااصلاحات لازم رادرزمینه بعمل آورد .

ب: یکتعداد استادان پوهنځی ریسرجهای مفیدی راروی دست گرفته اند . ودرتلاش اند تاآمره این ریسرجهای خودرا جهت استفاده اشخاص وادارات ذیعلاقه به مقامات مربوطه بسپارند . همچنان جهت تنویر اذهان ودانش گیری بیشتر محصلان واستادان و سایر علاقمندان ساینس هفت استاد پوهنځی در مسایل مختلف بصورت هفته وارکنفرانسهای علمی ایراد نموده اند .

ج: به سلسله کمکهای مقامات مربوطه آلمانی دوفر استاد آلمانی به افغانستان آمده ودر دیپارتمنت ریاضیات شروع به همکاری نمودندکه همکاری شان فعلا نیز ادامه دارد. همچنان قرارداد تجدید توأمیت این پوهنځی

۳- همکارۍ باهيأت مشورتي سازمان مواد خوراکه وزارت ملل متحد .

۴- فرستادن سه تن از استادان اين پوهنځي برای تحصيلات عالي به خارج از کشور .

موسسات صحي پوهنتون :

شفاخانه های موسسات صحي پوهنتون بر علاوه فراهم آوری زمینه تعليمات عالي برای محصلان پوهنځي طب کابل نقش اساسی ای در تدای مريضان کشور دارد که خلاصه فعاليتهای آنها چنین است :

الف - نادرشاه روغتون :

در سرويسهای جراحي، داخله، جلدی، سناتوریم، عقلی وعصبی، این شفاخانه مجموعاً ۷۸۷۵ مريض بستر و تحت تدای گرفته شده که از جمله ۷۳۶۰ مريض صحت یافته و در سرويس رادیولوژی ۴۴۰۰ رادیو گرافي و همچنان ۳۸۵۰ پانسمان و ۸۰۰ پلستر از طرف سرويسهای مختلف اجرا گردیده است .

ب- ميرمنو روغتون :

در سرويسهای نسائی، ولادی ، چشم ، گوش و گلو، جلدی، اطفال، وساری این شفاخانه ۵۳۷۱ مريض تحت تدای گرفته شده و ۷۷۰ مريض رادیوگرافي شده و برای ۱۰۹ مريض خون از طرف بانک خون کمک گردیده است .

ج- مرکزی کنځني :

در سرويسهای جراحي، داخله، عقلی وعصبی جلدی، گوش و گلو و بڼی، چشم ، نسائی اطفال ، دندان، ولابراتوار های شفاخانه مرکزی ۱۱۵۹۲ مريض تدای شده است .

همچنان مجله ساينس رامنځيت نشر يسه علمی پوهنځي در هر سه ماه بدون وقفه در وقت وزمانش طبع و نشر شده است . پوهنځي کوشيده تابا ارائه مطالب ومعلومات مفيد ونو پيرامون ساينس وتکنالوژی ونتايج ريسرچهای علمی برغناي علمی محصلان، استادان وسایر جويندگان علوم بيفزايد .

سوم - امور مربوط به باغ وحش :

عايد باغ وحش از اول حمل ۱۳۵۴- الی اخير حوت مبلغ (۲۲۰۸۰۵۳) افغانی است که به تناسب سال ۱۳۵۳ مبلغ (۵۸۲۷۶۸) تزئيد بعمل آمده است جهت تزئيد حيوانات باغ وحش از بعضی حيوانات پستاندار . پرندگان وماهی هانسل گیری بعمل آمده و همچنان در خریداری آن عده حيواناتیکه در باغ وحش نبود اقدام لازم صورت گرفت وجهت اعمار ساختمانهای لازم برای نگهداری حيوانات وترتيب وتجهيز بهتر موزيم حيوانی تجاوين مقتضى اتخاذ گردیده است .

پوهنځي وترنری :

این پوهنځي فشار بیشترى در قسمت تهیه وتجهيز لابراتوار های خود انداخته که مشخصات خدمات آن درين مدت چنین بوده است :

۱- تکميل وآماده ساختن لابراتوار های هستولوژی و پری اوپریشن جهت استفاده محصلان که وسایل آن بوسیله اداره پروگرام انکشافی سازمان ملل متحد مساعدت گردیده است .

۲- تدارك اثاثیه لابراتوار ها از کارخانه افغان موبل .

د - مدیریت عمومی فنی :

۱- لایراټوار ټاډلیټ سازی درحدود چهار ملیون ټاډلیټهای ضروری را تولید و بدسترس شفابخانه های مربوط گذاشته است .

۲- مرکز تهیه معلومات زرقي : سی و چهار قلم محلول زرقي را مجموعا به تعداد ۱۹۵۶۸۹ بوتل تهیه نموده که بر علاوه شفابخانه های موسسات صحي پوهنتون کابل و ننگرهار به شفابخانه های وزارت صحيه، وزارت دفاع ملي، مرستون و پولیس نیز فرستاده است .

۳- لایراټوار ادویه ترکیبی که در اواخر ماه سرطان سال ۵۴ بکار آغاز کرد. شصت و هشت قلم دواي ترکیبی راتحت نظر استادان دیپارتمنت فارمسی کلینیک پوهنځی فارمسی تهیه و بدسترس شفابخانه های مربوط گذاشته است .

مرکز تحقیقات علمی پوهنتون کابل :

رشد روزافزون علم و فرهنگ روز بروز ایجابات نوی رادر مقابل ما قرار میدهد که یکی از نشانه های این رشد وتحول، پیشرفت وانکشاف سریع موسسات علمی درسراسر جهان است .

پوهنتون کابل بادرك این واقعیت تصمیم برآن گرفت تا به مرکز تحقیقات علمی پوهنتون روح تازه ای بدمد و درراه بهبود آن تلاش بیشتری نماید .

مجلس رؤسای پوهنتون بنا بر پیشنهاد مرکز تحقیقات علمی کمیته ای راجهت تدوین اساسنامه مرکز تحقیقات علمی مؤظف ساخت کمیته طرحی را آماده ساخته است که در آن

ماهیت فعالیت های مرکز تحقیقات علمی کمیسیون انرژی اتوم و کمیته مطالعات انسان ومحیط زیست وموجودیت يك کدر دایمی درنظر گرفته شده است .

خلاصه فعالیت های این مرکز :

۱- لایحه در پنج فصل ۲۵ ماده بغرض تنظیم ورهنمایی فعالیت های تحقیقاتی خارجی هادر افغانستان تسوید گردیده وبمقامات مربوطه سپرده شده است .

۲- کار نشر يك بروشور يك نشریه تحقیقی (بلتن) اولی بمنظور شناسایی مرکز تحقیقات علمی ودومی بغرض نشر نتایج تحقیقات وهمچنان توسعه دانش تحقیق رویدست است .

۳- ترتیب وآماده ساختن اتاق مآخذ و آرشیف برای حفظ ، استفاده از آثار اسناد، مدارك معتبر .

۴- تخلص نود پروژه تحقیقاتی در يك چوكات معیاری وموزون بزبانهای دری و انگلیسی برای نشر رویدست است .

۵- جلب همکاری يك مشاور تحقیقاتی از ایالات متحده بغرض بلند بردن کیفیت تحقیقاتی از نگاه شکل ومحتوی .

۶- انجام کارهای مقدماتی تهیه وترتیب يك فرهنگ اصطلاحات علمی بمنظور معیاری ساختن این اصلاحات .

۷- تاسیس يك شعبه احصائیه، مثلا احصائیه رشته های تحصیلی استادان پوهنتون به تفریق همه پوهنځی ها، احصائیه درجات علمی وتحصیلی استادان پوهنتون، قدامت خدمات استادان، تکمیل معلومات احصائیوی

ب- مدیریت امتحانات و ارزیابی :

فعالیت های آن مربوط به اخذ امتحانات کانکور سرتاسری افغانستان برای شمول در پوهنتون است که با اساس تجویز در ین سال رشته های علوم اجتماعی و طبیعی از هم مجزا شده که فارغان صنف ۱۲ از ین تحول جدید استقبال زیادی نمودند که بیش از ۱۲ هزار فارغ صنف ۱۲ لیسه های کشور در امتحانات شمول پوهنتون و در حدود پنجهزار دختر و پسر از طریق کانکور پوهنتون شامل پوهنځي وموسسات تعلیمات عالی کشور شدند .

مدیریت عمومی نشرات :

مدیریت عمومی نشرات پوهنتون در ین مدت در پهلوی احیای مجدد جریان عادی امور طباعتی و نشراتی به یک سلسله فعالیت های ابتکاری نیز دست زد از جمله کارهای عمومی که در قسمت بهبود و وضع نشرات رویدست گرفته شده که تنظیم پلان ۷ ساله انکشافی مطبوعه و تنظیم امور مربوط در نظر است .

مدیریت عمومی نشرات شامل مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه، مدیریت سمعی و بصری مدیریت طباعتی است که هر کدام در ین مدت خدمات ذیل را انجام داده اند :

این مدیریت فعالیت هایش را در ساحه مطبوعات انکشاف فوق العاده داده و در ین مدت دهها گزارش مصور به روزنامه ها،

مجلات و جراید کشور فرستاده که هر کدام نمایانگر فعالیت های مختلف گوشه های پوهنتون نیز میباشد. شعبه آرت نشرات پوهنتون

برای یکی از موسسات تحقیقاتی علمی جاپان نظریه سفارش وزارت خارجه .
بمنظور تاسیس واستحکام مناسبات نزدیک همکاری بین مرکز تحقیقات علمی پوهنتون بحیث یک کانون تحقیقی ونظریه دهنده با وزارت ها و ارگان های دولتی وغیر دولتی بحیث مراکز تطبیق کننده تحقیقات اقدامات اساسی رویدست است .

مدیریت عمومی تعلیم و تربیه :

الف - مدیریت محصلان :-

مدیریت محصلان بحیث دفتر مرکزی تمام فعالیت های امور مربوط محصلان پوهنتون اجراءات ذیل را بعمل آورده است :

۱- توزیع (۲۰۰) قطعه و نایق برای محصلان لیلیه جهت تثبیت استحقاق شان که از ین جمله (۱۹۰۰) قطعه وثیقه بعد از تکمیل مراتب از طرف کمیته اداری لیلیه مورد ارزیابی قرار گرفته است .

۲- تدقیق و بررسی عرایض (۳۰) تن از محصلان پوهنتون در مورد آن مسایلیکه در لایحه صراحت ندارد ، از طرف کمیته اکادمیک محصلان .

۳- ارائه (۳۷) موضوع مختلف از قبیل مشکلات استادان و محصلان و پیشنهادات پوهنځي ها به مجلس رؤسا و ابلاغ فیصله های مجلس به مراجع ذی علاقه .

۴- مراحل اصولی لایحه طرز العمل تادیه حق التحقیق و مصارف تحقیق از طرف این مدیریت تکمیل گردیده و اکمال مراحل (۴) لایحه دیگر تحت دوران است .

درزمینه طرح و دیزاین و خطاطی آثار چاپسی پوهنتون خدمات ارزنده انجام داده و شعبه عکاسی این مدیریت صدها قطعه عکس از محافل مربوط پوهنتون تهیه نموده که اکثراً در مطبوعات بچاپ رسیده است. این مدیریت بااساس لایحه جدید تألیف و ترجمه مسئول ارزیابی کتابهای علمی استادان پوهنتون نیز میباشد.

مدیریت سمعی و بصری :

فعالیتهای این مدیریت برپایه پیشبرد تعزیم و تربیه از طریق سمعی و بصری است که درین مدت ۲۸ فلم تعلیمی نروده فلم تفریحی ۳ سیمینار پنج نمایش سلاید هشت کنفرانس ده کانسرت و یک درام سربراه نموده و پروگرام های فوق العاده دومین جشن انقلاب جمهوری افغانستان دایر و پنج بار روزهای ملی و بین المللی را تجلیل نموده است.

مدیریت طباعتی :-

این مدیریت که با وسایل طباعتی بسیار محدودی مجهز است در شعبات طبع حروفی آفست و گستتور خود یک تعداد کتب درسی و ممد درسی نشریه های فوق العاده کارتها فورمه ها، جداول تمام مواد قرطاسیه مورد ضرورت شعبات تدریسی و اداری مرکز پوهنتون و پوهنځی هارا طبع مینماید :

الف: آثاریکه بصورت حروفی طبع شده عبارت اند از :

۱- دگدی دجراحی ناروغیو اساسات - طب نگرهار :

- ۲- فارمکولوژی سریری طب کابل
- ۳- دپشتو ادبیاتو تاریخ لومری توك ادبیات
- ۴- دمغلوبه دولت کی د وروستیو سیاسی کودتاو تاریخ دوهم توك ادبیات :
- (دریم چاپ)
- ۵- بروشور انگلیسی مربوط بروابط افغان و هند. ادبیات .
- ۶- بروشور پشتو مربوط روابط افغان و هند. ادبیات .

- ۷- نشریه فوق العاده روزتاسیس ملل متحد حقوق .
- ۸- مبادی حقوق اسلام پوهنځی حقوق .
- ۹- نحو اللغة العربیه شرعیات .
- ۱۰- مجله روزمادر. مدیریت اطلاعات .
- ۱۱- نشریه فوق العاده جشن دوم جمهوریت. مدیریت اطلاعات .
- ب. - آثاریکه بصورت گستتور چاپ شده عبارت است از:-

- ۱- کتاب فارمسی شعیک مربوط (مضمون اننی بیوتیک) پوهنځی فارمسی
- ۲- نوت اور توپیدی طب نگرهار
- ۳- نوت بیوشیمی پوهنځی طب نگرهار
- ۴- مایکروبیالوژی طب نگرهار .
- ۵- نوت مربوط مضمون اناتومی طب کابل
- ۶- نوت نباتات. پوهنځی زراعت
- ۷- مجله چهارم جمعیت پالندوی
- ۸- مجله پنجم جمعیت پالندوی
- ۹- نوت کمک های اولیه جمعیت پالندوی
- ۱۰- نشریه روزمادر جمعیت پالندوی

از ۱۶۴۶ جلد کتاب مورد استفاده قرار داده شده است .

ج- شعبه توزیع :

این شعبه کتابهای مورد نیاز را به استادان، محصلان و سایر مراجعین با امانت می‌دهد چنانچه درین مدت بیش از نوزده هزار و هشتصد جلد کتاب به مراجعین با امانت داده شده است .

د - شعبه کتلاک :

این شعبه بچیت دفتر فنی و تخنیکي ستون فقرات کتابخانه را می‌سازد. بیش از پانزده هزار و دوصد جلد کتاب جدید آثار علمی و مونوگرافها را کتلاک نموده و بدسترس نیازمندان قرار داده است .

همچنان شعبات مجلات و خریداری و تهیه صحافی کتابخانه پوهنتون در خصوص تهیه روزنامه‌ها، مجلات و جراید و کتابهای جدید و صحافی کتابها اقدامات جدی نموده است . دستگاه اتومات کتابخانه نشان می‌دهد که تعداد مراجعان به تناسب سالهای پیش‌افزایش زیادی یافته و درین مدت بیش از سی‌هزار و هفتصد نفر از کتابخانه استفاده نموده‌اند . بر علاوه آمریت کتابخانه پوهنتون درین مدت موفق شد تادونمایشگاه‌رسمی و هنرهای زیبارا جهت تشویق هرچه بیشتر استعداد های محصلان برگزار ساخته و نیز نمایشگاه های کتابهای مطبوع اتحاد شوروی و ایران را دایر ساخت که کتابهای مذکور به گنج های کتابخانه افزوده است .

مدیریت عمومی روابط فرهنگی :

مدیریت عمومی روابط فرهنگی پوهنتون که

۱۱- مجله پالنجونی جمعیت پالندوی

۱۲- نوت جغرافیا پوهنځي ادبيات

۱۳- نوت دری مضمون اقتصاد ادبیات

۱۴- کتاب تاریخ معاصر پوهنځي ادبيات

۱۵- جغرافیای عمومی ادبیات

۱۶- تاریخ شرق پوهنځي ادبيات

۱۷- روانشناسی از ادبیات

۱۸- افغانستان معاصر از ادبیات

۱۹- جغرافیای اقتصادی از ادبیات

۲۰- علم اقتصاد

۲۱- نوت معرفت اصطلاحات نباتات

مربوط پوهنځي زراعت

مدیریت عمومی کتابخانه :

الف- شعبه افغانستان شناسی :

یکی از شعباتی میباشد که تعداد زیاد مراجعین و محققین را بخود جلب نموده و درین مدت بر علاوه آثار گذشته یکتعداد کتب جدید آثار علمی استادان و مونوگرافهای محصلان باین شعبه کتلاک شده بمرض استفاده قرار گرفته است .

برای فراهم آوردن تسهیلات لازم برای محققین و سایر علاقمندان دو جلد فهرست، یکی از آثار زبانهای پشتو، دری، عربی و دیگری از آثار زبانهای انگلیسی، فرانسوی، جرمنی، روسی و غیره زبانها ترتیب شده است .

ب - شعبه منابع و ماخذ (ریفرنس) :

درین شعبه دایرةالمعارف ها، سالنامه ها، اطلسها، فرهنگها، اندکسها و غیره مواد مورد ضرورت اطلاعات عمومی گردآوری شده و بیش

متحده، آلمان غرب، هندوستان، بریتانیا، فرانسه، استرالیا، کانادا، ایران، ترکیه و بلغاریا.

۳- تکمیل مراحل شمول ۲۶ محصل کشور های مصر، ایالات متحده، عراق، ایران، سویدن، عربستان سعودی و هند در پوهنځی های پوهنتون.

مدیریت ارتباط خارجه :

مسئول تهیه اسناد و مدارک تحصیلی کاندیدان دواير دولتی به بورسهای خارجی و ارائه آن به کمیته بورسها و تکمیل مراحل اعزام کاندیدان بخارج میباشد که فعالیتهای زیر را انجام رسانیده است :

۱- تکمیل مراحل اعزام ۸۳۴ تن از مامورین دواير دولتی که با استفاده از بورسهای تحصیلی کشور های دوست در رشته های مختلف اعزام خارج شده اند.

۲- طی این مدت کمیته مخلط مرکب از استادان پوهنتون به طرح مسوده پروگرامهای علمی و فرهنگی بین افغانستان و کشور های دوست بحث و مذاکره نموده نظریات و پیشنهادات شانرا در مورد آئنده از مسایلی که به پوهنتون ارتباط داشت، بوزارت امور خارجه فرستادند تا هنگام امضای موافقتنامه های مربوط مدنظر گرفته شود.

مدیریت ارزیابی اسناد علمی :

وظیفه این مدیریت بررسی و تثبیت اسناد تحصیلی آئنده مامورین و محصلان کشور است که در پایان تحصیلات شان با استفاده از بورسهای طویل المدت، قصیر المدت یا به

متکفل حفظ و توسعه مناسبات علمی و فرهنگی کشور با ممالک دیگر میباشد سعی بعمل آورده تا کارهای خود را به وجه بهتری پیش ببرد.

الف - مدیریت معلمین :

متکفل اجرای امور مربوط به اعزام استادان مامورین پوهنتون و مامورین دولت است. که با استفاده از بورسهای کشور دوست یا بمصرف شخصی بخارج اعزام میشوند و یا خارجی هاییکه جهت تدریس به پوهنتون می آیند.

۱- اعزام ۶۰ تن از منسوبین پوهنتون بکشور های ایالات متحده، فرانسه، انگلستان آلمان، شوروی، جاپان، هند، چکوسلواکی اطریش، استرالیا، لبنان، مصر، نیپال، پاکستان ایران و مجارستان تحت پروگرامهای فرهنگی. ۲- اعزام چهارتن از منسوبین پوهنتون بمصرف شخصی به ایالات متحده و ترکیه.

ب- مدیریت محصلان :

اعزام محصلان افغانی با استفاده از بورسهای کشور های دوست فراهم آوری تسهیلات لازم برای محصلان خارجی در پوهنتون وظیفه این شعبه میباشد این شعبه فعالیت های ذیل را انجام داده است :

۱- اعزام ۶۹ محصل پوهنتون جهت تحصیلات عالی به کشور های ایالات متحده عربستان سعودی، بلغاریا، مجارستان آلمان شرق، عراق، چکوسلواکیا، شوروی و استرالیا.

۲- اعزام ۸۴ محصل افغانی برای تحصیلات عالی بمصرف شخصی به کشور های ایالات

- مصرف شخصي شان بدست آورده اند .
- همچنان محاسبه ايام موفقانه دوره تحصيلي در قدم مامورين و تثبيت رتب دولتي محصلان که سابقه ماموريت ندارند . مطابق قانون مامورين دولت نيز از وظيف اين مدير است ميباشد .
- ۲- طب فنگرها :
- تعمير پولي کلينيك .

- کميته ارزيايي ۵۰۰ سند علمي را طي جلسات متعدد خود ارزيايي نموده است چون در مورد ارزيايي اسناد علمي و تثبيت رتب دولتي پوهنتون را بر مبنای قوانين کشور و روشها ، اصول و شرايط تحصيلات عالي در کشور های مختلف رويدست گرفته که اميد است بزودي از مجاري قانوني بگذرد .

- همچنان روابط فرهنگي پوهنتون زمينه تحصيل زبان انگليسي را با استفاده از سکالرشپ های پوهنتون نبراسکابه يکعه از مامورين پوهنتون در مرکز فرهنگي امريکا در کابل مهيا ساخته است .

مديريت عمومي پلان :

- تعمير خانه سبز (گرين هوس)
- تعمير فارم تحقيقاتي
- ۵- مرکز پوهنتون :
- تعمير سه ليليه
- تعمير بلاک اداري
- تعمير مطبعه
- تعمير دستگاه لباس شويي ليليه
- تعمير ورکشاپ .
- تعمير کفيتريا
- تعمير ديو ها
- تعمير اطاقهای درسي
- تعمير جمنازيوم
- اجرای مصارف و گزارش فعاليت پروژه های انکشافی جمع آوری احصائيه های مختلف چون احصائيه استادان، محصلان و غيره و همچنان پيشيني بودجه انکشافی سال ۵۵ تهیه و ترتيب پلان هفتساله پوهنتون که شامل چهارده پروژه انتقالی و سی ويک پروژه جديد ميباشد .
- لست پروژه های مذکور که در چوکات پيشيني پلان هفت ساله گنجانیده شده قرار ذيل است :

لست پروژه های جديد :

- ۱- رياست موسسات صحي :

۱۹۶۸ به کمیسیون نیروی ذروی افغانستان داده شده، غرض تداوی امراض سرطان در طبابت بکار برده میشود که کار ساختمانی آن بکمک کمیسیون نیروی ذروی مجارستان و صرف هجده ملیون افغانی از بودجه انکشافی دولت بوسیله دستگاه ساختمانی افغانی پیش برده میشود که سی درصد کار آن پیشرفته است .

۲- واریسی پروژه عمارت جدید پوهنځی طب کابل : بمنظور انکشاف بیشتر طبابت در افغانستان باساز خواستهای عصر وزمان رویدست گرفته شده که در آن اتاقهای درسی لابراتوارهای مجهز و غیره ضرورتی پوهنځی مذکور مدنظر گرفته شده که توسط دستگاه ساختمانی بنایی کار اعمار آن آغاز و ۲۵ درصد کار آن پیشرفت نموده که ۱۲ بلاک دارد و ۱۴۲ ملیون افغانی خرج خواهد داشت .

۳- پروژه لیلیه طب ننگرهار: در بهار سال ۱۳۵۴ کار ۱۶ بلاک آن آغاز گردید کار ۸ بلاک آن ۸۱ درصد پیشرفته است .

مدیریت عمومی لیلیه :

این مدیریت مشغول اعاشه و اباته ۲۵۰۰ نفر محصل لیلیه بوده جهت تهیه مواد مورد ضرورت ۳۰۰ چوکی و ده هزار روجایی برای محصلان تدارک دیده کوششهایش را برای رفاه و آسایش هرچه بیشتر دختران و پسران لیلیه مبذول میدارد .

مدیریت عمومی کلوپ :

در پوهنتون کابل دروس محصلان اکثر از صبح آغاز و تا عصر ادامه مییابد از یکطرف پوهنتون از بازار و در راست و از جانب دیگر

- تعمیر حوض آبیازی
- تعمیر میدانهای ورزشی
- تعمیر الحاقیه کتابخانه پوهنتون
- تعمیر دستگاه یکپزار لینه تیلغون اتومات پوهنتون .

- تعمیر پوهنځی و ترنری

لست پروژه های انتقالی :

- تجهیزات و وسایل تعلیمی
- پروژه کوبالت شصت
- تعمیر لیلیه طب ننگرهار
- تعمیر پروژه ایزوتوپ .
- تعمیر بانک خون شفاخانه علی آباد .
- تعمیر جدید پوهنځی طب کابل .
- تعمیر عقلی و عصبی .
- تجهیزات کلینیک صدمات طب ننگرهار.
- تعمیر پروژه الحاقیه انجیری
- تعمیر انستیتوت کیمیاوی پوهنځی ساینس
- تعمیر پروژه مسجد شریف
- تعمیر پروژه آبرسانی پوهنتون
- تعمیر اتاقهای درسی طب ننگرهار

مدیریت عمومی حفظ و مراقبت :

مدیریت عمومی حفظ و مراقبت پوهنتون بارو حیه تازه ای امور ساختمانی انجیری آبرسانی برق ، تیلغون ، تهیه مواد سوخت نفتی، تنظیفاتی، زراعتی پوهنتون را از پیش میبرد که خدمات آن باین شرح انجام یافته است :

۱- واریسی پروژه کوبالت شصت: دستگاه رادیو کوبالت شصت که توسط ساز مان بین المللی نیروی ذروی طور تحفه در سال

رياست پوهنتون از شفاخانه هاي مربوطه وارسى نموده نتيجه کار خود را بمقامات مربوط راپور ميدهند .

آمریت ورزشی پوهنتون :

ورزشهای مختلف که برای تضمین تکامل شخصیت ونموی قوای جسمی وروحي وسيله خوبي است جهت سرگرمي محصلان در پوهنتون همیشه در نظر بوده است . باین منظور آمریت ورزشی پوهنتون پیوسته درصدد آن بوده تاجوانان پوهنتون رادر رشته هاي مختلف ورزشی به آخرین روشهای ورزشی جهانی تربیه نماید .

آمریت ورزشی پوهنتون در مسا بقاات انتخاب تیم های ملی ورزشی که از طرف المپیک افغانستان صورت گرفت پلیر های خود را نامزد نمود . در تیم ملی فوتبال شش نفر، چهار نفر در تیم ملی والیبال ، شش نفر در تیم ملی باسکتبال انتخاب شدند .

تیم فوتبال پوهنتون در بازی باتیم فوتبال جمهوری مردم چین نتیجه فوق العاده خوب بدست آورد و تیم باسکتبال پوهنتون در مسابقه باتیم شوروی نتیجه خوب داشت .

محصلان توان پرداخت پول بیشتری برای صرف نهار ندارند . پوهنتون برای محصلان نهارى نان چاشت شانرا در کيفتريا به قيمت کمتر از نصف بازار تهیه میکند که این خوراکه ها از امداد های سازمان ملل متحد و از طرف خود پوهنتون تدارك میشود .

مدیریت عمومی تفتیش :

در مدیریت عمومی تفتیش موضوعات جزایی حقوقی ، محاکماتی وانضباطی آنده استادان مامورین ، محصلان ومستخدمین که از مقررات مربوط تخلف می نمایند باساس هدایت رسمی مقام ریاست پوهنتون در صلاحیت خویش ارزیابی وتحقیق بعمل می آورد والبته اگر ماهیت جرم ایجاب تحقیق علاوه از ساحه پوهنتون رانموده در حدود خویش همکاری کرده واجراآت مقتضی صورت گرفته است .

۱- ارزیابی وتحقیق هجده دوسیه موضوعات مختلف شعب مربوط پوهنتون .

۲- ارزیابی تحقیق وتعقیب مجدد دوسیه هائیکه از سالهای گذشته لاینحل باقی مانده بود که از جمله ۶ دوسیه بعد از دوران قانونی حفظ گردیده است .

این مدیریت همه وقته باساس هدایت مقام

وزارت تجارت

گردیده که بالاتر کمپنی های جاپانی طبق شرایط مساعد قرار داد خریداری ۳۰ تن آنرا بتاريخ ۸ فوروری ۷۶ عقد و صادرات آن شر و ع شده است.

۳- در مورد بازار یابی امتعه های افغانی از قبیل میوه جات خشك و تازه ، عسل پخته و غیره بممالك عربی و حوزه خلیج اقدامات مؤثری بعمل آمده که محصله آن صادرات ۱۵۰۰ تن پخته مخلوج بقیمت فی تن ۱۳۵۰ دالر و هم صدور ۵۰ تن مغز پسته و ۱۰۰ تن مغز چهارمغز به جمهوری عراق می باشد .

تماس جهت صدور امتعه افغانی بحوزه خلیج و فعالیت در این مورد که در مورد مذکور قرار داد عقد گردیده است این توقع را بار آورده که بزودی ممکنه امتعه افغانی در مارکیت های ممالك مزبور راه یافته و باعث ارتقای تجارت کشور خواهد گردید.

۴- بازار یابی محصولات معدنی : سمبل سنگهای مزبور از قبیل تلك ، بربایت ، ابرك ، مایکا ، لاجورد ، لغورایت ، گل سرشوی ، پودر تلك ، پودر چونه آب نارسیده ، بمرکز تجارت بین المللی و سایر ممالك اروپایی ارسال و هم جهت مطالعه احجار قیمتی و عرضه ا حجار مزبور به بازار های جهانی تاسیس يك موسسه دولتی در نظر گرفته شده است .

۵- بازار یابی در مورد روده حیوانی ، پوست خام و پیکل تحت نظر متخصصین مربوطه علاوه بر مارکیت های سابقه به اصلاح سو ر ت و

بمنظور پیشبرد امور تجارت مطابق مقتضیات ساحت دیگر اقتصادی کشور وزارت تجارت در پهلوی کار های اداری بفعالیت های مؤثر اقتصادی و تجارتی پرداخته که ذیلا توضیح میگردد .

در ساحت انکشاف صادرات :

تنظیم صادرات امتعه افغانی و بهتر ساختن کیفیت آن بمعیار استندرد بین المللی و روحیه تقاضای مارکیت های خارجی و هم رشد و توسعه صنایع دستی عنعنوی ، محصولات زراعتی و حیوانی ارتقای سطح زندگی ، عاید مولدین صنعتگران ، بازار یابی ، مازاد احتیاجات داخلی در خارج در این مدت ، هسته فعالیت انکشاف صادرات را تشکیل داده است که فعالیت های مزبور بعضا در مرحله نهایی خویش رسیده و نتایجی را بار آورده است .

۱- قره قل :

ایجاد مارکیت جدید لیننگراد جهت لیلام پوست قره قل افغانی در پهلوی مارکیت قدیم آن در لندن که سبب شد بتعداد ۱۰۱۶۰۶ جلد پوست عرضه شده به لیلام مزبور تما ما به قیمت وسطی فی جلد ۱۵۳۲ دالر امریکایی بفروش برسد .

۲- غوزه و تار ابریشم :

در زمینه عرضه مازاد این امتعه نفیس و پیرارزش کشور بخارج با ۲۴ کمپنی خارجی تماس برقرار

شده است.

برای عرضه بهتر اشیا یعنی بهتر ساختن جنسیت که باعث معرفی اشتها و استیلا در مارکیتهای جهانی میگردد اقداماتی آتی انجام شده است.

۱- تاسیس موسسات دام پروری جهت فراهم آوری و تغذیه بهتر مواشی.

۲- برای رهنمایی قصابان و سلاخان و جلوگیری از خسارات در مراحل ذبح تاسیس يك دستگاه غرض اصلاح کشتار و پوست نمودن مواشی در نظر گرفته شده است.

۳- پلان تاسیس کشتار گاهای عصری جهت تسریع پروسس و اصلاح صادرات پوست و زوده طرح و لقمه گریده است.

۴- برای تحفظ و نگهداشت کشمش های افغانی امکانات بوجود آوردن سردخانه های عصری تحت مطالعه قرار داشته و هم برای بهبودی صادرات اکیدا دستور داده شده است تا صادر کنندگان از اختلاط کشمش نو و کهنه خود داری نمایند تا در تقاضای آن از طرف مارکیتهای خارجی لطمه وارد نگردد.

۵- شست و شوی قالین توسط دستگاه های قالین شویی داخلی که البته قبلا بصورت قالین بدون شست صورت میگرفت.

تلاش در جهت اشتراك افغانستان بجا معه کشور های اروپایی (ای، ای، سی) و استفاده از ترجیحا تکه کشور های مزبور برای مالک روبانکشاف قابل اند.

تشکیل سیمیناری بشمول نمایندگان وزارت

کوالیتی روده صادراتی مو فقیه صدور آن به مارکیتهای جدید سویدن حاصل گردیده و همچنین طرح موسسه بنام (مسکن امپرومنت) یا اصلاح پوست باب برای جلوگیری از ضایعات پوست حین ذبح و هم در زمینه خشک نمودن، درجه بندی، وزن و طریق نگهداری آنها در نظر گرفته شده است.

۶- کشمش: درائر مساعی ایسنوزا رت صادرات کشمش اکنون مطابق به استندرد و نورم بین المللی به مارکیتهای جهانی عرضه میگردد. خرابی وضع مارکیتهای جهانی برای تقاضای کشمش در سال جاری مشکلاتی را در صادرات امتعه مزبور بار آورده که در اثر مساعی زیاد و تماس با (۷۲) موسسه تو رید کننده کشمش، وزارت تجارت توانست از صدمه شدیدی که متوجه مولدین و تجار صادر کننده کشمش بود جلوگیری نموده زمینه صادرات بیشتر آنرا فراهم سازد.

۷- برای مطالعه امکانات صادرات چوب و بعضی اقلام صادراتی کشور از قبیل سمونت، کنجاره و میوه تازه و تلک با دولت ایران مذاکراتی انجام و در جمله موافقه فروش (۱۰) هزار تن سمونت (۱۵) هزار تن کنجاره با دولت مزبور حاصل گردید.

۸- بمنظور تقویه صنایع محصولات سوزن دوزی سمبل محصولات خامک دوزی به آلمان ارسال و علاقه کمپنی های مازکور به خریداری آن حاصل گردیده است و همچنین جهت معرفی آن یکتعداد از تولیدات آن بفرقه فروشگاه شعبه ملل متحد گذاشته

مؤسسات وشرکتها بیکه درایندت از طریق وزارت تجارت ایجاد و مراحل تاسیس آن ها انجام گردیده است عبارت اند از :

۱- پروژه پشم:

بتاسی ازتصمیم دولت جمهوری افغانستان وکمک بلا عوض موسسه ملل متحد اخیرا یک پروژه انتفاعی بمنظور درجه بندی ، شست و عدل بندی پشم برای استهلاك مؤسسات داخلی کشور وصادرات آن بخارج یک دستگاه پشم شویی عصری در کند هار اعماز وبه تدویر آغاز نموده است و اساسا مه آن بنام (دور یو موسسه) ازطرف دولت منظور گردیده است.

بادر نظر داشت اینکه دستگاه مذکور در سال جاری بمرحله تجربوی و امتحانی قرار داشته بآنهم بصورت یک شفت وطوروقوی در مدت (۴۹) روزکار (۲۴۶۱۲۴۸) افغانی اجرت مقدار (۲۲۱۰۶۴) کیلو گرام پشم های رسیده در فابریکه را شستشو کرده است .

۲- صنایع دستی:

بمنظور بهتر ساختن کیفیت تنوع و تزئید حجم محصولات صنایع دستی و همچنان توسعه و انکشاف بازار های داخلی و خارج به کمک مؤلدين صنایع دستی وزارت تجارت تجویز گرفت تا (مرکز انکشاف صنایع دستی افغانستان) رابسر مایه (دوملیون) افغانی تاسیس نماید که از بدو تاسیس تاکنون مؤلدين صنایع دستی مولده خویش رابسر کز مزبور بفروش میرسانند و از جانبی تاسیس آن که موجب جلب سیاحان خارجی گردیده است

امور خارجه زراعت پوهنتون (آی، ئی، سی) و اعضای اتاقهای تجارت مرکز ولایات که جهت توضیح های تر جیحاتی ممالك بازار مشترك اروپا و امریکا و سایر ممالك ترجیح دهنده که در کابل صورت گرفت.

جلب ادامه همکاری پروژه (آی، ئی، اس) بالائر مذاکراتی که بانمایندگان مسؤول مرکز تجارت بین المللی (آی، تی، سی) و (اس، ای، دی) و نماینده حکومت سویدن بعمل آمد.

اقدام جهت استفاده از کمک های شعبات ملل متحد از طریق وزارت جلیله پلان واداره (یو، ان، دی ، پی) تسعید عمل اساسا سنامه با نك انکشاف صادرات به اسم بانک تجارت خارجی افغانستان و تجدید نظر در مورد آن جهت ایجاد تسهیلات و توسعه معاملات تجارتی که اساسا مه مزبور در معرض تطبیق قرار گرفت .

مطالعه تاسیس ترانسپورت زمینی که بتواند در ظرف کمتر از ۲۵ روز امتعه افغانی را بیکي از بنادر برساند.

درساحه رشد مؤسسات تجارتی :

دراین مدت بمنظور تاسیس وطی مراحل شرکتها، مؤسسات و تصدیها درجهت رشد اقتصاد، کشور وزارت تجارت کوشیده است تا منافع ملی را حمایه و پالیسی خود را در جهت سرمایه گذاری های ضروری و حیاتی انقلاب کشور منطبق سازد. چنانچه مراحل (۹) شرکت ب سرمایه مجموعی چهارده ملیون و دوصدهزار افغانی طی و تاسیس (۳) شرکت دیگر در حال اكمال است عمدتاً

درزمینه قابل یاد آورېست تصدی مز بور که بچیت یک تصدی انتفاعی بعد از منظوری از ابتدای سرطان ۱۳۵۴ رسماً شروع به کار نموده است و سرمایه (۲۰۰۰۰۰۰۰۰) افغانی در تشکیل وزارت تجارت بمنظور خرید و فروش چوبهای ولایات پکتیا (ارگون، خسوست و گردیز) و مناطق کنرها تاسیس گردیده چوب مورد نظر را خریداری و در گدام پلر خسی که یکی از نمایندگیهای تصدی چوب است ذخیره و عند المراجعة مطابق بمقررات دولتی چوب مورد ضرورت پروژه های ساختمانی مملکت و دواير ذی علاقه را بدسترس شان میگذارد. چنانچه فعالیت این تصدی را از روی لست خریداری آن معلوم شده میواند.

الف: اندازه خرید چوب چار تراش ولایت پکتیا و حوزه کنرهای اخیر سال جاری.

۱- حجم موجود چوب خریداری شده چار تراش حوزه گردیز بشمول خریداری وزارت زراعت و ریاست محترم افغان موبل اوتراکانی تصدی (۷۰۰۰۰۰۰۰) متر مکعب به استثنای چوب انتقال شده آن بگدام پلچرخ.

۲- حجم موجود چوب حوزه ارگون بشمول خریداری وزارت زراعت (۲۵۰۰۰۰۰۰) متر مکعب باستثنای چوب انتقال شده بگدام پلچرخ.

۳- حجم موجود چوب چار تراش حوزو خوست در حال حاضر (۲۵۰۰۰۰۰) متر مکعب.

۴- حجم موجود چوب گردم حوزه کنرها بشمول گدام ثمر خیل، نورگل، سرکانی و

سبب شده تا باعث انکشاف صنایع دستی و انسجام عرضه بهتر آن گردد.

بیمین دلیل است که بیش از (۱۰۶) موسسه و اشخاص افرادی که به امور صنایع دستی اشتغال دارند باعلاقمندی و رضائیت از موسسه مزبور استقبال نموده و از راهنمایی آن در ساحه دیزاین، شکل، بیکنک و غیره مطابق به استندرد بین المللی استفاده نموده اند.

۳- شرکت ترانسپورتی و تراکزی بارچالانی افغان و شوروی: بمنظور بسط و توسعه و فراهم نمودن شرایط مساعد برای امور ترانسپورت بارچالانی اموال صادراتی افغانی و شوروی و اموال ترانزیتی شرکت سهامی مختلط ترانسپورتی و بارچالانی افغانی و شوروی بنام (افسوتر) سرمایه (چهل ملیون) افغانی تاسیس گردیده است و وظیفه دارد تادر امور تحویلگیری و تحویلدهی اموال تجارتی مملکتین و هم چنین ترانزیت اموال تسهیلات لازم را مهیا و برای رفع مشکلات آن تلاش نماید. البته شرکت مزبور میتواند در صورت لزوم برای انجام بهتر و طایف خود ماشین آلات تجهیزات تخنیکي، اماکن اداری و مسکونی، گدامها و رکشاپها راتهبه و اعماز نماید.

همچنین وزارت تجارت در جهت همکاری و تکمیل امور مربوط به تصدیها و شرکتها حتی الامکان سعی نموده است که منافع تجارتی آنها بنفع کشور و سکتور اقتصادی توسعه یابد از جمله فعالیتها ی تصدی چوب

پل کامه جمعا (۴۰۰۰۰۰۰۰ مترمکعب)

۵- اندازه موجود چوب گدام پلچرخى کابل چارتراش وگرم که ازحوزه های خریداری انتقال شده است جمعا (۳۰۰۰۰۰۰۰ مترمکعب) باستثنای چوب های فروش شده .

ب: اندازه پرداخت قیمت چوب در و لایت پکتیا ومنطقه کنرهاز .

۱- ازمبلغ موجود تاکنون (۱۶۴۰۳۰۰۰۰) افغانى آن ولایت پکتیا ومبلغ (۲۷۰۱۵۰۰۰) افغانى آن بحوزه کنرها عوض قیمت چوبهای خریداری شده انتقال گردیده است .

۲- مبلغ (۳۶۱۹۴۰۰۶۷۰) افغانى ازفروش چوب درگدام پلچرخى ازسرطان ۱۳۵۴-الى اخیر برج دلو سالجاری حاصل شده است که مبلغ (۲۳۳۰۷۹۳۲۱۴) افغانى آن عوض قیمت چوب ولایت پکتیا ومبلغ ۶۰۰۰۰۰۰-افغانى آن به کنرها واز جمله ۷۰۰۰۰۰۰-افغانى آن برای انتقال چوبهای حوزه های مربوط بحساب ریاست ترانسپورت عمومى انتقال گردیده است .

درساخته ترانسپورت وترازیت :

البته مشکلات ترانسپورتى وترازیتى بالای رشد تجارت وتجارت خارجی موثر بوده بنابراین ملحوظ وزارت تجارت بسرای رفع مشکلا دراموال ترازیتى (وار داتى و صادراتى) کشور ومهیا نمودن شرایط مساعد باساس موافقتنامه تاریخی ۱۴ سنبله ۱۳۵۳ که تسهیلات متقابل رادر امر تجارت بوجود آورده تشبثات وفعالیتهای جدی را مجرى داشته است .

چون لاریهای افغانى مطابق شرط ۱ یط بین المللى مجهز نبودند وحین عبور ومروور لاریهای حامل اموال ازخاک ایران سه چند تضمین وگرانتى بانكى را ازطرف صاحب مال ایجاب میکرد وزارت تجارت برای رفع این مشکل وفراهم آوری تسهیلات در امرعبور ومروور لاریهای افغانى بوكالت التجارى مشهد هدایت داد تا باتضمین لاریهای افغانى از مقامات ایرانى مشکل را رفع وبا دادن لست نامنویس (۵۱) عراده لاری های افغانى بمقامات ایرانى عراقى، کویت ازطریق وزارت جلیله امور خارجه معرفى وبدیوسيله مقدار کافی میوه وامتعه افغانى به هدف مطلوب از سال گردید . وهمچنان بمنظور تشویق بهتر صادرات قالین به اروپا ازطریق ایران به کانتین های استرن انگلیسى که بمنظور انجام خدمتى وارد افغانستان میکرد دیدند برای یکدوره امتحانى اجازه داده شده بود که قالینهای افغانى را انتقال دهند چنانچه بمقدار (۷۱۷۶۱) کیلو گرام قالین رابه لندن ، سو یس والمان بکرایه فیتن (۱۴۰) پوند درطرف مدت (۱۵) تا (۲۰) روز به رج مقصود رسانند . چون صادر کنندگان قالین صدور کانتینهای خویش رابه کانتین های متذکره ازنظر سرعست تحویلدهی . مصونیت مال و کرایه مساعد یافتند آرزو نمودند تا اجازه داده شود که صادرات قالین وقره قل توسط کانتین های متذکره بصورت متداوم صورت گیرد . که موافقت وزارت درزمینه مشوقى خوبی برای صادرات مزید به کشور های اروپا یی

خواهد بود.

۱۳۵۳ اظرف وزارت تجارت تاسیس گردیده

است شرایط فوق العاده مساعدی رادر امر ترانزیت اموال میسر ساخته است .

درساحه مسایل تجارتی :

بمنظور تنظیم و توسعه سکتور تجارت
معنای سفر تن بیچ اچچه و بی می مهم فو قن لب
بنفع اکثریت بادرک و تشخیص اینکه اقلام
توریدی بانیست تامین کننده نیازمندی اکثریت
جامعه باشد بنا درائر فعالیت و جدیت شعب
مربوط بملا حظه پرو فورمه های واصله
یکتعداد اموال توریدی که از لحاظ احتیاج
عامه حایز اهمیت نبود و علاوه باعث فراز
اسعار کشور میگردد به مقامات صالحه
پیشنهاد ودر نتیجه تورید آن ممنوع قرار
داده شد و همچنان اقلامیکه امکان تولید آن
در کشور مطالعه گردیده بود بوزارت جلیله
پلان نگاشته شد تادر مورد تشویق سرمایه
گذاری و تاسیس همچو موسسات مطالعات
واقدمات لازمه را انجام دهند .

بمنظور تجدید نظر درتورید موثر های
تیز رفتار نظر بوضع اقتصادی معین کشور
لازم دیده شد تا مبلغ (۱۰۰۰۰) افغانی
چنانچه تاکنون (۴۲۲۰۰۰۰۰۰) افغانی ازین
درک حصول وبحساب دولت تحویل
گردیده است .

وزارت تجارت در طی همین سال غرض
پیشبرد امور تجارتی و تبادل اموال بادر نظر
داشت منافع تجارتی کشور و حصول معاونت
های تخنیکي موافقتنامه هاو پروتو کول های
آتی را بامالک خارجی عقد نموده است .

همچنان برای آنکه مشکلات ترانسپورتی
رفع گردیده باشد اخیرا راجع به امکان
تاسیس شرکت ترانسپورتی بین المللی در
افغانستان یک سلسله اقدامات صورت گرفته
چون پیشبرد این مامول ایجاب یکمقدار
تجربه مکفی رادر زمینه مقتضی بود بناء نخست
بایست با یکی از کمپنی های مشهور
و مجهز ترانسپورتی خارجی شرکتی بنام
شرکت سپامی ترانسپورتی بین المللی
تاسیس نمود تا بعدا بتوان باساس میثاق
بین المللی (تی، آی، آر) فعالیت کرد . البته اقدامات
لازمه در زمینه جریان دارد .

برای اینکه کشتی هایی بزرگ اموال افغانی
از قبیل شکر و کود کیمیاوی و غیره که به بندر
کراچی میرسند و مخصوصا آنده کشتیها ییکه
از طرف افغانستان چار تر شده و معطلی تخلیه
کشتی پرداخت دیمرج سنگین را اظرف
افغانستان ایجاب مینماید اقدامات برای پهلو
گرفتن کشتی و تهیه واگون بعمل آورده شد .
چنانچه در سال جاری برای ۲ کشتی حامل مقدار
(بیست هزار تن شکر) و (شش کشتی) حامل
مقدار (۱۷۲۱۴) تن کود کیمیاوی مربوط
افغانستان تسهیلات لازمه فراهم گردیده
است . و همچنین تاسیس شرکت (افسوتر) و
شرکت بار چالانی افغان و فعالیت های تصدیهای
شیرخان بندر حیرتان ، تورغندی در امر
ترانزیت و ترانسپورت تسهیلات لازمه را
فراهم و خصوصاً در مسیر اكمال سامان
و لوازم تصدیهای اخیر الذکر که در سال

- ۱- پروتوکول تبادلہ اموال بين جمهوري افغانستان و جمهوريت مردم چین برای سال ۱۹۷۵ بتاریخ ۲۱ جوزا ۱۳۵۴ مطابق ۱۱ می ۱۹۷۵ در کابل بامضا رسید.
- ۲- اولین موافقتنامه تجارتی به سیستم اسعار آزاد با جمهوری فدرالی یوگوسلاویا در بلگراد بتاریخ ۲۱ جوزای ۱۳۵۴ مطابق ۱۱ جون ۱۹۷۵- امضا گردید.
- ۳- بتاریخ ۱۲-۷-۵۴ مطابق ۳ سپتمبر ۱۹۷۵ موافقتنامه تجارتی و تادیات بین حکومت جمهوری افغانستان و دولت جمهوری هند در دہلی جدید بامضا رسید.
- ۴- باساس موافقتنامه تجارتی مورخه (۵ نوامبر ۱۹۶۸) مملکتین افغانستان و چکوسلواکیا پروتوکول تبادلہ اموال برای سال ۱۹۷۵-۱۹۷۶ بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوری سو سیالیستی چکوسلواکیا بتاریخ اول جدی ۱۳۵۴ مطابق ۱۳- اکتوبر ۱۹۷۵ در پراگ بامضا رسید.
- ۵- بتاریخ ۱۴ عقرب ۱۳۵۴ مطابق (۵ نوامبر ۱۹۷۵) اولین موافقتنامه تجارتی بین حکومت جمهوری افغان و حکومت جمهوري ترکیه در کابل بامضا رسید.
- ۶- بتاریخ ۴ فبروری ۱۹۷۵ مطابق ۱۵ دلو ۱۳۵۳ باساس ماده دوم موافقتنامه تجارتی و تادیات ۲۰ مارچ ۱۹۷۴ منعقدہ بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماہیر شوروی سو سیالیستی پروتوکول تبادلہ اموال برای سال ۱۹۷۵ در کابل بامضا رسید.
- ۷- فعالیت های تجارتی در جریان این مدت از نگاه کمیت و کیفیت کہ توام با اصلاح و مراقبت جدی سورت و پیکنگ امتعه صادراتی و کنترول و نظارت و امتعه ضروری واردا سی صورت گرفته است بیلانس تجاری و منافع آن را بہ نفع کشور و سیستم تجارتی طوری بوجود آورده است کہ آئینده روشن و امیدبخشی راز صیب مردم مامیسازد.

وزارت فواید عامه

- از بدو تأسیس نظام نوین کشور تاحال
- وزارت فواید عامه جهت رفع مشکلات و تأمین رفاه و آسایش مردم مساعی اعظمی خویش را صرف کرده و بدین ملحوظ پروژه های متعدد انکشافی و عادی را در دست اجرا گرفته است.
- وزارت فواید عامه فشرده از فعالیت های خود را در ساحه راه سازی، حفظ و مراقبت شاهراه ها، ساختمانهای عصری تعمیراتی، پلان گذاری شهر های مدرن، خانه سازی و آبرسانی و غیره را که در زیر تقدیم میشود.**
- الف: امور ساختمان سرکها، شاهراهها**
- پلها و سرکهای فرعی مرکز و ولایات، حفظ و مراقبت شاهراهها و سرکهای داخل حوزه های مختلفه و پروگرام حفظ و مراقبت ها .
- ب: امرور سروی و دیزاین، اصلاح ساختمان و قیرریزی سرکها و شاهراه ها**
- اول: ساختمان و قیرریزی شاهراه کابل گردیز، طول عمومی شاهراه مذکور ۱۲۵ کیلومتر میباشد .**
- کارهای اجراء شده پروژه مذکور قرار ذیل است .
- ۱- خامه کاری تو سطه بلدوزر ۵۸۱۴۱ متر مکعب .
  - ۲- جفله اندازی عادی ۱۱۰۰۰ متر مکعب.
  - ۳- جفل اندازی ماشینی ۹۱۰۰۰ متر مربع.
  - ۴- اسفلت ریزی طبقه دوم اضافه از ۱۰ کیلومتر
  - ۵- اسفلت ریزی طبقه سوم اضافه از
- ۲۰ کیلو متر .
- ۶- ساختمان شانیه های دوطرفه سرک ۲۶۲۲۰۰ متر مربع .
  - ۷- اكمال يك پایه پل در مسیر شاهراه مذکور در کیلومتری ۱۱۵ به طول ۶۰ متر و عرض ۷ متر صورت گرفته است .
- دوم: ساختمان سرک گردیز، خوست که دارای طول ۱۰۸ کیلومتر .**
- ۱- خامه کاری ۶ کیلومتر .
  - ۲- جفله اندازی پوشش سرک ۵ کیلومتر
  - ۳- دایزاین ۲۰ کیلومتر .
- سوم : سرک جلال آباد، اسعد آباد طول عمومی ۹۰ کیلومتر .**
- ۱- خامه کاری سرک ۲۴۰۰۰۰ متر مکعب بطول ۱۹ کیلومتر .
  - ۲- جفل اندازی سرک ۱۴۰۰۰۰ متر مربع بطول ۱۷ کیلومتر .
- ساختمان پلچک های سنگی ۳۱ عدد بطول مجموعی ۴۰۰ متر .
- ساختمان پلچک بیلری ۵۱ عدد بطول ۴۴۰ متر .
- ساختمان معبر های کانکریتی ۱۲ عدد بطول ۲۲۰ متر
- چهارم: پروژه دل آرام، زرنج طول مجموعی ۲۱۶ کیلومتر.**
- خامه کاری سرک به حجم ۴۱۰۰۰۰ متر مکعب بطول ۱۰۵ کیلومتر .
- جفله اندازی سرک به حجم ۵۵۶۰۰۰ متر

- مربع به طول ۸۲ کیلومتر .
- ۴- ساختمان طبقه تحتانی اسفالت به ضخامت ۴ سانتی متر در کیلومتر ۲۴ نیم کیلو متر .
- ۵- اعمار پلهای کانکریتی آهندار به طول ۶ متر ۴ عدد بطول مجموعی ۲۴ متر .
- ۶- اعمار پلچک های سنگی و کانکریتی آهندار ۷۳ عدد بطول مجموعی ۱۱۱۰ متر .
- ۷- ساختمان معبرها بطول ۴۶ متر در کیلو متری ۲۹ يك عدد به طول ۴۶ متر .
- ۸- اعمار پل بالای دریای بنگی بطول ۲۳۹ متر اعمار پایه های پل مذکور به تعداد ۱۵ عدد صورت گرفته است .
- ۹- تجدید ساختمان پل در کیلو متری ۲۰-۲۰ فیصد .
- ۱۰- بسته کاری فابریکه قیر و ماشین سنگ شکن در خان آباد يك پایه .
- هفتم: سرک گردن دیوار پنجاب به طول مجموعی ۲۱۰ کیلومتر
- ۱- خامه کاری سرک ۸۱۰۰۰ متر مکعب جمعاً ۶ کیلومتر .
- ۲- جفله اندازی سرک ۱۴۱۵ هزار متر مربع ۲ کیلومتر .
- ۳- ساختمان پلچک های سنگی ۳۶ عدد به طول مجموعی ۴۱۰ متر .
- هشتم : سرک معدن بیرایت هرات بطول مجموعی ۱۴ کیلومتر .
- ۱- خامه کاری سرک ۲۷۰۰۰ متر مکعب بطول ۳،۵ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی سرک ۶۶۰۰۰ متر مربع بطول ۸،۳ کیلومتر .
- ۳- ساختمان پلچک های سنگی ۲ عدد
- مربع به طول ۸۲ کیلومتر .
- ساختمان پلچک های کانکریتی آهندار ۱۵ عدد بطول مجموعی ۹۰ متر .
- ساختمان معبرها ۲۳ عدد به طول مجموعی ۶۸۰ متر .
- پنجم: سرک شبرغان، دولت آباد طول مجموعی شاهراه ۱۳۸ کیلومتر .
- ۱- خامه کاری سرک در طول کیلو متری صفر الی ۸۶ و در طول کیلومتر ۱۲۱-۱۴۲-۷۴۰۰۰ متر مکعب جمعاً ۲۷ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی به ضخامت ۱۰ سانتی متر ۲۶ کیلومتر .
- ۳- طبقه جفل شکسته ۱۴ کیلو متر .
- ۴- ساختمان سرک فرعی از جفل شکسته به ضخامت ۱۰ سانتی متر در حصه دریای سفید ۴ کیلومتر .
- ۵- اعمار پلهای کانکریتی آهندار يك عدد به طول مجموعی ۲۴۵ متر .
- ۶- اعمار پلچک های کانکریتی آهندار ۴۵ عدد جمعاً ۶۷۵ متر
- ششم: پروژه ساختمان سرک کندز، کشم به طول مجموعی ۱۳۶ کیلومتر .
- ۱- خامه کاری سرک در طول کیلو متر صفر ۳۵ و در طول کیلومتر ۳۷-۷۰-۳۶۰۰۰ متر مکعب جمعاً ۱۷ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی در طول کیلومتر صفر الی ۳۵ و در طول کیلومتر ۳۷-۶۸ جمعاً ۱۸ کیلومتر .
- ۳- ساختمان طبقه تحتانی از جفل شکسته به ضخامت ۱۰ سانتی متر در کیلومتر ۲۴ نیم کیلو متر .

بطول مجموعی ۴۵ متر .

۴- ساختمان پلچکهای کانکریتي آهنگدار

۱۳ عدد بطول مجموعی ۱۵۸ متر .

۵- ساختمان پل کلان يك عدد ۷.۲ متر.

نهم : سروی و اصلاح سړك گامه ، كتر

خاص ، سرکاني ، مرور :

۱- پرکاری توسط وسایط و افراد

۱۱.۷ متر مکعب .

۲- کندنکاری ذریعہ وسایط و افراد

۳۳۸.۵۱ متر مکعب .

۳- صفکاری سړك ، معبر وجویچه ها

۱۸۳.۹۲ متر مربع .

۴- سرنگیری ۳۸۶۲ مترمکعب .

۵- ساختمان دیوار های استنادی

۲۹۳۲ متر مکعب .

۶- چغل اندازی ۲۵۰ متر مکعب .

۷- هموار کاری ذریعہ وسایط و افراد

۱۰۹۳۰۰ متر مربع .

۸- ساختمان ۹۰۵ کیلو متر سړك

جدیدالاحداث مرور .

دهم : گالوری سالنگ :

درپروژه های گالوریهای سالنگ کارهای

ذیل انجام گردیده است :

۱- ساختمان گالوریهای ضد برف کوچ

بطول ۶۵ متر .

۲- ساختمان دیوار های استنادی ضد

برف کوچ بطول ۷۲۰ متر .

۳- ساختمان دیوار های استنادی ضد

برف کویه بارتفاع ۶۵ متر ۵۱۰ مترمکعب .

۴- دیوار های استنادی عادی ۸۰۰ متر

مکعب .

۵- کانکریتي ریزی دربالای شاهراه کابل

شیرخان بندر درکیلو متری ۳۸ در حدود

۱۶۵۰ متر مربع .

۶- تعریض خامه کاری به اندازه يك متر

درساحه چهار کیلومتری .

۷- تعریض قیر به اندازه يك متردرساحه

۱۰ کیلو متر .

۸- کندنکاری برای بهتر ساختن سا حه

دیدسړك ۲۲۰۰۰ متر مکعب .

۹- در منطقه خنجان سا ختمان بعضی

از دواړو آمریت شاهراه سا لنگ

با ملحقات و تحویل خانه های آن

و همچنان يك پالیکون برای تهیه

مواد کانکریتي نیز تحت اجرا قرار داده شده

است .

یازدهم : ساختمان بعضی پلهاوسړكهای

فرعی مرکز وولایات :

الف: پلها وسړكهای فرعی مرکز وولایات

که کار آنها اکمال شده است :

۱- اکمال پل دانگام به طول ۱۶۳۵

متر وعرض ۴.۸۰ متر

۲- اکمال پل بارگام بطول ۲۶.۷۵ متر

وعرض ۴.۸۰ متر .

۳- پل نیشه گام بطول ۲۶.۷۵ متر

وعرض ۴.۸۰ متر .

۴- چغل اندازی سړكهای فامیلی های

بگرام بطول ۵.۴ کیلومتر صورت گرفته .

۵- چغل اندازی در سړك ذخایر نفت

بادام باغ ۱۷.۳ هزار متر مربع .

۶- تکمیل دیوار های استنادی سړك

بغمان بطول ۱۷۰ متر به حجم ۹۷۶ مترمکعب.

وزارت فوائد عامه

- ب: سرکهای فرعی و پلهای فرعی ایکه کار آنها قبلا شروع شده بود فعلا انجام شده است :
- ۱- پل سرکانی بطول ۱۶۸٫۶۰ متر و عرض ۷ متر .
  - ۲- پل قلعه شاده ۱۵٫۷۲ و عرض ۶ متر.
  - ۳- پل کندلیوک ۳۲٫۵۰ متر و عرض ۴٫۵۰ متر .
  - ۴- پل لندهوربابا بطول ۱۳ متر و عرض ۴٫۵۰ متر .
- دوازدهم :**
- آمریت عمومی حفظ و مراقبت سرکها به منظور نگهداشت و بهتر ساختن سرکهای حوزه های شرقی، جنوبی و غربی فعالیت داشته و طبق پروگرام کار توسط اداره های حفظ و مراقبت و یونتهای اصلاحات عملی و تکمیل گردیده است :
- الف : فعالیت حفظ و مراقبت ها: که به منظور حفظ و مراقبت یومی ۹۵۷ کیلو متر سرکهای اسفالت و ۲۴۶۵ کیلو متر سرکهای درجه ۱-۳ خامه فعالیت نموده و کارهای آن قرار ذیل اجرا شده است :
- ۱- جفله اندازی سرک قلعه زمانخان ۹ کیلو متر .
  - ۲- اصلاحات سرک ریشخور ۸ کیلومتر .
  - ۳- جفل اندازی سرک بگرامی، بشخاک و حسین خیل ۹ کیلومتر .
  - ۴- جفل اندازی و اصلاح سرک غزنی و زرمیت ۲۱ کیلو متر .
  - ۵- جفل اندازی سرک قره باغ جاغوری ۲۱ کیلو متر .
- ۶- جفل اندازی سرک غزنی ، سراب ۲۰ کیلو متر .
  - ۷- جفل اندازی سرک جاده حلقوی هرات ۳ کیلو متر .
  - ۸- جفل اندازی سرک ده قاضی پروان ۹ کیلو متر .
  - ۹- جفل اندازی سرک اشترگره جبل السراج ۶ کیلو متر .
  - ۱۰- اصلاح و جفل اندازی سرک بریکوت کاندیش ۲۲ کیلو متر.
  - ۱۱- جفل اندازی و اصلاح سرک ازخوست یعقوبی کوتل تره کی ۷۳ کیلو متر
  - ۱۲- اصلاحات و جفل اندازی سرک استالف ۲۷ کیلو متر .
  - ۱۳- اصلاح و جفل اندازی شولدر های سرک استالف ۷۴۰ کیلو متر .
  - ۱۴- گریدرکاری ۳۰۱۶۵۵۹ متر مربع و یا ۲۰۳ کیلو متر .
  - ۱۵- جفل اندازی سرکهای خاسه ۱۶۵۴۰۲ کیلو متر .
  - ۱۶- ترمیم و ساختمان پل، پلچک و معبر ۱۴۹ عدد .
  - ۱۷- سنگ کاری پل و پلچک و دیوار استنادی ۲۰۰۰ متر مکعب .
  - ۱۸- اصلاح آبرو ها ۱۹۰ کیلو متر ۱۵۱۷ متر مکعب .
  - ۱۹- ترمیم فرش اسفالتی ۳۱۰۷ متر مکعب .
  - ۲۰- کندنکاری ۲۱۱۶۰۱ متر مکعب .
  - ۲۱- پرکاری ۱۱۰۳۷۵ متر مکعب .
  - ۲۲- سرنگبرانی ۱۱۱۷۰ متر مکعب .

۲۳- برفپاکي ۵۳۹ كيلو متر درنقاط مختلف
است :

- ۱- عكاسي جريان آب ۲۰ كيلومتر .
- ۲- عكاسي موضع آب ۴۰ هكتار .
- ۳- اندازه كردن سرعت آب درموضع پل.
- ۴- عكاسي موضع تحويلخانه هاي بندر حيرتان ۱۰۰ هكتار .
- ۵- برمه كاري براي بدست آوردن آب آشاميدني ۴۰۰ متر .

وزارت فوايد عامه در ساحه خانه سازي

فعاليتهاي ذيل را انجام داده است :

- در سال ۱۳۵۴ ساختمان يازده بلاك رهائيش به شمول تعمير وزارت اطلاعات و كلتور تعميرات داخل كلوپ عسكري تحت اجرا قراردادده كه امور ساختماني اكثرا از بلاكهاي مذكور به فيصد يهاي مختلف پيشرفته است همچنان اعمار چهار مكتب وبعضي ازليليه ها، تعمير انستيتوت اداره صنعت نيز تحت ساختمان قرار داده شد .
- كه منجمله اعمار تعميرات سه مكتب مذكور اكمال شده ومتبائي تعميرات فوق الذكر امور ساختماني آنها مطابق به پلانيهاي طرح شده به فيصدي هاي مختلف اعمار آن پيشرفته است . علاوه ازكار هاي فوق الذكر درقسمت هاي مكروريان وهمچنان تمديدلين هاي مركز گرمي وآبرساني تعميرات رهائيش مذكور نيز بعضي ازفعاليتهاي راانجام داده كه قابل يادآوري مي باشد .

آمریت عمومی شهر سازی :

آمریت عمومی شهر سازی كه موظف ومكلف به تهیه پلان هاي عمومی وتفصيلي تمام

۲۴- سنگ كساري بامخلوط سمنت ۲۰۰۰ متر مكعب .

ب: فعالیت یونتهای اصلاحاتی :

- ۱- اصلاحات وجغل اندازی سرک سرچشمه و سیاه خاك ۲۳ كيلومتر .
- ۲- جغل اندازی واصلاحات سرک دهله و پنجواي ۲۵ كيلو متر .
- ۳- اصلاحات وجغل اندازی سرک ناخونی ۲۰ كيلو متر .
- ۴- اصلاحات وجغل اندازی سرک چغچران منارجام ۱۶ كيلو متر .
- ۵- اصلاحات و جغسل اندازی سرک شیرخانخيل كليهار ۲ كيلو متر .
- ۶- اصلاحات وجغل اندازی سرک غوربند سیاه گرد ۱۹ كيلو متر .
- ۷- جغل اندازی وگریدر كاری سرک سنگان ودره صوف ۲۷ كيلومتر .
- ۸- جغل اندازی وگریدر كاری سرک اندراب ولایت بغلان ۱۷ كيلومتر .
- ۹- قير ريزی مجدد سرک در مسير كابل تورخم ۱۵ كيلو متر .
- ۱۰- رویه كاری سرک لغمان ۸۹۲۵ متر مربع .
- ۱۱- رویه كاری سرک قندهار ۲۰۱۰ متر مربع .

سیزدهم : سروی و پروژه سازی پل

حیرتان :

دراخير ربع دوم قرار ذيل مطابق پلان پيشبيني سروی پل مذكور تكميل گرديده

۱۲- پلان توسعه‌ی يك قسمت شهسپر
خوست ولايت پكتيا .

دوم - سروی و خط اندازی :

سروى و خط اندازى در ساحات مختلف
پلانىهاى تفصيلى شهسرى، توسعه‌ی وانكشافى
مرکز و اکثر ولايات كشور .

سوم - طرح مسكن :

۱- طرح و ديزاين پروژه بى بى مېروغ)
برای سکونت تقريباً چهل هزار نفر باسبك
افغانى و خانه هاى ارزان قيمت كه ازنگاه
شهسرسازى و مهندسى وانجنيرى حايذاهميت
ميباشد .

۲- طرح و ديزاين مهندسى پل استقلال
مقابل سرك رياست جمهورى بالای دریای
كابل .

۳- يكتعداد نقشه هاى تپيك موافق به
شرائط اقليمى ، محيطى و موا ساختمانسى
غرض ساختمان تهيه و بدسترس بنارواليهائى
ولايات گذاشته شده .

۴- پروژه ملل اسكان بشرى كشور بعد
از مطالعات به دارالانشاء كنفرانس اسكان
بشرى ملل متحد تقديم گرديده كه پروژه
مذكور به حيث دكومنيت رسمى افغانستان
از طرف دارالانشاء طبع و به دولت جمهورى
افغانستان اطلاع داده شده است

رياست تصدى آبرسانى :

رياست تصدى آبرسانى در سال ۱۳۵۴ در
چوكات وزارت فوايد عامه به حيث يك
تصدى دولتى از طرف مقامات صلاحيتدار
منظور و فعاليتهاى اين رياست را ميتوان

شهسرهاي بوده و موضوعات اسكان بشرى را
از قبيل تهيه پلان هاى تپيك به خانه هاى
ارزان قيمت و مطالعات اقتصادى واجتماعى
شهسرنشينان و همچنان مطالعه هواند ساختمانى
رأبه عهده دارد فعاليتهاى ذيل را انجام
داده است :

اول - پلانىهاى شهسرى :

۱- پلان هاى تفصيلى قسمت (او) و(ان)
شهسر مزارشريف .

۲- پلانىهاى تفصيلى ولسوالى شولگره
وچمتال ولايت بلخ .

۳- پلانىهاى تفصيلى يك قسمت ساحه
انكشافى شهسر غزنى .

۴- پلان ساحه انكشافى يك قسمت پلان
صنعتى .

۵- پلان مركز تجارتنى قلات مركز ولايت
زابل .

۶- پلان ساحه تجارتنى شهسر لشكرگاه
مركز ولايت هلمند .

۷- پلان شهسرى ولسوالسى در وپشان
ولايت هلمند .

۸- پلانىهاى شهسرى ولسوالسى ها و
علاقدارى هاى پشتون زرغون، كهسان، كشمك
تولك، شهسرك ولايت هرات .

۹- پلانىهاى شهسرى ولسوالى هاى فرخار
رستاق .

۱۰- پلان شهسرى يك قسمت جاده عيدگاه
ولايت قندهار .

۱۱- پلان شهسرى ولسوالى چار برجه
ولايت نيمروز .

چنين خلاصه کړد :

۱- درکابل :

الف: در مورد شبکه های آبرسانی
پناروالي کابل : تسليم گيري قبل از سال
۱۳۵۴ صرف دردوناحيه کابل رياست
آبرسانی فعاليت مينمود. يعنی در ساحه
خيرخانه مينه وسيدنورمحمد شاه مينه ولي
ازوايل سال ۱۳۵۴ تمام شبکه کابل به
شمول دوساحه فوق تحت فعاليت رياست
آبرسانی شامل گرديد رياست آبرسانی
برعلاوه اينکه کار مربوطه به تسليم گيري
شبکه بزرگ کابل رادر سالجاري انجام
داده طبق پروگرام دولت جمهوري بانکشاف
منابع آبي شبکه کابل توزيع نل به منازل
ايجاد ترانسميشن لين های اضافي که قدرت
وظرفيت شبکه رابالابرده است پرداخته .

ب: انکشاف آبهای زیرزميني :

دزين مورد ميتوان ازچاه های افشارکه
در آن پنج چاه هرکدام به ظرفيت ۴۰ متر
مجموعاً ۲۰۰ متر درفي ثابيه آب استخراج
خواهد شد. نام برده. عمق اين چاه به
صورت اوسط درحدود ۶۵ متر بوده ازجمله
۳ چاه آن تکميل گرديده وديزاین دو چاه
ديگران تحت کار ميباشد .

ج- انکشاف وتوسعه ساحه شبکه کابل:
دزين قسمت رياست آبرسانی بادرك
اين واقعيت که احتياج به آب صحي درشهر
کابل روز افزون است لذاظرفيت شبکه
آبرسانی چاناحيه انکشاف آبهای زیرزميني
وجه از نگاه توسعه وانکشاف ساحه نيز
بايد توسعه داده بناء ايجاد ترانسميشن

لاين ديگر بمخزن ده افغانان که قدرت و
ظرفيت شبکه رابالا ميبردنيز ازامورتوسعوي
وانکشافی شبکه کابل ميباشد .

د: بلندبردن قدرت آبهی به کارتسه
مامورين توسط ترانسميشن لاين آن به يك
قطر بزرگتر ازجمله کار های مهم ديگر ي
که قدرت شبکه آبرسانی کابل درين گوشه
شهر رابالا ميبرد .

ه : برعلاوه درساحه سيدنورمحمدشاه
مينه آنچه قابل ياددهانی است توزيع نل
به ۱۵۰ فاميل وزارت جليله دفاع ملی
ميباشد که توزيع وتمديد آن صورت گرفته
وانکشاف چاه پوهنتون وايجاد شبکه جداگانه
برای اين موسسه علمی يکی ازکار ها ي
عمده ديگر ي است که درسال جاری انجام
گرديد .

ز: طبق صوابديد مقامات صالحه رياست
آبرسانی کار ترانسميشن لاين تپه پغمان
راکه با استفاده ازآب کابل برای سر سبز
تپه پغمان فراهم گرديده تکميل نموده
است .

ح : درساحه ديزاین ومطالعه برای بلند
بردن ظرفيت شبکه کابل امور ذيل قبلانجام
گرديده است . سروی ومطالعه وديزاین
ترانسميشن لاين قرغه که آب چشمه های
قرغه رابه مخزن باغ بالااتصال خواهد داد
قبلا تکميل گرديده است .

ط : کار ومطالعه وسروى پايپ لاين که
آب راز مخزن باغ بالاگرفته وبعد از سير
آب نمودن ناکيه های بالای کارته پروان

که مقدار آب کافی ندارد به تقویه گوشه ازشبکه نوآباد ده افغانان خاتمه می یابد و همچنان مطالعه و سروی ناحیه جمال مینه و کار ساختمان مخزن پوهنتون رامیتوان از فعالیت های این ریاست شمرد

دوم : دروایات :

الف: تسلیم گیری شبکه مزار شریف و حفظ و مراقبت آن و توزیع یکتعداد نل آب به منازل شهر مذکور .

ب: تسلیم گیری شبکه جلال آباد .

ج: تسلیم گیری شبکه هرات .

د: تسلیم گیری شبکه قندهار و اصلاح شبکه مذکور .

ریاست میخانیکی قوایکار :

ریاست میخانیکی که وظیفه اكمال عمومی وسایط ، پرزه جات، روغنیا و غیره یونت های سرک سازی مربوطه رابه عهد ه دارد فعالیت های عمده ذیل را انجام داده است :

۱- ترمیمات ثقیله ۳۲۲ عراده وسایط مختلفه ترانسپورتی و سرک سازی .

۲- ترمیمات خفیفه ۷۸۹ عراده وسایط

مختلفه ترانسپورتی و سرک سازی .

۳- تولید آکسیجن ۱۲۸ بوتل .

۴- کار جاریه ۷۵۲ عدد .

ریاست تعمیرات :

امور پروژه سازی ، نقشه کشی تعمیر های دوایر، پروژه های تعمیراتی عام المنفعه دولت را که شامل نقشه های مهندسی، نقشه های انجیری، نقشه های آبرسانی تعمیراتی نقشه های برقی تعمیرات و عندالایجاب شبکه

های مرکز تعمیرات مختلفه بادیتال های لازمه آن میباشد پس ازانجام سروی و مطالعات و سنجش های لازم بارعایت اساسات علمی و جنبه های اقتصادی و شرایط و ایجابات علمی و جنبه های اقتصادی و شرایط اقلیمی و محیطی پیش برده است که میتوان قراذیل به توزیع آن پرداخت :

۱- نقشه های انجیری دیتالهای کار تعمیر آرشیف مرکزی وزارت خارجه .

۲- نقشه های تعدیلاتی و دیتالهای کار تعمیر سفارت کبرای دولت جمهوری افغانستان در دهلی .

۳- دیتالهای کار تعمیر جنرال فونسلگری افغانی واقع مشهد .

۴- نقشه های انجیری و دیتالهای کار تعمیر آرشیف ملی .

۵- نقشه های مکمل ورکشاپ نجاری ریاست جنگلک .

۶- نقشه های مکمل مهندسی، انجیری برق و آبرسانی تعمیر های پروژه محبس مرکزی .

۷- نقشه های مهندسی، انجیری، برق و آبرسانی پروژه های محابس و ولایات .

۸- دیتالهای مهندسی، نقشه های انجیری نقشه های برق و نقشه های آبرسانی عمارت ۱۴ منزله سینما پامیر .

۹- دیتالهای کار تعمیر های مختلفه بعضی ماموریت های پولیس .

۱۰- نقشه های مهندسی ، انجیری برق و آبرسانی تعمیر های نمایندگی های فروش

- مواد نفتي قسم درجه اول برای بیش از ۳۰ محل .
- ۱۱- نقشه های مهندسی ، انجنیری برق و آبرسانی تعمیر های نمایندگی فروش مواد نفتی قسم درجه دوم .
- ۱۲- نقشه های مهندسی، انجنیری، برق و آبرسانی نمایشگاه و لابراتوار وزارت مخابرات .
- ۱۳- دیتالهای کار تعمیر کتابخانه ولایت پروان .
- ۱۴- دیتالهای کار تعمیر دستگاه اخذ و فرستنده وزارت مخابرات .
- ۱۵- نقشه های لازمه و دیتال های ترمیمات وزارت مخابرات.
- ۱۶- نقشه های مهندسی و انجنیری مرحله اول انکشاف دندانان های غازی استدیوم
- ۱۷- دیتالهای احیای مسجدنه گنبد
- ۱۸- نقشه های انجنیری و دیتالهای ورکشاپهای ریاست میخانیکي .
- ۱۹- نقشه های لازمه و دیتالهای ترمیمات و اصلاحات هتل سپین غر جلال آباد .
- ۲۰- دیتالهای تعمیر های نمایندگی دافغانستان بانک قسم درجه اول .
- ۲۱- نقشه های انجنیری تعمیر های نمایندگی دافغانستان بانک و قسم درجه دوم و سوم آن .
- ۲۲- نقشه های مهندسی، انجنیری، برق و آبرسانی مکتب لیلیه و آشپزخانه پروژه زراعتی مربوطه ریاست ترویج وزارت زراعت و آبیاری .
- ۲۳- نقشه های مهندسی ، انجنیری ، است :
- برق و آبرسانی هتل ولایت بادغیس .
- ۲۴- تعمیر فامیلی قسم کانکرتی برای مامورین ریاست ترویج در ولایات به صورت مکمل .
- ۲۵- نقشه های مکمل تعمیر های فامیلی برای کار گران معدن .
- ۲۶- نقشه های مهندسی ، انجنیری برق و آبرسانی و مرکز گرمی تعمیر سفارت کسای دولت جمهوری افغانستان در انقره .
- ۲۷- نقشه های انجنیری و دیتالهای کار تعمیر های جدید لابراتوار های پوهنځی طب پوهنتون کابل .
- ۲۸- نقشه های انجنیری مسجد خوست.
- ۲۹- نقشه ها و دیتالهای امور تعمیراتی و اصلاحاتی قصر چهلستون .
- ۳۰- نقشه های مهندسی و ساختمانی گدامهای فابریکه روغن نباتی هلمند .
- ۳۱- نقشه های مهندسی، انجنیری، برق و تیلیفون و آبرسانی لوژغازی استدیوم .
- ۳۲- نقشه های سنگ شانی تزئینات مسجد حضرت غوث الاعظم در بغداد و نیز در طول همین سال بیش از سه هزار و پنجاه قطعه کابی نقشه از طرف ریاست تعمیرات چاپ و باختیار دواير دولتي گذاشته شده است و هم امور ساختمانی و ترمیماتی ۴۹ تعمیر از طرف انجنیران و مهندسين داخلی و خارجی مراقبت فنی بعمل آمده است

ریاست ساختمانی بنائي :

این ریاست فعالیتهای ذیل را انجام داده

- ۱- کوبالت .
- ۲- ترمیمات قصر استور ۱۰۰ فیصد .
- ۳- ترمیمات پوهنځی فارمسی ۱۰۰ فیصد.
- ۴- حفظ ومراقبت سرکها ۶۰ فیصد .
- ۵- اطلاعات پرواز ۲۰ فیصد .
- ۶- موزیم کابل ۲۰ فیصد .
- ۷- گراچهای مطبعه ۱۰۰ فیصد
- ۸- نرسنگ ۹۹ فیصد .
- ۹- ورکشاپ موتر پلاک اول و دوم صد فیصد .
- ۱۰- ورکشاپ طبی صد فیصد .
- ۱۱- حق العبور ها ۹۵ فیصد .
- ۱۲- آرشیف وزارت خارجه ۶۰ فیصد .
- ۱۳- آرشیف ملی ۶۵ فیصد .
- ۱۴- قصر چهلستون صد فیصد.
- ۱۵- شفاخانه جمهوریت صد فیصد
- ۱۶- بیمه افغان ۶۰ فیصد .
- ۱۷- مرکزجانی وزارت داخله ۹۹ فیصد.
- ۱۸- دافغانستان بانک صد فیصد .
- ۱۹- اتومات خیرخانه مینه ۶۸ فیصد
- ۲۰- پروژه ساختمانی پامیر ۲۵ فیصد .
- ۲۱- قصر وزارت خارجه ۶۰ فیصد .

چهاردهم :

ساختمان تعمیرات بندر حیرتان نظر به
ایجاب و نیاز مندی بنادر عصری و اساسی
 ضرورت به يك سلسله ساختمانها از قبیل
 هنگرهای اموال، دفاتر و جا های رهائش
 مامورین و کارکنان، اتاق انتظار مسافرین
 و مراجعین دفاتر پولیس ، پاسپورت،
 ساختمانهای ذخایر مواد ضروری وغیره را

- ۱- پروژه ترمیمات وملحقات پارک جمهوری
 دریغمان مربوط ریاست محترم تصدی هوتل
 هانکمل وبه مرجع متذکره تسلیم داده شد.
- ۲- تکمیل پروژه کافیتريای پوهنتون
 کابل باملحقات آن .
- ۳- تکمیل پروژه فابریکات پارکهای
 صنعتی باملحقات آن مربوط وزارت جلیله
 معدن وصنایع که آماده تسلیم میباشد .
- ۴- ساختمان هشت بلاک لیلیه پوهنځی
 ننگرهارکه درطول سالجاری ۸۰ فیصد کارآن
 تکمیل گردیده .
- ۵- اكمال ۹۰ فیصد کار پروژه اطفائیه
 ولایت کابل باملحقات آن مربوط وزارت
 جلیله داخله .
- ۶- اكمال ۹۰ فیصد کارپروژه کمپیوتر
 باملحقات آن .
- ۷- پروژه پوهنځی طب پوهنتون کابل
 در ۱۲ بلاک که عجالتا دو بلاک آن تحت
 ساختمان است .
- ۸- پروژه ساختمانی مسلخ هرات مربوط
 ریاست مالداري که فعلا تحت ساختمان
 میباشد
- ۹- اكمال ۴۰ فیصد کارات پروژه ساختمانی
 ۲۰۰ بستر جلال آباد مربوط وزارت صحیه .
- ۱۰- تبدیل دستگاه ریگریشن مربوطه
 ریاست بنایی اذدیولی به برقی .
- ریاست دستگاه ساختمانی افغانی :**
 پروژه های ذیل ازطرف این ریاست
 تکمیل گردیده است :

شامل منطقه و تسطیح و حفظ و مراقبت سرک
های موجوده و مربوطه رابه عهده دارد .

شانزدهم :

در قسمت ترتیب لوابیح که از طرف مدیریت
عمومی کنترول و سنجش این وزارت صورت
گرفته است :

لوابیح :

وزارت فواید عامه برای دایر ساختن
جریان در داخل یک راه معین و تعیین مشی
دوایر در امور ساختمانی، سنجش و اداره لازم
میدانست تا مقررات و دستور العمل های ترتیب

و به دسترس عموم دواير و وزارت خانه ها
و تصدی های دولت بگذارد .

روی این منظور کمیسیونی مرکب از
انجیران مجرب و رؤسا برای تامین این
مطلب مؤلف گردانیده شد که بعد از مطالعات
و صرف وقت مؤفقی به طرح لوابیح ذیل
گردیده :

۱- لایحه ساختمان و برآورد .

۲- لایحه کنترول و سنجش .

بر علاوه مدیریت عمومی کنترول و سنجش
در قسمت ترتیب لوابیح ساختمانی و نرخها
نیز اقداماتی نموده مواد لوابیح و مقررات
ساختمانی تهیه نموده است .

همچنان مدیریت عمومی کنترول و سنجش
در آفرگیری های تعمیراتی و سرک سازی که
تعداد آن به ده ها آفرگیری میرسد اشتراک

ایجاب مینماید .

روی این منظور دولت جمهوری افغانستان
تعمیرهای بندر حیرتان را منظور و ساختمان
هنگر تعمیر دفاتر تعمیر رهايش مامورین
امور ذیل را انجام داده است :

۱- سیخ بندی ۶۸۴۴ کیلو گرام .

۲- کانکریت ریزی ۸۶ متر مکعب .

۳- کانکریت ریزی ۳۳ متر مربع .

۴- نصب کلکین تعمیر رهايش ۱۴۲ متر مربع

۵- پلسترکاری ۱۷۷۷ متر مربع .

۶- هنگافکاری ۲۰۰ متر مربع .

پانزدهم :

مدیریت های فواید عامه :

بر علاوه موسسات و دستگاه ها و تصدیهای
فعالیتیکه از آنها نام برده شد مدیریت های
فواید عامه این وزارت در ۲۶ ولایت کشور
طبق پلان و پروژه پیش برده است .

۱- تطبیق و خط اندازی نقشه های
ساختمانهای شهری و تعمیرات دولتی و
شخصی خارج پروژه های انکشافی در ولایات
توسط مامورین فنی .

۲- مراقبت سیستم و پیشرفت کار تعمیرات
مطابق پلان و نقشه های مطروحه .

۳- سنجش و کنترول وجوه مصارف
ساختمان با اصل پیشرفت کار در ساحه .

۴- تصفیه حسابات ساختمانهای مربوطه
شان .

بر علاوه امور ساختمانی تعمیرات بعضی
کارهای دیگر از قبیل احداث سرکهای

وزارت فوائد عامه

نموده و نتایج آنها را بریاست های مربوطه
آن تسلیم نموده است ، همچنان نماینده
های مدیریت کنترل و سنجش روی صوابدید
مقامات صالحه در قیمت گذاری تعمیرات
اشخاص باقیدار بانک های پشتنی تجارتي
ورهنی و تعمیراتی مصروفیت داشته تعداد
زیاد منازل اشخاص باقیده رابه معیست
نمایندگان مراجع دیگر قیمت گذاری نموده
و نتیجه آنرا بمراجع آن تسلیم نموده اند .

د اطلاعاتو او کلتور د وزارت اجرات

راوړلو او ویشلو له لاری اوهم داسانتیاؤ د پېښولو اودعلمی، ادبی اوهنری ذهنتونو او استعدادونو دتشویق پهغرض دلایحودتدوینولو اوترتیبولو له لاری زیار ایستلی چی دډله ایز تفاهم دزمیني دپراخولو له پاره ښه شرایط رامنځ ته کړی ، اوددی په څنگ کی یی ددی لپاره چی دپوهانو، لیکوالانو، شاعرانو، ادیبانو، انځورگرانو، نقاشانو، مجسمه جوړوونکو او دمطبوعاتی خدمتو دټولو علاقمندانو اړخښتناک آثار وځلول شی دلایحو دجوړولو، دحق الزحمو دلورولو، دآثارو دڅښتنانو دتشویق له لاری یی هرډول زمینه برابره کړی ده . همدارازی دیوی مرکزی اداري په توگه په ټول هیوادکی دمطبوعاتی خدمتو دانسجام اوسره سمولو په غرض دولایتوداطلاعاتی مؤسسو په تجهیزولو اودمشورو په ورکولو سره مرسته کړی ده . دمطبوعو آثارو دزیاتولو اودکتاؤ دزیات چاپیدلو له پاره یی لیکوالواوڅېروونکواداروته دآثارو دچاپ او ویشلو اودآثارو علمی سطحی دلورولوپه غرض اصلاحی نظریی ورکړی دی اودکلتوری پالیسی په اساس یی هنری فعالیتونه هم دندارواوهم دموسیقی په برخه کی تشویق کړی خوددی ډول هنری فعالیتو له سلیمو خدمتوڅخه زموږ دهیواد گڼ شمیر کسان گټه واخلي .

دمرکز دنشراتو دمدیریت له لاری دسلو

سلیم تنویر اوخلکوته درښتینو پېښورسول ددی وزارت داورگانونو اونشراتی مؤسسو له اساسی دندوڅخه دی . دی مؤسسو درادپو، ورځپاڼو، سمعی اوبصری وسیلو، دکتابوچاپولو اونورو خدمتوله لاری دجمهوری دولت داهدافو دسالم تبلیغ اودعامه ذهنیت درونولو زمینه برابره کړی ده، د دی په څنگ کی یی دواقعیانه نشراتی لازمی له مخی دنړۍ ټولی پېښی اوانکشافونه دبیطرفی دمثبت او فعال سیاست په پیروی سره دهیوادوالو غوږوته رسولی اوملی اوبین المللی پېښی یی دجمهوری اهدافو اوملی گټوپه رڼاکی څپړلی، تفسیر کړی اوتحلیل کړی دی اوهڅه یی کړی چی داطلاعاتو له رسولو سره یو ځای داذهانو درونولو زمینه داسی برابره کړی چی دملی او نړیوالو پېښواوپرمختیاؤ په باب لوستونکی اوریدونکی اولیدونکی ته مثبت قضاوت ورکړی اودسواد دزده کړی دپراختیا له پاره دنورو عرفانی موسسو په څنگ کی خپله برخه دخپل توان اوخپلواکاناتو سره ترسره کړی چی البته داخدمتونه دټاکلو نشراتی او کلتوری مؤسسو او ادارو له خواتر سره کېږی .

نشراتی خدمتونه :

دنشراتی چارو او خدمتو دپرمخ بیولو لپاره دنشراتو دریاست مربوطو څانگو هم دکتابونو مجلو، جریدو اونورو مطبوعو آثارو دخپرولو،

مترقی نظام دمنځ ته راتللوله پیل نه یی دجمهوری دولت دوگړنیو هدفو دتبلیغ له پاره په اتومخوکی په خپرونو پیسل کړی دی . اودورځی دپړوتازه خبرونو، دهیواد او نړۍ انکشافاتو، ددولت داجراآتو، قانونو، اوپه ملی اوبین المللی پښو دتبصرو دنشرولو له پاره یی داوظیفه ترسره کړی ده ، دتیریوه کال په اوږدوکی یی هم دصحافت، هم دمحتویاتو اوهم دقلمی همکارانو دراجلبولو په برخه کی پرمختیایی گامونه اخستی دی .

گڼ شمیر پیاوړو پوهانو اولیکوالوپه دی خپرونوکی برخه اخیستی چی د ورځپاڼی د نشراتی محتوی دسطحی په لوړولوکی یی پوره برخه اخیستی ده . ددی له پاره یی له نشراتو نه یی داستفادی ساحه پراخه وی له یوی خواپه لویودولتی مؤسسو او علمی

اوتربیوی مرکزوکی دجمهوریت ورځپاڼه هره ورځ په لوحو نښلول شوی وپه وړیا توگه عامی استفادی ته وړاندی شوی اوله بلی خواهڅه شوی چی په ټول هیوادکی عامی کتابخانی اوامکان په صورت کی عرفانی مؤسسی دهغی له نشراتو څخه گټه واخلی . د ورځپاڼی د خپرونو په څنگ کی په هرودو میاشتو کی یوځل دجمهوریت مجله دعلمی، سیاسی،

اقتصادی اوفرهنکی محتویاتوپه درلودلو سره لوستونکو ته وړاندی شوی ده چی ددی مجلی نشراتی هدف ترډیره ځایه دجمهوری نظام په ژوره محتوی اوتحلیل او ددولست دملی او اجتماعی خدمتواو دهیواد دتاریخ دعلمی او فرهنکی نه هیریدونکو خپرو په پیژندلو

کتاڼو، لسورسالو او څلور ونویو خپرونو په برخه کی تیرکال مرسته شوی ده، اوهم یی دهیوادنامهوادبی اوبی جوړی څیړولکه دقیقی بلخی دهیوادپوه ابونصرفارابی او لوی عارف خواجه عبدالله انصاری دسمینارو مقدماتی او عمومی غونډی جوړی اوداره کړی دی اوددی زمینه یی برابره کړی چی دسمینارو گډون کوونکی دبلخ، هرات، غزنی، بامیانو اوننگرهار په ولایاتوکی دهیوادلرغونی آثاروگوری اوددی سمیناروپه ویاړپی ۲۲ ټوکه تاریخی، علمی او تحقیقی آثار چی ددی پوهانو دژوندواآثارو په باب دی چاپ کړی اوویشلی دی او په دی سربیره پنځه زره ټوکه نورآثار هم په پوهانو ویشل شوی دی . دولایاتو دنشراوتمدیریت له خوا دولایاتو له نشراتی مؤسسو سره مرسته شوی ده .

دتبلیغاو مدیریت چی دنشراتو مهمه برخه ده دملی، اخلاقی اواجتماعی ارځښتونو دتحلیل په باب دلورواسلامی تعلیمونو دپراختیا اوتعلیم له لاری ارځښتناکی چاری ترسره کړی او د تفسیر شریف دچاپ کارته یی دوام ورکړی، دپیام حق مجله یی خپره کړی، خطابی اوموعظی یی ترتیب کړی اودخاصو ورځو له پاره یی مجلسونه جوړکړی دی .

دورځپاڼو، جریدو او مجلو له لاری دهیواد اطلاعاتو خدمتونه په مرکزکی دڅلورومعتبرو ورځپاڼو، مجلو او په ولایاتو کی دڅورلسو ورځپاڼواومجلوله لاری پرمخ بیول شوی دی.

دجمهوریت نشراتی مؤسسه :

جمهوریت یوازیڼی سهارنی ورځپاڼه ده، چی د

راڅرخي .

د انيس ورځپاڼه :

دې ورځپاڼې چې د ۵۲ کال دوېر په اوولسمه ورځ د جمهوري نظام د لمر په راڅلولو سره يوځل بيا په هيواد کې په خپرونو پيل وکړ، په تير کال کې يې د خبرونو، مقالو، تبصرو، راپورو، مصورو او د عامه ذوق سره سمو مطالبو په خپرولو سره خپل اطلاعاتي او فرهنگي خدمتونه تعقيب کړل. دا ورځپاڼه هرمازېگر په عادي ورځو کې په اتو اولسو مخو کې او د پنجشنبې په ورځ په ۱۲ مخو کې چاپ او وېشله کېږي . ددې ورځپاڼې محتوايات هم د لوړو جمهوري اهدافو په رڼا کې د عامه ذهنت روڼول، ټولنې ته د ملي او بين المللي پېښو په باب د سمو اطلاعاتو رسول او د هيواد د پرمختيا او پرمختگ په برخه کې د بدلون او مرستې دمنلو له پاره د عامه ذهنت چمتو کول دي .

د انيس دورځپاڼې د خپرونو په څنگ کې د ژوندون او کمپيانو انيس مجلې هم دهرې اوونۍ په پاۍ کې د ذوقي مجلو په توگه په مصوروول چې علمي، اجتماعي، اقتصادي او آفاقي معلومات لري چاپ او وېشلي کېږي .

دهيواد ورځپاڼه :

دا ورځپاڼه هم د يوې مازيگړنې ورځپاڼې په توگه په اتومخو کې چاپ او وېشله کېږي. دا ورځپاڼه دخپلې نشراتي پاليسۍ له مخې د داخلي او خارجي پېښو د هيواد د فرهنگ او کلتور، د تاريخي څيرو د پېژندلو او زموږ د ملي ژوند د بيلو بيلو گوټو درونولو په باب خپرونې کوي، همداراز دې ورځپاڼې دا اختصاصي

مخولکه د ښځې دنيا، ځوانان، ورزښت، روغتيا کړنې او د افغاني ټولنې دارڅښتناکو دودونو د خپرولو په باب ښه برخه اخيستي ده ، ددې په څنگ کې دې ورځپاڼې د هيواد د بيلو، بېلو لرغونو تاريخي گوټونو له روڼولو په باب خپرونې کړي دي .

کابل ټايمز :

دا ورځپاڼه هم هرمازېگر په څلورو مخو کې په انگرېزي ژبه خپرېږي چې په داخلي او خارجي خبرونو سربېره د افغانستان د کلتور، تاريخ او معرفي په باب هم د خارجيانو له پاره کتوري مقالې خپروي .

د کندهار اونگرهار مجلې :

دا مجلې هم دهرې مياشتې په پاۍ کې په لويه قطع او ښکلي صحافت خپرېږي چې د هيواد او خصوصاً د وومرېو ولاياتو په باب په زړه پورې او کتور مطالب لري، ددې په څنگ کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت دخپلو فرهنگي خدمتو د پراختيا له پاره د پکتيا د ولايت له پاره هم د يوې مياشتنۍ مجلې د خپرولو اقدام کړي دي . دهرات مجله هم دروان کال له پيليدو سره په لويه قطع او ښه صحافت خپره شوي ده .

افغانستان کالني :

د ورځپاڼو او مجلو په څنگ کې يوه جامعه خپرونه هم شته چې ملي او بين المللي پېښې او انکشافات اونور په زړه پورې مطالب پکې خپرېږي. دا جامعه خپرونه د افغانستان کالني ده چې د هيواد د جمهوري جشن د تلين په وياړ د جنگاښ په مياشت کې چاپ او وېشله کېږي .

کالنی د دولت ټول اجراءات دورخی دپېښو له لټونیز سره په مصور ډول له علمي، تاریخي اقتصادي او ادبي مطالبو سره خبری .

د اطلاعاتو او کلتور وزارت د مطبوعاتي خدمتو د پراختیا او دراز، راز نشراتي مطالبو د تهیه کولو په منظور د فیچري اداري په نامه یوه نوی اداره. د ۴۰ کال د لیندۍ په میاشت کې جوړه کړه، دا اداره د مطبوعاتي خدمتو په برخه کې مسلکي اصلاحي نظريي وړاندې کوي ، مقالې، تبصرې، ترجمې او د اپټیاو فیچرونه ورځپاڼو خصوصاً د ولایاتو نشراتي مؤسسونه تهیه کوي . اوهم د کورنیو له پاره یوه مجله ترلاس لاندې ده چی ژبه په خبرونو پیل وکړي.

د افغانستان رادیو :

څرگنده ده چی د جمهوریت لوړی هیلی یوازی او یوازی په ټولوملی او اجتماعی چارو کې د ټولو خلکو د گډون په وسیله تر سره کیږي، له همدې کبله د رادیو افغانستان د ارشاد تبلیغ، اطلاع اوسرگرمی دیوی لویې وسیلې په توگه زموږ د ټولنی دورځنیو اپټیاو په نظر کی نیولو اود اجتماعی واقعیتونو په درک کولو سره دخلکو د فکري ودی د زمینی برابرولو او د جمهوریت له اهدافو څخه د دوی دخبرولو له پاره دبیلو، بیلو پروگراموله لاری خپلې وظیفې ترسره کړی دی . «جمهوریت په پلوشوکی» پروگرام چی هره هفته خبریږی د جمهوري انقلاب کلی هدفونه توضیح او تفسیر کوي . د همدې منظور له پاره په تیرکال کی رادیو افغانستان هغه مضمونونه چی د دولت اهداف خلکو ته اودخلکو وظیفې د دولت په مقابل کی

څرگندوی اوهم د دوی هیلی دهیواد دآبادۍ په لاره کی روښانه کوي دجمهوری په پلوشو کی پروگرام سربره یی په هفته کی یوځل دخبرونو په تفسیرکی هم ځای ورکړ او هم په نوموړی پروگرام کی داوړول شوو مضمونونو دریمه مجموعه له چاپه څخه راووته . د رادیو د اطلاعاتو څانگی دخبرونو دخپرولو، د داخلی او خارجی مهمو خبرونو د تفسیر، راپورتاژونه اودهفتي دمهمو پیښو په برخه کی یو شمیر گټور بدلونونه راوستی دی .

د هنر او ادبیاتو اداره

د «موسیقی ونکته ها، اندیشه وزندگی ، بازار هنر اورادیویی تیاتر» پروگرامونه هغه نوی پروگرامونه دی چی په تیرکال کی د هنر او ادبیاتو د اداري لاری نوی خپاره شول اوهم د دی اداري په نورو پروگرامو کی بدلونونه راغلي دی، همداراز د «حرف خوش، آهنگ خوش ، خبرخوش» پروگرام په «دانه های قیمتی از فرهنگ عامیانه» باندی اړول شوی دی اوهم د هنر او ادبیاتو اداري په تیرکال کی دخپلو دایمی پروگرامو په څنگ کی ۲۶ نور فوق العاده پروگرامونه په خاصو ملی اومذهبی ورځو کی نشر کړی دی .

د روزني اداره :

په تیرکال کی دی اداري په خپلو عادی پروگرامو سر بره، دهیواد دښځو دتشویق په اجتماعی چاروکی د دوی دبرخی اخیستلو، دجمهوری انقلاب داهدافو په رڼاکی دښځی اوسړی ترمنځ دنسبی مساوات دراوستلو اود

شوی .

د پښتونستان اداره :

دی ادارې په تیرکال کې خپلو نشراتو ته دوام ورکړی دی .

د اعلاناتو اداره :

رادیو افغانستان د اعلاناتو د ادارې له خوا تیرکال لس ملیونه افغانۍ گټلې چې د تیرکال په نسبت ددی ادارې په گټه کې یو ملیون افغانۍ زیاتوالی راغلی دی .

خارجي پروگرامونه :

د خارجي نشراتو پروگرامونه دمحلې وخت له ۲۳۰ بجو څخه دمحلې وخت دمانښام تراوو بجو پورې ۱۹ او ۱۹ مترپه خپوږه عربی، اردو انګلیسی، آلمانی اورو سی ژبو نشرات کوي، دی ادارې د تیرکال په اوږدو کې هڅه وکړه چې د اوریدونکو د راجلبولو له پاره گټور او په زړه پورې مطالب نشر کړي او هم له هیوادنه د باندې افغانانو ته یوساعته پروگرام ددی ادارې له خوا د پخوا په شان نشر شوی دی .

د رادیو افغانستان تخنیکي خدمتونه :

تیرکال د تخنیکي چارو د پراختیا په برخه کې لاندې کارونه شوي دي :

- ۱- دهیواد د دریو ولایاتو له پاره د دریو منځنیو خپورانیول .
- ۲- د جینوا په کنفرانس کې داوولسونویو فریکونسو ریزرفول .
- ۳- د کابل ښار د تلویزیون پروژه .
- ۱- رادیو افغانستان د رادیو د خپود کمزورۍ له کبله دراپیداشوو مشکلاتو دله منځه وړلو

ښځې دنړیوال کال په چوکاټ کې د «نوی ژوند» او «ښځې په ژوند کې نوی رڼا» په پروگرامو کې پراخ نشرات او تبلیغات کړي دي . او هم دخوانانو پروگرام ددی له پاره چې خوانان دهیواد دننۍ اوسېانۍ ټولنی د اجتماعی څرخونو په چورولو کې زیات مسؤولیت، ونډه او قوت لري، له نیم ساعت نه یوه ساعت ته وغزول شو. همداراز د سازنو اورازونو پروگرام چې پخوانیم ساعته پروگرام و د رادیو دانکشافی پلان له مخې په یونیم ساعته پروگرام واړول شو، ددی ادارې په نورو پروگرامو خصوصاً ذهنۍ مسابقو کې هم دپام وړ بدلونونه راغلي دي .

دموسیقی اداره :

دی ادارې د تیرکال په اوږدو کې یوزر نوی سندری او یوسل نوی نغمی ثبت کړی او د رادیو آرشیف ته سپارلی دی، او هم یی دیوسل او پنځوس کنسرتو په شاوخوا کې د رادیو افغانستان له سندریو گانونه د باندې په بیلو، بیلو مناسبونو اجرا کړي دي .

د پروگرامونو اداره :

د «میرزا قلمی های این هفته میرزا قلم» پروگرام چې ددی ادارې له خواتمیه کیږي د کیفیت له پلوه یی په زړه پورې بدلون کړی او د اوریدونکو شمیر یی زیات شوی دی، او هم د «درلابلای نشرات رادیو» پروگرام چې د پروگرامو د ادارې له خوا وړاندې کیږي د رادیو ۷۴۵۵ بیلو، بیلو پروگرامو په زړه پورې مطالب دهغو کسانو له پاره خپروي چی لومړی ځل یی په اوریدلو نه دی بریالی

د تلویزیون د پروژې د بیلو، بیلو اړخونو د پرمخ بېولو له پاره مقدماتي ترتیبات ونيول.

د باختر آژانس ریاست :

ددې مؤسسې وظیفه د داخلي او خارجي خبرو تر لاسه کول او د هیواد د انکشافاتو د عکسونو تهیه کول دي چې په ډیر لږ وخت کې یې د هیواد نشراتي مؤسسه سپاری .

داخلي خبرونه :

د امدیریت چې د ولایاتو د اطلاعاتو، د مرکز د اطلاعاتو، د عکاسۍ، اوریفرنس له څانگو څخه جوړ دی د ۱۳۵۴ کال له چنگاښ نه یې ۱۳۵۵ کال تر چنگاښ پورې د هیواد د اقتصادي، اجتماعي، سیاسي، عرفاني، صحي او نورو انکشافی فعالیتو په باب مطالب راغونډ کړي او د خبر، مرکي، راپور او تفسیر په توګه یې د رادیو افغانستان، ورځپاڼو، جریدو او مجلوله لاری خلکو ته رسولی دي. چې وړاندې شوی مطالب او ورو موخواتو په شا اوخوا کې دي .

همداراز د عکاسۍ څانګې د خبرونو او راپورتاژونه د مصور کولو له پاره په همدې موده کې تر اولسو زرو قطعو زیات اخباري عکسونه، منظري او په زړه پورې عکسونه د هیواد مطبوعاتو ته تهیه کړي او خپاره کړي دي . په دې سربیره د عکاسۍ څانګې له نورو دولتي خصوصي او انفرادي مؤسسو سره مرسته کړې او د دوی د اپتیاوې عکسونه یې تهیه کړي دي، همداراز په بیلو، بیلو ساحو کې د هیواد د پرمختګونو عکسونه یې په خارج د افغاني سیاسي نمایندګیو د پاره تهیه کړي او د

له پاره په لومړي قدم کې د منځنیو څېو د رېپورټونکي د دستګاوې چې هره یوه یسی لس کیلو واټه طاقت لري د بلخ، هرات او کندهار د ولایاتو له پاره رانیولې چې اوس - اوس له هغو څخه د رادیو افغانستان د موجوده نشراتو د پیاوړتیا له پاره استفاده کېږي .

۲- د جینوا په کنفرانس کې ۱۷ نسوي فریکونسي د «فریکونسي دبین المللی ثبت»

په دفتر کې له ضروري شر ایطسو سره د افغانستان په نامه ثبت شول چې داکار د پروګرامسټنګ په برخه کې ډیر ګټور دي .

۳- د کابل ښار د تلویزیون پروژه- د انکشافی

پلان له مخې د تلویزیون پروژه تیر کال په جدې توګه تر څېړنې لاندې ونيوله شوه،

د ۱۳۵۴ کال په پیل کې د جاپان د تخنیکي سروی

یوه ډله په افغانستان کې د تلویزیون د پروژې

د اساسي پلانګذاري له پاره هیواد ته راغله

او خپلې ضروري مطالعې او مواد یې د رادیو

افغانستان د انجنیرانو په مرسته ترسره کړل،

نوموړې هیات خپل هیواد ته له تللو نه وروسته

یو لومړنی راپور یې ترتیب کړ چې په هغې کې

په لومړي مرحله کې د کابل په ښار کې

د تلویزیون د دستګاه د جوړولو او په کار اچولو

په باب په مفصل ډول مطالب وړاندې شوي،

له دې جملې څخه د پرسونل دروزنې، دستمپیو

او د تلویزیون د دستګاه د ودانوي، د دوی د سره

نښلونې اوله ستدپیونه تر لېږونکي دستګاه

پورې د سړک جوړول هم یاد شوي دي . چې

د نوموړي سړک د جوړولو کار د ۱۳۵۴ کال د کب

په میاشت کې پیل شو . رادیو افغانستان

تر پنځه ديرش زروزيات خبرونه خوښ کړي، اډيت کړي او ترجمه کړي دي، چي دا خبرونه دمخبري دمديريت له لاري اود تخنيکي مديريت په مرسته دنشر له پاره دهيواد مطبوعاتو ته ور رسول شوي دي .

د تصحيح مديريت :

دي مديريت خپله وظيفه دخبرواو تبصرو دسمي مخابري په برخه کي ترسره کړي ده.

د راډيو گانو مديريت :

دامديريت هره ورځ د پنځلسو نشري خبرونو په شااوخواکي دنړۍ له معتبرو راډيوگانو څخه ثبتوي اودنشر له پاره يسي چمتو کوي . دجمهوري رژيم له منځ ته راتللو وروسته دخارجي خبر رسولو آژانسونو د نمايندگانو دراجستر له پاره په باختر آژانس کي يوه اداره جوړه شوه اولايحه له ٤٤٥ کال نه تر تطبيق لاندې ونيوله شوه، لکه چي له ٤٥ کال نه دروان کال دنورترپاي پوري دخارجي آژانسو شپرتنو نمايندگانو نومونه ثبت کړي دي، همداراز ددي خانگي وظيفه له لاندې نړيوالو آژانسونو سره دباختر آژانس داډيکو ټينگول دي :

دانگلستان درويتر ، دفرانسي دفرانسپرس دايتالي دانساي، دشوروي اتحاد دتاس، ديوگوسلاويا دتانيوگ ، داتحادی آلمان دجمهوريت دي. پي. آ، دهندوستان دسماچار دچکوسلواکي دچي تي کا ، داولسي چين دجمهوريت دسينووا دخبر رسولو آژانسونه . داهم ښايي ووايو چي دتير کال په اوږدو کي دباختر آژانس ځيني قرار دادونه دنړۍ له

خارجه چارو دوزارت له لاري يي وراستولي دي .

ددی فعاليتونو په څنگ کي دتير کال له چنگاښ څخه دسپکال دغويي تر پايه پوري سربيره پردي چي ددي خانگي له خوا په بيلو، بيلو برخوکي دهيواد دپرمختياؤ په باب دهيواد په اوولاياتو کي ددوهم جمهوري جشن په وياي نندارتونونه جوړ شوي ٤٠٠ جلدويه شا اوخواکي دعکسو البومونه ددولتي ميلمنو او هغو کسانو له پاره چي افغانستان ته يي دوستانه سفرونه کړي تپه اوسپارل شوي دي .

همداراز د «اطلاعات اوکلنور ستاسي په خدمت کي» دويترينو له پاره دورځي دخبرونو عکسونه دخلکو دخبريدني اوتماشۍ له پاره ورځ په ورځ تپه شوي چي ددي شمير هم دسلگو نو قطعونه رسپيري .

خارجي خبرونه :

ددی خانگي وظيفه په بين المللي پيښو او انکشافاتو پوري دمربوطو خبرونو اخيستل اونشورول دي چي دا خبرونه دټيلي ټايبس دماشينونو له لاري دنړۍ له باوري آژانسو څخه اخيستل کيږي اوله ژباړلو وروسته نشراتي مؤسسو ته سپارل کيږي .

دي خانگي دخبرونو اختصاصي سرويسونه هم چي داقصادي، جنايي، علمي، سپورتي، ذوقي او هنري پيښو په باب دي تپه اونشر کړي دي .

دي مديريت دتير کال په اوږدو کي دروان کال دغويي ترپايه پوري په مجموعي توگه

۴۱۸۵- فلمه .

۸- درسمی مؤسسو اونورو د ضرورت وپروفی اوکلیشه یی مېړونه ۲۴۰۹- طغرا. دولتی مطبعه اوس ۱۴۷ بیل، بیل آفسمیتی دحروفی چاپ ، دورخپاڼوچاپ، دلینوټایپ، مانوټایپ صحافی او کاکسوټایپ ماشینونه او ورکشاپ لری . دانکشافی بودجی په تخصیص اودایران ددولت په مرسته سربیره دمطبعی دپرتیاوړ یوشمیر نور ماشینونه هم تهیه کیری چی آفرونه یی رسیدلی اوددی ماشینوپه نصبولو سره دهغو ماشینوچی استهلاك شوی اویا د استهلاك په حال کی دی دیوی برخه سنامانو تلافی کیری . همداراز یو دکاستر ماشینین دلندن دمنوټایپ له کمپنی څخه تهیه شوی اوپه کار لویدلی دی چی دمرکز اولایاتو د حروفو په تهیه کولوکی استفاده تری کیری، همداراز په بیلو، بیلو بنتو باندی دعتوانونو له پاره دپښتو اودری تورودتهیه کولو پسه برخه کی چی دورخپاڼو اومجلو دصحافت لپاره دپراخښت لری اقدامات شوی دی. دلینوټایپ ددستگاه فعالیت په تیرکال کی تنظیم شو ی دی .

دمطبعی دورکشاپ خانګه :

دماشینوپه فعالولو ، په لینوټایپ پټوری دمربوطو پرزوپه جوړولو اودنورو تخنیکسی نیمګړتیا و په له منځه وړلوکی یی فعالیت کړی دی. دپرسونل په برخه کی هڅه شوی چی دځوانانو له قوت څخه کار واخیستل شی، په همدی منظور ددوولسم ټولګی یوشمیر فارغان دفتی مامورینو په توګه استخدام شول .

آژانسو سره نوی شوی اوپه نظرکی دی چی لهځینی نوروخارجی آژانسو لکه د تورکیسی داناتولیا اودکوریادیموکراتیک جمهوریت له آژانسو سره تړونونه وشی اوخبرونه سره تبادله کړی، همداراز دیوی موافقی له مخی دداخلی خبرویوه ، یوه کاپی دایران درادیو تلویزیون دملی اداری نمایندګی ته سپارله کیری .

دولتی مطبعی :

دتیرکال په اوږدوکی دولتی مطبعی دالاندی خدمتونه ترسره کړی دی :

۱- دورخپاڼو ، جریډو، مجلو، موقتواو غیر موقتو خبرونو، دنشراتو دریاست له خوا درالیزل شوو مطالبو دچاپ په برخه کی یی تل مرسته کړی اوپه دی سربیره یی دالاندی خدمتونه هم ترسره کړی دی :

۲- دنولس ډوله درسی کتابو دچاپ د فرمایشی منل چی تیرازی له یوملیون ټوکو څخه اوپو اوزياته برخه یی چاپ شسوی اودپوهنی وزارت ته سپارل شوی دی .

۳- دهیواددعلم اوپوهی لویانو دبین المللی سیمیناروله پاره دبیهقی کتاب خپرولودمؤسسی د ۳۲ ټوکو آثارو چاپول .

۴- ددفترونو، تذکرو، کلیزو اوددرسی کتابو چاپ ۵۴۵۱۶۱ ټوکه .

۵- راز- راز مطبوعی پانی اونور، ټول ۵۴۵۵۳۷- پانی .

۶- دحروفی چاپ له پاره کلیشی (په بیلو، بیلو ساریونو) ۳۰۸۷۸- دانی .

۷- دآفسیت دپلیت له پاره فلم

په تدوینولو د سمعی اوبصری وسایطونه په استفادې سره د عام المنفعه خدمتونو د پراخولو او په دې برخه کې د مشابه خدمتونو درامنځ ته کولو په برخه کې بریالی شو او د پروگرام به په راتلونکو کلونو کې تطبیق شی . په دې پلان کې د لویو ښارونو او د ولایاتو په مرکزونو کې په سمعی اوبصری وسایطو د سنبالو کلتوري مرکزونو د تدویر او تجهیز اود سیارو یونټونو چي د فلمونو د ښودنې گرځندو تلویزیون په نویو وسایطو مجهزوي اود غږ او خبرونو د ویشني څانګې ولری له لاری د ډول خدمتونه په نظر کې نیول شوي دي .

افغان اعلانات :

د افغان اعلاناتو ادارې په تیر کال کې د لویو رایو یو،ی، دو، څپانو او سینماګانو د اعلان له لاری د ۱۳۵۴ کال د کب تر پایه پوري (۲۶۱۰۶۵۰۸) افغانۍ گټلې دي چي د تیر کال په تناسب د دې مؤسسي په عایداتو کې (۱۳۰۱۱۰۳۷) افغانۍ زیاتوالي راغلي دي .

کلتوري خدمتونه :

دهیواد د کلتور له ساحه سره اړه لري، کلتوري خدمتونه د ملي فرهنگ د راژوندی کولو، د فرهنگي اړیکو د پراخولو، د تاریخي ګوتونو، دروځولو او هغو ټولو فعالیتونو څخه چي دهیواد د کلتور له ساحي سره اړه لري، عبارت دي .

د فرهنگي روابطو مدیریت د فرهنگي مسایلو د ارتباط د مرجع په توګه دا لاندې دندې ترسره کړي دي، له لاندې مالګو سره د فرهنگي، علمي او تخنیکي مرستو د پروګرامو

په پخواني برآورد د نوي نظرونو څخو د احتمالي لګښتونو سل په سلو کې سنجش له منځه ولاړشي .

سمعی اوبصری آمریت :

په یوه کال کې د سمعی اوبصری آمریت دهیواد د ښارونو او کلیو په پنځه ویشتو برخو کې ۱۴۸ سمعی اوبصری پروګرامونه اجرا کړي دي . د اېرو ګرامونه د اخباري، مستندو، تریوی او په خارج کې د دولت د ښاغلي رئیس د سفرونو، دهیواد د مهمو انکشافاتو او یوشمیر نورو فلمونو له ښودلو، ملي سرود شعرونو، ترانو، سندرو، شعارونو، وجیزو او دلار ښودونو د مربوطو مطالبوله اوریدنو، د عکسونو جمهوري بیرغ او د افغانستان خلکو ته د خطاب د وینا د جمهوري شعارو درلودونکو رسالو، ورځپاڼو، مجلو او نورو خبرونو له ویشلو څخه عبارت دي او مستند او اخباري فلمونه ۲۵۱۰۱۰ کسانو ته ښودل شوي دي .

د خلکو د اذهانو په روڼولو، له عصري ژوند سره د ټولنې د اشنا کولو او د جمهوري دولت له اهدافو سره سم ملي او اجتماعي خدمتونه د خلکو د رابللو (چي زموږ ټولنه په اوسنیو شرایطو کې دې ډول ډول خدمتونه د پوره اړه ده) په لاره کې د سمعی اوبصری خدمتو د ځا ص اهمیت په درلودلو سره دهیواد په اوو کلن انکشافی پلان کې د سمعی اوبصری خدمتو د انکشاف او تنظیم له پاره ځانګړې برخه ورکړه شوي ده . د همدې ضرورت له مخي د سمعی اوبصری آمریت د یوه جامع او عملي پروګرام

تسويده او ترتيب :

دی .

۲- د شوروی اتحاد د دوستۍ د ټولنې رئیس
کابل ته راغلی دی .

۳- د مصر د عربي جمهوریت د دوستۍ د
ټولنې مرستیال کابل ته راغلی دی .

هغه هیاتونه چې سیمینارونو ، غونډو او
نندارتونونو ته په رسمي توګه بلل شوي دي .

۱- سیمینارونو ته : برلین نه یوتن ،
بلغاریانه یوتن ، هندوستان نه شپږ تنه ، ایران
نه یوتن ، ټول نه تنه .

۲- کنفرانسونو : ریاض نه دوه تنه ،
مکسیکو نه یوتن ، جدي نه یوتن ، پولنډ نه
یوتن ، هند نه یوتن ، ټول ۶ تنه .

۳- غونډو ته : آسټرالیا نه یوتن ، جاپان نه
یوتن ، ټول ۲ تنه .

۴- دعوتونه : امریکا نه دوه تنه ، شوروی
اتحاد نه دری تنه ، یوګوسلاویا نه شپږ تنه

هنرمندان ، ایران نه یوولس تنه هنرمندان ،
پاریس نه یوتن ، ټول ۲۳ تنه .

۵- د هند نندارتون ته : دوه تنه .

د نشراتو ریاست ته د هغو آلماني ، امریکایی
عالمیندي ، هندي ، جاپاني ، برتانوي ، آسټرالیايي
یوګوسلاویایی : ورځپاڼو لیکونو ، ژورنالستانو
پوهانو ، خبریالونو ، عکاسانو او فلم اخیستونکو
ورپیژندل چي افغانستان ته راغلي دي .

د چکوسلواکیا ، کوریا ، چین اولسي جمهوریت
جاپان او بلغاریا دملي ورځو په مناسبت ددوی
د سفارتونو د فلمودندهارتونو د جوړولو ترتیبول
اوپه کابل ننداری کې د دوستۍ د ټولنې

۱- د افغانستان اومصر د جمهوریتونو ترمنځ
فرهنگي او کلتوري تړون ۱۳۵۴ .

۲- د افغانستان او رومانيا ترمنځ علمی
تړون ۱۳۵۴ .

۳- د افغانستان او یوګوسلاویا ترمنځ
د فرهنگي همکارۍ تړون ۱۳۵۴ .

۴- د افغانستان او پولینډ ترمنځ د علمی او
نڅنیکي همکارۍ تړون ۱۳۵۴ .

۵- د افغانستان او ترکیي ترمنځ د ۷۷-۷۶
کلوله پاره د علمی ، فرهنگي او کلتوري
پروګرام تړون ۱۳۵۴ .

۶- د افغانستان او هند ترمنځ د ۷۵-۷۶ کلو
له پاره کلتوري تړون ۱۳۵۴ .

۷- د افغانستان او مغلستان د جمهوریتونو
ترمنځ د همکارۍ تړون ۱۳۵۴ .

۸- د افغانستان او بلغاریا ترمنځ د کلتوري
تړون بیا نوی کول .

۹- د افغانستان او رومانيا ترمنځ د همکارۍ
تړون .

د هیاتو او هنرمندانو تګ اورا تګ چي
د کلتوري تړونوله مخي شوي : یوتن
چکوسلواکیا ته تللي ، دوه تنه له هند او یوه
ډله هنرمندان له شوروی اتحاد څخه راغلي
دي .

د دوستۍ د ټولنې هیاتونه چي د شوروی
اتحاد د دوستۍ د ټولنې په بلنه هغی هیواد ته
تللي دي :

۱- یوډري کسيز هیات د شوروی اتحاد
د دوستۍ د ټولنې په بلنه هغی هیواد ته تللی

دغونډی جوړول .

په تصحيح، گازرگاه دپيرهرات مدفن، خواجه عبدالله انصاري او دافغانستان نور صوفيان (انگليسي) اوهم يې دالاندی آثار يا دچا پ له پاره چمتو کړي اويا تر تاليف لاندی دی : له روسی ژبی څخه دافغانستان دتاريخ ددوهم ټوک دخوفصلونو ژباړه، دکورگانی تیمور د لښکر کښيورسالة، صنايع افغانستان له روسی څخه ترجمه، فهرست کتابهای چاپی افغانستان رساله چشتيه اودافغانستان دکوشانيانو په باب څيړنی . دتاريخ ټولنی اختصاصی کتابتون هم دکال په اوږدوکی تقويه شوی ، علمی اومسلکی کتابونه اومجلی یی له داخل او خارج څخه ترلاسه کړي اوهم یی دحکیم اوانصرفارابی ، دقيقي بلخی اوخواجه عبدالله انصاری هروی دلمانځنی په چارو کی برخه اخیستی ده .

دلرغون پيژندنې اوتاريخي آبداتو دساتني

اداره :

ددی اداري خدمتونه په دریو برخو کی پرمخ بیول شوی دی، هغه چاری چه گاريسی ددی اداري دگازگونکو په وسیله تر سره شوی دتاريخي آبداتو ترمیم اوکیندنی دی . دلرغونو آبداتو دترمیم په برخه کی دهرات دآبداتوترمیم چی دآسیاله لویو هنری اوادبی مرکزو څخه دی، اودغوریانوواتیموریانوددوری دودانیودجوړښت ډول زموږ ویاړمن آثار دی، دیوی برخی ترمیم هم شامل دی، دکازرگاه شریف دترمیم کارته دوام ورکړی شوی اود لويديځ رواق ترمیم یی دموي مبارک او نمکدان لورته غزول شوی دی .

دایتالیا، امریکا، شوروی اتحاد، هند، فرانسې، برتانیې یوشمیر لرغون پيژندونکوته چی دلرغون پيژندنې عمو می مدیریت ته دټپون له مخی کال په کال افغانستان ته وځي لازمی اسانتیاوی برابرې شوی دی .

آريانا دائرة المعارف :

دکلتوری پالیسی له مخی دی اداري موقع ومونده چی دښتو دائرة المعارف په څيړونه کی چټکتيا راولی اودليکوالو مرسته وغواړی، دآريانا دائرة المعارف مفردات دتيرکال په چنگاښ کی د (خ) تر ردیف پوری چسا پ شوی اود ۵۴ کال تربايه پوری ۲۴ او ۲۵ جزء له پنځم ټوک سره چاپ شول اوده ۵۵ کال له پيل نه تراوسه پوری ۲۶ او ۲۷ جزء ونه هم خپاره شوی اوپاتی برخه به یی دروان کال دچنگاښ تربايه پوری چی ټول مفردان یی تمبه اوبشپړ شوی. خپره شی .

تاريخ ټولنه :

تاريخ ټولنی دهيواددتاريخ دبيلو- بيلو کوټونوپه برخه کی په خپلوڅيړنو او پلټنو سر بيره، دآريانا دري مياشتنۍ مجله (په پښتو اودری ژبو) اودافغانستان دري مياشتنۍ مجله (په انگليسي اوفرانسوی ژبو) هم خپری کړی دی اوهڅه یی کړی چی ددواړو مجلو علمی سويه لوړه کړی . دکال په اوږدوکی یی لاندينی تاريخي آثار هم خپاره کړی دی : (تير يادونه) دهيواددتاريخي ځايونو اوکسانو په باب دښاغلی رفيع دشعرونو مجموعه)، رساله های خط مجنون رفيعی هروی، درضامایل

غونډۍ په لرغونې ساحه پورې اړه لري ،
اوبښ غونډۍ دهيواديوازينۍ لرغونې ساحه ده
چې ټول غير منقول آثار يې په خپله ساحه کې
دندنداری له پاره چمتو شوی او په دې آوازو
کې داسې لاپراتواری مواد کارول شوي چې
دجوي پېښو په مقابل کې پياوړتيا مومي او
له آني خطر څخه نجات پيدا کوي. د کيندلو په
وړوستۍ دورې کې (۴۲۰۰) متره مکعبه خاوره
چې د کيندنو دولمړيو اووکلونو له خاورې
سره معادله ده کيندل شوی او پور غوره آثار
خصوصاً يوه منقوشه مناره ترې رالو څخه
شوه چې دهيواد دختيځ يوازينۍ منقوشه
مناره بلله کېږي، دافغان اوشوروي کيندنو
خصوصاً ددولت آبادپه برخه ددلوژين په تپه
کې دوام وکړ، دحفریاتو په دې دوره کې
ځينې عمده آثار لکه ديوالي نقشونه ترميم
اوکابل موزيم ته وسپارل شول .

هغه کيندنې چې د خارجي هياتو په وسيله
کيږي اولرغون پيژندنې نمايندگان يې څارنه
کوي له لاندې کيندنو څخه عبارت دی :
د (آی خانم) کيندنې دفرانسي دلرغون پيژندنې
دهيات په وسيله، دکندهار دژاړه ښارکيندنې
دبرتانيې دلرغون پيژندنې دهيات په وسيله،
دغزني دسرداردغونۍ کيندنې دايتاليې دلرغون
پيژندنې دهيات په وسيله، دنيروز دولايت
دتاراوسار اودغلغلي دښار کيندنې دامريکا
دسمنت سونين دلرغون پيژندنې دهيسا ت
په وسيله .

دموزيمونو عمومي مديريت :

دی ادارې په کابل اوولاياتو کې د خپلو

دگازرگاه دپامونو اودهرات دجامع جومات
دختيځ رواق دمقدماتي ترميم کاردهغه دعوايدو
په پيسو پيل شوی دی، همداراز دی ادارې
دکندهار دمبارکي خرفې دپام په مقدماتي ترميم
پيل کړی اودبست رواق دترميم له پاره هم
تجويزشوی شودارواق په خپله اصلي بڼه
وساتل شى .

دوهه برخه دگم وپروژوپه باب ده چې
په هغې کې دپاميانو د ۵۵ متره بودا او هغه
ته دورڅيرمه مغارو ترميم شامل دی، د۵۵متره
بوداترميم دهند ددولت په مرسته اودافغاني
کارکونکو په همکاري ترسره کېږي . په
لومړۍ مرحله کې دواړو اوبازان داوبو د
انشعابي ودانول درواق په پاسنۍ برخه کې
ترکارلاندی ونيول شول چې کاريي تقريبا ۹۰
په سلوکې بشپړشوی دی اوپه دوهمه مرحله
کې دبودادپښودترميم اوکلکونو او دخينۍ
مغارو دپاکولو په برخه کې اقدام وشو .

دخواجه پارسا اودچکريو دخلي کار هم
دگمې پروژې له کارو څخه دی، دخواجه پارسا
دآبدی دترميم کار چې دژاړه بلخ دتمدن له
شپکارونو څخه شميرل کېږي په برياليتوب
پرمخ ځي، دچکريو دخلي دترميم کار چې
دکابل دسيمې په جنوبي بالاخصار کې ولاړدی
دبرتانيې دلرغون پيژندنې هيات ته سپارل
شوی چې کاريي دوام لري دامينار په بودايي
دوره پورې اړه لري اودشيوکيو دآبداتو له
ډلې څخه دی .

هغه کيندنې چې دافغانی لرغون پيژندونکو
په وسيله پرمخ بيولي کېږي دهيلې داوبښ

قلمی نسخه په آفسيټي توگه چاپ اوڅيړه کړه. دخواجه عبدالله انصاري د زرمي کاليزي دسيمینار په نمانځه کې يې د(خواجه عبدالله انصاري اوډده مناجاتونه) په نامه يو کتاب خپور کړ. (دستېچ نه ترټوليزيون پورې) په نامه يو کتاب دچاپولو دپاره تر مطالعې لاندې دی، دا کتاب چې دډرامو مختلفو ډولونو په باب بحث کوي په پښتو ژبه کې دنوي ادب او هنر ددودتيا اوپالنې له هدف سره زياته مرسته کوي.

دمعيارې پښتو دودتيا ددې آمریت دغټو هدفونو څخه دی ددغه مقصد دپاره يې په بيلو، بيلو تاريخي دورو کې دپښتو دنثر د بدلون او تطور بيلی، بيلی مرحلې تر مطالعې لاندې نيولي دي .

دغه اداري رمنظم فعاليت له پاره داطلاعاتو او کلتور وزارت تصميم ونيو چې يوه مجله (دجمهوري پلوشه) په نامه په سلو مخو کې چاپ کړي اولومړۍ گڼه يې دجمهوريت ددرېمې کاليزي په مناسبت خپره شي .

په عين حال کې داآمریت دځينو مطالبو د تهیه کولو او د پښتو ژبې په باب دمسلسکې مشورو دورکولو په ساحه کې دوزارت دځينې مربوطو ادارو سره همکاري کړې ده .

د ادب او فولکلور آمریت :

د ادب او فولکلور آمریت په تير کال کې خپله وظيفه دهيواد دفولکلور دبيلو، بيلو برخو درونولواود مطالبو دراټولولو اوڅيړولو په وسيله ترسره کړې ده اودترانه های کهسار دکتاب خپلولو په وسيله يې دوه زره دويټي

موزيمونو له لاری دهيواد دتاريخي آثارو دپيژندنې اوښودنې په برخه کې اود ځينې آثارو دترميم له لاری خپل خدمتونه ترسره کړي دي . ددې په څنگ کې دکابل موزيم دالحاقيه ودانۍ کارپيل شوی، غړوټه يي اداري دفتر، دترميم خانگه، دعکاسۍ خانگه اودآي خانم دآثاروله پاره دندنداري کوټې جوړې شويدي، په خلم کې دجهان نما ماڼۍ دترميم کار دشمالی سيموله پاره ديوه عمومي موزيم دجوړونې په غرض دوام کړي اوپه دې ډول به يي عمومي ترميم دپروخت وغواړي . دغزني دموزيم دنوي ودانۍ ډبره دغزني په نوي ښارکې دروان کال دجنگلې په دريمه نيټه داطلاعاتو او کلتور دوزير پوهاند دکتور نوين په وسيله کيښودله شوه .

دتاريخي آثارو دزياتي معرفۍ په غرض يوشمير معتبر تاريخي آثارددې وزارت په نندارتون کې دجمهوريت ددوهم بختور جشن په ورځو کې دندنداري له پاره کيښودل شول . ددې له پاره چې له هيوادنه دارڅښتناکوتاريخي آثارو دوتلومځه ونيوله شي په دې برخه کې خاص تدبيرونه ونيول شول څوتولي مربوطې دايرې په دې کار کې پوره برخه واخلي . همداراز يې شپږ ډوله پست کار ډونه چاپ کړي اودکابل موزيم لارښود يې بيا خپورکړي دي .

د پښتو د پرمختيا او پياوړتيا آمریت :

دغه آمریت په خپله برخه کې د پښتو دانکشاف له پاره دامکاناتو په حدود کې کار کړي دي او په دې ترڅ کې يې دپټې خزاني دکتاب

اونوراو لسی شعرونه خوندي کړې دي، د فولکلوري افسانو مجموعه يې (په دري) او د فولکلوري کيسو اوافسانو مجموعې يې (په انگليسي) د چاپ له پاره چمتو کړې دي، همداراز دکاشي جوړولو اوډپوزي او بدلپوه لاسي صنعت څيړنه شوي ده، همداراز دمتلونو اونورو فولکلوري موادو راټولول کار دوام لري، په دې سربيره دفولکلور مجلې فولکلوري ترجمې او مضمونونه خپاره کړي او د لاسي صنايعو اوډهغه دسامان، رسمونو او دودونو په باب يې مطالب راغونډ کړي اوپوه برخه خپاره کړې دي .

دافغانفلم مؤسسه :

دپروودکشن مديريت :

دې مؤسسې دپروودکشن دمديريت لهلاري د۱۳۵۴کال له سراود ۱۳۵۵ کال ترپيل پوري نولس اخباري فلمونو ددولت د ښاغلي رئيس او صدراعظم دداخل، هند، بنگله ديش، عراق ايران دسفرونو ددووکومنتريو دوه فلمونه د پښمان اوبشر دميشته کيدلوپه نامه، دوه هنري فلمونه د (مجسمه ها ميخندد) او (د انجمن رهنمای خانواده) په نومونو اوپو تبليفا تي فلم دملازما سره دمجادلي په برخه توليد کړي اودندداري له پاره يې وړاندې کړيدي. دفلم دراوړلو مديريت دتې وټوله مخي امريکايي، اروپايي، ايراني، دختيځي اروپا او هند فلمونه راوړي، ويشلي اوډهيواد په سينماگانو کي دندداري له پاره وړاندې کړي دي .

دهندي فلمونو دراوړلو تړون دافغانستان

دجمهوري دولت اودهنددجمهوري دولت ترمنځ لاسليک شو اودهندي نويو فلمونو راوړل پيل شول دتړون په لومړي کال کي به څلوېښت نوي هندي فلمونه راوړل شي، دامريکايي اواروپايي فلمونو دراوړلو تړون هم شوي اوله نوموړو فلمو څخه يې يوشمير راوړل شوي چي دتړون ترپايه پوري به اتيا فلمونه راوړل شي .

له ختيځي اروپا څخه هم دفلمونو دراوړلو تړون شوي اوددي فلموراوړل چي دري ترجمه هم لري ، دوام لري، دپوه بل تړون لهمخي د (روز های دشوار) نومي افغاني فلم څلور کاپي دشوړي اتحاددفلم دسوفاکسپورت په کمپني خرڅي شوي چي له بشپړيدو وروسته وراستولي کيږي .

راوړل شوي فلمونه چي دندداري له پاره وړاندې شوي په لاندې ډول دي :

- ۱- امريکايي اواروپايي فلمونه، په پاړسي دوبله (۴۳) پروگرامه .
- ۲- هندي فلمونه اته پروگرامه .
- ۳- دختيځي اروپا فلمونه لهدرې کامنتري سره (۱۵) پروگرامه .

- ۴- ايراني فلمونه (۲۳) پروگرامه .

دفلم دسانسوراومراقبت مديريت :

څلوېښت اروپايي اوامريکايي فلمونه ، ۲۲ ډوله ايراني فلمونه، ۶۶ ډوله روسي فلمونه، اووه ډوله هندي فلمونه، دوه ډوله انگليسي فلمونه اواتلس ډوله دمختلفو تجارتي اعلانو فلمونه يې دفلم دسانسور محترم هيأت ته ورښودلي دي، ۶۶ دانې ترافيکي سلايدونه

برخه کی مرسته وکړه، ددی په څنگ کی یی له نوردولتی مؤسسوسره ددوی دسینماګانو دوسایلو په سمون اوترمیم کی هم لاس کړی دی . اوهم یی د(مجسمه هامیخندد) دنومی فلم په جوړولو کی چی په آریانا فلم پوری اړه لری پراخ تخنکی خدمتونه ترسره کړیدی .

د عامو کتابخانو آمریت :

(۱۳۳۲) ټوکه کتابونه د(۱۳۴۳-۱۳۹۰) افغانستان په بیه دولایاتو اوداحصائی مدیریت په هڅه اوزیار له نشراتی منابعو څخه په وړیا توګه ترلاسه شوی دی اود ۴۰ کال له چنګاښ نه د۱۳۵۵ کال دغویی ترپای پوری ټولی ورځپاڼی جریدی، مجلی اودهيواد نور نشرات دمرکز اوولایاتو عامه کتابونو ته استول شوی دی .

دښاروالیو اوولایاتو هغه مرستی چی دعامو کتابتونو دپیاوړتیا له پاره یی کړی دی :

الف - دنگر هار ولایت ښاروالی

۱۳۵۲-۱۳۵۳ - افغانی .

ب- دجاریکار و ښاروالی ۲۰۰۰-افغانی .

ج- دروزګان ښاروالی ۱۳۶۶-افغانی .

د- دکوهدامن میریچه کوټ په ۵۵ کال کی ۱۰۰۰-افغانی .

اوهم دجوزجان ولایت یوه پوهنپال (۱۳۸۱) افغانی دهغی ځای دکتابتون دپیاوړتیا له پاره مرسته کړی ده . دجوزجان ، هلمند، بلخ، فاریاب، فراه، هرات، بادغیس او بغلان دولایاتو عامه کتابتونونه په مدرنو وسایلو مجهزشوی اوکتور اودلوستو وړکتابونه دخلکو داستفادی له پاره پکی ایښودل شوی دی ، دیاتی ولایتی کتابتونوله پاره یوزیات شمیر

۸۲ دانی له ناروغیوسره دمجادلی سلایدونه یی دتبلیغ اودعامه ذهنیت دروښانولوله پاره دهيواد سینماګانو ته استولی دی اوهم په سینماګانو کی داسانتیاؤ دبرابر ولو په غرض شفاهی او کتبی مشوری ورکړی شوی دی .

دافغان فلم دزیاتی پیاوړتیا په منظوردفلم جوړولو دوسایلو دمدرن کولو، درنګه لابراتوار دتبییه کولو، دفلم ددوبلاژ دپه نظرکی نیولو سره دتخنیکي مدیریت له خوا دافغان فلم اووه کلن انکشافی پلان ترتیب شوی دی .

دافغان فلم تخنیکي مدیریت دهرپڅیزو تماسودرلودلو له مخی داپتیاوړ وسایلو د تولیدکوونکو کمپنیو خصوصیات او آفرونه همداوس هم ترلاسه کړی دی .

هیواده دسینما دوسایلو دراوړلو د غیر اقتصادی او تخنیکي ګډودیدومخنیوی له پاره دافغان فلم تخنیکي مدیریت دسینما دوسایلو دباوړوکمپنیو دپیدا کولو له پاره دمستقیمو تماسونو له لاری اقدام کړی اوددولتی اوغیر دولتی مؤسسو داستفادی له پاره دی مدیریت دیوشمیر باوری کمپنیو یی اوپتی له مسلکی ملاحظی نه وروسته بیلو، بیلو مؤسسو او دستگاؤ ته سپارلی دی .

په ۵۴ کال کی دافغان فلم تخنیکي مدیریت دهيواد دسینماګانو دوسایلو دسمون اوڅارنی په باب دتدویر اومراقبت دلایحی له مخی پیشنهاد وکړچی له هغی وروسته دافغان فلم تخنیکي هیاتونه دهيواد په مرکز اوولایاتو کی په کار بوخت شول او د افغانستان دسینماګانو دتخنیکي سمون اولارښودنی په

کارت او کتلاک شوی دی. همداراز د افغانستان په باب هغه مضمونونه چی په اصلاح او جمهوریت کی له شروڅخه تر ۱۳۵۳ کال پوری خپاره شوی په ځانگړی توگه تهیه شوی دی

یوشمیر خارجي اوداخلی پوهانو د خطی کتابتون له کتابوڅخه استفاده کړی او همداراز د خطی کتابتون مدیریت د مولانا بلخی، امیر خسرو او خواجه عبدالله انصاری د سیمینارو د کمون کوونکو پوهانو د اپتیاوې مواد ورته تهیه کړی دی او په دی سیمینارو کی یی فعاله برخه اخیستی ده .

په روان کال کی د توزیع د ځانگړی څخه ۱۴ زرو تنو مشترکینو د دوو هفتو دپاره کتابونه په امانت ډول وړی اود ۱۳۵۵ کال په دوولومو میاشتو کی یوازی (۹۰۰۱) تنه مشترکین پری ورزیات شوی چی ټول (۲۳۰۰۱) تنه مشترکین لری . د مرکز د عام کتابتون دریفرنس، مطالعی، مجلو او افغانستان پیژندنی د ځانگو مراجعین (۹۸۵۶۴) تنوته رسیدلی اود ۱۳۵۵ کال په دوولومو میاشتو کی د پوهنی دریفورمونو له مخی (۴۱۰۰۰) کسانو دیادوشو د ځانگو له کتابوڅخه استفاده کړی ده .

د ځوانانو د کلب له سینمایي بنودنو څخه (۶۵۰۰۰) تنه ماشومانو استفاده کړی ده او په ۵۴ کال کی د ځوانانو د کلب هنری ډلی د مورورځی، د پنځو ډیبن المللی کال اونسورو مراسمو په مناسبت د ځوانانو په کلب کسی کنسرتونه اجرا کړی او هم یی په ذهنی مسابقو کی په کابل ننداری کی برخه اخیستی ده .

الماری، میزونه، څوکی او نور لوازم چمتو شوی دی. (۱۵۰) ټوکه چاپی کتابونه په (۶۸۸۴۸) افغانی د مرکز اولایاتو د عامو کتابتونوله پاره پیرودل شوی دی .

(۴۲) پایي الماری په (۱۷۳۰۰۰) افغانی، ۱۳۰ پایي څوکی په (۶۱۱۶۰) افغانی، ۲۵ پایي د مطالعی فلزی میزونه په (۲۱۸۳۰) افغانی، اولس پایي د کتلاک د کارت فلزی جعبی په (۳۰۰۰) افغانی رانیول شوی دی . (۲۰۲) ټوکه خطی کتابونه په (۲۴۴۱۶۰) افغانی او (۵۲۴) قطعی سندونه د ملی آرشیف له پاره په (۵۶۱۵۰) افغانی اخیستل شوی دی .

د خطی کتابو اوملی آرشیف ته د سندونو د راغونډونی دارڅ موندنی کمیټی چی یوشمیر پوهان او کتاب پیژندونکی برخه پکی لسی مړه اوونی غونډه کړی چی کتابونه اود آرشیف اسناد د همدی کمیټی له ارزایای او بی ایشیودنی نه وروسته اخیستل کیری . همداراز د اطلاعات او کلتور د وزارت د لارښودنی له مخی د ملی آرشیف لایحه هم دیو شمیر پوهانو په وسیله جوړه شوی او هیله ده چی د پریژر خپل قانونی مراحل ترسره کړی .

دریفرنس ، مطالعی، افغانستان پیژندنی ، د ځوانانو د کتابتون اود توزیع د مدیریت او هم د ولایاتو د تخننی عامه کتابتونونو کتابونه د اوسنیو فنی او عصری اصولو له مخی کارت او کتلاک شوی دی او هم (۵۶۷۰) ټوکه کتابونه د مرکزی ځانگړو (۱۰۰۰) ټوکه کتابونه د ولایاتو د عامه کتابتونو له پاره د کتلاک او تصنیف د مدیریت له خوا

ښځمنودگوتو محصول دی مخصوصی جا یزی دښځود بین المللی کال په ویاړ د هیوادښځو ته ورکړی .

ددی له پاره چی په آینده کی د هیواد د اسیل کلتور د ښکارندوی په توگه د ښکلو هنری آثارو یوه خزانه په لاس کی وی، له دی ټولو آثارونه چی په ۱۳۵۴ کال کی یی جایزی وپی دی یوه گالری چی د هیواد د هنرمندانو د خلاقو استعدادونو څرگندویه وی، جوړیږی ددی په څنگ کی د مربوطو دایرو په مرسته دهغو آثارو د چاپ له پاره اقدام وشو چی جایزی یی گټلی دی اود ۱۳۵۵ کال د جایزو فهرست د جایزو د علاقمندانو د خبرتیا له پاره د مرکز او ولایاتو په ورځپاڼو کی خپور شو .

څرنگه چی د ماشومانو دروزنی او زده کړی په باب د ماشومانو د خلاقو استعدادونو د پالنی په برخه کی، د ماشومانو د ذهنی او روحی روزنی په ساحه کی اساسی څیړنه نه ده شوی د هیواد د لیکوالو له پاره ۱۳۵۵ کال په جایزو کی په دی برخه کی اختصاصی جایزی په نظر کی ونیولی شوی .

د جایزو آمریت په ۱۳۵۵ کال (۳۰) ټوکه آثار (لیکنه او ژباړنه) د کیسه لیکنی، ژورنالیزم ادبی څیړنو، فولکلور، تاریخی موضوعاتو، ښوونی او روزنی، د ماشومانو د سا پوهنی او نور په باب د هیواد له لیکوالو او ژباړونکو څخه تر لاسه کړی اود کتابونه یی داڅ موندنی په غرض مربوطو کمیسیونو ته سپارلی دی . همداراز د جایزو آمریت تیر کال دوه هنری نندارتونونه دایر کړی دی.

ددی له پاره چی کتابتونو نه وکړای شی خلکو ته زیات خدمتونه ترسره کړی په دی کال کی د کتابتون تشکیل پراخ کړی شو او هم د کاپیسا او کونړ په لویو اولسوالیو کی د دوو کتابتونو د پرانستل کیدلو تریببات ونیول شول.

دمطبعاتی جایزو آمریت :

د ۱۳۵۴ کال د جایزو دووړونکو د ټاکلو له پاره د مطبوعاتی جایزو یوه عالی کمیته جوړه شوه، د کانیدیشویو هنری او کتبی آثارو په باب د پوهو کسانو د نظریو له راټولولو وروسته د کلتوری او مطبوعاتو جایزو عالی کمیسیون د وروستی تصمیم په غرض غونډه وکړه، دی عالی کمیسیون چی د اطلاعاتو او کلتور د وزیر پوهاند دکتور نوین تر ریاست لاندی غونډه وکړه د نظریاتو داڅ موندنی او په هغو باندی د بحث له کولونه وروسته یی د ۱۳۵۴ کال د جایزو مستحقین د اجتماعی او بشری علومو په برخه کی (د امیرعلیشیرنوایی) د جایزی له پاره اود ښکلو هنرونو په برخه کی د رحمان بابا او بهزاد د جایزو له پاره وټاکل .

د هیواد د جمهوریت د دوهم بختور جشن په رانژدی کیدوسره (۵۴ کال د چنگاښ ۲۴) د جایزو دووړونکو نومونه اعلان شول او دووړونکو ته جایزی په دوو د بشری او اجتماعی علومو اود ښکلو هنرونو په برخو کی د عدلیه وزیر دکتور عبدالمجید په وسیله په داسی حال کی چی د اطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند دکتور نوین حاضرؤ، ورویشلی شوی .

د جایزو آمریت لومړی ځل د لاسی صنایعو په برخه کی چی اکثری د هیواد د هنرمند و

افغان ننداری :

د تير کال په جمهوري جشن کي د اطلاعاتو او کلتور دوزارت د نندارتون په ترتيب کسي د نمايشونو خانگي د ديکوريشن په برخه کي د پيزاين خانگي په برخه کي او فرم جوړونې خانگي د ترکابن په برخه کي کار کړي دي . د دې آمریت د نمايشونو ، فرم جوړونې، د نقاشي کورس د هيواد د تاريخي خپرو لکه - مولانا جلال الدين بلخي ، امير خسرو بلخي دهلوی، ابونصر فارابي ، دقيق بلخي او خواجه عبدالله انصاري درناوي په مراسمو کي برخه اخيستي اود نوموړو تاريخي کسانو اته نيم متره، دري نيم متره اودوه نيم متره خيري يي انځور کړي، چوکاټ کړي او دراډيو افغانستان محمود طرزي، کابل ننداري اونورو سالونو کي يي نصب کړي دي .

همداراز دې مؤسسي د پنځو دين المللي کال د سمبول اودهغه چوکاټ، دافغان ننداري دآمریت ريکلامونه، دعامة کتابتونو دآمریت داپتياو پورترېتونه، دافغان فلم دسلايدونو دجوړولو له پاره دراز، راز حشرو رسمونه، ددقيق بلخي اوخواج عبدالله انصاري دغونډو دگډون کوونکو لايحي اودنقاشي تابلوگاني هم تهيه کړي دي .

ددې آمریت د نقاشي کورس سره له دې چي يوتربيوي کورس دې خود خپل تربوي فعاليت په څنگ کي يي دهمدې يوه کال په اوږدو کي تريوسل اوځلويښت زياتي دروغني رنگ تابلوگاني توليد کړي دي .

دښکلو صنايعو دآمریت دتجسمي هنرونو کورس ترسل زياتي مجسمي په بيلو سايزو

دې مؤسسي د تير کال په اوږدو کي څلور نمايشنامي دستېچ مخي ته راوستلي اوپه دې سربيره يي د خارجي هنرمندانو د کنسرت په اجرا کولو، شام هنر اوديو شمير فلمونو په ښودلو کي له خارجي اوداخلې مؤسسو سره مرسته کړي ده، په دې توگه ددې مؤسسي خدمتونو د هنري استعدادونو په روزنه او د هنر له پاره د ښي زميني برابرولو په برخه کي دوام کړي دي

دموسيقي آمریت :

دې اداري د (کاروان سرود) او (يك شاخه وچندگل) پروگرامونه په ښه او منظمه توگه اوريدونکو ته رسولي دي . همدا راز يي د(شام هنر) ښودنه جوړه کړه، دموسيقي آمریت هڅه کړي چي نوي خيري معرفي کړي اوهم يي دافغاني اصيلي موسيقي دمعرفي له پاره دموسيقي دهنري تبادلو او تماسونو له لاري ددې زمينه برابره کړي چي دنړۍ دموسيقي دمركزونو له غوښتنوسره سم نوي محلي فولکلوري پارچي دافغاني موسيقي په باب دښېرمطالبو اودآهنگونو له نوټيشن سره يوځای دعلاقې وپرماموخته واستوي او دلته کولای شوچي دپاريس ديونسکو، دتوکيو ديونسکو، دمصر دمتحد عرب جمهوريت دپوهنتون، دښېمي دپوهنتون، دامريکادمتحده ايالاتو دعلمي مرکزونو يادونه وکړو .

دښکلو صنايعو آمریت :

ديوي هنري مؤسسي په توگه يي خپلو خدمتونه دوام ورکړي اوله دې جملې څخه

د افغانستان کالني

اورنگوچوړوی کړی دی .
د خاورینولو ښوونیزو اړنگول ، د ټیپیک
ډیزاین په بڼه، د ځینی مجلو او کتابو ډیزاین
د پوسترونو، گرافونو او د خطاطۍ د چارو پرمخ
بیاول د ډیزاین د څانګې له فعالیتونو څخه دی.
د فرم جوړولو څانګې اوولس ساده او ډیزاین
کاري شوی فرمونه په بیلو، بیلوسایز وچو
کړی او ترسل زیات چوکاټونه او درزی دانی
د رسامی مودلونه هم ددی څانګې له کارو څخه
دی .

اداري ریاست :

د بیلو، بیلو څانګو له لاری دی اداري څخه کړی
ده چی ددی وزارت اطلاعاتي او کلتوري خدمتونه
په خپل - خپل وخت ترسره شی او زیات

یادونه :

د اطلاعاتو او کلتور وزارت د هیواد د سترو شخصیتونو د یادونې په لړ کې ټیر کمال
د ابونصر فارابی، دقیقی بلخی او خواجه عبدالله انصاری د مړینی د کالیزې په ویاړ سیمینارونه
جوړ کړل . او هم په نظر کې ډی چه د اطلاعاتو او کلتور وزارت د پښتو د پرمختیا او پیاوړتیا
آمریت له خوا په نژدی راتلونکي وخت کې «په وروستیو دوو پړاوو کې پښتو
د چاپ شویو آثار سیمینار» تر سرلیک لاندی یو سیمینار جوړ شی .
همدارنگه د پښتو څیړنو نړیواله غونډه د پوهنی وزارت له خوا وشوی .
گران لوستونکی به د هریوه سیمینار په باب مربوط مطالب د افغانستان کالني په صفحو
کښی مطالعه کړی .

مجلس بزرگداشت فارابی

قول مورخ معاصرش ابن الندیم از فارابی خراسان بوده و به گفته امام غزالی در میان فلاسفه اسلام هیچکس به پایه او این سینا نرسیده است از طرف وزارت اطلاعات و کلتور در حقیقت تجلیل و قدردانی از علم و معرفت، دانسته و یادآوری فرمودند که این خود یکی از اهداف پالیسی کلتوری دولت جمهوری افغانستان و از جمله مؤثرترین عوامل رشد فرهنگی است.

پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم با این سخنان حکیمانه پایان یافت :

«امیدوارم تحقیقات و مباحثات علمی این مجلس درباره زندگی و آثار و افکار معلمانی سهم بزرگ اوراد نشر فرهنگ و معارف بشری بیش از پیش روشن کند و حق آن دانشمند بزرگ بخوبی ادا شود .

توفیق دانشمندانی را که در این کارپرازش علمی اشتراک دارند آرزو می نمایم .

بعد از آنکه پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم قرائت گردید، پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور، بیانیه خود را ایراد نمود و در طی آن از سرگذشت زندگانی فارابی و سهم بزرگ وی در گسترش علم و فضیلت سخن گفت و یادآوری کرد که تجلیل و قدردانی و نیز تحقیق و جستجو در احوال و آثار دانشمندی چون ابونصر فارابی که سهم بزرگ و مهمی در استحکام بنیاد فلسفه و علوم عقلی در تمدن

دولت جمهوری افغانستان ، که رشد فرهنگی فرزندان این سرزمین را، هماهنگ بارشد اقتصادی، همواره در نظر دارد، در روز های ۳۰ میزان و اول عقرب ۱۳۵۴ هزار و صدمین سال تولد دانشمند بزرگ خراسان ابونصر محمد فارابی را با تشکیل يك مجلس علمی بر اساس پالیسی کلتوری خویش تجلیل نمود و درین مجلس علمی، عده ای از فضلاء کشور و دانشمندان ممالک دوست، سهم گرفتند .

مجلس یادبود حکیم ابونصر فارابی قبل از ظهر روز ۳۰ میزان در تالار بزرگ رادیو افغانستان با قرائت چند آیت از قرآن عظیم الشان آغاز یافت و پس از آنکه سرود ملی نواخته شد، پیام ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم توسط پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور قرائت گردید .

در پیام مؤسس جمهوریت، به این نکته اشاره شده بود که نظرات و آراء ابونصر فارابی در اخلاق و سیاست که حسن اخلاق را حاصل دانش و سر آغاز سعادت انسانی میدانست و همکاری و تعاون ارادی افراد جامعه را برای تنظیم حیات و حفظ جامعه ضروری می شمرد، هنوز هم بعد از گذشت بیش از هزار سال مایه تحسین صاحب نظران است و او را در صف اول بنیاد گذاران تمدن بشری قرار مدهد .

رئیس محترم دولت، در پیام خویش تجلیل یادبود شخصیت گرانمایه فارابی را که به

حبيبي برعېده داشت، ابتدا دكتور محمد يعقوب واحدی، تحت عنوان «زندگی وآثار فارابی» سخن گفت و گوشه هایی از حیات علمی این دانشمند بزرگ اسلام را تشریح نمود. سپس دكتور سيد مخدوم رهين تحت عنوان «وضع حکمت در روزگار فارابی و خصایص روزگاری» حالت عمومی فلسفه و طرفداران و مخالفان آنرا در عصری که ابونصر میزیست، توضیح نمود و از مکاتب خاص فلسفی که در آن روزگار مورد توجه بود نام برد. آنگاه نوبت سخن به علی اصغر بشیر رسیده و او تحت عنوان «نظر فارابی درباره نجوم و احکام نجوم» نخست از تالیفات فارابی که مربوط به علوم فلکی است نام برد و سپس از یک عده علمای نجوم که معتقد به احکام نجومی بوده اند و آناری درین مورد از ایشان باقی مانده است یاد کرد و آنگاه نظر فارابی را مبنی بر تخطئه احکام نجوم توضیح داد.

البته موضوعات سخنرانی های این جلسه چنانکه معمول است از طرف بعضی اعضاء مجلس مورد بحث واقع میشد و پس از ارائه توضیحات کافی نوبت به سخنران دیگر میرسید

این جلسه تا ساعت پنج و نیم بعد از ظهر دوام داشت.

شام آن روز شاملان مجلس علمی در دعوتی که از طرف پوهاند محبی رئیس پوهنتون کابل در کلوب پوهنتون تشکیل شده بود شرکت نمودند.

اسلامی دارد، گذشت از اینکه در حکم ادای حق است که دانشمندی مانند ابونصر گردن همه علاقه مندان علم و فرهنگ دارند، ازین جهت هم درخور توجه و سودمند است که نسل جوان را به ارزش علم و اهمیت عالم در جامعه متوجه میسازد تا همانطور یک به آینده تابناک خود، وطن و جامعه خویش علاقه دارد، گذشته پرافتخار را نیز فراموش نکند.

پوهاند دكتور غلام صدیق محبی رئیس پوهنتون کابل نیز بیانیه ای ایراد نمود و مراتب امتنان پوهنتون کابل را از اینکه شخصیت متبحر و متفکری چون فارابی درین مجلس علمی تجلیل میشود ابراز نمود و مطالبی درباره عظمت مقام علمی ابونصر فارابی بیان کرد.

سپس دكتور محمد اکرم عثمان پرو گرام مجلس علمی را قرائت کرد و اعضای سیمینار را معرفی نمود.

در محفل افتتاحیه بعد از قرائت يك رباعی فارابی توسط محترمه فریده انوری کنسرتی توسط هنرمندان رادیو افغانستان اجرا گردید و نشریه ای شامل زندگی نامه فارابی، به حاضران توزیع شد و محفل افتتاحیه در حوالی ظهر خاتمه یافت.

دراولین جلسه علمی :

نخستین جلسه بزرگداشت هزار و صدمین سال تولد ابونصر محمد فارابی در ساعت دو نیم بعد از ظهر روز ۳۰ میزان در سالون کنفرانسهای رادیو افغانستان دایر گردید. درین جلسه که ریاست آنرا پوهاند عبدالحی

در دومین جلسه علمی :

دومین جلسه یادبود ابونصر فارابی، ساعت ۹ صبح روزاول عقرب درتالار رادیو افغانستان به ریاست پوهاند غلام حسن مجددی تشکیل گردید ونخستین سخنران جلسه نیز پوهاند غلام حسن بود. وی تحت عنوان ار سطو و فارابی، منطق و فلسفه این دودانشمند بزرگ غرب و شرق را که درعرف حکما به معلم اول «ثانی لقب یافته اند تشریح کرد و وجوه اشتراك و افتراق منطق و فلسفه آنان را نسبت به یکدیگر توضیح داد .

سخنران دوم، دکتور حسین خدیوجسم دانشمند ایرانی بود که موضوع گفتارش ، نظر فارابی بر علم کلام بود .

دکتور خدیوج، تقسیم بندی علوم را که برای اولین بار در اسلام توسط فارابی صورت گرفته است، مورد بحث قرار داد و آنگاه نظر این دانشمند رادر باره مباحث کلامی توضیح کرد .

بعد از وی نوبت به پوهنوال عبدالمنان مددی رسید و او گفتار خود را که موضوعش تصوف از نگاه فارابی بود، ایراد نمود .

بر موضوعات این جلسه نیز بحث عمومی صورت گرفت و جلسه در حدود ساعت ۱۲ ظهر

پایان یافت وشاملان مجلس علمی در دعوتی که از طرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور در کلوب مطبوعات به افتخار شان ترتیب شده بود اشتراك نمودند .

دوسومین جلسه علمی :

سومین جلسه علمی تجلیل حکیم فارابی در ساعت سه بعد از ظهر روز اول عقرب درتالار محمود طرزی واقع در کلوب مطبوعات به ریاست یشاغلی محمد عثمان صدقی دایر گردید .

درین جلسه پوهاند غلام صفدر استاد فلسفه پوهنتون کابل در باره مابعد الطبیعه از نگاه فارابی، سخن گفت ونو آوریهای فارابی رادر فلسفه توضیح نمود که بسیار مورد توجه واقع شد .

با ختم گفتار پوهاند غلام صفدر، بحث عمومی شروع شد ونکات وجزئیات فلسفه فارابی باتوضیحات استاد غلام صفدر روشن گردید سپس قطعنامه مجلس علمی که توسط یک کمیته منتخب ترتیب شده بود قرائت شد

و بر مواد آن بحث صورت گرفت وبالاخره به اتفاق آراء تصویب شد وباتصویب آن مجلس علمی به دعای سعادت کشور ومردم افغانستان در پرتو رژیم جمهوری خاتمه یافت .

سیمینار هزارمین سال وفات دقیقی بلخی

«کشور باستانی ماسهم قابل توجهی در تهدابگذاری بنای تمدن و فرهنگ جهان دارد که تاریخ دنیاگواه آن و مدنیت درخشان امروز مرهون آن است.»

«دربلخ باستانی اصل نیکخواهی یعنی مواظبت براندیشه نیک، عمل نیک و گفتار نیک برای اولین بار ببحث یک اصل مهم اخلاقی اعلام گردید و مورد تایید مکاتب فکری جهان آن روز واقع شد که هنوز هم ارزش خود را کاملاً حفظ کرده است.»

«آیین دلبستگی به وطن، دفاع از شرافت و حیثیت ملی، حمایت از راستی و درستی و مبارزه با کج اندیشی، یادگار و میراث آن جوانمردان و پهلوانان و قهرمانان ملی ماست که داستان دلیرها و فداکاریهای آنان در طی قرن های متوالی از نسلی به نسلی به میراث میرسید و احساسات آزادی و وطن پرستی را برمی انگیزت و سر انجام نیز به شکل داستان های حماسی، یکی از عناصر تاریخ پرافتخار کشور و مردم ما را تشکیل داد.»

«دقیقی بلخی که با وجود طبع روان شاعرانه آتش عشق وطن و دلبستگی به فرهنگ ملی و افتخارات دیرینه کشور در کانون قلبش شعله ور بود، بمنظور زنده نگهداشتن تاریخ و فرهنگ سرزمین خود به نظم داستانهای ملی و حماسه های وطنی همت گماشت و درین کار پیشاهنگ همه شاعرانی شد که درین راه گام نهاده.»

مطالب فوق، قسمتی از پیام مؤسس جمهوریت ما را بمناسبت افتتاح هزارمین سالگرد وفات دقیقی بلخی، تشکیل میدهد و بهترین و برآورنده ترین گفتاریست که اهمیت تشکیل مجالس علمی مانند مجلس بزرگداشت دقیقی بلخی را می توان با دقت درمندرجات آن بخوبی درک کرد.

دقیقی فرزند گرانمایه بلخ بانظم حماسه های ملی و وطنی این سرزمین، حق بزرگی به گردن همه دلباختگان فرهنگ ملی دارد و

ازین سبب لازم بود که مجلسی باشتراك دانشمندان افغانستان و ممالک دوست در وطنش تشکیل شود و در مورد زندگانی و آثار و افکارش تحقیقات و مباحثاتی صورت بگیرد تا اندکی از حق فراوان خدمت او به فرهنگ ملی، ادا گردد.

وزارت اطلاعات و کلتور با تشکیل مجلس علمی بزرگداشت دقیقی و دعوت از صاحب نظران داخلی و خارجی برای اشتراك در این مجلس علمی، گام شایسته ای در راه تحقق بخشیدن اهداف پالیسی کلتوری دولت جمهوری افغانستان برداشت و مجلس علمی تجلیل از دقیقی بروزاول جدی ۱۳۵۴ آغاز یافت.

محل افتتاحیه :

ساعت ۱۰ (قبل از ظهر) روزاول جدی محل افتتاحیه سیمینار بزرگداشت دقیقی باحضور عده کثیری از علاقه مندان فرهنگ ملی در تالار بزرگ رادیو افغانستان دایر شد.

ابتدا چند آیت از قرآن عظیم الشان تلاوت گردید و پس از آنکه سرود ملی نواخته شد، پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم که قسمتی از آن در صدر این مقاله نقل شد، توسط پوهاند دکتور عبدالرحیم نوین وزیر اطلاعات و کلتور قرائت شد .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم، در طی پیام خویش به این نکته که اجتماع دانشمندان افغانی و کشور های دوست، گذشته از اینکه سهم شایان توجه دقیقی را در خدمت بتاريخ و فرهنگ ملی روشن میسازد به توسعه همکاری های علمی که دنیای امروز برای حل مشکلات فراوان خود بدان نیاز مند است نیز کمک میکند، اشاره فرموده، با قدردانی از مهمانان دقیقی شناس که از کشور های دوست بوطن دقیقی آمده اند توفیق همه شاملان مجلس را خواستار شدند .

بعد از قرائت پیام مؤسس جمهوریست ، پوهاند دکتور نوین بیانیه خود را ایراد نمود و در ضمن آن یادآوری کرد که دولت جمهوری افغانستان در پهلوی تلاش و کوشش منظم و مداوم برای آگاهی مردم بخصوص نسل جوان از دانش روز و استفاده مثبت آنان از علوم پیشرفته و جدید، موضوع حفظ میراث های فرهنگی کشور و شناخت آنها را نیز در خور توجه میداند زیرا در غیر آن هیچ ملتی نمیتواند بدون اینکه زمان حال را حلقه اتصال گذشته و آینده قرار دهد موجودیت خود را حفظ کند . پوهاند نوین از دانشمندان کشور های دوست که دعوت وزارت اطلاعات و کلتور را برای اشتراک در مجلس یاد بود دقیقی پذیرفته

و حضور یافته اند ابراز امتنان نمود و توفیق همه شاملان مجلس علمی را خواستار گردید. سپس خیر نوال محمد صدیق روهی رئیس بنسبتو تولنه و پوهاند میر حسین شاه رئیس پوهنخی ادبیات و علوم بشری پوهنتون کابل در اطراف زندگانی و آثار دقیقی بیانیه ها می ایراد نمودند .

همچنان ښاغلی عبدالوهاب محمود طرزی به نمایندگی از دانشمندان افغانی و پروفیسور ژیلبر لازار به وکالت دانشمندان مهمان، سخن گفتند و اقدام دولت جمهوری را در تشکیل این مجلس علمی ستودند .

سپس پوهنچار فوزیه نور حسینی، اعضای مجلس علمی را معرفی نمود و موضوع گفتار هر يك را اعلام کرد .

درین محفل برخی از اشعار دقیقی توسط ښاغلی عبدالله شادان و دکتور محمد اکرم عثمان و میرمن فریده انوری فاروق، قرائت شد و ضمناً کنسرتی توسط هنر مندان رادیو افغانستان اجرا گردید .

همچنان ابیاتی از گشتاسپنامه دقیقی بلخی توسط دو تن از علاقه مندان به آهنگ حماسی قرائت شد و محفل افتتاحیه در ساعت ۱۲ و ۳۰ دقیقه خاتمه یافت .

جلسه اول علمی :

اولین جلسه علمی سیمینار دقیقی بلخی در ساعت ۲ بعد از ظهر روز اول جدی در تالار محمود طرزی کلوپ مطبوعات بریاست ښاغلی محمد عثمان صدقی و معاونی پوهاند سید - گذارش سیمینار ها بقیه در صفحه ۶۳۱

وزارت مخابرات

رفع این معضله وزارت مخابرات بتبیه سوچبوردهای بطری مرکزی اقدام ورزید به این معنی که این نوع سوچبوردها صرف یک منبع تغذیه داشته و آنهم درپهلوی سوچبوردها نصب میباشد و مشترک مجبور نیستند هر یک از خود بطری تهیه بدارند .

عجالتاً دویایه آن بظرفیت مجموعی ۲۰۰ لین در چهار یکار مرکز پروان نصب شده و هم شبکه شهری آن توسط کیبل بصورت اساسی فنی تمدید شده است . در نظر است در سال ۱۳۵۵ سوچبوردهای بطری مرکزی در فراریاب، جوزجان، بلخ، سمنگان، پلخمری گردیز و جلال آباد توسط پرسونل فنی وزارت نیز نصب و یکار انداخته شود. البته برای آینده تجهیز بعضی ولایات بادستگاههای تلیفون اتومات مدنظر گرفته شده که در صورت میسر شدن امکانات مالی در تطبیق آن اقدام بعمل خواهد آمد .

۲- از آنجاکه ارتباط مخابراتی به سیستم تلیکس یکی از ضروریات عصر میباشد وزارت مخابرات در صدق آن شد تا وسایل آنرا غرض استفاده عامه فراهم نماید در یکن تخنیک مشترک باداشتن یک پایه ماشین تیلی برتر که بادستگاه مرکزی تلیکس وصل میباشد میتواند که بدون ضیاع وقت مطلب خود را بطرف مقابل چه در داخل وجه در خارج مملکت

خدمات مخابراتی بحیث خدمات زیر بنادر انکشاف اقتصادی واجتماعی یک کشور نقش مهم وارزنده دارد. دولت جمهوری جوان کشور اهمیت مخابرات را بیشتر از هر وقت دیگر درک کرده از یکطرف پروگرامهای وسیعی را در چوگات پروژههای انکشافی طوری پیشبینی نموده که انکشاف مخابرات متوازن و متناسب به انکشاف دیگر ساحات اقتصادی واجتماعی مدنظر گرفته شده و از طرف دیگر خدمات و تسهیلات بهتر مخابراتی را برای اکثریت مردم عرضه مینماید .

در محتوی تذکرات فوق تفصیلات مختصری از اجراءات وزارت مخابرات در ساحات تلی کومونیکشن و پست که در جریان سال ۱۳۵۴ صورت گرفته و پروگرامهای که در سال ۱۳۵۵ تحت اجرا قرار داده خواهد شد ذیلا بعرض رسانیده میشود :

الف - در ساحه تلی کومونیکشن :

۱- در اکثر ولایات کشور عزیز فعلاً سوچبوردهای لوکل بطری برای برقراری ارتباط تلیفونی نصب و فعالیت دارد که این سیستم شکل ابتدایی ارتباط را تأمین مینماید سیستم بطری محلی موجودیت بطری را در پهلوی تلیفون هر مشترک ایجاد مینماید البته تهیه و نگهداشت بطری بصورت صحیح برای مشترک خالی از مشکلات نمیشد برای

مخابره نماید به همین منظور وزارت مخابرات درجهت خریداری يك دستگاه تلکس که طور نه اتمام کار مینماید اقدام که بعد از نصب و بسته کاری در سال ۱۳۵۴ شروع به فعالیت نموده است د دستگاه مذکور دارای ظرفیت ابتدایی ۸۰ لین بوده و تا چهار صد لین توسعه داده شده میتواند در حال حاضر یکتعداد لین های آن برای مشترکین توزیع گردیده و از طریق شرکت فرانکفورت با تمام ممالک جهان همه روزه از ساعت ۱۱ صبح الی ۹ شب مخابره جریان دارد . مسوده مقررات تلکس نیز ترتیب که بعد از طی مراحل و نشر در جرییده رسمی نافذ گردیده است .

۳- چون تمديد لین و نصب تيلفون برای تمام منازل از نگاه توان مالی دولت يك امر ناممکن میباشد بناء برای رفع احتیاج مردم تصمیم گرفته شد تا يك تعداد غرفه های تيلفون سكه انداز در نواحی مختلف شهر کابل نصب شود فعلا در نقاط مختلف شهر بتعداد (۳۷) پایه آن نصب و از طرف روز و شب فعال و مردم از آن استفاده مینمایند . در نظر است در سال ۵۵ یکتعداد تيلفون های سكه انداز که جدیداً خریداری گردیده در دیگر نقاط شهر کابل و شفاخانه ها نصب و طرف استفاده قرار داده شود .

۴- در حال حاضر ارتباط مخابره تيلفونی بین کابل و یکتعداد ولایات کشور عزیز توسط دستگاه های چینل برقرار میباشد اما تعداد چینل های موجود به هیچصورت جواب گوی

نیازمندی های مراجعین انفرادی و دواير دولتی نبوده برای رفع این مشکل یکتعداد دستگاه های جدید چینل خریداری و نصب آن فعلا در پروان، بلوله ، پلخمری ، سمنگان و مزار شریف جریان داشته و در آینده قریب به معرض استفاده قرار داده خواهد شد . همچنان در سال ۱۳۵۵ کار نصب و بسته کاری دستگاه های مشابه در غزنی ، مقر، زابل، قندهار، گرشك، دل آرام، فرارود، ادرسكن و هرات شروع خواهد شد که با بكار افتیدن این دستگاه ها تا حد مشکلات از ناحیه كمبود چینل هامرفع خواهد شد .

۵- در گذشته ارتباط تيلفونی بین کابل، ولایت پکتیا توسط یکجوره لین عادی برقرار بود که این لین نمی توانست مشکلات مخابراتی ولایت مذکور را رفع نماید برای حل این معضله در کابل، گردیز، و خوست دستگاه های چینل نصب و فعلا مخابره تيلفونی توسط دستگاه های مذکور جریان دارد به این معنی که سه چینل تيلفونی بین کابل و گردیز و سه چینل تيلفونی بین گردیز و خوست برای استفاده عامه موجود میباشد .

۶- در سال ۵۴ با فاصله ۱۸۰ کیلو متر لین اساسی تيلفون در ولایات ۹ و نیم کیلو متر کابل ادرشهر کابل تمديد شده است . همچنان یکتعداد لین های تيلفون برای مراجعین توزیع گردیده و لین های چینل در حدود ۱۲۴۰ کیلومتر ترمیم شده است .

۷- در نظر است در سال ۱۳۵۵ لین های تيلفون بعضی ولایات مطابق معیار های

تخنيکي تمديد شوه .

ب: ساحه پست :

۱- قانون ومقررات جديد پست که در عصر فرخنده جمهوريت بشيوه متر قسبي وبرميناي نيازمندی واقتضات عصر ترتيب ومراحل آن طی گرديد طرف تطبيق قراردادده شد . جهت آشنا ساختن مامورين پست مرکز ولايات به دساتير جديد يك سيمينار تربوي برای آمرين پستي دراخيرماه جوزای ۵۴ درکابل دایر گرديد که مدت يك هفته دوام کرد. درين سيمينار جنبه های مختلفه عملي ونظري قانون ومقررات پست وتطبيق نرخنامه های جديد داخلي پستي مطرح گرديد ولز اطراف آن روشني انداخته شد تاآمرين پستي بعدازبرگشت شان بمراکز ولايات معلومات واندوخته های خودرا به ساير مامورين پستي تفصيل وتشریح نموده آنها را بالتوبه تنوير نمايند .

۲- وزارت مخابرات همه ساله تحت عناوين ملی وبين المللی تکت های فوق العاده پستي طبع ونشر مينمايد اين عناوين مختلفه تجليل ازمناست پست های ملی مانند سالگرد استقلال کشور عزيز و يا سالگرد تاسيس رژيم فرخنده جمهوريت ويابيد بود یکی از نامور کشور ميباشد همچنان به مناسبت های بين المللی سال توريزم جنوب آسيا سال بين المللی تکت پستي نشر گرديد .

شرکت پستي از يکطرف معرف مفاخر ملی پيداوار وغيره کشور مابه مردم جهان است وازجانب ديگر بحیث وسيله پرداخت

اجرت پستي ازآن استفاده ميشود. وزارت مخابرات ازشروع الی اخير سال ۱۳۵۴ بتعداد (۵۱۰) هزار قطعه تکت فوق العاده پستي بمناسبت های مختلف ملی وبين المللی طبع ونشر نموده است .

۳- درشهر کابل بتعداد ۷۱ عدد صندوق پستي درنواحی مختلف شهر جهت سهولت همشهریان محترم نصب است . بمنظور سرعت درامر جمع آوری وتوزيع پسته ها اخيرا وزارت مخابرات يكتعداد ريکشاها را در چهار حوضه های توزيع شهر کابل بکسر انداخته که تاحال ازآن نتیجه نهايت خوبی ازنکاه سرعت وصحت تبادل پسته بدست آمده است .

۴- برای اينکه مردم ازنزدیک ترين ناحيه شان بدون سرگردانی دادوستد پسته خودرا کرده بتوانند وزارت مخابرات حتی المقدور کوشيده است تا درنواحی مختلف شهرکابل وديگر شهر های بزرگ ولايات به تاسيس پسته خانه های شهری بپردازد چنانچه در سال ۵۴ دوپسته خانه جديد یکی در شاه شهيدي(ع) وديگردرافاعلی شمس افتتاح گرديده است . ودوپسته خانه ديگر نيزيکی درسيد نورمحمدشاه مينه وديگری در بريکوت که تعمير آن تکميل وبعداز نصب تجهيزات داخلي ازقبيل غرفه های آخذه، پست بکس ها وغيره دراوايل سال ۵۵ افتتاح خواهد گرديد .

درسال ۵۴ درحدود (۷۳۷۹۳۰۶) مکاتيب عادی وراجستري پست کارت، بسته کوچک،

وزارت مخابرات

سهولت موسسات داخلی و خارجی و اشخاص انفرادی به طبع رسیده که توسط غرفه جات آخذہ پستی مرکز طور ر ایگان بدسترس مراجعین گذاشته شده است .

ج: ساحہ انکشافی :

وزارت مخابرات بادر نظر گرفتن احتیاجات موجودہ مخابراتی کشور و پیشبینی برای چند سال آینده آن پروژه های را که تطبیق آن نه تنها احتیاجات داخلی را تا اندازه مرفوع خواهد نمود و بحیث پروژه های زیربنایی بادیگر پروژه های کشور مدواق خواهد شد بلکه در ساحہ منطقوی و بین المللی هم بحد کفایت رفع نیازمندی نموده و کشور از نگاه مخابرات یکی از مراکز بین المللی ترانزیت را تشکیل خواهد داد، روی دست گرفته است . وزارت مخابرات متیقن است که اكمال پروژه های پیشبینی شده بحیث پروژه های زیر بنا، نقش مهمی در انکشاف اقتصاد مملکت خواهد داشت که اجرا آن سال ۵۴ یکنعداد پروژه هافرار ذیل است:

۱- پروژه مایکروویف کابل، قندهار، هرات و اسلام قلعه و یک دستگاه تروپوسکتر در جلال آباد . تحول و انکشاف سریع صنعت مخابره دستگاه ها و سیستم های جدید مخابره را بوجود آورده که از نگاه کیفیت و دیگر فواید نسبت بدستگاه های سابقه بر مراتب برتری دارد این تحول ممالک رامجبور ساخت تادر تولید و تعمیم اینوع دستگاه هاهرچه بیشتر بذل مساعی نمایند. ساختمان و پسترتاب ستلایت هادرمدارهای معین از طرف موسسات

پارسلات و مطبوع داخله و خارجه، فضایی ، وزمینی به افغانستان واردوبه تعداد (۵۴۱۶۱۲) ازهمین نوع ارسالات در داخل کشوروبه ممالک مختلف جهان صادرگردیده است .

دراہ انکشاف خدمات پستی نکته اساسی که جلب توجه مینماید موضوع تعلیم و تربیه پرسونل میباشد که برای این منظور در سال ۵۴ بتعداد ۷۷ نفر مامور پستی مرکز ولایات در مرکز تربیوی وزارت مخابرات کورس های پستی را تحت نظارت متخصصین تعقیب نموده اند که البته درآینده امید قوی می رود که عموم مامورین پستی مرکز ولایات با سیستم عصری سرویس داخلی و بین المللی آشنایی کامل پیدا نموده ووظایف محوله خودهارا بصورت بهتر انجام دهند در مورد تجهیزات پستی بتعداد ۵۰ طفرامهر تاریخدار پستی چهل میزان ترازوی درجه دار بتعداد (۵۰۰) عدد بکس پسته رسانی و تعداد یک هزار خریطه پسته داخلی زمینی ضرورت شعب پستی مرکز ولایات فرمایش داده شده است. بر علاوه یکنعداد بایسکل ها برای استفادہ پسته رسان حاجت توزیع نامه هابه ولایات و محلات ارسال گردیده است .

قرار است در سال ۵۵ (۳۴) پسته خانه در ولایات افتتاح و پرسونل آن بکار آغاز نمایند . درین اواخر که نرخنامہ مراسلات و پارسلات در سرویس بین المللی و داخلی در سراسر کشور تحت تطبیق قرار داده شده یکنوع بروشور نرخنامہ های فوق براری

تحت اجرا میباشد .

۲- پروژه اتومات خیرخانه مینه :

پروژه خیرخانه مینه در وقت تثبیت پروژه های پلان دوم نامعلوم بود و بعد از اكمال پروژه های تيلفون اتومات دستگاه های مرکزی شیرشاه مینه و شهرنو تعداد عمرا نات در خیرخانه مینه بشدت شروع گردید که درین سالهای اخیر در حدود چهار هزار منزل رهایش در آن منطقه اعمار گردیده بدهیست يك پروژه که دارای چهار هزار خانه وشاید در حدود بیست هزار نفر در آنجا سکونت کند که عدم موجودیت وسایل تلفون درین منطقه مشکلاتی را برای اهالی مذکور پیش مینماید برای رفع این نیازمندی و زارت مخابرات ساختمان يك تعمیر اتومات و پسته خانه را در معرض تطبیق قرارداد. کار ساختمان تعمیر مذکور عنقریب تکمیل خواهد شد .

۳- پروژه دستگاه های بی سیم :

از آنجائیکه دستگاه های موجوده بی سیم برای برقراری مخابره های تيلفونی وتيلگرافی افغانستان با ممالك خارج روزانه بیش از ۱۴ ساعت فعالیت میکند ودستگاه های مذکور قبل و در جریان پلان پنجساله اول خریداری شده بود تقریباً همه استهلاک شده و اکنون بیشتر معروض به عوارض میشود از طرف دیگر ضرورت به ارتباط مستقیم بایک تعداد ممالك دیگر احساس میگردد که روی این ضرورت خریداری دستگاه های بی سیم و ساختمان تعمیرات مذکور در جمله پروژه های انکشافی گنجانیده شد . ساختمان تعمیرات

و کانسورتیم هاشروع گردید و در مدت کوتاه ارتباط مخابراتی ممالك اطریق این ستلایت هابقرار گردید .

سیستم مخابرات توسط ستلایت بنابر مشمریت آن آنقدر ترویج شده که اکثر کمپنی ها و موسسات مؤلد دستگاه های مخابره توجه بیشتر خود را به تولید این نوع دستگاه معطوف نمودند و احتمال میرود که در آینده بسیار قریب اکثر ممالك جهان بادستگاه های ستلایت زمینی ودستگاه های دیگری از قبیل مایکروویف و تروویوسکتر که بسهولت با سیستم مذکور کار کرده بتواند مجهز شود ودستگاه های نوع سابقه آهسته آهسته جای خود را برای این نوع دستگاه های مدرن تخلیه نماید درین صورت برای برقراری ارتباط بین المللی وزارت مخابرات خود را مکلف میداند تا پیشبینی های لازمه را بنماید تا بنابر عدم داشتن دستگاه های مذکور سکتگی در مخابره بین المللی عاید نشود . روی این اصل وزارت مخابرات پروژه مذکور را در چوکات پلان هفت ساله گنجانیده است با تطبیق این پروژه افغانستان میتواند بحیث يك نقطه ترانزیت مخابره های ممالك شرق میانه وممالك اروپایی راقبول نمود و هم برای اجرای مخابره های خود از آن استفاده بدارد . سروی نهایی پروژه مذکور که شامل تعیین موقعیت های ۳۳ دستگاه ها و سروی سرکهای فرعی آن بین کابل، قندهار، هرات واسلامقلعه وهمچنان بین کابل جلال آباد وتورخم میباشد تکمیل گردیده و کار دیزاین سرکهای مذکور

۶- پروژه چینل مزارشبرغان، مینه، تالقان

وفیضی آباد :

ارتباط مخابراتی این ولایات فعلا توسط لین های عادی که سالها قبل تمدید شده بود جریان دارد و ارتباط آنها بایک دیگر و دیگر مراکز ولایات طوریکه لازم است بکلی قناعت بخش نمی باشد بناء برای رفع این مشکل تمدید لین چینل و نصب دستگاه های مربوطه بین مراکز وولایات فوق الذکر در پروژه انکشافی درنظر گرفته شد .

د : پروژه های که در سال ۵۵ احداث

خواهد شد :

۱- پروژه مایکرویف کابل، قندهار، اسلام قلعه و دستگاه تروپوسکتر درجلال آباد سروی نهایی پروژه مذکور در سال ۱۳۵۴ تکمیل گردیده ازینروفرمایش سامان واحداث یک اندازه سرکهای فرعی پروژه مطلقا به در سال ۵۵ درنظر گرفته شده است .

۲- پروژه اتومات خیرخانه مینه :

درنظر است در سال ۵۵ در ترتیب تندتر هابرای تهیه دستگاه ولوازم و در صورت امکان به فرمایش دستگاه تیلوفون بطرفیست ابتدایی ۸۰۰ لین اقدام گردد .

۳- پروژه دستگاه بی سیم :

چون در سال ۵۴ تعمیرات مربوط به این پروژه تکمیل وهم در فرمایش خریداری دستگاه های مذکور اقدام بعمل آمده، امید می رود بعداز تهیه دستگاه های مذکور بسته کاری آن در سال ۵۵ تکمیل وبه فعالیت آغاز نماید .

مربوط به این دستگاه هادرمحوطه های تیلگرافخانه یک توت ومهتاب قلعه تکمیل وبه خریداری دستگاه های مربوطه اقدام گردیده است . قرار است دستگاه هاوسامان مربوطه در نیمه اخیر سال ۵۵ بکابل مواصلت نماید که البته بعداز نصب وبسته کساری بفعالیت آغاز خواهد کرد .

۴- پروژه تعمیرات مخابراتی :

تعمیر ادارات مخابراتی و پسته در تمام ولایت کشور یکی از ضروریات اولیه احساس گردیده وبهمین منظور در قدم اول در شهر کابل ساختمان چهار پسته خانه در سیدنور محمدشاه منه، بریکوت، پروان مینه وده بوری وهمچنان ساختمان تعمیرمخابراتی به ولایت لوگر، تخار، میدان شهر، غزنی، ارزگان، غوروات وقلعه نورویدست گرفته شد منجمله آنکار ساختمان دوپسته خانه شهری در بریکوت وسیدنورمحمدشاه مینه تکمیل وهم ساختمان تعمیرات مخابراتی ولایات لوگر وغزنی عنقریب تکمیل خواهد گردید .

۵- پروژه پسته خانه مرکزی :

چون تعمیر موجوده پسته خانه مرکزی باساس نیازمندی چندین سال قبل ساخته شده بود درحال حاضر نه از نگاه دادو ستد حجم ارسالات روزانه ونه از نگاه سیستم پستی عصری سازگار میباشد که روی این منظور ساختمان یک پسته خانه عصری و مجهز درپلان هفت ساله اول جمهوریت گنجانیده شده که مطالعات درقسمت ساختمان آن دوام دارد .

۴- پروژه تعميرات مخابراتي :

درنظر است درسال ۵۵ ساختمان دوپسته خانه شهري در کارته وده بوري تکميل وهم باقيمانده کار تعميرات مخابراتي ولايات ارزگان، چغچران، قلعه نووتخار اکمال گردد.

۵- پروژه پسته خانه مرکزي :

درسال ۱۳۵۵ درنظر است تانقشه هاي ساختماني ومشخصات تعمير پسته خانه مرکزي تکميل وکار ساختمان آن آغاز گردد. ۶- پروژه چينل مزار، شبرغان، ميجنه وتالقان، فيض آباد :

درسال ۱۳۵۵ بفر مایش سامان لیسن ودستگاه های مربوط اقدام وهم کار ساختمان لین آن آغاز خواهد گردید .

۷- پروژه چينل مزار حيرتان :

چون ارتباط تيلفوني بندر حيرتان ومزار شريف درحال حاضر طوریکه لازم است احتياجات رامرفوع ساخته نمیتواند بناء در نظر است درسال ۵۵ دو جوړه لین اساسی بين مزارشريف وبندر حيرتان تمدید گردید. ۸- پروژه توسعه اتومات شهرون از ۳۰۰۰ به ۵۵۰۰ لین وازکارته ۴، از ۳۰۰۰ به ۴۶۰۰ لین .

هنگامیکه پلان دوم مخابراتي تحت مطالعه قرارداداشت ساحه شهر کابل نسبتا محدود بودودرآن وقت توسعه شهر کابل روشن نبود لذاپروژه مخابراتي شهرکابل درپلان دوم بدون درنظر داشت پروژه هاي ساختماني آن ترتيب وبه مرحله اجرا گذاشته شد درسالهاي اخير درچهار نواحی شهر اعمار

منازل واپارتمان ها آنقدر بشدت جريان پيدا کردکه هرقسمت شکل يك کارته پرنفوس را مانندکارته ۳، خيرخانه مينه، وزيراکبر خان مينه، نادرشاه مينه وسيدنورمحمدشاه مينه بخود گرفت ازطرف ديگرچينیکه دستگاه هاي اتومات شيرشاه مينه وشهرونو هريك بظرفيت ابتدایي ۳۰۰۰ لین بادرنظر داشت توان مالي آنوقت درپلان دوم پيشبینی شده بود تصور ميرفت که دستگاه هاي فوق بعد تکميل بسته کاری وبکار انداختن آن در جريان پلان آینده ايجاب توسعه رانخواهد کرد، مگر بابکار افتادن دستگاه هاي فوق تعداد مراجعين تيلفون درنواحی شير شاه مينه شهر نو وکارته پروان آنقدر زياد گرديد که درنتيجه تماما لین هاي دستگاه مذکوردرهمان وقت توزيع گرديد واکون هم تعداد منتظرين تيلفون روزبروز زياد شده ميرود . روی اين اصل وجهت رفع نیازمندی همشهريان محترم کابل توسعه دستگاه هاي تيلفون اتومات شهرون وکارته ۴ درپلان هفت ساله انكشافی اول جمهوريت گنجانيده شده ودر نظر است که درحصه فرمايش دستگاه هاي فوق درسال ۱۳۵۵ اقدام بعمل آورده شود .

۹- پروژه اتومات نادرشاه مينه :

ساحه شمال کابل نادرشاه مينه ساختمان هاي جديددولتي وانفرادی وساحه وزيراکبر- خان مينه رراحتوا میکند وزارت مخابرات عجلالتانسيب عدم موجوديت لین يك تعداد محدود ساکنين نادرشاه مينه ، وزيراکبرخان مينه از دستگاه مرکزي لین داده است

وزارت مخابرات

برای حفاظت بهتر کیبل های تیلیفون و جلوگیری از مصارف اضافی درآینده در نظر است که در سال ۵۵ يك اندازه کار بول اندازی شبکه تیلیفون شهر کابل عملی گردد .

۱۱- پروژه انکشاف پستی :

از آنجائیکه در سراسر کشور عمرانسات وسعت پیدا نموده و برای اینکه مشکل شهریان مربوط از نگاه خدمات پستی تاحدی مرفوع شده بتواند وزارت مخابرات بادر نظر داشت توان مالی عاجلنا ساختمان ۱۹ پسته خانه متوسط و خورد رادر مراکز ۱۲ ولایات شامل پلان هفت ساله نموده است و در نظر است در سال ۱۳۵۵ ساختمان یکتعداد تعمیر پسته خانه های شهری در مرکز بعضی ولایات رویدست گرفته شود .

اماتقاضای مردم درین دومتقه روز بروز اضافه شده که باروی کار آمدن ساختمانهای جدید تاسیس يك دستگاه جدید تیلیفون اتومات درآن ساحه از نگاه اقتصادی خیلی ضروری احساس میشود روی این اساس وزارت مخابرات ساختمان يك تعمیر اتومات و پسته خانه ونصب يك دستگاه اتومات به ظرفیت ابتدایی ۲۲۰۰ لین رادرآن ساحه شامل پلان هفت ساله نموده است . و در نظر است که در سال ۵۵ کار ساختمان تعمیر مذکور آغاز وهم فرمایش دستگاه اتومات صورت بگیرد .

۱۰- پروژه کیبل دکت :

از آنجائیکه ساختمانهای شهری روز بروز زیاد شده می رود وشهر هاتوسع پیدا مینماید

وزارت صحت

و تربیت نسل جدید ایجاد خواهد کرد.»

وزارت صحت به بحث ارگان مسئول امور صحت کشور و با توجه به همین مسئولیت بزرگ مطابق به مشی اساسی و اهداف دولت جمهوری افغانستان کوشیده و میکوشد تا فعالیت ها و خدمات طبی و صحتی را در چوکات پلان صحتی و پروگرام کار دقیق و عملی گسترش دهد و در امر وقایه صحت و معالجه افراد کشور تا آخرین سرحد قدرت و توان موفق گردد .

در حالیکه سعی و تلاش بیشتر در قسمت طب و وقایه و مجاهدت در امر کنترل بیمار های ساری بعمل آمده است خدمات معالجوی نیز توأم با آن از نگاه کیفیت و کمیت ارتقاء داده شده است .

طب و وقایه :

تأمین صحت و سلامت مردم از طریق بخش و تعمیم خدمات صحتی اساسی توحید و انسجام امور صحت عامه، تطبیق پروگرام های وقایه پیشبرد طب معالجوی بصورت اقتصادی بسویه ولسوالی ها و علاقه داری ها و محلات با ایجاد مراکز صحتی اساسی و مراکز فرعی امکان پذیر است . این اصلی است که با شرایط کشور های روبه انکشاف وفق دارد و مورد تأیید سازمان صحتی جهان است مراکز صحتی اساسی در امر مراقبت و نظارت پروگرام های مجادلولی، ملاریا، توبرکلوز ، چیچک و سایر امراض ساری اتخاذ تدابیر کنترل و جلوگیری از بروز مجدد امراض، عرضه خدمات حمایتی

صحت از آن ارزش های عمده بشری است که از نگاه اهمیت میتوان آنرا مترادف با حیات تلقی کرد چه زندگی هنگامی نومید بخش و مشرثر است که مقرون با صحت و تندرستی باشد . نقش صحت در زندگی اجتماعی و اقتصادی مسلم و آشکار است . تنها جوامعی قادر به طی سر منزل سعادت اند و بهتر میتوانند در جهت ترقی و انکشاف گام بردارند که افراد آن با صحت کامل جسمی، روحی و اجتماعی آماده خدمت به وطن باشند .

زیر افراد علیل ، بیمار و ناتوان فاقد نیروی مجادله و قدرت مواجهه را با مضلات زندگی - اجتماعی ندارند و نه می توانند مشکلات ملی را حل نمایند دولت مترقی جمهوری که هدف آن خدمت به اکثریت مردم است از بدو تاسیس خود به صحت و سلامت مردم افغانستان توجه خاصی مبذول داشته است .

چنانچه رهبر ملی در بیانیه خطاب به مردم فرموده اند : «دولت جمهوری ، طب معالجوی و شفاخانه های دولتی را بسط و توسعه خواهد داد تا زمینه تداوی و معالجه برای عموم اهالی کشور حتی المقدور فراهم گردد. مخصوصا طب و وقایه را توسعه خواهد بخشید و برای جلوگیری از بیماری های ساری و وسایل و تجهیزات لازم را فراهم خواهد کرد .

دولت نظریه ایجابات وضع مالی مملکت زایشگاه ها، شیر خوارگاه ها و کودکان ها را به منظور حمایت مادران و کودکان ورشد سالم

از غندی مربوطه مرکز صحتی چهاردهمی ولایت کابل از نگاه کار ساختمانی تجهیزات سامان طبیی لوازم ادویه و پرسونل تکمیل گردیده و به فعالیت آغاز نموده است تیم های تربیوی مرکزی طبق پروگرام مرتبه از مراکز صحتی ولایات پروان، بغلان، کندز، تخار، بلخ، جوزجان، سمنگان، لوگر، ننگرهار و کندهار با کمک آمریت های صحت عامه باز دیده بعمل آورده از یک طرف فعالیت های مراکز صحتی را ارزیابی نموده و از جانب دیگر پرسونل مراکز مذکور را در ساحه های مربوط آنها تربیه نموده است .

پنجاه و یک عراده موتر جیپ بامعاونت یونسف بغرض پیشبرد فعالیت های ساحوی بدسترس قرار گرفته و موافقت نامه تحویل دهی ۶۱ عراده دیگر امضاء و توزیع آن آغاز گردیده .

یک قدم اساسی که در پلان گذاری خدمات صحتی اساسی برداشته شده عبارت از جمع آوری ارقام و معلومات مربوط به دیموگرافی و توپوگرافی است . لست تمام قریه ها و ولسوالی های کشور بانقشه هر ولایت ترتیب و تنظیم گردیده که این کار زمینیه تعیین موقعیت و سایر خصوصیات منطقه و ساحه واری، نفوس و وضع جغرافیایی را امکان پذیر ساخته است .

وزارت صحتی دولت جمهوری کنترول امراض ساری را بحیث یکی از اهداف مهم فعالیت های خود پذیرفته است و باننظیم پروگرام های عملی، دقیق و همه جانبه در این

طفل و مادر و رهنمایی خانواده، بخش تعلیمات صحتی و پیشبرد فعالیت های حفظ الصحتیه محیطی دارای ارزش خاصی می باشد ، مردم همیشه در قدم اول خدمات صحتی را تقاضا دارند که بفاصله نزدیک جای منازل مسکونی آنها قرار نداشته باشد زیرا اکثر مردم نسبت مشکلات خطوط مواصلاتی فقدان وسایل سریع حمل و نقل نمی تواند باسرعت وقت خود را به آن مراکز برسانند. وزارت صحتیه با پیروی از مشی دولت جمهوری یعنی اصل خدمت به اکثر مردم مخصوصا مردمان محروم و نیازمند و با در نظر داشت اهمیتی که مراکز صحتی اساسی در تطبیق پروگرام های طب و قایوی و فراهم ساختن امکانات معالجه و تدای برای عموم اهالی کشور دارد در گسترش این مراکز کوشیده و باز هم خواهد کوشید . چنانچه در پلان هفت ساله وزارت صحتیه که تطبیق آن از حمل سال جاری آغاز یافته است تاسیس و تجهیز مراکز صحتی اساسی را در تمام ولسوالی ها و علاقه داری های پرنفوس کشور در نظر گرفته است . طبق این پلان در شروع حق قدامت به ولسوالی ها و علاقه داری های داده میشود که تجمعات نفوس متکاثف و دارای بعد فاصله قایل ملاحظه از مرکز اند .

در سال گذشته مرکز صحتی اشکمش در ولایت تخار، مرکز صحتی سپین بولدک در ولایت قندهار مرکز صحتی قلعه کاه در ولایت فراه مرکز صحتی نوزاد در ولایت هلمند مرکز صحتی درواز در ولایت بدخشان مرکز فرعی چوکی

فکر ميشود که در کشور ما در حدود ۵۵ تا ۶۰ هزار مريض توبرکلوز که در بلغم خونمکروب اين مرض را خارج می کنند وجود دارد مجادله با اين مرض از جهات فقر نادراري وعدم آگاهي مردم و ضرورت تدای نسبتا طولانی و دودمدار اين مرض که از ساحه توان و قدرت اقتصادات يك کشور رويه انکشاف خارج است مشکلات زيادی را در عرضه خدمات صحي بوجود ميآورد وزارت صحيه بادرک اهميت پراېلم توبرکلوز به خدمات وقايوی و معالجوی اين مرض حق تقدم داده و از طريق پروگرام ملی توبرکلوز چه در مرکز و چه در ولايات فعاليت های واکسيناسيون بی سي جی معاینات لابراتواری بلغم و رادیوگرافي و تست توبرکولين کشف واقعات مرض و تحت تدای قراز دادن مجانی بيماران را به جدیت پیشبرده است .

آشکار است که خدمات مربوط به پروگرام ملی توبرکلوز با گسترش مراکز صحي اساسی تعميم بیشتری خواهد یافت و زمینه وقایه و ندای هر چه بیشتر هموطنان میسر خواهد شد آنچه از بيمارانی که مريضی شان به شکل مرم درآمده است وادويه عانی در معالجه آنها کم نمی کند و شش های مريض دارای محراق های اجوافی پرازمکروب ها ی مقاوم به انتی بیوتیک است اين نوع مريضان به عملیات جراحی نیاز دارند اجرای اينوع عملیات ارامر وقایه صحت مردم و معالجه بيمار توبرکلوز رول مهمی دارد عملیات مذکور به عملیات خانه های مجهز ضرورت دارد و روی اين نیاز وزارت صحيه تاسيس عملیات خانه

زمينه مجاهدت بعمل می آورد یکی از وسايل کنترل برخی از امراض سازی واکسين مربوطه آن میباشد .

در مراکز صحي واکسين ها به پيمايه وسيع مورد استفاده قرار ميگيرد برای فراهم ساختن انواع و مقدار کافی واکسين به مراکز صحي کار ساختمان انستيتوت تهیه واکسين و سيرم به شدت جريان دارد در اين موسسه علاوه از تهیه واکسين و سيرم ، محلولات زرقی مخصوصا برای تدای اطفال مبتلا به اسهال شديد نیز توليد ميشود که از اين ناحیه نیز مشکلات مرفوع خواهد شد .

افغانستان اوليس کشوريست که از منطقه انديميك چيچک بر آمده واز سال ۱۹۷۳ به اينسو حتی يك واقعه چيچک در سرتاسر مملکت بملاحظه نرسيده سرويلانس اين مرض توسط تيم های مجهز پروگرام ملی چيچک بصورت دوری در ولايات مختلف جريان داشته است .

وزارت صحيه اطمینان کامل دارد که مفکوره امحای مرض چيچک در کشور عزيز ما عملی گردیده و اين يك موفقيت چشم گیر دیگری است که مردم ما به طور عموم و کارکنان صحت عامه خاصا به آن مباحثات دارند آرزو چنين است که در سال جاری پس از قضاوت و ارزیابی سازمان صحي جهان موفق به دریافت سند امحای نهایی مرض مدهش چيچک در کشور خود گردیم .

شیوع مرض توبرکلوز با سطح پائين زندگی اقتصادی و اجتماعی مردم ارتباط دارد چنين

مجهز باتعمير انستيتوت توبركلوز يکجا در
يلان هفت ساله خوددر نظر گرفته است .

يکي از پرايلم های ديگر مردمان مامراض
معدی معايی است که باسطح پائين حفظ الصحة
شخصی ومحيطی ارتباط ناگستنی داردوزارت
صحتيه از يکطرف باتطبيق کلورين درچا های
انفرادی منازل، حفرچاهای سطحی وعميق واز
جانب ديگر از طريق پروگرام های تعليمات
صحي راديو، نشرپامفلت ها ، تبليغات
سيار، تدوير کورسها، تنظيم کنفرانس ها
وغيره درکنترول اين بيماری مجاهدت بعمل
آورده است .

درقسمت مرض سالدانه سروي محراق های
منطقوی پروان، بلخ وهرات مدنظر بوده که
اهتمامات وقايوی پس از مطالعات تحقيقي
رويدست گرفته شود از اثر فعاليت های
مجادلوی تعداد واقعات اين مرض نسبت به
سالهای قبل به مراتب تقليل يافته است .
درجريان سال گذشته سه صد واقعه جديد
درکلينيك خيرخانه مينه وچهاردهی، هفتادو
چهار واقعه درکلينيك مرکزی تثبيت گرديده.
پودرياشی بيش از ۲۳۰۰ خانه به منظورتابود
ساخن پشه خاکی، ناقل اين مرض صورت
گرفته است .

تراخم يکي ديگر ازامراض معيوب کننده
است که دربين مردمان ماشيوع دارد وزارت
صحتيه به کمک سازمان صحي جهان پروگرام
مجادله عليه اين مرض راطرح نموده است
تيم های سيار سال گذشته در ولايت پروان
نگرهار ولغمان بصورت تجربوی به فعاليت

آغاز کرده اند ازآغاز فعاليت تعداد زيادی از
مردم معاينه شده وبرايمريضان مصاب مرهم
تتراسکلين طور مجانی توزيع گرديده است
خدمات مربوط به مجادله عليه اين مرض
درساير ولايات کشور نيز توسعه داده ميشود.
وزارت صحتيه به مرض جذام اهميت خاصی

قایل است کلينيك وزير اکبر خان وکلينيك
جلريز تسهيلات معالجه بيماران جذام رافراهم
ساخته است . فعلايه تعداد ۷۰۰ مريض
جذام تحت تدای دوامدار قرار دارند .
درنظر است پروژه وسيع تر ومراکز تدای
باتوجه به اين موضوع که واقعات مرض در
کدام نواحی ومناطق بيشتر است ايجاد شود.

پروگرام ملی مجادله ملاريا :

درساحه ملاريا فعاليت های اساسی درجهت
تطبيق بهتر پروگرام به منظورروی کار آوردن
يك پروگرام عملی مجادله عليه ملاريا درسال
۵۴ صورت گرفته است . که مطابق به آن
فعاليت ها به پروگرام کنترول تبديل ومجادله
به اساس همين اصل طرح وتنظيم گرديده
است .

درسال ۱۳۵۴ مجموعا ازبين ۹۱۵۷۴۱۹ نفر
نموس تحت پروگرام از ۱۹۶۱۷۱۴ نفرتبدار
مشکوک برای معاينه لابراتواری به غرض
تثبيت واقعات ملاريا نمونه های خون گرفته
شده وتحت معاينه قرار داده شده است که ازجمله
آن ۸۰۰۳۶ واقعه ملاريا تثبيت گرديده .

علاوتا از تدای تمام واقعات مثبت بصورت
جذری باتطبيق دواپاشی وتطبيق معيازات
انتی لاروا بصورت تيل پاشی روی آبها و

کتگوري هاي مختلف پرسونل مو رد احتياج يکتعداد موسسات در مرکز بحيت کسانو معالجوي و تربوي و تعدادي از شفاخانه ها بحيت مراکز معالجوي در ولايات کشور مصروف خدمت گذاري بوده اند . خصوصيات کار و وسايل تخنيکي ، فني و اداري اين موسسات از همديگر متفاوت است . قابل تذکار است که مؤسسات کتوني و پرسونل موجوده با توجه به نفوس کشور با يک نورم و نسبت و تناسب مساعد قرار ندارد که البته برای حل اين پرابلم و رفع اين عدم تعادل وبالخاصه فراهم ساختن خدمات معالجوي در جاهای که به آن نياز مبرم احساس ميگردد در پلان انکشافی هفت ساله وزارت صحتيه پيشيني معقول صورت گرفته است .

در حال حاضر وزير اکبر خان روغتون با ۲۱۰ بستر ، ابن سینا روغتون با ۱۱۰ بستر موسسه صحت طفل با ۱۰۰ بستر ، موسسه نور با ۹۰ بستر ، هاشم زیړنتون و شفاخانه نسائي با ۱۶۵ بستر و کلينیک صديري با ۴۵ بستر علاوه از اينکه مراکز مجهز معالجوي اند مراکز تربوي نيز ميباشد .

ساير موسسات تربوي عبارت از موسسه اکسريز ها ، کلينیک دندان ، انستيتوت پتالوژي ، انستيتوت ملی لابراتوار هاي طبي و اداره نرسنگ ميباشد . در کلينیک امراض شش نسوان ۷۵ بستر ، شفاخانه محبس ۵۲ بستر ، شفاخانه پغمان ۱۰ بستر ، پروگرام هاي تربوي داير نمي باشد .

استفاده از ماهي گمبوزيا صحت تعداد زياد هموطنان از شر اين بيماري وقايه شده است . در حوزه شمال و ننگرهار با تدوي کتلوي ۹۸۶۴۳ نفر از اين مرض وقايه گرديده اند . در سال گذ شته هشت کورس اساسي توجيهي و سمينار در مرکز حوزه ويونت تدوير گرديده جمعا ۱۵۲۷ نفر تربيه شده است علاوه صدها نفر مرد کار براي تطبيق دواهاي حشره کش انتي لاروا ماهي گمبوزيا استخدام و تربيه شده است .

در پهلوي فعاليت هاي که در زمينه کنترول بيماريهاي ساري بعمل آمده وزارت صحتيه به تهیه آب مشروب برای مردم دهات کشور پرداخته است تا از اين طريق از يک تعداد امراض که توسط آب انتقال ميکند جلوگیری و وقايه بعمل آمده باشد . در سال ۱۳۵۴ - ۱۹ چاه عميق و ۱۸۴ چاه نیمه عميق حفر شده و شبکه آبرساني در يک تعداد منا طق کشور تکميل شده و با کار تکميل آن ادامه داشته و در ولايات مختلف کشور پمپ هاي آب کشي - دستی نصب گرديده است .

بيت الخلا هاي صحتي در بعضي از ولايات اعمار گرديده و سروی هاي درولوژيک در ولايت پروان صورت گرفته است .

در سادۀ طب معالجوي :

وزارت صحتيه دولت جمهوري در ساحه طب معالجوي از يکطرف به گسترش خدمات پرداخته و از جانب ديگر در ارتقاء کيفيت خدمات نيز توجه داده شده است . برای عرضه تسهيلات تدوي و معالجه و همچنان تربيه

مربوط رافراهم ساخته است .
 عواید این شفاخانه در سال گذشته
 ۳۲۲۹۱۹۹-افغانی بوده که نسبت به سال ۵۳
 ۸۰۶۱۰۰-افغانی اضافه می باشد .
 ابن سیناروغتون باتجهيزات ، وسايل
 وماشين آلات عصری درامر خدمت برای مردم
 فعالیت های چشم گیری داشته است .

درکلینیک صدری توسط دکتوران ومتخصصین
 داخلی وایمتخصصین وزیتور خارجی عملیات
 های گوناگون صورت گرفته که شامل عملیات
 های صدری، تضییق مترال، تومور های ریه
 کانسر های مری میباشد .

کلینیک صدری دارای ۴۵ بستر است
 درسال گذشته ۹۶۳ نفر درآن بستر گردیده
 وتعداد مریضان اتاق عاجل آنرا ۸۹۸ نفر و
 ازپولی کلینیک مربوط آنرا ۸۷۴ نفر تشکیل
 میدهد .

عملیات بطني، اقسام عملیات کیسه صفرا
 امعاء ، تومورهای رحم، طحال، کبد، مقعد
 جاغور، عملیات های ارتوپیدی برخی ازفعالیت
 های جراحی ابن سینا روغتون بوده است .
 دراین شفاخانه ۱۵۴ واقعه ترافیکی رسیده،
 مریضان داخله ۴۲۰۷ نفر بیهوشی ، ۱۳۱۴
 نفر پانسمان ، ۱۰۰۱۴ بوده است ، سرویس
 غیر عاجل ۳۶ بستر داشته که درآن مریضان
 بسترشده ۱۱۱۴ نفر ومراجعین پولی کلینیک
 به ۱۵۲۴۹ مریضان عاجل به ۷۸۲۸ نفر
 میرسد .

درسرویس گوش و گلون این روغتون
 عملیات مکروسکوپیک گوش که تاحال در

فعلا درولایات کشورجمعا ۴۲ شفاخانه
 موجود است که تعداد بستر آنها به ۶۰۹ بستر
 بالغ میگردد .
 بصورت خلص درمرکز جمعا ۸۵۷ بستر
 ودرولايات ۹۰۹ بستر وجود دارد .

درسال گذشته پروگرام تربیوی دکتوران
 دررشته های داخله ، نسائی، ولادی، جراحی
 اطفال، داخله اطفال و رادیولوژی وپروگرام
 تربیوی تکنالوژیست های طبی پروگرام درس
 مکاتب نرس قابلیتگی کابل وجلال آباد ومعاون
 نرس قابله تعقیب شده است همچنان دررشته
 طب دندان، رشته تغذی، نرسنگ و امور
 لابراتواری کورس های توجیهی وتربیوی و
 سیمینار هاندویر گردیده وزمینه مساعد برای
 دکتوران سنایزیر، پوهنخی طب ننگرهار فراهم
 شده است .

درشفاخانه وزیراکبرخان درسرویس داخله
 ۱۶۶۴ نفر درسرویس گوش و گلو وینی
 ۲۱۶ نفر، سرویس های جراحی ۱۱۲۶ نفر
 سرویس عاجل ۵۹۸ نفر ، سرویس ارتوپیدی
 ۵۸۸ نفر ودرسرویس ساری ۴۱۴۸ نفر داخل
 بسترگردیده تعداد فوت شدگان جمعا درتمام
 سرویس هابه ۱۱۵ نفر میرسد . که به تناسب
 مریضان معالجه شده یک رقم نهایت کوچک
 میباشد .

درپولی کلینیک مربوطه ۲۴۱۴۷ مریض
 معاینه وتداوی گردیده ، فزیوتراپی برای
 ۱۰۱۲ نفر لابراتوار ۳۳۸۸۷-اکسریز ۴۷۱۶
 شعبه تخنیک ۱۱۹ شعبه عاجل ۱۹۲۹۱
 والکتروکاردیوگرام برای ۱۰۱۳۰ نفر خدمات

افغانستان سابقه نداشتنه موفقانه انجام پذیرفته است .

تعداد مریضان داخل بستر این سرویس ۲۸۹ و تعداد مریضان غیر بستریه ۷۴۳ نفر بالغ گردید .

دریازده ماه اول سال ۱۳۵۴ تعداد عمومی مراجعین پولی کلینیک مربوط این روغتون به ۳۲۷۷۴ نفر میرسد شفا خانه جمهوریت در شروع برج میزان ۱۳۵۴ بشکل توسعهی در پهلوی ابن سینا روغتون تحت یک اداره به فعالیت شروع نموده که یک نوید دیگر برای هموطنان مامیباشد .

این شفاخانه که اساسا دارای ۲۵۰ بستر و مجهز با وسایل و ماشین آلات عصری میباشد طور مقدماتی تائیه کامل وسایل و تکمیل پرسونل باشفاخانه ابن سینا فعالیت مینماید.

یکی از فعالیت های ابن سینا روغتون تربیه پرسونل به سویه تخصص در رشته های داخله و جراحی می باشد شمول داکتران دراین پروگرام هاپس از امتحان کانکور صورت میگیرد پس از تکمیل دوره کورس که برای داخله سه سال و برای جراحی بشمول انستیزی پنجسال است دکتوران با دانش و مهارت کافی درولایات کشور خدمت خواهند کرد .

کلینیک دندان درسال ۵۴ در شعب اجرتی خدوبه تعداد ۲۳۱۹۵ نفر در شعب پروتیز دندان ۱۰۱۰ نفر شعب جراحی ۹۵ نفر کلینیک مجانی ۸۶۸۳ نفر و در کلینیک رضا کاران ۴۰۷۸ نفر مراجعین داشت .

موسسه صحت طفل دارای ۳۸ بستر داخله، ۱۰۵ بستر ساری، ۲۳ بستر جراحی، ۱۲ بستر امراض استخوان، ۱۰ بستر گوش و گلو و ۵ بستر برای واقعات عاجل است .

مریضان خارج بسترشعبات مختلف بیماری های اطفال جمعا ۵۱۹۴۶، مریضان بستر شده ۷۰۶۸ تعداد عملیات ها ۱۱۱۱ واقعه، معاینات مختلفه لابراتواری ۳۱۵۲۲، رادیوگرافی ۲۳۴۰ تطبیق واکسین های مختلفه نزد ۲۱۰۲۷ طفل تست مانو ۲۹۸۳ بوده است .

موسسه صحت طفل - یک مرکز تربیوی و ریسرچ قبول شده و بین این موسسه و پوهنخی طب پوهنتون کابل درزمینه توامیت عقدگردیده است .

فعلا در موسسه صحت طفل سه کورس به سویه مافوق لیسانس ادامه دارد .

۱- دی، سی، اج : مشمولین گروپ اول این کورس هشت نفر بود که در رشته اطفال تخصص دریافت کرده اند و به وزارت صحتیه معرفی شده اند .

فعلا هم درین کورس ده نفر از دکتوران جوان دیگر تحت تربیه قرار دارند .

درین کورس تمام جنبه های طب معالجوی ووقایوی مدنظر گرفته شده است و هدف آن بلند بردن سویه دانش داکتران جوان در قسمت امراض اطفال مخصوصا امراضیکه در افغانستان بیشتر شیوع دارد میباشد .

۲- ام ، اس : یاماستر در جراحی ، یا تخصص جراحی عمومی .

مدت آن چهار سال است و پروگرامهای آن

مشترکاً از طرف موسسه صحت طفل و دیپارتمنت جراحی پوهنخی طب به اساس موافقه قبلی پیشبرده میشود به تعداد چهار دکتور در آن شامل اند این کورس در سال گذشته آغاز یافته است .

۳- دی - ای یا تخصص در رشته انستیزی که مدت آن یکسال میباشد و فعلا یک نفر شامل این کورس است .

ناگفته نماند برای تدریس این کورس ها بر علاوه متخصصین و پروفیسوران افغانی پروفیسوران دولت دوست ماهند نیز حصه میگیرد .

در شعبات گوش و گلو، اورتویدی به تعداد چهارده نفر دوکتوران مشغول ترینگ اند . کلینیک شش نسوان در سال ۵۴ به تعداد ۴۴۲ مریض راحت تدای داخل بستر قرار داده ۳۰۵- رادیوگرافی ستاندر دو ۲۰۰ رادیوسکوپى رامجانی اجرا کرده . در این کلینیک به تعداد ۱۳۱۵ معاینه بلغم ، ۹۷۷ معاینه روتین خون ۲۸۲ معاینه ادرار و ۸۴ معاینه مواد غایطه انجام یافته .

در موسسه چشم نور جمعا ۱۶۱۰ نفر عملیات شده است . تعداد مریضان معاینه و تدای شده ۲۸۱۶۸ نفر میباشد .

مؤسسات اکسریز ها صرف در ۹ ماه اول سال گذشته ۲۹۷۱ نفر مراجعین داشته و در شفاخانه ننگرهار یک دستگاه و در شفاخانه جمهوریت دو دستگاه اکسریز و در انستیتوت ملی تو بر کلوزچمن یک دستگاه مکرو فلم نصب و بکار انداخته شده است . یک جنراتور ۲۵

کیلواته در صحت عامه ولایت هرات بکار انداخته شد .

انستیتوت پتالوژی چندین هزار سلاید انساج را تشخیص نموده و در همین سال به منظور تدریس « ایراد کنفرانس ها و امور تربیوی از انساج مرضی عکس های گروس و مایکروسکوپیک تهیه نموده و کلیشه اکسریز ها را در پلان آینده خود گنجانیده است .

ریاست زایشگاه :

ریاست زایشگاه علاوه از واریسی معاینه و تدای مریضان نسائی و ولادی از طریق هاشم زیژنتون و شفاخانه نسائی فعالیت های تربیوی را نیز پیش برده است .

ریاست زایشگاه تحت نظر متخصصین خویش به فعالیت های علمی و تربیوی پرداخته و نقش خود را بحیث یک مرکز تربیوی ایفا نموده به تعداد بیشتر از دو صد دکتور ستاژیر پوهنخی طب کابل و ننگرهار درسرویس ها و پولی کلینیک های مربوط آن تحت تربیه قرار گرفته اند . مکتب نرس قابله مربوط به زایشگاه که سه صنف دارد در حدود ۱۰۵ نفر نرس را سال گذشته برای خدمات طبیی و صحتی کشور تقدیم نموده است . تربیه متخصصین در رشته های ولادی و نسایی و همچنان تربیه دکتوران انجمن ر هنمایی خانواده بخش دیگر از فعالیت های این شفاخانه بوده است .

انستیتوت ملی لابراتوار های طبی :

در انستیتوت ملی لابراتوارهای طبی در سال ۱۳۵۴ سی هزار نفر معاینه گردیده و به تعداد

شوند .

ديپارتمنت اپيدميالوژي با همکارۍ شعب لابر اتواري مربوطه خویش به سروی لشماني مطالعه بيماري جگدرولسوالي گلران هرات سروی امراض معدی معاني اطفال وسرويلانس بيماري های معدی معاني ، سروی کارکنان مواد غذایی ازنگاه امراض طـرق تنفسی امراض پرازي تي و زهروى سروی آبهای آشاميدنی وهمچنان تدریس در مکاتب صحت عامه وفاکولته طب پرداخته است .

ديپارتمنت تعليمات صـحی موسسه صحت عامه علاوه از تدریس درمکاتب صحت عامه تدوير کورس های تربیوی وکلای نواحی شهرکابل ، روغتياپال ها، مدير های نواحی شهرکابل وسهم گیری درکورس های تربیوی تغذی وغیره، درسطح ملی خدمات مربوط تعليمات صحی رااز طریق وسایل ارتباط جمعی پيشبرده است . تهیه وتوزیع چندین نوع پامفلت وپوستر، تهیه وسایل تعليمی طبع کتب درسی ونشریه های غیر موقت، تنظيم روز های ملی و بين المللی، تنظيم پروگرام های صحی راديو افغانستان ، برخی ازفعاليت های سال گذشته این ديپارتمنت راتشکيل ميدهد .

ديپارتمنت تغذی به تدریس مضمون تغذی وتحقیق درزمينه پرابلم های تغذی وتدوير کورس های قصير المدت نرس ها ودکتوران پرداخته است .

بانک خون این موسسه برای رفع نیاز شفاخانه های مرکز و ولایات و ضرورت

۵۳۹۶۷ معاينه لابراتواری انجام یافته است.

عايداین موسسه بیش ازیک ملیون افغانی بوده است .

تهیه وسایل درسی، تدوير کورس ها ی توجیہی ، سهم گیری درتربیه محصلین مکتب عالی تکنالوژي طبی قسمت دیگر فعالیت های این انستیتوت رادر سال گذشته تشکیل میدهد .

موسسه صحت عامه :

این موسسه يك مرکز تربیوی پر سونل طبی وصحی وهمچنان يك مرکزتنبغات درزمينه مسایل صحت عامه است . موسسه این مأمول را هم ازطریق ديپارتمنت های مختلف خوديعنی تعليمات وتبليغات صحی، اپيدميالوژي ولابراتوار ها، تغذی، تدریسات، حفظ الصحه محیطی وبانک خون درتربیه پر سونل پرامديکال داخل خدمت و کورس توجیہی تربیوی وسيمينار ها انجام ميدهد وهم به مطالعه وسروى پرابلم های مختلف دیگری پرداخته است . مکتب پوست گرجوئيست صحت عامه که فارغان پوهنخی های طب کابل وننگرهار رامی پذيرد، و برای مدت هژده ماه تعليمات اختصاصی صحت عامه در این مکتب توسط استادان داخلی و خارجى صورت ميگيرد درچوکات این موسسه دوره دوم فارغان خودرا دربرج دلو ۱۳۵۴ تقدیم جامعه نموده است درحال حاضر دوره سوم این مکتب مصروف فراگرفتن دروس بوده درآينده درنظر است لیسانسه های علوم اجتماعی وساینس نیزدراین مکتب پذیرفته

عملیات های جراحی نسائی ولادی و حادثات غیر مترقبه و تداوی برخی از امراض، ازدونورها خون اخذ نموده و آنرا توزیع کرده است .

میزان فعالیت اخذ و توزیع خون در سال گذشته ۲۵۲۰ فیصد بالاتر از سالهای قبلی میباشد و همچنان بانک خون در تهیه انتی سیرا و تربیه پرسونل فعالیت داشته است .

اخیرا اساسنامه بانک خون بشکل تصدی غیر انتفاعی تنظیم گردیده و منظوری آن نیز از مقامات صالحه اخذ گردیده است . ازین بعد بانک خون مرکزی مسئول همه بانکهای خون میباشد .

لابراتوار کنترل ادویه این موسسه به تجزیه سمپل های ادویه و مواد سمی پرداخته و دواهای تقلبی را تشخیص داده است قبلا این دیپارتمنت قدرت ۸۰ فیصد تحلیل و تجزیه ادویه را از نگاه تست های توصیفی و مقداری داراست در سال جاری این قدرت به ۱۰۰ فیصد ارتقا می یابد و زمینه تجرید هر نوع ادویه میسر می گردد .

دیپوی عمومی ادویه :

(داین سینا درملخی موسسه) :

فعالیت های دیپوی عمومی ادویه را توريد ادویه، لوازم طبی، مستحضرات دوائی ذخیره يك مقدار ادویه و لوازم طبی برای واقعات غیر مترقبه و فروش ادویه تولیدی این موسسه تشکیل میدهد در طول سال گذشته معادل پنجاه هزار دالر ادویه و سامان طبی جهت رفع نیازمندی تاسیسات صحی کشور از خارج توسط دیپوی عمومی ادویه توريد شده است .

لابراتوار تولیدی این تصدی به تولید تابلیت، تینچر و شربت، الکول و آب مقطر پرداخته که قسمتی از احتیاجات شفاخانه های کشور را مرفوع ساخته است .

در حال حاضر دیپوی ادویه در مرکز ولایات کشور عهده شعبه دارد. نام تصدی دیپوی عمومی ادویه به داین سینا درملخی موسسه مسما شده است .

موضوع ادویه یکی از جمله موضوعات عمده صحی است که از جهات مختلف نیاز به اصلاحات دارد این اصلاحات مستلزم به ارزیابی همه جانبه مسئله ادویه در کشور و دریافت راهای حل مسائل مربوط به ادویه است زیرا در تطبیق پروگرام همکاری ساختن طبابت موضوع ادویه، کیفیت و قیمت ادویه اهمیت خاصی کسب مینماید .

مخصوصا که مردم ماباداشتن سطح پائین زندگی بیشتر در معرض بیماری هائفرار داشته و از جانب دیگر قدرت خرید ادویه بالخاصه دواهای گران قیمت را نیز ندارند .

ادویه جنریک با داشتن عین خاصیت ادویه پتنت به مراتب ارزان تر است وزارت صحیه اقدامات جدی را رویدست گرفته تا مفکوره ادویه جنریک را در عمل تحقق بخشد البته باید متذکر شد که زمانی درکار است تا دوا های جنریک جای دواهای را بگیرد که از دیر زمان از طرف کمپنی ها و نمایندگان های آنها و وسیعا تبلیغ گردیده و استعمال آنها از طرف اطباء بشکل عادت درآمده است .

های ناخواسته و ایجاد فاصله معقول بین دو حمل به منظور وقایه صحت طفل و مبادر و جلوگیری از ورشکستگی اقتصاد فامیل و نابسامان شدن حیات اجتماعی فامیل تعمیم میدارد. خدمات این انجمن شامل رهنمایی و تبلیغات توزیع وسایل جلو گیری از حمل تربیه پرسونل در رشته رهنمایی خانواده و جمع آوری احصائیه هامیباشد.

درسال گذشته کلینیک های انجمن بیش از ۷۰۰۰۰ مراجعین داشت که از آن جمله برای ۳۳۳۱۸ نفر تابلیت ضد حاملگی توزیع گردیده ۵۳۳۳ نفر از کاندوم فوم و جلی استفاده نموده و از ۴۸۲ مریض نسائی ولادی واریسی بعمل آمده. با کمک مالی یونسکو درسال گذشته دوفلم پنج دقیقه یی تهیه شده است. در چوکات این انجمن امور تدریسی و تربیوی نیز علاوه گردید و در سال گذشته کورس تربیوی برای ۴۸ تن از فارغان صنوف ۱۲ کابل و ولایات تدویر گردید که پس از ختم کورس شاملین در فعالیت های انجمن داخل گردیدند. به تعقیب کورس دوره سوم مبلغین یک سیمینار دکتوران دایر گردید شعبه تبلیغات انجمن با استفاده از طرق مختلف مفاهمه و تبلیغ در آگاهی دادن مردم به اهمیت فاصله گذاشتن بین حمل ها و شیوه های مختلف جلوگیری از حمل پرداخته است. درسال گذشته کمک های بیشتر فدراسیون بین المللی پلانگذاری خانواده و انکشاف بین المللی امریکا برای گسترش خدمات انجمن جلب شده است.

وزارت صحیه پلان های رویدست گرفته تادوهای جنریک راجاگزین دوا های پنتنت سازد یکنمعداد مواد اولیه راز خارج توریید کرده و به اشکال مختلف دوا یی در اورد و اکسین و سیرم مورد نیاز را در داخل کشور تولید کند و جهت کنترول ادویه فروشی ها نرخ ثابت دولتی را روی تمام اقلام ادویه درج نماید و امکانات استفاده جویی ها و تخلف ها را بگیرد.

در قسمت نباتات طبی مطالعات و تحقیقات را ادامه میدهد تا زمینه استفاده معقول از این پیداوار کشور چه از نگاه عرضه به بازارهای بین المللی و چه از نگاه استفاده در داخل وطن میسر گردد.

بیمه صحی مامورین :

هدف بیمه صحی مامورین تقویه و وقایه صحت مامورین و فامیل های شان از امراض مختلف است این موسسه شکل یک کلینیک را تدارک دیده که سرویس های مختلف آن شامل داخله، اطفال، گوش و گلو، دندان، عقلی و عصبی، چشم، اکسیرین، لابراتوار نسائی، جلدی فزیوتیراپی می باشد. مراجعین روزانه بیمه در حدود ۵۵۰-۵۰۰ نفر است. اساسنامه جدید بیمه صحی مامورین تصویب گردیده و برای تعمیر آن نیز منظوری اخذ گردیده است.

انجمن رهنمای خانواده :

هدف اساسی انجمن رهنمای خانواده بهبود و تقویه صحت و کیفیت زندگی و سعادت و رفاه خانواده ها است. که این هدف را از طریق رهنمایی فامیل ها در امر جلوگیری از حمل

ریاست توحید وانسجام

به منظور پلانگذاری درست فورمه های شفابخانه ها، مراکز صهی اساسی وفرعی لابراتوار ها، اکسریزها، کلینیک دندان، دواخانه ها، نمایندگی های دیپوی عمومی ادویه رازنگاه تعداد به تفکیک مرکز و ولایات پرسونل ومراجعین وهمچنان کمبود کنگوری های مختلف پرسونل ترتیب و تنظیم نموده وبدسترس احصائی مرکزی قرار داده است . به تعداد ۸۰۰۰ قطعه فورمه صهی تهیه وبدسترس شفابخانه ها ومراکز صهی قرارداده وراپور شفابخانه ها ومراکز صهی را تنظیم کرده هرساله ماه بعد دریک نشریه گزارش داده است .

ارقام ومعلومات مورد ضرورت را برای طرح پلان انکشافی هفت ساله صهی کشور فراهم ساخته .

مدیریت تجهیزات این ریاست که تازه به فعالیت آغاز نموده سامان ووسایل وتجهیزات دوایر موسسات وپروگرام های مربوطه وزارت صهی رازمنابع داخلی و خارجی تدارک مینماید .

ریاست تفتیش :

۳۳۰- جلددوسیه نسبیتی راپس از تحقیق وبررسی بمراجع مربوطه سپرده و۷ دوسیه را باخذ فیصله نهایی محاکم تکمیل نموده است به ترتیب وتظیم نوکری ۲۴ ساعت دواخانه هاوکلینیک های مجانی کنترول ومراقبت آنها پرداخته ادرضمن تفتیش ازدواخانه هازدردک جرمه ۶۴ در ملتون متخلف جمعا ۱۶۵۶۴۵

افغانی تحویل حساب دولت نموده است .

به کنترول ومراقبت توزیع مواد غذایی درمراکز صهی کابل واطراف آن بشمول مرکز صهی میریچه کوت ، سروبی وصحت عامه پغمان وهمچنان کلینیک های ریاست زیژنتون پرداخته است . شفابخانه های مرکز رازنظر موجودیت نوکریوال، صورت تداوی، وپاکی وسترگی بستر ومحیط شفابخانه نظارت کرده .

ازدردک افتتاح سه باب درملتون عمدهفروشی و۱۳ باب درملتون درولایات جمعا مبلغ ۷۲۰۰۰۰ افغانی تحویل خزانه دولت نموده است .

فعالیت های دیگر این ریاست شامل تنظیم پلان عملیاتی ۵۱ درملتون مرکزولایات کنترول نسخه های انفرادی وتکمیل مراحل ۱۰۰۰ بیجک وپرو فارمای ۲۶ عمده فروشی ترتیب وتظیم دفاتر توردی ادویه ومراقبت ازگرانفروشی وادویه های تقلبی بوده است .

نرسنگ :

فعالیت های سال گذشته این اداره شامل تهیه وترتیب پروگرام ترتیب شده سال اول مکاتب نرسنگ ابتدایی وتوزیع آن به مکاتب ونرس قابلی ولایت ننگرهار زایشگاه مکتب نرسنگ نادرشاه روغتون ، میرمنو روغتون تدویر سمینارها ، کورس های توجیهی تجدید نظربه پروگرام تعلیمی مکتب معاونه نرس قابلی، تهیه کتب درسی، پلانگذاری تاسیس یک مکتب پوست بیسک نرسنگ میباشد ، درساحه نرسنگ معالجوی دوسیه شفابخانه های کلینیک صدری کلینیک شش نسوان وسرطبات محبس را ترتیب وتکمیل

همکارۍ تيم های طبي اتحاد شوروی و امداد ممکن اداره انکشاف بين المللی امریکا با خدمات صحتی اساسی نیز قسما صورت گرفته و قسما تحت کار است، سهمگیری فعالانه افغانستان به حيث عضو موسسات اختصاصی ملل متحد مانده موسسه صحتی جهان در کنفرانس ها و اسامبله های آن از اقدامات مؤثر دیگر وزارت صحتیه در مورد معرفی معضلات صحتی جمهوریت افغانستان و پیشنهاد راه های حل آن مییابد.

در ساحه ملاریا کمک های اداره انکشافی ملل متحد جلب گردیده و جب امداد دو جانبه نیز درین پروگرام مهم و حیاتی رویدست گرفته شده است .

فعالیت های ریاست ارتباط خارجه وزارت صحتیه که در حقیقت ممد اقدامات این وزارت از بودجه عادی و انکشافی است در تحقق بخشیدن اکثر اهداف این وزارت نقش عمده ای بازی کرده اند .

سنگ تهادب عمارت روغتون منظوقی ۲۵۰ بستر قندهار در سال گذشته گذاشته شد و این روغتون که با همکاری جمهوریت مردم چین اعمار میگردد بعد از اکمال به احتیاجات چندین ولایت در جنوب غرب افغانستان رسیدگی خواهند کرد .

همچنان از همکاری های موسسات ماورای ابحار آلمان در پروژه جذام در جلریز - کی یرمدیکو شوروی ها و نورنیز باید یاد کرد .

پلان انکشافی هفت ساله وزارت صحتیه :
وزارت صحتیه دولت جمهوری سلسله فعالیت های را بصورت عملی طرح و پلان نموده

نموده ، سامان مورد شفاخانه را تشریح و توزیع کرده است، یونیفارم نرس های ذکور اوناث، ترتیب و تنظیم فورمه های هویت نرس ها با وظایف شان به کتگوری های مختلف ترتیب لست نوکری های شب و ایام تعطیل ترتیب پروگرام یونت سیار شفاخانه ها و نظارت از امور نرسنگ فعالیت های دیگر این اداره بوده است .

ریاست ارتباط خارجه :

در ساحه روابط خارجی و فرهنگی جلب امداد منابع مختلفه ملل متحد و دو جانبه با پروژه های صحتی جمهوریت افغانستان ادامه یافت و در طی سال گذشته جمعا ۶۷ نفر از مامورین

این وزارت جهت تحصیلات عالی در رشته های طبی و صحت عامه تحت پروگرام های ملل متحد و منابع دو جانبه بخارج اعزام گردیدند . کمک های موسسه صحتی جهان برای سال های ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ معادل بیشتر از یک ملیون دالر که در حدود ده فیصد بودجه موسسه مذکور برای حوزه مدیترانه شرقی که جمعا بیست و پنج عضو دارد میشود جلب گردید .

از کمک های یونیسف در ساحه آب آشامیدنی دهات مراکز صحتی اساسی خدمات صحت عامه برای اطفال و مادران لا بر اتوار ها و غیره استفاده اعظمی صورت گرفته و مسوده جلب امداد پنج ساله یونیسف با پروژه های مختلف این وزارت رویدست گرفته شده است .

جلب امداد از منابع دو جانبه مانند ادامه

قسمتی از سامان و لوازم تعمیر آن فرمایش داده شده و قسمت دیگر بشمول سامان فنی در سال جاری فرمایش داده میشود کار این موسسه در سال ۱۳۵۶ تکمیل خواهد شد در سال جاری پرسونل این انستیتوت جهت فراگرفتن تعلیمات عملی و نظری به فرانسه اعزام میگردد .

پروژه ورکشاپ ترمیم موتر و سامان طبی و ستاک مرکزی : ستاک مرکزی ۱۰۰ فیصد تکمیل گردیده و مورد استفاده قرار گرفت . ۵۹ فیصد کار ورکشاپ مرکزی تکمیل شده و در سال جاری مورد استفاده قرار می گیرد ۸۵ فیصد کار ترمیم ورکشاپ سامان طبی تکمیل شده و در سال جاری مورد استفاده اعظمی قرار میگیرد .

شفاخانه ۲۵۰ بستر کندهار: در سنبله ۱۳۵۴ کار ساختمان این شفاخانه آغاز یافت در سال ۱۳۵۷ تکمیل خواهد شد . ایمن شفاخانه به کمک بلاعوض حکومت جمهوری مردم چین ساخته میشود .

مکتب معاونه نرس قابله : در سال ۱۳۵۲ کار ساختمان این شفاخانه اتمت میگردد: ساختمان آن آغاز شد. ۹۹ فیصد کار آن تکمیل است . این مکتب ظرفیت ۲۰۰ شاگرد رادار می باشد .

شفاخانه ۲۰۰ بستر جلال آباد: يك شفاخانه منطقوی است كه دارای تمام سرویس ها خواهد بود کار آن جریان دارد و در سال ۱۳۵۷ تکمیل خواهد شد .

شفاخانه کتر : این شفاخانه در سال ۱۳۴۶

که زمینه تطبیق پلان طویل المدت صحتی را مساعد گردانیده است . این فعالیت ها که در پلان هفت ساله صحتی کشور منعکس شده تطبیق آن از حمل سال جاری آغاز گردیده در این پلان هدف وزارت صحتیه عرضه خدمات صحتی برای تعداد هرچه بیشتر مردم دهات و روستا های کشور است، تاوقعات و وفتیات امراض اطفال و مادران و طبقات مؤلد تنقیص یابد برای نیل به این اهداف پروگرام معافیت دهی اطفال از بیماریهای ساری پروگرام آب محفوظ آشامیدنی برای اهالی دهات متناسب باافزایش روزافزون جمعیت پروگرام خدمات صحتی ابتدایی برای عرضه خدمات صحتی اساسی مخصوصا در جاهای که مردم به خدمات صحتی عصری دسترسی ندارند و تعمیر و تجهیز مراکز صحتی اساسی و شفاخانه ها و تهیه پرسونل آن و گسترش پروگرام های تعلیمات صحتی ، تولید ادویه و واکسین ها، پروگرام تعدیل شده و گسترش یافته تربیه قوای بشری و پروگرام انکشاف اداری به منظور تزئید پرسونل و بهبودی در کلیه پروگرامهای مربوطه وزارت صحتیه ، در نظر گرفته شده است .

پروژه های انکشافی وزارت صحتیه که در پلان پنجساله چارم ناتکمیل مانده بود بحیث پروژه های انتقالی در پلان هفت ساله انکشافی شامل گردیده است .

از آن جمله پروژه انستیتوت واکسین و سیرم که در ماه اسد ۱۳۵۹ آغاز شده بود در حال حاضر کار آن به شدت جریان دارد .

داخه، جراحي، اطفال ونسائي خواهد بود .
شفافخانه حصه دوم بهسود: ساختمان اين
شفافخانه درسال ۱۳۵۳ شروع شده بودامسال
تكميل ميگردد ظرفيت اين شفافخانه كه شامل
سرويس هاي داخه، جراحي ، اطفال ونسائي
خواهد بود، سي بستر مي باشد .

شفافخانه بالامرغاب : كار ساختمان ايـن
شفافخانه كه توسط دستگاه ساختماني وادي
هلمند سخته ميشود درسال ۱۳۵۳ شروع
گرديدكه درسال آينده ختم خواهد شد اين
شفافخانه به ظرفيت ۲۰ بستر براي سرويس
هاي داخه، جراحي، اطفال ونسائي پلانگذاري
شده است .

شفافخانه اندخوي : درسال ۱۳۵۳ كار آن
شروع گرديد ودرسال جاري نظربه پلان تكميل
ميشود .

شفافخانه چشم درهرات : نظربه اينكه
امراض چشم مخصوصادرهرات زيادديده ميشد
وزارت صحيه دولت جمهوري لازم ديد تا يك
شفافخانه اختصاصي چشم در ولايت هرات
ساخته شود اين شفافخانه كه كارآن به شدت
جريان دارد درسال آينده به پايه اكـمال
خواهد رسيد .

اين شفافخانه داراي ۳۰ بستر خواهد بود
ودرآن تداوي هاي مختلف چشم امكان پذير
خواهد شد .

بانك خون هرات : اين پروژه در سال ۵۳
شروع شده درسال جاري كارآن خاتمه مييابد
ظرفيت اين بانك پانزده ليتر خون در روز
خواهد بود .

شروع شده بودولي كارآن متوقف مانده بود.
كارآن دوباره شروع شد وفعلا ۹۵ فيصد آن
تكميل گرديده .

شفافخانه خان آباد : كار ساختمان آن بهـئـه
شدت جريان داشته درسال جاري تكميلـ
ميگردد. ظرفيت اين شفافخانه براي ۳۰ بستر
داخه، جراحي واطفال ميباشد .

شفافخانه چمكني : فعلاكار شفافخانه تكميل
گرديده درسال جاري جاي رهايش بـراي
پرسونل فني آن آغاز ودرهمين سال تكميل
خواهد شد ظرفيت شفافخانه براي ۳۰ بستر
داخه ، جراحي ، اطفال ونسائي ميباشد .

شفافخانه چخچران : درسال ۵۳ كارساختمان
آن آغاز شد ظرفيت آن براي سي بسترداخه
جراحي، اطفال ونسايي ميباشد اين پروژه در
سال آينده تكميل خواهد شد .

شفافخانه لغمان : كاراين شفافخانه از سال
۱۳۵۲دوام دارد درسال جاري تكميل خواهد
شد . ظرفت اين شفافخانه براي ۲۰ بستر
شامل سرويس هاي داخه، جراحي ، اطفال
ونسائي مي باشد .

شفافخانه قلات : كار ساختمان اين پروژه
به دستگاه خانه سازي وادي هلمند سپرده
شد .

شفافخانه آفچه : درسال ۱۳۵۳ كار اعمار
اين شفافخانه آغاز يافت ۹۰ فيصد آن تكميل
شده ودرسال جاري جاي رهايش پرسونل
آن شروع ونيزتكميل ميگردد ظرفيت اينـ
شفافخانه ۲۰ بستر بوده شامل سرويس هاي

وزارت صحت

مراکز صحتی اساسی : در پلان هفت ساله دولت جمهوری افغانستان وزارت صحت در کلیه ولسوالی ها و علاقه داری های پر نفوس مراکز صحتی اساسی را تعمیل و دایر میسازد . ساختمان یک تعداد مراکز صحتی تکمیل گردیده و یکتعداد دیگر تحت ساختمان میباشد . ۱۰۷ مرکز صحتی که کار ساختمانی آن یا تکمیل است و یا در مرحله اول گسترش مراکز صحتی اساسی نظریه پلان هفت ساله صحت کشور تکمیل میگردد شامل سه مرکز صحتی در ولایت کابل ، شش مرکز صحتی در ولایت پروان سه مرکز صحتی در ولایت میدان ، وردک دو مرکز صحتی در ولایت لوگر ، ۹ مرکز صحتی در ولایت غزنی ، چار مرکز صحتی در ولایت پکتیا ، یازده مرکز صحتی در ولایت ننگرهار ، سه مرکز صحتی در ولایت لغمان ، دو مرکز صحتی در ولایت بدخشان

سه مرکز صحتی در ولایت تخار ، چهار مرکز صحتی در ولایت بغلان ، یک مرکز صحتی در ولایت کندز ، سه مرکز صحتی در ولایت سمنگان سه مرکز صحتی در ولایت بلخ ، دو مرکز صحتی در ولایت جوزجان ، پنج مرکز صحتی در ولایت فاریاب ، دو مرکز صحتی در ولایت بادغیس دوازده مرکز صحتی در ولایت هرات ، شش مرکز صحتی در ولایت فراه ، یک مرکز صحتی در ولایت نیمروز ، چهار مرکز صحتی در ولایت هلمند پنج مرکز صحتی در ولایت کندهار ، سه مرکز صحتی در ولایت زابل ، چهار مرکز صحتی در ولایت ارزگان و شش مرکز صحتی در ولایت غور می باشد .

علاوه از مراکز صحتی فوق الذکر در پلان هفت ساله صحت کشور ۶۵ مرکز صحتی در ولایات مختلف کشور مدنظر گرفته شده است .

وزارت معادن و صنایع

تثبیت مقدار نفت دراین ذخیره تکمیل و فعلا عملیات سنجش ذخیره ادامه دارد برویت معلومات ابتدایی که بدست آمده ساختمان آق دریا به اندازه ذخیره انگوت بزرگ بوده و با کشف این معدن امکانات استفاده و استخراج از نفت این منطقه جهت تصفیه به نحو احسن میسر میگردد. بر علاوه پروژه تفحصات پترول در اعمار یکتعداد خانه ها برای رهایش منسوبین داخلی و خارجی خویش اقدام نموده است .

پروژه استخراج و انتقال گاز :

پروژه استخراج و انتقال گاز دتیلوملی موسسه گاز مورد ضرورت فابریکات کود و برق کازیکه جهت صدور مطابق بقرارداد به اتحاد شوروی از ساختمان خواجه گوگردک استخراج نموده و از شروع سال ۱۳۵۴ -الی تاریخ ۱۰-۱۱-۵۴ مقدار (۲۲۹۰۳۶۷۰۰۰) متر مکعب گاز به اتحاد شوروی صادر گردیده علاوه ضرورت فابریکات کود و برق راجعت تولید کودیوریا و تولید برق حرارتی بفابریکات کود و برق انتقال داده است و هم یک مقدار گاز برای تاسیسات داخل پروژه بمصرف رسیده است .

پروژه پایپ لاین و تجرید سلفر :

از آنجائیکه استفاده از منابع طبیعی و بکار انداختن آن برای بهبود اقتصاد مملکت نقش ارزنده دارد و از طرفی سطح استخدام را در

دایور اجزات پروژه تفحصات پترول در چوکات افغانستان دتیلوملی موسسه .

پروژه تفحصات پترول سروی های مختلف برمه کاری های استخراجی و اکتشافی را انجام داده و به اندازه (۳۵۰۰۰) متر برمه کاری استخراجی و تفحصاتی در شمال و سروی نقشه برداری ۴۰۰۰ کیلو متر بمقیاس یک بر پنجاه هزار، یک بر صد هزار، یک بر دصد هزار ، درهرات و قیصار پیشبینی گردید .

و همچنان برمه کاری جهت پیدانمودن سطح طبقه سنگ چونه و برمه کاری های درولوجی بمنظور مطالعه آبهای تحت الارضی صورت گرفته و بر علاوه سروی جیوفزیکي به استفاده از میتود انعکاسی چپته تثبیت ساختمانهای مدفون و تعیین ساختمان و نقاط برمه برای فعالیت های بعدی برمه کاری ۷۸۴ کیلو متر پروفیل صورت گرفته است .

پروژه تفحصات پترول در کار های ساحوی خویش علاوه از سروی مقدماتی نقاط ترانگلیشن ساختن و غیره کارهای توپوگرافی را بمنظور تحلیل و تطبیق دریافت های جیوفزیکي آماده ساختن ساختمانهای جیولوجیکي برای برمه کاری به پیمانان های مختلف مطابق پلان وحتی بیشتر از آن اجرا نموده است .

ذخیره جدید نفت در ساختمان آق دریا که در هشت تاده کیلومتری جنوب شرق انگوت واقع است کشف گردیده و چاه های لازم جهت

در تصفیه خانه نفت ادامه دارد و در نظر است که بعد از پروژه سازی این معادن نفت و تصفیه خانه آغاز گردد .

تفحص نفت و گاز در جنوب مملکت :

در ساحه جنوب در منطقه کتواز جهت تفحص پترول قراردادی با کمپنی فرانسوی (تونا) عقد گردید . که بموجب آن کمپنی مذکور در یکساحه ۲۰ هزار کیلو متر مربع در مرحله اول کارهای تفحص را شروع مینماید دوره تفحص برای پترول مدت هفت و نیم سال را دربر گرفته و کارهای تفحص در سه مرحله عملی میگردد . بصورت عمومی در قسمت های جنوبی افغانستان کار نقشه های فوتو جیالوژیکی آماده شده است پروتوکول پروگرام تربیوی پرسونل آماده و عقد گردید که باین اساس یکتعداد پرسونل دتیلوملی موسسه بدوره های مختلف در خارج تحت تربیه گرفته خواهند شد .

تفحص نفت و گاز در نواحی غرب کشور :

فعالیت تفحص نفت و گاز بر علاوه سمت شمال در سال ۴۵ در ولایت هرات نیز شروع گردیده و فعلا گروه های جیولوجی و جیوفزیک دتیلوملی موسسه جهت تعیین ساختمان های نفت دار فعالیت دارند . جهت توضیح بیشتر باید علاوه نمود که بمنظور مطالعه امور جیالوژیکی ولایت هرات یک پارت سروی جیولوجی در هرات بشمول متخصصین افغانی و خارجی با وسایل ترانسپورتی لازم تاسیس گردیده و امور سروی جیولوجی ساحه هرات بمقیاس

مملکت بلند برده دولت جمهوری افغانستان در نظر دارد از دستگاه تجرید سلفر ، گاز تراش جرقه دوق را از طبقات گنریف که مقدار آن به ۳۰۹۶ میلیارد متر مکعب تخمین گردیده از سلفر پاک نموده جهت صدور و استفاده صنعتی آماده میسازد و پروژه آن تکمیل گردیده و فعلا نقشه های کار آن تحت اجراء میباشد و دور ساختمان این پروژه سه الی سه و نیم سال دوام خواهد کرد و در هشت سال اول پروژه قرار است سالانه (۲) میلیارد متر مکعب گاز استخراج و تصفیه گردد .

تصفیه خانه نفت انگوت :

قبلا مطالعاتی راجع به استفاده از ذخایر انگوت صورت گرفته بود و مطابق هدایات دولت جمهوری قرار داد مطالعه احداث تصفیه خانه برای تصفیه نفت انگوت و آق دریا بامضاء رسید سنچس ابتدایی که ذخیره جیالوژیکی آق دریا صورت گرفته در حدود ۶۲ میلیون تن نفت تخمین و ذخیره جیالوژی انگوت به اندازه ۷۲ میلیون تن تثبیت شد از معادن فوق الذکر امکان استخراج تخمین چهار میلیون تن نفت خام جهت تصفیه موجود است باینکار انداختن تصفیه نفت انگوت ضرورت داخلی مملکت از نگاه تیل خاکی قسمت اعظم آن مرفوع و از نگاه پترول و دیزل قسما تأمین میگردد و از قبیل حاصله آن برای اسفالت سرک های داخل کشور استفاده اعظمی شده میتواند هم یک مقدار قیر اضافی آن بخارج صادر خواهد شد . در حال حاضر مطالعات درباره معدن آق دریا بمنظور استفاده

ساحه های مختلف افغانستان بمقاصد تفحص وانکشاف مواد معدني جامد گماشت که گروپ های عمده آن عبارت انداز :

گروپ طلاي نورابه، مس عینک، مس درېند، مس جوهر، فلوریت باخود، تلک ماماخیل، کونیست نورستان، گروپ جیوفزیکي. هایدرو جیولوجی، توپوگرافی و جیوفزیک هوایی که هر کدام آنهابه ذات خود برای يك هدف و غایه جداگانه که ذیلا بطور خلاصه توضیح میگردد. فعالیت مینمایند .

گروپ اطلاع نورابه :

امور برمه کاری اکتشافی در ساحه معدن طلاي رسوبی منطقه سمتی برمه کاری تفحصاتی جهت پیدانمودن مناطق جدید طلاء دار در حوضه دریای کوکچه (ساحه مشهد) و حوضه دریای پنج صورت گرفته است در مناطق متذکره طبق پلان مرتبه ۷۴۳۴ متر برمه اکتشافی تفحصاتی ۲۳۵ متر چاه کنی ۱۵۴۵۱ نمونه شلیخ گیری انجام داده شده است که در نتیجه امور اکتشافی مفصل معدن سمتی ذخیره نسبتا بزرگ طلاء رسوبی را ثابت ساخته است که البته بعد از اجرای برمه کاری های کنترولی و امتحانی توسط دستگاه های برمه قطر کلان که فعلا در ساحه معدن مشغول فعالیت میباشد امکان استخراج آن میسر خواهد شد امور اکتشافی و تفحص در مشهد خاتمه یافته که نسبت نداشتن فیصدی قابل اهمیت طلاي زیار بردن عمق طبقات طلاي مذکور از امور اکتشافی مفصل ساحه مذکور صرف نظر گردیده است فعلا کارهای تفحصی در ساحه طلا دار منطقه خواجه غاز ادامه دارد.

یک بریکصد هزار انجام یافته است ومطالعات دقیق جیولوجیکی در سه منطقه (تیرپل، بای محمد وغوریان) بشدت ادامه دارد ونتایج حاصله آن تحت غور ومطالعه گروپ متخصصین مربوطه میباشد در نتیجه کارهای که در طول سال ۱۳۵۴ صورت گرفته ساختمان تثبیت وکارهای برمه کاری آن رویدست گرفته شده است .

پروژه فابریکات کودوبرق مزار شریف:

فابریکات مذکور سالانه بظرفیت ۱۰۵ هزار تن کود فعالیت نموده ودر طول سال ۱۳۵۴-الی اخیر برج دلو مقدار ۶۰۸۹۸ تن کود یوریا مقدار ۱۲۵۳۹۸ هزار کیلو ساعت انرژی برق ومقدار ۲۲۳۲۲ تن امونیاالی اخیر برج قوس ۵۴ تولید نموده است که از کود تولید فابریکه در داخل کشور استفاده گردیده امونیا تولیدی موسسه را موسسات داخلی بمصرف میرساند البته از برق آن شهر مزار شریف تنویر میشود .

پروژه تصدی سمند غوری :

فابریکه سمند غوری بر علاوه اینکه احتیاجات داخل مملکت را مرفوع میسازد یکمقدار سمند آن بخارج مملکت نیز صادر میگردد چنانچه ۹۲ هزار تن سمند تولید ومقدار ۱۴۱۵۴۶۰۰ به اتحاد شوروی ومقدار ۵۰۵۲۰۰ به ایران صادر گردیده است .

ریاست سروی معادن و جیولوجی :

ریاست سروی جیولوجی ومعادن طبق پلان مرتبه ۱۸ گروپ متخصصین داخلی وخارجی راباسامان ووسایل دست داشته خویش در

گروپ مس عینک :

گروپ مس عینک در قسمت مرکزی و غربی ساحه که دارای مواد معدنی مس می باشد فعالیت های تفحص و اکتشافی مفصل را آغاز نموده که تاکنون امور اکتشافی آن بشدت جریان دارد .

در قسمت مرکزی ساحه امور اکتشافی مختلف از قبیل حفاریات زیر زمینی ، افقی برمه کاری مایل و چرکنی در هفت پرویل اجرا گردیده است نتایج ایکه از امور اکتشافی قسمت مرکز بدست آمده نشان میدهد که منرالهای خلکوپیریت ، بورنیت ، خلکوزینس ، ملخیت ، کوپریت که از جمله منرالهای مهم میباشد در قسمت مرکزی معدن عمومیت دارد فیصدی مس طوریکه تجزیه های کیمیاوی و سپیکترال نشان میدهد از ۵۰ تا ۶۰ فیصد و حتی در بعضی جاها تا ۲ فیصد میرسد .

در قسمت غربی ساحه شش برمه مایل به اعماق مختلف صورت گرفته است که موجودیت وزن های مواد معدنی را که دارای منرالهای ملخیت ، کوپریت و مس خالص میباشد تثبیت نموده است وزن های مواد معدنی مس دارای ضخامت های مختلف فیصدی متفاوت مس میباشد بطور عموم به مقصد قیمت گذاری و تثبیت ذخیره معدنی مذکور تاحال حفار هشت صوف (برعلاوه صوف های فرعی) برمه کاری پیمانه وسیع و همچنان چاه کنی و چرکنی از جمله کار های حتمی جهت تعیین و تثبیت ذخیره بشمار میرود جریان دارد .

امور برمه کاری و تحقیقات جیوفیزیکی امتداد مواد معدنی مس را تا عمق ۳۵۰ الی ۵۰۰ متری نشان میدهد که با اساس نتایج حاصله امور اکتشافی متذکره ذخایر مس در ساحه مرکزی عینک طبق نظریه متخصصین شوروی بیکونیم تا دو میلیون تن خواهد رسید .

گروپ فلوریت :

گروپ فلوریت امور اکتشافی قسمت شمالی جنوبی معدن فلوریت را بانسجام رسانید . و ذخیره معدن را به کتگوری های مختلفه سنجش و تثبیت نموده است و در قسمت شرق ساحه کار بشدت جریان دارد .

دراثر تحقیق و مطالعه ساحه غربی ذخیره معدنی کلسیوم فلوریت بکتگوری ۲۳۲۰۰۰۰ تن تثبیت گردیده است در حالیکه ضخامت وسطی کتله های معدن ۲۴۸ متر و فیصدی فلوریت ۵۰ تا ۶۰ باشد در قسمت شرقی معدن باخود در سال ۱۳۵۳ یکصد و سی هفت چاه برمه و چرها حفر گردیده است که ۹۴، آن صنعتی بودن معدن را با فیصدی ۱۵ تا ۹۰ فیصدی فلوریت را نشان میدهد در قسمت شرقی طول انسجام معدنی ۶۰۰ متر و ضخامت آن از یک تا ۳۲ متر تعیین گردیده است .

مطالعه اقتصادی معدن فلوریت باخود توسط سه نفر هیأت متخصصین شوروی صورت گرفته که بعد از تدقیق مطالعه معدن فلوریت را از جمله معادنی که در گروپ دوم شامل میباشد محسوب نمودند و همچنین قرار نظریه ایشان خوشبختانه استخراج یک قسمت بزرگ معدن مذکور به طریق سر باز امکان پذیر بوده حداقل مواد

ونداشتن سرک انتقال سامان آلات راجهست
اجرای اموراكتشافی وتفحصی فوق العاده
دشوار میسازد .

چنانچه لازم میافتد که سامان ووساییل
ذریعه مردکار بفاصله تقریبا ۵۰ کیلودرطرف
دوروز انتقال داده شود باوجودآن هم درائر
فعالیت متخصصین داخلی و خارجی گروپ
مربوط در ساحه کولام یکپهزامتر مکعب جردوهزار
وپنجصد متر مکعب گرایر حفر گردیده است .

همچنین ۶۷۰ کیلو متر مربع نقشه برداری
یک برهزار گرفتن ۴۰۰ نمونه بزودی و ۲۶۰۰
مترمکعب پاک کاری وبرهنه ساختن سطح
رگهای کمیتیت که منبع اصلی کونسیت میباشد
اجرا گردیده است .

در منطقه نیلاب که دارای تقریبا عین شرایط
جیولوجیکی میباشد در ابتدا جهت کشف و پیدا
نمودن رگهای پکمیت سروی تفحص بساحه
۱۵۰ کیلومتر مربع نقشه ۱:۱۰۰۰۰ بساحه ۷
کیلومتر مربع ومشروط های تفحص بفاصله
۳۰۰ کیلو متر آغاز گردیده که بعد از تکمیل
نقشه برداری و کشف رگهای پکمیت امور
اکتشافی از قبیل جرکني ۸۵۰ مکعب کنندن
گرایر ۶۰۰ متر مکعب شلیخ گیری ۴۳۰

نمونه گیری برزدوی ۵۱۲ نمونه پاک کاری
وباز نمودن سطح رگهای پکمیت ۲۰۰۰ متر
مکعب میده نمونه های برزدوی و گرایر در خود
ساحه ۴۱۴ نمونه وجمعا روی ۲ نمونه تخالوجی
انجام داده شده است ناگفته نباید گذاشت
که مقدار یک هزار کیلو گرام کونسیت به

معدنیکه دارای اهمیت صنعتی میباشد وتوسط
طریقه استخراج سرباز بدست خواهد آمد
زیادتر از ۳۰ فیصد تخمین گردیده است .

ودراوخر جوزای سال ۱۳۵۴ اموراكتشافی
وسنجش ذخیره معدن مذکور کاملا ختم وبه
استخراج سپرده شد که جهت بکار انداختن
امور استخراجی احداث سرک بین قندهار و
معدن وتبیه آب در ساحه مذکور از پرا بله های
اقتصادی آن میباشد مخصوصا احداث سرک
مصارف گزافی را ایجاب مینماید که البته
فشار مستقیم بالای اقتصادی بودن معدن وارد
خواهد کرد .

گروپ تلک :

اموراكتشافی وتفحص معادن تلک ومکیزیت
ساحه اچین فیلا آغاز ومشورت های تفحصی
یک بردهزار بمساحت ۸۱ کیلو متر مربع
انجام داده شده همچنین نقشه جیولوجیکی معدن
ترتیب گردیده که در نتیجه آن امتداد در رگهای
مواد معدنیکه دارای اهمیت صنعتی پنداشته
شده وبطول ۸۶۰ متر تعیین گردیده همچنین
درائر این تفحص پنج کتله نسبتا بزرگ
مکیزیت بطول ۱۵۰ تا ۸۰۰ متر وضخامت
۲۰ تا ۱۵۰ متر کشف گردید .

گروپ نورستان :

گروپ نورستان در دومتطقه کولام ونیلاب
امور تفحصی واکتشافی نسبتا مفصلی را انجام
داده اند در منطقه کولام نورستان سروی نقشه
برداري بمنظور تفحص تکمیل امور اکتشافی
صورت گرفته است ساحه نورستان نسبت
موقعیت جغرافیایی وساختمان معلق جیوفیزیکی

سورتهای مختلف در حین امور اکتشافی استخراج گردیده است .

ریاست استخراج معادن :

باساس پالیسی دولت جمهوری بمنظور استفاده بهتر از منابع طبیعی دو سال قبل ریاست استخراج معادن از ریاست سروی معادن و جیالوجی مجزا گردید تا از ذخایر مواد معدنی بهره برداری درست بعمل آید روی این اصل ضمن کارهای مقدماتی و انکشافی بهره برداری از معدن بیرایت سنگلان هرات و معدن تالک ماماخیل و اچین آغاز گردید و وسایط مورد ضرورت از پروژه های مربوط وزارت معادن و صنایع که بیک دوره ساختمانی راسپری نموده بود جمع آوری گردید که ذیلا تقدیم میگردد :

۱- معدن بیرایت سنگلان هرات :

از معدن سنگلان هرات (۵۲۰۰) تن بیرایت استخراج گردید و مقدار پنج هزار تن به بندر تورغندی انتقال یافت و طبق پروتوکول تبادل اموال دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی به آن کشور صادر گردید .

قیمت فی تن متریک بیرایت (۳۳) دالر امریکایی میباشد در صورتیکه بیریم ملفییت ۹۵ فصد باشد هرگاه این فیصدی کم و یا زیاد شود در مقابل هر فیصد آن ۲۵ سنت قیمت بیرایت صعود و یا تنزیل مینماید . درین معدن به علاوه انجام کارهای استخراجی نصب یک پایه ترازوی سی تنه نیز صورت گرفته معدن آماده بهره برداری مزید شده است .

بیرایت در صنایع موارد استعمال زیاد دارد از جمله در امور برمه کاری چاهای نفت و گاز در صنایع رنگ سازی در تولید رابر و گاز و در ساختن پلاستیک های سخت مواد منفلقه شیشه سازی و ساختن مرمر مصنوعی، صابون سازی و غیره بکار میرود. در کشور ما صرف در برمه کاری چاهای نفت و گاز استعمال میشود.

۲- تالک ماماخیل :

در سابق استخراج تالک از معدن ماماخیل توسط اهالی منطقه بطور غیرقنی صورت میگرفت و معدن روبه تخریب بود .

استخراج تالک در ماماخیل در دو منطقه بقسم برهنه جریان دارد چون مطالعات جیالوژیکی آن تا حال تکمیل نگردیده است و مراحل انکشافی خود را میپیماید ازین لحاظ با وسایط و وسایل عصری میخانیکی مجهز نگردیده است و مقدار ۴۳۰۰ تن تالک استخراج شده است.

۳- معدن تالک اچین :

استخراج تالک در اچین بصورت سطح الارضی ممکن نبوده و بقسم زیرزمینی جریان دارد برای رسیدن به زون تالک دار، دو نقطه مناسب حفرد و تونل انتخاب گردیده است در سال ۱۳۵۴ در تونل اولی هفتاد متر و در تونل دومی شصت متر کار پیشرفت نموده است و ضمن کارهای انکشافی مقدار (۳۰۰۰) تن تالک نیز استخراج گردیده است .

تالک در تولید خشت های موزائیک هولدر های برقی برای فلتر پپ های کاشی پودر، روی خانم ها، پودر اطفال، انتی بیوتیک ، کاغذ

سازي، صابون سازي و پودر ضد حشرات
نبتاتي وغيره استعمال ميگردد .

۴- لاجوره :

لاجورديکي ازا حجار قيمتي بوده و قيمت ثابت
بين المللي ندارد مقدار هشت تن و ۱۰۸ کيلو
گرام لاجور از ساحه سرسنگ ولايت بدخشان
استخراج گرديده است و از فروش لاجور-
(۱۵۱۳۸۵) دالر امريکايي بدست آمده است
که پنجاه فيصد آنرا محصول گمرکي احتواء
ميکند .

۵- معادن نمک :

از ساليان دراز باينطرف از معادن تالفان.
کلفگان، بلخ، اندخوي و هرات نمک طعام
استخراج گرديده وهم بمنظور آتش دادن پوست
وروده و خوراکه حيوانات از آن استفاده بعمل
آمده و در صنايع تاهنوز از آن استفاده نشده
ولي با طرح اولين پلان هفت ساله دولت
جمهوري تهيه کاستک سودا از نمک عملي
ميشود در ظرف سال ۱۳۵۴ از معادن پنچگانه
کشور مقدار (۶۰۰۰۰) تن نمک استخراج
گرديده است علاوه از معادن که در فوق از آن
تذکر رفت استخراج يک تعداد معادن نيمه
بهره برداري از آن براي دولت اقتصادي نمي باشد
بهرمردم اجازه داده شده است از آن روزانه
استفاده نمايند .

۱- معادن سنگ مرمر ۱۷۰۰۰۰-افغانی .

۲- معدن سنگ شاه مقصود ماعیپر
۲۲۰۰۰۰-افغانی .

۳- معدن گچ و لايت قندهار

۸۲۰۰۰۰-افغانی .

۴- معدن گچ ولايت ننگرهار

۸۱۶۰۰۰-افغانی .

۵- معدن گل سفيد لنند ر

۲۶۹۰۶۲-افغانی .

۵- معدن گل های رنگه ۸۸۰۲-افغانی .

رياست صنايع :

شکر بغلان و هرات :

قرارداد مطالعه پروژه شکر هرات و بغلان
با کمپني تتايندلايل عقد و باساس قرارداد
متذکره يک گروپ متخصصين کمپني مذکور
غرض مطالعات شکر در افغانستان وارد کابل
شدند هيأت موصوف راجع به توسعه و يا امکان
احداث يک فابريکه در بغلان و توسعه زرع ابلبو
در ولايت بغلان مطالعه نموده و همچنان بمنظور
فوق واحداث يک پروژه شکر در هرات - رانولا
از نگاه زراعتي و صنعتي معلومات بعمل آوردند
که مطابق بشرايط قرارداد راپور های نهايي
دو پروژه تکميل و بدسترس وزارت گذاشته
شده است که البته پروژه های مذکور شامل
پلان هفت ساله نيز بوده و به احداث و ساختمان
آنها در طی پلان اقدام بعمل خواهد آمد .

دباغي هرات :

با ارتباط پروژه مالداری و مسلخ هرات
تجويز بعمل آمد تا يک پروژه دباغي که از
قرضه حکومت چکوسلواکيا تمو يل ميگردد
شامل پروتوکول منعقد بين دولتين است.
در ولايت هرات بظرفيت سالانه ۶۰۰ لی ۶۵۰

باداشتمن ۸۰۰۰- اسپندل و ۲۱۰ پایه ماشین بافت بظرفیت تولیدی سالانه ۸ میلیون متر پارچه نامکمل خوانده شد برای اینکه ظرفیت دستگاه های تولیدی بادستگاه رنگ آمیزی آن تطابق داده شود وبشکل بهتر واقتصادی فعالیت کند فابریکه باساس احکام مقامات صالحه به ۱۲ میلیون مترپارچه توسعه داده شد که خریداری ماشین آلات جدید با کمپنی تخماش اکسپورت شوروی عقد و مراحل ساختمانی تعمیرات آن بعداز تثبیت نقشه وغیره جریان داشته وهیچنان ماشین آلات خریداری نیز قسما وارده گردیده تخنیکران متخصص داخلی وخارجی بسته کاری آن آغاز گردیده است .

جن وپرس بادغیس :

چون حاصلات پخته درولایات هرات و بادغیس روبه تزئید بوده وفابریکه جن وپرس موجوده قادر نیست حاصلات پخته هردولایت راپرس نماید لازم دیده شد تایک فابریکه جن وپرس بظرفیت ۲۰ الی ۳۰ هزار تن در ولایت بادغیس احداث گرددکه باساس احکام مقامات صالحه قیمت تمویل پروژه مذکور باوزارت پلان تماس حاصل که بالاخره وزارت موصوف تهیه وجوه اسعاری طرف ضرورت تمویل فابریکه جن وپرس بادغیس رابه بانک انکشاف صنعتی افغانستان محول نموده بانک موصوف درزمینه موافقه ابراز وموافقه حکومت نیزدرزمینه حاصل ویرای اینکه به احداث پروژه مذکور اقدام بعمل آمده باشد بهمکاری بانک

هزار جلد پوست احداث گردد درمرحله اول مطالعات جیولوجی هایدرولوجیکی و دیزاین تفصیلی پروژه باساس قرارداد جداگانه بین اینوزارت وکمپنی انویستا چکوسلواکیا عقد گردید ویک گروپ متخصصین بمنظور فـسـوق بافغانستان اعزام ودرمدت سه ماه مطالعه و سروی پروژه رانجام ومطابق بشرایط قرارداد کمپنی متذکره راپور نهایی خودرا در زمینه تکمیل وارسال داشتند که فعلا راپور مذکور تحت مطالعه قرارداداشته ودرمورد احداث پروژه که شامل پلان هفت ساله میباشد مطابق به پروگرام اقدام لازم بعمل خواهد آمد .

نساجی هرات :

بـسـلـسـله توسعه وهمکاری وانکشاف صنایع نساجی درکشور پروژه یک فابریکه نساجی نخی هرات بظرفیت ۱۲ میلیون مترپارچه ۶۰۰ تن نخی ورسال با درنظرداشت مشریت آن یک سلسله اجزآت بعمل آمد چون تهویل پروژه مذکور ازقرضه حکومت عراق صورت میگيرد وباستفاده ازآن قرار داد خریداری ماشین آلات اصلی آن باکمپنی تخماش اکسپورت اتحاد شوروی عقد ومطابق شرایط قرار داد ماشین آلات فابریکه مذکور با گـسـرانـتی بافغانستان مواصلت خواهد کرد وکارساختمان تعمیرات آن مذاکرات که بادستگاه ساختمانی افغانی بعمل آمده است که در اواسط سال ۱۳۵۷ بکلی تکمیل ومورد بهره برداری قرار گیرد .

توسعه نساجی بلخ :

از آنجائیکه فابریکه موجود نساجی بلخ

بلغاريایي بمنظور مطالعات و سروی وارد افغانستان شده ودرطي مدت معينه مطالعات لازمه را انجام داده و بعد از مدت چار ماه راپور نهایي خود را ارائه بدارند و پروژه های مذکور بظرفيت های ذیل احداث و توسعه داده خواهد شد فابریکه میوه قندهار از ظرفیت ۵۰ تن الی ۲۷۰۰ تن در سال میوه و سبزیجات پروژه تیلکشی جدید در قندوز بظرفیت نه هزار تن روغن در سال و پروژه مسلخ بظرفیت سالانه ۵۰۰ الی ۶۰۰ هزار راس گوسفند ، بزگا و گوساله و ظرفیت ۵۰۰ تن ذخیره سردخانه همین ظرفیت پروژه و چرگری نیز در حدود ۵۰۰ الی ۶۰۰ هزار جلد پوست خواهد بود. اقدام بعدی این پروژه های که شامل پلان هفت ساله میباشد البته بعد از وصول راپور نهایي رویدست گرفته خواهد شد .

نساجی قندهار :

طوریکه در فوق در قسمت نساجی ها تذکر گردید پروژه نساجی نخي قندهار شامل پروگرام توسعه و فابریکات نساجی کشور بوده و مطالعات مقدماتی آن قبلا طی گردیده و از نگاه موجودیت مواد خام اصلی انرژی و قوای بشري و غیره احداث پروژه مذکور اقدام عملی صورت گرفته که جهت خریداری ماشین آلات مذکور با اساس استندرد بین المللی آفر مطالعه گردیده که در نتیجه بعد از ارزیابی و مقایسه آفر بالاخره بعد از طی مراحل خریداری ماشین آلات مذکور با اساس قرار داد جداگانه بتاريخ ۲۸-۱۰-۵۴ عقد وسایل مربوطه ساختا ن

صنعتی غرض تهیه ماشین آلات ساختمان تعمیرات آن بشکل داوطلبی از کمپنی های مربوطه آفر مطالبه گردیده است .

خریطة پلاستيکي :

چون تولیدات فابریکه کود کیمیاوی به خریطه پلاستيکی ضرورت دارد لهذا وزارت معادن و صنایع در نظر گرفته تا بسلسله پروژه های صنعتی فابریکه مذکور رادر شهر مزار شریف احداث نماید .

بر علاوه تولید خریطه پلاستيکی برای کود کیمیاوی همین پلان عدل بندی پخته محلول که فعلا از سیته کار گرفته میشود نیز در نظر گرفته شده و هکذا ضرورت خریطه برای تولید شکر داخلی که شامل پلان هفت ساله میباشد نیز شامل بوده و پروژه مذکور ظرفیت تولیدی سالانه ۲۵ میلیون خریطه را داشته که تمویل آن از طریق بانک انکشاف صنعتی صورت میگیرد احداث ساختمان فابریکه مذکور شامل پلان هفت ساله می باشد .

پروژه توسعه میوه قندهار ، مسلخ و دباغی غزنی و تیلکشی کندوز :

از آنجائیکه سه پروژه فوق الذکر از قرضه حکومت بلغاریا در نظر گرفته شده و موافقتنامه تعاون اقتصادی دولت جمهوری افغانستان و کشور بلغاریا شامل ساخته مطالعات و سروی اساسی آنها تحت قراردادهای جداگانه بتاريخ ۸-۱۱-۵۴ بین ریاست صنایع وزارت معادن و صنایع و آتشه تجارتی سفارت بلغاریا بامضاء رسید .

بموجب این قرارداد يك گروه متخصصین

وانگلستان و آلمان مورد تحقیقات عملی قرار گرفت پروژه مذکور بظرفیت ۱۶۰۰ تن در روز پیشبینی شده است آفرهای کمپنی های خارجی درباره پروژه مذکور بما مواصلت کرده است بعد از تصمیم نهایی بایکی از این کمپنی ها که آفر آن از هر لحاظ مناسب شناخته شود قرارداد عقد و امید است در جریان پلان هفت ساله امور ساختمانی و احداث آن روی دست گرفته شود .

۲- پروژه سمنت هرات :

این پروژه نیز شامل پروژه های انکشافی صنایع بوده و مطالعات مقدماتی و ارزیابی آن از طرف متخصصین چکی بعمل آمده است پروژه مذکور بظرفیت ۷۰۰ تن فی روز پیشبینی شده است تمویل آن از قرضه چکوسلوواکی در نظر گرفته شده است .

مطالعات عملی و اقتصادی هنوز هم راجع به پروژه مذکور جریان دارد. البته بعد از اخذ تصمیم نهایی امور احداث فابریکه به ترتیب رویدست گرفته خواهد شد .

شرکت سهامی کارخانجات جنگلک در ۹ ماه:

کارخانجات جنگلک سهم ارزنده ای در جهت رفع نیازمندی های پروژه ها، موسسات ، دواير و هموطنان از بدو تاسیس خود بعهده گرفته در بین موسسات صنعتی به خصوص صنایع فلزی کشور مقام خاصی دارد و بدین سبب کارخانجات جنگلک راهسته ی صنایع فلزی افغانستان مینامند .

عنقریب تکمیل و کار آن در اوایل سال ۱۳۵۵ شروع گردید و ضمناً بانیست متذکر شد که پروژه مذکور بظرفیت سالانه تولیدی ۴۰ میلیون متر پارچه هادر نظر گرفته شده امید می رود که در ظرفیت ۳۶- الی ۴۰ ماه تکمیل و آماده بهره برداری قرار گیرد .

پروژه نساجی پشمی کندهار :

این پروژه نیز شامل پلانهای انکشافی صنایع بوده که در مورد مطالعات اقتصادی و تکنیکی آن در جریان سال یکسلسله اجراءات و اقدامات بعمل آمده که باموجودیت جنبه های اقتصادی وثمریت پروژه از نگاه موجودیت مواد خام ، قوای بشری و غیره بعد از طی مراحل قانونی منظوری مقامات خریداری ماشین آلات و امور ساختمانی بتاریخ ۱۳۱۸/۵ با کمپنی کانزرتکس آلمانی امضاء که بموجب این قرارداد امور ساختمانی تعمیرات و غیره آن در اوایل سال ۱۳۵۵ آغاز و امید که در ظرف دو سال اول پلان هفت ساله تکمیل و بدوره امتحانی و بهره برداری آغاز خواهد کرد پروژه مذکور ازای ظرفیت ۶۰۰ هزار متر پارچه های پشمی مختلف و ۳۰۰ تن تار پشم برای قالین بافی میباشد .

پروژه سمنت کندهار :

پروژه سمنت کندهار از جمله پروژه های انکشافی صنایع بوده و در مرحله اول مطالعات تکنیکی و اقتصادی آن از طرف يك گروپ منحصصين فرانسوی صورت گرفت متعاقباً پروژه مذکور از طرف متخصصین چکوسواکیا

د افغانستان کالني

- ۲- بادي سازي ۸ر۴ مليون افغاني
- ۳- ميخانيکي فلز ۱۷ر۷ مليون افغاني
- ۴- مثال کنستروکسيون ۳۴ر۱ مليون افغاني
- ۵- ريخته گري ۱۰ر۶ مليون افغاني
- ۶- ترميم آلات برقي ۰ر۹ مليون افغاني
- ۷- توليد اکسيجن وغيره ۲ر۲ مليون افغاني
- با توليد مجموعي ۸۷ر۸ مليون افغاني بيشتر
- از ۸ر۶ مليون افغاني پلان نه ماهه خود را اجرا نموده و در حدود ۱۸ر۲ مليون افغاني زيات تر از نه ماه اخير سال ۱۳۵۳ جنگلک توليد نموده است .
- ديگر توليدات آنها مشتري و خريدار داشته باشد :
- کارخانجات جنگلک توانسته که فروش توليدات خود را افزايش داده و به مبلغ ۱۰۳ر۳ مليون افغاني برساند. هرگاه در نظر گرفته شود که فروشات سرطان الي حوت سال ۱۳۵۴ به مبلغ ۲۸ر۲ مليون افغاني بيشتر از فروشات همين ماه هاي سال پاره به مبلغ ۱۵ر۴ مليون افغاني بيش از توليد نه ماه اخير سال ۱۳۵۴ است . هويدا است که اين موفقيت قابل ملاحظه نتيجه حمايه دولت جمهوري از صنايع و کارگران موسسات صنعتي کشور مي باشد . علاوه بر اين موفقيت سبب تشويق کليه منسوبين موسسه درجهت بدست آوردن نتايج بيشتر از ثمره کار و زحمت شان مي گردد .
- فعاليتهاي اساسي آتي ترميمي و توليدي در دستگاههاي مختلف در کارخانجات جنگلک انجام شده .
- ۱- ساختمان ۳۶ عدد تانک ذخيره وي مواد نفتي به ظرفيت ۷۵ هزار ليتر ۲۰ عدد تانکهاي مختلف شش كيلو کمپليت هنگر به استثنای متناظر آنها .
- ۲- ترميم اساسي ۷۶ عراده موتر مارک هاي مختلف ساخت اتحاد شوروي .
- ۳- ترميم اساسي ۲۷ پايه انجن موتر .
- ۴- ساختمان و نصب باري سرويس هاي مختلف بر ۲۸ عراده موتر .
- ۵- توليد ۴۷ر۳ تن ميخ هاي تعميراتي .
- ۶- ريخت ۲۸ر۴ تن اجناس چودني، فلزات رنگه و گلوله ها .
- ۷- توليد ۶۲۱۸- بالون اکسيجن چهل ليتره .
- ۸- توليد ۴۱ر۲ تن سلپس مورد ضرورت فابريکه سمنت غوري .
- ۹- ساختمان ۱۸۷۵ عدد صندوق ميتر .
- ۱۰- ساختمان ۱۲۴۷- پايه چپر کست يکنفري .
- از ناحيه افلام مذکور وغيره افلام متفرقه توليدات نه ماهه اي کارخانجات جنگلک از لحاظ مبلغ به تفکيک هر دستگاه بر حسب زيرين است :
- ۱- ترميم موتر ۱۳ر۹ مليون افغاني

وزارت زراعت

پروژه ترویج و انکشاف زراعت :

۶۷۶ تن .

اوسط حاصل گندم از قطعات نمایشی ۸۵
سیر فی جریب معادل ۵۹۲ کیلو گرام فی
جریب می باشد .

پروگرام پخته :

• ساحه تحت بذر ۱۱۲۰۰۰ هکتار .

• توزیع پنبه دانه بذری ۸۷۰۰ تن .

• توزیع کود یوریا و دای آمونیم فا سفیت
۱۱۲۴۸ تن .

• توزیع (بی اچ سی) ضد کرم های قطع
کننده ۵۰۰ تن .

• رفع حاصل پخته دانه دا ر ۱۵۰۰۰۰
تن .

• تعداد قطعات نمایشی ۸۴ تن .

پروگرام لبلبو :

• ساحه تحت بذر در ولایت بغلان ۴۷۵۰
هکتار .

• توزیع تخم بذری ۱۶۰ تن .

• توزیع کود کیمیاوی (۱۰۰۴) تن برای
۲۷۱ نفر زارعین .

• تعداد قطعات نمایشی در بغلان و دهنه
غوری ۱۲ قطعه .

• تولید لبلبو ۱۰۵۰۰۰ تن .

• پلان تولید لبلبو سال جاری ۷۵-۸۰
هزار تن .

• حاصل لبلبوی قلمه از ساحه ۴۰ هکتار

هدف این پروژه رهنمایی طبقه زارع و
مالدار کشور می باشد تا ایشان رابه زراعت
عصری عملا آشنا ساخته و سطح تولیدات
فی واحد زمین و فی راس حیوان بالاتر برده
شود .

فعالیت های این پروژه عبارت از تکثیر
تخم های بذری اصلاح شده مخصوصا گندم،
رهنمایی در قسمت توزیع کود کیمیاوی تعمیم
ماشین و آلات زراعتی و اگر و تخنیک بهتر
می باشد . در اثر مساعدت و رهنمایی منسوبین
فنی ترویج اجرا آتذیل صورت پذیرفته
است .

• رهنمایی در قسمت توزیع کود کیمیاوی
۷۰۰۰۰ تن

پروگرام گندم:

• مقدار توزیع کود یوریا و دای آمونیم
فاسفیت ۲۲۴۹۳ تن .

• مقدار تسو زیع تخم بذری ۲۴۰۰۰
تن .

• مقدار توزیع ادویه ضد حشرات و گیاه هرزه
۲۹۰۰ کیلو گرام

• تولید گندم در فارم های وزارت ۳۹۶۲
تن .

• تعداد قطعات نمایشی گندم اصلاح شده
۱۱۴۱۲ قطعه .

• مجموع رفع حاصل گندم از قطعات نمایشی

د رولايت سمنگان ۸۶۸ تن.

توليد شکر ۱۳۰۰ تن .

حاصل پخته قطعات نمايشي د رولايت کندز ۸۰ سیر فی جریب یا ۲۸۰۰ کیلو گرام فی هکتار همچنان درساحات للمی طور نمونوی قطعات گل آفتاب پرست احداث شده زیرا نبات گل آفتاب پرست بمقابل کم آبی وخشکی مقاومت مخصوص دارد.

مجموع قطعات نمايشي گل آفتاب پرست در ولايات ، سمنگان، جوزجان، فاریاب، بادغیس هرات ونخار ۴۵ قطعه .

پروگرام میوه جات وسبز یجات :

ترویج ورهنمایی انواع مختلفه پیوندواگرو تخنیک میوه جات در ولايات کابل، پروان لوگر ، میدان .

احداث باغهای میوه اصلاح شده تجارتي وانگور تحت پرو گرام مواد غذایی جهاني در ولايات هرات ، بدخشان ، پروان ، ننگرهار ، لغمان ، لوگر، میدان وغزني درساحات ۱۲ الی ۵ جریبه .

احداث قوریه های میوه جات در زمین مردم تحت پروگرام مواد غذایی جهان در ولايات متذکره به ساحات یک ودوجریبه .

تیمیه وتوزیع ۱۳۳۴۲ تن تخم بامیه ، کدو پالک (اتادور) پیاز، شلغم ، بادنجان رومی وملی هراتی ورهنمایی کشت آن هادر ۲۲ ولایت اداره عمومی ترویج وانکشاف زراعت پرسونل ترویجی رابه سو یه های مختلف بادایر نمودن کورس های تربیوی ورکشاپ هاوسیمینار هاتریمیه نموده است.

درمدت متذکره به تعداد ۲۱۸ سیئت قلبه

آریانا ، ۲ پایه ماشین جغل ، ۴۰ پایه کراچی دستی به ولايات هرات ، کندز، سمنگان وغیره توزیع وهمچنان استعمال سایر ماشین وآلات زراعتی به دهاقین توصیه گردیده است . قطعات نمايشي شالی طور میکانیزه به تعداد ۶ قطعه در کندز ، ۲ قطعه در بغلان، ۳ قطعه در ننگرهار و ۴ قطعه در لغمان که جمعا ۱۵ قطعه می شود .

در پروژه ترنک بذر پخته درساحه ۲۷۶ جریب جوار در ۲۰۶ جریب وگندم درساحه ۳۰۳۶ جریب بعمل آمده که قرار است در طی پلان هفت ساله این پروژه بنام پروژه نکثیر تخم بذری ونهال های مشر بمعالیت ادا مه دهد .

یکی از عوامل ازدیاد تولیدات زحمات و کوشش های خستگی ناپذیر دهاقین و کارکنان ترویج می باشد . برای سال آینده پروگرام های موجوده ترویجی هنوز هم ادا نه خواهد داشت ودر طول پلان هفت ساله پروژه های تولید حبوبات، میوه جات، سبزیجات نباتات صنعتی ، تیلی وترویج ماشین وآلات زراعتی در نظر گرفته شده وتوقع می رود با استفاده از طرق بهتر زراعت سطح تولیدات افزایش یابد.

پروژه تحقیقات و خاک شناسی :

این پروژه متمم پروژه ترویجی می باشد وهیچگاه کارکنان ترویج بدون موجودیست پروژه تحقیقات قادر نخواهند بود تخم اصلاح شده ویا طریقه بهتر اگرو تخنیک

۲۸۹ لاین نخود، ۳۷۸ لاین نخود خارجی
۵۰ لاین باقلای وطنی، ۵۳ نوع باقلای خارجی
۱۰۰ لاین ماش وطنی، ۷۰ لاین عدس،
(۱۰) نوع سایبین (۱۲) نوع کلل ۱۱ نوع
شاخل انواع مختلفه کرم، گل پی، بامیه
اویس یا نا، شلغم پر پل تا پ
تربوز کانگو و جانسن گرین، رشقه ایطا لوی
خربوزه، سیر، شوشم، زغر، نیشکر و سایر
غله جات، سبزیجات و میوه جات همچنان توزیع
۱۵۷۴۶-اصله نهال.

نتایج و تجارب فوق الذکر از طریق
پروژه ترویج به دهاقین بخش میشود. ازائر
تحقیقات است که ازدیاد تولیدات زراعتی در
کشور ممکن میشود و توقع میرود درآینده
نه تنها به سویه بخود کفایتی از نگاه تولیدات
زراعتی خواهیم رسید بلکه زمینه برای تزئید
امتنه صادراتی و انکشاف صنایع نیز مساعد
تر خواهد شد.

در لابراتوار کیمیاوی زراعتی به تعداد ۱۳۶۷
نمونه آب، خاک و نبات بشمول هنگ و زیره
تجزیه گردیده که جمعا بالغ بر ۱۲۴۰۷ تجزیه
می شود.

تجارب تحقیقاتی بایست دوامدار باشد تا از
یکطرف دریافت های علمی مطمئن تر گردد
و از طرف دیگر حینیکه انواع اصلاح شده فعلی
بمرور زمان خواص خود را ازدست میدهند
انواع بهتر دیگر جانشین آنها گردد. بدین
ترتیب ادامه تجارب فعلی طی سالهای پلان
هفت ساله نیز مدنظر است بر علاوه قرار
است این پروژه طی پلان هفت ساله
به شکل یک استیتوت تحقیقاتی

رابطه دهاقین و مالداران بخش نمایند. ریاست
تحقیقات و خاک شناسی به تعداد (۱۶) فارم
تحقیقاتی در استیشن های دارالامان، علی آباد،
یکه توت، بادام باغ و مهتاب قلعه ولایت کابل،
شیشم باغ ولایت ننگرهار، پوزه ایشان ولایت
بغلان، فارم های مرکزی ارته باقلی و چار دره ولایت
کندهز، اردو خان ولایت هرات، فارم مرکزی
ولایت بلخ، غورات، ملاغلام بامیان و فارم
کوه کران ولایت کندهار که دارای آب و هوای
مختلف اند غرض تطبیق پروگرام های
خویش انتخاب و در آن به مطالعات علمی
پرداخته اند مطالعات ایشان ساحات معرفی
تخم های اصلاح شده برای هر منطقه اندازه
تخم ریز، تاریخ مناسب بذر، وقت و مقدار
تطبیق کود کیمیاوی مقدار آبیاری طرز مجادله
با امراض نباتی تریس المنت و دریافت انواع
بهتر نباتات آبی را بصورت علمی احتوا
میکند:

انواع مختلف گندم مانند مکسیک،
بزوستانیا، قفقاز، چیناب، باختر، نبرا سکا
سوپر اکس، ۱۴ نوع برنج باریک، ۱۶ نوع
برنج لك، پخته نوع اکالا ۱۷، ۱۲، نوع
لیلبوی قندی، ۳۸۱ نوع جو، انواع جواری
شیرین گلدن بننام، سنتینک، بادجان رومی،
پیرسن امپرو فدرمبو، ۱۲ نوع کچالو بشمول
نوع چندراموکی کفرلوکر سی ۳۷۲ پیاز
یلوسینش، کلچه پیاز، پالک اتادور، ۴ نوع
گل آفتاب پرست به شمول پری دریکچی و
۱۰۴ زردک لانک امپراتور، تان تیس ۱۵۰ نوع
لوبیا و ۱۶۹ لاین لوبیا وطنی، ۷۵ نوع مشنگ

که ساحات جنگلا تی ومالداری را نیز احتوا نماید به فعالیت ادامه دهد *

پروژه حفاظه نباتات وقرانطین :

یکی از عوامل که سبب جلو گیری از صفات زراعتی میگردد مساله کنترل امراض و آفات زراعتی است. کنترل امراض نه تنها بصورت معالجوی بلکه به شکل وقایوی آن مهتسر می باشد. استعمال تخم هاییکه عساری از امراض باشد، انوا عیکه بمقابل امراض وآفات مقاومت داشته باشد، تطبیق اگرو تخنیک بهتر، مراعات نمودن تاریخ مناسبت بند رو غیره باعث ازبین بردن و یا تقلیل امراض می گردد.

در صورت بروز امراض تطبیق ادویه جات لازمه بوقت مناسب ازشیوع آن جلو گیری مینماید. روی این منظور پروژه حفاظه نباتات وقرانطین فعالیت های آتی را انجام داده است.

۱- مجادله علیه امراض اشجار مثروغیر
مثمر ۱۴۴۹۸۱۹ اصله *

۲- مجادله علیه خاکسترك تارك ۵۱۵۱۴۹ اصله *

۳- تداوی گندم بدزی ۶۳۲۶ تن *

۴- دواپاشی علیه امراض وآفات سبزیجات
۱۰۷۵۵ جریب زمین

۵- مجادله علیه امراض وآفات لبلبو و
پخته ۱۴۱۳ جریب زمین *

۶- مجادله علیه ملخ های مضره ۹۳۵۷۵
جریب زمین *

۷- سروی ملخ های صحرايي ۵۵۰۰۰۰

جریب زمین *

۸- مجادله علیه موشهای زراعتی ۲۸۹۴۸۵

جریب زمین *

۹- کشفیات پروازی زهگذر ی ملخ
۲۷۴۲۹۰ جریب زمین *

۱۰- توزیع سرتفیکت قرانطین نباتی برای
تجار صادر کننده ۱۴۲۷۵ ورق اصل
۲۲۷۹ ورق کاپی

۱۱- عایدات ازدرك توزیع سرتفیکت
۱۵۴۱۴۵۰- افغانی *

۱۲- حمل ونقل پوردگسو خلو ران ضد
ملخ ازبندرالی مدیریت های زراعت ولایات
شمال ۱۰۰۰ تن *

۱۳- مجادله علیه امراض وآفات گدامها
۶۳۶۹۸ متر مکعب *

۱۴- مجادله علیه گاو زنبور ۶۰۰۰ خانه *

۱۵- مجادله علیه خسک در قشله عسکری
۱۵۰۹- اطاق *

فعالیت های مجادلوی وو قایوی امراض نباتی درطول پلان هفت ساله نیز دوام خواهد داشت زیرا ازبین بردن قطعی امراض ناممکن است وبعمرور زمان بایست ادویه جات جدید وطرق عصر یتر برای جلوگیری ازشیوع آفات زراعتی جستجو گردد. همچنان اعمارفیو میگشن هاوس درطی پلان هفت ساله درنظر است تا ازشیوع امراض وآفات محصولات زراعتی و حیوانی جلوگیری بعمل آمده ومحصولات صادراتی ازین ناحیه خساره مند نشود.

پروژه انکشاف وادی ننگرهار :

یکی از پروژه های لمر بخش منطقوی بوده

و هدف آن انکشاف زراعت ، مالداری
ازدیاد تولیدات بهره برداری ، سرسبزی آن
منطقه و بلند بردن سطح زندگی ا ه ا ل ی
می باشد .

در جریان سال جاری در پروژه انکشاف
وادی نگرهار پلان پیشبینی شده کارها ۱۰
فیصد اجرا گردیده است، بدین معنی که
بالمقابل پلان عمومی که در آن کارها مبلغ
۱۶۳۱۵۶۰۰۰- افغانی در نظر گرفته شده بود
عملا به ارزش ۱۶۳۳۵۶۰۱۰- افغانی کارها
انجام یافته است. در سال ۱۳۵۴ پروژه های
مربوط کشتندی ، تیرمائی جمع آوری و
صادرات ستروس تهیه علوفه جات ، کارهای
ساختمانی عمارات صنعتی و رهائش تولید شیر
و گوشت ، حفظ و مراقبت از سیستم آبیاری ،
سربند و فابریکه برق و همچنان ترمیم ماشین
آلات رامو فخانه انجام داده است .

کشت تیرمائی در ساحه ۱۱۵۸۶۵ جریب
زمین صورت گرفته که نظر به سال گذشته در
ساحه کشتندی غله یی ۲۳۵۸۶۷ جریب افزودی
بعمل آمده است .

بمقصد تزئید در ساحه باغات زیتون ۱۳۸۰۰۰۰
عدد قلمه سبز چند ساله زیتون تهیه گردیده
که نظریه سال قبل ۶۸۰۰۰۰ عدد بیشتر
می باشد .

طی امسال در باغهای ستروس پروژه مقدار
۳۷۱۹ تن ستروس بدست آمده که از آنجمله
مقدار ۳۳۵۰ تن با اساس قرار داد با اتحاد شوروی
صادر گردیده است و نسبت بسال ۱۳۵۳ در
جمع آوری میوه جات مذکور ۱۷۲۵ تن و

صادرات آن بخارج ۱۵۹۶ تن افزایش رانشان
میدهد . مقدار ۶۶۱ تن زیتون جمع آوری
گردیده که منجمله ۴۲۵ تن کنسرو سبز زیتون
صادر و صدور متبائی آن جریان دارد .

در جمع آوری و صدور زیتون در سال جاری
پروژه موفقیت بزرگی بدست آمده است .
بدین معنی که جمع آوری و صدور آن نظر به
سال گذشته بیشتر از دوبر تبه بلند رفته
است .

در جریان سال ۱۳۵۴ مجموعا در ساحه
۵۹۳۵ جریب زمین باغات جدید احداث
گردیده منجمله ۵۵۷۴ جریب زیتون و متبائی
آن ستروس می باشد .

باغات متذکره (جدید) فوق در ساحات فارم
های جدید جمهوریت ۲۶ سلطان واقع بوده
که از آنجمله ۲۷۸۷ جریب باغهای زیتون وار
۳۶ جریب باغهای ستروس در فارم ۲۶ سلطان
و متبائی آن در فارم جمهوریت احداث گردیده
است .

همچنان قوریه های پروژه انکشاف وادی
نگرهار در سال جاری ۱۱۸۰۰۰۰- اصله نهال
ستروس و ۶۸۰۰۰- اصله نهال زیتون را تولید
نموده است .

علاوه بر آن در تولید حبوبات مخصوصا گندم
۱۶۰۷۷ فیصد افزایش رونما گردیده است .
در سال ۱۳۵۳ در پروژه ۱۵۰۴ تن گندم بدست
آمده بود و در سال جاری مقدار آن به ۴۹۱۷ تن
رسید . ناگفته نباید گذاشت که در تولیدات
کمپلکس های مالداری پروژه نیز افزایش قابل
ملاحظه بوقوع پیوسته است .

بطور مثال : تولید شیر پروژه در سال ۱۳۵۳ عبارت بود از ۷۱۷ تن اما پروژه توانست در سال ۱۳۵۴ مقدار ۷۸۸ تن شیر بدست آورد .

همچنان باید متذکر شد که دستگاه ساختمانی پروژه انکشاف وادی ننگرهار کارهای پیلانی خویش را که مبلغ ۱۰۶۵۰۰۰۰ - افغانی پیشبینی گردیده بود صد فیصد انجام داده است .

علاوه بر آن دواير حفظ و مراقبت پروژه کارهای پلانی خویش را از قبیل پاک کاری کانال عمومی، شبکه زابری، شبکه جوی های آبیاری، ترمیم کاری سیل برها، کنترل آب، تولید انرژی برق، ترمیم ماشین و آلات زراعتی و غیره موفقانه انجام داده است .

پروژه جنگلات و علفچرها :

جنگلات طبیعی افغانستان که شامل جنگلات صنعتی (سوزنی برگان) مثمر و محروقاتی می باشد ساحه ۱۹ میلیون هکتار را احتوا می کند از آن جمله ۲۱۲ هزار هکتار آنرا جنگلات صنعتی ولایات ننگرهار، پکتیا و لغمان و بقیه ۱۶۸۸ هزار هکتار آنرا جنگلات مثمر و قسمتی از جنگلهای صنعتی دیگر ولایات و جنگلات محروقاتی تشکیل میدهد. ساحه جنگلات پسته ولایات بادغیس و هرات ۸۳۵ هزار هکتار رادر میگیرد بمنظور محافظت احیاء واحداث جنگلات که يك منبع مهم ثروت ملی را تشکیل میدهد پروگرام های متعددی روی دست است و زیلا فعالیت های این پروژه ارائه میگردد .

احداث قوریه چنار درگزنگاه در ساحه

يك جریب زمین .

- حفر ۱۳۳۰۷ چقرک درمر بوطات و لایت کابل .

- غرس ۴۴۷۲۰ - اصله نهال اشجار مختلفه .

- توزیع نهال غیر مثمر ۵۱۰۴۹ - اصله .

- پیوند نهال سیب و ناک ۳۸۸۰ - اصله .

- بذر ۵۰ نوع تخمیانجات مختلفه جنگلی بنه بی و علفوی درمر بوطات ولایت کابل .

- بذر تخم اکاسی گلدار سرخ بداخل ۴۷ خریطه پلاستیکی .

- بذر پسته در ولایت سمنگان بداخل ۲۸۰۰ خریطه پلاستیکی وبدون خریطه .

- تشخیص مکمل ۳۲ نوع نباتات مختلفه .

- تجزیه ۲۱ نوع نباتات .

- تشخیص ۶۵ نوع تخمیانجات .

- قطع ۴۸۸ متر مکعب چوب از جنگل گل باغ و جنگل مرکز و انتقال آن به افغان موبل و فابریکه صندوق سازی .

- فروش چوب محروقاتی از جنگلات مرکز در حدود ۲۰ هزار سیر .

- تولید ۱۴۶۰۰ - عدد صندوق انگور و انبار .

- تولید ۳۲۰ - عدد گلدان کرسمس .

- تحت پروگرام مواد غذایی جهان در مقابل استحقاق مواد غذایی به تعداد ۱۲۴ هزار چقرک حفر ۲۹۸ هزار متر درمر بوطات ولایت کابل سمنگان و غیره تراس بندی بعمل آمده .

وزارت زراعت

- است.
- حفظ و نگهداری علفچره‌های عامه در ۱۶ ولایات شمال، شمال شرق، شمال غرب و حصص مرکزی ذریعه مامورین و محافظین علفچر.
  - تعقیب ۱۱ جلد دوسیه های متجاوزین مالچر هارسیدگی به ۱۶ قطعه عرایض و کشف و استرداد بیش از ۴۹۶۰ جریب زمین در ولایات فاریاب، تخار و بدخشان.
  - جمع آوری تخمین یک تن تخمیانجات.
  - تکثیر انواع تخمیانجات علوفی و چمنی در ساحه ۲۶ جریب زمین و بذرافشانی ساحه دو جریب فارم دربینی حصار غرض تکثیر علفچرها و جدانمودن مقدار ۱۴۳ کیلو گرام تخم پرینل برای گراس.
  - جمع آوری احصائیه ۵۰۲۳۱۷۵ جریب - ساحت حقیقی علفچرو ۴۵۷۵۷۶۰ جریب - احصائیه تخمینی از ولایات هرات، فراه، فاریاب، بدخشان، تخار، بغلان، بامیان، بلخ، کندهار، سمنگان و کندوز.
  - تدریس ۵۰ نفر مامورین در رشته جنگلات.
  - بتعداد ۸۴ قطعه فوتو های هوایی از ولایات پکتیا، بادغیس، بغلان، لغمان، سمنگان و هرات بمقیاس های یک بر ۳۰ هزار و یک بر ۶۰ هزار تفسیر گردیده و در آن حدود جنگلات و علفچرها تعیین شده است.
  - ترسیم ۱۲۰ قطعه نقشه های تصنیف اراضی افغانستان بمقیاس یک بر صد هزار.
  - ترسیم ۲۹ قطعه نقشه های توپو گرافی شهر کابل به مقیاس های مختلف.
  - چاپ ۳۵۳ قطعه نقشه به ساین های مختلف توسط ماشین اوزالید.
  - تهیه نقشه های جنگلاتی منطقه خوگیانی و بزرگ ساختن آن به سیکل یک بر ۲۵ هزار توسط پانتوگراف.
  - پانتو گراف ۲۵ قطعه نقشه دیگر بمقیاس های مختلف.
  - سروی و نقشه برداری یک باغ در ولایت زابل، تپه های ولایت لوگر، ۳ باغ در غزنی قوریه پغمان، باغهای ارغنداب، سرچنگل دره خیل، کوه پنجوایی و باغ پل قندهار، منطقه مکروریان و باغات ولایت بغلان و تخار.
  - سروی و احصائیه گیری تقریبی فلا منگو در آب استاده و دشت ناورغزنی و بزکوهی دره آجر.
  - تعیین ساحه پارک ملی بندامیر ولایت بامیان.
  - سروی مقدماتی حدود جنگل و کشف نمودن و مطالعات عوامل بروز حریق در جنگلات ولایت ننگرهار.
  - حفظ و مراقبت جنگلات موجود از وقوع حریق
  - پرو گرام های مرتبه این پروژه بمنظور محافظت و احیا واحداث جنگلات طبیعی، انکشاف جنگل های مصنوعی حفظ و نگهداری علفچره های عامه، سرسبزی کشور چلوگریزی از افزایش خاک و ترتیب نقشه های مختلف می باشد.
  - پروژه متذکره در سالهای بعدی هنوز هم به فضا لیت ادامه میدهد تا از جنگلات که یک منبع مهم ثروت ملی است استفاده معقول بعمل آید.

پروژه انکشاف پکتیا :

یکی از پروژه های منطقه دیگر پروژه انکشاف پکتیا که بمنظور احیا، احداث و بهره برداری از جنگلات منطقه ، انکشاف بیشتر سایر امور زراعت و صنایع دستی می باشد اجرا آنیکه صورت گرفته ذیلا خلاصه می گردد .

اول: پروژه صنایع دستی ، ساختن ۳۴ سبیل موبل، ۸۸۰ پایه میز، ۱۱ پایه چپرکت و یک تعداد دروازه کلکین، چوکی وغیره درشاپنجاری .
- تهیه ۱۱ عدد ارهت ۳۱ عدد کراچی دستی ۱۰۰ عدد تایر واکسل کراچی ، ۵۸ عدد چوکات های فلزی مختلفه ، سامان ولدنگ کاری خراطی پرزه جات وغیره افسزار در شاپ فلزکاری .

- ساختن ۴۲۲ عدد چک چاه، ۳۱۴ عدد بلول پخته کاری ۲۰ حلقه چاه آب آشامیدنی در منطقه گردیز، زرمهت و سید کرم به عمق وسطی ده متر و ساختن یک تعداد تخته پلچک خشت پیاده رو وغیره درشاپ تسو لیدات کانکریتی .

ترمیمات مختلفه وسایل ووسایط پروژه و اشخاص انفرادی درشاپ ترمیم موانع .

دوم - پروژه جنگلات:

جنگل و بهره برداری :
- غرس نهال سوزنی بر گه ۱۶۴ هزار اصله .
- غرس قلمه بید و چنار ۱۶ هزار اصله .
- غرس درختان مثمر ۳۰ هزار اصله .

- توزیع نهال مثمر ۱۹ هزار اصله .

- رفع حاصل بادام از حوزه (۲) خوست ۸۰ تن .

- تکثیر جنگلات ۲۴ هکتار .

- تکثیر زیتون ۲۳ جریب .

- تراش بندی وکنترول فرسایش خاک ۳۰۹ هکتار

- احداث ترمیم و اصلاح سرک ۱۰۶ کیلو .

- بذرتخم ارچه ۱۴ هکتار .

- جلوگیری از قطع جنگلات و حفاظت

نهال درجدران ۱۳۰۰ هکتار .

قوریه جات :

- احداث قوریه ۲ هکتار .

- پرکاری خریطه های پلاستیکی ۱۷۱ هزار خریطه .

- بذرتخم درختان جنگلی در خریطه های پلاستیکی ۱۴۶ هزار خریطه .

- بذرتخم درختان ارچه در خریطه های پلاستیکی ۲۲۵ هزار خریطه .

- بذرتخم ایکو لپتس در خریطه های پلاستیکی ۸۰ هزار خریطه .

- یکه کردن نهالان یکساله ارچه ۱۲۰

هزار خریطه .

- تولید قلمه ۱۱۸۰۰ قلمه

- پیوند نهالها ۴۷ هزار اصله .

سوم: پروژه زراعت و ساختمان :

قسمتی از تعمیرات اداری و رکشاپ کنتر پارت مجردین ، تحویلخانه ، تعمیر اداری و تاناک

وزارت زراعت

- اطفائیه تکمیل گردیده.
- فرد.
- برمه کاری وحفر چاهای عمیق نیک نام
- سپدان، سیدکرم، حیدرخیل و ۳ چاه اسمعیل
- خیل از ۸۰ الی ۱۰۰ متر.
- نصب پمپ بالای چاهای عمیق دشت سکی
- وباغ صحرا ۴ پایه.
- رفع حاصل انواع مختلف گندم حوزه دوم
- ۳۸۵ تن.
- رفع حاصل انواع جو ۴۶ تن.
- نتیجه گیری ازبذر حبوبات، شالی،
- نیسکر و غیره.
- قطعات نمایشی سبزیجات ۱۹۰ قطعه.
- قطعات نمایشی گندم اصلاح شد.
- ۲۹۶ قطعه.
- قطعات نمایشی شالی و جو ۱ ری
- ۳۶ قطعه.
- حفر کاریز دولتی ۹۲ قطعه.
- متعلمین شامل کورس های زراعتی
- ومالداری ۳۲ نفر.
- قطعات نمایشی میوه جات ۱۰ قطعه.
- پیوند کاری ۸۶ هزار اصله.
- احداث قوریه وباغ بادام و چار مغز ۴۷۲
- جریب.
- غرس نهال ازطرف دهاقین به همکاری
- پروژه ۶۶۸۸-اصله.
- توزیع نهالی، سبزیجات ۶۳۸۴۳
- بسته.
- تکثیر مرغهای نسل۱ اصلاح شده
- ۱۰۰۰ قطعه.
- معالجه و تداوی حیوانات ۹۵۸۷
- سمیاه و غیره.
- تطبیق واکسین های طبق - انتراکس و بلیک
- لیک ۲۷۸۴۸ فرد.
- واکسین مرغها ۳۳۵۵۳ قطعه.
- واکسین گوسفندان ۲۴۴۰ راس.
- ددرپروژه متذکره رهنمایی های لازم
- درقسمت اصلاح امور زراعت و مالداری، توزیع
- تخم های اصلاح شده، توزیع کودکیمیای
- واحیا واحداث جنگلات صورت گرفته و قرار
- است در طی سالهای پلان هفت ساله موافقت
- های بیشتری در زمینه نصیب ایشان گردد.
- پروژه انکشاف کنرها :**
- هدف این پروژه در مرحله اول تطبیق
- پروگرام ایجاد زیر بناهای فیزیکی ومطالعات
- تخنیکی جهت پیشبینی امسکانات ر شد
- طویل المدت این منطقه می باشد . اجرا آت
- این پروژه قرار آتی است.
- تعداد قطعات نمایشی گندم ۱ اصلاح شده
- ۱۶ قطعه.
- رفع حاصل قطعات نمایشی ۵۸۹۳ کیلو
- گرام.
- رفع حاصل گندم ازساحه (۶۰۵) جریب
- ۱۶۷۵۴ تن.
- توزیع تخم اصلاح شده گندم ۳
- تن.
- بذر چای درساحه ۵ جریب
- رفع حاصل چای ۸۵۸ کیلو گرام.
- بذر و رفع حاصل و تخمگیری انواع مختلفه
- سبزیجات چون بادنجان رومی، لوبیا بادنجان
- سمیاه و غیره.

د افغانستان کالني

- غرس و توزیع نهالی سبز یجات ۴۳۹
هزار بته.
- غرس نهال و قلمه ۱۱۱ هزار اصله.
- غرس ۱۷ نوع یو کلپتس بداخل خریطه
پلاستیکی ۷۰ هزار خریطه .
- رفع حاصل شالی ۴۳۵۴ تن .
- رفع حاصل جواړی ۲۱۰۱۷ تن.
- غرس تخم لوکات محلی در سا حـ
۲۱۳ متر مربع .
- احداث باغ مادری ستروس و زیتو ن
۱۴ جریپ .
- بذر تخم های مختلف بداخل خریطه های
پلاستیکی، ۸۰۰۰۰ خریطه.
- احداث ثوریه ستروس و چار مغز و بادام
۳۷۵۰ متر مربع .
- احداث ثوریه در اسمار و غرس نهال
۱۰۰۰۰ اصله .
- توزیع کود کیمیاوی ۱۰۳۸ تن
پیوند نهال ۶۷۵۶ اصله.
- قطعات نمایشی کچالو ۱۲ قطعه .
- معاینه و تدایوی حیوانات ۸۲۹۱ راس .
- احداث سړک ۱۳ کیلومتر
- همچنان در پروژه متذکره حفظ و مراقبت
جنگلات، جلوگیری از قطع غیرفنی اشجار و احیا
و احداث جنگلات صورت گرفته و تحقیقات در
باره زرع حیوانات سبزیجات در سال های
آینده ادامه خواهد داشت.
- پروژه و ترنری و مالداری :**
- هدف این پروژه اصلاح نسل حیوانات
حلوگیری از آفات و امراض حیوانی و ازده یاد
- تولیدات می باشد . اجراءات ایشان از طریق
تهیه و تطبیق واکسین های مختلف تشخیص
و تدایوی امراض و معرفی نسل های اصلاح شده
صورت میگردد .
- خلاصه اجرا آت این پروژه قرار ذیل
است .
- وقایه و تدایوی حیوانات و طیور در کلینیک
های حیوانی مرکز و ولایات ۴۹۹۴۲۵۹ حیوان .
- تعداد حیوانات و طیور مریض که در لابراتوار
تشخیص گردیده ۱۷۴۴۸۶ حیوان .
- تطبیق واکسین های مختلف ۲۷۷۷۹۴۱
دوز .
- استحصال واکسین ۵۸۶۹۷۰۰ دوز .
- تولید شیر در فارم ها ۸۴۹ تن .
- تهیه و توزیع شیر پاستوریزه**
۳۱۰۷۷۹ لیتر .
- فروش مرغ کلان ۱۶۴۰۹ قطعه .
- تولید مرغ در فارم های بگرامی و بینی حصار**
۹۱۹۹۷۱ بیضه .
- فروش تخم مرغ ۴۶۷۰۱۵ بیضه .
- استحصال چوچه مرغ ۲۴۵۳۱۶ قطعه .
- فروش چوچه مرغ ۱۹۶۰۰۳ قطعه .
- تولید گوساله ۳۵ فرد .**
تولید شیر ۶۱۶۷۴ لیتر .
- چوچه گیری ما هی تروت در بند قر غه
۲۵۰۰۰ عدد .
- انتقال چوچه ماهی کارپ به بند درون تـ
۷۵۰۰۰ عدد .
- صید ماهی در پروژه درون تـ ۳۰ تن .

- تولید و فروش تخم پیله ۱۲ گرامه
۲۷۱۵۰ جعبه.

- استحصال غوزه انکشافی ۱۱۹۲ کیلو
گرام.

- کاغذ ستاک مادری ۱۲۸۴ تخته.

- استحصال غوزه غیر انکشافی ۱۵۰۸
کیلوگرام.

- تولید بره (فارمهای مرغاب و بغلان)
۸۸۸ راس.

- استحصال پشم ۲۹۲۲ کیلوگرام.

- تعداد فامیل های زنبور عسل در ۱۴
ستیشن های نگرهار، کندهار، میدان و وردک
۱۲۱۲ فامیل.

- تکثیر زنبور عسل ۸۱۱ فامیل.

- تولید عسل خالص ۳۵۳۵ کیلوگرام.

- تولید موم ناصاف ۳۴۲ کیلوگرام.

- القاح مصنوعی ۲۳۷۵۹ فرد گاو.

- القاح مصنوعی ۱۵۵۰ راس گوسفند.

پروژه های و تفری و مالداری در طی سالهای
پلان هفت ساله هنوز هم بفعالیست دوام میدهد
تادر قسمت امور مالداری اصلا حاتی بمیان
آمده وسطح تولیدات بالا برود. پرابلمهای
عمده این سکتور راضرب بلند مرگ و میر
حیوانات در اثر شیوع امراض کمبود علوفه
در زمستان، عدم پناه گاه های مناسب و قلت
آب آشامیدنی تشکیل میدهد. پروژه متذکره
خواهد کوشید تارا های حل مناسب برای این
معلات جستجو نماید.

پروژه انکشاف کو پراتیف ها :

هدف این پروژه پخش مفسکو ره نهضت

کو پراتیفی در بین اکثریت مردم (مولدین و
مستهلکین) بوده و از این رهگذر تمام
مسایل اقتصادی واجتماعی اعضا راطوری
انسجام میبخشد که افزایش موثریت کار از
یکطرف وفایده مستقیم به مولدین و مستهلکین
بدون مداخله دست سوم یعنی طفیلی ها از
طرف دیگر صورت میگیرد.

دهاقین و مالداران هرگاه بصورت انفرادی
به امور زراعت و مالداری اشتغال ورزند در تهیه
مواد خام بهبود تولیدات و فروش امتعه تولیدی
به مشکلات زیادی مواجه خواهند شد. اما اگر
این حرکت بصورت دسته جمعی بعمل آید
و یا بعبارت دیگر از طریق کو پراتیف ها اقدام
نمایند بکمال آسوده گی خاطر به امور مربوط
پرداخته و از فروش تولیدات خویش به قیمت
های مناسب نیز مطمئن خواهند بود.

کارکنان این پروژه سعی ورزیده اند فواید
کو پراتیف ها را بر مردم تفهیم و عملا در تشکیل
کو پراتیف ها اقدام نمایند. اجرا آت پروژه مذکور
مواد آتی رادر بر میگیرد.

انعقاد مجمع عمومی و مجالس هفته وار
هیأت مدیره و هیأت نظار تمام کو پراتیف ها
ثبت مجدد ۱۴ کو پراتیف سابقه و ۱۰ کو پراتیف
جدید التاسیس.

- ثبت ۲۲ کو پراتیف ابتدایی زراعتی در
مربوطات ولایت کابل.

- تاسیس يك کو پراتیف ابتدایی بافندگی
و صنایع دستی کوچک در استانل.

- تاسیس يك کو پراتیف ابتدایی زراعتی در
میربجه کوت-شکر دره.

- تاسيس دو کورپراتيف ابتدايي اتسفا ق
- کوسفندي و تکرار درسنگ چارک جوزجان.
- تاسيس يک کورپراتيف ابتدايي زراعتي
- تيمورک چار بولک بلخ *
- تاسيس يک کورپراتيف ابتدايي راغتي کرج
- سفلي ولسوالي دندکندهار *
- ثبت يک کورپراتيف ابتدايي زراعتي در
- پايمناړ پادشاه صاحب *
- ثبت کورپراتيف ابتدايي مالداري و مرغداري
- چهاردهي *
- ثبت کورپراتيف ابتدائي زراعتي گلدار
- ولسوالي خلم ولايت سمنگان *
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي گلدار بفر
- ولسوالي نادعلي ولايت هلمند.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي تير
- ولسوالي سنگ چارک ولايت جوزجان.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي ميرزا يان
- ولسوالي سرخړود ولايت ننگرهار.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي چارباغ
- صفا ولسوالي سرخړود ولايت ننگرهار *
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي نهرشاهي
- علاقه داري بهسود ولايت ننگرهار *
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي بانده طلا
- علاقه داري بهسود ولايت ننگرهار *
- جمعاً به تعداد ٤٢ کورپراتيف ابتدايي
- زراعتي تاسيس شده است *
- سروی کورپراتيف های ابتدايي زراعتي
- مولانا يعقوب چرخي باد خواب رو غني، برکي برک
- مير قاسم ولسوالي چمتال شبرغسان و ٦
- کورپراتيف ديگر تکميل گرديده و تحت دوران
- ثبت مي باشد *
- اکمال سروی تشکيل شدن سه اتحاديه
- در ولايات کندهار، کابل و بلخ *
- سروی کورپراتيف های بوسان، فرزه، جهان
- نماي خلم، ده يحيي، البرز، زرغون کو ت
- بلخ، آقچه، اندخوي، پشتون کو ت، بادغيس
- چرخ، نادعلي، نوزاد، گوشک، زنبورداري
- کابل و محصولات قره قل صورت گر فته
- است *
- انعقاد مجالس تربيوى غرض تعليم و تربيه
- اعضا در کابل، لوگر، ننگرهار *
- انعقاد کورس ١٥ - روزه در ولايات غرض
- ازدياد معلومات آميرين و کورس سه ماهه برای
- ٢٩ نفر مامورين و کورس محاسبه و دفتر داري
- برای ١٦ نفر مامور.
- انعقاد مجالس تربيوى برای ٢٠٠ نفر زارع
- در سرخړود بهسود وساير اعضا کورپراتيف ها
- و اعضا هيات مديره و هيات نظار در
- ولايات *
- بازار يابي برای محصولات اعضاي
- کورپراتيف ها و از بين بردن دست متوسطين
- (جلابان) *
- صدور مقدار ١٢٦٠ تن کشمش باتحاد
- شوروی *
- آمادگي صدور مقدار يکصد تن کشمش
- به عراق.
- صدور مقدار يکصد تن زغر به اتحاد
- شوروی *
- صدور مقدار ٣٠٠ تن انار از محصول
- کورپراتيف ولسوالي خلم باتحاد شوروی *

وزارت زراعت

- صدور مقدار ۲۵۰ تن کشمش به
جمهوریت مردم چین.
- جمع آوری بیش از ۳۰۰۰ تن پخته دانه
دار از اعضای کوپراتیف ولایت بلخ و تحویلی
آن بگدام چن و پرس.
- تکمیل اساسنامه قرضه از بانک انگلستان
زراعتی.
- رهنمایی و تشویق مردم به تشکیل
کوپراتیف هادر سالهای آینده نیز جزء
فعالیت های این پروژه می باشد. طبق پلان
مرتبه ساحات مختلف اولاسروی گردیده و بعد
از یک سلسله توضیحات و تشریحات
زمینه برای تشکیل کوپراتیف ها مساعد ساخته
خواهد شد.
- بدینوسیله اصلاحات لازمه به امور مربوطه
وارد گردیده و بالانتيجه سطح تولیدات
و عایدات بلند برده میشود. مؤلدين قادر
میشوند که باحرکات دسته جمعی مواد خام
مورد ضرورت را به وقت معین و با مصرف کمتر
بدست آرند و بدون سلسله دست های اضافی
از فروش امتناع تولیدی خویش به قیمت های
مناسب خاطر جمع باشند.
- بانک انگلستان زراعتی :**
- ریاست بانک انگلستان زراعتی بمنظور
انگشاف امور زراعت و مالداري از طریق فروش
سامان وآلات زراعتی و تهیه کريدت به
- دهاقين و مالداران کشور مساعدت لا زمه
نموده است.
- در طول سال جاری به تعداد ۲۹۲ عراده
تراکتور های فورد و بیلروس (۷۲) پایه
واترپمپ یکتعداد ارهت پولیکتور، ماشین
آسیاب، ماشین شالی پاکی و غیره را طو ر
قرضه توزیع نموده است که مجموع قروض
خالص توزیع شده مبلغ (۱۰۱۶۹۰۱۷۲) عراده
افغانی میشود همچنان به تعداد (۲۹) عراده
تراکتور فورد و بیلروس (۳۲) پایه واتر پمپ
۱۹۷، پایه محلول پاش و پودر پاش، بنا
یکتعداد پولیکتور، ارهت و غیره سامان و ادویه
جات زراعتی و حیوانی را به مبلغ (۳۵۴۹۱۱۲۸)
افغانی طور نقده بفروش رسانیده است.
- شرکت انگلستان مالداري هرات:**
- تنظیم و اداره امور مالداري و صنعت
گوشت.
- اعطاء ۶۶ قرضه مالداري برای
مالداران.
- حفزه حلقه چاه عادی.
- مجادله علیه طفیلی های گوسفندان
۳۱۷۷۲ راس.
- تطبیق واکسین گوسفندان ۲۱۷۰۲
راس.
- تسطیح اراضی ۹۸ جریب.
- غرس نهال وقلمه ۵۵۴۹ اصله.

وزارت پلان

اقتصادی کشور و طرح اولین پلان هفتساله دولت، براساس يك تحليل عميق او ضاع اقتصادی واجتماعی، وزارت پلان طی سال گذشته تحليل و ارزیابی عميق اوضاع اقتصادی واجتماعی کشور رادر هفت سال گذشته ومنجمله درسال ۵۴ عملی نمود. این تحليل از لحاظ فراهم نمودن زمینه مقایسه نتایج اولین پلان هفت ساله کشور اهمیت اساسی دارد .

یکی از عمده ترین فعالیت های وزارت پلان درسال گذشته عبارت بود از تعمیم هدایت دولت جمهوری درمورد طرح اولین پلان هفت ساله انكشاف اقتصادی و اجتماعی کشور، اکنون جای مسرت است که این وظیفه به همکاری سایر وزارت هاوموسسات دولت. آخرین مراحل خویش را می پیماید ودرآینده نزدیکی کاملاً تکمیل خواهد شد . درسال ۵۴ برای جلب همکاری های خارجی یکتعداد موافقتنامه های قرضه با ممالك دوست وموسسات بین المللی جهت تمویل پروژه های انكشافی عقد ومذاکره گردیده است . همچنان درقسمت تر تیب بیلانس تادیات کشور درسالهای ۱۳۵۳-۱۳۵۴ پیشبینی آن درسال ۱۳۵۵ اقدامات بعمل آمده، ارقام مربوط به اجزای بیلانس تجارت وتادیات جمع آوری ، تحليل وبالاخره بیلانس تادیات کشور در سالهای مربوط ترتیب یافته است . درساحه بانکی ارقام

وزارت پلان بتأسی از هدایت جمهوری وبراساس پالیسی دولت مبنی برادامه وتعمیم روش پلانگذاری انكشاف اقتصادی واجتماعی ازآغاز سال ۱۳۵۳ به طرح وتطبیق پلانهای سالانه انكشافی درچوكات پلانو پروگرامهای دورنمایی انكشاف اقتصادی واجتماعی مبادرت ورزیده است که مطابق به آن طی سال گذشته پلان سالانه ۱۳۵۴ را طرح وبه معرض تطبیق قرار داد .

طی سال ۱۳۵۴ یكتعداد پروژه های جدید انكشافی درساحات مختلفه اقتصادی واجتماعی کشور مطالعه، ارزیابی و تعیین گردیدند. جستجوی منابع تمویل پروژه های مذکوروشمولیت آنها در پروگرامهای دورنمایی انكشافی ازجمله وظایفی بود که از طرف وزارت پلان درسال گذشته بعمل آمدند . ضمناً وزارت پلان طبق وظایف مشخصی خویش با سایر وزارت ها وموسسات دولت درقسمت مذاکره باموسسات خارجی درمورد تعیین وتسریع جریان تطبیق پروژه های انكشافی وعقد قراردادهای مربوط همکاری نزدیک وفعال بعمل آورده است

پروژه های انكشافی تحت ساختمان از لحاظ اجرای وظایف آنها طبق پلان و پروگرام های مرتبه طی سال ۵۴ مورد ارزیابی قرار گرفته ورهنمایی های لازمه صورت گرفته است .

بمنظور درك واقعیت های موجوده وضع

عرضه پولی در سال ۱۳۵۳ ترتیب و مستند به آن پیشبینی ارقام مذکور در سال ۵۴ بعمل آمده است که البته احتیاجات منکثور دولتی و خصوصی به پول مورد مطالعه قرار داده شده است، ذخایر اسعار خارجی کشور و تأثیرات آن بالای عرضه پولی و سویه قیم طرف غور و تعمق قرار گرفته است .

طی سال گذشته جمعا به تعداد ۸۴۳ بورس تحصیلی و فیلوشپ که از جانب کشور های دوست و موسسات بین المللی برای تربیه پرسونل فنی کشور در دسترس قرار گرفته بود وزارت ها و موسسات مختلف توزیع گردیده است .

همچنان امکان اشتراك در ۳۵ سیمینار و كورس تربیوی قصیر المدت برای ماهورین و پرسونل وزارت ها و موسسات کشور فراهم گردیده است .

طی سال ۵۴ جمعا به تعداد ۴۵۱ نفر متخصصین تحت پروگرامهای امداد بلاعوض ممالك دوست و موسسات بین المللی در سكتور های مختلفه اقتصادی واجتماعی کشور استخدام گردیده اند .

طی سال ۱۳۵۴ کمیته سرمایه گذاری خصوصی در وزارت پلان درخواست تاسیس ۳۷ پروژه رادر رشته های مختلف بصورت ابتدایی منظور نمود که این پروژه ها در رشته های تولیدات پارچه های سندی و نخ، ادویه جات ، آب مفر و تولید موم غسل، ششم ریشی، پرامس و پیکل پوست

بوت دوزی، تایر و تیوب بایسکل، کارتس - سازی، تولید عصاره شیرین بویه، قالین- شویی و غیره میباشد . همچنان سیزده پروژه بصورت نهایی منظور گردید که مهمترین آنها عبارتند از نساجی ، قالین شویی، تولید عصاره شیرین بویه و کارتس- سازی که بصورت مجموعی (۶۰۳) ملیون افغانی سرمایه گذاری درین رشته ها بعمل می آید که ۴۹ فیصد آن سهم سرمایه خارجی میباشد با فعالیت این موسسات بر علاوه اینکه قسما نیازمندی کشور را به تولیدات مذکور مرفوع میسازند رویهمرفته با بکار گماشتن بیشتر از سه هزار نفر کارگر و همچنان بوجود آمدن امکانات مورد امتعه مذکور بخارج منابع دیگری بر ای جلب اسعاسان خارجی بوجود می آید .

بغرض افزایش و توسعه معلومات عملی و نظری ماهورین و پرسونل وزارت طی سال ۱۳۵۴ سیمینار هایی در باره پلان مالی و مشکلات آن سرمایه گذاری در رشته زراعت پلانهای زراعتی و تطبیق آن تحلیل و ارزیابی پروژه های انكشافی ، بودجه انكشافی دولت و ترتیب فورمه های مربوطه آن در وزارت پلان دایر گردید . که یكتعداد ماهورین وزارت پلان در سیمینار های مذکور اشتراك ورزیده در زمینه های متذکره کسب معلومات بیشتر نمودند .

بمنظور انسجام دادن امور اقتصادی و

اداره اقتصاد کشور وزارت پلان در سال ۱۳۵۴ بعد از تدقيق ومطالعات لازمه تاسيس انستيتوت پلانگذازي واداره را در قبال تشكيل موجوده وزارت پلان پيشنهاد نموده وتاسيس آن هدايت داده شده كه توقع ميروود درآينده نزديك عملا بفعالييت آغاز نموده خلای راكه ازناحيه مطالعات اكادميك پلانگذازي درشرائط کشور موجود است رفع نمايد .

همچنان طی سال ۵۴ در چوكات تشكيل واداره موجوده وزارت پلان يك مركز معلوماتي كه كليۀ فعاليت هاي انكشافی مملكت به سويۀ پروژه ، پروگرام وپلان بصورت خلاصه پروژه وپروگرام چارت ها ونقشه هادرآن گنجانيدۀ شده است هسته گذاري نموده ودرنظر دارد تا اين مركز معلومات كه درمراحل ابتدائي قرار دارد به شكل علمي تروجامع ترتوسعه يابد .

ریاست عمومی واحداً برق

روبل بوده که تادیات مبلغ مذکور از درك
قرضه مربوط موافقتنامه تاریخی ۲۷ فبروری
۱۹۷۵ فیما بین اتحاد شوروی و افغانستان
صورت میگیرد. مطالعه نقشه تامین برق
سمت شمال سال (۱۹۸۵) و پیشبینی تاسال
۱۹۹۰ رادر بر میگیرد.

۲- لین انتقال گلبهار، سالنگ :

همچنان قرارداد نمبر (۲۳۴۱۳) جهت
تمدید لین انتقال گلبهار و سالنگ باموسسه
تخنوبروم اکسپورت شوروی و دولت جمهوری
افغانستان بتاریخ ۲۹-۵-۱۳۵۴ بین نمایندگان
ریاست عمومی واحداً برق و برق مستشاریت
سفارت کبرای شوروی عقد و به امضاء رسیده
است. در حال حاضر غرض حفظ و مراقبت
و تنویر تونل سالنگ از ماشین های دیزلی
استفاده میگرد. که بالعموم استهلاك گردیده
و مطمئن نمی باشد. چون مصرف دیزلی
خود يك ضیاع بزرگ اسمعاری است باین
منظور مدنظر گرفته شد تا به وصل نمودن
سالنگ و گلبهار از برق سیستم کابل استفاده
بعمل آید ضمناً در آینده سالنگ به پلخمری
وصل خواهد شد. که بآمدن این لین هم
از آن به قسم لوکل استفاده گردیده
و هم انتقال يك مقدار انرژی از شمال به
مرکز و یارب عکس در اوقات مختلف سال و در
سالهای مختلف خیلی دلچسپ و قابل توجه
خواهد بود.

از آنجائیکه بهبود امور و انسجام کارجیت
پیشرفت و توسعه مزید رشته های مختلف
حیات اقتصادی جامعه مدنظر دولت جمهوری
افغانستان میباشد در ماه ثور سال ۱۳۵۴
واحد اداری جدیدی بنام ریاست عمومی
واحد آب و برق که مستقیماً تحت اثر مقام
منیع صدارت عظمی قرار دارد روی کار آمد
تایکی از حقوق خیلی مهم را که عبارت است
از تنظیم امور آبیاری و تعمیم انرژی برق
مورد نیاز اهالی کشور بصورت بهتر انکشاف
و توسعه دهد.

بارز نظر داشت این امر واحداً برق و برق
غرض پیشرفت و توسعه پروژه های مربوط
برق بعضی قرارداد هار با ممالك خارجی
عقد نموده که شرح مختصر آن ذیلا تقدیم
میگردد.

۱- نقشه تامین برق صفحات شمال

افغانستان :

قرارداد نمبر (۵۳-۰۳۳-۵۰۹۶۱) بمنظور
معاونت تخنیکي و جمع آوری معلومات مورد
ضرورت ترتیب نقشه تامین برق صفحات
شمال افغانستان باموسسه تخنوبروم اکسپورت
شوروی و دولت جمهوری افغانستان بتاریخ
۱۶-اگست ۱۹۷۵ مطابق ۲۵-اسد ۱۳۵۴ بین
مستشاریت سفارت کبرای شوروی و ریاست
عمومی واحد برق و برق به امضاء رسیده است.
قیمت مجموعی قرار داد بالغ به (۳۵۶۹۰)

عقد گرځده. بانصوب سامان آلات و فعال شدن شبکه قدرت جذب در حدود (۱۰) هزار کيلووات برق درشهرهای مزارشريف و بلخ میسر خواهد گردید. ارسال سامان ازطرف شوروی آغاز گردیده است.

۴- نقشه تامین برق مرکز شهر کابل :

تکمیل نمبر ۱- قرارداد نمبر (۵۰۹۶۱-۳۳-۳۳) برای معاونت تخنیکي وامور جمع آوری معلومات و ترتیبات فرمایش جهت پروژه سازی نقشه تامین برق ساحه کابل باموسسه تخنوپروم اکسپورت شوروی و دولت جمهوری افغانستان بتاريخ ۴ حوت ۱۳۵۴ بین نمایندگان ریاست عمومی واحد آب و برق و مستشاریت شوروی عقد و به امضاء رسیده است قیمت مجموعی قرار داد به (۱۰۵۰۰) روبل بالغ گردیده که تادیات مبلغ مذکور ازمدرك موافقتنامه ۲۷ فبروری ۱۹۷۵ شوروی کار سازی می گردد این قرار داد مربوط مطالعات برق درحوزه کابل که شامل ولایات میدان، لوگر، ننگرهار، کابل، پروان و غزنی میباشد صورت خواهد گرفت.

۵- قرارداد جنرايترهای شهر هرات :

قرارداد خریداری دیزل جنراتور هابرای شهر هرات که با کمپنی تجارت خارجي پراگوانست چکوسلواکیا که امضای آن بامستشاریت چکوسلواکیا و وزارت پلان دولت جمهوری افغانستان بتاريخ ۸ اگست ۱۹۵۷ مطابق ۱۷ اسد ۱۳۵۴ صورت گرفته است.

همچنان با آمدن برق آبی کيلهگی از این لین به قسم لین اساسی استفاده بعمل خواهد آمد. قیمت مجموعی قرارداد جهت اجرا امور پروژه سازی و سروی لین انتقال برق از شهر گلبهار الی تونل سالنگ ازمدرك کریدت (۱۱ جولای ۱۹۷۲) که بین مملکتین افغانستان و اتحاد شوروی قبالا عقد گردیده است و بالغ به (۱۵۱۱۸۰) روبل میگردد کارسازی خواهد شد.

۳- قرارداد سامان آلات و متخصصین

مزارشريف :

قرارداد نمبر (۷۴۱۳۰) در مورد سامان آلات مربوط شبکه های شهر مزار شريف و بلخ باموسسه تخنوپروم اکسپورت اتحاد شوروی و دولت جمهوری افغانستان بتاريخ ۲۰ اگست ۱۹۷۵ مطابق ۲۹ اسد ۱۳۵۴ بین نمایندگان ریاست عمومی واحد آب و برق و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی به امضاء رسیده است.

باساس این قرارداد مبلغ (۲۶۷۱۸۲۰) روبل ازمدرك قرضه ۱۸ میلیون روبل شوروی که موافقه آن بتاريخ ۶ فبروری سال ۱۹۶۸ بامضا رسیده است جهت میبامودن سامان آلات دو سال رادبر خواهد گرفت.

همچنان قرارداد نمبر ۴۰۴۰۰ نسبت اعزام ۴ نفر متخصصین این شبکه جهت پیشبرد امورتخنیکي آن تحت اجراء و مطالعه قرار دارد امکان آن میروند تا در آینده قریب ریاست آب و برق و موسسه تخنوپروم اکسپورت شوروی بموافقه رسیده قرار داد

برپشنا مؤسسه :

درمناطقیکه فعلا شبکه سوم فعالیت میکند توزیع برق بصورت اساسی و درست نبوده و ازطرف دیگر احتیاجات مردم را مرفوع ساخته است و بادر نظر داشت امکانات تخنیکي اصلاح و توسعه شبکه روی دست گرفته شده است .

بتعداد یازده برج باتمدید کیبل، لیسن اساسی هوایی، پایه های کانکرتی و آهنی نصب ترانسفاورها ومیترها (درخارج منازل) بمصرف بیش ازپنجاه ویک ملیون افغانی ساخته است مناطقیکه این برجها در آنها ساخته شده است ذیلا نام گرفته میشود .

- ۱- برج ترانسفاور برق قلعه احمد خان هوایی ۲۰ .
- ۲- برج ترانسفاور چمن ببركزمینی۳۷.
- ۳- برج ترانسفاور برق قلعه شاده (زمینی) ۶۸ .
- ۴- برج ترانسفاور برق اخیر تیمنیوات (زمینی) ۴۹ .
- ۵- برج ترانسفاور برق قلعه زمان خان (زمینی) ۵۴ .
- ۶- برج ترانسفاور برق میدان شهر (زمینی) ۴۱ .
- ۷- برج ترانسفاور برق قلعه فتح الله خان (زمینی) ۷۰ .
- ۸- برج ترانسفاور برق قلعه فتح الله خان (زمینی) ۷۱ .
- ۹- برج ترانسفاور برق پارک صنعتی..
- ۱۰- برج ترانسفاور برق بی بی مهر و ۶۷.

چهار پایه دیزل جنریتیر هاکه هریسك به ظرفیت (کیلووات ۸۶۰) بوده برای تقویه برق هرات ازچوکات قرضه حکومت چکوسلواکیا خریداری میگردد. قیمت پنج فیصد این قرارداد درحدود (۲۷۰۳۸۷۵) دالر کلیرنگ و متباقی (۹۵) فیصد آن که بالغ به (۵۱۳۷۳۶۲۵) دالر میگردد ازکریئت حکومت چکوسلواکیا قابل پرداخت میباشد واین (۹۵) فیصد قرارداد در قسط مساوی در ۸ سال که البته قسط اول آن یکسال بعد ازوصول دیزل جنریتیرها صورت میگیرد تادیه خواهد شد . کار ساختمانی دیزل هاوس درسال ۱۳۵۵ شروع خواهد شد .

۶- لین انتقال نفلو جلال آباد :

قرارداد نمبر (۱۵۴۰۰-۳۳-۵۳) در مورد سروی و دیزاین لین انتقال نفلو جلال آباد بامؤسسه تخنوپروم اکسپورت شوروی ودولت جمهوری افغانستان بتاریخ ۱۲/۹/۱۳۵۴ بین نمایندگان ریاست عمومی واحد آب و برق ومستشاریت اقتصادی سفارت کبرای شوروی عقدوبه امضاء رسیده است منظور ازعقد این قرارداد اجرای امور سروی و پروژه سازی لین (۱۱۰) کیلوواته انتقال برق ازنفلولی شهر جلال آباد باسب استیشن (۶-۳۵-۱۱۰) کیلووات درشهر جلال آباد میباشد. سامان وآلات مورد ضرورت این پروژه طور کرایه ازاتحاد شوروی وارد افغانستان گردیده وبعد ازانجام و ختم کارکه درحدود شش ماه را دربرخواهد گرفت واپس به شوروی مسترد خواهد شد .

- ۱۱- برج ترانسفارمر برق قواي مرکز...
 ۱۲- بتعداد بيست ويك باب برج ديگر
 كه درتيمه دوم سال ۱۳۵۴كار آن شروع
 گرديده بود قرار ذيل ميگردد .
- ۱- برج ترانسفارمر برق قلعه واحد
 زميني ۲ .
- ۲- برج ترانسفارمر برق قلعه بختيار
 زميني ۶۵ .
- ۳- برج ترانسفارمر برق قلعه واحد
 هوائي ۱۸ .
- ۴- برج ترانسفارمر برق قلعه حسن خان
 هوائي ۶۱ .
- ۵- برج ترانسفارمر برق قلعه بهادرخان
 زميني ۶۴ .
- ۶- برج ترانسفارمر برق دشت برچي
 زميني ۴۴ .
- ۷- برج ترانسفارمر برق قلعه نيازيك
 زميني ۲۲ .
- ۸- برج ترانسفارمر برق قلعه زمان خان
 اول هوائي ۵۵ .
- ۹- برج ترانسفارمر برق قلعه زمان خان
 دوم هوائي ۵۳ .
- ۱۰- برج ترانسفارمر برق پارک شهرنو
 زميني ۲۵ .
- ۱۱- برج ترانسفارمر برق کارته آريانا
 زميني ۳۹ .
- ۱۲- برج ترانسفارمر برق دشت برچي
 هوائي ۶۶ .
- ۱۳- برج ترانسفارمر برق ده قابل
 هوائي ۱۳ .
- ۱۴- برج ترانسفارمر برق قلعه مسلم
 هوائي ۱۶ .
- ۱۵- برج ترانسفارمر برق سرآسياب
 هوائي ۶۳ .
- ۱۶- برج ترانسفارمر برق کالزار چهار
 آسياب هوائي ۲۷ .
- ۱۷- برج ترانسفارمر برق قلعه حسن خان
 دوم هوائي ۶۲ .
- ۱۸- برج ترانسفارمر برق سهاك ومياخيل
 هوائي ۳۰ .
- ۱۹- برج ترانسفارمر برق کلالی دهمزنك
 زميني ۴ .
- ۲۰- برج ترانسفارمر برق قلعه طاهر
 زميني ۷۰ .
- ۲۱- برج ترانسفارمر برق قابل بساي
 هوائي ۴۰ .
- دراین جا باید یادآور شدكه این واحد
 برای همیشه ضرورت احتیاج مردم رامدنظر
 گرفته و در صورت امکان سعی مينمايد تا آنرا
 مرفوع سازد. ومناطقیکه در آن برج ساخته
 ميشود ياکيبل لين وپايه ها تمدید ميگردد
 بوقت وزمانش برياضت دکابل برشنا کسه
 متصدي توزيع برق است تسليم داده ميشود
 حفظ مراقبت آن بعداً بدوش کابل برشنا
 ميباشد .
- علاوه برفعاليت های فوق يك پروژه ديگر
 كه عبارت ازپارک صنعتی ميباشد در سال
 ۱۳۵۴ به قدرت (۲۰۰۰) كيلووات امپيربرق
 تحت ساختمانی گرفته شده است وهم کار
 ساختمانی شبکه سوم که قبلاتوسط انجنيران

خارجی پی‌ریزی می‌گردید فعلا کارهای مذکور ذریعه کارکنان افغانی انجام شده است .

فابریکه پایه سازی کابل :

در سال ۱۳۵۴ فابریکه پایه سازی که يك دستگاه عام‌المنفعه میباشد به مرحله تولید قرار گرفت .

فابریکه پایه سازی بمنظور ساختن پایه های مورد نیاز شبکه های ۴۰۰ ولت و ولتاژ بلند و پایه های تلیفون احداث گردیده است که با فعالیت این فابریکه پایه‌های آهنی که قبلا از خارج وارد می‌گردید فعلا در داخل مملکت ساخته شده و نیازمندی مبرم شبکه های برق رسانی مربوط واحد آب و برق را تا اندازه مرفوع می‌سازد .

پایه هائیکه درین فابریکه تولید میشود قسم پرسترس کانکریتی بوده و مواد خام عبارت از سمنت، ریگ جفلدار و سیخ گول مقاوم مختلف‌السايز نظربه دیزاین پایه ها میباشد .

بلند بردن قدرت تولید دستگاه برق آبی نغلو :

درین سال مطالعات انجینیری و تطبیقاتیکه بالای توربین‌ها و جنراتور های دستگاه برق آبی نغلو بعمل آمد، قدرت تولید دستگاه برق آبی نغلو از ۹۰ هزار کیلووات به یکصد هزار کیلووات بلند برده شد .

پروژه ساختمان برق کجکی :

۱- دستگاه تولید برق کجکی بانصب

دو توربین جنراتور هر يك به قوه (۱۶۵۰۰) کیلووات احداث دروازه‌ها به ارتفاع (۷۵) متر استرکاری، احداث تمدیدی تونل و غیره تاسیسات منظمه آن توسط کمپنی ساختمانی فیشباخ ۱۰۰۰۰ امریکائی اكمال گردید .

۲- پروژه متمم یعنی ساختمان و تمدید لین انتقال برق کجکی به کندهار و لشکرگاه به فاصله ۲۱۹ کیلو متر و ولتاژ (۱۱۰) کیلووات نیز بموجب قرارداد جداگانه توسط کمپنی فیشباخ و مور امریکائی در نیمه همین سال آغاز گردیده است .

۳- فابریکه پایه سازی پروژه برق کجکی بدخل قرارداد ساختمانی لین انتقال بمنظور تولید پایه های ۱۸ متره (پری استرس) نیز در اخیر سال ۱۳۵۴ به فعالیت آغاز نموده و مطابق پروگرام روزانه ۷ عدد پایه کانکریتی مورد ضرورت تولید مینماید .

۴- پروگرام تربیوی پرسونل فنی واداری پروژه کجکی به همکاری و نظارت کمپنی

مشورتی انجینیری (ای-سی-او) در سال ۱۳۵۴ در کجکی آغاز و یکنمعداد جوانان افغانی که اکثر آن فارغان لیسه تخنیک عالی کابل میباشد در آن شامل گردیده اند .

در جدول ذیل تولید برق رادرواحد های مربوط برشنا موسسه در سالهای ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴ بشکل مقایسه مشاهده مینمائید .

تولید برق به ملیون کیلووات ساعت درواحد های مربوط برشنا موسسه :

د افغانستان کالنه

واحد ها	۱۳۵۳	۱۳۵۴	افزایش	تنقیص
کابل آبی	۴۰۷ر۴	۴۳۱ر۸	۲۴ر۴	-
غزنی دیزلی	۰ر۱۴	۰ر۱۵	۰ر۱	-
کندهار آبی دیزلی	۱۲ر۹	۱۰ر۵	-	۲ر۴
بغرا آبی	۸ر۸	۱۰ر۴	۱ر۶	-
هرات دیزلی	۴	۴ر۳	۰ر۳	-
بلخ حرارتي	۱۰ر۷	۱۴ر۸	۴ر۱	-
غوري آبی	۲۸ر۸	۳۱ر۵	۲ر۷	-
ننګرهار آبی	۱۱ر۵	۱۳ر۱	۱ر۶	-
مجموع افزایش نسبت به سال ۱۳۵۳ ۳۲ر۴ ملیون کیلووات ساعت				

ترمیمات فابریکه برق آبی سروبی :

مقدس نظام فرخنده جمهوری عزیز ما افغانستان است . دولت بمنظور بر آوردن هدف فوق الذکر اداره رابنام واحد آب و برق از توحید فعالیت های دوداره جداگانه آبیاری و برق دراوایل سال ۱۳۵۴ بوجود آورد که باوجود آوردن این اداره از یکطرف از پراگندگی و تکرار عمل در استفاده از منابع آبی تاحد قابل ملاحظه جلوگیری بعمل آید و از جانب دیگر زمینه هسته گذاری بوجود آوردن یک کدر انجنیری و تخنیکي که در آینده بتواند قادر به تعویض نیروی انجنیری بس گرانقیمت خارجی باشد مساعد گردید .

واحد آب و برق که وظیفه پلانگذاری پروژه سازی تطبیق و رهنمائی فعالیت های مربوط به این سنکتور مهم رابعده دارد ظرف سال ۱۳۵۴ قدم های وسیعی راتاچائیکه امکانات اجازه میداد درین راه برداشته که اینک خلاصه ای از اجراءات و فعالیت های عمده این

فابریکه آبی برق سروبی که در سال ۱۳۳۶ در منطقه سروبی به ظرفیت (۲۲۰۰۰) کیلووات به فعالیت آغاز نموده از ینکه فابریکه برق سروبی بعد از جبل السراج و چک وردک سوم فابریکه آبی حوزه کابل میباشد از آغاز فعالیت الی بکار انداختن فابریکه نغلو و ماهییر تا سال ۱۳۴۵ بدون وقفه دوامدار فعالیت نموده و وقت ترمیم مساعد نمی شد و هم بعدا متوازی با فابریکه نغلو و ماهییر این فابریکه فعالیت نموده . این دستگاه از آغاز بهره برداری یعنی سال ۱۳۳۶ الی اخیر سال ۱۳۵۴ جمعا در حدود ۱۱ میلارد کیلووات برق تولید نموده است .

پروژه عمومی آبیاری و برق

مقدمه :

انکشاف موثر و بهره برداری اعظمی از منابع آب و خاک مملکت از جمله اهداف

واحد جهت معلومات تقدیم میگردد .

الف - امور آبیاری :

۱- پروژه فراه :

دراویل سال ۱۳۵۴ امور مطالعاتی پروژه فراه رود آغاز یافت . این پروژه که از نوع پروژه های کثیراهداف بوده شامل آبیاری ساحه درحدود ۵۹ هزار هکتار اراضی موجود وجدید وتولید در حدود ۲۴ هزار کیلووات برق میشود امور مربوطه تهیه ماستر پلان وفیزبلتی پروژه توسط کمپنی سوگریای فرانسوی که بااساس قرارداد جداگانه استخدام شده اند پیشبرده میشود .

دروضع موجوده صرف ساحه ۳۳۰۰۰ هکتار اراضی بصورت وقفه ای تحت آبیاری میباشد ولی ندرتاً ساحه تحت آبیاری سالانه از ۱۵۰۰۰ هکتار درسال تجاوز کرده میتواند علت اساسی این امر همانا عدم کنترول جریان آب دریامیباشد که این نقیصه با احداث بند های ذخیره بخش آباد ولشکرگاه ویکتعداد بندهای آبگردان از بیسن رفته وحداعظمی احتیاجات آبیاری وادی فراه رود برآورده خواهد شد .

۲- پروژه خان آباد :

هدف این پروژه احداث بندآبگردان بالای دریای خان آباد درنزدیکی پل چوغه واصلاح قسمت های عمده سیستم آبیاری بمنظور رسانیدن آب لازمه برای تقریباً ۳۰۰۰۰ هکتار اراضی موجود وادی خان آبادمیباشد.

۳- پروژه کوکچه :

آبیاری اراضی کوکچه ازنظر اقتصادی

واجتماعی نهایت مطلوب بوده واستفاده از منابع سرشار آب دریای کوکچه قدم اساسی درراه انکشاف منطقه میباشد برای استفاده موثر از منابع آب واراضی وسیع دریای کوکچه وازپروگرام های انکشافی دولت و باساس موافقه قبلی دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی قرارداد مربوط به تهیه پروژه تخنیکی استفاده مطلوب از منابع آبی دریای کوکچه بتاریخ ۱۱ سرطان ۱۳۵۴ به امضاء رسید .

هدف عمده این پروژه رارسانیدن آب کافی ومنظم برای ساحه (۱۶۰) هزار جریں اراضی موجود نهرهای ارچی ونوآباد بادرنظر داشت انکشاف مزید زمینهای جدید وآبیاری در حدود ۹۰۰۰ هکتار زمین جدید بوسیله جاذبه ۳۰۰۰ هکتار زمین جدید بوسیله بکار انداختن دستگاه واترپمپ غرض آبیاری ساحات جناح راست دریای کوکچه وتولید انرژی برق تشکیل میدهد به اساس موافقه قبلی یکتعداد متخصصین شوروی برای اجرای امور پروژه سازی با پرسونل مربوط افغانی درساحه پروژه درسال ۱۳۵۴ شروع بکار نموده اند واجراآت درزمینه ادامه دارد .

۴- پروژه سرده :

مراحل اول ساختمان پروژه آبیاری سرده که عبارت انداز اعمار بندذخیره بالای دریای جلگه ، ساختمان کانال ها، شبکه های آبیاری وغیره روبه تکمیل میباشد .

هدف پروژه آبیاری سرده رسانیدن آب

کافي برای پانزده هزار هکتار اراضي جديده
ميباشد .

۵- پروژه هريود :

يکي از مهمترين پروژه هاي آب و برق
کشور بوده و از نظر اقتصادي نهايت مطلوب
ميباشد و هدف اساسي اين پروژه تنظيم آب
مورد ضرورت برای ۷۳۰۰۰ هکتار اراضي
خالص موجوده که دارای شبکه آبياري بوده
از جمله ۴۰۰۰۰ هکتار به قلت آب مواجهه
است و توليد در حدود ۳۰۰۰۰ كيلو وات
برق ميباشد .

۶- پروژه هلمند :

دریای هلمند با داشتن جریان سالانه
قابل ملاحظه یکی از بزرگترین دریا های
افغانستان بوده و انکشاف منابع آب و انرژی
این دریا بالخاصه با داشتن اراضي وسیع
اهمیت حیاتی برای مملکت دارد .
فعالیت های عمده این پروژه در سال ۱۳۵۴
عبارت است :

- ۱- سروی توپوگرافی دیزاین و ساختمان
زابرهای منطقه .
- ۲- حفرچاه های تحقیقاتی و اجرای سروی
خاکشناسی و فعالیتهای لابراتواری بمنظور
تصنيف اراضي .
- ۳- حفظ و مراقبت کانال شبکه آبياري
و بندهای ذخيره هلمند و ارغنداب و سربندهای
مربوط .
- ۴- شروع مطالعات مربوط ترتیب دیزاین
دروازه های بندکجی که به کمک کمپنی مشورتی
هواره .

۵- اجرای امور مربوط به انکشاف فعالیت
های ترویجی .

۶- اجرای امور مربوطه به انکشاف فعالیت
های مالداري .

۷- اجرای امور مربوط به انکشاف فعالیت
های جنگلات .

۸- اجرای امور مربوط به انکشاف فعالیت
های مربوط اصلاح تخم بذری و یافتن طرق
بهتر بهره برداری .

۹- توزیع زمین به ناقلین .

برعلاوه فعالیتهای فوق الذکر ادامه
فعالیتهای مربوط به ساختمان نهر لشکری که
اهمیت اجتماعی و اقتصادی برای مردم نیمروز
دارد. پروژه ساختمان نهر لشکری بصورت
مطلوب پیش میرود .

۷- تحکیم سواحل پنج وآمو :

دریای پنج وآمون نسبت نداشتن ساختمان
کنترول سیلاب سالانه خسارات زیاد را به
اراضي و قصبات همجوار خود وارد ساخته بود.
اجراآت این پروژه در سال ۱۳۵۴ عبارت از
سروی مقدماتی سواحل دریای پنج در نواحی
شهران که شامل سروی توپوگرافی بمقیاس
های مطلوب برای دیزاین مفصل سر بند
نهر شهران سروی های درولوجی دیزاین
سر بند شهران احداث سړک از معادن سنگ
ساختمانی برای تحکیم سواحل دریا السی
سر بند پروژه شهران به فاصله ۲۰ کیلو
متر و جغل اندازی و هم پاک کاری نهر امام
صاحب و پرچاوه آن تشکیل میدهد. همچنان
اعمار يك تعداد پل و پلچک در مسیر سړک

ریاست آب و برق

مذکور و اعمار برخی از تعمیرات نیز در فعالیت های پروژه مذکور شامل است .

۸- پروژه گورگان :

اهداف عمده پروژه چارده و گورگان که از آب دریای کندز مستفید میگردد عبارت از اصلاح و تجدید سیستم آبیاری جهت تهیه آب کافی بساحه ۶۳۶۰ هکتار زمین موجوده و ۲۸۸۰ هکتار زمین جدید توسط پمپ در ساحه بلخمری ۱۶۰۶۰ هکتار زمین در ساحه چارده میباشد .

فعالیت های ساختمانی پروژه در ساحه چارده را احداث بند آبگردان بالای دریای کندز و اصلاح کانال عمومی بطول ۵۳ کیلو متر به ظرفیت ۲۶ متر مکعب فی ثانیه تشکیل میدهد .

اجرای فعالیت های سروی توپوگرافی و دیزاین های ساختمانی در ساحه گورگان صورت گرفته و همچنان اسناد داوطلبی برای خریداری ماشین و آلات ساختمانی ترتیب و به اساس داوطلبی بین العللی ماشین و آلات ساختمانی خریداری شده همچنان مراحل مربوط به تمدید خدمات مشاورین تکمیل گردیده است .

سروی برق کامه :

پروژه آبیاری کامه قبلا در سال ۱۹۷۲ به کمک بانک انکشاف آسیایی از طرف کمپنی سانپوچاپانی مطالعه و راپور مربوط به استفاده از دریای کنر برای آبیاری منطقه کامه گوشته و گرداب و تولید انرژی برق محدود ترتیب گردید .

مطالعات تخنیکی و اقتصادی برق کامه تاکنون ادامه داشته و از اثر نتایج مقدماتی معلوم گردید که امکانات تولید برق آن ۴۵ کیلووات با استفاده از کانال آبیاری موجوده است .

ریاست سروی آب و خاک :

الف - تحت الارضی :

۱- جمع آوری معلومات مقدماتی هایدرو جیالوجیکی از ساحه شورابك ولایت کندهار. مطالعات موضعی و تعیین نقاط برمه کاری چاهای عمیق بادام باغ، مرکز تعلیمی گلزار مکرویون سوم حربی پوهنتون پارک وزیر اکبرخان، ده ملک، ده فضل، قصر دارالامان، پارک کلتور، قسمت سفلی وادی لوگر پوهنشی طب ننگرهار، تصدی چوب، قوای ۱۵ و آمریت تخنیک .

۲- پمپ تست چاهای عمیق بادام باغ محبس بلخری، مرکز تعلیمی گلزار و چاه های عمیق (پروژه بکواء که نسبت عوارض تخنیکی پمپ هان نتیجه درست بدست آمده نتوانست .)

۳- مطالعه جیوفزیککی در ساحه پیشبینی شده ولسوالی جدید شورابك يك قسمت ساحه لوگر، پروژه کامه ولایت ننگرهار مکرویون، قسمت عمده دشت ژیری کندهار در فعالیت های جیوفزیککی گروپ توپوگرافی نیز برای تثبیت ارتفاع نقاط سهم داشته اند.

۴- مطالعات هایدرو جیالوجیکی تثبیت نقاط برمه کاری و طرق استفاره از منابع موجود در ولایات نیمروز، پروان، بغلان،

- کندز، باميان، لوگر، کندهار و کابل .
- ۸- حفرچاه عمیق ولسوالی شورواک نقطه دوم مرکز صحنی کندهار بمق ۱۲۰ متر ظرفیت ۵ لیتر در ثانیه .
- ۹- حفرچاه عمیق ولسوالی قره باغ شمالی مربوط ولایت کابل بمق ۴۰ متر ظرفیت ۳۰ لیتر در ثانیه .
- ۱۰- حفرچاه عمیق ولسوالی شهر صفا مربوط ولایت زابل ۴۲ متر ظرفیت ۱۲ لیتر در ثانیه .
- ۱۱- حفرچاه عمیق ولسوالی افشار نقطه ۱۰ مربوط کابل ۸۱ متر ظرفیت ۳۰ لیتر در ثانیه .
- ۱۲- حفرچاه عمیق افشار نقطه ۹ مربوط کابل بمق ۸۱ متر ظرفیت ۳۴ لیتر در ثانیه .
- ۱۳- حفرچاه عمیق افشار نقطه ۷ مربوط کابل بمق ۶۵ متر ظرفیت ۲۹ لیتر در ثانیه .
- ۱۴- حفرچاه عمیق سیدخیل مربوط پروان بمق ۸۱ متر ظرفیت ۱۸ لیتر در ثانیه .
- ۱۵- حفرچاه عمیق واکسین سازی وزارت صحنیه مربوط کابل بمق ۴۰ متر ظرفیت ۸ لیتر در ثانیه .
- ۱۶- حفرچاه عمیق چهلستون مربوط کابل بمق ۴۰ متر ظرفیت ۲۷ لیتر در ثانیه .
- ۱۷- حفرچاه عمیق دولت آباد مربوط ولایت فاریاب بمق ۴۱ متر ظرفیت ۱۵ لیتر در ثانیه .
- ۱۸- حفرچاه عمیق ولسوالی شورواک مربوط ولایت کندهار بمق ۷۴ متر ظرفیت ۱۹- حفر چاه عمیق وزارت عدلیه مربوط
- بر علاوه ترتیب راپور واکمال چاهای عمیق قریه جات باغبانی ولسوالی بگرام علاقہ داری المار، قره باغ، پروان شهر صفا چهلستون، کابل، دولت آباد نوی ده ، ارزستان سلطانپور علیا وانستیتوت پاستور صورت گرفته .
- بر علاوه حفرچاه های عمیق آتی در طرف سال ۱۳۵۴ تکمیل گردیده :
- حفر چاهای عمیق :**
- ۱- حفرچاه عمیق ولسوالی باغبانی مربوط ولایت ننگرهار بمق ۶۹ متر ظرفیت ۱۰ لیتر در ثانیه .
- ۲- حفرچاه عمیق ولسوالی المار مربوط ولایت فاریاب بمق ۹۵ متر ظرفیت ۵ لیتر در ثانیه .
- ۳- حفرچاه عمیق وزیر اکبرخان مربوط ولایت کابل بمق ۲۵ متر ظرفیت ۲۰ لیتر در ثانیه .
- ۴- حفر چاه عمیق زرنج لاش جوین مربوط ولایت زرنج بمق ۲۸ متر ظرفیت ۱۶ لیتر در ثانیه .
- ۵- حفرچاه عمیق گلزار چارآسیاب مربوط ولایت کابل بمق ۴۹ متر ظرفیت ۴۰ لیتر در ثانیه .
- ۶- حفرچاه عمیق خیرخانه مینه مربوط ولایت کابل بمق ۴۹ متر ظرفیت ۱۰ لیتر در ثانیه .
- ۷- حفرچاه عمیق ولسوالی غلام علی مرکز پروان بمق ۴۰ متر ظرفیت ۵ لیتر در ثانیه .

ولایت کابل بمق ۴۲ متر ظرفیت ۲۱ لیتر
در ثانیه .

۲۰- حفرچاه عمیق قریه نوی ده مربوط
ولایت کندهار بمق ۴۰ متر ظرفیت ۱۵ لیتر
در ثانیه .

۲۱- حفرچاه عمیق سمنگان مربوط ولایت
سمنگان بمق ۱۰۸ متر ظرفیت ۴ لیتر در ثانیه .

۲۲- حفرچاه عمیق مرکز ریاست عمومی آب
برق کابل بمق ۳۰ متر ظرفیت ۱۸ لیتر
در ثانیه

۲۳- حفرچاه عمیق جمال آغه در پروان
بمق ۵۶ متر ظرفیت ۳۷ لیتر در ثانیه .

۲۴- حفرچاه عمیق پښتون زرغون هرات
بمق ۶۰ متر ظرفیت ۲۵ لیتر در ثانیه .

۲۵- حفرچاه عمیق لوخی مربوط ولایت
نیمروز بمق ۳۰ متر ظرفیت ۲۷ لیتر در ثانیه .

۲۶- حفرچاه عمیق شولگره مربوط بلخ
بمق ۴۳ متر ظرفیت ۹ لیتر در ثانیه .

۲۷- حفرچاه عمیق افشار نقطه نمبر ۸
کابل بمق ۳۰ متر ظرفیت (تست نشده) .

۲۸- حفرچاه عمیق افشار نقطه نمبر ۶
کابل بمق ۴۰ متر ظرفیت (تست نشده) .

۲۹- حفرچاه عمیق وادی دریای لوگر
ولایت لوگر بمق ۵۰ متر ظرفیت (تست نشده) .

۳۰- حفرچاه عمیق مکروریان ولایت کابل
بمق ۳۷ متر ظرفیت (تست نشده) .

۳۱- حفرچاه عمیق فوشکان هرات بمق
۵۶ متر ظرفیت (تست نشده) .

۳۲- حفر چاه عمیق پروژه دریای وادی
لوگر ولایت کابل بمق ۵۰ متر ظرفیت

(تست نشده) .

۳۳- حفرچاه عمیق پروژه نمبر ۲ دولت آباد
فاریاب بمق ۴۲ متر ظرفیت (تست نشده) .

ب - خاکشناسی :

۱- سروی خاکشناسی ولایت لوگر
کوئل التور و علاقہ داری چرخ الی علاقہ داری
چهار آسیاب که ساحه ۱۰۷۹۱۵ هکتار زمین
را احتواء میکند صورت گرفته و نقشه راپور
عمده مربوطه ترتیب گردیده .

۲- مطالعات مقدماتی از ساحه دشت ژیری
و شورابک صورت گرفته و راپور مربوط
ترتیب شده .

ج - سطح الارضی :

۱- اندازه گیری و جمع آوری راپور های
۶۰ استیشن اتومات مربوط دریا های
هریرود، هلمند، شریں تکاب، بلخ و ساحه
بدخشان یک مراتبه در هر دو ماه .

۲- از تمام استیشن های دریاب کابل ،
کنر، میدان، وردک، گلپسار، کندز، خان آباد
و ساحه پکتیا که جمله ۴۰ استیشن را احتوا
میکند در هر ماه یک مراتبه مشاهده بعمل
آمده ریکارد ماشین ها و راپور گنج خوانها
جمع و به شعبه مربوط سپرده شده .

۳- استیشن های دولت یاز، پل هاشمی
شینہ، سنگ نوشته ترمیم و بکار انداخته
شد .

۴- استیشن های تورغندی، پارک سرخورد
پل کامه ، دکه لندی سیندو و چاه سرای که از
چندی به اینطرف غیر فعال بود دوباره اعمار
و فعال شد .

- ۲- طرح پلان کار سال ۱۳۵۵ درچوکات پلان هفت ساله .
- ۳- انسجام و ارزایی پروگرام های مربوط به انکشاف منابع آب .
- ۴- رهنمایی و ارزایی و ارائه نظریات به راپور های مرتبه پروژه فراه رود .
- ۵- ترتیب مسوده ماستر پلان انکشاف حوزه هلمند .
- ۶- تهیه مقدمات مربوط به مطالعات و خدمات مشاورتی مربوط ماستر پلان وادی کنرها .
- ۷- تهیه مقدمات مربوط مطالعات تخنیکي و اقتصادي پروژه ورسچ و دعوت کمپنی های مشورتی بین المللی .
- ۸- اجرای امور مربوط به استخدام کمپنی مشورتی غرض خدمات مشاورتی دیزاین مفصل و مراقبت ساختمانی بند هریرود .
- ۹- اقدامات در مورد استخدام کمپنی مشاورتی جهت دیزاین و مراقبت ساختمانی پرچاوه بندکچکی .
- ۱۰- تکمیل مراحل مربوط به خدمات مشاورتی پروژه گورگان و چاردره .
- ۱۱- تکمیل مراحل مربوط به استخدام دستگاه ساختمانی هلمند در امور ساختمان پروژه خان آباد به اساس داوطلبی بین المللی .
- ۱۲- تکمیل مراحل مربوط به تمدید خدمات مشاورتی پروژه کندزخان آباد .
- ۱۳- اجرای یک سلسله امور دیگری مربوط به ارتباط انسجام امور مربوط به انکشاف منابع آب و ترتیب راپور ها و تکمیل

- ۵- در وقت آبخیزی از تمام ستیشن های فوق همه روزه و یایک مراتبه در دو روز نظریه ایجابات تخنیکي اندازه گیری صورت گرفته .

دستگاه ساختمانی آبیاری :

- ۱- ادامه کار ساختمان پروژه سنگک مهر بدخشان .
  - ۲- تکمیل ساختمان پروژه غور بند بکمرک متخصصین هندی .
  - ۳- تکمیل مراحل مربوط بلاک بندی زمینهای مربوط پروژه غور بند بمنظور بهره برداری سریع آن .
  - ۴- اعمار یک سلسله تعمیرات رهایش برای پروژه هریرود .
  - ۵- رهنمایی در اجرای امور ساختمانی مرحله ای مربوط پروژه کوکچه .
  - ۶- تهیه وسایط ساختمانی جهت احیای ماشین آلات ساختمانی برای دستگاه و پروژه های آبیاری .
  - ۷- اجرای یک سلسله امور مقدماتی مربوط به ساختمانی پروژه برق آبی بامیان .
  - ۸- ساختمان و اعمار مجدد سربند درغه که در اثر سیلاب تخریب گردیده بود .
  - ۹- حفظ و مراقبت پروژه های کيله گی کوهستان ، نهر کریم و غیره اقدامات در مورد تنظیم ماشینری پروژه ها .
- ریاست تنظیم و پلاننگ :**
- الف مدیریت عمومی پلان :**
- ۱- ترتیب مسوده پلان هفت ساله انکشاف منابع آب .

ریاست آب و برق

- مراحل قرارداد ها .
- ۱۴- ارزیابی و رهنمایی مرحله به مرحله مربوط خدمات مشاورتی پروژه گامه .
- ۱۵- مطالعه و ارزیابی راپور فیزبلیتی پروژه خواجه علی .
- ۱۶- همکاری در تهیه راپور مقدماتی پروژه الوم باغ .
- ب- مدیریت عمومی دیزاین و توپوگرافی:**
- اجراءات مدیریت عمومی دیزاین و سروی:**
- ۱ اجرای امور دیزاین مفصل پروژه بدخشان وادامه آن .
- ۲- اجرای امور دیزاین مقدماتی بند ذخیره سلما .
- ۳- ادامه راپور فیزبلیتی چمکنی .
- ۴- همکاری در تهیه دیزاین های مربوطه ترمیم بند قرغه .
- ۵- ادامه يك سلسله مطالعات جیالوجی و برعه کاری مربوطه بند سلما هریرود .
- ۶- ادامه راپور فیزبلیتی مربوطه دستگاه برق خان آباد .
- ۷- ادامه کار های ترتیب يك سلسله نقشه های توپوگرافی به سکیل های مختلفه برای پروژه های گورگان جاز دره، کندز، خان آباد سواحل آمو، چخانسور ، هریرود کنرها و غیره پروژه ها .
- ۸- ارائه نظریات رهنمایی و تعدیلات در پلان کارودیزاین مربوطه پروژه کوکچه برق آبی کتر .
- ۹- رهنمایی تخنیکي دراعماريك سلسله سربند هادرولابات بلخ ، بغلان و کابل و غیره .

سره میاشت

كمك نموده است كه شامل این اجزا س می باشد .

شیر ۴۲۰۵ کیلوگرام ، بسکیت ۱۲۸۰ قطبی
تابلیت ملتی ویتامین ۵۰۰۰ دانه ، بنزاسیل
۳۰۰۰ پاکت ، جاکت دامن ۱۲۱۵ ثوب ، البسه
طفلا نه ۱۲۱۶ جوره ، بالا پوش مردانه و زنانه
۸۸۴۰ ثوب ، جراب دخترانه ۲۳۴۰ جوره ،
پیراهن دخترانه ۲۳۴۰ ثوب اموال مذکور به
روغتون های نمبر يك و نمبر دوی اردو
شفافخانه های مستورات ، هاشم زیڑنتون ،
ابن سینا ، کلینیک شش نسوان ، قوما ندانی
عمومی امنیه ، لیسه هاو مکاتب مرکز ، محبوسین
و محبوسات مرکز و ولایات و مرستون های
قندهار ، ننگرهار و هرات مسا عدت گردیده
است .

واقعات انفرادی:

جمعیت افغانی سره میاشت در حالات عادی
خدماتی را به منظور مساعدت با اشخاص
مستحق و بی بضاعت مرکز و ولایات نیز انجام
داده و میدهد که ارزنده ترین این خدمات را
خدمات صحی تشکیل میدهد برای ۲۳۹ نفر
مریضان بی بضاعت شامل بستر روغتون ها
معادل (۳۳۵۴۵۰) افغانی قیمت رادیو گرافی
و برای ۲۷۱ نفر مبلغ (۹۶۹۳۳) افغانی اجرت
بستر و همچنان برای ۲۳۷۴ نفر مستحقین که
توان خرید ادویه را از بازار نداشته وادو یه
مورد ضرورت شان در دیوبی جمعیت موجود

جمعیت معادل پنج ملیون و سه صد و هشتاد و
هفت هزار و چهار صد و نود و دو افغانی تقدو
جنس رادر طول یکسال به مناسبت روز جهانی
سره میاشت ها ، روز مادر ، روز طفل و هفته
مخصوص سره میاشت برای مستحقین بی بضاعت
زیلا مساعدت نموده است .

روز جهانی سره میاشت ها:

كمك جمعیت افغانی سره میاشت به مناسبت
روز جهانی سره میاشت که همه ساله به
تاریخ هجدهم ثور در سر تاسر مملکت تجلیل
می شود امسال معادل پنج لك و هجده هزار و
شصت و هشت افغانی و هشتاد پول البسه به
مریضان بی بضاعت شامل بستر روغتون ها و
محبوس مرکز مساعدت نموده است . همچنان
به مناسبت بزرگ داشت از مقام مادر و تجلیل
از روز طفل جمعیت افغانی سره میاشت ۱۲۴
ثوب پیراهن زنانه ۱۴۸۰ متر ملل ۱۴۸ متر
نافته ۱۲۰ ثوب پیراهن دخترانه ۱۱۰ ثوب
بطلون بچه گانه معادل ۳۷۷۲۰- افغانی به
اطفال مادران محبوس شفافخانه های زایشگاه
مستورات ، سناتوریم نسوان و مرستون کا بل
مساعدت نموده است .

هفته مخصوص :

به همین ترتیب مساعدت های که در ظرف
هفته مخصوص که همه ساله از ۲۴ میزان الی
اخیر برج مذکور در سر تاسر کشور تجلیل
میشود معادل ۳۴۱۵۵۲۶- افغانی نقد و جنس

ولایت مساعدت نقدی وجنسی صورت گرفته است .

مساعدت های متفرقه جمعیت:

در مرکز مقدار کمک های متفرقه که طی یازده ماه امسال صورت گرفته معادل (۳۴۲۹۰) افغانی بالغ می گردد .

کمک های تری سایکل:

جمعیت برای آنعمده اشخاص بی بضاعت و مستمند که پاهای خود را در اثر عوا مل از دست داده اند بعد از ارائه وثیقه شرعی در طول یازده ماه امسال به تعداد شانزده عرا د . تری سایکل به قیمت مجموعی (۵۹۲۰۰) افغانی مساعدت نموده است .

کمکها و مصارف متفرقه:

مساعدت ها و مصارف متفرقه در مرکز جمعیت معادل (۲۹۷۷۵۴۷۳۰) افغانی .

مصارف و کمکهای عاجل جمعیت:

مجموعه معادل (۳۰۰۸۱۴۵۰۰) افغانی ، بودجه مرستون کابل مجموعا معادل (۱۵۶۰۹۷۲۸۰۰) افغانی . مصارف پروژه جدید مرستون کابل معادل (۸۰۰۰۰۰۰۰) افغانی که جمعا معادل (۶۶۳۹۳۳۵۶۰۰) افغانی میشود .

مساعدتهای جمعیت بخارج کشور :

جمعیت افغانی سره میاشت روی علا بق بشری و بتاسی از سفارش نامهای لیک صلیب احمر بین المللی به یک عده ممالک آسیب دیده نیز ذیلا مساعدت نموده است . به مردم فلسطین که در جنگ لبنان خساره مند گردیده بودند جمعا معادل (۵۰۰۰) دالر ، به آسیب رسیدگان زلزله ترکیه معادل ۳۰۰۰ دالر ، به آسیب دیدگان

نبود معادل (۲۴۰۳۳۰) افغانی ادویه های مختلف را از بازار خریداری و بدسترس شان قرار داده شده است .

مراکز امداد اولیه :

در مراکز امداد اولیه خیرخانه مینه ، کارته پروان ، میرویس میدان ، چمن حضوری که شب و روز با پرسونل فنی طبی و امبولانس هامجهز می باشد جمعا ۵۸۰۶۰ نفر پانسمان و برای ۶۶۶۳۹ نفر دیگر زرقیات مختلفه صورت گرفته است . تاحال در ولایات کندهار ، هلمند ، زابل ننگرهار ، مزارشریف ، کندز ، هرات ، غور و مراکز امداد اولیه جدیدا تاسیس و به فعالیت آغاز نموده اند که جمعا در طول یازده ماه امسال ۳۳۳۱۸ نفر پیچکاری و ۳۵۸۷۴ نفر دیگر پانسمان شده اند . علاوه در شفاخانه حضرت امام صاحب ۱۸۱۹۲ نفر پانسمان و ۱۳۸۲۶ نفر پیچکاری شده اند .

فعالیت های امبولانس های جمعیت :

امبولانس های جمعیت که در مرکز و مراکز امداد اولیه بیست و چهار ساعت آماده خدمت می باشند به ۱۰۵۰ واقعه عاجل رسیدگی نموده است ، همچنان برای یک عده مریضانی که علاج شان در داخل کشور میسر نبود کرایه طیاره شان از طرف جمعیت پرداخته شده است که این مبلغ حاوی (۲۱۰۲۱) افغانی می باشد .

مساعدت از طریق نمایندگان جمعیت:

به همین ترتیب برای آنعمده اشخاصی که در ولایات از اثر بعضی وقایع کوچک حر بق انهدام منزل ، افتیدن صاعقه متاثر شده اند مجموعا مبلغ (۹۹۵۵۹۳) افغانی در هجده

زلزله گواتيما لا مبلغ ۳۰۰۰ دالر.

لاتري :

جمعيت افغاني سره مياشت از طريق فروش تکت های لاتري که اکثر فروشندگان آنرا اشخاص معلول و ناتوان متعلمين بی بضاعت تشکیل میدهد در پهلوی سایر خدمات خود ازین طریق نیز خدمات مو ثرو مثمر برای هموطنان انجام داده است. چنانچه در طول یکسال جمعا ۲۶ سلسله قرعه کشی لاتري صورت گرفته است.

یونت های سیار :

جمعيت به منظور رسیدگی آنی به آسیب رسیدگان و توسعه خدمات بشري خود تصمیم گرفت تادر چوکات تشکلات خود یونت های سیار را بکنجاند که مشتمل بر پنج گر و پ می باشد .

گروپ امداد عاجل یونت های سیار به سه گروپ علیحده تقسیم شده است که هر گروپ آن قافله مو تر های لاری پیکپ و امبو لانس هامجهز می باشد که می تواند گروپ مذکور برای یکپراز و پنجصد نفر آسیب رسیده امداد های اولیه مواد غذایی البسه، سرپناه وقت بصورت خیمه ها و خدمات صحی رادر یک وقت برای مصدومین و آسیب رسیدگان حوادث طبیعی و غیر طبیعی برساند. که مجموعا عا سه گر و پ درعین وقت چهار هزار و پنجصد نفر را مساعدت نموده می تواند.

پرسونل این گروپ ها از جمله مامورین جمعيت می باشد که بافتون کمک های اولیه

نجات مغروقین ، اطفائی، آشنایی کامل راطی کورس های جداگانه که از طرف جمعيت دایر شده بود حاصل نموده اند که در مواقع بروز حوادث برای انجام فعالیت های یونت سیار آماده خدمت می باشند.

خدمات عرفانی :

خدمت انتظام و شیرازه بندی هر کار و هر امر در جمیع ساحات و تحت هر گونه شرایط مربوط و منوط اساسات عرفانی بوده بلکه اکثرا مسبوق به شالوده های عرفانی می باشد.

در جوامع بشري پدیده ها و کارها همه مرهون اساسات و مرتبات عرفانی است این اصل است که تمام موسسات و دستگاه ها قبل از همه چیز متوجه طرح خط مشی و طرز فعالیت خویش بوده و آنرا روی کاغذ پاره ها و مانند آن نقش میکنند و اگر مسبو قیت نظام عرفانی در نظر گرفته نشود کارها خالی از خلل دیده نمیشود و هم طوریکه در جوامع پیشرفته و روبه تکامل بشري محسوس می گردد و روی دادهای عرفانی در راه ترقی آنها به منزله یک نیروی محرکه و گرداننده چرخ تحول و محور همه گونه خوش بختی هامحسوب می گردد. در حقیقت منبع و سرچشمه همه منافع و پیشرفت ها همین معرفت است روی ملحو ظات فوق و سسه خیریه سره مياشت که از عمده ترین یگانها موسسه انسانی کشور است در پهلوی سایر خدمات بشر خواهانه خویش متوجه خدمات

۳- هفته مخصوص ۲۳۶۴۲۹۰۰ - افغانی.

ریاست مرستون :

ریاست مرستون که سابقه دار تر یمن سازمان خیریه راتشکیل میدهد یگانه ملجأ افراد بینوا مستأصل و ناتوان بوده وبصورت مجموعی بتعداد یکپزار نفر اطفال جوانان و افراد معیوب ومعلول وفامیل های بی سر پرست مستأصل و بینوا رادر آغوش گرفته و برای شان وسایل زندگی راتامین نمو ده اعاشه واباته میدارد که اینک درذیل مختصر گذارش از اجراءات این سازمان رفاه اجتماعی راتقدیم میداریم .

انجام خدمات در ساحت اجتماعی :

درین بخش رویهمرفته برفعالیست های اجتماعی موسسه بصورت ایجاز واختصار نظری می افکنیم .

افراد جدید الشمول :

شکی نیست که افغانستان عزیز در قبال سایر کشور های در حال رشد معضلات گوناگون دارد وعده از افراد مملکت بنا بر مشکلات حیاتی فقر وناتوانی مواجه به پرابلم های گوناگونی می باشد ریاست مرستون بحد توان وقدرت مالی وگنجایش وسایل ورهائش گاه های خویش یک تعداد از افراد بینو ا ومستأصل رابمنظور حفظ حیات وتامین زندگی خود وفامیل شان وتربیه اولاد آن ها در ین کانون شامل نموده ووسایل راحت شان را فراهم مینماید امداد جامعه هستند یکعهده کسانی که بنابر عللی که ناشی از وضع روانی خود این گروپ است باوجود آنکه

عرفانی نیز بوده در ترتیب طبع واشاعه اخبار رسایل ،جراید وکتب زحمات فراوانی کشیده است ودر هر مورد وبهر سویه نشریه های بدسترس هم وطنان گذاشته کنتایج خوبی درجامعه از آن بدست آمده است .

که از جمله می توان رساله خطرات ترافیکی وطرق جلوگیری از آن، رول زنان درخدا مات اجتماعی ، رساله جمعیت افغانی سره میاشت نامبرد وعلا و تا جریده عاطفه که هرپانزده روز نشر میشود ارگان نشراتی جمعیت راتشکیل میدهد که منعکس کننده فعالیت ها واهداف جمعیت افغانی سره میاشت و یکصدوبیست وچار جمعیت های خیریه مماثل جهان می باشد.

مساعدت های خارجی به جمعیت !

- ۱- کمیته صلیب احمر بین المللی پنجاه تن آرد معادل ۵۴۳۰۰۰-افغانی
- ۲- صلیب احمر سو یزرلند ۳۷۰۰ عدل البسه معادل ۱۹۱۵۳۵۰۰-افغانی .
- ۳- صلب احمر کانادا-۳۳۹۰۰۰ دالرمعادل ۶۰۵۰۰۰-افغانی .
- ۴- صلیب احمر بین المللی -۲۶۶۶۷۰ دالرمعادل ۱۲۰۸۰۰۳-افغانی .

مساعدت های موسسات ملی سکتور های خصوصی واشخاص خیر اندیش کشور به جمعیت :

- ۱- نمایندگی های جمعیت ۲۸۰۲۱۰۳۵۰-افغانی.
- ۲- مر کسز جمعیت ۵۲۱۴۷۶۸۱۰۰-افغانی .

نکته قابل تذکر این است که عده از همین اشخاص باوجود آنکه توسط هیات بالفعل بعمل تکدی دیده شده و به مرستون آورده شده اند به مجرد شمول ادعا میکنند که به صورت اشتباهی آورده شده اند و گدا نیستند.

نظر به مقررات مرستون و بانکای ماده ۲۲ - اصولنامه مرستون که هدایت میدهد اشخاص که خود یا اقارب شان ادعا نمایند که گدا نبوده و تضمین کنند که در آینده مر تکب این عمل نخواهند شد وثیقه شرعی تر تیب و تضمین مینمایند که اگر آینده مر تکب این عمل شدند مبلغ پنج هزار افغانی جریمه بخزینة دولت تحویل می نمایند. بعد از ترتیب این وثیقه مرحله ثانی اجرا آت مرستون آغاز می یابد چون این گونه اشخاص با ارائه وثیقه ثابت میسازند که گدا نبوده اند بنا مکلف اند مصارف ناخوره ایامی را که در مرستون سپری نموده اند بپردازند بعد از تادیة آن از مرستون رخصت میگردند.

نکته قابل تذکر این است که باوجود ارائه همچو سند و تضمین شرعی بر خسی از اینگونه اشخاص باردیگر به فعل تکدی گرفتار و آورده میشوند. بهر حال از جمله یک هزار و دوصد و سی و نه نفر چهار صد و چهل و شش نفر باسناد وثیقه شرعی از بست مرستون منفک گردیده اند و پنجصد و نود نفر شان که اصلا از باشندگان ولایات مختلف کشور بوده اند و ادعا داشته اند که گدا نبوده ولایات مربوطه شان اعزام گردیده اند که ولایات مربوطه در باره شان غور فرموده اگر قابل شمول مرستون

برای تامین حیات شان چنین يك سازمان خیریه موجود است بشمول درین مو سسه حاضر نگردیده با لطایف الحیل خود را گوشه ساخته و کنار شهر در جاهای پر ازدحام و چار راه هادست تکدی دراز کرده و از همنوعان كمك مطالبه میکند. علت اصلی یکی وضع روانی این گونه اشخاص است و انگیزه ثانوی آن منافعی است که با این روش بدون آنکه خود را زحمت بدهند روزانه يك مشت پول بقیمت آبروی خود کما یی دارند. بنا بمنظور جلوگیری ازین وضع ناهنجار و به پیروی از اهداف عالی حمایوی دولت جمهوری ادامه مجالس سابقه در مقر جمعیت افغانی سرهمیاشت تحت ریاست سکرتر جنرال جمعیت نمایندگان وزارت های صحتیه، عدلیه داخله، بشاروالی، دستگاه پولیس و ریاست مرستون جلسه تشکیل گردید بعد از يك سلسله مذاکره چنین فیصله بعمل آمد که اگر انگیزه عمده تکدی این گدایان محض فقر و ناتوانی باشد محل شمول این ناتوانان مرستون است باین منظور فیصله بعمل آمد که برای جمع آوری گدایان و شمول آنها در مرستون يك هیات مرکب از نمایندگان پولیس و بشاروالی و جمعیت در زمینه دست بکار شده آنها را جمع آوری نموده بعد اكمال هماینات صحتی منحصیث امراض ساری بمرستون جهت شمول سپرده شوند. از آن تاریخ به بعد به تعداد ۱۲۳۹ نفر ازین اشخاص توسط هیات معینه جمع آوری شده بمرستون سپرده شده اند.

باشند درمرستون های ولایات شامل و اگر قابل شمول نباشند بموجب وثیقه شرعی مبنی بر اینکه آینده دست به تگدی نمی زنند رخصت ساخته شوند. سلسله این همکاری هیا ت مختلط ادامه دارد.

علا و تا به تعداد ۱۲ فامیل که مجموع افراد آن به ۳۲ نفر میرسند باساس وثیقه غربت ولاجایدادی شامل مرستون گردیده اند و به تعداد ۴۰ اطفال بی سر پرست که از طریق دستگاه امنی معرفی گردیده درمرستون پذیرفته شده اند.

امور تعلیمی :

مدیریت تعلیم و تربیه به تعداد ۴۱۷ نفر شاگرد ذکور و اناثیه در ۲۹ مکتب مختلفه شهر کابل جهت فراگرفتن درس از صنف اول الی دوازدهم داشته است . این تعداد شاگردان قسما از طرف صبح و قسما از طرف بعد ازظهر توسط وسایل حمل و نقل موسسه بمکاتب مربوطه اعزام و درختم درس باهمان وسایل نقلیه دوباره بمرستون می آیند.

شاگردان علاوه براینکه در مکاتب تدریس میگردند در خود موسسه نیز يك تعداد معلمان تدریس وجود دارند که باشاگردان در وس مکتب شان راپیش میبرند و ضمنا هرشاگرد مکلف است تا مطابق به ذوق خود بیکی از شعبات صنعتی داخل موسسه که بالغ بر ۱۰ شعبه می باشد شامل ودر اوقات فراغت صنعت مورد علاقه خود را بیاموزد در حصه رهایش شاگردان مرستون سه پرورشگاه وجود دارد که قسمت اعظم شاگردان در آنجا اعاشه و ابا ته

گردیده و استراحت می نمایند و عده هم در فامیل های داخل موسسه زندگی میکنند .

در نتیجه امتحان نهایی بیش از ۸۰ فیصد شاگردان مرستون در مکاتب مختلفه کامیاب گردیده اند و به تعداد ۳۱ نفر شاگردان درجه اول، دوم و سوم شده اند و در همین سال از ازنصف دوازده هم مکاتب مختلفه چهارم پسر و دودختر فارغ التحصیل شده .

در چوکات اداره تعلیم و تربیه کدوستان هم وجود دارد که تعداد آن بالغ بر ۵۰ نفر میگردد اطفال از سن اول زندگی الی سه سالگی در شیر خوارگاه مرسون زیریه پرسونل مسلکی پرستاری و تغذیه میگردند و بعد از سن سه سالگی به کدوستان شامل ساخته میشود و در سن شش سالگی از طریق اداره تعلیم و تربیه به مکاتب ابتدایی شامل میگردد ندکه امسال ۱۹ نفر شاگرد آمده شامل شدن در صنف اول میباشد به منظور آماده ساختن دختران مشمول مرستون به زندگی آینده و آشنا ساختن آنها به طرز آشپزی و خیاطی و گلدوزی و بافت و تنظیم خانه و وسایل در چوکات اداره تعلیم و تربیه شعبه بنام تدبیر منزل هم وجود دارد که عموم - دختران شامل مکتب باساس تقسیم اوقات مرتبه در هفته سه روز به بخت ویز و تهیه گلدوزی بافت خیاطی و برش و غیره امور زندگی مشغولیت دارند ضمناً برای آن عده کسانیکه در موسسه مرستون به قسم مسخدم کار میکنند و سواد ندارند به همکاری اداره محترم مبارزه بایسواقی کورسهای اکابر دایر است و به تعداد ۵۷ نفر در صنف

بصورت عمومي بتعداد ۳۰۰ نفر شا ګرډ
تحت نظر معلمين مسلکي درين شعبات ز یر
تربيه قرار داده شده اند این ها ازیکطرف
کار می آموزند وازجانب دیگر درتولید بعضی
مواد مورد نیاز موسسه همکاری می نمایند
درپهلوی آن پس کدام يك اندازه مدد معاش
ماهانہ نیز داده میشود که این پول بنام
هرکدام شان درحسابات شان دربانک ذخیره
شده وچینیکه صاحب مسلک و متکی بخود
ګردیدند وخواهش انفکاک خود را از موسسه
نمودند برای شان تادیه می گردد . شعبات
صناعتی علاوه برآنکه ضروریات موسسه
را در طرف سال پوره نموده درنندار تسون
صنایع ملی که درچشن سالګرد انتقال
جمهوری دایر شده سهم گرفته وتولیدات
محصول دست بینوایان را درنندار تون در
معرض نمایش قرار داده برای انکشاف تعلیمات
مسلکی پلانهای مؤثری طرح ومورد تطبیق
قرار داده است.

همچنان ترمیم دروازه وکلکین های مورد
ضرورت ، مسطح تعمیرات جدید همچنان بخاری
هاو غیره مایحتاج موسسه را اكمال نمود برای
پنج مرکز امداد اولیه میز چو کی وغیره لوازم
راتکمیل ویدسترس جمعیت محترم قرار داده
است . البسه ، پاپوش ، بستره وغیره لوازم
حیاتی مورد ضرورت شاملان درخود موسسه
تکمیل میگردد .

امور صحتی :

مدیریت صحتیه ریاست مرستون در پهلوی
انجام وظایف موضوعه خویش به موضوعات

اول ودوم مشغول فرا گرفتن دروس میباشدند
وهم برای آن عده مشمولین که بنابرکلان سالی
از مکتب مانده اند از طریق این مدیریت
کورس اکابر دایر وآنهارابه خواندن و نوشتن
آشنا میسازد برای شاګر دان مرستون
کتابخانه که بیش از ۷۰۰۰ جلد کتاب مختلفه
به السنه پشتو، دری، انگلیسی وفرانسوی
دارد درچوکات مدیریت تعلیم وتربیه موجود
میباشد تا شاګردان ازان استفاده نمایند .

برای اینکه شاګردان مرستون دروس
مکتب خود را خوبتر آماده سازند درپهلوی دروس
سابق پنج صنف جدید درس نیز اعمار وبه
معرض استفاده قرار گرفت يك ګروپ ۳۶ نفری
خارندوی بنام تروپ (هده) درمرستون ازخود
شاګردان وجود دارد که علاوه بر فعالیتهای
خارج موسسه در روز های جشن وغیره همه
روژه باساس تقسیم اوقات مرتبه سه نفر
مصروف همکاری ومراقبت ازان تمام ساحات
مرستون میباشدند .

برای شاګردانیکه به سپورت علاقه دارند
يك نفر معلم سپورت در مرستون مصروف
خدمت بوده وتیمهای والیبال وفوتسبال و
باسکتبال دارند .

تعلیمات مسلکی صنعتی مرستون :

مرستون رویهمرفته ده شعبه تعلیمات
مسلکی صنعتی دارد که عبارت از: شعبه
ګلدوزی وبافت، شعبه حجاری، شعبه میناتوری
شعبه شبکه کاری ، شعبه خیاطی ، شعبه
آرت ومجسمه سازی ، شعبه حلبی سازی
شعبه تخیکی ، شعبه نجاری وشعبه بوت دوزی

طب معالجی و وقایعی اهمیت خاصی را قایل است. به تعداد ۱۴۰۰۰ نفر معاینه پولیکلینیک در خود روغتون صورت گرفته به تعداد ۲۰۰ نفر معاینه لابراتواری به تعداد ۶۰۰ نفر واکسین‌های مختلف تطبیقی و معاینات اکسیریز ۱۹۵ نفر صورت گرفته است.

برای مریضان متذکره ادویه لازم از طرف مرستون به توصیه دکتران معالج تهیه و داده شده است علاوه بران معاینات تقریباً ۱۴۰۰ نفر جدید الشمول نیز توسط مدیریت صحیه صورت گرفته همچنان سه دوره تطبیق پودر (دی.دی.تی) و قناتوقتا دروهایش گاه مشمولین نیز صورت گرفته است.

تدویر پرورشگاه :

چون تعداد شاگردان روبه تزاید بود یکپرو پرورشگاه جدید که ظرفیت جذب ۸۰ نفر را دارد در چوکات مدیریت پرورشگاه باتمام تجهیزات آن تکمیل و طرف استفاده قرار گرفته است.

توزیع مواد غذایی اداره امداد غذایی ملل متحد.

مرستون کابل گندم ۱۱۶۶۲۸ کیلو، روغن ۴۲۸۸ کیلو، ماش ۲۱۴۴ کیلو، لوبیا ۲۱۴۴ کیلو، جای ۵۷۳ کیلو.

مرستون ننگرهار گندم ۱۴۳۵ کیلو، روغن ۵۵۶ کیلو، ماش ۲۶۵ کیلو، لوبیا ۲۷۶ کیلو، جای ۶۴ کیلو.

مرستون کندهار گندم ۱۹۷۱۰ کیلو، روغن ۷۳۹ کیلو، ماش ۳۷۰ کیلو، لوبیا ۳۷۰ کیلو، جای ۹۸ کیلو.

مرستون هرات گندم ۱۴۶۰۰ کیلو، روغن ۵۴۵ کیلو، ماش ۲۷۲ کیلو، لوبیا ۲۷۲ کیلو، جای ۷۳ کیلو.

مواد متذکره فوق سهمیه مرستون‌های فوق‌الذکر از مرکز به ولایات متذکره ارسال گردیده است تا در پهلوی مواد غذایی روزانه که برای شاملان توزیع می‌شود از آن نیز استفاده بعمل آید و راپور مصارف آنرا در هر ربع ترتیب و ارسال دارند که به اداره محترم مواد غذایی اطمینان داده میشود.

راپور مصارف تخصیصی‌های چارگانه در اخیر هر ربع بمقام محترم جمعیت افغانی سره میاشت تقدیم و در اخیر سال راپور حساب قطعی نیز ارائه گردیده است. بودجه مصارفات و معاشات ریاست مرستون کابل و مدیریت عمومی مرستون ننگرهار که جمعاً ۱۷۱۰۷۳۳۶-۱۷۱۰۷۳۳۶ افغانی میشود بشعبات مربوط حساب آن معامله و محاسبه گردید دست.

د افغانستان کالري

عوايد حاصله صنايع عايداتي مرستون:

- ۱- عوايد کرايه دو کان ها ۲۱۳۰۳۶۰- افغاني .
- ۲- عوايد اذدرك حاصلات املاك ۴۰۰۰۰۰۰- افغاني .
- ۳- عوايد محصولات صنعتي ۵۰۰۰۰۰۰- افغاني .
- ۴- عوايد اعاده نانخوره گدايان ۱۰۰۵۲۹۰- افغاني .
- ۵- عوايد تحصيل باقيات ۶۲۸۵۰- افغاني .

مرستون معينه وادويه لازمه براي شان توزيع نموده است ۳۰ نفر رادرشفاخانه پو هنتون ننگرهار ويکنفر رادر شفاخانه مرستون کابل بستر نموده است.

جديد الشمولان :

بتعداد ۷۹ نفر گدايان ازشهر جمع آوري شده شامل مرستون گرديدند از جمله ۴۷ نفر باساس وثيقه شرعي مطابق ما ده ۲۲- اصولنامه مرستون ها از بست منفك گرديده اند همچنان بتعداد ۲۱ نفر طلاب بي بضاعت وغريب باساس وثيقه شرعي شامل مرستون گرديده وتعداد شاملان که در سال گذشته ۸۷ نفر بود به ۱۱۷ نفر رسیده است.

عوايد مرستون ننگرهار :

- ۱- درك توليد تکه باب ۲۴۰۸۵- افغاني .
- ۲- محصول ذرا عتي ۵۵۱۲۱۹۸- افغاني .

ازمدر ك ذخيره موادغذايي امدادي ملل

متحد:

في نفر ۳۰- افغاني في روز، جمله ذخيره شده ۱۰۰۰۷۷۵۰- افغاني که ازين مدرك ۶۵ فيصد درساختن الحاقيه تعميرات ۲۵ فيصددر انكشاف .

شعبات صنعتي ومتياقي درديگر خدمات اجتماعي بمصرف ميرسد.

مرستون ننگرهار :

توليدات شعب صنعتي :

شعبه بافندگي به اندازه چهار هزار مترتکه شصت تخته روی جایی ، ۵۰ تخته دست پاک توليد نموده است.

شعبه خياطي :

اين شعبه درطرف ۲۲۲جوره البسه ۲۰۴ پيراهن ۴۰ تخته روی جایی ، ۴۰ دست بستر خواب، ۱۳۶ دست دريشي ۶۱ ثوب بالا پوش احتياج شاملان راساخته است.

درقسبت امور صحي :

مرستون ننگرهار ۹۲۰ نفر رادر كلينيک

ریاست هوائی ملکی و توریزم

- مدیریت میدان سازی از نگاه وظیفه، حفظ و مراقبت و فعال نگهداشتن میدان های محلی و اعمار میدان جدید برای طیارات ملکی میباشد که فعالیت آن عبارت انداز :
- ۱- ترمیمات و رول کاری میدان هوایی هرات و نصب (۴۰) پایه بیلر در اطراف میدان برای تعیین ساحه میدان هوایی .
  - ۲- تر میم و رول کاری میدان هوایی زمستان سال گذشته .
  - ۳- جفران و رفع نواقص آن بعد از بر قبازی
  - ۳- تر میم و رول کاری میدان هوایی میمنه که ناثر برف باری و باران خراب گردیده بود و فعلا آماده پرواز قرار دارد.
  - ۴- سروی و مشاهدات ساحه میدان هوایی در منطقه جامرج بالاولسوالی درواز.
  - ۵- تر میم و رول کاری میدان هوا یسی خامه میدان بین المللی کابل بطول یک هزار متر و عرض ۲۷ متر تکمیل و مورد استفاده طیارات می باشد.
  - ۶- پیش بینی و آمادگی یک پروژه برای اکمال توسعه میدان هوایی بامیان و هکذا مدیریت میدانشازی نظر به پلان کار سال ۱۳۵۴ خویش که از جمله کار پروژه بامیان بود ترتیب و پیشرفت کار خویش را طور مکمل و مفصل اقدام نمود.
  - ۱- گریدر کاری میدان ۷۰ فیصد.
  - ۲- کندن کاری و پرکاری ۱۵۰۰ متر مکعب
- مصارف (۱۵۰۰۰۰) افغانی .
و همچنین موفق گردید تا کار باقیمانده میدان هوایی بامیان را الی ختم ربع سوم انجام بدهد بشرح ذیل:
- ۱- کندن کاری (۲۲۲۰) متر مکعب .
  - ۲- پرکاری (۲۵۲۰) متر مکعب .
  - ۳- انتقال خاک از یک موضع به موضع دیگر بقاصله ۴۰۰ متر .
  - مجموع حجم کار (۴۷۴۰) متر مکعب .
  - ۴- مصارف سال تمام و کار میدان (۲۳۰۰۰۰) افغانی .
- میدان هوایی بامیان بطول (۱۵۵۰) متر و عرض (۴۵) متر بشمام معنی از نگاه فنی میدان سازی باوجود اعمار یک پارکینگ ۷۰-۵۰ متر که تا ورموقت ساخته شده است تکمیل و آماده پرواز است که طیارات مربوطه از آن استفاده نمایند .
- ساختمانها ترمینل و میدان هوایی ذیل تکمیل گردیده است:
- تعمیر ترمینل با تعمیر جنریتزر و تعمیر تحویلخانه بادو تعمیر فامیلی میدان هوایی خواهان ولایت بدخشان .
- همچنان یک باب تعمیر جنریتزر بایک باب تعمیر تحویلخانه میدان هوایی در و از تعمیر ترمینل با تعمیر جنریتزر و تعمیر تحویلخانه و دو باب تعمیرات فامیلی میدان هوایی شغنان احاطه و پیاده خانه ها :
- گراج اطفائیه میدان هوایی فیض آباد

مدیریت مصونیت پرواز !

مدیریت مصونیت پرواز که وظیفه اصلی آن تدوین طرز العمل های ملی و بررسی تطبیق طرز العمل های ملی بین المللی بمنظور تامین مصونیت پرواز های کمپنی های هوایی ملی آریانا و باخترا می باشد و کارهای ذیل را انجام داده است .

۱- ترتیب و توزیع امتحان به یکمده عملی پرواز آریانا و باخترا و همچنان کارکنان تخنیکی هر دو کمپنی موصوف براساس معیار ها و مقررات ملی و بین المللی .

۲- ترتیب و تنظیم لایسنس های جدید و تصادیق و قابلیت پرواز موافق به ایجابات محلی و بین المللی .

۳- تعدیل قسمتی از مقررات هوانوردی ملی افغانستان براساس ضرورت ملی و سفارشات سازمان هوا نوردی ملی بین المللی .

۴- مراقبت و بررسی از امور عملیات پروازها بصورت پیگیر و منظم همه روزه در میدان هوایی کابل .

۵- بررسی امور عملیات پرواز هادر تمام میدان هوایی و خطوط هوایی داخل کشور .

۶- بررسی امور عملیاتی پروازهای آریانا در کلیه خطوط هوایی خارج کشور به شمول عملیات آریانا درجده و کندهار هنگام ادای حج .

۷- تعدیل مقررات مربوط به ساعات پرواز و ساعات موظفیت عمل پرواز .

۸- تحقیق یکمده واقعات هوایی و زمینی مربوط به پرواز ها و بعد از نتیجه گیری اساسی

تعمیر سب استیشن بر ق میدان هوایی کابل .

تعمیر پهره دار خانه انستیتوت هوا شناسی .

تعمیر آشپز خانه انستیتوت هوا شناسی
تعمیر هوا شناسی میربچه کوت .

مدیریت عمومی عملیات هوانوردی :

مدیریت عمومی عملیات هوانوردی در چوکات تشکیل ریاست عمومی هوانوردی ملکی و توزیم به منظور فراهم آوری خدمات هوا نوردی از قبیل خدمات ترافیک هوا یی، مخابراتی، اطفائیه وی، تفحص و نجات و غیره موافق به معیار های بین المللی و ایجا بات ملی غرض تامین مصونیت پرواز ها و سر نشینان آن در تمام خطوط هوایی افغانستان و میدان های هوایی فعالیت مینماید .

مدیریت عمومی عملیات هوا نوردی بمنظور تنظیم بهتر امور مربوط بادر نظر داشت حجم کار در تشکیل خود تجدید نظر نموده و برای سال ۱۳۵۴ تشکیل خود را و سعت بخشیده تا به نیازمندی های فنی و مسلکی جوابگو شده بتواند .

مدیریت عمومی عملیات هوانوردی متشکل از مدیریت های ذیل است .

- ۱- مدیریت مصونیت پرواز .
- ۲- مدیریت ترافیک و مخابره .
- ۳- مدیریت پروژه هوا نوردی .
- ۴- مدیر اطفائیه .
- ۵- مدیریت توحید و انسجام .

ارائه نظریات اصلاحی برای جلوگیری از وقوع واقعات نظیر آن *

مدیریت ترافیک و مخابره :

مدیریت ترافیک و مخابره که وظیفه اصلی آن فراهم آوردن خدمات کنترل ترافیک هوایی و شبکه مخابراتی در سراسر افغانستان به منظور تامین مصونیت پروازهای داخلی بین المللی می باشد امور ذیل را اجرا نموده است:

۱- ترتیب پروگرام کار و همکاری با ستیم متخصصین خارجی.

۲- ترتیب پروگرام درسی مکمل کورسهای ترافیک هوایی *

۳- مینول ترافیک هوایی برای رهنمای مامورین ترافیک و آغاز سیستم مراقبت پروازهای توسط الة تدوین *

۴- تدوین و تعدیل شماره ۲۱ طبع سوم نشریه معلومات هوانوردی *

۵- ترسیم و طبع ۱۲-۱۳-۱۴ نقشه های خطوط هوایی داخلی و بین المللی افغانستان

۶- قیمت نشریه معلومات هوانوردی از ۱۵۰ دالر امریکایی به ۲۶۰ دالر، ابلاغیه هوانوردی از ۳۰۰ دالر به ۵۵۰ دالر و همچنان متحد المال از ۳۰۰ دالر به ۵۰۰ دالر امریکایی ارتقا داده شد.

۷- خط هوایی احداث و در زمینه خطوط هوایی دیگری که ایجاب تغییرات را مینمود *

۸- تطبیق و معیارها و سفارشات سازمان

هوانوردی ملکی بین المللی مطالعه بامقررات محلی *

۹- پروتو کول های همکاری مؤسسات در امور تفحص و نجات تکمیل و به وزارت ها ی مربوطه غرض موافقه ارسال شد *

۱۰- بازدید مامورین فنی ترافیک و مخابره از مراکز مخابراتی و ترافیک هوایی کشور های همجوار صورت گرفت.

مدیریت پروژه هوانوردی :

در پروژه انکشاف هوانوردی که مشتمل از پروژه تاسیس مرکز اطلاعات پرواز کابل و پروژه مطالعات میدان هوایی بین المللی لوگر می باشد اجرا آتی صورت گرفته است:

۱- شروع کار ساختمانی تعمیرات اطلاعات پرواز که به شکل دومنزلہ اعمار میگردد.

۲- هکذا کار ساختمان تعمیر مرکز آخذہ در چارقلعه وزیر آباد واحاطہ ۳۰۰-۳۰۰ متر زمین برای نصب آنتن های مخابراتی در ساحه مذکور *

۳- کار ساختمان تعمیر مرکز مرسله مذکور.

در عقب گمرک کابل واحاطہ ۶۲۰- در ۴۷۰ متر زمین برای نصب آنتن های مخابراتی در آن ساحه.

۴- کار ساختمان یک سرک فرعی به طول ۱۲۰۰ متر بین تکیسی وی و مرکز آخذہ

۵- مطالعات در زمینه مسیر کبیل های برق و مخابره بین مرکز آخذہ و مراکز اطلاعات پرواز

۲- مطالعات اقتصادي ميدان هوايي
بين المللي لوگر.

مدیریت اطفائیه :

اجراآت مدیریت اطفائیه مرکزی .

۱- پلان اضطراري ميدان هوايي کابل
ترتيب وموافقت نامه های همکاری های متقابل
آن بين رياست هوانوردی ملکی و توریزم
ومؤسسات ذیدخل .

۲- برای استیشن های اطفائیه میدان هوايي
آلات ومواد ضد حریق ونظر به ضرورت
توزیع گردید.

۳- اعزام دونفر مامور فنی اطفائیه جهت
ارتقا سويه علمی ومسلکی اطفائیه
بخارج .

۴- کورسهای رفرشیر فنی وتخنیکي جهت
مزید معلومات در رشته اطفائیه دایر گردید.

۵- کورس انگلیسی جهت تقويه لسان
انگلیسی در میدان هوايي کابل برای مامور فنی
اطفائیه دایر شد.

مدیریت توحید وانسجام :

برای تنظیم بیشتر امور مربوط به
احصائیه بعد از مفاهمه باریاست عمومی
احصائیه مرکزی ، مدیریت توحید وانسجام
در تشکیل مدیریت عمومی عملیات هوانوردی
کنجانیده شد . وامور ذیل را انجام داده است .

۱- به مشکلات عملیاتی فنی میدان های
هوايي حتی الامکان واریسی بعمل آمده است .

۲- حواله های تحصیلی ومراقبت عواید هوا
نوردی ملکی اذدرك خدمات هوانوردی ترتیب
وتنظیم شده است .

۳- ارقام حمل ونقل مربوط به مسافریین
ورودی ، خروجی ، ترانزیت تعداد پرواز هادر
در هر میدان هوايي داخلی ، مقدار مال التجاره
ويسته فضایی .

۴- معلومات احصائیوی به مراجع مختلفه
مطابق به موافقه قبلی که باریاست احصائیه
مرکزی بعمل آمده است .

انستیتوت هواشناسی :

نصب ۹ دستگاه اقلیمی در ولایات فاریاب ،
بادغیس ، تخار وغزنی و (۶۰) دستگاه بارندگی
در ولایات فاریاب ، بادغیس ، بامیان ، غور ات
بدخشان ، تخار ، کنروغزنی و در دستگاه های
اقلیمی دوعنصر مهم جوی حرات های نهایی
(حرارت اعظمی واصغری) و بارندگی و در
دستگاه های بارندگی روزانه دو مرتبه مشاهده
میکردد عللوتا وقوع بعضی از عارضه ها و
پدیده های جوی از قبیل بادهای قوی شبنم
زمهریر ، طوفان گردوخاک وزعدوبرق بصورت
تاریخ وار ثبت ویا دداشت میگردد و
تاحال ۹۶ دستگاه اقلیمی و ۱۱۶ دستگاه
بارندگی در نقاط مختلفه کشور نصب وبه کار
انداخته شده است در فارم زراعتی گذرگاه
دستگاه هواشناسی زراعتی نصب گردیده درین
دستگاه بعد از هر سه ساعت مشاهدات حرارت
هوا ، سطح زمین واعماق مختلفه زمین رطوبت
هوا وزمین فشار جوی سمت وسرعت باد
مقدار ونوع ابربندی شدت تشعشع ودوام
تابش آفتاب وتبخییر مشاهده می گردداز بدو
پروژه تابه حال ۸ دستگاه هواشناسی زراعتی
درفارم های وزارت جلیله زراعت در نقاط

يك تعداد مامورین در داخل و خارج کشور تحت تربیه گرفته شد .

اطلس اقلیمی افغانستان که ر و ل بارزی در شتون مختلفه اقتصادی کشور دارد ترتیب و به موسسات ذی علاقه ار سال گردیده است همچنان تدقیق و مطالعات بالای حرارت بارندگی باد طوفان زعد و برق قسما تکمیل گردیده که نتایج آن بسز و دی به دسترس علاقمندان گذاشته خواهد شد لکچرها و سمینار هابه غرض پیشبرد سویه پرسونل فنی بطور منظم فعلا جریان دارد از آنجائیکه علم هواشناسی نظر به تاثیرات که هوا بالای زندگی انسان و محیط آن بصورت مستقیم دارد ضرورت به انکشاف سریع داشته و همین مسئله باعث گردیده است که توجه جدی به سویه جهانی به این علم صورت گیرد.

مختلف کشور نصب گردیده است در دستگاهای مذکور بر علاوه مشاهدات فکتور های اقلیمی که بازراعت رابطه مستقیم دارد مشاهدات فینالوژیکی نباتات نیز صورت میگیرد تا تاثیرات اقلیمی در مراحل مختلف نموی نباتی بالای نباتات توضیح و نتایج حاصله این مشاهدات در پلان گذاری زراعتی کشور به صورت مستند و علمی استفاده گردد.

اعمار دستگاه سینا پتیکي بهسود و لایت وردك و چهار برلك ولایت زرنج شروع گردید که در این دستگاه مشاهدات عنا صر مختلفه و پدیده های جوی بعد از هر سه ساعت به منظور پیشگویی وضع جوی و مصو نیست پرواز های داخلی و عبوری از فر از افغانستان صورت میگیرد. نظر به پلان اتخاذ شده به منظور تدقیق و مطالعات در رشته های مختلفه این علم از بدو تاسیس این موسسه

ریاست با ختر افغان الوتنه

الف :

- ۱- تعداد مسافر و اموال حمل شده در پرواز
های عادی و چارتر در سکتور های مختلف!
۱۶۳۶۲- نفر مسافر .
۶۲۴۳۹- کیلو گرام بکاز
عوايد ۱۵۲۱۱۶۱۹- افغانی ۸ ماهه .

ب:

- ۱- چارنفر مامور که يك اندازه محدود
سوابق پیلوتی داشتند تحت تر بیه پیلو تی
نظری و عملی از طرف آمر پیلو تان گر فته
شده که بعدا جمیع مراحل قانونی خو یش
را طی و بعد اخذ موا فقه مقامات صلا حیتدار
هوا نوردی ملکی بحیث کوپیلوت به طیارات
باختر اجرای وظیفه مینمایند .

- ۲- دونفر پیلوت تون اتر اکنون بحیث
کوپیلوت به طیارات ياك (۴۰) که نوع آن
مفلق تر از طیاره تون اتر است .

کوپیلوت جت پرواز مینمایند .

- ۳- جهت مصونیت پرواز برای (۱۴) نفر
مامور ترافیک بعضی امور عملیاتی بسرای
تقریبا مدت یکتیم ماه تدریس گردیده .

- ۴- فعلا در مدیریت عملیات هیچ يك نفر
متخصص یا پیلوت خارجی ا اجرای وظیفه
نمینمایند و خو شبخانه تمام امور توسط
پرسونل ورزیده افغانی پیش برده
می شود .

ج- :

قسمت تخنیکي :

به اکثر کمکهای امریکا و دایر نمودن کورس
اختصاصی بمشوره و همکاری مد یریت
مصونیت پرواز ریاست عمومی هوا نوردی ملکی
و توریزم مدیریت تخنیک باختر بتعداد دوازده
نفر انجنیر لایسنس دار تر بیه نموده و تمام
کار تخنیکي باختر توسط انجنیران دا خلی
بدون کمک متخصصین خارجی صورت میگیرد
که فعلا تمام معاینات بزرگ از قبیل ۱۰۰-
۴۰۰-۶۰۰-۱۲۰۰- ساخته طیاره های ياك
توسط انجنیران داخلی بداخل افغانا نستان
صورت میگیرد تا حد امکان از خرید و سا یط
زمینی که قبلا از خارج و بدالر خریداری میشد
اکنون در ورکشاپ تخنیکي دباختر افغانا ن
الوتنه توسط میخانیک ها و انجنیران دا خلی
ساخته می شود که از ین نگاه
بیش از چهارده هزار دالر صرفه جو یی گردیده
همچنان ریاست دباختر افغانا ن الوتنه نسبت
توضیح تیل در فیض آباد که مرکز بسیار مهم
شمالی مملکت عزیز مایعنی میدان های
خواهان در واز و شغنان می باشد دچار مشکلات
بود . مدیریت تخنیک باختر الوتنه در ساختن بو زر
موفق گردیده و طرف استفاده ولایت مذکور قرارداد

مدیریت عمومی انجنیری :

مدیریت عمومی انجنیری در چوکات تشکیل
ریاست عمومی هوا نوردی و توریزم بمنظور

خدمات هوانوردی و هوا شناسی مکلف به انجام
فعالیت های از قبیل پلان انجنیری نصب فعال
ساختن حفظ و مراقبت تمام وسایط الکترونیکی
الکترو میخانیکی وسایط مخابراتی و وسایط
ایرنو پگشاین تمام میدان های هوایی استیشن
های عرض راه هوایی، استیشن های
هوا شناسی به معیار های ملی و بین المللی
می باشد.

مدیریت عمومی انجنیری و تخنیک بمنظور
وارسی بهتر ازامور مربوطه به شعبات ذیل
تقسیم گردیده است.

- ۱- مدیریت ورکشاپها.
- ۲- آمریت حفظ و مراقبت.
- ۳- آمریت بررسی تخنیکی و تسربیه
پرسونل.
- ۴- آمریت اداری.

فعالیت ورکشاپ هوندا :

- ۱- ترمیم یکپایه انجن مولد برق میدان
هوایی مزارشریف.
- ۲- ترمیم یکپایه انجن مولد برق میدان هوایی
فیض آباد.
- ۳- ترمیم و فعال ساختن انجن مولد میدان
هوایی بامیان.
- ۴- ترمیم و فعال ساختن انجن مولد برق
میدان هوایی بامیان.
- ۵- ترمیم و فعال ساختن انجن مؤلد برق
میدان هوایی فیض آباد.
- ۶- ترمیم و فعال ساختن انجن مؤلد برق
میدان هوایی کندز.
- ۷- ترمیم و فعال ساختن انجن مؤلد برق

میدان هوایی میمنه.

- ۸- ترمیم و فعال ساختن انجن مؤلد برق
میدان هوایی چغچران.
- ۹- ترمیم و فعال ساختن انجن مؤلد برق
میدان هوایی چگران موجود و رکشا پ
هوندا.
- ۱۰- ترمیم و فعال ساختن انجن مؤلد برق
میدان هوایی ورکشاپ مواصلت و انجن مذکور
به جنریتر نمبر (۷۳۷۰) نصب گردید.

ورکشاپ رادیو :

- ۱- ترمیم و فعال ساختن شش پاییه
دستگاه (اس، اس، بی) آزمایشگاه مختلف.
- ۲- ریوایند و پیچاندن دودد موتور کولر
میدان مزار شریف و کندز.
- ۳- ترمیم و فعال نمودن (بی، وای، ای، و فی، اچ
اف) میدان هوایی بامیان.
- ۴- ترمیم و فعال ساختن یکپایه ترانسپور
فی، اچ، اف اطغائی کابل.
- ۵- پیچاندن دودد ریلی انجن جنریتر
مرسله میدان هوایی کابل.
- ۶- پیچاندن موتور گرایندر دوپله یی
میدان هوایی کندز.
- ۷- ترمیم و فعال نمودن یک پاییه رادیو
سنیو استیشن هوا شناسی خواجہ غار.
- ۸- پیچاندن موتر تیلق اتومات مرکز
ریاست.
- ۹- پیچاندن دودد موتر تیپ ریکاردر
میدان هوایی کابل.
- ۱۰- ترمیم و فعال ساختن پنج پاییه
ترانسپور ژینمس.

ب: آمريت حفظ و مراقبت تخنيکي :

اين آمريت متشکل اژدو شعبه ميباشد.

شعبه الکترونیک *

شعبه الکترو ميخانيک و برق *

شعبه الکترو و نيک : ملکف به ترميم

حفظ و مراقبت عموم دستگا ه های

تلو کمونيکشن ونو پکيشن و لين های

ارتباطی برق و مخابراتی میادين واستيشن های

هواشناسی مربوطه رياست عمومی هوا نوردی

و نوريزم می باشد *

اجرا آت اين شعبه قرار آتی است :

۱- ترميم و فعال ساختن بيکن يک کيلو ته

(جی-ال، اکس ۱۲) استيشن ارض را *

غزنی *

۲- ترميم و فعال ساختن ترانسميټور و رسيور

(اس، اس، بی) بريښنگ (اف، آی، سی) میدان

های هوایی کندهار *

۳- تقويض آنتن های میدان هوایی قلعه نو

استيشن هواشناسی ديشو، ترينکوت، میدان

هوایی نيمروز و فراه *

۴- ترميم و فعال ساختن بيکن (۳۰۰) واته

ترانسميټر (سی ۹۹) و ترميم نمودن سيستم

آنتن میدان هوایی هرات *

۵- ترميم و فعال ساختن بيکن (۳۰۰) واته

ترانسميټر (سی ۹۹) و فی، اچ، اف، تاوور ترانسپور

(فی، اچ، اف) اطفائيد و بيچاندن ترانسفارمر (اس،

اس، بی) هواشناسی میدان هوایی مزار شريف *

۶- ترميم و فعال نمودن ترانسفار مسر

(۵۰) واته میدان هوایی ميمنه *

۷- ريو ايند و ترميم ترانسفارمر هواشناسی

شبرغان *

۸- انتقال دوپايه ترانسميټر (سی ۹۹)

میدان هوایی کندوز به ترانسميټر سايت میدان

هوایی کابل *

۹- ترميم و فعال ساختن ترانسفارمر هواشناسی

و ترانسپور اطفائيه میدان هوایی کندوز *

۱۰- اصلاح سيستم آنتن و نصب بطری

های جديد میدان هوایی فيض آباد.

۱۱- بيچاندن يکپايه ترانسفارمر جد يد

سالنگ و بکار انداختن آن *

۱۲- نصب و بکار انداختن دوپايه دستگاه

يک کيلو اته نوع روسی به استيشن پنجاب.

۱۳- رفع نواقص و ترميمات دستگاه های

يک کيلو اته استيشن های هواشناسی لعل و

غلمين و شبرک *

۱۴- بکار انداختن (فی، اچ، اف) میدان هوایی

چغچران که نسبت عدم بطری فلج بود.

شعبه الکترو ميخانيک : فعاليت اين شعبه

عبارت از ترتيب و نگهداری رهنما های انجن های

مولد برق ديزلی و بطرولی به ترتيب و تجديد

لايحه روغنيات نظربه استهلاك انجن ها

جستجو و تدارك و فرمايش پرزه جات و روغنيات

مورد ضرورت انجن های مذکور ترميم و حفظ

و مراقبت انجن های مولد برق برويت رهنمای

دست دا شته در مرکز و لايات نصب

انجن های جديد *

۱- نصب و بکار انداختن سيستم سرد کننده

انجن جنريټر های کی، فی، ای ۱۸۷۵ میدان فراه

و هرات.

۲- ترميم انجن توليد برق میدان هوا یی

نیمروز *

۳- ترمیم و فعال ساختن انجن تو لید برق

میدان هوایی قلعه نو *

۴- دیکار و فایزیشن انجن جنر یتر ۱۲

کیلواته اسپیتز استیشن ارض راه غز نسی

وریوانیند و نصب ترانسفارمر اکسایتر انجن

نمبر (۱) مولد برق استیشن مذکور *

۵- نصب و بکار انداختن یکپایه انجن

جنریتز مولد برق میدان کندوز *

۶- نصب و فعال نمودن یکپایه واترپمپ

۱۲ کیلوواته سه فاز و سه انسج چاه عمیق

میدان هوایی مزار شریف *

۷- نصب و به کار انداختن دوپایه انجن مولد

برق یک کیلوواته نوع روسی استیشن هوا

شناسی پنجاب *

۸- ترمیم و فعال ساختن دوپایه انجن مولد

برق استیشن هواشناسی لعل *

۹- ترمیم و فعال نمودن دوپایه انجن مولد

برق یک کیلو واته نوع روسی استیشن

غلمین *

۱۰- فعال ساختن دوپایه انجن مولد برق

یک کیلوواته روسی استیشن هوا شناسی

شهرک *

۱۱- ترمیم بطری ها انجن ۱۲ کیلوواته میدان

هوایی چغچران *

۱۲- بکار انداختن یک پایه انجن هو ندا

استیشن هواشناسی دیشو *

۱۳- انتقال و نصب یک پایه انجن جنریتز

مولد برق میدان هوایی چغچران و همچنان

ترمیم و فعال نمودن انجن سوخته میدان مذکور

در ورکشاپ ها *

۱۴- ترمیم و نصب یک پایه انجن مولد برق

میدان هوایی ترینکوت *

۱۵- نصب پایه واترپمپ جدید بمیدان

هوایی فراه *

آمریت و هنمایی و بررسی :

این آمریت مکلف به انجام وظایف آتی

می باشد *

۱- کمک و همکاری با سایر منسوبین مدیریت

انجنیری که عازم تحصیل بخارج اند *

۲- تدوین کورس های ریفر یشر در داخل

برای پیشبرد و انجام امور تخنیکی حفظ و

مراقبت دستگاه های رادیو بی و دستگاه های

مولد برق *

۳- تدقیق و تفحص فریکو نسی ها برای

شرکت های رادیویی و راجستر نمودن آنها

ب اداره بین المللی ریجستر یشن

فریکونسی ها *

۴- ارتباط به اداره بین المللی هوانوردی

در مسایل مختص تخنیکی *

۵- تفتیش از اجراءات و طرز العمل های

حفظ و مراقبت تخنیکی دادن هدیای لازم

تخنیکی برای بهبود وضع دستگاه ها *

۶- امتحان نمودن دستگاه های رهنمایی

طیارات بمبار *

۷- در ساحت ترینگ به تعداد ده نفر برای

اشترک در کورس های تعلیمی در خارج کاندید

گردیده اند *

- ۸- رهنمائي عده از پرسونل استيشن
مرسله ميدان هوايي کابل واستيشن آخنده
ميدان کندهار جهت حفظ ومراقبت سيستم آنتن
دستگاه (ان، دي، بي) وطريق امتحان
نمودن فريکونسي ها.
- ۹- دراوايل امسال يك مختص تفحص و
فريکونسي از طرف دفتر منطلقوي اداره
بين المللي هوانوردی دربنگاه برای تفحص يك
سلسله فريکونسي ها برای مدت سه ماه به
افغانستان آمد منسوبين اين شعبه به اوشان
درجریان کار تفحص فريکونسي ها همکاری
- نموده وصول وطرق سرچ فريکونسي هارا
آموخته وازنزدیک با آنها همکاری نمودند. که
درنتيجه شفت فريکونسي جديد برای
شرکت موجود وآينده رادیويی رياست
هوايي ملکی انتخاب گردید.
- ۱۰- تفتيش ازامور مربوطه تخنيکی ميدان
هوايي کابل، کندهار، چغچران، ميمنه و
فيض آباد.
- ۱۱- تهيه نمودن سامان مورد ضرورت برای
دستگاه (پی، اف، آی، پی) که توسط آن امتحان
رادیویی هوانوردی صورت میگیرد.

کابل بنار و ال

کابل بناروالی درجهت رفاه همشهریان
شهر کابل فعالیت ذیل را انجام داده است.

ریاست امور صحت :

۱- بتعداد ۷۴۲ دکان که مشتمل بر اصناف
و پیشه وران مختلف بوده و نسبت خلاف
رفتاری از مقررات صحتی از طرف ریاست
تفتیش امور صحتی جمعاً مبلغ (۳۴۱۶۶۰)
افغانی غرض تحصیل پول جریمه شان
بمدیریت تحصیلی فرستاده شده اند .

۲- بتعداد ۶۰۹۲ نفر در شعبه کلینیک
معاینه شده اند که از جمله ۲۵۶۸ نفر آن
فورمه پنج افغانیکی و برای ۳۵۲۴ نفر فورمه
صحتی بیست افغانیکی توزیع گردیده که
عواید آن (۱۲۴۹۹۰) افغانی میشود .

۳- جلوگیری و اتخاذ تدابیر از شیوع
امراض ساری که ۱۳۳ نفر به تسمم غذائی
معاینات لابراتواری معاینه سیمو سنیولوژی
یراژیتولوژی رادیوسکوبی شده است . بعد
از اخذ نتایج حاصله لابراتواری نسخه
و هدایت لازمه اعطاء گردیده است .

مدیریت باغات :

مدیریت باغات به سرسبزی و زیبایی
بیشتر شهر از نگاه غرس اشجار کثیر و مراقبت
و آبیاری نهالها در تپه ها و پارکها مبادرت
ورزیده اند .

۱- غرس نهالها بتعداد (۳۰۰۰۰) نهال
در پارک ها، گلدانها، پانه روها، جاده های

عمومی غرس گردیده است .

۲- غرس قلمه های میچنون بید و بید
پنجه چنار بید ایرانی، نسترن و گلشهای
قسمت در چمن های مکروریان و دو طرف
دریای کابل و غیره مواضع صورت گرفته است.
۳- در پارک وزیر اکبرخان چاه عمیق و حفر
نلدوانی و نصب واتریمپ و کبل کاری و نهال
شانی صورت گرفته .

۴- ترمیم چمن کاری و نصب گلدان ها
و داغ گیری چمن در داور پل مکروریان
سالنگ واپ، ده هزنگت ، باغ بابرشاه
دلکش و غیره جاها .

۵- ترمیم گلدانهای پارک استقلال
پارک مسلخ، کنار پل مستان، پارک عقب دلکش
سالنگ واپ بتعداد ۶۰۰۰ گلدان نصب شد
۶- در پارک وزیر اکبرخان، استقلال
ده بوری و قسمت بالای باغ بابرشاه برای
فواره ها نلدوانی صورت گرفته .

۷- ترمیم دندانان نردبانهای چمن ۱۲۰
مترمربع .

۸- پخته کاری و تکمیل اعمار جویچه های
دوطرفه سرک جاده میوند بطول ۱۴۰۰ متر
و عرض اوسط ۳۰ سانتی و ارتفاع ۶۰ سانتی
که مساوی ۵۲۵ متر مکعب میشود.

۹- کانکریت ریزی دوطرفه جویچه های
سرک به شمول جناح سرک جاده میوند بطول
۱۴۰۰ متر ضخامت ۷ سانتی و عرض ۱۷۵

مترکه مساوی به ۱۶۶۶۶۰ مترمکعب ميشود

دو تعمير .

۱۰- جويچه های دوطرفه سرک حصه دارالمعلمين الى اخير ميرويس ميدان بطور تخته سنگ کاری شده است .

۱۱- ترميم واعمار لب دريای کابل پيش روی سينما پامير .

۱۲- احداث سرک جديد پيش روی سيلو عوايد آمريت عمومي عوايد :

درسال ۱۳۵۴ بصورت مجموعی عبارت از ۱۲۷۷۰۳۱۶۷) افغانی .

مديريت ترميم و منازعات :

۱- منازل اشخاصيکه شکست نموده و قابل ترميم بود بعد طی مراحل برای (۵۲۳) منزل اجازه ترميم داده شده است .

۲- فيس مهندسی (۲۰۶۵۰) افغانی شده و بخزانۀ بنمازوالی تحويل گرديده است
۳- اجازه آبادی پياده خانه و گراج برای ۷ نفر و تکس آن مبلغ ۳۵۰۰ افغانی .

۴- استملاك پنجاه خانه در شهر کهنه .
اجراآت برآورد رياست طرح وساختمان :

برآورد های اول و ثانی جمله ۲۹۲۶۵۲۹۲۶ افغانی

شعبه صدور نقشه ها :

۱- منازل رهائيش که اجازه نقشه شده ۸۶۱ تعمير .

۲- ابارتمان رهائيش که اجازه نقشه شده ۷ تعمير .

۳- رستوران رهائيش که اجازه نقشه شده يك تعمير .

۴- جای بدرفت که اجازه نقشه شده

۵- اطاق پياده خانه که اجازه نقشه شده

۷ تعمير .

۶- گاراج رهائيش موترکه اجازه نقشه شده ۴ تعمير .

۷- مسجدهائيش که اجازه نقشه شده ۳ محراب .

عوايد که از مدرک تکس، نقشه و غيره جریمه بدست آمده است: جمله ۱۶۶۶۹۶۲-افغانی
آمريت عمومي کار :

۱- دندانه های چمن که بائر گشت و گذار ترميم طلب شده بود در حدود (۱۲۰) متر مربع پلستر کاری بارنگ و سمنت (۴-۱) ترميم گرديده .

۲- جويچه های دوطرفه سرک حصه دوم جاده ميوند بطور پخته سنگ کاری شده بطول (۱۴۰۰۰) متر به عرض اوسط (۳۰) سانتی و به ارتفاع اوسط ۶۰ سانتی که مساوی به (۵۲۵۰) متر مکعب ميشود تکميل واعمار گرديده .

۳- کانکريت ريزی دوطرفه جويچه های سرک مذکور به شمول جناح سرک بطول (۱۴۰۰۰) متر به ضخامت (۷) سانتی بعرض (۱۷۰) مترکه مساوی به ۶۶۶۶۰ مترمکعب ميشود تکميل گرديده .

۴- جويچه های دوطرفه سرک از حصه دارالمعلمين الى حصه اخير ميرويس ميدان بطور پخته سنگ کاری شده بطول (۱۵۰۰۰) متر ارتفاع اوسط (۷۰) سانتی و عرض اوسط (۵۰) سانتی که مساوی ۵۲۵ مترمکعب ميشود

- تکمیل و اعمار گردیده .
- ۵- کانکریت ریزی بالای سنگ کاری دوطرفه سرک های مذکور بطول (۱۵۰۰ر۰۰) متر، بعرض تخمین (۱۲۰) سانتی و بضامت (۸) سانتی که جمعاً (۱۴۴۰) متر مکعب میشود تکمیل گردیده .
- ۶- ساختمان گلدان های وزیر اکبر خان به قسم کانکریت ریزی شده بطول (۶۴۲۰۰) متر .
- ۷- گلدان هائیکه اطراف آن بیلر نصب شده بطول ۷۰۰ر۰۰ متر .
- ۸- چم کاری در گلدانهای مذکور صورت گرفته (۲۷۴۴۹۰) متر مربع و از خاک اضافی آن خندق مقابل شفاخانه توبرکلوز متصل دیوار شمالی بالا حصار پرکاری شده .
- ۹- تسطیح و هموار کاری پارک وزیر اکبر خان به شمول اضافه از ۱۲۰۰۰ متر مکعب کندن کاری
- ۱۰- جویچه های دوطرفه سرک چهارراهی حاجی یعقوب الی قبر گوراه ها و پلچک ها آن جمعاً ۱۸۰۰۰ متر مکعب سنگ کاری پخته شده .
- ۱۱- کانکریت ریزی بالای سنگ کاری دوطرفه سرک مذکور و کنار سرک قیر قالب گیری شده ۱۸ - ۱۱ - ۱۲۰۰ جمعاً مساوی به (۲۳۷۶۰۰) متر مکعب تکمیل شده .
- ۱۲- کانکریت ریزی کنار سرک قیر واقع چارراهی شیرپور بطول ۱۲۰۰۰ متر و عرض اوسط ۱۲۳۰ متر و ضخامت (۱۰) سانتی
- که جمعاً ۱۴۴۰۰ متر مکعب میشود بدو ن سیخ بندی تکمیل شده .
- ۱۳- کانکریت ریزی و قالب گیری فراهی وات بطول (۲۲۲۰۰) متر و ارتفاع (۵۰) سانتی به ضخامت (۱۰) سانتی که مساوی به (۱۱-۱۰) متر مکعب میشود تکمیل گردیده .
- ۱۴- اصلاح و ساختمان پیاده رو حصه خارتون وزارت دفاع ملی به (۶۰۰۰) متر طول بیلر شانی شده .
- ۱۵- چم شانی و کندن کاری گلدان سرک سمت جنوبی چمن حضوری که جمعاً (۱۸۶۵۰۰) متر مربع میشود چم شانی و از خاک اضافی آن خندق مقابل مجادله توبرکلوز پرکاری گردیده .
- ۱۶- ترمیم برق و پلچک پیاده رو سرک مقابل شفاخانه قوای مرکز جمعاً با سیخ بندی کانکریت ریزی شده چهارمتر مکعب .
- ۱۷- اکمال حصه از پیاده رو مقابل گارد جمهوری با فرش خشت سمنتی جمعاً (۱۸۲۰۰) متر مربع .
- ۱۸- اکمال ترمیم پیاده رو مقابل هوتل کابل بطور اساسی جمعاً (۴۹۲۰۰) متر مربع .
- ۱۹- دیوار استنادی دریای مقابل سینما پامیر بطور اساسی و پخته سنگ کاری شده که جمعاً (۲۲۴۵۰۰) متر مکعب سنگ مصرف شده و همچنان کانکریت پل آن به تناسب ۱۲۴ بدون سیخ (۲۹۵۷۸۹) متر مکعب انداخته شده
- ۲۰- دیوار استنادی جاده باغبانکوچه

باغات ښاروالی جهت نصب ووترپمپ
۲۶- پلچک چرخ ترافيکي پشتونستان
مقابل سينما آريانا بطول شانزده متر مربع
وسلب های ساخت فابريکه خانه سازی
انداخته شده .

۲۷- کار ساختمانی تعمیر جديد سړای
مدیریت ناحیه یازدهم درخیرخانه مینه
دردومنزول .

۲۸- کار ساختمانی تعمیر جديد مدیریت
ناحیه نهم درسید نور محموشاه مینه دردو
منزل .

۲۹- کار ساختمانی تعمیر جديد برای
مدیریت ناحیه ششم درباغ قاضی .

۳۰- کار ساختمانی يك باب مبرز در
خیرخانه مینه .

۳۱- ترمیم کاری تشناب های فاتحه خانه
کارته (۴)

۳۲- کار ساختمانی پلچک چوک سړای
غزنی بطول (۲۰۰۰) متر وعرض دومترطول
پخته کاری اکمال گردیده .

۳۳- صحن چمن حضوری به اندازه
(۸۴۸۸۰۰۰) مترمربع چمن شانی واصلاح
گردیده .

۳۴- میدان پلیگون جهت ساختمانی سلب
های کانکریتي برای پلچک ها ویلر برای
لب سړک هاوهمچنان موتر شویی بداخل
فابريکه ساخته شده که درسال جاری درمیدان
پلیگون اضافه از دوهزار ویلربرای لب سړک
ها ساخته شد .

۳۵- ساختمان واکمال تعمیر جديد دفتر

بطور اساسی سنگ کاری پخته باریک و
سمت جمعا (۱۸۷۸۰۰) متر مکعب میشود
اکمال گردیده و همچنان مقدار (۳۶۰۰۰)
مکعب کانکريت بدون سیخ به تناسب ۱۴
کار شده .

۲۱- دیوار استنادی دریای کابل واقع
پل سوخته که بطور اساسی باریک وسمت
سنگ کاری گردیده که جمعا دز هر دو طرف
پل (۵۷۰۰۰) متر مکعب سنگ به مصرف
رسیده وهکذا مقدار (۱۱۳۰۰) متر مکعب
کانکريت بدون سیخ به تناسب ۱۴ انداخته
شده .

۲۲- اکمال دیوار استنای پغمان واقع
چندلبانی سنگ کاری باسمت تقریبا
(۳۲۴۰۰) متر مکعب صورت گرفته کانکريت
بدون سیخ در حصه سیل در حدود (۹۲۰۰۰)
مترمکعب کار شده .

۲۳- اکمال سنگ کاری خشکه دیوار
استنادی پل سوخته متصل مسجد که بطور
وقت نسبت جلوگیری از خطرات سیلاب
گردیده در حدود (۶۲۰۰۰) متر مکعب
سنگ کاری خشت که روی آن انگاف سمت
وریک و بالای سنگ کاری بمنظور حفاظت
دیوار لزوما به ضخامت (۷) سانتی متر
کانکريت بعرض وطول دیوار صورت گرفته
است .

۲۴- ترمیم گلدان پارک استقلال و ویلر
شانی لب سړک بطول ۲۵۰۰۰ متر اکمال
گردید .

۲۵- اکمال سه عدد ووترپمپ های مربوطه

- ۹- انتقال ځاك و مواد اضافي گلدان مطبوعه دولتي .
- ۱۰- ترميم كمپ ښاروالی و كانكریت - ریزی آن .
- ۱۱- هموار كاری و عیار ساختن گلدان عقب كابل ننداری بافرش وچم كاری آن .
- ۱۲- ترميم وجفل اندازی سرک كلالی دهمزنگ .
- ۱۳- تنظیف و انتقال ځاك های كه از اعمار جویچه های شهر نوباقی مانده بود .
- ۱۴- پاك كاری و عیار ساختن كو ل چمن برای پرساختن آب .
- ۱۵- انتقال پودر سنگ مورد ضرورت فابریكه ازخانه سازی .
- ۱۶- تنظیف عمومی ساحه جشن
- ۱۷- تخریب دیوار احاطه ولایت كابل واقع عقب وزارت معارف .
- ۱۸- تخریب آشپزخانه قوماندانی امنیه ولایت كابل .
- ۱۹- تنظیف و ترميم سرک های وزیرو- اکبرخان روغتون
- ۲۰- تخریب تعمیر احصائیه ولایت كابل
- ۲۱- احداث سرک برای پارک باغ عمومی شهر نو .
- ۲۲- پاك كاری آبرو عمومی مقابل پستل خشتی كه از ناحیه (۶) شروع و به تدریامیریزد و از سالیان متعادی پاك نشده بود .
- ۲۳- ترميم و تنظیف سرک های پغمان ساحه جشن كه سیل برده بود .
- ۲۴- ترميم وجفل اندازی سرک های
- آمریت عمومی كار كه با اساس پلان مرتبه دريك منزل طور پخته كاری باچونه وریك وچوب پوشش ساخته شده است و همچنان ساختمان اتاق های پهره دارخانه حسب ضرورت طبق پلان مرتبه قسم يك منزله چوب پوش كاری باچونه وریك اكمال گردیده است .
- ۳۶- اكمال اموریك حصه پوشش و پلستر كاری و غیره كار باقی مانده برج برق حدید داخل فابریكه و هكذا ساختمان دیوار های استنادی مربوطه ماشین سنگ شکن سنگ كاری توسط سمیت وریك صورت گرفته است .
- ب: فعالیت یونت مرکزی :**
- ۱- كندنكاری و بریدگی چمن چمن حضوری و آماده برای ترميم .
- ۲- انتقال سنگ مورد ضرورت كابل ښاروالی یومیه از كوه خیرآباد لوگر چنابچه هنوز هم در ذخیره آمریت عمومی كار، سنگ کافی موجود میباشد .
- ۳- پاك كاری و انتقال ځاك وریك سرک گذرگاه كه مورد تهاجم سیل قرار گرفته بود .
- ۴- تخریب و ترميم و اعمار مجدد لوز جمهوری .
- ۵- تخریب و ترميم دیوار كمپ جمهوری .
- ۶- نصب و عیار ساختن میرز های مؤثقی ساحه جشن .
- ۷- شاندن و عیار ساختن بیرق های ساحه جشن
- ۸- كندنكاری آبرو قول آب چكان .

- ۴۰- فرش پودرسنگ و عیار ساختن پیاوه پغمان .
- ۴۱- فرش پودرسنگ به پیاده رو های روجدیدالاحداث مقابل سینما پامیر .
- ۴۲- پاک کاری و نقل دادن خاک جویچه های سرک کارته (۴) الی کارته سه و پل سوخته .
- ۴۳- فرش پودرسنگ به گولایی سرای غزنی
- ۴۴- پرکاری و هموار کاری عقب دیوار لب دریاطرف غرب پل سوخته .
- ۴۵- کندنکاری جویچه سرک شاه شهبید(ع) الی نقلیه سیاه سنگ .
- ۴۶- سنگ کاری برق حصه ۲ کارته پروان .
- ۴۷- کندن کاری آبروی که جاده تیمورشاهی راقطع کرده و بدریا میریزد .
- ۴۸- ترمیم اتاق هاودفتر مدیریت ناحیه ۶ واقع جاده میوند .
- ۴۹- جوی کنی درمناطق قلعه فتح الله خان شیرپور ، چهارراهی مسجد حاجی یعقوب و شهرنو وانتقال خاک بجای های محفوظ .
- ۵۰- تنظیف سرکهای عمومی شهر کابل چندین مراتب .
- ج: فعالیت ورکشاپها :**
- ۱- ۲۱۰ عراده وسایط ترمیم ثقیله وخفیفه گردیده .
- ۲- ۱۷۰ عراده وسایط بدستگاه ولدنگ کاری شده
- ۳- ۲۵۰ عدد زنبیل ساختمان وترمیم گردیده .
- ۲۵- اعمار آبروسرک جدید الاحداث شاه شهبید (ع) .
- ۲۶- تهداب کنی تعمیر پروژه خیرخانه .
- ۲۷- ترمیم زیارت شاه دوشمشیره (ع) .
- ۲۸- تخریب مکمل دیوار لب دریا جاده تیمورشاهی که شکست کرده بود
- ۲۹- کندنکاری سرک ۱۱ حصه (ب) کارته پروان .
- ۳۰- پرکاری عقب دیوار اعمار شده لب دریا سینما پامیر .
- ۳۱- کندنکاری تهداب دیوار لب دریای جاده تیمور شاهی
- ۳۲- کندن تهداب لب دریای پل چندالبایی پغمان .
- ۳۳- تخریب دیوار دوطرفه لب دریای پل سوخته که باثر سیلاب شکست نموده بود .
- ۳۴- پاک کاری وپرکاری و همچنین اعمار مجدد جاده عمیق بارک ده بوری .
- ۳۵- کندنکاری پلچک گولایی سرای غزنی .
- ۳۶- پاک کاری کانال عمومی باغ زنانه که بگمان اغلب ازاحداث آن تاحال پاک نشده بود .
- ۳۷- ترمیم سرک فرعی سرای شمالی .
- ۳۸- کندنکاری تهداب موقت سیل سر کارته پروان .
- ۳۹- کندنکاری تهداب دیوار لب دریای طرف غرب پل سوخته .

- ج: فعالیت مدیریت برق :
- ۱- کنترل و روشن ساختن تمام چراغ های منطقه جشن درایام جشن فر خنده جمهوری، تجدید ساختن چراغ های کمپ جمهوری بشمول تزئین داخل کمپ یاگروب های رنگه ترتیبات و روشن ساختن (تل دی وی استقلال اوجمهوریت) بالای تپه مرنجان، تزئین و روشن ساختن فوتوی بزرگ رهبر ملی بالای تپه درایام جشن جمهوری باوسایل پروژکتور های سرق و غیره، کارهای نصب و روشن ساختن پنجاه عدد لوحه های شعار رهبر ملی در منطقه جشن و داخل شهر ترتیبات و تزئین کمپ بناروالی و غیره جاهائیکه مربوطه به بناروالی بود. مثل مساجد، بارک ها، سینما ها در ایام جشن فرخنده جمهوری آتش بازی در ایام جشن بدخل پروگرام، البته بعد از ختم جشن دوباره جمع آوری لین ها و سامان تزئین از مناطق متذکره داده شده فوق خاموش ساختن برق ها، برآورد نصب چراغ کلان در چارراهی مکروزیان، برآورد نصب چراغ کلان در چوک ده بوری، فعال و خاموشی ساختن و مراقبت نمودن ماشین های مخلوط مصالحه استعمال بیراتو های برقی در موقع ساختمان سه باب تعمیر برای نواحی برآورد سامان برق سه باب تعمیر جدید نواحی، اصلاح چراغ های کلوپ باغ بابرشاه بشمول فعال ساختن و اتزیمپ مذکور، برآورد و تمديد و روشن ساختن سرك بالا حصار بطول ۳۵۰ متر مدیریت برق در وقت تخریب ساحه
  - ۴- ۴۵ باب دروازه و کلکین ولدنگ کاری شده .
  - ۵- ۲۲۰ عراده گراج ساختمان و ترمیم گردیده
  - ۶- ۱۶۰ عدد کثافات دانی ولدنگ کاری شده .
  - ۷- ۸۰۰ عدد بیلر برای کثافات دانسی ولدنگ کاری شده .
  - ۸- ۱۰۵۰ عدد نمره فلزی برای غرفه های مؤقتی شهر کابل ساختمان و رنگمالی و تاپه گردیده .
  - ۹- ۹۰۰ پایه برق داخل شهر رنگمالی شده .
  - ۱۰- ۵۰ باب اتاق های مربوطه بناروالی که جدید اعمار گردیده و سابقه بوده رنگمالی شده .
  - ۱۱- ۲۰ پایه بخاری معه نل و زانو خیم ساختمان و ترمیم گردیده .
  - ۱۲- ۱۳۰ عدد بیل سه نوک و چهار نوک ساختمان گردیده .
  - ۱۳- ۷۰ عدد کلند دوسره و یکسره تیز کاری گردیده .
  - ۱۴- ۸۰ عراده موتر مربوط بناروالی تاپه و علامه گذاری شده
  - ۱۵- ۲۰ مراتب ماشین مخلوط قیر دیک بخار و غیره ملحقات آن در جریان کار ترمیم کاری شده .
  - ۱۶- ۷۰۰ قلم کارطور مختلف در دستگاه آهنگری حلبی سازی و خردای و غیره

- عقب وزارت معارف نیز سهم فعال داشت
و وازسی از چراغ های تنویر سرکهای عمومی
شهر کابل پغمان، قرغه از طرف شب و روز
و همچنان وازسی و فعال ساختن فابریکه و
چراغهای شعبات بناروالی، تمدید این های
تعمیرهای جدید که از طرف بناروالی اعمار
گردیده، تحصیل خسارات پایه های برق که
به اثر تصادم موترها از بین رفته، کمک در
قسمت روشن ساختن اشارات ترا میکسی
بناتوافیک کابل فعال ساختن يك برج ۱۵
هزار و لت در داخل فابریکه انداختن گروپها
جدید بعوض گروپهای سوخته در پایه های
که سرکهای شهر را روشن ساخته و وازسی همیشه
روشن بودن چراغهای تنویر سرک های شهر کابل
از طرف شب
- ه : امور قیر ریزی و سرک سازی :**
- ۱- قیر ریزی سرک سمت شرقی سازی
استدیوم ۶۶۵۰۰ تن .
- ۲- قیر ریزی سرکهای منطقه کارته
۳۴۳۰۰ تن
- ۳- قیر ریزی سرکهای منطقه چشمن
۴۴۲۰۰ تن .
- ۴- قیر ریزی سرکهای حصه قلعه شاده
۱۲۹۰۰ تن .
- ۵- قیر ریزی سرکهای فرعی ده بوزی
۶۳۷۰۰ تن .
- ۶- قیر ریزی سرک سمت شمال سالک واپ
۱۹۷۳۰۰ تن .
- ۷- قیر ریزی سرک شیرپور حصه فسله
- عسکری ۴۳۴۰۰ تن .
- ۸- قیر ریزی سرکهای پروژه خیرخانه مینه
۴۸۵۰۰ تن
- ۹- قیر ریزی سرکهای عقب سینما بهارستان
۷۲۱۰۰ تن .
- ۱۰- قیر ریزی سرکهای مکتب آمنه فدوی
در شاه شپید (ع) ۹۶۷۰۰ تن
- ۱۱- قیر ریزی سرکهای قلعه فتح الله خان
۱۸۸۵۰ تن .
- ۱۲- قیر ریزی سرکهای دو بغله سرک
حصه سرای غزی ۷۵۹۵۰ تن .
- ۱۳- قیر ریزی سرکهای پیشروی سیلری
مرکز الی میرویس میدان ۱۰۸۴۵۰ تن
- ۱۴- قیر ریزی سرکهای باغ چهلستون
۶۶۶۵۰ تن .
- ۱۵- قیر ریزی سرکهای مربوط وزارت
زراعت ۳۷۸۰۰ تن .
- ۱۶- قیر ریزی سرکهای پارکنگ موترهای
وزارت داخله ۷۷۰۰ تن .
- ۱۷- قیر ریزی سرکهای پیاده رو های
مربوط پوهنتون کابل ۴۰۱۵۰ تن .
- ۱۸- ترمیمات قیر ریزی سرکهای عمومی
و فرعی شهر کابل ۲۳۸۹۰۰ تن .
- د : سرک سازی و جفل اندازی :**
- ۱- سرکهای که از تپه هزاره بغل، جفل
اندازی و پر کاری شده سرکهای پروژه
خیرخانه مینه برای آماده ساختن قیر ریزی
سرک با نام باغ، تایمی واپ، قلعه فتح الله خان،
شیرپور سالنگ واد، گلخانه، مهتاب، قلعه،
پل سوخته و سرکهای کارته پروان جمعاً ۵۰۲

متر مکعب جغل به سرك های مذکور انداخته شده .

۲- سركها نیکه از تپه دسورخیل واقع نورمحمد شاه مینه جغل اندازی ویر کاری شده شاه شهبید، سیاه سنگ دایره جشن، قلعچه، قلعه موسی، سینمای پامیر، ده نو، ده، بوری، کارته (۳) کارته پروان. کارته مامورین سركهای تپه دستور، خیل و سرك مقابل سیلو زیر طبقه قیر جمعا ۷۲۶۶۰۰ متر مکعب جغل به سركهای مذکور انداخته شده .

۳- سركهای که از دریای جهلستون جغل اندازی ویرکای گردیده عبارت است از سركهای گذر پرانچه، شور بازار، شاشبید، اتکاه قلعه شاده، کارته سه، گذرگاد، عقب سرای غزنی، ده نو، ده بوری، چاراهی باغ زنانه، کارته ۴، کاته پروان و شیرپور جمعا ۲۷۲۸۶۰۰ متر مکعب، جغل به سركهای مذکور انداخته شده .

۴- سرك مقابل دروازه، عسکر واقع شمیرپور سرك سالنگ واپ از جغل شکستانده شده خانه سازی جمعا ۴۳۲ مترمکعب میشود جغل اندازی ویر کای شده .

۵- سرك جدید الاحداث سیلو مرکز از جفله کمپنی جمعا ۱۱۲۹۲ مترمکعب جغل اندازی ویر کای گردیده .

۶- سركهای که از جغل سرننگ ایرانی کوه تره خیل پر کاری گردیده عبارت از سركهای یکه توت، عقب مطبع دولتی، که چه نائیب واقع شش درك، پلجک های جاده یوند.

سرك مسجد شریف اتفاق، که جمعا ۲۹۵۵ متر مکعب میشود سرك های مذکور پرکاری گردیده

۷- مجموع هموار کاری، سركهای پروژه خیرخانه مینه توسط گریدنر در حدود ۳۷۶۹۲۶۰۰ مترمربع .

۸- مجموع عمومی ریگ اندازی، جغل اندازی در سركهای پروژه خیرخانه مینه در حدود ۷۷۴۰۸ متر مکعب .

۹- مجموع هموار کاری جغل در سركهان مذکور در حدود ۱۹۳۳۵۲۰۰ متر مربع

۱۰- پرکاری و رول کاری سركهای مذکور در حدود ۱۹۳۳۵۲۰۰ مترمربع .

۱۱- مجموع آب پاش که در سركهای مذکور صورت گرفته ۱۹۳۳۵۲۰۰ مترمربع .

۱۲- مجموع جویچه کنی در سركهای پروژه خیرخانه در حدود ۹۸۶۸۰۰ مترمربع.

۵ : امور جشن :

۱- ترتیبات و تزئینات منطقه جشن .
۲- ترمیمات و رنگمالی آنچه که مربوط به بناروالی کابل بوده ذریعه موظفین مربوطه که لوژرسم گذشت مسجد شریف عیدگاه ، مقبره امیر عبدالرحمن خان، مقبره تیمورشاه مسجدشاه نوشمشیره (خ) هفت باب بازارتمان های واقع صدر بازار ناحیه سوم ، ناحیه دهم ناحیه ششم ، ناحیه هشتم، رنگمالی پل سرخ و منارجمن نیز شامل میباشد .

۳- ساختن و تهیه بیرق جمهوری و دیگر بیرق های دول خارجه برای مرکز ولایات و موسسات و همچنان ساختن ترپال های

- ۸- سکيج کارته ايوب خانه مينه که از طرف شهرسازي قبالا اندازه گيري شده بود.
  - ۹- اندازه گيري خانه هاي عقب سفارت شوروي (مربوط پروژه ايوب خان مينه) .
  - ۱۰- سروی سرويس های برقی با متخصصين چکوسلواکيا .
  - ۱۱- تقسيمات کروکی نواحی وروزانها.
  - ۱۲- ترميم دوباره پروژه رحمان مينه .
  - ۱۳- سکيج ساحه سبز .
  - ۱۴- سروی وساختمان ديوار استنادی دریای پغمان پهلوی پل حليمه خانم که ازطرف متخصصين ديزاين سروی وکسا ر شده است .
  - ۱۵- ديوار دریای پل سوخته ديزاين دوطرفه آن .
  - ۱۶- سروی ترتيب نقشه های روبروي سيلوی مرکزی .
  - ۱۷- سروی ترتيب نقشه های سالنگ واپ.
  - ۱۸- عرايض اهالی کارته پروان .
  - ۱۹- عرايض اهالی کارته شاه شهيد(ع).
  - ۲۰- ديزاين پل سوخته الی دارالامان .
  - ۲۱- آبرسانی مرکز تجارتي شهرکابل .
  - ۲۲- ساحه صنعتی قسمت ازچمن حضوری آبرسانی .
  - ۲۳- آبرسانی قسمت شمالخيرخانه مينه.
  - ۲۴- پروژه رحمان مينه .
  - ۲۵- ساحه رهائش جاده اندرابی .
  - ۲۶- آبرسانی پروژه ايوبخان مينه .
  - ۲۷- توش کاری پارک خيرخانه مينه .
  - ۲۸- پروژه ايوبخان مينه تحت کار است
  - لورجمهوری وغازی استديوم علاوتا تهیه مواد ساختن خلاهای بسیار برای منطقه جشن.
  - ۴- تهیه چوکی برای مراسم رسم گذشت.
  - ۵- تصفيه قيمت يیرق ها که برحسب فيصله کمیته عالی جشن بدسترس دواير وموسسات گذاشته شده .
  - ۶- جمع آوری تمام يیرق هاوغيره سامان ازمناطق مختلف البته بعداز ختم جشن جمهوريت .
  - ۷- تزئين ونصب يیرق های جمهوريت وموردنظر ازميدان هوایی کابل الی قصر چلستون وبعضی جاهای دیگر شهر .
  - ۸- ترنيتات وتزئينات جشن پشتونستان مطابق پروگرام .
- اجراءات آمريت طرح ديزاين :**
- ۱- سروی حصه کارته پروان منازل کانکريتی وخامه .
  - ۲- قطع سرکهای عمومی شهر کابل از ۱۰۰ر۱۶ متر .
  - ۳- سکيج پل جمهوريت که باساس ماستر پلان شهر کابل گرفته و ترسيم شده است .
  - ۴- سکيج قسمت خیابان ترتيب گرديده.
  - ۵- اندازه گيري سرک کارته پروان عقب بهارستان ضم سکيج .
  - ۶- سکيج عکاسخانه بناروالی کابل ترسيم گرديده .
  - ۷- يك قسمت پلان تفصيلی پروژه ايوب خان مينه (مربوط پروژه وزارت زراعت) اندازه گيري .

ریاست بناروایی

- از سفارت شوروی الی قصر دارالامان .
- ۲۹- پلان خطوط ترافیکی تایمینی .
- ۳۰- پلان تفصیلی قسمت سورم کارته پروان .
- ۳۱- شروع کار پلان تفصیلی سسروك سالنگ واپ از بناروایی الی باغ زنانه .
- ۳۲- نقشه سسروك سالنگ واپ .
- ۳۳- پلان و برآورد ریگك جفله اندازی سسروك پل سوخته .
- ۳۴- پلان و برآورد ریگك جفله اندازی سسروك شاه شپید (ع) .
- ۳۵- پلان و برآورد ریگك جفله اندازی سسروك كلوله پشته .
- ۳۶- پلان و برآورد ریگك جفله اندازی سسروك بوه کی .
- ۳۷- سکیج ساحه خیابان برای پلان تفصیلی ساحه کودکیماوی و شرکت برق .
- ۳۸- سکیج ساحه پل استقلال .
- ۳۹- پلان تفصیلی یک قسمت از حصه سوم کارته پروان .
- ۴۰- کارهای فرعی اشخاص که رسماً از طرف ریاست طرح ساختمان فرستاده شده پلان های آن طرح گردیده است .
- ۴۱- قسمت دوم پروژه خوشحان خان مینه و قسمت دوم پروژه ایوبخان مینه .
- ۴۲- پلان تفصیلی ساحه بلند منزل پروژه رحمان مینه و پلان کارته پروان .
- رأپور فعالیت آمریت عمومی پلان ارتباط :**
- ۱- ترتیب و تکمیل پلان هفت ساله کابل بناروایی .
- ۲- ترتیب و تکمیل بودجه عادی و انکشافی کابل بناروایی .
- ۳- ترتیب و تکمیل بودجه پلانی کابل بناروایی .
- ۴- اعزام یکتعداد مامورین بورس های تعلیمی به ممالک خارج .
- ۵- پاس کردن یکتعداد لوایح و قوانین .
- ۶- ترتیب و تکمیل تشکیلات اداری کابل بناروایی .
- ۷- ترتیب و تکمیل ولایحه و وظایف مامورین .
- ۸- گرفتن احصائیه های مختلف امور شهری .
- ۹- آفرگیری سامان های طرف ضرورت .
- رأپور فعالیت آمریت عمومی نشرات :**
- مدیریت عمومی نشرات در طول این مدت به نشر جریده هفتگی پامیر پرداخته و حتی الوسع کوشیده تا از یک سو اجراءات و فعالیت های کابل بناروایی را در آن منعکس سازد و از سوی دیگر روی موضوعات شهری مطالبی رنشر نماید البته غیر از ین سایر مطالب خواندنی برای استفاده خوانندگان پامیر نشر نموده است صحافت بهتر و مرغوبتر پامیر همیشه مطمع نظر این مدیریت عمومی بوده است .
- شعبه گستندنراین مدیریت در طول مدت مذکور متماًدایابه سهمیه اوراق و دفاتر مطبوع مورد احتیاج دوایر مختلفه بناروایی پرداخته به قسمیکه کابل بناروایی از بابت دفاتر و اوراق مطبوع از احتیاج مطابع دولتی بی نیاز داشته است .

واپور فعاليت رياست تفتيش :

مديريت اداري و حسابي :

۱- در حدود تخمين پنجاه موضوع مختلف تحقيق گرديده و دوسيه هاي آن بعد از طي مراحل به مراجع مربوطه ارسال گرديده است .

۲- در حدود يكصد و پنجاه دوسيه نامنظم مربوط سنوات گذشته ترتيب تنظيم و بررسي گرديده و براي اجراات بعدي آماده ساخته شده است .

۳- درباره تصفيه يكعه دوسيه هاي حسابي و تصفيوي كه از سالهاي قبل در مديريت تصفيه لايحل مانده بود همكاري شد و در مورد آن ابراز نظريه شده و به حل آن كمك شده است .

۴- تسجيل يكعه ساختمانها و دستگاه هاي مربوطه بناووالي كه قبلا صورت نگرفته بود توسط اين اداره و ياب همكاري اعضاي آن تكميل گرديده است .

۵- در كنترول و مراقبت اوزان متركب بمنظور تعميم آن در ساحه شهر كابل باهيأت هاي موظف وزارت تجارت اشتراك همكاري مداوم صورت گرفته است .

۶- در رسيدگي به يكمعه موضوعات ساختمانهاي خود سر وبدون اجازه بادواير مربوطه بناووالي اشتراك همكاري صورت گرفته است .

مديريت انسجام شهري :

۱- به اثر كنترول متواتر و بلاوقفه گروه هاي سپار اين مديريت به تعداد ۲۴۲۵۴ نفر

اصناف مختلفه شهر نسبت تخلفات شان تحت جرايم نقدي كه از آنجمله بتعداد ۶۳۹ نفر اصناف محكوم به مستود شدن دكاكين شان به ميعاد هاي مختلف از ۵-الي ۱۵ روز و ياسلب پيشه گرديده اند چنانچه به تعداد ۲۸۰ نفر قصاب و ۳۳۵ نفر خباز و ۸ نفر اصناف مختلف مانند رستوران، سماوار و غيره محكوم به مسدودي هاو به تعداد ۱۶ نفر خباز نسبت تخلف بيشتر محكوم به سلب پيشه گرديده اند .

متباقي اصناف كه جمعا ۲۳۶۱۷ نفر ميشوند مبلغ ۵۳۷۹۸۰۲-افغاني جر يمه نقدي گرديده اند كه از آنجمله ۲۶۴۵ نفر قصاب جمعا به مبلغ ۹۴۲۳۰۰-افغاني و ۸۲۴۹ نفر خباز به مبلغ ۱۷۲۶۸۰۵-افغاني و به تعداد ۱۳۷۲۳ نفر اصناف متفرقه مانند بنيه گر، بقال ماهي پز، برنج فروش ، چوب فروش وزغال فروش ، حمامي، هوتلي، سماوارچي تركاري فروش ، ميوه فروشان، تازه و خشك وغيره جمعا به مبلغ (۲۷۱۰۷۴۷) افغانسي جر يمه گرديده اند كه جرايم شان غرض تحصيل به وقت وزمان آن به شعب تحصيلي اطلاع گرديده است .

واپور اجراات كسار مديريت سروی و

نام غذاوي :

۱- نام پروژه .

۲- ترتيب نقشه املاك قسمت اول پروژه خوشحال خان مينه، سرك سيلو، دو راهي كميني صديفد انجام شده و به مرجع مربوطه سپرده شده .

فوتو هوایی يك بر ۱۰۰۰ شهر کابل از ریاست
کارتوگرافی و کادستر برای ضرورت متخصصین
خارجی و داخلی .

۱۰- خط اندازی تعمیر مربوطه مقام
منبع صدارت عظمی .

۱۱- معلوم نمودن مساحت زمین های
عمومی که تحت پروژه واقع میشود مربوط
پروژه کارته ولی .

۱۲- معلوم نمودن مساحت تعمیراتی که
فعلا تحت استملاك قرار نمیگیرد .

مدیریت توزیع زمین :

۱- توزیع ۳۱۸۲ نمره زمین رهائش در
پروژه خیرخانه مینه برای مأمورین وزارت
خانه و اهل کسبه شهر .

۲- توزیع ۳۴ نمره زمین رهائش در پروژه
اکبرخان مینه .

۳- توزیع ۲۹ نمره زمین رهائش در پروژه
رحمن مینه و نورمحمد شاه مینه .

۴- توزیع ۲۲ نمره زمین رهائش در
پروژه کارته ۳ .

۵- فروش زمین ۴۸ بلاک باثر داوطلبی
و مزایده در پروژه خیرخانه .

۶- فروش زمین ۸ بلاک باثر داوطلبی
و مزایده عقب عمارت وزارت معارف .

۷- معامله فروش زمین های رهائشی
تجارتی بدفاتر توزیع زمین .

۸- به تعداد ۴۰۰۰ قطعه فورمه تثبیت
لاجایدادی طبع و برای مراجعین در مقابل
عرایض شان توزیع شده .

۳- ترتیب نقشه پروژه ر حسن مینه
تانك شاه شهید (ع) تقریبا ۶۰ فیصد پیشرفته
ختم آن تاکنون تثبیت نشده و یک قسمت شش
درک ، پل محمودخان، مسلخ تمام و به مرجع
مربوطه سپرده شده است .

۴- ترتیب ساحه تجارتی مندوی سینما
پامیر ، آبدیه میوند تکمیل و به مرجع مربوطه
سپرده شده است ترتیب نقشه منطقه
خواجه بغرا هزاره بغل، خواجه بغرا تکمیل
و به مرجع مربوطه سپرده است .

۵- ترتیب سروی سرک سالنگ واپ
ده کیلک، باغ زنانه الی سرای شمالی تکمیل
و به مرجع مربوطه سپرده است ، ترتیب
نقشه سروی سرک سینما پامیر .
شاه دوشمشیره (ع) تکمیل و به مرجع مربوطه
سپرده شده است .

۶- ترتیب نقشه سرک غربی سیلو،
سرک قرغه، تانك تیل میرویس تکمیل و به
مرجع مربوطه سپرده است ، ترتیب نقشه
املاکی جنوبی منطقه جشن متصل به غرفه
فروش نساجی افغان ۶ خانه تخریبی تمام
گردید .

۷- تهیه و ترتیب کردن ۳۳ قطعه نقشه
های يك بر ۵۰۰۰ شهر کابل از ریاست
کارتوگرافی کادستر جهت ضرورت متخصصین
خارجی و داخلی .

۸- تهیه و ترتیب ۹۵۰ قطعه نقشه های
فوتو هوایی يك بر ۲۰۰۰ همچنان رهنمایی برای
متخصصین جهت پلان ۲۵ ساله .

۹- تهیه و ترتیب ۳۳ قطعه نقشه های

راپور اجرائات آمريت پروژه خوشحال خان

مينه ناحيه ۱۵ :

الف : عوايد تحصيل شده :

- ۱- محصول صفايي ۲۲۹۳۰۵۳۵ افغاني.
- ۲- محصول تګس اماکن ۱۷۵۸۷۲ افغاني.
- ۳- جواز صنفی ۲۸۰۹۹ افغاني .
- ۴- نرخنامه ۲۸۸ افغاني .
- ۵- فورمه قرارداد ۵۹۹۰ افغاني.

ب: عوايد قابل تحصيل: ۴۴۹۵۵۳۰ افغاني.
بر علاوه تحصيل عوايد در حدود يكصد و شش تعمير وسراي های مؤقتي قيمت گذاري گرديده است .

مدريت عوايد ناحيه دوم کابل شماروالي :

- ۱- صفائي ۵۱۷۳۳۸۵۰ افغاني.
- ۲- تګس اماکن ۴۹۵۶۰۹۶۲۶ افغاني.
- ۳- جواز صنفی ۳۱۶۹۲۰ افغاني.
- ۴- تګس چهل فيصد ۱۷۲۷۳۵ افغاني.
- ۵- نرخنامه ۷۸۶۴ افغاني.
- ۶- فورمه قرارداد ۵۵۰۰۰ افغاني.
- ۷- نمبر دګان ۹۵۰۰ افغاني.
- ۸- فيس مهندس ۵۰ افغاني.
- ۹- نل آب ۶۵۳۵۲۷۰ افغاني.

ب: جشن دوم جمهوري :

نظريه تجربه سال ۵۳ در سال ۵۴ در مناسبترين محل پغمان يعني چارراهي بزرګ وسيع پل سلام خانه جاي کمپ تشبيست ونسبت به سال ۱۳۵۳ در بزرګترين جشن دوم جمهوري. دريك ساحه يك كيلو متره ذیلا از طرف بلديه پغمان فعاليت صورت گرفته است .

- ۱- به تعداد ۹۰ تخته برق ملي وتخته زينتي تهيه داشتند .
- ۲- به تعداد ۴۰ پايه چوبي براي افراشتن بيرقها تهيه گرديدند .

- ۳- به تعداد ۹۰ پايه چوبي وآهني در منطقه جشن نصب بيرقها و چراغان شدند .
- ۴- بتعداد ۵۰ پايه لوحه بزرګ پلاستيكي شعار از بيانات رهبر ملي درو موضع حساس ومزدحم پغمان نصب و چراغان گرديد جشن دوم جمهوري در پغمان شکل استثنائي برگزار گرديد در اذعان مردم خاطرات جشن هساي پنجاه وچند سال قبل زنده شد که ايام فرخنده جشن را با جوش وخروش ذابدا الوصف سپري نمودند .

ج : باغات :

- ۱- باغي بنام فارم پغمان به حجم مجموعي ۵۸۰۸ متر مربع تمام مرتبه های ويزان شده آن ازخامه به شکل سابق ساخته شد .
- ۲- باغ عمومي پغمان که اکثر جا های آن ويران گرديده بوديه ترميمات واحياي مجدد آن اقدام گرديد .
- ۳- باغ ديګري بنام دوره اسپ دوانسي

مدريت ناحيه دوم :

- ۱- تشناب عصري پارک عصري شهرو که داراي يازده اتاق بوده کارآن توسط مدريت ناحيه تکميل شده است .
- ۲- ذريعه يكصد نفر عمه و سه عساده موتر لاري تمام ساحه مربوطه خود را تنظيم مينمايد .

انداخته شد .

و: دیوار ها :

درجمله خیابانات سیل بغان یکی هم
تخریب دیوار استنادی يك حصه سرك
قسمت قنداق پل حلیمه خانم بوده كه بطول
۲۴ متر عمق ۱۲ متر عرض ۴ متر ازین رفته بود
اعمار مجدآن ذریعه مدیریت عمله مركز
وبلندیه بغان به شكل اساسی كارآنها شروع
واكمال گردید .

اجراءات متفرقه :

۱- سرکهای داخل ساحات تفریحی پغمان
شش مرتبه ذریعه عمله وموتروهای بلدیسه
پغمان ریک اندازی گردیدند .

۲- ازطرف بلدیسه پغمان لیست ۵۲۶ نفرخساره مند
سپیل شش دره پغمان ترتیب وبمسرحمش
تقدیم شد.

۳ واریسی از امور کار ۱۷۲ جویب

زمین زراعتی، ۴ صوف کاربن، ۴ حجر آسیاب
آبی، ۱۴ باب خانه، ۱۷ باب خیمه، پل
پخته کاری ۲ پایه، سرک ۸۰ متر، سرک
های خامه ۲۳۰۰ متر.

راپور اجراءات مدیریت ناحیہ ۱۲ :

۱- تحصیلات باقیات .. ر. ۴۰۰۰۰۰۰
افغانی .

۲- قیمت گذاری جایدار هائیکه تا هنوز قیمت نشده بود .

راپور اجراءات ناحیہ ۱۱ :

۱- محصول تحصیل صفائی ۲۲۶۲۴-افغانی
۲- محصول تحصیل تګس امسا کښ ۱۲۸۲۷۸-افغانی .

در ۱۱ بسوه و ۳۲ جریب زمین که به اثر علم
مراقبت و غفلت متداوم کاملاً روبویرانی رفته
بود به اثر محافظت و آباری درست به شادابی
آن افزوده و از نابودی آن جلوگیری بعمل آمد .
۴- در ۳۲ جریب باغ در حدود سی هزار
نہال خودرو در آن سبز گردیده است .
۵- به تعداد ۵۰۰ اصله نہال ریشہ دار
بید در سمت غربی باغ غرس گردید .
۶- باغی بنام پیربلند آبیاری و اصلاح
گردید .

د : سرگھا :

سرك عمومى نوطرف پغمان كه دوائر سينل
خواب گرديده بود دوباره براى تردد مردم
وعرايه جات آماده گرديد .

۲- سرك بىكتوت بطول ۵ كيلو متر چار
مرتبہ ترميم وريگ اندازى كرديد .

ه : پل ها :

۱- سیل ماه اسد سال ۵۴ پغمان غلاوه
برخسارات زیادکه هرطرف وارد ساخته پل
بزرگ سلام خانه پغمان راکه منهدم نمود
چون ساختمان اساسی آن وقت ومصرف
زیاد راایجاب می نمودبدلیه پغمان بجای آن
بغرض رفع تکلیف اهالی و دیگر مراجعین
پغمان بطول ۲۰ متر - عرض ۱۵۰ وارتفاع
۶ مترپل مستحکم خوبی رااعمار نمود .

۲- پل دریای بیکتوت که سرک بیکتوت
را به قصر تاریخی ستاره اتصال داده است
ویران و کارآبادی آن از طرف انکشاف دهات
بهمکاری عمله بلدیہ بغمان بطول ۱۲ متر
عرض ۷ متر ضخامت ۵۰ سانتی متر کانکریت

د افغانستان کالني

- ۳- محصول تحصيل تفاوت ساحه تجارتي باقيات سنوات ماضيه تحصيل گرديد .
۴۸۷۱۰۶-افغانی .
- ۴- تحصيل تمپه تاجایی ملکیت دولت باقی درآن بعد از طی مراحل اصولی به خرج
۴۷۱۴۳-افغانی .
- ۵- محصول تحصيل توزیع فورمه قیمت قرارداد ۴۹۱۰ - افغانی .
- ۶- محصول تحصيل نمرات دکاکین ۲۶۲۰- افغانی .
- ۷- محصول تحصيل جواز صنفی ۴۹۳۶۶-افغانی .
- ۸- نرخنامه تحصيل شده ۲۲۵۰-افغانی .
راپور اجراءات مدیریت تصفيه محاسبه :
- ۱- در حدود مبلغ ۱۲۲۵۴۸۲۵۹-افغانی
۲- معادل ۱۰۶۹۲۴۶۰۰-افغانی اسناد باقی درآن بعد از طی مراحل اصولی به خرج
یکمده باقیداران سنوات ماضيه مجری وحساب
شان تصفيه شده است .
- ۳- پیش برآمدگی های دکاکین و منازل که تخریب شده است ۵۰ دکان .
- ۴- اوزان سابقه که از دکانداران جمع به وسلسله اوزان متریک شده ۲۰۰ دکان .
- ۵- همراي هیات مالکین یومیه یکنفر مامور و دونفر عمله بامعیت وکلای گذر رهنمایی نموده ۵۶۰۰ نفر .

دمیرمنو ټولنه

وسوزندوزی کتله های زنان رامولد ساخته درساحه حقوق مدنی واجتماعی باتوجه بحال زنان محبوس ولختران مجرم باموسسات همکاری میکند باجمعیت عالی افغانی سره میاشت ریاست ملی مبارزه بابیسوادی وریاست انکشاف دهات همبستگی دارد .

درسرطان سال ۱۳۵۴ ریاست دمیرمنو ټولنه متصدی اداره کلیه کودکستانهای مرکز وولایات افغانستان شده وبا صدور فرامین مقامات ذیصلاح مسئول تربیت سلیم کودکان وحمايت مادران افغان گردیدهشت کودکستان مربوط ریاست روزتتون بشمول کودکستان مرکز وکودکستان نادرشاه مینه تحت اداره دمیرمنو ټولنه قرار گرفت .

درساحه اجتماعی وحقوقی :

دبرج اسدسال ۱۳۵۴ یکی از تصامیم مفید دمیرمنو ټولنه بعدازریفورم جدید آن تشکیل اجتماع بزرگ زنان وابلاغ اهداف مؤسسه وجلب عضویت های زنان وتوامیت باموسسات مشابه بود. تازنان افغانستان در يك جبهه مشترك قرار گرفته ودر پیشبرد وظایف ملی واساسی خوددرتطبيق پروگرام های مفید اصلاحات بنیادی سهم فعال بگیرند واحساس مسئولیت نمایند .

باعدف بزرگداشت ازسالگرد نهضت زن که ۱۶ سال قبل برای تثبیت حقوق اجتماعی وسیاسی زنان افغانستان به همت والای رهبر

دمیرمنو ټولنه بحیث يك سازمان مسئول درساحه های حیات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، حقوقی وسیاسی وباعدف خدمت به اکثریت زنان افغانستان فعالیت نموده ودررهنمایی زنان در انجام پروگرام های اصلاحی دولت برای ایفای وجایب ملی ودرارتقای مقام زن وتثبیت موقف آن درجهان باپیروی ازاساسات بین المللی حرکت میکند .

دمیرمنو ټولنه موافق به ارزشهای مفید وزیربنایی نظام خجسته جمهوری وباپیروی ازاعلامیه سال بین المللی زن تحت شعار (انکشاف، مساوات وصلح) و میثاق رفع هرگونه تبعیض دربرابر زن که افغانستان به حیث يك کشور عضو ملل متحداین نهضت بزرگ جهانی رابنفع زنان تألید نموده است

در سرطان سال ۱۳۵۴ باتعدیل مشی خود بصورت يك تصدی غیر انتفاعی منحیت سازمان زنان افغانستان شخصیت حقوقی خویش را تبارز داد . بادرک این واقعیت واحساس مسئولیت برای لانیامیزم نهضت زن وتحقق بخشیدن حقوقی مدنی وسیاسی این طبقه باتعقیب خطوط مشی این اساسنامه وظایف مهم خودرا دنبال می کند .

باتوسعه مراکز خدمات اجتماعی وتزئید مراکزحمایه طفل ومادردر بهبود شرایط زندگی خانواده ها کوشیده با انکشاف صنایع محلی

وزرګي وړوځي بېجا وټمېنات بېمورد که مانع وزرګي لارواړه پېشرفت کشور است تطبيق پلټنهي بنيادي رادر برابر اين موانع اساس مجادله هاي معقول توضيح نمود . تاموقف زن رابا انكشاف همه جانبه در ارتقاي جامعه نوين افغان وتامين استحکام صلح بين المللي تبارز بدهد .

رهبر دولت جمهوري افغانستان حمايت کامل شانرا ازکانون زنان افغانستان ابلاغ نموده ودمرمنو ټولنه راباتاسيس کميته هاي مختلف درمرکز وولايات کشور مؤظف فرمودند . اين پيام مرّده وزرګي به احقاق حقوق مدني واجتماعي زنان افغانستان دار که موفقيت وزرګي سال ٥٤ دمرمنو ټولنسه افغانستان است .

نتيجه گيري ازاين سيمينار فيصله هاي مفيدي رابراي بهبود موقف زن در جامعه ملي ما بوجود آورده وبراى انكشاف نهضت زن يك مرحله قاطع ويك امر تثبيت شده تلقي گرديد .

قطعه نامه سيمينار :

١- بمنظور تعميم بېشتر نهضت نسوان وسپېم ساختن زنان افغان به پيمانه وسيع درواړه ترقي ونوسازي جامعه افغان افزايش وتوسعه مناسب مؤسسات آموزشي وتربيتي رابراي طبقه نسوان تاکيد ميکند .

٢- بمنظور رشد اجتماعي وسياسي طبقه نسوان فراهم آوري انكشاف سريع درحيات اجتماعي وفاميلي وآماده ساختن زنان براي اشتراك لدرخدمات انكشافي وارترقاي مقام

وزرګي وبنیان گذار نهضت زن ورئيس دولت جمهوري افغانستان به ميان آمد .

دمرمنو ټولنه سيمينار نهضت زن رادرماه سنبله ٥٤ به اشتراك زنان نمايندگان ٢٦ ولايت افغانستان داير ساخت تازنان ولایات افغانستان بلارك وتوضيح مشكلات اساسي مناطق شان روي موضوعات ذيلعلاقه تبادلي افکار نموده وبراى رفع معضله هاي اجتماعي وحقوقی که ناشي ازعدم دانش وبیسوادی وټمېنات بېمورد ومفکوره هاي خرافي، طرق مفيد ومنطقي رابادر نظر داشت شرايط ملي ومذهبي سراغ نموده ونتايج قاطع وسودبخش رابميان آورند . وروحيه همکاري صميميت رادر ميان کتله هاي زنان افغان خلق نموده

وتجارب مفيد شانرا لدرخدمات ملي واجتماعي بکار ميبرند وبراى رشد همه جانبه زن در انكشاف جامعه افغاني نقش خودرا بدرستي ايفا نموده ومسائيل حقوقي زنان رادر ساحه اجتماع وخانواده متکي به اساسات ملي وديني روشن گردانند در اين سيمينار نمايندگان ٢٦ ولايت افغانستان به شمول نمايندگان مؤسسات تربیوي، عدلي وقضايي وحقوق دانان ودانشمندان کشور براي تدقيق ومطالعه مشكلات منطقوي زنان کشور عزيز مباحثه ومنافشه نموده نتيجه گيري نمودند .

پيام رهبرملي افغانستان به منا سبت وزرګداشت سالګرد نهضت زن درافغانستان توجه دولت جمهوري رايبکار ديګر درانكشاف شتون اجتماعي، کلتوري، فرهنگي وسياسي طبقه نسوان ابلاغ کرد. براي مجادله بارسم

میکنند و پایان این مشکلات اجتماعی رامطابق خواسته های زنان وطن میدانند .

۷- شاملین سیمینار یکباردیگر پشتیبانی جدی خود را از تحقق ارمان های عالی دولت جمهوری در بر آوردن آرزوهای دیرین مردم افغانستان در تمام ساحات حیاتی ابراز میدارند و سعادت و اعتلای کشور را که در آن سعادت و اعتلای طبقه نسوان همراست صمیمانه تمنا میکند .

در سنبله سال ۵۴ سیمینار رهنمایی کودکان کشورهای ولایات و مرکز جهت توحید و انسجام پروگرامهای تربیوی دایر شد . که تجارب مفیدی به معلمین کودکانها آموخت .

در ساحه بین المللی :

اشتراک نمایندگان افغانستان در کنفرانس بین المللی زن در مکزیکو که به منظور تساوی حقوق زن و سهم گیری فعالانه همه جانبه شان در تمام ساحات زندگی بمیان آمده و طرح های سال بین المللی زن را مورد مطالعه قرار میداد . پیشنهادات رئیسه دمیرنو ټولنه برای تاسیس صندوق وجهی بین المللی برای دهه دوم انکشاف مطالعه و تمديد کار کمیسیون منطقوی که با شرایط خاصی هر مملکت مطابقت بکند درج قطعنامه جهانی شده و به اکثریت آراء قبول گردید . و این پیشنهادات به سویه یک طرح بین المللی تلقی گردید .

در سال ۵۴ به منظور تربیه کدر مسلکی با جلب مساعدت های کلتوری کشور های

و موقف زن در سطح ملی و بین المللی، تشکیل انجمن های زن را بشمول کلینیک رهنمایی خانواده و مراکز صحتی در تمام ولایات کشور با در نظر داشت شرایط محیطی و منطقی و وتحکیم ارتباط با دمیرنو ټولنه تأیید میکند .
۳- بمنظور تربیه بهتر اطفال وطن و فراهم شدن شرایط بهتر نگهداری اطفال و کمک به مادران از این راه تو سعه کسود کستانهای مورد نیاز میباشد .

۴- بمنظور سهگیری بهتر زنان و پیروی از ارشادات دین مقدس اسلام که حق قانونی زن را رایگان در اختیارش گذاشته و قدمش را در ساحه های دانش راه دار و رسما بجهان اعلام کرد که زن در فرا گرفتن دانش با مرد حق مساوی دارد و باید فرصت داده شود تا آزادانه مراحل علمی را طی کند و همچنین در تقویه و انکشاف صنایع ملی و محلی و تنویر طبقات مختلف زنان با سواد ساختن زنان و مردان بکمک مؤسسه ملی مبارزه بابیسوادی تاکید میشود .

۵- سیمینار مساعی دولت را نسبت به فراهم کردن شرایط و بهبود زندگی و کار تمام زنان کارگر اعم از کارگران موسسات و کارگران قالبین باف و سایر صنایع دستی به نظر تمجید نگریسته و شرایط بهتر کار آنها را آرزو مینماید .

۶- شاملین سیمینار هر نوع مساعی را که برای پایان دادن به خرافات و ازدواج های اجباری و رسم و رواج های نادرست که منجر به تعجیز طبقه نسوان میگردد حسن استقبال

مراجعه و کتاب برده اند ۱۱۲ نفر برای خواندن روزنامه و قرائت درخو د سالون کتابخانه آمده اند .

در ساحه نمايشات عرفاني :

تالار سينماي دميرنو ټولنه پر علاوه اينكه در تنوير اذهان و فكر طبقه زنان رول رهنمايي و تبليغاتي دارد. وازجانبى بنيه مالي ايسن رياست راتقويه ميكند . درشش ماه سال ۱۸ برنامه فلم هندي ، ايراني و اروپايي در اين تالار نمايش داده شده كه مفاد آن بالغ بريك مليون و هشتاد و دو هزار نودونه افغاني شده است . همچنان جهت تنوير ورشد كودكان در هفته يكبار مجموعاً ۲۴ فلم تربوي نشان داده شده است .

در ساحه نشرات :

نشریه میرمن وسیله تنویر و رشد ذهنی زنان افغان است که درشش ماه سال ماهوار يك مرتبه نشر شده است محتويات آن شامل موضوعات تربوي، اجتماعي، حقوقي، پخت ويز داستانهای انتباهي راپور ها و مقالات مسلسل راجع به سال بين المللي زن بوده و به سلسله این نشریه يك نشریه فوق العاده دراولین سالگرد انقلاب جمهوریت درافغانستان طبع نموده است .

فعالیت مدیریت عمومی خدمات اجتماعی :

خدمات اجتماعی دمیرنو ټولنه که باساس میتود وروشهای علمی امروزه در چوکات شعبات فعال دمیرنو ټولنه ازسالیهای متمادی در اجتماع خود داخل فعالیت بوده اصل عمده فعالیتهای خدمات اجتماعی رهنمایی خانواده

دوست هشت تن ازدختران افغان با استفاده ازبورسهای کشور های ایران، اتحادشوروی و انگلستان به آن کشور ها اعزام شدند .

فعالیت نشرات و تبلیغات دمیرنو ټولنه :

با پیروی از ارشهای نظام خجسته جمهوری دمیرنو ټولنه ریفورمی را در تشکیل و اساسنامه خود رونما ساخت . چنانچه مدیریت عمومی نشرات و تبلیغات نیز در چوکات دمیرنو ټولنه تشکیل شد این مدیریت با هدف رهنمایی و تنویر به منظور جنبش و جهش کتله های بزرگ زنان درجهت همه جانبه و مجادله با رسوم بیجا و کهنه پرستی ها فعالیت میکند و تبلیغات خود را جهت عیار ساختن فعالیت کانون زنان افغانستان بصورت معقول و مثبت به حرکت خواهد آورد. این مدیریت درشش ماه اول سال به همکاری يك کمیته معین در ترتیب پلان هفت ساله انکشافی دولت برای طبقه زنان کار نمود . و بخواست خداوند دورنمای انکشاف درخشان همه جانبه زن درپرتو این پلان مرقی دولت مایه امیدواری مامیشود .

درساحه تبلیغات :

در جریان شش ماه درساحه تبلیغات پانزده کنفرانس در موضوعات حفظ الصحه، تربیه طفل، تغذیه، آداب معاشرت و روابط اجتماعی در باغ شهرآرا و چهار کنفرانس دیگر را در تالارنمایشات عرفانی ترتیب نمود . که بتعداد هزاران نفر زنان و دختران جوان از این کنفرانس استفاده کرده و تنویر شده اند . در کتابخانه دمیرنو ټولنه بتعداد ۲۴۷ نفر

۸- ملاحظه و بررسی دوسیه های جرایم ۱۲۶ طفل دارالتأدیپ و یافتن راه های اصلاحی برای آنها .

۹- ویزیت اطفال دارالتأدیپ توسط مددکاران هفته سه مرتبه .

۱۰- ویزیت همه روزه در محبس زنان به توسط مددکاران جهت رفع مشکلات محبوس و کنفرانسهای لازمه ۴۰ مرتبه .

۱۱- معرفی يك فامیل از دارالتأدیپ و يك فامیل از فامیل های صندوق مادر و يك جوان معیوب به مرستون .

۱۲- ویزیت همه روزه از اطفال مریض مؤسسه صحت طفل و رسیدگی به فامیل های مریضان .

۱۳- ارائه يك سلسله کنفرانسها در باره انائیبه در حدود ۲۰ کنفرانس و مشوره های گروهی .

۱۴- همکاری گروه شش نفری مددکاران اجتماع باریاست احصائیه وزارت داخله در مورد احصائیه گیری تولیدات ووفیات در قریه فاضل بیگ ، قلعه موسی و ناحیه شش گانه شهر کابل .

فعالیت های لیسه مسلکی :

لیسه مسلکی دمیروئولنه بر لسنه باهدف انکشاف سویه فکری و ذهنی دختران و مخصوصا زنان شوهر دار افغان در رشته های مسلکی خدمات اجتماعی و تربیه معلمین کودکانها و تدبیر منزل پروگرام خود را تنظیم نموده است در سال ۵۴ برای ریغورم مقبر دات پروگرامهای درسی و تعقیب يك شیوه اساسی

و مادر قسمت تدبیر منزل و حل مشکلات و پروبلیمهای خانواده ها تربیه طفل رهنمایی و برقرار ساختن تعادل و درآمد و مصارف خانواده، کمک به فامیل های بی بضاعت، جستجو و دریافت کار و استخدام آنها بکار ها و مشاغل مختلف و رهنمایی کارگران فابریکات معرفی یکتعداد خانمها جلوگیری از اطفال زیاد به کلینیک های دمیروئولنه و انجمن رهنمای خانواده، رهنمایی مریضان به رکتور ان مؤظف و معالجه آنها و تهیه ادویه لازم بطور مجانی بررسی احوال محبوسات، تدای و رهنمایی آنها و همچنان رهنمایی اطفال دارالتأدیپ و معرفی اشخاص بی بضاعت به مرستون و همچنان رهنمایی جوانان منحرف از جمله فعالیت های مهم این شعبه میباشد .

فعالیت های خدمات اجتماعی دمیروئولنه :

۱- فامیل های که توسط مددکاران ویزیت به آنها مشوره داده شده است ۶۲۶ فامیل و ۱۵۰۰ پارتمان در مکروریان .

۲- معرفی مریضان به شفابخانه ها جهت معاینه و تدای ۴۸۱ نفر .

۳- تعداد اطفال که واکسین شده اند ۳۲۶ نفر .

۴- مشوره های لازمه که توسط مددکاران داده شده به ۱۶۵ فامیل زنان محبوس و دارالتأدیپ .

۵- معرفی خانمها به کلینیک های انجمن خانواده جهت اخذ ادویه ضد حاملگی ۲۳۵ نفر.

۶- تهیه ادویه مجانی برای ۱۲۶ نفر .

۷- تهیه خون برا ۱۰ طفل مریض .

خدمت ميکند در سال ۵۴ تعداد شاگردان اين لېسه په ۱۵۰۰ نفر ميرسد که در رشته خدمات اجتماعي ۱۲۰ نفر فارغ شده اند و ضمناً په پوهنتون معرفي شند .

فعاليتي کورسې:

په منظور تربيه دختران در رشته تايپ دري وانگليسي آمريت کورسې در سال ۵۴ در دوره اول ۲۵۰ نفر در تايپ دري، ۱۱۰ نفر در تايپ انگليسي تربيه نموده . همچنان در دوره دوم ۶۲۰ نفر در تايپ دري و ۴۴۰ نفر در تايپ انگليسي فارغ نموده است . و براي بهبود و انکشاف کورسې تايپ که اساسي مهم نظم اداري است سويه شاگردان کورسې تايپ راپه معيار بکلوريا مي پذيرد . تاناييست باسواد تقديم جامعه شود .

در کورسې آرايشگاه و تزئين موي کنه بمنظور تربيه دختران در اين رشته په دميرمنو ټولنه فعاليت ميکند ۲۰ نفر شاگرد در سال ۵۴ تحت تربيه گرفته است که بعد از فراغت واخذ تصديق نامه په آرايشگاه هاي شخصي مصروف کار ميشوند .

فعاليت مديريت عمومي کورستانې:

چون تربيه کودکان که نسل هاي سالم فردا را تشکيل میدهند با اراده دولت جمهوري توسعه شير خوارگاهها و کورستانې را ايجاد مينمايد . و اخيرا اين مسئوليت سنگين په دميرمنو ټولنه واگذاشته شده است . دميرمنو ټولنه با احساس اين مسئوليت توجه جدي خود را په انکشاف و بهبود وضع

کورستانې ماربوط معطوف ميدارد .
۱- در کورستان مرکزي در سال ۵۴ دوصدوشصت و چهار طفل از صبح عصر و ۱۲ طفل از صبح الی ظهر ۱۵۰ طفل مجاني تحت تربيه گرفته شده و بعد از تعطيل زمستاني کورستانې اطفالیکه سن شان مساعد به شمول در مکاتب بوديه بنوونځي هामعرفي شند اين کورستان واري ۸ صنف براي کودکان دو نيم ساله و ۲ صنف براي کودکان بين سن سه هاعگي الی دو نيم ساله تخصيص يافته .

۲- در کورستان نادر شاه مينه در سال ۵۴ په تعداد ۱۴۰ طفل از صبح تا عصر و ۷۹ طفل از صبح الی ظهر تحت تربيه قرار گرفته اند . و بعد از تعطيل زمستاني کورستانې بعضاً نظربه مساعدت سنن په بنوونځي هاي قريب منازل شان معترفی شند . اطفال اين دو کورستان عموماً تحت رژيم غذايي معين بوذه و در تربيه جسمي و رواني شان توجه ميشود . که تحت کنترول و مراقبت صحي قرار گرفته و در جريان سال واکسين هاي لازمه په اوشان تطبيق ميشود .

براي انکشاف ذهن و تربيه بدني اطفال انواع بازي هاي گروهی، ادما نې، نقاشی، کار دستي و گلسازی حروف الفبا و عدونويسی په ايشان آموخته ميشود . موزيک و اتقن هاي ملي و نغمات افغاني ورقص باله را اجرا ميکنند .

کورستانې که اخيرا اداوه آن په مديريت عمومي کورستانې محول شده است در سال

فعالیت‌های مدیریت عمومی صنعتی :

این مدیریت روی هدف تقویه و انکشاف صنعت سوزن دوزی های محلی و ملی افغانستان بایکبار انداختن یکتعداد دختران و زنان سوزندوز مرکز ولایات افغانستان خدمت نموده و از این طریق در اقتصاد خانواده ها کمک میکند . مدیریت عمومی صناعتی از بدو تاسیس در اصلاح سوزندوزی ها پدید آوردن دیزاین ها و نمونه های جدید و هماهنگ ساختن رنگ ها، احیا نمودن هزاران نوع سوزن دوزی های اصل باستانی کشور خدمت کرده مرحله به مرحله در ارتقای ثقافت ملی کوشیده است .

باترتیب نمایشگاهای داخلی و خارجی در ساحه بین المللی بامعرفی صنایع سوزندوزی سهم گرفته است و برای عرضه صنایع افغانی و بازاریابی خارجی این صنعت تثبیت مینماید در پهلوی صنایع سوزندوزی به اصلاح و انکشاف صنعت قالین بافی باتوجه به طرح های عنعنوی این صنعت در ولایات شمال افغانستان میکوشد و در تربیه ذوق دختران و زنان قالین باف و مؤلف ساختن شان در رشته های متذکر اهتمام مینماید .

درچوکات این مدیریت شعبه خیاطی ها و تهیه یونیفورم ها و ملبوسات فرمایشی نیز یک قسمت فعال آن می باشد که در طی شش ماه اخیر سال ۵۴ (۵۱۸۰) ثوب ملبوسات وزارت خانه هار تهیه و روخته است و شعبه اطفال نیز درچوکات این مدیریت در تهیه البسه طفلان فعالیت میکند. مدیریت عمومی

۵۴ نه صد طفل از صبح الی ظهر در آنجا تحت تربیه قرار داشته که عده کثیر آن نظر به مساعدت سن به بنوونخی هامعرفی شدند . درچوکات مدیریت کودکستانها کلینیک حمايه طفل و مادر جهت مراقبت صحی مادران حامله و شیرده و اطفال خورد سال و نوزادان فعالیت میکند . و بتعداد شش تن دکتران شوروی در این کلینیک مصروف فعالیت میباشند. قابله ها و نرسهای افغان نیز با آنها همکاری دارند .

فعالیت کلینیک :

۱- توزیع مواد غذایی برای تعداد ۱۷۰۴ طفل و ۱۵۵۹ مادر حامله .

مقدار مواد غذایی :

- ۱- روغن مایع ۲۸۵۸ کیلو .
- ۲- شیرپودری ۴۲۲۵ کیلو .
- ۳- گندم ۱۲۲۳۱ کیلو .

مراقبت های صحی و تداوی :

شعبه دندان تداوی ۴۵۷ نفر .
شعبه اطفال تداوی ۴۵۱۱ طفل .
معاینات عمومی تداوی ۴۱۲۵ طفل .
واکسین دی تی پی تداوی ۳۱۳ طفل .
واکسین تداوی ۱۳۳ طفل .

شعبه ولادی و نسائی :

معاینات نسائی ۵۲۳۷ نفر .
معاینات ولادی ۱۶۴۰ نفر .

شعبه اکسریز :

مراجعین عمومی ۹۱۹ نفر .
رادیوسکوبی ۶۴۱ نفر .
رادیوگرافی ۴۴۸ نفر .

منطقه مطالعه وېرې حل معضله ها بارياست د ميرمنو ټولنه در تماس مېاشد و نمايندگي هاي د ميرمنو ټولنه فعلا در ولايات ذيل فعاليت دارند :

در کندهار، هرات، بلخ، کندز، بغلان، جوزجان، فارياب، غزني، پروان، ننگرهار، پکتيا و هلمند .

در کليه نمايندگي ها فعاليت هاي تربيوې سواد آموزي، تنويري، صنعتي و حرفه ها در شش ماه سال مانند هميشه ادامه داشته و اساسات کار شانرا با ريفورم جديد د ميرمنو ټولنه تطابق دادند . نمايندگان اين ولايات تصميم مفيدې با نتيجه گيري از سيمينار نهضت در افغانستان اتخاذ نمودند که براي جامعه زنان افغان مايه اميدواري است .

رياست د ميرمنو ټولنه براي نظم و ترتيب امور اداري و مسلكي نمايندگي ها و توحيد و انسجام فعاليت هاي عمومي آنهايك سلسله اقدامات نموده و براي انكشاف طبقه زنان ولايات روي هدف پيروي از پروگرامهاي مفيد دولت جمهوري براي رشد زنان كشور با واليان محترم ولايات در تماس شدم و همچنان در ولاياتيكه هنوز كانون موجود نيست زمينه اقدامات نمايندگي هارا مساعد

صنعتي اخيرا توليدات سوزن دوزي هاي خود را جهت معرفي و فروش مصنوعات زنان كشور به امپوريم ملي صادر نموده و از اين طريق يكتعداد كثير زنان ورختران هنرمند را تشويق و تقويت مينمايد .

مدريت عمومي صنعتي د ميرمنو ټولنه در دومين سالگرد تاسيس نظام خجسته جمهوري افغانستان در نمايشگاه ملي بتاريخ ۲۶ سرطان غره يكه بشمول صنايع سوزندوزي مختلف زنان هنرمند كابل ولايات افغانستان ترتيب نموده بود كه بر علاوه سوزندوزي ها قالينها ، قالينچه ها و پوستين هاي زيبا را در اين نمايشگاه به معرض نمايش و فروش گذاشت كه مورد تمجيد تماشاكنندگان قرار گرفت .

فعاليتهاي نمايندگي هاي د ميرمنو ټولنه

درولايات :

رياست د ميرمنو ټولنه به منظور رشد و انكشاف سويه ذهني و فكري زنان ولايات و سهم گيري بيشتر آنان در امور تربيوې اجتماعي و صنعتي و مجادله با خرافات و رسوم بيجا و تقويت صنايع ملي در ۱۲ ولايست افغانستان نمايندگي هاي خود را داي ر نموده اين كانون هاي اجتماعي و فرهنگي مشكلات و پرو بلمهاي زنان افغانستان را از نگاه امكانات

گردانیده است . و برای دریافت زمین و محل نمایندگی ها اقدامات مفیدی انجام داده است.

صنایع محلی که در نمایندگی های دهمینو پوئنه بدست زنان ماهر افغان تولید میشود مانند سوزندوزی مخصوص کندهار، سوزندوزی های بلخ و ظریف دوزی های ولایت جوزجان همه این صنایع تحت نظر مدیریت عمومی نمایندگی های دهمینو پوئنه

از نگاه دیزاین و رنگ آمیزی و اصالت صنعت منطقه مرحله به مرحله انکشاف خود را پیموده و در شش ماه سال ۵۴ با این اهتمام جدی صورت گرفته است .

در قسمت صنایع قالین بافی و پوستینچه دوزی که هنر مخصوص کشور عزیز ماست برای حفظ اصالت دیزاین های قدیمی و سلیقه مخصوص این صنعت کاران جدی میشود .

د افغانستان جغرافیه ته یوه لنډه کتنه

لیک (تاریخ) دنړۍ د سترو هیوادو سره پرتله کیدای شی .

دلاس ته راغلیو آثارو او اسنادو په نسبت دهیواد دخلیدونکی تمدن بیلې بیلې صحنې په څرگندول لیدل کیږي.

افغانستان یو لرغونی هیواد دی چی د پنځو زرو کالو راهیسې یې دنړۍ پرمخ شته والی موندلی دی.

په پخوانیو وختو کی داهیواد دآریانا په نامه نامتو. دآریانا پلن والی په هغه زمانه (پخوانی پیړۍ یا قرون اولی) کی داسی ښودل شوی دی. دختیځ ولوری ته له گلگت څخه دهند تر

سمندر پوری چی دسند ټوله حوزه یی نیو له دلودیز لوری ته دکسپین له بحیرې څخه پیل اودبلو جستان لویدیږی برخې یی دهند تر سمندر پوری اشغال کړی وی، شمالی خواته

یی سیر دریا دوروستی قطبی سر حد په ځیر ټاکل کیږی، په داسی حال کی چی سویل ته یی دهند سمندر پروت وو. په بله وینا آریا ناس

دجغرافیایی طوالبلد ده درجو ۳۰ دقیقو او ۷۵ درجو او ۵۰ دقیقو اودشمالی عرض البلد ۲۵ درجو او ۴۰ درجو او ۵۵ دقیقو ترمنځ پروت وو. داوستاله څرگندونو (بحثونو) څخه معلومېږی چی داوستایی سیمې دسیردرا، سند، دهند سمندر اودلو ط دبیدیا ترمنځ پرتی وی نو، وپری مخکه دلرغونی آریانا مساحت جوړکړی وویه بله وینا اوستادلوی افغا نستان ټولای هغه سیمې

دافغانستان جمهوریت چی دآسیایی هیوادو په لړکی شمیرل کیږی، تقریباً دآسیا په منځنۍ برخه کی پروت دی دپلن والی له امله دآسیا نیمه درجه او په اروپا کی له شوروی اتحاد څخه پرته لومړۍ درجه هیواد گڼل کیدای شی.

دتوپو گرافی اوطبیعی ښی له مخی په دریو جلا برخو ویشل کیږی: لومړۍ برخه غرونه یی چی په منځنیو اوشمال ختیځو برخو کی پراته دی، دویم هغه پرتی او هواری سیمې چی دهیواد شما لی سیمې اوسویل لویدیږولا یات یی نیو لی دی دریم هغه جکی سطحی چی شمال ختیځ او منځنۍ سیمې پتیوی ددغه ټول طبیعی جوړښت له مخی افغانستان دیوه غرنی هیواد په څیر شمیرلای شو. لوړ غرونه ځپانده دریا بو نه سمسوری دری اوشکلی طبیعی منظری دافغانستان ډیر غوره فزیکي څرنگوالی دی چی په نړۍ کی خورا زیات شهرت لری.

له لرغونو زمانو راهیسې زمونږ دهیواد دسمسوری سیمې اودری دکرنی لپاره ټاکل شوی دی. اریایانو دلومړی ځل لپاره دپخوانی افغانستان (آریانا) مخکی دکړلو لپاره چمتو کړی. که مونږ دهیواد تاریخ ته یو ځغلند نظر واچوونو به دا په ډاگه راته ښکاره شی چی افغانستان دتاریخ په بیلو بیلو دورو کی ډیر ځلا نده او له ویاړ څخه ډک تاریخ درلود دغه دافتخار وړ پیښ

چي د آريانا حدود يې بشپړول، يادى كړى او هغه يې اوستايي گپلى دى

زمونږ د هيواد لرغونى پلن والى داوېدى زمانى لپاره په پوره عظمت اولوړ تمدن پاتى شوى خو د زمانى په تېرېدو سره بهرنيو يرغل كوونكو ورو ورو د پخواني تمدن زانگواو د ښارونو مور (بلخ) چي مرغلين اود اوچتو بيرغو ښار گڼل كېده وران او خپل شهرت يې له لاسه ور كړ. داسكندر دفتو حاتوپه دوران كې د آريانا لرغونى هيواد يوازي د باخترى دولت په نوم راو بڼست او ياد شو.

د اسلام د فتوحاتو وروسته (له ۷-۸ ميلادى پېړۍ پورې) زمونږ هيواد دخرا سان په نوم نامتو وگړزېد دانوم دساسا نيانوپه دوره كې پر افغانستان ايښودل شوى دى. په لومړۍ سر كې خراسان يوه وږه سيمه نيولې وه ورو ورو د لرغونى آريانا ټول ملكونه اوسيمى په كېښى شامل شوى اود آريانا خاى يې ونيو.

په ژوره توگه نشو كولاي چي دخراسان پلن والى وټاگو داڅكه چي خراسان كله ډيره لو يه ساحه او كله بيا يوه كو چنۍ سيمه اشغال كوله سره د دى هم دخراسان د هيواد دځمكې حدود په دى ډول څرگندوى :

خراسان په خاصه توگه تخارستان (بدخشان اوقطغن) (بلخ) مزارشريف ترمينه (مرغاب هرات - هرو، طوس او نيشاپور) سيمى نيولى ختيز اوسويل كې د اصلى بدن څخه جلا شوى په داسي ترڅ كې چي عام خراسان د لرغونى افغانستان ټوله خاوره له توران (بلوچستان) څخه تر خوارزم اود لوط او كرمان څخه تر سمند

پورې نيولى وه.

كله چه د اسلام دين په افغانستان كسى خپور شوى نو په دغه وخت كې سترى امپراطورى لكه طاهريان، صفريان، ساسا نيان، غزنويان سلجوقيان، غوريان، خوارزم شاهيان، تيموريان صفويان، بابريان اوابداليان يوه بېل پسې منځ ته راغلى.

هر يوى امپراطورى. په خپل وار سره د هيواد په آبادى اوسرلو پي كې مرسته كړې ده.

كله چي ابدالى احمد خان په ۱۷۴۷ ميلادى كال كې د افغانستان په پاچا هى وټاكل شو، نو نوموړى شاه د لرغونى آريانا او خراسان مځكې بيا لاس ته راوړى اود دغه ستر پاچا په زمانه كې د افغانستان نوم زمونږ په هيواد باندې كېښودل شو. لوى احمد شاه د آريانا له وياړ څخه ډك هيواد ژوندى كړ اود آسيا په ملكونو كې يې په پخوانى عظمت اوستروالى سره وساته د احمد شاه بابا په وخت كې افغانستان له شمال څخه دامويه درياب لويديز ته تر افغان، سويل ته تر بلوچستان اود هند سمندر اوختيز ته تر ډېلى پورې پلن شوى وو.

د احمد شاه بابا تر مرگ وروسته لوى افغانستان د كورنيو لانجواو شخړو له امله ورو ورو نښى ته راوړسيد اود خپل قلمرو لاندې زياتى سيمى يې د بهرنيو سترو قېدو د لاس وهنې په اساس له لاسه ور كړې. انگرېزانو او تزاري روسيانو تر ټولو دمخه زمونږ د هيواد په وړانديد كې قمار له برخه درلودله.

د نولسمې پېړۍ په پيل كېدو سره تزاري روسيانو او انگرېزانو دخپلو مستعمرو خنډى له

نامه نامتو اودا طلس او آرام سمندرو نه یی یو له بل سره یوځای کول په داسی حال کی چی ددغه سمندر شمالی او سویل خواته وچی هم دهغه داوبو له امله سره جلا شوی وی. د جیولوجی ددور په تیریدو اود تیتیس د شمالی اوسو یل برخی دوچو داپخیز فشارونو اودمخکی دننیو فعالیتو په نتیجه کی دتیتیس اوپه لومړنی حالت څخه ورو ورو لری، خو چی دزیاتر رسوبو تاو په سبب له منځه ولاړی اوپه ځای یی دمنځنی آسیا غرونه تشکیل شول.

په دی ډول دمنځنۍ آسیا غرو نه دپروتوالی (سمت افتاده) او جوړښت له مخی له یو بل سره ورته دی.

د آسیا تقریبا ټول غرونه له ختیز څخه دلویدیزه لور یا شرقا او غربا واقع شوی دی د آسیا دغرونو بل ورته والی دادی چی دختیز خواته هسک او جگ دی په داسی حال کی چی دلویدیز ولوری ته ورو ورو تیت شوی اوپه پای کی په پر توسیمو او جبه زارو باندی تبدیلیږی.

د افغانستان غرونه، په تیره بیا منځنی غرو نه له ختیز څخه دلویدیز لورته خواره شوی اود هریرود په حوزه کی پای ته رسیدلی له دی امله د شمالی صفحات او د هندوکش اود بابا غرو د سویلی اوبو ترمنځ سرحد جوړی او یو لسه بل څخه جلا کوی.

دواخان او پامیر جگه سطحه :

د آسیا په منځنۍ برخه کی یو جگه سطحه چی دنړۍ د پام په نامه یاد یږی پرته ده دځمکې وهنی پوهان دغه جگه سطحه د آسیا دغرونو منځنی

شمال او جنوب (سویل) څخه زمونږ هیواد ته راوغزولی او په دی ډول ددواپو سترو قدرتونو دسیا لپو په ډگر کی زمونږ هیواد چه ډیر غوره سوق الجیشی موقعیت یی درلود نارامه اودورانی په لور ولاړ. تریوی نیمه پیرۍ پوری افغانستان دننی بی اتفاقی او بهرنیږ سیالو ډول د مبارزو شاهد وواوهغه تلفات چی زمونږ وطنوالو په دغه دوران کی زغملی د حساب څخه وتلی که څه هم د افغانستان اولس تریوی اندازی ددغورانیو مخنیوی وکړ خو سره ددی هم زمونږ د هیواد ځینی غوره برخی څه په شمالی سیمو کی اوڅه په ختیز اوسویل کی داصلی بدن څخه جلا شوی او په نتیجه کی د افغانستان ددخوړوخوا څخه په وچه پوری ونښت.

د هیواد دسوق الجیشی اهمیت پر بنسټ او دننۍ نړۍ دڅخې واولانجو په لمن کی، افغانستان داستعمار گرانو دشرلو وروسته دبی طرفی اوناپیلتوب سیاست غوره اوپه نظامی ډلو کی دنه گډیدو لار اختیار کړه. ددغه ابتکاری سیاست په پیروی سره افغانستان دنړۍ دسولی او امنیت په ټینګیدو کی خورا کلکه برخه اخستی ده.

د افغانستان طبیعي بڼه

افغانستان د شکل او توپوگرافی له مخی یو غری هیو اددی چه تقریبا په سلو کی یی ۷۰ برخه غرونو پټی کړی دی دافغانستان غرونه د شکل او پیدا ښت په اساس دهمالیا اودلوید یزی آسیا دغرونو سره پوره ورته والی لری دځمکی په دویم عهد کی ټوله منځنۍ آسیا دیوه سمندر په اوږو پټه وه داسمندر دتیتیس په

غوټه (گره) ګڼې په بله وینا داسطحه دهما لیا قراقروم، هندوکش او کونلون دغرونود یوځای کېدو نقطه شمیرل کېدای شی. داچکه سطحه په دوو برخو ویشل کېږي: خټیزه برخه یی له ۶۰۰۰ څخه تر ۷۰۰۰ مترو پورې لوړوالی لري له هیواد څخه بهر پرته ده. لویدیزه برخه یی چی دکنګلو له امله تخریب شوی اوسنیستا ټیټه ده، دکوچنی پامیر په نوم په افغانستان کی ځای لري.

واخان د یوه کم سوری او اوږده وادی په څیر شوروی اتحاد، افغانستان او پښتونستان سره جلاکړی اوزرکول جېپل اوپامیر داوبو پسو سویل کی پرو تدی دواخان وادی له شرق څخه دغرب په لور غزیدلی اوختیزه خوا یی دچین تر سکيانګ پوری رسېږي.

دواخان په جکه سطحه کی دجاری اوبسو او کنګلو (یخچالو) تخریبات او احتکالونه دو مړه زیات دی چی دهغو په نتیجه کی ژوری دری منځ ته راغلی دی. څرنګه چی دواخان جکه سطحه په تیر ویرځو کی په وروپټه اوله بلی خوا هوایی سپړنه نو ځکه جګی سیمی داستو ګڼی لپاره چمتو نه دی یوازی په ټیټو برخو په تیره بیاددرو په پرتو لمنو کی دواخی په نامه خلک په مال پوولواو کر نه لګیادی.

دپامیر جکه سطحه له کنګلو څخه خالی ده یوازی په هوارو برخو کی یی واده بوتی اوواښه شنه کېږی چی د پونده ولپاره ښی ورشوګانی جوړوی. په دغه ځایو کی پسونه اوغزګاو دواخی خلکی غوره فعالیت دی. دپامیر اوسیدونکی قرغزیان دی، چی دوی هم دپسونو اوغزګاو په

روزنه اخته دی .

د هندوکش غرونه :

د هندوکش غرونه د لوړو څوکوسره دوا خان په سویل کی له خټیز څخه دسویل لویډ یسز لوری ته پراته دی.

دختیز لوری ته داغرونه دافغانستان دسرحد څخه بهر دقراقرم له غروسره یوځای کېږي. د بروغیل غاښی (کوتل) د ۳۸۰۴ مترو په جګوالی سره نوموړی دوه سلسلی (قراقرم او هندوکش) سره جلاکوی، په داسی ترڅ کی چی د هندوکش غرونه په لویدیزه برخه کی دبند امیر او پامیانو دری په واسطه له بابا غرو څخه جدا کېږي.

د هندوکش غرونه دتوپو گرافی له مخی په دوو برخو ویشل کېږي، شرقی برخه یی دختیځ هندو کش اولویدیزه برخه یی دلویدیز هندوکش په نامه نامتوده. دختیز اولویدیز هندو کش ټول اوږدوالی ۶۰۰ کیلو مترو ته رسېږی خټیز هندو کش دیولی ددری څخه چی په کوچنی پامیر کی واقع ده پیل او دخواواک تر غاښی (کوتل) پوری اوږدوالی مومی د هندوکش دغرو خټیزه لړی دافغانستان ډیره جکه برخه او په منځنی توګه دسمندر له منځ څخه ۵۰۰۰ متره لوړ والی لري دختیز هندوکش جکه څوکه دتسرا جمیر په نوم نامتو اود ۷۷۴۰ مترو مسکوالی ته رسېږی

په عمومی توګه دختیز هندوکش ټولی برخه جګی اودکال په اوږدو کی په واورو باندي پتی دی. سره ددی چی د هندوکش دایرځه دتګ اوراتګ لپاره دکر اوڅخه خلاصه نه ده، سره ددی هم ځینی نامتو غاښی اوکنوونه دتګ اورا تګ لپاره زمینه برابروی دختیز هندو کش دیر

شعالي سالنگ کي دخنجا نودرياب چي داندرب ددرياب مرستيال دي، جريان لري. داق رباط غاښي چي دلويدين هندوکش پاي دله پخوا راهيسي دسويلي سيمو څخه شمالي صفحا توتہ کاروانونه په هغه باندې تيريدل خودشبر دغاښي دسړک دجوړيدو له امله داکارواني کښو له اهميت څخه ولويد، په بله ويند (۱۳۱۱ هجري) کال څخه وروسته دغور بند دلاري اوسې ک جوړيدل داق رباط تجارتي لاروتله اويا دا چي ډير لږه استفاده ور څخه کيږي.

دلويدين هندوکش غوره غاښي دادی: خواو ک ۳۶۰۰ مترو په لوړوالي، تل ۳۶۰۰ متره، کي شان ۴۳۷۰ متره، چاردره ۴۲۳۶ متره، دزدان شکن ۲۷۰۰ متره، شبر ۳۲۰۰ متره او سالنگ ۳۴۰۰ متره. څرنگه چي موياده کړه دهندوکش غرونه ډير لوړوالي له امله په زياترو برخو کي په واو روپټدي په دي ډول ددريم عهد ديخچالونو (کنگلونو) نښي ددغو غرو په زياترو درو کي ليدل کيږي کنگلونه هم دهندو کش په بيلو برخو کي منځ ته راغلي چي دحاري او ډيري نښي منابع يي جوړي کړي دي.

دامودرياب اويادسند او به زياتره له نو موږ و کنگلو څخه لاسته راځي. دهندوکش دغو په لمنو کي تر ۳۵۰۰ مترو اوږ والي خورانشکلي اليو ورشوگاني خوري شوي چي داوړي په موسم کي ډيوونده وولپاره ډير غوره خوځايونه برابروي. دهندوکش په ډيرو ټيټو برخو کي د اور بشو، جودر او جوارو کر نه تر سره کيږي.

ددغه لږي په هغو لمنو کي په تيره بيا په

غوره کښوونه دادی: شتيال (۴۸۷۰ مترو په لوړوالي، اوليان ۵۰۷۰ متره، خارزار ۴۸۰۰ متره، کچين ۵۹۰۰ متره او دتوکزن کښو په ۵۰۵۰ متره جگوالي.

لويديز هندو کش دخواو ک له غاښي څخه پيل او داق رباط تر گڼو (غاښي) پوري رسپړي بند امير اوداميانو دره داغرونه دباباله لږي څخه جلا کوي. دلويديز هندو کش منځني جگوالي ترختين هندوکش لږدي

دلويديز هندوکش په شما لي اوسويلي (چنو بي) لمنو کي ځيني دريا بونه چي دکال په اوږدو کي اوبه لري بهيږي دمثال په ډول سرخاب او اندراب په شمالي لمنو اود پنجشير اوغو ر بند دريا بونه په سويلي لمنو کښي يادولای شو . لويديز هندو کش دتگ اوراتگ لپاره ډير گران نه دی ځکه ددغه لږي ډير جگ غاښي دسمندر له منځ څخه له ۴۴۰۰ مترونه هسکوالي نه لري. دلويديز هندوکش نامتو دري او کښوونه دادی دره شکاري چه له باميانو، بلولي اوسرخاب دريا بونه په هغی کي بهيږي د شبر غاښي د ۳۲۰۰ مترو په لوړوالي چي تر ۱۳۴۳ کال پوري

دافغانستان يوازي لارو چي سويلي او شمالي هندوکش يي له يوله بل سره وصل کاوه. کله چي دسالنگ لار پرانستل شوه نوددره شکاري اوشبر اهميت لږشو اوبه ځای يي دسالنگ لويه لار دتگ اوراتگ لپاره غوره وگرزید له (دپلحمري او کابل و آتن د شبر له لاري ۴۰۰ کينو متره اود سالنگ له لياړي ۲۳۰ کيلومتره دی). دسالنگ دره چي دهندوکش په سويلي لمن کي پرته ده دسالنگ درياب په کښي بهيږي، په

په وخت کې مشکلات منځ ته راوړې. داو نې غاښې ۳۳۰۰ متروپه هسکوالی دکابل دریا پسر چینه شمیرل کېږي دغه راز د حاجیکک کنډوچه دهلمند دریا پ ورڅخه پیل شوی دویم غوزه غاښې شمیرلای شو. د بابا غرونه په عموم، تو که له څنگلو څخه خالی او تقریباً ټولې لمنې یې وچې دي.

فیروزکوه :

د فیروزکوه لړۍ د بابا د غرونو په لویډیزه خوا کې پرته او په دوو شمالي اوسپلې ښاخو باندي ویشل کېږي: شمالي لړۍ. یا ښاخ یې د سفید کوه په نامه نامتو اوله ختین څخه د لویډیز لورته اوږدوالی مومي. سويلی څانگه یې د سپاه کوه په نامه یاده شوی ودا هم په شرقاً غرباً وېل پرته ده.

د سفید کوه لړۍ دومره هسکوالی نه لري او په منځنۍ توگه تر ۳۰۰۰ مترو پورې رسيدای شي. ددغه غرونو د تگ اورانگ په لار کې ځنډونه پېښوي دغه راز نوموړی غاښې (کنډوونه یا کوتلونه) د مرغاب او هریر ود حوزې له یو بل سره یوځای کړي دي. د زړه ست اواردوان غاښې ددغه لړۍ نامتو کنډوو نه شمیرل کېږي. دهریرود او مرغاب زیاتره مرستیالان د سفید کوه څخه سر چینه اخلي. د سفید کوه اوږدوالی د حصار د غره څخه داردوان تر غاښې پورې ۲۵۰ کیلو متره دی. له نو موړی غاښې څخه سفید کوه خپل نوم بدل کړی او د چشمه سبز تر غاښې پورې د برخوت کوه په نامه یادېږي له دغه ځای څخه وروسته د سپاه بوک په نوم نامتو دی. بالاخره سفید کوه د هرات

سويلی خوا کې د مونسو نې اورښتونو له امله خورا ښکلی څنگلونه شته شوی دی ددغو څنگلونو زیاتره خپې، صنوبر او لمنځۍ دي. دغه راز په ټیټو لمنو کې دانارو او توت باغونه دهندو کش د سیمې سمسور تپالا پسې زیاتوی

د بابا غرونه

د بابا د غرونو لړۍ دهندو کش په سويل لویدیځ ه خوا کېنې د لویډیز لورته اوږدوالی مومي دا غرونه دهندو کش څخه وروسته د جوړښت له مخې د اهمیت وړ گڼل کېږي. د بابا سلسله د افغانستان په منځنۍ برخه کې دنورو غرونو په څیر ختین څخه د لویډیز په لور پرته ده ددغو غرو ښاخو نه د شمال لویډیز اوسپل لویډیز خواته خوا ره شوی اوزیاتی څانگې لري. د زیاتو ښا خسو (څانگو) د شته والی له امله د بابا په غرونو کې تگ اورانگ د مشکل سره مخامخ کېږي. له دی څخه پرته دکال په اوږدو کې له شپږو څخه تر اوومیاشتو پورې په واورو پټ او د عبور و مرور لپاره ځنډونه پېښوي. منځنۍ لوړ والی یې ۴۰۹۰ متره اولوړه څوکه یې د شاه فولادی په نامه ۵۹۴۰ متره د سمندر له منځ څخه جگه ده. د بابا غرونه ۲۰۰ کیلو متره اوږدوالی لري او اکثره ځایونه یې په دایمي واورو باندې پټ دي چی په دی توگه د دریا بونود او بولپازه یې ښی ذخیر ی جوړې کړي دي. د بنده امیر هریرود او هلمند دریا بونه ددغه لړۍ د شمالي اوسو یلسی لمنو څخه سر چینه اخلي. د بابا غرونه هم ډیر کنډوو نه لري چی دهندو کش د غاښو او کنډوو څخه یې لوړوالی لږ دی خو سره ددی هم د تگ اورانگ

د هندو کش او يا تورو منځنيو غروسره اړيکه لري. د تير بند ترکستان غرونه په منځني توگه ۲۳۰۰ متره لوړوالي لري او اوږدوالي يې ۸۰۰ کيلومترو ته رسېږي. دالسي د درز آب، گرزيوان، قيصار او بالا مرغاب سيمي د فیر وز کوه او چغچران له منطقو څخه جلا کوي.

د توپوگرافي له مخي د تير بند ترکستان شمالي لمني ترسويلي لمنوزي دي په دي ډول سويلي برخي يې د جاري او بودا کالاتوله امله تخریب شوي او نسبتاً خواني معلومېږي په داسي ترڅ کي چي ددغي لري شمالي لمني دهغو شکر له امله چي د منځني آسيا څخه د باد په واسطه راوړي شوي دي د پستو او پټيو غونډيو په څير تغير شکل کړي او دغه ښه اړونه نوموړو لمنو ته زوړ ټنگ ورکوي. څرنگه چي د تير بند ترکستان شمالي لمني د زرگونو کالو راهيسي د پړ لپسي شگود لېږديدوله امله ډکي شوي دي نوڅکه د رسوبي طبقاتو ضخامت او پټوالي نه يوازې د تير بند ترکستان په شمالي لمنو کي زيات دي بلکه د شمالي افغانستان زياتره مخکي په دغه راز رسوبي طبقي پټي دي. په دي توگه ددغو سيمو ډېري په شگوپټي او يوه زړه توپوگرافي څرگندوي. له بلې خوا څرنگه چي دلته اورښت لږدي نوڅکه د جاري او بود کموالي له امله ژوري دري هم منځ ته راغلي نه دي.

سپين غراو خټيز سياه کوه :

د کرمي او د کابل درياب تر منځ دوه نامتو لري. پر تي دي چي زياته برخه يې په افغانستان او يو څه د هيواد څخه بهر ليدل کيږي. شمالي لري. د سياه کوه او سويلي سلسله د سپين غرونه

ولايت په شمال کي د پاراپاميزوس له غروسره نږدې پای ته رسېږي.

د سياه کوه لري د بابا د غرو په دوام پرته ده دالري شرقاً او غرباً اوږدوالي نلري او د سو پل لويديز خواته کږيږي. د سياه کوه لوړوالی تر سفيد کوه لږدي او اوږدوالي يې تر هغه ډير شميرل شوي دي. سياه کوه هم په بيلو بيلو څانکو ويشل شوي دي نوڅکه ډيري دري او معبرونه يې جوړ کړي دي. د سياه کوه په درو کي ډير پورته آباد دي. د دغه لري يوه غوره څانگه دهغي په لويديز خوا کي د کوه دوشاخ په نامه پرته او د پراخو حوزو او د اوږدو ویش له امله اهميت لري. د فيروز کوه د لري. د شمالي لمنو دريا بونه ازال اوکسپين هوارو سيمو ته بهيږي. په داسي حال کي چي د سويلي لمنو دريا بونه يې د هامون هلمند اوري سيمي ته جريان لري پورتنی غرونه په عمومي توگه پراخه څنگلونه او نباتات نلري يوازي وږي وني او بوټي ددغو غرونه زياتر وځايو کي خواره شوي دي. د ځمکپوهني پوهانو د فيروز کوه لري ډيري ډيري لرغوني ښودلي او په دريم عهد کسي شاملوي.

تير بند ترکستان

د فيروز کوه په شمالي برخو کي يولي غرونه په خټيز لويديز استقامت د تير بند ترکستان په نامه پراته دي.

داغرونه د شمالي عرض البلد ۳۵، او ۳۶ درجو تر منځ موقعيت غوره کوي. که څه هم د تير بند ترکستان غرونه د افغانستان په شمالي برخو کي مستقله لري. جوړوي خود جوړښت له مخي داغرونه

نامه نامتو ده.

سیاه کوه دصوات له درې څخه پیل شو ی او دلویدیز په لور دوام مومی. داغرونه دکنړ او کابل دریا پ څخه تیر شوی او دلوگر سره نږدې پای ته رسیږی. سیاه کوه اوسپین غرد پیدا یښت له مخی ډیر زاړه او دهغو پاسنی قشر په رسو بی ابحارو (آهکی) باندی پټ دی.

دسپین غر اوږدوالی ۱۵۰ کیلومتره اولو په څوکه بی دسیکارام په نامه ۴۷۶۰ متره لوړوالی لری. دپیاوځانسی چی ۲۴۵۰ متره دسمندر له مخ څخه لوړ دی پر چنارد کابل له وادی سره نښلوی.

هغه لړۍ چی دخیبر دکنډو (۱۰۳۰ متره لوړ والی) او دپیواځ دکنډو ترمنځ پرته ده دشنو اړو دغره په نامه نامتواو په ختیز لویدیزه تسو که دافغا نستان او پښتو نستان ترمنځ سرحده جوړوی.

دغره راز سپین غرد کرمی اوبه اود کابل دریا پ مرستیالان جوړ کړی دی. دسپین غره شمالی لمنوکی گڼ څنگلو نه شنه شوی دی، چی دهیواد په اقتصاد کی خورا مرسته کوی.

د سلیمان غرونه:

د سلیمان دغرو لړۍ ۶۰۰ کیلومترو په اوږد والی سره دافغانستان او پښتو نستان په سرحدا تو کی له شمال ختیز څخه سویل لویدیز ته پراته دی داغرونه په دوو برخو یعنی لویدیز سلیمان داغ اوختیز سلیمان داغ ویشل کیږی دکتونیکي فعاً لیتو په اساس دسلیمان په غرو کی ډیری چین خورده کی منځ ته راغلی او دهغو پرمخ داهکی ډبرو موجودیت ښکاره کوی چی په

دویم او دریم عهد کی منځ ته راغلی دی.

د سلیمان غرونه دپښتو نستان دوزیرستان سیمه او بلو چستان پتوی اومو تسو نسسی اورښتو نوله امله په گډو څنگلو پټ دی.

اقلیم:

افغانستان د آسیا په زړه کی یسروت او د عرض البلد (۲۹ درجی ۳۰ دقیقۍ - ۲۸ درجی او ۳۱ دقیقو ترمنځ) دسمندر څخه لیری والی له هری خوا څخه په وچه پوری تړلی او دچکایی غرونه چی دهلمند په سویل کی پراته دی زموږن نږدی واټن (۵۰۰ کیلومتره) دسمندر ته شمیرل کیږی (او دلوړ فشار د اقلیم شنا سی پوها ند دځمکی پرمخ فشار داسی ښودلی چی د عرض البلد له پنځو درجو څخه تر ۳۰ درجو پوری دلوړ فشار یوه ساحه پیل کیږی بادونه په دغه ساحه کی دسویل لویدیز لور ته انحر اف مومی. دافغانستان یوه برخه دلوړ فشار تر اغیزی لاندی (۵) په نظر کی نیولو سره دوج اقلیم لرونکی دی. دوج اقلیم خصوصیت نسبتی لنده بل لږه اندازه توداو پی سوږمی اوداسی نور شمیرل کیږی په دغه اقلیم کی دکالنی اور ښت مقدار تر ۲۵ سانتي موتر وټیږدی.

دطبیعی جوړښت او جغرافیایی موقعیت له مخی افغانستان په لاندی ډول ښکاره کولای شو.

۱- عرض البلد :

دیوی سیمی دسوړ والی او تودوخی درجه دعرض البلد له امله ټاکل کیږی. که چیری دافغانستان اقلیمی څرنگوالی دعرض البلد د دایروله مخی وپلټو نو لیدل کیږی چی افغانستان

د شمالي نيمې کړۍ د (۲۹) درجو (۳۰) دقيقو او (۴۸) درجو او (۳۱) دقيقو عرض البلد کي پروت او په دې توگه د پسرلي اومنی، ۲۱ مارچ دوری اول ۲۳ سپتمبر د تلې په لومړۍ وخت کي د لمر واپزنگي داستوا پر کرښه عمودی لویږي. په دغه نېټه کي د افغانستان په سویلي سیمو کي د لمر د لویدو درجه مستقیمه او په شمالي برخو کي مایله وي، په بله وینا د افغانستان په شمالي حصو کي د لمر د تابش د زاویې میلان زیات دی. د افغانستان په سویلي کښي د لمر واپزنگي لویدل ۶۰ درجې او ۳۰ دقیقې په داسي حال کي چي د لمر د لویدو درجه به په شمالي افغانستان کي ۵۱ درجې او ۲۹ دقیقې.

۲- د کوچي او اوبو ویش :

د پراخو او بوښته والي دا خصوصیت لري چي د گاونډو ویر وجود همي هواتوده او داوړي په موسم کي سپړه کوي. ځنگه چي افغانستان په وجه باندې محاط په هیواد دی نو ځکه د سمندري آب و هوا اغیري پکي لږي لیدل کیږي. سره د دې چي هیواد سویلي سیمي ۵۰۰۰ کیلو مترو په اندازه له سمندر څخه واته لري بیا هم د سمندري هواله برکت څخه گټه اخستلای نه شي علت یی د سویلي سیمو اوبلو چستان غرونه دی چي د سمندر ی هوا څخه نیسي.

لوړ او ټیټ فشار :

د هرې سیمي د هوا اواقلیم په بدلون کي د لوړ یا ټیټ فشار شته والي اغیزمن دی داستوا له کرښي څخه د قطبینو په لور څولوړ او ټیټ فشارونه خواره شوي دي.

داستوا له کرښي تر پنځو درجو ټیټ فشار له پنځه درجو څخه تر دیرشو درجو پورې لوړ فشار له دیر شو درجو څخه تر ۶۰ پوري بیا ټیټ فشار اوله ۶۰ څخه تر ۹۰ درجو د شمالي اوجنو بی عرض البلد لوړ فشار شمیرل کیږي په دی ډول افغانستان د لوړ فشار په ساحه کي پروت دی. ځنگه چي لوړ فشار وجه هوابکاره کوي نو ځکه د افغانستان اقلیم وچ اوصحر ایسی شمیرلای شو. سره د دې چي د بیلو بیلو فصلو موجودیت اولوړ یا ټیټ فشار ساحي په متنو ب ډول منځ ته راوړي بیا هم که مونږ افغانستان په عمومی توگه له یوې استوايي سیمي سره پرتله کړو نو به وینو چي افغانستان د گاونډو ویر سیمو په گډون په لوړ فشار کي پروت والي لري.

لوړوالي :

دیو سیمي د تودوخې درجه د لوړوالي له امله تغییر کوي د تجربو په اساس ثابت شوي ده چي لنډه هرا په هر وسلو مترو لوړوالي کي د ساتنې گراډ په حساب ۰.۶۵ درجې او په وجه هوا د ساتنې گراډ یوه درجه تنزیل کوي. ځکه هر څومره چي لوړوالي ډیر شي په هغه اندازه د هوا کثافت لږ او رقیق کیږي په نتیجه کي به تودوخه باندې تاثیراچوي، خو که د هوا کثافت زیات وي نو د لمر واپزنگي ډیري جذب کیدای شي. لاندني جدول د افغانستان د بیلو بیلو سیمو د تودوخې توپیر د لوړوالي له پلوه څرگندوي:

د افغانستان جغرافيه

سيمه	سمندر څخه لوړ والی	د چنگاښ په میاشت کی	د چنگاښ په میاشت
۱- شمالی سالنگ	۳۳۵۰ متره	۱۸/۴ درجی د سانتيگراد	۱۰/۱ درجی د سانتيگراد
۲- غزنی	۲۱۸۳ متره	۳۳/۵ درجی د سانتيگراد	۹/۵ درجی د سانتيگراد
۳- کابل (هوايي ډگر)	۱۸۰۰ متره	۳۵/۱ درجی د سانتيگراد	۸/۰ درجی د سانتيگراد
۴- فیض آباد	۱۲۰۰ متره	۴۰/۱ درجی د سانتيگراد	۱۲/۹ درجی د سانتيگراد
۵- کندهار	۱۰۰۴ متره	۴۴/۱ درجی د سانتيگراد	۱۹/۲ درجی د سانتيگراد
۶- جلال آباد	۵۵۲ متره	۴۵/۵ درجی د سانتيگراد	۲۱/۰ درجی د سانتيگراد

که څه هم مخکي د عمومي ویش له مخي د افغانستان اقليم وچ دی خو د ځینو نورو عواملو او دلا یلو په اساس چي دمخه وویسل شول اود سیمي د طبیعي عوارضو لوړوالی د غرود پروتوا لی جهت دا حجار ونوعیت او نباتاتو څخه دی د اقليم بڼه بدلېږي د مثال په توگه جلال آباد ، کابل او هرات دری واپه داستواله کرښی څخه مساوی واټن لری خو د آبو هواله مخی له یو بل سره متر توپیر لری د دغه توپیر علت د سمندر له منځ څخه د لوړوالی ، د غرود پروتوالی سمیت او دجوی حالاتو د جریان په مقابل کی دهغو بیل بیل موقعیت بلل کیدای شی. په دی توگه دیو ی سیمی یا هیواد د هوا یا اقليم په ټاکلو کی بیل بیل عوامل برخه لری چه په گډه سره دیوی سیمی اقليم ټاکي.

د لوړوالی په نظر کی نیولوسره افغانستان په څلورو بیلو منطقو ویشل کیږي.

۱- هغه سیمی چي له ۹۰۰ مترو څخه لږ جگوالی لری د طبیعي چاپیریال له مخی د دشت یا بیدیا نوم ور باندی ایښودلای شو. څرنګه چي داسی پیړتې او اوازی دی نوا اقليم یی صحرا یی

۲- هغه سیمی چي ۹۰۰ او ۱۳۰۰ مترو تر منځ پرته دی زیاتره دهندو کشما لی لمنی د غورات د غرولمنی د کندهار سیمه اود هریرود د دری منځنی او کښتی برخي نیسی. په دغه اقلیمی حوزه کی اوږی ډیر تود او ژمی دو مړه سوړنه وی او ډیر لږ لیدل کیږی چي د تودو څی درجه ترمنفی لسو درجو پوری گڼته شی.

د اورښت اندازه تر ۲۰۰ ملی مترو لږه او زیاتره د باران په شکل مخکی ته رسیدی، دلته دواو رو اوریدل دومره ډیر نه وی.

نيسي دغه راز د غرو په لمنو او جگړو خايو کي د تودوخي دناڅاپي ټيټيدوله امله لنډه بل ژر داشباع اندازي ته رسيدوي په نتيجه کسي اورښت کيږي په دې ډول په جگړو برخو کي هم اورښت پيږدي. په صحرایي سيمو کي د سپرو او تودوڅپو د برخو رډله امله يوڅه رطوبت راگيسته کيدای شي.

هوايي څپي دکال په بيلو بيلو وختو کي دهيواد آب وهوا اغيزمنه کوي او په نتيجه کي واوره يا باران اورپيږي هغه هوايي څپي چي افغانستان ته په بيلو بيلو فصلو کي راننوزي په دې ډول دي:

د ژمي په موسم کي د سايبيريا ستره څپه دهيواد ته راننوتلی او په ډير وځايو کيښي د اور ښت سبب گرزي. په اوږي کي دهند له سمندر څخه توده او مرطوبه څپه دختيځ اوسويل ختيځ لوري څخه افغانستان ته رارسيدوي په نوموړو سيمو کيښي په تيره بيا د سليمان، سپين غر او پکتيا په برخو کيښي درانه اورښتونه راوړي پسای او د پسرلي په لومړيو وختو کي دلويديز او شمالي لويديزي خوا څخه د اتلانتيک د سمندر لنډه څپه هيواد ته راځي او د منځني افغانستان او هندوکش غرونه تر اغيزي لاندی نيسي.

داوړي په فصل کي د فارس د خليج هوا افغانستان ته راننوزي او په ځينو برخو کي کم دوامه اورښت منځ ته راوړي. لاندني جدول د افغانستان د ځينو سيمو اورښت د لوړوالي له مخي څرگندوي :

۳- هغه سيمي چي د ۱۳۰۰ او ۲۴۰۰ مترو ترمنځ موقعيت لري په نسبتی توگه آب وهوايي معتدله او څلور فصله په څرگند ډول له يوبل څخه بيلپيږي. اوږي دومره تود او شديد نه خو ژمي تريوي اندازي شدت غوره کوي. د واورې او باران اوريدل د ژمي او پسرلي په موسم کي عموميت لري د اورښت اندازه دکال په اوږدو کي د ۴۰۰ ملي مترو څخه زيات اټکل شوی ده. په دغه اقليمي ساحه کي کابل، غزني، کټو از بدخشان يوه برخه دکنډوډري پاسني، برخه او داسي نورې برخي شاملپيږي.

۴- هغه سيمي چي له ۲۴۰۰ مترو څخه لوړي دي عموماً غرني او هوايي سپره ده د تودوخي درجه دکال په اوږدو کي غټ توپير څرگندوي. په دغه اقليمي سيمه کي هغه ځايونه چي دري زره متره لوړوالي لري ژمي يي له شپږو څخه تر اوو مياشتو پوري اوږدوالي مومي. په نوموړي سيمه کي دنورستان يوڅه برخه بدخشان او هزاره جات ستره برخه ځای لري. هغه غرني ځايونه چي د سمندر له مخ څخه ۴۰۰۰ متره جگه دي داستوگني لپاره چمتو نه دي او دکال په اوږدو کي په واورو پټ دي (دواخان او پامير د جگي سطحی څخه پرته چي تر څلورو زرو مترو پوري د قرغيز وگي ودروزني لپاره په استوگنه ليدل کيږي).

لنډه بل او اورښت :

ديوي سيمي لنډه بل او اورښت دهغه ځای دهواله فشار دخمکي جوړښت او د هوا په سپرو ياتودو څپو پوري مخامخ اړيکه لري. په هغو ځايو کي چي فشار ټيټ وي اورښت زيات صورت

د افغانستان کاني

دستيشن نوم	پروت والي	د سمندر څخه لوړوالی	اوربست په
		د اور بست وخت	ملي متر سره
۱- شمالي سالنگ	غربي برخه	۳۳۰	پسرلي اوژسي ۱۲۳۶
۲- کابل	منځنۍ برخه	۱۸۰۳	پسرلي اوژسي ۳۶۲
۳- جبل السراج	منځنۍ برخه	۱۶۲۸	پسرلي اوژسي ۵۶۶
۴- خوست	سويلي برخه	۱۱۸۵	پسرلي او اوږي ۵۸۲
۵- هرات	شمالي او يديز ه برخه	۴۶۴	پسرلي اوژسي ۲۲۰
۶- سيمته	شمال لو يديز ه برخه	۸۵۸	پسرلي اوژسي ۲۷۰
۷- لشکرگاه	سويل لو يديز	۷۸۰	پسرلي اوژسي ۷۶
۸- فراه	سويل لو يديز	۶۵۱	پسرلي اوژسي ۷۹
۹- جلال آباد	ختيزه برخه	۵۵۲	پسرلي اوژسي ۲۴۲
۱۰- کندز	شمالي برخه	۴۳۰	پسرلي اوژسي ۳۲۱

د دريا بونه :

دهندو کش سويلي سيمه چي دکا بل، کني، النگار، پنجشير اولوگر دريا بونه په کسي جريان لري او پلن والي د ټولو خاوري په نسبت په سلو کي ۸۲ دي.

د بابا دغو شمالي اومنځني برخه د سفيد کوه د شمالي او جنوبي غاړي سيمه چي د تاشقورغان (خلم) بلخ آب (عشق آباد) د اندخوي آب سفيد (ميرآباد) مرغاب او هريرود پکي بهيري دا سيمه د ټول هيواد په سلو کي ۲۳۱ برخي جوړوي د بابا اوسيا په کوه سويلي سيمه چي دارغنداب (ترنک او ارغستان) خاشرود، فراه رود، ادرس کن، گودزيره او دچکالي واهه دريا بونه په کي جريان لري. داسيمه د ټول هيواد په سلو کي ۴۱ برخي نيسي.

د آمو دريا ب:

د آمو دريا ب چي پخوا د اکسو س پسه

د جغرافيايي عرض البلد په نظر کي نيو لو سره افغانستان د منځني آسيا په وچه برخه کي پروت والي لري خود چو غرولکه هندوکش، بابا، فيروزکوه، تيريند ترکستان، سپين غر، سپاه کوه او نورو په شته والي سره د دريا بواو به دکال په اوږدو کي دا وچه سيمه لنده وي په بله وينا دنوموړو غرو دايمي واورې دهيواد دستور د دريا بودس چيني لپاره ډيره ښه منيع کيلای شو. د افغانستان دريا بونه داوبسو اخستلو د سيمي له مخي په لاندې ډول ويشل کيږي.

د شمالي هندوکش سيمه چي دامبو، اودهغه معاونين لکه واخان، کوکچه، کندز او داسي نور په کي بهيري داسيمه د پلن والي له مخي دهيواد په سلو کي ۱۴۲ برخي نيسي.

نامه ياديدمه په منځنيو پيړيو (قرون اوسطي) کې عربود جيحون په نامه وباله. دمنځنيو پيړيو په وروستي وخت کې دمغولو دیرغلو دوره پيل شوه. په دغه دوران کې دجيحون نوم په (آمودريا) واوښت. دغه دريا ب دپامير دچکي سطحې (دآمودرياب سرچينه) څخه دارال ترجپيل پوري ۲۵۰۰ كيلو متره اوږدوالی لري. دآمودرياب دکوچنی پا مير دکنگلو څخه چې دخلورو زرو مترو څخه لوړ دی سرچينه اخلي او په پا سني برخه کې دواخان په نامه نامتودی. کله چې دآفسو او پنجه اوبه هغه ته گډيږي د(آب پنچ) په نامه بلل کيږي. دآمودرياب دکوکچي تردرياب پوري په ډيره چټکي روان او په لار کې ډير آبشارونه جوړوي له کسو کچي څخه وروسته دسرخوړي (نشيپ) دليږيدوله امله آرام او بيړي چلوني لپاره چمتو گرزي. دآمو دريا ب سوره يوه څخه ترپنځو كيلومترو پوري ټاکل شوی دی. دآمودرياب په دواړو غاړوونې په تيره بياولي (بيد) او چنارليدل کيږي. دآمو درياب داوبو ډيروالي دکنگلوه ستروالي او دگرمي په فصل کې دتودوخي په درجه پوري اړه لري. دآمودرياب داوبودبت خر گندوی چې دگرمي به موسم کې ډيرو اوښ ټوټي له خان سره راوپي له دی څخه پرته ددغه دريا ب د اوبودبت په پاسني اوکښتنی برخه کې توپير مومي. په منځني اوورو ستنې برخه کې ددرياب اړه دتخير او اوبولگولو له امله لږيږي او دآرال په شاوخوا کې يې دبت په يوه ثانيه کې ۱۴۹۰ مترومکعبو ته رسيدای شي په داسي حال کې چې دکرکي دښار په سيمه کې

يې دبت په يوه ثانيه کې ۲۰۵۰ مترومکعبو ته لوړيږي دآمودرياب داوبودبت دپخوا څخه لږ شوی دی دمثال په ډول دکرکي په سه کې په ۱۹۱۴ متره مکعبه اوبه ۱۸۲۲ کال کې په يوه ثانيه کې ۹۶۶۰ مترومکعبو ته رسيدده.

دآمودرياب داوبو ژوروالي دآب خيزي. په موسم کې له دوو څخه تردريو مترو پوري رسيږي. دآمودرياب غاړې داشتکاله امله دتراس (مرتبې لرونکي) په خير ددريا بله منځ څخه ۱۸ څخه تر شلو مترو پوري چگي دي. دآمودريا بدلتايوو لس زره كيلو متر مربع پلن والی لري.

دکلفت دسيمې څخه وروسته دآمودرياب خپل سير بدلوی او ډير له پسي تخريباتوله امله په ځينو سيمو کې په غوښاخو ويشل شوی او دښاخو ترمنځ ټاپوگان جوړوي. دآمو درياب په بشي اوکين اړخ کې زيات شمير مرستيالان لري دآمودرياب هغه مرستيالان چې دشوروي اتحاد په خاورو کې بهيږي دچک، گند، قزل سو وخش، کافر نېان اوسر خزان څخه عبارت دي. دآمودرياب دگيڼې خوا مرستيالان دشيوا کوکچي (چي دآمو درياب) په سلو کې ۴ مرستيالان جوړوي او کندز څخه دی دکوکچي او کندز څخه دکرکي په برخي کې ډير. گټه اخستل کيږي دآمو دريا ب په يوه ډيره فاصله کې داوبو زياتوالي او ژور والي له امله دبيړي چلوني لپاره چمتو دی. دافغانستان اوشوروي اتحاد تجارتي مالو نه له دغه او لاری څخه وېل او راوېل کيږي.

دآمودرياب تر څنگ دافغانستان غوره بندرونه تاشگنر، کلفت شيرخان بندر او

حیرتان دی چی دافغانستان صادرات اوواردات له هغو څخه ترسره کیږی. په دغو بند رو کی دکلفت بندرله پخوا راهیسی دپترولو اودموټر ونو غوټو دراوپلو لپاره ټاکل شوی دی دقزل قلعه (شیرخان) بندر چی دکابل نږدی واټن لری داومو موادو، دلیردو لولپاره غوره گڼل کیږی.

دکابل دریاب :

دکابل در دریاب اوپدوالی له سرچینی څخه تر مصب پوری ۷۰۰ کیلو متره دی چی له دغو واټن څخه ۵۶۰ کیلومتره په افغانستان پوری اړه لری، دکابل دریاب دکابل ښار په لویید یزه ۸۰ کیلومتر ی. کی داو نی له غاښی (۳۵۰۰) څخه پیل او په پاستی. برخه کی ډیر تیزجر پا ن لری. دکابل دریاب په خپله لاره کی دڅسرنکیو څخه تیریږی دمثال په ډول کله چی دکابل دریاب دلندر له تنگی څخه تیرشی یو دچار دهی سیمی ته راننوزی دکابل دښار څخه له تیریدو وروسته دتنگی غارو تنگی ته رسیدی بیاله دغه تنگی څخه دغلو اوسروبی هوار ی سیمی ته جریان مومی. ورپسی ورپسمن تنگی ته رسیدلی اودتنگی څخه دتیریدو وروسته دلغمان ټپتی او پرتی سیمی ته ځان رسوی. دغه راز ددرونتی له تنگی څخه جلال آباد اودلعل پور له تنگی څخه دیښور سیمی ته بهیږی. دکابل دریاب داتک (۲۷۱ متره) سره نږدی دسند دریاب ته گڼیږی

دلوگر، پنجشیر، الیشنگ، الینگار او کنړ دریابونه دښی اوکڼی خوادکسابل دریا ب مرستیالان شمیرل کیږی دکابل دریا ب اودهغه مرستیالان داقصادله پلوه دافغانستان ډیره غوره دریاب دی چی دبرښنا دتولید او

زراعتی سیمو دخپو پولولپاره ستر ارزښت لری. دکابل په دریاب باندی دبر ښناخوبندو نه جوړشوی چی دافغانستان ستر بندو نه گڼل کیږی او په لاندی ډول دی:

دجبل السراج دبرښنا بند چی په ۱۲۹۹ کال کی تری گته اخستل پیل شوی اودسا لنک پر دریاب باندی چی دکابل دریاب مرستیال وی جوړشوی دی. ددغه بند دبرښناظر فیت ۱۵۰۰ کیلو واټه دی.

دوردکودچک بند د۳۰۰۰ کیلو واټو په ظرفیت په ۱۳۱۹ کال کی دلوگر پر دریاب باندی جوړشوی دی.

دسروبی بند چی دپنجشیر دریاب له خولی څخه ۱۵ کلو متره لیری اود ۲۴۰۰۰ کیلو واټو په ظرفیت په ۱۳۳۶ کال کی دکڼی اخستلو لپاره چمتو شوی دی دغلو بند چی تراو سه دافغانستان ستر بند او په (۱۳۴۶ کال کی ۹۰۰۰۰ کیلو واټو په ظرفیت په کارولید. د ماهی پر برښنا اودننگرهار دکانال دپروزی برښنا دکابل په دریاب باندی نورمراکز یادولای شو.

د مرغاب دریاب:

د مرغاب دریاب دفیروز کوه له غرو څخه د ۲۵۰۰ مترو په جگوالی سرچینه اخستی اوله منبع څخه تر پای پوری ۸۰۰ کیلومتره او پددی له دغه اندازی واټن څخه ۴۵۰ کیلو متره بی په افغانستان پوری اړه لری. د مرغاب دریا ب یو مرستیال دگو شکا په نامه دفیروز کوه څخه سرچینه اخستی اودتاش کیواری په سیمه کی چی دهیواد څخه بهر پرته ده له مرغاب سره یوځای کیږی.

شوروي اتحاد ته ننوزي. دهريرود درياب دوه پردري اوږدوالي په افغانستان پوري اړه لري.

دهرات لرغوني اوتاريخي ښاردهريروددرياب لهبرکته مينځ ته راغلي اودتاريخ په اوږدو کي پرديو يرغلگرانو پري خو واره بريډونه کړي دي. دهريرود درياب دهرات دښار او غور يانو په برخه کي ډير آرام بهيري په داسي حال کي چي دسر چيني وروسته تراوبې پوري په ډيره چټکي جريان لري.

دادرياب تر اسلام قلعه پوري خپل لويديز استقامت ساتي خو داسلام قلعه وروسته دشمال په لور کي پيري او دترکمنستان دريگستان په لور حرکت کوي په دغه ځاي کي هريروود، دتجن په نامه ياد اوږدو څه فاصلي وروسته په شگو کي له منځه ځي.

دهلمند درياب :

دادرياب دهزاره جات له غرو څخه د ۳۸۰۰ مترو په اوږدوالي سرچينه اخلي. لومړي دلويديز او بيا له يوڅه واټن وروسته دسويل لويديز لورنه دافغانستان په خاوره کي بهيري. دهلمند يا هيرمند درياب د ۱۴۰۰ کيلومترو په اوږدوالي دافغانستان ستر درياب دي چي تقريباً پسه بشپړه توگه زمونږ په هيواد پوري اړه لري. دهلمند درياب دپيل په لومړي سر کي ډير گړندي حرکت کوي، خو دگرشک په سيمه کي آرام اوله دي وروسته يي سودزيا تبړي. دگرشک په سيمه کي دهلمند ستر ستيال ارغنداب ورسره گډ او دسويل په لور جريان مومي. دهلمند درياب په سويل لويديز افغانستان کي

د مرغاب له درياب څخه ددغه دريساب دا وېو ژوروالي اود ساحل دجگوا لي نه امله زمونږ په هيواد کي دومره گټه نه اخستل کيږي خود دمر او وينجده په برخه کي دبنډ ونوپه جوړيدو سره تری اعظمی استفاده شوی ده.

دشوروي اتحاد سره په نږدې سرحد کي دمرغاب درياب دمر وچاځي اوبالا مرغاب سمسوره سيمه ځي ووي.

د مرغاب درياب د ۳۰ کيلو مترو په اوږدوالي سره دافغانستان اوشوروي اتحاد ترمنځ سرحدي کرښه جوړه کړي ده.

ددغه درياب دلتا دمر وېي په شاوخوا کي ده او وروسته بيا دقراقرم په شکو کي ورک کيږي.

دهريرود درياب:

دباباغرو په لويديز ولتونو کي دوه دريا يو نه دسنگل آب اوسرچنگل په نا مه پيل شوي اود دولت ياره په سيمه کښي سره يوځای اودهريروود درياب جوړوي. دهريرود درياب شرقاً اوغر باً دفيروزکوه اوکاسه مرغ ترمنځ د ۴۰۰ کيلومترو په اوږدوالي بهيري داوبې په لويديزو برخه کي ددغه درياب ستر مرستيا ل نکاويشا نجسي د سپاه کوه په سويلي لمنو کي دهريرود سره د ۲۰۰ کيلومترو په اوږدوالي موازي بهيري له سره يوځای او دغرنیو سيمو دتيريدو وروسته د ۵۰۰ کيلومترو واټن پوري دهرات وادي سمسور کوي. دهريرود درياب دهرات دلويديز په ۱۰۰ کيلومتري کي دافغانستان او ايران گډي سرحدي کرښي ته رسيږي اودسرحدي کرښي په څير څو کيلومترو پوري دافغانستان او ايران خاوري سره پيلوي او بيا

د یوه قوس په څیر په هامون هلمند کې پای ته رسېږي.

دهلمند دریا ب دېت په بیلو بیلو سیمو او یادګال په اوږدو کې تر پیر کوی په عمومي توګه په یوه ثانيه کې له ۱۵۰ مترو مکعبو څخه تر ۲۰۰ مترو مکعبو پورې رسېدلائی شي. دهلمند دریا ب داوږلو والی یا ډیروالی د دغه دریا ب د شاوخوا اوسیدونکو په ژوند باندې ژوره اغیزه کوي.

څکه دهلمند د شاوخوا خلک په صحرائی سیمه کې میشت دی او داوږو کمښت د دوی ژوند ته ستر زیان اړوي.

د دغه زیان د مخنیوی لپاره حکومت ډیره کلکه پاملرنه کړې او دهلمند د ناوې پراختیایي پروژې د دغه امر لاندې په فعالیت لګیادي. د پروژې په بنسټ زیات شمیر بندونه او ویاړلې دهلمند دریا ب پر سر جوړې اونه یوازی داوږو لکولو په برخه کې مرسته کوي بلکه په راتلونکي نږدې وخت کې به ډېر ښنا د تولید له امله د سیمې وګړو ته ډیره ګټه ورسوي.

بشري بوخه:

طبیعی چاپیریال د اقلیم په اودهایدو ګرافي خصوصیت دانسان په ژوند باندې مخامخ اغیزه کوي. دغه شرایط د بشر لپاره د استوګنځای او د اقتصادي فعالیت ساحه ټاکي. زموږ په هیواد کې له بخوارا هیسې بیلې بیلې او سمسوري درې دوګې د ژوند لپاره برابرې شوې او په هغو کې ګڼ شمیر خلک میشت وي.

په عمومي توګه د بشري ژوند ښې په عر نیو سیمو کې حتی تر ۳۴۰۰ مترو پورې هم لیدل کېدای شي. نو ځر ګندېږي چې له پامیر څخه تر

نیمروز پورې په بیلو بیلو حوزو کې د طبیعي شرایطو په مساعدت سره زمونږ وړتوال ژوند تیروي.

که غرنی سیمې له پرتو او اوارو سیمو سره پسر تله کړو نو په ښکاره توګه د غرنیو سیمو اوسیدونکي لږ دي ځکه په داسې ځایو کې اقلیمي او طبیعي شرایط دانسانی ژوند لپاره خنډونه پېښوي. سره د دې زمونږ وړتوال په غرو او ورو کې په مقیمې او یا نیمه مقیمې ډول ژوند کوي. د مالو او رومو روزنه د لوړو سیمو غوره فعالیت دی په داسې حال کې چې د پرتو او ووارو سیمو اوسیدونکي په کرڼه لګیادي.

هغه سیمې چې د ۱۰۰۰۰ څخه تر ۲۰۰۰ مترو پورې پرتې دي، زیاتره ارتي او اوارې دي چې په هغو کې ګڼ شمیر خلک میشت او په کرڼه یا باغ داری کې فعالیت کوي دغه راژدته د څارو پوړو روزنه هم ترسره کېږي په هغو سیمو کې چې له ۱۰۰۰ مترو څخه ټیټې دي د نفوس ډیر والی او تراکم له امله په لومړي درجه کې راځي دا هم باید ووايو چې زموږ د هیواد زیاتره ښارونه په دغه راز سیمو کې ځای لري. کرڼه، صنعت او فرهنګي چارې په نوموړو سیمو کې په پرمختللي توګه لیدل کېږي.

وګړي:

د رښتینو احصایو د نشتوالي له امله نشو کولای چې د ۱۳۱۵ هـ، ش کال څخه پخوا د هیواد د وګړو شمیر ښکاره کړو، د ملګرو ملتو د احصایې له مخې په ۱۳۱۵ هجري شمسي کال کې ۱۹۲۷ میلادي د افغانو نستان نفوس ۱۰۹۷۲۰۰۰ تنه ښودل شوی دی. دغه راز د پلان وزارت د احصایې ریاست د پلان د پرمختګ د ۱۳۴۹ کال په نشریه کې زموږ

د افغانستان کالني

ميواد دوگړو شمير په ۱۳۲۹ کال کې (۱۹۵۰ ميلادي) دوولس مليونه اټکل کړي دي.			
لاندني جدول د افغانستان نفوس تراکم په يوه کيلومتر مربع کې داسې څرگندوي:			
کال	دوگړو شمير	تراکم په يوه کيلو	له دغه جدول څخه دا نتيجه ايستلای شو چې له
	متر مربع کېښي		
۱۳۱۵	۱۰۹۷۲۰۰۰	۱۷	۱۳۱۵ کال څخه تر ۱۳۵۳ کال پورې تقريباً اته
۱۳۲۹	۱۴۰۰۰۰۰۰	۱۸	مليونه وگړي پير شوي دي. دغه راز په کثافت
۱۳۳۶	۱۳۰۰۰۰۰۰	۲۰	کې په يوه کيلومتر مربع کې له ۱۷ نفرو څخه
۱۳۳۸	۱۳۸۰۰۰۰۰	۲۱	۲۸۶۶ ته چې ۱۱۶۶ زياتوالی ښي زياتوالی راغلی
۱۳۳۹	۱۴۴۸۳۰۰۰	۲۲	دي.
۱۳۴۰	۱۴۶۸۴۰۰۰	۲۲٫۶	داهم بايد ووايو چې د افغانستان نفوس د
۱۳۴۱	۱۴۹۰۰۰۰۰	۲۳	نورو ميوادو په څير په يوه ډول ويشل شوی نه دی
۱۳۴۲	۱۵۲۲۷۰۰۰	۲۴	بلکه په سيمه ايزه توگه په يوه ځای کې ډير او
۱۳۴۵	۱۵۷۱۵۰۰۰	۲۴٫۱	
۱۳۴۸	۱۶۶۲۴۲۹۵	۲۵٫۶	
۱۳۵۳	۱۸۷۰۰۰۰۰	۲۸٫۷	بله برخه کې د شرايطو په اساس لږ دي.

لاندني جدول د افغانستان د ولاياتو دوگړو شمير او تراکم څرگندوي :

وليات	دوگړو شمير ۱۳۵۰	اداري مرکز	تراکم په يوه کيلومتر مربع کې
۱ کابل	۱۳۶۰۶۶۳	کابل	۳۲۵/۲
۲ کندهار	۷۸۰۶۱۷	کندهار	۱۷۱/۸
۳ هرات	۷۲۲۳۳۸	هرات	۱۷
۴ بلخ	۳۷۲۵۳۸	مزار شريف	۲۳/۶
۵ ننگرهار	۱۲۰۸۶۲۵	جلال آباد او چغسرای	۱۵۹/۹
۶ پکتيا	۸۷۸۸۳۳	گرديز	۵۱/۶
۷ غزني	۱۱۶۲۵۹۰	غزني	۳۵/۶
۸ هلمند	۳۳۳۳۲۹	بست اشکرگاه	۶/۳
۹ فراه	۳۳۰۱۵	فراه	۵/۷
۱۰ جوزجان	۳۵۲۳۳۲	شبرغان	۲۰

د افغانستان جغرافيه

ولایات	دوګړو شمیر	اداري مرکز	تراکم په یوه کیلومتر مربع کی
۱۱ تخار	۵۲۰۰۳۵	تالقان	۲۵
۱۲ بدخشان	۳۶۲۸۲۵	فیض آباد	۸/۳
۱۳ بامیان	۳۶۴۴۳۴	بامیان	۱۲/۳
۱۴ ارزګان	۵۲۴۹۶۶	تیرین کوټ	۱۶/۶
۱۵ غور	۳۴۰۶۷۸	چغچران	۹/۸
۱۶ پروان	۱۲۹۷۴۰۳	چاریکاراو محموداقي	۱۷۸/۹
۱۷ کندز	۴۲۷۰۲۶	کندز	۵۴/۷
۱۸ بغلان	۶۵۶۶۴۴	بغلان	۴۸/۶
۱۹ سمنګان	۲۱۸۳۸۴	ایبګ	۱۴/۲
۲۰ نیمروز	۱۲۸۳۶۴	زرنج	۲/۴
۲۱ زابل	۳۷۷۳۳۷	کلات	۱۸/۸
۲۲ لوګر	۳۲۵۶۴۲	برکی برک-پل علم	۷۷/۵
۲۳ وردک	۴۳۷۷۵۵	سیدان ښار	۴۲/۵
۲۴ لغمان	۲۳۴۳۷۵	سیترا لام	۲۵/۷
۲۵ بادغیس	۳۳۷۱۳۹	قلعه نو	۱۳/۶
۲۶ فاریاب	۴۵۷۸۱۴	سیمنه	۲۲/۴

که دغه جدول ته خیر شو وینوچي ځيني

ولایات گڼ شمیر ځیني نور منځني شمیر او یوه ډله نور لږ او ټیټ ډول وګړي لری هغه ولایات چي له ۱۰۷ څخه تر ۴۲۵ پوري پروان - ننگرهار او کابل) په یوه کیلومتر مربع کی تراکم لری لومړی درجه گڼل کیږي کنړو نه لوګر، دکاپيسالوی ولسوالۍ، پکتیا، بغلان او کندز د هغو ولایاتو په لړ کی دی چي منځني نفوس لری او په یوه کیلومتر مربع کی یی په منځني توګه ۶۸ نفره ژوند کوی.

هغه ولایات چي له ۲۵ څخه تر ۵۰ پوري تراکم لری دوردک، غزني، تخار اولغمان څخه عبارت دی بلخ، فاریاب، جوزجان، زابل، بامیان هرات، کندهار او ارزګان هغه ولایات دی چي په ټیټ ډول نفوس لری او په یوه کیلو متر مربع کی یی له ۲ څخه تر ۱۵ نفرو پوري ژوند کوی. دهیواد پاتي ولایات لکه سمنګان، بادغیس غور ات بدخشان، فراه، هلمند او نیمروز لږ

نفوس لرونکي ولايات گڼلای شو.

پوهنه :

داشرگنده خبره ده چې دیوی ټولني افراد د پوهې په رڼا کې کولای شي خپل بشري توان د ژوند ټولو اړخونو ته کیدو لپاره په کار واچوي. په ټولو هیوادو کې د اقتصادي یا نګسې د زیاتیدو لپاره ټولنیزه پانګه بنسټ ګڼل کیږي زموږ په هیواد کې هم د دغه اصل په پیروي سره د پوهنې رڼا ختیځه جمهوري دولت ستره هیله ده چې په ډیره بېره یې د اصلاح اوسمون لاری پیل کړې دی. په افغا نستان کې د پوهې د تعمیم لپاره لومړی د بشپړ پرسونل د سمبالو لپاره هڅه کیږي په دغه برخه کې پخوانیو پنځه کلنو پلانو دوسی سره سم بریا لیتوب حاصل کړی او په ډیرو برخو کې د بهرنیو استادانو اوماهرا نو ځای هیواد والو د کړی دی.

د پوهنې د ګټې د اړخیز پر مختګ لپاره د مالی امکاناتو په حدود کې زیاته اندازه بودجه تر نظر لاندې نیول کیږي داسې اټکل کیږي چې په راتلونکو څو کلونو کې به افغا نستان د پوهنې له پلوه یو لوړې درجې ته اوچت شي.

په دریم پنځه کلن پلان کې د ټولنیزو خدماتو سکتور د پاملرنې وړ وواو په دغه برخه کې یو هنري زیاتي مرستې ته اړتیا درلودله. له همدې کبله دولت په دریم پنځه کلن پلان کې د ټولنیزو خدماتو د سکتور د معارف لپاره په سلو کې ۲۷٫۸ لګښت ټاکلی وو. په ۱۳۵۱ کال کې د متعلیمینو شمیر ۷۶۱ زره او په ۱۳۵۲ کې ۷۹۲ زره ښودل شوی دی. سره ددې چې د پوهنې په برخه کې سخت زیار جاری دی بیا هم تر نن ورځې پورې د کاروونکي وګړو له جملې

څخه په سلو کې ۸۷٫۳ برخې د زده کړې له نعمت څخه بې برخې دي. د افغا نستان ځوان جمهوري رژیم د بې سوادۍ د وړو کولو لپاره منظمې لارې چارې سنجولی دي چې په تطبیق کیدو سره به په عملي او نظري زده کړه کې د کیفیت سره ناڅاپي بدلون راشي. اوس غواړو چې د زده کړې په بیلو بیلو دورو باندې لنډنظر واچوو.

لومړنی زده کړه :

د لومړني زده کړې مقصد دادی چې د ښوونځي د شمول وړ وګړو چنیان په ټول هیواد کې ښوونځي ته شامل شي. په ۱۳۵۱ کال کې د لومړني دورې زده کوونکو شمیر ۶۰۱۰۰ تنه و په داسې حال کې په ۱۳۵۲ کال کې ۶۲۴۱۰۰ تنه و او چټک شونې په سلو کې ۸۹ زیاتوالی څرګندوي په ۱۳۵۲ کال کې کلیوالي ښوونځي ۱۹۲۶ بابو او لومړني ښوونځي ۱۳۴۳ بابو شمیر شوي دي. په داسې حال کې په ۱۳۵۰ کال کې لومړني ښوونځي ۱۲۹۵ او کلیوالي ۱۹۳۶ بابو وو. په ۱۳۵۲ کال کې د کلیوالي ښوونځیو کمښت د دعو ښوونځیو لوړوالي لومړنیو ښوونځیو ته ګڼل کیږي په ۱۳۵۲ کال کې د بې سوادۍ د له منځه وړلو لپاره د (بې سوادۍ سره مبارزې) پروژه پراخه شوه چې د اعمل په خپل ذات کې د پوهنې د تعمیم لپاره ډیره ښه نښه بلل کیدای شي.

ثانوي زده کړه :

د دغه دورې زده کړه نه یوازې هغو بکلور یا پاسانوته چې له دولسم صنف څخه دخلا صید و وروسته په ټولنه کې خدمت لپاره ګو ما رل کیږي ارزښت لري بلکه هغه نور فارغان چې د لوړې زده کړې په خاطر یو هنتو ته ځي هم د ستر اهمیت وړ ده. د ثانوي ښوونځیو او لیسو

د افغانستان جغرافیه

شمیر په ۱۳۵۲ کال کې ۷۱۲ بابونه رسیده چې شمیر په ۱۳۵۰ - ۱۳۵۱ او ۱۳۵۲ کال کې ښکاره په دغه شمیر کې ۲۰۰ لیسې برخه لری. لاندنۍ کوی :

جدول دیلو بیلو دورو د زده کوونکو په ښوونځیو

د زده کړی سطحه	۱۳۵۰	۱۳۵۱	۱۳۵۲
لومړنۍ زده کړه د کلیوالي په کون :			
ښوونځی	۳۲۳۲	۳۲۵۷	۳۲۶۹
زده کوونکي	۵۷۲۹۳۲	۶۰۵۱۱۹	۶۲۴۱۱۳
ښوونکي	۱۴۶۵۱	۱۴۷۹۶	۱۵۸۱۱
فارغان	۳۷۲۳۴	۴۸۳۲۸	۴۹۵۰۵
منځنۍ زده کړه :			
ښوونځی	۴۹۷	۴۹۷	۵۱۲
زده کوونکي	۹۱۷۶۹	۱۰۲۰۵۴	۱۰۸۳۰۳
ښوونکي	۳۶۵۰	۴۱۲۶	۴۴۲۲
فارغان	۱۴۵۵۲	۱۹۶۴۹	۲۵۵۴۹
دلیسۍ زده کړه :			
ښوونځی	۱۸۸	۱۹۰	۲۰۰
زده کوونکي	۳۵۳۹۳	۴۴۹۲۴	۵۱۵۷۱
ښوونکي	۱۶۳۲	۲۳۲۰	۲۵۱۳
فارغان	۴۸۴۷	۶۰۴۷	۱۲۸۱۳
مسلکۍ زده کړه :			
ښوونځی	۳۷	۳۶	۳۶
زده کوونکي	۱۱۵۷۶	۸۶۸۰	۸۱۶۲
ښوونکي	۸۱۱	۶۷۸	۵۵۹
فارغان	۱۸۹۰	۲۱۵۴	۱۵۷۱

له جدول څخه څرگندیږي چې د ۱۳۰۲ کال کې ۱۳۵۰ کال په نسبت دلیسۍ په زده کوونکو کې ښی په سلو کې ۴۵۸ او دلیسۍ په فارغانو کې په سلو کې ۱۶۴۳ زیاتوالی راغلی دی. په مسلکۍ زده کړه کې ډیر ښت راغی حتی ویلای شو چې د ۱۳۵۰ کال په نسبت کمښت څرگندیږي.

لوړه زده کړه :

لوړه زده کړه د کابل په پوهنتون، دننگرهار په پوهنتون او صنعت د اداري په انستيتوت او دارالمعلمينو کې ترسره کېږي. لاندني جدول په ۱۳۵۰ - ۱۳۵۱ او ۱۳۵۲ کال کې د پوهنتون د پوهنځيو او دارالمعلمينو شمير څر گندوی:

خانګي	۱۳۵۰	۱۳۵۱	۱۳۵۲
ټول محصلين	۸۴۱۵	۹۸۱۷	۹۱۷۵
د طب خانګه	۱۱۷۳	۱۲۰۵	۱۱۲۳
د کرنې خانګه	۵۵۳	۷۳۵	۶۳۵
د ساينس خانګه	۲۳۲۱	۲۵۹۱	۲۰۸۳
اجتماعي علوم	۲۹۶۳	۳۳۲۲	۳۵۱۹
دارالمعلمينونه	۱۴۰۵	۱۹۶۴	۱۸۱۵

د جدول څخه څرگنديږي چې د اجتماعي علومو په خانګه کې په ۱۳۵۲ کې د ۱۳۵۰ کال په نسبت ۱۸٫۸٪ زياتوالی راغلی دی. په دې ډول د کرنې په خانګه کې په سلو ۱۴٫۸٪ او دارالمعلمينو کې ۲۹٫۲٪ ډير نېټ څرگندولای شو.

په پای کې داباید ووايو چې د پوهنځي او اقتصادي پراختيا تر منځ لاتراوسه هماغه هنګي منځ ته راغلي نه ده ځکه ددغه هيلی سر ته رسيدل په لږه موده کې امکان نه لري اميد لرو چې په راتلونکي نږدې وخت کې به دغه مقصد ته ورسيږو.

اقتصادي برخه :

د انسان شته والی د ځمکې پر مخ تر ډيری اټکل شوی دی زموږ د هيواد په سلوکسې ۷۵

۴- دمخکه لرونکو دتوان لړوالی چی دناو په شرایطو او نباتی یا حیوانی ناروغیو سره نشی کولای مبارزه وکړی.

نوموړی عوامل نه یوازی اقتصادی کمزوری دسترومالکینو په برخه کوی بلکه واپه ځمکه لرونکی اوبالاخره دهیواد ټول وکړی زیانمن کوی. دغه اقتصادی ستونزی به ډیره چټکسی دمسوولو مقاماتو له خوادړک اوله منځه وپلوی دجمهوری دولت ترهدایت لاندی په منظمو پلانوترسره کیږی.

دافغانستان مخکي دزراعتی استعداد له مخی منځی حالت لری یعنی نه ډیری ښی او نه ډیری شاپدی دکیماوی سری لږ لگښت ددی سبب کیږی دمخکو کمزوری لاپسی زیات ته شی. دکرني وږناتات زمونږ په هیواد کی ډیر زیات دی په تیره بیاغتم په ډیرو ډولو سره پیدا کیږی. نور غوره نبات جوار، وربجی، اوربشی، جودر، اوږدن دغلوبه لږ کی او چنی (نخود) باقلمی اومی (ماش) دبقولاتو په جمله کی یادولای شو.

دحیواناتو دروزنی لپاره درشقی اوشفتلی کره هم په زیاترو سیمو کی رواج لری پومبه هغه نبات دی چی په ډیردی وختو کی یی با ب موندلی دی.

افغانستان دنورو پرمختیا یی هیوانو په څیر دکرني په برخه کښی زیات پرابلمو نه لری ددغو رېږدولری کرلو لپاره دپلانونو دجوړولو مفکوره منځ ته راغله خودهغویه وسیله دخلکو دژوند سطحه لوړه اوله طبیعی منابعو څخه په اعظمی توگه استفاده وشی. دجمهوریت دنیکمرغه

راتگ څخه پخوا دافغانستان پلانونه دپنځو کالو لپاره طرح کیدل اولومړنی پنځه کلن پلان په ۱۳۳۵ کال تر اجرا لاندی ونیول شو. ددی لپاره چی لوستونکی دپلانونو د ارزښت اودهغو اغیزی څخه زمونږ دهیواد په اقتصادی اړخو په تیره بیاپه کره کی درک کړی نولزمه ده چی په پخوا نیو پنځه کلنو پلانو باندی رڼا واچول شی له هغه ځای څخه چی زمونږ اقتصادی بنسټ پر کره ولاړدی نو په لومړنی پنځه کلن پلان کی ددغه سکتور دپرمختگ لپاره ډیر زیات مناسب شرایط ومنل شول. په دی ډول دکره نی دکرني دپنځه کلن پلان په خاطر یوه زیاته اندازه پیسی په نظر کی ونیول شوی خودحمل ونقل اود مواصلاتو د فقدان له امله چی دپروژو د عملی کیدو لپاره یوه محرکه قوه گڼل کیږی، دکرني سکتور د ضرورت په حکم سره په لومړنی او دویم پنځه کلن پلان کی خپل ځای دغه سکتور (مواصلات او حمل و نقل) ته پریشود.

دولت په لومړنی پنځه کلن پلان کی ۱۴۶۶ ملیارده افغانی په نظر کی ونیول چیسی ۹۰۸ ملیارده له بهرنیو منابعو او ۴۸۰ ملیارده پیسی دپور په ډول له بهرنیو منابعو څخه طرح کړی د دغو پرمختیا یی لگښتو نو لسه لږ څخه ۱۰۳ ملیارده افغانیسی.

دکرني په برخه کی اندازه شوی دی د لومړنی پنځه کلن پلان رښتونی هدف داووپچی دکرني په برخه کی داووبو لگولو دپروژو په جوړولر سره نوی مخکي لاس ته راشی او په دی ډول دکرني لاندی ساحه پراخه کړی. دغه راز

د افغانستان جغرافیه

په دغه پلان کې د حاصلاتو د زیاتوالي د ناروغیو له منځه وړل او د کرنې د سیستم د سمون هیلې ښکاره شوی دی.

که چېرې مریز لومړنی پنځه کلن پلان په عمومي توګه تحلیل کړو او په وینوچې د کرنې په برخې کې دویمه پر مختګ راغلی نه دی چې دهیواد زراعت په پخوا نې تو ګه پاتې شو ورځ په ورځ ډیر یسېدو نکې نفوس اپتیا وی تر سره نکې اولدی کبله وه چې ددغه پلان په اوږدو کې خوراکي شیان په بسی ساری ډول لېږشول ددی څخه علاوه د غنمو د کمېدو له امله یوه اندازه غنم د بهر څخه راوغو ښتل شول. په لومړۍ پلان کې د کروند ګروډزو ند د جګوالي لپاره د ځمکې د یوه واحد تولیدات دویمه زیات اوچت ونه ګرزیدل.

د تولیداتو د کمېدو علت لکه چې مودمخا وویل د مواصلا تود پراختیا عاجل ضرورت وو چې د کرنې په چارو کې په مستقیمه توګه اغیزه کوي. د کرنې د سکتور پرمختیایي لګښت یوازې په سلو کې ۱۲۶٪ ټاکل کیدای شي. له بلې خوا د کرنې په برخه کې هم د لګښت زیاته اندازه داوبولګو لږ پروژو ته متوجه وه د مثال په ډول دهلمند، ننگرهار اوسردی پروژې چې د جوړولو کار یې هم په لومړنۍ پلان کې بشپړ نه شو او دویم پلان ته یې انتقال وموند.

په دې ډول د کرنې په سکتور کې د لېږي پانګې اچونې له امله په لومړۍ پلان کې اغیزمنې عملې نتیجې لاس رانه وېل شوې.

د لومړۍ پنځه کلن پلان د پای ته رسیدو وروسته دویم پنځه کلن پلان په ۱۳۴۰ کال کې طرح او تر سره کیدل یې پیل شول.

په لومړۍ ګام ددغه پلان د پانګې اچونې اندازه په بیلو بیلو سکتورونو کې دا ډول اټکل شوی ده:

سکتور	اټکل شوی لګښت په ملیون افغانیو	د لګښت فیصدي
صنعت، کانونه، انرژي	۱۰۵۰۸	۳۳/۵
حمل و نقل او مخابرات	۸۰۰۶	۲۵/۵
کر نه او او به لګول	۷۳۶۰	۲۳/۵
ټولنیز خدمات	۳۵۱۰	۱۱/۲
مستفرقه	۱۹۶۹	۶/۳

ددغه پلان له مخې د کرنې په سکتور کې په سلو کې ۶۷ برخې پانګه داوبولګو لود چارود سمر ن لپاره ټاکل شوی وه.

د دویم پنځه کلن پلان اهداف داو وچې دورځ په ورځ ډیریدونکې نفوس اپتیا وی دخورا کې شیانو له پلوه رفع کړي.

دغه راز د نښو صنایعو دا پتیاوې پومبه او چنغدر لاس ته راښی د دویم پلان دا اټکل له مخې مونږ د تولیداتو زیاتوالي او د کرنې لاندې سا حی پراختیا دلته یادوو:

د افغانستان کالني

اقلام	ساحه په هکتار	توليد ت په زرو متریک ټنوسره
غنم	۲۳۸۲۰۰۰	۲۳۳۹۰۰۰
جوار	۵۰۳۰۰۰	۷۵۵۰۰۰
اور بشي	۳۵۲۰۰۰	۳۰۵۰۰۰

په داسي حال کي چي په لومړي پلان کي پورتنی احصايي دارنگه وي :

غنم	۲۲۳۰۰۰۰	۳۲۷۹۰۰۰
جوار	۵۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰
اور بشي	۳۵۰۰۰۰	۳۸۷۰۰۰

ستراتيژي همدا پانگي دکمښت له امله نشيپه نه شوه.

که چيري مونږ لږه اندازه زيا توالي پلان په اوږدو کي دپيش بيني سره په نظرکي ونيسو نو ليدل کيږي چي په دويم پنځه کلن پلان کي دغنمو دکرنی لاندی ساحه له ۲۲۳۰۰۰۰ هکتارو (۱۳۴۰) دلومي پلان پای څخه ۲۳۴۶۰۰۰ هکتارو (۱۳۴۵) ته اوچته شوه په داسي حال کي چي پلان ۲۳۷۲۰۰۰ هکتاره اټکل کړي وه.

دتوليداتو په برخه کي ددويم پلان هدف تر ډيره حده تطبيق شوي یعنی پلان دغلود توليداتو اندازه څلورمليونه ټنه ښودلې وه په داسي حال کي چي په عملي توگه ۳۷۰۰۰۰۰ ټنه یعنی له اټکل شوي اندازي څخه يوازي ۳۰۰۰۰۰ ټنه کمي غلي لاس ته راغلي.

لاندني جدول دکرنی منځني توليدات په لومړي او دويم پنځه کلن پلان په دوران کسي څرگندوي:

په خواشنۍ سره بايد ووايو چي ددويم پنځه کلن پلان اټکلونه په رښتوني توگه عملي نه شول داځکه چي پرمختيايي لگښت په بشپړه توگه ۴۶۰۰ مليارده يا په سلوکي ۲۰ دهغه پيسو څخه لږوچي په پلان کي پيش بيني شوي وو.

له دې امله په دغه پلان کښي دحمل ونقل او مواصلاتو دسکتور څخه پرته په نورو برخوکي ښکاره کمښت راغي دا هم بايد ووايو چي دحمل ونقل لگښت د ضرورت په اساس تر نورو سکتوروزيات وواو په دغه پلان کي تقريباً ۲۰۰۰ کيلو متره سړک پوځ شو. چي په نتيجه کي دهيواد ستر اقتصادي او بشري مراکز سره وصل شول.

دويم پنځه کلن پلان دکرنی ماشيني کيدل او دڅارويو سمه روزنه خپل لوړ هدف وگا له دکرنی دسکتور داتو ملياردو افغانيو په نظرکي نيولوسره يوازي څلور مليارد افغاني لاس ته راغلي او ولگيدی په دې ډول ددويم پنځه کلن پلان

د افغانستان جغرافیه

حبوبات	لومړی پلان :	دویم پلان:
۳۵۵۴۰۰۰ ټنه	۳۰۷۷۰۰۰ ټنه	
پومبه	۵۰۰۰۰ ټنه	۶۴۰۰۰ ټنه
د حبوباتو ساحه	۳۲۶۶۰۰۰ هکتاره	۳۴۰۷۰۰۰ هکتاره
د پومبې ساحه	۸۴۰۰۰ هکتاره	۷۲۰۰۰ هکتاره

له جدول څخه څرگندېږي چې دویم پلان په اوږدو کې د غلو او نورو روزراعتي تولیداتو زیاتوالی پیرلېږدي په دی توگه دوگړی د چټک د پسر بڼت په مقابل کې نشي کولای چې توازن وساتي دخلکو د ژوند سطحه او د صنعتي خامو مواد اړتیا د کرنې د بڼې د بدلیدو او عصری. کیدو غوښتنه کسوی په دی علت سره دولت په نظر کې ونیول چې په دریم پنځه کلن پلان کې د کرنې تولیدات او چټ شې او په نتیجه کې د نفو س د پیر بڼت سره انډول برابر کړی. دا ول او دویم پلان اقتصاد ی پراختیا د دریم پنځه کلن پلان لپاره ښه زمینه مساعده کړ او د پانگې اچونې ځانگړې اوډو لټې منابع د نوموړي پلان د ترسره کیدو لپاره چمتو شوی.

د دریم پلان په جوړیدو سره د کړنې د انکشافی لگښتونو اندازه د نورو سکتورو په نسبت په سلو کې ۲۹۲ ته او چټه شوه، په داسې حال کې چې د حمل و نقل د سکتور لپاره د پانگې اچونې اندازه ټیټه شوه.

لاندنی جدول په دریو پنځه کلنو پلانو کې د پرمختیایي لگښتو اندازه په میلیار د افغا نیو څرگندوی :

دویم پنځه کلن پلان دریم پنځه کلن پلان

لومړی پنځه کلن پلان (حقیقي لگښت)	(حقیقي لگښت)	اټکل شوی لگښت
۱- حمل و نقل او مواصلات ۵/۱	۹/۶	۴/۱
۲- کانونه او صنایع ۲/۷	۸/۸	۱۰/۷
۳- کرهنه ۱/۳	۴/۴	۹/۶
۴- ټولنیز خدمات ۰/۸	۱/۸	۵/۵
۵- متفرقه ۰/۴	۰/۴	۳/۰
۶- ټول ۱۰/۳	۲۵	۳۳

د دریم پنځه کلن پلان د اټکل لگښت ولسه د داخلي او بهرینو منا بمو څخه لکه څنگه چې ښایي لاس ته رانه وړل شوه نو ځکه د دریم پنځه کلن پلان دویم کال په پای کې د لگښت او عوایدو فصلونه د موجودو امکاناتو په حدود کې تجدید نظر وگرزیدل، په دی توگه د پانگې اچونې اندازه د لومړني مسودی څخه په سلو کې ۱۸ کم شوه لاندنی جدول د کرنې غوره تولیدات په دریم پلان کې له دویم پنځه کلن پلان سره په پرتلیز ډول څرگندوی :

د افغانستان کالني

ټوليدات د دويم پلان د دويم کال په پای کې توليدات د دريم پلان په لومړي کال کې (۱۳۵۰)		
۱- غنم	ټنه ۲۰۳۳۰۰۰	ټنه ۲۳۸۰۰۰۰
۲- وريجي	ټنه ۳۳۷۰۰۰	ټنه ۳۷۲۰۰۰
۳- اوربشسي	ټنه ۳۷۵۰۰۰	ټنه ۴۱۳۰۰۰
۴- جوار	ټنه ۵۰۰۰۰۰	ټنه ۷۰۰۰۰۰
۵- پوسه	ټنه ۶۱۰۰۰	ټنه ۱۶۰۰۰
۶- چغندر	ټنه ۶۶۰۰۰	ټنه ۱۲۰۰۰۰
۷- غوښه	ټنه ۱۸۰۰۰۰	ټنه ۲۰۱۰۰۰
۸- د سپه وړي	ټنه ۲۳۰۰۰	ټنه ۲۷۳۰۰
۹- قره قلی پوستی	ټنه ۲۵۶۰۰۰۰	جلده ۳۰۰۰۰۰۰
۱۰- غوايان	ټنه ۳۶۰۰۰۰۰	راسه ۴۰۰۰۰۰۰
۱۱- ټول پسونه	ټنه ۲۱۶۰۰۰۰۰	ټنه ۲۳۰۰۰۰۰۰
۱۲- قره قلی پوسته	ټنه ۵۶۰۰۰۰۰	راسه ۶۵۰۰۰۰۰

د جدول څخه څرگندېږي چې په دريم پنځه کلن پلان کې د کرنې توليدات دومره زیات نه شول. په ۱۳۵۰ کال کې ټول حبوبات ۳۷۰۰۰۰۰ ټنه یا په سلوکي ۱۳۴۵۰۱۳ کال څخه زیات او په سلوکي (۱۵) د پلان د اټکل څخه کم دی. په دريم پلان کې د غنمو او وريجو د یوه واحد توليدات د ۱۳۴۵ کال په نسبت اوچت شول. د غنمو د یوه هکتار منځنۍ حاصل د دريم پلان په لومړيو څلورو کالو کې د ۱۳۴۵ کال په مقایسه چې ۸۷۰ کیلو گرامه وو ۹۵۰ کیلو گرامه ټنه ورسید.

د غلو توليدات په دريم پنځه کلن پلان کې دوگړي و د دیرښت سره انډولونه ساته یعنې دوگړو دیرښت په سلوکي دوه ووه داسې حال کې چې د غله جاتو دیرښت په سلوکي ۷۰۰ اټکل کېږي. په بله وینا د غنمو تولید په ۱۳۵۰ او ۱۳۴۵ کال په نسبت د یوه نفر لپاره په سلوکي ۸ کم وو د دغه کمښت علت پرله پسې وچ کالونه چې د هیواد په زرګو نڅو کې یې زیانمن کړل او دولت محبور شو چې د دريم پنځه کلن پلان په وروستي کال کې یوڅه غنم له بهر څخه راوغواړي د دريم پلان په وروستي کال کې د غنمو کمبود ۵۰۰۰۰۰ ټنه اندازه شوی دی. دا هم باید ووايو چې د جوی حالاتو د خرابتیا سره په ۱۳۴۶، ۱۳۴۹ او ۱۳۵۰ کالو کې غلې د لومړي او دويم پنځه کلن پلان په نسبت ډیرې دي.

د افغانستان جغرافیه

دامو ضوع په لاندنی جدول کی ډیره ښه څرگندیږی.

د حاصلاتو منځنی اندازه	په لومړۍ پلان کی	په دویم پلان کی	په دریم پلان کی
ټول غله جات	۳۵۰۸۰۰۰ ټنه	۳۵۷۶۰۰۰ ټنه	۳۷۰۸۰۰۰ ټنه
غنم	۲۱۸۷۰۰۰ ټنه	۲۱۵۸۰۰۰ ټنه	۲۲۳۶۰۰۰ ټنه
جوار	۶۵۹۰۰۰ ټنه	۷۱۵۰۰۰ ټنه	۷۳۳۰۰۰ ټنه
وریجی	۳۰۹۰۰۰ ټنه	۳۲۵۰۰۰ ټنه	۳۸۸۰۰۰ ټنه

له ۱۳۴۵ کال راهیسی غنم او پومبه په کال کښی په سلو کی دوه زیاتوالی ښیږی په داسی حال کی چی په نوموړی نېټه کی د میوو او ساوډو ډیروالی په سلو کی یودی.

د جوارو اوربشو اوغو پر لرونکو ښا تاتو په برخه کی زیاتوالی راغلی نه دی.

لاندنی جدول د کرنی غوره حاصلات په ۱۳۵۳ کال کی څرگندی:

اقلام	تولیدات ۱۳۵۲	تولیدات (۱۳۵۳)
۱- غنم	۲۵۰۰۰۰۰ ټنه	۲۷۵۰۰۰۰ ټنه
۲- وریجی	۴۵۰۰۰۰ ټنه	۴۲۰۰۰۰ ټنه
۳- جوار	۷۶۰۰۰۰ ټنه	۷۷۰۰۰۰ ټنه
۴- پومبه	۶۳۰۰۰ ټنه	۱۴۵۰۰۰ ټنه
۵- چغندر	۶۲۰۰۰ ټنه	۶۶۶۰۰ ټنه
۶- گنی	۲۲۰۰۰ ټنه	۵۱۰۰۰ ټنه
۷- غوړ پر و ښکی نباتات	۳۵۰۰۰ ټنه	۴۰۰۰۰ ټنه
۸- انگور	۲۲۰۰۰۰ ټنه	— ټنه

صنعت :

د کرنی په رښتونی پرمختیا سره صنعت هم دودی په لور ځی او په داسی شرایطو کی د ملت بشری توان د آرام ژوند د لاس ته راوړلو لپاره په کارلو پیری که له یوی خوا کرڼه د اقتصادلو پری ستند ده له بله پلوه د صنعت د متوازن شته والی څخه د کرنی تر څنگ انکار نه شو کولای کوم وخت چی انسان د خوراک له پاره هڅه کوی په اړخ کی یی د خوراک د لاس ته راوړلو وسایل او دخیل خان د پتولو لوازم د ضرورت په حکم برابروی په دی توکه کرڼه او صنعت دیو بل لازم او ملزوم کښل

۶- زمونږ د هیواد د پانګه وال د درندو صنایعو د تاسیس سره مینه نه لری ځکه دوی یوازی ژر ګټه اخیستونکو فعا لیتونه ته پاملرنه کوی. په دی ډول د ملی پانګو متوجه کول نورو خوا وو ته د صنعت مزى کمزوری کړی دی.

۷- ملی پانګه وال د بهر نیو پانګه والو لپاره د دلال په خیر فعالیت کوی اود هغوی مالونه په هیواد کی بلوری په دی توګه د دوی پانګه د پردیو مالونو درانیولو او پلورلو لپاره په کارلو پیرنی نه دا چی د هیواد د صنعت د دوی او پر مختیا لپاره یی په کار واچوی.

له نیکه مرغه د جمهو ری نظام په راتګ سره دا صنعتی خنډونه ډیر ژر د درک اود هغو له منځه وړلو لپاره کلک اقدامات پیل شوی دی دا انقلاب رهبر ښاغلی محمد داود د صنعت دودى په ټکله په خپله تاریخی وینا (د افغانستان خلکو ته خطاب) کی فرمایلی دی چی د درند و صنایعو پرانستل د هیواد د ګړند ی بر مختك ضامن دی.

په دی اساس د هیواد والود شر ګندو اپتیا وو دلیری کولو لپاره د صنعت رښتو نی پر مختك د دولت غوره هیله ګڼل کیږی.

څرنګه چی کلیوالي صنایع په قیټ ډول په ټول هیوادو کی لیدل کیږی نو ځکه ددغو صنایعو د تولیداتو د ښکاره کیدو لپاره سمه احصایه نه شته په دی ډول مونږ د صنعتی تولیداتو احصا یی یوازی دماشینی صنایعو په برخه کی وړاندی کوو. لاندنی جدول په ۱۳۵۰ او ۱۳۵۲ کال کسـی د هیواد غوره صنعتی تولیدات څرګندوی:

کپری زمونږ په هیواد کښی د صنعت تاریخچه ډیره لرغونی اود پخوانیو زمانو راهبسی په دغه بر خه کښی نسبی وړاند ی تګ لیدل کیږی، خودا باید ووايو چی نننۍ ی د پخوانیو صنایعو په تیره بیا د سپکو صنایعو دارزښت په منلو سره سره نویو اوما شینی صنایعونه لومړی چانس ورکوی ځکه د وخت په اقتضاسره یوازی ماشین کولای شی چی د ورځ په ورځ ډیریدونکی نفوس اپتیا بشپړه کړی . افغانستان دیوه پر مختیایی هیواد په څیر د صنعت په چارو کی رښتونی بدلون راو ستلی نه دی ځکه ددغه سکتور پراختیا پوره او غټه شته منی غواپی تر نن ورځی پوری زمونږ وطنوال د صنعت د پراختیا لپاره هڅه کوی خو په دغه لار کی ځینی خنډونه وو چی په لند ډول وړاندی کیږی.

۱- د تاریخ په اوږدو کی د سختو یرغل کوو نکی تر تورو لاندی زمونږ مدنی ښارونه لکه بلخ هرات، غزنی اوتورخو ځله وړان او آباد شوی دی چه پدی توګه د صنعت په چارو کی بی وروسته والی راغلی

۲- د بهرنیو یرغل ګرانو دیر غلو په نتیجه کی هیواد تجزیه شوی چی په دی ډول د بیلوبیلو سیستمو تر منځ اقتصادی هماهنگی شلیدلی وه.

۳- د ورپسې د لاری ټول کیدل یو بل ګذار وو چی زمونږ د محلی صنایعو په بدن یی حواله کړ.

۴- د هند د نیمی قاری نیول دانګریزا نو له خوا چی په نتیجه کی یی افغانستان د پخو مو اډو پلورلو اود امو شیانو درانیولو مرکز وګرزاوه

۵- د پانګوالی یی ساری پر مختك چه په لاتین امریکا، افریقا او آسیا کښی یی د خوارو ولسونو د لویولو لپاره ناوړه پالیسی طرح کړی.

د افغانستان جغرافیه

توليدات (۱۳۵۰)	توليدات (۱۳۵۲)	توليدات ډول
ټنه ۱۶۸۰۰	ټنه ۲۵۰۰۰	۱- حلاجی شوي پومبې
متره ۶۲۰۰۰۰۰	متره ۷۶۰۰۰۰۰	۲- نخي ټوکران
متره ۱۰۵۴۷۰۰۰	متره ۱۳۴۳۰۸۰۰۰	۳- سنډي ټوکران
متره ۲۸۴۰۰۰	متره ۱۳۳۴۰۰۰	۴- ورين ټوکران
ټنه ۷۳۰۰۰	ټنه ۱۳۵۰۰۰	۵- سمښت
مليونه کيلو وات ساعته ۴۲۲	۵۲۵۴۰۰۰۰۰ کيلو وات في ساعته	۶- بر يښنا
ټنه ۹۲۰۰۰	ټنه ۳۸۰۰۰	۷- دغنمو اوړه
ټنه ۸۵۰۰	ټنه ۷۴۰۰	۸- شکره
ټنه ۴۰۰۰	ټنه ۴۲۰۰	۹- نباتي غوړي

ددغو دوو کالو د پرتله کولو څخه ښکاره کيږي چې په ۱۳۵۲ کال کې د ۱۳۵۰ کال په نسبت په ډاگه زياتوالي راغلي دي د مثال په ډول د سنډي ټوکرانو په برخه کې په سلو کې ۴۰.۲ او د سمښتو په برخه کې په سلو کې ۸۵ زياتوالي راغلي ده راز د شکرې او دغنمو داوړو څخه پرته په ټولنوړو توليداتو کې د پرتله پر مخکې ليدل کيږي. په ۱۳۵۲ کال کې د فعالو او غوره صنعتي مو سسو شمير ۱۶۱ ته رسیده چې په هغو کې ۲۹۰۰۰ تنه کارگران په کار مصروف وودخوان جمهوري رژيم د پريکړو په اساس د صنعتي ودې لپاره ځانگړي او بېرني پانگې د نوي موضوعه قانون له مخې په کارلو پيړي په دې ډول د خارجي مالونو د مخنيوي لار او اريډای شي.

موصلات او حمل و نقل

ددې لپاره چې د کرنې، صنعت او سوداگري برخې په سالمه توگه پرمختک وکړي نو په لومړي سر کښې موصلاتې کړښو جوړول ضروري معلوميږي د حمل او نقل او موصلاتو په سم انکشاف سره اجتماعي او اقتصادي مرکزونه يوله بل سره نږدې کيږي. په دې ډول دوگړو وړتياوې په گوټ گوټ کې په آساني سره ترسره کيدای شي.

د پلان جوړولو د سيستم څخه پخوانه يوازې د توليدي مراکزو ترمنځ اړيکې کمزورې وې بلکه د اقتصادي موضوعاتو په پراختيا کې يې هم خنډ ونه اچولی وه. د اقتصادي ستونزو په نتيجه کې ټولنيزې رېږې هم منځ ته راغلې وې.

د پلان جوړولو د سيستم په پيل سره د بيلو بيلو سيمو ترمنځ اړيکې ټيکنې او د توليدي موادو

په ۱۳۵۱ کال کې د ټولو ډولو موټرو شمير ۲۶۴۰۰ ګرادي و، په داسې حال کې چې په ۱۳۵۲ کال کې د شمير ۳۴۶۰۰ ګرادي و او پټ شوچي په سلوکي ۳۱ زياتوالي ښکاره کوي . د هوايي حمل و نقل په برخه کې هم د يادوني پر مخنځ راغلي دي . ځکه چې افغانستان په سو غرني هيواددي نو د هوايي کرښو زياتوالي اړتيا حس کيږي . په وروستيو کالوکې د ملکي هوايي او توپيريزم عمومي رياست څو ډوله الوتکې (بوينګ ، ياک ، کانوير او تير نانتر) د استفادې لپاره چمتو کړي او په دې توګه د پستي او مسافرينو . په لير ډولو کې يې آسانتيا راوستلې ده . په ۱۳۵۰ کال کې د آريانا د الوتکو ۷۰۰۰ په ۳۳۴ ميليونه افغاني وو په داسې حال کې چې په ۱۳۵۲ کال کې ۴۴۰۰۲ ميليونه افغان پوټه چې ۱۴۴ فيصده زياتوالي ښکاره کوي ورسېد .

کانونه :

افغانستان د کاني موادو له امله شته من دي خو تر اوسه پوري د تخنيکي وسايلو د کمښت له کبله ترې بشپړه ګټه اخستل شوي نه ده زموږ د هيواد غوره کانونه اوسپنه ، سرب ، جست ، مس ، سره زر سپين زر ، سکاره ، نفت طبيعي ګاز ، مالګه ، لاجورد ، ياقوت زمره ، لعل او داسې نور دي چه تر اوسه پوري د مالګي سکرو طبيعي ګاز او څينو کريمه ډبرو څخه تر يوې اندازه ګټه اخستل کيږي .

له ۱۳۵۰ کال څخه تر ۱۳۵۲ کال پوري د افغانستان غوره کاني مواد په لاندې ډول دي

ليږدول بهرنيو بازارو ته په آسانه توګه سرته رسيږي . که څه هم په لومړي پلان کې کرنې او صنعت ته زياته ونډه اولومړي حق ورکړل شو خود مواصلاتو او حمل و نقل د زيان اونه شته والي له امله د ضرورت په حکم د غودوو سکتوررو خپل ځای مواصلاتو ته پرېښود په دې توګه زيا ته پانګه دغه وروستي سکتور ته متوجه شوه .

د مواصلاتو او مخابراتو په برخه کې د لومړي پلان د پانګې اچونې ونډه ۱۸۰۰ ميليارد افغاني ، دويم پلان ۹۶۰۰ ميليارد ، او دريم پلان برخه ۳۲۸۰۰ ميليارد افغاني وه .

په څلورم پنځه کلن پلان کې د ټولو پانګې اچونې څخه چې ۳۰۹۳ ميليارد افغاني وي د مواصلاتو او مخابراتو لپاره ۲۸۹۰۰ ميليارد افغاني وټاکل شوي په دې ډول وينوچي په لومړي دويم دريم او څلورم پنځه کلن پلان کې د مواصلاتو او مخابراتو لپاره جمعاً ۸۷۰۰۰ ميليارد افغاني ته تخصيص شوي دي . د دغه پانګې څخه په سلوکي ۸۰٪ برخو يې د سړک جوړولو برخې ته ورکړل شوي . د دريو پنځه کلنو پلانو (اول ، دويم ، دريم) په دواړو کې ۲۵۰۰ کيلو متره سړک فير او اسفلت شوي دي . په څلورم پنځم کلن پلان کې ۶۰۰ کيلو متره دويمه او دريمه درجه سړک هم ترکتي لاندې نيول شوي دي .

د سپړنو اولويو لارو جوړول نه يوازې د وقت د سمبالپاره ارزښت لري بلکه نقليه وسايلو د استهلاك څخه هم مخنيوي کوي . په ۱۳۵۲ کال کې د يخو سپړنو د زياتوالي لپاره سره سره د موټرو په شمير کې هم زياتوالي راغلې دي .

د افغانستان جغرافیه

د تولیداتو ډول	واحد	۱۳۵۰	۱۳۵۱	۳۵۲
طبعي گیسو	مليون متر مکعب	۲۶۳۵	۲۸۴۹/۴	۲۷۳۵
د ډبرو سکاره	زرتنه	۱۳۵	۷۰/۹	۱۱۶/۵
مالګه	زرتنه	۴۰	۳۱	۴۲
لاجورد	زر کيلو گرام	—	۲/۹	—

د جدول څخه څرګندېږي چې د طبعي گاز په برخه کې په ۱۳۵۲ کال کې ۱۳۵۰ کال په نسبت په سلو کې ۳۸٪ زیاتوالی راغلی دی.

د ډبرو سکرو په برخه کې په ۱۳۵۲ کال کې د ۱۳۵۱ کال په نسبت ۳۶٪ زیاتوالی لیدل کېږي. که څه هم یوه اندازه نفتم په هیواد کې لاس ته را ځي خو اندازه یی ډیره لږه ده داهم باید وایو چې په ۱۳۵۲ کال کې د کانو څخه لاس ته راغلي تولیدات د ارزښت له مخی ۱۷٪ ملیارد افغانیو ته رسېږي.

د ډبرو سکرو کانونه په آشپشته، کر، کر، د خان آباد په بنګي، د صوف په دره او د هرات په کرخ کې لیدلای شو. په داسی حال کې چی د اوسپنې کانونه په حا جیکک، د کندهار خاګر یز، جبل السراج، ار غنډاب او د بد خشان په ځینو برخو کې پیدا شوی دی مس په لوګر، پنجشیر، میدان او تخته بل کی لیدل کیږي. سره زړه په بدخشان، تخار، سپین زړه پنجشیر او د کندهار خا کر یز کې له پخوا را هیسې پیژندل شوی دی.

سوداګری (تجارت)

افغانستان له پخوانیو زمانو را هیسې د ګاونډیو او لیری پرتو هیواد و سره په مستقیمه یا غیر مستقیمه توګه سوداګری درلوده اوله دغی لاری څخه زیاته اندازه بهرنی اسماع لاس ته راوړل کیدل که څه هم دهیواد په دننه کی هم د بیلوبیلو سیمو ترمنځ په لږه اندازه تجارت کیږي څومونږ په دغه بحث کی یوازی بهرنی تجارت چی د هیواد په اقتصاد کی غوره اغیزه کوی تر کتنی لاندی نیسو.

څنګه چی افغانستان له یوی خوا زراعتی هیواد دی او دخپلی اوتیا څخه زیات دکر نی شیان په بهرنیو بازارو کی پلوری له بله پلوه دیو پر مختیایی هیواد په خیردی ته اړدی چی د صنعتی موادو کموالی د بهر څخه بشپړ کړی د دغه اصل له مخه د خوراکي شیانو او په لږه پیمانه د شکر او منسوجاتو څخه پرته نور ټول استیلاکي او تولیدی مواد له خارج څخه راوړل کیږی ددی لپاره چی زمونږ خپل اقتصاد پیاوړی کړای شی نو هر و مروه د زراعتی شیانو صا درات پس په زیاته پیمانه اوبه کیفیت سره تر سره کیږی که داسی نه وی زیاته اندازه اسماع د بهرنیو ملکونو

د افغانستان کالني

څخه هيواد ته رانه وړل شي. له بېلې نوادو وارداتو نومېده دی له صادراتو څخه کمه وی په داسې حال کې چې سوداګری زمونږ د هيواد په ګټه ده.

لاندنی جدول له ۱۳۴۰ کال څخه تر ۱۳۵۲ کال پوري صادرات او واردات د ارزښت له مخې د زرو افغانیو په حساب څرګندوی :

کال	صادرات	واردات
۱۳۴۰.	۲۲۲۴۰.۷۹	۲۰۴۳۸۴۹
۱۳۴۱	۲۹۶۷۵۵۳	۲۹۹۲۵۳۳
۱۳۴۲	۳۴۵۹۱۳۳	۳۱۰۳۸۰۱
۱۳۴۳	۴۱۵۲۰۲۶	۳۹۲۷۰۰۸
۱۳۴۴	۵۰۲۵۴۰۰	۴۰۵۸۶۳۵
۱۳۴۵	۴۸۳۵۲۵۹	۴۹۸۴۸۶۱
۱۳۴۶	۵۰۱۷۵۶۸/۵	۴۷۵۵۵۳۳.
۱۳۴۷	۵۳۴۸۳۱۵/۶	۴۸۸۳۲۸۶/۱۰
۱۳۵۲	۸۷۴۵۰۰۰	۶۷۶۵۰۰۰

له پورتنی جدول څخه څرګندېږي چې د افغانستان بهرنی تجارت په زیاترو کلو کې زمونږ په ګټه تمام شوی دی یعنې صادرات د ارزښت له مخې تر وارداتو ډیر دی.

نقش فرهنگی افغانستان در عهد اسلامی

پیشگفتار:

اداره سالنامه، يك سلسله مقالات را درباره تاريخ فرهنگي افغانستان تقديم مي‌دارد .
عمده ترين هدف اين مقالات تقديم يك سلسله مطالب مفيد درباره جنبه هاي فرهنگي
تاريخ کشور میباشد .
بايد تذکر داد که دوره های مختلف تاريخي را نویسندگان و مؤرخان مختلف کشور
تحریر داشته اند .
از جانب دیگر ، معلوم است در نظر گرفتن دوره های مختلف تاريخي، که بطور معمول
از روی سلاله های حاکمه حد بندی میشود ، در زمینه فرهنگ اعتبار کامل ندارد .
بطور مثال ، يك دانشمند علوم طبيعي، ويا شاعر، ويا عارف را در می يابيم، که در زمان
دوسالاه در يك شهر زندگی کرده است، ويا اينکه در اثر مسافرت، از يك شهر به شهر
ديگر، به تاريخ سلاله ديگری منسوب شده . به عبارت ديگر، نه در زمینه توالی سالها و
قرون، و نه در زمینه جغرافيايي، يعنی پيمودن کشورها و ولايات و شهر ها، نمیتوان حد بندی
و تفريق قاطع قايل شد .
از اينجا ست که درين مقالات مختلف ، که يکی پي ديگر درج گرديده بعضی نا مها
و مطالب مکرر آمده است .
بهتر آن بود، که نگارندگان اين مقالات، چند مجلس منعقد نموده و مقالات خود را با
يکديگر مرتبط و منسجم مينمودند . اما برای اين مقصد، وقت کافی در دست نبود و نخواستيم
چاپ اين مطلب به تاخير بيفتد .
بنابرين درينجا، اين مقالات را يکی پي ديگر تقديم کرده از خوانندگان آرزومنديم
هر مقاله را جداگانه ارزيابی نمايند . در آينده امکان دارد، با مراجعه مجدد به اين مقالات
و تبادل نظر بين نویسندگان آن، و اقدامات مزيد، جهت هماهنگی بخشيدن مقالات توسط
انجمن تاريخ، امکان استخراج يك رساله مفيد و يکدست از آن بوجود آيد .

پښتو ادب د پير يو په پور يو كي

(داسلامي دورى له پيليدودخپلواكي تر گټل كيدو پورى) .

زړوپوړيوته ورسوى .

موږددى لپاره چى زمونږ داليكنه ټاكلې تگ لاره لرى ددى اوږدى موضوع له خپل لوڅخه تيريدو اوپه افغانستان كى داسلامي دورى له راپيليدو وروسته دپښتو ادب دپيلگو اونمونو په لټون پسى گرځو اودلته چى څه ليكو هغه يوازي اويوازي دترلاسه شويو نمونو اوسندو له مخى دى كنه باور دى چى دڅيړنوډگرته دپښتو ادب ډيرى لږى نمونى رامنځ ته شوى اوډيرى زياتى ادبى پانگى او شتمنى يادزمانى ناخوالو له خانه سره وړى اويالاتراوسه هم دڅيړونكو له سترگو څخه نېامى دى اودپلټنى اوڅيړنى وارلانه دى پرى پيښى شوى .

موږدكار داسانتيا له امله دالنه اوكوټلى (فشرده) كېښه دپيريو په پوړيو ويشلى ده، په هره پيړۍ كى دپښتنو ليكوالو اووينوالو دكښنو اوويناؤ په څرك پسى وزو او په هره پيړۍ كى دپښتو ادب فكرى او شكلى خواوى په لنډ ډول څيړواوپه دى ډول پوړۍ په پوړۍ مخ په وړاندې راځو اودخپلوا كۍ ترگټلوپورى رارسيدو .

لومړۍ پوړۍ (لومړۍ هجرى پيړۍ
(۱-۱۰۰ هـ ق ۶۲۲-۷۱۸ ع) :

په لومړۍ هجرى پيړۍ كى دپښتو كوم ليكل شوى متن لاس ته نه دى راغلى څوكله

دوخت اوښتون رااوښتون اوددى خاورى دحساس موقعيت په درلودلو سره په تاريخى افغانستان باندې په بيلو- بيلو وختو كۍ د بيلو- بيلو يرغلگرو او تيرى كوونكو تيريو، اړدوږ اوورانيو، دپښتو ژبى ډيرى پانگۍ له منځه وړى اوله خاوروسره يى خاورى كړى دى نوڅكه دپښتو ادب په باب ډېه لاس كى سندونو اوتاريخى پاڼو له مخى لاتراوسه هم دى پوښتنوته ځواب نشى وركول كيدائ چى:

دپښتو لومړنۍ ليكنه :

«چا؟»

«څه وخت؟»

«چيرى ؟»

كړۍ ده ؟

اودپښتو لومړنۍ ادبى نمونه :

«څنگه؟»

«په كوم ليك؟»

«دڅه په باب؟»

ده ؟

له دى سره - سره بياهم دپښتو ژبۍ دجوړښت ، وييو (لغت) ، تاريخى سيراونورو نښو نښانو له مخى دژبپوهانو اوژب څيړونكو لپاره داټكل ډگرډيرارت اوپراخ دى اوداسى بيلگى اونښى په لاس كى شته چى دپښتوژبى ژوندله زرگونوكلونو ورهاخواود تاريخ ډيرو

ډيرې سوبې وکړې، دغور ټول گوټونه او د بالشتان اوخي ساروتران ماڼۍ او برکوشک يې ټول ونيول او ايوادونه يې ضبط کړل نو په دې وياړنه يې خوله پرانستله او د پښتو ادب يوه ډيره غوره او پخه نمونه يې راپريښوده او دا يې راوښوده چې پښتو ادب ډيرې پيرۍ پخوا سترگي پرانستلې دى (۱).

له همدې پوړۍ نه چې دغزني لورته راوگورو دلته موهم دلوپکانو دواکمنۍ کورنۍ يوبيت توغوپه کيږي چې د پښتو په ډيره زړه لهجه چې کتابونو دلسان خلجي په نامه ياده کړې ويل شوى او پوي بې لاسو او پښوژپې نسخې ترموډپورۍ رارسولې دى (۲).

په دې پيرۍ کې پښتو ادب د فکر له پلوه خاص پښتنى رنگ لري او دنورو اغيزنه پکې مومو. ملي غرور، په خپلو متو نازيدل او د ننګ اوميړاني په لاره تلل «پښتنو طبيعي خاصه ده او داداميرکروپه په وياړنه کې په ښه ډول وينو. دفورم او ښې له مخې هم پښتو پاڼې يې يوځانگړې جوړښت لري چې له آريايي سندرو سره سرلکوي او دتازې له اغيزې څخه وتلې دى. همدا وياړنه موږ ته دهغې وخت دپښتو ژبې متره او قوت هم رانښيي او راته څرگندوي چې هغه وخت پښتو ژبه دنورو ژبو له اغيزه وتلې وه او دومره قوت يې لاره چسې ډير ژرې دنورو ژبو راغلو ويېو ته نوى نومونه موندلای او دودولای شوای لکه «منښ» او «خطيب» چې دوه نوي اسلامي نومونه وو او دکروپه وياړنه کې په «دريخ» او «ستايوال» اړول شوى دى. همدا راز پښتو پاڼې کې لسه

چې دمخې پوړيو ته ستر اوسک کړو او دپښتو اولسي ادب پخې نمونې او دامير کروپ پخه او کروپه وياړنه ولولونو هيڅکله موبه دى خبره زړه اوبه نشي خښلې چس پښتو ادب دى له اسلام نه وړاندې لومړنۍ او دخاپوڅو او دخوانيدواودې پخوالې ته درا رسيدو دورى نهوى تيرې کړې، په اولسي ادب خصوصاً لنه پوړۍ ډيرې داسې بيلگي اونومې مومو چې سره له دې چې دزمانې تيريدلو اوله پوړۍ خولې نه بلې خولې ته يې را نقليدلونه څه ناڅه وربدله کړې خود فکر اومتحتوى له پلوه په خپله داگواهي لى چې دالته پيرۍ ډيرې زړې اود لرغونو زمانو دى. خوله دى سره - سره څرنگه چې ددې پيرۍ دادبې بيلگو په باب ليکلى سند نه لرو او ددې پوړۍ دپاسه د پښتو ادب دپل ښې پنگې شوى نوڅکه داوس له پاره موږ هم دراتلونکو څيړنو په هيله ترې تيرېږو.

دوهمه پوړۍ (دوهمه هجري پيرۍ ۱۰۱-۲۰۰ هـ ۷۱۹-۸۱۵ ع):

کله چې سپرې ددې پوړۍ دپاسه پښه کيږدي دغور په منديش کې يوه لوپه ماڼۍ تر سترگو کيږي، يوځوان پاچا په ډير برم پکې ناست دى او د وياړنه يې غوږ ته راځي:

زه يم زمري پردې نړۍ له ما تال نسته
په هندو سند و پرتخار او پر کابل نسته
بل په ژابل نسته
له ما ا تل نسته

داځوان پاچا امير کروپ دامير پولاد سوري زوى دى چې په ۱۳۹ هـ کال دغور په منديش کې پرشاهي تخت ناست دى او کله يې چې

ادبي ژباړې پيل کړې او پښتو ادب ته يې له نازي څخه ټوکی او طنز او ستلې دي .

دهمدی سړی په لاس د پښتو نشر بنسټ هم ايښودل کيږي اودې د عربو دفصاحت او بلاغت په باب «دسالوړمه» په نوم د پښتو نثر لومړی کتاب کاږي چی موږ ته يې له بده مرغه له نامه پرته نور څه نه دی راپاتې (۴) .

د اېس. په لرغوني افغانستان کې د عربو دبشپړاو ټينګ نفوذ او په پوهه طبقه کې د عربي ژبې د دوديدلو دوره ده خو په څنگ کې يسی دادوره «ملی غورځنگونو او ملی خپلواکۍ د بيا پيليدلو دوره هم ده لکه چی په همدی پېړۍ کې د افغانستان يوه برخه د طاهريانو تربيرغ لاندی خپلواکي تر لاسه کړی او د پردو کړۍ له لاسونو څخه ماتوی (۵) .

ددی ملی غورځنگونو په څنگ کې فکري غورځنگونه هم په خپل ځای ؤ او د پښتو پسه اولسي ادب کې يې بيلگي اونوموني پيداکيدلای شي .

څلورمه پوړۍ (دويمه هجري پېړۍ ۳۰۱- ۴۰۰ هـ ۹۱۳- ۱۰۰۹ ع) :

په دی ټولو پېړيو کې د افغانستان په بيلو- بيلو سيمو کې د پښتنو واکمني جوړی وی د هيواد په ختيځو خواؤ کې له ننگرهار، پېښور بيا تر ملتان پورې د لوديانو پښتنو واکمني وه، دی واکمنانو هم لکه د سوريانو او لويکيانو غوندی پښتو پاړکي درلودل اود زړه رازونه يې پکې څرگندول .

داوخت درقيبانو دکوټلو اوراخملولو لپاره دکفراوالحداد ټاپه هم يوه زوروره او «برښ

همدی وخته څخه د ژوند پاړکي دی د پښتنو ژوند يې انځور کړی اوددوی ټولنيز تاريخ يې په خپله لمن کې رانغښتی دی خصوصا اولسي سندرو دی دودته ښه وده ورکړی او په همدی توسن انگریزی ختيځ پوه «مستر زاوړټی» چی په پښتو ادب کې ژوره مطالعه لری دی نتيجی ته رسيدلی چی ووايي: «پښتانه که څه هم ورځپاڼی اونوری خپرونی نه لری مگر هغه ساده او عاميانه اشعار اوبدلی چی په عام ډول د پښتنو دهری طبقی له خوا ويلي شوی، ددوی تاريخ او ورځپاڼی بلل کيدای شي .» (۳)

دويمه پوړۍ (دويمه هجري پېړۍ ۳۰۱- ۴۰۰ هـ ۹۱۳- ۱۰۰۹ ع) :

په دی پېړۍ کې له تازيانو سره د پښتنو راشی درشی زياتيزی او ادبي را کړی ورکړی پيلیږي، پښتانه پوهان، عربي سيمو ته ځی اوله عربي پوهانو څخه زده کړی کوی، بيا بيرته خپل هيواد ته راځی دلته دخپلو خلکو له پاره دنور وفکر په خپله ژبه رااړوی اود ادبی پوهنو په باب کتابونه کاږي . ددی پېړۍ پيژندل شوی ادبی څيره هاشم دزید سروانی زوی دی چی په ۲۲۳ هـ ق کال دهلمند په سروان کې زيږيدلی او په بست کې له زده کړی نه وروسته عراق ته تللی، هلته يې له ابوالعینا نومی پوه سره کلونه تیر کړی په ۲۹۴ هـ ق بيرته خپل هيواد ته راغلی او په ۲۹۷ کال په بست کې مړ شوی دی .

د په لاس کې معلوماتو له مخی دی لومړی سړی دی چی په پښتو کې يې له عربي څخه

لرونکي» وسله گرځيدلی وه خصوصا دغزنويانو پياوړی واکمني. دهيواد اکثری محلی واکمني. په همدی نامه پنگی کړی. لودیان هم ددی وسلی ښکار کیدونکي وو نو ځکه کله چی شیخ رضی واوریدل چی دده دتره زوی امیر نصر دملحدینو سره ناسته ولاړه لری دترقی پاپکی یی ورواستاوه اودی یی په ترڅو ټکو کی دخپلی کورنۍ لاسپکای سبب وگاڼه او ورته ویی ویل چی زموږ له کهوله نه یی خوامیر نصر دی ددښنه ؤ له تورڅخه خبرکي اوورته ویی ویل :

دالحاد په تور تورن سوم
زه لرغون خو ملحد نه یم
د دښمنو وینا وی مغیره
زه لودی یه خو زه یم

له دی احتیاط سره - سره بیا هم دوی دجوړی شوی دسیسې ښکار او دقراطمه ؤ پنامه په ٤٠١ ه ق دسلطان محمودغزنوی له خوا وروړل شول اوددوی وروستنۍ واکمن داؤد بن نصر دمحمود په بندکی ومړ .

ددی پېړۍ دادوه پاپکی ډیر څه لری اود هغی وخت له اجتماعي اوسیاسی اوضاعوڅخه هوپه ښه توگه خبروی (٦) .

دژبی له پلوه هم دادواړه پاپکی دښتو وییوښه پانگه لری اودشعر له پلوه هم دیوه خاص ملی فورم ښکارندوی دی .

له همدی پوړۍ نه چی سړی دهیسواد دلویدیڅه خواوڼه وگوزی دکسی غره په لمن کی دتورو کپړدیو یوه لویه مینه تر سترگو کپړی . نری - نری اورونه راپورته دی او د

یوی غرنۍ ونی لاندی یوسپین ږیری پښتون ناست دی له خپل خدای سره راز اونیا زوی، خپله پاکه مینه ورته څرگندوی اوغوښتنه تیری کوی ، دخسه غوښتنه ؟
دمپرو غوښتنه !

دڅه له پاره ؟ دخان دساتنی، دهيواد او میننی دساتنی دپاره اودپښتنی ننک اوغیرت دساتنی له پاره ! ځکه داروږ فکره پښتون هرڅه وینی اودخپل وخت له ټولو دسیسو او ناروا، تیرویو څخه خبردی . داپښتون تاریخ دبېت نیکه په نامه پیژنی او دپښتنو دسلسله الانساب کښونکی یی دپښتنو له دری گونوپلرونو څخه بولی (٧) .

دهمدی پوړی دپاسه ځینی نوریلو نه هم ښکاری، دبېت نیکه په کورکی اسماعیل هم سترگی پرائیزی، دی هم دخپل پلار غوندی روحانی اوصوفی سړی دی، دینی پاپکی او د ژوندانه سندری وایی، دخپل تربره خرښبون په بیلتون کی ناری کوی :

که یون دی - یون دی
مخکسی بیلتنون دی

اوداناری دهغو نارو بنسټ ږدی چی بیا وروسته یی زموږ په ټولو ملی نکلو اوافسانو کی فورم راغبرگیږی اوترن پوری رارسپړی (٨) .
خرښبون دسپرن زوی هم دهمدی پېړۍ سړی دی چی په ٤١١ ه ق کال یی له نړۍ څخه سترگی پټی کړی، ادبی ښندنی یی په همدی پېړۍ کی وی اودخپل تربره اسماعیل په خواب کی یی له سوزه ډک څلوریځ ویلی دی (٩) .

داپېړۍ دپښتنو ددینی او تصوفی ادب د

غزني ته يې بندي بوته . داغیرتمن واکمن د بنده غبرته مېشو اوکله چي غورته دده د مېيني خبر راوړسيدونو دغور د وخت شاعر شيخ اسعد دده په مېينه کي دویر يوه داسي خوږه بولله وويله چي دادبي قوت جوړه يې نه دوخت په دري ادب کي شته اونه يې په پښتو ادب کي ساري مومو .

دري ادب په غزنوي دوره کي ډيرښه پالل شوي ؤ، دسلطان محمود غزنوي په دربار کي خلورسوه شاعران موجود وو اودشعر ترټولو ډولو قصيدو او بوللو ښه وده کړې وه، دغور او غزني دسياسي سيالي ترڅنگ ادبي سيالي هم توده وه، په غور کي هم لکه دغزني غوندي پخي بوللي دودشوي وي نو ځکه کله چي امير محمدسوري ومشيخ اسعدده ويره ددوي پخي بوللي په چوکاټ کي وويله او دغور ويروني يې پکي انځور کړه .

په دي پيړۍ کي ددري تراغيزلاندی ددري سره دسيالي په غرض پښتو ته بوللي راځي او په پښتو ادب کي ويروني پيليري (۱۰) . ددي پوړۍ دپاسه نوري ادبي ښي دزمانی ترخوسيليو وزاني کړي اوموږ تر اوسه تري خبر نه يو .

شپږمه پوړۍ (شپږمه هجري پيړۍ)
(۵۰۱-۶۰۰ هـ - ۱۱۰۷-۱۲۰۳ ع) :

په دي پيړۍ کي ، شيخ تيمن کاکړ (د ۵۵۰ هـ شاوخوا) . ښکارند وي غوري (د ۵۸۰ هـ شاوخوا) ، ملکيار غرشين (د ۵۸۰ هـ شاوخوا) ، تايمني (د ۵۸۰ هـ شاوخوا) ، قطب الدين بختيار (د ۶۰۰ هـ شاوخوا) ، اونور

زيږيدون پيړۍ ده خودديني او تصوفي ادب ښه يې دنورو ژبو له دي ډول ادب سره بيله ده او پښتني ځانگړني لري .

همداراز داسماعيل اوخريښبون پاڅي دهغي وخت دکورني جوړښت، کورني اپيکو او د خوږي تر بوړگلوي اودخپلوانو دښي او پخي ميني ښکارندوي دي .

پنځمه پوړۍ (پنځمه هجري پيړۍ)
(۴۰۱-۵۰۰ هـ - ۱۰۱۰-۱۱۰۶ ع) :

دتاريخ ددي پوړي دپاسه دپښتو ادب يوه پخه اوترتيروپوړيو نه نوي ښه راپاتي ده ، دانښه دشيوخ اسعدبولله ده چي هم دښي اوهم دموضوع له پلوه په پښتو ادب کي نوي زياتون دي اودزياتون دهغي وخت دسياسي واجتماعي پيښواحوالاتو څخه رازپريدلي دي، څرنگه چي پښتو ادب دژوند انځورونکي ادب دي نوځکه يې وخت په وخت له پيښو او حالاتو سره سم بدلونونه موندلي اودپيښو ښي يې خوندي کړي دي .

په يوه هيواد کي ددوو پياوړو واکمنيو وجوددپاتي کيدونه ؤ. دغوريانو لرغوني واکمني چي له اسلام نه لاوپاندي بياتردی وخته په غور کي ټينگه وه دغزنيانو دنوي ، خواني ، ځواکمني اودوخت دخلافت دملاطتي واکمني له کلک رقابت سره مخامخ شوه، سلطان محمود غزنوي چي دټول هند سوبې کړي وي نودغور سوبه هم ورته گرانه نه وه . دپنځمي پيړۍ په لومړۍ لسيزه کي ده دغور دهغي وخت پاچا امير محمد سوري له اوږدي او سختي جگړي وروسته دغور په آهنگرانو کي محصور کړ او

شاعران رامنځ ته کيږي (۱۱) .

په شعر کې دمحتوی له پلوه دمینی سندرې دستایني بوللی، درزم اومپرائي تراني را پیدا کيږي اودبني له پلوه ملي وزنونه، بوللی او لیریک (غنايي) شعرونه وده کوي تردی چي ښکارندوي غوري دپخوبوللو غټ کتاب کاپي . دهيواد له هری برخي څخه دشعر اوسندرو انگازي راپورته دي اوخصوصا دغور سيمه ددی پيړۍ دپښتو ادب ښه زانگو اوروزونکي ده .

(اوومه پوړۍ) اوومه هجري پيړۍ

(۶۱۰-۵۷۰-۱۲۰۴-۱۳۰۰ ع) :

داوومي پيړۍ په لومړۍ نيمايي کي پرافغانستان باندی چنگيزي تاپاکونه پيليږي، د افغانستان ودان ښارونه په خاورو اوږي، دهيواد علمی پانگي اوکتابتونونه داوراوايو په خوله ورکول کيږي، دچنگيز دوحشي لښکرو له خواانسانان وژل کيږي اوعام قتلونه کيږي.

داغير انساني پيښي دپښتومقاومت پياوړي کوي اودهيواد دساتني جسد به يی تريخوا توندپيړي، ملي غورځنگونه کيږي اوچنگيزي قواؤ ته خای په خای لوی، لوی تاوانونه اږي .

دهمدی پيښو تراغيز لاندی په پښتو ادب کي ديوه ادبي غورځنگ پيلامه کيږي او په پښتوادب کي دښکيلاک (استعمار) او تيری ضدتراني اوملي حماسی پيليږي او په دی سند روکي دخونخور غليم سره پښتانه مقابلي ته رابلل کيږي، ددی ادب دشروکولو وياړ دباباهوټک په برخه دی، ده په يوه هغه جگړه کي چي پښتانه لږاوچنگيزيان ډيرو او ددی

ويړه وه چي پښتانه ماته وکړي نيوي تودی حماسی سندرې په ويلو سره پښتانه دنهيايي مپرائي کولوته وهڅول څوچي يی په دښمنانو بري وموند، ده خپل ځوانان په دغه توگه ننگ اوچنگ ته هڅول اوورته ويل يی :

زلمو پرننگ ځانونه مړه کړي
دښن په غشو مو پيه کړي
دپښتو نخوا مخکي سا ته کړي
پر کلی کورباندي مغل راغي (۱۲).

په دی پيړۍ کي دشيوخ متي (کلات بابا) په وسيله پښتو ادب ته فلسفي فکر لاره ومونده اودعرفان او تصوف په يوه خاصه لاريي دښکلا اوجمال په سترگو دکاينانسو ننداره وکړه اوپه ملي وزن يی دتصوف کلکي غوټي وسپړلي . ده «دخدای مينه» په نا مه دتصوفي پارکو يوبشپړديوان رامنځ ته کړ. چي له بده مرغه دزمانی تاپاکونو له ځانه سره وړي دی (۱۳) .

پښتوادب ته ددی پيړۍ يوه بله لويه ښمنه دپښتو تذکرو ليکنه ده . ددی پيړۍ په پيل کي دسليمان ماکوپه وسيله «تذکره الاوليا» چي دپښتنو اوليا و واحوالونه پکي راغلي، کښله کيږي اويوبوخ نثرجي سجع يی لکه ددی وخت دزياتو دري آثارو غوندی لږ ده موزته راپريږدي .

دتذکري يواځي څوپايي دزمانی له تاپاکو څخه موزته راپاتي کيږي اوتور متن يی لکه دموز نوريه سووکتابونه دزمانی ترخي سيلۍ له ځانه سره وړي اودنشت غيږي ته يی سپازي خوداپاتي پاني يی هم زموزپه ادبي

ژوندی و یوه خوږه ملی بدله راپاتی ده .
ددی پیرۍ په وروستی برخه کی د ۷۸۰ هـ ق
کال په شاوخوا کی دزمینداوری اکبر په لاس
دپښتو دخاصو ملی وزنونو یالرغونو شعرونو
په خای دوه ډوله نوری سندرې منځ ته راځي
یودپښتو داوسنیو اولسی سندروېنسټ ږدی .
اوبل ددری دغزلو په پیروی پښتو ادب ته
دعربی اودری غزلو په شان غزلی رانېاسی او
په همدی پیروی دوه پیز(مثنوی) وایی (۱۷) .
له دی وروسته دپښتو لرغونی پاڅی خپل
خای اوسنیو اولسی سندرو او دتازی اودری
په پیروی ویل شوو پاڅو ته پریږدی چی
خپله شعری بڼه په لږ څه تغییر اولسی
سندرو ته اوخپله محتوی بیا تقلیدی ادب ته
ورپریږدی .

دثربه برخه کی هم ددی پیرۍ په منځ
(د ۷۵۰ هـ ق په شا اوخوا کی) شیخ کټه
دلرغونی پښتانه کتاب کاپی چی تردولسمی
پیرۍ پوری لایه لاس کی و اودپتی خزانی
مؤلف اخیستنې تری کړی دی (۱۸) .

نهمه پوړۍ (نهمه هجری پیرۍ)
(۸۰۱-۹۰۰ هـ - ۱۳۹۸-۱۴۹۴ ع) :

دایپیری دپښتنو په اجتماعی تاریخ کی
زیات اړخېست لری چی دپښتو یرادبی خواهم
بی اغیزی نده ځکه چی ددی پیرۍ په لومړۍ
نیمايي کی دپښتنو یوملی مشر شیخ ملی خپل
دفتر کاپی په پښتنو کی داجتماعی عدالت اوملی
سوسیالیزم یوه پخه تیره ږدی او دمخکسو
دویش یومقول اودټولو دمننی و د سیستم
رامنځ ته کوی .

اوژبنی تاریخ کی ډیر اړخېست لری او زموږ
د ادب خوږی نمونی زموږ لاس ته رارسوی او
دپښتنو خوتنه خوږ ژبی اود حال اوقال تېښتن
ویناوال راپیژنی (۱۴)

په دی پیرۍ کی د ادبی تاریخ په څنگ
کی دعمومی تاریخ لیکل هم پیلپیری اومحمدین
علی بستی د ۶۵۰ هـ په شاوخوا کی د «تاریخ
سوری» په نامه یو تاریخ کاپی چی دسوریانو
ددوری په شاعرانو سربیره ددی کورنۍ عمومی
حالونه هم لری او په اتمه هجری پیرۍ کی
یوه بل پښتون لیکوال شیخ کټه په لرغونی
پښتانه کی اخیستنې تری کړی دی (۱۵) .

احمد لودی یوبل پښتون مؤرخ هم
د «اعلام اللودعی فی اخبار اللودی» ترسرلیک
لاندی دلودی پښتنو تاریخ د ۶۸۶ هـ ق کال
په شاوخوا کی لیکي، داکتاب تریوولسمی
پیرۍ پوری هم لایه لاس کی و اوکامران خان
سدوزی په «کلید کامرانی» کی استفاده تری
وکړه (۱۶) .

په عمومی توگه په دی پیرۍ کی په پښتو
ادب کی نوی زیاتونی وشوی او په یادوشو
خوا و کی اړخېستناک آثار رامنځ ته شول .

اتمه پوړۍ (اتم هجری پیرۍ)
(۷۰۱-۸۰۰ هـ - ۱۳۰۱-۱۳۹۷ ع) :

په دی پوړی کی هم ځینی ادبی پلونه پاتی
دی اوبوردی چی ډیر زیات پلونه یی ږنگ
شوی اوتر خاورولاندی شوی دی ، په دی
پیرۍ کی په وړاندی پیریو کی دپښتو ادب
رانېلول شوی لاری دمنځ په لور وهل شوی .
دملکیار هوتک چی د ۷۴۹ هـ په شاوخوا کی

ددی دفتر نسخی لړلیدلی شوی خو په عملی توګه هندوستان او پښتونستان ته دانګریزانو تر راتګ پوری عملی و او اوس لاهم په ځینی ځایو کې ددی ویش نښی نښانی په ځای دی، دی دفتر دمخکو په ویش سر بیره دپښتنو د تاریخ بابونه هم درلودل او که نسخی یی بیا تر لاسه شی دپښتنو د ادب او تاریخ ډیری تیاری به روښانه کړی (۱۹) .

دهمدی پیرۍ په پای کې خان کجورایزی هم دشیخ ملی په پیروۍ دپښتنو تاریخ کاپی چی مؤرخین یی «دفتر» تکرمله بولی، ددی اثر اود دفتر دواړو نسخی مستر راوړتی لیدلی وی او امکان شته چی دانګلستان په کوم کتابتون کی خوندي وی خو تر موږ پوری نه دی رارسیدلی (۲۰) .

داجتماعی آثارو او تاریخ لیکنی تر څنګ تذکره لیکل هم دوام مومی او بابې خان هم ددی پیرۍ په پای کې «تذکره غفر غنیت» کاپی (۲۱) .

شعر ویل هم په دی پیرۍ کی وده کوی هغولودیانو ته چی موږ په څلورمه پیرۍ کی یاد کړل یو ځل بیا واکمنی وررسیږی او دهند دپښتنو یو واکمن سلطان بهلول لودی د شعر په ژبه دخپل دربار یوه شاعره ته دخپل عدل او نیاو او اجتماعی اصلاحاتو ډاډ ورکوی .

خلیل خان نیازی دسلطان بهلول لودی ددربار شاعر دی او په پښتو کی یوه خوږه څلوریڅه تری پاتی ده اوښایی چی له خپل پاچا اونورو شاعرانو سره یی ډیری مشاعری کړی وی چی زمونږ لاس ته لاندی رارسیدلی (۲۲) .

زرغون خان نورزی د دی پیرۍ یو بل شاعر دی چی د ۸۹۰ هـ په شاوخوا کی یی ژوند کاوه ده چی دشعرونو لوی دیوان درلود ، یوه خوږه ساقی نامه تری راپاتی ده، دا ساقی نامه ډیره خوندوره اوروانه ده خو په ژبه یی ددری لغات ورګرځوی او هم یی ددری دساقی ناموپه پیروۍ ویلی ده، داساقی نامه رانښی چی په دی پیرۍ کی پښتو اودری یو پرېل ډیری اغیزی کړی وی او پښتو ادب په لوړه پیمانه ددری اثرمنلی و (۲۳) .

دایپیرۍ دیوی پښتنی ادیبی پته هم راکوی اودارانښی چی پښتنو ښځمنو له اوږدو زمانو څخه دپښتنومپرونو ترڅنګ اجتماعی فعالیتونه کول اودژوند په ټولو اجتماعی چارو کی دمپرونو ترڅنګ ولاړی وی . دامیرمن زرغونه کاکړه ده چی دنهمی پیرۍ په پای کی یی ژوند کاوه اوخواږه شعرونه یی ویل . دی په دری ادبیاتو کی ژوره مطالعه درلوده او ښایی ددری استادانو غوندی یی په پښتو کی هم استادانه وینا کړی وی . ددی خپل شعرونه په لاس کی نشته خودشیخ سعدی دبوستان دپښتو ژباړی نمونه یی پتی خزانی خوندي کړی . چی وروسته پری غږیږو (۲۴) .

لسمه پوږی، لسمه هجری پیرۍ
(۹۰۱ - ۱۰۰۰ هـ - ۱۴۹۵ - ۱۵۹۱ ع) :

ددی پیرۍ په پیل کښی په ۹۰۳ هـ - ق کال زرغونه کاکړه دشیخ سعدی دبوستان په پښتو کولوسره په پښتو ادب کښی داخلاقی شاعرۍ بنسټ ږدی د ۹۲۰ هـ - ق په شاوخوا کی رابعه نومی کندهاری شاعره چه د کورګانی

کړی ده .

شیخ محمد صالح الکوزی ددی دوری یوبل صوفي اومتقي شاعردی چی دشاکردانو اومخلصانو یوه لویه حلقه یی درلوده اوده اشعاراواقوال به یی لیکل اودمینی جهان یی هیڅکله پسه څوکی اومنصب نه ورکاوه (۲۷) .

شیخ بستان بړیخ ددی پیرۍ په وروستیو کلو کی دبستان الاولیاء په نامه دپښتو صوفیانو اوروحانیونو اوویدا والویوه تذکره وکښله او د تذکره لیکنی دودی وروژه، ده عرفانی او عشقی شعرونه درلودل او ملی بدلونه یی وده ورکړه (۲۸) .

شیخ قاسم هم ددی پیرۍ په وروستیو برخه کی دتذکره اولیاء په نامه یو کتاب کاپی اودپښتنو اولیاوو اوویناوالو ویناوی پکی خوندي کوی (۲۹) .

دالله یار تحفه صالح ددی پیرۍ یوبل ادبی سوغات دی چی نوموړی مؤلف دخپل استاد شیخ محمد صالح الکوزی احوال او اشعار اودځینی نورو شاعرانو ویناوی پکی راوړی دی (۳۰) .

پښتو ادب ته دلسمی پیرۍ ډیر لوی سوغات دروښانی ادب وړاندی کول دی ځکه دهمدی پیرۍ په لومړۍ نیمایي کی په ۱۹۳۱ ه ق کال دروښانی ډلی مؤسس بایزید روښان نړۍ ته سترگی پرانستلی، دی داسی وخت زیریدلی ؤ چی په هندکی دبابر د کورنۍ له لاسه دپښتنواکمني تس نس شوی وه اویښتانه دهندله بیلو- بیلوبرخو څخه روه ته راشپړل کیدل، په دی لیردکی دبایزید

بابرپه وخت کښی یی ژوندکاوه دبښموله خوا دعشقی شاعرۍ شروکوی اودمینی په رمزونو اورازونو خوله پرانیزی .

د ۹۲۰ ه په شااوخواکی دوست محمد کاکړی دبایخان کاکړزی ددی له پاره چی دده دپلار له مرگه وروسته دبایخان «تذکره مرغښت» ورکه شوی وه راولاړپیری اوددی تذکرې مطالب چی ده ته یادوود «مرغښت نامه» په نامه کاپی اوداورک کتاب په دی وسیله راژوندی کوی خوند مرغښت نامی هم یوازی یوه نمونه پتی خزانی موږ ته راخوندي کړی چی دکاکړ نیکه دژده، تقوی اومپانی کیسه کوی (۳۵) .

عسیمی شوانی ددی دوری بل شاعردی، دی پښتو ته رندانه تصوف راولی اولکه دهرات پیرخواجه عبدالله انصاری (۳۹۶-۴۸۱) غوندی له خپل خدای سره رندانه رازاونیازکوی (۳۶) . علی سرور لودی ددی پیرۍ یوبل عالم اوعارف دی چی خواږه شعرونه یی ویلی او پتی خزانی یی دشعر یوه نمونه ترموږ پوری رارسولی ده .

میرمن نیکبخته ددی پیرۍ یوه بله شاعره ده چی پښتو شعریی دوعظ اودینی نصیحت لپاره په کاراچولی اودارشادالفقراء په نامه یی یووعظیه کتاب کښلی دی اودی روش بیا په راوروسته پیریوکی دومره وده وکړه چی شعر په مطلق ډول ددینی تبلیغ له پاره استعمال شوی اود شعریت ټولی ښیځی یی له لاسه ورکړی خودمیرمن نیکبختی شعر سر بیرسره پردی چی وعظ اونصیحت دی پوخ شعریت هم لری اویوه نمونه یی پتی خزانی خوندي

مجبور کي (۳۱) .

په هرحال روښانيانو په پښتو ادبکي نوی تیري کښودی، د عربي اودري غوندی بشپړ مسجع نثر لومړی. دبایزید روښان له خوا په خیبرالبیان کی پیل شو، په پښتو کی بشپړ دیوان لومړی ځل ارزانی روښانی راپریښود، په پښتو کی رکنی عروض لومړی. بلا دولت لوانی روښانی تطبیق کړل، الفنامی لومړی. ځل روښانی شاعرانو پیل کړی، دیو خاص ډول صوفیانه بدلوله پاره دوی لومړی ځل یوه خاصه بڼه اوسبک وټاکه او همداراز د موضوع او محتوی له پلوه ددوی په آثاروکی په اسلامی تصوف نوی زیاتونی وشوی او دوی تصوف ته د : «شریعت ، طریقت، حقیقت معرفت، قربت ، وصلت ، وحدت ، سکونت» اته پورې وټاکلی چی ټول په یوه خوله په دی لاره روان شول او په خپلو لیکنوکی یی دتصوف دا پورې ونښتلی اووځپلی . دوی په دی سربیره چی دتصوف تر ویشته نری مسالی ځپلی په خپلو لیکنوکی یی خپله ملی موخه اوهدف هم تعقیب کړی او پښتانه یی دی ته هڅولی چی یوملی حکومت اوملی مرکز ولری (۳۲) .

ددی پیري روښانی ویناوال په بایزید روښان سربیره، ارزانی خویشکی، ملا عمر خویشکی ، علی محمد مخلص واصل اوځینی نوردی . دبایزید روښان دمسجع نثر په څنګ کی دده مرید ارزانی داسی نثر هم پیلوی چی مسجع یی که ده اودیوه روان نثر د لیکلو له پاره لاره هواروی اودودوی یی (۳۳) .

کورنی هم شامله وه او بایزید لاماشوم و چی له جالندهر نه کاپیګرام ته راو لیږدیدل ، کله چی لوی شودده پښتون ضمیر دانشوه زغملی چی پښتانه دی دنورو ژغ په غاړه یوسی اوله خپلی واکمنۍ څخه دی بی برخی وی. دی دپښتنو دله لاسه تللی عظمت دیاراژوندی کولو له پاره د لاری په لټه کی شو، ده ځانی اوپیسی نه درلودی چی خلک یی پر ځان را ټول کړی وای .

داوخت چی روحانیت اوروحانی ډلو زیاته وده کړی وه دی هم دیوه ځانګړی تصوفی مکتب دبنسټ ایښودلو په فکر کی شو، دروښانی تصوف چی اته پورې یی درلودی ډېره یی کښوده او خپل تاریخی کتاب خیبرالبیان یی ددی مسلک دروښانتابه لپاره په څلورو پښتو، دری، عربی او هندي ژبو دعربی مسجع نثر تر اغیز لاندی دقرآن کریم دسورة الرحمن په رنگ کی وکیښ او دخپل دی کتاب کښل یی خدایی الهام وگاڼه .

ده دروښانی تصوف ډېری په ایښودلو سره دتصوف راغلی او عنعنوی بڼه وربدله کړه، دده دتصوف بلنه دغودغاروپه ځای دجګړی ډګرته وه، ډیر خلک پری رامت شول اوډیر ایماندار ملګری یی وموندل له کور گانیانو سره یی خو- خوځلی مېړنی جګړی وکړی او یسوځل چی دښمن وسله وال تیري پری کړی و اودده ملګری تش لاس و نودده په امری ډجوری ددرمونه کار واخیست اوپه دی وسیله یی خپل مجبړ اووسله وال دښمن مات اوله زیاتو تلفاتو وروسته تیښتی ته

اخون درويزه اودده ملگری هم دهمدی پیرۍ زیرنده دی . دوی په پښتو ادب کی کوم ابتکار نه کوی په هماغه ادبی لارو چسی روښانیانو پرانستلی روانیږی اوددوی په پښتو مسجع نثر لیکنی کوی اودده زوی کریمداد دروښانیانو په پیروۍ گوډی اومانی الفنامی رامنځ ته کوی (۳۴) . د فکر له پلوه هم ددوی آثارملی ارځښت نه لری ځکه دوی دکورگسانی دولت په لمسه دروښان په ضد تبلیغ کوی اوهڅه کوی چی هغه تکفیر کړی اوپه دی حربه یی په پښتنو کی چه کلك مسلمانان دی عزت اووقار ختم کړی اوباغی یی وښی .

(یوولسمه پوږی) یوولسمه هجری پیرۍ

(۱۰۰۱ - ۱۱۰۰ هـ - ۱۵۹۴ - ۱۶۸۸ ع) :

ددی پیرۍ په پیل کی روښانی ادب په خوښ کی دی په تیرو ویناوالو یی نورهم ورزیاتیري لکه میرزا خان انصاری دولت لوانی، علی محمد بن ابابکر کندهاری خواجه محمدانور (۳۵) .

همدا پیرۍ دپښتونخوا په یوه بله ختوه کی داخون خالاک اودده دملگرو د مبارزو او مجادلو دوره هم ده، دی هم له یوی خوا له کورگانیانو سره مبارزه کوی اوله بله پلوه دمحلې کفارو (خصوصا داوسنی نورستان داوسیدونکو) دمسلمان کولو له پاره لیجی رانغاړی اوددوی داتولی مجادلی او مبارزی دده یوموید ملامست زمند په سلوک الغزات کی په مست شعرکی ځایوی اوتصوفی اشعار دمبارزی دبیان له پاره ددی سړی له خوا دودیري (۳۶) .

له کورگانیانو سره د روښانیانو تودی مبارزی اودکورگانی اجیرانو د سیسی دوی له منځه وړی خوله کورگانی دولت سره دپښتنو ددښمنۍ زهی راشین کیري وتر پخوا لایښه وده کوی اوداخل دامبارزه ددی پیرۍ په دوهمه نیمايي کی دختکو کورنۍ په غاږه اخلی اود کورگانیانو سره دمبارزی ډگرته دتوری اوقلم اتل خوشحالخان راوړی . خوشحال خان اږه نه لری چی خپله مبارزه له تصوف نه راپیل کړی ځکه دی خان دی اوله ډیر پخوا څخه پلویان اوملگری لری، دی له شعرنه هم دتوری کار اخلی اودتوپک غونډی گوزارونه پری کوی .

دده په لاس پښتو ادب له هری خوا بشپړیږی، دپښتوساده نثرته وده ورکوی، دستارنامه او بیاض پری کاږی، دشعر هرصنف اوهر فورم کاروی اودموضوع اومحتوی له مخه هر ډول عشقی، حماسی، اجتماعی، انتقادی، دینسی اوټوکی شعرونه وایی دسوات نامه په نوم سفرنامه، بازنامه اونورکاږی (۳۷) .

په دی پیرۍ کی ډیر شاعران اولیکوالان رامنځ ته کیري اودیري ادبی څیری نږی ته سترگی پرانیزی .

ملالاف هوتک په ۱۰۱۹ هـ کال دبحرالایمان مؤلف، امیر په ۱۰۲۳ هـ کال دپښتو تجویدمؤلف کریمداد داخون درويزه دآثارو بشپړوونکی اودالفنامومؤلف، خالق دادداخون درويزه زوی دشرايط واحکام ایمان لیکونکی، عبدالحلیم درويزه یی شاعر ، اخون قاسم دفوالدالشریعة مؤلف ، بابوجان دشومجموعه خواند، عبدالسلام

دروېزه يی شاعر، قلندر، عبدالله (۳۸) اخوندمياداد
اخوند مصري، آدين، آزاد، بيک محمد، نجابت
قادر، کریمداد روپناني، شيخ فريد، حسين،
فاضل، شيرمحمد (۳۸) ددی پيری-نورويڼاوال او
شاعران دی .

همداراز په همدی پيری کی د خوشحالخان
خټک کره يو گڼ شمير شاعرانو سترگی
پرانستلی چی دادده زامن اولوڼی وی اواکثرو
یی خپله ادبی میوه ددوولسمی پيری په پيل
کی خپلی ټولنی ته وړاندی کره چی مشهوری
دادی : اشرف خان هجری، قادرخان، صدرخان
سکندر خان ، بهرام خان، گوهرخان، حلیمه،
آزادخان اونور (۳۹) .

دپښتو لوی صوفي اومنلی شاعر رحمان بابا
هم په همدی پيری کی زیریدلی اوپه همدی
پيری کی یی دخوږو شعروپه ویلو پیل کړی
دی (۴۰) .

په دی پيری کی په پښتو ادب کی هراړخیز
بدلون راځی په هره برخه کی لیکنی کیږی .
نظم اونثر دواړه وده کوی ، ژباړی پیل کیږی
اودنورو ژبو مهم آثار په پښتواوی .

(دوولسمه پوړی) دوولسمه هجری پيری
(۱۱۰۱-۱۲۰۰ هـ = ۱۶۹۸-۱۷۸۵ ع) :

دا پيری داسی وخت پیلیدی چی دپښتو
ادب بن ډیر تازه اوښیرازه شوی اوله راز-راز
ادبی گلونو څخه ډک دی، که څه هم ددی پيری
له شروکیدونه څومياشتی وړاندی خوشحالخان
خټک له نړی څخه سترگی پټوی خودده دلاس
نیالگی په میوه راځی اوپښتو ادب ته په
زړه پوری بښنی کوی، اشرف خان هجری خپل

دیوان بشپړوی، قادرخان خټک په ۱۱۱۲ هـ ق
ک، دمولانا جامی یوسف زلیخا ژباړی په
۱۱ هـ ق کال دشیخ سعدي گلستان په
پښتو اړوی، خپل دیوان بشپړوی او دعربی
دبردی مشهوره قصیده په پښتو بولله ژباړی
اویوشمیر نور آثار کاږی، صدرخان خټک، آدم
خان اودرخانی کاږی، د دلی اوشهر کیسه
لیکی ، دحضرت رسول معجزی په خوږه پښتو
ژاړوی اوخپل دیوان بشپړوی، دده لمسی
افضل خان خټک دپښتنو لوی نار یسغ
«تاریخ مرصع» کاږی اوانوار سبیلی پښتو
کوی، دده لور حلیمه دخپلوشعرو دیوان بشپړوی او
دده دکورنی نور فاضل غږی په خپل-خپل وار
پښتو ادب ته سوغاتونه وړاندی کوی .

بل لورته رحمان بابا خپل دیوان بشپړوی
حمید بابا سترگی پرانیزی اودنیرنگ عشق،
شاه اوگدا دکیسو اودشرعة الاسلام او خپل
دیوان په وړاندی کولوسره پښتو ادب غنی
کوی، خواجه محمد بشکین خپل دیوان کاږی،
محمد یونس درحمان باباشاکرد خپل دیوان
بشپړوی، میراوقلندر هم په همدی پيری کی
دسوزه ډکی نازی کوی اوپه خپلو شعرونو کی
دخپلی تودی میننی تاوونه څرگندی، غلام محمد

هم معراجنامه، دوالضحی تفسیر جنگنامه اونور
آثار کاږی، همداراز په ختیځه پښتونخوا کی
بای خان، حمیدگل، فیاض، نصرالدین، محی الدین
سعیدخلیل، سعیدخټک، نیازمحمد، عبید، انار،
ملنگ، نصرت، مومن، فیض الله، گله خان،
نصیر، بنارس، فضل الحق، عالم گل، مسری خان
بیدل، خوږدل، نجیب، نوازخټک، معاذ الدین

گرگین دسفاکې په مخه کې دراولاې شوی ملی
قهر ښکارندوی دی چی په نتیجه کې ملی یون
بری مومی اوگرگین اودده ساتونکی ددی ملی
قهر په توپان کې لاهوکیږی .

دی غورځنگ په پښتوادب کې هم یو بل
باب پرانیست اودپردی ښکیلاک په ضد ادبیاتو
نمهیواد په دی برخه کې هم وده وکړه او د
هیواد ددی برخی له خپلواک کیدلو نه وروسته
په کندهار کې دپښتو ادبی مرکز جوړیږی
اودخوان ټولواک شاه حسین په پام او توجه
دپښتو له پاره اکاډیمیک کار پیلیري، دادبی
ټولنی غړی هره اوونۍ دده په مشرتابه غونډه
جوړوی او دبیلو- بیلو علومو پوهان ددی
ټولنی په سپارښتنه په هره برخه کې آثار
کاپی اوښوآثاروته صلی اوجایزی ورکولی
کیري .

زرغونه انا دمیریوس نیکه مور او زینه
دمیریوس نیکه لوردی وخت خوږژی شاعرانی
وی، شاه حسین هوتک دمیریوس نیکه زوی
محمد هوتک دپتی خزانی لیکوال، داؤد هوتک،
ملا بازتوخی، بهادر خان، ملا محمد صدیق
پوپلزی، ملایر محمد میاجی، الله یازا پریدی،
بابو جان بابی، ریدی خان مومند دمحدودنامی
لیکونکی، ملا محمد عادل بیخ، محمد طاهر جمریانی
محمد عمر، ملا محمد ایاز نیازی، ملا محمد حافظ
بارکزی، نصرالدین خان اندې، ملانور محمد غلجی
حافظ عبداللطیف اڅکزی، سیدال خان ناصر،
عبدالرحیم هوتک، ملاشیر محمد هوتک، عیسی
اخوانزاده ددی دوری خوږژی شاعران او
ویناوال دی (۴۲) .

ختک، قاسم، قادرداد، اورکزی، اشرف خلیل،
امیرخان هجری، مبین، امیر، عبدالله، میا عمر،
محمدی صاحب زاده، عبیدالله احمدی
صاحب زاده، افضل، احسن، نورشاه، اکرم،
دوست محمد، سید، شیخ نامدار، شرف،
شمشیر، شمس الدین، شاه غریب، شیرمحمد،
طلب شاه، عجب، عبدالقاسم، عبدالقدوس،
فاروق، میا خان، موسی، محمد، محمدیار، محتشم
محمدکل، میاگل، مصری خانم، نورمحمد، نادر،
نجیب الله قاضی زاده، محمد فہیم، فقیرالله،
صدیق، فتحعلی، معزالدین، عبدالکبیر،
نورمحمد، دلاورخان، مسعود، خانکل خلیل،
کاظم خان شیدا، محمدگل مسعود، علیخان،
خوشحالخان شہید، محمود رفیق، کاظم،
معزالله مومند، عثمان، اودل، فضیل، عصام،
محمد مظفر، ابوالقاسم، غفور، علیم، کامکارخان
ختک، صمد، ملا عبدالرشید، اخوند گدا،
جان محمد، الپوری حافظ، قاسم علی اپریدی،
خواجہ رزق الله، عبدالعظیم رافیزی، عبدالعظیم
گنواپور، اونورټول ددی پوری شاعران او
ادیبان دی (۴۱) .

په همدی پوری کی دپښتونخوا په لویځه
برخه کې دهوتکو ملی غورځنگ پیلیري ،
دکورګانیانو، شیبانیانو او صفویانو ترمنځ په
ویشل شوی افغانستان کې هره خوا ملی
غورځنگونه اودملی خپلواکی غورځنگونه پیل
دی، دهوتکو غورځنگ دروښانیانو او خټکو
له غورځنگ نه وروسته دملی خپلواکی دترلاسه
کولو په لاره کې دریم لوی غورځنگ دی.
دا غورځنگ د صفوی تسلط اود

دافشاري قواوؤ فشار اوپه ۱۱۵۰هـ ق کال کې دکندهار يوکلنه محاصره، دنارنج دمانځه وړاندينه اوپه دې ماني کې دپښتو ديوه لوی کتابتون له منځه تلل زموږ ډيری ادبي پانگې له منځه وړې او زموږ ددې دورې ډير قلم کښان دتورکښې په وخت کې په دې جگړه کې وژل کېږي او له منځه ځي اوکه پته خزانسه له دې تاړاکه نه وي راپاتی موږ به ددې دورې له ډيرو ادبي شتمنيو نه بې خبره پاتی وو .

په هوتکي دوره کې دافضل الطريق، القريض فی الردالروافض، دمحمد رسول بياض، پته خزانه، تحفه واعظ، جامع فرايض، خلاصة الفصاحت، خلاصة الطب، د اللهيار افريدي ديوان، دزرغوني اناديوان، دمحمدهوتک ديوان د شاه حسين ديوان، قصص العاشقين، گلدسته زعفراني، پښتو محمود نامه، محاسن الصلوة نافع مسلمين اونور کښل کېږي (۴۳) .

ددې پېړۍ په دوهمه نيمايي کې په ۱۱۶۱هـ ق کال داحمدشاه بابا په پاچاکيدلو سره دپښتنو دپخت ستوري بيا ځليږي، له ټولي پښتونخوا اودافغانستان له گوټ گوټ څخه دپردې ښکېلاک تغر ټولپيړۍ اودافغانستان ټولي برخې ديوه لوی اوځواکمن واکمن په لاس کې لويږي، دهيواد په لويديځو خواوو کې پښتو ادب بيا مخ په وده روانيږي، احمدشاه بابا په خپله دپښتو خواځه شعرونه وايي او يولوی ديوان پريږدي، دده زوی تيمور شاه دپښتو شاعر ددې اوديوان ترې پاتی کېږي . پيرمحمد کاکي دده ددربار لوی عالم اوشاعر دديوان ترې پاتی کېږي اودپښتو درسمې کيدلو په

هڅه لومړۍ ځل دمنشيانو ۱ و مسيرزيانو دزده کړې له پاره معرقه الافغاني کاپي، حافظ مرغزي احمد شاهي شهنما مه نظم کسوي، ميا فقيرالله جلال آبادي، ابراهيم، برهان خان فيض الله کاکي اونورشاعران هم په دې دوره کې پيدا کېږي (۴۲)

حافظ رحمت خان چې په دې وخت کې دروهيل کنې حکمران ؤ اوله احمدشاه بابا سره يسي په هند کې ډير کومکونه کړي، هم دپښتو ادب خدمت ته ملاتړلی ده، پيرمعظم شاه دده په امر تواريخ حافظ رحمت خانې تر تيبيو، دې خلاصة الانساب (دپښتون نسب نامه) کاپي، نواب محبت خان دده زوی رياض المحبت چې دپښتو قاموس دې اوگرامري گردانونه هم لري تاليفوي . دده بل زوی الله يار خان دعجايب اللغات په نامه پښتو قاموس کاپي، دده بل زوی نواب مستجاب خان گلستان رحمت ليکي او دده دکورنۍ نور کسان هم په پښتو اودري دپښتنو پرتاريخ، ژبه اونسب کتابونه کاپي، همداراز دخوکنو دميامحمد عمر په کورنۍ کې محمدی صاحبزاده دپښتو نسخو دراټولولو اواستنساخ له پاره کاتبان گوماري اودپښتو آثارو يولوی کتابتون جوړوي چې اوس ددې نسخو ځينې نسخې په لاس کې دي (۴۴) .

په عمومي توگه په دې دوره کې پښتو ادب ډيره وده کوي له هرې خواڅخه غني کېږي . څومره ديوانونه چې په دې پېړۍ کې رامنځ ته شوي، نه يې په وړاندې اونه يې په وروستيو پېړيو کې ساري مومو، پښتو نثر

انگريزانو يولوی لښکر داسې تس تس کيږي چې برتانوي هند ته يوازي د نموني له پاره ډاکټر بريدن په مړواندي اونيم ژواندي تن خان رسولای شي اوبس (۴۵) .

له دې تيرې سره ملي مجاهدین د تورې مقابله کوي او شاعران دشعر د هيواد په گوټ گوټ کې ملي شاعران دخلکودوينې تابه اوخبر تابه له پاره دانگريزانو مظالم دشعر په خوږو الفاظو کې رانغاړي خوله په خوله په خلکو کې خپريږي او په ادب کې دانگريزي ښکيلاک په ضد يوه لويه پانگه منځ ته راځي. ددې ادب ډيري نموني لکه د بديا گلونه غوندي غوږيدلي اوبيا له منځه تللي خويو کم شميری دفرانسیس يوه خواخوږی ختيځ يوه دار مستتر د اوسني پښتونستان په سيمو کې راټولی کړی او د پښتونخوا دشعر هاروبهار په نامه يې په ۱۸۸۸ع کال په فرانسه کې دفرانسیس سرکار په حکم خپري کړی دی او په دې مجموعه کې دپښتنو پروفکلوري ادب سربيره ددې لاندې ملي شاعرانو جنگي او حماسي چار بيتی راغلي دي : برهان، نوره دين، گل محمد، احمدگل، حميد، نواب. طالب گل، پایاب، عنوان الدين کاکاخيل، عبدالله، چارميتي، محمددين، غريبي، محمود مرغزي، ارسلا او يوشمير نور نوموړي شاعران (۴۶) .

دهند د نيمې وچې په څنگ کې دانگريزانو په لاس کې دپښتو يولوی ادبي مرکز پيشورهم لويږی اودلته زمونږ ادب بلې خواته بيو ل کيږي، ديواني ادب خپل ځای کيسو او هندي مقاومت ته پريږدي، په پيشور کې د کيسه خوانۍ

دافضل خان خټک، محمد هوتک او نورولیکوالو په لاس ښه وده کوي، تر پخوانيه کيږي، دسجع غږوندي له غاړې څخه غورځوي او تر ډيره حده دپښتنو عادی اودوينازې ته راگرځي له نورو ژبو څخه د ژباړنو کار وده کوي اود پښتنو د تاريخ اوتاريخي پيښو دروښانتيا لپاره آثار ليکل کيږي، په همدې پيړۍ کې دمعرفۍ الافغانی، رياض المحبت اوعجایب اللغات په ليکل کيدلو سره دپښتو د زده کړې اودفتری کيدلو هڅې هم کيږي اوزمونږ ډير لرغونی ادبيات راخوندي کيږي، د شاه حسين هوتک دادبي ټولنی په جوړيدلو سره د پښتو له پاره اکاډميک کار پيلیږي او دمحمدي صاحبزاده په پام دپښتو آثارو د نقل اخيستلو واستنساخت کار تريخوا گړندی کيږي .

ديارلسمه پوړۍ، ديارلسمه هجري پيړۍ
(۱۳۰۱ - ۱۳۰۰ هـ - ۱۷۸۶ - ۱۸۸۲ ع):

داحمدشاه بابا په کورنۍ کې کورنۍ جگړې اولانجې له يوې خوا اودهندسيمي ته دانگريزانو رارسيدل له بلې خوا ددې سب شول چسې دافغانستان سياسي او اجتماعي حالات يوځل بياخيځباند اوناړام شي . دانارامی په پښتو ادب کې هم بې اغيزې نوه خصوصا کله چې ددې پيړۍ په نيما يې کې انگريزان په افغانستان وسله وال تيری کوي اودشاه شجاع په مرسته ترکابل ته رارسيدی دافغانانو دملی قهر يولوی توبان راولاړیږي، تش لاسی افغانان دانگريزانو له مجهز وسله وال پوځ سره جگړه کوي او په نتيجه کې افغانان دايمان اودوطن دمينی په قوت بريالی کيږي او د

مشرقي، ميرزاحنان، صديق اخوند زاده، بابا سيدگل، فيض الله، عزيزخان رهاخيل، مرادعلي صاحبزاده، زمين داوری سليم، نورالدين، شمس الدين کاکړ، شمس الدين دشونشري، کتابومؤلف، محقق قندهاري علامه حبيب الله کاکړ، مولوی عبدالحميد کاکړ، نور شسالي، دوست محمدخټک، ولي محمد، دوست محمد، نيازمحمد، گجر، محمدولي، حضرت علي خان، گل محمد، عبدالرسول، حاجي جمعه بارکزي، ليوني محمدجي، صفت خان، توکل دښيوې، مير هزار، دوستم، ميرافضل، امانت مليار، شاهگل، مير، پاياب، حميد گل، عليخان، عيسي گل، عبدالغفار، بهرام، برامت، اکرمخان مجيدشاه، ميرعبدالله، احمد، ميا رحب، محمدخان، درمحمد، احمدگل، رسول داد، بهره مند، کمال، ملاميران، شيرمحمد، ارسل، عجم، بادر، کریم، محمود، ظريف خان، غازالدين، سيداحمد، شهنواز، عنوان الدين کاکا خيل، سيدکمال رشکي، طالب جان، ملا مقصود، نظرمحمد کاکړ، خان مير، ملانعمت الله نوروز، ملااحمدجان، احمداخون خيل، گل محمد محمددين، احمدديچکي، شاه پسند، غلام محمد پوپلزي، عبدالزاهد، باره خان، شيراحمد شيدا، خدای دوست، خسرو، محمد امان، صالح محمدبرخوردار، خداي رحم، ميراحمدشاه رضواني، ميرافضل، عبدالودود، شاه عالم، محمدايوب، نورسيب، ملاميرحبي، عبدالباقي کاکړ، عبدالله پوپلزي، احمددين طالب، منشي احمدجان، جانان هوتک، بهرامي، احمد کلاچي، ميرباش، ملافيض محمد اخوند زاده،

بازار تودپري اودادپردی بشکيلاک يوه لو په هيله وه چی خلک په خرافي او فولکلوري کيسو بوخت وساتي اودوی خپل شوم غرضونه په سره سينه مخ په وپاندی بوزی، په دی لاره کي ډيرهغه ځياند استعداد ونه چی ملی سندرې اودوينتايه نغمی يی غږولی شوی بلی خواته په کار واچول شول اودخرافي کيسو په ليکلو بوخت شول، ددی وخت نامتو کيسه ليکونکی ملانعمت الله، مولوی احمد جان، سيد ابوعليشاه، احمد اونور هغه کسان دی چی پياوړی شعری استعداد لری خودوی ته په مستقيم ياغير مستقيم ډول دا زمينه برابره کړه شوی ده چی خپل استعدادونه دخپل ملت دوينتايه په ځای د خپلوخلکو دمسمومولو اواغفال په لاره کي په کار واچوی. همدا راز دهمدی وخت په پښتو ادب کي يوه بله زيرنده دهندی مقامونو په چوکاټ کي دپښتو شعرونو منځ ته راتلل دی، داشعرونه هم پرته له دی چی دپښتو بزمی ادب پياوړی کړی نور کوم ملی ارځښت نلری اوملی مسایل ډيرکم پکی راغلی دی خوله بله پلوه دی پارکو دپښتو موسيقي ته ښه وده ورکړی اود سندرېزهنر نغری يی تودساتلی دی (٤٧).

ددی دوزی شاعران اوليکوالان دادی :
امام الدين، ملاحسن اسحق زی، ملاصالح محمد داوی، کوديزی، ميانعيم متی زی، ملاوليداکاکړ شيرداد کاکړ، شيخ احمد خان، رحمت داوی، عبدالنبي بيتنی، مطيع الله پيسره خيل، ملازبردست کاکړ، گل محمد، سپينه، گل محمد کاکړ، سردار پردل خان، سردارمهردل خان،

ددی پېړۍ په پيل کې هم دخرافي کيسو ليکل اوداستعمار دخوښي ادب په وده کې دی خوپه څنگ کې يې داستعمار ضد ادب هم پياوړی کړی خصوصاً کله چې دآزادو خپلواک افغانستان آزادی دپټوټو نو له مخې سلبيږي، نودهمدی پېړۍ په لومړۍ نيمايي کې په ټوله پښتونخوا کې د خپلواکي غوښتونکو ډلې جوړېږي . اوددی ډلوداديبانو اوشاعرانو لهخوا دآزادۍ نفی غږول کېږي اودشعر په ژبه دآزادۍ غوښتنی جذبه دخلکوغوږو ته وررسوله کېږي .

همداراز ددی پېړۍ په سر کې پښتو نثر دمنشي احمدجان اودتنگي دملولي احمدپه وسيله ساده کېږي ، دوی دپښتو دنننی نثر بنسټ ږدي، کهچې هم ددوی دواړو ليکنی د فکر له پلوه کوم اړخښت نه لري ځکه ددواړو آثار دانگريزانو په فرمايش کښل شوی اوهم ددوی په لگښت خپاره شوی دی خودسبک او ډول له پلوه ډير اړخښتناک دی اودپښتو دنثر دتحول اوبدلون پيلامه کتل کېږي (۴۹) .

ددی پېړۍ په دی برخه کې هم ډيسر ليکوال اوشاعران رامنځ ته کېږي چې هريویي په پښتوادب کې ټنې لری اوله ځينونه يې لوی اوگټور آثار راپاتې کېږي .

چراغدين، امان، محمدرفيق، اسلم شاه خدابخش، آزاد، غلام ، اکبر، مير عجب، سعدالدين، غلام قادر، رؤف جان ماما، کچکول ددی وخت پيښوری شاعران اوشمېر جان

سيدلالاجي، ملاصيام الدين، معين الدين ، محمدرسول ، عبدالقدير، عبدالحنان طالب، محمد اشرف، علي ذات، جديد، زرین، سيدحسن رستم، فقير، گل رسول، فضل احمد، ډيراني، مير عصمت ، محمد يعقوب ، عبدالرحمن زمينداری ، زين الله، ذهين ، جمعه خان، پاچاگل، اخون، مولوی آزادخان ساپی، طالب، عبدالله جان، غلام جيلانی اخوندزاده، حجت، جان محمد کاکړ، امير محمد، ميردين، علاؤالدين دلال پوری شريف، احمد خدران، ملاشاه پسند سعدالدين ، محمد، ملا محمد حسن اخوند زاده غريب، ملا محمد صديق کاکړ ، اسلم لون ابو عبدالله ، احمد محدث، نور محمد نوری ، احمد جان وردگ، لعل محمد، ابراهيم، بياض، محمد يوسف، حافظ محمد، مير عالم خان ، محمد خان، امير شاه، عبدالرحيم، خان زمان ملاير، دوستم، احمدجي، قاضي عبدالرحمن، محمدجي، ارباب عبدالرحيم، دليل، باز محمد، بهاول خان، فيض الله قريشي ، رضوان، صفي الله ، حميدالله حميد، محمد شريف گل احمد، محمود، محمد علي غريب، فيض ، حميدالله ، انځرگل ، غلام نسوی، احمد، محب الدين (۴۸) .

په دی پېړۍ کې دپښتو ديوانی ادب سقوط کوی اوپه ځای يې دفولکلوري کيسو نظمبول اوخپړول دودپېړی اودملی سندرو ځای هم ترډيره ځايه هندي مقامونه نيسي . خوبياهم دملی اودښکيلاک ضدادب نمونی هم کمی نه دی.

خواړ لسمه پوړۍ خواړ لسمه هجري پېړۍ (۱۳۰۱-۱۳۳۷ هـ ۱۸۸۳-۱۹۱۹ ع) :

نقش فرهنگي افغانستان

پياري، آفتاب پری، وایجان، باجوپی، قدری
 اوزیو پیښوری. شاعراني دی .
 *شمزاده امالله خان واك ته رسيږی اود
 افغانستان بشپړه خپلواکي اعلانوی .

په افغانستان کی هم داوخت عبدالباقي
 افغان، غلام محمدخان پوپلزی ، غلام محي الدين
 افغان، مستغني ، مولوی صالح محمد کندهاري
 اونوررامنځ ته کيږی .
 همداوخت په سراج الاخبارکي دبندي بلبل
 ژباړتړعنوان لاندی یو پښتو شعر خپريږی چی
 دډیر خوږوالی له کبله کورونو ته لار مومي او
 ښځمنی یی له خانه سره زمزمه کوی .
 په سراج الاخبار کی دمحمود طرزی دوطن
 پرستانه خپرونو اودوطنپرستانو د ملي ډلی
 دهلوخلوبه نتیجه کی دافغانستان تحت الحمايه
 رژیم رانسکوریري اوپرځای یی ځوان فکره *
 داديپاتو دنموني په توگه راغبرگوو :

چي قفس کی یی ژپل دایي ویله
 ولی نه پوښتی څوک حال زما یوډبله
 یو سحر زما تر غوږ سوله بلبله
 چی بندی سوم دصیادله سخته ډله

ولی نسته بی فغانه کارو بار زما

ولی حبس ابدی راغي په وار زما

زده می ډک دی سره چوی دارمانه
 نورمی مه پریردی په دی ځای کی سبجانه
 خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه
 بیامی ورسوی ژر تر خپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیدا کړی

بیاوژدی ولی ماته دی راکړی

خوترڅوبه یم په دی جوړوستم کی
 خوترڅوبه په ژپا یم او په غم کی
 خوترڅوبه یم په آه او په الم کی
 خوترڅوبه یم دارنگه په ماتم کی

چی امیدمی دخلاصی نسته هیڅکله

نوبهتردی مرگ تردی ژوندیو په سله

بیا نوچپ سویو ساعت په تامل سو
 بیایی ناری کړه همرازه دسورگل سو
 زریی خیال سوچی دغم متحمل سو
 ویل آه چی دصیاد لاتفافل سو

خان که مړچي له ذلته نجات مومي

په گوښه کی دعدم به حیات مومي

د افغانستان کالنه

که څه نه دی ښه وماته په دашان مرگ ولی ځوان یم اود ځوان وی دارمان مرگ

خود ژوند دپاره ښه دی ناگهان مرگ په هزارخله بهتر دی د زندان مرگ

چی داهر سحار خپل مرگ په قفس وینم

ولی نه مرم چی به بیازه قفس وینم

په حسرت او په افسوس یی داویدله وگلشن ته یی کتل بیایي ژپله

د قفس و دروازی ته یسی خفستله لاریی نه وه و زرو نه یی دپولسه

په هوا سوسریی ونښت له قفسه

وینی توی سوی سورپور، ولویدله هوسه

سرتراپه په سرووینوکی غرقاب و خان بایللی زپه زخمی حال یی خراب و

یا بیهوشه یا پرهوش په اضطراب و چی پرهوش به سوگویانه په داباب و

سرمی بایلو دپه هوا د آزادی

شکر- شکر سوم فدا د آزادی

یا

په هوا د زادی می وزر پری سو

شکر- شکر آزاد سوم که می سر پری سو

یا

ښه چی زه د آزادی په هوام سوم

نه چی پاته به ذلت د ټولو پر سوم (۵۰)

پایلیکونه :

- ۱- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، محمدهوتک ۱۱۴۱هـ ق کلوتالیف ، داستان حبیبی په ترجمه ، تحشیه اوتعلیق ۱۳۲۳ش، ۱۳۳۹ش او ۱۳۵۴ش کلوچاپ، دامیرکروپ برخه، دپښتو ادبیاتو تاریخ (دوهم ټوک، پوهاند عبدالحی حبیبی) پښتو ټولنه ، ۱۳۴۲ش، دامیرکروپ برخه .
- ۲- دتفصیل له پاره وگورئ: پښتوولویکان غزنه، تاریخ ټولنه ۱۳۴۱ش او دپښتو ادبیاتو تاریخ دلویکانو برخه .
- ۳- دخلکوسندری، حبیب الله رفیع، دتاریخ اوداد ټولنه ۱۳۴۹ش،
- ۴- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، دپښتو ادبیاتو تاریخ، دهاشم سروانی برخه .
- ۵- دتفصیل له پاره وگورئ: تاریخ افغانستان (دریم ټوک) لومړی اودوهم فصل، غبار اونیمې ۱۳۲۶ .
- ۶- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه دپښتو ادبیاتو تاریخ .
- ۷- دتفصیل له پاره وگورئ: تذکره الاولیایزینکوگراف شوی پاڼی په لومړی ټوک پښتانه شعراء اود ۱۲۱۹کال په کابل کالنۍ کښی چی د استاد حبیبی له خوا په کښی خبری شوی دی .
- ۸- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، دپښتو ادبیاتو تاریخ، تذکره الاولیاء، ملی هنداره، دارواښاد محمد گل نوری تالیف اودخلکو سندری .
- ۹- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه اودپښتنو دسلسله الانساب کتابونه لکه دحافظ رحمت خان خلاصه الانساب دپېښور دپښتو اکېډمۍ چاپ، دنعمت الله هروی مخزن افغانی دواکی چاپ اونور .
- ۱۰- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، دپښتو ادبیاتو تاریخ، غوریان، عتیق الله پژواک، تاریخ ټولنه، ۱۳۴۵، سلطنت غزنویان استادخلیل الله خلیلی ، انجمن تاریخ افغانستان، ۱۳۳۳، تاریخ افغانستان (جلد سوم) دغزنویانو برخه، ۱۳۳۶، تاریخ ادبیات دری دافغانستان، دگنولیکوالو لیکنه .
- ۱۱- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، دپښتو ادبیاتو تاریخ، پښتانه شعراء، لومړی ټوک، استاد حبیبی ، پښتو ټولنه، ۱۳۲۰ .
- ۱۲- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، دپښتو ادبیاتو تاریخ، تاریخ مختصر افغانستان پوهاند عبدالحی حبیبی، تاریخ ټولنه ، ۱۳۴۹.
- دچنگیز برخه، افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمد غبار، دکتاب چاپولو موسسه، ۱۳۴۶ .
- ۱۳- دتفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، دپښتو ادبیاتو تاریخ .

- ۱۴- د تفصیل له پاره وگورئ: د پښتانه شعراء په لومړۍ ټوک اود ۱۳۱۹ کال په کابل کالنه. د تذکره الاولیاء زینکوگراف شوی پاڼی، د پښتو پخوانی تذکرې. حبیب الله رفیع، تاریخ ټولنه، ۱۳۵۰.
- ۱۵- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۱۶- وگورئ: پټه خزانه اود پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۱۷- د تفصیل لپاره وگورئ: پښتانه شعراء لومړی ټوک، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۱۸- ددی کتاب دمعرفی له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ او د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۱۹- د تفصیل له پاره وگورئ: د پښتو ادبیاتو تاریخ، تواریخ حافظ رحمت خانسی، پیرمظم شاه، دمحمد نواز طائریه سریزه، پښتو اکیډمی، پېښور یونیورسټی، ۱۹۷۱ع یوسفزی افغان، الله بخش یوسفی، کراچی، ۱۹۶۰ ع.
- ۲۰- همدا اخځونه.
- ۲۱- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۲۲- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، لودی پښتانه، استاد عبدالشکور رشاد. پښتو ټولنه، ۱۳۳۶.
- ۲۳- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۲۴- همدا اخځونه.
- ۲۵- دخواجه عبدالله انصاری د مناجاتو له پاره وگورئ: مناجات وگفتار پیر هرات، دمحمد آصف فکرت ټولونه، دبېبکی کتاب خپرولو موسسه، ۱۳۵۵، الهی نامه، دمحمد علی عطار په قلم، دبېبکی کتاب خپرولو موسسه، ۱۳۵۵، خواجه عبدالله انصاری اودده مناجاتونه، دحبیب الله رفیع ژباړه، دپښتو دپراختیا او پرمختیا آمريت، ۱۳۵۵.
- ۲۶- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۲۷- د تفصیل لپاره وگورئ: د نعمت الله هروی مخزن افغانی، د ډاکي چاپ، تذکره الابوار، اخوندرویزه، دپېښور چاپ، د پښتو ادبیاتو تاریخ، پټه خزانه، د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۲۸- همدا پورتنی اخځونه.
- ۲۹- وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۳۰- د تفصیل له پاره وگورئ: خیرالبیان متن اوسریزه، پښتو اکیډمی، پېښور یونیورسټی. ۱۹۶۷ع. خیرالبیان سریزی او متن، دادبیاتو پوهنځی، ۱۳۵۳، بایزیدروښان، قیام الدین خادم، پښتو ټولنه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، دروښان یاد، دبایزیدروښان دسمینار دمقالو مجموعه، پښتو ټولنه، ۱۳۵۵، روښانیان دمغلو تاریکیان، عبدالاکبر خان اکبر، اداره

اشاعت سرحد پېښور .

۳۱- دتفصيل لپاره وگورئ : روښانۍ ليکنې حبيب الله رفيع مقاله، آريانا مجله ۱۳۵۳ کال ۴گڼه او ۱۳۵۴ کال لومړۍ گڼه اوهم دروښان ياد، ۱۳۵۵ .

۳۲- ددی نشر ځوابي له استادحبيبي سره شته اونوموڼۍ دپښتو ادبياتوتاريخ، روښانۍ ليکنې اوارزاني روښانۍ نومی مقاله کښي چه ښاغلي زلمی هیوادل کښلی او دعرفان مجلې ۱۳۵۴ کال په گڼوکښي خبره شوی ، خوندي دی .

۳۳- دتفصيل له پاره وگورئ : مخزن، اخوندزويه، دتقويمالحق کاکاخيل پهسريزه پښتو اکیلمۍ پېښور ۱۹۶۹ع .

۳۴- وگورئ : روښانۍ ليکنې .

۳۵- دتفصيل له پاره وگورئ : پښتانه شعراء پټه خزانه، خوشحال خټک ملغلري، سريزه اوتصحیح د استاد حبيبي ، کندهار، ۱۳۱۷ش، کلیات خوشحال خان خټک، ددوست محمدکامل سريزه اوتصحیح، ، پېښور ، ۱۹۶۰ع، ارمغان خوشحال، سريزه دميا سيد رسول رسا، پېښور، خوشحال خان خټک (اردو) دوست محمد کامل، ملی قهرمان ، استادالفت، دقبایلو مستقل ریاست، ۱۳۴۴ش، ننگیالی پښتون، په ۱۳۴۵ کال کښي خوشحال خان خټک دسيمينار دمقالو مجموعه اونور .

۳۶- دتفصيل له پاره وگورئ : پښتانه شعراء لومړی ټوک، دپښتو د ادب تاريخ ، رښتين .

۳۷- دتفصيل له پاره وگورئ : ادبۍ ستوري، حبيب الله رفيع ، پښتو ټولنه، ۱۳۵۳ش، تيرهرشاعران عبدالحليم اثر، پښتواکيلۍ ۱۹۶۳ ع .

۳۸- دتفصيل له پاره وگورئ : پښتانه شعراء ، تاريخ مرصع، افضل خان خټک، ددوست محمدکامل په سريزه او تصحيح، يونيورسټي بک ايجنسي ، ۱۹۷۴ع .

۳۹- وگورئ : پښتانه شعراء ، پټه خزانه. رحمان بابا، دوست محمدکامل، اداره اشاعت سرحد ۱۹۵۸ ع .

۴۰- دتفصيل لپاره وگورئ : پښتانه شعراء پټه خزانه، تيرهرشاعران، ادبي ستوري ، دپښتو ادب تاريخ، درکه خزانه (لومړی اودوهم ټوک) ، هميش خليل، دارالتصنيف، ۱۹۶۰ع، دځينو شاعرانو چاپي ديوانونه .

۴۱- دتفصيل له پاره وگورئ : پټه خزانه، پښتانه شعراء ، هوتکيان، عبدالروف بينوا، تاريخ ټولنه ، ۱۳۴۵ش، تاريخ سلطاني ، سلطان محمدخان دراني، بمبئي، ۱۲۹۸هـ ق ، پښتانه دتاريخ په رڼاکښي، سيدبهداد شاه ظفر کاکاخيل، يونيورسټي بک ايجنسي، پېښور

۱۹۶۵ع ، افغانستان در مسیر تاریخ اوزور .

۴۲۔ وگوریء : یتھ خزانہ .

۴۳۔ وگوری : پښتانه شعراء ، احمد شاه بابای افغان ، میر غلام محمد غبار ، دتازین مدیریت ،

۱۳۲۲ش، تاریخ مختصر افغانستان، لسوی احمدشاه بابا، مرتب اولیکونکی استاد حبیبی،
 پښتو پوهنه، ۱۳۱۹ش، د پښتنو تاریخ، قاضی عطاء الله خان (لومړی ټوک) ۱۹۶۲ع .

۴۴- وگوری: د پښتو ادب تاریخ، پښتانه د تاریخ په رڼا کې، د لویې برتانوي پوهنځیونو د کتب خانې د پښتو خط نسخ، ج. ۱. ان. میکزی، لندن ۱۹۶۵ ع.

۴۵- دینینو د تفصیل له پاره وگورئ :

دینیتنو تاریخ (دوهم اودریم ټوک)، بښتانه دتاریخ په رڼاکښی ، افغانستان درمسیرتاریخ دینیتنو یرغل ، لیدی سیل ، ژباړونکسی میرعبدالرشید بیغم اوپاینده محمد زهیسر ، ددراولتالیف ریاست، ۱۳۲۹ش، در زوایای تاریخ معاصر افغانستان، احمد علی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۳۱ ش ، اکبرنامه، حمید کشمیری، انجمن تاریخ، ۱۳۳۰ش، رجال و رویداد های تاریخی، احمدعلی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۳۱. پادشاهان متاخر افغانستان، میرزا یعقوب علی خافی، احمد علی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۳۴، جنگنامه، محمد غلام غلامی کهستا نی ، انجمن تاریخ ۱۳۳۶ش، بالاحصار کابل وپیش آمدهای تاریخی (دوهم ټوک) احمدعلی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۴۰ش په نولسمه پیرۍ کښی افغانستان، سیدقاسم دښتیا. تاریخ ټولنه، ۱۳۴۱ش، مسأله افغان او نور .

۴۶- دفتصل له پاره وگورۍ : د پښتونخوا دشعراو بهار، دارمستر، دپاریس ختیځ

تولنه، ۱۸۸۸ع، دیاريس سر کاري مطبعه، د پښتو پخوانۍ تذکري .

۴۷- د تفصیل له پاره وگورئ: د پښتو داوونونوم ورکوهرمندو ښځمنو پیرند گلوی

اوويناوي، حسب الله رفيع، کابل مجله، ۱۳۵۴ کال، خلورمه کنه.

۴۸۔ دتفصل له ياره وگورۍ : پښتانه شعراء (دوهم اوډريم ټوكونه) ، تيرهيږ شاعران

ادبی ستوری، دیپنتو ادب تاریخ .

۴۹۔ دتفصل له پاره وگورۍ : دپښتو د ادب تاريخ، استاد عبدالحی حبيبي ، دادپياتو

یوهنځی دڅلورم ټولګی له پاره ښه درسی گټندښوی کتاب .

۵۰-سراج الاخبار، ۶، ۲۰ گنه ۱۲۶۹ ش دغبرگولی ۲ دتفصیل له پاره وگوری، دپښتو

ادب لنه تاريخ دادياتو پوهنځي څلورم ټولگي له پاره داستادحبيبي ليکنه، ۱۴۴۷، دادياتو پوهنځي گسټدنر .

طاهریان و سامانیان

درگذشت و برخی نیز معتقداند که عمال خلیفه بغداد او را مسموم کردند .

طاهر مردی دانا و میهن پرست و شجاع و آزاده بود به علم و ادب علاقه وافر داشت . رساله‌یی هم در آیین جهانداری و خدمت به مردم بدو منسوب است . نقل است که آخرین جمله‌یی که طاهر بر زبان آورد این بود :

« در مرگ نیز مردی باید »

طاهر با مراتب فضل و شجاعت و مردم دوستی‌اش امیدهای درازی برای این دیار داشت ولی دست روزگار گریبان عمرش ندادید .

پس از مرگ طاهر فرزندش طلحه و پس از وی عبدالله بن طاهر به قدرت رسید . عبدالله مردی میهن پرست و خردمند و سخت دوستدار دهقانان و کشاورزان بود . عبدالحی بن ضحاک گردیزی مورخ معروف مادرزین الاخبار مینویسد که عبدالله بن طاهر به همه والیان و کارداران خود نوشت که (حجت بر گرفتارم شمارا تا از خواب بیدار شوید و از خیرگی بیرون آید و صلاح خویش بجوید و با بزرگران مدارا کنید و کشاورزی که ضعیف گردد او را قوت دهید و بجای خویش باز آید که خدای عزوجل ما را از دست های ایشان طعام کرده است و از زبان های ایشان سلام کرده است و بیداد کردن برایشان حرام است .)

عبدالله بن طاهر شخصا نیز به مسایلی مربوط به بزرگ‌ری و دهقانی علاقه مند بود و کوشش های زیادی در رهنمایی کشاورزان و بهبود زراعت بجا آورد عبدالله درباره امور

نخستین حکومت مستقل در خراسان (افغانستان دوره اسلامی) بدست طاهر فوشنجی بنیانگذاری شد. این طاهر مردی بود از پوششنگ هرات . در سال ۱۵۹ هـ بدنیاء آمد و از اوایل جوانی راه ترقی را پیمود و بتدریج به سپهسالاری خراسان رسید . پس از وفات هارون الرشید میان دو فرزندش امین که در بغداد بود و مامون که در خراسان بود نزاع افتاد و مامون توانست که به زور بازو و بیاری تدبیر طاهر که سپه سالار او بود برادرش را از پا درآورد و بر مسند خلافت اسلامی تکیه زند. طاهر که لقب ذوالیمین (دارای دودست راست) داشت پس از رفتن مامون به بغداد به امارت خراسان مقرر شد او که آرزوی قلبی‌اش همین بود بخراسان آمد و باتدبیر و دادگری در کشور خویش حکومت کرد و با مردمان نیکویی نمود. آورده‌اند که طاهر بحد دوستار مردم هموطنش بود و تا بران صد در صد جلب رضایت و خشنودی هم میهنان خویش بود که میخواست هنگامی موکبش از کوچه های شهر پوششنگ میگردد زنان پیر پوششگی از پنجره ها او را ببینند و تحسینش کنند . این مرد بسزرگ سال های دراز آرزومند استقلال سر زمین خود بود تا اینکه در اولین فرصت مناسب روز آدینه سال ۲۰۷ هـ بر منبر رفت و نام خلیفه را از خطبه بیانداخت و بدین ترتیب استقلال مملکت خویش را اعلام داشت . آورده اند که طاهر در همان شب که روز آن نام خلیفه را از خطبه افکند به بیماری سکت

دهقانی مسئله آبیاری و استفاده از منابع آب که در آثار فقهی به آن ها اشاره نرفته بود و مایه ایجاد اختلافات بسیار میشد بوسیله فقیهان بزرگ خراسان کتابی نویسانید تا هنگام احتیاج مسائل مورد نزاع درین باب بوسیله آن حل شود این کتاب سال های دراز مورد مراجعه و استفاده بود . عبدالله بن طاهر مردی ادیب و شاعر و موسیقیدان و فاضل بود و خططله بادغیسی شاعر معروف بدستگاه و انتساب داشت در بزرگداشت عالمان و دانشمندان و گسترش بخشیدن علم کوشش بسیار کرد او همواره میگفت که کسودکان خانواده های فقیرنیز به مکتب بروند و تحصیل کنند و باید وسایل تحصیل علم برای آنان نیز میسر شود تا هر کس بتواند استعداد خویش را بکار اندازد . پس از عبدالله دو تن دیگر نیز ازین خانواده بقدرت رسیدند و مدت فرمانروایی طاهریان حدود پنجاه سال بود .

کتاب و رساله مستقلی ازین عهد در دست نداریم .

دومین خانواده‌ای که در طریق بدست آوردن استقلال سرزمین ما و برچیدن سلطه بیگانگان ازین کشور کوشید خانواده صفاری بود. سر سلسله این دودمان یعقوب لیث اوگیری بود از اهل نیمروز که در روستای قرنین که بر اساس روایات آخور رخس و ستم در آن جابود بدنیا آمد. یعقوب بیاری شجاعت و خردمندی خویش بزدی مراحل ترقی را طی کرد و به امارت مستان رسید و از آن پس تا سال ۲۵۹ فرمانروایی همه خراسان و مرازمند و حتی

در بیرون از مرز های خراسان نیز به فتوحات پرداخت . کار واطمینان روبه ترقی بود تا برای دسیسه دربار خلافت بسختی شکست خورد ودر سال ۲۶۵ هـ درگذشت . پس از او قدرت صفاریان محدود به ایالت نیمروزمانده و تا سال ۳۹۳ هـ که سلطان محمود غزنوی آنجا را فتح کرد افراد خاندان صفاری بر آن حکومت داشتند . یعقوب مردی میهن پرست و دانا بود . تجمل و زرق و برق را دوست نداشت . بی تکلف و ساده مزینست . جامه های ارزان به پاه تن میکرد و غذای بسیار ساده میخورد . تفریح او صرف تماشای بازی و ورزش جوانان و ورزشکاران بود .

يعقوب به فرهنگ ملی کشور خویش
سخت عشق میورزید . روزی که بر یکی
از دشمنان پیروز شد شاعری او را به زبان
عربی شعرگفت و ستایش کرد. یعقوب به او
گفت : «چیزی که من اندر نیام چر باید گفت!»
محمد بن وصیف سکزی که دبیر رسایل او
بود نزدیک آمد و قصیده یی درستایش
یعقوب و کارنامه او به زبان دری بیان کرد
و یعقوب راپسند افتاد. از شاعران و گویندگان
روزگار صفاری مانند محمد بن وصیف محمود
وراق هروی فیروز مشرقی و ابوسلیک گرگانی
اشعار پرانگنده یی در دست است .

حورۂ سامانی

پس از طاهریان و صفاریان : سامانیان
بلخی سومین خانواده یی بودند که دولتی
مستقل در خراسان به وجود آوردند .

پادشاهان سامانی نه تن بودند و جمعا یکصد و بیست و دو سال در خراسان و ماورالنهر حکومت کردند و مدت فرمانروایی آنان از نیمه دوم قرن سوم تا اواخر قرن چهارم هجری را دربر گرفت . (۱)

دوره سامانی شگفته ترین و تابناک ترین عصر تاریخ زندگی و فرهنگ کشور ماست . عصری است که در آن شاعران بزرگ و نویسندگان زبردست و فلاسفه نامدار و طبیبان نامور و ستاره شناسان و ریاضیدانان عالقدر می زیستند و بدون تردید در پهنای تاریخ پرافتخار ما این دوره درخششی دیگر دارد ، بنحوی که نظیر آنرا در ادوار بعدی نمیتوان یافت .

دوره سامانی عصر طلایی تمدن و فرهنگ در خراسان است و روزگار مجدو شکوه و جلال علمی و فرهنگی این سرزمین . در هیچ دوره یی از ادوار تاریخ فرهنگ خسو یش اینهمه فیلسوف و دانشمند که درین عهد میزیستند نداشته ایم .

سادگی و شیرینی کلام شاعران و نزدیکی آن به طبیعت ، شستگی و رفتگی نشر و رعایت ایجاز و دوری از تکلف و عدم استعمال کلمات مهجور در آن، روحیه علمی و دقت و وسواس

عالمانه در آثار مربوط به علوم طبیعی و ریاضی پرداختن به ترجمه آثار دینی و تاریخی و علمی به زبان دری، احیای مفاخر تاریخی و آغاز حماسه سرایی و تکوین حماسه های ملی و چیرگی روح عالمانه و انتقادی بر آثار این عهد، از خصایص مهم فرهنگی و ادبی این دوره بحساب میرود .

دوره سامانی عصر تفکر و خلق شاعران و احیای فرهنگ ملی است . زبان دری درین روزگار بیشتر منحصر به سرزمین خراسان است و به نواحی دیگر راه نیافته است . امیران و فرمانروایان خردمند سامانی و وزیران دانشمند و فاضل آنان با تلاشی که در حفظ سنن و مفاخر ملی و فرهنگی به خرج دادند، ضامن بقای ملیت و فرهنگ ماندند، وجه بسا که اگر چنین تلاش پیگیر و مقدسی در آن روزگار صورت نمی گرفت هویت ملی و فرهنگی جامعه ما از میان میرفت و استمراری که همواره ملیت و فرهنگ ما در پیچ و خم حوادث تاریخ و فرازونشیب زمان و حتی در گذرگاه های دشوار گذر روزگاران داشته است وجود نمی داشت .

دورمان سامانی را افرادی ملیت پرست، روشنفکر، مردم دوست و مفتخر به ملیت

- (۱) پادشاهان سامانی به ترتیب دوره فرمانروایی عبارت انداز : امیر ماضی اسمعیل (۲۷۹-۲۹۵ هـ) ، امیر شهید احمد بن اسمعیل (۲۹۵-۳۰۱ هـ) ، امیر سعید نصیر بن احمد (۳۰۱-۳۳۱ هـ) ، امیر حمید نوح بن نصر (۳۳۱-۳۴۳ هـ) ، امیر رشید عبدالملک بن نوح (۳۴۳-۳۵۰ هـ) ، امیر سدید ابوصالح منصور بن نوح بن نصر (۳۵۰-۳۶۶ هـ) ، امیر رضی ابوالقاسم نوح بن منصور (۳۶۶-۳۸۷ هـ) ، امیر منصور بن نوح (۳۸۷-۳۸۹ هـ) ، عبدالملک بن نوح (۳۸۹ هـ) .

وفرهنگک این سرزمین تشکیل میدادند . کوشش و مساعی مبین پرستانه رجال این خانواده در تقویت و گسترش بخشیدن فرهنگ ملی سرزمین ماکه پس از سال های متمادی فتور و انحطاط در آستانه نابودی و روبه فنا و تباهی بود، مقام شامخ و ارجمندی در تاریخ مابه آنان بخشید .

وزیرا دوره سامانی نیز در علم دوستی و دانش پروری و خردمندی و تدبیر هر یک آیتی بودند و برخی از تالیفات و آثاری که از آنان مانده هنوز هم بر تارک ادب مامید رخشید.

از جمله این وزیران نامدار است، ابوعلی محمد بلعمی وزیر دانشمند و با تدبیر عبدالملک بن نوح سامانی و منصور بن نوح سامانی که کتاب معروف و مهم تاریخی بلعمی رادر نیمه اول قرن چارم هجری به خواهش منصور بن نوح سامانی به زبان دری ترجمه و تالیف نموده است . این کتاب ترجمه یی است با حذف و اضافت از نخستین تاریخ بزرگ جهان اسلام تالیف ابوجعفر محمد بن جریر طبری و تاریخ بلعمی از ذخایر گرانبهای تاریخی در زبان دری و حاوی نکات دقیق و مطالب سودمند و اطلاعات بسیاری از ادب و تاریخ و لغت است.

شیوه نگارش این کتاب بحدی شیرین و مطبوع و گرم و صمیمانه و ساده و بی پیرایه است که رایحه اصالت و شیرینی بیسان آن مشام جان را عطر آگین میسازد . بلعمی در انشای کتاب خویش کوشیده است که تا حد ممکن در برابر هر کلمه عربی معادل دری آن را بیاورد ، تا نوشته اش درخور فهم و دانش

همه مردم باشد . این شیوه پسندیده نه تنها در کتاب بلعمی بلکه در بیشتر آثار این دوره مورد توجه نویسندگان و گویندگان بوده است. حذف و اضافاتی که بلعمی در تاریخ محمد بن جریر وارد نموده است اثر اوار به صورت تاریخی مستقل و جداگانه در آورده است . وی در مورد متعدد تذکار می دهد که محمد بن جریر این مطلب را تمام نیاورده است و من به تمام می بیاورم .

تاریخ بلعمی از کهن ترین دوره تاریخ اساطیری کشور مایعنی از دوره نخستین فرمانروای آریانا بنام کیومرث که لقب او (گیرشا) یعنی فرمانروای کوه ها بود آغاز میگردد و به بخشی از دوره اسلامی پایان میدهد .

درین کتاب علاوه بر مطالب مهم تاریخی گاهی رشته برخی از اعتقادات عامیانه یسی را که هنوز هم میان مردم مارایج است و ریشه اصلی آن در حوادث سپیده دم تاریخ ما، یعنی حوادث مربوط به چند هزار سال قبل از امروز نهفته است، میتوان یافت .

دیگراز وزیران دانشمند و نامدار دوره سامانی ابو عبدالله احمد جیهانی است که از رجال عالیقدر سیاست و دانش و ادب در اواخر قرن چهارم هجری سرزمین ماست . جیهانی کتابی بنام (الممالك والمسالک) در جغرافیا تالیف نمود و علاوه بر آن کتابی بنام (رسائل) نوشت .

کتاب المالك والمسالک یکی از قدیم ترین کتبی بوده است که در علم جغرافیا در خراسان

برشته تحریر درآورده است . مورخ نامدار افغانستان عبدالحي بن ضحاک گردیزی گوید: «جیهانی رانالیف های بسیار است اندرهرفنی و علمی .»

دیگر ازوزیران نامدار ودانشمند عهد سامانی ابوالحسین عبيدالله بن احمد عتبی وزیرنوح بن منصور سامانی است که مروری خردمند وازدانایان سیاست واداره و شعر و ادب بود وشاعران همزمانش اورا ستوده اند. درسایه حمایت فرمانروایان خردمند وعلم دوست سامانی وتشویق وترغیب این وزیران دانشمند ازبزرگان علم ادب، یکی ازمهم ترین وتابناك ترین ادوار ادبی وفرهنگی درکشور مآپدید آمد .

عهد سامانی بآنکه آغاز پیشرفت ادب دری است یکی ازدوره های بسیار شکوفان ادبی مابشمار میرود. آثار منشور این دوره شسته ورفته وساده وطبیعی وبسیار نزدیک به لهجه محاوره مردم ماست وکلمات والفاظ عربی درآن بسیار کم مورد استعمال است . درموضوعات گوناگون ازتاریخ وجغرافیا گرفته تادوسازی وطب وداستان درین دوره آثاری بوجود آمد ومایه غنای زبان «ری راهمدر آن روزگارکه حدود يك هزارويك صد سال از آغاز آن میگذرد فراهم آورد .

شاعران بزرگی چون رودکی شهید بلخی ابوشکور بلخی، رابعه بلخی، ودقیقی بلخی، وغیرآنان ظهور کردند که شعر آنان نزدیک به طبیعت، ساده ودور ازتکلف وبه لطافت شبنم صبحگاهی وباران بهاری است .

بازتاب زندگی دهقانی جامعه وطبیعت زیبای دره ها وشادابی کوهپایه های رنگین خراسان وعواطف وآداب وسنت های مردم ماملاحتی خاص به شعر این دوره داده است . شعر این دوره به روان خواننده نشاط وخرم میبخشد وازدرمندی وفضای غمزده شعر آمیخته بانامیدی ودلزدگی که درآثارگویندگان دوره های بعدازهجوم چنگیز میبینیم بدور است :

رودکی شاعر دور سامانی میگوید :

شادزی با سیاه چشمان شاد

که جهان نیست جز فسانه وباد

ولی شاعر محروم ازوصال معشوق، دلزده

ازعشق وغمگین ازناکامی، درقرن هفتمهجری میگوید :

غم شربتی زخون دلم نوش کردوگفت

این شادی کسی که درین دورخرم است

گوینده روزگارسامانی درمحرومیت وحسرت ناامیدانه دست وپا نمی زد ووصال خوبان برایش امر عادی بود وبقول رودکی همیشه «چشمش زی زلفکان چابک بود» و«نبیدروشن ودیدار خوب وروی لطیف » برایش آسان میسر بود. اومیتوانست به معشوقه بگوید:

گل بهاری بت تناری

نبید داری چرا نیاری ؟!

نبید روشن جو ابر بهمن

به نزدگلشن چرا نیاری ؟!

اماشاعری که پس ازهجوم چنگیزی زیست

به معشوقه ميگفت :

از توکي پر خورم که درو عده

سپري گشت عهد بر نايي

و معتقد بود که :

دست با سر و روان چون نرسد در گردن

چاره يي نيست بجز ديدن و حسرت خوردن

از آن چاکه زبان دري درين عهد منحصر به

سرزمين خراسان است و هنوز به نواحي ديگر

راه نيافته منشاء همه تعبيرات زيبا و اصيلي

که در آثار نظم و نثر اين دوره بکار رفته در

زندگي و روابط و آداب و سنت هاي مردم ماو

طبيعت با صفا و کيفيت اقليمي سر زمين ماست.

ترانه هاي رنگين عاشقانه در شعر شاعران

عهد ساماني لبريز از مستي وصال و کامراني

و شادکامي و خرمي است و اين عوامل دست

به دست شيريني الفاظ و سادگي بيان، اين

شعر هاي عاشقانه رابه پاکيزگي دامن آسمان

در سپيده دم و لطافت گلبرگ هاي باران ديده

اول بهار گردانيده است .

ميان اينهمه گويندگان بزرگ در عهد

ساماني که از گفتار آنان رايحه عشق و مستي

مي آيد شاعراني نيز هستند که جربه زهد و

و پارسايي و لذات معنوي نمي انديشند و ازين

گروه است کساني مروزي که ميگويد :

بيزارم از پياله وز ارغوان و لاله

ماو خروش و ناله کنجي گرفته تنها

از اختصاصات مهم شعر اين دوره يکي

آن است که انديشه شاعران هيچگاه نه کرسی

فلک را زير پای هيچ قزل ارسلاني نميگذارد.

اگر سخن از مدح کس به ميان آمده شاعر

اين دوره، صرف کوشيده است که اوصاف

واقعي و صفات راستين مدوح را بنمايد .

گستردي معاني و محتوي در شعر گويندگان

اين دوره براستي مایه تحسين است .

از معاني غزلي تابه زهد و پارسايي و از

منظومه هاي داستاني و حماسه تا مرثيه

و سوگنامه همه را در شعر اين دوره ميتوان

يافت .

روزگار ساماني به وجود حکيمان و فيلسوفاني

سترگ آراسته بوده که هريکي سهم عظيمي

در برافراشتن بني فلسفه و حکمت و علوم

عقلي داشته اند . ابونصر فارابي، ابوزيد

بلخي، شهيد بلخي و بوعلی سینا بلخي از

فلاسفه بزرگ اين دوره اند که تاثير انديشه

شکرف و نبوغ کم نظير اين فرمانروايان زير

دست جهان انديشه و عقل، خاصه فارابي

و فرزندی همتای بلخ بوعلی، پهنای خاور و

باختر جهان را در نورديد و اروپای نواز راه

رسیده نیز از زلال چشمه پرفیض آثار و آراء

آنان همانگونه سیراب شده که مشرق زمين

سده های پیش .

بيرون از آثاري که فلاسفه اين دوره در

زمينه فلسفه و علوم نگاهشتند و شماره آنان

بسيار است، گروهی از ورزيده ترين دانشمندان

علوم مختلف درين دوره مي زيستند که

تبعثت تاليف کتب و آثار علمي و ترجمه از زبان

هاي ديگر زبان دري درين عهد نمره و نتيجه

زحمات آنان است .

باآنکه بيشتر آثار علمي و ادبي اين دوره

درگیرونداز جنگ ها و تهاجمات بیگانگان و آشوب ها و فتنه های گوناگون، بخصوص در جریان هجوم هستی سوز و خانمان برانداز چنگیز از میان رفت بازهم از روی همین مختصر آثاری که از آن عهد بجا مانده و یاد آنها را در آثار دیگر می بینیم، میتوان ازین دندان حکم کرد که عهد سامانی از نهضت بسیار بزرگ علمی و ادبی برخوردار بوده است .

از قدیم ترین آثار موجود منشور دری که در دوره سامانی نوشته شده کتابی است در فقه بنام (رساله در احکام فقه حنفی) از آن حکیم ابوالقاسم بن محمد ۳۴۳ هـ که در نیمه اول قرن چهارم هجری تألیف شده است . از آثار مهم این دوره در علم طب کتابی بود بنام (المعالجه البتراطیه) درباره تداوی امراض گوناگون و تشریح اعضای بدن آدمی که نویسنده آن احمد بن محمد نخست آنرا بزبان دری نوشت و پس به عربی ترجمه کرد. کتاب دیگری در مفردات طبی درین عهد نگاشته شد که ابوریحان بیرونی در کتاب (الصیغه فی الطلب) از آن یاد کرده است و نویسنده آن معلوم نیست .

در زمینه جغرافیا، ابوالموید بلخی کتابی بنام عجایب البلدان بروی فرمانروای دانشمند سامانی نوح بن منصور نگاشت . این کتاب که در چند مورد مآخذ نویسنده تاریخ سیستان قرار گرفته ، همچنانکه از نام آن پیداست از اوضاع جغرافیایی و ازشگفتی های سرزمینهای مختلف و عجایب دریاها و بحر ها سخن رانده بود .

دومین کتا بی که در زمینه جغرافیا در ین دوره به زبان دری نوشته شد و خوشبختانه در دست است کتاب (حدود العالم من المشرق الی المغرب) است که در آن از چگونگی زمین و تقسیمات آن و مقدار آبادانی و ویرانی کره زمین و دریا ها و دریچه ها و مرداب ها (خلیج) و محصولات دریایی و جزایر مهم و سلسله کوه های معروف و کان ها و حیواناتی که در کوه ها وجود دارد و از رودخانه های بزرگ جهان، بخصوص رودخانه های قابل کشتیرانی و از بیابان ها و ریزگرز های بزرگ با قید طول و عرض و اوضاع ممالک و شهرهای کوچک و بزرگ ، اعم از آب و هوا و موقعیت و فرآورده های آنها و وضع (مان) از شهر نشینان و روستا نشینان و بادیه گردان و حالات اقوام و ملل و دین و اخلاق و رسوم و عادات و سنت نویسنده گمنام این کتاب بیش بهادر دستگاه آل فریغون میزیست آل فریغون یافریغونیان از خانواده های مشهور خراسانی بودند که نزجوزجان می زیستند و در روزگار سامانیان فرمانروایی و اداره این شهر نیز بدست آنان بود . از رجال مشهور این خانواده دو تن را میشناسیم، ابولحارث فریغون امیر جوزجان که خسر سلطان محمود غزنوی بود و حسن فریغون که بنابر روایت بیهقی از همزادان و همبازی های زمان کودکی سلطان مسعود غزنوی بود در دوره سامانی علاوه بر فریغونیان جوزجان خانواده های دیگری را نیز سراغ داریم که در بعضی از شهرها امارت داشتند و به سهم خود در ترویج علم و ادب و بزرگداشت

فقط چند صفحه يي مانده است و در سال‌های اخير تعدادی ازين تفسير ها با استفاده از نسخ موجود در کتابخانه های مهم شرق و غرب چاپ شده است .

از آثار کلامی و فلسفی روزگار سامانی که درست است کتاب کشف المحجوب تأليف ابویعقوب سجستاني را بايد نام برد که از کتاب های قديمی در علم کلام بزبان دری محسوب ميشود .

کتاب نورالعلوم شيخ ابوالحسن خرقانی (متولد ۳۴۸ هـ) عارف بزرگ قرن چهارم هجری را که از قديم ترين آثار صوفيانه موجود در زبان دری است ميتوان به عنوان اثر عرفانی بازمانده ازين دوره ياد کرد .

روزگار سامانی هما نطوریکه گفتيم دوره تدوين حماسه های ملی سر زمين ماست و آثار متعدد منظوم و منشور حماسی در آن عهد سروده و نوشته شد .

از قديم ترين شاهنامه هایی که در عهد سامانی در خراسان به نشر نگاشته شد یکی شاهنامه ابومنصوری بود اين ابومنصور محمد بن عبدالرزاق سپه سالار خراسان و مردی فرهيخته و وطن پرست بود . ابو منصور چندتن از دانایان خراسان را گرد آورد و به آنان دستور داد که مجموعه يی از روایات حماسی و تاریخی سرزمين ما را گرد آورند اين مجموعه در سال ۳۴۶ هجری تدوين شد و امروز از آن کتاب ازجمله ، صرف مقدمه آن موجود است و خود کتاب در گيرودار حوادث از میان رفته است .

ديگر از شاهنامه های کهن ، شاهنامه

و دانشمندان و اهل فضل میکوشيدند، مانفند آل مامون در خوارزم و شاران غرjestان و سيمجوزيان و چغانيان و جزاينها .

در زمينه سنگ شناسی و جواهر شناسی کتاب مهمی توسط نصر بن يعقوب دينسوری در نيمه دوم قرن چارم نوشته شد و ابوریحان البیرونی دانشمند عالیقدر ما هنگامی که کتاب سودمند خویش را بنام (الجواهر فی معرفة الجواهر) در شناختن جواهر و فلزات و سنگ های نوشت، از این کتاب به عنوان مآخذ مهمی استفاده کرد .

در باب مسائل مربوط به نجوم رساله يی بنام شش فصل درباره اسطرلاب و کتابی بنام (البارع) توسط ابونصر حسن بن علی در اوایل نيمه دوم قرن چهارم هجری نوشته شد. در علوم ادبی نیز کتاب های درين عهد تأليف گردیده، مانند کتابی دولت دری منسوب به ابوحفیض سغدی و کتاب عروض تأليف ابوالعلا ششتري از دانشمندان قرن چهارم و کتابی در دستور زبان دری تأليف ابو حیان توحیدی (متوفی ۴۰۰ هـ) .

از آثار تاریخی و فصوص این دوره بعلاوه تاریخ بلعی کتاب های داستان حمزه و تاریخ محمود و راق و کتاب (المسامرة فی اخبار خوارزم) ابوریحان بیرونی را که ابوالفضل بیهقی از آن یاد کرده و داستان ها و شاهنامه های منشور و منظوم و مثنوی های داستانی رودکی و ابوشکور بلخی و جزآن را ميتوان تذکار داد . بیرون از ترجمه تفسير چند جلدی طبری چند تفسير بسیار مهم ازين دوره باقی مانده که بعضی کامل و بعضی ناقص است و از برخی

ابوموید بلخی بود که در اوایل قرن چهارم هجری نگاشته شده و کتاب مفصل و عظیمی در شرح حوادث تاریخی و حماسی سرزمین ما و زندگینامه قهرمانان بزرگ حماسی مابود .

شاهنامه کهن دیگر آثر ابوعلی محمد بن احمد بلخی است که کتاب ارزنده یی در تاریخ و حماسه این دیار بود .

از روی این شاهنامه های منشور عده یی از شاعران گویندگان منظومه های بزرگ حماسی پدید آوردند از جمله شاهنامه های منشور یکی داستان زندگی و نبرد های گرشاسپ بود که گویا بخشی از شاهنامه ابوموید بلخی را تشکیل میداد و در قرن پنجم اساس منظومه گرشاسپ نامه اسدی قرار گرفت .

درباره کارنامه ها و زندگی دودمان رستم جهان پهلوان بزرگ زابلی آثار متعددی درین دوره تدوین شد مانند داستان هایی که در باره تریمان و سام و زال و خود رستم و فرامرز و سپهراب و برز و نگاشته آمد کتابی نیز درباره زندگی بهمن پورا سفند یار و جنگ ها و جهانداری او نوشته شد کتاب دیگری در احوال و زندگی کیقباد فرمانروای پیشدادی آریانا نگاشته شد . این کتاب ها آثار که به نشر بسیار شیوا و پاکیزه و زیبای دری نوشته شده بود بخش عمده یی از روایات حماسی آریانا را به صورت مورد آماده در دسترس شاعران ماقرار داد و پیشاهنگ منظومه هایی در زمینه حماسه ملی سرزمین ما گشت . اولین کسی که روایات حماسی کهن ما را به نظم آورد مسعودی مروزی بود که در اواخر قرن سوم

هجری زندگی میکرد مورخین درباره کتاب او گفته اند که آریانا آن را ساخت عزیز میداشتند و نسخه های آن را با تصاویر و تزئینات می آراستند و آن را تاریخ ملی خویش میدانستند . درینا که ازین شاهنامه مفصل و قدیمی که به بحر هرج مسدس سروده شده بود فقط دومین شاعر حماسه سرای روزگار سامانی دقیقی بلخی بود که دست به نظم کردن روایات حماسی خراسان بردا هنوز بیش از هزار بیت نسروده بود که حادثه یی چراغ زندگی آن شاعر جوان و شیرین زبان را خاموش گردانید .

هزار بیت دقیقی در شرح حوادث زمان گشتاسپ بلخی و ظهور زردشت در بلخ و جنگ های گشتاسپ با ارجاسپ تورانی است و بنام گشتاسپ نامه شهرت دارد پس از دقیقی فردوسی دنباله کار او را گرفت و هزار بیت دقیقی را با کمال رعایت امانت در شاهنامه خود آورد .

منظومه گشتاسپ نامه دقیقی یکی از شیوا ترین آثار حماسی خراسان است . همین افتخار این شاعر چیره دست جوان مرگ بلخی را کافی است که بزرگترین کاخ نظم حماسی جهان ، یعنی شاهنامه فردوسی که هرگز با دیواران گزند نخواهد دید بر بنیاد نیمه کاره بنایی برپا شد که او آنرا پی افکنده بود . دقیقی در سرودن حماسه بهترین وزنسی را برگزید و این کار او سر مشقی شد برای تمام حماسه سرایان دیار ما ، از زمان خود او تا روزگار ما هر منظومه حماسی که در آن زبان دری پدید آمده به همین وزن سروده شدند .

فرهنگ در دوره غزنوی

ارژنگه مانی در آن جانگهداری میشود. در دوره سامانی نیز آنگاه که ابو عبدالله جیهانی خواست رسوم اداری بخارا را اصلاح کند قوانین کابل و زابل را پیش روی خود گذاشته بود (زین الاخبار ص ۱۵۰).

اصطخری آنرا از شهرهای اطراف بلخ پرونیق و ترو تجارت آنرا سودمند تر خوانده است. مقدسی نام غزنه را به صیغه تشبیه غزنین آورده ولی نگفته که مرادش از دو غزنه چیست (سرزمینهای خلافت شرقی ص ۳۷۳-۴) یا قوت حموی در البیدان هم شاید به پیروی از مقدسی این کلمه را غزنین (به فتح نون) خوانده و دلیلش انقسام این شهر است به دو بخش به وسیله رودخانه (۱) ولی حقیقت این است که غزنه و غزنی و غزنین سه شکل یک کلمه اند و مفردند و شکل اخیر تشبیه نیست همانگونه که اسامی بلاد بغین و قرنین (در زابلستان و سیستان) نیز تشبیه نیستند.

باری مؤلف تاریخ سیستان میگوید که غزنین را ملک لابنا یعقوب بن لیث آباد کرد (ص ۲۴) و به قول گردیزی چون یعقوب به غزنین آمد و زابلستان بگرفت شازستان غزنین را بنا افکند (به تصحیح سرور همایون) بیسقی دبیر غزنویان در صحبت از حادثه سیل غزنین میگوید که در سال ۴۲۲ هـ سیل خانه ها و دکانها را ویران کرد و بل غزنین را از میان برداشت و پیران کهن سال چنین سیلی را یاد ندارند و آب تازی را قلعت رسید چنانکه در قدیم بود

از شهر غزنه باستانی که امروز به حال نیمه ویرانه در مشرق کشور افتاده و از جلال قدیم آن جز مزار سبکتگین و محمود و مسعود و بقایای قصر مسعود سوم که درین اواخر از زیر خاکستر قرون بیرون شده دو مناره ظفر نیز برجای است که چون علامت ندا به دنبال فریادی ایستاده است. اما این شهر سلاطین غزنوی و عالمان و شاعران و صوفیان نه فقط در هزار سال پیش چنین بینوا نبوده بلکه در پیش از اسلام نیز نام و نشان داشته است. در متون سفدی ازین شهر به عنوان گزنک یاد گردیده و زبان شناسان باور دارند که این کلمه معادل گنج و گنجه است.

هیوان تستنگ چینی که مقارن ظهور اسلام دوبار از کشور ما عبور نمود، غزنه را هوسی ناخوانده و مطالبی درباره مقام فرهنگی آن نوشته بود. معلومات ما درباره غزنه قرون نخستین اسلامی ناچیز است، صرف همین قدر میدانیم که عبدالرحمن بن سمره و عربهای دیگر به پیشوایی لشکرهای دیگری از مرکز سیستان در زابلستان تاخت و تازهای نافرجامی نمودند. شاید همین عبدالرحمن بود که به دنبال تخریب معبد زون شابهار غزنه را حریق نمود یا شاید یعقوب لیث صفاری عامل این امر بوده است. طنین خفیفی نیز از نحوه و اندازه پیش افتادگی فرهنگی غزنه را در سخن ابوالمعانی مؤلف کتاب بیان الادیان می شنویم که از کتابخانه دولتی این شهر خبر میدهد و میگوید که

درغزنه چهار چیز دیدم که نظیرش را در هیچ شهری نیافتم : سیب امیری و این سیبی است که آنرا زاله میامند . و دیگر ریواس، سدیگر دوغباچ و اینها به غزنه اختصاصی دارد و نویسندهی درباره سیب امیری چنین گفته :

تقاج غزنه تقاج و تقاج
کانه الشهد والريحان والراح
وماء باد کار الریق من قمر
فی خده دائما ورد وتقاج

(لطائف المعارف طبع یونگ ص ۱۲۲-۱۲۳).
این خلدون در مقدمه گفته : جبراش بن احمد الحاسب در قرن پنجم در نامه خود به نظام الملك نوشت که پادشاه زابلستان (غزنه) دهبان منجم دربار خود را به مامون تحفه فرستاد و این منجم غزنوی در یکی از محاسبات خود به مامون مشوره داد که در جنگ برادر خود طاهر را بفرستد. و مامون باریگر از او پرسیده بود که دولت بنی عباس تا چه وقت ادامه خواهد یافت و او جواب داده بود که خلافت در خانواده عباسی ولی از اولاد معتصم خواهد بود و بعد دیالمه مستولی خواهند شد و پس از پنجاه سال رویه اذبار خواهند گذاشت تا آنکه ترکان از شمال شرق آمده از آمو تا سوریه را متصرف خواهند شد و بیزانته را خواهند گشود . مامون از دهبان پرسید که این علم را از کجا آموخته است .

وی جواب داد که از فلاسفه و از محاسبات نجومی صعه بن داهر مخترع شطرنج (ترجمه انگلیس صفحه ۲۱۲) گردیزی همین مطالب را به اختصار ذکر کرده و اسم

پیش از روزگار یعقوب که این شادستان و قلعت غزنین عمرو برادر یعقوب آبادان کرد . (ص ۲۴۲) بیبقی درین سطور عمارت کهنه راصریحاً به عمر ولیث نسبت میدهد .

ابومنصور عبدالملك بن محمد بن اسمعيل
ثعالی در لطائف المعارف میگوید : غزنه به درستی هوا خاك زرخیز و آب شیرین و گوارا شناخته است . ملکی است کوهستانی ، عمر مردان آن دراز و بیماری شان اندک است . گمان ندارم زمینی باشد که در آن طلا بروید و در آن مار و عقرب و گزندگان دیگر نباشد مگر غزنه که این زمینی است پاکیزه تر از همه و از صفات آن اینکه مردانش خیلی جنگاورند . ابومسلم خراسانی از ابی داؤد خواسته بود که بی مرد زابلستان و بی اسب طخارستان هیچوقت نباشد و از حضایل شریف غزنه مهمتر اینکه زادگاه ابی القاسم محمود بن ناصرالدین است که خدایش پیامرزا و مؤلف درباره غزنه گفته :

ياد ازالملك نرى كل الجمال بها
واسعد الدهر تبدو من جوانبها
كانما جنة الفردوس آن نزلت
بارض غز نه تمجيلا لصاحبها

و از ابی سعید محمد بن منصور شنیدم که میگفت شهری ندیدم که در تابستان اطیب و در بهار خالی تر از حشرات باشد مگر غزنه و همو گفته است که میوه هایش هر آینه از مناقبش کمتر است زیرا که کثرت میوه قرین است به کثرت امراض و بلده یی که میوه اش کمتر است بیماری در آن کمتر است و باز همو گفته :

سلطان محمود آترواپايتخت خود ساخته بود»
تعجب نبايد کرد زیرا بابر از رونق اين شهر
دروزرگار غزنويان تصور دقيقی نداشته است.

• • •

تاسيس دولت غزنوی در نیمه دوم قرن
چهارم هجری از واقعات درخشنده تاریخ کشور
ماشمرده میشود. درین قرن دودمان سامانی
که اصلاً از مردمان بلخ بودند سلطنت بزرگی
را اداره مینمودند که از مغرب به عراق و از
مشرق و شمال به اراضی ترک نشین ماورای
سیحون و از جنوب به هندوستان محدود میگردد.
سامانیان در واقع سیاست ملی بی را ادامه
دادند که شالوده آن مولود تدبیر وجهاندار
طاهر فوشنجی واحفاد او بوده است. در مدت
یک و نیم قرن که از روزگار طاهریان و سامانیان
ناظهور سلطنت غزنوی سپری شد در خراسان
از لحاظ سیاسی و هم از جهت علمی و اجتماعی
تحولات بزرگی رخ داده بود که شرح آن به طول
می انجامد زیرا خراسان زمین با موقعیت
جغرافیایی که دارد در طول تاریخ محل برخورد
فرهنگهای گوناگون بوده و از تصادم افکار چه
در پیش در اسلام و چه در دوره اسلامی و باز در
دوره اسلامی در نتیجه جریانات سیاسی و علمی
و مذهبی که در این منطقه رخ داد و تعامل آنها در
قبال دین اسلام و علوم اسلامی فرهنگی به
وجود آمد که در عین آنکه کاملاً اسلامی بود
و هسته و اساس اسلامی داشت از منابع مختلف
یونانی و هندی و بابلی و احیاناً از مسیحیت و
مانویت و آیین زردشتی نیز در علوم و معارف
اسلامی اسراتی آشکار پدید آمد و خراسان

منجم رادوبان عجمی نوشته است (زین ص ۷۱).
اینکه گفتیم کلمه غزنین تشبیه نیست ازین
ابیات حکیم سنایی غزنوی آشکار است :

زود کن يك دو كاغد بنویس
شعر پشین و شعر با ز پسین
گر چه صد کار داشتیم در مرو
ليك بهتر تو رفتیم از غزنین
حکیم سنایی باز در دوبیت آتی غزنین را
مصحف عرش و غزنین یعنی شاهد عزت
میخواند بدین صورت :

خاک غزنین رفیع تر فلکی است
عرش و غزنین به نقش هر دو یکی است
گوی آنها که اهل غزنین اند
همچو نقشش همیشه عزیزین اند

باری این شهر زیبا که روزگاری چون
بهشتی سر سبز و معمور و غرق در ناز و نعم
در زیر آسمان کبود خالی از گرد و غبار
می درخشید چندین مصیبت دیده است .
در ایام مسعود سیل چون آذلهای گرسنه ،
دراز آهنگ و بیجان و زمین کن آمد و مسیر
خود را ویران نمود و در روزگار ارسلان شاه
صاعقه افتاد و بازار ها و خانه های بسیار را در
آتش نشانید .

در ایام بهرام شاه این شهر هفت شبانه روز
به فرمانروای غوری خونبها پرداخت . سپس
سلطان سنجر و از دنبال آن غزان بیابان گرد
و در پایان چنگیز و تیمور غزنه را به ویرانه
مبدل ساختند . بنابراین هنگامیکه بابر در ترک
خود میگوید :

شهر غزنه آبادی ندارد تعجب است که

زمین راهمان سان که محل تلاقی کاروانهای تجارتي ساخته بود چهار راه تلاقی افکار نیز گردانید .

حتی ازلحاظ سیاسی و نظامی نیز دیده میشد که تشکیلات نظامی و اداری سامانیان که آمیزه یی بوده است از سنن محلی به علاوه رسوم اداری بغداد باز مینه یی از رواجهای بلخی و سیستانی و کابلی و قشونی مر کب اترك و عرب و کرد و هندی و خراسانی. در چنین شرایطی الپتگین را که بعد موسس سلطنت غزنوی میشود در زمره اعیان دربار سامانی در شهر بخارا می یابیم که بعد در روزگار ابوالفوارس عبدالملك بن نوع (۳۴۲-۳۵۰) از بی حاجب الحجابی که داشت به سپه سالاری خراسان ارتقا یافت و با وزیر خود ابو عبدالله محمد بن احمد الشبلی به خراسان در شهر نیشاپور آمد و این در سال ۳۴۹۹ هـ بوده است (زین الاخبار ص ۱۶۱) با این وصف الپتگین نفوذ کلام و امر نبی خود را درباره بخارا هنوز حفظ نموده بود. ابوعلی محمد بلعمی (مترجم تاریخ طبری) که مقام وزارت راداشت با اوقرار داده بود که اجرای هرامی در بخارا بمشوره الپتگین خواهد بود. از اتفاقاتی که درین سالها واقع شد و بر سرنوشت تاریخ خراسان اثر فراوان داشته است این بود که عبدالملك در هنگام چوگان بازی از اسب بیفتاد و سپری شد .

منازعه بر سر جانشینی پسران عبدالملك بالا گرفت و عده یی از درباریان که منصور را میخواستند او را بر تخت نشاندند. و بدینصورت

الپتگین که طرفدار امارت پسر دیگر بود مواجه به شکست سیاسی گردید . بالنتیجه منصور بن نوع (۳۵۰-۳۶۵ هـ) الپتگین را از مقامش معزول نمود . و به جایش ابومنصور محمد بن عبدالرزاق طوسی یعنی کسی را که ابومنصور معمری به امر حمایت اوشاهنامه منشور رافراهم نموده بود و از آن کتاب فقط دیباچه اش باقیمانده مقرر داشت .

اکنون برای الپتگین که خود را حامی دولت سامانی و سپه سالار خراسان میدانست فقط يك راه باقیمانده بود و آن اینکه از خراسان و مرکز تحولات سیاسی خارج گردیده به جنوب امپراطوری به سوی غزنه رود و خود را از شر دستگاه سامانی که مبدل به کانون توطئه و فساد گردیده بود نجات دهد. تاریخ بیرون شدن الپتگین به قول عبدالحی گردیزی سال ۳۵۰ هـ بوده است . لشکر سامانی فرستاده شد که او را تعقیب و گرفتار کنند . الپتگین با هفت صد نفر از سپاهیاناش که او را ترك نگفته بودند به خلم رسیدند و بادوا زده هزار مرد به سرداری بداح یا اشعث بن محمدیشکری که از بخارا (تاریخ بخارا ص ۱۳۴) ما موریت گرفتاری الپتگین را داشتند رو به رو گردید . این جنگ که به پیروزی سربازان الپتگین و شکست تاریخی لشکر سامانی انجامید در دره یی از خلم واقع شد که در روزهای نوشتن این سطور نیز بار دیگر شاهد مصیبت بوده است منظور نویسنده وقوع زلزله است که به تاریخ ۲۹ حوت ۱۳۵۴ در خلم واقع شد. باعث خرابی فراوان گردید و صخره هادر دره فرو افتاد و عده یی را از نعمت

حیات محروم گردانید .

جنگ الپتگین و بیداد نیز درست در همین جاتفاق افتاده بود و موسس دولت غزنوی باهشیاری فراوان و بیاری هفت صد نفر جانباز خود که سبکتگین در آن میانه بود و رشادتهای فراوان ابراز داشته بود لشکری بدان بزرگی رادر تنگی خلم تارمار نمود و فاتحانه به غزنین آمد (زین الاخبار ص ۱۶۲) .

درباره انگیزه آمدن الپتگین به غزنه بحث علمی تاکنون صورت نگرفته و محتاج تحقیق است که دانسته شود چرا الپتگین در شمال هندوکش و بلخ استقامت ننمود و غزنه را برای فعالیت های آینده سیاسی خود ترجیح داد . بروکلمان در کتاب خود به عنوان (تاریخ مردمان مسلمان) مینویسد که الپتگین غزنه را اختیار نمود چون پدرش قبلادراغا حکومت داشته است (ص ۱۶۸) ولی این گفته مستند به هیچ سند تاریخی نیست. شاید این اشتباه از آنجا برای اودست داده باشد که فراتگین اسپجایی و غلامان او باتیوز و طغان را که در بست حکمروایی داشتند از خویشاوندان الپتگین دانسته است بهر حال این تذکر حدس محض است و اثبات آن و تحقیق این ادعا که الپتگین در اراضی امارت پدر خود رفته بود محتاج شواهد تاریخی است .

هنگام ورود الپتگین در حومه غزنه ابو بکر لایک بر غزنه و در بست و رخج غلامان فراتگین اسپجایی (متوفی ۳۱۷هـ) به نام طغان و بایتوز حاکم بودند (تاریخ یمینی جرفادقانی ص ۲۴ و زین ۱۶۹) لا ویک که با وجود

اسم مسلمانی مؤرخین در مسلمان بودن او شک آورده اند از مردمان محلی بود که با پادشاه هندوی کابل خویشی و قرابت خانوادگی داشته است، چنانکه پس از محاصره چهار ماهه الپتگین غزنه را ترک گفت و به کابل پناهنده شد. اغلب محققین امروزی را عقیده بر آنست و حتی چنانکه از نوشته های ابوریحان بیرونی استنباط میشود امرای کابل و غزنه از بقایای کوشانیان قدیم بوده و دین هندویی داشته اند و بنابراین اسامی جیبال و اندیال و امثال این هارا در اسناد تاریخی این اراضی زیاد میبینیم. ابوبکر لایک در حقیقت لقب انتبیل داشته و حافظ حدود و ثغور هند و شاهی در مقابل مسلمان ها بوده است و همین کلمه است که پسان به قلم اعراب و متعربان تبدیل گردید. باری پس از استقرار الپتگین در غزنه منازعه او با منصور بن نوح خاتمه نیافت و با وجودیکه در غزنه اعلام استقلال کامل نشده بود و اسامی امرای سامانی تا زمان سبکتگین در خطبه و سکه ذکر میشد سامانیان از فعالیت های سیاسی الپتگین راضی نبودند . بدین سبب لشکری به سرداری ابو جعفر نامی علیه الپتگین فرستاده شد که در جنگ حومه غزنه باز دیگر اردوی سامانی شکست یافت و صلح برقرار گردید . (۳۵۱هـ) .

بعد از مرگ الپتگین در سال ۳۵۲هـ پسرش ابواسحق ابراهیم (ویا اسحق بن ابراهیم) رابه امارت غزنین برداشتند و تا سال ۳۵۵هـ . بر حیات بود و از بخارا متابعت تمام داشت چنانکه باری برای تائید امارت خود به بخارا

سفر کرد و بالشکری از بخارا آمده ابو بکر لایک را که غزنه را به تصرف آورده بود به کابل عقب راند . بعضی از مؤرخین او را پسر مردی از لشکریان الپتگین به نام ابراهیم خوانده اند نه فرزند الپتگین .

چون اسحاق در ۳۵۵ درگذشت قواد لشکر بلگاتگین را که از غلامان الپتگین بود به امارت غزنه برداشتند مؤرخین بلگاتگین را خیلی وصف نموده از شجاعت و مناعت های او سخن رانده اند . از وسکه در دست است که در غزنه در سال ۳۵۹ ضرب زده شد . (۱)

این امیر مبارز که به قول منهاج سراج جوزجانی (طبقات ج ۱ ص ۲۲۷) از مبارزان جهان بوده است در ۳۶۴ بعد از تقریباً ده سال سلطنت حین محاصره گردیز به شهادت رسید (اداب الملوك فخر مدبر ورق ۷۴ ب).

بعد از وفات بلگاتگین یکی دیگر از غلامان الپتگین به اسم بوری تگین زمام امور را بدست گرفت . او غالباً از مردم بومی غزنه بوده است و شاید به همین مناسبت بود که با امرای کابل رابطه یی سری داشته و آنها را دعوت به فتح غزنه نموده بود . ابوعلی لایک پسر شاه کابل از راه لوگر بر غزنه حمله ور شد و اگر رشادت سبکتگین نبود یک بار دیگر لشکریان غزنه مغلوب شده بودند . چون خیانت بوری تگین و منافقت او به ارکان دولت مسلم شد او را عزل نموده سبکتگین را که داماد الپتگین بود در ۳۶۶ به امارت برداشتند و بدین صورت دوره

ناصرالدین سبکتگین آغاز یافت . اما ابونصر عتبی که تاریخ عینی او در واقع منوط به اخبار دوره سلطان محمود است و از امرای به اختصار و اشاره کفایت نموده از بلگاتگین و بوری تگین ذکری ندارد و متعاقباً به شرح امارت سبکتگین میپردازد (ص ۲۰) .

مؤرخین دوره غزنوی تاریخ افغانستان را دوره آل ناصر نیز خوانده اند زیرا لقب سبکتگین که مؤسس حقیقی این خانواده بود ناصرالدین است . سبکی در طبقات شافعیه ورود سبکتگین در بخارا را پیام نوح بن نصر (۳۴۳-۳۴۱ هـ) گفته (جزء چهارم ص ۱۴) تا اینکه سر نوشت او را چنانکه خودش در نصیحت نامه خود برای سلطان محمود که به قلم ابوالفتح بستی نوشته شده گفته به سرای الپتگین افتاد و به مرور زمان روبرو ترقی نهاد و داماد او شد و در رکابش به غزنه آمد .

سبکتگین در مدت بیست سال سلطنت تاریخ دولت غزنوی را برجستگی خاصی بخشیده و در واقع او بود که سمت حرکت سیاسی و فرهنگی در زمان خود را تعیین نموده و او را در محل مخصوصاً محمود نقشه های او را در محل اجرا گذاردند . وی در سال ۳۸۷ هـ هنگامیکه از بلخ به سوی غزنه روان بود در حدود کهمرود چشم از جهان پوشید . میت او را به غزنه آورده در محلی که مشهور به افغان شال بود به خاک سپردند . چون امروز تربت سبکتگین معلوم است میتوان گفت که افغان شال یعنی مکانی

(۱) سکه یی به نام بلگتگین (بلگاتگین) نیز در دست است که در سال ۳۲۴ هـ در بلخ

ضرب زده شده و شاید امیر بلخ بوده است . این شخص مجهول الهویه را نباید با بلگاتگین فوق اشتباه نمود .

سبکتگین پادشاهی عادل و سخاوت پیشه و سخت مبارز و دیندار بوده است . از عدالت او در تاریخ بهیقي داستانی نقل میشود که نویسنده خود از اشخاص تقه شنیده بود و به موجب آن چون زمام امور به دست سبکتگین افتاد عدالت را چنان بر پای داشت که گردن کشان را مجال حرکت باقی نماند . امرای دولت را از رواب خویش بوخوردار میگرددانید . این نکته میرساند که در روزگار سبکتگین سیستم اقطاع که در ایام مابعد رواج بسیار یافت هنوز رونق نگرفته بود .

سبکتگین در مدت سلطنت خود ملوک الطوائفی را از میان برد و بست و قصدار و وادی کندهارا را از کابل تا ویندرامطیع غزنه گردانید و امیر خلف بن احمد سیستانی را که داعیه استقلال داشت مجبور به اطاعت ساخت و خنسلان و چغانیان و ترمه در شمال را جزء امپراطوری غزنه گردانید و ملتان را مسخر ساخت و امیر اسمعیل آنرا که به راجاهای هند قرار و مدار میورزید تادیب نمود و بدینصورت آن گاه که سلطان محمود بر تخت غزنه نشست دولت غزنوی دارای چوگانی شده بود که از نظم و اداره مشخص بر خوردار بوده است .

سلطان محمود (۴۲۱-۳۸۷ هـ) از مبارزان اسلام و پشتیبان واقعی فرهنگ خراسانی و از اشخاص معدود تاریخی است که کشور ما به خود ندیده است . فتوحات او در هندوستان و نشر دیانت و ثقافت اسلامی در نیم قاره و کارهایی که او در امر سیاستمداری و جهانداری و عمران و آبادی مملکت و حمایت از علما و دانشمندان و شعرا انجام داده او را

که در سنن و عنعنات پیش از اسلامی قدسیت داشته در همین جا کائن بوده است . سنگ مزار سبکتگین یکی از چند آبدیه معدودی است که از تصاریف ایام باقیمانده و روی آن (امیر الحاجب الاجل ابو منصور سبکتگین رحمة الله علیه) به خط کوفی نوشته است و نمونه یی است از هنر خط و خطاطی و سنگتراشی این طلیعه روزگار غزنوی .

عبتی در تاریخ مینو یسد که سبکتگین در اواخر عمر بنای قصری به نام سهل آباد داشت که به مال گزاف و همت استادان چیره دست بازینت ها و صنایع بدیع در دست تعمیر بوده و چون او در گذشت یمین الدوله محمود به سبب مرگ پدرش به تکمیل آن نپرداخت (ص ۴۷) یکی از عنایم بزرگ علمی روزگار سبکتگین ابو الفتح بستی بوده است . این مرده که قبل از سبکتگین منشی و دبیر دیوان رسایل بایتوز در ولایت بست بود بعد از فتح این ولایت به دربار غزنه پیوست . او از دانشمندان و شاعران ذواللسانین بوده که در عربی و دری به نظم و نثر مینوشته آثار او در هر دو زبان موجود است و قطعاتی از اشعار او در کتب تاریخ و تذکره آمده است . سبکتگین و ابو الفتح هر دو پیرو فرقه کرامیه بوده اند که مؤسس آنرا ابو عبدالله محمد بن کرام سیستانی نوشته اند . این مرده که در سال ۲۵۵ هـ در گذشته و پسرش اسحق بن محمد (متوفی ۳۸۳) توده های کثیری از مردم روستا های خراسان و سیستان و غر جستان را به سوی خود جلب نموده بودند و ابو الفتح بستی را در ستایش او اشعاری است .

درزمره پیشوایان اداره و فرهنگ قرارمیدهد. در مدت سی و سه سال سلطنت حدود اراضی غزنوی را از شمال به خوارزم و از غرب به عراق عجم و از شرق و جنوب به اراضی زرخیز پنجاب و ماورای آن رسانید شهرت عظمت و جلال دربار او به جایی رسید که امپراتور چین سفر خود را به طمع دوستی او به غزنه فرستاد. سلاطین قوه خانی بی اجازه او حق رابطه با دربار خلافت نداشتند. و خلیفه بغداد (القادر بالله) به ستایش خدمت‌های او در راه نشر دین اسلام به او القاب متعدد داده بود.

شهر غزنه در روزگار سلطان از جهت آبادی چون ستاره یی شده بود در میان شهر های این منطقه دنیا کاروان های تجارتی شرق و غرب عالم در طریق هندوستان و چین و امپراطوری روم ازین شهر میگذشت بازارهای آن مملو بوده است از امتعه نقاط مختلف عالم. در مدارس آن دانشمندان بزرگ زمانه به نشر علم و دانش میپرداختند و کانون های

علمی آن بزرگ مردانی از قبیل ابوریحان بیرونی ابوالفضل بیهقی و استادش ابو نصر مشکان ابوالخیر خمار و شاعران ناموری مانند ابوالقاسم فردوسی ملک الشعراء عنصری بلخی فرخی سیستانی منوچهری دامغانی عسجدی مروزی داشته است. بوعلی سینای بلخی از دانشمندان بزرگ این روزگار است و حکیم نامه خسرو قبادیانی بلخی و خواجه عبدالله انصاری هروی در شرایط علمی ایام محمود غزنوی کودکی راپشت سر گذاشتند. بعضی ازین دانشمندان به تادیب و تدرب

اولاد سلطان اشتغال داشتند مثلاً ریحان خادم که مسعود و محمد رادر ادب عرب و علوم اسلامی آشناساخت و ابوبکر قهستانی که از دانشمندان زمانه بود و در زبان دری و تازی ید طولداشته و امیر محمد را در کوزگانان منادمت مینموده و فرخی سیستانی در ستایش او قصیده دارد و در قابوس نامه حکایتی هست که دلالت به احاطه او در زبان عربی دارد و به موجب حدیقه حکیم سنایی سلطان او را به سفارت روم فرستاده بود به قول سنایی :

شاه شاهان یمین دین محمود
که جهان را به عدل بد مقصود...
روزی اندر دلش فتاد هو س
که سوی رومیان فرستد کس
ملك روم را کند آگاه
که منم بر زمانه شاهنشاه...
اختیار ا و فتادش از فضلا
خواجه بوبکر سید اند ما
آن بهر علم حیدر ثانی

آنکه خوانی و راقهستانی ... (ص ۵۶۳)
برخی از سخنان این دانشمند بزرگ کشور مادر کتب نوادر و امثال حکم مثل سائر پیدا کرده که میدانی در مجمع الامثال اقتباس نموده است. درین میان از بزرگانی نیز باید یاد کرد که به جز علم و دانش سلطان را در مجالس مشوره سیاسی و در امور جهان داری و احیانا در میدان جنگ یآوری میکرده اند. ابوالعباس اسطرینی اولین وزیر محمود بوده است که این شغل را در ایام سبکتگین یافت. و در کتب تذکره و تاریخ از پسر او خواجه ابوالقاسم حجاج

ذواللسائين وازدرباريان سلطان محمود نامبرده ميشود ودختر او که ازمحدثان بزرگ روزگار بده است .

پس ازاوشمس الکفاه احمد بن حسن ميمندی را ذکر بايد که رضيع سلطان محمود بوده وبه قول مؤلف نسائم الاسحار در فصاحت قلم وعلوم واحتقار دينار و درهم پروزراء و کبرای عالم فائق آمد (ص ٤١) وشعرای زمانه رادر ستايش اوقصيده ها است . احمد حسن در اواخر دوره محمود مضروب واقع شد وبه جای او حسنک به مقام وزارت برداشته شد . حسنک که بسيار مورد توجه سلطان و از دانشمندان بوده است در روزگار مسعود برفتاد . وداستان دلخراش خاتمه حياتش در تاريخ بيهقي نقل شده است . احمد بن عبدالصمد که بعدا در روزگار سلطان مسعود وزارت برداشته شد درايم سلطان محمود وزير وپيشکارالتون تاش خوارزم شاه درخوارزم بوده وازمديران روزگار به شمار ميرفت و در جنگ مشهور ديو سيه لشکريان غزنه را از تباهی حتمی نجات بخشيد .

در دوره غزنويان رسمي که مورد تقلید سلاجقه نيز واقع شد وبعد از آن نيز مستمر بوده و خود تاحدی از رسوم دوره سامانی و دربار خلافت در بغداد اقتباس یافته بود اين بوده که امور کشوری به وسيله عده ازاادارات اجرامی گردید که آنها را ديوان میخواندند . و مهمترین ديوانهایی که در دوره غزنوی وجود داشته اينها بودند: ديوان رسایل ياديوان انشاء که در زمان سلطان محمود و مسعود ابو نصر مشکان و پس از ابوسهل روزنی عهده دار آن بوده است کاتبان و کارگزاران اين شعبه را به نام

ديبر ياد می کردند که ابوالفضل بيهقي ديبريکی ازايشان بوده است . وظيفه آن انشای رسایل رسمي و نامه ها و جواب نامه هايي که ازاکناف مملکت ويا از بغداد ميرسيده بوده و درين دفتر اسناد رسمي وعهد نامه ها وفتح نامه ها وسایر مدارک رسمي ثبت میگرددیده مسوده فرمان پس از سواد و بياض به نظر سلطان رسانيده ميشد . و سلطان بر آن صحه میگذاشت وامضاء مينمود . گاهی سلطان چنانکه از گفتار بيهقي برمی آید فرمان راحک واصلاح واز خود مطالبی بر آن می افزود وتوقع مينمود .

از تبيه لوازم گرفته تا اجرای معاش و بسنيگانی ولشکر که عبارت از فهرست اسامی ووظایف ديوان استيفاء وصاحب اين ديوان را مستوفي میخواندند . وظيفه اونظارت بر منافع وعایدات بيت المال عامه و خاصه وجمع وگردآوری مالیات وخراج بوده است . نمایندگان اين شعبه را که در اکناف کشور بودند عامل ميناميدند . بيت المال عامه چنانکه از اسم آن پیداست متعلق به مردم بوده ومهمترین مدرک آن باج وخراجهای اراضی مفتوحه وخاکهای تحت الحمايه غزنوی بوده است ونيز غنائمی که از فتوحات به دست می آمد واز دارالضرب هاومعادن . واما بيت المال خاصه متعلق به سلطان بود ومدارک آن از بابت ضیاع واملاک شخص سلطان وکله ها و رمة های اوواز ضبط ومصادره املاک واداریی کسانی مانند حسنک وزير و امثال او ویا غلامانی که میبردند و ازايشان وارثی باقی نمی ماند تامین ميشد (ديده شو د اسلاميك تکسيشن ص ٥٢) ليکن انتقال دارایی از هر يکی بدیگری غالباً صورت میگرفت .

و دیگر دیوان قضا بوده است که قضا ت بیشماری زیر امر قاضی القضاات غزنه در شهر واکناف مملکت به اجرای عدالت بر طبق احکام شافعی و در اواخر دوره غزنوی مطابق مذهب حنفی میپرداختند . این دیوان رابه نام دیوان مظالم نیز میخواندند و گاهی خود سلاطین غزنوی مجلس مظالم دایر مینمودند و دادخواهان رابار میدادند و به آواز شان گوش داده میشد انعکاس این فعل سلاطین غزنوی مخصوصا محمود و مسعود رادر حکایاتی که دلالت بر عدالت ایشان میکند باید دید .

واز دیوانهای این دوره یکی هم دیوان وکالت نام داشت و وکیلان وابسته آن بوده اند . هر يك از امرای اطراف درین دیوان در شهر غزنه نماینده یی میداشت که اورا وکیلدر میخواندند و او به منزلت واسطه یی بود بین سلطان و مقامات اداری غزنه و مؤکلین خود .

واز دیوانهای خیلی مهم این دوره یکی دیوان عرض بود که شخص مسئول آنرا عارض میخوانده اند

ابوسهل روزنی در روزگار مسعود اول عارض سپاه بود . اهمیت این رتبه تارچه یی بود که عارض بعضا به وزیر اعتنائی نمود در این صورت بین هردو کدورت به وجود می آمد چنانکه بدبینی احمد حسن میمندی نسبت

ابوسهل روزنی و برعکس ناشی از چنین موقف ها بوده است . اخذ سپاهی و نامنویسی آنها و اجرای بیستگانی (معاش) و رقت در نظم و تسلیل نظامیان و ترتیب جریده لشکر از وظایف عارض سپاه میبوده و از امور مهم او یکی آن بوده که هرگاه لشکری آماده سفربری

میشد عارض میبایستی آن لشکر رادر دشت شابهار غزنه در داخل تعبیه یاجزان به نحوی شایسته عبور میداد . لشکر غزنویان مر کب از اقوام و طایف گوناگون ترك و تاجک و پشتون و کرد و عرب و هند و ویلمی و جز آن میبوده و هر گروه سالاری از طائفه خود میداشته و اغلب سلاح این طوائف از نوعی بوده که ایشان در به کار انداختن و شوراندن آن مهارت میداشته اند .

مرکز تجمع و نگهداری فیل که از وسایل خیلی مهم جنگی بوده است کابل بوده و اسب را جز اینکه در صفحات شمال هند و کش تربیه

مینمودند از ختلان نیز تهیه میکردند . برای درك اهمیت وسایل جنگی و بالنتیجه اهمیت دیوان عرض کافی است بدانیم که درین موضوع کتابهای مستقل نوشته میشد که مهمترین اینگونه آثار کتاب فخر مدبر مبارک شاه مولوری است به عنوان آداب الحرب والشجاعة . این اثر اگرچه در حدود ۶۲۶هـ و در هند نوشته شده ولی مؤلف در حیات

خسرو ملك (۵۸۳-۵۵۹هـ) به غزنین آمده و اوراق و اسناد اسلاف خود را فراهم نموده و پس از عودت درنیم قاره نوشته است و بنابراین اثر اورا از جمله آثار دوره غزنوی توان شمرد .

وضع ادبی دوره غزنوی چنانست که درین دوره در حقیقت سنی که در روزگار سامانیان بلخی پایه گذاری شده بود ادامه یافت و ترقی پیشرفتی که از لحاظ ادبی عاید گردید تکامل شعر و ادبیات دوره سامانی بوده است . به طوریکه شاعران بزرگ این دوره از قبل

فردوسی، عنصری، فرخی و منوچهری، عسجدی و همقطاران شان به روال شعر رودکی وسایر شاعران دوره سامانی سخن رانده اند بلکه گاهی حتی مضمون را از آن دوره اخذ کرده اند و مواردی هست که نشان میدهد که سخن سرايان دوره غزنوی هنگام سرودن شعر رودکی و شهید بلخی و بزرگان دیگر را در نظر می داشته اند. عنصری گفته است :

غزل رودکی وار نیکو بود

غزلهای من رودکی وار نیست

اما شعر و ادب دری در دوره غزنوی بر اثر تجارب و اندوخته هایی که در گذشته فراهم شده بود و بر اثر توجه زاید الوصف سلطان محمود غزنوی و مسعود به ابایه ذروه اعتلای خود رسید. سلطان محمود علما و شعر اومهندسان و معماران را از خارج و داخل کشور به غزنه احضار مینمود و وسایل رفاه شان را فراهم می ساخت. گاهی شعرای بزرگ اقطار دورتر بدون اینکه به غزنه بیایند از اوطان خود برای محمود شعر می ساختند و از صلات او برخوردار میشدند. از این قبیل بوده است. درست است که این شعرا فتوحات سلطان را در اراضی هندو غیره انعکاس می بخشیدند و در واقع رازی ستایشگر او بوده اند ولی از خلال اشعار ایشان بسیار مطالب دیگر نیز بدست می آید که حیات مردم روزگار غزنوی و احوال قدیم و نکات تاریخی و علمی و تمکس العمل مردم را در مقابل زورگویان نشان میدهد.

ادبیات درین دوره بسیار ثروتمند و غنی شده بود و این دوره را به حق دوره طلایی ادبیات دری میخوانند شعرای دوره غزنوی

اگر چه در تمام اشکال شعر طبع خود را از آزمایش گذرانده اند ولی قصیده رواج بیشتر داشته و چون این نوع قالب مناسبی برای بیان افکار حماسی که یکی از خصایص عمده دوره غزنوی مخصوصا دوره اول آنست بوده اینست که شاعران بزرگ و مشهور این دوره از قبیل عنصری و فرخی و منوچهر بیشتر قصیده دارند.

سبک کلام شعر و ادبای این دوره را معمولا به نام خراسانی یاد میکنند و صفت مشخصه آن سادگی در بیان است و احتراز از صنایع ادبی به آن مقدار که در ادوار آینده معمول میشود و به کار گرفتن اوزان آسان تر عروضی و بشیفات طبیعی و مطابق واقع و درین دوره نسبت به دوره سامانی ورود معلومات علمی و فنی شاعر در شعر بیشتر میشود. در کلام عنصری نکته هایی از فلسفه و منطق و سایر علوم دیده میشود که در دوره دوم غزنوی بر مقدار آن افزوده گشت و این عمل به جایی رسید که کلام موزون یگانه عراده احساسات دینی و افکار صوفیانه قرار گرفت سنایی غزنوی ازین لحاظ ممتاز است و در واقع او بود که پند و اندرز و وعظ و تصوف و عرفان را آنطور که قبلا در کتب نشر مرتب شده بود در نظم تدوین نمود و شاهکارهایی از قبیل حدیقه الحقیقه و سایر مثنویات خود را به رشته کشید. سیر العبادالی المعاد سنایی غزنوی را انگیزه و پایکی از محرکین دانسته ایتالایی در سرودن کمیدی الهی دانسته اند تا چه رسد به استادان بزرگ زبان دری در زمان آینده از قبیل مولانا جلال الدین بلخی، شیخ عطار و خاقانی و بسیاری دیگر که

تحت نفوذ او بوده اند .

البته درمجال مختصری که در اختیار هست درباره فرهنگ دوره غزنوی جز به اختصار چیزی نمیتوان گفت . این دوره پر عظمت را مؤرخان معمولاً به دودوره تقسیم میکنند که سال ۴۳۲ هـ یعنی سال جنگ راحد فاصل آن دو نوشته اند .

دردوره دوم که سلطنت غزنوی به جنوب هندوکش و هندوستان منحصر می شود باز از جهات مختلف فرهنگی جهش های قابل ذکری دیده میشود . از آثار عمرانی و هنری این دوره اشیایی زیادی رامیتوان بخاطر آورد . که در قصر مسعود سوم به دست آمده به شمول اصل قصر و مناره های موجوده که به این بخش از تاریخ غزنیان تعلق دارد . شرق شناس امریکایی موسوم به دیماند مینویسد : که اشکال تزئینی جدید که در حجاری و گچ بریهای سلجوقی دیده میشود ممکن است که از اراضی شرقی توخراسان سر چشمه گرفته و تحت تاثیر تزئینات اجری آثار غزنوی مانند برج سلطان محمود (قول نویسنده) در غزنه و مسجد قلعه بست در افغانستان واقع شده باشد . حروف کوفی که به تزئینات توریقی منتهی میشود در زمینه اشکال نباتات قرار داده شده نوعی از تزئینی است که نمونه آن در برج سلطان مسعود ثالث (۵۰۹-۴۹۲ هـ) در غزنه بکار رفته و در ایالت خراسان نیز مورد استفاده واقع شده و نمونه آن در خرابه های نیشاپور و مرو دیده میشود . در مرو مقر سلطنت سلاجقه خرابه های قبرستانج (۵۵۲-۵۱۲ هـ) هنوز باقی

است که در داخل آن تزئیناتی به اشکال توریقی کتیبه هایی به خط کوفی و نستعلیق که در آخر بریده شده دیده میشود . یکی از زیباترین کتیبه های کوفی دوره سلجوقی در بقایای مدرسه ای در خرگرد خراسان پیدا شده که نام نظام الملك در آن خوانده میشود .

استعمال دویاسه سطح مختلف تزئینی که در آن هست از مختصات برجسته کار دوره سلجوقی است که در دوره مغول ادامه یافته است (راهنمای صنایع اسلامی ص ۶۹) سنگ هفت قلم هرات عالی ترین نمونه این کار است که در حقیقت در هفت سطح کار شده است .

از آنچه ذکر شد میتوان استنباط نمود که سلاطین غزنوی در ایجاد کاخ و باغ و کاروان سرا و روابط و مساجد و کتابخانه ها و مدارس غزنه و سایر نقاط کشور توجه مبذول میداشتند . بند سلطان و بند سرده غزنه از آبدیه های دوره محمود و مسعود است که البته در ادوار بعد نظر به احتیاج مردم مرمت شده است .

همچنین در هرات و بادغیس از بندها و وسایل آبیاری سلطان محمود ذکر شده است . لشکرگاه یا لشکری بازار که اساس آن احتمالاً در دوره سامانی گذاشته شده بود در روزگار مسعود بزرگ ساخته شد که در ایام بهرام شاه بوسیله سلطان حسن غوری سوخته شد . عده از تصاویر رنگین داخل این قصر باقی مانده که دلالت بر هنر این دوره دارد . سلاطین غزنوی در شهر خود و در سایر شهرهای نواح و کاکها ساخته بودند

علم و عبادت بوده اند (روضات الجنات) کلکته جلد اول ص ۲۶۳ .

محمد بن عبدالجبار عتبی (متوفی ۴۲۷هـ) .
که ازدانشمندان و مترسلان بزرگ قرن چارم و پنجم هجری بشمار میرفته و در زمان سبکتکین و سلطان محمود و مسعود به خدمت کتابت اشتغال داشته و تاریخ یمنی رابه زبان عربی در شرح ایام سلطان محمود تا سال ۴۱۲ نوشته است مینویسد که چون سلطان بزرگ از فتح قنوج عودت فرمود اورا رغبت افتاد که شکرانه رامسجدي درشهر آبادکند چه جامع قدیم بروفق روزگار سابق بود . پس مال فراوان و استادان حاذق و وقف و تهیه نمود و معماران جلد بگماشت . و برای این مقصد از اقطار هند و سند تیرواز جاهای دوردست سنگ مرمر به رنگهای زیبا و روشن و املس فراهم شد و طاق و ورواقهای آنرا چون روضه ربیع پرنقش بدیع کردند .

و سلطان يك خانه از برای عبارت خود در آن ترتیب فرمود چنانکه ازاره و فرش آن از سنگ رخام بوده و پیرامن مریعات آنرا خط زر گرفتند و به لاجورد بیاراستند . و وسعت این مسجد شریف که عقل ازدیدن آن انگشت حیرت به دندان میگزید چندان بود که تنها درپیش خانه مقصوره آن سه هزار نفر به ادای فریضه میپراختند و در جوار این مسجد مدرسه ای بنام نهاد و آن رابه نفائس کتب و غرائب تصانیف امامان دین مشحون ساخت که همه به خط پاکیزه و مقید به تصحیح علما و فقها بود و طلاب علم به تحصیل مشغول بودند و اوقاف

درشهر هرات باغ زیبای عدنانی بوده که در میان آن کاخ سلاطین غزنوی ساخته شده بود . خانه یی را که سلطان مسعود برای ایام تابستان مطابق فارمول ابوریحان بیرونی برآورده بود در تاریخ بیهقی ذکر و خیش خانه خوانده شده است که از داخل به تصویرالعینه و لثیفه آراسته بود و مسعود از ترس پدر خود آنرا پاک کرد . محمود بلخ بازاری به نام عاشقان ساخته بود و نیز بائی که در ایام اقامت سلاطین غزنوی درین شهر مورد استفاده بود و قصر عبدالاعلی در وسط آن بوده است اما در خود غزنه قصری در افغان شال از آن محمود بوده است و باغ صد هزاره که در وسط آن نیز عمارتی عالیشان وجود داشته . گذشته از آن قصر فیروزی از باشکوه ترین کاخهای غزنه به شمار میرفته که در وسط بهشتی از گل و درخت ساخته شده بود و این درست درجایی بود که امروز مزار سلطان محمود را در آغوش گرفته . قصر فیروزی دارای نقوش و تصاویر عالی از طلا و نقره و احجار قیمتی و پیزاره هایی از سنگ رخام با نقش های اسلیمی و گل و برگ و نوشته بوده است و محمود در ساختمان مدرسه و مسجدی که در شهر غزنه بود تمام قدرت مالی خود را به کار بست و طلا و جواهرات و احجار کریمه ای که در آن به مصرف رسید حاصل فتوحات اودر قنوج و ماتوره بوده است زمجی اسفزاری مینویسد که باروشنیر بند غزنه از خشت پخته برآورده شده بود و در میان شهر دروازه هزار مدرسه و مسجد بوده و اصحاب امام اعظم ابوحنیفه و امام شافعی رحمه الله علیه در آنها مشغول

این مدرسه وجه معاش و رواتب آنرا تنظیم فرمود .

وازشرای سلطان به صحن مسجد راهی پوشیده از انظار ترتیب دادند که سلطان در اوقات ادای فریضه بدان راه به مسجد رفتی و عرصه غزنه در ایام سلطان در اتساع بنیان و استحکام ارکان از جملگی بلاد عالم در گذشت به طوریکه مثلاً از زواید میانی آن هزار محوطه بود از جهت فیلان که هریک راسرایی وسیع میبایست (ص ۳۸۸-۳۸۹) .

درستور فوق به صنعت تذهیب و هنر خط اشارتی شد . برای آنکه سخن به درازا نکشد یادآوری از گنجینه یی از کلام الله مجید میکنیم که در سالهای اخیر از لای دیوار استان قدس رضوی در شهر مشهد کشف نموده اند خطاط و مذهب آن ابو عمر و عثمان بن حسین بن ابی سهل الوراق الغزنوی است که قرآن مجید را به دستور ابو جعفر محمد بن احمد العبدوسی در سال ۴۶۴ کتابت نموده و به جداول و گل و برگ و جوهر های اصیل گوناگون بیاراسته است . ابو جعفر عبدوس شاید از خانواده کسی بوده که به نام عبدوس از رجال بزرگ زمان سلطان مسعود در تاریخ بیهقی مکرر یادی میشود . پاره دیگری نیز از قرآن مجید درین جمله هست که اثر کلک هنر آفرین پسر عثمان مذکور به شهرت محمد بن عثمان وراق است و از پدر خود در هنر خطاطی و تذهیب دست کم ندارد سال ۴۶۴ هـ مصادف است بسا دوره سلطنت ابوالمظفر ابراهیم (۴۹۲-۴۵۱ هـ) و این پادشاه بزرگ غزنوی توانست که خصوصت دیرینه دو خانواده غزنوی و سلجوقی را مرتفع

کند و حتی بین دو خانواده رابطه ازدواج قایم سازد چنانکه مهد عراق خواهر سنجر را برای پسرش مسعود سوم به زنی گرفت و دشمنی ها بر خاست و راه های آمدشد مفتوح گردید کاروان ها براه افتاد . قبل ازین در اثر خصومت هایی که بین دو خانواده سلجوقی و غزنوی به درازا کشید راه حاجتی از طریق غور مسدود گردید چنانچه خواجه سدیدالدین محمد غزنوی نویسنده « مقامات زنده میل » آنگاه که میخواست به خراسان به دیدار شیخ احمد جام برود راه ها را گماشتگان سلاجقه و غزنوی بسته بودند و عبور فقط در تحت شرایط ضیق و کسب اجازه و به اصطلاح امروز پاسپورت امکان پذیر بوده است و خواجه محمد از کرامت شیخ جام چنان از بندر عبور نموده که جانبین متوجه نشدند این است که میبینیم در روزگار ابراهیم که دشمنی ها بر طرف گسردیده یک مجموعه از شاهکار های هنری یک خانواده دانشمند غزنه به مشهد میرسد و آنجا نگهداری میشود و چه خوب شده که چنین گردیده که از برکت یکی از اولاد رسول از تصادیف زمانه جان به سلامت برد و به زمان مارسید و الا مانند چه بسا آثار دیگر که در کام فراموشی میرفت .

بدینصورت اگر چه غزنویان دوره دوم در ساحه کوچکتی سلطنت رانده اند و امکانات مالی و سیاسی شان محدود گردید ولی باز هم چرخ فرهنگی نیرویی را که از دوره اول یافته بود از دست نداد . علم و دانش و شعر و ادب و انواع هنر ها به همان جاذبه و عمق و دقت اولیه ادامه یافت گنجینه آثار هنری که از بقایای قصر مسعود سوم به دست آمده شا هـ د

اين ادعاست درين کاخ شعر دري رادرخط
زيبای کوفي که اثر کلک سحر آفرين هنرمندان
غزنه است روی سنگ مرمر ميبينيم که ازاره
های اين بنا راشکوه بخشیده بود. اشعاری که
گوینده آن هنوز معلوم نیست و بر اثر فقد
بخش هایی از آن وشکست و ريختی که دیده
درست خوانده نشده شم کلام استوار عثمان
مختاری و ابوالفرج رونی دارد .

از مردان بزرگی که در طول قرون متوالی
چراغ بينش عارفان و عالمان را روغن داده
حكيم ابوالمجد مجدون بن آدم سنایی غزنوی
است که در روزگار بهرام شاه ميز يسته
وحديقة الحقیقه رابه نام او کرده است .
سنایی اولین شاعر زبان دري است که اصول
تصوف را تنظيم و در شعر بتویب نموده است.
شیخ عطار مولینا جلال الدین بلخی خاقانی
عبدالرحمن جامی و دیگران در روشنی افکار او
و در پرتو ترانه های آسمانی و پرمغز و گران
بازار فرهنگ اصیل اسلامی خراسانی به
سیر و سلوک پرداختند . پیشوایان بزرگ
تصوف همچون شیخ احمد غزالی و ابوالفتح رازی
ونجم الدین رازی آثار منثورشان رابه جواهر
نظم اوزینت بخشیده اند. تفسیر کشف الاسرار
آگنده است به لاکي آباد اردیوان سنائی و ظاهرا
فخر رازی بر سیرالعباد سنایی شرح نو شته
است و شرح سید عبداللطیف عباسی بر حدیقه
از آثار گرانبایی است که نظیرش اندک است.
از شاعران معاصر سنایی یکی گوینده دردمند
مسعود سعد سلمان است و دیگر ابوالفرج
رونی . در بزرگی مسعود سعد سلمان همین
بس که سنایی دیوان شعرش را ترتیب نمود .

شاعر بزرگ دیگر این ایام سید حسن غزنوی
است ملقب به اشرف . سید حسن جز در شعر
در فلسفه و علم ، کلام نیز اطلاع کافی داشته
است این چند نفری را که نوشتیم همه شاعران
دوره غزنوی نیستند . اگر خواسته باشیم از
هر يك نام ببریم ناچار باید فهرست مفصلي
ترتیب دهیم که مجال آن درین مختصر میسر
از نثر نویسان این دوره نمیتوان به کلیه
ودمنه ابوالمعانی نصرالله منشی اشاره نمود
که آنرا به نام بهرام شاه کرده است این کتاب
در طول قرون و اعصار سر مشق و نمونه اعلی
مثال سخن خوب بوده هر چند پس از هر چند
قرنی آنرا به نثر روزگار خود موافق کرده اند
باز انشمار ابوالمعانی چون تاجی بر تارک همه
باقی مانده است کشف المحجوب علی بن عثمان
هجوی غزنوی از آثار بسیار ارزنده این روزگار
است . از لحاظ دقت در مضمون و هم از جهت
نثر پخته و شیوا و سلیس که در آن به کار
رفته از نمونه های عالی نثر دزی به حساب
میرود .

سخن رادرمورد فرهنگ دوره غزنوی با
اشاره مختصری به سکه های ایشان ختم
میکنیم : سلاطین غزنوی از سلطان محمود
تا خسرو ملک برای اراضی تحت اداره خود
خاکهای اصلی و قلمروهای تحت تصرف
دو گونه سکه داشتند که آنها را در مجموع
اگر از نقره بود درم و اگر از طلا بود دینار
میخواندند ولی سکه های که در اراضی تحت
تصرف در هندوستان به دوران میاندختند
باسکه های سایر ولایات فرق داشت بدین
معنی که سکه های هندی غزنویان در يك روی

دارای علایم هندی بود وخصوص آنرا به الفبای سنکریت و در آن زبان مینگارشتند و حتی القاب سلاطین غزنوی را به سنت هندی (شری سامننه دیوه) نقش مینمودند مؤرخان راعقیده بر آن است که غزنویان این کار را برای جلب دوستی انجام میدادند ولی این نظر درست نمی نماید زیرا فوراً به خاطر میرسد که چرا همین عمل را در موارد دیگر انجام نمیدادند نویسنده فکر میکند که علت این کار را پیش از همه در موقعیت غزنه و کابل جستجو باید نمود قبل از غزنویان زابل و کابل در اداره امرای افغانی یعنی کابل شاهانی بود که لقب شری سامننه دیوه روی سکه های شان دیده میشود و ایشان از بقایای سلاطین بزرگ کوشانی بوده اند و ابوریحان بیرونی درباره ایشان صحبت کرده است و یکی از مثنویهای ملک الشعراء عنصری بلخی (شاد بهر وعین الحیات) که ابیات پراکنده آن باقیمانده داستان عاشقانه ایست که به ایشان ارتباط داشته است و بانقل سه بیت آن این مقاله را پایان میدهیم .

آن کتیزك سبك ز بام بلند
گفتی از جنبشش درود آمد
دست و پای و سرش به بوس گرفت

چون بیامد به وعده برسامند
به زشن سوی او فرود آمد
جان سامند را به لوس گرفت

عهد سلجوقیان

پایان عهد غزنوی و آغاز عهد غوری

۱- تذکره مقدمانی :

چنانکه در آغاز این بحث تاریخی گفته شده است ، جدا کردن يك دوره تاریخی، از روی سلاله های حاکمه، از دوره مابعدوما قبل در چنین مبحث دشوار میباشد .

دوره ای که مطالعه میکنیم، یعنی زمان سلجوقیان و پایان غزنویان، از نظر تاریخ این کشور، و این منطقه جهان، اهمیت زیادی دارد. درین زمان، چهار قرن پس از آغاز نفوذ اسلام در خراسان، فرهنگ اسلامی مراحل پیشرفته را می پیمود، چنانکه گوناگون بودن آن در زمینه های علوم طبیعی، حکمت، ریاضی، طب، علم حدیث، تفسیر اصول دین و شرع، عرفان علم لغت ادب و شعر چنان یختگی حاصل کرد، که با وجود تباهی مابعد زمان حمله تاتار، ویران نگردید، و در شمال هند و انا توله رونق گرفت، و سپس در عهد تیموریان هرات دوباره زنده شد .

درینجا همه مساعی را بخرج خواهیم داد ، تا از شرح جنگها و آن وقایع سیاسی که بر تاریخ فرهنگ اثری نداشته است، خودداری کنیم

بنابرین، آنچه درباره قیام سلطه سلجوقیا بگوئیم، بیشتر از روی علم الاجتماع و فرهنگ خواهد بود . سپس از نظر جغرافیا و تاریخ، موضوع بحث خود را محدود خواهیم ساخت . بمیدان آمدن زبان دری بحیث زبان رسمی،

و سوابق آن موضوع دیگر قابل بحث میباشد. مقایسه مقام عربی و دری. در زمینه های تحریری و گفتاری، باید درینجا شرح داده شود . پس از بحث تحول شعر، آنگاه بیان تحول تدریسات دینی و عرفان اسلامی، و روابط بین عرفان و دیگر علوم ، و نیز تحول مقام مذاهب چون این مقالات متوجه تاریخ هنر نیست، و فرق اسلامی درین ناحیه، قابل تذکر میباشد. بنابرین، درباره معماری و کتیبه ها محض اشارات مختصری خواهیم کرد .

۲- مشخصات اجتماعی و فرهنگی تسلط

سلجوقیان :

سلجوقیان از قبایل کوچی شمال سیحون بودند، و در عهد سامانیان، به ماوراءالنهر آمده به دین اسلام گرویده بودند . تبلیغ اسلام بین ایشان (توسط مردم حوالی فرغانه و دیگر مسلمانان) تاثیر سریع داشته است. مقدسی، در نیمه دوم قرن دهم مسیحی، از وجود «ترکمانیه» سخن میگوید. عبدالحی گردیزی، و بییهی نیز از «ترکمانان» مینویسند. در اکثر متن های دری آزمان بنام ترکمان یاد شده اند. بعدا نظام الملك وزیر سلجوقی نیز عشایر و قبایل وابسته به سلجوقی را بنام ترکمان میخواند . اکنون دانسته میشود کلمه ترکمان نام مشخص يك قبیله نه بلکه يك عنوان عمومی و دارای معنای اجتماعی بود . ضمنا باید گفت کلمه ترکمان در آزمان با

شده بودند . وعده یی ازین قبایل هنوز کوچی و یاتازه وارد بودند .

— بجز بعضی قبایل ترك مانند اوغوز و قبیچاق و كیماك، كه به تاخیر مسلمان شدند، دیگر همه قبایل ترك در همان وقت گرویده اسلام شده و بعضی مشخصات فرهنگی آنرا حاصل کرده بودند .

— از نظر اقتصادی موجودیت عشایر ترك، چه بحیث كچی و چه بحیث قریه نشین، تكمیل كنده زندگانی دیگر مردمان قریه نشین و شهر نشین ماوراءالنهر بود .

— چادر نشینان ترك، در هنگام عبور قافله ها از دشت ها، رجال مسلح خود را بحیث بدرقه اجیر میگردند (این عرف در سرزمین عسرب موجود بود و اعراب بادیه نشین این خدمت را می کردند) .

— غلامان و کنیزان ترك اكثر از عشایر ترك غیر مسلمان بودند . ایشان در خراسان و عراق و روم شهرت داشتند . موجودیت ایشان در آمیزش نژادها اثر عمده آورد . با مالكان خود طلب مساوات میگردند ، و حس مساوات نزد ایشان خیلی نیرومند بود .

— دلاوری و كمال مردم ترك در فن سپاهیگری معروف شده بود .
— صاف دلی، ساده دلی و راستی ایشان مشهور بود .

«باس ورت» نتیجه میگیرد كه در زمان تسلط سلجوقیان بر خراسان ایشان چهره شناخته بودند . بعضی از ایشان ، در داخل دارالاسلام، قیلا ملكیت وزمین داشتند، و با صاحب چراگاه

كلمه تركمن در قرون اخیر ه ارتباط مستقیم ندارد زیرا مهاجرت مردم تركمن امروزی به اندازه سلجوقیان قدامت ندارد) .

«باس ورت»، در كتاب غزنویان (بزبان انگلیسی چاپ ادنبرگ ۱۹۶۳)، فصل هفتم را درباره سلجوقیان نگاشته (ص ۲۰۵) و به چند مطلب مهم اشاره میكند كه خلاصه عمده آن این است :

— جدال و پیکار باتوران، چنانكه در شاهنامه آمده است، بیشتر شكل افسانوی و ادبی دارد، و فاقد واقعیت عملی میباشد، زیرا، از زمان قدیم، یقنالیان، اوغوزها (غز) و دیگر عشایر تورانی در خراسان و بامیان و حوالی آن گشت و گذار داشتند .

— «جاحظ» با علاقمندی جدی باین موضوع (در زمان جنبش شعوبیه) نوشته بود كه تفاوت بین مردم تركی و خراسانی، كمتر از تفاوت بین عجمی و عربی، و یا تفاوت بین رومی و سقلاوی (سلاوی) و یا تفاوت بین زنگی و حبشی میباشد. «جاحظ» گفته بود، تفاوت بین تركی و خراسانی مانند تفاوت بین مكی و مدنی ، و یا تفاوت بین اعرابی بادیه نشین و عرب قریه نشین است و نه بیشتر .

— ماوراءالنهر و خوارزم با عشایر تركی تماس نزدیک داشت . امرای ماوراءالنهر در كثر پیکار ها ازین عشایر استفاده میگردند .
— موجودیت تركان در ماوراءالنهر از آغاز تاریخ بوده است . تصور نشود كه تركان در آنجا پیوسته مهاجران و چوپانان بوده اند . از زمان باستان بعضی قبایل ترك قریه نشین

بودند، گرچه شاید درمیان دیگر عشایر اوغوز نسبت بدیگران (قریه نشینان و بزگران) کمتر پیشرفته بودند. تسلط ایشان بر خراسان، در اثر ترکیب عوامل سیاسی و اقتصادی بود؛ یعنی که در اثر فشار دشمنان درخواهزم و ماوراءالنهر، و ضرورت به چراگاه و آذوقه از آنجا حرکت کرده اند.

مطالعات تاریخی مینمایند که رجال چون طغرل و چغری دارای اوصاف سیاسی و رهبری بودند، و تاپمانه زیاد، مانع تاراج هاو تپاهی هامیشدند. اما بازم، چون اکثر سپاه از مشخصات تمدن بی خبر بودند، تلفات و تپاهی هادرچندین جا واقع شد. مگر قابل توجه است، که بزرگان سلجوقی، بعد از غلبه، در پی اصلاح زراعت گردیده نواب و عمال تعیین می نمودند، و برای اصلاح احوال مردمان میکوشیدند، و از تمدن و فرهنگ حمایت میکردند. و بادول دیگر داخل روابط سیاسی میشدند. با اینهمه صفات، عیب بزرگ ایشان عدم اتفاق بعد از تسلط بود. چنانکه در مدت اندک، امپراطوری سلجوقی بین سلجوقیان تجزیه و پارچه پارچه گردید. از طرف دیگر همه غزاها تابع سلجوق نشدند، چنانکه پادشاه بزرگ سلجوقی «سنجر» سالیان پی در پی باغزان چنگید، و چند سالی هم اسیر ایشان شد.

در سال ۴۱۶ هجری (مطابق ۱۰۲۵) سلجوقیان از سلطان محمود غزنوی خواهش کردند در خراسان برای ایشان چراگاه داده شود. در همان زمان، چهار هزار خانوار سلجوقی در داخل خراسان راه یافتند؛ درجوزجان،

بودند. تسلط سلجوقیان این جریان را سرعت بخشید.

درباره اوغوزها (= غزاها) که ابن اثیر و طبری و بلاذری از ایشان مینویسند، نیز باید متوجه بود که این کلمه، معنی عمومی داشته، و شامل عشایر مختلف ترک میباشد.

سیردریای سفلی مرکز عمده اوغوزها و محل حرکت عشیره سلجوق بود.

قرار تحقیق دانشمندان شوروی از زمان یفتلیان (قرن دوم مسیحی) تا زمان اوغوزها (= غزاها) (قرن دهم)، درین ناحیه آسیا قریه نشینی وجود پیهم داشته و قطع نگردیده است. بر علاوه چوپانی، کشاورزی نیز وجود داشت. ادریسی (بحواله جیهانی) و کاشغری از موجودیت قریه ها سخن میگویند. اکنون فوتوگرافی های هوایی «ینگی کنت» قدیم را با آبیاری و حصار هاو کاروان سرای ها نشان میدهد. بنابراین، دانسته میشود طی قرونتمادی، موجهای پی در پی از سوی شرق به آسیای مرکزی آمده، و بعضی شهر نشین و قریه نشین شده، و بعضی به تربیت حیوانات میپرداختند. و البته آنانکه هنوز بادیه نشین بودند، قدرت تسلط و ترک تازی بیشتر را داشتند. مسلمانان شهر نشین، و قریه نشین خواهزم، و ماوراءالنهر، با این مردمان روابط گوناگون داشتند. بیشتر، درباره جنگ ها، خاطرات و تذکرات تاریخی باقی مانده است. حسن روابط اقتصادی و فرهنگی و زمان صلح کمتر توسط مؤرخان یادداشت میشد. پس میتوان گفت، سلجوقیان، از تماس با مردمان قریه نشین و فرهنگ اسلام برخوردار

بادغیس، و بسوی خوارزم و تاحوالی هرات و نیشاپور رفت و آمد داشتند .

۳- سلجوقیان و دیگر سلاله ها :

اکنون باید بحث خود را از نظر تاریخ و جغرافیا محدود سازیم . باید دانست تاحدی که به افغانستان مربوط است، از جمله دونیم قرن سلطه غزنوی، ۱۲۰ سال منطبق و همزمان باسلطه سلجوقی میباشد . بهترین طریق، همان خواهد بود، که آغاز محاسبه را از ۴۳۲ یعنی وفات سلطان مسعود اول بگیریم، و تا پایان سلطنت سنجر سلجوقی، را مطالعه کنیم، و آن ۱۲۲ سال قمری میشود .

از نظر جغرافیایی باید متوجه بود، که در طی این مدت، چندین مرحله موجود است : زمانی تسلط سلجوقیان در افغانستان مختص بیک گوشه خراسان بود . سپس همه خراسان را فراگرفت . زمانی، باوجود دوام ظاهری سلطه غزنوی، غلبه سلجوقیان، حتی درشرق زابلستان و غزنه و کابلستان موجود بود . زمان غلبه غوریان، حتی درغزنه و حتی دروقت علاؤالدین جهانسوزریشه نگرفت . غوریان بعدا برودی متوجه هند گردیده و در آنجا غلبه گرفتند . آثار تمدن اموه غوری محض درهرات و فیروز کوه (مینارجام) مانده است .

به عباره دیگر، درین زمان، در افغانستان امروزی، سه سلاله دریک عصر سلطنت داشت: غزنویان، درهمه زمان سلجوقی (یعنی سلطه سلجوقیان برخراسان) و دریک قسمت زمان غوریان هنوز برغزنه حکومت می کردند، و حتی بعد از تباہ کاری علاؤالدین جهانسوز، غزنه را باز گرفتند ، و بعد از آن وقتی رسید که

مجبورا بسوی هند پناه بردند . سلجوقیان نخست شمال خراسان و سپس هرات را گرفتند. و بعدا مغلوب غوریان گردیده و هرات را بایشان گذاشتند . غوریان بعد از تسلط بر فیروزکوه و غزنه و سپس حکمرانی بر هرات نیز چنانکه گفتیم بسوی هند رفتند .

اگر فرضا نقشه افغانستان را در حدود سال ۵۵۰ قمری ترسیم کنیم، دمی یابیم که شمال افغانستان ، یعنی تخار بلخ و مرو بدست سنجر سلجوقی بود. غوریان، بر غور، هرات و جوزجان حکومت داشتند . زمین داور و سیستان بدست ملوک خراسان بود. غزنه زابل و هلمند و نیز کابل و ننگرهار بدست غزنویان بود. البته نباید تصور کرد که این شکستگی هادرنقشه سیاسی، مانع حرکت جریانات فرهنگی میشد. اکثر شعراء را در می یابیم، که در دربار چند حکمدار از چند سلاله شعر سروده اند . از طرف دیگر، سالیان دراز روابط حسنه بین این سلاله هارا تباد فراموش کنیم . بخاطر بداریم، که مسعود سوم غزنوی خواهر سلطان سنجر سلجوقی را ازدواج کرد. بهرام غزنوی، باین حساب، خواهرزاده سلطان سنجر بود. و بعدی زیرحمایه سلطان سنجر بود که نام سنجر سلجوقی را بر سکه خود ضرب زد، و باین صورت، سنجر، بواسطه حکومت غزنوی، تالاهور نفوذ یافت . عزالدین حسین غوری، باسلطان سنجر روابط حسنه داشت . باینصورت در اکثر سالیان نیمه اول قرن ششم هجری، قسمت های مختلف افغانستان زیر حکم مستقیم یا غیر مستقیم و یا نفوذ سلطان سنجر بود، تا آنکه در ۵۵۲ قره خطایان، و دیگر

مذاهب محلي و قدیم دیگر بودند و بیکار مسلمانان با نامسلمانان کهسار صعب المرور تر ازان زمان تاده قرن دیگر دوام کرد .

به عباره دیگر، در حالیکه در غرب افغانستان دین اسلام چهار قرن ریشه گرفته و متکلمان فلسفی، باصوفیان مناظره میکردند، و خواجه عبدالله انصاری هروی «منازل السائرين» را به شاگردان املاء میگفت، کابلستان و ننگرهار ناحیه نومسلمان، و سرزمین تبلیغ اسلام به نامسلمانان بود .

۴- پیشرفت ادب و علوم :

وابستگی امرای سلجوقی به اسلام، در آغاز محض متکی بر عقیدت بود. بعدا جنبه های سیاسی آن مورد توجه ایشان واقع شد . یکی از مشخصات عمده سلطه سلجوقیان، حرمت و رعایت مقام خلیفه عباسی در بغداد بود. گرچه درین زمان، عباسیان، بسیاریان توان شده بودند. مگر پادشاهان سلجوقی، بخدمت ایشان رفته، و در دربار خلیفه، بدون اجازه وی بر کرسی نمی نشستند . طغرل بسی کوشید تا آنکه افتخار دامادی خلیفه را بدست آورد . باوجود این وابستگی به خلافت بغداد، سلجوقیان به پیروی غزنویان برای ترقی فرهنگ خراسان خدمات بزرگ کردند . ملک شاه سلجوقی، ماوراءالنهر را گرفت، و بایضا، سورت، از سرحد چین تا بغداد چارچوب نظامی و سیاسی ساحت فرهنگ پهنواری ظهور کرد، که تاثیرات آن، طی قرون باقی ماند. قبل از ملکشاه، طغرل، عمیدالملک کندی را وزیر ساخت . وی، دیوان ها و دفتر های

غزان، دولت سلجوقی سنجری رادرین ناحیه مغلوب ساخته، خسروشاه غزنوی را به لاهور راندند. بعدا غوریان باخوارزم شاهیان همدست شده، و باتفاق یکمده سلجوقیان، در پی دفع غزان افتیدند . سرانجام زمانی رسید که غوریان سلطه ۱۲ ساله غزان رادر غزنه خاتمه دادند .

بیک مطلب دیگر نیز باید توجه کرد، و آن اینکه، بین نشر اسلام در غرب و در شرق افغانستان دوونیم قرن تفاوت موجود است . گرچه اسلام، تاحوالی کابل، در عهد خلفای راشدین رسید مگر، کابل شاهیان، و دیگر امرای این محل، سالیان طویل، و یکی پی دیگر، در مقابل مسلمانان جنگیدند، و پایتخت خود را از کابل بسوی جنوب و شرق انتقال دادند . نباید فراموش شود که شکست کامل بقایای کابل شاهیان، جز در زمان سلطان محمود غزنوی ممکن نگردید . (گرچه قبل ازان، در زمان یعقوب لیث صفاری، کابلستان زیر حکم مسلمانان آمده و کابل در زمان حاکمان غزنه و آلپ تگین در قرن ۴ مسلمان شده بود) . خلاصه باید گفت، در زمانیکه مطالعه میکنیم، حتی در زمان سلجوقیان، یک قسمت اهالی شهر کابل (که شهر بسیار کوچک بود) و یک قسمت عمده اهالی این ناحیه هنوز مسلمان نبودند . نگارنده حدود العالم در ۳۸۲ نوشته بود در کابل مسلمانان اند و هندوان اند . ادریسی در نزهة المشتاق در سال ۵۴۹ از تجارت کابل باهند سخن گفته و نه از رونق اسلام در آن . پس کهسار کابلستان، و ننگرهار و لغمانان تا نزدیکی آن رمان هنوز پیرو مذهب هند ویا

بود، اما زبان دری، چه در زمینه نامه نویسی، وجه در ساحت واقع نگاری، شعر گوئی، مقام خود را یافته بود. خلاصه آنکه، در آن زمان، مردادپ آن بود که بهردوزبان بنگارد. وشاعر کامل آن بود که به هردو زبان شعر بگوید. یعنی محیط ادبی خراسان دوزبانه بود. در عهد سلجوقیان، چنان شد، که زبان دری بحیث زبان تحریر و شعر گوئی مقام اول یافت. تحریر و شعر گوئی در زبان عربی منحصر بیکمده خواص گردید و در محیط دوزبانه ادبی، کفه دری سنگین تر شد. در زمان سلجوقیان و بعد از ایشان (چنانکه سعدی، یا امیر خسرو بلخی دهلوی، و یا مولانا جلال الدین بلخی) محض یکمده اشعار بزبان عربی دارند، و اکثریت غالب شعر ایشان بزبان دری است. (در عهد سامانی و غزنوی چنان شعرا داشتیم که محض به زبان عربی شعر گفته بودند).

خلاصه اینکه در زمان سلجوقی، ادب دری متکی بر ادب برومندی بود که در زمان سامانی و غزنوی بها ایستاده شده بود. چون زبان دری، رسمیت و عمومیت بیشتر در زمینه تحریر یافت، در حالیکه این مقام، بیشتر حق زبان عربی شمرده میشد، ازین تحول یک نتیجه تاریخی و دارای تاثیر ژرف بار آمد.

و آن دخیل شدن، عده بیشتر لغات عربی، در تحریر دری بود. یقین است ادباء و دیگر بزرگان، در هنگام سخن گفتن بزبان دری، این همه کلمات عربی را در زبان گفتاری دخیل کرده بودند. که در نتیجه آنها در تحریر نوشتند. نظریه ایجابات دینی و شرعی یکمده کلمات عربی داخل زبان گفتاری مردم نیز شده بود.

حکومت راز عربی بفارسی برگردانید. (قریه «کندر» نزدیک هرات تاکنون بهمان نام باقیست). الپ ارسلان، نظام الملک طوسی را، که نیز مرد دانشمند و مدبر بود، وزیر ساخت. وی در تنظیم امور سیاسی و اجتماعی خراسان خدمات عمده بها آورد. نظام الملک مدارس نظامیه را در بلخ، مرو، نیشابور، پوشنگ، هرات و نیز به سوی غرب در اصفهان، بغداد، بصره، موصل تاسیس کرد. عمر خیام به امر او تاریخ جلالی را نوشت، چنانکه در سطور مابعد درین باره تذکراتی خواهیم داد. درباره پیشرفت زبان دری در زمان پیش از سلجوقی، باید بمفصول بالا مراجعه کرد، تا آنکه به اهمیت میراث آنچه به سلجوقیان رسیده بود پی برد. بخاطر بیاریم که در کتاب الفهرست ابن ندیم، از زبان ابن مقفع (متوفی ۱۳۹ هـ ق) این کلمات آمده بود:

«و اما الدریه، فلفه من المداین، و بها کان یتکلم من بباب الملک، و هی منسوبه الی حاضرة الباب، و الغالب علیه من لفه اهل خراسان، و المشرق، لفه اهل بلخ».

این شهادت ابن ندیم در تاریخ زبان دری اهمیت قاطع دارد. و آغاز رسمی شدن زبان را در زمینه تکلم (و نه زمینه تحریر) در آغاز اسلام نشان میدهد. همچنین از روی آن معلوم میشود کلمه دری، از معنی «باب الملک» یعنی دربار آمده است، و آن معنی، رسمیت آنرا میسراند. چنانکه توجه دقیق، در صفحات تاریخ بیهقی و نیز در زندگانی خواجه عبدالله انصاری نشان میدهد، در زمان رسیدن سلجوقیان، زبان تحریر رسمی، و حتی زبان شعر گفتن عربی

وزبان عربی، ازرتبه زبان مکاتبه و تحریر رسمی سقوط کرد. این بود نتیجه دو قرن تحول اجتماعی و فرهنگی.

بادر نظر گرفتن این مطلب میتوان مراحل تاریخی رادر نظر گرفت. از قرن دوم تا وسط قرن پنجم سخنوران خراسان و ماوراء النهر شعر و نثر دردی رازنده کردند. هیچکدام حتی دقیقی و فردوسی در مقابل استعمال کلمات دخیل عربی تعصب نداشتند.

دراثر فتوحات غزنویان، ازافضای ماوراء النهر، تا عراق، و تاسند، و پنجاب، زبان دری به غرب و شرق نفوذ کسرد. سلجوقیان زبان را از خراسان تا انا تولیسه بردند. غزنویان و غوریان. و سپس خلیجیان، و دیگران زبان دری را بسوی هند نشر کردند، و ازینجا بود که باوجود صدمه شدید حمله چنگیزی در قرن هفتم مقام زبان دری سقوط نکرد. خاصه درینوقت که، زبان دری، در اثر آمیزش با زبان عربی، یک زبان نیرومند و غنی و موثر و عملی شده بود. ضمناً یکمده محدود لغات ترکی خاصه در زمینه امور لشکری و بعضی مطالب سفر و حضر داخل زبان دری گردید. در آغاز آن لغات منحصر به لغات بود چون بیغو (که اشتباهاً بیغو و بیغو خوانده شده بود) و سوباسی (= سیاشی) یا سوبیکی (بگفته این فضلان صاحب الجیش) و اینان (که زیر دست سوباشی بود) بعداً و تعداد این لغات بعد قابل توجه رسید، که فرهنگ نگاران آنرا داخل قاموس های دری کرده اند. البته نفوذ زبان ترکی، بعد نفوذ زبان عربی نبود،

زبان شناسی و تحول تلفظ کلمات دخیل کلمات عربی در زبان گفتاری امروز نشان میدهد که دخیل گردیدن آن در زبان گفتاری، و بالنتیجه در زبان تحریری، در قرن های مدید در آغاز اسلام آن زمان ریشه دارد.

به عباره دیگر، ایجاب تمدن اسلامی، و حرمت فقه و شریعت، و ایجابات احکام اسلام، در مناکحات و معاملات علاقمندی در باره شعر عربی، و عروض و علم قوافی آن، و نشر کتب فلسفه و حکمت و طب بزبان عربی، و روابط سیاسی آن زمان، و مکاتبات دولتی، و گفتار و مصاحبه در باره موضوعات علمی و سیاسی و اداری، همه ایجاب می کرد که بعد از زبان علماء زبان بزرگان و اهل قدرت، و تدریجاً زبان دیگران در گفتار نیز آمیخته با کلمات عربی گردد.

ناب نویسی و سره نگاری که زمان سامانی و آغاز غزنوی، متکی بر یک مجاهدت و کوشش خاص ادبی بود، در عهد عام شدن تاثیر عربی تاب و تجمل نیاورد و مقاومت نکرد. و آن عربی که در گفتار داخل شده بود، داخل تحریر گردید. (عین واقع را بادر نظر گرفتن احوال مسلمانان محیط هند در زمان قرون مابعد در مورد ظهور و پرورش زبان دیگری در میابیم که در آنجا لغات فراوان دخیل دری در زبان هندی چنان غلبه کرد که زبان سوم یعنی اردو را بار آورد.)

در عصر سامانی زبان عربی و زبان دری با هم قرین بودند یکی زبان گفتاری و دیگر زبان مکاتبه. اما در عهد سلجوقی، زبان تحریری در از زبان عربی کلمات مفیده را گرفته بود

زیرا، زبان عربی لاتحریرحتی در دستور زبان دری در زمینه جمع ساختن کلمات ورعایست اشکال مصادر عربی هم نفوذ کرد، چنانکه تا امروز باقیست، درحالیکه اثر زبان ترکی بصورت بعضی کلمات ولغات دیده میشود و بس و اثر دستوری آن جز در لجه های هزارگی آنهم بدرجه خفیف باقی نمانده است .

تصور نشود که این نشر زبان دری بسوی شرق و غرب بسرعت صورت گرفت . چنانکه از تحقیق دزدنگانی امیر خسرو معلوم میشود، تشبهاجران خراسان وماوراءالنهر که در آن وقت درهند ملک بالانامیده میشد بزبان دری سخن میگفتند. البته بعضی هندیان نیز زبان رامی آموختند، اما در آن زمان، هنوز سخن به آمیزش هردو زبان نرسیده بود، تاچه رسد به ظهور زبان سوم یعنی «اردو» که در قرون مابعدواقع شد .

در شرق، چون اکثر زبان های همخانواده بادی سخن گفته مشد، بنابراین ، سرعت نشر زبان دری بیشتر بود، بحدی که، در گرگان وری، وحتی تبریز، ادب دری پیشرفت کرد. این پیشرفت بحدی تدریجی بود، که این کلمات ناصر خسرو بلخی، درسفرنامه ای (مربوط سال ۴۳۸) قابل توجه میباشد :

«در تبریز ، قطران نام شاعری را دیدم. شعر نیک میگفت . اما زبان فارسی نیکو نمیدانست . پیش من آمد. دیوان منجیک باوگفتم، «اوشرح آن بنوشت .» پس مدتی بکار بود، تا سخن بجایی برسد، که بزرگان زبان دری، چون نظامی گنجوی

(متوفی ۶۰۴) وخاقانی (متوفی ۵۹۵) در غرب ظهور کنند . زبان دری فارس را فرا گیرد. (در ناحیه فارس وحوالی شیراز زبانهای محلی هم خانواده دری سخن گفته میشد . وبنابراین نشر آن بسرعت صورت پذیر گردید .)

چنانکه میدانیم، در زمان عظمت غزنویان شعرای بزرگ چون فردوسی، فرخی، منوچهری و عنصری بنیان شعر دری را استوار ساختند. (همچنانکه، دانشمندان چون البیرونی، ابن سینا ثعالبی، عبدالجبار العتبی، بنیان دانش را استوار کردند) .

در اخیر زمان غزنوی، و آغاز عهد سلجوقی، یکده شعراء برسبک دوره آغاز غزنوی شعر میگفتند، واز آنجمله است، ناصر خسرو بلخی . اما باین شباهت ظاهری، جوهر کلام ناصر خسرو از شعرای عهد محمودی فرق دارد، زیرا مطالب حکمت وفلسفه را به شعر اداء میکند. در همان زمان، خواجه عبدالله انصاری، نخستین اشعار صوفیانه را سرود. پس از وی، سنائی غزنوی این طریق شعر را ترقی داد، و عطاری و پرو او بود . وزمانی رسید که مولانا جلال الدین بلخی خود را پیرو هردو شمرد .

همچنین ، در شعرا میرمعزی (ملك الشعراى دربار ملك شاه سلجوقى) از يكسو خاطره فرخی و منوچهری را زنده می یابیم، واز دیگر سو، تأثیر مزایای دل انگیز ادب عربی را در می یابیم (آنچه را که پس از وی سعدی شیرازی ترقی بخشید) . قدرت تخیل را ، آمیخته بازیبایی کلام درقصاید عمیق بخاری درمی یابیم . و در گوشه شمال غربی خراسان،

در شعر اوحدالدین انوری ایبوردی (متوفی ۵۸۳) معانی دقیق، قدرت زیبایی سخن، کسار برد کلمات عربی و استفاده از مطالب علمی آن زمان را مشاهده می کنیم .

کتاب عمده، از زبان های دیگر ترجمه میشد، چنانکه فخرالدین اسعد گر گانی (متوفی در حدود ۴۶۶) از پهلوی به دری ترجمه کرد، و ابوالمعالی منشی در زمان بهرام شاه غزنوی ترجمه کلیل و دمنه را (که در زمان باستان منبع هندی داشت و بعداً به پهلوی ترجمه شده بود) از عربی بزبان دری آورد .

در زمینه پیشرفت زبان دری بسوی هند، باید نام مسعود سعد سلمان، عثمان مختاری سید حسن غزنوی، و ابوالفرج رونی را ذکر کرد و چنانکه گفتیم دری زبان گفتاری و ادبی خراسانیان و دیگر مسلمانان مهاجر در هند بود

در زمینه تدریس ادب و شعر باید از کتاب پرارزش «حدایق السحره» یاد کرد که در اخیر قرن ششم رشد الدین وطواط بلخی (متوفی ۵۷۳) نوشت .

مرحله مابعد، ترقی داستان نگاریست . نگارنده نخستین ورقه و گلشاه عیوقی شاعر از عصر سلطان محمود بود. از فخرالدین اسعد گرگانی، معاصر طغرل، ذکر کردیم .

یوسف زلیخارا، در اخیر قرن پنجم، یکی از شاعران زمان طغان شاه بن الپ ارسلان سلجوقی، به شعر آورده است . (و آن اشتباهاً به فردوسی منسوب شده بود) . نظامی گنجوی داستانهای قدیم چون خسرو شیرین، لیلی و مجنون (از منبع عربی)، اسکندر نامه (از داستان

ها و حکمت یونانی)، هفت پیکر (از منابع مختلف) را با کمال استادی به شعر آورد .

واسدی طوسی گرشاسپ نامه را بر سبک حماسی نوشت (۴۵۸) . باینصورت در زمان این چند نسل شاعران و ادباء ریشه های گوناگون تحول مابعد زبان ادبی دری را درمی یابیم . بطور مثال محض يك مطلب را می کردیم : ترسیم عشق پرسوز آدمی به آدمی (عشق مجازی) و تاویل و بیان آن به طریقی که بسوی عشق صوفیانه (عشق مجازی) میرود نزد مولانا جلال الدین بلخی، محبت بین لیلا و مجنون مقام عرفانی داشت . بعداً، عطّار نیشابوری، عشق بین رابعه و بکتاش رارنگ عرفانی داد، و باینگونه، یکی از زنان بلخ، قرین دلدادگان جانباز و خدا خواسته گردید . (اینگونه بیان عرفانی حالت دلدادگان، در شعر امیر خسرو بلخی دهلوی و خاصه در مثنوی های خمسة او و بعداً در هفت اورنگ جامی هروی خاصه مجنون و لیلی و یوسف و زلیخا، در قرون اخیر، در کلام میرزا عبدالقادر بیدل (حتی در قصص هندوان) خوانده میشود. از روی این مثال مشخص اهمیت عهدی را که مطالعه میکنیم در بنیان گذاری ادب و خاصه ادب عرفانی به نیکویی می بینیم .

هـ علوم دینی و عرفان :

بعد از آنکه معتزله در جهان اسلام قوت یافته بودند، زمانی فرا رسید که در حدود وسط قرن سوم، حکومت خلافت بغداد در پی قلع و قمع ایشان افتاده، اعلان کرد از آنان که قرآن کریم و حدیث نبوی رایگانه سرچشمه دینیات و شرع می شناسند، پستی بانی میکند. حکو مست

مذاهب ربه، وخواه جعفری . این حقیقت ازروی پاسخی که نظام الملك به ابواسحاق شیرازی استاد فقه شافعی درمدرسه نظامیه بغداد، بعداژشورش مردم بغداد، نسوشت و این جوی آنرا در المنتظم فی التاریخ آورده است روشن میشود :

«ممکن نیست به مردم (درهر ناحیه)، چنان بیانی بشود، که ایشان را از آنچه عادت ایشان بوده، دور و بیجا سازد ....»

قابل توجه است ، همان نظام الملك که خواجه عبدالله انصاری شصت ساله را ، در هنگام خطر اخلال امنیت عامه، از هرات به بادغیس احضار کرده به بلخ تبعید کرده بود (۴۵۸)، دروقت مناسب، امرعودت او را به هرات داد، وحتی ازدربار المقتدی خلیفه بغداد برای خواجه خلعت و لقب شیخ الاسلام راحصل کرد (۴۷۴) مقصد نظام الملك جز جلب علاقمندی طرفداران خواجه نبود، که درآنوقت درشهر هرات وحوالی آن، هزاران نفر بودند، گرچه مخالفت شیخ الاسلام به اشعریان آشکار بود .

همچنان نظام الملك، بحیث اردتمند صوفی بزرگ خراسان ابوسعید ابوالخیر وچند صوفی دیگر نیز شناخته شده بود .

تاسیس مدارس نظامیه، و تعیین کردن مراتب ووظیفه و حقوق معاش به استادان و طالبان، اقدام مهم نظام الملك بود، که در استحکام اصول دین اهل سنت، البته باتأثیر اشعری، نقش تاریخی داشت، و تاکنون اثرآن باقی است (البته درقرون مابعد. بین تدریس اهل علم و صوفیان، تلفیق صورت گرفت و آن

غزنوی درخراسان همین سیاست مقام خلافت را پیش می برد، وبنابرین باطنیان و قرامطه را (که کلام الله را به طرز خویش از روی معنی باطنی تأویل می کردند) قلع و قمع کرد، چنانکه ایشان مجبوره ستر و اخفای خویش شدند .

سلجوقیان نیز، درآغاز ازاهل قرآن وحدیث یشتی بانی کردند . عمیدالملک کندی، وزیر سلجوقیان ، پشتیبان این رفتار بود، بعدی که معتزله و متکلمان فلسفی و آن اشعریان را که بیشتر تمایلات کلامی داشتند. محل تعقیب آمدند . اماچون مقام وزارت به نظام الملك رسید، اشعریان دوباره بر کرسی تدریس نشستند .

درپسا ازکتب تاریخ، اظهار نظرشده است که نظام الملك طوسی باهمه تعصب طرفدار اشعریان بود. مطالعه دقیق احوال بعضی از بزرگان، که صفحات آن بابه تفصیل روشن است (مثلا سالیان زندگانی خواجه عبدالله انصاری) نشان میدهد، که حقیقت، دقیق تر ازاین است نظام الملك گرچه اشعریان را برکسی تدریس جاداد (چنانکه امام الدین ابوالعالی عبدالملك بن عبدالله الجویسی (متوفی ۴۷۸) بازدر نیشا پور به تدریس پرداخت) مگر مانع تدریس دیگران نگردید، و صوفیان را نیز مجال ارشاد گذاشت . آنچه برای نظام الملك اهمیت داشت، رعایت سیاست کشور و امنیت عامه بود . بنابراین تحمل نمیکرد که تدریس و ارشاد، سبب تضاد بین مردمان و اخلال امنیت شود . خواه مدرس و مرشد اشعری باشد، خواه صوفی، خواه از

درجمله بزرگان صوفیه، باید ارسه استاد
 مرشد خواجه عبدالله انصاری یعنی عبدالله
 طاقی سبجستانی (متوفی ۴۱۶ مدفون درهرات)
 خواجه یحیی بن عمار شیبانی (متوفی ۴۲۲،
 مدفون درهرات) و صوفی اهل حال و ناخوان
 عامی، شیخ ابوالحسن خرقانی (متوفی ۴۵۵)
 ذکر کنیم. و نیز ازخاندان مشایخ چشتی،
 یعنی بازماندگان خواجه ابواحمد ابدال چشتی
 (متوفی ۳۵۵). یعنی محمد بن ابواحمد یوسف
 بن محمد سمعان (خواهرزاده ابواحمد) (متوفی
 ۴۵۹) و قطب الدین مودود (متوفی ۵۲۹) ابن
 یوسف چشتی .
 دیگر بزرگان . چون ابوسعید بن ابی الخیر
 میهنی (متوفی ۴۴۰) شیخ ابوالقاسم عبدالکریم
 قشیری (متوفی ۴۶۵) صاحب «رساله قشیری»
 ابوالحسن علی بن عثمان جلالی هجویری
 غزنوی (مدفون درلاهور ۴۵۷) صاحب
 «کشف المحجوب» خواجه احمد سرخسی
 حجة الاسلام ابوحامد غزالی طوسی (متوفی
 ۵۰۵) صاحب «احیاء العلوم» و «کیمیای سعادت»
 و برادرش احمد غزالی طوسی (متوفی ۵۱۷)،
 و در قرن مابعد نجم الدین کبری (صاحب
 «رسایل» و مؤسس فرقه کبرویه (متوفی ۶۱۸)
 و فریدالدین عطار نیشابوری (متوفی ۶۲۷)
 قابل ذکر میباشند . کتب عمده تصوف
 «منازل السائرين» پیرهرات ، ترجمه تعرف
 الی التصوف (از ابراهیم بخاری)، صفوة التصوف
 (از محمد بن طاهر مقدسی) و ریاضة النفوس
 عبدالله ترمذی بود (درباره مقدسی، صفحه
 ۱۷۳ سرگذشت پیرهرات خوانده شود) .
 بنیکار تبلیغی و قلمی، بین صوفیه و متکلمان

عین مطلوب صوفیان راستین بود، که در همان
 زمان، شریعت و طریقت را تکمیل کننده یکدیگر
 می شمردند) .
 اینکه بعضی گفته اند، صوفیه علوم راحجاب
 حقیقت میسر شدند، و بنابرین و مانع پیشرفت
 علم شدند ، صحت ندارد . صوفیه بکارکسی
 مزاحمت نمی کردند. و اگر عالمی بر خلاف
 اصول دین تبلیغ نمی کرد، محل مخالفت ایشان
 نمی آمد. بزرگان صوفیه کشاورزان پیشه‌وران
 اهل شریعت. قضات و اهل سپاه و نیز اهمل
 ریاضی و هندسه. و خلاصه اهل جهان همه را
 می پذیرفتند، و جز خاصان و مخلصان را، که
 مرید سلوک و رهرو طریقت می شدند، به ترک
 جهان نمی خواندند. البته عرفا، تحمل این
 رانداشتند که مذهب اسلام و یاعرفان اسلام
 دستخوش فکر یونان شود که آنهم (چنانکه
 امروز دانسته میشود) شکل منحنی فکر یونانی
 بود. صوفیان این را تحمل نداشتنداشتند ،
 کسی دعوی کند، دریای پیکران ایمان درکاسه
 عقل آدمی می گنجد ، و تحمل نداشتند
 ایمان به خداوند مادون عقل قرار داده
 شود . این بیت سنایی غزنوی خلاصه فکر
 صوفیان است :
 برون کن طواق عقلانی ،
 بسوی ذوق ایمان شو !
 چه باشد حکمت یونان ،
 به پیش ذوق ایمانی ؟
 البته صوفیان مانند دیگر اهل علم و عرفان
 دارای فرقه ها، تمایلات وجودی یا شهودی
 و بعضی از ایشان از دیگر انشان سخت گیر
 تر بودند .

«تہافت الفلاسفہ» و در سرگذشت روحانی خود «المتقدمین الضلال» بیان میکند. غزالی در می یابد که فلاسفہ، چه سقراط و چه افلاطون و چه ارسطو، و چه فلسفیان عہد اسلامی، چون فارابی و ابن سینا، درکار دین و عقاید دچار اشتباهند.

امام فخرالدین رازی (متوفی ۶۰۶)، مدفون درہرات) صاحب «محصل افکار الحکماء» و «پنجاه مسئلہ» دررسایل عربی و دری، حکمت و فلسفہ را، باعقایل اہل کلام تلفیق میکند. مگرنازہم، یکی از مرشدان بلخ، بہاء الدین ولد، (متوفی ۶۳۱) صاحب «معارف»، و بعدا فرزندش مولانا جلال الدین بلخی (متوفی ۶۷۲) روش استدلالی اورا، درکاردین و ایمان «پای چوبین» تشخیص دادند.

درجملہ حکماء، عمرخیام نیشاپوری (متوفی ۵۰۹)، حکیم ریاضی دان، قابل ذکر است کہ بعضی آثار بوعلی سینا راہ دری ازعربی ترجمہ کردہ است (امادررباعیات خود، ازینکہ رازجہان را کسی ندانستہ و نخواہد دانست سخن گفت). ابوالعباس فضل بن محمدلوکری مروزی، نیزحکیم نامدار بود. ابوحاتم اسفرازی معاصر خیام و سنجر، ریاضی دان و عالم ہیئت و افعال بود. علامہ جازالہ زمخشری خوارزمی (متوفی ۵۳۸)، عالم صرف و نحو و علم بلاغت و بدیعیات بود. ظہیرالدین محمدبن مسعود غزنوی، صاحب «احیاء الحق» و «کفایت التعلیم» بزبان دری، دانشمند ریاضی و کائنات وجو بود. ضیاء الدین عبدالرافع ہروی، شاعرعہد خسرو ملک غزنوی (نیمہ دوم قرن ۶) عالم علوم عقلیہ و طب و لغت بود.

فلسفی، بسیار دوام کرد. همچنانکہ پیرہرات درذم الکلام و اہلہ، گمراہی اہل کلام را بیان کردہ است. بہمانگونہ، جمال الدین ابی الفرج ابن الجوزی (متوفی ۵۹۷)، کہ متکلم اشعری بود، تلہیس ابلیس را بر ضد صوفیہ نگاشتہ است (نمونہ این پیکار در فصول مختلف کتاب سرگذشت پیر ہرات خوانندہ شود کہ درآن جاجدال متکلمان فلسفی و بعضی اشعریان باخواجہ بیان شدہ است بعدی کہ شیخ الاسلام رامتہم بہ آن می کردند کہ خداوند رامجسم می داند و باری زیر سجادہ اش لعبتی را پنهان کردہ بہ سلطان الپ ارسلان سلجوقی (کہ از ہرات می گذشت) خبر دادند (۵۶۲).

آنچہ در «تلہیس ابلیس» راجع بہ صوفیہ آمدہ است، نیز درمورد ہرچیک از عرفای بزرگ صدق نمیکند، و اتہام آمیز است، و معلوم میشود، مخالفان صوفیہ، احوال بعضی شہادان دورا ز شروع ومدعی عرفان را، بحساب صوفیہ قلمداد کردہ، بر تصوف می تاختند.

تصور نباید کرد کہ سرحدہا، بین دستہ های علماء و عرفا فاطح بود. از معتزلہ گرفته، تا متکلم و اشعری و فلسفی، و از صوفیان پیرو شرع گرفته، تا آنانکہ بنام قبول ملامت از شریعت سر می پیچیدند، از آن حکما کہ بہ ریاضی و فلکیات پرداختہ درباره اہل دین چیزی نمی گفتند گرفته، تا آن فلاسفہ کہ عقیدہ داشتند معاد جسمانی آدمی حقیقت ندارد (و یا اینکه کائنات قدیم است، و نباید مخلوق حساب شود، و یا اینکه می گفتند خالق بر کلیات علم دارد ونہ بر جزئیات) تفاوت زیاد است. امام غزالی (متوفی ۵۰۵) این ہمہ را، در

تدريس اهل سنت راقوت بخشيد، زيرا اکثريت مردم از ايشان بودند. چنانکه گفتيم، ديگر مدارس وحلقه هاي ارشاد نيز در تدريس آزاد بودند، بشرط آنکه سبب جدال بين مردمان و تصادم نشود.

نظام الملك و بعد ازودينگر رجال عهد سلجوقي، به جعفريه اثنا عشريه نيز مجال تدريس و تبليغ دادند، چنانکه دريکي از تاليفات عمده ايشان بنام «کتاب النقض» (حدود ۵۶۰) خوانده مشود، دري و قم و کاشان وآوه و سبزوار و بيهقي و ديگر جاهامدارس عمده داشتند.

گرچه در آغاز سلجوقيان به باطني و اسماعيليه، به پيروي غزنويان، مخالفت ميکردند، اما تبليغ و پيکار اسماعيليه مراحل مختلف را گذشتاند. کتاب «کشف المحجوب» ابوعقوب سجستاني (که در او ايل قرن پنجم تحرير شده و نبايد با «کشف المحجوب» شيخ صوفيان مجوري مفاطله شود) شامل هفت مقاله عمده بر مذهب اسماعيليه است. «جامع الحکمتين» ناصر خسرو بلخي نيز کتاب عمده اي درين زمينه مي باشد. از اين آثار برمي آيد که درين عهد، و پيش از آن، علمای اسماعيليه آثار عمده مي نگاشتند. عقايد باطني ايشان، بر بعضي علمای جعفريه نيز تاثير آورد و تشخيص عقايد غلات از غير آن براي جعفريه اثنا عشريه، يك مسئله دشوار گرديد مسئله يي که پيوسته باقى ماند.

علاء الدين غوري (جها نسوز) به داعيان اسماعيليه امکانات تبليغ را داد، اما پسرش

بر علاوه آنچه از امام غزالي گفتيم، ديگر بزرگان علم نيز بر فلسفيان خورده گيـرى مي کردند. چنانکه ابى الفرج ابن الجوزي (متوفى ۵۹۷) همانکه «تلبيس ابليس» را بر ضد صوفيه نوشته بود، بر فلسفيان نيز تاخته است اما از راه استدلال عقلي، و تاج الدين محمد ابن عبدالکريم شهرستاني (متوفى ۵۴۸) صاحب کتاب معروف «الملل والنحل» تقايص فلاسفه را، با بيانات عقلاني شرح داده است، و فريدالدين عمر بن غيلان بلخي (که خود منطق و حکمت خوانده بود) بر عقايد ابن سينا خورده گرفت، از جمله اين که بوعلی مقام پيامبران را از روى عقل فعال بيان ميکرد.

بر علاوه فقه و حديث و تفسير که در مدارس تدريس مي گرديد ديگر علوم، مانند ادب و حساب و طب و هيئت و فلکيات و غيره، در بيرون مدرسه ها تدريس ميشد.

از جمله مؤرخان بزرگ، پس از بيهقي، بايد از عبدالحى گرديزي مؤلف زين الاخبار (۴۴۰) ذکر کرد.

کتاب «آداب الحرب والشجاعه» از فخرمدير گرديزي، از آثار مهمه تاريخ تمدن مي باشد. يکي از کتب عمده طب اسلام «الابنيه عن حقايق الادويه» (۴۴۷) اثر حکيم ابو منصور موفق هروي است.

اکنون بايد از مذاهب و فرقه ها سخن گوئيم: سلجوقيان، قبل از تصرف بر خراسان، سني حنفي بودند، و برين مذهب پابند ماندند، بحدی که در آغاز، با غير اهل سنت مخالفت نشان دادند. نظام الملك، با تاسيس مدارس نظاميه بلخ و هرات و مرو و خوارزم و نيشاپور و بلاد غرب

که به سه خلیفه اول از خلفای راشدین شناخته نشده است) .

اهل سنت البته از آغاز ارادت مند اهل بیت و امامان اثناعشره بودند، مگر در اثر ایسن جریان (که صوفیه در آن نقش عمده داشتند) چنان مخلص امیرالمؤمنین خلیفه چهارم و آل نبی صلی الله علیه وسلم گردیدند، که متدرجا درین زمینه خاص، امکان کشف فرق مذاهب از میان رفت . این حالت، نخست در خراسان و ماوراءالنهر، و سپس در شمال هندو کشمیر واقع گردید، چنانکه، در رعایت عاشورا و اساطیر عوام اهل تسنن (راجع به نقش پنجه شاه، نقش سم دلدل، و اثر ذوالفقار در شق شدن کوه ها)، سرناسر دیار اهل سنت به مشاهده میرسد . (تأثیر عقاید اثناعشری بین کردان اهل سنت، و تأثیر غلات در میان بکتاشیان در عهد عثمانی، بحث دیگری است) .

در باره این سه مرحله که بیان کردیم، مطالعات دقیق تر، بمقصد تعیین حدود زمان این تحولات بکار است .

۶- معماری و کتیبه ها :

در زمینه معماری، از عهدی که مطالعه میکنیم بقایای اندک اما مقابل توجه مانده است .

مینار های غزنین :

در قرن ۱۹ برتانویان تصور کرده بودند، این مینار ها از عهد سلطان محمود غزنوی است. اما خط کوفی که بر آن خوانده میشود چنین است :

«بسم الله الرحمن الرحيم . السلطان الاعظم
مذک الاسلام یعین الدوله امین الملک المظفر
بهرام شاه ...»

سیف الدین محمد غوری، مخالف اسماعیلیه بود. قلعه «اله موت» در زمان حسن صباح، و دیگر قلاع مستحکم و پناهگاه های کپسار، مراکز اسماعیلیه گردیدند، و حتی در ماوراءالنهر با همه مخالفت قره خانیان، باز هم، در کپسار کنار راست آموی علیا، و نواحی صعب المرور کنار چپ آموی علیا، جاگزین ماندند .

روابط صوفیه و اسماعیلیه، قابل مطالعه است. گرچه صوفیه، مانند اسماعیلیه، در تساویل قرآن کریم طریق خورا پیش می برند، اما در بیان معنی باطنی، راه دیگر را پیش گرفته بودند. ازینجاست که جدایی میان اسماعیلیه و عرفا، سراسر تاریخ اسلام باقی ماند .

روابط صوفیه و جعفریان (اثنا عشری) و اهل سنت سه مرحله راپیموده است :

در آغاز همه صوفیه از اهل سنت بودند، و بعضی جعفریه، ایشان را دشمن اهل پیست شمردند . سید مرتضی بن داعی حسنی رازی در آغاز قرن هفتم، در «تبصرة العوام» صوفیه را به شش فرقه تقسیم کرده. همه را همراه قلمداد و تصریح میکند که همه صوفیه از عوام (یعنی اهل سنت) اند .

مرحله دوم، ارادت جعفریان به بزرگان صوفیه، و تالیف کتب بر طریق صوفیه بود که بعدا پیشرفت کرد، بطوری که نسب خرقه و تعلیم تصوف را به امامان اثناعشره وابسته نمودند .

مرحله سوم به تدریج واقع شد و آن شامل شدن عقاید ایشان در عقاید مردمان اهل سنت بود از جمله اینکه نزد اهل سنت امیرالمؤمنین خلیفه چهارم ولایت مآب خوانده شد (مقامی

مینار دولت آباد :

که بزبان دری است بعضی قطعات آن باهم
یکجا گردیده خوانده شد مثلاً درباره سلطان
محمود :

(...) رفت از جهان روی تافت
ثواب از خداوند گیتی بیافت
هم این کرد فرزند وی بوسعید
شۀ شاهزاده، امیر شهبید
یکی خسرو بر د بارود بیسر
گه بزم ابرو گه رزم شیر

* * *

چنین نصرت دین نگر دست کس
چنین رنج دردین نبردست کس

از روی مصرع دیگر «نهاد بر سر گردون
هزار گنج گران» معلوم میشود، که شعر هادر
بحرهای دیگر نیز بر سنگ نگاشته شده بود.
معلوم نیست شاعر این شعر که بوده : ابوالفرج
رونی ؟ مسعود سعد سلمان ؟ عثمان مختاری ؟
شاید هنوز ابوالفرج روئی، زنده نبود، و سنائی
هنوز بمیدان نآمده بود. امکان آنکه شعر از
عثمان مختاری، صاحب شهر یار نامه باشد ،
وجود است .

بکار رفتن شعر درزی، در کتیبه ای بخط کوفی،
در حدود سال ۵۰۵ نتیجه مستقیم عروج شعردری
در آن عصر می باشد. درین اشعار، مجاهدان
اسلام، ستوده شده، و جانشین پهلوانان
شاهنامه فردوسی بشمار آمده اند، و درین زمینه
به منشاء نژادی هیچ التفاتی نبوده، ویزدان
پرستی قبل از اسلام، با خدا پرستی زمان اسلام
موافق بشمار آمده است، چنانکه «شهریار نامه»
نیز شاهد این مطلب است، و بنا برین، فکر
سیاسی و ادبی آن زمان، از شایبۀ بساطت بیاضات

در قریه زادیان دولت آباد بلخ ، میناره ای
(بنام عامیانه مینار حضرت صالح) برپاست که
بر آن بخط نسخ چنین خوانده میشود :
«امر بنیاء هذه المنارة، الامير الاجل، السيد،
معتمد الدولة، فخر الامراء ، ابو جعفر محمد بن
علی ...» محمد بن علی نام سنجر است که
والی خراسان بود و بعدا سلطان شد .

مقبره سلطان محمود :

بر مرقد سلطان محمود، لوح مرمرین از نوع
رخام نسبتاً شفاف، موجود است که بر آن
بخط کوفی چنین خوانده میشود :

«غفراناً من الله، الامير الاجل، السيد نظام الدين
ابي القاسم محمود، بن سبکتکین غفر له .
توفي رحمة الله عله ونور حضرته وبيض وجهه
عشيه يوم الخميس سبع بقين من شهر
ربيع الاخر، سنة احدى وعشرين واربعة مائة» .
نقش های ساده که دو جانب مقبره بر رخام
نرسیم شده، نخستین تا غیر تلفیق هنر
خراسان با هنر هند میباشد .

کتیبه قصر مسعود ثالث :

از قصر مسعود ثالث غزنوی (شوهر خواهر
سنجر سلجوقی)، بروی زمین اندک چیزی مانده،
و معلوم میشود که در حدود چهل سال پس از
تعمیر شدن آن، توسط علاء الدین حسین غوری
(جهان سوز) طعمۀ حریق شده باشد .

اماهیت باستانشناسی ایتالوی، در ۱۹۵۹
در دوردادور پزاره صحن این قصر بر روی
سنگ يك متن طویل را بخط کوفی کشف کرد
که در آغاز تصور میشد به زبان عربی باشد،
و خواندن آن دشوار گردید . چون کشف شد

باسلطنت غزنوی متفق گردید، زمان پیشرفت تمدن و فرهنگ بود .

دردوره ای که مطالعه کردیم، همه میراث گرانبهای زمان سابق، چه درزمینه علم و ادب و عرفان، وچه درساحه هنر و معماری، نگهداری گردید، ونمو وبالندگی یافت .

درزمان سلطه سلجوقی، درخراسان ، غزنویان، و سپس غوریان، بیشتر متوجه هند گردیدند وباینگونه، مظاهر فرهنگ خراسان، درهند انتقال یافت . درقرن مابعد، چون تاتار، خراسان راویران کرد، موفق نگردید برهند غلبه عمده بکند، وهمان بود، که میراث فرهنگ خراسان، درهند اسلامی محفوظ ماند.

خدمت دیگر سلجوقیان، انتقال فرهنگ خراسان، بسوی غرب، یعنی فارس، عراقعجم واذربایجان ، ونیز بسوی آسیای صغیر، یعنی آناتولیه بود. درآنجا، امرای سلجوقی، و سپس امرای عثمانی، فرهنگ خراسان ودیگر مظاهر فرهنگ اسلام را، باکمال قدردانی پاسداری کردند، وآثرا نشو ونمو بخشیدند .

به عباره دیگر، اگر چند منظره تاریک ، یعنی آغاز حمله سلجوقیان، ونیز چشم انداز پرازآتش ودود سوختن غزنی رادر عهد علاؤالدین جهانسوز، مستثنی قراردهیم، بطور عمومی، عهدیکه مطالعه گردید، یعنی عهد سلجوقیان، وپایان غزنویان، وآغاز غوریان یکی از دوره های تحول ثمربخش فرهنگ کشور ما، وفرهنک این ناحیه جهان اسلام بود .

(که اختراع تصویری محققان قرن بیستم می باشد)میری بوده است .

درباره لشکرگاه وبست ، آنچه در فصل غزنویان آمده خوانده شود .

درباره مینارجام وکتیبه های مسجد جامع هرات درعهد پادشاهان غوری مقاله درباره غوریان خوانده شود .

مشاهده آثار موزیم غزنی وآنچه مربوط باین دوره درموزیم کابل دیده میشود حکایت گر مطالب عمده است .

دروازه سندل :

اثر دیگرآزان زمان دروازه مرقد سلطان محمود غزنوی است، که ازچوب سندلساخته شده است . این دروازه را، در جنگ اول افغان وانگلس بنام دروازه معبد سومنات، به هند بردند، تاهندوان هند خرسند شوند . دانشمندان غرب، درقرن بیستم، دریافتند که آن دروازه، ازمعبد سومنات نبود، بلکه برآن یمین الدوله وامین السلطنه خوانده میشود، که القاب سلطان محمود بود (همانکه برسکه هادرج شده است) (دروازه فعلادرآگره محفوظ است) .

۷- نتیجه :

درین بیان مجمل، ازجنبه های مختلف فرهنگ سخن گفتیم . درپسا موارد، از آنچه پیش ازین دوره واقع شده بود، برای بیان منابع وسوابق موضوع، وازبعضی مطالب مابعد آزان، بمقصد معرفی تاثیرات تاریخی يك واقعه یا حالت، سخن گفتیم . درنتیجه ، میتوان گفت، در خراسان، زمان سلطه سلجوقی، وخاصه پس آزان دوره، که

۸- مراجع :

استاد عبدالحي حبيبي :

تاريخ مختصر افغانستان - جلد اول از
صفحه ۱۴۰ تاخير .

بيهي :

(خواجه ابوالفضل محمد بن حسين- بيهي
دبير) تاريخ بيهي، به كوشش دكتور علي اكبر
فياض - مشهد ۱۳۵۰ .

عتيق الله پژواك :

غوريان - انجمن تاريخ افغانستان ۱۳۴۵ .

سعید نفیسی :

دريپرامون تاريخ بيهي ۲ جلد - تهران -
چاپ دوم ۱۳۵۲ .

قاضی منہاج سراج جوزجانی :

طبقات ناصري - دوجلد انجمن تاريخ
افغانستان ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳ .

ابن اثير :

الكامل في التاريخ - چاپ قاهره و چاپ
لیدن هالند ۱۸۷۶ .

ذهبي :

تاريخ الاسلام - ونيز سير اعلام النبلاء ،
درباره بعضی شخصيت های آن عصر اطلاعات
عمومی می دهد .

مقدسی :

احسن التقاسيم في معرفة الاقاليم، چاپ
لیدن - هالند - ۱۹۰۶ .

ابن الجوزی :

ابوالفرج عبدالرحمان . المنتظم في تاريخ-
الملوك والامم- چاپ دايرة المعارف عثمانیه
حیدرآباد - هند (۱۹۳۹) .

اصطغری :

مسالك الممالك - چاپ لیدن - هالند -
۱۹۲۷ .

راوندي :

راحة الصدور وآيت السرور- چاپ لندن-
۱۹۲۱ .

ناصر خسرو :

سفر نامه - چاپ تهران ۱۳۵۰ .

نظام الملك :

سياست نامه (= سیرالملوك) چاپ تهران
۱۳۴۸ .

دايرة المعارف اسلامي :

چاپ دوم - لیدن - هالند - مضامين تحت
عنوان افغانستان ، غزنه ، غزنويان ، هرات ،
كابل ، كابلستان (بزيان های انگليسی و
فرانسوی) .

ك . ا . باس ووث :

«غزنويان»- چاپ ادنبورگ
۱۹۶۳ بزيان انگليسی بطور خاص قسمت
سوم راجع به سلطه سلجوقيان قابل مراجعه
است . وی راجع به مراجع مهمه عربی اشاره
ميدهد. چون عبدالغافر فارسی- ابن بابالقاşانی
بلاذری ، البیرونی ، بنداری ، صدرالدين
علی الحسينی - ابن بطوطه ابن فضلان ابن
حوقل، ابن خلکان، محمودکاشغری، امیرعبداله
محمدخوارزمی، دری چون سيف الدين فضلی،
فخرمدر مبارکشاه، محمد شباتکساره ثی ،
معین الدين اسفزاری زمجی (نسخه خطی
انديا آفس «روضات الجنات فی اوصاف هراة»)
حدودالعالم ، نسایم الاسحار (نسخه استانبول)

خواجه عبدالله انصاری هروی :

منازل السایرین - متن عربی با ترجمه دری
چاپ کابل ثور ۱۳۵۵ مقدمه کتاب ، راجع به
آثار صوفیان تا آن زمان ، اطلاعاتی دارد .

شیخ محمد رضاء :

ریاض الالواح ، شامل کتیه های قبور و
ابنیه غزنه ، نشریه انجمن تاریخ افغانستان
۱۳۴۶ .

عبدالوهاب طرزی :

ناصر خسرو بلخی ، حکیم وشاعر قرن
پنجم افغانستان ، کابل ثور ۱۳۵۵ .
(درباره تاریخ قرمطیان واسماعیلیه مطالب
عمده دارد) .

روان فرهادی :

کتیه قصر مسعود ثالث ، قصیده دری زمان
غزنوی بخط کوفی ، در شماره ۲۶۸ سال
مجله آریانا ، مقدمه درباره میناره های غزنین
ودروازه مزار محمود ، خلاصه کتاب بومباجی
درین زمینه از نشریه موسسه ایتالوی شرق میانه
چاپ روم ۱۹۶۶ .

مجمع التواریخ ، عوفی (جوامع الحکایات) .
دیوان فرخی ، حمدالله مستوفی (نزهت القلوب ،
چاپ لندن ۱۹۱۹) و تاریخ گزیده (چاپ لندن
۱۹۱۳) ابن فندق ، ابن اسفندیار ، جرباذقانی ،
مرعشی ، میرخوند ، نرشخی ، ظهیر الدین
نیشابوری (سلجوق نامه) ، نظامی عروضی
(چهارمقاله) ، وغیره .

دکتور ذبیح الله صفا :

تاریخ ادبیات در ایران ، جلد دوم ازمیانه
قرن ۵ تا آغاز قرن ۷ - تهران ۱۳۴۷ . شامل
مطالب وضع سیاسی ، عقاید ومذاهب . وضع
علوم ، وضع ادبی وشعرا ، از صفحه ۸۸۹ تا
اخیر راجع به کتب عمده که در آن زمان تالیف
شده است ، اطلاعات سودمند بدست می آید .

سرژبورگویی :

سرگذشت پیرهرات (۳۹۶-۴۸۱) چاپ کابل
ثور ۱۳۵۵ - درباره جدل بین صوفیان ومتکلمان
فلسفی ، صفحات مختلف زندگانی خواجه
عبدالله انصاری مطالعه شود . ضمیمه راجع
به مقامات تاریخ هرات مربوط آن زمان .

تاریخ فرهنگ دوره های غور و سلوک کُرت

و در همانجا رخت اقامت افکندند . اینکه سازمان قبیله‌ای و طرز زندگانی و فرهنگی و سیاسی این طایفه در آن ایام بر چه منوال بوده است، سند و اطلاعی که در خور پذیرش باشد در دست نیست و شاید روزی کاوشهای باستانی « برین ابهام تاریخی روشنی افکند. و اما طلیعه اسلام غوریان رانیز از تاریکی و انزوای تاریخی نجات میدهد و مؤرخان و چیز نویسندگان درباره آنان جای جای شواهد و اسنادی بیادگار می گذارند که پژوهشگران بعدی رادر زمینه یاری و رهنمایی می کند متباح اسراج جوزجانی که خود در کنف حمایت و تربیت این دودمان به اوج عزت و شهرت رسید ، جد اعلای غوریان را شنسب بن خرنک معرفی می کند که به محضر خلیفه چهارم بار یافته (۲۶ هجری) و از طرف آنجناب عهد و لوائی ستده است . بقول همین دانشمند بزرگوار فرمانروای دیگر غوری امیر پولاد یکی از فرزندان شنسب بن خرنک می باشد که حین قیام فرزند مجاهد و جوانمرد خراسان «ابومسلم» سران و دلاوران غور را به مدد او فرستاد و بدین ترتیب راد مرد راه حق و حق جو را در برانداختن امویان و بقدرت رسیدن عباسیان یاری و معاونت نمود . (طبقات ناصری چاپ کابل ص ۳۲۴ تاریخ فرشته جلد اول ص ۵۴ چاپ هند .)

صاحب طبقات ناصری معتقد است که پس

محدودیتی که از نظر تخصیص صفحات سالنامه، در زمینه همجو مباحث در نظر گرفته شده است ، الزاماً مقتضی است تا موضوع مورد نظر راهر قدر که ممکن باشد به ایجاز و اختصار فراهم نمائیم ، بنابراین از خوانندگان محترم توقع میرود تا این نکته رادر نظر گرفته و هرگاه نیازی بمعلومات بیشتر در زمینه داشته باشند، میتوانند بامراجعه به مآخذی که در خلال سطور این نوشته بدان ها اشارت رفته است، مراجعه فرمایند :

مبحث نخست غوریها :

این سلسله از امر او سلاطین که روزگاری در قلعه های بلند آسیا و در قلب خراسان بزرگ فرمانروایی داشتند و ثقافت و فرهنگ اسلامی رادر تمام قاره هند نشر و بخش کردند دارای تاریخ دلچسپ ولی خیلی مبهم و تاریک می باشند بخصوص روایات و نظریاتی که بیانگر تاریخ غوریان در عهد پیش از اسلام هست، افسانه گونه ای باشد که نمیتوان بدان اعتماد و اتکا کرد آنچه تعدادی از مؤرخان بر آن اتفاق رای دارند، این است که در حدود دو نیم هزار سال پیش از امروز چینیکه آریایی ها از باختر قصد مهاجرت کردند، قبیله ای از آن میان دره ها و مناطق جنوب هندوکش را عبور کرده و به امتداد هری رود و فراه رود بحرکت ادامه دادند تا اینکه آبهای فراوان و کوه های فلك پایه غور آنان را شیفته خود کرد

امراوسلاطين غوري روشن و آشكار است كه درينجا بمنظور اجتناب اذرازی سخن امر ۱ و مشاهير اين دودمان رادر شجره زير معرفي مي كنيم :

- ۱- شنسب بن خرنك
- ۲- امير پولادين شنسب
- ۳- امير كروړ بن پولاد
- ۴- امير ناصر بن كروړ
- ۵- امير بنجي بن نهاران
- ۶- امير محمد سوري
- ۷- امير بوعلی بن محمد سوري
- ۸- عباس بن شيش
- ۹- امير محمد بن عباس
- ۱۰- قطب الدين حسن بن محمد
- ۱۱- ملك الجبال عزالدین حسین
- ۱۲- قطب الدين محمد بن عزالدین
- ۱۳- بهاء الدين سام بن عزالدین
- ۱۴- ملك شهاب الدين خرنك
- ۱۵- ملك شجاع الدين بن عزالدین
- ۱۶- سلطان علاء الدين حسين جهانسوز
- ۱۷- سلطان سيف الدين بن عزالدین
- ۱۸- ملك فخرالدین مسعود بن عزالدین
- ۱۹- سيف الدين محمد بن جهانسوز
- ۲۰- سلطان غياث الدين محمد سام
- ۲۱- سلطان معزالدین محمد سام
- ۲۲- سلطان غياث السدين محمود بن غياث الدين
- ۲۳- سلطان بهاء الدين سام بن محمود .
- ۲۴- علاء الدين اتسزين جهانسوز
- ۲۵- ملك ناصرالدین بن شهاب الدين خرنك .

از امير فولاد، فرزندان برادر او برادر يکه امارت نشستند ولي ازين تاريخ تازمان بنجي بن نهاران شنسبی كه تقريباً چهل سال ميشود از احوال اين خانواده اظهار بی خبری می کند و ديگر مؤرخان نیز درباره سكوت كرده اند . و نويسندگان هم كه درباره چیزی نوشته اند مدارك و مآخذ شان مستند و موثوق نيست . بعد از امير فولاد، امير دیگری كه منهاج سراج از آن نام می برد بنجي بن نهاران شنسبی است . اين مؤرخ بزرگ، او را از كبار غور دانده و جمله سلاطين غور را از فرزندان او خوانده . (طبقات ناصری ص ۳۲۴-۳۲۶ تاريخ فرشته مطبعه تولكشور ۱۸۷۴ عيسوء ص ۱۹ جلد اول روضه الصفا جلد ۴ ص ۶۳۰ به بعد چاپ ايران) از امير نجبی تا عهد امير سوري بن محمد كه معاصر آل صفار (۲۵۴-۲۹۶ هـ) بوده است باز هم صاحب طبقات ناصری اطلاعی ندارد ولي بعضی از ناقلين اين امير سوري را ملك بزرگ و پسر جمله منند يشيان شنسبانی خوانده است .

روابط غوريان با سامانيان و صفاريان نیز روشن نيست و حتی نزديكترين مؤرخان عهد آنان امثال گردیزی، وبيهي و منهاج السراج در زمينه تفصيلی نداده اند و آنچه جای ضمن شرح حوادث ديگر به لشكر كشی های اين دو خانواده به غور نیز اشارتی كرده اند آن مایه را دارا نيست كه از خلال آن ميتوان كلياتی درباره روابط آنان بدست آورد .

ولي پس از انقراض دولت سامانيان و صفاريان و جلوس بزرگ بر تخت غزنه و رسيدن امارت غوره محمد بن سوري ، ديگر تاريخ

۲۶- سلطان شمس الدين محمد بن
فخرالدين مسعود .

۲۷- سلطان بهاء الدين سام بن شمس الدين .

۲۸- جلال الدين ابوعلى بن بهاء الدين سام .

۲۹- علاء الدين مسعود بن بهاء الدين سام .

۳۰- علاء الدين مسعود بن شمس الدين محمد .

ماخذ :

(طبقات ناصري، سلاطين اسلام، معجم الانساب
تاريخ فرشته روضات الجنات ، تاريخ سيفي
هروي) .

غوريها که ايالات مفتوحه آنان از کابل
نيشاپور و سيستان تا سمنند وسعت داشت
مردمي بودند با فرهنگ و آداب منشي که در مدت
شصت و سه سال (۵۴۳-۶۱۲ هـ) زما مداري
سلاطين بانام آن و يا قبل از آن در عهد امراي
محلي اين ناحيه، مصدر کارنامه هاي ارزنده
فرهنگي و اجتماعي شده اند . هر چند دوري
منطقه وعدم تماس مستقيم آن با ساير حوزه
هاي علمي و فرهنگي خراسان، جنگ و خصومت
بين بني اعمام ، لشکر کشي مکرر غزنويان
سياست استعمار جويي سلاجقه ترکتازي غزان
و جنگهاي هندو جنگ باخوارزم شاهيان و دفاع
از هجوم آنان که اغلب اين حوادث پيهم اتفاق
مي افتاد، دولت غوري را مشغول مقاومت و
پاسداري از محيطش مي ساخت و بنا برين
کمتر فرصتي ميسر ميشد تا بکار هاي فرهنگي
دست يازند . معيذا در انزوای محيطي و سياسي
و فرهنگي خود با هم عالمي دارند پرزيب و رنگ
که جاي خود را در صفحات زرین تاريخ
ثقافي وطن باز کرده است که درين مختصر
نمونه ها و مثال هايش را به اسناد زبان گويای

تاريخ به ايجاز و اختصار بازگومي کنيم :

۱- موقف علما و دانشمندان در دربار غور :

ملوك غور اغلب از دانش و علم بهره مند
بودند و بنا برين طبيعتاً به علما و دانشمندان
به ديده تکریم و تعظيم مي نگريستند و در
گسترش علوم و معارف اسلامي و انساني مجدانه
سعي مينمودند و اين انگيزه اوشان را و اميد داشت
تا هرجا عالم و فاضلي در محيط فرمانروايي شان
قد علم کند، اورا انيس و ندیم خویش سازند
و از آن نصيبه اي برند و اين وضع شعاع ذهني
و فکري آنانرا روشنتر و وسيع تر مي ساخت
تا بدان حد که هريک از آنها در رشته و يارشته
هاي از فرهنگ بشري اختصاص و مهارت خاص
داشتند .

و شواهد زير از قول منهاج السراج جوزجاني
که خود ناظر احوال بوده است بهترين گواه
و مصداق است . او در ذکر علاء الدين اتسز
«سلطان علاء الدين اتسز پادشاه عادل و عالم
بود و عالم پرور، کتاب مسعودي در فقه محفوظ
او بود در تقويه علما و تربيت خانواده اهل علم
جدي بليغ فرمود و هر که را از ايناي علم
مجتهد مي يافت به نظر عاطفت خویش محفوظ
مي گردانيد .» و همچنان در ذکر امارت عباس بن
شيث بن محمد سوري گويد :

«... اما به اين همه ظلم و تعدی از علم نجوم
نصيبه کامل داشت و در آن رنج بسيار برده
و در تحصيل آن علم جدوجهد وافر نموده بود...»
(ص ۳۳۱-۳۳۲ طبقات ناصري) و هم در ذکر
امارت ابوعلى محمد سوري گويد کهه :
«... بناهاي خير فرمود و در بلاد غور مساجد

جامع و مدارس برآورد و اوقاف بسیار تعیین فرمود و ائمه و علماء را عزیز داشت و تعطیل زهاد و عباد از لوازم احوال خود شمرد.» معزالدين حسين و سلطان غياث الدين نيز بهمين منوال در فراهم ساختن وسايل تعميم دانش و آسايش علما و فقها توجه و عنايت خاص داشتند چنانكه سلطان غياث الدين مسجد جامع را بحيث يكي از مدارس و مراکز مهم علمي تخصيص داده بود و امام فخر رازي فيلسوف و متكلم نامور كشور را به سرپرستي و تدريس درين مدرسه مؤلف کرده بود و او كتاب غياثيه را در چهار فصل «بخش» بفارسي بنام او نوشت .

«شرح حال و مناظرات امام فخر رازي ص ۱۶۶ تاليف ماييل هروي» و هميش در سفر هاي هندوستان بحيث امام و واعظ در معيت غياث الدين بود

اين علما و فقها نه تنها عهده دار مدرسه و مسجد و كارتدريس بودند، بلكه در امور سياسي و كشوري نيز نقش عمده و سهم بارز داشتند و اكثر مسايل مهم و جنگال هاي سياسي بين بني اعمام و يادرميان دوفرمانروا از دوميحيط بوسيله بابه مردی و وساطت ايشان حل و فصل می شد كه درينباره نيز شواهد زيادي در دست است و اينك به ذكر مثالي دربارۀ اكتفا می شود .

عظاملك جويني در كتاب معروف خود جهانكشا ص ۳۰-۳۱ می نويسد كه :

«.. شهاب الدين و غياث الدين برشاد ياح حمله كردند و همه را خراب كردند و اعيان و اكابر را بدالملك غور فرستادند . سلطان محمد ازين

خبر تشويش اور خراسان رو بدان جانب نهاد سنه ست و تسعين و خمسمايه باغوريان داخل پيكار شد . غوريان عاجز آمده و مشايخ و علماء راشفيح خود ساختند . سلطان تكش خوارزم شاه اسراي اوشان را عفو كرد و نزد سلطان غور فرستاد.» فرستادن علما و فقها بعنوان سفير بدربار خلافت بغداد آشكارا تر يسن و واثق ترين برهان سپيم بودن علماء در مسايل مهمه سياسي و مملكتي است كه مثالهاي آنرا در ذير نقل می كنيم :

هنگامي كه خوارزم شاهيان به اوج قدرت و شهرت رسيدند و مخصوصا پس از آنكه علاء الدين تكش نام ناصر الدين الله را از خطبه برانداخت، خلافت بغداد را نگران و متوحش كرد و براي دفاع در برابر حمله احتمالي خوارزميان ، دربي آن شدند تا ملوك غور را بحمايت خويش جلب كنند و از پيشروى خوارزمشاهان، بوسيله غوريان جلو گيري نمايند . زوى چنين اندیشه ها و دسايس سياسي، سفر ابي باهدايا و تحف، از بغداد خدمت سلطان غياث الدين و برادرش شهاب الدين ميرسيد و ازين سونيز با همان شيوه سفر ابي عازم مركز خلافت ميشد چنانكه منهاج السراج به اين نكته اشاره فرمايد و گويد : «.. و چنـد كرت از حضرت دارالخلافة و امير المؤمنين المقتضى بامر الله و از امير المؤمنين الناصر الدين الله خلع فاخره بحضور سلطان غياث الدين طاب سره واصل شد و كرت اول بن الربيع «شيخ مجد الدين فقيه معروف شافعي مدرس نظاميه بغداد» آمد و قاضى مجد الدين قدوه با او بدار خلافة رفت و كرت ديگر از بن الخطيب

تربيت يافت که اما م فخر رازی ، فاضلی
منهاج السراج، نظامی عروضی و ملوک الکلام
فخرالدین مبارکشاه از آن جمله است .

درواقع امرای غوری در پاسداری ازمشعل
فروزان تابناک ادب و فرهنگ خراسانی که
سالها در بازار و بوزن غزنه و بلخ و هری
می درخشید، کوچکترین اهمالی روانداشتند
ونگذاشتند تافتنه ایام وتند باد حوادث
ودست اهریمنان غزان و ترکان روزگار آنرا
خاموش کند .

اهمیت شعر وشاعران وشعر دوستی وهنر
پروری غوریان بدان پیمانه بودکه حتی شعرا
وعلماسعی می کردند تا معروضه ها وگفتنی
های خود را در کسوت شعر بیاریند و بدین ترتیب
بر تاثیر آن بیفزایند . چنانکه منهاج السراج
جوزجانی هنگامی که میخواستنه است دختر یکی
از اکابر خانواده خود را بزنی بگیرد عریضه ای
نزد ملک ناصرالدین ابوبکر پسر معز الدین
سام میفرستد والتماس می کند تا اسپیی
برایش داده شود و ملک اسپ مورد نیاز او
را باقطعه جوابیه ای پیشکش مینماید . او
این حکایت را در (طبقات ناصری صفحه
۴۰۰-۴۰۱ چاپ اول کلکته) بدینسان نقل
کند که : «.. القصه از خدمت ملک ناصرالدین
ابوبکر علیه الرحمه داعی اسپي الماس کرد
وحمال تزویج یکی از اقربای خویش به نظم
برای او عرضه داشت در جواب آن قصه
ونظم این رباعی بگفت وبقلم خود ثبت کرد
وپشت قصه بدست داعی داد .

آمد ویدراین داعی مولانا سراج طاب مرقده
بااو نامزد شد تابدار الخلافه» (طبقات ناصری
جلد اول ص ۳۶۰ چاپ دوم کابل) از آنچه
در بالا به اجمال گفته آمد چنین استنباط میشود
که علما وفقها درین دوره از اعزاز واکرام
خاصی برخوردار بودند ودر همه امور اجتماعی
وفرهنگی وسیاسی اشتراک عمل داشتند .

۲- وضع ادبی وهنری غور :

سلطین غوری چنانکه اشارت رفت گرایش
خاصی به ادب وهنر داشته وشعر دوستی
شان بر احساسات کین توزی و قساوت قلبی
و غریزه رزمی آنان غلبه داشت . و این مطلب
ازین گفتار سر پرستی سایکس بخوبی
آشکار می گردد از آنجاکه درباره علاء الدین
می گوید: «او ازینجا لقب مذکور را دارا شد که
تمام کاخهای مجلل وغالی وزیبای محمود
وجانشینان او را با کمال قساوت منهدم و ویران
نمود وبخاک همه رایکسان کرد وبا وجود
این چکامه واشعاری که در توصیف این
ابنیه و عمارات باشکوه گفته شده بود همه را
باطلا خرید ودر کتابخانه خویش ضبط کرد.»
(تاریخ ایران تالیف سر پرستی سایکس
ترجمه تقی گیلانی ص ۶۶ ج ۲ تهران) دزائر
همین تمایل فطری واحساس هنر پروری و ادب
دوستی آنان بود که باوجود همه ناراحتی ها
وناامنی ها که دزائر جنگهای مداوم به آن
مواجه بودند، باز هم در رشته های مختلف
فرهنگی مانند خطاطی، شعر، موسیقی ، پیکر
تراشی وغیره آثار ارزنده ای به وجود آمد
ویک عده علما وادبا وهنرمندان ونویستندگانی

رباعی این است :

ان شاء لله غمت زدل رفته ششود
وان در گران بهای تو سفته شود
اسپی که زمن خواسته ای عذری نیست
باسپ بسی عذر دگر گفته شود

داعی دولت رااسپی زرده فرستاد سه ساله
تنگ بست .. درائر همین قدردانی ها
و ادب دوستی هابودکه شعر و هنر در دربار
غور رونق پرارجی یافت و تعدادی ازشاعران
و هنر وران بدانجا روی آوردند و بدین ترتیب
خلایی درتاریخ زرین ادب و فرهنگ ما برجا
نماند .

نظامی عروضی که سالیان درازی در دربار
غور می زیست ازوضع ادبی و هنری و علم-
دوستی دودمان غوری حکایتها داردکه آئینه
تمام نمایی است از اوضاع کلی فرهنگی
ایندوره و ما بر سبیل مثال بذکر یکی از آن
همه گفته هادر زیر اکتفا می کنیم . او گویدکه:
«... درآن تاریخ که من بنده درخدمت خداوند
ملك الجبال بودم . درآن وقت مرادر خدمت
سلطان طبعی فیاض و ظاهری و حاج و اکرام
و انعام آن سلطان مرابدانجا رسانیده بود که
بدیبه من رویت گشته بود» (چهار مقاله
تصحیح قزوینی و دکتر معین ص ۱۰۶-تهران
۱۳۳۴) و همو گویدکه مهترزاده بلخ درمعرض
ملك الجبال نظامی را بسرودن شعری بالبدیهه
تکلیف می کند و او در برابر پنج بیتي که درآن
محفل میسر ایدمورد عنایت و انعام واقع میشود
و می گوید: «.. و مرا تحسین کرد و گفت کسان
سرب و رساد ازین عیدتابه عید گوسفند کشان

بتودادم عاملی بفروست، چنان کردم .. دردمنت
هفتادروزه دوازده هزارمن سرب ازآن خس
بدین دوعا گوی رسید .»

(چهار مقاله ص ۱۰۸) باهمه این توجه
و علاقمندی امرای غوری به شعر و شاعران
بازهم این رشته ازفرهنگ انسانی، در دوره
مورد گفتگوی ماترویچ داشته است و لسی
تعمیم نداشته و به طبقه خاصی ازامرا و وزراء
و فقهاء مختص و منحصر بوده است ما ننس
فخرالدین مبارکشاه وزیر سلطان غیاث الدین
عمر فرقدی از مخصوصان و ندیمان سلطان
غیاث الدین، معین چشتی هروی ازروحانیون

امام صدرالدین مدرس مدرسه افشین غرچستان
احمد الکافی، رئیس دیوان رسالت غیاث الدین
محمد بن سام، سید ظهیرالدین یحیی سرخسی
صاحب دیوان انشاء غیاث الدین ، ابوالفتح
سام، و امثال آنها .

این امر ناشی ازآن است که درین دوره
اهالی غور چنانکه بایستی ازسواد و دانش
برخوردار نبودند و ارزش شعر و شاعری جز
نزداهل دربار و امر امور و علاقه و توجه همگانی
نبود .

این عدم زمینه مساعد ازیکسو و دولت
مستعجل غوریان ازجانب دیگر و اوضاع
آشفته و ناآرام محیط درپهلوی آن انکشاف
و ترویج و باروری شعر و شاعری رادر آن محیط
مجالى نداد و چنانکه اطلاع داریم دیوان هم
ازاین دوره بیادگار نمانده است . گرچه عوفی
در کتاب خود (الباب الالباب ص ۳۹ چاپ
تهران ۱۳۳۵) می گوید که علاء الدین غوری

اونظم کرده است بر بزرگی او برهان با هر و حجت ظاهر است .

۲- هرمان اته آنجا که انظامی عروضی یاد کند می نویسد که : «.. وی چهل و پنج سال در خدمت شاهان غور بوده که از آن جمله مخصوصا قصایدی در مدح علاء الدین حسین جهانسوز متوفی در ۵۵۶ ساخته ... و مثنوی هایی به نظر کشیده است» (تاریخ ادبیات تألیف هرمان اته ترجمه شفیق ص ۱۱۹ تهران ۱۳۳۷) ولی متأسفانه جز چند هجو و چند بیت که آنهم چندان پایه شعری ندارد، دیگر شعری انظامی عروضی باقی نمانده است .

۳- صاحب حبیب السیر «جزو چهارم از مجله دوم ص ۶۰۶ و تاریخ گزیده ص ۷۴۹» مثنوی منظومی را در علم نجوم به فخرالدین مبارکشاه نسبت میدهد که از آن حتی بیتی هم در دست نیست .

۴- مؤلف طبقات ناصری از نسب نامه منظومی صحبت می کند که سراینده آن فخرالدین مبارکشاه است ولی جز چند بیت که معلوم میشود مثنوی مذکور در بحر متقارب به شیوه شاهنامه فردوسی بوده، چیز زیادی از آن باقی مانده است .

علی ای حال آنچه موجود است گویای آنست که شعر درین عهد از نظر موضوع و مضمون و نحوه تخیل و اندیشه و قدرت بیان پیرو شعر عهد غزنه است و در بسا موارد حداعلاى مهارت و استادى در آن منعکس میباشد که در اینجا بنا بر عدم گنجایش صفحات سالنامه مجال بحث و گفتگو در زمینه مقدور و میسر نیست .

صاحب دیوان مکملی بوده و وی آنرا در کتابخانه سمرقند با دیوان اتسز ملاحظه کرده است اما جز چند بیتی از آن بیش نمانده است . با همه این احوال میتوان استنتاج کرد که آثار ادبی و شعر در این دوره کم مایه است ولی بی مایه نیست . کم مایه است بدانجهت که هیچ اثر مدونی از شعرای آن باقی نمانده تا بحیث یک مجموع ادبی، بران بحث و فحصى صورت می گرفت و از خلال نحوه اندیشه و افکار شاعر بر کلیات شعری این دوره نقد و تبصره به عمل می آمد . بی مایه نیست بعلمت اینکه نمونه های شعری که از این دوره جای جای در جنگ ها و تذکرها ضبط و ثبت شده است مبین و روشنگر سیر ادب و قدرت و توانایی سخن آفرینان این عهد در شعر و شاعسری است .

قالب های شعری که درین عهد متداول بوده و نمونه های آن وجود دارد عبارت اند از: قصیده ، غزل ، قطعه و رباعی . و از انواع دیگر آن مانند مثنوی ، ترجیع بند ، ترکیب بند مستزاد ، مسقط و غیره هیچ اثری در دست نیست و این خلاء بزرگی است که در شعر عهد غوریان بملاحظه می رسد . در تواریخ و تذکره ها بعضا اشاراتی وجود دارد که مدلول موجودیت مثنوی هادرین عهد است ولی متأسفانه جز نام و نشانی از آن ها دیده نمیشود . مثنوی هایی که تذکره نویسان و مؤرخان از آن ها یاد می کنند عبارت اند از :

۱- عوفی درص ۴۷۴ لباب الالباب ضمن تذکر از شرح حال عبدالرافع هروی می گوید که : «... و رساله جلالیه که در تفسیر نوروزیه

- بی علی القریشی البکری .
- ۲- احمد بن عمر بن علی نظامی عروضی سمرقندی .
- ۳- امام صدرالدین علی هیضم .
- ۴- جمال الدین محمد ازهری .
- ۵- جمال الدین محمد بن نصیر .
- ۶- خواجه صفی الدین محمود .
- ۷- خواجه معین الدین چشتی هروی .
- ۸- سید ظهیرالدین بجی سرخسی .
- ۹- شرف الدین احمد بن محمد فراهی .
- ۱۰- شرف الدین محمد بن عمر فرقدی .
- ۱۱- شمس الدین عجی جوزجانی .
- ۱۲- شمس الدین محمد بن نصر سجزی .
- ۱۳- ضیاء الدین عبدالرافع بن ابی الفتح هروی .
- ۱۴- ظهیرالدین بن نصیر السموری السجزی .
- ۱۵- فخرالدین مبارکشاه .
- ۱۶- فریدالدین احمد بن محمد ایزدیارکافی معروف احمد الکافی یافزیدکافی .

آثار منشور :

در این دوره آثار منشور و زیاد نوشته شده که معروفترین آنها طبقات ناصری تألیف منباج السراج جوزجانی و چهار مقاله نظامی عروضی سمرقندی و یک تعداد کتب امام فخرالدین رازی است که هر یک از مراجع و مآخذ مهم و معتبر برای پژوهشگران و دانشمندان می باشد .

خط و خطاطی .

در این دوره خط و خطاطی جلوه خاص دارد که مجموعه ای از نمونه های آن چند سال قبل بکوشش آقای مایل هروی به چاپ رسید .

علاوه بر انواع شعر که در بالا تذکار رفت شاعران غور اغلب به زبان عربی یا بطور ملمع «عربی و فارسی» نیز شعری سرودند که از آن جمله میتوان از امام فخر رازی جمال الدین محمد بن نصیر و امام صدرالدین مدرس مدرسه افشین غرستان نام برد . این شاعران بعضا در سایر دانستنی های زمان خود مانند نجوم، حدیث، علم کلام و فلسفه و فقه از رجال نامور زمان خویش بودند و این دانش آنان، در اشعار شان متجلی است . رو آوردن علما و فقها و وزراء به شعر و شاعری، بیشتر ناشی از تبعیت ملوک و امرای غوری هست که اکثر آنان خود شاعر و سخن و باذوق و با دانش بوده اند و یکی از بهترین وسایل تقرب بدربار و عامل ذی نفوذ در امور اجتماعی و سیاسی همین شعر بود . است . چنانکه قطعات علاء الدین غوری یکی از بهترین مثال این امر در زمینه شعر و اهمیت شاعری روزگار مورد نظر ماست .

همه انواع شعر که در بالا از آن نام بردیم از نگاه فنون ادبی و صنایع شعری کمتر از هیچ دوره دیگر نیست و شاعران این عهد نیز بنوبه خود کوشیده اند تا به دخیل کردن مهارتی در شعر خود از قبیل صنعت التزام، لغز و سایر انواع صنایع بدیعی، اظهار قدرت و تفاخر و تودستی نمایند و این امر باعث شده است که شعر در عهد غوری در تاریخ ادب و فرهنگ ما مقام خاصی برای خود کسب کرده باشد . شاعرانی که در این دوره می زیستند و آثاری از آنان وجود دارد بدین شرح است :

۱- ابو عبدالله محمد رازی بن عمر بن حسین

است . وعلاقمندان ميتوانند ازروي آن به عظمت هنرخط درين عهدي پي ببرند .

وضع عمراني :

ملوك غور باهمه ناآرامي هايي كه در حيات سياسي خويش داشتند بازهم همانند توجه به مسايل فرهنگي ، آبادي وعمران سرزمين خود را زياد نبرده بودند وقلعه ها وشهرهاي زيادي اعمار كردند كه ذكر ومعرفي آنان بحث را بدرازا مي كشد (براي معلومات درباره اين قلعه ها به جلد دوم طبقات ناصري قسمت تعليقات مراجعه شود) آنچه بايستي گفت اين است كه عمارات وكاخهاي غوريان از مهندسي ممتاز وسبك خاصي برخوردار بود كه تعريف يكي از آن رامنهاد السراج به اين شرح بيان كند . . «وان قصر بر كوشك عمارتيست كه در هيچ ملك وحضرت مثل آن قصر به ارتفاع وتدوير وارگان و منظره ها وزواقات و شرفات هيچ مهندسي نشان نداده است . بربالاي آن قصر پنج كنگره زرین مرصع نهاده اند هريك در ارتفاع سه گز وچيزي ودعرض دوگز ودوهمي زرین هريك بمقدار شتر بزرگ نهاده، آن شرفات زرین و همای راسلطان غازي معزالدين از فتح اجمير بوجه خدمتي وتخفه بعضي رت سلطان غياث الدين محمد سام فرستاده بود . »

مؤرخ مذکور در کتاب خود (ص ۲۴۱-۲۴۲)

يك قلعه ديگر غور را كه در عهد امير عباس بن شيث اعمار شده است بدينسان وصف كند: «... براي بني قلعه استادان كامل از اطراف حاصل كرد وديوار ها برسم باره از آن قلعه بردو طرف شيخ كوه زار مرغ بر كشيده ودر پای

آن كوه بربالاي تلي قصري بلند بنا فرمود بادوازده برج ودر هر برجی صورت برجی از فلک بنگاشت ووضه آنچنان كرد كه هر روز خورشيد از يك دريچه به نسبت آن درجه كه مطلع اوبودي در تافتني چنانچه اورا معلوم بودي كه آنروز آفتاب در كدام درجه واز كدام برج است . وآن وضع دليل است بر خلافت واستادي امير عباس در علم نجوم» اين اسلوب وطرز خاص مهندسي كه از نظر كمی و کیفی قابل توجه است مؤيد ومبين آن باشد كه امرای غور همانطور كه در شعر و ادب داری قريحه سرشار وطبع فياض بودند در فن مهندسي نيز ذوق وسليقه خاص ومهارت و استادی كامل داشتند . آنچه بيشتر در مهندسي غوريان باعث اعجاب وحيرت ميشود نمونه کاری از آنهاست كه معين الدين اسفزاری در كتاب خود «روضات الجنات ص ۲۷۵» بدین طريق از آن وصف می كند: «... ودر غور مسجد (لويج) است از بقاع متبركه است وازعجايب اينكه از بيرون مسجد از هر طرف دست مردم به بام رسد واز درون مسجد پنج گز ارتفاع دارد. و حال آنكه ته مسجد با زمين بيرون مسجد مساوی مينمايد وستونهای اورا چندانكه ميشمارند چهل عدد يايكي كم يايكي زياده می آيد وچنين گویند كه تا حال غایت عدد آن تعيين نشده كه چندستون دارد .

علاوه بر عمارات وابنيه هايي كه در بالا نام برديم، بسامدارس وخانقاها ومساجد و عمارات ديگر نيز درين دوره اعمار گرديده كه هريك از مهارت خاص مهندسي ومعماري نمايندگي می كند وبيانگر پيشرفت اين دانش در زمان

غوریان است .

اوضاع مذهبی در عهد غوریان :

دیانت غوریها در ا زمانه پیش از اسلام همانند نژاد آنها، مورد بحث و گفتگوی مؤرخان قرار داشته، نظر واضح و قاطعی در زمینه وجود ندارد . عده ای آنانرا برهمنی خوانده و بعضا بودایی گفته اند . آثار و شواهدی که در اثر کاوشهای باستانی در نواحی بامیان « غور شرقی » بدست آمده گویای آنست که این حصص در عهد سلسله کوشانیان مرکز مهم بودایی بوده است . اما قسمت های مرکزی غور و فیروز کوه بنا بر عدم کاوشهای باستانی تا اکنون نیز مشکوک بوده و شواهدی در دست نیست تا به اساس آن بتوان حکم نمود، گرچه اظهارات عده ای از مورخان و جغرافیا نویسان عرب و اشارات آنان به معابد بودایی در زمینداور که سرحدی میان بخت و غور بوده است دال بر بودایی بودن آنهاست ، ولی باز هم آنها را نمیتوان حتمی و قاطع دانست .

از آغاز دوره اسلامی تا حملات سلطان محمود و پسرانش بوغور باز هم غوریان از ره ورسم آشکارا و ثابتي برخوردار نیستند . اگر روزی دريك گوشه آن خورشید اسلام پرتوافکنده آنسوی دیگرش کماکان در ظلمت و تاریکی اوهام و خرافات و شرک بسر می برده است زیرا صخره ها و قلعه های حصین و مستحکم آنرا نه فاتحان عرب توانستند تسخیر کنند و نه صفاریان و طاهریان گرچه بسا از مورخان به استناد رفتن جدء اعلاى غوریان بحضور خلیفه چهارم و دریافت عهد ولو از جانب آنحضرت گمان برده اند که غوری ها مسلمان

بوده اند ولی بدون شك تا قرن یازدهم میلادی بجز عده محدودی در اطراف و جوانب آن، دیگران از اسلام بهره ای نداشتند و به همین مناسبت است که اغلب مؤرخان حملات محمود و پسرانش را به غور انگیزه های مذهبی وانمود کرده اند. (روضه العفاجلد ۴ ص ۱۰۲-۱۰۳، ایران تاریخ فرشته جلد اول ص ۵۴) ابن حوقل جغرافیا دان قرن چهارم در کتاب خود (صورة الارض چاپ ایران ص ۱۷۸-۱۷۹ سال ۱۳۴۷) می نویسد که : «... واما غور کافرستان است .... در سراسر بلاد مسلمانان سرزمینی نیست که پیرامون و حدود آن تحت تسلط مسلمانان باشد و در وسط آن کافران باشند جز غوریان» صاحب تاریخ یمینی محمد بن عبد الجبار عتبی در کتاب خود (ص ۱۹۹ تهران ۱۳۳۴) و ابوالفضل بیهقی نیز در اثر جوادانه خویش (ص ۱۱۳-۱۲۰ تهران ۱۳۳۴) نوشته هایی دارند که مؤید گفتار ابن حوقل است و مادرینجا جهت رعایت اختصار از ذکر آنها خودداری می کنیم . پس از حملات غزنویان نیز وضع دینی درین دیار ثابت و روشن نیست و غور مانند سایر نقاط خراسان دستخوش کشمکش اقلیت های مذهبی و گروه های دینی بوده است و امرا و ملوک غور پیوسته تحت عوامل مختلف سیاسی تغییر عقیده و مذهب میدادند و از طریقی به طریقی می گرانده اند . که این گفتار منهای السراج بهترین معرف اوضاع مذهبی دوره مورد گفتگوی ماست و ما هم از بحث در زمینه به همینقدر اکتفا می کنیم . اودر طبقات ناصری (ص ۳۴۱-۳۴۹ چاپ دوم) می نویسد که : «... از کل مذاهب

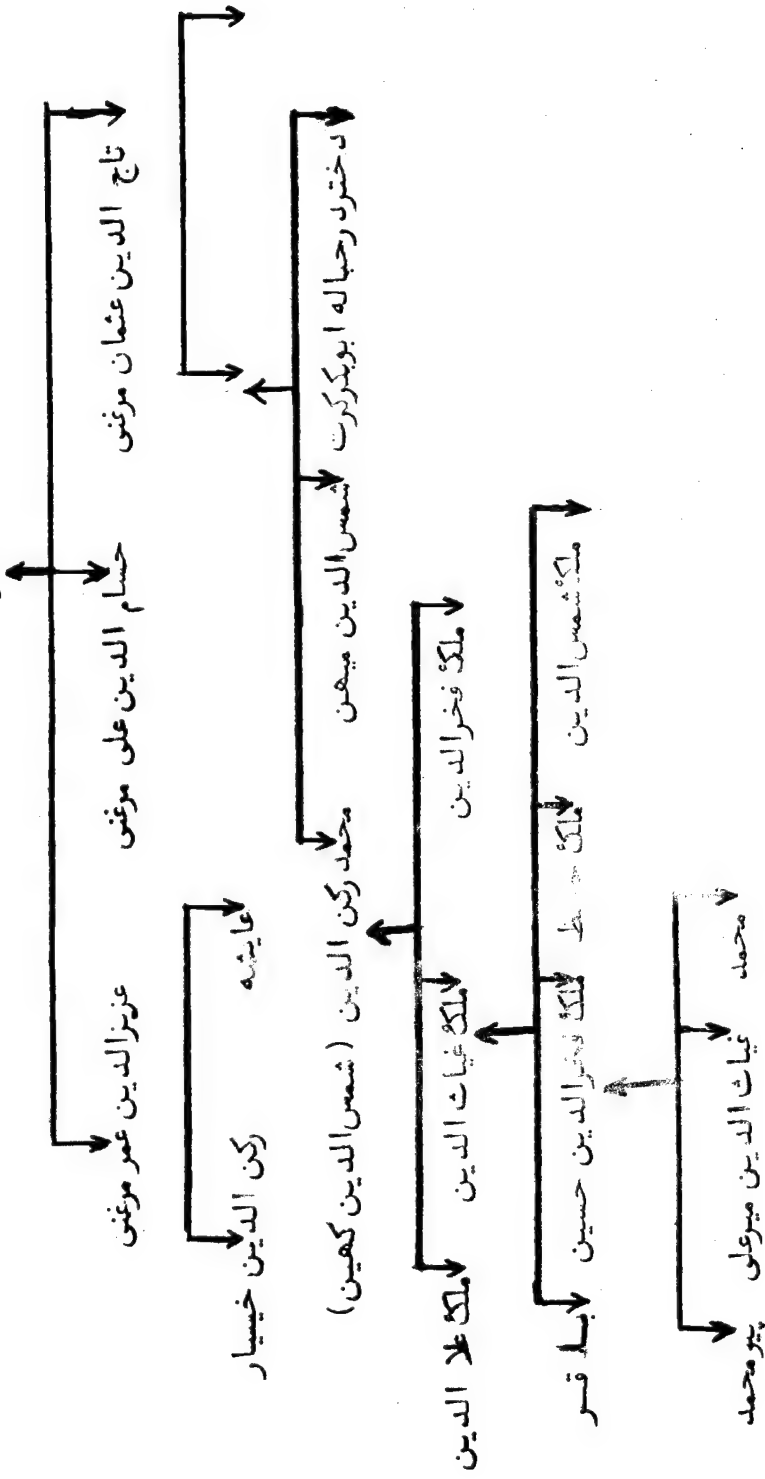
۶۶۱ تهران» که پایه و اساس علمی و منطقی ندارد. همچنان سیفی هروی و حافظ ابرودرین مورد تصریح نظر ندارند و همه از نقل قول دیگران متأثرند «تاریخ نامه هرات از سیفی هروی ص ۱۴۴ کلکنه. تاریخ سلاطین کرت از حافظ ابرونسخه خطی» آنچه مسلم است این است که یکی از امرای غوری بنسبم بهاء الدین سام بعد از سلطان سیف الدین غوری، فرمانروای غور شد وزن اودختر ملک بدرالدین گیلانی یکی از شهنشانیان غور بود. بهاء الدین را از آن زن دویسر و سه دختر بدنیامد که یکی از آن دخترها ملکه خراسان مادرالپ غازی بن ملک قول ارسلان سلجوقی برادرزاده سلطان سنجر بود. «طبقات ناصری جلد اول چاپ کابل ص ۳۳۷-۳۳۸» غیر از این دیگر قرابت و پیانزدیکی و اتصال و ارتباطی بین سنجر و ملوک غور یا کرت به لحاظ نمی رسد. در میان همه مؤرخان آنکه قول او بیشتر معتبر و قابل پذیرش است معین الدین اسغزازی است که خود با استفاده از تاریخ فامی که موثق ترین تاریخ هرات و ملوک آن در روزگار قدیم بوده و متاسفانه از بین رفته است در باره ا یسن خانوده به تفصیل سخن رانده که در اینجا جهت رعایت اختصار از نقل اقوال آن خودداری میشود «رجوع شود به روضات الجنات فی اوصاف مدینه هرات چاپ دانشگاه تهران (ص ۴۱۳-۴۰۴ جلد اول) مؤرخان و مستشرقان دیگر نیز ملوک کرت را غوری الاصل دانند که مادرینجا صرف به ذکر نام ها و آثارشان اکتفا می کنیم. «رجوع شود به: از سعیدی تا جامی تألیف برون ترجمه حکمت ص ۱۹۴-۱۷۶

مقتدایان هر فریق جمع بودند و شعرای بینظیر حاضر و ملوک کلام نظم و نثر در سلک خدمت بازگاہ او منظم. در اول حال آن هردو برادر نورالله مرقد هما بر طریق مذهب کرامیان بودند بحکم اسلاف و بلاد خود. اما چون سلطان معزالدين بر تخت غزنين نشست و اهل آن شهر و مملکت بر مذهب امام ابو حنیفه کوفی بودند، رضی الله عنه سلطان معز الدین بر موافقت ایشان مذهب امام اعظم قبول کرد» و بدوام آن گوید که امام شافعی را بخواب دید و پیر و آن مذهب شد. اما چنانکه از احوال ملک ثبات الدین برمی آید این سلطان غوری نا آخر عمر تر مذهب شافعی باقیماند و در تعمیم و گسترش جدوجهد زیادی نمود. بدانسان که مدرسه هرات را به همین منظور به امام فخرالدین رازی اختصاص داد که او نیز از پیروان این مذهب بود.

مبحث دوم ملوک کرت :

پس از نابودی خانوده غوری سلسله دیگری از فرزندان این آب و خاک «ملوک کرت» برای سالیان درازی لوای هستی و آزادگی خود را در غور و هری و مضافات آن بر افراشته نگه داشتند و حدود لغور قلمرو سیاسی و فرهنگی خود را تا آخرین کرانه های هندو سعت بخشیدند. مؤرخان را در باره نسب و نژاد آنان همانند غوریان اختلاف رای بسیار است، فصیحی خوافی و خواند میر. نژاد ملوک کرت را به سنجر سلجوقی نسبت میدهند «مجله التواریخ فصیحی خوافی ص ۱۰۲ چاپ مشهد - حیب السیر جزء دوم از مجله سوم ص ۳۶۷ تهران روضة الصفا جلد ۴ ص ۶۶۰

شجرہ ملوکہ کرت (حدود ۵۶۰ ہجری - حدود ۸۰۰ ہجری کرت)

این سلسله به شجره زیر توجه شود .

مراجع :

معجم الانساب زمباور

طبقات سلاطین اسلام

طبقات ناصری

روضات الجنات

تاریخ سیفی هروی

وسایر تواریخی که در متن تذکره داده شده.

۱- وضع علماء ودانشمندان در دربار ملوک

کرت :

فرمانروایی ملوک کرت در هری و غور، صادف بروزگار یست که بزرگترین قافله سالار ستمگران ایام (چنگیز ۶۱۶) سرتاسر مشرق زمین وبخصوص وطن مارادز لیبیب سوزان خشم و غضب وسفاکی به آتشکده ای مبدل کرده بود وملیونها انسان بیگناه ومظلوم حیثیت هیمه ای راداشت که در برابر جرقه های شمشیران دوسر لشکر مغل آتش می گرفت وبر خاک وخون یکسان می شد. مراکز علمی ومدارس و کتابخانه هاباهمه گنجینه ها وفرآورده های معارف انسانی - یکی بعد دیگری نا بود می گردید وعلماء وفقها ودانشمندان اگر از هزار نفر یکی میتوانست فرار کند، متباقی همه در مسیر این سیل خون از پادرمی آمدند وهلاک میشدند . در چنین اوضاع واحوال خوشبختانه بعضی حوزه های کوچک مانند غور و اراضی تابع آن در آن سوی رود هند وسرزمین تحت تسلط سلاجقه در آسیای صغیر وفارس نسبتا از گزند مصئون مانده که پناهگاه های معدودی از علماء وادبا ودانشمندان گردید . ومعین مراکز تاحدی توانستند در احیاء مجدد علم

طبقات سلاطین اسلام از استانی لین پول

ترجمه عباس اقبال ، تهران ص ۲۲۴-۲۲۵

معجم الانساب والاثرات الحاکمه فی التاریخ

الاسلامی تألیف زمباور چا پ مصر ۱۹۵۲

مجلد ثانی ص ۳۸۲، جغرافیای تاریخی ایران

از بار تولد چاپ تهران ص ۱۰۶-۱۰۷، تاریخ

ادبیات فارسی دکتر صفاحلد ۳ ص ۱۹-ایران.

امرواملوک کرت که اغلب دانشمند وشاعر

وسخن آشنا بودند جای، جای آثاری از آنان نقل

شده که بهترین معرف نسب ونژاد آنان است

مثلا یکی از امرای آن بنام ملوک شمس الدین

چنین گوید :

زمن به سنج و ترکان چین که می گوید

که نیمروز وطنگاه پور دستان است

که از مهابت شمشیر و گرز گاو سرش

هنوز خانه افراسیاب و سیران است

وملك فخرالدین راست :

ز گاه گیومرث تا این زمان

کر ابد چنین دسترس در جهان

که نو روز یل را بگیرد بسزور

مگرم ، که هستم ز شاهان غور

«رجوع شود به : مجمع الفصحاء بگوشش

دکتر مظاهر مصفا - تهران جلد اول ص ۶۸

یا تاریخ سیفی هروی ص ۴۲۸».

باذکر آنچه در بالا بدان اشارت رفت تردیدی

باقی نمی ماند که ملوک کرت از نژاد ناجک

وغوری الاصل بودند و جد اعلا ی آنان

تاج الدین عثمان مرغنی ابن کرت است که

در عهد سلطان غیاث الدین غوری کوتوال قلعه

خسپار بود وبرادرش عزالدین مرغنی در همان

نوره عهده وزارت راداشت. درباره ذکر اسامی

تاریخ سیفی هروی ص ۴۶۶-۴۶۷ چاپ کلکته
ونیز صفحات ۴۷۶-۴۶۹-۴۶۷-۴۶۸-۷۰۹-
۷۰۱ (۳۷۹ همین کتاب) دودمان کړت قدمی
ازمجت و عنایت به این طبقه فراتر نهاده،
تضمین بقای سیاسی و حکمروایی خود را در
گرو حمایت و طرفداری آنان جستجو میکردند
و روی این انگیزه و اندیشه سعی مینمودند
تا به تاروصلت و خویشاوندی علماء و فضلا را
بدام کشند «رجوع شونده حبیب السیر جزء
دوم از مجلد سوم ص ۳۸۶ روضه الصفا جلد
۴ ص ۶۹۳-۶۹۴ چاپ تهران» .

اوضاع ادبی و فرهنگی دریندوره :

این سلسله از امرای همانند بعضی از اسلاف
غوری خود مردمی بودند بادنش خوش قریحه
و باذوق و علم دوست و بنابرین سخت متمایل
بودند تا اطرافیان شان به نحو خاص و محیط
فرمانروایی آنان بطور عام - از فضیلت و خرد و
مردمی برخوردار باشند و مینای همه کار ها
بر پایه علم و اخلاق و مکارم انسانی استوار
باشد . روی این غایه و مرام مراکز و مدارس
زیادی اعمار کردند و علما و فضلا از هر سوی
روی بدانطرف آوردند که در نتیجه آنهمه مدارس
از نظر تربیت افراد، حیثیت دانشگاه های امروز
را داشت . بدین معنی که جوانان و دانشجویان
بعد از فرا گرفتن مقدمات علوم بدانجا روی
می آوردند و به فرا گرفتن عالی ترین علوم
متداول عهد خویش سرگرم می شدند . گرچه
نظام آموزشی درین مراکز تعلیمی بر اساس
سنت های کهن و تابع اصول و روش تعلیمات
دینی و مذهبی بود . لعمداه در رشته های مختلف
معارف اسلامی و انسانی شخصیت های پرورش

و دانش و تربیت شاگردان موثر واقع شوند
و ادب و فرهنگ نیمه جان دری را پاسداری
نمایند . یکی از آن سلسله های کوچک که
در تمام دوره حکمروایی مغول در غور و هرات
به هستی و خود کامگی خود ادامه داد و حکام
آن با وجود انقیاد و اطاعت از امرای چنگیزی در
امور داخلی آزاد بودند ملوک کړت است .
این سلسله از سال ۶۴۳ هجری تا ۷۹۱ در
هرات و توابع آن حکومت داشتند و هر یک از
آنان در ترویج علم و ادب و حمایت از علماء و
فضلاء بر دیگری پیشی می جستند در اثر این
حسن رفتار و عنایت و توجه ملوک کړت تعدادی
از علما و فضلا در هرات گرد آمده بود که
چراغ نیمه افروخته علم و فرهنگ را از تند باد
حوادث مصئون نگاه دارند . این گروه که در
واقع قشر ممتاز جامعه خود را تشکیل میدادند
نه تنها در امور دینی و علمی اشتغال داشتند،
بلکه در مسایل اداری و سیاسی نیز زیدخل
بودند . به نحوی که در رویداد ها و نزاع و نفاق
داخلی و ذات البینی ملوک کړت نقش مصلح را
و در امور کشورداری و حفاظت ملک ، صفت
مشاور و در روابط بین این ملوک و امرای
چنگیزی . حیثیت سفیر سیار و نماینده سیاسی
را داشتند . احترام و ارادت ملوک کړت به علماء
و دانشمندان تابدان پایه و مایه بود که حتی
امرای مغرور و خودکامه چنگیزی هم باتبعیت
از ایشان این گروه را به دیده تکریم و تعظیم
می نگریدند و از نفوذ و رسوخ و اعتبار آنان
به نفع خویش استفاده می کردند «برای شواهد
این مطالب رجوع شونده روضات الجنات
بخش یکم (ص ۵۱۲-۵۱۳) چاپ دانشگاه تهران

یافت که تاریخ فرهنگی ما در این دوره آب و رنگ بخشیده است .

از جمله انواع علوم بشری که بیشتر درین دوره مورد توجه قرار داشت فقه و تفسیر و کلام و فلسفه و نحو و صرف و تصوف بود. به نحوی که همه این دانستنی ها تدریس می شد و آثاری هم از آن ها باقی مانده است . آنکه از همه معروف تر است و در فلسفه و کلام و تصوف شهرت تاریخی دارد مولینا سعدالدین مسعود عمر علامه نغنازانی می باشد که شرح تصریف جرجانی را «المطول» بنام ملک معز الدین

حسین کرت نوشته است مسایل عرفانی هم به طرز سننی اش در خانقا ها و حلقه های ارشاد رونق گرمی داشت و هم به شکل رساله و کتاب اساسهای آن تدوین میشد که مهمترین این آثار نوشته های امیر حسینی غوری است که در مبحث شعر از آن صحبت میشود. بازار صوفیه و مشایخ و ارباب خانقاه بیش از هر گوشه اجتماع جنب و جوش خاصی داشت و بعضی از ملوک کرت در هر هفته یکبار یا دوبار به خانقاه میرفتند و با درویشان و عزلت گزینان فقر صحبت میکردند این احترام و ارادت خاص ملوک کرت به اهل خانقاه کار را برای کشیده بود که هر بی سروپایی با همه آلودگی ها و تردامنی ها قبای صوفیگری در بر می کرد و نفقه عرفان می سرانید و در واقع صفا و معرفت جای خود را به ریاء و تدویر می گذاشت و این وضع تا بدینجا ادامه یافت که عده ای از مردان پاکدل و حساس به عنوان نفرین ازین طبقه و تمثیل اوضاع اجتماع خواصدای انتقاد و شکایت بلند کردند و دهان به مذمت کشوند . که

به عنوان مثال چندیتی از امیر حسینی غوری را در اینجا نقل می کنیم :

این گدایان را که بینی بی خبر
خود پرستان اند زینها در گذر
مرد معنی را طلب کن ز نهار
اصل صورت را نباشد اختیار
این همه جفندان این ویرانه اند
از نوای بلبلان بیگانه اند
از تکلف خویشتن برتا فته
حاش الله گر نشانی یافت
رسم وعادت را روش پنداشته
مذهب مردان حق بگذاشته
خرقه را ز ام لقمه ساخته
بهر نانی دین و دنیا با خسته
از برای نام رفته ننگ شان
خضم شان روز قیامت ننگشان

شعر و شاعری در پندوره :

دوره ای که از آن گفتگوی کنیم، از نظر بیدادگری و سفاکی و وحشت و بدامنی تاریکترین روزگار است که تاریخ کمتر بیاد دارد . سلاله چنگیز با همه قساوت و فقدان عاطفه در پهلوی تاراج و تسلط سرزمین ها، آثار ادبی و فرهنگی را نیز به باد نابودی سپردند به نحوی که دیگر هیچگونه امیدی به احیاء و بازگشت آن نبود ولی خوشبختانه در اثر گرایش فطری و غرور ملی ملوک کرت آن شمع نیم افروخته فرهنگ و ادب در خاموش نگردید و آن زمره های آسمانی کماکان نوا آهنگ ماند . و این وضع نمودار آنست که فطرت انسانی بزور سرنیزه و شمشیر تسخیر نکرد و بر کشور دماغ و سلطان دل هیچ جهانگشایی دست

جلب نظر می‌کند، حماسی و عرفانی و اخلاقی است و این هم مدلول اوضاع اجتماعی و ناهنجاری‌هایی است که درینجا بدان اشاره می‌شود. قبلا تذکره‌رفت که در اثر کشتار و فجایع سلاله مغول و یاس و نوامیدی و خرابی اوضاع، بیشتر مردم به خانقاها رو آورده‌اند و این وضع باعث شده که ارج و مقدار ارباب خانقاه فزونی یابد و در جامعه خویش امتیازی داشته باشند بنابراین زهد و تصوف که تا آنروز بصورت عملی و ساده و توأم با وجد و حال بود شکل علمی بخود گرفت و با کلام و حکمت معزج شده که میتوان آنرا عرفان توجیهی و فلسفی نام نهاد.

پیروان طریقت و شاعرانی که به این رشته از معارف بشری تمایل داشتند، بر آن شدند تا اصطلاحات و مبانی تصوف را در شعر جادهند و آنرا ذوق انگیز و دل نشین سازند. که در اثر این انگیزه مثنوی های عرفانی و قطعات اخلاقی و اندرزی سروده شد و تا قرن نهم نیز این روش ادامه یافت. مثنوی هایی که امیرحسینی غوری برشته نظم کشیده است عبارت اند از:

کنز الرموز:

مثنوی عرفانیت که بروزن مثنوی مولینا جلال الدین بلخی سروده شده و مضامین آن همان مصطلحات عرفانی قرن هفتم و هشتم هجری است که مخلوطی از مکتب علمی محی الدین ابن عربی متوفی ۶۲۸ هـ و ابن فارض متوفی ۶۳۲ هـ و مکتب علمی عوارف المعارف شیخ شهاب الدین سهروردی متوفی ۶۳۲ هـ می باشند.

تسلط و فرمانروایی نیابد. از همین جاست که درین دوره فتور تعدادی از شاعران و سخنوران بانام به پاسداری از فرهنگ خویش تبارزمی‌کنند و هر یک به شیوه‌ای داد سخن میدهند. تعداد شاعرانی که جای جای در تذکره ها از آنان نام برده شد و سیفی هروی و معین الدین اسفزاری بران گواه اند. تنها در عهد ملک فخرالدین کرت به چهل نفر بالغ می‌گردد. (رجوع شود به تاریخ سیفی هروی (ص ۴۴۳ کلکته) تاریخ اسفزاری جلد اول ص ۴۵۰-تهران) از جمله آنهمه شاعران و دانشمندان آنانکه از همه بیشتر پرمایه تر و صاحب اثراند، امیر حسینی غوری، ابن یمن، سیفی هروی و ربیعی پوشنچی است که در زیر آن‌ها و آثارشان بحث خواهد شد. فن شعر و شاعری نه تنها جنبه ذوقی و عاطفی محض بود بلکه جزء تشریفات و مراسم دربار بود و اغلب مجبور بودند تا در ایام عید و سایر مراسم و همچنان در تزیینات چیزهای بنویسند. مثلا ابن یمن قصیده‌ای که در تهنیت عید بنام ملک معزالدین حسین کرت می نویسد گوید که:

عید نو بر خسرو خسرو نشان فرخنده باد
رای ملک آرای او را شاه انجم بنده باد
خسرو جمشید رتبت سایه یزدان حسین
کافتاب قدرش از برج شرف تابنده باد
هر دعا را کز میان جان و دل ابن یمن
گویدش روح الامین آمین زبانی گوینده باد
در ایندوره تمام انواع شعری و صنایع بدیعی در شعر معمول و متداول بوده که نمونه های از آن در دست است. اما آنچه بیشتر

زادالمسافرین :

این مثنوی نیز عرفانی بوده و بروزن لیلی و مجنون نظامی گنجه‌ای در بحر هزج مسدس سروده شده است. و محتویات آن از نظر کلی همانند کنزالرموز است ولی مطالب دیگری هم در آن گنجانیده شده که بحث درباره آنهادر این مختصر مقدور نمیباشد.

مثنوی پانزده سوال :

امیر حسینی غوری درین مثنوی خود که در بحر هزج مسدس محذوف آنرا ترتیب داده خواسته است تا بسازمسایل و مطالب دشوار و غامض عرفانی بخصوص وحدت وجود را از زبان دیگری افشاء سازد. به همین مقصد اورا خدمت عارف نامور زمانش سعدالدین محمود بن عبدالکریم شبستری متوفی (۷۲۰ هـ ق) فرستاده است و او در جواب این سوالات گلشن راز را به نظم کشیده و خدمت امیرحسینی غوری تقدیم نموده است.

مثنوی قلندر نامه :

این مثنوی نیز بروزن لیلی و مجنون جامی بوده ولی تاحال بدست نیامده است. تنها هدایت که مسلما کتب زیادی در دست داشته از این مثنوی در کتاب خود نام می برد و ابیاتی از آن نقل می کند. (رجوع شود به مجمع الفصحا بخش اول از جلد دوم ص ۲۷ تهران).

علاوه بر مثنوی های مذکور - مثنوی دیگری نیز از این شاعر متصوف عالی مقام و وطن باقیمانده که بنام (سی نامه) یاد می شود محتویات این مثنوی حاکی از یک عشق سوزان و آتشین باشد که شاعر در آغاز جوانی بدان مبتلا بوده است. مثنوی مذکور که یک جلد

از آن بشماره (۱۱۶۴) در کتابخانه مجلس شورای ملی ایران وجود دارد، و تاکنون بچاپ نرسیده بهترین معرف اشعار عشقی امیرحسینی و بیانگر گوشه‌ای از ادبیات فولکلوری کشور ما در آخر قرن و آغاز قرن هشتم هجری می باشد که امیدواریم روزی به همت فرزندان دانش دوست این آب و خاک، این اثر نفیس بچاپ رسد.

حماسی هایی که درین دوره سروده شده همانند عوامل اشعار عرفانی زاده انعکاسات اوضاع اجتماعی و سیاسی است. بدین معنی که در اجتماعی مانند عهد ملوک کثرت اگر از یکسو در اثر خرابی اوضاع و ظلم و خونریزی و بی مبری مردم به خاتقاها و انزوایناه میبرند از جانب دیگر حس کین توزی و انتقام جویی که در نهاد بشر جادارد، اورا و امیدارد تا بجای عزلت و درویشی به مبارزه برخیزد. روی این اصل شاعران دوره ملوک کثرت برای برانگیختن احساسات ملی و غرور آزادی و میهن دوستی و تشجیع مبارزان و دلاوران سربلند محیط خویش به حماسه سرایی می پردازند و آثار ارزنده‌ای به وجود می آورند که دو حماسه زیر آن جمله اند :

۱- کثرت نامه :

مثنوی حماسی تاریخی است که ربیعسی پوشنچی شاعر دربار ملک فخرالدین آنرا در بحر متقارن و به شیوه شاهنامه فردوسی سروده است این مثنوی که به امر و هدایت ملک فخرالدین کثرت به نظم کشیده شده دارای شش هزار بیت و محتوی یک قرن و اندی از تاریخ هرات و ملوک کثرت بوده است. و شاعر

و په اسلوب شاهنامه فردوسی سروده است .
 این مثنوی در حدود بیست هزار بیت بوده
 وموضوعات آنرا شرح وقایع و حوادث دوره
 ملوک کرت در هرات ومخصوصا کارنامه های
 سالار مجاهد ورزمنده این عهد «جمال الدین
 محمد سام» احتوا می کند. در واقع هیرو ویا
 قهرمان این حماسی همین پهلوان است که
 در برابر بهادر فرمانده لشکر الجاتیو امیر جنگیزی
 می جنگد وسرانجام او را بقتل می رساند .
 این مثنوی تا سال ۷۰۶ موجود بوده ودر همین
 سال سیفی و کتابش در جمله دیگر اسیران
 بدست بوجای پسر دانشمند بهادرمی افتد
 وظاهرا در همان زمان از بین برده شده است

چنانکه خود سیفی شرح واقعه را بدینسان نقل
 می کند : « . و بنده ضعیف مؤلف کتاب را در
 آنروز بگرفتند وسبب آن بود که طایفه ای از
 حسادید نژاد، در آن ساعت که مبارزان غوری
 را بدست می آوردند در پیش بوجای عرضه داشتند
 که درین شهر شاعری است سیفی نام و مداح
 ملک مرحوم فخرالدوله والدین است وبجهت
 جمال الدین محمد سام کتابی نظم کرده قریب
 بیست هزار بیت وآن کتاب را به سام نامه
 مسمی گردانیده و در کار لشکر کشی ومحاصره
 امیر شهر هرات راطعن بسیار کرده وجانب
 غوریان وهرویای را به همه ابواب راجع داشته
 اگر حکم امیر شود او را نیز بقتل رسانیم
 القصه بنده را بگرفتند وسرو پای برهنه پیش
 بوجای بردند وبزخم چوب وچماق مجروح
 گردانیدند بوجای فرموده که آن کتاب را بیاورد
 تا ببینم . چون کتاب را بدست بوجای دادند
 کتابی دید قریب پنجاه جز ومصور وپرداخته

در بدل کار خویش همراه هزار درهم از خزانه
 ملک موصوف دریافت می کرده است تاجایی
 که از تاریخ سیفی معاصر گوینده این حماسی
 برمی آید، مثنوی مذکور کتابی مدون بسوده
 وخیلی معروف ومشهور. چنانکه گوید :
 «... واین قصه را خلیف فوشنجی که او را
 ربیعی خوانند در کتاب کرت نامه به شرح
 وبسط تمام آورده واگر کسی خواهد بر کیفیت
 آن مطلع شود اورا رجوع بدان کتاب باید کرد»
 (ص ۳۹۱-۳۹۲ تاریخ نامه هرات) ازین گفتار
 ربیعی بخوبی پیداست که حتی مثنوی کرت
 نامه - منحصرا بیان حوادث ووقایع زمان
 خود- برای دیگران منبع و مأخذ بوده است .

واکثر مؤرخان مانند اسفزاری وحافظ - ابرو
 ومؤلفان روضه الصفا وجیب السیر از آن
 استفاده کرده ومطالب زیادی نقل نموده اند
 که بدین ترتیب تا قرن نهم هجری وجود داشته
 ولی از آن تاریخ به بعد از میان رفته است
 ایباتی که ازین مثنوی در دست است در حدود
 (۲۵۰) بیت می باشد که سیفی هروی آنها را
 در قسمت های مختلف کتاب خود به تناسب
 حال ومقام هر موضوعی برسبیل امثال و
 استشهاد بیان نموده است .

درین مثنوی همانطور که اشاره شد کارنامه
 های ملوک کرت ولشکر کشی های آنان به
 اطراف وجوانب ودفاع و قیام در برابر حملات
 جنگیز یان بازگو شده است .

۲- سام نامه :

این مثنوی نیز حماسه تاریخی است که
 سیف بن محمد بن یعقوب الهروی از شاعران
 و دانشمندان بانام هرات . آنرا در بحر متقارب

دیگران در تذکره هادرج نشده اند و آثاری هم از آنان در دست نیست. در اینجا صرف از آثانی نام می‌بریم که آثارشان جای جای نقل شده و در موجودیت شان شك و ابهامی وجود ندارد.

- ۱- ابن حسام هروی .
- ۲- امیر حسین سادات .
- ۳- امیر فخرالدین محدودین یمنی .
- ۴- بدیع ترکی .
- ۵- حسن سمنانی .
- ۶- حسن متکلم .
- ۷- ربیعی پوشنجی .
- ۸- سراجی .
- ۹- سیفی هروی .
- ۱۰- ملک شمس الدین .
- ۱۱- عزیزی .
- ۱۲- ملک غیاث الدین .
- ۱۳- ملک فخرالدین .
- ۱۴- مولانا مظفر هروی .

بگفته مولینا نورالدین عبدالرحمن جامی در نفعات الانس امیر حسینی غوری صاحب دیوانی هم بوده است و چنانکه خواهر دانشمند محترم ایرانی آقای حکمت در رساله دکترای خود درین زمینه تحقیقات فاضلانه‌ای کرده است و اقعا دیوان امیر حسینی که دارای قصاید، غزلیات، ترکیبات، ترجیعات، مقطعات و رباعیات بوده است تا سالیان اخیر در جمله کتابهای شخصی علی اصغر حکمت در تهران موجود بوده و پس از آنکه اورا در جمله دیگر کتب خطی خود به دانشکده ادبیات تهران اهدا کرده، از میان رفته است و نگارنده با همه تلاش به این نسخه دسترسی پیدا نکرد.

و آنرا بگشاد قضا را ذکر عظمت و لشکر کشی دانشمند بهادرو صفت معموری خیل خانه او برآمد. بوجای گفت که درین کتاب پدر بزرگوار مرا بستوده است اما چون شاعر غوریان است اورا بقتل میرسانید. بنده رادر سلك قاتلان دانشمند بهادر منخرط گردانیدند.

چون حیات باقی بود از میان هفتاد و هشت تن - بنده و شخص حسن مقرب نام بعد از آنکه به بوجای خط بندگی و گناهکاری دادند، خلاص یافتند. باقی را به قتل رسانیدند» (تاریخ نامه هرات ص ۵۳۹) از کتاب های مدون دیگر شعری درین روزگار صد عامل جرجانی است که ابن حسام هروی آنرا بنام ملک معزالدین حسین بن ملک غیاث الدین به نظم کشیده است. «رساله طریق قسمت آب قلب هرات تألیف قاسم هروی بکوشش آقای مایل چاپ بنیاد فرهنگ» و همچنین منظومه‌ای از علامه تفتازانی باقیست که ترجمه ترکی از بوستان سعد است. «فرهنگ ادبیات فارسی دری زهرای خانلری قطع جیبی ص ۱۴۱».

اشعار اخلاقی و حکمت و اندرزرایج ایندوره رادر قطعات پراکنده ای میتوان یافت که در تذکره ها درج گردیده و از همه مهتر دیوان ابن یمن فریومدی باشد که اهل دانش و خبره از ماهیت و کیفیت آن آگاهی دارند. از انواع دیگر شعر و بحث درباره آنها که درین مختصر کنجایش نیست صرف نظرمی شود.

اسامی شاعران ایندوره :

متأسفانه از آن همه شاعرانی که در دوره ملوک کرت می زیستند، جز چند نفر محدودی

آثار مشهور در ايندوره :

در دوره ملوک کړت علاوه بر آثار پرعنيت مشعري ومنظوم کتابهای ارزنده‌ای در نشر نیز هست که هر يك در حد خودش از موثق ترین ومهمترین منابع وماخذ میباشد ومدلول زنده وگویی است که از سبب امور فرهنگ ودانش آنزمان بازگویی کند وعبارت انداز :

۱- تاریخ نامه هرات : معروف به تاریخ سیفی که سیف بن محمد بن یعقوب الهروی آنرا نوشته وتاحال چندبار در هند و ایران چاپ ویا آفست شده است که بازگوینده شرح حال وکارنامه های ملوک کړت ووفایع وحوادث ایندوره می باشد .

۲- شرح تصریف جرجانی : که علامه تفتازانی آنرا بنام ملک معزالدين کړت در آورده ودربین علم از کتب مرجع بحساب میرود .

۳- روح الارواح : کتابیست که امیرحسینی غوری در شرح اسماء الله نوشته است .

۴- نزهت الارواح : کتاب دیگر امیرحسینی غوریست که بانشر فنی نگارش یافته وتمام کلمات آن دارای صنایع لفظی می باشد نشریست شورانگیز وعاشقانه که میتوان آنرا همپایه گلستان سعدی نامید ۲۸ فصل دارد ویکبار در مطبعه محبتبایی دهلی بچاپ رسیده است .

۵- طرب المجالس : کتاب معروف دیگر امیرحسینی غوری است که آمیخته بانظم ونثر بوده ومحتویات آن مباحث مختلفه را احتوا می کند وحاج خلیفه صاحب کشف الظنون درباره این کتاب چنین مینویسد : «طرب - المجالس فارسی مختصر فی النصایح والحکم

علی السان الوهوش والطیورالحسین بن حسن بن سید الحسینی و هوعلمی خمه اقسام بدایع وزوائع وهذالابواب اشتمل علی مقطعات مجموعه لطائف» .

این کتاب چندبار در هند وایرا در مشهد بچاپ رسیده است .

معتقدات ورسومات :

درباره رسوم وعادات ملوک کړت با امروز تفاوت چندانی بنظر نمیرسد . ومعتقدات شان نیز در بعضی موارد هنوز هم گرد از چهره جامعه مانسته است مثلا اعتقاد به رمالی ونجوم وتاثیر طبیعت درسرنوشت انسان ها در ایندوره به نحوی جلوه گراست که حتی ملوک کړت بدان گرایش داشتند وبه پیروی از بعضی دربارها در اعمال وکردار روزانه خود بدان توسل می جستند . طبقه ای که به این کار اشتغال ومهارت داشت، اهل هندو بود که در هرات آنروز موجودیت آنان سخن رفته است واین گفتار سیفی هروی مؤید آن است «... دانشمند بهادر سوار شد وبحمام سر چهارسوی آمد . چون از حمام برآمد هندوی منجم را که دعوی رمالی کردی وخود را زناتی وقت وطرابلوس زمان شمر دی پیش خواند وگفت رملی بزَن وبه بین که ما را بدین حصار رفتن مصلحت هست یانه ، هندی منجم رملی بزَد وگفت ای خداوند عزیمت رفتن حصار فسخ می باید کرد» تاریخ سیفی ص ۴۸۵ .

عقیده به تاثیر طبیعت درسرنوشت انسان وعالم انسانی نیز جزء ادب وفرهنگ زمان گفتگوی ماست وشاعران وانديشمندان آنرا در آثار خود منعکس ساخته اند .

ایاتاتی که سیفی هروی از زیبایی پوشنچی در کتاب خود نقل کرده و در اینجا اقتباس میشود. نمونه‌ای ازین طرز تفکر است که کم و بیش در تمام ادوار ادبی بملاحظه میرسد :

سپهرا چه بیدادی و کینه ها ست
که هر دم ز تو بردل و سینه هاست
سپهرا ترا مهر و ازوم نیست
ز کردار خویش یکی شرم نیست
سپهرا همه سوزی و درد و رنج
نداری و نایی بجز روز ینج
یکی راز تو گنج و دیبهم و تخت
دگر از تو بد اختر و شور بخت
ز تو هر که ده روز کامی گرفت
بغیر وزی و زور نامی گرفت
ز پایش نثاروردی و خوار کرد
بخاک اندر و تنش نگو نثار کرد

فلسفه و علوم عقلی درین دوره نه تنها باب نیست بلکه از آن مذمت و نکوهش بعمل می‌آمد و مخصوصاً امیر حسینی غوری و ابن یمین - بر فلسفه و فلاسفه بیرحمانه می‌تازند و آنرا قرین شرک می‌دانند. چنانکه امیر حسینی غوری قصیده‌ای درین زمینه دارد و ما صرف به ذکر بیتی از آن اکتفا می‌کنیم :

کسی گرفتارسی باشد در شرک خفی باشد
 نشان گمراهی باشد - نشانه علت اولاد

حدیث جبر و اختیار از موضوعات دیگرست
 که در روزگار مورد نظرما درین باره مباحثی
 بعمل می آمد ولی از آنجا که ملوک کثرت از
 تابعان مذهب امام ابوحنیفه بودند و در مذهب
 او امام شافعی - در باره جبر و اختیار شیوه

اعتدال رعایت شده است، بنابراین امیرحسینی غوری وابن یمین درین مسئله محتاط و میانه رو میباشند که آنرا میتوان تقلیدی از روش مولینای بلخی تلقی کرد .

وضع مدنی :

چنانکه پروفیسر برون عقیده دارد ایسن ملوک با تمام مشکلات وموانعی که بر سر راه شان قرار داشت ، باز هم بسیار مترقی ومتمدن بودند وشهر هرات را که چنگیز وسلالة آن به خاک یکسان کرده بودند بدان حال نگهداشتهند وباعه تلاش در معموری وآبادی آن کمر همت بستند به نحوی که این شهر یکی ازمعمورترین و پرنفوس ترین شهر های آن عهد بوده است واین حقیقت از نوشته پروفیسر هارولد لمپ بخوبی پیداست که در کستاب خود د بنام « تیمور لنک » چنین می نویسد: «... دروازه های هرات را به شهر سبز بردند و خزانه ملک غیاث الدین یعنی پولهای نقره وجواهرات نرashedیده وتخت طلای خانوادگی وجامه های گلدوزی نیز به شهر سبز حمل شد . باتصرف هرات شهر وایالت جد یدی بر مستملکات تیمور اضافه گشت . شهر بزرگی که دوصد و پنجاه هزار جمعیت داشت ومحیط آن نه هزار گام مربع میشد. صورت حساب فاتح نشان میداد که چند صد مدرسه، سه هزار گرمابه تقریباً ده هزار دکان وشهر بوده است .. ناتار هابیش از هر چیز از آسیاب های بادی شهر تعجب می کردند که بجای آن با باد می چرخید .» « تیمور لنک » تألیف هارولد لمپ

اختصار درینجا نقل می کنیم : «... ودرسنه سبع و خمسين و ستعايه محاصره قلعه بکر نمود و آن احصار یست بسر صخره در میان دریابغایت محکم و همانا بکر جهت آن میگفتند که هیچ شاه بروی دست نیافته واورانگشاده بود ... ودرمدت هجده روز سی کشتی بزرگ و زورق ترتیب کرده بچنگ اقدام نمود و دوازده روز متعاقب ازهر دو جانب دریای مضاف بود جرشان و ازهر طرف مردم بسیار ضایع شدند.» (رجوع شود به روضات الجنات بخش یکم ص ۴۱۶- در ذکر سلطنت ملک شمس الدین).

ترجمه جواهر کلام (ص ۸۶-۸۷) چاپ تهران بهمین ترتیب مدارکی وجود دارد که ملوک کرت در تمام ساحات زندگی اعسم از کشاورزی و آبیاری و بستن صدها و اعمار پلها و امثال آن توجه خاصی داشته اند .

«برای بزرگ بهتر این مطلب رجوع شود به رساله طریق قسمت آب قلب هرات» . ولی آنچه بیشتر از همه اعجاب انگیز و حیرت آوراست ، روایتی باشد که معین اسفزاری در باره صنعت کشتی سازی و مهارت اوشان درین فن بیان داشته است و ما آنرا به

فرهنگ دوره تیموریان

مشهد حفظ میشود .

بایسنقر میرزا هنرستانی درهرات تشکیل نمود، چهل تن کاتب وخطاط ماهر درگردخود جمع نمود وبرهنمایی مولانا جعفر تبریزی که شاگرد عبدالله ابن میرعلی تبریزی بوده است کار مکردند ، بروایت عبدالرزاق سمرقندی غیاث الدین نقاش باعدای بحیث سفیر به شهرپکن (خانباغ) رفت وبعداز مدتی برگشت ومسلما هنر نقاشی راباتابی دیگر با خود آورد بایسنقر میرزا در ین هنرستان طلا، وجواهرات زیادی بکاربرد که پدرش ازتبریز آمد خزانه راخالی دید ودرحقوق عسکر ها افعال بعمل آمد .

بایسنقر انجمن کتاب سازی داشت وشاهنامه بایسنقری نموداری ازکار اوست وخود درخط ثلث بی نظیر بود. الخ بیک و قتی شاهرخ پدرش درهرات بود کانون علمی در سمرقند بنانهاد عجب آنکه هردو برادرمذاق ادبی خاصی داشتند الخ بیک ازنظامی گنجوی جانب داری میکرد بایسنقرمیرزاازامیرخسروبلخی طرفداری میکرد واین مناقشه ادبی شان همواره موجود بود. بدربارالخ بیک کمال بدخشی ملک الشعراء بود وشاعر مخلص دربار بایسنقر درهرات واحدی نقاش بود .

غیاث الدین جمشد کاشی، برای الخ بیک زیج مسمی به الخاقانی وتکمیل الزیج الایلحانی رانوشت وهم زیجی خودالخ بیک نوشته است

هرچند تیمور درسال ۷۷۱ به کشورگشایی آغاز نمود وبعد تبریزی شهرهای خراسان را گرفت ولی شاهرخ درهرات بسال ۸۰۷ مرکز مستقری گرفت وچهل وسه سال در مرکز خراسان(هرات) کارهای چشمگیری در فرهنگ وامور اجتماعی کرده است، بعد ازاولغ بیک وعبدالله میرزا وعبدالله میرزا ابوسعید احمد میرزا، یادگار محمد زمامداری نمودند و آخرین سلسله تیموریان حسین میرزا ۳۷ سال درهرات کارهای تابنده یی نمود وچند روزی بدیع میرزا فرزندش نیز بجای پدر نشست که شیبانیان هرات، مرکزامپراطوری تیموریان خراسان رافتح کردند وبساط دودمان تیموریان

برچیده شد ۱۰۵ سال دوران تابان ودرخشانی درهرات تموریان سپری نمودند که فرهنگ وزندگی به شکل پویایی وتابانی خاصی درآمد. شاهرخ درهرات درطول زمامداری زندگی نمیکرد بلکه درشهر های دیگر نیز درگیربود وسفر مینمود وقلمرو وسیع پدر خودرا دید بانی میکرد سه فرزند هنرمند ودانشمندش در سه مرکز حوزه های هنری وعلمی برپا کردند يك پسر شاهرخ ابراهیم سلطان که ولایت دارپارس بوده است حامی مدوح شرف الدین علی یزدی است که آثاروکتیبه هایش هنوزدر شیراز ودر حوالی تخت جمشیدبعشم میخورد خودش نیز درخط محقق استاد مسلمی است، قرآنی بخط ابراهیم سلطان در آستانه قدس

ادبیات درین دوره برزوی دوزیان دری و ترکی استوار بود و از جانبی خط او یغوری زبان رمز و اشاره که نامه های سری بدان نوشته میشد تاهر کسی نداند، هر چند در ین دوره ادبیات بدور های پیشین چون سامانیان و غزنویان همطراز و هم سنگ نیست باوجودیکه

انبوه شاعرانی درین دوره بودند و مجالس النقایس برعلیشیرنواپی شاهد صادقست ، اشعار ابتکاری محض کمتر دیده میشود ولی برخی مثنویهای مثل سلمان و ابسال جامی معانی دقیقی دارد . و در مقابل هنر نقاشی و هنرهای زیبا و معماری های تزئینی که برزبر ناقها و رواقها نقش بدیع و دل انگیز میگرفت تابندگی خاصی داشت ولی ادب و عرفان انعکاس ذوق ها و احساس پیشینیان مینمود که با کلمات شسته ای ادا میشد و گاه انتخاب و تقلید گونه کارهایی نیز در زمینه ادب کرده میشد .

باری می بینیم از کلیله و دمنه نصرالله امثشی انوار سبیلی بوجود می آید و مثنوی مولانا جلال الدین بلخی بصورت لب لباب درمی آید و جامی متوفی ۸۹۸ برخی ابیات مثنوی را تفسیر میکند و نقد النصوص جامی از فصوص الحکم ابن عربی منتج میگردد نظیر این مثالهای بسیاری داریم و در مثنوی سرایی و تدوین دواوین پیروی از نظامی و امیر خسرو بلخی میشود .

رابطه ادبی این دوره قابل وصف است مثلا خوند میرمکارم الاخلاق رادر سیر و سلووک

الغ بیگ شکل کره زمین را در غایت دقت پرداخته است و هم بخش ربع مسکون را بر اقلیم و طول ایام و عرض البلد و ارتفاع قطب شمالی را تذکر داد و نقوش و رقوم بی نظیری نگاشت . رکن الدین شرف الدین حسین آملی در زیچ جامع مفیدی اظهار میدارد (۱) .

که در رصدخانه ایلخانی (زیچ الغ بیگ) اشتباهات رخ داده است و هم خود الغ بیگ وصیت کرده بود که خواجه اصیل الدین ابهری به اتفاق مولانا قطب الدین تجدیدنظر کنند . اصیل الدین ابهری مقدمه ای در آن نوشت و محی الدین مغربی و نجم الدین دبیران و فخر الدین اخلاطی قاضی زاده رومی و غیاث الدین جمشید ، مولانا علی قوشچی مدت سی سال و در زیچ الغ بیگی در رصدخانه کار کرده اند . و این رصد خانه در جنب باغ الغ بیگ میرزا قرار داشت .

وقتی بابر بهرات آمد از تصنیف پنجاه باب سلطانی ، زیچ الغ بیگی گذارش دادند، بابر مولانا جمال الدین عطاء الله شیرازی را نشان (فرمان) داد، تا باملازمان ابوسعید گورکانی به سمرقند رفت و بعد از چهار ماه آنچه مطلوب بود نوشتند و آوردند و به حسین آملی سپردند، حسین آملی اظهار میدارد که دو زیچ تالیف نمود یکی زیچ منتق و دیگر زیچ مفیدی و مدت هجده سال در شیراز تطبیق کرده است و کتاب زیچ مفیدی را بنام ابو سعید گورکان بسال ۸۶۰ مصدر نموده است .

(۱) این نسخه خطی را نگارنده دید و یادداشت نمود .

میرعلیشیر و اخلاق او و دانش گسترده ادبی می نویسد و میرعلیشیر خمسة المتحرین را در باره زندگی و اقوال و آثار جامی مینگارد و طبعا جامی برخی کتابهای خود را بنام نامی آن وزیر مصدر کرده است .

این دوره دوره شکوفایی علم و هنر بوده است هر يك از نویسندگان در تحرك خاص ذهنی و فرهنگی گرایي منبهك بودند . خود امراسر برآوردگان نیز اهل دانش بودند آنکه هنرستانی درهرات روشن کرد هنرمند بود و آنکه دارالعلمی در سمرقند بنا نهاد دانشمند بود .

در مجالس علمی و هنریکه برپا میشد امراسهم فعال داشتند در مجالس بایسنقر میرزا و فریدون میرزا برخی آثار و متون ادبی و عرفانی نقد و مقابله میشده و از آن خواجه عبدا لله مروراید بیانی در شرفنامه خبر میدهد جا می ۵۰ جلد کتاب و رساله در ساحه های عرفان و ادب تالیف میکنند و ملاحسین واعظ در مسایل علمی کتابهای در نجوم و انشاء مینگارد .

نقاشی ، تذهیب ، خطاطی :

دوره تیموری دوران درخشان هنر های زیبا و کتاب سازی است صاحب حبیب السیر میگوید :

بایسنقر به مجالست ارباب علم و کمال بغایت راغب و مایل بود .... و خردمندان کامل از اطراف و اکناف ایران و توران به هرات آمده و در آستان مكرمت آشیانش مجتمع میبودند و بلغای و افراسست و فصحای صاحب کیاست از اقطار عراق و فارس و از بایجان به درگاه عالم پناهش شتافته صبح و شام ملا زمست

مینمودند ... و همه را به و فرمانعام ، و احسان مسرور و شادمان میساخت و هر کسی را از خوشنویسان و مصوران ، نقاشان و مجلدان ، درکار خویش ترقی میکرد». این سخنانیست که درباره هر يك چون سلطان حسین میرزا و امیرعلیشیر گفته میشود و بزرگترین کتابهای هنری بریاست بهزاد در کتابخانه حسین میرزا بوجود آمده است که زیب و وزینت موزیم های جهانست .

عبدالرزاق سمرقندی در مطلع از عده از استادان خط در دوره شاهرخ نام میرد بدین عبارت :

مولانا شمس الدین البهروی شاگرد مولانا معروف خطاط بغداد به حسن تربیت به انحاء رسانید که بسیار از خطوط خویش به نام قیلة الکتاب یا قوت المستعصمی کرده مبصران جهان به خط یا قوت قبول کردند ، همچنین مولانا جعفر تبریزی در انواع خطوط به تخصیص نسخ و نستعلیق خواجه میرعلی ثانی بود و امروز مولانا ظهردین اظهر و مولانا شهابالدین عبدالله و مولانا جلال الدین شیخ محمود و شاگردان مولانا جعفر بی نظیر عصر اند خطاطی هاییکه از دوره تیموری به ما مانده است مثال اعلی هنر زیبای خط است خطوط کوفی تزئینی و خط ثلث نسخ خط نستعلیق و تعلیق و رقاع و رواج داشت و خطاطان مشهوری مثلاً سلطانعلی مشهدی و سلطان محمد خندا ق و سلطان محمد نور میرعلی و ده ها خطاط دیگر کتابهای زیادی نوشته اند که زینت ده کتابخانه هاست مولانا معروف خطاط بکتابخانه میرزا اسکندر بود و بایسنقر میرزا از او خواهش

نموده که به بیست و چهار ساعت یک هزار و پنجاهد بیت بنویسد سلطانعلی و میرعلی و مجنون رفیقی هروی در فن کتابت وقواعد خطوط سته رساله های منظوم و منشور تا لیف نموده اند .

وقتی این کتابها نوشته میشد عناوین آن به طلا و لاجورد زینت مییافت و جدول مرصع بدان کشیده میشد متن وحاشیه و گاه تشعیر طلایی گردید سرلوحه های مذهب با خطوط اسلیمی تاج و نیم تاج که گاه این سرلوحه ها بر کاشیهای معرق در کتیبه و رواق مسجد تجلی میکرد .

سلطان محمد از نقاشانی است که بامعیت بهزاد کار کرده است و سید بابا هنرافشانگری رابه عهده داشته است مولانا درویش محمد از نقاشان دوره سلطان حسین میرزا است که در آغاز رنگمال بود و بعد تمام کسار های نکارستان بهزاد رامی نمود .

میرخوند در خلاصه الاخبار گوید :

استاد کمال الدین بهزاد کامل ترین مصوران دور است این کار رابه نهایت کمال رسانیده مدتی در ظل تربیت امیر هدایت متعیت به طرف کاری مشغول بود اما حالا در ملازمت صاحب قرآن عالی منزلت بسر میبرد» بهزاد در واقع شخصیت کامل هنر است اخلاق سالمی داشته بسا نقاشان کوشیده اند تا از او پیروی کنند بهزاد در امتیاز و ترکیب رنگها هنرنمایی خاصی کرده است و در مورد چهره کشی تحرك اشخاص وحالتهای گوناگون را روانه نموده است و رنگهای سرد مثل خاکستری

سبز، آبی رابیشتر بکار برده است بهزاد اگر صحنه رقصی را نقاشی نموده رقص عارفان را نموده است و اگر بزمی را نقاشی کرده است کوشیده است مردمی را چهره کشی کند که نشان مردی و مردمی داشته اند ميرك نقاش استاد بهزاد بوده است .

برخی از کتابهاییکه هنرمندان و نقاشان دوره تیموری نقاشی کرده اند دارای مجالس رزم و بزم است و گرفت گیر دارد و گاه به هر صفحه کمندگل و یاشکار گاه تعبیه یافته است یکی از رفقای شان مولانا خلیل است که در عهد شاهرخ می زیسته و از نقاشان بنام است .

نقیس ترین برگهاییکه بهم وصله میکردند مرقع بوده که گاه گاه میناتور و خطاطی مینمودند و بصورت یک آیت هنری میساختند که نظر گیری خاصی داشته است درین دوره کتابخانه های نقیسی که پراز کتب خطی تزئین و نقاشی و تذهیب و دارای لوحه های زیبا و ترصیع گونه بوده است . بوجود آمد .

چون کتابخانه شاهرخ و بایسنقر میرزا کتابخانه احمد میرزا ابوسعید گورکانی و کتابخانه میر علیشیر و کتابخانه حسین میرزا و سایر امرا و وزراء را که اهل ذوق و دانش بوده اند نیز کتابخانه داشتند و شکی نیست که مدارس نیز کتابخانه های داشته است حاجی محمد نقاش رئیس کتابخانه بدیع الزمان میرزا بوده است ساعتی در کتابخانه میر علیشیر اختراع و صورتی تعبیه کرده بود که بعد از نیم ساعت یک چوبدار بر تفرقه میزد . درین کتابخانه ها جلد ساز و صحاف و راق

وصال افشانگرو رنگ سازها بوده اند زیرا رنگها همه جواهرات و معدنی بوده است و بهزاد در کتابخانه سلطان حسین میرزا سمت کلانتری ردا داشته است .

مدارس زیادی که درین دوره میساختند و یا ترمیم میکردند کاملاً تعمیر طرح هنری داشته است مثل خانقاه و مدرسه اخلاصیه، خانقاه خواجه انصار ، مدرسه بدیعیه، مدرسه چهار منار، مدرسه جامی، مدرسه سلطان آغا، مدرسه امیر غیاث بخشی ، این مدارس کانون علم و دانش و دانشمند و کتاب بوده است .

مساجدیکه در دوره تیموریان در هرات بوده همه بزیر کاشیهای هفت رنگ معرق و گلدرسته های زیبا و محرابهای منقش از گل و برگ ازسنگ و خطوط عالی ترتیب یافته مانند مسجد کازرگاه مسجد جامع هرات ، مسجد گوهرشاد آغا، مسجد چارسوق میرزا اعلاء الدوله ، مسجد سرپل انجیل، مسجد جامع علیشیر، مسجد جامع زیارتگاه بزرگترین مهندس آن دوره که طراحی و معماری میکرده است و استادان دیگری برهبری او کار میکردند استاد قوام الدین شیرازی است در پهلوی عبادتگاه های پرفیض هنری و پاک و باسلیقه خاص اسلامی که هر یک آیتی از هنر و زیبایی و صفای و دل انگیزی بوده است باغها و نزهتگاه های نیز بار و حیه همان عصر ساخته و پرداخته اند مثل باغ جهان آراء ، باغچه کازرگاه، باغ زاغان، باغ نوباغ زییده باغ سفید .

مؤرخان این دوره که آثار پربهایی از آنها

بما میراث مانده است و عبارتند از خواجه لطف الله نورالدین هروی مشهور به حافظ ابرو مولف زبدة التواریخ (تاریخ عمومی) در چار جلد و تاریخ و جغرافیای خراسان و عبدالرزاق

سمرقندی که در حظیره فخر رازی مدفونست صاحب مطلع سعدین، معین الدین محمد اسفرزاری مؤلف روضات الجنات فی تاریخ مدینه الہرات غیاث الدین بن همام الدین خوند میر متو فی ۹۴۱ مؤلف حبیب السیر و خلاصه الاخبار، مکارم الاخلاق، دستورالوزراء جلد هفتم روضه الصفا نامه نامی، میر خواند صاحب روضه الصفا مجمل فصیحی از فصیحی خوافی و غیره .

تذکره نویسانی درین دوره نیز در شمار مورخانند و آثاری بوجود آوردند رجال حبیب السیر خوند میر مقصد الاقبال اصیل الدین واعظ ، نفحات الانس و شواهد النبوة جامی، مجالس النقایس امیر علیشیر نسوایسی، روضه الشهداء حسینی واعظ ، رشحات علی صفی ابن حسین واعظ ، سیر ملامعین، مجالس العشاق کازرگاهی ، کتابهای اخلاقی مثل لوامع الاشراق فی مکارم الاخلاق جلال الدین اسعدالدوانی و اخلاق محسنی ملاحسین واعظ که بنام ابوالحسن میرزا فرزند سلطان حسین میرزا مصدر نموده است، انوار سہیلی نیز یکنوع اخلاق مدنی است و تدبیر گونه بر بنیان تمثیل از ملاحسینی واعظ ماخوذ از کلیله و دمنه درین دوره فتوت نامه ها و در نجوم و احکام علم کلام و فلسفه و شروح برخی کتب و آثار علمی و از متکلم بزرگی چون شیخ الاسلام سیف الدین احمد، بن قطب الدین یحیی ،

صنایع الاشعار رادر صنعت شعری تالیف نمود .

در علوم عقلی نیز تالیفاتی را می شناسیم تجرید خواجه نصیر را علی قوشچی شرح نمود که در کلام و فلسفه است و در مدارس تدریس میشده است . قدرت فهم و دانش به پیمانه بوده است که يك دری زبان بزبان عربی تالیف مینمود . در منشیات و فرامین نویسی باید از شهاب الدین عبدالله بیانی و ملاحسین واعظ نامبرد که یکی شرفنامه را نوشت و دیگری مخزن الانشاء را يك نسخه از مخزن بخط ملاحسین در کتابخانه نسخ خطی وزارت اطلاعات و کلتور موجود است . در دوره تیموریان شعرای زیادی بوجود آمدند و هر خطاطی شاعر بوده و هر شاعری موسیقی نواز .

وزیر دانشمند سلطان حسین در کتساب مجالس النقایس خود صدواند شاعر را یاد میکند که خود ملاقات کرده است و بصورت نقد ادبی از آن ها ذکر میکند .

امور اجتماعی بشکل مطلوبی بوده است و قضایا و احکام و قوانین بر بنیان احکام اصول اسلام صورت میگرفت . زمین های وقفی زیاد بود و ریاست اوقاف را بزرگترین مردمی عهده دار بودند و از محصول و مفاد آن بقاع متبرکه و مساجد و حظایر ترمیم میشده است و وجوهانی کارمندان اوقاف داشته اند . برخی زمین ها بصورت اقطاع بکسانی داده میشده که از امر مهمی بدرستی برون آمده بتوانند در امور آب بخشی و کشاورزی باید از کتاب ارشاد الزراعه و کتاب تقسیم آب قلب نام برد که قاسم ابونصری تالیف نموده است .

ابن محمد ، ابن مولانا سعد الدین بن مسعود التتقازانی باید نامبرد .

درین دوره صوفیان بزرگی مثل خواجه محمد پارسا و شاه نعمت الله ولی ، حسین خوارزمی شارح مثنوی و شرف الدین علی یسزدی ، و شیخ آذری متوفی ۸۶۶ سعد الدین کاشغری جامی ، شیخ عمر جفاری ، وقاسم انوار و شیخ زین الدین خوافی شارح منازل السائرین خواجه ابواسمعیل عبدالله انصاری و مؤلف منهج الرشاد که بنام شاهرخ مصدر نموده است خواجه عبدالله احرار و یعقوب چرخي خواجه محی الدین محمد الغزالی وده هاصوفی دیگر و از سوی دیگر تیموریان به عارفان و صوفیان میانه خو بی داشتند مسلک وحدت وجود بذریعه مفسرو شارحی چون جامی از آثار ابن عربی نیز انعکاس عطف پذیری نمود و اما طریقه خواجهکان (نقشبندیه) رواج داشت . از مفسران قرآن کریم درین دوره از ملا معین و ملاحسین و یعقوب چرخي با ید نامبرد که تفسیر های بزبان دری نگاشته اند .

درین دوره موسیقی نوازان بنامی بوده اند که از طرازندگان درجه اول باید عبدالقادر مراغی استاد موسیقی و یوسف اندکانی در خوانندگی و مطربی و مولانا محمد کاخکی استاد قطب الدین نایی و حبیب عودی و عبدالعومون گوینده را نام برد و در موسیقی نیز رسالهای تالیف نموده اند جامی نیز در موسیقی رساله سودمندی دارد . در علوم ادبی نیز مثل علم قافیه و صنایع شعری تالیفاتی شده است عبدالله ابن محمود حسینی بدایع الصنایع رادر علم قوافی نوشت و ملاحسین واعظ بدایع الافکار قسی

سنگ تراشی :

درین دوره اعجاب آور است سنگهای هفت قلم باگل و برگهای مرغوب و جالب و خطوط کوفی که در سینه سنگها کنده شده است در کمربند مصلی نصب یافته که هر یک نشانه بزرگی است از قدرت سنگتراشی آن دوره . فلزکاری و جواهر سازی در دوره تیموریان اسلوب خاصی بکار برده میشده است در ظروف نیز نقوش و تصاویری دارد که در صفحه کتاب و یازواق مسجد دیده میشود کاسه ترصع یافته باطلا و نقره در گالری و الترز در بالتیمور موجود است که مناظر زندگی و مهمانی در باغ و جوانان بازی در آن نقش یافته است انگشتری نیز در موزه مترو پلتن موجود است که سراژدها را دارد .

چوب بری و منبت کاری :

در پهلوی گنج بسری به شکل مشبک به شکل زیبای هندسی ساخته شده است منبرهای زیبا و برخی دروازه ها ارسنی ها بصورت گل و برگهای جالب نظر گیر میساختند .

دو پله در مسجد الخ بیگ در موزه مترو پلتن حفظ میشود که اشکال هندسی و گل و برگهای زیبایی در آن حکاکی شده و آنرا داود ابن علی اهدا کرده است و سازنده آن محمد ابن حسین است در سال ۸۷۰ هـ .

سفال سازی و کاشی سازی :

سفال سازی دوره تیموریان در پهلوی دیگر صنایع مستظرفه تجلی بخصوصی داشته است و درین دوره ظروف کارآمد میساختند شکی نداریم که خطوط و نقوشیکه در روی قالی دیده

میشد یکبار روی لوحه کتابی می آمد و آنچه در لوحه کتابی تذهیب و ترجیص میشد برگنبد مسجدی در کاشی معرق و هفت رنگ نقش دلفریب می یافت و همین خطوط اسلیمی و دهن اژدر در ظروف کاشی نیز دیده شده است و اثر بدیع نقاشی چینی در کاشی ها نیز منعکس شده است .

ظروف کاشی از دوره تیموریان زیاد نموده است و از جامی باید نام برد که در موزه مترو پلتن موجود است و اما کاشی کاری و گستردگی آن در مساجد و مقابر و منار ها نمودار است مقبره تیمور در سمرقند از کاشیهای معرق هفت رنگ است .

گنبد گوهر شاد آغا در هرات و مینار های مصلی هرات همین طور آستانه انصاریه در کارزگاه رواق و طاقهای منقش از کاشیهای معرق لعابی خطوط مقصلی و کوفیهای تزئینی بر زبر خطوط ثلث که نموداری از هنر است در واقع موزیم کاشی است . در عصر شاه رخ گرداگرد حظیره پیر هرات کاشی کاری شده است و همین طرز کاشی کاری های یک گوشه مسجد جامع بعضا به شکل جانمازهای منقوش که در مسجد جامع هرات بدوره تیموریان ترسیم شده نموداری است از هنر کاشی سازی آندوران ،

منسوجات :

نقشیکه در لوحه کتاب میباییم با کمی تفاوت در شمسه و تونخ آنرا بر روی پارچه های زربفت میباییم .

قالی بافی :

قالی که همان قالی است ولی اینقدر هست که طرح گل و برگ قالی و جدول و ترنج و گره

رفته است، باآنهم بقايای اين آثار نشانه و نموداری از فرهنگ عظيم آن دوره است کتابها گرانقدری درين دوره بوجود آمد که بهای آن تخمين نمیشود در خط ثلث جعفر بايسنقري عبدالله طباخ هروی در نستعلیق سلطانعلی ومیرعلی درمیناتورونقاشی وتذهیب بهزاد حاجی محمد نقاش ، قاسم علی ونام آوران میباشد که آثارشان زیب صحا یف تاریخ قرار دارند، جامی وملاحسین ومیر - علیشیرازمولفان بنام اند . آثار بزرگی ازین دوره درموزیم های جهان موجود است که تابانی ودرخشندگی بخصوص دارد و این دوره مثال اعلای هنرمسجد سازی کتاب سازی و فرهنگ گستری است که از صدها سسال به اینسو مایه افتخار کشور افغانستان است.

بندی آن ریخت وسلیقه خاصی دارد ترنجها دروسط ولچکی ونیم ترنج درچهار گوشه قالی کهگاه حصه اندرونی يك جلد معرق کتاب میناتوردار رانمایانگر است مینماید یعنی طرح ونقش اصول خاص وشکوفایی نقاشی است که یکباردرگنبد مسجدی می بینیم وباز درلوحه کتاب وبازدروزی قالی .

نتیجه :

آنکه فرهنگ تیموریان فرهنگ گسترده و پرتحرک وبویاودل انگیزی است و همواره مصبغ به رنگ هنری بوده است این دوره در واقع وبالاترازدوره رنسانس اروپاست ودوره تجلی هنر وشکوفایی جان هنر وزیبایی است. باوجودیکه بسا آثارازین رفته وبسا سنگ نبشته ها محو ونابود شده است وبساتعمیر هامنبهم گردیده است وجه کتابها از میان

مصادر ومدارك

- ۱- فصلی از خلاصه الاخبار خواند میر بکوشش گویااعتمادی چاپ کابل .
- ۲- رهنمای صنایع داکتر دیماند ترجمه عبدالله فریار چاپ تهران .
- ۳- گلستان هنر قاضی احمد غفاری نشر بنیادفرهنگ ایران .
- ۴- حبیب السیرتالیف خواندمیرچاپ تهران،
- ۵- تاریخ ادبیات برون ترجمه حکمت .
- ۶- رجال حبیب السیر عبدالحسین نوایی چاپ تهران .
- ۷- مجالس النفایس میرعلیشیرنوایی بکوشش حکمت .
- ۸- لغات واصطلاحات فن کتاب سازی بکوشش رضا مایل .
- ۹- مطلع سعدین عبدالرزاق سمرقندی چاپ لاهور .
- ۱۰- جامع مفیدی حسین آملی خطی .
- ۱۱- یادداشتهای زیادی از نگارنده .

نقش فرهنگی شیبانیان و اشترخانان

قرنهای دهم و یازدهم هجری (شانزدهم و هفدهم میلادی):

در اوایل خزان سال ۹۰۹ هجری محمد خان شیبانی از ماوراءالنهر به جنوب رود آمو لشکر کشید و شهرهای بلخ، شبرغان، میمنه و هرات را یکی بعد دیگر در تصرف آورد و حدود امارت شیبانیان را در صفحات شمالی و غربی کشورمانیز و سعت داد. در دوره شیبانیان مخالفت های مذهبی در بین صفویان ایران و خوانین ماوراءالنهر بوجود آمد که باعث زوال پدیده های فرهنگی مردمان این سا مان گردید.

با وجود گیرودارهایی که در صفحات ولایات مختلف کشور در قرن های دهم و یازدهم هجری رونما بود، فرزندان با استعداد این سرزمین دست از تحصیل علم و ادب که وسیله رسیدن به سعادت است نکشیدند. در آوانی که صفحات ولایات کشور مأمور د تاخت و تاز ازهر جانب قرار داشت، مردم مابه مراکز فرهنگی آن عهد هند و ماوراءالنهر جهت تحصیل علم و تبارز استعداد فطری شان رفتند و در آن سرزمین هانام و نشانی از خود بیادگار گذاشتند.

کمال الدین بنائی هروی از جمله شعرا و ادبانی است که در دوره تیموریان در هرات پرورش

یافت و بعدتر به دربار شیبا نیان پیوست و آثاری در تاریخ خراسان و ماوراءالنهر بوجود آورد. و بالاخره در سال ۹۱۸ در قرشی قربان تعصبات مذهبی گردید و در قتل عام آنجا توسط صفویان کشته شد.

زین الدین محمود واصفی هروی نیز در اواخر دوره تیموریان میزیست. بعد از افتادن هرات بدست شیبانیان به ماوراءالنهر رفت و کتاب معروفش بدایع الوقایع را تالیف کرد.

فخرالدین علی صفی پسر مولانا حسین و اعظ کاشفی هروی نیز از هرات به ماوراءالنهر افتاد و کتاب رشحات را در شرح حال و طریقت خواجگان نقشبندی و صوفیه ماوراءالنهر رخنه راسا و کتاب الطایف الطایف و غیره را تالیف کرد.

مولانا غیاث الدین خواندمیر مورخ هروی که از تربیت یافتگان دربار تیموری هرات و مخصوصا شاکرد امیرعلی شیر بود به پند پناه برد و کتاب تاریخ معروفش حبیب السیر را تکمیل کرد و بنام همایون گورگانی کتابهایی نوشت.

فخری بن امیری هروی از جمله ادبانی است که در این دوره به پند رفته و کتابهایی در آن سرزمین تالیف و ترجمه نموده است. از آن جمله لطایف نامه ترجمه مجالس النقایس امیرعلی شیر، روضه السلاطین و تذکره زنان سه دور.

حافظ سلطانعلی اوبهی نیز در قرن دهم هجری در ماوراءالنهر زیست و لغت (فرس قدیم) را تالیف کرد. وی از خوشنویسان معروف عهد خود بود.

در حدود سال های ۹۵۰ هجری حکومت خان نشینی بلخ در شمال کشور مساتاسیس شد. کیستن قرا سلطان از امرای شیبانی در راس حکومت بلخ قرار داشت. در این وقت تشکیلات اداری بلخ از ماوراءالنهر مجزا و مستقل بود، شعرا و ادبا

درخودمدارس بلخ پرورش می یافتند. در این وقت یک سلسله عمارات وابنيه و قسمتی از دیوارهای شهر بلخ ساخته شده است.

بعد از قلیچ قرا سلطان پسر کیستن قرا سلطان امارت بلخ به پیر محمد خان شیبانی تعلیق گرفت.

در زمان پیر محمد خان خانواده یی از مفتیان نه فضل و علم معروف بودند که مولانا درویش محمد مفتی بلخی از فرزندان این خانواده و مرد شاعر و ادیب نیز بود. بعد از وفات وی مولانا سلطان محمد پسرش مفتی شد. وی مؤلف کتاب معروف است در جغرافیا، تاریخ و نجوم بزبان دری بنام مجمع الغرایب که سال تألیف آن ۹۷۷ هجری است در اوایل قرن دهم هجری ابن یمن شرح غانی معروف به (ملاکه) که از مولانا خرید احسیکنسی خرقة تصوف پوشیده، در شهر غان بمسند ارشاد متمکن بود. وی صوفی شاعر بود، دیوان غزلیات و رباعیات او بشمول دو مثنوی (مجلسا فروز) و (هفت مجلس) وی در دست است. شرح رساله (جام جهان نمای) شاه وجیه الدین موسوی راهم که در بیان علم توحید است بوی نسبت داده اند. در سال ۱۰۰۳ هجری محمد صالح ورسجی بدخشی کتاب هفتاد مشایخ بلخ را با استفاده از کتاب فضایل بلخ تألیف نمود. این اثر تا حال بصورت درست طبع و نشر نشده است.

در نیمه دوم قرن دهم و اوایل قرن یازدهم هجری یکده شعر از کشور ما ظهور کردند که مختصر ترجمه حال آنان با نمونه اشعارشان در کتاب تذکره مانند: مذكر احباب نثاری بخاری، مجمع الفضلای بقانی بخاری، تذکره الشعرا ی

مطربى سمر قندى، بحرالا سرام محمود بن امیر ولی بلخی آمده است که در اینجا بذکر نام عده یی از ایشان اکتفا میکنیم:

مولانا هجرى، خواجه زاده کابل، میر علی هروی، خواجه نظام الدین عبدالهادی پسنارسا فرزند خواجه ابونصر فارابی، مولانا شیدا، مولانا

یاری، مولانا قاسم کاهی کابل، بیخودی، مولانا رونقی، یتیمی هروی، عبدالله خواجه عبدی کابل، مولف تذکره التواریخ، امانی بدخشی، غباری بلخی، واقفی بدخشی، لعلی بدخشی، مولانا کامالی شبرغانی، غیلکی بلخی، توردی بدخشی، قامتی بلخی، رشحی بلخی، جانی کابل، مسلا صالح مخلص بدخشی، ثنائی بدخشی هیجی هروی، حریمی کابل، واهی کابل، طاهر هراتی، لطیفی هروی، ترابی کابل، غریبی هروی، خواجه ظهیر کابل، قلیچ محمد بلخی، قومی بلخی، صالح آب آمد بلخی، طیبی بلخی، یوسف بلخی، حیاتی بلخی، بوری بلخی، جنوری بلخی، نذری بدخشی، سمو می هروی، میر جوچوک علمی جوزجانی، میرزا کیچیک بامر جوزجانی، شیخ نزعی شبرغانی، مولانا شریف واله شبرغانی، مولانا شاه قلی شبرغانی، میر فروغی اندخودی، ابدال بلخی، نوید بلخی، امینی هروی، بهرام سقاء بلخی، والهی بلخی، ارسلان بلخی، رونقی بدخشانی، صبحی هروی، موجی بدخشی، مداحی بدخشانی، لاغر سبستا می، آکهی هروی، رحمی کابل، میرم سیاه هروی، ذکاء بدخشی، وفائی بدخشی، فنائی هسروی، مولانا عبد الصمد بدخشی، واصلی کابل، عارف کابل، فیروزه کابل، ابتری بدخشی، و بسج

موجود است و تاحال طبع و نشر نشده است .
در این دوره دوستوم بن پیر علی اندخو دی
فرهنگ کنزالکثر را که فرهنگ کامل زبان دری
است با استفاده از صحاح جوهری، قاموس،
تاجین، کنزاللغة، صراح، مذهب الاسماء شروح
نصاب، دستورالقصا، ادات الفضلا، شرفنامه و
دیگر فرهنگها، بنام ندر محمد خان بسال ۱۰۶۹
هجری تألیف کرد. از این فرهنگ نسخه یکاسه
آن در کتابخانه انستیتوت شرق شناسی تاشکند
نگهداری میشود و هشتصد ورق دارد.

سید محمد طاهر بن ابی القاسم باخی در این
سالهای ۱۰۵۱ و ۱۰۵۶ هجری کتاب عجایب
الطبقات را در جغرافیا و نجوم به استفاده از
کتابهای مسالك وممالك عجایب المخلوقات ،
نزهة القلوب، روضة الصفا، مجمع الغرائب مفتی
بلخی و غیره نوشت و بنام ندر محمد خان مفسد
کرد.

از این کتاب نسخه های متعدد در کتابخانه های
اتحاد شوروی و دو نسخه در کشور ما هست و بخش
جغرافیای شهرهای افغانستان آن مفید است.
این کتاب را خدای پیردی بن قوش محمد بن نیاز
محمد بسال ۱۲۴۶ هجری برای الله قلی محمد
بهادر خان پادشاه خوارزم و برادرش رحمن قلی
ایناق بزبان اوزبکی ترجمه کرده و به آن (دل
غریب به حساب جمل : سال تألیف) نام کرده
است.

در زمان سبحانقلی خان نیز تا اندازه یی توجه به
حال شعرا و ادبا میشد. بسال ۱۱۱۸ محمد یون
بن شیخ عوض باقی بلخی، تاریخ بلخ را استقام
از فضایل بلخ تألیف کرد و نام قریه های مربوط
بلخ و معلومات اضافی خود را بر آن افزود.

گلپهاری، داعی کشمی، انسی قندهاری، غیوری
کابلی، خواجه ابوالبرکه فراهی، پیامی دروی،
تابعی هروی، بیگسی غزنوی، فکری هروی، بابای
بلخی، حافظ علی غوریانی، امیر مسیب بدخشی،
ملاهاشم قندهاری، عینی هروی، قاضی بصیر سیستانی
میر حیدر خصا لی، میر محمد جمیل بدخشی،
سروری کابلی، فصیحی هروی، مولاناسد الدین
ضیغم، بهزاد کابلی، یکانه بلخی، یکنای بلخی
، مفید بلخی، ابوالکرام فراهی، ناظم هروی، غیاث
الدین همت بلخی، رضاعهراتی ... و جز آنان.

شیبانیان از سال ۹۱۱ الی ۱۰۰۶ هجری بر
صفحات شمال و غرب کشور ما مسلط بودند. در
سال ۹۹۰ هجری، عبدالله خان شیبانی پادشاه
محمد خان بن پیر محمد خان شیبانی برای دست
آوردن بلخ و نواحی آن جنگ ها کرد. در این
جنگها شهر بلخ مدت هشت ماه قلعه بند شد و
آسیب فراوان دید.

بعد از سال ۱۰۰۷ هجری که حکومت ما، راءالنهر
به اشتر خانیان منتقل شد، صفحات شمال و غرب
کشور عزیز ما نیز در دست ایشان افتاد.

از جمله امرای اشتر خانی ندر محمد خان
(۱۰۴۰ - ۱۰۵۶ هجری) و سبحانقلی خان (زبات
۱۱۱۴ ه) بلخ را پایتخت خود نموده بر نواحی آن
حکومت کردند. در زمان ندر محمد خان فرهنگ
بلخ و اطراف آن تا اندازه یی رونق یافت و شعرائی
در این خطه از اطراف و کنافرو آوردند و
دایرة المعارف بزرگ بحر الاسرار در چند مجلد
توسط محمود بن امیر ولی بلخی کتابدار
ندر محمد خان در بین سالهای ۱۰۴۵ تا ۱۰۵۵ هجری
تألیف شد. در این اثر معلومات جالب در باره
اوضاع جغرافی، تاریخی و ادبی کشور عزیز ما

درهمین اوان محمد یوسف منشی بلخسی
(تذکره مقیم خانی) را بنام محمد مقیم خان: و نسه
سبحانقلی خان تالیف کرد. این کتاب در تاریخ
اشترخانیان میباشد و در باب واقعات زمان مؤلف
معلومات جالبی داده شده است.
ملا محمدی املای سنگچا ریگی آخر بن
شخصیت روحانی و شاعر متصوف دوره اشترخانی
است که در زمان ابوالفیض خان میزیست و
هنگام هجوم نادر افشار بر بخارا بحیث سنیر و
نماینده شخصی ابوالفیض خان به استقبالی نادر ار
شهر برآمد.
املای بلخی و دیوان مشتمل بر غزل، رباعی و
رباعیات تکمیل کرده که نسخه های خطی آن زیاد
است از جمله نسخه های محفوظ در کتابخانه
انستیتوت شرق شناسی اکادیمی علوم
تاجیکستان معتبر و مهم میباشد و تا حال چاپ و
نشر نشده است.

نقش فرهنگی افغانستان در روابط آن با هند

روابط فرهنگی بین هند و افغانستان قارئین گرامی میتوانند به آن مراجعه کنند .

ولی در اینجا چند نکته از بیانۀ شباغلی لک-آر-پی. سنگه سفير کبير جمهوريت هند مقیم کابل بحیث مقدمه ذکر میشود :

روابط ومناسبات بین دو کشور مایک جهان نمای وسیع و رنگینی رابه پیش چشم انسان میگذارد برای درک سالم موضوع لازم است به ادوار قبل از تاریخ و تاریخ باستان مراجعه و نظراندازی کرد بین مراکز مختلف کلتور وادی سنده و مراکز مختلف فرهنگی در افغانستان حتما ارتباط خاص موجود بوده است .

آریایها بلاشک از راه افغانستان به هند آمدند و آنچه را که ما بنام کلتور اندو-گانتیک (سنده - گنگا) میشناسیم اکثرا از برکت آن نیاکان ماست که بهر دو طرف دریای کابل این کلتور رازنگ و رونق داده بودند و پداهای رامیتوان میراثی از افغانها شمرد که آنها را با خود یکجابه هندوستان آوردند و گذاشتند. در مراحل بعدی چون بودایی - یونانی و باختری روابط بین این دو کشور بیش از پیش نزدیکتر شده میرود . برای درک صحیح و تشابه و عمل متقابل کلتوری لازم میباشد انسان دوره های موریایا و کوشانیان را بدقت مطالعه کند .

با آمدن اسلام در زندگی کلتوری این دو کشور یک مرحله بزرگ دیگری پدید آمد .

از لحاظ سیاسی در بین سالهای ۱۲۰۶ م و ۱۷۰۷م دوره های حکومت اسلامی بطور پیهم در هندوستان بوجود آمده اند که بنیانگذاران آن یا خود افغانها بودند و یا متعلق به افغانها و یا هم افغان شده و از افغانستان بدانجا رفته بوده اند . و در تاریخ هند این دوره ها با دودمانهای متعدد شان بطور عمومی تحت دو عنوان مطالعه میشوند:

۱- دوره «دهلی سلطنت» که از اعلان سلطنت قطب الدین ایبک غلام و جنرال سلطان محمد غوری در ۱۲۰۶م تا به شکست ابراهیم لودی در جنگ پانی پت بدست بابر در ۱۵۲۶ که جمله «(۳۲۰) سال را دربر میگیرد .

۲- دوره «امپراتوری هند» که از غلبه بابر بر ابراهیم لودی در ۱۵۲۶م آغاز و عملاً بمرگ اورنگ زیب در ۱۷۰۷م پایان مییابد و برای مدت بیش از ۱۸۰ سال دوام کرده است .

بخش نخست :

«نقش فرهنگی افغانستان در دوره سلطنت

دهلی ۱۲۰۶-۱۵۲۶م» :

از ۲۱-الی اخیر برج میزان ۱۳۵۴ سیمیناری تحت عنوان «روابط افغانستان و هند در طول قرون» در نالار کتابخانه پوهنتون کابل دایر گردید که در آن دانشمندان صاحب صلاحیت هر دو کشور در رشته های اختصاصی خودشان بر پهلوی مختلف موضوع سیمینار روشنی عالمانه انداختند که ترجمۀ مقالات شان در شماره های ۳ مجله وزمه و ۴ مجله ادب همان سال بطبع رسیده است . و در مورد

اول اینکه - دودمانهای سلطنتی - نجابو اشراف دربار و حکام و منجمله طبقه حاکمه خود مسلمان بوده اند و ساینس مردم ورعیت غیر مسلمان اکثرا میکوشیدند از رسوم و عادات زبان و طرز زندگی و معتقدات طبقه حاکمه تقلید و پیروی و یا اقلابه آنها اعتنا کنند .

دوم اینکه - سیستم معمول و مروج کاست که جامعه هند را از لحاظ نژاد و نسب به طبقات جدا از هم دیگر تقسیم کرده بود، طبقات محکوم و محروم یعنی کاستهای پائین بیشتر برای رهایی خود از جنگ تبعیضات و محرومیت ها بدعوت اسلام اکثرا بر غایت خود لیک گفتند زیرا اسلام برای آنها دینی بود عملی که بر اصل برابری و برادری استوار بود، و از همین جهت عده آن سلاطینیکه برای تعمیم اسلام به زور و تشدد متوسل شده اند خیلی محدود بوده و از یکی دو تجاوز نمیکند .

کاستها و طبقات و قشر های پائینتر شامل دهقانان بی زمین و کم زمین اهل کسبه و حرفه دهات و شهر ها سوداگران کم مایه و غیره مردمیکه در واقعیت رشته تولید نعمات مادی و صنایع دستی در دست آنها بود میشد .

وقتی اینها بدین اسلام گرویدند در حقیقت سر رشته حیات اجتماعی و اقتصادی نیز بدست مسلمانها افتاد .

ایشان آثاری بوجود آوردند که هم رنگ اسلامی خراسانی و افغانی داشت و هم رنگ هندی و بومی، چنین پدیده هادر تمام رشته های زندگی چه اجتماعی و چه سیاسی و چه مذهبی و چه هنری نمودار گردید که آنازش تاکنون پابرجاست .

درفرون میانه افغانستان و هندوستان بیش از هر وقت دیگر بایکدیگر نزدیک شدند و درین میان نام نامی سلطان محمود غزنوی «قرن ده میلادی» بلند آوازه بود .

دردوره های نخستین تورك و افغان و بعدتر در عصر کورگانیان یک ترکیب از کلتور هند و اسلامی بوجود آمده که از هر لحاظ در خورتقدیر و ملاحظه است .

امیر خسرو که هم بلخی و هم دهلوی است یک روشنگر روحیه آن سنتز (ترکیب) است که از هنگام تولد و زندگی خسرو بلخی در هند بوجود آمده است .

مؤثرات متقابل فرهنگ افغانی در نیم قاره هند در دوره های قبل از تشکیل «سلطنت دهلوی» در این نبشته زیاد منظور نیست .

ولی در زمینه از تاریخ تخت نشینی قطب الدین ایبک مؤسس سلطنت دهلوی و سر سلسله دودمان مملوک هند تا به پیروزی ظهیر الدین محمد بابر در جنگ پانی پت بر ابراهیم لودی یعنی ختم دوره سلطنت دهلوی بطور مختصر میپردازیم باین ترتیب :

در قسمت دین و مذهب :

بعد از مؤثرات سیاسی که در طی آن دودمان های سلطنتی ای در هند شمالی رویکار آمدند که یا خود افغان بودند و یا افغان شده بودند و یا هم مربوط و متعلق به افغانها بوده و یا بطور عمومی از افغانستان بدانجا رفته بودند که در کتب تاریخ هند خوانده میشود نوبت به مؤثرات دینی و مذهبی میرسد .

دراز نشر دین اسلام در نیم قاره هند دو عامل مخصوصا مهم شناخته میشوند .

طوريكه ميدانيم اسلام تنهايك دين نبود بلكه مجموعه بوداز سيستم هاي سياسي و اقتصادي واجتماعي خاص خود .
وقتي كسي بدین اسلام می گراید، او در حقیقت بسیاری چیزهاچتی زندگی خودراعرض کرده بود .

امروز درهند وبنگله دیش وپاکستان یا عبارت دیگر درنیم قاره هندبیش از (۱۵۰) ملیون نفوس مسلمان زندگی میکنند . اسلاف و نیاکان شان یاافغانان مسلمان بودند ویا بدست افغانها بدین اسلام برگردانده شده بودند که تاریخ سیاسی این دوره گواه ماست.
حملات پیهلم چنگیز یا ن و تیموریان که بیش از يك قرن ادامه یافت و هکذا استبداد وسخت گیری وخشونت بيمورد بعضی از سلاطین مسلمان ومتعصب ازیكطرف و سرزمین آرام ومردم صلحجو وامنیت پسند هندوستان اظرف دیگر يك سنتیز دیگری را بوجود آوردوآن رونق وشگوفانی عرفان در آغوش پربرکت ومهربان هندبود توصوف در هند درحقیقت قیامی بود آشکار علیه همه گونه رسوم وآداب مذهبی پیران وصوفیان بارسوم وآداب اضافی وبی مورد مذهبی اعتنا وپابندی نداشتند وسخت پرهیزگار ومستغنی از همه چیز بودند ودل آدمی رامعبدی می شناختند .
تصوف در حقیقت جنبش برای آشتی دادن محاسن مذاهب مختلف بااسلام بود درین تلاش سودمند وخیر خواهانه مردم ازمهرگروه چه هندو وچه مسلمان وجهم بودای وغیره دست بدست هم دادند وچنان نیرو یافتند که سلاطین مقتدر وزبردست زمان در حلقه دستگیری و

مریدی ایشان درآمدند وبدرگاه ایشان پناه میبردند . از صوفیان مشهور دوره سلطنت دهلی وقرون مابعد که حتی امروز نیز پیروان ومريدان بی شماری دارند عبارت اندازخواجه معین الدین چشتی هروی، نظام الدین اولیا، سیدحسن ختک سوار ، شیخ یوسف بوده شریف الدین احمد واز جمله کسانی که از خانواده هندو آمده بودند رامانندا، کبیر ، چایتانیا وکورونانگ وغیره وغیره ...

در قسمت زبان وادبیات :

درتمام دوره طولانی سلطنت دهلی زبان رسمی دربار سلطنتی واشراف نجبا وجمله طبقه حاکمه، دری بوده است که بدون شک مورد اعتنا وتقلد سایر مردم قرار گرفته بود امروز نیز این زبان اگر بنام دری درنیم قاره هند آنقدر شهرت یافته ولی دانشمندان همه آنرابنامهای «افغان فارسی» ویا «فارسی کابلی» میشناسند ومیشناخته اند این زبان باآنکه زبان طبقه حاکمه و رسمی بود ولی زبان خود مردم وهرچیز دیگریکه بهمردم تعلق میگیرد بی اثرنمی ماند ولذاعملیه اثر متقابل بصراحت وبه سرعت درجریان بود که درنتیجه یسک سنتیز «ترکیب» خیلی دلچسپ وقابل ملاحظه پابعرضه وجود گذاشت واین عبارت بود از زبان اردوکه مرکب از لغات دری پښتو وعربی هندی وسنکریت که در اخیر زبانی شد از مردم ومتعلق بهمردم واز جمله زبانهای عمده نیم قاره هند. ساختمان دستوراین زبان هندی اما یکعمده زیادلغات آن دری می باشد .
این زبان که درنتیجه امتزاج واثر متقابل هندی وافغانی بوجود آمد درهند شمالی

دبیر ونورالدین محمد عوفی مؤلف لوباب‌الباب
و جوامع الحکایات ولوامع الروایات پاسداری
ودلداری کرد .

دربار ناصر الدین محمود شاه بوجود رجال
نامی چون فخرالدین نونکی معروف به عمید
ومنہاج سراج جوزجانی «تولد ۱۱۹۳م مؤلف
طبقات ناصری» مزین گشته بود .

د رعبدسلطان غیاث الدین بلین ومعرالدین
کیقباد وهمچنان در عصر های دودمان غلجی
هاوتغلق شاهان یک مرحله درخشانتری نمودار
گردید و در دوران سلطنت همین دودمان
ه ابودکه شاعر توانا ونویسنده بزرگی چون
امیر خسرو «بلخی دهلوی» در آسمان ادبیات
هندو افغان درخشید که در ساحات مختلف
زندگی در حدود ۹۹، اثر گرانبها بیادگار
گذاشته است . (رجوع شود به نشرات
افغانستان در سال ۱۳۵۴) .

خواجه نجم الدین حسن یک شاعر نامدار
دیگریست که در دربار سلطان علاؤالدین غلجی
میزبست و بلقب سعدی هندوستان شهرت
یافته است کتاب «فوائد الفوائد» از او است
بقول فرشته شعرا ونویسندگان دیگریکه به
دربار سلطان علاؤالدین غلجی میزیست عبارت
بودند از صدرالدین علی ، فخرالدین قواس
حمیدالدین راجا، مولینا عارف عبدالحکیم
(عبید حکیم) وشهاب الدین صدرنشین که
اینهمه صاحب دیوان اشعار بوده اند .

د رعبد محمد بن تغلق بود که سیاح ونویسنده
توانای عرب این بطوطه به هند آمد .

ضیاء الدین برفی (تولد ۱۲۸۵ م) پسر
مؤیدالملک یکی از رجال نامور وغنیمت دربار

خصوصا در ایالت اوناپرادیش زبان اکثریت
مردم شده بود ولی امروز با آنکه زبان اصلی
مردم پاکستان نیست زیرا هرولایت آن زبان
خاص خود را دارند از قبیل سندی وپنجابی
ولی چون برای اکثریت مردم قابل درک ومورد
تفاهم بوده است لذا بحیث زبان رسمی
پاکستان و یکی از زبان های رسمی هند
اخذ موقع نموده است .

از جمله ادبا وشعرا ی نامور این زبان میتوان
در مراحل اخیر از اسدالله غالب وعلامه اقبال و...
نام برد .

وامادر قسمت زبان وادبیات دری میتوان
گفت که در دوره سلطنت دهلوی خیلی انکشاف
وتوسعه وتعمیم یافت و از هر لحاظ یک زبان
خیلی غنی ومستعد گشت .

کتابهای زیادی در هر رشته باین زبان
نوشته شد ودیوانهای اشعار بتعداد زیاد بمیان
آمد و درین راه همه سلاطین واشراف ونجبا
علماء ودانشمندان شعرا و ادیبان وصوفیان
وسایر مردم هر کدام شان بنوبه خود مصدر
خدمتی شده اند . ونسبت به سایر شقوق
تاریخ نگاری درین زمان خیلی رواج وشگوفانی
یافت .

که اینک بترتیب سهم هر کدام شانرا بعد
توان بطور مختصر ارائه میداریم :

قطب الدین ایبک درین راه به اندازه قابل
ملاحظه بذل مساعی نمود به حدیکه حمایت و
نوازش وی از شعرا ونویسندگان واهل خبره
لقب «لک بخش» را کمایی کرد .

شمس الدین التمش از شعرا ونویسندگان
چون خواجه روحانی سمرقندی ، تاج الدین

محمد بن تغلق بود که برای مدت ۱۷ سال به دربار اومیزیست و بروایت سیرالاولیا وی مؤلف «ثنای محمدی» «صلوات کبیر» «عنایت نامه الهی» «مائتسعادت» «حسرت نامه» میباشد و (اخبار برمکیان) راز عربی بدری ترجمه و به محمد بن تغلق اهدا نموده است. وی تاریخ مشهور و خیلی گرانبهای خود را بنام (تاریخ فیروز شاهی) در سال ۱۳۵۷ م نوشت بدرالدین محمد «از تاشکند» قصیده سرا و شاعر دیگریست که بدربار محمد بن تغلق جذب گردید وی شهنامه راز در حدود «۳۰۰» هزار بیت نگاشته است.

عصامی شاعر دیگری (فتوح السلاطین) خود را به نمونه شهنامه فردوسی از عروج غزنویان تا ۱۳۵۰ م برشته تحریر در آورده است. جانشین محمد بن تغلق، فیروز شاه تغلق نیز از حامیان جدی و صمیمی شعرا و نویسندگان بشمار میرود. میگویند که وی معادل ارزش ثلث ملیون پوند را سالانه در بین شعرا و اهل خبره بطور مدد معاش و بخشش توزیع میکرد. او خود کتاب ضخیمی را از احکام و امرنامه های خود بنام «فتوحات فیروز شاهی» بیادگار گذاشته است.

شاعر دیگری بنام عزالدین خالد خانی مطالب گرانبهای راز سنسکریت بنظم دری تحت عنوان دلایل «فیروز شاهی» درآورد فیروز شاه تغلق برای جلب و تشویق شعرا و نویسندگان و دانشمندان همت زیادی گماشت و برای تعمیم و انکشاف علوم و فنون مؤسسات و مدارس زیادی بنا نمود.

شمس سراج عقیف (تولد ۱۳۹۸ م) مورخ چیره دست دیگری که پرورده دربار فیروز شاه تغلق بود اثر خود را مانند سلف خود ضیاء الدین برنی تاریخ فیروز شاهی نام گزاری کرده است و این اثر در حقیقت ادامه از تاریخ «فیروز شاهی» برنی محسوب میگردد.

یحیی بن احمد سرهندی «تاریخ مبارکشاهی» خود را برای معزالدین مبارکشاه دوم ازدودمان سیدها تالیف نمود «۴-۱۴۲۱ م».

سید معین الحق پسر شهاب الحق «منبع الانساب خود را نوشت. ابراهیم قوامی فاروقی در دوره رکن الدین باریک شاه «۷۴-۱۴۵۹ م» از بنگال فرهنگ خود را بنام «فرهنگ ابراهیمی» نوشت که بنام مرشدش شرف الدین احمد منیری «شرفنامه ابراهیمی» نیز شهرت دارد.

خواجه محمد گاوان پسر شیخ محمد گیلانی وزیر دودمان بهمنی شاعر و دانشمند برجسته بود وی از دوستان صمیمی مولانا عبد الرحمن جامی سروری بود و جامی را به دکن دعوت کرده بود ولی جامی نتوانست آنجا سفر کند. مکتوبات خود را بشکل کتابی درآورد و «ریاض الانشاء» اش نامید. وی مؤلف «مناظر الانشاء» و صاحب اشعار دیوان در زبان دری بوده است.

فضل الله زین العابدین ملقب به صدر جهان مؤلف يك تاريخ عمومي است بنام تاريخ صدر جهان که در بین «۱۵۱۱-۱۴۵۸ م» گجرات نوشته است.

محمد بن لادازدهلی تالیف خود بنام «مؤید الفضلا» را به منظور درک و فهمیدن شاهنامه فردوسی و خمسه نظامی و اشعار

نموده بود . وی مؤلف دو کتاب بنام «سیرالعارفین» و «مثنوی مهر و ماه» نیز بوده است .

دردوره لودیان بود که صوفی ناموری بنام عبدالقدوس گانگو پرورده شد .

وی بابر را بخاطر حمایتش از ابراهیم لودی آزرده ساخته بود مرقد اوزیارنگاه عام و خاص است .

د رزمینه توسعه زبان و ادبیات دری صوفیان و روحانیون و مرشدان اسلامی از شاعران و ادیبان و سلاطین و نجبا و غیره بعقب نمانده بودند و هر کدام آنها آثار ارزنده پیادگار گذاشته اند . که از آن جمله به ذکر نامی چند می پردازیم :

شرف الدین بوعلی قلندر «وفات ۱۳۲۴م» که مکتوبات و «حکمتنامه» «شیخ بوعلی قلندر» از تالیفات اوست .

خواجه محمدهام «وفات ۱۳۳۵م» نواسه شیخ فریدالدین مؤلف «انوار المجالس» است حسن علی سجزی که نامش سنجر خوانده شده معروف به میرحسن دهلوی مؤلف «فوائد الفوائد» .

فریدالدین مؤلف «سرور الصدور» ضیاء الدین نختابی مؤلف «سالك السلوك» .

نصیرالدین چراغ دهلی مؤلف «آداب الطالبین و انتباه المریدین» حمیدالله قلندر مؤلف «خیر المجالس» سید محمد بن مبارک کرمانی مؤلف «سیدالاولیا» .

سیدمحمد بن مبارک کرمانی مؤلف «سیدالاولیا» . یوسف گدا مؤلف «تحفته الناصحین» شیخ شرف الدین احمد بن یحیی مؤلف

سنایی و دیوانهای سایر شعرای کلاسیک دری در حدود ۵۲۵ هـ ۱۵۱۹م» نوشت عبدالله بن صافی مطالب دلچسپی را در مورد اسب از سنسکریت بدری برگردانده است و همچنان درین موضوع یک اثر دیگر از سنسکریت در عهد غیاث الدین غلجی از مالوا «۱۵۰۰-۱۴۶۹م» بدری ترجمه شده است .

طب سکندری کتاب دیگریست در طب که از سنسکریت بدری توسط میا بهواپسر خواص خان به امر سکندر لودی ترجمه شده است . محمود بن شیخ ضیایک قاهوس دری بنام «تحفه سعادت» برشته تحریر درآورد و به سکندر لودی اهدا نمود که بنام «فرهنگ سکندری» نیز شهرت دارد ....

دوره دودمان سیدها لودی ها شاهد انکشاف و توسعه قابل ملاحظه در زمینه ساینس و فلسفه میباشد حمایت و تشویق سکندر لودی دانشمندان زیاد خارجی را نیز بدربار خود جلب و جذب نمود از آن جمله نام رفیع الدین شیرازی قابل تذکر است و همچنان ورود دانشمندان مانند شیخ عبدالله تولاینی و شیخ عزیزالله ملتانی در پایتخت اسکندر لودی بازار منطق و فلسفه را گرمی بخشید .

اسکندر لودی نه تنها اینکه از بزرگترین سلاطین بود که از شعرا و دانشمندان و فلاسفه تشویق و حمایت بعمل آورد بلکه خود نیز شاعری بود ورزیده و توانا که اشعار خود را به لقب «گلرخی» میگفت از بزرگترین شاعران دربار لودی هارا میتوان از شیخ جمال الدین دهلوی ملقب به شیخ جمالی کنبوخی نامبرد وی بهرات آمده و بامولینا جامی هروی ملاقات

و در نتیجه بناها و خانه های بوجود آمد که اکثرا از لحاظ سبک و تزئینات و غیره نه آنقدر خالص اسلامی و نه آنقدر هم هندی بود و از همین جهت در هنر معماری نیم قاره هند اصطلاحات سبک معماری «هندی - اسلامی» و غیره بمان آمده است .

معماری سبک «هندو مسلم» رامیتوان بدو حصه تقسیم کرد و از قبیل سبک معماری دوره سلطنت دهلی و سبک معماری دوره تیموریان هند از سبک های معماری سلطنت دهلی خصوصا در دوره های اولی «سلاطین مملوک و غلجی ها و تغلق ها» سبک خاص بمیان آمده که تا مفرگسون آنرا «معماری سبک پشتون» نامگذاری کرده است .

بعد از جنگ دوم قطب الدین ایبک دهلی را برای شهاب الدین غوری فتح نمود . و ناحیه ای بنام قلعه رای پیتورا را جای که منار قطب دهلی در آن قرار دارد مرکز خود ساخت و آنرا بشکل یک شهری در آورد . درین مقام از طرف سلاطین مسلمان هفت شهر بنوبت جدید اعمار گردیده که شهر قطب الدین ایبک از اولین آنها بشمار میرود .

درین جا اولین نمونه سبک معماری پشتون ها یا افغانها نمودار میگردد و آن مسجد «قوت الاسلام» است که توسط قطب الدین ایبک بخاطر یادگار از فتح دهلی و پیروزی اسلام در آن دیار تعمیر گردیده است .

در راه تزئین و توسعه این مسجد سلاطین بعدی و هر کدام بنوبه خود در آن تغییراتی وارد آورده که شمس الدین التمش و علاؤ الدین غلجی از همه جلوتر و آشکارتر به چشم میخورند .

«ارشاد السالکین و برهان العارفين» سید محمد معروف به گیسو دراز مرید نصیرالدین چراغ دهلی ارشادات پیرو مرشد خود را بنام «جوامع الکلام» تدوین کرده است .

شیرخان یک معروف به مسعود مؤلف «یوسف زلیخا» و «مرات العارفين» سید محمد بن جعفر مؤلف چندین اثر است از آن جمله «بحر المعانی» و «اسرار روح» او شهرت دارد . بدینگونه بر اثر مساعی مردم هند و دودمانهای سلطنتی و حکومت های اسلامی افغانی زبان و ادبیات دری در آن سرزمین خیلی توسعه یافت و از لحاظ کیفیت و کمیت انکشاف خیلی بی سابقه نموده است .

هنر در دوره سلطنت دهلی :

نسبت بتمام عناصر کلتور و فرهنگ هنر معماری و سبک معماری خیلی زودتر از همه بطور آشکار در هند شمالی دگرگونی گرفت و درین راه البته دو عامل مهمتر بنظر میخورد . اول اینکه ، سلطان و دربار یانش و جمله طبقه حاکمه خصوصا در اوایل دوره سلطنت دهلی خود مسلمان بوده اند آنها پیش از همه بخانه و سرپناهی و هم جایکه در آن به نماز و نیایش میپردازند ضرورت داشتند .

دوم اینکه ، برای تعمیم اسلامی لازم دیده شد معابد هندوان و بودائیان تخریب گردد و بجای آنها و حتی به مصالح آنها مساجد اسلامی بنا کنند ولی چون مهندسان و طراحان و پرمونل فنی ساختمانها اکثرا مردم بومی هندوستان بودند طبعاً دست آنها و ذوق آنها و عنعنه شان در تخلیق بناهای نوبی اثر نبوده است .

ازبنا های دیگر قطب الدین ایبک عبارت‌اند از «منار قطب» وی ساختمان این منارا وقتی شروع کرد که هنوز نایب السلطنه سلطان محمد غوری «شهاب الدین غوری» بود و تا مرحله اول رابسر رسانید ولی این شمس‌الدین التمش بود که این منار نیم کاره راباکمال رسانید .

بعدا در ترمیم و تزئین آن فیروز شاه تغلق و سلطان سکندر لودی توجه خاص مبذول نمود کسی بعدتر از تعمیر مسجد «قوت‌الاسلام» در اجمیر مسجدی ساخته شد که بنام «ادعای کاجها میرا مسجد» شهرت دارد .

از معماریهای سبک «هندی ، افغانی» ویا اند و اسلامیک ویا پتهان ستایل میتوان ازبنا های ذیل محضی نام برد .

در جوار منار قطب و در مدخل مسجد قوت الاسلام «علایی دروازه» از سلطان علاؤالدین غلجی «مقبره التمش در دهلی» مقبره سلطان فیروز شاه تغلق ، مقبره غیاث الدین تغلق ، کلان مسجد کابلی مسجد مقبره محمد شاه سید ، جامع مسجد ادینه پورا گنبد دهلی مات کی بجده ، وده ها بناهای دیگر و همچنان ازین سبک در جونپور و بنگال به ده ها بناها موجود است که ذکر نام همه خیلی به درازا میکشد درین زمینه لازم است مطالبی از کنفرانس داکتر «زا دیسای رئیس کتیه ها و نسخ عربی و دری مطالعات باستانشناسی هند که در سیمینار روابط هند و افغانستان در طول قرون قرائت کرد ارائه گردد «همزمان با ورود مهاجرین جدید ، طرز نوی خانه سازی چه از لحاظ شکل ساختمان

و چه از لحاظ نقشه و نظر دفعتا بطور بی سابقه از خاک هند پدیدار گردید که امروز آنرا از جمله آثار و طرحهای هند اسلامی میشماریم ، طبیعی است که مهاجرین مذکور از خاک افغانستان علوم و فنون را که بهند ارمغان بردند همه آن از فرهنگ افغانستان منشاء می گرفت و نظیر آنچه که در افغانستان داشتند در سرزمین هند رواج دادند و تعداد معماریهای اسلامی هند را در آنجا گذاشتند ... بطور مثال قلعه ها و حصار های دوره های اولی قرون میانه که در غزنه ، هرات ، گرشک ، فراه ، بلخ و غیره در افغانستان هست عینا نظیر آنها در تغلق آباد واقع در دهلی هند نیز دیده میشوند ... مساجد قدیمی هند نیز طوریکه از شکل ظاهری آنها برمی آید از مساجد شبیه آنها که در غزنه ، فیروزکوه و دیگر جایهای افغانستان بنظر میخورد تقلید شده است .

از نتایج کشفیاتیکه راجع به منار های قدیمی در هند اخیرا بعمل آمده این حقیقت را نیز با ثبات رسانده است که اعمار منار معروف دهلی «قطب» که شاید بافتخار کدام پیروزی ساخته شده باشد در نوع خود اصلا از افغانستان تقلید شده است که نزدیکترین شبیه آن در جمله منار های قدیمی موجوده افغانستان منار جام است ... و از لحاظ ظرافت و مهارت معماری فوق العاده درخور ملاحظه است .. منار جام نسبت به قطب مینار اندکی کمتر ارتفاع دارد اما از آن قدیم تر است .

در این اواخر کشفیاتیکه در خواجه سیاهپوش سیستان بعمل آمده که عینا مناظر قطب منار گفته میشود و گواه صادق برین

شبهات تاریخی بین دوفرهنگ مورد بحث هنرهای مستظرفه مثل نقاشی ظریف، تذهیب شناخته میشود و میتوان گفت که منار قدیمی کاری کتب، خوش نویسی، موسیقی و غیره خواجه سیاهپوش رایگانه مناری میتوان دانست اثرات مشترک و متقابل بین هند و افغانستان که از روی آن منارهای هند تقلید شده است... مشهور است . امیر خسروی کی از بنیاگذاران همچنان درساحه های کاشی کاری، مرصع تلفیق موسیقی خراسان با موسیقی هند بود . کاری. خاتم کاری، و نقوش کاری، و درساحه

بخش دوم

نقش هما هنگی افغانستان در عهد امپرا توری تیموری هند

۱۵۲۶ - تا ۱۷۰۷ م

میشود. سلام وادای ماکه چقدر مشحون تعظیم وکرامت است از درباریان و همشیریان مغول بما باقی مانده است .

موسیقی وآلات موسیقی ما، آنهاست که زمامداران مغول و سر داران ورعیت رایکجا محظوظ و مسرور میساخت نقاشی ما با تمام نفاست و ظرافتش انعکاس فصیح آن روزگاران خوشبخت بوده است .

ادبیات هندوستانی ماچه هندوچه دری وچه سنسکریت وچه هم اردوآنان کسانی بهمارسیده است که خواه بصورت مستقیم ویا غیر مستقیم از حمایت و تشویق زمامداران مغولی به اندازه کافی برخوردار بوده اند .

و در اخیر معماری هندوستانی ماچه هندو وچه مسلم بعضی اینکه هر کدام شان راه های جداگانه خود را بطور آشکار تعقیب میکردند برعکس خود را بایکدیگر آمیختند و بشکلی مرغوبتری درآمدند .

در قسمت ریاضیات از بهترین آثار در ین رشته (لیلاوانی) به دری برگردانده شده ودها مثال دیگر .

امپراتوران کورگانی هند خود رجال دانشمند شاعر و نویسنده بودند و همچنان از علماء و شعرا و نویسندگان و هنرمندان پاسداری و حمایت میکردند. در نتیجه در هر رشته از زندگی فرهنگی و هنری آثار فراوان و گرانبها بوجود آمده که تا امروز در خور ستایش اند .

س، ر، شرماء و رخ شهپر هند مینویسد: «امپراتوری مغول برای همیشه ازین دیوار رخت بر بست ولی شخصیت و مشخصات آنها بی هزارها شکل چه مرئی وچه غیر مرئی منعکس و احساس میشود و اثر آن در لباس ها، درسختن گفتن ما، در آداب ما، در تصور و افکار ما، در ادبیات ما، در موسیقی ما، در نقاشی ما تا هنوز مشهور و محسوس است این نه خالص هندوست و نه هم خالص اسلامی بلکه یک مخلوط فصیحی است از هر دو .

هنرمردم گویای واقعی یاروح مردم است و هنر واقعی امروزه هندوستان از دوران مغولها بهمارسیده است ... لباس هندوستانی ما از زن و مرد که آنقدر قشنگ و دلربا و مؤثر است همان است که در نقاشی مغول دیده

خوشحال خان خټک و دودمان شاعر و مبارز اووغيره قابل يادآورېست وحتی شاعر صوفي مشرېبی چون عبدالرحمن (بابا) نیز باقلم خود درین راه مبارزه کرده و اشعاری گفته است . برای مزید معلومات درمورد اشعار رآثار شعرا و نویسندگان واهل هنروآنچه که تیموریان هنددر افغانستان بیادگار گذاشته اند . مراجعه شودبه نگارش پوهاند عبدالحی حبیبی بنام (افغانستان درعصرکورگانی هند) چاپ کابل ۱۳۲۰ ش .

دودمانهای افغانی درهند بین قرن ۱۶و۱۷م:
دوکتوره محمدعبدالرحیم در کتاب خود بنام «تاریخ افغانها درهند» مینویسد : «درتاریخ زمامداری مسلمانها درهند. افغانها مستحق عالیشترین مقام استند . آنها درحیات اجتماعی وکلتوری هند عناصر جدید و غنیمت رامعرفی کردند و تحولات نو و مهمی راوارد آوردند گرچه آنها از دست تیموریان هند شکست خوردند ولی ماننند سایر اقوام شکست خورده هویت وماهیت خودرا از دست نداده ودرتمام دوره زمامداری تیموریان هند بحیث یک جامعه فعال سیاسی زنده وفعال ماندند .

علاوه برکیفیات عالی نظامی ایکه افغانها ازسرزمین خود (افغانستان) در هند با خود آوردند باآمدن خود حتی در ساختمان بشری این نیم قاره نیز تحول درخور ستایشی بوجود آوردند که آن عبارت بود ازقذبلند بالا اندام نیرومند وسیمای خوب آنها . چیزیکه آنها با خودآوردند بلاشک بطور عمومی درزندگی همه مردم وبطور خصوصی در زندگی مسلمانان

حماسه های هندوستانی وویدها واپانشادها وچندین آثار دیگر ادبیات باستانی نه تنها اینکه توسط مسلمانان به دری ترجمه شده بلکه مورد علاقه ومطالعه عمیق شهزادگان تیموری هند چون داراشکوه وجهان آراگردید . بهمین طور زبان وادبیات دری مورد توجه وعلاقه عمیق هندوان قرار گرفت راجامانسنک ونودرمل ازحامیان جدی زبان وادبیات دری به شمار میرفتند .

وتواریخ زیادی ازطرف هندوانی چون (اشور داس) ، (بهم سن) (سور جان رای) مؤلف خلاصه التواریخ وغیره بزبان دری نوشته شد .

خلص اینکه ازلحاظ اجتماعی جوامع از هم جدا ومتخاصم آندوره هند بایکدیگر ازهرجهت آمیختند ویکنوع وحدت کلتوری ایجاد کردند که تاامروز دیده میشود .

در افغانستان نیز ازلحاظ کلتوری وفرهنگی واجتماعی وهنری انکشافات مزیدی احساس گردید . ودوعامل درین راه خیلی مؤثرافتاد . عامل اولی حمایت وتشویق زمامداران و نجیب زادگان تیموری هند بود از هنرمندان ونویسندگان وشعرا در افغانستان .

وعامل دومی پالیسی ناپخته و رویهمرفته مخاصمانه آنها درین سرزمین بود که طوریکه قبلاکتیم موجب ایجاد نهضت های ملی گردید . این نهضت های ملی برضد تسلط سیاسی تیموریان هند تنها متکی به شمشیر وسنان نه بلکه بیشتر متکی به قلم بود ودرین مورد آثار منشور ومنظوم زیادی بزبانهای پښتو ودری عرض وجودکرده است از آنجمله آثار

هند روح تازه دمید و نیروی شکست ناپذیر بخشود.

سلطنت افغانها که براساس و بنیاد و قوم و قبیله استوار بود گرچه ازین رهگذر خسارات زیادی را متحمل شدند ولی باز هم این یک عنصر نوی بود که آنها در حیات سیاسی هند وارد کردند خیلی ممکن بود که ازین خصوصیت استفاده خوبی میشد اگر افغانها آفرابه هوشیاری سیاسی خود می آمیختند سیستم حکومت آنها بشکل مشروطه که در آن زمان خیلی پیشرفته و مترقی پنداشته میشد و آرمان یگانه ملل اروپایی بود میگرفت در زمانداران افغانی چنان سلاطین بوده اند که آنها در راه انکشاف و تکامل موسسات سیاسی و اداری هند خدمات فراموش ناشدنی را نموده اند و درین زمره نامهای شیرشاه و پسرش اسلام شاه (جلال خان) ۱۵۴۵-۱۵۵۳ م خصوصاً قابل یادآوریست . فرید (شیرشاه) در عهد سلطان بهلول لودی در سال ۱۴۸۶ در حصار فیروزه (در دهلی) بدینا آمد و در ۱۵۴۰ م بر تخت امپراتوری هند نشست و بعد از پنج سال سلطنت بعمر ۵۹ سالگی در ۱۵۴۵ م (مقام کالنجر) پدرود حیات گفت . نویسندگان و مؤرخین از هر قبیله و از همه جای را از بزرگترین امپراتوران شرق می شمارند گرچه دوره زمانداری او جوانیشینانش بتاریخ افغانستان آنقدر از لحاظ سیاسی تعلق نمی گیرد ولی او بلاشک نخستین بنیانگذار نشنالیزم افغانی در تاریخ افغانها چه در هند و چه در افغانستان بشمار میرود . نتیجه مستقیم نشنالیزم افغانی او همانا اعاده حیثیت و قدرت سیاسی افغانها و تاسیس

امپراتوری نژاد افغانی در نیم قاره هند بوده است و نتیجه غیرمستقیم آن عبارت از نهضت های ملی بود که در افغانستان برضد تسلط سیاسی تیموریان هند و صفویان پارس براه افتاد و این حقیقت از ادبیات پشتو و دری در قرون ۱۶-۱۷-۱۸ افغانستان بطور واضح منعکس شده است .

و خوشحال خان خټک بخاطر خوشنودی روح شیرشاه شمشیر خود را از نیام می کشد . پروفیسر اشتیاق حسین قریشی، مورخ شپهر و معاون پوهنتون کراچی مینویسد : «در دوره زمانداری افغانها حکومت بابر و همایون یک حکومت موقتی بود که بعد از آن شیرشاه پسا بعمره گذاشت و چندی بعد زمام امور باردیگر بدست بابریان افتاد . درین میان شیر شاه بیک شهاب شاقبی میماند که از زوایای دورو تاریک دفعتاً پدیدار میگردد، میدرخشد، محیط خود را روشن میسازد و بسرعت هم در کنار های تاریک آسمان ناپدید میگردد. «که گویی آمدن او حادثه بود مربوط به ماوراء طبیعت و یک معجزه» .

شیرشاه در چارچوب عنعنات و کلتور افغانی یک سیستم موثر و خیلی با کفایت حکومت متمرکز را بوجود آورد .

دوکتور محمد عبدالرحیم مینویسد : «گرچه وی درین مورد آنقدر جدی نبود، ولی باآنها توانست که آن موسسات با کفایت حکومتی سابق که یافراموش و یاهم فاسد شده بود بایک روح و انرژی تازه سراز نواحیاء و بیک سویه عالیتر آنها را برای کار آماده نماید. ولی پسر او اسلام شاه درین مورد یعنی

وفکری خیلی مساعی نموده اند . وبرعیت هندوی خوددروازه های تمام شعبات دولتی را باز گذاشته و آنها را به پوستهای مهم دولتی گماشتند .

دردربار سلطان محمد عادل سور وجود شخصیتی چون هیموودردربار داؤد کارلانی دربنگال وجود سریهای بازگوی خوبی اذین حقیقت است . درعهد افغانهای کارلانی بود که در بنگال باره بهیان (دوازه مشران و یادوازه زمینداران) که درتوسعه و انکشاف وضع سیاسی واجتماعی بنگال رول عمده را بدوش داشتند بمیان آمد . در تاریخ سیاسی افغانها روابط ومناسبات آنها با تیموریان هند (آل بابر) خیلی مهم ودلچسپ است .

درنیمه اول قرن ۱۶م بین افغانها و کورگانیان جنگها آغاز گردید که در نتیجه افغانها سلطنت خود را بنفع بابر از دست دادند چندی بعد این جنگها بار دیگر از طرف افغانها برای اعاده حیثیت وقدرت سیاسی از دست رفته خود آغاز گردید این بار افغانها تحت رهبر نایفه خود (شیر شاه) متحد شده بودند و پیروز گشتند وقدرت سیاسی از دست رفته خود را بازیافتند . ولی در بین افغانان خصوصا بعد از مرگ اسلام شاه زدو خورد های جدی آغاز گردید و آن برای این بود که مشران قبایلی افغانی امتیازات سیاسی وخود مختاری میخواستند و پادشاه سلطنت مطلقه و متمرکز .

این دو گروه مخالف در مقابل واز بین بردن یکدیگر خوداراده وصف آرایی کردند . این وضع افغانها ، همایون سلطان رانده شده کورگانی را فرصت وجرات داد تا بنهند بیا ید

وجود آوردن حکومت متمرکز ومطلقه نسبت به پدر خود جدی واختلف ناپذیر بود ودربین راه موفق هم شد . این دوشهنشاه افغانسی در سیستم حکومت ابتکارات گرانبهای نمود ند وبمیراث گذاشتند که بعدها از طرف جلال الدین اکبر اقتباس وتوسط اوبیا به کمال رسید . زمامداران افغانی در راه انکشاف وتوسعه موسسات اجتماعی و فرهنگی نیز خدمات گرانبهای را انجام داده اند ودردوره آنها بود که نهضت های بشر دوستانه بکتی ومهدوی در تمام هند شمالی پخش گردید .

دربین دوره در ادبیات زبان های دری وعربی و در علوم اسلامی بیداری فکری ذهنی نمودار گردید . وخصوصا در وجود آوردن موسیقی هندی ، مسلم اهمیت وارزش تاریخی دارد گوالیار پایتخت آنها بشکل مرکز شعر وموسیقی ، وهنر در تمام هندوستان درآمده بود وسلطان محمد عادل شاه سور وزبازیا و خصوصا خود را وقف هنر موسیقی کرده بودند . وخود آنها از موسیقی دانان مشهور عصر خود بودند وموسیقی دانان مشهور آنوقت میان تانسن وبازیا درازشاگردان محمد عادل شاه سوری بحساب میرفتند .

همینطور دوره زمامداری افغانهای سوری در توسعه وانکشاف هنر ومعماری در خورستایش است .

مقره شیر شاه در ساسرام و پورانا کلا در دهلی از پیشرفت معماری این دوره بوجه بهتر نمایندگی میکند .

زمامداران سوری در هند شمالی و کارلانی در بنگال بزبان و ادبیات هندی وبنگالی خدمات شایانی انجام داده اند و در انکشاف ذهنی

به رقیبان خود (ال بابری) اذدر اطاعت و تسلیم پیش آیند و هرطوری بود دربنگال جمع آمدند. و در آنجا باباره بهیان دست بهم دادند و هر دو برضد دشمن مشترك خودتا ۱۶۱۱ م یعنی بتاریخ که عثمان قهرمان و رهبرافغانها دربنگال درجنگ دولمپور شهید کرده شد امروزی آخرین مامن مستقل خودراهم اذدست دادند مگر نقش فرهنگی خراسان قسد یم و افغانستان سرتاسر هند شمالی و بعضی نواحی هندو جنوبی تا امروز نه تنها در مظاهـــــر باستانشناسی بلکه در فرهنگ و عقیده مردمان باقی ماند و جاودان گردید .

وقدرت رازدست افغانها بر باید وی آمد ولی بعد ازیک شکست ازطرف هیموچنرال سلطان محمد عادلشاه سوری درجنگ دوم پانی پت پیروز گشت وبقدرت سیاسی افغانها در هند شمالی خاتمه داد .

گرچه هند شمالی اذدست افغانها خارج گردید ولی دربهار وبنگال واورسیا افغانان کارلانی ولوهانی توانستند برای مدت چندی به سلطنت مستقل خود ادامه دهند .

ولی کورگانیان «اکبر» در ۱۵۷۶م بهار و بنگال ودر ۱۵۹۲م اورسیا راهم از دست افغانها کشیدودر قلمروی نفوذخود درآورد .

ودرین حالت هم افغانها حاضر نشدند که

فرهنگ دوره هوتکیان

هوتکی حاجی میرویس خان بود که کشور را از زیر یوغ استعمار اجانب رهایی بخشیده، در سال ۱۱۱۹ هـ و بقرولی ۱۱۲۰ و ۱۱۲۱ هجری اساس دولت افغانی هوتکی را در قندهار پی ریزی کرد.

مشخصات سیاسی و فرهنگی دوره هوتکیان :

۱- قبل از ظهور هوتکیان افغانستان محل رقابت دو قدرت بزرگ آن زمان یعنی هندو ایران بود که هر دو دولت مذکور به بلاد معروف و تاریخی افغانستان چون هرات، قندهار، و غیره چشم طبع دوخته و در اشغال آنها با هم رقابت داشتند. لذا این بلاد بخصوص قندهار را که هم بقصر فیکه و زمانی تحت اشغال دیگری قرار داشت پس گفته میتوانیم که دوره بعد از سقوط سلاسه با فرهنگ تیموریان هرات تا ظهور هوتکیان قندهار یک دوره تاریک تاریخ کشور شمرده میشود که این وضع خود در انکشاف فرهنگ آن دوره تأثیر منفی بخشیده بود.

۲- در آغاز دوره هوتکی هدف نخستین نجات کشور از زیر یوغ اسارت اجانب و هدف نهایی استحکام و برقراری دولت افغانی بود که خارجیان باز دیگر نتوانند درین خطه باستان رخنه یسی پیدا کنند، لذا مجال کمتری برای توسعه علم و فرهنگ باقی ماند.

۳- هوتکیان دو مرکز و مسند شاهی داشتند یکی در قندهار و دیگری در اصفهان بود، زینجا مرکز واحدی نبود که فرهنگ واحد افغانی بمیان آید.

۴- مقارن ظهور هوتکیان در قندهار، امرای ابدالی در هرات حکمرانی میکردند، ایشان نیز

هرگاه کلمه فرهنگ را مراد از علم و ادب، شعرو لغت، تعلیم و تربیت و فکر و اندیشه بر شمریم پیدا است که کشور ما از قدیم الایام در فرهنگ باستانی شرق و فرهنگ دوره اسلامی رو به پس فعالی داشته، مهد علم و دانش و پرورشگاه بزرگترین و معروفترین رجال فرهنگی مشرق زمین بوده است که آثار جاودان شان زیب کتاپ خانه و موزیمهای بزرگ شرق و غرب میباشد و یابری زیور چاپ یافته بدان اش آموزان علم و دانش می آموزد و به دانشوران عقل و بینش بخشیده با مطالعه آنها ساحة معلومات وافق دید شان را وسیعتر میسازد.

هرگاه بغور بنگریم هر دوره از ادوار تاریخی کشور نظر به ایجابات زمان و مکان و نظر بشرایط خاصی آن دوره مشخصات فرهنگی مختلف و متفاوتی دارد که بدون در نظر داشت آن، مطالعه فرهنگ آن دوره مشکل مینماید. لذا روی این ملحوظ فرهنگ دوره هوتکیان شرایط و مشخصات بخصوص داشته که مطالعه آن واجب و الزم شمرده میشود. دیگر اینکه بذکر این شرایط و یا مشخصات آن دوره بپردازیم ایجاب می نماید که طی چند جمله محدود و مختصر هوتکیان را معرفی بداریم.

هوتکیان اولاده بابا هوتک بن باور بن تولس یا تور بن بابا غلجی بوده، بنابران هوتکیان شاخهائی از غلجائی یا غلزائی میباشند و شعب دیگر غلجائی عبارت اند از توخی، تره کی اندری، خروتی، علی خیل، سلیمان خیل، سوما، شیرپاو و غیره، مگر بنیانگذار واقعی سلاسه

خوشحالخان خټک، دیوان رحمن بابا، دیوان کریمداد و مخزن اخنددرویزه (در یک وقایه)، یوسف زلیخا از عبدالقادر خټک و تذکره الاولیاء، و کتب دینی مانند تفسیرهای قرآن کریم، مخزن الاسلام از اخنددرویزه، و سلوک الفزات از ملا مستودها، کتب و رسائل دیگر بصورت قلمی و خطی و یاجایی از ایشان بهر دو زبان (پشتو و دری) بیادگار مانده که نمایانگر فرهنگ پیشرفته ترشان نسبت به هوتکیان میباشد.

۵- مدت شاهی هر کدام از شاهان هوتکی کوتاه بوده و محض پنج نفر از یک دودمان به شاهی رسیدند بدین قرار از حاجی مبرویس خان که مدت ریاست وی را برخی شش و هفت تا هشت سال ضبط کرده اند (۱۱۱۹-۱۱۲۰ الی ۱۱۲۷) (مرکز ریاست قندهار) ۲- عبدالعزیز تقریباً دو سال (۱۱۲۷-۱۱۲۹ هـ) (مرکز در قندهار).

۳- شاه محمود هوتکی مدت هشت سال (۱۱۲۹-۱۱۳۷ هـ) مرکز سلطنت بدو قندهار و بعداً اصفهان.

۴- شاه اشرف هوتکی مدت پنج سال و هفت ماه (مرکز سلطنت اصفهان).

۵- شاه حسین هوتکی مدت شاهی او پانزده سال (۱۱۳۵-۱۱۵۰ هـ) لذا این مدتهای نسبتاً کوتاه نیز فرصت زیادی بجهت انکشاف و توسعه امور فرهنگی برای شان باقی نگذاشت ۶- حدود متصرفات هوتکیان در دوره شاهان هوتکی متفاوت بود، چنانچه در عهد ریاست حاجی میرویس خان شهر قندهار و نواحی اطراف آن

مانند هوتکیان مشغول دفع حملات اجانب از سمت غرب کشور بودند، البته این دو شاخه بزرگ افغان گاهی با هم اتحاد و دوستی داشته و طور دسته جمعی علیه تجاوزات خارجی از مملکت متصرفه شان دفاع میکردند، و زمانی متاد هانه با هم سر جدال داشته یکدیگر شان را ضعیف می نمودند. لذا امرای ابدالی هرات نیز در مسایل پیشبرد امور فرهنگی همان مشکلات را داشتند که هوتکیان بدان مواجه بودند، ولی همزمان با ظهور هوتکیان و یابکی دو قرن پیشتر از آن کشور هند آتوت یک سلسله سلاطین افغانی پښتون مانند لودیان و سوریان و یک سلسله نهضت های قبایلی مانند نهضت روښانیان، نهضت یوسفزانیان، نهضت خوشحال خان خټک و غیره روی کار آمدند که به علاوه مقابله و مجادله با حریفان خویش بخصوص سلاطین مغولی هند، فرهنگ نسبتاً پیشرفته تری نسبت به هوتکیان قندهار و امرای ابدالی هرات بمیان آوردند و به علاوه اینکه شعرو ادب ترقی کرد و سرکردگان این نهضت مانند بایزید مسکین انصاری معروف به (پیر روښان) و خسر شحال خټک و پسرش عبدالقادر خټک و غیره اهل قلم و سیف یا شاعر و مبارزه بودند، و بهر دو زبان پښتو و دری شعر میگفتند، و آثار خیلی زیادی از تاریخ، مانند مرآت افغانی، از خانجا نغان، مخزن افغانی از نعمت الله هروی، واقعات مشتاقی تا لیف شیخ ارزق الله، تاریخ شیرشا هی تالیف عباس خان سروانی، تاریخ مرصع از افضل خان خټک تاریخ داودی، تاریخ انبیا از محمد (سنه کتابت ۱۱۱۸ هـ) و دیوانها و تذکره هایی مانند کلیات

بود. دوره شاه محمود هوتکی بعلاوه متصرفات افغاني بلادافغان، کرمان، قزوین کاشان، قم، طوس، یزد وغيره نيز شامل حوزه فرمانروايي هوتکيان به شمار ميرفت.

د دوره شاه اشرف هوتکی نيز گاهي اين حدود کم و زياد ميگرديد، ولي در دورۀ شاه حسين هوتکی حدود متصرفاتش بقول هترام (مؤلف کتاب تاريخ بلوچستان) شامل سبزوار (اسفزار نديم و شين دند موجوده) و فراه تا غزني و دره گومل، پنين (يا فوشنج) و شال (در بلوچستان) ديره غازی خان و ديره اسمعيل خان بود.

لذا شکی نيست که علوم متداول آن عصر يعنی علوم معقول و منقول در ساحۀ حدود متصرفات هوتکيان سير طبيعي و عادي خود را می پیمود که مطالعه مفصل جريانات فرهنگي نواحی مذکور سخن را بدر از امیکشانده.

۷- مسلم است که زبان یکی از عناصر مهم اولیۀ فرهنگ و کلتور است که بدانو سلسلۀ جريانات فرهنگي و کلتوري ادوار مختلفۀ تاريخي هر کشور مطالعه ميگردد. در زمان هر یکيان زبان دری و پښتو هر دو معمول بوده و مردم افغانستان بهر دو زبان تکلم ميکردند. ولي در متصرفات ايراني شاهان هوتکی زبان فارسي راهیج بود و بدان زبان آثار زيادی از آنوقت بيا دگار مانده است.

۸- علوم متداول عصر هوتکيان عبارت از علوم معقول و منقول بوده که توسط ملاها و مولويان زياد تر در مدارس تدريس ميگرديد، بعبارة ديگر تعليم و تربيت که بخش بزرگی از فرهنگ را تشکيل ميدهد بيشتر در مدارس صورت ميگرفت

ولي گاهي بصورت استثنائي شاگردان شخصي و خصوصي نيز درس ميخواندند.

۹- مسئلۀ شيخي، پيري مريدي قبل از ظهور هوتکيان مروج بود و حتي افضل خان خټک (در تاريخ مرصع که به تصحيح و تحشيه دوست محمد کال مومند در پشاور چاپ شده باستناد محزن افغاني) از هر سه شعبه بزرگ قوم پښتون يعنی سرب، بتني و غرغشت که پسران قيس عبدالرشيد ملقب به پشپان يا پشان بودند نامهای شيو خ متعددي را ذکر ميکند و نيز در تذکره الاوليۀ پښتو که در همين تاريخ مرصع (چاپ جديد) اران بحث شده، هم شرح مختصر احوال اين شيو خ و عرفايان گرديده است و مسئله پيري و مريدي در بين شان رواج داشته، شبهه يي نيست که در عصر هوتکيان مسئله شيخي و پيري و مريدي بدان منوال مروج بوده است.

۱۰- البته شعر و ادب نيز که جز مهم فرهنگ بشمار ميرود در بلاد محروسۀ هوتکيان رواج کاملی داشته و اغلب کسا نيکه صاحب سواد و کتابت بودند، از ين وديعه نيز بهره يي داشتند.

بيانات و طرز تفکر برخي از شاهان هوتکی :

واضحست که هر يك از شاهان هوتکی طرز تفکر و پاليسي خاصی از خود داشته که در موارد مختلف حسب ايجابات وقت و زمان آنرا بکار برده و حتي بياناتي ايراد کرده اند که در اينجا طور مؤجزو باختصار از ان ياد ميکنيم.

حاجي ميرويس خان :

مؤسس سلسلۀ هوتکی شخصي فکور و باتدبيري بود، سيد جمال الدين افغاني در کتاب تنمۀ البيان خویش نويسد که ميرويس خان در بين اهالي به

خبر فرستاد که مقدمه راطولانی سازند تا نقشه سیاسی خود را عملی کند، آنگاه در ملک خود د نفر فرستاد که فرصت خوبی فرار سیده، هر چه زود تر بدور هم جمع شده در طرف سه روز خود را به او رسانند. خلاصه نیمه شب برگزین حمله ور گردید و خود او و همراهانش را از تیغ گذرانید. آنگاه فی الفور اسباب و براق گرگزین را بجان سپاه افغانی پوشانیده به هیئتیکه گرگزین در سواری میبود وارد قندهار شده .

بدین وسیله محافظین گرگزین را غافل ساخته باندرون قلعه قندهار داخل گردید، و همه آنها را مقتول و مقهور ساخت.

بخاطر باید داشت که حاجی میرویس خان پس از قتل گرگزین و همراهانش سه جرگه ملی تشکیل داد، و در هر کدام خطابه های غرابی ایراد نموده و افغانان را جرات بخشیده به آزادی از قید اغیار نوید میداد چنانچه سید جمال الدین افغان در آن باره اشاره نموده چنین مینویسد: «وقتیکه فضای قندهار از مخالفین خالی شد، میرویس روسای قبائل افغانرا دعوت داده يك جرگه قومی منعقد ساخت و خودش در بین جرگه ایستاده در نطق خود فضائل حریت و مزایای آنرا اوشداند اسارت و مصائب آنرا حسب ذیل روشن ساخت :

(اگر شما کمر ما را بسته کنید و با ما متحد شوید گردنهای افغانان را از طوق ذلت و غلامی رهانیده بیرقهای عزت را در بلاد وطن خواهیم افراشت و یوغ سلطه ایرانیا را از دوش خود دور خواهیم کرد) .

آنگاهیکه شاه حسین صفوی جهت تهدید میرویس خان محمد حاجی خان نامی را با عساکر

بلندی اخلاق، فصاحت بان و رسایی ذهن معروف و باثر این صفات در دل های افغانان محبوبیت و نفوذی پیدا کرده بود. میرزا محمد خلیل مرعش صفوی (در کتاب مجمع التواریخ) خود یکی از تدابیر میرویس خان را بمقابل گرگزین حکمران صفوی قندهار اینطور ضبط میکند که چو ن میرویس از سفر حج بقندهار بازگشت از گرگزین رخصت رفتن قلات که مسکن او بود گسرفته و رهسپار آنجا شد، در آنجا سپاه و لشکر قسم غلزیایی و فرق دیگر افغانه را گرد آوری کرده بایشان عہد و پیمان کرد که بی مضایقه در مرا میکه در پیش دارد شرکت جویند، البته هر قدر، منافع از ملک و مال بدست آید، در میان شان برادرانه قسمت خواهد نمود. برای این که گرگزین را اغفال کند شهرت انداخت که چون وی از سفر حج آمده باید در مورد کسانی که جهت تهنیت و مبارکبادی رفت و آمد میکنند اشتباه نکرده و مزا حمت ننماید، این بگفت و دست بکار شد، و در خفا بجماعت کاگری هدایت داد که سر شورش گذارید ضمناً به گرگزین اظهار داشت که جهت فرو نشاندن شورش مردم کاگری لشکر کافی بدفع ایشان اعزام دارد. گرگزین خان هم بناچار بالشکر عظیم بدان صوب روان گشت. چون به قریه ده شیخ رسید، میرویس خان و سرداران دیگر وی را تحریک کردند که برادرزاده اش سکندر میرزا که در میان فرقه گرجه به الکسندل میر زامشهور بود بجهت دفع شورش مردم کاگر اعزام نماید چون این کار صورت گرفت، عده بسیار کمی با گرگزین باقی ماندند. زمین جا حاجی میرویس خان مخفیانه به کاگر یان

نه خدمت نمودم که شاهی کنم
بتخت شهي کج کلاهي کنم
نزييد مرا شا هسي و سروي
سر افزام از افسر چا کري
مرا بس که گویند قومم پدر
ندارم طمع گوهر و سيم وزر
همين افسرم به که خدمت کنم
شما را چو فرزند خود پرورم .»

شاه محمود هوتکی :

بعد از مرگ کاکايش عبدالعزيز مسند نشين
تخت شاهی قندهار گرديد (۱۱۲۹ هـ) ميرزا
خليل مرعشي درباره اوگويد: «محمود ولد
امير اويس که آثار رشد از ناحیه او هويدا بود...
زیاده برايام پدر در تالیف قلوب سرداران
افغانه و جمعیت سپاه و تسخير بلاد کوشش نمود،
چنانکه در زمان او قلعه فراه نیز بتسخير افغانه
غلزۀ درآمد و تاسرحد سيستان و سرایان (۹)
در حوزۀ ملک اوداخل گرديد .»

رستم الحکماء مولف کتاب (رستم التواريخ
طبع طهران ۱۳۴۸ در صفحات ۱۲ و ۱۳ نويسد
که : «والاجاه (محمود خان ولد حاجی امير خان
غلجۀ) که جوانی بود با کمالات صوريه و معنويه
آراسته و در فطنت و کباست و رشادت و تمیز
و نظم و نسق و موافق حساب و احتساب، کشنده
هر دزد و رهن و ظالم و ناپاک بود، باذن و رخصت
استادش (جناب شيخ حسين) صاحب گرامات
بر خود مهتر و سرور و سردار و سالار و
صاحب اختيار نمودند . او هم میزان عدل و
احسان وجود و کرم در دست گرفت ...»
رستم الحکماء در يك جای ديگر کتابش

جرار بقندهار فرستاد مير و موصوف در جوابش
چنين گفت : «آيا گمان ميکنی که عقل و حکمت
جز در کله های صاحبان تنعم، در دماغ رجال
کوهستان افغان پيدا نخواهد شد ؟ اگر در قدرت
شما طاقت سرزنش و سرکوبي ما مي بود حاجت
بفرستادن شما نبود که چنين سخنهاي بی معنی
را بيان ميگرديد .»

بعد شاه حسين صفوي، محمد خان حاکم هرات
را به سمت نماينده خود بقندهار اعزام داشت،
چون وی از دوستان و رفقای سفر حج ميرويس
خان بود، حين ورودش بقندهار اورا خطاب
نموده گفت : «اگر حقوق سابقۀ رفاقت و محبت
شما بر من نمی بود شما را همچو مجرمين جزا
ميدادم، ليکن بفهميد که افغانان بعد از نجات
يافتن با ديگر يوغ اسارت را بدوش نخواهد
کشد، و شيرانيکه زنجير های عبوديست را
گسسته اند با رديگر پابند و مقيد نخواهند شد،
و شمشير هاييکه از نيام کشيده شده اند باز
بغلاف نخواهد شد، زود است که حکومت شما
سرنگون و دولت شما مغلوب و اموال شما چو
تاراج گردد .»

پوهاند عبدالحی حبيبي در کتاب مولفه اش
(تاريخ مختصر افغانستان ج ۲ ص ۷۸) گويد
در جرگه يی که اقوام قندهار اورا (حاجی ميرويس
خان را) بتقدیر خدمتهاي بزرگش ميخواستند
منحيث شاه خويش انتخاب کنند، مردم را خطاب
نموده چنين گفت :

بیانات شاه محمود را از متن نامه ای که وی یکی از علماء زمان یعنی (امیر محمد حسین برزانی) که در مقابلش قیام نموده بود چنین نقل میکند: «ای سید و مرشد زمان ماقلاً بتو اخلاص و ارادت داریم، تو خود میدانی که از جانب (گرگین خان گرچی) و اتباعش و (سائیرین) چه ستمها و چه تعدیها به اهل کابل و قندهار و هرات و سایر اهل سنت رسیده و چه قدر ستمها کردیم که از جانب سلطان جمشید نشان (شاه حسین صفوی) دفع ستم نمائیم، صورت پذیر نشد، و نتیجه بعکس بخشید و آخر الامر بجان رسیدیم، گرگین و اتباعش را کشتیم، و تمشیت امور ملکی و مملکتی خود را دادیم و محافظت حدود خود مینمودیم، که ناگاه از جانب وزیر اعظم و ارکان دولت سلطانی نامه‌ها به ما رسیده و ما را به تعجیل تکلیف به آمدن این حدود نمودند.. لاجرم سیادت و نجابت پناه تو با ما محاربه منما و ترک محاربه کن و با ما متفق شو و در احقاق حق نمودن با ما همدستان شو.» چون جوابش منفی بود شاه محمود سی هزار نفر بمقابلش فرستاد و او را عزیمت داد و اسیرش نموده گفت: «ای سید و مرشد زمان چرا خود را عبث بکشتن دادی و ما را از خدمت خود مایوس نمودی، اگر وصیتی داری بیان فرما.» خلاصه شاه محمود طریق وصیتش عمل نموده و بجائیکه خودش وصیت کرده بود مدفونش ساخت. بر علاوه رستم الحکماء بیانیه دیگر شاه محمود را در مورد شاه حسین صفوی که چهار صد زن داشت اینطور ضبط مینماید: «نظر به آنکه متابعت کسلا م خدا بر همه مسلمانان واجبست، خدای عالم در قرآن مجید

فرموده منی و ثلاث و رباع، شنیده ام که چهار صد زن در جباله نواب همایون میباشد... میباید زیاده از چهار زن راطلاق بفرمائید...»
شاه اشرف هوتکی:

بعد از شاه محمود پسر کاکایش، شاه اشرف بن عبدالعزیز بر مسندشاهی در اصفهان تکیه زد (۱۱۳۷ هـ) بقول رستم الحکماء وی نیز مرد پخته، صحیح المزاج، هوشمند، بسیار زیرک و با عدل و انصاف بود. یکی از وقایع بس مهم عهدشاه اشرف تجاوزات دولت عثمانی و روسیه تزاری بر متصرفات وی محسوب می گردد. شاه اشرف این موضوع رانه تنها از راه نظامی حل کرد، بلکه از طریق دیپلماسی نیز سعی نمود تا موضوع را بوجه احسن و به نفع طرفین فیصله نماید، ولی این فعالیتهای سیاسی او بیشتر متوجه دولت عثمانی که هم مذهب و هم کیش او بود میباشد. بدین منظور سفیری را بدربار عثمانی در قسطنطنیه فرستاده سفیر افغانی با علمای عثمانی در خصوص احوال ایران داخل مذاکره گردیده اظهار داشت که شایسته نیست سلطان عثمانی که اهل اسلام است با پادشاه نصرانی (یعنی پادشاه روسیه تزاری) هم پیمان شده و حکومت سنی را استیصال نماید. علما که سفیر دولت هم کیش خود را دیدند با وی اذدر موافقه پیش آمدند، ولی وزراء بر خلاف علماء احتجاج کرده چنین استدلال نمودند که سلطان عثمانی امیر المؤمنین و خلیفه رسول رب العالمین و سایه خدادار روی زمین است، کسیکه اطاعت او را نکند و بنامش خطبه را جاری نسازد و مالیه نپردازد دشمن دین شناخته شده و حتی نسبت به نصاری با او

وادب و فرهنگ در عصر هوتکیان در مدارس ویا محافل خصوصی و عمومی جریان داشت و علومیکه تدریس میشد عبارت از همان علوم متداوله عصر یعنی علوم معقول و منقول بود و علوم معقول عبارت بود از فلسفه و منطق و هیات نجوم ریاضیات و غیره، ولی علوم منقول عبارت بودند از علوم دینی مانند تفسیر حدیث فقه و یا علوم دیگر مانند علم کلام و غیره که این همه علوم بصورت خصوصی و عمومی در متصرفات افغانی و ایرانی هوتکان که از آن در بحث (مشخصات فرهنگی این دوره) نام بردیم مروج و متداول بود. و البته واضحست که بارواج این علوم و ادبیات علماء ادبا و شعرایی نیز درین متصرفاتیکه مذکور افتاد عرض وجود کرده اند که ذکر شرح حال و آثار شان سخن را بدر از میکشانند. (۲) مگر در اینجا من باب نمونه يك تن از علمای معروف عهد هوتکیان و يك تن از شعرای گمنام آن دوره را باستناد ماخذ معتبر مختصرا بیان میداریم :

۲- ملا زعفران :

وی از علمای معروف در باری عهد شاه محمود و شاه اشرف هوتکی در اصفهان بود که خودش اصلا افغان میباشد. رستم الحكماء در کتاب مؤلفه خویش (رستم التواریخ ص ۱۶۲ و ۱۹۰) شرح مفصلي در باره وی نوشته و درینجا تنها يك جمله اورا نقل میکنیم چنانچه مینویسد: «مقدم بر همه ایشان عالیجناب فضائل مآب علامی فهامی (آخوند ملا زعفران) که حنفی مذهب بود... و پیشوا و مقتدا و مجتهد و مطاع اهل سنت بود...»

جهاد الزم میباشد. سپس علماء ازین بیانات وزراء سکوت اختیار کردند و سفیر افغانی بدون نتیجه برگشت و میان عساکر افغانی و عساکر دولت عثمانی محاربه یی رخداد که در اثر آن دوهزار نفر سپاهیان قراولی دولت عثمانی کاملاً مقتول گشتند. مگر بقیه عساکر عثمانی خندقی بدور خویش حفر نموده آماده کارزار شدند. شاه اشرف که نمیخواست بین دودولت هم کیش زمین بیش نزاعی رخ دهد، چندتن از پرواگانده چپانش را مخفیانه باردودی عثمانی فرستاده تا با ستیالت قلوب کردها که جزئی از عساکر عثمانی بودند بپردازند. و اظهار دارند که مردم هر دو طرف مسلمان و حنفی مذهب بوده و جنگ بایکدیگر مغایر شعایر اسلامی میباشد، باید با هم متحد باشیم. بر علاوه هیات دیگری از علماء را بحضور احمد پاشا فرستاد، تا وی را بصلح راضی ساخته و منافع صلح و سلم را بساو بفهماند. چون احمد پاشا بصلح راضی نشد و عساکرش را سوق داد باردیگر عساکر و ی عزیمت خوردند، و دوازده هزار نفر شان تلف گشتند. دفعه ثالث شاه اشرف جهت استیالت قلوب عثمانیان مکتو بی (۱) به احمد پاشا ارسال داشت و در آن اظهار نمود که: «من نمیخواهم اموال مسلمانان را تصرف کنم، از طرف خود امین انتخاب نمائید، تا بدون آلات حربیه سایر سامان باقیمانده شمارا به شما تسلیم کنم.» بعد تمام محبوسین عثمانی و ا بخشیده و رها ساخت.

علوم و فرهنگ و علمای عصر هوتکی :

شکی نیست که تعلیم و تربیت علم و عرفان

ذکر میکنیم :

د باغي

این هوائین ابراین گل توبه ها خواهد شکست
توبه گرازسنگ باشد این هوا خواهد شکست
صبر کن ای شیشه بر سنگ جفای معتصب
گردن این دشمن عشرت خدا خواهد شکست
خلاصه اینکه دوره هوتکی زیادتش به
جنگها و محاربات و حصول استقلال کشور و
استحکام آن سپری شد و فرصت کمتری
بانکشاف علم و فرهنگ باقیماند، چنانچه
پوهاند حبیبی نیز در کتاب تاریخ مختصر
افغانستان (ج ۲ ص ۸۲ و ۱۳۴) بدان اشاره
نموده می نویسد : «دوره سی ساله حکمدراری
هوتکیان در تاریخ افغانستان از حیث نهضت
داخلی و غلیان احساس استقلال طلبی خیلی
اهمیت دارد، لذا در دوره مذکور بجهت تشویق
و پرورش علم و عرفان و ادبیات و فرهنگ
فرصت کمتری بود.» باینهم در بلاد محروسه
هوتکیان علم و فرهنگ مواجه به سقوط
نگشته سیر عادی خود را می پیمود .

میرزامهدی استرآبادی منشی در تاریخ
جهانکشی نادر (ص ۷۰-۷۱) نام ملازعفران
رابا میا صدیق و سیدال نیز ضبط نموده که
از طرف شاه اشرف منجیت نماینده در موضع
زرقان به نزد نادر قلی (ثم نادرشاه افشار)
فرستاده شدند این شخص (بقول رستم الحکماء)
بالاخره جان خود را در راه خدا بجهت حفظ
اسلام فدا کرد، و بقول صاحب جهانکشا (ص ۷۱)
بارفقاییش که مذکور گردید از طرف نادر قلی
جام شهادت نوشید .

۲- مددخان غلجایی هوتکی بنام خیل :

نام این شخص در یک مجموعه رسایل خطی
کتابخانه خطی وزارت اطلاعات و کلتور بنظر
رسید و این مجموعه شامل رسایلی از منتخبات
اشعار شعرای مختلف و حکایات غریبه می باشد،
که یکی دور ساله آن تاریخ کتابت ۱۰۶۶-
۱۰۸۰ هـ دارد، و ازین شاعر چند نمونه شعر در
ثبت شده که اینک یک رباعی او را بآب نمونه

(۱) بخاطر باید داشت که چندین سال قبل دورول فلم یکی (واقعات حاجی میرویس
خان و شاه حسین) در (۳۷ ورق) و دیگری بنام (جواب نامه شاه اشرف) در (۸۸ ورق) از
استانبول بانجمن تاریخ رسیده بود که باهتمام نگارنده این سطور بصورت اوراق عکاسی شد
و هر دو بزبان ترکی بوده و فعلا در کتابخانه انجمن مذکور موجود می باشد، و مطالب آن بواقع
در فرهنگ دوره هوتکیان روشنی بیشتری می اندازد .

(۲) در مورد علماء و ادبا و شعرای متصرفات افغانی هوتکیان ، رک : هوتکی هائر بینوا-
پشتانه شعراء (در سه جلد) دافغانستان نومیالی در چند جلد پشتانه د تاریخ په رهاکی اثر
بهادر ظفر خیل و غیره و در مورد علماء و شعراء متصرفات ایرانی رک آتشکده آذریا ضالعارفین
و غیره .

فرهنگ دوره ابدالیان

گردیده به ملتان مسکن گزین شد ند . هرگاه دوره ابدالیان را از ظهور ابدالخان برشمیریم دوره حیات او اواسط قرن چهارم هجری بوده ولغایت ظهور احمدشاه ابدالی در حدود هفت الی هفت و نیم قرن رادر بر میگيرد که درین دوره طویل کشور مادر ساحت سیاست وفر هنگ مراحل بس مختلفی راطی کرده است . ولی از آغاز قرن یازدهم هجری الی اواسط قرن ۱۲ هجری این مملکت بطور مسلسل وبوقفه هاصحنه رقابت دو کشور مجاور یعنی هند وپارس که در آن زمان از قدرت های بزرگ ممالک شرقی بودند گردید . لذا ابدالیان قبلی چه در قندهار وچه هنگام حکمرانی شان در هرات مانند غلجائیان مشغول مبارزه ودفاع از اراضی متعلقه خویش بودند، ولهذا فرصت کمتری برای انکشاف کلتور وفرهنگ کشور داشتند .

۲- مسلم است که یکی از عناصر بس مهم کلتور وفر هنگ زبان بوده ودر عهد ابدالیان بالخاصه در عهد سلا له ابدالی (یعنی از احمدشاه به بعد) زبان پشتو ودری بیشتر رواج داشت وعلما وادبا وشعرا آن زمان آثارشانرا بهردو زبان وگاهی بهربی بیادگار گذاشته اند مگر زبان دری عمومیت بیشتری داشت وزبان رسمی ودر باری ایشان بود و حتی شاهان این دوره جز احمد شاه که بهردو زبان پشتو ودری آثار دارد دیگران آثارشانرا بهردی

ابدالی نام يك قبیله بزرگ افغان است و ابدالخان نام بزرگ این قبیله بود که در حدود سال ۳۴۰ ه میزیست . وی شخص عا بسد وزاهد وعارفی بود که قبیله مذکور بدو منسوب اند . چند پشت بعد از ابدالخان شخصی موسوم به اسدالله خان یاسعدالله خان معروف به سدو خان که در میان طایفه خود به عقل وفر است ممتاز وبدلجویی رعایا یگانه بود بمیان آمد . گویند وی بنابعدتو شاه عباس اول صفوی بایران رفته بود و دو سال در سفر وحضر باوری یکجا بود واز او خدمت شایانی بظهور پیوست، بعدیکه شاه مذکور را مجذوب خویش ساخت واز جانب اولقب (سلطانی) دریافت ودر جرگه سلاطین شامل گردید . لذا اولاده اوبه (سدوزایی) معروف اند . آنگاهیکه احمدشاه ابدالی در سال ۱۱۶۰ ه برمسند شاهی قندهار جلوس کرد لقب خود را (احمد شاه در دران) گذاشت وزان پس اولاد واحفاد اوبه (درانی) اشتبار یافتند . پس هرگاه ما از ابدالیان صحبت میکنیم سدوزایی ودرانی نیز منظور است وگویا هر سه نام یکی می باشد .

مشخصات سیاسی وفرهنگی ابدالیان:

۱- بخاطر باید داشت که نخستین مسکن ابدالیان قندهار و مر بوطات آن بود، بعدا قسمت زیاد ایشان به هرات رفته و آنجا مسکن گزیدند و يك تعداد کمتر شان رهسپار دیار هند آتوقت

الهام گر فته بود، رواج نسبتا کا ملی داشت *

۸- در آغاز عهد سلا له ابدالی از اهدا ف نخستین ، استحکام و توسعه امپراطور ی افغانی بود مگر متاسفانه اختلا فات سیاسی و نظامی از عهد تیمور شاه ابدالی بین شاهان وو زرا بخصوص سدو زائیان و بار کزا ثیان و یابین خود برادران ، کاکا و برادر زادگان و حتی پدر و پسر شاهان و شهبزاد گان سدو زای یی آغاز و روز بروز کسب شدت کرد. تا اینکه منجر به جنگهای شدید داخلی گردیده کشور ر راضعیف نمود و زمینه را برای استعمار چیان خارجی علیالخاصه انگلیسها مساعد ساخت و جنگهای مد هش افغان و انگلیس را بمیان آورد که عواقب خطرناکی را در برداشت و این خود باعث آن گردید که کلتور و فرهنگ افغانستان در آن دوره انکشاف سریعتری ننماید.

۹- در دوره شاهان ابدالی شعرا ، اطبا مورخین ، منجمین و منشیان درباری زیاد بوده هر گدام از خود القاب و عناوین خاصی داشته و از بر خی ایشان آثار منثور و منظومی نیز بیاد گسار مانده است.

۱۰- نکته قابل تذکر دیگر در مشخصات سیاسی و فرهنگی عهد ابدالیان اینست که حدود متصرفات شاهان این دوره از هم متفاوت بوده و روز بروز کاهش یافته است، چنانچه حدود متصرفات احمدشاه ابدالی بقول شباغلی غبار (در کتاب افغانستان بیک نظر طبع کابل ۱۳۲۶ ه ش ۹۹) شامل قندهار و هرات، قطن ، بدخشان، بلخ میمه مرو و مرغاب،

نگاشته اند. ولی لغات و کلمات عربی، ترکی و مغولی بخصوص در تشکیلات سیاسی و نظامی آن دوره نیز نافذ بود، چنانچه این لغات و کلمات در القاب و عناوین رجال و فرامین و نامه های شاهان آن دوره بملاحظه میرسد.

۳- در زمان سلاله ابدالیان علوم متداول همانا علوم معقول و منقول بوده و درمدا رس تدریس میکردید، بر علاوه شعر و ادبیات، هیئت و طب نیز رواج کاملی داشت.

۴- از قرون ۱۲ و ۱۳ هجری آثار زیاد منثور و منظوم در بلاد محروسه ابدالیان به یاد گار مانده و یا اقلا در قرون مذکور کتایت شده اند و نمونه هایی بارز آن نه تنها در کتاب خانه ها و موزیم های ممالک غربی و شرقی حفظ شده اند، بلکه در کتابخانه خطی وزارت اطلاعات و کلتور در کابل به تعداد زیادی جلب نظر میکند.

۵- دیوانهای اشعار برخی از شعرا ی عهد ابدالیان مفقود الاثر بوده و نمونه های شعری شان از کتب و رسایل دیگر بدست آمده است.

۶- خصوصیت مهم دیگر این دوره چنین بوده که اکثر شاهان مانند احمد شاه، تیمور شاه شاه شجاع و شهبزاد گانی چون شهبزاده نادر بن تیمور شاه و غیره خود شاعر و نویسنده بوده و آثار منثور و منظومی از ایشان باقی مانده است.

۷- در عهد ابدالیان مانند عهد هو تکیان مسئله پیری و مریدی که زیاد تر جنبه تصوفی داشت و از سلسله ها و مکاتب مختلف تصوفی چون چشتیه ، نقشبندیه ، قادریه ، سهروردیه

وشکار پور تاکنار بحر اعظم (بحر هند) و قندهار و بلخ تالب دریای جیحون حدود بخارا و دار السنطه هرات و تاحدود مملکت عجم که شرح آن مو جب تطویل می گردد مسخر نمودم و دایم به هند ستان به جها د میرفتم . . .

مگر ساحه متصرفات شاه محمود (درهردو مرتبه) و شاه شجاع (در هردو مرتبه) کمتر از سه شاه اول الذکر بود . فلذا هر قدر ساحه متصرفات این شاهان بیشتر وسعت داشته فرهنگ جامعتر وسیعتر باشد شامل بوده ، هر قدر این ساحه بمرو زما ن محدود شده ر فته به همان پیمانه ساحه فعالیتهای فرهنگی نیز محدودتر بوده است .

۱۱- یکی دیگر از مشخصات فرهنگی عهد ابدالیان یاسدو زائیان آن بوده که شعرای دری زبان آندوره (بقول پوهاند حبیبی در کتاب تاریخ مختصر افغانستان ج ۲ ص ۱۴۲) پیروان اشعار حافظ شیرازی و مولانا عبدالرحمن جامی هروی بوده و از سبک ادبی خراسان و عراق پیروی میکردند ، ولی شعرای پښتو زبان اکثرا از اشعار تصوفی رحمن بابا تقلید و پیروی مینمودند .

۱۲- يك مشخصه بس مهم دیگر دوره سلالة ابدالیان آن بوده که در عهد ایشان خاندانهای علمی و فرهنگی بی عرض و جو د کردند که این مزیت را دوره هوتکی کمتر داراست و خاندان های علمی معروف عهد مذکور عبارت بودند از :

۱- خانواده علو می و خان علوم :

از بارکزیان قندهار بودند که تا جنگ

طوس و نیشاپور ، سیستان و کرمان، سند و بلوچستان ، کشمیر و چترال، کابل و غورو پنجاب و پشاور بود . الفنسئون (در کتاب شرح سلطنت کابل - بزبان انگلیسی طبع لندن ۱۸۱۵ ع ، ص ۷۶) حدود امپراطوری احمدشاه رادر هنگام وفاتش (۱۱۸۶ هـ) از غرب خراسان تاحدود هند و از اکسوس (آمو) تا بحر هند ضبط نموده و لی فربه فرانسوی ساحه این حدود را از سر حد شمال بدریای اکسوس (آمو) و کافرستان (نورستان موجوده) در جنوب به بحیره عمان ، در شرق به کوه های تبت ، دریای ستلج و دریای اندوس (سند) و در غرب بخراسان پارس و کرمان متصل میداند . (رک تاریخ افغانها ترجمه انگلیسی چاپ لندن ۱۸۵۸ ص ۷۷) . قاضی عطاءالله خان (در کتاب دپشتو تاریخ طبع پشاور ۱۹۴۸ ج ۱ ص ۱۴۸) حدود متصرفات تیمورشاه ابدالی رادر زمان وفاتش (۱۲۰۷ هـ) شامل کشمیر ، لاهور ، پشاور ، کابل ، بلخ ، خلم ، قندهار ، هرات ، ملتان و غزنی میداند . ولی در عهد وی قلات بلوچستان و خراسان ایرانی با جگزار بودند . اما ایالات سند با اینکه از پنج سال قبل (از وفات تیمورشاه) باج نمیدادند ، باز هم صوبه افغانی شمرده میشدند حدود متصرفات زمانشاه ابدالی را خودش طی نامه ای که بعد از خلع خویش به والی بغداد فرستاده (و عکس این نامه در کتابخانه انجمن تاریخ محفوظ است) چنین ضبط مینماید : « این نیاز مند درگاه الله بعد از فوت پدر بمسند شهر یاری نشستم و مملکت افغانی را که خراسان و بعضی هندوستان تا کشمیر و لاهور و سند و ملتان

استقلال (۱۹۱۹) منصب قاضی القضا تی داشتند.

۲- خانواده قاضی غلام محمد هوتک که از علمای معروف قندهار وقاضی شهر بود و کتاب «ارشاد الحق» را بزبان عربی (۱۲۶۴هـ) نوشت.

۳- دودمان ملا بابر موسی خیل :

که خودوی در عصر هو تکیان زیست داشت و فرزند ش مولوی فیض الله در عصر احمد شاه بابا استاد خانواده شاه و لیخان اشرف الوزرا بود.

۴- خانواده علمی سلجوقیان هرات :

که از اخلاف ملا محمد مدفون روز آباد بوده و علامه ملا میرزا پسرش را احمد شاه بهرات آورد و اشخاص معروف شان عبارت بودند از ملا عبدالاحد، خلیفه، ملا محمد عمر، ملا رفیق سلجوقی، محمود مشر و بالاخره مر حوم علامه صلاح الدین سلجوقی و مر حوم عبدالروف فکری سلجوقی نیز از همیسن خاندان بودند.

۵- خانواده میر زایان برناباد هرات:

که معروفترین رجال علمی و ادبی این خاندان عبارت بودند از میرزا ارشد، میرزا ابوطالب مایل، میرزا کاظم، میرزا رضا برنابادی منشی در باز شاه محمود و وزیر فتح خان در هرات در عصر تیمورشاه میرزا محمد هادی متخلص به عشرت هروی که منشی باشی عهد شهزادگی اش در هرات بود و کنون تنها دوبرادر ازان باقیمانده اند.

۶- خانواده مجددیان :

که ایشان از احفاد شیخ احمد مجدد الف

ثانی معاصر جهانگیر بن جلال الدین اکبر پادشاه مغولی هند بودند، در عصر ابدالیان یاسدو زانیان معروفترین شخص این خاندان روحانی عبارت بود از غلام محی الدین مجددی . باید متذکر شد که ازین خاندان در آسیای میانه، خراسان، هند و ماوراءالنهر اشخاص علمی و روحانی مشهوری گذاشته اند.

۷- خانواده ملا اسمعیل الکوزایی :

که از عهد احمد شاه در قندهار بوده پسرش ملا احمد قاضی شهر احمد شاهی بود که در علوم معقول و منقول استادی داشت و دیگر اشخاص علمی این خاندان پیر محمد بود که کتاب عقیده المشایخ والعلما را بزبان عربی (در سال ۱۲۳۳هـ) نگاشته است.

۸- خانواده وکیل الدوله عبدالله خان :

که خود شعر دری میگفت پسرش محمد علم خان وکیل الدوله متخلص به (علم) نیز شاعر زبان دری بود . میر هوتک خان متخلص به افغان و در زمان موجوده عزیز الدین و کیلی فوغلزایی خطاط معروف که تا کنون حیات دارد نیز از همین خاندان اند.

۹- خانواده شیخ سعدالدین انصاری :

بن عبدالغفار که مرد صوفی و ادیبی بود پسرش میر ظهور الدین متخلص به (درویش) شاعر دری و پینتو و مؤلف کتاب (احوال و آثار حاجی صاحب پای منار) و میر قطب الدین متخلص به فارغ شاعر دری و مؤلف مثنوی سمرقند و میر حسام الدین احمد و میر نجم الدین و میر نظام الدین میر فخر الدین مولوی و غیره متعلق باین خاندان اند.

۱۰- خاندان مير واعظ :

اونه تنها باسواد بلکه در زبانهای ملي نيز وارد بود. زبان پښتو و دري رابوجه احسن فراگرفت و در شاعري استعداد خو به داشت . اشعارش بزبان ساده بوده درسا ختما ن شکل غنغونوی دارد .

نمونه های شعر پښتوی وی در کتاب (لوی احمدشاه - تصنیف عبدالحي حبيبي) ديوان احمدشاه در کتاب گلشن روه از راوړتسۍ و ديوان خطي بسيار كهنه و قديمي احمدشاه بخط نستعلیق در كتابخانه خطي كابل موجود است و نمونه های نثري در كتاب رستم التواريخ و نامه احمد شاه به مصطفی ثالث عثمانی موجود است . نمونه شعر احمدشاه در گلشن روه :

راشه زده كړه احمدشاه كه مجنون
چه مجنون په عشق موصوف دی دلیلی

نمونه شعر شاه در نسخه خطسی دیوان پښتوی وی :

مصطفی یا مصطفی
مصطفی فریادرس یا مصطفی
مصطفی یا مصطفی
فریاد رس یا مصطفی

رب زده دیرویریزی
درسول کفن می یادیری .
عشق اوری را لگیری .
فریاد رس یا مصطفی
میر علی شیر قانع تتوی در کتاب تذکره الشعرا (طبع کراچی ۱۹۵۷) این نمونه شعر دري وی رابجواب شعر حزین می آورد :
شعر حزین :

خود مير واعظ در عهد شاه محمود سدو زایی (نوبت اول) ملای پل خستی بود و در قضیه بلوایی عام کابل که ملا فیض محمد هزاره (در سراج التواریخ ج ۱ ص ۶۶) ازان به تفصیل شرح داده رول فعال داشت پسرش حافظ جی بون که در قیام ملی جنگ اول افغان و انگلیس سهیم بوده ، و خود میر واعظ بقول محمد غلام (غلامی) شاعر حماسه سرای جنگنامه از اولاده میر سیف الدین ولی بود . از یسن خاندان نیز اشخاص با فرهنگی تا کنون حیات دارند .

۱۱- خاندان قاضی خیلان پشاور :

ایشان از عصر احمد شاه ابدالی در سیاست و علم دست قوی داشتند و سدر بار های پادشاهان کابل شهرت یافتند . چنانچه از جمله ایشان قاضی فیض الله در عصر تیمورشاه ابدالی و قاضی محمد حسن بدر بار شاه شجاع قرب داشت . و قاضی عطا الله خان (مولف دپښتنو تاریخ) از همین خاندان است .

حیات فرهنگی شاهان ابدالی :

۱- احمدشاه ابدالی :

فرزند زما نخان ابدالی حکمران هرات بود و در سال ۱۳۵ ه در آن شهر تولد گردید و حیات ابتدایی اش در هرات سپری شد . در سال ۱۱۶۰ ه در قندهار بیادشاهی رسید و بر علاوه بلاد مختلف افغانستان شهر های معروف هند و ایران را نیز بقصر در آورد و در سال ۱۱۸۶ ه پدرود حیات گفت . بقول گنبد سنگم (در کتاب احمد شاه درانی - انگلیسی)

۳-شاه زمان :

در سال ۱۲۰۷ هـ در کابل بر تخت شاهی نشست . وی بنا با اقوال مؤرخین داخلي وخارجی نقشه بزرگی داشت و بقول سيدقاسم رشتيا (در کتاب افغانستان در قرن ۱۹) هدفش اين بود که با احیای مجدد امپراطوری جده ش احمد شاه پردازد ونیز کشور خود را بيك دولت مقتدر غنی كه نه تنها مظهر قوه سياسی ونظامی باشد بلکه بيك كانون تمدن و علم وفرهنگ ودانش نیز مبدل بسازد . لذا نخست ميخواست يك حكومت مستقل قوی مر كزی بوجود آورده ملوك الطوائفی را از میان بردارد . ولی شور شهای برادرانش همایون شهبزاده محمود وشهبزاده عباس در آن دست خارجي ايران وانگليس نیز دخیل بود مانع وی گردید ، وبالاخره بخلع وی از سلطنت و کورساختن او از جانب برادرش شاه محمود منجر گردید .

از شاه زمان آثار منظومی در دست نیست تنها نامه یی موجود است كه بوا لی بغداد فرستاده بود وآنها هم بعد از خلع خویش نگاشته كه در انباره قبل نیز اشاره کردیم .

۴-شاه شجاع :

بعد از زمانشاه محمود بیادشاهی رسید ودونوبت پادشاهی کرد ، ولی وی شخصی بی کفایتی بود وازاوشاوه وائری باقی نمانده بعد از اوشاه شجاع در سال ۱۲۱۹ هـ به تخت شاهی کابل نشست . وی نیز دودفعه به سلطنت رسید ، مگر مرتبه دوم بكمكانگليس تاج و تخت شاهی را بدست آورد وآخر الامر

خوش آنكه در اسیری از یاد رفته باشد در دام مانده باشد صیاد رفته باشد . . . (الخ)

شعر احمد شاه

ای وای برامیری كز د ا درفته باشد
مظلوم از در او نا شاد رفته باشد

۲- تیمور شاه ابدالی :

وی در هنگام حیات پدرش احمدشاه والی پنجاب وهرات بود در سال ۱۱۸۶ هجری بعد از خلع برادرش سلیمان در قندهار پیاد شاهی رسید ، و در سال ۱۲۰۷ هـ از جهان رفت از وقایع مهم عصر او نقل پایتخت از قندهار به کابل است .

تیمور شاه نه تنها به شعر و شاعری علاقمند بودرخودش نیز به آن دستی داشت ، بلکه به علما وروحانیون نیز علاقمند بود و در عصر او هر شب جمعه مجلس علمی مباحثه كه در آن علما وروحانیون شركت داشتند در بالا حصار دایر می گردید وخودش نیز حضور بهمیم میرسانید . از تیمور شاه يك دیوان شعری بزبان دری موجود است .

اینست نمونه های اشعار او :

شكوه از كوكب اقبال ندارم تیمور
تخت شاهی بود از طالع فیروز مرا

***

میكنم تیمور دایم شكر احسان خدا
داده تخت سلطنت آن ذات بی همتا مرا

***

شاه تیمور جهان در نظر همت من
كمتر از دور خط دایر دیركار است

اولیا اولین و آخرین و علمای متقدمین و متاخرین که هادیان طریقت و شفیعان روز قیا مستاند واصل باداما بعد بردانشوران ذی بصیرت و تحقیق منکشف و هویداست که سلاطین باتمکین و پادشاهان نیک آئین پیوسته واقعات خود را که در احیان ممر که آرای و زمان کشور کشایی صورت وقوع یافته بعضی بملکه کمالات صوری و معنوی و قوت استعداد ذاتی و جبلی خود در قید تحریر آورده ... و جمعی بعلمای متبحرین و فضلاء مورخین عصر خود امر نموده که هر یک در وار بسلک تا لیف و تنظیم کشیده اند ... (الخ).

علوم و ادبیات متداوله عصر ابدالیان :

شکی نیست که علوم متداوله عصر ابدالیان همانا علوم معقول و منقول بوده و آنها شامل علوم دینی مانند تفسیر حدیث فقه و غیره فلسفه تصوف، تاریخ نجوم، طب و علوم ادبی مانند علم کلام نظم و نثر و موضوعات دیگر بوده است که علمای آندوره بفرافرا گرفتن اکثر آنها اشتغال داشته و آثار زیاد منثور و منظومی از خود بیادگار گذاشته اند.

علماء و شعراء معروف عهد ابدالیان :

علمای ابدالیان قبل از ظهیر احمد شاه عموماً بنام شیوخ یاد شده که در مخزن افغانی اثر نعمت الله هروی مذکور است و نیز شرح احوال بعضی از ایشان در تذکره الالبای پښتو ضبط شده. ولی شرح احوال علماء و شعراء بعد از ظهیر احمد شاه تا اخیر پادشاهی شاه شجاع در کتب و تذکره های مهم بیسان گردیده که معروفترین این کتب و تذکره ها عبارت اند از : خزانه عامره اثر میر غلام

درسال ۱۲۵۸ ه در کابل مقتول گشت. برای وی نیز که تلاش بیشتری بجهت رسیدن به سلطنت داشت فرصت کمتری بجهت انکشاف علم و فرهنگ موجود بود، ولی خودش سواد کافی داشته و ظاهراً دوائر منظوم و منثور از وی باقی مانده اثر منظوم اودیوان اشعارش می باشد که درسال ۱۳۳۲ ه در لاهور چاپ شده و اثر دیگر او همانا شرح واقعات سلطنت وی می باشد که دفتر اول و دوم آنرا خودش نوشته و دفتر سوم آنرا محمد حسین هراتی تاجر بقلم آورده است. این کتاب درسال ۱۳۳۳ ه در کابل (انجمن تاریخ) زیور چاپ یافته و نسخه خطی آن در کتابخانه خطی وزارت اطلاعات و کلتور کابل می باشد. نمونه شعر شاه شجاع از دیوانش (ص ۲)

الهی بلبل توحید خود گردان زبانم را
بلند آوازه چون مستان نماشور و فغانم را
سوی وحدت سرای خویشتن بنما مرا راهی
معطر از نسیم معرفت کن جسم و جانم را
شجاع امید وار لطف و احسان تو می باشد
چه باشد گر کنی شاد این دل ناشاد مانم را

نمونه نثر اواز آغاز واقعات :

حمد بیقیاس و سپاس بیحد و شکر بی انتها
و ستایش بی عدد در هر زمان و آوان از اول تا
ابد از هر جا مد و شاکری که جلوه صدور یافته
باشد مر خالق راست ... و صلوات زاکیات
و تسلیمات بلا نهایت بر روح پرفروش جناب
مستطاب معلى القاب حضرت سرور کائنات
خلاصه موجودات افضل اکمل خاتم المرسل
احمد مجتبی محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم ...
و تحیات زاکیات بر آل و اصحاب و تابعین و

دريای چناب بکابل آمده. ۵- شاه ولی الله ولی عالم بزرگندهلوی الاصل که نا مه یی باحمد شاه نوشت و اورا بجنگ مر هته دعوت کرد. ۶- میراولادمحمدزکا. ۷- حاجی هاشم سندهی، ۸- الفتی کابلی، ۹- موسوی لاری ۱۰- میان فقیرالله جلال آبادی شکارپوری، ۱۱- قاضی ادریس قاضی لشکر احمدشاه که شاه مذکور مریدوی بود. ۱۲- ملا دوست محمد ۱۳- ملا محمد غوث ۱۴- سید خواجه میر درد ۱۵- حافظ رحمت خان ۱۶- مولوی هدایت الله ۱۷- ملا ابوالوفا ۱۸- سامی ۱۹- صا فی ۲۰- حضرت جی ۲۱- ملا پیر محمد کاکړي ۲۲- کرم الله بابا ۲۳- حیا ۲۴- میرغیاث الدین بدخشانی ۲۵- عبدالرحیم هوتک ۲۶- فیض الله آخند زاده کاکړي وغيره .

علماء وشعراء عصر تیمور شاه :

۱- میر عبدالهادی عشرت و پسرش میر محمد علی منشی باشیهای دربار تیمور شاه ۲- میر هوتک متخلص به (افغان) ۳- میرزا لعل محمد عاجز که طبیب وشاعر در بارتیمور شاه بود ۴- شیخ احمدخان شاعر ۵- سلیم زمیندآوری شاعر ۶- ابراهیم کاکړي شاعر ۷- مولوی احمد خان ۸- میرزا رضا برنابادی ۹- رضا قلی نوابی ۱۰- شاه عبدالحکیم خراسان، صا حب (تذکره مردم دیده) ۱۱- عبدالله وکیل الدوله که شاعر هم بود، ۱۲- فروغی شاعر ۱۳- مظهر جان جانان شاعر ۱۴- منشی الشانسی ۱۵- عیدی شاعر ۱۶- منشی لجهی رام پندت که برعلاوه زبان پنجابی، عربی و دري هم می دانست ۱۷- میرزا مهدیخان و پسرش

علی آزاد بلگرامی، آتشکده آذر ریاض العارفین از رضاقلی هدایت، تذکره علمای هند، تذکره الشعراء کشمیر (درسه جلد)، چراغ انجمن و سکینه الفضلا هردو از عبد الحکیم رستاقی پشتانه شعراء (درسه جلد) دافغانستان نومیالی از بینوا، تیمور شاه درانی و درة الزمان هردو از عزیز الدین وکیلی فوغلزایی، تاریخ مختصر افغانستان (ج ۲) از پوهاند حبیبی، تاریخ ادبیات افغانستان از چند تن نویسندگان افغانی آثار هرات (در ۳ جلد) از استاد خلیل الله خلیلی مجله کابل (سال چهارم نشراتی) مقاله (عاجز افغان ۰۰۰ از کبکدای وده ها نسخ خطی و کتب چاپی دیگر.

مگر درین مقال تنها نام برخی از علماء، و شعراء معروف و هرگاه ممکن افتد از یکی دوائر شان نیز ذکر نموده از شرح احوال و نمونه کلام شان صرف نظر میکنیم .

علماء وشعراء عصر احمدشاه :

۱- محمود المنشی : صاحب کتاب معروف (تاریخ احمدشاه) که نسخه مسکو آفست در دو جلد چاپ شده و نسخه ایران تنها عکاسی شده و عکس آن در کتابخانه خطی کابل حفظ گردیده است .

۲- حافظ گل محمد مرغزی : صا حسب (شاهنامه احمدشاهی) منظوم بزبان پشتو که نسخه عکسی آن در پشتو تو لئه موجود است .

۳- واقف بتالوی لاهوری شاعر معروف که احمدشاه اورا بدربارش دعوت نمود .

۴- عشرت سیالکوتی شاعر که با احمدشاه از کنار

حماسه (جنگنامه) ۲- حميد کشميری، صاحب حماسه (اکبر نامه) بنام وزير اکبرخان پسر امير دوست محمدخان مجاهد معروف ۳- صوفي اسلام (حضرت کرخ) که در جنگ ايرا نيان کشته شده ۴- مراد علي صاحب زاده شاعر و اولين مفسر قرآن در پښتو ۵- باباسيد گل شاعر ۶- امام الدين شاعر ۷- ملا وليد کاکړ شاعر وعالم قند هاري وغيره.

خلص اينکه فرهنگ دوره ابداليان قبل از ظهور احمد شاه همان علوم معقول و متقول بوده و دران دوره مسئله شيخو خيت و پيري و مريدي زياد تر زواج داشت ، و لي اوضاع فرهنگي آندوره جز تذکره الاولياي پښتوماخذ کمترې درلاست است که در انبار تبصره بيشتر کنيم مگر درباره روابط سياسي شان با هوتکيان و ايرانيان مآخذ معتبري در دست است که درين مقال منظور نيست . اما فرهنگ ابداليان بعد از احمد شاه باوجود لشکرکشيهاي متعدد در بلاد هند و ايران جنگها و کشمشيهاي داخلي و نفوذ اجانب در کشور بازم سير طبيعي خود را پيمود و علما و شعرا ي زيادي بيشتر از آنچه گفتم ظهور کردند و آثار علمي و ادبي زيادي پديد آوردند که في الواقع در فرهنگ آندوره ها جسيان شرق وعالم اسلام ممد واقع گرديده، مقام جاگاه بخصوصي راحايزاست.

ميرزا محمد اکبر هردو شاعر ۱۸- ميرزا عبدالله ۱۹- حبيب الله دلوکشميري ۲۰- ميرزا محمد منشي ۲۱- ابراهيم کرياسي هر و ي ۲۲- ملانور محمد کشميري ۲۳- مولوي احمدالله پاني پتي ۲۴- شيخ جلال کشميري ۲۵- شاه رضا لاموري ۲۶- عبدالمجيد شاعر، ۲۷- عبدالنبي بطني شاعر ۲۸- مطيع الله شاعر ۲۹- ملازير دست کاکړ شاعر ۳۰- قاضي فيض الله خان وغيره .

علما وشعراي عصر زمانشاه :

۱- امام الدين حسيني ، صاحب تاريخ حسيني شامي (نسخه خطي) ۲- مولوي محمد ابراهيم و پسرانش عبدالرحيم ، عبدالوهاب وعبدالرحمن ۳- شهبزاده نادر پسر تيمور شاه شاعر ۴- تسليم افغان شاعر ۵- دل سوز افغان شاعر ۶- فايق شاعر ۷- خوشدل شاعر ۸- ميا نعيم متي زي شاعر ۹- گل محمد کاکړ شاعر ۱۰- گل محمد ابدالي شاعر وغيره .

علما وشعراي عصر شاه محمود :

۱- ميرزا شرف شاعر ۲- ميرزا وصفي کابلي شاعر ۳- ميرزا خان مايل کابلي شاعر ۴- علامه شيخ ابراهيم ۵- ميروا غلامي پلخشتي ۶- محمد اشرف شاعر ۷- جديد شاعر ۸- کليم الله آخند زاده ۹- علامه محقق قندهاري که صاحب تاليفات زياد دري، پښتو و عربي است ۱۰- ميرزا احمد اظهر ، ۱۱- سيد اشاعر ۱۲- خادم شاعر وغيره .

علما وشعراي عصر شاه شجاع :

۱- غلام محمد غلامي کوهستاني شاعر

نظر اجمالی به فرهنگ دوره محمد زایی

چنانکه میدانیم امیر دوست محمد خان سر سلسله دودمان محمد زایی فرزند سر دار پاینده محمد خان بن حاجی الحرمین حاجبی جمال خان بن حاجی در ویش خان بن حاجی یوسف خان بن هبیب خان بن مروت خان بن محمد است* (۱) بزرگان این خانواده خاصه سردار پاینده محمد خان و فرزندان او در تاریخ سیاسی افغانستان نقش مهم و بارز داشته اند کفو موضوع بحث مان نیست* از آنجا که بسیاری رجال این خانواد

چنانکه میدانیم امیر دوست محمد خان سر سلسله دودمان محمد زایی فرزند سر دار پاینده محمد خان بن حاجی الحرمین حاجبی جمال خان بن حاجی در ویش خان بن حاجی یوسف خان بن هبیب خان بن مروت خان بن محمد است* (۱) بزرگان این خانواده خاصه سردار پاینده محمد خان و فرزندان او در تاریخ سیاسی افغانستان نقش مهم و بارز داشته اند کفو موضوع بحث مان نیست* از آنجا که بسیاری رجال این خانواد

نورسته گلی رسید، خندان
بر عارض چون گلشن پریشان
از شام دو زلف او نمایان
پر کرده ز غمزه تیر مژگان
عارض چو گل از عرق در افشان
سیرآب تر از عقیق و مر جان
برکت گل لاله ی بد نندان
آن غارت صبر و راحت جان
ای سرو روان ناز پستان!
خون دل ماکه بود پنهان
هارون شدی لطیفه گو یان

دیدم سحری ز طرف بستان
قد سرو دو زلف عنبرین بود
چون ماه چهار ده چپنیش
ابرو چو کمان کشیده از ناز
چون نرگس مست برد و چشمش
غنچه دهنی وهر دو لعلش
شیرین سخنی گرفته از ناز
چون دیدمش اینچنین که آمد
گفتم ز سر نیا ز مندیش
صد شکر که از لب ت عیان شد
افکند گل از لب و بمن گفت

- (۱) ص ۱۷- نسخه خطی گلدسته معانی تألیف میر محسن قندهاری.
- (۲) زطوطی در سخن هارون ربودی گوی شرینی ندیدم همچو تو شزین سخن یک فرد افغان را اگر نسل افغانم ولی هارون بصد شوخی سواد مردم چشم همه شزین زبانانم بنقل از شماره ۱۶ جلد سوم مجله سر و ش چاپ پاکستان سال ۱۳۳۷.
- (۳) یک نسخه از دیوان هارون در موزه بریتانیا موجود هست (رجوع شود به تکمله فهرست ریوس ۱۶۶ شماره ۲۵۴) و این غیر از نسخه ایست که دانشمند محترم ریوس ها ند چینی در اختیار دارند.

پس از هارون شاعر نامداری از این
برخاسته اند که هر يك مقام ارجمندی در شعر
و ادب دری داشته اند مانند سردار مهر (۱) دل
خان مشرقي، سردار پسر دل خان
سردار (۲) احمد خان و سردار غلام حیدر خان
شد :

پریرویان که در تازاج هو شند
مدام عشاق از خون دل خویش
بتان بر روی او از موج حیرت
همی ناله کدامین بلبل زار
زهجرت عاشقان در پرده دل
زشو قلعل میگون توخو با ن
بیابنگر که رندان خرابات

سردار احمد نیز از شعرای صاحب دیوان
است و وی مثنوی بنام گلشن مجدی دارد که
باین بیت آغاز میشود.
رشحه کلکم سخن آغاز شد
در صفت حمد سخن ساز شد
این مثنوی که در حدود دوهزار بیت است
در ذکر مناسبت بزرگان دین و اولیای
طریقت سروده شده و حکایاتی برسبیل تمثیل
نیز دارد (۳).
این رسم سخن سرایی و طبع آزمایی
در دودمان محمد زایی تا این اواخر مروج
و متداول بوده است چنانچه شعرا صاحب دیوانی
از میان آنان برخاسته اند که از آن جمله سردار
غلام محمد خان طرزی (۴) و فرزند نامدارش
محمود بیگ طرزی (ذکر او بیاید) سردار
محمد امین عندلیب سردار رسول خان، سردار
محمد عزیز، سردار محمد حسن خان امضا را
میتوان نام برد.

(۱) نسخه خطی دیوان مهر دل (۲) دیوان سردار احمد در کتابخانه عامه محفوظ است (۲) سردار
غلام حیدر خان بهر ۳۹ سالگی (رجوع کنید به سراج التواریخ جلد دوم صفحه ۲۵۱) از
جهان رفت و این شعر از اوست.

به حمد الله که در پایان پیروی
مرامبر رخت از سر جوان گرد

(۳) نسخه خطی مؤرخ پنجشنبه دوم ربیع الثانی ۱۳۰۹ متعلق به نویسنده.

(۴) کلیات غلام محمد طرزی در حدود ۹۰۰ صفحه در سال ۱۳۱۱ در مطبعه قیض محمدی
واقع کراچی بچاپ رسیده است از سردار محمد عزیز در مجموعه یکی بنام بیدل و عزیز در دلو
سال ۱۳۸۸ در مطبعه عسکری و دیگری بنام حافظ و عزیز در عرقرب سال ۳۹ با اهتمام دانشمند محترم
حسن کریمی بطبع رسیده است.

از وضع فرهنگ در عهد امیر دوست محمد خان
اطلاعات کافی نداریم امیر دوست محمد خان
نخستین کسی است که تمبر یا تکت پسته را
نشر کرده است نمونه منحصر بفرد تکت
پسته وی که شکل مهر را دارد دیده شده است.
از آثاریکه درین دوره تالیف شده (۱) و بعضی
از آن در هند و ایران بچاپ رسیده است
اطلاعات ذیل را داریم *

طریق الطالبین - کنز السلاطین -
سمیل الرشاد از آثار میر احمد اظهر (۱۲۰۶-
۱۲۶۹) حبیب القلوب و مجموعه خوارق دوائر
حسن علی یکی از نویسندگان معاصر امیر
دوست محمد خان لعل بدخشان تذکره
ناقصی است که از طرف میر یار بیگ در سال
۱۲۹۸ شمسی تالیف شده معیار الا اعتبار
شمعه بارقه چهل مساله شرح مقامات صری
حاشیه زیچ الخ بیگی محبت الهی بزبانهای
عربی و فارسی از آثار دانشمند معروف
حبیب الله قندهاری (۱۲۱۳-۱۳۱۹)
حدائق الحقایق شرح حال قیس عامری -
شهادت حسنین ، کتاب البدایع تحقیق اللف
اصول معاشرت از تالیفات میر محمد نبی

احقر صاحب تكملة الریاض (۱۲۶۹)
تاریخ پادشاهان متاخر افغانستان (۲) و بعضی
آثار دیگر یعقوب علی کابلی که در سال ۱۲۰۷
نوشته شده و کتاب گلشن دمارت (۳) نور محمد
قندهاری ۱۲۸۷ و واقعات شاه شجاع شامل
سه دفتر که دفتر اول و ثانی از طرف خود شاه
شجاع نگارش و دفتر ثالث آنرا محمد
حسین نام هراتی تالیف و تکمیل کرده
است (۴) بحر الفوائد اثر محمد یوسف
متخلص بریاضی هراتی که شامل حکایات
و جنگهای افغانستان و احوال و اشعار خود مولف
بوده در سال ۱۳۲۰ در ایران چاپ شده
است. بهار بدخشان، مفرح الاحباب شامل
احوال شعرا و فضلاي افغانستان ایران و
بخارا که هردو از سید عبدالکریم حسینی
بدخشی بوده در سال ۱۳۰۲ هـ ق نگاشته شده
تاریخ سلطانی کتابی است شامل احوال
خاندان درانی تا سال ۱۲۷۹ که آنرا سلطان
محمد خان خالص نوشته و در هند چاپ شده
است از شعرا نامدار و صاحب دیوان آن
عهد وصفی کابلی است که قصایدی در مدح
سردار محمد اعظم خان دارد. (۵)

- (۱) می گویند که نخستین جرییده در افغانستان بنام کابل در عهد امیر محمد اعظم خان
طبع و نشر شده که جز نام بهادر سید ه است.
۲ و (۳) این هردو کتاب از طرف انجمن تاریخ نشر شده است (۴) این کتاب را بن
انجمن تاریخ نشر ساخته (۵) نسخه خطی متعلق به نگارنده .

حکمت قدیمه وجدید در ۴۸ صفحه چاپ مطبع شمس النهار تالیف دکتر حسین شاه بسا ل ۱۲۹۵ چاپ کننده آقا سید احمد شاه و باهتمام قاضی محمد اسحاق خان مهتمم مطبع شاهی .

۵- رد عقاید وهیبه غویه ترجمه قاضی عبدالرحمن خان علوم .

۶- القبا در حدود ۳۰ صفحه که بنظر مولف نرسیده که شاید همان رساله بغداد یه باشد .

۷- ترجمه رجوع الشیخ الی صباه از عبدالخالق هروی چاپ عبد الرحمن کاشغری یک نسخه این کتاب در کتابخانه شیخ عبدالرشید در مولتان وجود دارد .

۸- تحفة العلما تصنیف قاضی عبدالقا در خان رایل ملتری سکرترین فضل قادر خان ملاخان پشاور ۸۰ صفحه بخط میرزا بیضاخان شیرزای رمضان ۱۲۹۲ قطع ۲۰×۱۶ .

۹- حجة قویه در ابطال عقاید وهاییه تالیف مولانا ملا عبدالرحمن ابن قاضی محمد سعید الشهبز به خان ملا خان باهتمام میرزا محمد صادق سال ۱۲۸۸ مطبعه مصطفای .

۱۰- از نسخه فتاوی برهنه ، شهاب ثا قیب وسایر نظا منامه هاو وعظ نامه ها که در آن دوره گویا بچاپ رسیده است سراغی نداریم .

یک مثنوی قلمی بدست نگارنده است که در وصف شیر علی خان و کار نامه های او سروده شده گوینده آن معلوم نیست برای مطالعه آن دوره و احوال دربار و اطلاع از رجال آن عهد بی نهایت مفید است .

در عهد امیر شیر علی خان که صنعت چاپ وارد کشور شد و مطابع شمس النهار و مصطفای شروع به کار کرد تو جه به چاپ و نشر کتاب آغاز گردید . ظاهرا نخستین اثری که در عهد امیر شیر علی خان بچاپ رسیده و عظم نامه ایست مشتمل بر وقایع جنگ عثمانی و روس که از جریده تایمز لندن ترجمه شده بود با اضافه شش و نیم صفحه مقدمه از طرف مرتب آن که مجموعا نود صفحه بوده این مجموعه باهتمام و ترتیب قاضی عبدالقادر خان بتاریخ ۲ شعبان ۱۲۹۴ در مطبعه شمس النهار کابل بطبع رسیده است . اینک فهرست ناقصی از آثار منتشره دوره امیر شیر علی تقدیم میگرد . امید است بکمک دانشمندان افغانی و یا کسانی که آثار آن دوره را در اختیار دارند در آینده تکمیل گردد :

۱- کتاب قواعد رساله ترجمه از انگریزی مولفه محمد ابراهیم خان آجیتن طبع مطبعه مصطفای وی باهتمام میرزا محمد صادق ۳۸۶ صفحه تاریخ طبع ندارد .

۲- قانون نامه عسکری در ۷۹ صفحه بتقسیم دوفن و هر فنی دارای فصلهای متعدد با نقشه و صور مختلف مربوط بقواعد عسکری چاپ مطبعه مصطفای وی باهتمام میرزا محمد صادق صادق .

۳- جریده شمس النهار در شانزده صفحه بقطع ۲۰×۳۰ و ظاهرا تا سال ۱۲۹۰ انتشار یافت مهتمم جریده میرزا عبدالعلی و محل طبع آن بالا حصار کابل بوده است .

۴- رساله مجمع البحرین یعنی مقابله

سنه ۱۳۰۳ قمری .

تذکر :

کتاب مستطاب حالات والاحضرت امیر عبدالرحمن خان چاپ مشهد (۱۳۱۹ق) که باردیگر بنام تاجالتواریخ در ۱۳۲۲ق (۱۹۰۴م) بچاپ رسده است ترجمه متن انگلیسی است. پند نامه دنیا و دین یکی از منابع اصل انگلیسی این کتاب است که سلطان احمد میر منشی در ۱۹۰۰ درلندن بچاپ رسانده است ترجمه روسی از روی متن انگلیسی می باشد که قسمت اخیر آن رامیرمنشی نگاشته است (یعنی قسمت اخیر متن انگلیسی و ترجمه های دری و روسی آن از امیر عبدالرحمن خان نیست) .

۲-مرات المقول و کلمات موعظت امیر :

(۱۳۰۳ق) چاپ سنگی کا بل - باهتنام گل محمد بارکزی - سال چاپ ۱۳۱۱ق - قطع ۱۶×۹

۳-نصایح نامه :

(پیشگویی و یادداشت امیر عبدالرحمن خان) چاپ کا بل ۱۳۰۳ - قطع ۱۳×۲۰ - ۱۶ صفحه .

۴-نصایح الصبیان :

(مثنوی) اثر میرسیف الدین عزیزی کوهستانی چاپ سنگی کابل ۱۳۰۳ق - بقلم شیرمحمد ۱۰۷ صفحه قطع ۱۶در ۲۲)

۵-شهاب الحساب :

تصحیح و ترجمه و خط میر باقر علیشاه

بی مناسبت نخواهد بود که درین مقام از یکی نواب و رجال مجاهد زمان یعنی سید جمال الدین افغانی نام برد سید نه تنها مرد دین و سیاست بود بلکه در ابواب علوم از خود تالیفاتی بیادگار گذاشته . از آن جمله است تتمه البیان فی تاریخ افغان نیچریه و مجلات عروۃ الوثقی . سید طبع شعر نیز داشت و ابیاتی از او بقلم خودش در دست هست مثنوی بنام ساقی نامه دارد که باین مطلع آغا ز میشود : (۱)

مغنی بیا لحن نو ساز کن

زنو داستان خوش آغاز کن

دوره ضیائیة :

درد عبد امیر عبدالرحمان خان توجه به چاپ و نشر کتاب بیشتر گردید و تاکنون در حدود چهل کتاب از آن عهد بدست آمده است . ضیاء الملتی والدین علاقه خاصی به شعر و ادب داشت . بزرگانی مانند واصل پرورده دربار اوست . چاپ دیوانهای عایشه درانی و رحمت بدخشانی نشانه دیگر علاقمندی او به شعر و ادب است شعرای دربار در اعیاد و محافل قصائد بمقتضای حال و مقام انشاد می کردند مجموعه آزان قصاید دردست نگارنده است که ذکر آن بیاید اینک آثار آن دوره را معرفی میکنیم :

۱-پند نامه دنیا و دین :

شامل ۱۶ باب چاپ سنگی کابل - قطع کلان ۴۲در ۳۰ سانتی متر خط نستعلیق ۱۴۰ صفحه

(۱) درباره سید علاوه بر کتب معروف رجوع شود به مجموعه اسناد و مدارک چاپ تا شده چاپ دانشگاه تهران ۱۳۴۲ و اسناد دور و ناچاریه باهتنام ابراهیم صفایی سال ۱۳۴۸

- لکنه پوهنځي ۰ چاپ سنگي کابل ۱۳۰۳ق قطع
۱۶ × ۲۲ (ترجمه بحر الحساب اردو) ۰
- ۶- کلمات امير البلاد في التريغيب
الجهاد :
چاپ سنگي کابل ۱۳۵۴ق - ۴۰ صفحه -
قطع ۲۲ در ۱۶)
- ۷- تقويم الدين :
بنابر امر تاريخي ۱۳۰۴ ق تاليف يکده علما
چاپ سنگي کابل ۱۳۰۶ ق بخت ميرزا شير محمد
۲۱۱ صفحه قطع ۱۶ در ۲۳ (اصل نسخه خطي
در کتاب خانه عامه کابل) ۰
- ۸- احتساب الدين :
چاپ سنگي کابل ۱۳۰۶ ق ۳۹ صفحه ۱۳
در ۲۱ (دستور العمل محتسب ها) ۰
- ۹- رساله ناجيه :
تاليف قاضي عبدالرحمن خان علوم چاپ
کابل ۱۳۰۷ ق - ۶۴ صفحه قطع ۲۲ در ۱۶ (در
بيان فضائل جهاد) ۰
- ۱۰- قانون گذاري در معاملات حکومتي
وتعيين جرايم وسيا سات با امير :
تاليف مولوي محمد جان چاپ سنگي کابل -
۱۳۰۹ ق - ۵۸ صفحه قطع ۱۲ × ۲۰
- ۱۱- تعليم نامه خياطي :
تاليف و ترجمه منشي سلطان محمد خان چاپ
کابل ۱۳۱۰ ق - ۸۰ صفحه ۲۲ در ۲۷ با نقشه ها ۰
- ۱۲- اساس القضاة :
تاليف احمد جان الکوزايي چاپ کابل ۱۳۱۱
ق ۱۴۳ صفحه قطع ۱۳ در ۱۲ سانتي (در شرح
حقوق و جزا) ۰
- ۱۴- رساله موعظه :
چاپ کابل ۱۳۱۱ ق - ۱۰۴ صفحه قطع ۱۳ در
۱۲ (۲۴ فقره در اخلاق و نصيحت) ۰
- ۱۵- رساله (موعظه به افغاني) :
چاپ کابل ۱۳۱۱ ق - ۱۵۶ صفحه - قطع
۱۳ در ۱۲ ترجمه از دري به پشتو بقلم ملا
غلام جان افغاني نويس ۰
- ۱۶- ديوان رحمت بدخشاني و رسجي :
چاپ کابل سنگي - سال ۱۳۱۲ - ۱۱۴ صفحه قطع
۱۶ در ۲۳ سانتي خط ميرزا شير محمد ۰
- ۱۷- خوان نعمت :
ترجمه از اردو که آنها ترجمه از انگليسي
است مترجم عبدالرحمن بيگ دهلوي چاپ
کابل ۱۳۱۲ ق - ۱۱۶ ص قطع ۱۳ در ۲۱ در فن
طباضي ۰
- ۱۸- رساله کيميا :
ترجمه سيف الدين بابري چاپ سنگي کابل
۱۳۱۴ ق - ۳۰۲ صفحه ۰
- ۱۹- ميزک جنگي پلتن :
حسب فرمان سردار حبيب الله خان چاپ
کابل ۱۳۰۴ - ۱۰۴ صفحه - ۱۳ در ۲۱ سانتي ۰
- ۲۰- مبادئ العلوم :
ترجمه انگليسي توسط محمد حسن خان
چاپ سنگي کابل ۱۳۱۵ - ۱۱۴۰ صفحه قطع ۱۳ در
۲۱ (درباره علوم کيمياوي و طبيعي) ۰
- ۲۱- پښتو يوسف زلخيا :
اثر عبدالقادر خټک چاپ کابل ۱۳۱۵ ق -
۷۶۰ صفحه قطع ۲۲ در ۱۴ ۰
- ۲۲- عمل الصالحين :
چاپ سنگي کابل ۱۳۱۶ ق قطع ۲۲ سانتي ۷۹۰
صفحه کتابي براي صحت ابدان)

- ۲۳- **مهرج المومنین :**
تأليف حاجی محمدخان ترجمه عبدالله هراتي
از زبان هندی ۱۳۱۷ ق چاپ هند ۲۴ صفحه
قطع ۱۶ در ۲۲ سانتی.
- ۲۴- **رساله قواعد کار میرزایان :**
چاپ سنگی کابل ۱۳۱۷ ق- ۵۴ صفحه قطع ۶۱
در ۲۱ (برای تنظیم امر حسابی سپاه شامل
۱۱ قاعده .
- ۲۵- **آئینه جهان نما :**
از انور سبیلی بانتخاب خود امیر استخراج
شده است چاپ کابل ۱۳۱۷ ق ۳۱۶ ص قطع
۲۳ در ۲۲ سانتی بقلم منشی حیدر علی .
- ۲۶- **تذکره ناپلیون :**
چاپ کابل ۱۳۱۸ ق ۸۴ صفحه ۱۳ در ۲۱
بدست خط غلام قادر کاکری شامل پند و
نصیحت براساس تجربه های ناپلیون از روی
تدائیر الملوك ترجمه میرزا محمد شیرازی
چاپ ۱۳۰۸ بمبئی .
- ۲۷- **علم مساحت :**
ترجمه محمد حسین خان صفحات پیش از
۳۵۰- قطع ۱۸ در ۲۴ (در علم هندسه .)
- ۲۸- **دیوان عایشه :**
دیوان عایشه درانی چاپ کابل ۳۰۶ صفحه
قطع ۱۶ در ۲۳ سانتی.
- ۲۹- **فتح نامه کافرستان :**
اثر شیر محمد جلال آبادی چاپ لاهور
۱۶ صفحه قطع ۱۳ در ۲۱ (منظوم)
- ۳۰- **زبدة التجوید :**
تأليف نیک محمدقاری چاپ کابل ۱۳۲۲ ق-
۴۴ صفحه قطع ۱۳ در ۲۱ در عهد ضیائیة تألیف
- ۳۱- **تحفة الاطفال :**
تأليف نیک محمد قاری چاپ سنگی کابل
۱۳۲۲ ق ۲۸ ص قطع ۱۳ در ۲۱ منظوم . (نیز مانند
زبدة التجوید در عهد ضیائیة تألیف و در عهد
سراجیه چاپ شده است .)
- ۳۲- **کتابچه دستور العمل کلانتر های گنر
های دارالسلطنه کابل :**
چاپ ۱۳۳۶ ق ۲۲- صفحه قطع ۱۲ × ۱۰ چاپ
دوم باصلاحات در زمان سراج الملک والدين .
(تذکر: درباره ۳۲ کتاب فوق تفصیلات مزید
در شماره سال ۱۳۴۹ مجله ادب ملاحظه شود.)
- ۳۳- **جنگ روم و روس سال طبع ۱۳۰۸
کابل ترجمه عبد السبحان لقب بر گیدیر ۵۶
صفحه .**
- ۳۴- **آمدن نامه باهتمام گل محمد خان درانی
دارالسلطنه کابل سال ۱۳۱۲- ۸۰ صفحه .**
- ۳۵- **سوال وجواب دولتی و بند و بست
وسلطنتی مولفه ملاغلام جان لمقانی پښتو
نویس . چاپ کابل سال چاپ ۱۳۰۳ سبسی
میر عبدالرزاق دهلوی ۹۶ صفحه (به پشتو)**
- ۳۶- **روم سر رشته اسلامیة بزبان افغانی
۱۳۰۴ بانتظام آقا میرمحمد عظیم جان سارجن
میجر تعداد صفحه ده .**
- ۳۷- **کتاب قانون افغانستان بسعی گل محمد
متهم ۱۴ صفحه .**
- ۳۸- **میزان المسافه مصنفه مولوی
میرزا محمد الشیر به ناقد البصر وی چاپ
کلکته ۱۸۹۶ باهتمام جلال الدین حسینی .**
- ۳۹- **تحفه امیری یاعلم بارود سازی ترجمه**

از انگلیسي بسمي گل محمد ۱۳۱۵ تر جمه محمد حسین ۲۰۰ ص

۴۰۔ مفتاح الحساب ۱۳۰۳ تالیف مولوی غلام حسن مطبعه فاروقی دهلی بیش از ۱۳۶ صفحه یکده از کتابهای خطی آن دور که در اختیار نگارنده است:

۱۔ کتاب فیوز ضرب دار نسخه خطی ترجمه سیف الدین خان بابری بغر مایش سر دار حبیب الله خان بقلم غلام قادر کا کسری زیقعه الحرام ۱۳۱۵-۱۲۰ صفحه دوازده ورق تصاویر .

۲۔ ترجمه تشریح الافلاک شیخ محمد بهاء الدین عاملی توسط عبد الواحد بن عبدالوهاب تاشقرغانی ذی الحجة الحرام ۱۳۴۸ .

۳۔ مجموعه اشعار و قصایدیکه در مدح عبدالرحمن توسط شعرای مانند عباس غلام حبیب درانی میرزا عبد الرحیم میرزا محمد اکبر محرر دفتر چهارم میرزا غلام حسین

بیرجندی صاحب زاده عشرت قندهاری عبدالله متخلص به قاری مولوی احمد جان خان متخلص به تاجر محمد ابراهیم خان منشی شاملو ملا موسی خان خروتنی میرزا محمد شفیق وقایع نگار متخلص به مشتری عارفی سید محمود فوشنجی قندهاری میرزا حیرت یوسف شیر احمد مکتوب نویس گوهری، میرزا حسین ، دبیر الملک واصل ، احمد جان تاجر الکوزی همان کسی است که یکصد و هژده بیت در باره جشن ختنه شهزادگان حبیب الله سروده و پس از توصیف محفل از انواع سازها اطعمه

اشربه و میوه هایادی کند (رجوع شود شماره ۱۰ جدی سال ۱۳۳۲ پشتون ژغ).

۴۔ گلدسته معانی تالیف میر محسن قندهاری فوشنجی در بیان نسب اقاغنه و طرز تعلیم زبان پشتو با قواعد دستوری برای سردار حبیب الله خان در (۵۰) صفحه قطع بزرگ کتب زیر که در آن زمان چاپ و نشر شده هنوز بدست مانورسیده است شاید کتبی دیگر نیز باشد که ما از آن اطلاع نداریم.

۱۔ رساله فریضه .

۲۔ رساله اسلامیة .

۳۔ تقویم .

۵۔ نصیحت نامه (پشتو) ۱۶ صعه .

۵۔ سیف الظفر فتح نامه کافرستان .

۶۔ سر رشته اسلامیة روم (دری)

۷۔ کلمات امیر .

۸۔ مرات القلوب .

۹۔ رساله غزا ملا محمد یوسف .

۱۰۔ کتاب قوانین حکام .

۱۱۔ پارلمنت .

۱۲۔ احکام تعزیه داری .

دوره سراجیه :

چنانکه میدانیم قبل از ایجاد سازمان های عصری علاوه بر مساجد، مدارس دینی محل تدریس و مرکز تعلیم و تعلم بود که هنوز بقایای آن کم و بیش وجود دارد اما نخستین اقدام برای تاسیس مکاتب عصری در عهد امیر حبیب الله خان شهید صورت گرفت و دو مکتب عالی بنام حبیبیه و حربیه تاسیس شد یک مکتب دیگری بنام (ملک زاده ها) بوجود

آمد که بعداً جزء مکتب حریه گردید و همچنین مکتبی جهت مخایره بنام ستاره دولت تاسیس یافت. دار التالیفی بنام بیت العلوم مدرسه مبارکه حبیبیه پابصره وجود گداشت و یک عده کتب جهت تالیف و تدوین باستانداز مربوط سپرده شده و همچنین جهت تعلیم و تربیت معلمان لایق موسسه ای بنام دارالمعلمین تاسیس یافت. در عهد این امر برای نخستین مرتبه لیتو گراف و زنگوگراف از اروپا خواسته و وارد شد چنانچه نخستین شماره سال دوم سراج الاخبار که مصاف با ۱۲۹۱ شمسی است بطبع حروفی چاپ و نشر شد. شماره اول سراج الاخبار با اهتمام عبدالروف قندهاری منتشر گردید اما بعد از شش شماره در بونه توقیف ماند تا اینکه در سال دهم سلطنت امیر حبیب الله خان بمدریت محمود طرزی و نگرانی علی احمد جان ایشک آفاسی حضور دوباره اشاعه یافت. این جریده برای هشت سال چاپ شد و شماره آخرین آن که مصادف با ۲۷ قوس ۱۲۹۷ بود با ختم دوره حبیب الله خان سقوط کرد در همین سال جریده پانزده روزه دیگری نیز زیر نظر محمود طرزی بنام سراج اطفال منتشر گردید. از کتب معروف عهد امیر حبیب الله خان کتاب سراج التواریخ تالیف فیض محمد هزاره است که در پنج مجلد بوده و تاکنون تنها سه جلد آن بطبع رسیده است.

دیگر از کتب آن عهد تذکره آتش نشانی (حاوی احوال شعرای هرات و فراه) راهنمای فراه، دیده یعقوب، گنج شهبان از آثار ادیب فراهی (متوفی ۱۳۱۲) تذکره النساء اثر مولانا محمد صدیق آخوند زاده هراتی است که در شرح احوال شاعره های عرب و عجم نوشته است. این کتب هنوز بجا نرسیده. چراغ انجمن و سکنینه الفضلا (یا بهار افغانی) آثار ابوالوفا عبدالحکیم خان رستاقی ولواجی است. چراغ انجمن حاوی احوال شعرا و فضلاء بدخشان (گدشتگان و معاصر) بوده و در سال ۱۳۰۹ هـ ش تالیف شده است. سکنینه الفضلا شامل احوال فضلاء فقها و شعرای کابل بوده و در سال ۱۳۱۰ شمسی با تمام رسید است. هردو در دهلی بطبع رسیده ترجمه تشریح الافلاک شیخ محمد بهاؤالدین عاملی توسط عبدالواحد بن عبدالوهاب تاشقرانی که در سال ۱۳۴۸ قمری اتمام یافته بخط مترجم در اختیار نگارنده است که هنوز بجا نرسیده درین عهد بنام بسا شعرا، ادبا برمیخوریم که بعضی آنها تا عهد امانیه و حتی بعد تر زنده بوده اند مانند ندیم، راقم، ادیب شادری، ثاقب، قتیل، مستغنی آزاد، مہجور، حاجی اسماعیل، نادم قاری و نظایر ایشان اینک فهرستی از کتبی که در عهد سراجیه بجا نرسیده است تقدیم می گرد.

کتاب عهد سراجيه :

تعداد صفحات	سال طبع	آثار محمود طرزی	
۴۷۹ صفحه	۱۳۳۲	۱- جزیره پنهان	
۲۹۶	۱۳۳۴	۲- تاریخ محاربه روس و جاپان جلد اول ترجمه	
۲۶۰	۱۳۳۴	تاریخ محاربه روس و جاپان جلد دوم	
۳۰۴	۱۳۳۵	تاریخ محاربه روس و جاپان جلد سوم	
۳۱۴	۱۳۳۶	تاریخ محاربه روس و جاپان جلد چهارم	
۳۰۸	۱۳۳۶	تاریخ محاربه روس و جاپان جلد پنجم	
۳۶۴	۱۳۳۲	۳- سیاست در زیر بحر	
۶۷۵	۱۳۳۳	۴- سیاحت در سه قطعه روی زمین تألیف	
۱۴۴ جمع ۱۶	۱۳۳۳	۵- پراکنده (۴ صفحه اول کمبود)	
۸۰ روز ترجمه		۶- سیاحت پردورادور کره زمین در	
۲۷۷	۱۳۳۳		
۷۲	۱۳۳۳	۷- مختصر جغرافیای عمومی تألیف	
۱۶۰		۸- چه باید کرد (دو صفحه کم دارد)	
۲۶۸ جمع ۴	۱۳۳۱	۹- از هر دمن سخنی اواز هر چمن سمنی	
۱۰۸ جمع ۲	۱۳۳۱	۱۰- روضه حکم تألیف	
۲۱۹ جمع ۱	۱۳۳۱	۱۱- سیاحت در جو هوا ترجمه	
۱۰۴	۱۳۳۴	۱۲- معلم حکمت تألیف	
۶۴	۱۳۳۴	۱۳- علم و اسلامیت تألیف	
۴۸			
۳۸	۱۳۳۲	۱۴- توحید خالق یگانه	
		دیگر کتب عهد سراجیه	
صفحه	سال	مترجم	مولف
			۱- هدیه حضور عالی رساله پښتو اطاعت
۹۲	۱۳۳۴		اولی الامر عبدالرب صالح محمد
			۲- قواعد سراج در خریداری مال ازدول
۶۶	۱۳۳۱		خارجه باهتمام حاجی عبدالخالق طرزی

- ۳- عمده الفريض قارى نيك محمد
- ۴- ميزك رساله در فہر ست عسکرى هم ۱۳۳۴ ۸۸
- گرفته شد باهتمام حاجى عبدالخالق ۱۳۲۲ ۱۰۰
- ۵- يونت ثيل سال اسپ ۱۳۳۷ ۵۶ موجود
- ۶- رساله رموزات تحرير عبارات ۱۳۳۵ ۲۰
- ۷- تقويم سنه را بس ثيل سال پلنگ ۱۳۳۲ ۵۸
- ۸- قانون حكام دولت خدا داد افغانستان
باهتمام عبدالخالق محمدزايى ۶۸
- ۹- براحت اطفال چند مولف ۱۳۲۰ ۱۰۴
- ۱۰- اطاعت اولى الامر مطبعه عنايت ۱۳۳۴ ۳۲
- ۱۱- قواعد سراج الملہ فى الطريق التفریہ
باهتمام عبدالخالق ۱۳۲۱ ۲۰ جمع ۲
- ۱۲- تقويم سنه هذا يو نت ثيل سال
اسپ ۱۳۲۴ ۵۸
- ۱۳- تقويم سنه ثيلان ثيل سال مار ۱۳۲۳ ۵۸
- ۱۴- سراج ارکان اسلام (علمای متعدد) ۱۳۳۴ ۱۴۲ جمع ۶
- ۱۵- مفتاح الخوصه دوم
قارى عبداللہ ۱۳۳۳ ۱۱۲
- ۱۶- زبده ۱ لتجويد مهتم حا جى
عبدالخالق ۲۸ صفحه
- ۱۷- اطاعت اولى الامر طبع ثانى ۱۳۳۴ ۲۷
- ۱۸- کتاب دوم دينيات مسمى سراج الفقه
حصه درم مولوى عبدالرب طبع لاهور ۱۳۲۸ ۱۱۷
- ۱۹- سراج الاحكام
- ۲۰- کتاب اول پشتو مولف صالح محمد ۹۶ موجود

- ۲۱- رساله علم طبيعيات حصه اول لاهور ۱۳۳۰ ۱۵۵
- ۲۲- سيرت شيخ ابو علي سينا
عبدالجبار جبار خيل ۹۴
- ۲۳- مخزن المتقين شاعر برگدير جنرال
احمد جانخان يوسفزي ۱۳۳۰ ۳۸۴
- ۲۴- تحرير اقليدس فارسي مقاله سوم و
چهارم لاهور ۲۶۵
- ۲۵- تفسير وايضاح نود ونه فاعده
قميه ۱۶۱ جمع ۲
- ۲۶- مفتاح الصرف قاري عبدالله
۱۳۳۲ ۱۵۲
- ۲۷- بوستان علمي ۳۴۸ صفحه جمع ۲
- ۲۸- تعليماتنامه پياده تحت نظارت نادر خان ۱۳۳۱ ۳۰۵ جمع ۲۱ ص
- ۲۹- ميزك رساله باعتماد حاجي عبدالخالق ۱۳۳۳ ۱۰۰ ص

دورهٔ امانیه

۱۲۹۹ بمدریت عبدالهادی خان داوی در دوازده صفحه طبع و نشر شد. ۰ از شماره ۴۱ به بعد این مدیریت پاینده محمدخان فرحت شاعر صاحب دیوان مفوض گشت و تاپایان سال هشتم باشخاص متعددی سپرده شد اما در اواخر بصورت روزنامه درآمد و در سال ۱۳۰۷ سقوط کرد. دیگر از جراید هفته وار آن عهد جریده اتحاد مشرقی است که نخستین شماره آن بتاريخ ۲ جمادی الثانی ۱۳۰۸ قمری بمطبع سنگی در چهار صفحه با مضای مؤسس آن محمدنادرخان سپهسالارمزمین و مختوم بود ستاره افغان اسم جریده هفتگی دیگری بود که در ولایت پروان تحت نظر میر غلام محمد غبار در اواسط سال ۱۲۹۹-۱ انتشار می یافت و باین ترتیب جریده نگاری در افغانستان معمول و متداول شد و دیری نگذشت جراید روزنامه ها و مجلات تازه تری با عرصه وجود گذاشت که به ترتیب تاریخی قرار ذیل است: اتفاق اسلام هرات اول سنبله ۱۲۹۹ بیدار هزار شریف ۱۳۰۰ طلوع افغان کندهار ۱۳۰۰-۱۳ ارشاد النساء ۲۷ حوت ۱۲۹۹-افغان ۲۴ سرطان ۱۲۹۹-الغازی جنوبی ۱۲۹۸-ابلاغ ۱۳۰۰-ارشاد النساء ۲۷ حوت ۱۲۹۹-افغان ۱۳۰۳-انیس ثور ۱۳۰۶ نسیم سحر قوس ۱۳۰۶-جریده کتب ۱۳۰۸، جریده اصلاح ۱۳۰۸. ناگفته نگذاریم که در عهد امیر حبیب الله خان معروف به بچه سقا نیز جریده بنام حبیب اسلام نشر میشد که نخستین شماره آن در ماه حوت ۱۳۰۷ از طبع برآمده بود.

اینک فهرست مجمل از کتب و آثار آندوره ذکر میگردد :

در دوره اعلیحضرت امان الله خان قدمهای اساسی تری در راه بسط و توسعه معارف برداشته شد مکاتب عالی و ابتدایی به پیمانه وسیع در اطراف واکتاف کشور تاسیس و افتتاح گردید متخصصان و ارباب علم و هنر از خارج استخدام گردید. دو مکتب یکی بنام امانیه زیر نظر استادان فرانسوی که بعد ابان لیسه استقلال گفتند. و دیگر امانی زیر نظر معلمان المانی (بعدا اسمش راهب نجات و اخیرا دوباره به امانی تغییر دادند) دایر گردید مکاتب دیگری از قبیل دار المعلمین، حکام، اصول قضاء، مساحت، رسامی و آرت و حتی مکاتب شیشه سازی و سمنت سازی بوجود آمد و همچنین مکاتب دیگری بنام مکتب غازی افتتاح گردید برای نخستین مرتبه مکتب دخترانه بنام مکتب مستورات تاسیس شد که امروز بان لیسه ملائی می گویند. عده ای از دختران افغانی جهت تحصیلات عالی مانند پسران به ترکیه اعزام گردید. در صنوف ابتدائیه تدریس بصورت مختلف جریان داشت کورس های مختلف برای اکابر بنام صوت غازی تاسیس شد و نخستین بار صنوف متوسط برای احراز درجه بکلوریا بنام اعدادیه امان افتتاح گردید. درین دوره در قسمت چاپ و نشر کتب مانند سایر رشته ها کاممائی اساسی برداشته شد و مطابع مختلف حروفی و سنگی بکار افتاد. از آن جمله است مطبعه معارف، مطبعه امان افغان شرکت کت رفیق، اداره انیس، شرکت کاظمی و غیره نخستین شماره امان افغان در اوایل حمل

د افغانستان کالتره

کتب د روسی عهد امانیه

صفحه	سال	
		۱- قرائت فارسی سال پنجم ابتدا یی
۲۱۱	۱۳۰۲ش	عبدالله
		۲- اخلاق و معلومات مدنیه صنف چهارم رشدیه
۲۶۴	۱۳۰۴	محمی الدین
۱۰۳	۱۳۰۱ش لاهور	۳- کتاب سوم دینیات عبدالحق
		۴- طرز جدید تعلیم ابتدا یی
۱۱۶	۱۲۹۹ش	سید احمد کم بین قندهاری
		۵- منتخبات ادبیہ سال اول مکاتب
۱۲۷	۱۳۰۴ش	رشدیه
۶۴	۱۲۹۹ش	۶- کتاب الفبای ترکی
		۷- اصول انشا برای صنف پنج ابتدایی
۱۱۲	۱۳۰۶	قاری عبدالله لاهور
		۸- قرائت فارسی پنجم برای نسوان
۲۱۹	۱۳۰۲	قاری عبدالله
		۹- تاریخ حکمای متقدمین فیض محمد
۱۸۹	۱۳۰۲	کاتب
۲۰۲ جمع ۶	۱۳۰۱	۱۰- جغرافیا افغانستان ابتدا نیه پنجم
۴۳۶	۱۳۰۶	۱۱- علم ثروت تحریر اشرفی
۳۱۰	۱۳۰۴	۱۲- امان احمد رسین محمد حسین
		۱۳- قواعد فارسی اول رشدیه قاری
۵۶ موجود	۱۳۰۵	عبدالله
		۱۴- تاریخ قسمت ثالث صنف هشتم و سوم
۴۸۳	۱۳۰۶	رشدیه اشرفی
۱۲۸	۱۳۰۲	۱۵- ظہور الامان (دراخلاق) عبدالحق
		۱۶- تاریخ اسلامیہ (برای صنف چهارم
۱۱۴ موجود	۱۳۰۶	ابتدایی)
۱۱۴	۱۳۵۰	۱۷- نبأ تات دوم رشدیه سیدعلی اخترخان

۱۸-	امان الصحه صنف چهارم دارالمعلمين	۱۳۰۵	۲۰۱ جمع ۶
	عبدالستار	۰	۱۳۰
۱۹-	الکيا سلطان محمد افغان		
۲۰-	تاريخ اسلاميه صنف چهارم ابتدایی	۱۳۰۶	۱۷۴
	لاهور		
۲۱-	حفظ الصحه صنف اول ر شد ی		
	هاشم شایق	۱۸۴	موجود
۲۲-	علم الاشیا سال سوم ابتدائی مترجم		
	همایون لاهور	۱۲۹۸	۳۷
۲۳-	فلسفه جذبات مترجم عليك	۱۳۰۵	۲۷۹ جمع ۲۱
	فرهنگ مصطلحات		
۲۴-	تاریخچه افغانستان برای صنف پنجم	۱۳۰۷	۱۲۰
	ابتدایی تألیف سید محمد هاشم		
۲۵-	قسمت ثانی تاریخ قرون وسطی دوم		
	رشدیه ارجمند شاهجی طبع دوم	۱۳۰۶	تهران ۲۳۶ جمع ۵
۲۶-	اروپا سوم رشدیه اشرفی	۱۳۰۶	کابل ۱۸۴
۲۷-	سیر نبوی سوم رشدیه عبدالحق	۱۳۰۴	۱۸۹ جمع ۲
۲۸-	طرز جدید اصول تعلیم مکاتب ابتدایی		
	معلم ومتعلم را کانی مسمی به اساس پنجساله		
	امانیه کابل سیداحمد	۱۳۰۱	۲۷۰
۲۹-	نام آنرا اشرف جان پیدا میکند		
	سیداحمد	۴۲۴	موجود
۳۰-	قرائت فارسی چها رم ابتدایی		
	قاری عبدالله	۱۳۰۱	۲۰۸ موجود
۳۱-	امان النسوان صنف اول انائیه		۹۷
۳۲-	امان النسوان صنف دوم نائیه	۱۳۰۴	۱۰۴
۳۳-	امان النسوان صنف سوم	۱۳۰۴	۱۰۶
۳۴-	امان النسوان صنف چهارم	۱۳۰۴	۱۳۲
۳۵-	اداره الدار ترجمه محمد حسین	۱۳۰۷	۱۱۰
۳۶-	جغرافیه طبیعی و افریقا ناشر شیرمحمد		۲۷۴

- ۳۷- کتاب سوم دروس نخويه تر جمه صوفي
عبدالحق ۱۳۰۵ ۹۸
- ۳۸- منتخبات ادبيه سال اول مكاتب رشديه
طبع ثاني پهلوي نمره ۵
- ۳۹- افغانستان شير محمد ناشر محمد علي ۱۳۰۶ لاهور ۱۴۳
- ۴۰- تاريخ افغانستان تحرير سر دار
حبيب الله شير محمد ناشر ۸۰
- ۴۱- خلاصه تاريخ انبيا جز پروگرام صنف
پنجم ۴۸
- ۴۲- رساله حفظ الصحه سال چهارم ابتدائيه
تأليف محمد اكرم ۱۳۰۰ ۷۲
- ۴۳- مواظ الامان من آيات القرآن عبدالرسول
محمد زايي ۱۳۰۱ ۸۴
- ۴۴- هيئت جديده سلطان محمد افغان لا هور ۱۹۲۱ ۱۷۷ جمع ۴
- ۴۵- جغرافياي طبيبه سلطان محمد افغان لا هور ۱۹۲۱ ۹۶ جمع ۴۴
- ۴۶- هندسه مسطحه ابو الحسن و جی ناشر
شير محمد لا هور ۱۳۰۶ ۲۶۲
- ۴۷- مختصر تاريخ روسيه ترجمه كاظم
زاده لا هور ناشر شير محمد ۱۳۰۵ ۱۲۲ جمع ۲
- ۴۸- خلاصه تاريخ وطن سيد محمد ها شم
(کتاب در وقايه چندجلدي) ۱۳۰۰ ۱۹۹
- ۴۹- اصول انشاء پنجم ابتدائي قاري
عبدالله کابل ۱۳۰۵ ۱۱۹
- ۵۰- اغراض نماز محمد حسين
۱۳۰۲ ۴۳
- ۵۱- مراسلات مختصر جهت درس و شق
صنوف ۵ و ۴ غلام غوث ۹۲
- ۵۲- خلاصه تاريخ انبيا صنف سوم ابتدائي
لاهور ۱۷۴
- ۵۳- کليد تجويد يادگار سجاوندي لاهور ۱۳۰۴ ۴۸

نقش فرهنگي افغانستان

۳۰۵ جمع ۲۱	۱۳۳۱	۵۴- تعلیماتنامه پیاده تحت نظارت نادرخان
۱۰۰	۱۳۲۳	۵۵- میزک رساله باعتماد حاجی عبدالخالق خان

دیگر کتب دوره امانیه

صفحه	۱- ژاپو نیان (جزء اول) تاریخ ملل مترجم
۵۶	سید رضا علی زاده
	۲- کوره یانین (جزء دوم) تاریخ ملل مترجم
۴۷	سید رضا علی زاده
	۳- چینیان (جزء سوم) تاریخ ملل مترجم
۵۴	سید رضا علی زاده
	۴- فرانسویان (جزء چهارم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۵- آلمانیان (جزء پنجم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۶- انگلیسیان (جزء ششم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۷- ایتالیان (جزء هفتم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۸- خیوه و بخارا (جزء هشتم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۹- آلمانیان (جزء نهم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۱۰- یهودیان (جزء دهم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۱۱- توجمه کتاب
	سید رضا علی زاده
	۱۲- ترکستان
	۱۳- مصاحبه
	قاری عبدالله

د افغانستان کالنه

موجود ۲۹۴	اصل ۲۹۷	۱۴- تفتيش قندهار
		۱۵- فهرست کارهای عمده اعلیحضرت در
۶		اروپا مطبعه امان افغان
		۱۶- فن جلیل زراعت مترجم ابراهیم
۳۱	۱۳۰۲	توفیق بیگ (اصول پرورش کرم پیله)
موجود ۲۹۶	۱۳۰۳	۱۷- تحفه الان فی سیره النعمان ترجمه کشکی
۴۴۸	۱۳۰۶	۱۸- شعرالعجم حصه اول ترجمه انصاری
۱۵۲ مربوط دوره ظاهریه	۱۳۱۵	۱۹- شعرالعجم حصه سوم ترجمه گویا
۴۶۳	۱۳۰۶ لاهور	۲- شعرالعجم حصه چهارم ترجمه کشکی
۲۷۲	۱۳۰۴ کابل	- شعرالعجم حصه پنجم ترجمه انصاری
		ای طلبه معارف یا حقوق ملت جزء
جمع ۲	۱۹۱	ت
۴۵۹	۱۳۰۲	ل دفتري جلد اول غلام مجتبی
		۳- حصه دوم جزء اول
۱۸۳ جمع ۱	۱۳۰۰	ن ۱ المللی اول
۳۴۰	۱۳۰۳	
۱۰۰		
۴۶۰	۱۳۰۳	
۳۶	۱۳	
۲۸۳ جمع ۱۶		
۵۴		
۱۶۵ جمع ۳		
۴۵۰ جمع ۴		
۱		
۴۶		

بقیه از صفحه ۳۴۱

دقیقی بلخی سخن گفت و آنگاه پوهندوی عبدالقیوم قویم راجع به گشتاسپنامه دقیقی بلخی و حماسه های کهن سخنرانی کرد و جلسه در حوالی ظهر پایان یافت .

جلسه سوم :

سومین جلسه در ساعت دوونیم بعداز ظهر روز دوم جدی در تالار محمود طرزی دایرشد، ریاست جلسه راپروفسور نیازوف دانشمند شوروی و سمت معاونت را خیرندوی عبدالله خدمتکار برعهده داشتند .

درین جلسه نخست دکتور عبد الودود اظہر دهلوی گفتاری تحت عنوان «دقیقی بلخی ازدیدگاه نویسندگان هندی» ایراد نمود ، سپس پوهیالی لطیف ناظمی به مقایسه گشتاسپنامه و پرزنامه پرداخت و بعداز وی علی اصغر بشیر درباره جلوه های شخصیت جاماسپ حکیم بلخی در گشتاسپنامه دقیقی و آثار دیگران سخن گفت .

و این جلسه در ساعت پنج ونیم بعداز ظهر ختم گردید .

جلسه چهارم :

چهارمین جلسه یادبود دقیقی بلخی در ساعت ۹ ونیم صبح روز ۳ جدی به ریاست دکتور عبدالودود اظہر دهلوی دانشمند هندی و معاونی پیغله نجیبه سکندری در تالار محمود طرزی دایر شد .

خیرندوی عبدالله خدمتکار اولین سخنران این جلسه بود که درباره انگیزه هنری دقیقی بلخی سخن گفت و ضمناً دورنمای تاریخی روزگار دقیقی را تشریح کرد .

بهاء الدین مجروح دایر شد ، درین جلسه بناغلی محمد آصف فکرت نیز بحث منشی دایمی انتخاب گردید .

نخستین سخنران جلسه پوهاند عبدالحی حبیبی بود که تحت عنوان «شهر بلخ کانون فرهنگ در عهد دقیقی بلخی» گفتار خود را ایراد نمود .

بعداز پوهاند حبیبی ، پوهاند دکتور احمد جاوید، درباره شرح حال دقیقی بلخی سخن گفت و سپس پروفسور عبدالقادر محمد نیازوف دانشمند شوروی ، مضمونی تحت عنوان «دقیقی شاعر تغزلی و حماسه سراقرائت نمود و طبق معمول درین جلسه و جلسات دیگر بعداز پایان سخنرانی هر مناطق مباحثاتی در اطراف مضمونی که قرائت شده بود صورت می گرفت و توضیحاتی ارائه میگردد .

درین جلسه تعدادی کتب و نشریه که به مناسبت مجلس بزرگداشت دقیقی بلخی چاپ شده بود بین حضار توزیع گردید و جلسه به ساعت پنج بعداز ظهر خاتمه یافت .

جلسه دوم :

دومین جلسه علمی یادبود دقیقی بلخی، بریاست پروفسور ژیلبر لازار دانشمند فرانسوی و معاونی پوهنیار فوزیه نور حسینی در ساعت نه ونیم صبح روز دوم جدی در تالار محمود طرزی دایر گردید .

پوهاند محمد رحیم الهام، خطابه ای در مورد مقایسه بین گشتاسپنامه دقیقی و گرشاسپنامه اسدی ایراد نمود و پس از وی پوهنوال سرور همایون درباره وضع ادبی خراسان در عهد

درین جلسه شش تن ازانشمندان افغانی ومهمان برای تسوید قطعنامه انتخاب شدند وپس از تهیه آن، منشی مجلس به قرائت یکایک موادآن پرداخت که پس ازاظهار نظر هاوتعدیلاتی که پیشنهاد شد، به تصویب رسیده و جلسه مقارن غروب آفتاب ختم گردید وباختم آن سیمینار دقیقی بلخی پایان یافت .

این هم قابل یاد آوری است که اعضای سیمینار در ضیافت های متعددی که به افتخار شان ازطرف پوهاند دکتور نوین وزیراطلاعات وکلطور، دکتور میرعبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف، پوهاند دکتور غلام صدیق مجبی رئیس پوهنتون کابل ودکتور غلامسخی نورزاد کابل بناروال، ترتیب شده بوداشتراک نمودند وروز جمعه نیزاز موزیم هده و فارم غازی آباد درجلال آباد دیدن کردند .

شایدیی مناسب نباشد اگر در ختم این گزارش مختصر بیتی دو، از آثار دقیقی این فرزند گرانمایه بلخ، که هنرش درتغزل گوئی به هیچوجه ازحماسه سرایش کمتر نیست بیاوریم وگزارش مجلس علمی رابهمن جاختم نماییم .

ازباغ گل فرستد هر نیم شب عبیر
وز شاخ عندهلیب برو ساخته صفر
گوئی خدای دورخ او ازگل آفرید
یادایگانش داده به یاقوت سرخ سیر

پس ازوی استاد رضامایل راجع به اندیشه های انسانی دقیقی بلخی مطالبی ایراد نمود، همچنان پروفیسور ژیلبر لازار دانشمند فرانسوی مطالبی در اطراف سرچشمه های شعردری تازمان دقیقی بلخی بیان کرد که بسیار موردتوجه واقع شد .
این جلسه درحوالی ظهرخاتمه یافت .

جلسه پنجم :

پنجمین جلسه علمی درساعت دوونیم بعداز ظهر درتالار محمودطرزی تشکیل شد، ریاست جلسه رادکتورحسین خدیوچم دانشمندایرانی وسمت معاونی رادکتور محمداکرم عثمان بعهدہ داشتند .

اولین ناطق این جلسه دکتورروان فرهادی بود، بود، مطالبی که وی بیان کرد تحت عنوان برخی نکات دستورزبان دری ازروی گشتاسپنامه دقیقی بلخی بود .

پناغلی محمد آصف فکرت نیز درباره برخی لغات دری که درشعر دقیقی آمده است درضمن سخنرانی خود توضیحات دلچسپی داد .

بعداز وی پناغلی صالح محمد پرونتا، به قرائت چندبیت ازسروده های دقیقی که دردونسخه خطی کمیاب (جنگ قاضی شیخزاده وبحراللغات) آمده است پرداخت وضعتاً دو نسخه مزبور راکه ظاهراً منحصر بفرد بنظر میرسد ازنگاه کنابشناسی ونسخه شناسی اجمالاً معرفی کرد .

مجلس بزرگداشت هزارمین سال تولد پیر هرات

خواجه عبدالله انصاری

درباره زندگی و آثار و افکار خواجه عبدالله انصاری مطالعات وسیعی دارند، دعوت گردتابه همکاری عده‌ای از دانشمندان و ادبای افغانستان به تبادل افکار و نظرات، پیردازند و باقدردانی از خدمات علمی و عرفانی پیر هرات در راه ارشاد مردم، حق آن بزرگمرد تاریخ را ادا نمایند.

دانشمندان انصاری شناس جهان، دعوت وزارت اطلاعات دولت جمهوری را پذیرفتند و در طی نه روز (از پنجشنبه ۹ ثور تا جمعه ۱۷ ثور ۱۳۵۵) با همکاران افغانی خود به مبادله نتایج تحقیقات ذیقیمت خویش درباره پیر صاحب‌دل هرات پرداختند و ضمناً به هرات زادگاه و آرامگاه پیر هرات رفته، تحفه دعائات را نمودند که اینک گزارش جلسات علمی و سفر روحانی ایشان، به اختصار تقدیم میشود:

قبل از ظهر پنجشنبه ۹ ثور ۱۳۵۵:

ساعت ۱۰ صبح، مجلس افتتاحیه بزرگداشت پیر هرات در تالار کابل ننداری تشکیل گردید. نخست آیاتی از قرآن کریم تلاوت شد و سپس سرود ملی نواخته شد و آنگاه پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در حالیکه ښاغلی محمد نعیم، دکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی، برخی از اعضای کابینه و کمیته مرکزی، ما مورین عالی‌رتبه عسکری و ملکی، دانشمندان، نویسندگان،

هزار سال پیش، در قهندز یعنی قلعه کهنه، که متصل به شهر باستانی هرات بود، در خانواده‌ای که سلسله نسب افراد آن به حضرت ابویوب انصاری (رض) میرسد، و به همین مناسبت انصاری خوانده می‌شدند، طفلی چشم به جهان گشود که از همان دوران خردسالی آثار نبوغ در وی پدیدار بود و بعد هائیکه از قهرمانان علم و فضیلت بشمار رفت و آثار جاویدانی از خویشش به یادگار گذاشت. این طفل که عبدالله نامیده شد همان نیست که در طی نه قرن و اندی بعد از وفاتش در همه کتابهایی که از او نام برده شده به عنوان پیر هرات و شیخ الاسلام و خواجه انصاری یاد شده است و یکی از مفاخر درجه اول سرزمین مامیباشد.

دولت جمهوری افغانستان که حفظ میراث های فرهنگی و احیاء نام و آثار شخصیت‌های بزرگ علم و ادب روزگار گذشته را در پهلوی رشد اجتماعی و اقتصادی مردم ما وجهه همت قرار داده و پالیسی کلتوری خود را بر اساس این هدف عالی تنظیم نموده است، از مدتی قبل مقدمات تشکیل یک مجلس بزرگ علمی را به منظور تجلیل از هزارمین سال ولادت پیر صاحب‌دل هرات فراهم نمود و توفیق چندی از دانشمندان معروف کشور های دوست را که

است و تحقيقات و نکته هاي برجسته که در آثار
اين فرزند شايسته سرزمين مادرمورد سرگذشت
وانديشه هاي خود او و عارفان پيش از او آمده
است درخور ما هم و سالها بررسي و تشريح
و مطالعه مي باشد تا حق اين ميراث گرانبهاي
فرهنگي که حفظ و شناخت آن يکي از اهداف
پاليسي کلتوري دولت جمهوري افغانستان
است چنانکه بايد و شايد ادا گردد .

درين مجلس پوهاند دکتور غلام صديقي
محيي رئيس پوهنتون، خيرنوال محمد صديقي
روهي رئيس پښتو ټولنه بيانيه هايي در باره
اهميت مقام پير هرات ايراد کردند ، همچنان
پوهاند عبدالحی حبيبي به نمايندگي از
دانشمندان افغاني و استاد بورکوي دانشمند
فرانسوي به نمايندگي از دانشمندان مهمان
سخنراني نمودند و با قدر داني ياد آوري کردند
که چند سال قبل نيز در دوره صدارت ښاغلي
محمد داود، نهمدمين سال وفات پير هرات
تجليل شواکون جای خوشي است که
هزارمين سال تولد آن عارف بزرگ در پرتو
نظام جمهوري دروطني افغانستان تجليل
ميشود .

ضمناً در مجلس مذکور قسمتي از مناجاتهاي
پير هرات توسط ناطقان و گويندگان راډيو
افغانستان قرائت شد و مجلس در حدود ساعت
۱۲ ظهير خاتمه يافت .

بعد از ظهير پنجشنبه :

ساعت ۲ بعد از ظهير روز پنجشنبه ۹ ثلور،
نخستين جلسه علمي در تالار محمود طسوزي
واقع در کلوپ مطبوعات منعقد گرديد، در آغاز

شعرا وادبا، برخي از رؤساي کورديپلوماتيک
و اتاشه هاي کلتوري دول دوست مقيم کابل
وعده زيادي از علاقه مندان اشتراك نمودند
بودند، توسط پوهاند دکتور نوين وزير
اطلاعات و کلتور قرائت گرديد و با قرائت آن
مجلس ياد بود پير هرات افتتاح شد .

ښاغلي محمد داود مؤسس جمهوريت در پيام
خوښ با اشاره به عظمت مقام پير هرات، اين
ستايشگر بزرگ حقيقت که زندگي و حالات او
پيکار هاشم در راه حق و شکيبائيش در برابر
مشکلات و پارسايي و پرهيزگاري اش در
سراسر عمر و پشتکار و همتش در آموختن ،
سرمشق سودمندی برای هر فرد انسان بوده
مي تواند. از اجتماع دانشمندان افغاني و کشور
هاي دوست در وطن انصاري ابراز رضاييت
فرموده موفقيت مجلس علمي را خواستار شدند.

بعد از قرائت پيام ښاغلي رئيس دولت و
صدراعظم ، پوهاند دکتور نوين وزير اطلاعات
و کلتور، در طي بيانيه اي از عموم حضار که
با احساس احترام عميق نسبت به يکي از مفاخر
بزرگ کشور يعني پير هرات خواجه عبده الله
انصاري در محفل تجليل وي اشتراك نموده اند،

خاصه از دانشمندان و اعضاء مجمع علمي
و مېهاناني که از کشور هاي دوست ، به دعوت
وزارت اطلاعات و کلتور، به وطن خواجه مسافرت
کرده اند، ابراز تشکر نمود و ضمناً مطالبی
در باره شرح احوال خواجه عبدالله انصاري
آن محدث و مفسر بزرگ کشور بيان کرد
و سپس گفت: مکتب عرفاني خواجه عاليترين
تجلي گاه فرهنگ خراسان دوره اسلامي

ضیافت، بعضی از اعضای کابینه، مامورین عالیرتبه، نویسندگان ادبا و شعرا نیز اشتراك کرده بودند.

قبل از ظهر جمعه ۱۰ ثور :

ساعت ۹ صبح ۱۰ ثور نمایشگاه آثار خطی خواجه عبدالله انصاری در کتابخانه نسخ خطی وزارت اطلاعات و کلتور که شامل چندین نسخه کهن و ممتاز از آثار پیرهرات بود، افتتاح گردید و شاملان سیمینار آثار مزبور با علاقه فراوان دیدن نمودند.

سپس اعضای مجلس علمی به کابل ننداری رفتند و نمایشگاه عکاسی مربوط به مراحل مختلف زندگی پیرهرات را که بکوشش ریاست افغان فلم و همکار ی آژانس با خسر ترتیب شده بود، تماشا نمودند. و هنگام چاشت در دعوتی که از طرف بناروالی کابل در ستورانت باغ بالا به افتخار شان ترتیب شده بود، شرکت نمودند.

بعد از ظهر جمعه ۱۰ ثور :

در حدود ساعت ۳ بعد از ظهر روز جمعه، شاملان سیمینار به استتالف که یکی از نقاط خوش آب و هوای سمت شمال کابل است رفته از مناظر زیبای طبیعی و باغهای دلپذیر و بازار آن که محل عرضه انواع پیسداوار و صنایع دستی زیباست دیدن نمودند و در حدود ساعت شش و نیم به کابل بازگشتند.

قبل از ظهر شنبه ۱۱ ثور :

در جلسه قبل از ظهر روز ۱۱ ثور که در تالار محمود طرزی کلوب مطبوعات انعقاد یافت، نخست دکتور سیدمخدوم رهین تحت عنوان

جلسه بنیاد علی عبدالوهاب طرزی بحیث رئیس و بنیاد علی دکتور بو اوتاس دانشمند سویدنی بحیث معاون جلسه انتخاب شدند و بنیاد علی محمد آصف فکرت به صفت منشی دایمی جلسات علمی تعیین گردید.

در این جلسه نخست پوهاند عبدالحی حبیبی گفتار خویش را تحت عنوان «منازل السایرین یا عهد میدان در دائرة الوجود» ایراد نموده و در ضمن آن منازل سلوک را آنچنان که پیر هرات نخست در صدمیدان و سپس به ترتیب دیگر در منازل السایرین تقسیم بندی کرده است، تشریح و گفتار خویش را با قرائت چند جمله از سخنان پیرهرات ختم نمود.

سپس استاد سرژ بورکسوی دانشمند فرانسوی درباره نقش روزهای نو بادهان بر زندگی پیرهرات، سخن گفت که بسیار مورد توجه واقع گردید.

و پس از وی استاد دکتور جمال رضایی دانشمند ایرانی در مورد ساختمان و صرف فعل ماضی در گویش کهن هرات با ذکر مثالهایی از سخنان پیرهرات خطابه خویش را ایراد نمود و آنگاه استاد محمد صالح پرونتا مقاله ای تحت عنوان «پیرهرات ورقیمه و نشان» و بنیاد علی خیرندوی عبدالله خدمتگار، گفتاری تحت عنوان «مقایسه نثر پیرهرات بانثر بایزید روشن» خواندند و جلسه ختم گردید.

شام آنروز، شاملان مجلس در ضیافتی که به افتخار شان از طرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور در هتل انترکانتنی تنال ترتیب شده بود حضور یافتند، درین مجلس

«آداب الصوفيه وخواجه عبدالله انصاري» مطالبی را بیان کرد و در طی آن انتساب کتاب آداب الصوفیه را به پیرهرات، با دلایل علمی رد کرد و ثابت نمود که کتاب مزبور از آثار شیخ نجم الدین کبری رهبر فرقه کبرویه از فرق متصوفه است.

بعد از وی دکتور اکرم ضیاء العمری دانشمند عراقی، مقاله‌ای به زبان عربی ایراد نمود که موضوع آن محیط فکری و روش بحث پیرهرات در کتاب ذم الکلام و امله بود. دانشمند موصوف در طی این مقاله از مکاتب فکری خراسان و بغداد در عصر پیرهرات به تفصیل سخن راند که بسیار مورد توجه واقع شد.

شیاغلی محمد آصف فکرت که در عین حال منشی دایمی مجلس علمی بود سومین سخنران بود که آثار پیرهرات را از نگاه زبانشناسی مورد بحث قرار داد و چند کلمه و اصطلاح محلی هرات را که درطبقات الصوفیه و تفسیر کشف الاسرار آمده است، توضیح نمود و ضمناً نشان داد که این اصطلاحات هنوز هم در لهجه محلی مردم هرات مورد استعمال دارد.

بعد از شیاغلی فکرت، پوهاند غلام حسن مجددی، سخنرانی خود را در مورد «عارفان مفسر قرآن کریم و مقام خواجه عبدالله انصاری در میان ایشان» ایراد نمود و تاریخچه دقیقی از تفاسیر عرفانی را به اطلاع حاضران رسانید و با ختم گفتار وی جلسه قبل از ظهر خاتمه یافت.

بعد از ظهر شنبه ۱۱ ثور :

در جلسه بعد از ظهر روز ۱۱ ثور، ابتدا

شیاغلی میر معظم حسین نماینده یونسکو، پیام شیاغلی احمد مختار ایبارمدر عمومی یونسکو را که به عنوان کمیسیون ملی یونسکوی افغانستان صادر شده بود قرائت کرد.

در این پیام گفته شده که پیام محبت جهانی و تعلیمات اخلاقی خواجه عبدالله انصاری برای تمام بشریت معنی لایزال دارد.

بعد از نماینده یونسکو، پوهاند عبدالحکیم ضیایی خطابه‌ای تحت عنوان خدانشناسی و حق شناسی در مناجات‌های پیرهرات، ایراد نمود، سپس دکتور حسین خدیوچم دانشمند ایرانی به تشریح علل و بواعثی که پیرهرات و امام غزالی را به مخالفت با علم کلام و فلسفه

و امیداشت، پرداخت و آنگاه پوهندوی عبد القیوم قویم از جوه مشترک طبقات الصوفیه پیرهرات و فیه مافیه مولانا جلال الدین بلخی سخن گفت و بعد از وی استاد رضا مایل خطابه خویش را تحت عنوان «مردم شناخت پیرهرات» ایراد کرد، درین خطابه آگاهی دقیق پیرهرات از مردم شناسی بان نشان دادن امثله و شواهد مورد بحث قرار گرفته بود.

درین جلسه و جلسه قبل از ظهر عده‌ای از صاحب نظران درباره موضوعاتی که از طرف سخنرانان مورد بحث واقع میشد، اظهار نظر می نمودند که در مقابل توضیحاتی ارائه میگردد.

این جلسه در حدود ساعت پنج و نیم عصر خاتمه یافت.

شام این روز شاملان مجلس علمی در ضیافتی که از طرف پوهاند دکتور غلام صدیق

محبی رئیس پوهنتون درهوتل کابل ترتیب یافته بود، اشتراك نمودند .

قبل ازظهر یکشنبه ۱۲ ثور :

در چهارمین جلسه علمی که قبل از ظهر روز ۱۲ ثور درتالار محمود طرزی کلسوپ مطبوعات انعقاد یافت ، پوهساند دکتور بهاء الدین مجروح، گفتار جالبی راتحت عنوان «پیام پیرهرات به جهان امروز» قرائت کردکه بسیار مورد توجه واقع شد .

پس ازوی دکتور محمدافضل بنوال درباره نظرپیرهرات به عارفان قبل ازوی سخن گفت وآنگاه دانشمند سویدنی دکتور بو اوتاس مقاله ای به زبان انگلیسی که موضوع آن روش تحقیق درمتون مناجات پیر هرات بود، قرائت کرد .سپس دکتور ناصرالدین شاه حسینی دانشمند ایرانی در پیرامون نشر مسجع پیرهرات، سخنرانی نمود . جلسه درساعت ۱۲ و ۳۰ دقیقه پایان یافت.

بعداز ظهر یکشنبه ۱۲ ثور :

درپنجمین جلسه علمی که بعداز ظهر ۱۲ ثور درتالار محمود طرزی منعقد شد نخست پشاعلی محمد علم غواص درباره پاییداری خواجه عبدالله انصاری درراه عقیده سخن گفت وبه قسمتهایی ازنزدگانی آن بزرگمرد که بخاطر علاقه فراوانش به حقیقت خواهی در معرض فشار مخالفان خویش قرار گسرفته بود، اشاره کرد .

بعدازوی دکتور فتح الله مجتبیایی دانشمند ایرانی خطابه خویش راتحت عنوان «نکاتی درباره عرفان پیرهرات» ایراد نمود .

سومین سخنران این جلسه علی اصغر بشیربودکه شرح حال عده ای ازافراد خاندان پیرهرات راکه نامشان درلابلای کتابها آمده است، بیان کرد وآنگاه دکتور امیرمحمد اثیر به مقایسه سخنان پیرهرات واشعار میرزا عبدالقادر بیدل پرداخت ودرباره تاثیر افکار خواجه انصاری برآثاربیدل، توضیحات مفیدی داد .

دراین جلسه وجلسه قبل از ظهر نیز بیانات گویندگان ازطرف صاحب نظران مورد بحث قرار گرفت وتوضیحات مفیده سمع حاضران رسید .

جلسه بساعت پنج ونیم عصر خاتمه یافت .

قبل ازظهر دوشنبه ۱۳ ثور :

ششمین جلسه علمی مجلس یادبودهزارمین سال تولد پیرهرات، قبل از ظهر ۱۳ ثور در تالارمحمود طرزی تشکیل شدودکتورعبدالخالق وفانی مقاله خویش راتحت عنوان «خواجه عبدالله انصاری وشيخ ابوسعید ابوالخیر» قرائت نمود .

استاد سرور همایون دومین سخنران این جلسه وگفتارش راجع به مقایسه افکارپیر هرات وعارف شهیر سنایی غزنوی بود .

پس ازوی استاد سید حسن دانشمند هندی درباره تاثیر افکار وآثار پیر هراتسخن گفت وآنگاه دکتور عبدالامیرالاعشم دانشمند عراقی موقوف حنبلیان متاخر رادر باره پیر هرات و نظراین قیم الجوزیه را در مدارج السالکین مورد بحث قرار داد وجلسه درساعت ۱۲ ظهر خاتمه یافت .

بعد از ظهر دوشنبه ۱۳ ثور :

درهفتمین جلسه علمی که بعد از ظهر ۱۳ ثور در تالار محمود طرزی انعقاد یافت، ابتدا دکتور لاید کلفتن میلر دانشمند امریکایی درباره موسیقی هرات، سخنرانی جالبی نمود که مورد توجه واقع شد .

آنگاه پروفیسور روزه ارنا لدز دانشمند فرانسوی درباره معنی توحید نزد خواجه عبدالله انصاری سخن گفت و بعد از وی استاد عبدالحسین توفیق گفتار خود را که موضوع آن عشق، محبت، مهر و دوستی در آثار خواجه عبدالله انصاری بود، ایراد نمود و جلسه به ساعت پنج عصر پایان یافت .

موضوعات این دو جلسه نیز از طرف شاملان مجلس علمی مورد بحث واقع شد و توضیحات دلچسپی درباره هر موضوع ارائه گردید .

قابل یادآوری است که در جلسات ایسن چند روزیک تعداد کتاب به زبانهای دری و پښتو و عربی و انگلیسی که از طرف موسسه بیهقی و ریاست پښتو توکله و پوهنځی ادبیات و علوم بشری بچاپ رسیده بود به شاملان مجلس علمی توزیع گردید .

قبل از ظهر سه شنبه ۱۴ ثور :

ساعت ۸ صبح روز ۱۴ ثور، شاملان مجلس علمی در میدان هوایی کابل حضور یافتند تا به سوی هرات، زادگاه و آرامگاه پیر هرات عزیمت کنند. متعاقباً بوسیله دوطیاره باختر افغان الوتکه ، راه هرات را از طریق فضا در پیش گرفتند و در ساعت ۱۰ و ۱۰ دقیقه در میدان هوایی هرات فرود آمدند و از طرف والی و قوماندان

عسکری هرات و دانشمندان و عده کثیری از اهالی آن دیار مورد استقبال قرار گرفتند و سپس در مجلسی که در سالون ولایت انعقاد یافته بود حضور بهم رساندند .

مجلس با قرائت چند آیت از قرآن عظیم الشان آغاز گردید و بعد از آنکه سرود ملی نواخته شد ښاغلی غلام علی آیین والی هرات بیانیه ای ایراد نمود که در طی آن به عظمت مقام علمی و عرفانی پیر هرات و قدردانی از اقدام وزارت اطلاعات و کلتور برای تجلیل از هزارمین سال تولد پیر هرات ، اشاره کرد و اظهار آرزومندی نمود که دانشمندان و مهمانانی که از کشور های دوست درین احتفال شرکت نموده اند، اقامت مختصر شان در هرات با خوشی سپری گردد .

سپس ښاغلی عبدالواحد نافذ آمر اطلاعات و کلتور ولایت هرات، استاد بورکوی دانشمند فرانسوی و پوهاند عبدالحی حبیبی، یکی بعد از دیگری، درباره شرح حال و آثار و افکار پیر هرات سخن گفتند و ښاغلی سعد الدین فیضی و یک تن دیگر از اهالی هرات، بعضی از مناجاتهای منسوب به پیر هرات را به شیوه محلی قرائت کردند ، آنگاه مجلس ختم گردید و شاملان مجلس ، در ضیافتی که از طرف آمریت اطلاعات و کلتور هرات به افتخار شان ترتیب شده بود شرکت نمودند .

بعد از ظهر سه شنبه ۱۴ ثور :

بعد از ظهر ۱۴ ثور شاملان مجلس علمی ، به کارگاه رفته آرامگاه پیر هرات را زیارت نمودند و به روح آن عارف بزرگ اتحاف

دعا کردند ، همچنان در کازرگاه به مزار شیخ ابواسمعیل معروف به شیخ عمو که استاد و مربی پیرهرات است رفته دعا کردند. سپس به شهر بازگشته مزار عبدالله طاقی را که وی نیز از استادان پیرهرات است بایکده از مزارات که به زندگی و سرگذشت پیرهرات ارتباط مستقیم داشت زیارت نمودند. همچنان از محل کهنه که زادگاه پیرهرات بوده واز مسجد جامع شهر هرات که یادگار روزگار غوریان و تیموریان است به تفصیل دیدن کردند .

شام آنروز محل ضیافتی در عمارت نمکدان کازرگاه از طرف ښاغلی میر محمد افضل متولی آستانه پیرهرات بافتخار دانشمندان شامل مجلس علمی ترتیب شده بود که شاملان موصوف در آن حضور یافتند و سپس در زیارت شبانه آرامگاه پیرهرات شرکت نمودند و آنگاه به مجلسی که برای مشاعره ترتیب شده بود، حاضر شدند و بیانیه ښاغلی میر محمد افضل متولی آستانه پیرهرات و اشعاری را که بعضی از شاملان مجلس علمی و شعرای هرات سروده بودند، استماع کردند .

چهار شنبه ۱۵ ثور :

شاملان مجلس علمی، قبل از ظهر روز ۱۵ ثور از آرامگاه جامی ، خواجه یحیی عمار، ابوعبدالله مختار. استاد بهزاد ورستم علی، زین الدین خوافی، و امام فخر الدین رازی ، دیدن کردند و هنگام چاشت در ضیافتی که از طرف والی هرات در دستوران پارک جمهوریت ترتیب شده بود حضور یافتند .

درین ضیافت کنسرت جالبی از طرف هنرمندان محلی اجرا گردید و در ختم آن تحفه هایی از صنایع دستی هرات توسط ښاغلی آیین والی هرات به دانشمندان شامل مجلس علمی توزیع گردید .

شام این روز از طرف سفارت کبرای ایران بافتخار دانشمندان شامل مجلس علمی دعوتی در هوئل انترکانتی ننتال کابل ترتیب یافته بود .

پنجشنبه ۱۶ ثور :

ساعت هشت و نیم صبح پنجشنبه دانشمندان شامل مجلس علمی بعد از وداع با والی و قوماندان عسکری و معاریف هرات که برای وداع در میدان هوایی هرات حضور یافتند بودند بوسیله طیاره های دباختر افغان الوته بسوی کندز پرواز کردند و در ساعت ۱۰ و ۱۰ دقیقه در میدان هوایی کندز فرود آمدند و از طرف ښاغلی قتیل آمر اطلاعات و کلتور ولایت کندز و دیگر منسو بان مطبوعات استقبال شدند و پس از گردش مختصری در شهر کندز بوسیله موتر رهسپار کابل گردیدند .

ایشان در طی این سفر کوتاه چهار فصل سال را در نصف روز مشاهده کردند باین معنی که هوای کندز در آن روز بحد کافی گرم بود. هوای دوشی مشا بهی تمام به هوای فصل خزان داشت. باغها و دشتهای پوشیده از سبزه و گل بغلان ، منظره دلپذیری از بهار را نمایش میداد و در سالنگ برف میبارید . مسافرتی بس دل انگیز بود و هر یک از مهمانان بنوعی از مشاهدات خویش ابراز مسرت میکردند .

پيرهرات، مقايسه طبقات الصوفيه پير هرات
و كشف المحجوب هجویری سخن گفتند و سپس
قطعنامه مجلس قرائت و تصویب گردید .

در ختم این مجلس که ریاست آن بعهدہ
استاد محمد عثمان صدقی بود دکتور محمد اکرم
عثمان وکیل ریاست نشرات و وزارت اطلاعات
و کلتور، به نمایندگی از آن وزارت، از اشتراک
دانشمندان کشور های دوست در مراسم
بزرگداشت عارف بزرگ این سر زمین، با
قدردانی یاد و اظهار امتنان نمود .

ضمناً یکتعداد کتب و مجلات علمی که از طرف
وزارت اطلاعات و کلتور بجاپ رسیده بود برای
حاضران توزیع گردید .

و بدینگونه ، مجلس علمی بزرگداشت کسی
که میگفت :

« کمال آدمی در آنست که از خود خواهی برهد
و آنچه برای دیگران میخواید بهتر از آن باشد
که برای خود میخواید . »

در میان احساسات شور انگیز دلباختگان
علم و معرفت بادعای موفقیت دولت جمهوری
و آبادی کشور و سعادت مردم افغانستان پایان
یافت .

کاروان علمی در ساعت هشت شام وارد
کابل شد .

شام پنجشنبه در تالار بزرگ رادیو
افغانستان مجلس مشاعره ای ترتیب یافته بود
و هم در آن شب بباغلی و فی الله سمیع معین
وزارت معارف، ضیافتی در هوتل انترکانتی ننتال
ترتیب داده بود که شاملان سیمینار در آن
حضور یافتند .

جمعه ۱۷ ثور :

آخرین جلسه علمی یاد بود هزارمین سال
تولد پیر هرات ، ساعت ۱۰ و ۳۰ دقیقه
(قبل از ظهر) روز ۱۷ ثور در تالار محمود طرزی
انعقاد یافت . سخنرانان این جلسه مولوی
عبدالغنی علمی، دکتور اسدالله حبیب، بباغلی
حبیب الله رفیع، خیرندوی عبدالله خدمتگار
دکتور محمد یعقوب واحدی، پوهنوال محمد نسیم
نکبت سعیدی، و پوهاند محمد رحیم الهام
بودند که به ترتیب درباره شخصیت روحانی
پیر هرات، مردم و خواجه عبدالله انصاری
انصاری شناسی در افغانستان معاصر، شعری
در یک جنگ خطی منسوب به خواجه، پیر
هرات در آثار میرعلی شیر، مشخصات نثر

د پښتو خير نودنږ يو الو غونډ ولندږ راپور

پرانستل شو ، بيا په همدې مناسبت د پوهنې وزير خپله وينا واوروله ، ورپسې خير نوال محمد صديق روحي د پښتو ټولنې رئيس په خپله ويناكې د سيمينار په موضوع د ناواچوله اوله ميلمنو پوهانو څخه يې مننه وكړه چې په دې سيمينار كې يې برخه اخيستي ده، داڅرګه چې پوهانو په نښاندګسې استاد الاساتيد پروفيسر مارګنستېر څلور اتيا كلن ناروېژي پښتو پوه په پښتو ژبه خوږه وينا وكړه چې په تودو چكچكويې استقبال وشو، دا فتتاحيه غونډې په پاى كې د يونسكو نماينده ډاكتر معظم حسين د پښتو خير نو د نړيوال مركز په باب خبرې وكړې او بيا د ښاغلي اشرف غني له خوا د سيمينار غړي او د سيمينار په وياړ خپاره شوي كتابونه معرفي شول .

د سيمينار د علمي غونډو په ترڅ كې تر لاندنيو سرليكونو لاندې ميلمنو او كورنيو پوهانو ويناوې وكړې : «پښتو ژبه» (پروفيسور رام راهول) «د پښتو ژبې او ادب موقف دمركزي ايشاد خلكو په تمدنونو كې» (پوهاند عبدالحى حبيبي) «د پښتو د تعميم او انكشاف اړ تقايي سيسر» (ښاغلي عبدالجليل وجدى) ، «د پښتو قاموس ليكلو علمي موضوعات» (ډاكتر روان فراهادى) «په پښتو ادب كې د تاريخي پېښو انعكاس» (خير نودى عبدالله خدمتګار) ، «پښتو نولي» (ښاغلي قيام الدين خادم)، «د ښځو برخه په شفاهي ادب او په تيره لنډيو كې» (ميرمن

د ۱۹۷۴ع كال په جولای كې د پاريس د يونسكو په مركزي يوه غونډه وشوه چې په هغې كې د يونسكو دمركزي آسيا د خلكو د تمدنونو په پروژې پورې مربوطو هيوادونو برخه اخيستي وه، دې غونډې د پروژې له پاره يوه عالي شورا وټاكله چې په هغه كې د پروژې مربوطو هيوادونو غړيتوب درلود. دې شورا ځينې نوي پروژې تر بحث لاندې ونيولې او د افغانستان د نماينده په پېشنهاد يې د نورو پروژو په ډله كې د پښتو د تحقيقاتو د مركز تاسيس په افغانستان كې منظور كړ او سپارښتنه يې وكړه چې د افغانستان او يونسكو په مرسته دې په كابل كې يو بين المللي سيمينار جوړ شي چې ددې تحقيقاتي مركز د تشكيل، پروگرام او فعاليت په باب لازمي پريكړې وشي .

دهمدې پريكړې له مخې د ۱۳۵۴ كال د لېږدي له لومړۍ تر اتمې نېټې پورې په كابل كې د افغانستان جمهوري دولت د يونسكو په مرسته د سيمينار د پښتو ټولنې په اهتمام جوړ كړ چې يوشمير نامتو ختيځ پوهانو او افغاني پوهانو برخه پكې واخيسته او واړه واري يې خپلې ويناوې واورولې .

سيمينار د لېږدي د لومړۍ ورځې په سهار د پوهنتون په اديتوريم كې د دولت درئيس او صدراعظم ښاغلي محمد داؤد دهغې پيغام په وسيله چې په همدې مناسبت يې صادر كړى ؤ او د پوهنې وزير پوهاند عبدالقيوم ولو ست،

کي» (محترمه کبرامظهری)، «د پښتو قلمي نسخي»
(حبيب الله رفيع)، «نازوانا» (محترمه وسيمه
حکيمي)

د سيمينار غړو د سيمينار په وروستۍ ورځ
د يوه پريکړه ليک په ترڅ کې د مرکز تشکيل
چې يولوېرئيسه هيات او يوه اووه لس کسيزه
علمي کمېټه سکرټريټ، آمر او مرستيال لري،
منظور کې .

په پريکړه ليک کې د مرکز هدفونو په دې
ډول وټاکل شول :

۱- د بشر پيژندنې، سوسيالوژۍ، تاريخي
او ژبپوهنې پلټنو، پلان جوړول او دملسې او
سيمه ايزو او بين المللي تحقيقي فعاليتونو
تنظيم .

۲- د پښتو ژبې د لهجواو د پښتو د تاريخ،
ادب او هنر په باب څيړنې .

۳- د پښتو ژبې انکشاف د عصري پرمختګو
اونو و افکارو د ليدو لوله پاره .

۴- د پښتو بين المللي مرکز د څيړنو د
نتايجو چاپول او خپرول، مخصوصا د معاصر
منشور ادب د ترجمو تشويق .

۵- د پښتو څخه په نورو ژبو اوله نورو ژبو
څخه په پښتو کې د همېو آزارو د ترجمو تشويق .

۶- په مرکزي د پښتو د خطي نسخو او ددې
نسخو د ميکروفيلمونو راټولول او د امکان په
صورت کې د افغانستان د ملي آرشييف په مرسته
ددې آثار ونشړول .

۷- د منطقه يي او بين المللي تحقيقاتو لپاره
او د علمي تبادلو په لار کې اسانتياوې برابرول،

معضومه عصمتي) ، «په لنډيو کې د پښتني
ميرمنې يوه خاصه څيره» (پوهاند دکتور
سيد بهاء الدين مجروح)، «په پښتو لنډيو کې
د پښتنو د اجتماعي ژوند انعکاس» ، (پوهنيار
عبدالرسول امين)، «د پښتنو او برتانوي عسکري
تکنیکو مقابلې د انګريزانو او افغان په لومړۍ جګړه
کې» (ډاکټر لويې دوپري)، «د پښتو ژبې منشاء»
(پوهاند محمد رحيم الهام)، «په آريايي ژبو

کې» (ډاکټر لويې دوپري)، (د پښتو ژبې منشاء)
ژبې احصائيوي خصوصيات» (ډاکټر دولت محمد)
«د پښتو پيژندنه» (پوهاند صديق الله رښتين)
«پښتو ګړې دودونه» (دکتور مجاور احمد زيار)،
«د پښتو کوچيانو د کلتور څيړنه» (پروفيسر
کلاوس فرديناند)، «د پښتو ژبې رېښې»
(پروفيسر مارګنستېرين) ، «د پښتو پرخپلوانو

ژبو څيړنې» (ډاکټر ميګنزي) ، «د پښتو د لهجو
تقسيمات د افغانستان د ژبپوهنې د اطلس په
اساس» (دکتور شارل کيفر)، «د نولسمې او
شلمې پيړۍ په سر کې د پښتو د پاره هلې ځلې»
(پوهاند مير حسين شاه) ، «پښتو ګرامرونه»

(ميرمن زرغونه رښتين)، «دمازندان پښتولېجه»
(دکتور استعلامي)، «د سغدي او زېږي پاړسي
ترمنځ د ژبپوهنې ګډتکي» (ډاکټر بدر زمان قريب)،
«د سړاولف کارو د نظرياتو لنډ تحليل - په

افغانستان کې د قبيلوي ژوند او مرکزيت څيړنه»
(ښاغلي اشرف غني)، «پاڼې نۍ- اښت ادبياتې
او په هغه کې پښتو کلمې» (پوهاند عبدالشکور
رشاد)، «په پښتو ادبياتو کې د شفاهي کيسې
برخه» (ښاغلي محمد ابراهيم عطسايسی) ،
«د پښتني ښځې موقت او برخه په پښتو ادبياتو

د پښتو څېړنو د نړیوالو غونډو لنډ راپور

د سیمینارونو ، کنفرانسونو او سمپوزیمونو جوړول .
له منل شوو اهدافو سره سمی دی ، منظوری شوی چی په سرکی یی د پښتو ژبی دلججوی اطلس او دیونسکو په ځینی رسمی مهموژبو د پښتو ادبیاتو دیوه منتخب چاپیدل دی .
د سیمینار گډون کوونکو پریکړه وکړه چی د مرکز علمی اومالی چاری دی دافغانستان دجمهوری دولت اود دیونسکو په گډه مرسته پر منځ بوتللی شی .
۸- د مرکزی آمیا د تمدنونو د پروژی په چوکاټ کی دیونسکو اونورو مؤسسوسره چی فعالیتونه یی په دی بین الحلی پروژی اډه لری ، مرسته کول .
په پریکړه لیک کی د پروگرام په برخه کی په اووه لسو مادو کی یوشمیر پروژی چی

وقایع سیاسی جهان

فاجعه لبنان :

لبنان بسر کردگی احمد الخطیب خودرामستقل
اعلان کرد.

بتاریخ ۲ دلو آتش بس، باوساطت سوریه منعقد گردید، و پس از چهار روز سنگر ها برداشته شد. بتاریخ ۲۱ جنوری، رشید کرامی گفت : (بحران لبنان چنان زایل شد که دیگر هرگز باز نخواهد آمد). معلوم میشود که رشید کرامی، حتی دردل انشاء الله نگفته بود، چنانکه چند هفته بعد ازین سخنان او کشتار چنان دوباره آغاز شد که گذشته ها فراموش گردید!

باآنکه به کوشش بیطرفانه سوریه آتش بس برقرار شده و بتاریخ ۷ فبروری سلیمان فرانجیه بدمشق رفته بود، مگر وضع لبنان آرام نگردید. بتاریخ ۱۱ مارچ (۲۲) حوت، عزیزالاحدب خودرا حاکم نظامی کشور اعلان کرد، و از سلیمان فرانجیه تقاضا کرد تا استعفا کند. سلیمان فرانجیه نپذیرفت. پس از چند روز آن مسیحیان اهل سیاست که مسؤول افروختن این جنگ بودند، تصمیم گرفتند کشتار را دوباره آغاز کنند. چنانکه، یاسر عرفات پیش بینی کرده بود، کتابی سلاح زیاد بدست آورده بودند، و دوباره دست بان بردند. درپایان سال گذشته چنان احساس گردید که امکان دخالت عسکری سوریه و اسرائیل و حتی دخالت دول بزرگتر موجود است.

سالیکه گذشت، درتاریخ لبنان، بیش از هر سال تیره و تار بود. کشوریکه نمونه همزیستی مردمان بشمار می آمد، کانون کینه کشتار و بدبختی گردید در حمل سال گذشته جنگ میان (کنایب) مسیحی یعنی گروه متعصبان دست راستی و مسلمانان آغاز شد. درپهلوی مسلمانان فلسطینیان مقیم لبنان نیز بودند که کنایب ایشان را اشغال گرمی نامیدند از ۱۳ تا ۱۶ - اپریل جنگ چنان شدت یافت که در همان روز سه صد تن کشته شدند، پس ازیکماه، رشید صلح؟ صدراعظم لبنان استعفا کرد و کنایب را محکوم شمرد. تصادفات ادامه داشت. در هفته دوم اکتوبر، جنگ شدت گرفت، و در یک هفته سه صد کس کشته شد. یکی از روزهای تیره سال ۶ دسامبر بود در آن روز کنایب مسیحی به انتقام چهار کس که از ایشان کشته شده بود و یامردگان ایشان را گماشتگان اسرائیل برراه انداخته بودند هر مسلمان را که درراه یافتند بقتل رساندند چنانکه در یک روز یکصد و ده نفر را شهید کردند.

درهمه این جنگها، سپاه لبنان در اثر کوشش رشید کرامی، بیطرف مانده بود، تا اینکه درماه جنوری، طیارات سپاه لبنان، بر فلسطینیان آتش باری کرد و پیلوت ها مسیحی بودند. متعاقبا یکده سته از سپاه

وقایع سیاسی جهان

فیصل بدعوت پومپیدوی فقید به پاریس رفته بود، برادرش فهد، بدعوت شیراک به فرانسه رفت. برای پیشرفت نظامی و اقتصادی مملکت سعودی نقشه های وسیع طرح شد. یکی از تازگی ها درسیاست سعودی انعقاد روا بط سیاسی با یمن جنوبی بود، که در طی سالیان باهمسایه خود سعودی روابط ر سستی نداشت.

در ربیع اول سال جاری عربستان سعودی متفقا با کویت در آشتی دادن حکومت های دمشق و قاهره کوشید از وقایع مهم عراق اعلان ختم جنگ با کردان بود. مسطفی برزانی به خارج پناه گزین شد.

در روابط بین عراق و سوریه، که درائر اختلاف بین دوشعبه حزب بعث تیره بود بهبودی بعین نیامد. تاسیسات آبیاری سوریه بر رودخانه فرات سبب کمبود آب در عراق گردید. در اثر وقایع لبنان، اختلاف بغداد و دمشق بیشتر شد. وسپاه هردو کشور برای همکاری در جولان آماده و همدست نگردیدند.

مشکلات در روابط بین دمشق و قاهره از آغاز سال گذشته احساس میشد. بتاریخ ۱۰ جون حافظ الاسد رئیس جمهور سوریه به اردن رفت، و برای تاسیس روابط حسنه با اردن کوشید. در طی ماه های این کوشش نتیجه داد و بتاریخ ۱۸ فبروری بین سوریه و اردن موافقه همکاری وسیع امضا شد.

مبصران سیاسی در یافتند، که این موافقه و همکاری، در مقابل انور السادات واقع

در ربیع اول سال جاری، معلوم شد که مسلمانان ترقیخواه لبنان و فلسطینیان به تدریج غلبه می کنند. این جریان، سبب نگرانی اسرائیل گردید. اما اسرائیل، از دخالت مسلح در لبنان دست گرفت. بعد از این جریانات پشت پرده سیاسی آشکار نشد. اما کشور های عرب با کمال تعجب در یافتند سوریه مانع پیشرفت فلسطینیان و مسلمانان لبنان میشود. سوریه، ناگهان عده زیادی سپاه به لبنان فرستاد، و قوای فلسطینی با آن مقاومت نمودند. مصر پرسوریه انتقاد ولییا نیز دخالت نمود، و بالاخره جامعه عرب تصمیم گرفت تا قطعات سپاه صلح را از کشور های مختلف عربی به لبنان بفرستند و سپاه سوری لبنان را ترک بگوید. در همین احوال، سفیر امریکا در بیروت بقتل رسید. و متعاقبا اکثر خارجیان به ترک لبنان پرداختند.

در اخیر ربیع اول سال جاری سر جمع قربانی های جنگ لبنان (که در آغاز تبادل آتش ماشیندار بین چند فرد کنایب مسیحی و چند پاسبان کمپ فلسطینی بود) به ۲۵ هزار کشته و ۶۰ هزار زخمی و نیم میلیون تنهای مادی دیده و سقوط اقتصاد ملی لبنان بالغ شد.

درباقی شرق میانه :

بتاریخ ۴ حمل سال گذشته، ملک فیصل را برادرزاده اش فیصل ابن ساعد بقتل رسانید. ملک خالد، مقام سلطنت و امیر فهد و ظیفه صدارت را بهمه گرفتند. مرور ماهها نشان داد، که حکومت نوین سعودی، پیرو خطوط عمومی سیاست، مرحوم فیصل می باشد. همچنان که

ودیکر کشور های عرب، از حقوق فلسطین برای اشتراک در کنفرانس ژنیو، و کسب حقوق ملی آن پشتیبانی کردند. اتحادشوری باکمال پایداری، اشتراک سازمان آزادی بخش فلسطین را شرط انعقاد کنفرانس ژنیو شناخته است و می شناسد.

بتاریخ ۱۲ جنوری، سازمان آزادی بخش فلسطین، در مذاکرات شورای امنیت ملل متحد مانند یک عضو کامل آن موسسه اشتراک کرد. اسرائیل از روی احتجاج از اشتراک در مذاکرات شورای امنیت خود داری کرد. اتازونی، مسوده فیصله نامه راویتو کرد، که بموجب آن باید در کرانه غرب اردن و در غزه یک دولت فلسطینی تشکیل میشد. فرانسه ازین پیشنهاد باحرارت پشتیبانی کرده بود.

د ر ق ا ر ؤ ا ف ر ی ق ا :

آن خطه جهان که در طول صدها سال جالب نظر نمی آمد، توجه همه را جلب کرد. ختم استعمار در هسپانیه، در آن ناحیه جهان تأثیرات دشوار غیر مستقیم آورد. سرزمین صحرای غربی، در نگاه حکومت رباط، مخزن فوسفات و در نزد الجزایر سرزمین ترانزیت بسوی اوقیانوس اطلس بود. هردو حکومت شصت هزار بادیه نشین آنکشور را شایسته حمایت خود میدانستند بتاریخ ۱۶- اکتوبر ملک حسن دوم، از مارش (راه پیمایی) مسالمت آمیز ثلث ملیون نفوس المغرب، بسوی سرزمین صحرا (مرکب از ساقیه الحبراء، وادی الذهب) سخن گفت. باینصورت خطر تصادم غیر مستقیم، بین الجزایر و المغرب ظهور کرد.

میشود، چنان شهرت یافت، که انور السادات بطور مخفی به اتازونی قول داده بود، اگر سوریه خود سبب جنگ با اسرائیل شود، مصر داخل جنگ نخواهد شد، و در بدل همین وعده تخلیه یک قسمت سینا را بدست آورده بود. بدنبال ماهوریت های پیهم دو کتور کیسنجر وزیر امور خارجه اتازونی، بالاخره بتاریخ ۱۰ سنبله راجع به جدا سازی قوای مصر و اسرائیل در حاشیه غربی سینا موافقه حاصل شد. یکمده گذرگاه های کهسار و چاه های نفت ابو ردیس دو باره بدست مصر آمد. تا ۲۴ فبروری مراتب عملی تخلیه این مناطق صورت پذیر شد. سوریه مخالف خویش را باین قرار داد دوام داد. در اثر بحران لبنان و دخالت های سوریه، اختلاف بین دمشق و قاهره بیشتر گردیده تا قطع روابط سیاسی رسید.

در روابط بین سازمان آزادی بخش فلسطین و حکومت اتازونی، بهبود پیهم بعمل آمد. گرچه اتازونی اعلان کرد، سازمان آزادی بخش فلسطین را رسماً نخواهد شناخت، تا آنکه موجودیت اسرائیل را برسمیت نشناسد اما در موارد مختلف از جمله در زمان خارج شدن اتباع امریکایی از لبنان در اخیر جوزا سال جاری فلسطینیان با حکومت امریکا همکاری بشر خواهانه نمودند.

در طول سال گذشته کوشش اتازونی برای آن بود که کنفرانس ژنیو برای حل و فصل مسئله شرق میانه بدون اشتراک سازمان آزادی بخش فلسطین، منعقد شود. مصر و سوریه

این تصادمات، نیز واقع شد بدحیکه ملک حسن دوم، توسط پیام از بومدین خواهش کرد. یاصالح را بپذیرد و یا بطور روشن داخل جنگ شود.

مردم صحرای غربی، جمهوریت عربی صحرای و را تشکیل نمودند (۹ حوت) و رنه بموجب معاهده ۴ نوامبر که بین المغرب و هسپانیه منعقد شده بود، باید همه صحرای غربی به المغرب و موریتانیا داده میشد.

این جمهوریت نو تشکیل را بر علاوه الجزایر یکده کشور های دسته چپی جهان مانند کوریا شمالی و کو با، برسمیت شناختند. با اینصورت معلوم گردید که یک نزع طویل المدت با امکان نتایج عسکری آن و شدت یافتن جنگ میان الجزایر و المغرب (موریتانیا) درآینده ظهور کرده است. در ربع اول امسال اجتماعات افریقای از قبول نمایندگان این (حکومت) نو تشکیل خود داری کردند.

دو نقطه از بقایای استعمار فرانسوی جالب توجه واقع شد: یکی جی بوتی یعنی صومال فرانسوی مشهور به سرزمین افار و ایسا و دیگر مجمع الجزایر قمر (کومور) در مورد جی بوتی. فرانسه اعلان کرد: آماده است آزادی آنرا بدهد بشرطیکه در باره آینده آن، اطمینان حاصل شود. نظر به حکومت صومال، این بود که صومال فرانسوی باید بکشور مادر خود صومال وصل شود. درباره جزایر قمر (که یکصد و چهل سومین عضو ملل متحد گردید) مشکل آنست که اکثریت باشندگان از جزایر

آن بنام مایوت آرزو منداند از متصرفات فرانسه باشند و حکومت آزاد قمر با این تقاضا مخالفت دارد. بالاخره اعلان شد که صومال از مطالبه خود صرف نظر می کند تا جیبوتی مستقل شود. جزایر قمر (کومور) مستقل شده اما حکومت آن مایوت را هنوز مطالبه ندارد.

آزادی انگولا، یکی از خونین صفحات خاتمه یافتن استعمار پر نگالی بود. آزادی خواهان انگولا، سه دسته تقسیم شدند: یکی دست چپی و دو گروهی دست راستی قبل از اعلان استقلال، صدها افریقایی کشته شدند. چون بتاريخ ۱۹ عقرب استقلال انگولا اعلان شد. سخن از یک ویتنام افریقایی بمیان آمد. همان بود که بعد از چهار ماه، جنگ شدیده جیبه مردم برای آزادی انگولا، که لوآندا را بدست داشت، از نظر نظامی غلبه کرد، و از نظر سیاسی نیز روابط خوب با اکثر کشور های افریقایی، قایم کرد. و بالاخره اکثر کشور های جهان به شمول سازمان آزادی بخش افریقا آنرا برسمیت شناختند.

چون سپاه کوبا درین غلبه (جیبه مردم برای آزادی انگولا) نقش مهم داشت، دکتر کیسنجر بتاريخ ۳ فبروری به جدیت اظهار داشت که نباید انگولا بحیث نمونه بشمار آید، و اتانزونی اشتراک کوبا را در جنگ های دیگر نقاط جهان تحمل نخواهد کرد.

حکومت نژاد پرست افریقای جنوبی، راجع به اینکه سپاه خود را در جنوب انگولا فرستاده است، باسر بلندی اعتراف کرده بود.

سکیم، بحیث بیست دومین ایالات هند اعلان شـد. بتاريخ ۱۲ جون محکمۀ عدلی (اوتر پردیش) حکم کرد، که در سال ۱۹۷۱- انتخاب میرمن گاندی، بحیث عضو پارلمان در اثر کوشش های غیر قانونی صورت گرفته بود. دیوان عالی کشور حکم کرد که میرمن گاندی حق دارد بحیث صدر اعظم باقی بماند اما در پارلمان فاقد حق را ی می باشد.

بتاریخ ۲۶ جون میرمن گاندی موجودیت حالت اضطراری رادر کشور اعلان کرد و بحر کمونستهای طرفدار اتحاد شوروی، دیگر مخالفان سیاسی را توقیف نمود. بتاريخ ۶ اگست پارلمان قانون انتخاباتی را بطوریکه بسابق رجعت کنند، تعدیل نمود، و باین اساس بتاريخ ۷ نوامبر دیوان عالی کشور انتخاب شدن ۱۹۷۱ صدر اعظم را قانونی اعلان نمود.

و بتاريخ ۲۹ دسمبر، انتخابات هند برای مدت بیش از یکسال، به تعویق انداخته شد در ربع اول سال جاری، واقعه مهم موافقه بین هند و پاکستان، در زمینه احیای روابط سیاسی بود. چنانکه هردو کشور، سفیان خویش را به کشور دیگر تعیین کردند. روابط هوانوردی که در سال ۱۹۷۱ قطع شده بود احیا گردید. میرمن گاندی صدر اعظم هند به مسکو سفر کرده و به اتفاق زعمای شوروی ضرورت حل و فصل صلح جویانه مسائل رادر قاره آسیا بین کشورها تأیید نمودند.

در بنگله دیش شب ۲۴ - اسد، طی وقایع خونین، مجیب الرحمن زعیم آنکشور بقتل

اما از جانب دیگر، شدت یافتن پیکار سیاسی مردم افریقایی زیمبابوی (رودیز یا) سبب نگرانی افریقایی جنوبی و هواخواه آنان سمت گردید. استقلال موزمبیق، واقعه مهم در جنوب شرق افریقا بود، بحدیکه نشان داد، بزودی قیام مسلح مردم افریقایی در مقابل سفیدپوستان حکومت یان سمت آغاز خواهد شد. قبلاً مساعی برتانیه، برای حاصل کردن قناعت یان سمت بمقصد قبول حقوق سیاه پوستان ناکام شده بود. یان سمت جنگ یاسیاهان راقیام کردند آغاز نمود در برابر موزمبیق وزمبیا به مقابله پرداخت.

باین صورت معلوم گردید، که باخاتمه یافتن استعمار پرتگالی، صفحه جدید در کتاب آزادی سیاه، باز شده است.

در ربع اول سال جاری معلوم شد اکثر مردم امریکا جریان مسئله انکولا را غلبه اتحاد شوروی و کوبا بر امریکا بحساب آورده اند. این طرز دید در تبلیغات پیکار انتخاباتی امریکا اهمیت زیاد بدست آورد. و سبب گردید حکومت جرالد فورد بامور افریقا توجه بیشتر نماید.

در نایجریا، یک دسته افسران، تحت ریاست مورتالا محمد، امور حکومت را بدست گرفتند (۷- اسد) بعداً یکعه از افسران، برای عودت اوضاع سابق به اقدامات پرداختند و این اقدامات ایشان پس از حوادث خونین ناکام گردید و به مجازات رسیدند.

در آسیا و پیرامون آن :

تحولات عمده در هند پدید آمده. کشور نیمه مستقل

رسید بعدا تبدلات دیگر بمیان آمد، وباردیگر حکومت بدست عناصر سیاسی و نظامی دیگر افتاد. نزاع با هند درباره تقسیم آب های گنگ دوباره اهمیت یافت.

درگذشت چوئن لای، زعيم چینی و اقعه عمده آنکشور بود (۱۸ جدی) بتاريخ اول دسامبر یعنی قبل برین جرالده فو ر د، رئیس جمهور اتازونی بچین سفر کرده بود. در اواخر سال پیکار های سیاسی در چین تجدید یافت بحدیکه بتاريخ ۲۷ فبروری روزنامه مردم چاپ پیکن اعلان کرد کمیته مرکزی حزب بدو قسمت منشق شده است. در اخیر جوزای سال جاری حکومت چین اعلان کرده که ماوتسه تونگ بعد از پس از قبول ملاقات مهمانان معذ و ر است در تابستان گذشته تایلند روابط سیاسی خود را باچین احیا کرد.

درمازج سال گذشته، شهر های ویتنام يك بیک درمقابل غلبه کمونستهای آنکشور سقوط کرد و همان بود که بتاريخ ۲۹-اپریل سفارت امریکا در سیکون بسته شد و امریکا ختم جنگ زادر ویتنام اعلان کرد. ویتنام شمالی و جنوبی، برین اتفاق کردند که بعد از طی مراحل قانونی هردو يك کشور را تشکیل دهند درحال حاضر هرکدام جدا جدا عضویت خود را به سازمان ملل متحد پیشنهاد کردند، اما اتازونی، شمول ایشانرا مشروط بشمول کوریای جنوبی نموده وپتو کرد. در آغاز سرطان امسال اتحاد هردو ویتنام بشکل يك دولت واحد اعلان و مرکز آن هانوی تعیین

گردید.

سقوط حکومت دست نشانده کمبو جیا نیز در بهار سال گذشته آغاز شد بتاريخ ۱۲-اپریل، امریکا ئیها، از پنوم پن اخراج شدند و بتاريخ ۱۷-اپریل قوای آزادی خواه شهر رابندست آوردند. بتاريخ ۵ جنوری دولت دیمو کراتیک کمبوج اعلان شد. بعدا گفته شد که پرنس سوهانوک (متقاعد) شده است.

همچنین بتاريخ ۲ دسامبر، لاوس بجمهوریت تبدیل شد. و به اینصورت همه شبه جزیره هند وچین دارای نظامهای سوسیالیست گردید.

در جنوب شرق آسیا وقایع دیگر نیز رخداد. استقلال پاپوا (گینی جدید) تحت مراقبت ملل متحد بتاريخ ۲۵ سنبله اعلان شد.

ختم استعمار پرتگالی، در نیمه شرقی جزیره تیمور، قرین باوقایع خونین بود. يك دهمته سیاسی، که باحکومت پیکن روابط نیکو داشت، استقلال آن نیمه جزیره را اعلان کرد. دیگران مخالفت نمودند و سپاهیان اندونیزیا، آن خطه را اشغال کردند مخالفان به کمرسار پوشیده از جنگل پناه بردند. بعدا الحاق این نیمه جزیره به اندونیزیا اعلان شد.

حکومت فلیپین که به کشتار مسلمانان جزایر جنوبی آنکشور کمر بسته بود و باین کار دوام داد. اکنون تایلند نیز در کشتن مسلمانان جنوب تایلند (پاتانیا)

بحران سیاسي ایتالیا، سبب نگرانی جهان غرب گردید. نتیجه همان شد که انتخابات مجددا صورت گیرد. این انتخابات نیز فایده واقعی نرسانید، زیرا یکبار دیگر، منقسم بودن افکار عامه ایتالیا معلوم گردید. چهل درصد آرا را دیموکراتان مسیحی و سی و شش درصد آنرا کمونستان بدست آوردند. ازین معلوم گردید، دیموکراتان مسیحی نمیتوانند به تنهایی رای ا ا عتماد بگیرند، و باید در حکومت خویش، وزرای کمونسیت را شرکت دهند. گر چه گروه

کمونستان ایتالیا اعلان کردند، نمیخواهند کشورشان از پیمان اتلس خارج شود، اما مقامات غربی، ازین در هراس شدند که یک هزار کلاهک هستوی آماده برای سوار شدن بر راکت های دور رس، و نیز مراکز ردیابی زیر بحری (که از عصری ترین آلات جاسوسی نظامی جهان است) در کشور ی موجود باشد که یکمده از وزرای آن کمونسیت باشند.

اختلافات بین انگلستان و آیسلند، را جمع به تعیین حدود آبهای ساحلی آیسلند، و ماهیگیری بر تانوی بتاریخ ۱۹ فبروری سبب قطع چند ماهه روابط سیاسی گردید.

با این همه و با وجود نزاع بین ترکیه و یونان در موضوع قبرس، و در موضوع تعیین آبهای ساحلی در بحر یونان و آرزو مندی استخراج نفت زیر بحری هردو کشور، باز هم سازمان پیمان اتلس برای دوام همکاری اعضای خویش کوششهای زیاد کرد.

باجدیت میکوشد. مسلمانان این کشور ها چون مدتی طویل مورد تبعیض بودند، اکنون بحیث مردم آشوبگر و خرابکار تلقی میشوند.

یکی از وقایع قابل توجه اعلان اعضای سیاتو (سازمان معاهده جنوب شرق آسیا) بود که بکوشش غرب، یک ربع قرن دوام نمود، و بعد از سقوط مساعی نظامی در ویتنام دیگر بیهوده گردید. اعضای سازمان انحلال آنرا اعلان کردند.

در جهان غرب

در هسپانیه و پرتگال، رویداد های عمده واقع شد. بتاریخ ۲۹ عقرب جنرال فرانکو پس از یک بیماری طویل از جهان رفت. در ماه پیشتر، خوان کارلوس، امور دولت را بدست گرفته بود، و بعد از درگذشت فرانکو صاحب تخت سلطنت اعلان شد. اگر چه نظام نوین آرزومند اصلاحات دیموکراتیک می باشد، اما نتیجه سالیان طولی اوضاع عهد فرانکو آنست که اکنون، هسپانیه دست خوش بحران اجتماعی و اعتصابات پیهم می باشد و جهان غرب از غلبه کمونسیت هادر آن سرزمین می هراسد.

در پرتگال انتخابات نشان داد که محض ۱۳ درصد رای دهندگان، طرفدار کمونسیت می باشند، اما فعالیت شدید اعضای این حزب سبب گردید که حزب سوسیالیست و دیگر احزاب آن کشور برای مقابله دست بهم دهند و یکی از مساعی نظامیان را ر کسبیست برای کسب قدرت ناکام گردید (۳۰ جدی)

روابط شرق و غرب :

بمناسبت بیست و پنجمین کانگرس حزب کمونیست شوروی نظر ها متوجه سیاست داخلی و خارجی آن کشور شد. این مجلس عمده تا ۵ مارچ دوام داشت. یکی از نتایج محسوس آن بود که وزیر زراعت شوروی، از عضویت دفتر سیاسی برکنار شد، زیرا تولیدات غله بان اندازه که در پلان توقع میرفت نرسیده بود. قبلا بتاريخ ۲۵-اکتوبر بین اتازونی

و اتحاد شوروی دو قرار داد منعقد شده بود: بموجب یکی اتازونی به اتحاد شوروی غله می فروشد و بموجب قرار داد دیگر اتحاد شوروی برای مدت پنج سال به اتازونی نفت میدهد. مبصران غربی راجع به اختلافات نظر بین حزب کمونیست اتحاد شوروی و کمونیست های کشور های غربی تبصره های نموده اند. بصورت عمومی اکثر نمایندگان خارجی سیاست حزب کمونیست اتحاد شوروی را تأیید نمودند.

نمایندگان یوگوسلاوی و رومانی، از ضرورت شناختن حق مارکسیست های هر کشور برای اختیار واتخان طریق خویش طرفداری نمودند. احزاب کمونیست ایتالیا و فرانسه اعلان کردند که حاضرند با احزاب ترکیخواه بورژوازی متحد شده در کشور خود فعالیت سیاسی را ادامه دهند و مفهوم دیکتاتوری پرولتاریا را ازاید پالوژی خود بیرون کردند.

روابط اقتصادی جهان:

در حالیکه برای تجدید کنفرانس ملل متحد برای تجارت و انکشاف، باسهم گیری همه

یکمده از اعضای این پیمان عضو بازار مشترک می باشند. چون در برتانیه، راجع به عضویت در بازار مشترک نزاع سیاسی شدت یافته بود رای گیری صورت گرفت و ۶۷ درصد رای دهندگان بطرفداری عضویت در بازار مشترک رای دادند. در پیمان اتلس این نگرانی شدت یافت که قدرت سلاح پیمان وارسا زیاده از حدی که تصور می شد پیشرفت کرده است.

اتحاد شوروی در رسیدن بموافقت همزیستی با کشور های اروپای غربی و دیگر کشور های غرب ابراز مسامحی نمود. بتاريخ ۲۷ سرطان پرواز مشترک کیهان نوردان شوروی و اتسازونی و اتصال اپولو و سایوز در کیهان، نشانه این مسامحی همکاری بود. همان بود که بتاريخ ۱۰ غریب رهبران ۳۵ کشور اروپایی شرقی و غربی بجز البانیا قطع نامه کنفرانس امنیت و همکاری اروپا را در هلسنکی امضاء کردند.

در امریکا يك عده عناصر سیاسی، این اعلامیه دیتانت را بفایده خالص اتحاد شوروی قلمداد نمودند.

بحدی که جرالده فورد، رئیس جمهور اتازونی ناگزیر ناگزیر گردید در بیانات پیکار انتخاباتی اتازونی اعلان کند، که در پی دیتانت نیست، و میخواهد از (قوت برای صلح) مذاکره کند. اتحاد شوروی دریافت که این اظهار او نظری به ایجاب سیاست داخلی می باشد، چنانکه اسمای کمیته های مختلف بسین شوروی و اتازونی دوام یافت.

عمده اتفاق حمل نيامد . در بعضي ساحات (واز آن جمله تسهيلات برای کشور های نادار تر در زمينه پرداخت ديون انکشافی به کشور های پيشرفته) تصميماتی اتخاذ گرديد و چنان فيصله بعمل آمد که قبل از ختم زمستان سال آینده کنفرانس ديگری برای حل و فصل مسايل عمده تجارتي بين المللی منعقد گردد .

چهره گريه آلود کودکان گواتيمالا که پدران و مادران ايشان در جمله بيست هزار قربانی يك زلزله بزرگ تاريخی بود، بهترين نشانه بينوايي مليونها انسان بود که در سال گذشته مانند سالهای پيشتر در آسيا و افريقا و امريکا لاتين از نتايج روابط اقتصاد غير عادلانه و نتايج استعمار رنج برده بودند و ميرند .

کشور های جهان ، اظهار مساعدی ميشد، کنفرانس فوق العاده ملل متحد در نيمه اول ماه سپتامبر در زمينه رشد اقتصادی قدم قابل توجه بود و کنفرانس همکاري اقتصادی بين المللی (مشهور به (ديالوگ شمال و جنوب) که نخست محض درباره تجارت نفت داير شده بود و بعدا درباره ديگر مسايل تجارتي توسط کميسيون های مختلف آن بحث کرد، قابل توجه بود . امداد طول سال گذشته چنان تصميم قاطع اتخاذ نگرديد که از روی آن تغيير کلی در اوضاع اقتصادی کشور های واپس مانده واقع شود .

باين سلسله یکی از وقايع عمده ربع اول سال جاری کنفرانس انکتاد (کنفرانس ملل متحد برای تجارت و انکشاف) در نايرو پي بود . درين اجتماع راجع به يک عمده مسايل

بقیه کرونولوژی روا بسط خارجی افغانستان

۲۱ حمل ۵۵

اگریمان الشیخ عبدالله حبابی بحیث سفیر کبیر عربستان سعودی در افغانستان که از طرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت تقرر ښاغلی هواکوفینګ بحیث صدراعظم جمهوریت مردم چین عنوانی ښاغلی موصوف به پیکنګ مخابره گردیده است .

۲۶ حمل ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی محمد اولد سید عالی نماینده خاص ښاغلی مختار اولد از رئیس جمهور جمهوریت اسلامی موریتانیا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

۲۲ حمل ۵۵

ښاغلی محمد اولد سید عالی نماینده خاص ښاغلی مختار اولد از رئیس جمهور جمهوریت اسلامی موریتانیا که حامل پیام خاص رئیس جمهور موصوف عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد وارد کا بل شد .

طی این ملاقات ښاغلی سید عالی پیام رئیس جمهور موریتانیا رابه ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود .

۲۴ حمل ۵۵

درین موقع ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه حاضر بودند .

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که سفیر کبیر مقیم هسپانیه در افغانستان اعتماد نامه اش رابه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طبق تشریفات معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

بمنظور انکشاف بیشتر روابط حسنه بین جمهوریت افغانستان و جمهوریت پرتګال حکومت دوکشور تصمیم گرفتند که از تاریخ ۲۵ حمل ۱۳۵۵ مطابق ۱۴-۱۹۷۶ اروابط سیاسی بسویه سفارت کبرای غیرمقیم بین دوکشور تاسیس نمایند .

درین موقع ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری حاضر بودند .

۲۵ حمل ۵۵

۲۸ حمل ۵۵

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم

یک مسافرت رسمی از افغانستان وارد کابل شدند .

* * *

اگریمان دگر جنرال عبدالکریم مستغنی که بحیث سفیر کبیر جمهوریت افغانستان در وارسا از حکومت پولند مطالبه شده بود اخیرا مواصلت کرده است .

* * *

ښاغلی ابراهیم یو عابد نماینده خاص اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب که حامل پیام خاص اعلیحضرت موصوف عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد وارد کابل شد .

۲۹ حمل ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی ابراهیم یو عابد نماینده خاص اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

طی این ملاقات ښاغلی عابد پیام خاص اعلیحضرت حسن دوم رابه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود .

۲ ثور ۵۵

ښاغلی احمد حسن زکی مدیر بورد اجرائیه بانک اسلامی وارد کابل شده و در میدان هوایی از طرف نمایندگان وزارت مالیه و د افغانستان بانک استقبال گردید .
وی طی اقامت در افغانستان با مقامات مربوط افغانی روی موضوعات مورد علاقه مذاکره خواهد کرد .

و صدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوریت عربی سوریه تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی حافظ الاسد رئیس جمهور آنکشور به دمشق مخابره شده است .

* * *

از طسرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی دنمارک تیلگرام تبریکه عنوانی علیاحضرت مارگریت دوم ملکه آنکشور به کوینهاگن مخابره شده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داود رئیس دولت و صدراعظم اگریمان ښاغلی ددنیك کارمیلینا که بحیث سفیر کبیر جمهوریت سوسیالستی چکوسلواکیا در افغانستان از طرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

* * *

ښاغلی محمد اولد سید عالی نماینده خاص رئیس جمهور موریتانیا روز ۲۶ حمل از کابل عزیمت کرد .

ښاغلی سید عالی که حامل پیام ښاغلی مختار اولدا رئیس جمهور جمهوریت اسلامی موریتانیا عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بود اخیرا بکابل آمده بود .

* * *

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا و محترمه میرمن مینیچ بنابعد دعوت ښاغلی سید عبدالاله و معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه برای

۲ ثور ۵۵

مدیریت تبلیغات جمعیت افغانی سره میاشت اطلاع داد که هلال احمر ترکیه و صلیب احمر ایالات متحده امریکا نسبت حوادث طبیعی اخیر در کشور یک مقدار پول مساعدت کرده اند. چکهای حاوی این مساعدت از طریق لیک صلیب احمر بین المللی به جمعیت افغانی سره میاشت ارسال گردیده است.

۵ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی جمهوریست پرتگال تیلگرام تبریکه عنوانی جنرال فرانسو داگوستا گومیش رئیس جمهور آنکشور به لژین مخابره شده است.

۶ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی شاهنشاه ایران طی پیامی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مراتب تأثرات و همدردی صمیمانه و تسلیت عمیق خود را نسبت بوقوع زلزله و سیل های اخیر در افغانستان و خسارات جانی و مالی وارده از آن ابراز نموده اند.

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی پیامی جوابیه از همدردی و احساسات برادرانه اعلیحضرت محمد رضا پهلوی شاهنشاه ایران اظهار تشکر نموده اند.

۷ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که ښاغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم

پاکستان طی پیامی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم نسبت به حوادث اخیر زلزله و سیلابها در افغانستان و تلفات جانی و خسارات مالی ناشی از آن اظهار همدردی و تسلیت نموده و به تاسی از درخواست انجمن صلیب احمرهای بین المللی یک مقدار کمک قابل ملاحظه را برای آسیب رسیدگان این حوادث به حکومت افغانستان تقدیم کرده اند. ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم طی پیام جوابیه به ښاغلی بوتو از همدردی و کمک حکومت و سره میاشت پاکستان اظهار تشکر نموده اند.

۸ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه اطلاع داد که تیلگرام تعزیت از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم نسبت به درگذشت مارشال اندری گریچکو وزیر دفاع شوروی عنوانی ښاغلو لئونید بریژنف سرمنشی کمیته مرکزی حزب کمونسټ، نیکولای بودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی و الکسی کاسکین صدراعظم اتحاد شوروی به مسکو مخابره شده است.

* * *

قرارداد توريد نزده هزارتن شکر از اتحاد شوروی بین ریاست انحصار دولتی و کمپنی وستوگ انتورگ در کابل عقد گردید. بموجب این قرارداد تحویلدهی و تحویل گیری شکر در ماه جوزای امسال در بنادر افغانی صورت گرفت.

۹ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد

طی تیلگرامیکه به ستاکېلم مخابره شمه
سالگره تولدی اعلیحضرت کازل گوستا ف
پادشاه سویدن راتیریک گفته اند .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد
که ښاغلی فخری کوروترک رئیس جمهور ترکیه
وښاغلی سلیمان دیمیریل صدراعظم آنکشور
طی پیام هایی عنوانی ښاغلی محمدداؤد رئیس
دولت و صدراعظم مرا تپ تاثرات همدردی
حویشرانسبت به سیلابهای اخیر در افغانستان
وتلفات جانی وخسارات مالی ناشی از آن ابراز
نموده اند .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در پیام
جوابیه شان عنوانی ښاغلی کوروترک رئیس
جمهور آنکشور و ښاغلی دیمیریل صدراعظم
کشور برادر ماترکیه از همدردی واحساسات
زعمای ترکیه وبرادران ترکی اظهار تشکر
نموده اند .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد
که ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت
و صدراعظم به مناسبت سیلاب های اخیر در
ایران وتلفات جانی ومالی ناشی از آن پیامی
به اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی شاهنشاه
ایران به تهران مخابره گردیده است .

طی این پیام مراتب همدردی وتسلیت
صمیمانه ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم
حکومت ومردم افغانستان به اعلیحضرت
شاهنشاه ، حکومت وبرادران ایرانی ما ابراز
گردیده است .

که ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت
و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت سالگره
تولدی اعلیحضرت هیروهیتو امپراطور جاپان
عنوانی اعلیحضرت موصوف به توکیومخابره
کردیده است .

* * *

موافقتنامه امداد برای تقویه عملیات پولیس
علیه قاچاق مواد مخدره در افغانستان برای
سال ۵۵ درتالار وزارت امور خارجه ازطرف
ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه
و ښاغلی دویوس مدیر اجرائیه صندوق
ملل متحد برای جلوگیری از استفاده غیرمشروع
مخدرات بامضاء رسید. بموجب این موافقتنامه
صندوق کنترل استفاده غیر مشروع مواد
مخدره ملل متحد حاضر خواهدبود تا در مراکز
مجادله علیه قاچاق غیرمشروع مخدرات در
بعضی ازولایات کشور وخریداری سامان وآلات
مورد ضرورت به مقامات مربوط افغانی امداد
نماید .

افغانستان درسالهای گذشته نیز از این
کمک های ملل متحد استفاده نموده است .

۱۱ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد
که ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت
و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت سالگره
تولدی علیاحضرت ژولیا ناملکه هالند عنوانی
علیاحضرت موصوف به هاگ مخابره شه
است .

* * *

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم

۱۲ ثور ۵۵

ملاقات نمود

طی این ملاقات پیرامون آن عده پروژه‌های انکشافی افغانی که که از قرضه بانک جهانی تمویل میگردد و همچنان کمک های بانک مذکور دریکمده پروژه های جدید انکشافی کشور مذاکره بعمل آمد .

درین وقت ښاغلی یون نماینده بانک مذکور در افغانستان نیز حاضر بود. قرار یک خرید دیگر ښاغلی پایمنز با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان نیز ملاقات نمود و در زمینه بحث و مذاکره کرد .

یک منبع وزارت پلان گفت: پروژه های سابق که در چوکات کمک بانک جهانی تمویل میگردد شامل برق حرارتی کابل، قرضه دوم انکشاف مالداري غور- فرام- بادغیس و هرات و ابرسانی کابل بوده و در پروژه هائیکه جدیداً از کريدت بانک مصارف آن در نظر است عبارت انداز پروژه های عرفانی، صادرات میوه و سبزیجات، احداث سرکها و کريدت سوم برای انکشاف زراعت .

منبع گفت که آمرعمومی پروگرام های بانک جهانی برای آسیا و شرق میانه راجع به یکمده پروژه های افغانستان که درآینده تمویل آن از طرف بانک جهانی پیشبینی میشود نیز با وزیر پلان مذاکره کرد .

ښاغلی پایمنز آمرعمومی پروگرام های آسیا و شرق میانه در بانک جهانی برای مذاکره با مقامات مربوط افغانی پیرامون موضوعات مورد علاقه وارد کابل شد .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که ښاغلی فخرالدین علی احمد رئیس جمهور هند طی پیامی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مراتب همدردی و تأثرات خود و مردم هند را نسبت به حوادث زلزله و سیلاب های اخیر در افغانستان و تلفات جانی و خسارات مالی ناشی از آن ابراز کرده اند .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در پیام جوابیه شان که عنوانی ښاغلی فخرالدین علی احمد رئیس جمهور هند به دهلی جدید مخابره شده است از همدردی و احساسات شخص رئیس جمهور و مردم دوست هند اظهار تشکر نموده اند .

* * *

موسسه اطفال انگلستان یک مقدار پول را برای آسیب رسیدگان حوادث طبیعی کشور به جمعیت افغانی سره میاشت کمک نموده است .

ښاغلی راه کروک سفیر کبیر انگلستان مقیم کابل با ښاغلی محمد صدیق سکرتر جنرال جمعیت افغانی سره میاشت ملاقات نموده و چک حاوی یک مقدار پول معاونت موسسه اطفال کشورش را بسرای آسیب رسیدگان حوادث طبیعی کشور باوی تفویض نموده که باتشکر قبول شد .

۱۴ ثور ۵۵

ښاغلی پایمنز آمرعمومی پروگرام های بانک جهانی برای آسیا و شرق میانه با ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه

۱۴ ثور ۵۵

ښاغلی الکساندر ميخائيلوويچ پوزانوف

سفیر کبير اتحاد شوروی مقيم کابل ښاغلی محمد صديق سکوتر جنرال جمعيت سره میاشت ملاقات نمود وضمن اظهار همدردی صلیب احمر آنکشور نسبت به حوادث طبیعی اخیر در کشور و تلفات جانی و مالی ناشی از آن اظهار داشت که صلیب احمر اتحاد شوروی به سره میاشت يك مقدار ادويه معاونت مینماید

سکوتر جنرال جمعيت از همدردی و معاونت صلیب احمر شوروی اظهار تشکر کرد .

۱۵ ثور ۵۵

ښاغلی محمد خان جلالی وزیر تجارت کسه ریاست هیات دولت جمهوری افغانستان را در چارمین کنفرانس ملل متحد برای انکشاف و تجارت بعهده داند غاړم کینیا گردید .
کنفرانس متذکره در نایروبی افتتاح شد و تا هفتم جوزا ادامه مییابد .

اعلامیه رسمی حکومت جمهوریت افغانستان

کابل ۱۷ ثور ۵۵ :

ازچندی به این طرف منابع نشراتی و پروپاگندی پاکستان تبلیغات و نشرات ضد افغانستان را تغییر و تخفیف داده ولحن همدردی و برادری را نسبت به حادثات اخیر سیلاب و زلزله در کشور ما آغاز نمودند .

۱۶ ثور ۵۵

ښاغلی پیر زهران دزنماینده خاص وزیر امور خارجه کیوبا و ښاغلی لویسانچیز سفیر کبیر آنکشور مقيم دهلی جدید روز ۱۶ ثور وارد کابل گردید .
طبق يك خبر دیگر نماینده خاص وزیر خارجه

ښاغلی علی ارشد سفیر کبير پاکستان در کابل ښاغلی محمد صديق سکوتر جنرال جمعيت افغانی سره میاشت ملاقات نموده و چک حاوی یکمقدار پول را از طرف سره میاشت پاکستان برای مساعدت به آسیب رسیدگان حوادث طبیعی اخیر در کشور به وی تفویض نموده با تشکر پذیرفته شد .

* * *

ښاغلی میونگ جون چوی سفیر کبير جمهوریت کوریا مقيم کابل طی ملاقاتیکه با سکوتر جنرال سره میاشت بعمل آورد چک حاوی مبلغی را از طرف صلیب احمر کشورش به همین مقصد به سره میاشت اهداء کرد که با ابراز تشکر قبول گردید .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد اسناد مصدقه پروتوکول تمدید مدت اعتبار معاهده بیطرفی و عدم تعرض متقابل بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی سوسیالیستی بین ښاغلی نور احمد اعتمادی سفیر کبير جمهوریت افغانستان در مسکو و ښاغلی واسیلی واسیلوویچ کوزنستوف معاون اول وزارت خارجه اتحاد شوروی مبادله گردید .

پروتوکول تمدید مدت اعتبار این معاهده بتاريخ ۲۴ قوس ۱۳۵۴ از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد شوروی در کابل بامضاء رسیده بود .

کیوبا شام ۱۶ نور بابنباغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات ومذاکره نمود

قرار معلوم مذاکرات هیات های افغانسی کیوبایی تماما روی مسایل وموضوعات مربوط به کنفرانس آینده سران کشورهای غیرمتسلک که قراراست درآخر ماه اسد امسال درکولمبو دایر گردد بوده است .

۱۸ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد که ازطرف بنباغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت تقرر بنباغلی پاک سونگ شول بحیث صدر اعظم جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا عنوانی صدراعظم موصوف به پیونگ یانگ مخابره شده است .

مدیریت اطلاعات وزارت امورخارجه خبرداد که بنباغلی ابوسادات محمدصایم رئیس جمهور جمهوریت مردم بنگله دیش طی تیلگرامی عنوانی بنباغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم مراتب همدردی وتاثرات خویش و مردم آنکشور رانسبت به حوادث طبیعی اخیر درکشور وتلفات جانی خسارات مالی ازانراآن ابراز نموده اند .

بنباغلی محمدداؤد درجواب تیلگرام جوابیه شان عنوانی بنباغلی ابوسادات محمد صایم که به داکه مخابره شده است از همدردی واحساسات شخصی رئیس جمهور ومردم دوست وبرادر بنگله دیش اظهار تشکر کرده اند .

• • •

مدیریت اطلاعات وزارت امورخارجه خبرداد که ازطرف بنباغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت روزملی جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا عنوانی بنباغلی گوستاف هوساک رئیس جمهور آنکشور به پراگ مخابره گردیده است .

۲۰ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امورخارجه خبرداد که ازطرف بنباغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام همدردی وتسلیت نسبت زلزله اخیر درشمال ایتالیا تلفات وخسارات ناشی ازان عنوانی بنباغلی جیوانی لیونی رئیس جمهور آنکشور به روم مخابره شده است .

• • •

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد که بنباغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق طی پیامی عنوانی بنباغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعم مراتب تاثرات و همدردی صمیمانه وتسلیت عمیق خودرا نسبت بوقوع زلزله وسیلاب های اخیر در افغانستان و خسارات جانی ومالی وارده ازان ابرازنموده اند. بنباغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم طی پیام جوابه ای ازهمدردی واحساسات برادرانه بنباغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق اظهار تشکر نموده اند .

• • •

بنباغلی دایدناکس مدیر امور پروژه هادر بانک جهانی برای اروپا، شرقمیانه وافریقای شما لسی با بنباغلی علی احمد خرم وزیرپلان ملاقات نموده وطی آن راجع به پروژه

های انكشافی جدید کشور که در چوکات
قرضه بانک جهانی مصارف آن تمویل میگردد
و همچنان پروژه های که تمویل آن در آینده
از کزیدت بانک جهانی پیش بینی میشود
مفصلا مذاکره نمود .

۱۹ ثور ۵۵

ښاغلی ناکس که اخیرا برای مذاکره
بامقامات مربوط افغانی بکابل آمده است
با انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر
معادن و صنایع نیز ملاقات نموده و پیرامون
آنچه پروژه های صنعتی و معادن که در چوکات
قرضه های بانک جهانی تمویل میشود مذاکره
کرد .

۲۱ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد
که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم اگريمان ښاغلی سوچاتی چوتاسمیت
که بحیث سفیر کبیر غیرمقیم تایلند در افغانستان
از جانب حکومت آنکشور مطالبه شده بود
صادر گردیده است .

۲۰ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور
خارجه در راس یك هیات جهت
شرکت در جلسه وزرای خارجه کشورهای
اسلامی عازم ترکیه گردید .

۲۳ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه
ورئیس هیات دولت جمهوری افغانستان در
هفتمین کنفرانس وزرای خارجه کشورهای

اسلامی وارد استانبول گردیده و در میدان
هوایی از طرف ښاغلی احسان صبری چاغلینگیل
وزیر امور خارجه ترکیه استقبال شد .

۲۳ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور
خارجه ورئیس هیات دولت جمهوری افغانستان
در هفتمین کنفرانس وزرای خارجه کشورهای
اسلامی منعقد شده استانبول با
ښاغلی احسان صبری چاغلینگیل وزیر امور
خارجه ترکیه، ښاغلی عبدالعزیز بوتیغلیقه
وزیر امور خارجه الجزایر و ښاغلی تومکور یاش-
الدین وزیر امور خارجه مالیزیا ملاقات نموده
و پیرامون موضوعات طرف علاقه مذاکره کرد .

همچنان ښاغلی وحید عبدالله روز ۲۲ ثور
باوالاحضرت فیصل بن سعود وزیر خارجه
عربستان سعودی، ښاغلی شیخ صباح وزیر
امور خارجه کویت، ښاغلی احمد خلیفه السعیدی
وزیر امور خارجه امارات عربی و ښاغلی حبیب
شطی وزیر امور خارجه تونس ملاقات کرده
و راجع به موضوعات مورد علاقه مذاکراتی
انجام داده است .

۲۵ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه
ورئیس هیات افغانستان در هفتمین کنفرانس
سالانه وزرای خارجه کشورهای اسلامی
منعقد استانبول بکابل مراجعت کرد .

ښاغلی وحید عبدالله هنگام اقامت در استانبول
با ښاغلی عزیز احمد وزیر دولت برای امور
خارجه و دفاع پاکستان ملاقات بعمل آورد .

۲۵ ثور ۵۵

ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه ورئیس هیات افغانستان در جلسه هفتم وزرای خارجه کشور های اسلامی در استانبول طی شرکت در بحث عمومی این کنفرانس سیاست خارجی جمهوریت افغانستان را شرح داده گفت: مؤسس جمهوریت افغانستان ښاغلی محمد داود گفته اند پایه نخستین سیاست افغانستان صلح خواهی و دوستی بهمه مردم وملل جهان است درین آرزومندی هیچگونه تبعیض درمورد هیچ کشور یا مردم چه خورد و چه بزرگ چه دور و چه نزدیک در نزدها و جود ندارد این اراده مستقل از تمنیات مردم افغانستان سرچشمه میگردد .

عنصری که سیاست بیطرفانه عنعنوی افغانستان را امتیاز میبخشد صراحت و صمیمیت آشکار آن است که از استقلال اراده ملی افغانستان نمایندگی میکند .

ښاغلی معین وزارت خارجه افزود: ازاینرو سیاست عنعنوی عدم انسلک متکی بر اساسات دوستی ، تفاهم متقابل، احترام به آزادی و استقلال تمام مردمان وملل جهان وقضاوت آزاد راجع به تمام مسایل جهانی میا شد مابحیث یک کشور صلح دو ست همواره پشتیبان استوار منشور ملل متحد ، پشتیبان قوی صلح و بشرف ، پشتیبان مجاهدت مردمان علیه استعمار وتسلط بیگانه بهر شکل آن ، پشتیبان حق غیر قابل انکار خود ارادیت واستقلال مردمان وحصول ارمانهای ملی شان بوده ایم .

رئیس هیات افغانی با اشاره به موضوع شرقمیان اظهار داشت هرفیصله ای که بصورت تمام وکمال حق عودت فلسطینی ها را بسرزمین اصلی شان، اعاده حاکمیت ملی تخلیه تمام سرزمینهای اشغالی عربی به وسیله قوای اسرائیل وبازگشت شهر بیت المقدس تحت حاکمیت عربی رادر بر نداشته با شد قادر به برقراری صلح عادلانه وبایدار در شرقمیان نخواهدشد . بی اعتنائی اسرائیل به فیصله نامه های ملل متحد وتخلف آن از فیصله های مذکور وهمچنین سیاست توسعه جویانه اسرائیل به بهانه غیرمعمول (سرحداث مصنون) حایل بزرگی درراه برقراری صلح است، یهودی ساختن شهر قدس موردانزجار پیروان هر سه دین آسمانی میباشد .

ښاغلی معین وزارت امور خارجه در مورد موضوع قبرس گفت: هیات افغانی بار دیگر حمایت خود را از ارمان های مشروع مسلمانان ترکی زبان قبرس ابراز مینماید .

ښاغلی وحیدعبدالله درمورد اوضاع لبنان گفت حکومت ومردم افغانستان با تشویش وتاثیر زیاد واقعات رقت بار لبنان را تعقیب نموده است . حکومت و مردم افغانستان آرزومند خاتمه یافتن فوری جنگ در لبنا ن بوده و اظهار امید مینمایند تا یک راه حل قناعت بخش که متکی بر تضمین وحدت ملی، حاکمیت ملی وتعامیت ارضی کشور برادرما لبنان باشد پیدا گردد .

ښاغلی معین وزارت خارجه در مورد استعمار وتسلط بگانه گفت: آنکه پس از اعلا میسه

و ثقافت اسلامی قرار گرفت اسلام در افغانستان نه تنها به عنوان دین بلکه در ساحه های فرهنگی، اجتماعی، حقوقی و سایر جوانب فلسفه زندگی مردم کشور ما عمیقاً جای گرفته است. روی این اصل افغانستان با پیروی از ارشادات دین اسلام و به تابعیت از فرموده های پیامبر بزرگ آنکه همواره هر نوع ظلم و استبداد را محکوم و اصول عدالت، آزادی و واقعیینی، مساوات برادی و برابری را برای رفاه و سعادت بشریت اعلام داشته است از وفاداران صادق و مخلص تساند و اتحاد جهان اسلام بوده و هست.

بیانیه ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و رئیس هیات افغانی در کنفرانس وزرای خارجه کشور های اسلامی استانبول ماه می ۱۹۷۶ :

ښاغلی رئیس-جلالتمآبان-نمایندگان عالیقدر! به نمایندگی از هیات افغانستان و به تأیید وزرای محترمیکه قبل از من سخنرانی نمودند میخوام تبریکات صمیمانه و قلبی خود را در مورد انتخاب شمابه حیث رئیس هفتمین کنفرانس وزرای خارجه کشور های اسلامی ابراز نمایم. ما اطمینان داریم که تحت راهنمایی شمابه اهداف عالی ایکه در آجندا گنجانده شده است. نایل خواهیم شد. همچنان میخوام انتخاب ښاغلی آدم مالک وزیر امور خارجه اندونیزیا رابه حیث راپورتر این کنفرانس و هم انتخاب جلالتمآبان معاونین کنفرانس را برای شان تبریک بگویم.

تاریخی (اعطای استقلال به سرزمین ها و مردمان تحت استعمار) گامهای مثبتی درین مورد برداشته شده است اما متأسفانه هنوز هم مردمانی هستند که از حق خود ارادیست و استقلال محروم مانده اند.

ما جامعه اسلامی بایست مجاهدت و رزیم تاپرنسیپهای دین مقدس اسلام را جامعه عمل پوشانیده و عملیات قوای استعماری را در هر جاکه است محکوم سازیم.

هنگام صحبت در مورد مسایل اقتصادی رئیس هیات افغانی گفت: در جریان چند سال اخیر بحرانهای پیهم اقتصادی وضع اقتصادی جهان را شدیداً متأثر ساخت و ضرورت ایجاد یک نظام جدید اقتصاد بین المللی را بامیان آورد.

توسعه خللا و تفاوت سویه بین دول پیشرفته صنعتی و کشور های روبه انکشاف و عدم استحکام وضع اقتصادی کشور های کمترین انکشاف یافته خاصاً گروپ کشور های کمترین انکشاف یافته محاط به خشکه که افغانستان نیز از آنجمله است موجب ایجاد نشویش در جامعه بین المللی شده است.

ښاغلی وحید عبدالله در اخیر بیانیه خود گفت: از خصوصیات بارز مردم افغانستان علاقه مستحکم آنها به دین مبین اسلام و عشق خلل ناپذیر شان به آزادی و آزاد منشی است. از نخستین لحظاتی که اسلام به افغانستان آمد این کشور همچون قلعه مستحکمی برای عقیده اسلامی درآمد و منبع بزرگی تمدن

ښاغلی رئیس !

ما باعلاقه تمام به پیام ښاغلی رئیس جمهور و به بیانیه بسیار مهم ښاغلی صدراعظم کشور برادرما ترکیه گوش دادیم . مایقین داریم که محتویات این پیام و این بیانیه بالای مذاکرات ماتاثرات مثبت خواهد داشت .

بااستفاده از موقع برای مردم و حکومت ترکیه که خوشبختانه مردم و حکومت افغانستان با آنها علایق دوستانه تاریخی و عنعنوی دارند. مراتب سپاسگذاری خویش را به مناسبت فراهم آوری امکانات انعقاد این اجتماع مهم جهان اسلام تقدیم میدارم . به مشکل میتوانیم ازهمان نوازی گرم وصمیمانه برادران ترکی خویش قدردانی لازم را بجا آریم. شهرزیبای استانبول یا پایتخت باستانی ترکیه بحیث یک مرکز اخوت اسلامی ونمونه باارزی از کلتور اسلام یک حلقه وصل معنوی ایراین مسلمانان جهان تشکیل میدهد . از این نگاه گردآمدن مادران شهر تاریخی به منظور غور راجع به مسایل مهم مسلمانان خیلی بجاست.

ښاغلی رئیس !

میخواهم مراتب قدردانی خویش را به رئیس اجتماع قبلی ما که جلسات اجتماع مذکور را به طور شایسته ای راهنمایی نمودند . اظهار نمایم . خاطرات خوش عربستان سعودی و مردمان دوست آن سرزمین در اذهان ما باقیست . هیات جمهوری افغانستان به جلالتماب امدوکریم کی که شخصیت برازنده شان بهمه مامعلوم است تیریکات قلبی خود را به مناسبت تقررشان به حیث منشی عمومی

جدید کنفرانس اسلامی تقدیم می نماید . من یقین دارم تحت راهنمایی مدبرانه ایشان دارالانشاء کنفرانس نیروی بیشتری به حیث یک وسیله توسعه همکاری و تسانده جهان اسلام، کسب خواهد کرد . سهم موثر منشی عمومی در انعقاد این کنفرانس قابل یادآوریست. ماهیات جزایر کومور را که عضویت این کنفرانس را جدیدا حاصل نموده است خیرمقدم گفته ومتیقن میباشیم که هیات مذکور در این موسسه سهم فعالی خواهد داشت .

ښاغلی رئیس !

مانند جلسات گذشته در مورد مطالبیکه در این اجتماع مطرح بحث قرار خواهد گرفت تنها تعصق ما کافی نبوده بلکه شکیبایی و بصیرت مادر برابر انکشافات وتحول اوضاع بین المللی لازمست .

بادر نظر داشت فقدان وقت بیانیه عمومی هیات افغانستان صرف مطالبی احتوا مینماید که حایز اهمیت فوق العاده میباشد .

ښاغلی رئیس !

مؤسس جمهوریت افغانستان ښاغلی محمد داود حنیکه تاسیس جمهوریت را اعلام میکردند با ارتباط به سیاست خارجی افغانستان گفتند . پایه نخستین سیاست افغانستان صلح خواهی ودوستی با همه مردم وملل جهان است در این آرزومندی هیچگونه تبعیض در مورد هیچ کشور یا مردم خوردوچه بزرگ چه دور وچه نزدیک درنزا وجود ندارد ایسن اراده مستقل از تمیایات مردم افغانستان سر چشمه میگردد . عنصری که سیاست بیطرفانه عنعنوی

اسرائیل به فیصله نامه های ملل متحد و تخلف از فیصله نامه مذکور و همچنین سیاست توسعه جویی اسرائیل به بهانه غیر معقول سرحدات مصنوعی حایل بزرگی در راه برقراری صلح است. یهودی ساختن شهر قدس مورد انزجار پیروان هر سه دین آسمانی میباشد.

این حرکت باعث تنفر خاص قبیله و کسانی است که از گذشته تاریخی این شهر اطلاع داشته و میدانند که شهر مذکور چه مقامی نزد پیروان هر سه دین دارد. این اعمال اسرائیل تهدید یست برای صلح زیرا تا آنکه حقوق مردمان فلسطین اعاده نشود و سرزمین های اشغالی به تحت حاکمیت اعراب برنگردد استقرار صلح و امنیت پایه دار در آن منطقه جهان ناممکن به نظر میرسد.

بناغلی رئیس!

حکومت و مردم افغانستان باتشویش و تاثیر زیاد و اوقات رقت بار لبنان را تعقیب نموده اند حکومت و مردم افغانستان آرزو مند خاتمه یافتن فوری جنگ در لبنان بوده و اظهار امید منماید تا یک راه حل قناعت بخش که متکی بر تضمین وحدت ملی، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی کشور برادر مالبنان باشد پیدا گردد در مورد موضوع قبرس می خواهم خاطر نشان سازم که هیات افغانی باز دیگر حمایت خود را از ارامنه ای مشروع مسلمانان ترکی زبان قبرس ابراز مینماید.

بناغلی رئیس!

موقف افغانستان در مورد استعمار و تسلط بیگانه در اجتماعات مختلف بین المللی به توجه

افغانستان را امتیاز میبخشد صراحت و صمیمیت آشکار آن که از استقلال اراده ملی افغانستان نمایندگی میکند.

از اینرو سیاست عنعنوی عدم انسلاک ما متکی بر اساسات دوستی، تفاهم متقابل، احترام به آزادی و استقلال تمام مردمان و ملل جهان و فضاوت آزاد راجع به تمام مسایل جهانی میباشد مابه حیث یک کشور صلح دوست همواره پشتیبان استوار منشور ملل متحد پشتیبان قوی صلح و پیشرفت، پشتیبان مجاهدات مردمان علیه استعمار و تسلط بیگانه به هر شکل آن، پشتیبان حق غیر قابل انکار خود ازیادیت و استقلال مردمان و حصول ارماتن های ملی شان بوده ایم. این اساسات ریشه های عمیق در دین مقدس اسلام دارد و بر هر کشور مسلمان است تا با پشتیبانی مادی و معنوی مردمان جهان رادر هر جایکه هستند در راه نیل باین اهداف مساعدت نمایند.

بناغلی رئیس!

مادر فرصتهای گذشته اظهار نموده ایم که وقتی صحبت از تسلط بیگانه بمیان می آید وضع برادران فلسطینی در ذهن ما حطور میکند. بیشتر از هر وقت دیگر متیقن هستیم و هر فیصله بصورت تمام و کمال حق عودت فلسطینی هار! در سرزمین اصلی شان اعاده حاکمیت ملی آنها تخلیه تمام سرزمین های اشغالی عربی به وسیله قوای اسرائیل و بازگشت شهسیر بیت المقدس تحت حاکمیت عربی رادر بسر نداشته باشد. قادر به برقراری صلح عادلانه و پایدار در شرق میانه نخواهد شد. بی اعتنایی

جمله است موجب ایجاد تشویش در جامعه بین المللی شده است . به عقیده مامبم بلکه حتمی است که این کنفرانس و دیگر اجتماعات بین المللی راجع به پرابلمهای کشور هائیکه از بحرانات اقتصادی و انفلاسیون جهانی بیشترین صدمه دیده اند غور و تعمق جدی به عمل آورند بعضی ابتکارات در زمینه ازطرف دوجلسه خاص مجمع عمومی ملل متحد کنفرانس داکار کنفرانس پاریس و اخیرا توسط اجتماع وزرای گروپ ۷۷ در مانیلا به عمل آمده است . مامبم واز هستیم چهارمین جلسه انکدادکه در نایروبی دایراست اقدامات مثبتی در راه موفقیت این ابتکارات مرعی دارد .

بایست بخاطر داشت درجهان امروز که کشور هاروز بروز بشتتر متکی به یکدیگر میگرددن موفقیت تدابیر بغرض تاسیس یک نظام جدید بین المللی اقتصادی متکی بر

عدالت ومساوات منوط و مربوط به اقدام دسته جمعی تمام کشور هادر راه حل پرابلم هامیباشد . مامتیقن هستیم که تاسیس بانک انکشاف اسلامی ودیگر موسسات مشابه سهم بارزی در راه بلند بردن سطح زندگی کشور های مسلمان داشته وهمکاری اقتصادی و تخنیکی را بین ماقویه خواهد کرد .

بنباغلی رئیس - نمایندگان محترم !

پرابلمهای هر یک از کشور های اسلامی پرابلم تمام جهان اسلام میباشند بنابرین عقیده داریم که راهای تساند وهمکاری های بیشترین این کشور هاجستجو گردد هیات افغانستان عقیده

جامعه بین المللی رسانیده شده است . بآنکه پس از اعلامیه تاریخی اعطای استقلال به سرزمین ها ومردمان تحت استعمار گامهای مثبتی در این مورد برداشته شده است امامتاسفانه هنوز هم مردمانی هستند که از حق خودارادیت واستقلال محروم اند . ما جامعه اسلامی بایست مجاهدت ورزیم با پرنسیپ های دین مقدس اسلام را جامعه عمل پوشانیده و عملیات قوای استعماری رادر هر جا که است محکوم سازیم در قاره افریقا ودیگر جا ها سرزمین های هستند که مردمان آنها هنوز هم زیر یوغ استعمار ورزیم های تبعیض طلب رنج میبرند رویه رژیم های تبعیض طلب افریقای جنوبی و رودیشیا صدمه بزرگی بر پیکر انسانیت میباشند بایست بامجاهدین راه آزادی درسرزمین های مذکور هر نوع مساعدت دراز بین بردن استعمار و بتبعیض نژادی صورت گیرد .

اکثریت کشور های اسلامی زاکشور های روبه انکشاف تشکیل میدهد که مسا یمل اقتصادی مورد توجه عمیق آنها می باشد . در جریان چند سال اخیر بحرانات پییم اقتصادی وضع اقتصادی جهان راشدیدا متاثر ساخت و ضرورت ایجاد یک نظام جد بد اقتصاد بین المللی را بمیان آورد . توسعه خلا وتفاوت سویه بین دولت پیشرفته صنعتی و کشور های روبه انکشاف وعدم استحکام وضع اقتصادی کشور های کمترین انکشاف یافته خاصتا گروپ کشور های کمترین انکشاف یافته محاط به خشکه که افغانستان نیز از آن

آنست وځلت انحطاط وادبار جهان اسلام در
تشتت و تفرقه آنست .

ښاغلی رئیس بالا براز آرزومندی عمیق برای
سعادت تمام کشور های اسلامی وبا اظهار
این امیدواری که این جلسه و جلسات آینده
ما را به هم نزدیکتر ساخته و در زمینه محل پر اہم
های عدیده مانقش موثری بازی نماید . گفتار
خود را خاتمه میدهم .

۲۶ ثور ۵۵

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت سالگره
روز جمهوریت سریلانکا عنوانی ویلیام گویلا
رئیس جمهور آنکشور به کولمبو مخابره شده
است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت
بیست و هفتمین سالگره تجلیل از قانون بنیادی
جمهوریت فدرالی آلمان عنوانی ښاغلی والتر شیل
رئیس جمهور آنکشور به بن مخابره گردیده
است .

* * *

ښاغلی محمد خان جلال وزیر تجارت و
رئیس هات دولت جمهوریت افغانستان در
کنفرانس نایروبی از کینیا بکابل مراجعت کرد .
ښاغلی جلال هنگام مواصلت بکابل طی
مصاحبه به خبرنگار باختر گفت :

در کنفرانس چهارم ملل متحد برای انکشاف
تجارت یعنی انکناد که اشتراک کشور های
موسسات اختصاصی ملل متحد و یک عسده

راسخ دارد که از طریق همکاری بین کشورهای
اسلامی در راه تاسیس یک نظم جدید اقتصادی
بین المللی متکی بعدالت و مساوات کامهای
مثبتی برداشته شده میتواند

ښاغلی رئیس !

از خصوصیات بارز مردم افغانستان علاقه
آنها به دین مبین اسلام و عشق خلل ناپذیر
شان به آزادی و آزاد منشی است . از نخستین
لحظاتی که اسلام به افغانستان آمد این کشور
همچون قلعه مستحکمی برای عقیده
اسلامی درآمد و منبع بزرگ تمدن و ثقافت
اسلامی قرار گرفت .

اسلام در افغانستان نه تنها به عنوان دین
بلکه در ساحه های فرهنگی ، اجتماعی ، حقوقی
و سایر جوانب فلسفه زندگی مردم کشور ما
عمیقاً جای گرفته است . روی این اصل
افغانستان با پروی از ارشادات دین اسلام
و به تابعیت از فرموده های پیامبر بزرگ
آن که همواره هر نوع ظلم و استبداد را محکوم
و اصول عدالت و آزادی و اق بینی مساوات
برادری و برابری را بری رفاه و سعادت بشریت
اعلام داشته است از وفاداران صادق و مخلص

تساند واتحاد جهان اسلام بوده است .

افغانستان این روش را به حیث یک سیاست
عنعنوی خود قبول نموده و به شهادت تاریخ
آزاد همه فضایی بین المللی و بین الاسلامی
بهماهنگی کامل در کردار و گفتار خود تطبیق
و عملی نموده است .

ما عقیده داریم که قوت عزت و سعادت جامعه
اسلامی در وحدت تساند اخوت و همزیستی

درمیدان هوایی بین المللی کابل بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان و رئیس هیات افغانستان در کمیسیون مشترك بعضی از مامورین وزارت های امور خارجه و پلان، سفیر کبیر و بعضی از اعضای سفارت ایران از هیات ایرانی استقبال نمودند .

در جلسه کمیسیون مشترك همکاری اقتصادی و تجارتي افغانستان و ایران که سال یکبار بصورت متناوب در کابل و تهران دایر میگردد روی همکاری های دو کشور در ساحات اقتصادی و تجارتي و سهمگیری ایران در تمویل یکماه پروژه های زراعتی و صنعتی و تسریع امور آنها مذاکره بعمل می آید .

بناغلی محمد داود رئیس دولت و صدراعظم بناغلی منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران و رئیس هیات آن کشور در کمیسیون مشترك همکاری اقتصادی و تجارتي افغانستان و ایران را برای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که هنگام این ملاقات بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه و بناغلی حسین دودی سفیر کبیر ایران مقیم کابل نیز حاضر بودند. همچنان بناغلی منوچهر تسلیمی با بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه ملاقات نمود .

طی این ملاقات که بناغلی حسین داود ی سفیر کبیر ایران مقیم کابل نیز حاضر بود پیرامون موضوعات طرف علاقه اقتصادی

مؤسسات بین المللی دیگر در نایروبی دایر گردید روی موضوعات مهم مثل مشکل امتعه صادراتی و قروض کشور های روبه انکشاف انتقال تکنالوژی تدابیر خاص به نفع کشور های محاط به خشکه روبانکشاف انتقال منابع مالی پولی و انتقال تکنالوژی تدابیر خاص به نفع کشور های محاط به خشکه روبانکشاف و کشور های کمترین انکشاف یافته همکاری اقتصادی بین ممالک روبه انکشاف توسعه تجارت بین کشور های دارای سیستم های مختلف اقتصادی و اجتماعی و تجدید نظر بالای تشکیلات ارگانهای مربوط بحث بعمل آمد .

رئیس هیات افغانی در طول مدت اقامت خود در نایروبی با روسای هیات های یکمده از کشور های دوست و مؤسسات بین المللی ملاقات و روی مسایل ذی علاقه تبادل افکار نموده است

• • •

بناغلی الهادی عمر الحرك سفیر کبیر جمهوری عربی لیبیا در افغانستان با بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه ملاقات نموده و چک حاوی مبلغ یکصد هزار دالر از جهت کمک به آسیب رسیدگان حوادث طبیعی اخیر کشور از طرف جمهوری عربی لیبیا به بناغلی معاون دوم صدارت تقدیم نمود که باتشکر پذیرفته شد .

• • •

دکتور منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران در راس يك هیات آن کشور برای اشتراك در سومین کمیسیون مشترك همکاری اقتصادی و تجارتي افغانستان و ایران وارد کابل گردید .

قرار است در نیمه دوم ماه اسد در کولمبور مرکز سریلانکا انعقاد یابد ارزیابی کرده اسنادی را که درین جلسه تصویب خواهد شد تسوید خواهد نمود .

دکتور عبدالواحد سفیر کبیر افغانستان در قاهره ریاست هیات افغانستان رادر جلسات آینده کمیته انسجام کشور های غیرمنسلک بعمده خواهد داشت .

۱۰ جوزا ۵۵

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اعضای برجسته هیات انجمن ملی دکتوران حقوق فرانسه رادر قصر ریاست جمهور ری پذیرفته وبآنها صحبت دوستانه نمودند

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که درین موقع ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی ژورژ پیروش سفیر کبیر فرانسه مقیم کابل نیز حاضر بودند .

هیات انجمن ملی دکتوران حقوق فرانسه برای بازدید از افغانستان وارد کابل شده بود .

۱۰ جوزا ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی بالنت گال سفیر کبیر غیرمقیم جمهوریت مردم هنگری را که دوره ماموریتش در افغانستان بپایان رسیده است برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

۱۱ جوزا ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم

بین دوکشور مذاکره وتبادل افکار بعمل آمد.

۵ جوزا ۵۵

رئیس واعضای هیات ایرانی در دعوت چاشتنی اشتراک نمودند که از طرف انجمن عبدالتواب آصفی وزیر معادن وصنایع به افتخار شان در تپه پغمان ترتیب شده بود .

ښاغلی منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران شام ۵ جوزا ضیافتی که در سفارت کبرای آن کشور مقیم کابل ترتیب داده بود .

دراین دعوت بعضی از اعضای کابینه اعضای هیات های افغانی و ایرانی در کمیسیون مشترک برخی از مامورین عالیرتبه و کوردیلوماتیک مقیم کابل شرکت داشتند .

۹ جوزا ۵۵

هیات افغانی تحت ریاست دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر افغانستان در قاهره در جلسات کمیته انسجام کشور های غیر منسلک در الجزایر اشتراک مینماید .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه ضمن ارائه این مطلب گفت بآنکه افغانستان عضو کمیته انسجام کشور های غیر منسلک نمیشد اما از افغانستان دعوت شده است تا در جلساتی که آینده این کمیته که قرار است از دهم تاسیس دهم جوزا در شهر الجزایر دایر شود بحیث مشاهد شرکت نماید .

کمیته انسجام طی این جلسه خود نتایج تطبیق فیصله های کنفرانس چهارم سران کشور های غیرمنسلک در الجزایر و کنفرانس وزرای خارجه منطقه لیما را بررسی نموده و همچنان ترتیبات کنفرانس پنجم سران را که

وزارت خارجه

تيلگرم تبريکيه بمناسبت روز ملي تونس
عنواني ښاغلي حبيب بورقيبه رئيس جمهور
آنکښور به تونس مخابره شده است .

همچنان ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم
روزملي کشور تونس راځي تيلگرامي به ښاغلي
هیدی نویره صدراعظم آنکښور تبریک گفته اند.

۱۲ جوزا ۵۵

ازطر ف ښاغلي محمداؤد رئيس دولت
وصدراعظم تيلگرام تبريکيه به مناسبت روز
ملي ايتاليا عنواني ښاغلي جيواني ليونسي
رئيس جمهور آنکښور به روم مخابره شده
است .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داده که
طوريکه قبل اعلام شده بود قرار است
بنا بدعوت ښاغلي محمداؤد رئيس دولت
وصدراعظم ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم
پاکستان برای يك مسافرت رسمي روز ۱۷
جوزا بکابل بيايد .

۱۶ جوزا ۵۵

بنا بدعوت قبلي ښاغلي محمد داؤد رئيس
دولت وصدراعظم قرار است ميرمن اندراگاندي
صدراعظم هند از تاريخ سيزده تاشانزده سرطان
۱۳۵۵ از افغانستان بازديد رسمي ودوستانه
بعمل آورد .

۱۶ جوزا ۵۵

رياست دفتر جمهوري اطلاع داد که
ښاغلي ددنيک کار ميلتا سفيرکبير جديد
جمهوريت سويسا ليستی چکو سلواکيا
اعتمادنامه اش را به ښاغلي محمد داؤد رئيس

دولت وصدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر
رياست جمهوري تقديم نمود

* * *

نظر بدعوت ښاغلي وحيد عبدالله معين وزارت
امور خارجه ښاغلي آدم مالک وزير خارجه
اندونيزيا در هفته اخير ماه سرطان ۱۳۵۵ به
افغانستان مسافرت رسمي ودوستانه خواهد
نمود .

۲۳ جوزا ۵۵

راډيو مسکو ضمن تبصره درباره مسافرت
ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم پاکستان
به افغانستان گفته است که :

اتحاد شوروي هميشه خواهان آن بوده تا
روابط همسايگي نيك بين کشور هسا ي
آسيايي برقرار گردد .

چون اتحاد شوروي دوست صميمي وديرين
افغانستان بوده و همچنان مناسبات همسايگي
نيک خود را با پاکستان انکشاف ميدهد آرزو مند
است تا اختلافات سياسي بين افغانستان و
پاکستان بصورت مسالمت آميز واز طريق
مذاکره حل شود

راډيو مسکو اظهار نمود که با حل وفصل اين اختلاف
وبرقراري روابط عادي بين افغانستان و پاکستان
اوضاع در اين قسمت جهان بهبود یافته و اين
امربه نفع صلح و تحکيم امنيت در منطقه منجر
ميگردد

۲۳ جوزا ۵۵

ښاغلي معمر القذافي رئيس دولت ليبيا طسي
پيامي عنواني ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
وصدراعظم از فرصتي که برای ملاقات ومذاکرات

۲۷ جوزا ۵۵

روزنامه مردم چاپ پيكنگ ضمن تبصره برمسافرت ښاغلي صدراعظم پاکستان به افغانستان نوشته است که جمهوريت مردم چين از بهبودی که در مناسبات بين افغانستان و پاکستان بوجود آمده بخوشي استقبال نموده و معتقد است که اين امر سرآغاز خوبی برای دوستی و همکاري بين دو کشور ميباشد و راه را برای حل اختلاف موجوده بين دولت هموار مينمايد .

* * *

حکومت جاپان معادل ۸۵۰ هزاردالر کود کيمياوی دای آونيم فاسفيت به افغانستان کمک بلاعوض مينمايد .

موافقتنامه اين کمک را ښاغلي علي احمدخرم وزير پلان و ښاغلي جين جي يما داسفيرکبير جاپان مقيم کابل دروزارت پلان امضاء نمودند

يك منبع آن وزارت گفت: قبل از ايسن موافقتنامه حکومت جاپان سالانه معادل ۳۵۰ هزاردالر کودکيمياوی، سامان آلات زراعتی و موادغذایی به افغانستان مساعدت بلاعوض مينموده که اکنون کمک های آنکشور دو چند شده است .

منبع افزود فروش موادمذکوره دريك حساب معين ذخيره شده و درپروژه های توسعه زراعتی به مصرف خواهد رسيد .

۲۹ جوزا ۵۵

رياست دفتر جمهوري اطلاع داد که ښاغلي کی ولف سفير کبير غير مقيم

بين ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم و ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم پاکستان فراهم کړدیده اظهار خوشی کرده ابراز اميد نموده است که مذاکرات بين زعمای دوکشورمسلمان موجب رفع اختلاف و توسعه همکاري بين ايشان گردد .

ښاغلي محمد داؤد درپيام جوابيه ای ازپيام و احساسات نيك ښاغلي معمر القذافي اظهار تشکر کرده اند .

* * *

ازطرف ښاغلي محمدداؤد رئيس دولت و صدراعظم به مناسبت روزملی فليپين تيلگرام نيريكه عنوانی ښاغلي فرديناند مارکوس رئيس جمهور آنکشور به مانپلا مخبره شده است .

۲۵ جوزا ۵۵

نطاق وزارت امورخارجه ايران ضمن تبصره برمسافرت ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم پاکستان به افغانستان مراتب مسرت آنکشور را از مذاکرات رهبران دوکشور که بمنظور رفع اختلاف نظر و تقويت مناسبات می مابين صورت گرفته ابراز نموده است .

* * *

قرار است بدعوت ښاغلي وحيدعبدالله معين وزارت امورخارجه ښاغلي کارل مارش وزير دولت دروزارت امورخارجه جمهوريت اتحادی آلمان برای يك باديدرسمی و دوستانه ازتاريخ ۲۹ جوزاالی دوم سرطان ۱۳۵۵ به افغانستان مسافرت نمايد .

گاز طبیعی، پخته، پشم، پوست، میوه خشک و سایر پیداور به اتحاد شوروی صادر و در مقابل ماشین آلات، مواد نفتی، اموال و اجناس استیلاکی و بعضی دیگر از سازمان آلات مورد ضرورت وارد خواهد شد.

اول سرطان ۵۵

بنابر دعوت حکومت ایالات متحده امریکا قرار است یناغلی محمدنعم بحیث نماینده خاص یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در هفته دوم ماه سرطان امسال از ایالات متحده امریکا مسافرت رسمی و دوستانه بعمل آورند متعاقب این مسافرت بنابر دعوت حکومت فرانسه یناغلی محمدنعم بحیث نماینده خاص یناغلی رئیس دولت و صدراعظم از آنکشور بازدید رسمی و دوستانه بعمل می آورند.

یناغلی محمدخان جلالی وزیر تجارت که در راس یک هیات برای امضای موافقتنامه پنج سال تبادل اموال بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی به آنکشور رفته بود به کابل مراجعت کرد.

وی حین مواصلت طی مصاحبه درمیدان هوایی بین المللی کابل گفت: باساس نرخ های امروزی ارزش مجموعی تبادل اموال بین دو کشور در ظرف پنجسال آینده در حدود یک میلیارد دالر خواهد رسید که یک افزایش قابل ملاحظه ترانسپورت به پنجسال قبل نشان میدهد.

وی افزود در ظرف پنجسال آینده از افغانستان گاز طبیعی کودکیماوی مواد معدنی

جمهوریت دیموکراتیک المان در افغانستان اعتماد نامه اش را مطابق مراسم معمول به یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود درین موقع یناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و یناغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری نیز حاضر بودند.

یناغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان بنابر دعوت یناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای یک مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان وارد کابل گردید.

درمیدان هوایی بین المللی یناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و یناغلی کارل مارش راخیر مقدم گفت.

۳۰ جوزا ۵۵

موافقتنامه تبادل بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی برای سالهای ۱۳۵۵-۱۳۵۹ در مسکو عقد گردید.

موافقتنامه رایبه نمایندگی از حکومت افغانستان یناغلی محمدخان جلالی وزیر تجارت و از جانب حکومت اتحاد شوروی یناغلی نیکولای پاتولینچف وزیر تجارت خارجی آن کشور امضاء نمودند.

بموجب این موافقتنامه حجم تجارت بین دو کشور تا سال ۱۳۵۹ به مقایسه پنج سال گذشته اضافه از یک و نیم چند افزایش خواهد یافت.

همچنان باساس این موافقتنامه از افغانستان

پخته پشم، پوست باب، کشمش و ديگر ميوه جات منسوجات و ديگر اموال صادر گرديده و از اتحاد شوروي ماشين آلات و مواد نفتسي آهن باب، شکر مواد کيمياوي، ادويه و انواع مختلف اموال سرمايوي استهلاکي وارد خواهد شد

ښاغلي جلالر افزود نظر باینکه موافقتنامه مقادير اموالیکه در طول پنجسال از افغانستان صادر وبه کشور وارد میشود مطابق پیشبینی های پلان هفت ساله اقتصادی کشور عیار گرديده است

هيات افغاني در مدت اقامت خود از فابريکه نساجی تاشکند و بعضی فارم های زراعتی نیز در آنجا دیدن کرده است. رئیس هيات افغاني از پذیرایی گرم و مهمان نوازی حکومت و مردم اتحاد شوروي اظهار تشکر نمود.

۲ سرطان ۵۵

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تېلگرام تبریکه به مناسبت انتخاب مجدد ښاغلي تېودور ژیکوف بحیث رئیس شورای دولتي جمهوریت مردم بلغاریاعنوانی موصوف به صوفیه مخابره شده است.

متن مصاحبه ښاغلي وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه با ښاغلي اندرو ویتلی خبرنگار رادیو بی بی سی که بتاريخ ۲۹ جوزای ۱۳۵۵ در کابل صورت گرفت.

سوال - بعد از بازدید ښاغلي بوتودور نمای بهبود مزید در روابط افغانستان با پاکستان راجه گونه میبینید.

جواب - باید بگویم که افغانستان همیشه باین عقیده بود که روابط خود را با پاکستان بهبود بخشند طوری که شمای خوبی میدانید تنها یک اختلاف سیاسی از سالیان دراز بین ما وجود دارد. دورنمای بهبود مزید در روابط افغانستان با پاکستان البته کاملاً منوط به ملاقاتهای آینده بین رهبران دو کشور میباشد میخواهیم با استفاده از این فرصت اظهار کنم که من راجع به نتایج آن خوشبین هستم.

سوال - برای نیل باین منظور کدام راه های عالی به نظر شما وجود دارد؟

جواب - من فکر میکنم که این امر کاملاً مربوط به حسن نیت طرفین است شخصاً میتوانم بگویم که این حسن نیت فعلاً وجود دارد.

سوال - آیا به نظر شما لازم است بمنظور ایجاد اعتماد بین دو کشور اقداماتی نظیر آنچه بین هند و پاکستان اتخاذ شد از قبیل تماس های تجارتي صورت گیرد؟

جواب - از این نقطه نظر ما با پاکستان هیچ مشکلی نداریم تجارت بین دو کشور بصورت نورمال جریان دارد و مردمان ما به کشور های دیگر مسافرت میکنند.

سوال - روابط افغانستان با کشور های همجوار چگونه است و آیا از شرکت در یک پیمان بزرگتر، آ.ر.سی.دی (همکاری منطقه ای برای انکشاف) استقبال مینمائید.

جواب - روابط افغانستان با همسایگان دیگر بسیار صمیمانه و بسیار دوستانه میباشد با اتحاد شوروي دوستی طولانی داریم و از

امداد آن کشور در پروژه های متعدد استفاده کرده ایم روابط ما با ایران بسیار خوب است و هیچ پروبلمی بین ما وجود ندارد ایران هم اکنون برای انکشاف اقتصادی کشور مسا مساعدت مینماید همسایه دیگر ما جمهوریت مردم چین روابط بسیار خوب و نورمال داریم، باهند نیز مناسبات بسیار خوب داریم و علاوه بر روابط همجواری کشور های ما عضو گروه کشورهای غیرمنسلك میباشد شما شاید بدانید که میرمن اندراگاندی عنقریب برای يك بازديد رسمى بكابل مسافرت ميكند با ساير کشورهای منطقه نیز روابط ما بسیار خوب است در مورد قسمت دیگر سوال شما راجع به آرسى سدى بايد بگويم كه با اين همكارها كه بايمان هاى نظامى حتى يك ارتباط مستقيم وغير مستقيم داشته باشد همچگونه دلچسبى نداريم زيرا شما اطلاع داريد كه افغانستان به اصول عدم انسلاك بصورت راسخ پابند ميششد .

سوال - موقف افغانستان در نهضت عدم انسلاك امروز از چه قرار است ؟

جواب - در حقيقت افغانستان از زمان جنگ اول جهاني وسپس جنگ دوم جهاني سياست بيطرفى را عملا تطبيق کرده است . البته مفكوره عدم انسلاك بعد از كنفرانس تاريخى باندونگ به ميان آمد با اينهمه افغانستان در زمرة اولين كوسپانسرهاى اين نهضت بود طوريكه شما بخاطر داريد در آن ايام بين يك تعداد قدرتها رقابت حكمفرما بود وما فكر كرديم

بهترين وسيله براى كمك به صلح و آرامش جهان اين است كه نهضت عدم انسلاك بسيار فعال شود و براى تامين صلح وامنيّت و تفاهم بين المللى موثر واقع شود .

سوال - افغانستان در كنفرانس كولمبويه كدام سويه تمثيل خواهد شد ؟

جواب - در كنفرانس سران رئيس دولت جمهورى افغانستان از هيات افغانى رياست مينايند

سوال - روابط افغانستان با برتانيه بر چه منوال است ؟

جواب - بعد از جنگ دوم جهاني چون کشور شما بامور داخلى خود بسيار مشغول بود اقتصاد کشور از يكطرف واعطای استقلال به مستعمرات از طرف دیگر اقدامات زیادی مخصوصا در روابط تجارتي بين کشور های ما بعمل نيامد اما در طرف چند سال اخير برتانيه در انكشاف اقتصادى افغانستان علاقه نشان داده و دزين انكشاف سهم گرفته است مانند پروژه تيل كشى لشكرگاه و بعضى پروژه هاى كوچك ديگر .

سوال - در مورد انكشاف روابط افغانستان با پاكستان آيا محلى براى ميانجى گرى خارجى ياكمك فعالانه براى نزديك ساختن دو کشور وجود دارد يانه ؟

جواب - در حال حاضر و بعد از مذاكرات دوجانبه آينده كفايت لزومى به ميانجى گرى محسوس نيست و مذاكرات دوجانبه آينده كفايت ميكند.

کانکور دوسافرت های پیش آواز

طیاره قبل از پرواز در میدان مباحثه کانکور س امریکا سقوط کرد.

امریکایی هادر نظر دارند. چنان پیش آواز بسازند که عاید روجن بسوزاند و ۷-۶ ماح یعنی تقریباً چهار برابر کانکور سرعت داشته باشد، محصول سوخت هید روجن آبزال را می دهد و هوارا آلوده نمی سازد مهندسین ناسا اطمینان میدهند که (سایلن سر) طیارا ت پیش آواز اختراع خواهند شد که آواز آنها را بسوی قابل تحمل فرود آورد.

طیارا ت پیش آواز شوروی بازمی کشند و پروازهای تجربی بعمل می آورند ممکن است در حوالی جون امسال ۶۷ مسا فربر دارند.

پسانزده سال است که فرانسه و انگلستان متفقاً ساختن طیارا ت مافوق صوت دست اتحاد بهم دادند و این طیارا ت را کانکور یعنی اتفاق نامیدند تاکنون سه ملیارد دلار به صرف رساندند. شانزده طیاره مافوق صوت ساختند، بقیه طیاره ها آماده پرواز شد اتفاق به اتفاق مبدل و مردم امریکا مقابل آن قد علم کردند نال حال دوهواپیما کانکور بفروش رسیده ۹ سفینه را کمپی های فرانسه انگلستان خریدند پنج طیاره کانکور هنوز به انتظار خریدار است، تولید بیشتر کانکور معطل شده، دولت امریکا برای یک دوره امتحانی ۱۶ ماهه در نظر داشت روزانه به شش پرواز کانکور ۴۴ دنیو یارکو ۲ دروا شنگتن به کمپنی ایر فرانس بهمین مقدار به کمپنی انگلیسی اجازه مسافرت بدهد. اقناع افکار عامه هنوز

آواز طیاره های مافوق صوت بسان صدای توپ که از نزدیک فیر شود و حنجره ها را به لرزه می آورد و مردم را مبهوت میگرداند. تاکنون حدوث این گونه آوازها که اهمیت تجربی و مانور را داشت در فضای شهرها کمتر شنیده اند از بود بابکارافانان مسافرت های ملکی مافوق صوت این آوازا دور تسلسل پیدا میکند که تکرار آن عمارات را متضرر و مردم را به ستوه می آورد بیت : مهابت تو اگر بانگ بر زمانه ز ند، قضا هفته وایام بگسلند مهاب.

در کابل توپ چاشت که از صفه بابر شاه در تنگنای بین الجبلین با ضربت خود قلب روز هارا دونیم میکرد موقوف شد. زیرا آبادی های که در آن تمیبه شده بودند به لرزه می افتادند. تعجب درین جاست که در نتیجه لرزنده لرزانند در اخاموش کرد دعوای مسافرت های هوا ئی مافوق صوت نیز عبارت از مجادله بین لرزنده و لرزا ننده است مردم نمی خواهند باشلیک مسلسل توپ های دلهراس راحت خود را مختل سازند در فرودگاه های که نزدیک شهرهای بزرگ واقع شده اند نیبه شب میدان بسته میشود تا احوال حساس کتین بر هم نخورد.

مردم امریکا حکومت فدرال را مجبور ساختند تا پروژه ساختن طیارا ت مسافر بردار مافوق صوت را از کمک دولتی محروم گردانند در اثر پروژه خنثی شدن نجم طیاره بوئنگ پیش آواز امریکایی در یک موزیم و بادی آن در موزیم دیگر گذاشته شده اند در حقیقت این

صدای انفلاقی خود را روی بحر بیابد درداکار
مواد سوخت میگیرد و از آنجا رهسپار ریود یوزینرو،
برازیل میگردد. و این مسافرت رفت و آمد
را همه روزه اجراء میکند، طیاره جت مسافت
پاریس ریود یوزینرو را در یازده ساعت ۵۵ دقیقه
می پیماید با کانکورد این مسافت به شش ساعت
و ۴ دقیقه طی می گردد. درداکار برای مواد سوخت
۵۰ دقیقه توقف دارد کانکورد مسافت پاریس

نیویارک را در ۸ ساعت جت به سه و نیم ساعت
پیماید همین طور که صدرا عقب میگذازد
وقت را نیز عقب میگذازد یعنی دو ساعت از وقت
حرکت پاریس پیشتر به نیویارک میرسد اگر
ساعت ۱۰ صبح از پاریس حرکت کند به ۸ صبح
همان روزه نیویارک میرسد.

و قتی که به شرق بر میگردد اوقات پیشکی دو
باره ضایع میشود و از مضارع ماضی بعید می
گراید.

چونکی های کانکورد به مقایسه جمو جت ضعیف
است اما عزت داری و اهتمام رهمان نوازی و
غذاها و نوشابه هائیکه به مسافری کانکو رد
عرضه میشود شکل افسانوی را بخود گرفته.
تعداد عمده طیاره از طیارات جیت بیشتر است
و فور خورد و نوش و تقسیم پیایی به پطنوس ها و
بشقابها و عبور و مرور خدمتگاران که از فرصت
کوتاه پرواز استفاده میکنند و از دحامی مرعوب
درین کابین طیاره برپا میکند غرض هوا پیمای
اند کی بیشتر از طیارات جت در داخل محسوس
میگردد.

حین فرود و پرواز پوز طیاره می افتد تا پیلوت
رن وی را دیده و بتواند ولی در انسانی

کسب قطعیت ننموده از طرف دیگر بلند
رفتن نرخ نفت و صرفیات کانکورد قیمت تکت را
نظریه طیاره های جت بلند برده است اگر بحران
نفت وجدال ایکولوجی (محیط زیست) علیه
تکنو لوجی کسب شدت نمی ورزید روی حسابات
مقدماتی کانکورد به منفعت می بود و بازار آن
انکشاف می یافت اما حوادث خبر حریان را
منعکس گردانید.

کانکورد به خساره می چلد ممکن نداد و سه
سال آینده هیچ نجلد با این هم جلوتر قیات
علم و تخنیک را نشاید گرفت مقصد از هوا
پیمائی مسافرت با سرعت است اولین نمونه ها
و تجارب تخنیکی اکثراً غیر اقتصادی بوده اما
در آینده لزوم وجود خود را ثبوت رسانده اند.

طیارات جت مسافات طیاره های پروانه دار را
به نصف وقت طی میکنند طیارات کانکورد آنرا
هم به نصف تقلیل میبخشد یعنی مالمک جها ن
را چهار برابر با هم نزدیک تر میسازند و برای
تماس های ضروری و فوری که عنصر وقت در آن
اهمیت داشته باشد از ضروریات اند.

سرویس های هوایی کانکورد بالای صحرای
و ابحار در طیران اند، پرواز شان بالای آبادانی
باید به همان سرعت عادی جت صورت بگیرد
تا از هیبت آواز شان ساکنین زمین بجان نرسند
ازین رو مسافرت های مافوق صوت مجبورند
بالای اتلانتیک و صحرا ها صورت بگیرد.

سرویس ایرفرانس کانکورد از میدان شارل
دوگول پاریس تا نانتس به سرعت
صوت و از آن به بعد تا داکار، سنکال، پرفراز بحر
به سرعت مافوق صوت پرواز مینماید تا

پرواز پس راست ميشود و طياره شکل عادي خورا مکيرد. آسمان به نظر تاريک تر مينمايد کلکين هاکيلی کوچک اند بيرون خو، ديده نميشود برای حفظ ماتقدم از شکست کلکين ها خور د ساخته شده اند تادر همچو واقعه فشار درون کابين خالی نشود و در حال همچو واقعه طياره به ارتفاعات پائين قبل از اينکه خون مسافرين بجوشد فرودمي آيد يعنی اگر کا بين طياره باشکستن يك غره پنجر شود در سطح پايان پنجری آن گرفته ميشود .

يکي از زنان اشرافي انگلستان درجی آرژيل که از ۸ سال پيش تکت خريده بوده مسافرت اول کانکور د تاجر ين رفت و حين ورود گفت چشم بدورد و دشمنان کانکور د ادعا، بد کرد .

پيشرفت های تکنولو جی که در سا ختمان کانکور د بکار رفته سرمشق ساير طيارات گرديده و ماشين های ديگر هم از آن استفاده مينمايد . سيستم اتومات و توزيع متوازن تيلي در تانکی توازن بهتر را تأمين ميکند از نوع جديد را بر مصنوعي که در لين دواني طياره بکار رفته صنایع الکتریک سرمشق گرفته ومورد استعمال قرار داده اند سيستم برک کانکور د آنقدر مؤثر ثابت شده که اردوی انگلستان از آن تقلید ميکنند سيستم اتوماتیک کنترول پرواز کانکور د از انحرافات و تکان ها جلو گیری ميکند و خیلی پيشرفته است طيارات جت هم از آن پندمی گیرند .

يکي از دعاوی بزرگ بين ايكولوجی و تکنولوجی آلوده ساختن و از بين بردن طبقه اوزون است اوزون گازنها يت فعال است که مولیکول آن

ميشود. اوزون اشعه ماوراء بنفش را جذب می کند از سه آکسیجن تشکیل یافته در اثر رعد و برق از آکسیجن هوا بوجود می آيد طبقه اوزون بين ارتفاعات ۱۹ و ۳۴ کیلومتر از سطح زمین می باشد آثار آن در ارتفاع ۱۰ کیلومتر هم ديده ميشود. پرواز های مافوق صوت که به سرعت گلوله ترپ رفتار ميکند مجبور در طبقات بلند اتمسفر يعنی به ارتفاع ۲۰ کیلو متر پروا زکند باد لك تماس هوا باين سرعت شديد جدار شان داغ ميشود. برای اينکه داغ نشوند بايد در طبقات بلند که مقدار هوا کم کثافت و خیلی رقيق باشد بپرنند پرواز اين ارتفاع فوائد متعد د دارد.

اول اينکه طياره داغ نميشود ثانياً دلت تماس کم و تناسب آن ضايعات انرژی هم کم ميبا شد سوم اينکه طوفان ها و ابر ها و تشو شات ديگر زیر می مانند تکان ها از بين ميرود چهارم اينکه صدای انفجار آسای که در مسیر حرکت خود انتشار می دهد به نسبت ارتفاع و دوری از اماکن کمتري شود لاکن تشویش بوجود می آيد که افزا زات اکسيد نايتروجن انجن طيارات کانکور د اوزون را تخریب ميکند و کسرت همچو پرواز ها مقدار طبقه اوزون را کم و به سیري که مقابل ورود اشعه ماوراء بنفش آفتاب مارا حمايت ميکند رخنه وارد ميسازد و در نتیجه فيصدي سرطان جلدی روی زمین زياد ميشود. اين تشویش با نظر تکنولو جست ها خیلی ناچيز و ناوارد است آنها می گویند پاشيدن کود کيمياوی بسالای مزارع و امتزاج آن با هوا بيشتر به اوزون اتمسفر صدمه ميرساند تا پرواز طيارات کانکور د. با وجود آن قناعت دادن افکار خامه که در انسر

دوماخ سرعت دارد اگر قدری کمتر از سرعت صوت باشد سرعت آن به کسر عشاری ماخ سنجش میشود در سرعت های طیارات و راکت های جت ماخ عبارت است از نسبت سرعت راکت یا جت به سرعت صدادر محیط پیرواز و قتیکه طیاره از صدا پیش میدهد، ما کثین محل صدای انفجار می شنوند. اما سر نشینان نمی شنوند صدا از ارتعاش شی صداعنده بوجود می آید و با قبض و بسط متناوب فشار در هوا مثل امواج که از افتادن سنگ روی آب تولید می شود نشر می گردد.

تعداد ارتعاش در ثانیه فریکانس یا باریکی عرش) صدرا موجب میشود شدت صدایه فوت فشار امواج منتشره مربوط است معیاد آن رادیس بل گویند که بنام (بل) مخترع تیلفون تسمیه شده نا گفته نماند که در ست صد سال قبل بل عالم امریکایی تیلفون را اختراع کرد است گوش آدم آواز بین سفرو ۱۲۰ دیس بل را می شنود صدای بیش از ۱۲۰ دیسی بل زحمت دهنده است سرعت صوت در سطح بحر دفر درجه سانتی گراد ۳۳۱ مترو ثانیه میباشد سرعت کانکورد ۲۱۶۰ کلومتر ساعت، تقریباً دو برابر سرعت صوت است.

عرش کانکورد حین پرواز بیشتر از جت و هنگام نشست مثل جت است آئینه های کانکورد از بیرون داغ میشود برعکس سایر طیارات مصارف سوخت کانکورد از طیارات جت بیشتر است. حین عبور از سرعت صوت مسافری که تکان خفیف حس میکنند حجم طیاره کسر چک و

صدمات پیاپی تکنولوجی درین اواخ عکس العمل شدید داده گاریست دشوار نشویش مردم است که در انکشاف مسافرت های طیارات افوق صوت تأثیر منفی وارد مینماید در مانوره های طیارات مافوق صوت در داخل ممالک که بنابر کوتاهی مسافه آنقدر بلند پرواز نمیکند. صدای مهیب انفجار اما کن رami لرزاند زیر ا ارتفاع پرواز کم و امواج هوا غلیظ ترمیباشند و مسافت کمتر آواز انتشار از اهتزاز هوا پیروز میکند هر قدر اهتزاز کسب شدت کند همان قدر آواز قوی میباشد در گذشتن از سرحد صوت هوا پیمامواج هوارا که از تلاطم بخار ما شین و غرش خود طیاره تولید میشود به شدت و با عظمت حبشه و سرعت خود می گوید و هر لحظه آواز مهیب توپ آسارها میکند این تریپها ی مسلسل بالای مسیرش بالخاصه که ارتفاع پرواز کمتر باشد بشدت محسوس میگردد آنرو مردم از این نوع پرواز هاشاکی اند دو طیاره مافوق صوت ترکیه به ارتفاع کم بالای قسمت یونانی نشین قبرس پروازهای متعدد اجراء نمود و همه رابه لرزه انداخت صلا بت آواز این دو طیاره به ترکی زبانها قبرس در مجادله شان به یونانی ها فایده زیاد رساند.

واحد قیاسی سرعت مافوق صوت به ماخ اندازه میشود که بنام عالم فزیک (ایرنست ماخ) تسمیه شده ماخ نسلا آلمانی است در چکوسلواکی تولد شده کشفیات مهم در نظریه صوت دارد. اگر یک طیاره به سرعت صدای پرواز کند رقتار آن یک ماخ میباشد اگر دو چند صوت رفتار کند

منزل پرواز آن به مقایسه جت کوتاه است که
برای گرفتن تیل مجبور است قطع مسافرت کند
یعنی اجازه فرود آمدن در میدان سر راه راهی
خواهد این اجازه خواهی نیم راهی بیشتر مشکل
خلق میکند ازین روکا نکورد به بعضی ایالات
امریکا نسبت عدم امکان پرواز مستقیم بسا
وجود موافقه همان ولایت مسافرت قایم کرده
نمیتواند . اقتصادی ترین پرواز کانکورد به
مقصد امریکا و جاپان است متأسفانه مردم هر
دو جابه پرواز کانکورد اعتراض دارند. از جانب
دیگر باین دو مقصد مسا فرین عجل و هو لدار
تر مسافرت مینمایند ۳۰ فیصد مسافرت های
هوائی جهان به فراز اتلانتیک در جریان است.
کانکورد با افتتاح مسافرت فوق صوت يك
دور دیگری را در نزد يك ساختن و ارتباط گیتی
باز میکند امید است که غلط فہمی های بی مورد
و مشکلات واقعی ایکو نومیک ، ایکو لوجیک و
که از سه راه سیرو سفر شده از بین برخین نه
و این سه قطاع الطريق در پرتو علم و تفاهم
بین المللی طوری که بی بی خانم آرچیل لئجا
کرده نابود گردند تا نشود که فضای کانکورد
را دیسکورد فرا بگیرد !

د پښتونستان د مهمو پېښو کړو نو لوستی

د چنگاښ ۳۱-۵۴

په مقابل کی کوی .

د زمري ۱-۵۴

د بلوچستان له کوتی څخه یو خبر وایی چه په هغه ځای کی د قیوم مسلم لیک جنرال سکرتر غلام یزدانی ملک دهغه گوند څخه د پاکستان له نظری سره د مخالفت کولو په تور ایستل شویدی د پښتونستان له دیرنه رارسیدلی خبر وایی چه په هغه سیمه کی د پاکستان د حکومت او خلکو ترمنځ مخالفت د پخوا په شان روان دی او حکومت داوولسی کسانو د گرفتاری په لړکی هیڅ ډول عدالت نه مراعات کوی .

په دیرکی دملی عوامی گوند لوی سکرتر دایالتی عاملی کمیټی غړی ښاغلی ظاهر شاه خان چه څه موده پخوا د پاکستان د حکومت له خوا نیول شوی اود مردان په محبس کی بندی وود محکمې په حکم له بنده خوشی شو خو هغه وخت چه له محبس نه دراتلو په غرض دروازی ته ورسید د پاکستان د حکومت له خوا دوهم ځل بیا ونیول شو او د پخوا په شان بندی کړی شویدی .

* * *

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه د متحدی دیموکراتیکې جبهې په یوه غونډه کی ښاغلی غلام احمد بلور پخپله ویناکی ویلی دی چه اوسنی حکومت دمزدورانو او بزرگانو له حقوقو څخه

د پښتونستان له وزیرستان څخه پسه رارسیدلی خبرکی ویل شویدی چه په مرند نومی ځای کی د ښاغلی الحاج علی محمد خان بیټنی په مشرۍ یوه ولسی غونډه شوی . په غونډه کی وینا کوونکو مشرانو پخپل وارد ولسی اتحاد سپارښتنی کړی او د پاکستان د حکومت عمالو ته یی اخطار ورکړی دی . غونډه د پښتنو اوبلوڅلو دملی یووالی په نازو پای ته ورسیده .

* * *

د پښتونستان له وزیرستان څخه په رارسیدلی خبرکی ویل شویدی چه دمسیدو په لسه نومی ځای کی د ښاغلی شمس الدین په مشرۍ یوه ولسی غونډه شوی . خبر وایی په غونډه کی په ولسی مشرانو او عالمانو برسیره د ښوونځیو شاگردانو او د ملیشیا افرادو هم گډون کړی ؤ .

* * *

د پښتونستان له مومندو څخه په رارسیدلی خبرکی ویل شویدی چه د حاجی ملک فقیر په مشرۍ د موسی خیلو ولس یوه درنه غونډه کړی وه او د پښتنو اوبلوڅو دملی حقوقو په باب پکی جذابی ویناوی وشوی .

مشرانو پخپلو وینا ووکی ویلی دی چه دوی هغو منفی رایو سره مخالفت وکړی چه د پاکستان حکومت یی د پښتنو بلوڅو

دی چه پاکستان کی ده وجوده کپوړی یو وجهه
یواځی داده چه قیادت په غلطو لاسونو کی دی .
اصغر خان ویلی دی چه هغه ملک دچا شخصي
ملکیت ندی اوولس حق لری چه دواکمن گوند
څخه دهغی دیموکراسی پوښتنه وکړی چه
دمخه گوند له خلکو سره وعده کسړی وه
اصغر خان زیاته کړی ده چه ولس باید له
واکمن گوند څخه دا پوښتنه وکړی چه
ددیموکراسی په ځای ولی دیکتاتوری قایمه شوه.
دتحریک استقلال گو ښه مشر څرگنده
کړیده چه په اوس وخت کی خومره سیاسی
بندیان په بندیخانو کی پراته دی هغوی
یواځی ددی دپاره بندیان شویدی چه دواکمن
گوند اودیوتن اقتدار ته ورڅخه خطر پېښیده..
اصغر خان ویلی دی چه واکمن گوند دیوتن
اقتدار ته خطر پېښدل ملک ته دخطر پېښیدلو
په نامه یادوی .

همدارنگه دپښتونستان دپېښور په مرکزی
جیل کی دملی عوامی گوند یوسلو نهوتنسو
بندیانو دتیری دوشنبی دورځی را هیسسی
دلوړی په اعتصاب لاس پوری کړیدی .
بندیانو غوښتنه کړیده چه باید دوی ته
هغه ټولی اسانتیاوی برابرې شی چی پسه
قانونی توگه منل شویدی .

درارسیدلی خبرله مخی دپاکستان حکومت
دملی عوامی گوند له بندیانو سره سخت
ظالمانه اوغیر انسانی سلوک کوی او هغوی یی
له ټولو قانونی اسانتیا وو څخه محروم کړیدی.
په پښتونستان کی دمتحدی دیموکراتیکی
جبهی مشر ښاغلی غلام احمد بلور دپاکستان
رئیس او په پښتونستان کی د پاکستانی

دملاتی په نارواقتدار ته رسیدلی وړڅوهمدغه
حکومت چه پرون ورځ دځوانانو په حقوقو کوم
ظلم اوتیری کوی دهغی مثال په تیسرو
حکومتونو کی ندی لیدل شوی .

ښاغلی بلور ویلی دی چه دپېلر گو ښه
مشران په عامه غونډو کی دسرمایه دارانو په
خلاف ویناوی کوی خو پخپله دپېلر گوند د
مشرانو اکثریت له سرمایه دارانو څخه
تشکیل شویدی .

دمتحدی جبهی په غونډه کی د پاکستان
دیموکراتیک گوند مشر ښاغلی حمزه دپاکستان
په عدلیه محاکمو انتقاد وکړ او څرگنده یی
کړه چه په هغه هیواد کی محکمی هیڅ ډول
آزادی نلری او پدی برخه کی یی دسند ایالت
په سانگر کی دمحکمی دغونډی په جریان کی
دیوهجسشریت گرفتاری دخپلی ادعا دثبوت
دپاره یاده کړه .

ښاغلی حمزه زیاته کړه چه پاکستانی
واکداران دملی عوامی گوند په مشر باندی
دداخلی جنگ جوړولو ټورلگوی خودغه ادعا
بیخی یی اساسه ده ځکه که دملی عوامی گوند
رئیس دداخلی جنگ طرفداروای نود لیاقت
باغ پېښه ددغه کار دپاره ښه وخت وو
خو خان عبدالولیخان دبحران دمخنیوی کوښښ وکړ.
حمزه وویل دخورشید حسن میر - جی.ای.

رحیم اوملک سلیمان سره چه پېلر گوندکومه
رویه وکړه هغه یو شریف انسان ته له هغه
گوند سره دهمکاری کولو اجازه نه ورکوی .

دزمري ۴-۵

په پاکستان کی دتحریک استقلال گوند
مشر ښاغلی اصغر خان په یوه وینا کی ویلی

انتقاد کړی اود پولیسو له خوا یې دملیعوامی
گوند دغړی ښاغلی ولی محمدخان دکورلټونه
غندلی ده .

ښاغلی حبیب گل ویلی دی چه حکومت په
یواځیزه ډول دمخالف گوند په خلاف تبلیغات
کوی .

دزمري ۱۵-۵۴

دپېښور خبردی چه په هغه ځای کسی
دمسلم لیک ځینو غړیو په یوه غونډه کی
ویلی دی چه دپېښل گوند مشر دپاکستان
دنظریی ملاتړ کوی نوځکه باید دمسلم لیک
اوپېښل گوند ملگرتیا او همکاری پایتسه
ورسپړی .

په غونډه کی دمسلم لیک دوو غړیو په خپلو
ویناووکی دپېښل گوند په ایالتي قیادت دعدم
صداقت تورونه لگولی دی دپښتونستان له
وزیرستان څخه په رارسیدلی خبرکی ویل
شویدی چه درزمک په سرای کی د ښاغلی
بخته جان توزیخیل په مشرۍ درنه ولسی
غونډه شوی اودپښتنواوبلوڅو دملی حقوقو
په باب ولسی مشرانو جذابی وینا وی وکړی.

* * *

دپښتونستان له مومندو څخه په یوڅبرکی
ویل شویدی چه په الاخیلوکی دښاغلی
ملک میرآغا جان په مشرۍ یوه درنده ولسی
غونډه شوی وه چه دپښتنو او بلوڅو په
سیموکی یې دپاکستانی حکومت وروستۍ
سیاست سخت غندلی دی .
ویناکوونکو دپاکستان حکومت ته اخطار

حکومت وزیراعلی اووالی ته تلگراموله استولی
اوپه هغوکی یې غوښتنه کړیده چه بندیانوته
ټولی ضروری اسانتیاوی برابرې کړی .

دزمري ۸-۵۴

دپښتونستان له سوات څخه یوڅبروایی
چه دورېښمو دکارخانو کارگران دکارخانـ
دمالکانو له خوا دهغوی دقانونی حقوقو څخه
محروم شوی اودمالکانو دخرگند ظلم او
استثمار سره مخامخ دی .

کارگرانو فیصله کړیده چه که هغوی ته
خپل قانونی حقوق ورنگړی شی نوپه عمومی
اعتصاب به لاس پوزی کړی اودغه اعتصاب
ته به ترهغه وخته پوری دوام ورکړی ترڅو
خپل حقوق ترلاسه کړی .

کارگرانو پاکستانی حکومت پرکړیدی چه
دکارگرانو په خلاف دکار خانو د خاوندانو
مرسته اوملاتې کوی .

دزمري ۹-۵۴

دپښتونستان له پېښور څخه یوڅبر وایی
چه دمخالف گوند غړو دایالتي اسمبلی سره
پریکړی ته ددوام ورکولو فیصله کړیده .

دایالتي اسمبلی سره دپریکړی ددوام په
باب په هغه اسمبله کی دمخالف گوند مشر
مولانا حبیب گل ویلی دی چه دوی به ترهغه
وخته پوری له اسمبلو سره دپریکړی ته دوام
ورکړی ترڅوحکومت دفبروری دشپږمی نیټې
په تړون عمل وکړی .

مولانا حبیب گل په ایالتي اسمبله کی
دمخالف گوند دغړوارباب سکندر خان خلیل
اومحمدافضل خان په بندکی ساتلو با ندی

سخت ناروغه دی او په بنديخانه کې دزيات فشار اود علاج د نشتوالي په وجه دهغه ناروغی نوره هم مخ په زیاتیدو ده .

ښاغلی مفتی محمود اخطار ورکړیدی چه که عطا الله مینگل ته تاوان ورسیري نود پاکستان حکومت دهغه له مسوولیت څخه ځان نشي خلاصولی .

ښاغلی مفتی محمود پخپله یوه وینا کی چه په ملتان کی یی کړی ده د پاکستان د صدر اعظم هغه وروستی وینا غندلی ده چه هغه ویلي وؤ راتلونکی عمومی انتخابات به آزاد او په انصاف ولاړوی .

مفتی محمود ویلي دي دواکمن گوند په حکومت کی چه څه انتخابات سرته رسیدلی دي. له هغی څخه څرگندېری چه د آزادو انتخاباتو هیله کول ځان تیر ایستل دي او حکومت هم غواړي چه د آزاد و انتخاباتو په تبلیغو نو سره یوځل بیا ولس تیرباسی .

ښاغلی مفتی محمود په پښتونستان کی د سنا وروستیو فرعی انتخاباتو ته اشاره کړی او ویلي یی دي چه مخالف گوند دغه انتخابات په ډیرو سختو شرایطو کی گټلی دي اوله دی څخه څرگندېری چه پښتانه هوښیار او بیداری او باید دنورو سیمو ولس له دی انتخاباتو څخه عبرت واخلي .

مفتی محمود زیاته کړیده :

د پاکستان حکومتی مقامات چه د ۱۴۴۰مادی د ماتولو په پلمه کوم کسان گرفتار وی له هغو سره داساسی قانون دموادو مخالف رفتار کوی او باید له دغه ډول عمل څخه لاس واخلي .

ورکړیدی چه د پښتنو اوبلوڅو بنديان ډیر ژړ خوشی کړی اود پښتون بلوڅ ملی حقوقو ته غاړه کېږدی .

مشرانو دولسی اتفاق سپارښتنی کړی او ددښمن سره دمقابلی دپاری یی د هر ډول قربانی ورکولو په ضرورت ټینگار کړیدی . د پښتونستان له باجوړ څخه په رارسیدلی خبر کی ویل شویدی چه د انبار په دب جوړ نومی ځای کی یوه درنده ولسی غونډه شوی او په هغی کی د پښتنو او بلوڅو سره د پاکستانی حکومت درویی غندنه شویده .

ویناکوونکو د پښتنو اوبلوڅو په سیمو کی د پاکستانی حکومت د پالیسیو او پوځی مداخلو دمخنیوی په باب خپل نظر څرگند کړ او ولس ته یی وویل چه د پښتنو اوبلوڅو د حقو حقوقو گټل پوه لاره کی ولسی اتحاد او دسراو مال قربانی ضروری ده .

مشرانو او څلمیانو په یوه پریکړه کی ویلی دي چه د پاکستان حکومت د پښتون بلوڅ د حقو حقوقو د قبولولو څخه انکار کوی او پداسی شرایطو کی ددوی پرمخ یوازی یوه لازمه خلاصه ده چه هغه دولسی اتفاق او گډ عمل په برکت د زور په وسیله دخپل حق گټل دي. غونډه د پښتنو اوبلوڅو د ملی یووالی په نازو پای ته ورسیده .

د زمري ۱۶-۰۴

د پاکستان دملتان خبردی چی د جمعیت العلماء اسلام گوند مشر مولانا مفتی محمود په یوه اخباری ویناکي ویلي دي چه د بلوچستان قانونی وزیراعلی ښاغلی عطا الله خان مینگل

د زمري ۱۶-۵۴

د پاکستان د لاهور خبروایي چه د متحدی دیموکراتیکی جبهی یوتن مشر ښاغلی ملک محمد قاسم په یوه وینا کښی ویلی دی چه حکومت غواړی په خپل لاس ځینی داسی مسألې پیدا کړی چه دولس پام له اصلسی مسالو څخه بللی خوانه واړوی .

ملک محمد قاسم ویلی دی تراوسه پوری چه څه سیاسی قتلونه شوی دی او یا په سیاسی لیبرانو قاتلانه حملی شویدی په هغو ټولوی د پاکستان د حکومت لاس وو .

ملک محمد قاسم زیاته کړیده چه که د پاکستان حکومت له مخالفو گوندونو سره خپلی اوسنی رویی ته دوام ورکړی نودغه کار به ډیر خطرناک عواقب ولری .

د زمري ۲۸-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه په چارسده کسۍ د بایي د شهیدانو دورځی دلمانځنی په مناسبت ښاغلی غلام احمد بلور په یوه وینا کی ویلی دی چه د تشدد له لاری مسئلو حل کول ممکن ندی . غلام احمد بلور د خان عبد الغفار خان عبدالولی خان اودهغه دنورو ملگرو د سمدستی خوشی کولو غوښتنه کړی ده او ویلی یی دی چه د ملی عوامی گوند مبارزه دولس د بشری حق گټلو دپاره ده نه د اقتدار تر لاسه کولو دپاره .

بلور زیاته کړه که ملی عوامی اقتدار غوښتلی نوحاکم گوند خوځله هغوی ته د اقتدار ورکولو پېښه اډونه کړیدی .

بدغه غونډه کی داغوښتنه هم شویده چه له چشمی ویالی څخه دی د پښتونستان برخه اوبه ورکړی شی .

د زمري ۲۹-۵۴

د پښتونستان له تیراڅخه په راسیدلی خبر کی ویل شویدی چی دورکزو او پړو ځمکنو ولس په تیرو څو ورځو کی د ښاغلی جنت گل خان په مشرۍ پرله پسې ولسی غونډی کړی اود پاکستانی حکومت دمظالمو سخته غندنه یی کړیده .

په غونډو کی چی په مزرینه اویدای، نرگس جیو، سم اڅک او بلوڅو په سیمو کسۍ د پاکستانی حکومت مداخلی دمخنیوی دپاره دولس دیووالی اواتحاد سپارښتنی کړیدی . په غونډه کی د پاکستان له حکومت څخه په کلکه غوښتل شویدی چی پښتون بلوڅ دحقه حقوق وپېژنی اود پښتنو او بلوڅو د غلامولو له کوښښ څخه لاس واخلي .

د بلوچستان له کوټی څخه په راسیدلی خبر کی ویل شویدی چی د بولان د طب دپوهنځی محصلینو د تیرو ۲۰ ورځو راهیسې دپوهنځی اداره په خپل لاس کی نیولی او د پاکستانی حکومت په خلاف یی په اعتصاب لاس پوری کړیدی دمحصلینو دااعتصاب وجه د پښتنو او بلوڅو په مقابل کی د پاکستانی حکومت د تبعیض او تعصب نه ځکه رویه ښودل شویده .

محصلینو د پاکستان حکومت تورن کړیدی چی په ښوونځی ، پوهنځی، کارخانه اوهره بله حکومتی موسسه کی د پښتنو او بلوڅو

او د وطن پالونکو د تحریک ملگری دی .

دوی ۱-۵۴

د خارجی خبر رسوونکو آژانسونو د خبر سره سم پدی وروستیو وختوکی په لندن کی یوشمیر اوسیدونکو پښتنو اوبلوخو پدغه ښار کی پاکستان دسفارت په مخکښی پاکستان دحکومت په خلاف مظاهره کړیده او دخان عبدالغفار خان، خان عبدالولیخان او د نورو سیاسی بندیانو دخوشی کولو په باب شعارونه ورسره وو .

دوی ۴-۵۴

د پښتونستان د مردان په یو خبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی داوسنیو سیلابونونه دحکومت دبی پروایی له کبله په گڼو کلیو کی دوبا، کولرا مرض خپور شوی دی . خبروایی چه دسیلاب نه وروسته داوبو دویستلو بندو بست نشته اونه دولس ددارو درملوبندوبست شته له دی کبله په مردان اوخواشا سیمو کی وبایی مرضونه خپاره شویدی .

په خبر کی ویل شویدی چه حکومت دخلکو پدغه حالت باندی سترگی پټی کړیسی دی او سیلاب څیلو خلکو ته یی په ښوونځیو کی ځای ورکړیدی .

په تیرو ورځو کی سیلاب څیلو خلکو په بازارونو کی په احتجاجی توگه مظاهره وکړه اودحکومت نه یی داوغوبتل چه ددوی سره دمرستی وعده پوره کړی .

خبرزیاتوی چه د مردان خلک دخپلو سیلاب څپلو وروڼو ددوی او نورو ضروریات داغانی په په ټولولو پوره کوی .

دبلوچستان دکوټی څخه په یوبل خبر کی

په مقابل کی له تبعیض اوتعصب څخه کار اخلی اوپښتانه بلوخ په خپله خاوره کی دوهمه درجه خلک بولی .

خبروایی دپاکستان حکو متی مقاماتو دمحصلینو داعتصاب دپای ته رسولو دپاره دپوهنځی مدیر له خپلی و ظیفی څخه لیبری کړیدی خودمدیر په بدلولو دمحصلینو اعتصاب ندی ختم شوی اودپاکستان دحکومت سره د هغو کرکه لازياته شویده ځکه چی دپوهنځی نوی مدیر عبدالسلام چوهان نومی یو پنجابی مقرر شویدی .

دژمړی ۳۰-۵۴

دبلوچستان له فورت سندیمن څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دپښتنو محصلینو داتحادی رئیس عبدالقدوس په یوه ویناکی ویلی دی چه دبلوچستان ولس دخپلو حقوقو دلاس ته وروړلو دپاره په ډیره زپورتیا سره مبارزه کوی اودحکومتی مقاماتو له هیڅ ډول تهدید څخه ډارنه کوی .

عبدالقدوس دپاکستان له حکومت څخه غوښتنی دی چه محصلینو ته دپرمټ ورکولو څخه ډډه وکړی .

نومړی ویلی دی محصلینو ته پرمټ ورکول پښتنو اوبلوخو سره دپاکستانی حکومت ددښمنی یوبل ثبوت دی ځکه چه دغه حکومت پښتانه اوبلوخ محصلین په اخلاقی لحاظ کمزوری کوی اودهغوی شخصیت ودی کولو ته نه پریردی .

عبدالقدوس زیاته کړیده چه دبلوچستان ولس له پیپلز گوند سره هیڅ علاقه نلری

دېښتونستان د مېمپېښو گزونولوژۍ

ويل شويدي چه په هغه ځای کی دکورچوړولو ټيکه دارانو په تيرو ورځو کی دپاکستان د حکومت دناوړه سلوک په خلاف دلوړی پسه اعتصاب لاس پوری کړیدی .

خبروایی چه ټيکه دارانو ویلي دی چه د کورچوړولو پورته مامورین ددوی نه رشوتونه غواړی اودوی نشی کولی چه دنرخونودلوړیدو په وجه دوی دتعمیرونو کار سرته ورسوی نولدی کبله دکورچوړولو کاربه نور هم گران شی .

دوې ۴-۴

دپاکستان دلاهورته یوڅېر وایی چه دخان عبدالولیخان دمحاكمی په لړکی چه دپاکستان په ستره محكمه کی دگواهانو له خواکوم بیانونه چه ورکړی شويدي په هغه کی موجود تضاد ته داشاری کولو په جرم جنگ نومی ورځپاڼی ته اخطار ورکړی شويدي دغی ورځپاڼی داسی خبرونه خپاره کړی وو چه دهغی نه دامعلومیده چه ددوگواهانو کرنیل سرواومحمد راسب چه بیان کی تضاد دی داهم معلومه شويده چه دپاکستان حکومت غواړی چه دخان عبدالولی خان دهغه بیان په کتابی شکل کی دچاپولو باندي هم بندیږ ولگول شی کوم چی خان عبدالولی خان د پاکستان دحکومت دځواب دعوایه توگه پسه ستره محكمه کی ورکړی دی .

دوې ۵-۴

په لندن کی اوسیدونکو پښتنو دپاکستان دسفارت په مخکی یوه ستره احتجاجی مظاره کړی اودپاکستان دپوځ اوحکومت په خلاف یی

شعارونه ورکړی دی .
مظاهره کوونکو دپاچا خان او ښاغلولیخان غوث بخش بیزنجو، عطاوالله مینگل، خیربخش مری اونورو بلوڅو اوپښتنو بندیانو د خوشی کولو غوښتنه یی کړی اواسفند یارولی ته یی دجزا ورکولو په خلاف دپاکستانی حکومت غندنه کړیده .

دمظاهره کوونکو سره په لوجو باندي د لیکل شوو احتجاجی شعارونو په لړکی په لندن کی دپاکستان سفارت دستر پنجاب دسفارت په نامه یادشوی ووڅکه چه دکوچنیو قومو حقوق په پاکستان کی غصب شويدي .

مظاهره چیانو فیصله کړیده چه دپاکستان دسفارت په مخکی به خپلو مظاهرو او احتجاجیه غونډو ته دوام ورکړی .

دوې ۶-۴

لندن - دباندنیو خبر رسوونکو منابعودخبر سره سم په دی وروستیو وختو کی په بریتانیا کی دپښتون اوبلوڅ دموسسی له خوا په لندن کی دپاکستان دسفارت په مخکی ستره مظاهره وشوه چه په هغی کی دمخالفو گوندونو سره دپاکستان دحکومت سیاست یو ناوړه چلند بلل شويدي .

مظاهره کوونکی چه دبریتانیا له بیلوبیلو سیمو څخه په دی باب دپاکستان دسیاست په خلاف احتجاج له پاره لندن ته راټول شوی وو یوفیصله لیک یی صادر کړی دی چه په هغه کی دخان عبدالغفار خان او خان عبدالولیخان په گډون دپښتو اوبلوڅودسیاسی

۱- ټول سیاسي بندیان دی ډیر ژر خوشی کړی شی .

۲- د پښتنو اوبلوڅو لیډرانو په خلاف دی ټولی جوړی شوی دعوی فسخ شی .

۳- د پښتونستان او بلوچستان ایالتی حکومتونه دی د پښتنو اوبلوڅو ر بنیتینو نمایندگانو ته وسپارل شی .

۴- د پښتنو اوبلوڅو په خلاف دی ټول ظلمونه اوبی رحمی بس شی اوقانونی حقوق دی ورکړل شی .

۵- د حکومت د کنترول لاندی اطلاعاتی وسیلو مطبوعاتو رادیو او تلویزیون په ذریعہ دی دمخالف گوند په خلاف ناوړه پروپاگند پای ته ورسیری .

۶- د پښتنو او بلوڅو لیډرانو په خلاف دی دناروا تورونولگول بس کړی شی .

۷- خان عبدالغفار خان دملی عوامی گوند مشر. خان عبدالولیخان. غوث بخش بزنجو ، عطاء الله مینگل، خیر بخش مری، اسفند یازولی او په زړونوبی گناه بندیان دی سمدستی خوشی کړی شی .

۸- په هیوادکی دی دواقعی لیډر شپ دمنیځ ته راتلو دپاره دستری محکمی ترسر پرستی لاندی آزاد انتخابات وشي .

۹- داساسی قانون اومحکمو سره دی هر ډول ملتبی کول ختم کړی شی .

۱۰- دمحمود الرحمن کمیسون رپوټ دی خپورشی ، ترخوجنایت کاران وپیژندل شی. پښتانه اوبلوڅ چه دانگلستان له بیلو بیلو

مشرانو دسمدستی خوشی کولو غوښتنه شویده .

همداراز په دغه پریکړه لیک کی غوښتل شویدی چه په پښتونستان او بلوچستان کی دی حکومت دپښتنو او بلوڅو ر بنیتینو نمایندگانو ته وسپارل شی .

همدغه شان په دغه پریکړه لیک کی ټینگار شوی دی چه باید دستری محکمی دڅارنی لاندی آزاد انتخابات وشي چی ر بنیتینی مشران وټاکل شی .

پدغه مظاهره کی چه دری ساعته روانه وه مظاهره چیانو داسی شعارونه ورکول .

(پښتونستان اوبلوچستان زموړدی - ژوندی دی وی دپښتنواو بلوڅو یووالی- دپښتنواو بلوڅو سیاسی بندیان دی خوشی کړای شی اونظامی لاس وهنه دی پای ته ورسوله شی). مظاهره کوونکی بیارورسته دپاکستان سفارت ته ننوتل چه خپل پریکړه لیسک دپاکستان سفیر دولتانہ ته ورکړی .

په دغه مظاهره کی دپښتنو او بلوڅو دسیاسی مشرانو دپاکستان دحکومت چلند او ددوی غیرقانونی بندی کول په کلکه غندل شویدی .

دووی ۶-۵۴

داگست په شلمه نیټه چه دزمری دمیاشتی له ۲۹ نیټی سره برابره وه په هغه لویه مظاهره کی چه په انگلستان کی داوسیدونکو پښتنو اوبلوڅو له خواپه لندن کی دپاکستان دسفارت په مخکی جوړه شوی وه دغه پریکړه تصویب شوی ده .

په هغه ولسي غونډه کې چې پدې مناسبت جوړه شوی وه په زړونو خلکو گڼون کې وو.

* * *

دېلوچستان له کونې څخه په رارسيدلي خبرکي ويل شويدي چې دپاکستان حکومت په هغه ځای کې د (قاصد) نومي ورځپاڼي په خپرونو بنديز لگولي دي .

په خبر کې ويل شويدي چې قاصدورځپاڼي دېلوچستان حکومت يو ظالم او مستبد حکومت بللي وو او زياته کړې يې وه چې هغه حکومت دولس نماينده حکومت ندی او په زور او جبر سره په ولس باندې مسلط شويدي .

دپاکستان حکومت دقاصد ورځپاڼي خپروني دهغه حکومت سپکاوي بللي او بنديزي پري لگولي دي .

دېلوچستان له کونې نه په رارسيدلي يو خبرکي ويل شويدي چې دپاکستان حکومت دېلوچستان په سيمو کې يوشمير ولسي خلک نيولي اوځيني يې ترسختي څارني اوو مراقبت لاندې دي . په دغه لړ کې دپاکستان مرکزي حکومت په بلوچستان کې پاکستاني حکومت ته امر ورکړيدي چې دنواب اکبر خان بکتزيو سليم خان بکتی هم ترسختي څارني لاندې ونيسي

سليم خان بکتی خوورځي دمخه هم په کراچۍ کې دپوليسو له خوا دپولي خوړولو وروسته نيول شوی ؤ .

ښارو څخه لندن ته راغلي وو اود پاکستان دسفارت په مخکي يې مظاهره کړې وه په لسو مادکي تصويب پريکړه يې په انگلستان کې دپاکستان سفير ممتاز دولتانه ته واستوله.

دويزی ۱۷-۴۰

دېښتونستان دنانک نه رارسيدلي خبروايي چې په هغه سيمه کې په ولسي خلکو کسی دپاکستان دحکومت په خلاف کرکه اوپاړيدنه زياته شوی او حکومت په خلکو باندې دسخت بنديز لگولونه لاس اچولي دي .

خبروايي چې په هغو بنديزونو برسیره چې دپاکستان دحکومت له خوا دولس په ټولوفردی اواجتماعي آزاديو باندې لگول شويدي دنانک په ټوله سيمه کې دبنديزونو دقانون د ۱۴۴ مادي دنافذولو په پلمه په ټولو ولسي غونډو مظاهرو اونورو شرکتونو باندې کلک بنديز لگول شويدي .

ددغې مادي دانفاذ په پدمه د پاکستان حکومت امر کړيدي چې دنانک دسيمې خلک له پنځوتنو نه زيات کسان نشي غونډيدلي اودچاکوپه شمول هيڅ ډول جازحانه وسله نشي گرځولي دپاکستان حکومت په بلوچستان او پښتونستان کې يوځل بيا دسياسي اوولسي کسانو په ډيره گرفتاري لاس پوري کړيدي .

دويزی ۱۸-۴۰

دېښتونستان له باجوړڅخه په رارسيدلي خبرکي ويل شويدي داگست (۱۲) ورځ چې دباڼې دشهيدانو دورځي سره برابره وه په اتما نخیلوکي په ډير جوش نمانځل شوی او

خاوری دساتنې په لړکې جرگې ته کلک ډاډ او تسلی ورکړه او په لوی اکثریت سره یی په دغه لړکې ټینګه وعده وکړه .

جرگه دژوندی دی وی دپښتون او بلوڅ ورورولي په ناروېای ته رسیدلي ده .

دوې ۲۰-۵۴

دجمعیت العلمای اسلام گوند مشردپښتونستان پخوانی وزیر اعلیٰ ښاغلی مولانا مفتی محمود په پښتنو اوبلوڅو باندی دپاکستان دحکومت بندیږونه ظالمانه بللی اودغه عمل یی دقرآنی قانون اواسلامی شعایرو مخالف عمل بللی دی .

ښاغلی مولانامفتی محمود د پښتونستان دایب آبادپه مری نومی ځایکی یوی لوی ولسی غونډی ته پخپله ویناکي وویل :

دپاکستان دحکومت له خوا دبنديزونو د ظالمانه د(۱۴۴) مادی دنفاذله اثره ولس په خپلو کورونو، کلیو ، بازارونو، وټونواوحتی دخدای په کور (مسجد) کی هم دظالمانه بندیږ اوبنیکیل لاندی ژوند کوی .

هغه وویل چه په جوماتونو بندیږونه لگول اودخدای په عبادتگاهونو کی دولس په دینی حرکاتوباندی قیود لگول داسلامی قانون سره صریح اوخرگند مخالفت دی اوولس په خپله اسلامي جامعه کی دپاکستان دجابر حکومت دغه ظالمانه حکم تعمیل نکړی اومونږ ددغه ډول غیر شرعی احکامو په اطاعت مکلف نه یو .

دجمعیت العلمای اسلام مشر وویسل : دپاکستان دحکومت په خپل لاس جوړکړی شوی اساسی قانون کی دولس دلیک او بیان آزادی ته داحترام تش نوم ورکړی شویدی او کوم

دپښتونستان دپېښور په خبرکی ویل شوی دی چه په پېښورکی پاکستاني پولیسو ۳۳ تنه نورولسی کسان هم نیولی دی .

دوې ۱۹-۵۴

دپښتونستان له وزیرستان نه رارسیدلی یو خبروایی چه دوزیرستان په ټولو سیموکی دملی مبارزینوله خوا فعالیتونه روان دی اوپه دغه لړکی دپاکستان دحکومت په خلاف دملی یووالی اوقامی تړون دپاره د خلکو ولسی جرگی دوام لری . په هغه لویه قامی جرگه کی چه درزمک دسیمی په نوال نومی ځای کی دښاغلی حاجی بخته جان توری خیل وزیر اوبښاغلی میر خا نگل په مشرۍ شویده دوزیرستان دبلوېبلو سیمو مشرانو عالمانو اوزیات شمیر خلکو گډون کړی وو دغه قامی جرگه دښاغلی مولوی بشیرگل له خوا دقرآن مجید دخومبارکو آیانونو په تلاوت پرانیستله شوه اوعالمانو اومشرانوحاضرینوته دپاکستان له حکومت نه دپښتنو اوبلوڅو د حقوقو داخیستویه باره کښی جذابی ویناوی وکړی . مشرانو خپل خلک دپاکستان د حکومت له پالیسیو اودخلکو ترمینځ دنفاق اچولو او خپلو غرضونو دتر سره کولوپه پالیسی باندی خبرکړل اوهغوی ته یی په ملی اتحاد باندی دزیات ټینګښت توصیه وکړ .

په رارسیدلی خبرکی ویل شویدی چه په جرگه کی شاملو مشرانو دخپل قام او خلکو په نمایندگی دکلک ملی اتحاد په ځای ساتلو دپښتنو اوبلوڅو دترلامه کولو او دخپلی

وتېری اود مبارزې اومجاهدې ډگړته ورننوخې . هغه له حاضرینو نه وغوښتل چه دده دغه پیغام د پښتنو اوبلوخو هر کور او کلي ته ورسوي او خلک یې له درنگه دخپلو حقوقو کلکه پوښتنه وکړي .

دوې ۲۲-۵۴

د پښتونستان پخوانی وزیر اعلی د پښتونستان بلوچستان او پاکستان په داخلی حالاتو باندې درناچولو په ترڅ کې وویل: د پاکستان حکومت غلطو پالیسیو له لاسه دنړۍ پدغه سیمه کې امنیت بیخي له مینځه تللی اود سیمې ټول خلک خپل ځان د پاکستان په بندیخانه کې محسوسوي او په زجراو شکنجه کې ژوند کوي چه دغه حالت البته د حکومت دشکست اومغلوبې اود پردې دسلطې دنظام دختمی زیری راکوي.

دوې ۲۲-۵۴

د پښتونستان له تیراڅه په یوڅیر کسی ویل شوی دی چه د مموزواوعلی خیلو ولس په خوړوکی یوه دزنه ولسی غونډه کړې وه او په هغې کې مشرانو اوعالمانو د پښتنو اوبلوخو دحقه حقوقو په باب مېمې ویناوې کړې دي .

ویناکوونکو د پښتون بلوڅ په پلارنۍ خاوره کې د پاکستان حکومت مداخلی غندلی اوهغه حکومت ته یې اخطار ورکړېدی چه د پوښتنو اوبلوخو سره له دښمنی نه ډډه وکړي او ټول بشري اومدني حقوق یې په رسمیت وپېژني .

دوې ۲۴-۵۴

د پښتونستان دبیلوبیلو سیمونه په زار سیدلو خبرونو کې ویل شويدي چه دهغو مخالفونو

حکومت چه ددغه قانون په موادو ویایي هیڅ احترام ورته نه لري اوله تطبیق او عمل نه یې ډډه کوي، نوڅکه ولس هم د حکومت دقوانینو په منلومکلف نه گڼل کېږي .

دوې ۲۲-۵۴

مولانا مفتی محمود وویل : د پاکستان حکومت غواړي زموږ د ولس ژبه قلم او ټول ملی حرکتونه دغلامۍ په زولنوکی ښکیل وساتي اودغه ظالمانه امر په پښتنو اوبلوخو ولسونو باندې د تطبیق وپړنه دي .

هغه وویل : څنگه چه د پاکستان حکومت په ولس باندې د ۱۴۴۴ مادي د بندیز لگولونه پر ته نه چلېږي نو زه حکومت ته په ډاگه وایم چه له دغه ډول حکومت کولونه استعفا وکړي .

مولانا مفتی محمود یوځل بیا دخپلو خلکو په وړاندې د پښتون اوبلوڅ ملت سره د پاکستان دحکومت مظالم په گوته کړل اودغه لړکی یې په پښتونستان اوبلوچستان کې دملی عوامی اوجمعیات العلمای اسلام گوند ونو داکثريتی اوملی منتخبو حکومتو د ډنگولوبادونه وکړه . اوویي ویل چه دغه ملی حکومتونه د پاکستان دمرکزي حکومت له خوادولس دحقیقی گټو په خلاف اودهغه حکومت دمجهولو اغراضو دپوره کولو په لړکی مات کړي شويدي چه حتی د پاکستان حکومت پخپل قانون او دنړۍ دبشریت په دستورکی هم هیڅ جواز نلري . مولانا مفتی محمود د پښتنو اوبلوخو د ولسونو له ټولو خلکو نه غوښتنه وکړه چه پورته شی اودخپلو حقوقو د ترلاسه کولو دپاره ملاکله

حکومت غواړي دهغي مذهبي غونډې مخنيوی وکړي چه په کوجرانواله کی غونډېږي .

هغه وویل ددغي اسلامي غونډې په لړکی دیلو بیلو ولایتونو زرونو کسانو ته بلنسی ورکړي شوی اوده ر کلی په کمیته کی یی ۲۵۰ تنه غړي شامل دی چه البته دچارو د انجام دپاره دغه ډول نوري کمیته هم لری.

دوړی ۳۱-۵۴

د پښتونستان له بونیر څخه په رارسیدلی خبرکی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دخو تیر وورځو راهیسی ملی مبارزینو د پاکستانی حکومت په خلاف سخت فعالیت پیل کړی او حکومتی پولیس دهغو د فعالیت دمخنیوی په کار کی پاتی راغلی دی .

خبروایی حکومتی مقامات اېشویدی چه دیولیسو په ځای دکلو په خلکو باندی په زور اوجبر سره خپل مقاصد ترسره کړي چه دغه کار دولس دزیاتی کرکی اونفرت سبب شویدی. په خبرکی ویل شویدی حکو متی پولیس ددی دپاره چه دملی مبارزینو او انقلابی زلمیانو په مقابل کی په خپله ناکامی پرده واچوی دبیگناه خلکو په زورولو او وهلو ټکولوی زور اچولی دی .

خبرزیاتوی چه د پاکستانی پولیسو دواکمنو مقاماتو په لارښوونه د حکومت دسیاسی مخالفینو دکورونو په تلاشی دهغو په گرفتاری اوشکنجی ورکولو پیل کړیدی اویدی لړکی په بونیر کی گڼ شمیر کورونه تلاشی شوی اوهغه ولسی خلک نیول شویدی چه دواکمن کوند دستر گوازی وو .

په لړکی چه بدی وختوکسی د پاکستان او د پښتونستان دولس ترمینځ روان دی هغه حکومت دولسی خلکو په گرفتاریو لاس پوری کړیدی .

د پښتونستان د پېښور یو خبروایی چه په پېښور کی پاکستانی پولیسولس تنه ملی خلک نیولی دی او بندیاخوته یی لېږدولی دی .

خبرزیاتوی چه په تیر و وورځو کی پاکستانی پولیسو په پېښور کی ۶۰ تنه نیولسی او بندیان کړی یی دی .

دیولیسو په رپوټونو کی نیول شوی کسان د پاکستان د حکومت مخالفان بلل شوی دی .

دوړی ۲۹-۵۴

د پښتونستان او پاکستان د ځینو سیمو نه رارسیدلی خبرونه وایی چه په ولس بانس دی د پاکستان د حکومت د بندیزونوله امله دژوند ساحه تنگه شوی او حکومت دخلکو د فردی او اجتماعی آزادیدو دغصب په خاطر د بندیزونو ۱۴۴ ماده دتل دپاره نافذه کړیده .

په پنجاب کی د جمعیت العلمای اسلام گوند مشر ښاغلی مولانا عبیدالله انور په لاهور کی په خپله یوه وینا کی د پاکستان د حکومت بدغه غیر قانونی رویی باندی کلک احتجاج کړی او ویلی یی دی چه هغه حکومت غواړي چه دمخالفو گوندونو اساسی فعالیت دمخنیوی په ترڅ کښی دولس په دینی اومذهبی غونډو باندی هم بندیز ولگوی .

ښاغلی مولانا انور وویل په گوجرانواله کی ۱۴۴ ماده دوخت په پای ته رسیدو سره دوهم ځل دپاره بیانافذه شویده داځکه چه

مصطفی کرچه دپټو رازونو درسوا کولو په باب کومي وعدې کېدې له هغې څخه هرچاته څرگنده شوه چه دپاکستان اوسنی حکومت دامرانو حکومت دی .

غلام احمد بلور دېښتونستان له ولس څخه وغوښتل چه دخپل حق غوښتلوتحریک پیاوړی کړی او یو مرکز ته راغونډ شی .

دتلۍ ۱۲-۵۴

دبهرنیو چارو دوزارت داطلاعاتو او کلتور مدیریت خبراکی چه افغانستان ته دبلوڅو پناه راوړونکو دراتگ په لړ کې پدی وروستیو وختوکی دری نوی تنو نورو بلوڅوچه ښځی اوماشومان پکښی دی دپاکستان دحکومت دظلم اوتیری اودهغه هیواد دعسکری قواء دبیرحمانه حملوله امله دافغانستان خاوری ته پناه راوړیده .

دافغانی سری میاشتی ټولنی دپناه راوړونکو دنوی ډلی دخوراک اواستوگنځی لازم ترتیبات نیولی دی .

• • •

دېښتونستان په پېښورکی له پېپلز گوند څخه بشیر احمدخان اوغلام محمد خان دهغه گوند مهمو غړو استعفا کړی اودنورو غړو داستعفا کولو انتظار شته .

په ښتونستان کی دملی حکومت په خلاف یوه ډله جوړه شوی اودکابینې دوزیرانو ترمنځ مخالفت پیدا شویدی اوشایي چه په پېپلز گوندکی شامل پښتانه هم دخپل نماینده مالی عوامی گوند ملاتړ وکړی .

په خبرکی ویل شویدی په نیولو شویو کسانوکی دکلباری کلي اوسیدونکی ښاغلی خورشید هم شامل دی .

دتلۍ ۶-۵۴

دپاکستان حکومتی مقاماتو دهغی ولسی کرکی اونفرت سره دمقابلی کولو دپاره چه دېښتونستان، بلوچستان اوپاکستان خلک یی ورسره لری دمعمول سره سم په بیلو بیلو سیموکی دبنديزونو دقانون ۱۴۴ ماده نافذه کړیده .

په یو وروستی خبرکی ویل شویدی په هغوسیموکی چه دپاکستان حکومت دبنديزونو ۱۴۴ ماده پکی نافذه کړیده دېښتونستان دیره غازی خان سیمی شاملی دی .

چه په دغو سیمو کی دپاکستانی حکومت په خلاف ولسی غونډی اومظاهری پیل شویدی .

دتلۍ ۹-۵۴

دېښتونستان له پېښور څخه په یوڅبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کښی دملی عوامی گوند یوتن په یوه ویناکی ویلی دی چه دپنجاب دپخوانی والی اودیپیلز گوند دمركزی کمیټی غړی غلام مصطفی کرله استعفا څخه باید هغه کسان درس واخلي چه په پټو سترگو د اقتدار پسې منډی وهی .

غلام احمد بلورویلی دی دپېپلز گوند دحکومت کولو طریقی څه ټپی نهوی خو غلام

د تلې ۱۳-۵۴

هغه فامیل د پاکستانی پولیسو ترسخت

مراقبت او کنترول لاندی دی .

پدغه خبرکی ویل شویدی دملی عوامی گوند

د پښتځینه گوند رئیس د خان عبدالولی خان

ماندینه میرمن نسیمه ولی د حکومتی مقاماتو

په دغه مراقبت او کنترول کښی شاملده او هر

ځای ته چه دهغی مو ترڅی راځی د پولیسو د

مراقبت کوونکو جیونوپه و سیله تعقیب

کښی .

د لړم ۱-۵۴

د پښتونستان له پښور څخه په رارسیدلی

خبرکی څرگنده شویده چه د پاکستان حکومت

د پښتونستان دستر مشر خان عبدالغفار خان دښه

موده ترډیرو میاشتو پوری نوره هم اوږده

کړی ده .

د بند هغه موده چه د پاکستان حکومت

د خان عبدالغفار خان دپاره ټاکلی وه تیره شویده

خوهغه حکومت سره لدی چه د خان عبدالغفار

خان صحت ښه ندی دهغه د بند موده نوره هم

اوږده کړیده .

د پښتونستان له نونښار څخه په رارسیدلی

خبرکی ویل شویدی چه دهغه ځای د پوهنځی

دمحصلینو د اتحادیې په انتخاباتو کی د پښتون

استودنت فدریشن نماینده انار خان د اتحادیې

رئیس ټاکل شویدی . پدغه انتخاباتو کی

د اتحادیې یوولسی واده غړی د پښتون ستودنت

د پښتونستان له باجوې څخه په رارسیدلی

خبرکښی ویل شویدی چه د ناوړه کی دغلجو-

کمانگری اوسیدونکی ښا غلی جهانگیر خان

دمظفر خان زوی د پښتون زلمی سازمان تکړه

ملگری د پاکستان دملیشیا، په ناوړه کی گرفتار

اوبندی کړی شویدی .

د ناوړه کی ولس په هغه ځای کښی د ښاغلی

جهانگیر خان گرفتاری د پښتون قام په عزت

او وقار د پاکستانی حکومت یو بل څرگند تیری

بللی اودهغه حکومت په خلاف د انتقامی عمل

کولو دپاره ولسی غونډی او جرگی روانی دی.

د تلې ۱۹-۵۴

د باندنیو چارو د وزارت د اطلاعاتو مدیریت

خبر راکی چه د پاکستان د حکومت د ظلم او تیری

اودهغه هیواد د عسکری قواؤ دبی رحمه یرغلونو

له امله د تلې د میاشتی په دولسمه نیټه پنځه

دیرشو نورو بلوڅو د افغانستان خاوری ته پناه

راوړه .

د افغانی سری میاشتی ټولنی د پناه راوړونکو

د خوراک او استوگنی د پاره لازم ترتیبات

نیولی دی .

د تلې ۲۷-۵۴

د پښتونستان د چارسدی نه رارسیدلی خبر

وایی چه د پاکستان د حکومت له خوا دملی

عوامی گوند درئیس خان عبدالولی خان په

کورباندی د پولیسو پیری درول شویدی او د

د پښتونستان د مېمو پېښو گرونولوژۍ

د پاکستان حکومت د پښتنو او بلوڅو نیولو ته دوام ورکوي .

د کراچۍ نه په یو خبرکي ویل شویډی چه په کراچۍ د پاکستان حکومت دکو هات او بنو د سیمې ۳۷۰ تنه پښتانه نیولی او بندیان کړی بی دی .

په خبرکي ویل شویډی دغو کسانو غوښتل چه د پاکستان حکومت دمظالمو او اقتصادی بد حال نه دځان خلاصی د پاره دبلوچستان د ساحل له لاری نه دمنځنی ختیځ کوم هیواد ته پناه یوسی .

په خبرکي ویل شویډی ددغو کسانو په نیولوسره دبنواوکو هات په سیمو کی د پاکستان حکومت په خلاف دولس مخالفست لا پسی زیات شوی اوخلک دحکومت په ضد سختو اقداماتو ته اړشوی دی .

د لړم ۴-۵

هغه فرعی انتخابات چه د حکومت له خوا د پښتونستان دخیبر په سیمه کی اعلان شویډی دهغی سیمې مشرانو دهغه حکومت یوه بله سیاسی دسیمه بللی ده .

د لړم ۵-۵

د پښتونستان له کو هات خڅه په رارسیدلی خبرکي ویل شویډی چه پاکستانی مقاماتو په کو هات کی دامنیت ساتلو په پلمه دبندیرونو دقانون (۱۴۴) ماده نافذه کړی اوپه هر ډول وسلی گرځولو بی بندیز لگولی دی .

پاکستانی مقاماتو دبلوچستان په کوټه کی

فدریشن له خوا بریالی شویډی څه موده پخوا هم دایدوارد تنگی او بنوپه کا لجونو کسی دپښتنو محصلینو داتحادیې نمایندگان په انتخاباتو کی بریالی شوی ؤ .

دنوینار په پوهنځی کی دانتخاباتوله سرته رسولونه وروسته دهغه پوهنځی محصلینو په یوه لویه مظاهره کی غوښتنه وکړه چه دافراسیاب خټک خلاف فرضی مقدمی دی سمدستی بیرته واخیستل شی اودوی ته دی موقع ورکړی شی چه دمحصلینو قیادت وکړی .

دغه راز دپښتونستان نه رارسیدلی خبرونه وایی چه د پاکستان د حکومت په خلاف دپښتونستان په بیلوبیلو سیمو کی ولسی فعالیت دپخوا په شان جریان لری .

دبنوپه یوه خبرکي ویل شویډی چه د پاکستان حکومت په ضد دوزیرستان دولس دسخت مخالفت اوملی مجاهدانو د زیات فعالیت دمخنیوی په خاطر دبنوپه بنسار او شاوخوا سیمو کی دهغه حکومت له خوا دبندیرونو دمقرراتو ۱۴۴ ماده نافذه شویډی چه دهغی له مخی دغونډو اومظاهرو په شمول قبول ولسی فعالیتونه دحکومت مخالف گڼل شویډی .

د لړم ۴-۴

په بنو کی د پاکستان حکومت رسمی مقاماتو ویلی دی چه په دغه اقدام دحکومت په خلاف دخلکو دزیاتی پاریدنی او مخالفست نه دراولا پدونکو خطرونو د مخنیوی د پاره شویډی .

دپښتونستان او پاکستان په سیمو کی

دديرش تنودگرفتاري خبر ورکړي او نيول شوي کسان يي دپاکستان دحکومت کلک مخالفين بللي دي .

د پښتونستان په بيلو بيلو سيمو کي دپاکستان دحکومت له خوا دسختو بنديزونو لگولو خبرونه رارسيدلي دي .

دپښتونستان دپيښور په خبر کي ويل شويدي چه دپاکستان دحکومت دپيښور ډولي سيمي په مربوطاتو کي دبنديزونو دمقرراتو د۱۴۴۴ مادي دنافذولو په پلمه په هر ډول مظاهرو غونډو او له پنځوتونه دزياتو کسانو په غونډو ويلو کلک بندين لگولي دي .

همدغه شان دپښتونستان په نورو لويو او کوچنيو ښارونو کي دبنديزونو دغه ماده نافذ ده چه دهغي له مخي په ولس باندې سخت بنديزونه لگول شوي اودکلک اختناق سره مخامخ دي .

پاکستاني مقاماتو دپښتونستان په پيښور مردان او شاوخوا سيمو کي دملې مبارزينو د فعاليت دمخنيوي دپاره دبنديزونو دقانون يوسلو څلورڅلويښتمه ماده نافذه کړي او په هرډول غونډو مظاهرو او ولسي گرزو لويي بندين لگولي دي .

د لړم ۸-۵۴

دپښتونستان دپيلو بيلو سيمو نه رارسيدلي خبرونه وايي چه په هغو سيمو کي په ملي مبارزينو باندې دپاکستان دحکومت بنديزونه اوازجار دپخوا په شان دوام لري .

هم دبنديزونو د ۱۴۴ مادي په نافذولو سره په ولسي گرځولو بندين لگولي دي .

دپښتونستان له پيښور څخه په يوڅير کي ويل شويدي چه دپاکستان پوليسو په نوښار کي څلورتنه پښتانه مبارزين نيولي اوبنديان کړي يي دي .

دپاکستان دحکومتي مقاماتو په نيول شويو کسانو دورانکاري او شر جوړولو تور لگولي اوزياته کړي يي ده چه دغو کسانو لاسي بمونه او وسله له څانه سره درلوده او غوښتل يي چه دپاکستان دحکومت په خلاف عمليات سرته ورسوي .

په نوښار کي ولسي خلکو دپاکستان دحکومتي مقاماتو له خوا نوي گرفتاري غندلي اوزياته کړي يي ده چه هغه دحکومت دپښتنو گرفتارولو دپاره له هېڅ ډول پلمو برابرولو او دسيسو جوړولو څخه ډډه نکوي .

د لړم ۶-۵۴

دپښتونستان له کوهاټ څخه په رارسيدلي خبر کي ويل شويدي چه دهغه ځای په کالج کي دمحصلينو داتحادبي په انتخاباتو کي دپښتون ستودنت فيډريشن اميدوارانوته بري ورپه برخه شويدي همدارنگه دچارسدي کالج دمحصلينو داتحادبي منتخب رئيس هم اعلان کړيدي چه هغه دپښتنو محصلينو په راځي بريالي شويدي اوله پېپلز گوند سره هېڅ ارتباط نلري

د لړم ۷-۵۴

دپښتونستان په پيښور کي پاکستاني پوليسو په تيرو څلويښت ساعتو کي

هغه اووه تنه چې وېره ورځ په پېښور کې د کورونو د تلاشی په ترڅ کې د پاکستان پولیسو له ځوانبول شوی دی د پولیسو دادعا له مخې له هغو کورونو څخه وسله هم دهغوی لاس ته ورغلی ده . په خبر کې ویل شو ی دی چې دغه وسله یو توپک دوه تمانچې او ۵۴ دانې کارتوس بنودل شوي دي .

په پښتونستان کې سیاسي او اجتماعي ټولنو د پاکستانی مقاماتو ددغه اقدام دغند نې په ترڅ کې ویلي دي چې د پښتونستان هر وکړې یو توپک یا تمانچه پخپل کور کې لري خو د پاکستان حکومت پخوا له دی چې دغه وسله په مخالفه توگه استعمال شوی وی په غیرقانوني ډول مصادره کوي او وسله لرونکي بنديځاني ته لېږدوي چې په دغه وسیله هغه حکومت غواړي په ولس کې دویری اوډار اچولې له لاری خلک تهديد کړي او دخپلو حقوقو له مبارزې نه یې وگرځوي، دغو ټولنو یقین څرگند کړی دی چې د پاکستان حکومت نشي کولی په دغه ډول پلمو او چالونو خپلو ناوړو هدفونو ته ورسې .

* * *

د بلوچستان له کویټې څخه په رارسیدلي خبر کې ویل شوي دي چې په بلوچستان کې دملی عوامی گوند مشر سناتور محمد هاشم خان غلزایی دملی عوامی گوند ځینو مشرانو غړو او اعلیٰ مقاماتو ته بلنه ورکړې ده چې

دېنونه په یو خبر کې ویل شوي دي چې دحکومت له خوا دایښودل شویو بند یزونو په وجه د بنواو شاوخوا سیمې یو زیات شمیر کسان نیول شوي او بنديځانوته لېږل شوي دي. په خبر کې ویل شوي دي چې دهغو بنديزونو سره چې حکومت په بنواو شاوخوا سیمو کې لگولي او دهغوله مخې له پنځو تنو دزیاتو کسانو غونډیدل او وسله گرځول منع شوي دي. دسیمو خلکو بیا هم دخپلو مسالو په بسا ب غونډې کړي دي اوله دغه امله زیات شمیر خلک نیول شوي دي .

په بنو کې پاکستانی پولیسو ویلي دي . دنیول شویو کسانو کورونه هم تلاشی شوي او په نتیجه کې پولیسو له کورونو نه یوه اندازه وسله هم ترلاسه کړې او مصادره کړې یی ده. دهغو بنديزونو په لړ کې چې د پاکستان د حکومت له خوا د پښتونستان او په زیاتو سیمو کې لگول شوي دي دجلیم په چکوال سیمه اود پښتونستان په نورو سیمو کې چې پېښور مردان هم پکې شاملی دي دغه بنديزونه سخت شوي او د پاکستان دغواو اهر و نه دغاړې نه ایشودو په صورت کې گرفتاری روا نې دي

د لړم ۱۰-۵۴

په پښتونستان کې پاکستانی پولیسو د ولس د مبارزې دمخنیوی دپاره دیوه لوی پلان دتطبیق په لړ کې په اقدام لاس پورې کړی دی په پېښور کې د پولیسو قوماندانې ددغه خبر دورکولو په ترڅ کې ویلي دي چې په دغه پلان کې دخلکو د کورونو تلاشی او گرفتاری روانه ده .

دین کی دهیچا د حقو د غصبولو اجازه نشته
 نوڅکه به زموږ ولس دخپلو حقو دپاره
 د حکومت په خلاف مبارزه وکړی او پدغه
 لاره کی به دهیچ ډول قربانی ورکولونه ډډه
 ونه کړی

* * *

د تحریک استقلال گوند مشر اصغر خان
 د پښتونستان په پیښور کی وویل د پښتونستان
 ولس باید د پاکستان د حکومت په ټولو هغو
 دسیسو خبرو کی چه حکومت یی دولس دتباغی
 او بر باد دی دپاره جوړوی .

هغه وویل مونږ وینوچه پښتانه او بلوڅ
 د پاکستان له حکومت نه دخپل حق دغوښتنی
 دپاره پورته شوی دی او عقیده لروچه هغه
 حکومت ددی ولس په وړاندی سر ټیټولوته
 مجبور شی اصغر خان زیاته کړه دولس د متحدی
 مبارزی په مقابل کی حکومت نشی کولی چه
 دهغه د حقو د غصبولو ته زیات دوام ورکړی
 د تحریک استقلال گوند مشر وویل پښتانه
 او بلوڅ خپل بشری حقوق غواړی خود پاکستان
 حکومت هغه د تجزیه طلبی په نوم بندیانو ی
 اوهم یی تر سختو شکنجو لاندی نیولی دی
 خو ولس چه دخپل حق دپاره په مبارزه لاس
 پوری کړ حکومت باید پوه شی چه ولس
 بریالی کیږی او حکومت دماتی سره مخامخ
 کوی .

دنوامیر په لومړی ورځ چه دلهم د لسمی نیټی
 سره برابره ده د بلوچستان دقانونی وزیر اعلی
 ښاغلی عطاء الله خان مینکل په کور کی په
 یوه غونډه کی کانون وکړی . په خبر کی
 ویل شوی دی چه په دغه غونډه کی کسی به په
 سیاسی حالاتو اودملی عوامی گوند دراتلونکو
 مبارزی په باب خبری وشی .

د لړم ۱۲-۵۴

د پښتونستان د پیښور خبردی چه په هغه
 ځای کی د پښتون ستودنت فیدریشن غړی
 جاوید رحیم په یوه ویناکی اعلان وکړ چه
 د گورنمنت کالج دمحصلینو د اتحادی په
 انتخاباتو کی حکومت مداخله کړی اود پیپلز
 گوند کاندیدی په ناجایزه توگه کامیاب کړیدی
 نوڅکه محصلینو دغه انتخاب نشی منلی .

هغه اخطار ورکړ چه که چیری ددغه واقعی
 په هکله دمحصلینو دقناعت دپاره بیاسمدهستی
 انتخابات ونه شول نو پښتانه محصلین به په
 عمومی مظاهرو لاس پوری کړی

د لړم ۱۳-۵۴

د جمعیت العلمای پاکستان گوند رئیس
 مولانا شاه احمد نورانی ورځپاڼه لیکونکو ته
 په خپله ویناکی وویل په پښتونستان
 بلوچستان کی اوس ولس پوره بیدار شوی دی
 اود پاکستان حکومت نشی کولی چه د ولس
 حقوق غصب کړی .

مولانا زیاته کړه زموږ ولس په اسلام
 کلک ایمان او عقیده لری او پوهیږی چه په هغه

د لړم ۱۴-۵۴

د حکومت په خلاف په بلوچستان کې د پښتنو اوبلوڅو ملي مبارزې ته د اشارې په ترڅ کې وويل په هغه سيمه کې د حکومت په خلاف دخپلو حقوقو د غوښتنې دپاره د پښتنو اوبلوڅو ملي مبارزې دوام لري او په بلوچستان کې يې د پاکستان د حکومت له خوا دهغه ولس پسې خلاف د اقداماتو په باب خپله ژوره اندېښنه څرگنده کړه .

د پښتونستان پخوانی وزير اعلى په پښتونستان کې د ملي عوامي او جمعيت العلمای اسلام گوندونو د ملي حکومت د یادوني په ترڅ کې وويل هغه وخت چې په پښتونستان کې دخلکو حکومت اوملي وه هيڅوک نه گرفتار بدل خو اوس چې د ملي عوامي گوند او جمعيت العلماء د گوندونو ملي حکومت نشته نو د پاکستان د مرکز راولپنډۍ مرکزى محبس ته لېږدول محبس، تهديد او جبر له لارې په خلکو باندې حکومت کول غواړي .

د لړم ۱۸-۵۴

د ملي عوامي گوند رئيس خان عبدالولي خان چې له څه مودې راهيسې د پاکستان په بېلو بيلو بنديخانوکې د بند ژوند تېروي اوس د پاکستان د مرکز راولپنډۍ مرکزى محبس ته لېږدول شويدي .

په خبر کې ويل شويدي خان عبدالولي خان چې تر اوسه يې د بند موده نده معلومه شوى په بې سرونو شته توگه د پاکستان د حکومت له خوا بندي دي او اوس د سکر له بنديخانې نه د پاکستان مرکزى بنديخانې ته ولېږدول شو .
په خبر کې داهم ويل شوى دى چې په

د پاکستان د حکومت په خلاف په ټول بلوچستان کې د ملي مبارزينو فعاليت سخت شويدي . په وروستۍ خبر کې ويل شويدي چې په پشپن کې پښتنو ملي مبارزينو د پاکستانى حکومت په خلاف په يولي اقداماتو لاس پورې کړي او هغه حکومت په پشپن کې د بنديزونو د قانون ۱۴۴ ماده نافذه کړيده .

خبروايي ددغې مادې په اثر په هر ډول غونډو مظاهرو اووسلې گرځولو بنديزونه لگيدلي دي .

د لړم ۱۵-۵۴

د پښتونستان پخوانى وزير اعلى د جمعيت العلمای اسلام گوند رئيس اود پاکستان په مرکزى اسامبله کې د حکومت د مخالفو گوندونو مشر ښاغلى مولانا مفتى محمود د پاکستان په گورجانونه کې يوى لويې ولسي غونډې ته پخپله وينا کي وويل د پاکستان د مرکزى اسامبلې سره د حکومت د مخالفو گوندونو د مقاطعې د ختمولو مقصد دانه دى چې گوياهغوى د پاکستان له حکومت نه دخپل ولس د حقوقو د مطالبو او مبارزونه لاس اخيستی دي .

د مخالفو گوندونو مشر وويل: د پښتونستان ولس د پاکستان له حکومت نه دخپلو حقوقو تر لاسه کولو دپاره په اسامبله اوله اسامبلې نه دباندې په دواړو حالونو کې د احتجاجونو او کلکې مجاهدې په لاره روان دى او په دغه لړ کې ورسره مخالف گوندونه ملگري دي .
ښاغلى مولانا مفتى محمود د پاکستان

ګوند او حکومت کی آمریت قایم دی .
 په مانسیری کی د پیپلز ګوند غړو اخطار ورکړیدی چه که اوسنی حالت بدل نشی هغوی به له پیپلز ګوند سره پریکړه وکړی .

د لړم ۲۷-۵۴

د پاکستان د تحریک استقلال ګوند مارشال اصغر خان په لاهور کی دخپل ګوند کا لنسی کنفرانس ته په یوه ویناکی ویلی دی چه د پاکستان په تیرو کال کی د افغانستان سره دخپلو روابطو خپرې تیا نوره هم زیاته کړیده اود پاکستان خارجی سیاست له ناکامی سره مخامخ دی .

* * *

د پاکستان له کراچی څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی د دیموکراتیک کنفرانس په نامه یو کنفرانس جوړیږی چه په هغه کی د پنجاب اوسند په دیموکراتیکو قوتونو سر بیرته د پښتونستان او بلوچستان د دیموکراتیکو قوتونو نمایندگان هم گډون کوی .

کنفرانس چه د مزدور، طلبا، کیسان دعوامی رابطی کمیټی له خوا یی بلنه شویده، د اساسی حقوقو د تامین د مدنی ازادیو او د اجتماعی اقتصادي عدالت د منځ ته راوړلو دپاره دیو پروگرام جوړولو هدف لری په کنفرانس کی یوازی د پنجاب د ایالت ۱۵۰ تنه نمایندگان گډون کوی او له پښتونستان څخه د پښتون ستودنت فدریشن په دریو نمایندگانو سر بیرته سل ته نور نمایندگان هم کنفرانس ته ور بلل شویدی خبروایی چه د کنفرانس دا فتنه خپه غونوی

پښتونستان بلوچستان او پاکستان کی سیاسی او اجتماعی ټولنی د پاکستان د حکومت له خوا د خان عبدالولی خان د بندی کولو په لړ کی له هغه حکومت نه خپله زیاته خواشیني او کرکه څرگندوی اودغه عمل د پښتونستان او بلوچستان دولس په خلاف د پاکستان د حکومت یو بل استبدادی تیری او ظلم گڼی .

د لړم ۲۵-۵۴

د پښتونستان په پیښور کی دهغو محصلینو په منځ کی سخت مخالفت پیدا شویدی چه د پاکستان پیپلز ګوند پوری مربوط دی . خبروایی چه دا اختلاف په نتیجه کی زیات شمیر محصلینو له پیپلز ګوند سره پریکړه اعلان کړی او یو شمیر نور چه ښاغلو عمر عباس اومشتاق احمد بنگښ هم پکی شامل دی له پیپلز ګوند څخه ایستل شویدی .

په خبر کی ویل شویدی چه په پښتونستان کی پښتانه محصلین په چارو کی دهغه ګوند دی ځایه مداخلی سخته غندنه کوی او ورځ په ورځ په پښتون ستودنت فدریشن باندی چه دهغوی خپل نماینده سازمان دی راټولیری. د پښتونستان له مانسیری څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی د پیپلز ګوند ځینو غړو دهغه ګوند قیادت غندلی دی او غوښتنه یی کړیده چه په گسوند کی دی سمدستی نوی انتخابات وشي .

د پیپلز ګوند غړو ویلی دی چه د پیپلز ګوند د منشور له مخی باید د ګوند او حکومت چوکی جلادی خوله بده مرغه د ګوند او حکومت په چوکیو یو ټولی قبضه کړیده او پدی توگه په

د تصویب په صورت کې مدنی آزادی به له پخوا زیاته محدود شي او په دغه هیواد کېښی دعالی محکمو قدرت زیات کمېږي .

دغه راز ددغو بدلونونو دپوه له مخی قادیانی ډلی ته حق ورکول کېږي په فدرالی اسامبله اوایالتی اسامبلو کی به یوټاکلی شمیر شوکی ولری .

تیر کال دسختو اوپرله پسی مظاهرو له امله چه په ټول پاکستان کی وشوی دهغه هیواد حکومت مجبورشو قادیانی او غیرمسلمان اقلیت اعلام کړی خوڅرنګه چه ددغی ډلسی ملاتړی دپیبیلز پارټی دپاره زیات اهمیت لری کتونکی وایی دپاکستان حکومت پدیوسیله غواړی دغه ډله یوځل بیادپاکستان په سیاسی ژوندکی شامله کړی .

دفرانس پرس نماینده رپوټ ورکړیدی چه دهغو نورو بدلونونو له مخی چه تصویب شوی دهغو کسانو خوشی کول سخت شوی چه دوقایوی حبس دقانون له مخی نیول شویدی اودغه راز دقانون جوړونکو غونډو د غړیو دمصنویت دسلب دپاره لاره اوارپړی .

دفرانس پرس نماینده وایی یوله هغو اشخاصو څخه چه له تالار څخه دوتلو دپاره یی دغونډی درئیس حکم ونه منله د پاکستان دقانون پخوانی وزیرمیان محمودعلی قصوری ؤ چه پولیسوپه زورله غونډی وویسته .

ویل کېږی په هغو نښتوکښی چی په غونډه کی وشوی مولانامفتی محموداودمخالفو گوندونو دری تنه غړی لږڅه ژوبل شویدی .

ریاست به میرمن نسیم و لی په غاړه لری د مز دور، طلبا کیسان دعوا می رابطسی کمیټی رئیس ډاکتر اعزاز نظیرپه پوهوینا کی هیله څرګنده کړیده چه دیموکراتیک قوتونه به دکنفرانس د هدفونو په پوره کولو کی همکاری وکړی او له ولس څخه یی غوښتی دی چه ددیمو کرا تیکو قو تونود مبارزی کلک ملاتړ وکړی .

ډاکتر اعزاز نظرویلی دی دیمو کراتیکو قوتونو کنفرانس ددی دپاره را بلل شویدی چه اوسنیو بدو حالاتو ته تغیر ورکړی واعزاز نظیرپه اقتصادی خرابو حالاتو باندی دتبصری په ترڅ کی په مطبوعاتو باندی دبندیزو نو د۱۹۴۵ ما دی او د پاکستان د ساتنی دقانون په پلمو بندیزونه لګول اوهم په صنعتی اتحاد یو، کارگرانو او بزگرانو باندی دفشارغندنه کړی، اوویلی یی دی اقتصادی عدالت تر هغه وخته پوری منځ ته نشی را تللی تر څو ددغو بلاګانو اصلی عوامل محو نکړی شی .

دلیندی ۱-۵۴

دپاکستان صدراعظم ذوالفقار علی بوتو اعلام وکړ هغه مخالف غړی په چه په ملی عوامی گوند پوری مربوط دی ډیر ژر دپاکستان په ملی اسامبله کی خپلی شوکی دلاسسه ورکړی او هغوی ته به ددی اجازه ورته کړی شی چه وروسته لدی دمرکزی پارلمان اوایالتی اسامبلوپه څوکیو کښی .

دبی بی سی نماینده څرګنده کړیده چه دپاکستان دمشرانو په جرګه کی ددغو بدلونو

د کارخانې د کارگرو، مطالبو هم پوره ملاتړ اعلان کړي .

د تورېلي د کارگرو اتحادیې هم د مردان د کارگرانو د ملاتړي اعلان کړې دي او هغوی ویلي دي که چیرې د مردان د کارگرانو غوښتنې سمې ونه منل شي نو د هغوی خاوري ټول کارگران به په عمومي اعتصاب لاس پورې کړي .

همدغه شان د تورېلي د کارگرانو اتحادیې پدې خبره هم خواشیني څرگنده کړه چه د تورېلي یوه کارخانه سنده لیرېدل شویده . بل خبروایی چه د پښتونستان او بلوچستان کارگرانو او خلکو پدې خبره خواشیني څرگنده کړېده چه د پاکستان حکومت د بلوچستان د سایکلونو کارخانه کراچۍ ته لیرېدلی ده .

د دغو سیمو د کارگرو اتحادیو په خپلو ویناوو کې ویلي دي چه د پاکستان حکومت د اقتصادي بی عدالتی په ذریعه غواړي د بیلابیلو سیمو خلکو ترمنځه اختلاف پیدا کړي او په دغه توگه حکومت کولو ته دوام ورکړي .

* * *

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کې ویل شوی دی چه د پاکستان حکومتی مقاماتو په هغه ځای کېښي د پاکستان دساتنی دقانون لاندې د فرنیشر گاردین نومی داخبار دمدیر ښاغلی یوسف لودی د بندې کولو امرکړېدی دښاغلی یوسف لودی اخبار پخوا بندشوی وو او په خپله یوسف لودی هم د ناروغتیا په وجه څه موده پخواله بند

دفرانسېرس دنماینده له خولی دمخالف گوند یوه غړی ددغو پېښو وروسته په یوه مطبوعاتی مرکه کې په حکومت تورولگاوه چه مخالفین خپه کوی اوداساسی قانون داپولو له لیاری مدنی خپلواکۍ په خطرکی اچوی . ده وویل هغه مخالفین به چه په تیرونه پو میاشتو کېښي یی دمجلس دغوښو سره پریکړه کړي وه یوکنفرانس جوړکړي اوخپله راتلونکی تگ لاره به وټاکي .

د لیندۍ ۳-۴

د رویتر نماینده داسلام آبادنه خبرزاکړي دی چه په پښتونستان کېښي دحکومت دغړیتوب نه دپخوانی صدراعظم عنایت الله گنډاپور په ناڅاپي برطرف کولو سره دغه حکومت سخت لږزیدلی دی

د رویتر نماینده په ډاگه کړېده گنډاپور چه دسیمې په اوسنی کابینا کې دکار قانون اودپارلمانی چارو دوزیر په توگه و طیفه اجرا کوله دهغی سیمې اوسنی صدراعظم نصرالله خټک برطرف کړي اودبرطرفۍ دپاره یی په رسمی ډول کوم علت نه دی ښودل شوی . سیاسي کتوونکی عقیده څرگندوي چه گنډاپور دهغو اختلافونو له امله برطرف شویدی چه دپیپلز پارټی دغړیو ترمنځه پیدا شویدی .

د لیندۍ ۳-۴

د پښتونستان د مردان نه په یو خبر کې ویل شویدی چه دتمباکو دفابریکې کارگرانو دخپلو غوښتنو په لړ کې تیره اونۍ په اعتصاب لاس پوری کړي . خبروایی چه د کارگرانو د مردان دسوری

دښتونستان د مېړمنو ګروډولوژي

څخه خوشی شوی وو .

دليندۍ ۴-۵

دپاکستان له کراچۍ څخه په یوڅیر کی ویل شویدی چه میرمن نسیم ولی دکراچۍ په پوهنتون کی دښتون ستودنت فیدریشن یوکنفرانس ته په ویناکي ویلی دی چه دښتني ددودونوله مخی ښځی باید یوازی دکور دننه چاری سرته ورسوی مگرکله چه حالات دوزخی شی اوسپړی په بندیکانو کی واچول شی پښتني ښځی بهرته راوړی اودخیلو ورونو سره اوږد په اوږد دخپلو حقوقو دپاره مبارزه کوی .

میرمن نسیم ولی له محصلینو څخه غوښتني دی چه په سیاسي ډګرکی سمه لار غوره کړی اودولسی ګټودپاره مبارزه وکړی .

میرمن نسیم ولی ویلی دی چه دمبارز ی هدف باید دهغو موسسو آزادی وی چه دټولنی تعمیر پری ښاښویدی

میرمن نسیم ولی دملی دیموکراتیک ګوند جوړولو په باب ویلی دی چه شیرباز خان مزاری په خپل دغه اقدام سره ولس ته ډیر خدمت کړیدی اوپه مبارزه کسی یی دهغه دبریالیتوب هیله ښکاره کړیده .

دپاکستان په حکومت باندی دانتقاد کولوپه ترڅ کی میرمن نسیم ولی ویلی دی داډیره بدمرغی ده چه هرڅوک په پاکستان کی قدرت ته ورسپړی هغه فکر کوی چه پاکستان هماغه په خپله دی .

میرمن نسیم ولی زیاته کړیده چه دحکومت

له خوا دسناواسامبلو څخه دولس دمنتخبو نمایندگانو دلیری کولو تهدید ډیره داهمیت وپخبره نده ځکهچه دولس نمایندگان نه حریص دی اونه دقدرت اوږی .

میرمن نسیم ولی خواشیننی ښکاره کړیده چه په پاکستان کی دښځو دبین المللی کال نماڅنه په ډیره گرمی اونمایشی توګه روانه ده خو په تیر لنډوخت کی په لاهورکی ددوی دخویندو دسپکاوی په باب هڅه آوازنه پورته کپړی .

دليندۍ ۶-۵

درویتر آژانس خبر ورکړیدی چه په بلوچستان کی دپاکستان دحکومت په خلاف مبارزه په منظم ډول روانه ده اودملی مبارزینو فعالیت مخ په زیاتیدو دی .

رویتر خبر ورکړی دی چه په تیره اونۍ کی له کوتی څخه ۱۱۰ کیلو متره لیسری دبلوچستان په جنوبی برخه کی ملی مبارزینو دپاکستان په یوه پوځی لاری وسله وال یرغل کړی اودپاکستانی حکومت ۱۸ تنه عسکری وژلی دی .

رویتر زیاته کړی ده چه په تیروخلورو میاشتوکی په بلوچستان کی ملی مبارزینولن ترلره ۸۰ تنه پاکستانی عسکر وژلی دی .

دليندۍ ۵-۵

دملی عوامی ګوند دښځینه خانگی مشر میرمن نسیم ولی دښتونستان بلوچستان او پاکستان دکارګرو، بزګرو، محصلینو سیاسی

خلاف په ډله ايزه ستره مبارزه زور اچولی اود يوی نه ستړی کيدونکی مجاهدي غوښتنه يی کړې ده .

دلیندی ۱۰-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په يوڅېړکی ويل شويدي چې په هغه ځای کې يوسياسي مشراومبارز ښاغلي مهدي شاه مهدي په ملی ديموکراتيک گوند کې د شامليدو اعلان کړيدی . خبروایي چه په ملی ديموکراتيک گوند کې دمير مهدي شاه له شامليدونه وروسته يوتن بل سياسي مشر ارباب عبدالغفور خان هم په ملی ديموکراتيک گوند کې دشمول اعلان کړيدی خبروایي چه په پښتونستان کې په ملی ديموکراتيک گوند کې دولسي خلکوسياسي مشرانو اومحصلينو د شامليدو په لړ کې دمردان دشير گرد پښتنو محصلينو داتحادیي رئيس حيدر علي اوسکرتر جنرال نثار خټک هم له هغه گوند سره وفاداري اعلان کړيده .

خبرزياتوی چې ظاهر شاه مومند هم له خپلو گڼو ملگرو سره په ملی ديموکراتيک گوند کې ورشامل شويدي .

د پاکستان له کراچي څخه يوڅېړوایي چه د ملی ديموکراتيک گوند موسس شير باز خان مزاری وړمه ورځ په يوه مطبوعاتي وينا کې ۱۴۴۰ مادي څخه دمخالفت په پلمه په سنای د مخالف گوند دمشر ښاغلي محمد خاشم غلجي دگرفتاری په وجه د پاکستان د حکومت غندنه کړيده .

کارکوونکو او پوهانو په نوم به يوه پيغام کې ويلی دی دخپل ولس د حقوقو د ترلاسه کولو دپاره د حکومت په خلاف زيات متحدشي اوډله ايزه مبارزه پيل کړی . هغی وويل د پاکستان حکومت چی دولس کوم حقوق غصب کړی او تر پښولاندي کړی يايی لاندی کوی نه يوازی د اجه د پښتنو اوبلوڅو سره دغه سلوک روان دی بلکه د پنجابيانو اوسنديانو حقوق هم پکې شامل دی نودغه ټول مظلوم خلک بايد د ظالم حکومت په مقابل کې په يوه ډله ايزه کلکه مجاهده لاس پوری کړی او خپل حقه حقوق تر لاسه کړی .

ميرمن نسيم ولی اعلان وکړ په پاکستان کې داوسيدونکو ټولو مظلومو مليتونو د حقوقو دپاره د حکومت په خلاف زمونږ مبارزه جريان لری . همدغه شان د ملی ديموکراتيک گوند مشر ښاغلي شير باز مزاری دولس په نوم په يوه پيغام کې د پښتنو بلوڅو او په پاکستان کې داوسيدونکو مليتونو د حقوقو دمبارزی د يادونی په لړ کې د ملی عوامی گوند رئيس خان عبدالی خان د جمهوريت علمبردار اولوی مشر بللی او ویلی يی دی چی خان عبدالولی خان دخپل ولس د حقوقو د تر لاسه کولو نه علاوه د سنداود پنجاب دولسونو د حقوقو دپاره هم قربانی وړکړی اوددغو قربانیو او مبار زی سلسله اوس هم جريان لری

پدغه غونډه کې چی په کراچي کې جوړه شوی وه ښاغلو سناتور غلام محمد بلور ، سرفراز خان ، نوازبت ، اوراومهرهم دولس د حقوقو د تر لاسه کولو دپاره د پاکستان د حکومت په

دلیندی ۱۱-۵۴

ددیموکراسی دمېنځ ته راوړلو دپاره د حکومت په خلاف په روانه مبارزه کې فعاله برخه واخلي. شمس بونیری په خاص ډول له پښتنو محصلینو څخه غوښتی چه دپښتون په کور روان یرغل ته پاملرنه وکړي او دخپلو حقوقو دلاس ته راوړلو دپاره سره متحد شي .

دلیندی ۱۵-۵۴

دپښتونستان له خېبرونه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کې یو تن مشرباغلی مفتی گل اسلام په څېبرکي له ولس سره د پاکستان دپولیسو ناوړه رویه غندلسی او غوښتنه یی کړیده ده هغه پاکستانی پولیس چه په بېلو بیلو پلمویی دخیبر دسیمې څینی کلي لټولی دی سمدستی ولس ته وروسپارل شی چه دسیمې دولسی دود سره سمه جزا ورکړله شی .

په خبرکي ویل شویدی چه په خیبر کسی دپاکستان دپولیسو په ناوړه رویه دهغه ځای ولس سخت پازیدلی دی .

دپښتونستان له دیره اسمعیل خان نه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کسی تیره ورځ دپاکستان دحکومت په خلاف یوه لویه مظاهره شویده چه په هغی کی په زرونو خلکو گډون کړی وو مظاهره کوونکو داسی لوحی پورته کړی وی چه د حکومت خلاف شعارونه پری لیکل شوی وو .

دپاکستان له کراچی نه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کی پولیسو دبلوچستان داسی لوحی پورته کړی وی چه دحکومت

دېښتونستان له مردان څخه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کی مدافع وکیلانو په یوه غونډه کی دپېلنگوند له خوا په اساسی قانون کی دیواپ خیز ترمیم غندنه کړیده .

مدافع وکیلانو په یوه پریکړه کی څرگنده کړیده چه واکمن گوند دمحمکو داخیاراتو کمولوبه ذریعه غواړی یوگوندیز حکومت منځ ته راوړی اودمدافع وکیلانو اتحادیه دغه عمل په کلکه غندی .

په غونډه کی په مرکزی اسامبله کی د مخالف گوند دغړو دسپکاوی اوهم په کراچی کی دقانون پوهانو په مظاهره باندی دپولیسو دحملی غندنه وشوه .

* * *

دېښتونستان له بنوڅخه په یوڅبرکي ویل شویدی چه دپاکستان پولیسوپه بنوکی څینی کلي په بېلو بیلو پلمولټولی اوولسی خلکی یی زورولی دی .

په خبرکي ویل شویدی چه پولیسو دپښتنو له کورونو څخه ټوپکی، کارتوس او لرونه دلايسنس دنه لرلو په پلمه ضبط کړیدی اوهم یی دوه تنه دپاکستان له حکومت سره دمخالفت په پلمه گرفتار کړیدی .

دلیندی ۱۲-۵۴

دېښتونستان له مینگوری نه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کی ښاغلی شمس بونیری له محصلینو څخه غوښتی دی چه

ښاغلي عبدالمجيد نيولي او بندي يې کړي دي .

د ليندۍ ۱۶-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په يو خبر کي ويل شويدي چه دايالتي اسامبلي شپږ تنه غړي ښاغلو اميرزاده خان، حاجي تاج محمدخان بابو محمد اکرم ارباب، سيف الرحمن، شيردل خان او ميرمن محموده سليم په ملي ديموکراتيک گوند کي شامل شويدي .

خبر وايي په پېښور کي د مرکزي اسامبلي پخواني غړي ممتاز صفدر هم په ملي ديموکراتيک گوند کي دخپل گډون اعلان کړيدي .

د پاکستان د حکومت د مخالفو گوندونو د پارلماني دلي کانونسيون د پاکستان د حکومت دغه اقدام غندلي دي چه په پښتونستان کي يې د ملي عوامي او د جمعيت العلمای اسلام گډو حکومت استعفا ته اړ کړيدي .

کنونسيون د مخالفو گوندونو له مشرانو سره له پخوانيو شويو موافقونه د پاکستان د حکومت په سر غړونو خوا شيني څرگنده کړيده په تيره بيا د مري له موافقو او د فبروري شپاړسمي نيټي له موافقونه د حکومت پيروي نه کول په خاص ډول غندلي دي .

کنونسيون په اساسي قانون کي د پاکستان د حکومت ټول يواځې بدلونونه غندلي او زياته کړي يې ده چه دغه ترميمات د ټولو اصولو او اساسي قانون د اساساتو د بدلون دپاره ديوي توپني مقدمه ده .

کنونسيون ويلي دي چه د شپږواو خوا شيني کوونکي قتل په سنا او فدرالي اسامبله کي د مخالف گوند د مشرانو د بند دپاره د حکومت

له خوادويي ناوړه وسيلي په توگه شويدي. کونسيون د هغو کسانو په مقابل کي د پېښل پارټي دارگان په غچ اخستوونکو اقداماتو باندې اعتراض کړيدي چه حق وايي . کونسيون د پنجاب په ايالتي حکومت کي پر له پسې او بنسټي غندلي او ويلي يې دي چه دغه عمل ديوي خوا په هيواد کي د ثبات د گډوډۍ سبب شوي او د بلي خوا يې د پنجاب د اسامبلي غړي دخپلو مشرانو د انتخاب حق نه بې برخي کړيدي او په دي ډول د پاکستان د اساسي قانون د فدرالي روحيي د فسخ کيدو سبب شويدي .

کنونسيون ويلي دي چه د اسامبلي د هغو غړيو سره طالمانه چلند کيږي چه د پېښل پارټي څخه يې استعفا کړيده اونه يواځي داچه د هغوي شتمني ضبط کيږي بلکه پخپله دوي د پوليسو له خوا غولول کيږي او ورک کيږي لکه چه ده هغو پخوانيو دوو وزيرانو په باره کي تراوسه کوم خبر لاس ته نه دي راغلي چه پوليسو بيولي دي .

کنونسيون ددغي څرگندوني په ترڅ کي چه په اسامبله کي د مخالفو گوندونو غوښتنواو نظريوته دخبرو وخت نه ورکول کيږي هغه سخت اعمال غندلي او بدورته ويل شوي چه دننه په پارلمان کي د مخالفو درندو غړيو سره کيږي او ويلي يې دي چه دا سي پېښسي د پارلمان په تاريخ کي ساري نلري . د کونسيون په پريکړه کي څرگنده شوي

قانوني زيار اومجاهدي څخه لاس وانخلي .

د ليندۍ ۱۸-۵۴

د پاکستان له اسلام آباد څخه په يوڅېړکي ويل شويدي چي دهغه هيواد په مرکزي اسمبله کي داخله وزير اعتراف کړيدي چي په مرکزي امنيتي قواؤکي د بلوچستان اوسند د زلميانو په شاملولو ندي بريالي شوي .
داخله وزيرويلي دي چي د پاکستان حکومت په مرکزي امنيتي قواؤکي د سندندي او بلوڅي زلميانو د شاملولو ډير کوښښ کړي دي .

داخله وزير د اسمبلې دغړي احمد رضا قصوري ديوي پوښتنې په ځواب کي پسه امنيتي قواؤکي د سندندي اوبلوڅي زلميانو دنه شمول وجه هغه جذبات ښودلي دي چي هغوي يي د امنيتي قواؤ په خلاف لري . د پاکستان د مرکزي اسمبلې په غونډه کي مکي معظمي ته د پښتونستان د يوستر ديني عالم ښاغلي مولانا يوسف ښوري په ورتگ د بنديز لگولو په باب هم پوښتنه شويدې خو داخله وزير دغې پوښتنې ته له ځواب وړ کولو څخه ډډه کړيده .

د ليندۍ ۲۴-۵۴

د پښتونستان د وزيرستان نه رارسيدلسي خبروايي چي د وزيرستان په ټوله سيمه کي د ملي مبارزينو له خوا د پاکستان د حکومت په خلاف عمومي قيام روان دي او ټولو اولسي خلکو دهغه حکومت د ټول زور په مقابل کي مقابلي ته خپل چمتووالي نور هم ټينگ کړيدي .
په څېړکي ويل شويدي چي د پاکستان حکومت د وزيرستان د ملي مبارزينو په خلاف

ده چي د پاکستان د ساتني د ديموکراسۍ د ټينگولو دخلکو د اساسي حقوقونه د دفاع دپاره په پارلمان کي دمخالفو گوندونو غړي هر ډول قرباني ته تياردي او که دمخالفو گوندونو مشران لارښوونکي پريکړه وکړي ټول تياردي چي د اسمبلو د غړيتوب څخه استعفا وکړي او د سياسي ټولنو او خلکو سره اوږه په اوږه د خپل سري اوتباهي نه د پاکستان د ژغورلو دپاره قانوني اقدامونه او کوښښونه وکړي .

دنواي وقت ورځپاڼي په يوه بل څېړکي ويلي دي چي د پاکستان د جمعيت العلماء رئيس ښاغلي شاه فريدالحق اودسند په اسمبله کي ددغه گوند مشرانو په يوه مطبوعاتي مرکه کي وويل : چي په پارلمان کي ددغه جمعيت مربوط ټول غړي يوه ليکلي توگه خپلي استعفا وي ده ته وړاندي کړيدي چي دمخالفو گوندونو د مصوبه لايحي له مخي کله چي لازمه وبلل شي د مربوطو اسمبلو رئيسانو ته وړاندي شي .

ده وويل : بايد د حکومت د غير قانوني اقداماتو په مقابل کي اغيزمن احتجاج وشي .
ده وويل : د يوه لومړني اقدام په حيث په ټولو سترو ښارونو کي د پارلماني مشرانو په لارښوونه د دريو پورټنيوليکو په خير مظاهري کيږي او ورپسې ستره مظاهره کيږي چي دهغو لارښوونه به په خپله دمخالفو گوندونو مشران په غاړه واخلي .

ښاغلي شاه فريدالحق وويل : دخلکو دعامة افکارو دراوښيدوله امله به حکومت مجبور شي چي عادلانه اوبې طرفه انتخابات وکړي او بايد خلک دغه مقصد ته درسيدود دپاره دهېڅ ډول

لاس واخلی .

خبروایی دپیپلز گوند همکارانو دپښتنو محصلینو سپارښتنه ردکړه اودمحصلینو په خلاف و گواښیدل چه وروسته دیوی نښتی په نتیجه کی دپیپلز گوندطرفداران سخت ووهل شول .

خبر زیاتوی چه دښتی په وخت کی د پاکستان پولیسو هم دپیپلز گوند دطرفدارانو مرسته کړیده په خبر کی ویل شویدی چه دمردان ولسی مشرانو اودکالج په چارو کی دحکومت ناوړه مداخله غندلی ده .

دپښتونستان له پښور څخه په یو خبرکی و یل شویدی چه په ایالتی اسمبله کی دقیوم لیک اویپیلز گوند دغو ترمنځ تاوتریخوالی پیدا شویدی خبروایی تاوتریخوالی دپاکستان دداخله وزیر قیوم دهغی و ینا په نتیجه کی پیدا شویدی چه په تخت بایی کی یی کړی وه .

داخله وزیر په خپله ویناکی دپیپلز گوند په ځینو ایالتی وزیرانو دبددیانتی تورونه لگولی وو .

خبرزیاتوی چه په ایالتی اسمبله کی دپوهنی دایالتی وزیر سکندر زمان او دپیپلز گوند دغوړی عبدالصمد خبری ډیری سختی شوی وی او نژدی وو چه په یوبل وارو نه وکړی .

په خبر کی ویل شویدی قیوم لیگان اوس دا احساس کوی چه پیپلز گوند هغوی دخپلو سیاسی مقصدو نودپاره استعمالوی .

دمقابلې دپاره دوانه مرکز اودنیلابی سپین کڅ گردایی اومرتضاتیانی ته اوهمدغه شان دکوملی سیمو ته دپنځو زونتونه زیات عسکر ددرندی ولسلی سره ورلیږلی دی .

دپاکستان حکومت دوزیرواحمد زیوولس ته التیماتوم ورکړی دی چه ټولی هغه سیمی خوشی کړی چه دوی پکی دپاکستانی پوځ سره دمقابلې دپاره سنگرونه نیولی دی .

خبرزیاتوی چه دوزیروملی مبارزینو دهغه حکومت التیماتوم ته اهمیت ندی ورکړی اود پخواپه شان خپل کلک مقاومت او مبارزی ته ددوام په خاطرپه خپلوسنگرونوکی ناست دی .

بل خبروایی چه دوانه اوروحانی شخصیتونو خپل ولس ته فتوی ورکړی ده چه دزورگیر حکومت په مقابل کی ددوی جگړه جهاد، مرگ یی شهادت اوژوندی دمجاهدی ډگردي نودوی باید په خپله خاوره باندي فداکاری ته زیات چمتوودریږی .

د لیندۍ ۲۴-۵۴

دپښتونستان له مردان څخه په رارسیدلی خبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دکالج دمحصلینو په اتحادیه کی پښتنو محصلینو هغه کسان غندلی دی چه دپاکستان دحکومت په اشاره دمحصلینو ترمنځ دنفاق پیدا کولو کوشش کوی .

خبروایی داتحادیې په یوه غونډه کی محصلینو دپیپلز گوند له خونتو همکارانو څخه په کلکه غوښتی دی چه په تعلیمی چارو کی دپیپلز گوند دناوړو مداخلی له ملاتړ څخه

د پښتونستان د مهمو پېښو گړونولوژي

د لېنډۍ ۲۵-۵۴

چه هغه د پاکستان له حکومت څخه وغواړي چه د پښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان له بند څخه خوشي کړي. دملگرو ملتونو د سرمشرشي په نامه د پښتون جرگې د پيغام مشن په دې ډول دی.

جلالتمآبـ د پښتونستان محبوب مشر خان عبدالغفار خان له ډير وخت راهيسي سخت ناروغ دی . د پاکستان حکومت هغه يو ځل بيایي له کوم دليله بندي کړی او اوس بنديخانه کې پروت دی.

حکومت نه دهغه علاج ته پاملرنه کړې او نه یی خپلوانو ته په بنديخانه کېنې دهغه سره دکتلو اجا زه ورکوي .

مونږ له دې امله تاسي اوستاسي په زريعه دملگرو ملتونو دنورو غړو څخه هيله کووچه دانسانيت حقيقت اوعدالت په خاطر د پاکستان له حکومت څخه وغواړي چه خان عبدالغفار خان بې له ځنډه خوشي کړي هغه ته اجازه ورکړي هرځای اوياهر هيواد ته چه وغواړي د علاج دپاره ولاړشي .

ښاغليه اوس دخان عبدالغفار خان عمر له ۸۵ کالو څخه زيات دی آیا په دې عمر به پزندانه کی دیوسړی ساتل هم څه معنی لري .
خان عبدالغفار خان دخپل ژوندانه شل کاله د برطانیې په بندنيخانو کې تیر کړيدي او د پاکستان له پيدا يښت نه وروسته چه خائنه اسلامي هیواد وایی شل کاله نور په بنديخانو کې ساتل شويدي .

آيا حيرانوونکی خبره نده آيا د بو تو حکومت د پاکستان حکومت د پښتنو اوبلوڅو

د پښتونستان له پېښور څخه يو خبروایی چه د پښتنو محصلينو اتحادیې په پېښور پوهنتون کې دیوی غو نډی په ترڅ کې د پښتونستان دستر مشر خان عبد الغفار خان د سمدستي خوشي کو لو غوښتنه کړې ده.

د پښتنو محصلينو اتحادیې همدار نگه د پاکستان له حکومت څخه غو ښتي دی چه د محصلينو مشر افراسیاب خټک په خلاف ټو لي جوړی شوی دعوی بیرته واخلی .

د پاکستان د پنجاب له چکوال څخه یو خبروایی چه په هغه ځای کې داسلامي طلبا ووانجنجن دانجمن درئيس غلام مصطفی عابد په مشرۍ په یوه غونډه کې دمخا لغو گوندونوله مشرانو سره د پاکستان د حکومت ناوړه رویه غندلی ده ، حکومت څخه په کلکه غوښتل شو یدی چه دمولانا عبدالستار نیازی په شمول چه څو ورځی دمخه بندي شو یدی ټول سیاسي بندیان سمدستي خوشي کړی .

• • •

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کې ویلی شويدي چه په هغه ځای کې د پېپلز گوند غړو خپل مینځی مخالفت ډیر زیات شوی اودهغه گوند گڼ شمیر غړی د پېپلز گوند د مرکز ی اویالتي قیادت غندنه کوی .

د لېنډۍ ۲۶-۵۴

په یو وروستی خبر کې ویل شويدي چه په هندګی د پښتون جرگې نومي ټولنی له خوا دملگرو ملتو نو د سرمشرشي ښاغلی کورت والډ هایم په نامه په یو پیغام کې غوښتنه شويده .

سره هره بی عدالتی کوی اووژل د پاکستان د

حکومت ورځنی پروگرام دی.

د پاکستان د حکومت د تاریخ او واقعیت
تحریفولو دپاره دانگریزانو په څیر هر لاس
کوښښ کړیدی.

د لیندۍ ۲۹-۵۴

په پاکستان کې د متحدې دیمو کرا تیکي
جېبې د فیصلې سره سم د دسمبر ۱۹ نیټه
چې د لیندۍ له ۲۸ سره برابره ده د توری
ورځې په نامه په مظاهرو سره نما نځل
کېږي.

په پښتونستان کې په اسامبله کې د مخالفت
گوند مشر او د جمعیت العلماء اسلام گوند
سکرتر جنرال مولانا حبیب گل د متحدې جېبې
له خوا د توری ورځې په نامه د دسمبر ۱۹ ورځې
دنمانځلو د فیصلې هرکلی کړی او ویلی یی
دی چې د پاکستان د حکومت غیر قانونی چارود
مخنیوی دپاره د ولس درایو تنظیمو لوسته
ډیر زیات ضروری دی.

مولانا حبیب گل ویلی دی: د جمعیت العلماء
اسلام گوند ټولو څانگو ته هدایت وړ کړی
شویدی چې د متحدې جېبې د فیصلې سره سم
د دسمبر ۱۹ نیټې په مظاهرو کې ګډون
وکړي.

د پښتونستان په کوهپا کې متحد ی
دیمو کراتیکي جېبې د جماعت اسلامي گوند
په دفتر کې ښاغلی حاجی محمد ابراهیم
په مشرۍ غونډه کړې او له ولس څخه یی
غوښتی دی چې د دسمبر په ۱۹ نیټه په
احتجاجیه مظاهرو کې ګډون وکړي او پخپلو

متو توری پټۍ وتری.

د مرغومي ۳-۵۴

د کویټې څخه دره رسید ولو خبرو نو سره
سم د توری ورځې دلمانځلوله امله په کویټه
کې سختې مظاهري او ډیری غونډې وشوې.
مظاهره کوونکو په لوی لاس ۱۴۴ مادی په
ماتولو سره چهله پنځو تنو څخه د زیاتو خلکو
راټو لیدل منع کوی په واکونو کې مارش وکړ
او د مخالفې جېبې مشرانو او زده کوونکو په
ویناو کې د ښار د چوک په میدان کې د پاکستان
حکومت او د اساسي قانون په خلاف دهغه غیر
دیموکراتیک فعالیتونه سخت وغندل.

د دغو مظاهرو نه وروسته ملک محمد انور
کاسی او خو ته زده کوونکی ولسو
و نیول.

د مرغومي ۳-۵۴

د پښتونستان له وزیرستان څخه پسې
رسیدلي خبر کې ویل شویدی چې له جفملې
نه تر جندولی پورې په یوه اوږده مسافه کې
د بریښنا اوتیلفون ستنې اومزی دملې مبارزینو
له خوا له مینځه وړل شويدي.

خبروایی دمسید او احمد زیو وزیرو ملي
مبارزینو دواړه اوله دی سپړ کونه د ترافیکو
په مخ تېلی دی او د وزیرستان ولسي مشرانو
پاکستان ته اخطار ورکړیدی چې د وزیرستان
ولس د پاکستانی حکومت په همد فونو پوهیدلی
اوتردی وروسته باید هغه حکومت د ولس د
تیر ایستلو له کوښښ څخه لاس واخلي.
ولسی مشرانو ویلی دی د وزیرستان ولس
به ترهغه وخته پوری د پاکستانی حکومت

چه په هغه ځای کې د جماعت اسلامي گوند رئيس قاضي حسين احمد په يوه وينا کې ويلی دی چې د توري وړ څی دمظا هسرو د مخنيوی دپاره د بند یزو نوله ۱۴۴ ما دی څخه په کار اخیستلو سر بيره دپاکستان حکومت له نورو غير ديمو کراتيکو چارو څخه هم کار اخیستی دی.

قاضي حسين احمد ويلی دی پوليسو به ټول پښتونستان کې خلک له بسونو څخه کوز کړي او هغو ته يی اجازه نده ورکړي چې په مظاهرو کې گډون وکړي.

ده ويلی دی د مردان او پېښور تر مينځ لاره د ترافيکو په مخ ټول شوی او د کلو خلک مظاهرو ته له ورتلو څخه په زور منع کړي شويدي.

قاضي حسين احمد ويلی دی د حکومت له دغو ناوړو چارو څخه يو ځل بيا ثابت شوه چې حاکم گوند په ديمو کراتيک ډول د مخالفو گوندونو سره مقابله نشي کولی اوله غیر ديمو کراتيکو لارو څخه حکومت ته دوام ورکوي.

قاضي حسين احمد ويلی دی: اوس پدې کې څه شک ندي پاتې چې ولسو نه ډير ژر پييلز گونډله اقتدار څخه وغورځوي.

د مرغومي ۷-۴۵

له اسلام آباد څخه دروېتر اوفرانسپرس د نمايندگانو دخبرو سره سم دهغه فرمان له مخې چې په اسلام آباد کې دپاکستان جمهور رئيس صادر او نافذ کړی هغه کسان چه د يوه پټنگ شوی سياسي گوند غړي وي

به خلاف خپلې مبارزې جاري وساتي ترڅو هغه حکومت د پښتنو اوبلو څوپه سيمو کېښي هر ډول مداخلې پس کړي او د پښتنو اوبلو څو حقه حقوق ومني.

د مرغومي ۴-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په يوڅير کې ويل شويدي چې په ايالتي کابينه کې د پييلز اوقيوم مسلم ليک کوند و نو دغويو تر مينځ سخت مخالفت پيداشويدي.

خبروایي د قيوم ليک غړي په دی خبره غور کوي چې په څه ډول د حکومت په خلاف سياسي مبارزه پيل کړي اود پاکستان داخله وزير هم د حکومت په انتخاباتي پلان انتقاد کړی دی.

خبر زياتوي په ايااني کابينه کې دعنايت الله گنداپور ملگري هم د حکومت په خلاف مبارزې کولو ته چمتو شويدي اود کابينې اوه تنه وزيرانو چه د سياسي فشار په وجه د نصر الله خټک ملاتړ نه اړ کړی شوی وواوس يو ځل بيا دهغه په مخالفت لاس پوري کړيدي.

د جمعيت العلمای اسلام گوند مشر مولانا سيد ايوب بنوری د پښتونستان په پېښور کې په خپله يوه وينا کې له حکومت څخه غوښتي دی چې استعفا وکړي او دولس نماينده حکومت ته دواړو ورکو لو دپاره عمومي انتخابات وشي سيد ايوب بنوری دپاکستان حکومت ته اخطار ورکړی دی چې که اوسنی حالت دوام وکړي ډيري ناوړې نتيجې به ولري.

د مرغومي ۶-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه يو خبروایي

کړي او د پښتنو محصلينو پيساوې مشر
افراسياب خټک په خلاف ټولي جعلی د عوی
بیرته واخلي .

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کی
ویل شوی دی چه دکالچ د پښتنو محصلینود
اتحادیې رئیس مرستیال ښاغلی سید اصغر علی
شاه په یوه وینا کی ویلی دی چه باید حکومت
سمدستی هغه پښتو فلمو نه بند کړی چه
په هغو کی په پښتون کلتور پوری ملنډی
شویدی .

اصغر علی شاه ویلی دی داسی بریښی لکه
چه د ځینو خلکو دیوی د منظمی دسیسې به ذریعه
د پښتون کلتور شره و لو سو گند کړیدی .

د مرغومي ۸-۴۰

د بی بی سی خبریال له اسلام آباد څخه خبر
ورکړی دی چه د پېښور پولیسو د ملی عوامی
گوند یوشمیر هغه غړي چه غوښته یی په هغه
ښار کی یوه سیاسی غونډه وکړی تبت او پرک کړل
اود هغی ځینی سمبالوونکی یی و نیول .

ددغی سیاسی غونډی دجوړیدو مخبه
د پاکستان د تحفظ دقانون دیوی مادی په اساس
ونیوله شوه چه په گڼه گوڼه لرو نکوسیمو کی
د خلور تنو څخه د زیاتو کسانو سره غونډیدل
منع کوی .

اودنیول شویو کسانو په لپ کی د پاکستان
د پخوانی جمهور رئیس ایوب خان زوی گو هر
ایوب د تحریک استقلال د گوند مشر مارشال
اصغر خان اود جمعیت العلماء دگو ند څخه
مولانا نورانی شامل و و .

مولانا نورانی د بی بی سی خبریال ته په اسلام

د پاکستان په فدرالی پارلمان او په ایا لنسی
اسامبلو کی له غږیتوب څخه بی بر خسی
کیر ی .

کتونکی عقیده څرگندوی ددغه فرمان اصلی
مقصد ملی عوامی گوند دی چی د پاکستان د
حکومت په حکم د فبروری په تیره میاشت کی
ډنگ شوی او د حکومت له خوا دغه حکم دهغه
هیواد په ستره محکمه کی تصویب شوی و .

د پاکستان د جمهور رئیس د فرمان په اساس
هغه کسان چه د ډنگ شوی گوند غړی وی د
پاکستان په مقننه مجلس کی به د پنځو کالو
دپاره دانتخاب کیدو حق ونه لری .

د مرغومي ۱۰-۴۰

د پښتونستان له مردان څخه په یو خبر کی
ویل شوی دی چه دهغه ځای د پښتنو محصلینو
د اتحادیې مشر دمر دان د کالچ محصل
ښاغلی محمد اسلم ټاکل شوی دی په یو ه
غونډه چه په دی مناسبت جوړه شوی و ه
د اسلامیه کالچ محصلینو د اتحادیې مشر محمد
نثار خټک له پښتنو محصلینو څخه غو ښتی
دی چه د وخت د تقاضا سره سم یومر کز ته
راتول شی او د آزموینی په دی دوره کی په
ډیر جرات او زړور تیا سره خپلی ملی وظیفی
سرتړه ورسوی . نثار خټک و یلی دی
پښتانه محصلین باید ثابتته کړی چه د خپل
قام سره مینه لری اویدی لاره کی هر ډول
قربانی ور کولی شی .

نثار خټک په خپله وینا کی د پاکستان له
حکومت څخه غو ښتی دی چه د پښتونستان
ستر مشر خان عبدالغفار خان سمدستی خو شی

دپاکستان دجېمپور رئيس دفرمان له مخې دملی عوامی گوند مجرم پېژندل شوی دی د هغه غړي او همدا رنگه هغه کسان چه دگوندو نو دقانون له مخې دهیواد په مجلسونو او هم په ایالتي مجلسونو کی دگډون کولو حق نه لری او هم به ترېنځو کالو نو پوری د هغه هیواد دمجلسونو یا ایالتي مجلسونو پس نه میندگی دانتخاب اوانتصاب حق ونه لری .

په نتیجه کی به دغه کسان ونشی کولی چه چه دعوومی انتخاباتو په مبارزو کی چه ټاکل شوی ده یونیم کال وروسته و شی کله و ن و کړی .

* * *

دکویتی څخه درارسیدلو خبرونو سره سم پدی وختو کی دملی عوامی گوند پخوانی غړی ملک عبدالعلی کاکي اونورمحمد په کویته کی دعامة امنیت دساتنی دمواد ولاندي بند بیان شويدي .

دمرغومي ۹-۴۰

دپاکستان دحکومت په هغه فرمان با ندي چه دپنځ شويو گوند ونو غړي دسنا او اسامبلو له غړيتوب څخه محروموي دتبصری په ترڅ کی دملی دیمو کراتیک گوند مشر شیر بازخان مزاري ویلی دی چه په سنا او اسامبلو کی دملی عوامی گوند غړي په ملی دیمو کراتیک گوند کی شامل شويدي اویا هغه کسان دملی عوامی گوند غړي بلل کیدی شی چه او س په بندیخانو کی دی .

مزاري ویلی دی دنوی فرمان په رڼا کی به دملی عوامی گوند دهغو پخوانیو غړو په

آباد کی وویل چه دپېښور هوایی ډگر ته درسیدو سره سم وینول شوم او په یوه جیب کی دهغه ښارایتیا کیلو متری ته یوړو شوم او خوشاعته وروسته خوشی کړی شوم .

* * *

په اسلام آباد کی دبی بی سی نماینده د پاکستان له فدرالی پارلمان اویالتي اسامبلو نه دملی عوامی گوند دغړو په ویستلو باندی په تبصره کی ویلی دی چه دپاکستان حکومت داساسی قانون دخلورم بدلون له مخی چه تیره میاشت دهغه هیواد پارلمان تصویب کړی دقوانینو دجوړولو قدرت ترلاسه کړی دی او پدی لاره کی لومړنی اقدام دجېمپوری ریاست دفرمان په ډول خپور شو چه دروان کال داکتوبر له نهمه ویشتمی نیټی څخه به اجراوړوی اودهغه له مخی دملی عوامی گوند غړي له فدرالی پارلمان اویالتي اسامبلو څخه ویستل شوی دی .

دبی بی سی نماینده لیکلی دی چه په دغو کسانو کی خان عبدالولی خان داقلیت دگوند رئیس ښاغلی هاشم غلزایی دهغه هیواد دسنا په مجلس کی دملی عوامی گوند دفرکسیون مشراو هم په بلوچستان کی ددغه گوند خلورتنه سنا توران شته خوتر اوسه پوری خرگنده شوی نده چه آیادبلوچستان پخوانی گورنر ښاغلی بزنجو ددغه ایالت پخوانسی صدر اعظم ښاغلی مینگل اوشاغلی مری به چه دوی ټول په بلوچستان کی دملی عوامی گوند ستر مشران دی په مجلسونو کی غړیتوب وساتي کته ؟

اسامیلو کی له برخی اخیستلو نه محروم و
د ذوالفقار علی بوتو حکومت دادی اختصاصی
محکمی جو پ ی کړی دی چه په اصطلاح
د پاکستان د خاوری د تمامیت او یو والی سره
د مخالفت په څیر پېښی و څپړی *

د بی بی سی راډیو نماینده له اسلام آباد نه
د دغه څیر په ورکو لو سره ویلی دی چه
ښایي دملی گوند غړی به لومړنی هغه کسان
وی چه پدغو اختصاصی محکمو کی به
محاکمه شی.

دغه خاصه محکمه چه غړی یی د عالی محکمی
دری قاضیان دی ددی لپاره جوړه شویده
هغه موضوع گانې پکی طرحه شی چه د بوتو
حکومت یی خیانت بولی *

د بی بی سی خبریال وایی دغه نوی محکمه په
حقیقت کی دملی عوامی گوند دمشرانو لپاره
چه مخکی د پاکستان عالی محکمی دغه تورونه
پری لگولی دی جوړه شویده *

د جمهوري ریاست فرمان چه له دی امله د
ذوالفقار علی بوتو په تجویز لاس لیک شو ی
دی پتیلی ده چه حکومت دی د پېښو څرنکوالی
دغی نوی محکمی ته وړاندی کړی.

د دغه فرمان له مخی دملی عوامی گوند مشران
به په دغی محکمه کی په جلا ډول محاکمه نشی بلکی
دوی ټول به په ډله ایز ډول حاضر کړی شی.

خبريال وایی څرگنده نده چه په دغی محکمی
کی به تورناو ته د رافعی غوښتلو حق ورکړی
شی که نه او که دغه حق ورکړی شی که نه
د پوښتنی وږده چه کومه لویه مر جع به هغه
وڅپړی *

باب چه اوس په ملی دیمو کراتیک گوند کی
شامل دی قانونی مشوره و غوښتل شی او هم
که ضروری وگڼل شی ستری محکمی ته به
مراجه وشي *

د مرغومي ۱۱-۴۵

د پاکستان له کراچی څخه په یو خبر کی
ویل شویدی چه د دیمو کراتیکی جېبی سمکتر
جنرال پروفیسور غفور احمد یو غونډی ته په
وینا کی ویلی دی مخالفو گوندو نو ته د حکومت
له خوا وخت په وخت اخطار ونه و ر کول
کېږی *

غفور احمد زیاته کړی د پاکستان ځینو
سیمونه د صدر اعظم ښاغلی بوتو سفرونه هم
بی مقصده ندی او دا ویره شته چی د عوموسی
انتخاباتو له پیل کیدو څخه دمخه د مخالفو گوند ونو
مشران په کومه پلمه گرفتار کړی شی *

غفور احمد زیاته کړی ده صدر اعظم په
مخالفو گوندو نو تورونه لکوی چی د خارجی
هیواد و ایجنیان او د پاکستان د ښمنان د ی
خو حکومت څکه داکار کوی چه له دیمو کراتیکو
لارو څخه په راتلو نکو عوموی انتخاباتو کی
د خپل بریالیتوب څخه نا امید شوی دی او
غواړی په بی اساسه تورو سره د مخالفو
گوندونو مشران بندیان کړی تر خو په
راتلونکی انتخاباتی مبارزه کی د هغو لسه
مخالفت څخه ځان خلاص کړی.

* * *

په پاکستان کی د جمهوري ریاست دفتر مان
له صادریدو وروسته چه دملی عوامی گوند او
دهغه غړی یی په ملی اسامبله اوایا لشی

تشویق په تور منع کړي .

په هغه رسمي وینا کې چې خبره شوی ویل شویږي چې د پاکستان حکومت اوس ډاډه دی چې د بلوچي قبایلو له خوا مخالفانه فعالیتونه پای ته رسیدلي .

د پاکستان صدراعظم یو کال پخوا هم ویلي و دغه فعالیتو نه چې د بلو خانو او په اسلام آباد کې د فدرالي حکومت ترمنځ اختلافونو څخه پیداشوی پای ته رسیدلی دی .
د فرانسېس دیویل خبر له مخې د بلوچستان ایالتي اسمبله هم په موقتي توګه خنډول شویده .

د مرغومي ۱۶ - ۵۴

د پاکستان په مرکزي اسمبله کې د مخالفو گوندونو مشر او د جمعیت العلمای اسلام گوند رئیس مولانا مفتي محمود په یوه وینا کې ویلي دي چې د بلوچستان د حکومت د ډېر ټولو اقداماتو په هغه ایالت کې د پاکستان د مرکزي حکومت هغه دوا دروغ ثابت کړه چې ویل بی یی په بلوچستان کې د بېیلز گوند د اکثریت او دعواوو نماینده حکومت جوړ شوی دی .

مفتي محمود ویلي دي چې که په بلوچستان کې دعواوو نماینده حکومت موجود وای نو بیا به یی د ناکامۍ او بې کفایتۍ سوال نه وای پیداشوی خو څرنگه چې د بلوچستان حکومت د حکمران ټولې نماینده حکومت وو نو ځکه ناکام شوی دی .

مفتي محمود ویلي دي کله چې مونږ د پښتونستان حکومت د احتجاج په توګه ګڼه پریښوده دا خبره مو کړې وه چې په مصنوعي

خبريال وایي د پاکستان د دېمو کرا تیکي جبهې د اتحاد یی مشرانو چې ټول مخالف گوندو نه پکې برخه لري وویل د جېمپو ری ریاست فرمان نه منی او ژر به په دی باب عریضی برابرې کړی .

د مرغومي ۱۳ - ۵۴

له کویټې څخه دروېتر دخبر له مخې د پاکستان صدراعظم ذوالفقار علی بوتو د بلوچستان ایالتي حکومت د بې کفایتی په تور پر طرف کړی او پدغه ځای کې یی د فدرالي حکومت قانون نافذ کړی دی .

د پاکستان صدراعظم ویلسی دی چې د بلوچستان د صدر اعظم غلام قادر جام په مشرۍ ایالتي حکومت پدغه ایالت کې ډېر مختیا د مستوالي مسؤل بولي خود بلوچستان معزول صدراعظم دهغو پنځو تنو سلاکارانو په جمله کې شامل دی چې ددغه ایالت له گورنر احمد یارخان سره د فدرالي حکومت په نمايندگی د بلوچستان د چارو د پرمختګ د پاره مو ظف شوی دی .

د ایالتي حکومت په باب دغه اقدامات د بلوچستان په مرکزي کویټه کې د بوتو د فدرالي کابینې دسترو غړیو او په خپله دهغه ددوه ورځنیو سلا مشورو وروسته شویږي .

دروېتر نماینده تبصره کړېده چې دغه اقدام سیاسي ټولنی ندی حیراني کړی ځکه د ۱۹۷۳ کال په فبروري کې هم یو تو ددغه ایالت پخوانی حکومت برطرف کړ او ملی عوا می گوند یی چې د بلوچستان حکومت د هغه په لاس کې و د تجزیه غوښتنی دنهشتونو

خواه بلوچستان کې په ايالتی وزيرانو دخيانت اوبی کفایتی تورو نه لکيدلی دی اوله بلی خوا بيا مشاوران ټاکل شوی دی .

مزاری له ولس څخه وغوښتل چه دواکمن گوند ددسيسو او سياسي رشوتو نو پالیسی تر پاملرنه وکړی . اودهغه حکومت په خلاف په سياسي مبارزه کې گډون وکړی .

* * *

دښتونستان له وزیر ستان نه را رسیدلی خبروایی په هغه نېټه کې چه دوزیر ستان دملي مبارزينو او پاکستاني عسکرو تر منځ دوانه اودرگی په سیمو کې شوی وه یو زیات شمیر پاکستاني عسکر وژل شويدي .

په خبر کې ویل شويدي چه دپاکستان نسې عسکرو یوشمیر مړی ملی مبارزينو د ځانه سره ساتلی دی او هغوی ته یی له ور کې نه انکار کې وو .

بدغه جگړه کې په یوه ورځ کې ټول شل تنه عسکروژل شوی چه یونن نظامی قوماندان هم پکې شامل دی . همدغه شان بدغه جگړه کې یونظامی قوماندان اودیرش تنه عسکر د ولسی سره دملي مبارزينو لاس ته ورغلی دی . دپاکستان دنظامی قوا وو هغه په له چه دیوه کرنیل په مشرۍ یی غوښتل دجگړې ځای ته ورشی دوزیر ستان دملي مبارزينو لخوا په شانگ ته مجبور شوی او ټانک نظامی چوپړ ته ستنه شويده وروستی خبرو نه وایی چه دوانه اوتنایی نظامی چو ڼی دملي مبارزينو لخوا محاصره شوی او پاکستاني عسکر دسون او ارتزاقی مواد و دشتو الی په مشکلا تسو

ټول داکثریت پیدا کولو او په بلوچستان کې دغیر نماینده حکومت جوړولو دسیسه نشی بریالی کیدلی .

مفتی محمود ویلی دی دحیرانتیا ځای دی هغه کسان چه دبی کفایتی په وجه له حکومت څخه وایستل شول بیرته دمشاورانو په حیث په اقتدار کښی شریک شول .

مفتی محمود زیاته کړیده دبلوچستان دمستلې دحل یوازی لاره داده چه حکومت د اکثریت منتخبو نمایندگانو ته پرېښودل شی .

* * *

جمعیت العلمای اسلام گوند سکرتر جنرال ښاغلی صاحب زاده عبدالباری په یواخباری بیان کې غوښتنه کړی ده چه دپاکستان حکومت دی دښتونستان ستر مشر ځان عبدالغفار خان سمدستی خوشی کړی .

صاحب زاده عبدالباری ویلی دی چه دځان عبدالغفار خان صحت ښه ندی او په بندیخانه کې دهغه دصحنی حالت دزیاتی خرابتیا امکان شته .

دپاکستان له کراچی څخه په یو خبر کې ویل شوی دی چه دبلوچستان دحکومت دپنگولو په باب دپاکستان دحکومت په فیصلو باندی دیوی تبصری په ترڅ کښی دملي دیمو کراتیک گوند مشر شیرباز خان مزاری ویلی دی دبلوچستان دمستلې دحل یوازی لاره داده چه په هغه ځای کې حکومت دو لس نمایندگانو ته وسپارل شی .

مزاری ویلی دی دحیرانتیا ځای ده چه له یوی

اخته دی .

د مرغومي ۱۸-۵۴ :

د ملی دیمو کراتیک گوند رئیس ښاغلی شیر بازخان مزاری ویلی دی چه دده گونډه دهغو چوکیو په فرعی انتخاباتو کی له برخسی اخیستلو څخه ډډه وکړی چه د پاکستان حکومت د ملی عوامی گوند له غړو څخه په غیر جمهوري توگه بیرته اخیستی دی .

هغه وویل تر څو پوری چه په بلوچستان کی حالات عادی شوی نه وی او هلته جمهوریت په ځای شوی نه وی په فرعی انتخاباتو کی کمون کول هیڅ نتیجه نلری .

ښاغلی مزاری زیاته کړه په داسی حال تو کی چه د پاکستان مرکزی حکومت دایا لسی حکومتونو څخه دخپل لاس کوډاکی جوړ کړیدی او په جمهوریت پوری مسخری کوی د جمهوریت ادارو دپاره انتخابات بی معنی څیزدی هغه دغه خبری په هغه غونډه کی وکړی چه دده او میرمن نسیم ولی په ویار کراچی په شیر شاه مینه کی جوړه شوی وه .

په دغه وخت کی میرمن نسیم و لی پخپله ویناکی وویل سره ددی چه حکومت هغه خلک نیسی څوک چی زموږ په غونډه کی گډون کوی خوبیا هم زموږ په غونډه کښی دگډو خلکو گډون ددی خبری ښکاره ثبوت دی چه زموږ ملک د پاکستان اوسنی حکومت نه غواوی .

پدغه غونډه کی ښاغلی هاشم خان غلزی هم ویناو کړه او وی وویل چه پدی وخت کی سیاسی آزادی په اقتصادی او کلتوری آزاد ی

پوری تر لی ده خوپه پاکستان کی نه یوازی داچی پښتون اوبلو څ ملت هیڅ آزادی نلری بلکه واکمن گوند په پاکستان داوسیدونکو- ټولو خلکو آزادی غصب کړیده .

د مرغومي ۱۸-۵۴ :

د بلوچستان دکویتی نه په یو خبر کی ویل شویدی چه د بلوچستان گورنر میر احمد یار خان دیوبیان په ترڅ کی دا خبره منلی ده چی بلو خان د پاکستان حکومت ته ندی تسلیم شوی او هلته د حکومت په ضد مبارزه تراوسه روانه ده هغه اعتراف کړیدی چی د بلو څ ملت او مشران پاکستان نه خوا بدی دی .

گورنر دغه ټولی خبری د پاکستان د حکومت دهغه اقدام په ترڅ کی پیدی چی دهغه ترمنځه هلته حکومت ډنگې کړی شویدی .

خبر زیاتوی چی گورنر پداسی حال کی چی دده خپل لمسی د بلو څ ملت په مرسته په غرونو کی دی او د پاکستان د حکومت خلاف جنگ کوی بلو خوته اپیل کړیدی چی دده سره همکاري وکړی . د بلوچستان خبرو نه وایی چی د گورنر وزیر اعلی داسامیلی دغړو او پاکستانی عسکرو قوماندان او دکابینسی ترمنځ مخالفتونه نور هم څرگند شویدی .

د مرغومي ۲۰-۵۴ :

فرانسوی مشهور لوموند ور خپاښی د پاکستان د حالاتو په باب په یوه مقاله کی لیکلی دی چه د ۱۹۷۵ کال د فبروری په میاشت کی د پاکستان صدر اعظم ذوالفقار علی بو تو عوامی ملی گوند چه د حکومت ډیر ستر مخالف گوند او د پښتونستان او بلوچستان په ایالتونو

کي بياوړي سياسي نهضت دي په دې پلمه
 چه د پاکستان د حاکميت او تماميت په خلاف فعاليت
 کوي منع کړي. دغه تصميم د يوه ايالتی وزير اود
 پاکستان د صدر اعظم د يوه شخصي اونژ دی
 ملگري دوژل کيدو څخه وروسته ونيول شو
 دهماغه کال دنوامبر د مياشتي په څوارلسمه
 نيټه دمخالفو گوندونو مر بسوط د پاکستان
 د فدرالي اسمبلي يو ولس تنه غړی دهغه هیواد
 په اساسی قانون کی د بدلون له تصویب سره د
 مخالفت په جرم چه دهغه سره سم د ملی عوامی
 گوند پیروان په مر کزی پارلمان او ایالتی
 اسمبلو کی د غړیتوب څخه یی برخی کیدل
 ددغی اسمبلی څخه وایستل شول.

د دسمبر د میاشتي په نیمايي کی اتو مخالفو
 گوندو نو په ټول پاکستان کی د توری و رخی
 مراسم په ځای کړل. دهغی په تر غ کی یی
 د پاکستان د صدر اعظم د دیکتاتوری په خلاف
 احتجاج وکړ. دده استعفا یی وغوښته.

د پاکستان صدر اعظم د توری و ر ځی د
 مراسمو په ځای کولونه منع کی یی له هیش
 لیکلی دی چه د ۱۹۷۵ د فبروری په میاشت
 ډول ټکنی توپ څخه اعلام وکړ چه دده د حکومت
 مخالف هر ډول نهضت به سخت و ټکول شی.

تردی چه څه وخت د حکومت مخالف د پیپلز
 پارتی پیروانو وغوښتل په لاهور کی د پاکستان
 د صدر اعظم په ضد احتجاجیه غونډه وکړی.
 پولیسو یو ساعت مخکی له هغه چه غو نډه
 جوړه شی د غونډی د تالار په نیولو سره دهغی
 مخه ونیوله.

دلوموند ور ځپانی زیاته کړیده پد اسی
 حال کی چه د ملی عوامی گوند مشران ټول

بندیان کړی شویدی د پاکستان حکومت
 د دسمبر په ۲۸ نیټه ددی خبری مخه ونیوله
 چه ددغه هیواد په اسمبلو کی ددغه گو ند
 وکیلان ددغو اسمبلو په چارو کی برخه واخلی
 یانوی سیاسی ډله جوړه کړی او په پای کی
 دسپ کال دجنوری په لو مړی نیټه مر کزی
 حکومت د بلوچستان دایالت د چارو اد اړه
 مستقیما پخپل لاس کی واخیستله منتخبه
 اسمبله او ددغه ایالت حکومت یی ټنگ کړ پدی
 ډول ښاغلی بوتو دبلو چستان دایالت په
 چارو کی دمر کزی حکومت اود پاکستان نظامی
 قوا و تسلط چه دده دادعا په خلاف د ۱۹۷۲ کال
 څخه په ضد د قبایلو پاڅون سختیږی لا پسی
 ټینگ کړ.

دلوموند ور ځپانی څرگنده کړیده پداسی
 حال کی چه د بوتو نژدی ملگري اومرستیالان
 ټول مخکی له ده نه جلا شویدی له مخالفینو سره
 دده کړکیچ د پاکستان سیاسی ډ گر سخت
 کړکیچن کړیدی.

د بوتو مخالفین هغه استبدادی چلند ته په
 گوته نیولو سره چه د پاکستان صدر اعظم
 دهغه هیواد جاری پری اداره کوی وا یی
 چه په پاکستان کی سیاسی آزاد ی له مینځه
 تللی دی خو رښتیا خبره داده چه هیڅکله
 پدغه هیواد کی سیاسی آزادۍ نه وه.

پدی ډول د بوتو سیاسی جبهه دهغو خلکو
 له نظره چه نور له دسره پخوانی مینه نه ښی
 ډیره زیاته لږه شویده.

بوتو له دی څخه ویږیږی چه اوسنی حالت
 ددی سبب نشی چه پو ځی لښکر یو ځل

پاکستاني پوليسو دهغوى دگرفتارى دعلت
ښودلو په ترڅ کي ويلي دي چي دوى دحکومت
په خلاف دمبارزى دپاره غرونوته روان ؤ .

دمرغوى ۲۱-۵۴

دبلوچستان له گو يتي څخه کراچي ته
دستنيديو په وخت دملى ديمو کرا تيك گو ند
مشر ښاغلى شير بازخان مزارى په يوه مرکه کي
ويلي دي چه سناتور محمدعزیز کرد پــه
بلوچستان کي دملى ديمو کرا تيك گوندرئيس
اوسناتور محمد هاشم غلجي دجنرال سکرترپه
توگه ټاکل شويدي .

مزارى ويليدى ښاغلى حاجى غلام سرور
په کوټه کي دکوند درئيس په توگه ټاکل شوى
اودبلو چستان په نورو سيمو کي به هم
وروسته گوندى ټاکنى وشي .

مزارى زياته کړيده چه په بلوچستان کي
دملى ديمو کرا تيك گوند يوه شل کسيزه
کميته جوړه شويده چه رئيس يي سناتور کرد
اوجنرال سکرتر يي محمد هاشم خان غلجي
دي ده ويلی دبلو چستان په نورو سيمو کي به
دکوند رئيسان ددغى شل کسيزى کميته له
غړو څخه انتخاب شي .

ښاغلى مزارى په خپله وينا کي ويلی دي
دهغه ښه هرکلى څخه چه دبلو چستان خلکو
دملى ديمو کرا تيك گوند څخه کړيدى ،
ډير خوشحاله دي او هيله يي څرگنده کړيده
چه دهغه کوند به په بلو چستان کښي يو ډير
قوى گوند شي .

ده ويلی دي هغه کونښمونه چه دملــى
ديموکرا تيك گوند په باب خلکو ته دغلط فکر

بياوگر ته راووخى اوقدرت په لاس کي
ونيسي .

دلوموند و رځپاني په پای کي يادونه کړيده
چه دپاکستان ور څپاڼه ليکونکو هم دمطبوغاتو
په چارو کي دپو ليسو دلاس وهنى له امله
سخت احتجاج کړيدى ويلی يدي چه
هيڅکله مطبوعات له دغه ډول سختي زندى
سره نه ؤ مخامخ شوى په جريد واوورځپاڼو
کي دحالا تو دحقايقو دخپريد و دمخنيو له
پاره دبند يز له هر ډول لارو چاروڅخه
کاراخلى .

* * *

دبلو خو محصلينو داتحادى رئيس ښاغلى
واحد بخش بلوڅ په کراچي کي په يوه بيان
کي ويلی دي حکومت چي هر څومره دبلوڅو
اوپښتنو په ضد ناوړه اقدامات وکړي خو د
بلوڅو محصلينو حوصله نشي خرابولى ده
زياته کړي چي دبلوڅ ملت تحريک دملت تحريک دى او
ملى تحريکونه دحاکمانو په گرفتارى نشي
ختميدای .

هغه حکومت ته اخطار ورکړيدى چي که د
کراچي بلوڅ محصلين سمدستي خوشنکړي
شول نو دوى به دحکومت په ضد سختي مظا هري
پيل کړي . هغه زياته کړه بلوڅ دخپلو
حقوقو دترلاسه کولو دپاره دمبارزى په غرض
غرونو ته ختلى دي اودحکومت په مقابل کي چي
هرڅومره مجادله وکړي مسؤوليت نلري . په
يو بل خبر کي ويل شويدي دپاکستان پوليسود
بلوچستان په سيمه کي دريل گاډي په ستيښن
کي سل تنه بلوڅ محصلين نيولى دي .

خبروایی دملی مبارزینو دډزو په اثر یوسف بابو مړ شوی او له ملی مبارزینو څخه دوه تنه تېیان شويدي.

له کرمی ناوی څخه په یوه بل خبر کی ویل شوی دی په هغی ولسی غونډه کی چه په سدی بازار کی شوی وه په پښتنو اوبلو څو باندی دپاکستان دحکومت دظلمونو غند نه شوی او دملی اتحاد او یووالی سپارښتنی شويدي.

د مرغومي ۲۹-۵۴

له پېښور څخه په یو خبر کی ویل شو ی دی چه په پښتو نستان کی دمحصلینو داتحادیې رئیس ښاغلی محمد اسرار دپاکستان له حکومت څخه په کله غوښتنی دی چه دبنود کالچ دمحصلینو اتحادیې په انتخاباتو کېښی دریاست کاښید ښاغلی طوفان سمدستی خوشی کړی او هغه ته په انتخاباتو دکېون کولو اجازه ورکړی .

محمد اسرار ویلی دی که چیری فرید طوفان له بند څخه خوشی نکړی شی دپښتنو محصلینو اتحادیه به په ټول پښتونستان کی په احتجاجیه مظاهرو لاس پوری کړی .

دپښتونستان له دیره اسمعیل خان څخه یو خبروایی په هغه غونډه کی چه دټانګه دګری کالچ دپښتنو محصلینو لخوا شوی وه په یوه پریکړه کېښی دپاکستان له حکومت څخه کلکه غوښتنه شوی ده چه دپاکستان پخوانی رئیس یحیی خان دی محاکمه شی .

دمحمود الرحمن کمیسیون رپوټ دی خپور شی او دبسنديزونو ۱۴۴۰مه دی لسیزې کړی شی .

د مرغومي ۳۰-۵۴

دپښتونستان نه په رارسیدلو خبرونو کی

ورکو لو دپاره کیدل ټول خنثی کړی شويدي اوهغه گوند به دخلکو دیمو کرا تیکو حقوقو دپاره مبارزی ته دوام ورکړی .

د مرغومي ۲۴-۵۴

دپښتونستان له کوها پ څخه په یو خبر کی ویل شويدي چی په هغه ځای کی دجمعیت العلمای اسلام گوند مشر ښاغلی حبیب شاه اودجمعیت اسلامی گوند مشر ښاغلی عبدالحمید خان دپاکستان دحکومتی مقاماتو په امر بند یان شوی اوپه دوی باندی دتوری ور ځی پسه مناسبت په یوه جوړه شوی غونډه کی دحکومت په خلاف دپاروونکو وینا ووتور لکیدلی دی .

خبروایی دپاکستان دحکومتی مقاماتو د پښتونستان په اسامبله کی دمخالف گوند دمشر مولانا حبیب گل او دتحریک استقلال گوند مشر خیال بادشاه دکرفتاری امر هم صادر کړیدی .

خبر زیاتوی په هتګو کی دجمعیت العلمای اسلام گوند مشر مولانا سفر الاسلام او په کوها پ کی دجماعت اسلامی گو ندرئیس مولانا عبدالهادی په یوګه بیان کی ویلی دی چی د مخالفو گوند دمشرانو کرفتاری دیمو کراتیکو اصولو په خلاف ده دوی ویلی دی دپاکستان دحکومت دبند یزو نو ۱۴۴۰مادی څخه پرته دحکومت نشی کولی .

د مرغومي ۲۷-۵۴

له کرمی ناوی څخه په رارسیدلي خبر کی ویل شو ی دی چه په هغه ځای کی ملی مبارزینو دپاره چناردانک ، ښاروالی په یو تن لوی بابو یوسف نومی او ورسره شل تنو حمله کړی اودتوپکو ډزی یی پری کړیدی .

د پښتونستان دمهمو پېښو کرونولوژي

اسامبلو څخه دملي عوامي گوند دغې ودایستلو اقدام ته اشاره کړې او ویلي یې دي د پاکستان د پوهنې مرکزي وزیر عبدالحفیظ پیرزاده په داسې حال کې چې د مرکزي اسامبلې غړې یې ښاغلو چودری ظہور الہی او پروفیسر غفور احمد هم حاضر وود حکومت په نمایندګي له ما سره وعده کړې وه چې دملي عوامي گوند غړي به د اسامبلو د غړیتوب له حق څخه نسہ محرومېږي .

مفتي محمود ویلي دي حکومت په دې برخه کې یو ځل بیا له موافقې څخه تېرې کړي او هغه یې رد کړي ده .

د بلوچستان داوسنی حکومت پټګولو په باب مولانا مفتي محمود په خپله وینا کې ویلي دي کوم اسباب چې په بلوچستان کې د حکومت د پټګولو دپاره ښودل شوي دي دهغو تقاضا دا وه چې په بلوچستان کې ایا لټي وزیر اعلی او نورو وزیرانو ته سختہ جزا ورکې شوی وي او خوددغې تقاضا په خلاف هماغه کسان یو ځل بیا دعوا و د شاپیتي وگرځول شول څو چې په خپله د حکمران ټولي له خوابي کفایتہ بلل شوي دي .

مولانا مفتي محمود ویلي دي مرکزي حکومت به بلوچستان کې د اسامبلې په پټګولو سره دولس د نمایندګانو او دیمو کراتیکو اصولو سخت سپکاوی کړي دي .

د سلواغې ۲-۴۵

د پاکستان حکومت د بلوچستان د پخوا نسی وزیر اعلی ښاغلی سردار عطاء اللہ مینگل زوم ښاغلی عبدالمجید د پاکستان دملکي الوتنو په

ویل شوی دی چې د پاکستان د حکومت په خلاف دولس مخالفت په وجه د حکومت لخوا د خلکو نیول دوام لري .

دملګنډ سیمې دهاتیانو لامله خور او د پېښور د سیمې په بیلو ویلو ځایو نو کېښي پاکستانی پولیسو یوزیات شمیر کسان گرفتار کړي او بڼد یخانو ته یې لیرلي دي .

د پولیسو له خوا لی ددغه خبر ورکولو په ترڅ کې ویل شوی دی چې نیو لی کسان زیاتره په خپلو کورونو کېښي د شپې په وختو کې نیول شوي او هغه وسله چې ددوی سره وه پولیسو تر نیولې ده .

په هغه سیمه کې تبصره کوونکو پدغه لړ کې د تبصرې په ترڅ کې ویلې دي د پښتونستان او بلوچستان خلک په کیلو او بانډو کې اوسی زیاتره یې په خپلو کورونو کېښي دخپل ځان ساتنې دپاره کوچینې وسلې لري خود پاکستان حکومت دخلکو د خورولو او گرفتارولو دپاره دغه پلمه پیدا کړې ده او پدغه وسیله دخلکو خورولو او نیو لو ته اقدام کوي .

* * *

د پښتونستان له دیره اسماعیل خان څخه په یو خبر کې ویل شوي دي د پاکستان په مرکزي اسامبله کې د مخالف گوند رئیس او د جمعیت العلمای اسلام گوند مشر ښاغلی مولانا مفتي محمود په یوه وینا کې ویلي دي چې د پاکستان حکومت د دیموکراسي دودې اومدني آزادیو سا حه ورځ په ورځ تنګوی .

مولانا مفتي محمود له مرکزي اوایا لټسي

هيڅ واقعيت نه لري مولانا صاحبزاده كره
چه مخالف كوند ونه خان دحکومت په غير قانوني
فيصلو د عملي كولو باند نه يو لي او ټوله
دنيا پدي خبره ده چه د پښتونستان او بلوچستان
حکومتو نه دملي عوامي او جمعيت العلما ي
اسلام گوندونو څخه چه اكثريت وو په غير قانوني
توكه اخيستل شويدي *

ده وويل چه دواكمن ټولي په نزد د حق آواز
پورته كول يولوي جرم دي هغه پدي مر كه
كي په راتلونكو اتخا باتو كي برخه اخستل
دوخت ضايع كول وبلل *

د سلواغي ۴-۵

پاكستان په بلو چستان كي د گريلا يا نو
سره د جگړو دپاره دخپل هوايي پوځ د الوتكو
څخه كار اخلي *

بلو څي منابع وايي : هغه الوتكي چه ديوه
سويدي شركت له خوا پاكستان ته وركو لي
كپري پدغه ځاي كښي په يوفرد ډوله توغنديو
چه په سويډن كي جوړ شوي سمباليري *

د سويډن يوي ورځپاڼي ليكلي دي چه
وسله والي سويډني الوتكي په كويته كي ځا ي
په ځاي شويدي *

دغه خبر دغي ورځپاڼي په يوي پاكستا ني
الوتكه په سويډن كي دچر سو ديډا كيدواود
پاكستان د هوايي پوځ د يوشمير منصبدارانو
او افرادو دنيول كيدو وروسته خپسو ر
كړي دي *

نيول شوي كسان چه شل تنه دي او په
هغوي كي دپاكستان دلويي رتبې يو منصبدار
هم شته د ساب ډوله الوتكو د فالتو سا مانو

اداره كي دېم دچاودنسي په تو رېښدي
كړيدي *

په خبر كي ويل شويدي ښاغلي عبدالمجيد
غونښتنه كړيده چه دهغه په خلاف دغه فيصله
ديوي اختصاصي محكمي لخوا شويده حال دا
چه اختصاصي محكمي دحکومت تر فشار لاندې
كاركوي نوڅكه نشي كولا ي چه دده په باب
بيطر فه قضاوت وكړي *

هغه ويلي دي چه بايد دده محاكمه په يوه
داسي محكمه كي وشي چه هغه دحکومت لسه
فشار نه آزاده وي * په خبرو نو كي ويل شويدي
چه دخپلو سياسي مخالفانو په خلاف دپاكستان
دحکومت په ناوړه زور زياتي كښي نو ره
چټكتيا هم پيداشويده *

د سلواغي ۴-۵

د پښتونستان د پيښور څخه په رارسيدلي
يو خبر كي ويل شويدي چه د جمعې دوز څي
دلمانځه په موقع غونډې ته دوينا كو لو په
وخت ښاغلي مولانا مفتي محمود وو يـل
چه په پاكستان كي هروخت واكمني ډلي اسلام
دخپلوشخصي مفادوپه خاطر استعمال كړيدي .
مگر تر اوسه هېچام داسلام واقعي خدمست
ندې كړي *

مفتي صاحب زياته كره چه موجوده واكمن
ټولي كوښښ كوي چه په عوامو كښي دشعور
ديداري مخه ونيسي هغه وويل چه ۱۹۴۷ كال
نه مخكي هم مو ښ داو لس د حقوقو ملاتړ كولو او
هم به يي كوو *

پداسي حال كي چه اكثريت په مختلفو
دسيسو په اقليت اړول كپري د جمهوريت دعوي

د پښتونستان دمېمو پېښو گرونولوژي

د گډون له امله ښاغلی جو هر محمد ته دمبارکي ويلو په ترڅ کې د ټولو پښتنو محصلينو څخه غوښتنه کېږي چې دهغوی په اتحادیه کې گډون وکړي .

یو بل خبروایي چې د پښتنو محصلینو د اتحادیې رئیس ښاغلی محمد اسرار دنو ښار د پښتنو محصلینو د اتحادیې درئیس په حیث د ښاغلي انارخان د انتخاب په مناسبت هغه ته دمبارکي ويلو په ترڅ کې دهغه څخه هیله وکړه چې خپلو ملي هدفو ته د پرمختګ او په پښتنو محصلینو کې د زیات اتحاد د پیدا کولو په لاره کې زیار وباسي .

د کوهاټ خبروایي چې دهغی لوی غونډی په وړاندې چې په کوهاټ کې د پښتنو محصلینو په اتحادیه کې په زیات شمیر پښتنو محصلینو د گډون په مناسبت شوی وه د پښتنو محصلینو د اتحادیې رئیس ښاغلی اسرار خان سالار خان او اختر علی شاه ویناوې وکړې همدغه راز ښاغلی ظفر چټان او نوزو مشرانو د پښتنو نستان د ستر مشرانو د سمدستی خوښی کیدو غوښتنه وکړه .

د سلواغی ۵-۶

د کیمپور څخه په رارسیدلې یوه خبر کښې ویل شویډی چې هلته د جماعت اسلامی په دفتر کې یو ی غونډی ته دوینا په ترڅ کې ښاغلی مولانا شمس الرحمن په بلوچستان کې د سويډنې طیارو د استعمال خبر ته د گوتی نیو لو په ترڅ کې وویل چې د پاکستان د مسؤلو کسانو لخوا د چرسو د تجارت په علت سويډن مجبور شو چې دغه راز ښکاره کړي . مولانا شمس الرحمن

د راوړلو د پاره سويډن ته تللی ؤ .

د سلواغی ۵-۴

د پښتونستان د استادانو د اتحادیې لخوا په یوه ابلاغیه کې ویل شویډی چې که د سلواغی تر ۲۲ نېټې پورې د استادانو حقوقی غوښتنې ونه منلې شي نو د اعلیٰ تعلیمي موسسو ټول ښوونکي او استادان به د درس ورکولو سره پرېکړه وکړي او دغه اعتصاب به تر هغه وخته پورې دوام وکړي تر څو چې د استادانو غوښتنې پوره شوی نه وي .

په خبر کې ویلې شویډی چې د استادانو په غوښتنو کې پاکستان د حکومت له خوا پسر استادانو د فشار اچولو او په تعلیمي موسسو کې د پیپلز گوند د همکارانو پیدا کولو په پلان بدوړل او د دغه عمل سره مخالفت هم شامل دی .

د سلواغی ۵-۳

د پښتونستان د پیلو بیلو سیمو نه را رسیدلې خبرونه وایی چې د پیپلز گوند څخه د ښاغلي جوهر محمد تر استعفی وروسته په ټول پښتونستان کې د پښتنو محصلینو په اتحادیه کې د محصلینو د گډون شمیر وړخ په وړخ زیاتېږي .

راغلي خبرو نه زیاتوی چې په تنګي نوښار او پېښور کې زیات شمیر پښتنو محصلینو په هغه اتحادیه کې خپل گډون اعلان کړیډی .

همدغه راز د پېښور څخه یو بل خبروایي چې دنو ښار د محصلینو په هغه اتحاد کې رئیس ښاغلی انارخان د پیپلز گوند څخه په جلا کیدو او د پښتنو محصلینو په اتحادیه کې

د بلوچستان له لورلایي څخه یو خبر وایی چې په هغه سیمه کی د بلو څلر او پښتونملی مبارزینو دیوی حملی په اتریوتن پاکستانی عسکر وژل شوی او یو شمیر یی تپیان شویدی .

په خبرکی ویل شویدی چې ملی مبارزین په خپلو وسلو سره که څه هم د پاکستانی اردو دوسایلو سره به برابر ښت ونه لری بیا هم کلکه مقابله کوی او پاکستانی عسکر یی په خپلو سیمو کی دزیات پر مختگ نه ښه کپیدی .

دسلواغی ۵۴-۱۲

په راولپنډۍ کښی پخپله ویناکی دجماعت اسلامی گوند امیر مولاناجان محمد عباسی دبلوچستان په باب ویل چې په بلوچستان کی حکومت په خپلی ناکامی اعتراف کړیدی . ده ویل چې تراوسه په بلوچستان کی په کرور و نو رویی مصرف شوی دی خودودانی . عیښ نښه نښانه نه ښکاری .

ده زیاته کړه چې بلوچستان په سیاسی ډول به هم هغه رنگ دی چې په ۱۹۶۰ کال کی ژ اووی ویل چې دمو جوده حکومت دنا و په پالیسیو له امله خلک په سندکی خپل جایداد ونه خرڅوی او هجرت کوی .

مولانا زیاته کړه چې دمو جوده حکومت پالیسی داده چې په پنجاب کی پښتنو ته د ملک دښمنان وایی او په سند کی پنجاب ته دسند یانو دښمن وایی خو چې پنجاب ته راشی نو دپاکستان دسلامتیا په نوم دخلکو نه سیاسی مرسته غواړی .

وییل چه ددی هر څه مسؤل موجوده حکومت دی او زیاته یی کړه چه حکومت د خپل اقتدار د دوام لپاره دملک دنظامی قواوو په نظامی وقارهم بند نشو او نظامی ځوانان یی په داسی ناوړه فعالیتو نو بوخت کړل نوموړی ۱۴۴ مادی دلری کولو او سمدستی انتخاباتو غوښتنه وکړه .

دسلواغی ۵۴-۷

دملی دیموکراتیک گوند یوغړی ښاغلی غازی خان په خپله یوه ویناکی دپاکستان له حکومت نه غوښتی دی چه ټول سیاسی بندیان دی سمدستی خوشی کړی شی .

غازی خان مطالبه وکړه چه دپښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان دی سمدستی د بند نه خوشی کړای شی او پښتنو ته دی دسیاسی مبارزی لاره خلاصه کړی شی هغه د پاکستان حکومت ته اخطار ورکړ چه که هغه حکومت دبنديزونو او مظالمو له لاری اقتدار ټینګولو دپلان دتطبیق نه لاس وانخلي نو دناوړو نتیجو سره به مخامخ شی .

دسلواغی ۵۴-۱۱

دپاکستان دحکومت په خلاف دپښتنو اوبلوڅو ملی مبارزی سختی شوی او ورځ په ورځ شخړی دزیاتیدو خواته روانی دی .

دپاکستان دنظامی قواؤ دعسکرو هغه ډلی چې هغه حکومت دوزیر ستان دگوملی په سیمه کی ځای په ځای کړیدی دملی مبارزینو لخوا دسختو ډزو اومقابلی سره مخامخ دی اوداسی وخت به نه وی چه پاکستانی عسکر د مبارزینو له حملو او ډزو نه په کراړه شی .

د پښتونستان دمېمو پېښو کړونولوژي

غونډه کړې ده.

جرگه دښاغلي مولوي عبدالمنان له خوا دفران عظيم الشان په تلاوت پيل شوه او ورپسې قومي مشرانو او عالمانو دپاکستان

دحکومت په ضد جذابي وينا وې کړې دې اوپه يوه اتفاق يې ويلي دي چې دوزيرستان وپيژني اودهغه دولت دهر ناوړه پلان شنډولو په لار کې دملي مرام اومبارزې له پاره ميدان ته ورو دانگي جرگې په يوه اتفاق پريکړېده چې هرپښتون دخپلې خاورې دساتنې دپاره دکاملې ارادې په قوت دسر او مال قرباني ته حاضر دي.

جرگې د پاکستان حکومت ته خبر دا ري ورکړې دي چې دوزيرستان په خاوره کې دهر راز مداخلې نه بايد ډډه وکړي .

* * *

دپښتونستان په پېښور کې پخپله يو . ويناکي دملي عوامي گوند يومشر ښاغلي الحاج غلام احمد بلور غوښتنه کړې ده چې دپښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان دپاکستان په جيل کې ناروغه دي . او هغه ته دي د علاج کولو پوره پوره اسانتيا وې برابرې کړې شي او که حکومت دغه نه شي کولای نو بايد دپښتنو دغه لوی ملی مشر ته د پاکستان نه دباندې دخپل علاج کولو اجازه ورکړي .

ښاغلي بلور وويل چې دپاچا خان صحت خراب شويدی اوددغې مسؤليت د پاکستان د حکومت په غاړه دی ځکه چې هغه حکومت ددعم

بنديز سره داوولس دهغه حقوقو دغوښتنې اواز بند کړی خو په دغه لاره به دحکومت او اولس ترمنځ تا و تريخو ا لي نور هم زيات شي .

هغه وويل دپښتونستان اولس دپاکستان دحکومت دحالونو په وسيله دخپلو حقوقو څخه لاس نه اخلي اودحکومت دغه عمل به داوولس اوحکومت مخالفت نور هم پراخه کړي .

هغه وويل حکومت دا حوصله هم نه لري چه داوولس حقې مطالبې واورې نوڅکه يې په مطبوعاتو باندې بنديز لگو لي دي خودو ي بايد تاريخ ته نظر وکړي چه ظالم قوتونو چه هرڅومره داوولس په ستوني پنجې ټينگي کړيدي مغومره داوولس جذبات لاپسې زيات پاريدلي دي او زور گير وقوتو په خلاف يې خپله مبارزه زياته سخته کړې .

ښاغلي مولانا حقاني په پای کې وويل د پښتون اوبلو خ اولس آزادي او حقوق هيڅوک نشي غصبولی البته دخپلو حقوقو دترلاسه کولو دپاره دزياتي مبارزې ضرورت او اړتياشته چه ټول اولس په يوه حرکت اوپوه اتحاد سره دخپل حق دپاره ملاوتړي اوله غاصب حکومت نه دخپل حق ترلاسه کولو دپاره دهېڅ ډول قرباني ورکولو په لاره کې دهر راز ظلم او زور زياتي په مقابل کې کلک قيام وکړي .

دسلواغې ۱۳-۵۴

دپښتونستان دوزيرستان نه را رسيدلی خبروایي چې پدی ورځو کې دپښتنو اومروتو قومونو علماؤ مشرانو او خوانانو الحاج علي محمد بېټي په مشرۍ يوه ستره قوم

دشیر بازخان مزار ی او میرمن نسیم و لسی
ولی یوی غونډی د پاکستان حکومت دو مر •
وار خطا کې چه په کو هات اودیره اسمیل خان
کی یی هغوی دغونډی کولونه منع کې ل او په
میرمن نسیم ولی یی د بیان بندیز لگولی دی •

د سلواغی ۱۶-۵۴

د پښتونستان د بیلو بیلو سیمو نه رارسیدلی
خبرو نه وایی چه په دغو سیمو کی د پاکستان
د حکومت د غیر جمهوري اعمالو او په اولس باندی
د استبداد ی فشار له امله په ټولو سیمو کی
د حکومت په خلاف تاوتریخوالی زیات شو ی
او د اولس دا احتجاجی مظاهرو او ملی مبارزو د
مخنیوی دپاره د پاکستان حکومت د پښتونستان
په ډیرو سیمو کی د بندیزونو لگولو په لپکی
۱۴۴ ماده نافذه کړی اوهری خواته په
سیاسی وینا وو او خبرو اترو د بندیز له امله
یوه بی اطمینانه فضا پیدا شوی ده •

په خبر کی ویل شویدی چه سره د ټولو
بندیزونو چه هغه حکومت نافذ کړی دی د
پښتونستان په ډیره اسمیل خان بنو، کو هات
اونورو سیمو کی خای په خای د پاکستان د
حکومت په خلاف اولسی باریدنې زیاتې شویدی •
هغه دولتی غونډه چه د پښتونستان په مردان
کی د پاکستان واکمن گوند دهغی جوړیدل
غوښتل د اولسی خلکو لخوا ناکامه کړی
شوه اود پښتونستان په سیمه کی د حکومت
لخوا په ناکرارې پیدا کولو د بدو یلو په لپ
کی د واکمن گوند دمشرانو په وړاندی د
پاکستان د حکومت پالسی وغندله شوه چه
هغوی دغونډی له خای څخه په ناکامی ووتل •

په دغه خطرنا کو لحظو کی هغه په ظالمانه
توگه په جیل کښی اچولی دی •
هغه زیاته کړه باید حکومت دهغو نتیجو
احساس وکړی چی د باچا خان د بندی ساتلو
سره خا مخامخ ته راځی •

د سلواغی ۱۵-۵۴

د راولپنډی ته په یو خبر کی ویل شویدی
چه د جماعت اسلامی گوند مولانا جان محمد
عباسی په یوه غونډه کی ویلی دی چه د پاکستان
حکومت د پښتونستان بلو چستان اود پاکستان
په سیمو کی په سیاسی او اداری چارو کی
ناکام شویدی اودهغه د حکومت کولو مو د •
هم پای ته رسیدلی ده نوځکه باید سمدستی
انتخابات وشي •

د پاکستان د پولیسو له خوا په اولس باندی
مظالمو ته د کونټر نیولو په ترڅ کی مولانا ویل
چه په پاکستان کی پخوا د پولیسو لگښت دری
ملیونه روپی وو خود پاکستان په اوسنۍ
حکومت کی دغه لگښت څلور سوه او پنځوس
ملیونو روپو ته رسیدلی دی او پولیس یی
د اولس سره لاس او گریوان کړی دی •

مولانا عباسی په بلو چستان کی د پاکستان
د حکومت مظالمو ته د اشاری په ترڅ کی ویل
په هغه سیمه کی د پاکستان د حکومت نظامی
عملیاتو د پاکستان په اقتصاد زیات فشار راوړی
اواقتصاد ورځ په ورځ کمزوری کیږی خو بیا هم
حکومت په هغه سیمه کی خپل دغه ناوړه
عمل ته دوام ورکوی •

په دغه غونډه کی چودری رحمت الهی
په خپله وینا کښی ویل چه په چوک یادگار کی

د پښتونستان دمېمو پېښو کرونولوژي

د سلواغې ۱۸-۵۴

د پښتونستان په پېښو رکي دملی دیمو کراتیک گوند مشر ښاغلی غلام احمد بلور په پېښور کې په خپله وینا کښې دپاکستان دحکومت پدغه اقدام ډیر بدویلی دی چه دهغه دحکومت پولیسو دملی عوامی گوند درئیس خان عبدالو لی خان مانډینه میرمن نسیم ولی بندیکانی ته دهغه سره دملافات څخه منع کړه.

هغه وویل خان عبدالو لی خان چه پدی وختو کی په راولپنډۍ کښې په پاکستانی بندیکانه کی دی هغه ته دماشو مانو په ورتگ بندیز لگول دهغه دحکومت غیر قانونی اوغیر جمهوری عمل دی چه خامغا دغندنې وړ دی. ښاغلی بلور وویل دغه وخت دپښتون ملت دازمایښت ډیر نازک وخت دی خو تاریخ به یوځل بیا هم داخبره ثابته کړی چه دپښتون اوبلوڅ ملت حقه حقوق هیڅ زور گیر و قوتونو هضم نه کړی شول.

د پښتونستان د هزاری سیمې دبتگرام نه یو بل خبروایی چه دالایی په سیمه کی دجمعیت العلمای اسلام گوند رئیس ښاغلی محمدنور اوسکرتسر ښاغلی مختار رحمان په یوه گډه ابلاغیه کښې دپاکستان دحکومت لخوا دپښتنو او بلو څو د مشرانو په بی موجه گرفتار یو او بند ی کولو سخت بدویلی دی اوغوښتنه یی کړیده چه په مردان کی دجمعیت العلمای اسلام گوند رئیس اودېون حافظ محمد سعید دی سمدستی دبنده خوشی کړی شی .

په کډه ابلاغیه کی ویل شویدی چه دپاکستان دحکومت غواړی خپل مخالفان په بندیکانو کی

واچوی اوپه غیر قانونی اوغیر جمهوری ډول خپل

اقتدار ته دوام ورکړی .

هغوی ویلی دی چه حکومت باید دپښتونستان داولس په مقابل کی په خپله ناکامی اعتراف وکړی اوپه دغه اثر باید استعفی وکړی .

د سلواغې ۱۹-۵۴

د تحریک استقلال گوند یو مشر کو هر ایوب په پېښور کی ویلی دی چی په باندنیو هیوادونو کی له میشته شویو پاکستانیا نسو څخه مالیات اخیستل هیڅ جواز نلری .

ده وویل چی دپښتونستان دکو هات مینگوزی نورو سیمو نه چی کوم پښتانه دروز کار دپاره دبانندیو هیوادو ته تللی دی هغوی په ډیر مشکل سره خپل بال بچ پاللی شی اودهغوی نه مالیات اخیستل بیخي غلطه خبره ده . هغه وویل چی باید دمالیاتو اخیستلو دپاره دعايداتو یوه خاصه اندازه وټاکلی شی او غریب خلک ددغه مالیاتونه آزاد کړی شی .

کوهر ایوب وویل چی په غریب او مالدار باندی یوشان مالیات لگول بی انصافی ده دغه مالیات دپاسپورټ نه علاوه له هغو کسانو نه اخیستل کیږی چی په باندنیو هیوادو کی کار کوی .

دیوبل خبرله مخی دپښتونستان د هزاری سیمې یو فعال ولسی مشر ښاغلی حکیم فیروز الدین ویلی چی او سنی قیمتسۍ دحکومت دغلطو پالیسیو له امله پیدا شویده .

ده ویلی دی چی حکومت په ټوله دنیا کی دقیمتی دلیل وړاندی کوی خودا نه گو ر ی چی په ټوله دنیا کی دلس عا یسدا ت

خومره دی .

ده وويل چي دقمتي ختمو لو دپاره لازمه ده چي حكومت دبلو چستان حكومت حقدارانو ته ورکړي اوددغه سيمې دفتح کولو دپاړه مخصوص شوي پانگي دترقي او تر خونو د کنترولو لويه پلانو ولگوي .

لکه چي معلومه شويد . په پاکستان کي دبلوچستان دنظامي لگښتونو دزياتوالي لسي له امله نرخو نه ډير جگ شوي اوو لس د ضروري او ارتزاقی مواد و له قيمتي نه دمشکلاتو سره مخامخ شويدي .

دفرانسېرس آژانس په يوه خبر کي رپوټ ورکوي يو فرانسوي پرو فيسور چي دتير سپتامبر په مياشت کي په بلو چستان کي تړي تم شوي و دپاکستان امنيتي لښکر و وژلي دي .

په لندن کي دبلو خو يوه ملي سرتيري ويلي دي چي دپاکستان نه درارسيدلو رپوټونو له مخي فرانسوي پروفيسور ژان پي يروينو دپاکستان دامنيتي لښکرو افرادونو لي اودجسمي زورو نووروسته يي وژلي دي .

وينو چي په پاریس کښي دختيځو ژبو او تمدن دانستيتوت پروفيسور دي بلو چستان ته ديولنډ سفر په وخت کي ورک شوي و په خارج کي دبلو خو دملي سرتيرو يو تن غي ويلي دي چي وينوددي له پاره وژل شويدي چي دښتنو اولبو خو دولسو نو دملي نهضت چي پاکستان دهغه دخپه کولو په لټه کي دي ملا تې کاوه .

دسلواغي ۲۰-۵۴

دښتونستان دسغاکو ټ خبردي چي په هغه خای کي دجمعيت العلمای اسلام گو نسد سکرتر جنرال ښاغلي عبداله پاشم خان په يوه وينا کي په مردان کښي دپاکستان دحکومت لخوا دجمعيت العلمای اسلام گوند دسکرتر حافظ کل رحيم گرفتاري غندلي ده .

هاشم خان ويلي دي چي هغه حکومت غواړي هر هغه سړي په بند پخانه کي واچوي چه حق وایي اودحق ويلو جرات په ټولو پښتنو کي شته او که دحکومت سره دو مره بنديخاني وي چي ټول پښتانه او بلو خ پکي بنديان کړي نوبيا دخوتو مشرانو په بندي کولو هغه مقصد نشي حاصليدای چي حکومت يسي حاصلول غواړي .

هغه وويل دپاکستان حکومت بايد پدي خبري هم وپو هيري چي هيڅ قوت ندي بريالي شوي چه دښتون ملت دملي مبارزو نهضت دبنديخانسو په و سيله له پښو وغورځوي .

دسلواغي ۲۰-۵۴

کراچي څخه درويتر دخبر له مخي خوتنو وسله والو افرادو دبلو چستان دپخوا نسي اعلي وزير عطاء الله مينگل زوي اسد الله مينگل چه ۱۹۷۳ کالونه راهيسي په بندي خانه کي ددوی شپي مخکي ژوبل کړي او تښتولي دي .

عطاء الله مينگل څه ناڅه دري کاله مخکي دايالتي صدارت له مقام نه بر طرف او دغه کار ددی سبب شو چه دمینگل دقبيلي افراد

د پښتونستان دمېمو پېښو گرونولوژي

اوپنچاپ په پوهنتونو او تعليمي موسسو کې يو پښتون اوبلو خېم نشته .

د پښتونستان په مانسېره کې دغر يېسو ناروغانو په روغتون کې زيات شمير ناروغان لدی امله دډوډۍ اودوانه خوړلو په اعتصاب لاس پورې کړيدی چه په هغه روغتون کې ځيني شتمن ناروغان شاملېږي او هغوی ته دروغتون داداری لخوا ډير امتياز و نه ورکول کېږي .

ناروغانو ویلي دي دروغتون اداره دغريبو ناروغانوسره لازمه همدردی نلري او تر هغه وخته پورې به خپل اعتصاب ته دوام و ر کړي ترڅو ددوی سره ناوړه رویه پای ته ورسې او غوښتنی یی ومنل شي .

دسلواغی ۲۸-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه یو خبروایی چی د پاکستان پولیسو د حکومتی مقاماتو په امر د پښتنو محصلینو گران مشر اود پېښور پوهنتون د پښتنو محصلینو د اتحادی پخوانی رئیس افراسیاب خټک نیولی اوبندی کړی دی .

په خبر کی ویل شویدی چی ښاغلی افراسیاب خټک څو ورځی دمخه په اسلامیه کالج کی دمحصلینو پوی غونډی ته په وینا کی د پاکستان حکومت دشیر پاو په وژلو تورن کړی ؤ .

د پښتونستان له ډیره اسمعیل خان څخه په یو خبر کی ویل شویدی چی د جمعیت العلمای اسلام گوند مشر مولانا مفتی محمود د هغه جای په جامع جومات کی په یوه وینا کی ویلی دی چی مونږ یو اسلامی نظام اوسا لمی

په بلو چستان کی په ۱۴ له کول ه لاس پورې کړی .

ویل کیږی اسدالله مینگل هغه وخت تېښتول شوی چه دخپل یوه دوست سره دکور نه دباندی په موټر کی ناست ؤ او پر غل کونکو کسانو دی دموتړ څخه کوز کړی او وتښیدل .

دغه راز ویل کیږی چه داسدالله مینگل او دده تښتو و نکو تر منځ ډزی هم شوی دی .

دسلواغی ۲۱-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه یو خبروایی د پېښور په پوهنتون کی کم رتبه مامورینو غوښتنی کړیدی چه دهغوی غوښتنی دیوی اونی په موده کی ومنل شي او که نه د پوهنتون کم رتبه مامورین به د پښتونستان دوړو مامورینو له اتحادی څخه وغواړی چه د حکومت په خلاف په مظاهرو لاس پورې کړی .

خبروایی د پېښور پوهنتون دکم رتبه مامورینو په غوښتنو کی یوه دا غوښتنه هم شامله ده چه د پېښور په پوهنتون کی دی دسند اوپنچاپ اوسیدو نکو ته ماموریت نه ورکول کیږی .

دسلواغی ۲۲-۵۴

پښتنو او بلوڅو ته دسند اوپنچاپ په پوهنتون کی دمهوریت اجازه نشته دپېښور پوهنتون کم رتبه مامورینو ویلی دی د پېښور پوهنتون په کدرکی یوازی په سلو کی شل کسه پښتانه دی پداسی حال کی چه دسند

دڅوړولو په ځای هغه مجرمان ونيسي چي
پخپله حکومت ته معلوم دي *

شیرباز خان مزاري په میرمن نسیم و لی
باندی د حکومت له خوا په عامه غونډو کی
دوینا کولو بندیز غندلی او غوښتنه یی کړیده
چي دغه امرانه او ظالمانه حکم دی سمدستی
بیرته واخیستل شی.

دملی دیمو کراتیک گوند رئیس دبلوچستان
دمسالی دحل لپاره دسیاسی لاری په میند
او زور اچولی اوویلی یی دی چي دمسالی دحل
یوازینی لار داده چي بلوڅ مشران له بند څخه
خوشی کړی شی او ددوی سره خبری
اتری وشي *

دکې ۳-۵۴

دپښتونستان په بیلوبیلو سیمو کی د
پاکستان حکومت په خلاف دمحصلینو د تا و
تریځوالی خبرونه دارسیسیدلای دی *

په یوه وروستی خبر کی ویل شویدی چه په
پېښور کی دگورنمنت کالج محصلینو د حکومت په
خلاف یوه لویه مظاهره کړی اود محصلینو
په خلاف می دپاکستان دپولیسو د تشدد سخته
غندنه کړیده * په اسلامیه کالج کی دمحصلینو
په یوه لویه غونډه کی دښاغلی افراسیاب
خټک د سمدستی پریښودلو کلکه غوښتنه
شویده *

دکې ۳-۵۴

دبانډنیو چارو دوزارت داطلاعاتو مد یریت
خبر ورکړي چه افغانستان ته دپناه راوړونکو
بلوڅانو دراتگ په لې کی پدی وروستیو وختو
کی څلور اتیا تنونو روبرلو څانو چه ښځی او

دیمو کراسی دپاره مبارزه کوو اویدی باورلرو
چي زهون دغه مبارزه به بریالیتوب ته
رسیری *

مولانامفتی محمود دچشمی دکانال په باب
پخپله ویناکی وویل چه زمونږ په وړاندی
اوس دامساله نشته چي دچشمی و یا له
په څه وخت جوړه شی بلکه لویه مساله داده چي
داباسین په اوبو کی به دپښتنو بر څه
خوږه وی.

هغه ویلی دی چي مونږ داباسین په اوبو کی
دلس زره اوه مکعبه متره اوبو څخه یو څاڅکی
کمی اوبه هم منو ځکه چي دازمو نړیوه روا او
قانونی برخه ده *

ښاغلی مفتی محمود زیاته کړیده چي په
اساسی قانون کی دهر وگړی د حقوقو دساتنی
ضمانت شویدی خو مونږ وینو چي دپنډیزونود
۱۴۴ مادی اوبه اساسی قانون کی دترمیمولو
په وسیله دولس ټول حقوق حکومت غصب
کړیدی *

دسلواغی ۲۹-۵۴

دپاکستان له کراچی څخه په یوه خبر کی
ویل شویدی چي په هغه ځای کی د ملی
دیمو کراتیک گوند په یوه غونډه کی دگو ند
رئیس ښاغلی شیر باز مزاري په یوه ویناکی
غوښتنه کړیده چي دسردار عطاء الله خان
مینگل زوی دراپیدا کو لو دپاره دی حکومتی
مقامات سمدستی اقدام وکړی *

مزاري ویلی دی چي داسدالله خان مینگل
په دوستانو باندی بی ځایه ظلم او زور هیڅ
کچه نلری اوباید حکومت دبی گناه کسا نو

مبارزې لاره پرې بنديزې .
په پښتونستان کې د جمعيت العلماءى اسلام
گوند سکرتر جنرال ښاغلى عبدالبارى خان
په يوه ويناکي ويلې دى که چيرې د پاکستان
حکومت د آزاد و او پطرفو انتخاباتو اراده لرلې
نو د مخالفو گوندونو په سياسي فعاليت به يې
بنديزونه نه لگولې .

ده ويلې دى چې واکمن گوند په مخالفو
گوندونو څکه بنديزونه لگوي او د سياسي
مبارزې لاره يې پر مخ تېرې چې غواړي دخپلې
خوښې سره سم په غير ديمو کراتيک ډول
اقتدار ته دوام ورکړي .

د کب ۶-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په يوه خبرکي
ويل شويدي چې د پښتنو محصلينو د اتحاد يې
د رئيس مرستيال ښاغلى سيد اختر علي شاه
په پښتو ژبه د پښتنو در او ايتو په خلاف
دلو څو او پرېنه و فلمونو دخپرو لو سخته
غندنه کړې او په راډيو او تلويزيون کې يې
د پښتون قام په سپکاوي بدويلى دى .
اختر علي شاه غوښتنه کړېده چې د فلمونو
د سانسورولو د هيات له ډلې څخه دى هغه
کسان وويستل شي چې په پښتون دښمنۍ
مشهور دي .

له پېښور څخه يو بل خبروايي چې د پېښور
پوهنتون د محصلينو د اتحاد يې په انتخاباتو
کښې درياست کاندېد ښاغلى صفدرخان له
محصلينو څخه غوښتنې دى چې هغو کسانو ته
راى ورکړي څوک چې پښتنو محصلينو ته
د خدمت کولو جذبه لري .

ماشومان پکې دى د پاکستان حکومت او عسکرو
د ظلم او تعدى د لاسه افغانستان ته ښانه
راوړېده .

د افغانى سړى مياشتنى ټولنى دېلو څوښاه
راوړونکو د دغې نوي ډلې دخوراک او استوگنې
دپاره هم لازم ترتيبات نيولي دي .

د کب ۴-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په يوڅير کې
ويل شويدي چې د پاکستان پوليسو د ملي
ديموکراتيک گوند هغه غونډه گډه وډه کړه
چې په چوک يادگار کې يې جوړه کړې وه ملي
ديمو کراتيک گوند څو ورځې دمخه اعلان کړى
و چې په چوک يادگار کې به يوه اوږه غونډه
جوړه کړي خو يو لېسو د غونډې د ترتيبولو
څخه مخکې د چوک يادگار کنترول په خپل
لاس کې ونيو او پښتنو ته په خپله مينه کې
د غونډې کولو اجازه نه ورکول کيږي .

ښاغلى بلور ويل چې مونږ غواړو د قانون په
چوکاټ کې خپله سياسي مبارزه جاري وساتو
څوکه حکومتى مقامات زموږ د قانوني مبارزې
مخنيوى کوي نو بيا په مونږ هم هيڅوک قانون
ته په اطاعت کولو مجبور نکړي شي .

د کب ۴-۵۴

د پاکستان د تحريک استقلال گوند مشر
مارشال اصغر خان د ملي عوامي گوند مشر خان
عبدالوالى خان دېند په باب ويلې دى که
چيرې د ملي عوامي گوند رئيس د پېيلز گوند
سره همکارى کولى نو په مرکز کې ورتنه د وزارت
د چوکۍ پېښهاد کيده خودنه همکارۍ په صورت
کې دهغه په خلاف دعوا جوړېږي او د سياسي

لخوا کاندید شو نمایندګانو ته را یسی
ور کړی .

د ګډ ۱۰-۴۰

د رویتر او رادیو بی بی سی نمایندګانو له
اسلام آباد څخه خبر ورکړی دی چه دمخالفو
ګوندو نو نمایندګان د پاکستان داسامبلې او
سناګم ی غونډی څخه ددی دپاره وو تل
چه دوی ته اجازه ورکړی شوه چه په بلوچستان
کی د فدرالی حکومت داوډیدود مربوطی لایحی
په باب خپلی نظریی څرګندی کړی .

دمخالفو ګوند ونودغیو درئیس کفیل
ښاغلی مفتی محمود وروسته له هغه چه
دمخالفو ګوندو نو د پنځلسو تنو غړیو په
مشری له دغو غونډو څخه ووت اخباروالو ته
وویل حکومت دده دوینا مخه نیو لی ا ود
پاکستان پارلمان دشخړو ډکه بڼه غوره کړیده .

هولامفتی محمود وویل چه دمخالفو ګوندو نو
په نظریه بلوچستان کښی دمر کزی حکو مت
له خوا د فدرالی حکومت تېل ددیمو کراسی
مخالف اودایالتی کورنی خود مختاری د
پرنسیپ خلاف کاردی اود نظامی حکومت تېل
بلل کیږی درویتر او بی بی سی نمایندګانو
څرګند ه کړیده چه په بلوچستان کی د فدرالی
حکومت داوډیدود لایحی د طرحه کیدو په وخت
کی د پیپلز پارټی دنما یندګانو اوددمخالفو
ګوندو نو دنمایندګانو تر منځ سختی ناندیری
ووځل شوی او دغونډ و فضا ییخی ګډ و ډه
شوه .

څنگه چه د پیپلز پارټی نماینده او حتی د
کابینې وزیران دمخالفو ګوندو نو دنمایندګانو

په پیښور کی د بیلوبیلو سیاسی ګوندونو په
یوه ګډه غونډه کی د حکومت له خوا په غیر
دیمو کراتیک ډول د فعالیت دمخنیوی په عمل بدویل
شویدی .

دملی دیمو کراتیک تحریک استقلال ا و
جماعت اسلامی ګوندونو په غونډه کی خواشینۍ
څرګنده شویده چی حکومت غواړی د خپلو
سیاسی مخالفینو په بندی کولو سره خپل
اقتدار ته دوام ورکړی .
په غونډه کی دملی عوامی ګوند دمشرا نو
د بندی کیدو غندنه هم شویده .

د ګډ ۶-۴۰

د پښتونستان د پیښور څخه یو خبروایی چه په
هغه ځای کی قبایلی محصلینو د پاکستان
د حکومت تورن کړی دی چی د پښتنو محصلینو
سره بده رویه کوی اوله دی امله یی د احتجاج
په توګه دلو ږی په اعتصاب لاس پور ی
کړی دی .

د پاکستان حکومتی مقاماتو د قبایلی اعتصاب
کوونکو محصلینو له ډلی څخه دری تنه نیولی
اوبندیان کړی یی دی .

له پیښور څخه په یوبل خبر کی ویل شویدی
چه د پیښور پو هنتو ن محصلینو د ښاغلی
ظفر الله په مشر ی په یوه غونډه کی
د پاکستان د حکومت څخه غو ښتی دی چه
د پښتنو محصلینو مشرانو افراسیاب خټک سمدستی
خوشی کړی اودهغه په خلاف جوړی شوی دعوای
بیرته واخلي .

په غونډه کی محصلینو خپلو وینا وو کی
له خپلو ملګرو د پښتنو محصلینو د اتحاد یی

کيدو سره مخالفت وکړی . کتونکو ویلي دي چې مخالف گوندونه د بلوچستان په ايالتی پارلمان کې اکثریت لري او تر ۱۹۷۴ کال پورې د دغه ايالت حکومت ددوی په لاس کې ؤ .

په همدغه کال کې د پاکستان صدر اعظم د اکثریت حکومت په خپله بر طرف کړ او څه موده وروسته يې پسدغه سيمه کې د پيپلز پارټي حکومت جوړ کړ خو دخپل گوند حکومت يې هم پدې وروستيو وختو کې يې بلوچستان کې د فدرالي حکومت مقررات نافذ کړل .

د کب ۱۱-۵۴

په پېښور کې د جمعيت العلمای اسلام گوند امير مولانا محمد ايوب بنوري او ايالتي سکرتر جنرال سيدزاده عبدالباري خان په يو گډ بيان کې د پاکستان له حکومت څخه غوښتي دي چې دراتلو نکو عمومي انتخاباتو دسر ته رسولو دپاره دمخالفو گوندو نو مقدماتي شرايط ومنی .

په گډ بيان کې ويل شويدي چې په مخالفو گوندونو باندې د سياسي مبارزې لاره تړل به خطرناکې نتيجې ولري په بيان کې غوښتنه شويده چې داسامبلو ټول بنديان شوي غړي خوشي کړي شي اوله ټولو سيمو څخه دې د بند يزونو ۱۴۴ ماده سمدستي ليري شي .

د پښتونستان دملاکنه دسيمې په سخاکوټ کې د جمعيت العلمای اسلام گوند په يوه غونډه کې د پاکستان حکومت په ناوړو پاليسيو سخت بدويل شويدي .

دنظر دخر گندو لو مخه نيسي نو مولانا مفتي محمود اودهغه ملگری دغو نوي دتالار څخه ووتل .

دمخالفينو دوتلو وروسته دپيپلز پارټي غړيو په بلوچستان کې دحکومتي مقرراتو د دوو مياشتو داوډديدو په طر فداري را په ور کړه .

درويتړ نماييده ویلي دي چې له دريو کالو راهيسې په بلوچستان کې د پاکستان دوسله وال پوځ اولوڅ قبایلو ترمنځ جگړه روانه ده او څه موده مخکې د پاکستان صدر اعظم والفقار علي بوټو بدغه ايالت کې دپيپلز پارټي حکومت دې لياقتي اوبې کفايتي په تسور بر طرف کړ او بدغه ځای کې يې د نظامي حکومت مقررات نافذ کړل .

درويتړ دنماينده په قول په اسلام آباد کېنې سياسي منابعو ویلي دي چې ښايي مخالف گوند ونه د پاکستان داسامبلې اوسنلا له پسرلنيو غونډوسره چې ټاکل شوی وه پيل شي هم پريکړه وکړي .

دمخالفو گوندو نو نمايندگانو له يو کال راهيسې د پاکستان دپارلمان دزياترو غونډو سره د پاکستان دحکومت ددغې پاليسې په خلاف داعتراض په نامه چې دپارلمان په چارو کې دمخالفينو داغيزمنې غونډې مخه دي ونيسي پريکړه کړې وه او په کچه غونډه کې يې يوازي ددې دپاره برخه اخستې وه چې خلک دبلوچستان دحالا تو په حقايقو باندې خبر کړي .

پدغه ايالت کې د نظامي حکومت د تپل

د کب ۱۲ - ۵۴

د پښتونستان په نوښار کې د پاکستان پولیسو هغه محصلین په کوټکو و هلی دی چه دخپلو استادانو دغوښتنو په ملاتړ یی په مظاهرو لاس پوری کړی و.

خبروایی چی د پاکستان پولیسو دمحصلینو یو تن مشر بندی کړی اوسختی شکنجی یی ورکړیدی . په نوښار کی استادانو دمحصلینو سره د پولیسو بده رویه غندلی او له حکومتی مقاماتو څخه یی غوښتی دی چه هغه پولیس محاکمه کړی چه په محصلینو یی ظلم اوتیری کړیدی .

د پاکستان د اسلام آباد څخه یو خبر وایی چه په مرکزی اسمبله کی دمخالف گوند مشر مولانا مفتی محمود د اسمبلې د غونډې سر . د پریکړی اعلانولو نه دمخه په خپله وینا کی ویلی دی چه په بلوچستان کی د حکومت چاری غیر قانونی دی .

په خبر کی ویل شویدی چه په مرکزی اسمبله کی دواکمن گوند غړو د مولانا مفتی محمود وینا گڼه وډه کړی اوهغه ته یی اجازه نده ورکړی چه خپلی خبری پای ته ورسوی .

د اسمبلې سره دمخالف گوند مشرانو ښاغلو شوکت حیات خان ، خورشید علی خان اواحمد رضا قصوری هم په بلوچستان کی د پاکستان د حکومت ناوړه اقدامات غندلی او ویلی یی دی چه په بلوچستان کی د پاکستان د حکومت د ټولو اقداماتو مقصد داوو چه هلته ایالتی حکومت ختم کړی اودچار وواک په خپل لا س کی ونیسی .

په غونډه کی د پاکستان له حکومت څخه په کلکه غوښتنه شویده چی د بندیزونو ۱۴۴ ماده لیری کړی په اساسی قانون کی په یوه اخیځ ډول شوی ترمیمونه بیرته واخلی ټول سیاسی بندیان خوشی کړی اودعمومی انتخاباتو د سرته رسولودپاره حکومت استعفی وکړی .

د پاکستان له اسلام آباد څخه په یوه خبر کی ویل شویدی چه د سنا اومرکزی اسمبلې په کټه غونډه کښی دمخالف گوند وکیلان له دی امله له غونډی سره پریکړی کولوته اړشول چه دمداخلو اومحمود خیلو وزیر و تر مینځ نښو د چی خپله بشپړه وینا واوړی .

هغه وخت چه مولانا مفتی محمود په بلوچستان کی د پاکستان د نظامی قواوو دبیرحمانه عملیاتو یادونه وکړه اوغوښتل یی چه ددغو عملیاتو څخه پرده پورته کړی دواکمن گوند غړو له هغه څخه وغوښتل چه چه په بلوچستان کی دپوځی عملیاتوپه باب خبری ونکړی اودهغه وینایی گڼه وډه کړه .

د پاکستان د سنا اومرکزی اسمبلې په غونډه د حکومتونو په بدلولو انتقاد کړی او ویلی یی دی چه په هغه ایالت کی د اکثریت دیوداسی حکومت پرتول چه ټول غړی یی دولس منتخب نمایندگان وواپه ځای یی د پرله پسې فیوډالانو ټاکل چه دولس سره هیڅ ډول اړیکی نلری لویه اشتباه وه .

شوکت حیات په خپله وینا کی ویلی دی چه د پاکستان حکومت باید دبلوچستان دمستلی دحل یوازینی لاره داده چه په بلوچستان کی د اکثریت منتخب حکومت بیا جوړشی .

د پښتونستان دمېمو پېښو کرونولوژي

د کب ۱۶-۵۴

درئيس په ايستلو خواشينی څرگنده کړی او
په کالج کې يې دهغه د بيا شاملو لوغوښتنه
کړېده .

د پښتونستان لهديره اسمعيل خان څخه
ديورا رسيدلی خبر له مخې دهغه ځای دکالج
محصلينو دحکومت په خلاف پهاعتصاب لا س
پوری کړی .

دمحصلينو داتحادیې لخوا په يو خپور شوی
بيان کې دنورو سيمو دمحصلينو څخه غوښتنه
شويدي چه دحکومت دناوړو چارو په خلاف
سخته مبارزه وکړي .

د کب ۱۷-۵۴

د پښتونستان دباجوړ څخه په يوه خبر کې
ویل شويدي چي دسالارزو دبرسدين، لرسدين
برامدک، لرامدک اودماموند و وريازو، پروزو او
برمکازو ولس دوړ و ماموند و په خپل کمزوي
ځای کې يوه درنده ولسي غونډه کړې وه او په
هغې کې دپښتنو اوبلو څو دملی حقوقو په باب
جنايې ويناوی شويدي .

ولسی مشرانو غونډی ته په خپلو ويناوو کې
سپارښتنی وکړې چي بايد دهغه ځای ولس
ټولی خپل مينځی بې اتفاقی شاته وغورځوی
اودپاکستانې حکومت په مقابل کې سره يومتی
شی . له باجوړ څخه په يو بل خبر کې و یل
شويدي چي په پالنگ نومی ځای کې دماموندو
او سالارزو ولس يوه بله درنده ولسي غونډه
هم کړې وه چي په هغې کې ولسي مشرانو د
پښتنو اوبلو څو په سيمو کې دپاکستان د
حکومت په دسيسو رڼا اچولی او ولس یسی
يووالی او اتحاد ته رابللی دی .

د پښتونستان له وزيرستان څخه په يو خبر
کې ویل شويدي چه دمداخیلو وزیرو اومحمود
خیلو په سيمه کې ټول سرکونه دپاکستان د
ترافیکو په منځ ټپل شوی اودهغه حکومت په
خلاف ولسي فعالیت روان دی .

خبروایی دپاکستان حکومت کو ښېښې کاوه
چه دمداخیلو اومحمود خیلو وزیرو تر مینځ
کورنۍ شخړې پيدا کړې او پښتانه دپښتنوسره
وجنگوی خودهغې سيمې مشران او خوانان د
پاکستان دحکومت په دسيسه پوهيدلی اودهغه
حکومت په ضد يې سخته مبارزه پیل
کړې ده .

خبر زیاتوی چه تیره ورځ په سپين کلي کې
ملی مبارزينو دپاکستان دمليشاوو په کمپ
بريدکړی اوزيات مالی اودسر تاوان یسی
وزاړولی دی .

د کب ۱۶-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه يو خبروایی
چه داد وارد کالج داداری له خواله کالج څخه
دمحصلينو داتحادیې درئيس ښاغلی محمدخالد
خان په ايستلو په محصلينو کې تاوتریخوالی
زيات شويدي .

په خبر کې ویل شويدي چه کالج داداری
له دغه عمل سره دمخالفت په اثر دمحصلينود
اتحادیې ټولو غړو احتجاج په توگه استعفا وی
کړيدي .

د پېښور پوهنتون دمحصلينو داتحادیې نوی
منتخب رئيس ښاغلی صفدرخان په يوه ویناکي
له ادوارد کالج څخه دمحصلينو داتحاد یسی

د گډ ۲۰-۵۴

د پښتونستان له مردان څخه په يو خبر کي ويل شويدي چه دملي ديمو کراتيک گو ند يوتن مشر ښاغلي غلام محمد بلور يوي غونډي ته په وينا کي ويلي دي چه بايد پښتانه د ديمو کراسي دمنځ ته راوړلو اود خپلو حقو حقوقو دکتلو دپاره فعاله مبارزه وکړي.

بلور ويلي دي دملي ديمو کراتيک گوند دريځ روښانه او څرگند دي اوهغه داچه دپاکستان دحکومت دغير جمهوري ولس دښمنه چارو مقابله کوي او دولسي حقوقو گټلو دپاره به بهميرانه مبارزه وکړي.

بلور زياته کړيده چه دپاکستان حکومت د جمهوريت له اواز څخه سخت ويرېږي نو ځکه په ټولو هغو خلکو مظلالم کوي چه دجمهوريت ټينگو لودپاره هلي ځلي کوي.

ښاغلي بلور دپېښور پوهنتون دمحصلينو داتحاديي پهانتخاباتو کي دپښتنو محصلينو برياليتوب ته اشاره کړي او ويلي يي دي چه دپښتنو محصلينو دغه برياليتوب ددي نښه ده چه دپښتون ځوان نسل دپاکستان دواکدارانو په درو غجنو وعدو نه تيروزي او دخپلو حقوقو دکتلو دپاره هرډول قرباني ته تياردي.

د گډ ۲۵-۵۴

دباندنيو چارو دوزارت داطلاعاتو دمديريت خبر راکړي چي افغانستان ته دبلو خودپناه راوړونکو درارسيدو په لړ کي په دي وروستيو وختو کي اوه څلو يښت تنو نورو بلو څو

خبروايي دپالنگت په ولسي غونډه کي په زرونو خلکو گډون کړي وواودپاکستان په حکومت باندی داحتجاج په عنوان يي تور بيرغونه پورته کړي وو.

د گډ ۱۸-۵۴

دملي ديمو کراتيک گوند مشر ښاغلي شير بازخان مزاري دمداغ وکيلانو په غونډه کي چي زيات شمير ولسي خلکو هم پکي گډون کړي و دبلوچستان دمستلي په باب په خپله وينا کي ويلي دي دي په ځاي چي دپاکستان حکومت دبلوچستان مسئله په ديمو کراتيک ډول حل کړي واي له قوي څخه يي کار واخيست او په بلوچستان کي يي دپنجاب خلاف کرکه زياته کړه چي دغه کاريي به ښکله ديش کي هم کړي وو.

د گډ ۱۹-۵۴

دپښتونستان له باجوړ څخه را رسيدلي خبروايي چي داتمانخيلو دو لس ملي مبارزينو په هغه پاکستاني تحصيلدار ډزي کړي دي چي غوښتل يي داتمانخيلو دسيمي مانو ديري نومي ځاي ته لاړشي.

په خبر کي ويل شويدي چي دملي مبارزينو ډزو په اثر پاکستاني تحصيلدار او دهغه ملگري په شا تگ ته اړ کړي شويدي. خبر زياتوي په پاکستاني تحصيلدار باندی له ډزو کولو څخه وروسته داتمانخيلو ولس يوه درنه ولسي غونډه کي دپاکستان له حکومت څخه وغوښتل چي دپښتنو اوبلو څو په سيمو کي له هرډول مداخلي څخه ډډه وکړي او پښتانه بلوڅ سياسي بنديان خوشي کړي.

د کب ۲۸-۵۴

د پوهنې د وزارت دوهم معین او په پاکستان کې د سیرت النبی (ص) په جرگه کې د افغاني هیات رئیس ښاغلی و فی الله سمیعې د دغې جرگې په غونډه وکې د برخې اخیستو وروسته کابل ته زور سید .

ښاغلی سمیعې د باختر اژانس له نماینده سره د یوې مرکې په ترڅ کې د پاکستان دمطبو عاتو او راډیو د دغو رپوټونو په باب چې د پاکستان صدراعظم ښاغلی بوتو په جرگه کې د برخه والو په ویاړ په یوې میلمستیا کې ویلي ؤ چې پاکستان د افغانستان سره د پښمنۍ نلری بلکه افغانستان له پاکستان سره خصوصت لری پداسې حال کې چې پاکستان د افغانستان د پاره زیاتې ترانزیتی اسانتیا وی برابری کې یدی وویل . له بده مرغه د پاکستان صدر اعظم دغه شان خبره کړیده خو تعجب کوی چې د پاکستان مطبو عاتو او راډیو افغاني هیات د رئیس وینا دخپرو لو څخه چې په هغه مجلس کې یې دجر کې دټولو برخه والو په وپړاندې د پاکستان صدراعظم د وینا وروسته و کړ .

د ډډه کړیده .

ښاغلی سمیعې څرگنده کړه چې د افغاني هیات رئیس د پاکستان صدراعظم د وینا د ختمیدو وروسته سملاسی داسې ځواب ورکړ .

خواشیني یم چې مجبور شوی یم د افغانستان په باب د پاکستان د ښاغلی محترم صدر اعظم

چې نارینه او ښځې پکښې شاملې دی د پاکستان د حکومت د ظلم او تیرۍ له امله د افغانستان خاورې ته پناه راوړې دی د افغانستان سر ی میا شتی ټو لنی د بلو څو د پناه راوړونکو د دغې نوی ډلې داعشی او اباتی له پاره هم لازم ترتیبات نیولی دی .

د کب ۲۶-۵۴

د پښتونستان په کوهان کې د ملی دیموکراتیک گوند رئیس نذیر خان شینواری په یوه وینا کې ویلي دی چې د ملی دیمو کراتیک گوند به د دیمو کراسی د مینځ ته راوړلو په لاره کې د هر ډول ظلم اوزور مقابله وکړی .

ښاغلی نذیر خان ویلي دی د پاکستان حکومت په هېڅ ډول نشي کولی چې د ملی دیمو کراتیک گوند غړی دولس د حقوقو دلاس ته وروړلو د پاره له مبارزې څخه واوړي .

د پښتونستان د دیره اسماعیل خان د گومل پوهنتون د محصلینو د اتحادیې یو تن مشر محمد خورشید په یوه وینا کې ویلي دی چې د دینبور پوهنتون د محصلینو د اتحادیې په انتخاباتو کې د پښتنو محصلینو بریالیتوب یوه مهمه پېښه ده .

د دوی ویلي دی د انتخاباتو له نتیجې څخه څرگنده شویده چې پښتانه اوس وینښ او بیدار دی اود پاکستان حکمرانی ټولی باید د پښتنو ملی حق وومنی .

نه وه ددغه شان سياسي مسالو او هغه هم سياسي گټې اخيستو په مقصد څه ويل شوي وای . زه ددغه کانگرس ددرناوي په خاطر نه غواړم تردی زیات ددغی موضوع په باب څه ووايم اوبښاغلی صدراعظم ستاسی ددغی میلمه پالنې څخه تشکرکوم .

بښاغلی سمیعی زیاته کړه : چه دپاکستان د صدراعظم ویناته دافغانی هیات درئیس خوا ب په غونډه کی دټولو حاضر و عالمانو په اوږدو چکچکو سره بدرگه شو اود بیلو بیلو هیا تو نو رئیسانو دافغانی هیات دریځ وستایه له هغه کانگرس څخه یی سیاسی گټه اخيستل چه د حضرت سرور کائنات محمد صلی الله علیه وسلم دسیرت دنمانځنې اودرناوي دپاره جوړ شوی و غنډل اوبدی پری وویل .

دپوهنی دوزارت د و هم معین دباختر نماینده ددغی پوښتنی په ځواب کی چه لکه څنگه چه اوریدلی شوی داسلام په باب دبښاغلی بوتو دوینا په پری برخي باندی انتقاد وشو وویل : دپاکستان بښاغلی صدر اعظم پخپله ویناکی داسلام دسپیڅلی دین دمروطو ټکوسره تماس ونيواو پخپلو تفصیلاتو کی یی زیاتی اشتباه کانی وکړی چه په همغه مجلس کی دکویټ ددولت دشنونو وزیر بښا غلسی یوسف هاشم الرفاعي له خواپه ډاگه پری انتقاد وشو اوردی کړل .

وینا بیخي رده کړم اوبی اساسه یی وبولم . افغانستان دتاریخ په شهادت یوسوله دو ست هیواد دی اوتل یی په روغه جوړه کی دگوزوند اودخبر ودلاری داختلافونو دلری کیدو داصول سره پوره پابندی اواحترام ښودلی دی لکه چه دافغانستان اوپاکستان تر منځ دیوا ځینی سیاسی اختلاف دحل په باب یی هم تل نظر اوتیاری څرگند کړی چه دغه اختلاف دخبرواو دورانديشی دلاری اوپه پراخ نظر حل شی خوله بده مرغه دپاکستان حکومت دافغانستان دغه دریځ اونظر ته هیڅ وخت مثبت ځواب ندی ویلی .

دپاکستان بښاغلی محترم صدراعظم ! تاسی پخوا په کانگرس کی پخپله ویناکی وویل : چه دسیرت النبی کانگرس دهیڅ ډول سیاسی گټی اخيستلو دپاره ندی جوړ شوی شومره به په ځای اومو زونه وای که چیری پخپله تاسی پخپلی دغی خبری باندی عمل کړی وای او له هر ډول سیاسی څرگندونی مو ډډه کړی وای اویاڅه ناڅه داسلامی ورورگلو ی اومینسی دروحيی سره موسم ویلی وای چه غواړی دافغانستان اوپاکستان ترمنځ یوا ځینی سیاسی اختلاف دواقع بینی او دورانديشی دلاری او ددوستانه او ورورگلو ی دخبرو په وسیله دی حل شی .

زما په عقیده پدغه وخت کی چه داسلامی نې ی ستر عالمان دحضرت محمد صلی الله علیه وسلم دسیرت دنمانځنې دپاره دلته راټول شوی لازمه

د پښتونستان دمېمو پېښو کرونولوژی

استقلال گوندیو مشر فیاض حسین په یوه ویناکی ویلی دی چې په پښتونستان کسې د پاکستان د مرکزی حکومت نمایندګه حکومت د مرکز په لارښوونه غواړي چې په اری پور کې د تېلفون کارخانه له هغه ځای څخه لیري کړي .

ده ویلي دي د پاکستان حکومتی مقامات د تېلفون کارخانه د پروژې د ناکامۍ په پلمه بل ځای ته انتقالوی اوزیانه کړی یی ده چسې حکومت ټول پرویاګند ونه غولونکی دی .

دوری ۲-۵۵

په هغو پیغامونو کې چې د پښتونستان ۱ و بلوچستان د مشرانو لسه خوارا رسیدلي دي د پښتونستان د باجوړ سلاز، ماموندو، چارمنګ او اتماخیلو مشرانو د خیبرشینوارو ، اپریدو

ورکز یواو پړوخمکنو مشرانو د مومندو د ټولو قبیلو مشرانو د وزیرستان وزیر، مسیدو ، بېټو او د کورمی د سیمې مشرانو همدغه شان د بلوچستان بلوڅو او پښتنو مشرانو د خپلو خلکو په نمایندګۍ او همدارنګه په افغانستان کې د پښتونستان او بلوچستان اوسیدونکو پښتنو او بلوڅو مشرانو د نیکمرغه نوی کال په مناسبت د دولت درئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد حضور د کابینې او مرکزی کمیټې غړیو د افغان جمهوري اردو جنرالانو افغانی وروڼو ته د زړه له اخلاصه مبارکۍ ویلي اوله پاک خدای نه یی زموږ د ستر ملی لارښود ښاغلی محمد داؤد تر قیادت لاندی د افغانستان د زیاتی لوړتیا او د افغان ولس د زیاتی هوساینې هیله کړیده .

د ښاغلی الرفاعی وینا د اسلام دنورو عالمانو له خوا په اوږدو چکچکو سره بدرګه شوه .
ښاغلی سمیعی وویل چې ښاغلی بوتودافغانی هیات درئیس په ځواب اود کویټ د دولت د شتونو د وزیر په تبصره کې بی ځوابه پاتی شو .

د کب ۳۰-۵۴

د پښتونستان له پیښور څخه یو خبر وایی چی په پښتونستان کې د ملی دیموکراتیک گوند مشر ښاغلی غلام احمد بلور په یوه وینا کې ویلي دي د پیښور پوهنتون د محصلینو د اتحادیې په انتخاباتو کې د پښتنو محصلینو بریالیتوب وښودله چی پښتانه اوس بیداری اود خپلو حقوقو د لاس ته وروړلو دپاره کلکه مبارزه کوی .

ده ویلي دي که څو تنه د شخصۍ غرضونو خاوندان د مبارزینو له قطار څخه ووځي داڅه د ناامیدی وړ خبره نده بلکه د دغسې خلکو یوځواکه کیدل او پیژندنه د ملی مبارزینو په ګټه ده .

بلور د پاکستان د حکومت له خوا د مخالفو گوندونو په خلاف له تبلیغاتي وسیلو څخه په یو پوځیز ډول استفاده کول هم غندلی دي .
د پښتونستان له دیره اسماعیل خان څخه په یو خبر کې ویل شویدي چې د پښتونستان په بندیخانو کې د پیپلز گوند هغو غړو د اوږدې په اعتصاب لاس پوزی کړیدی چې له مرکزی قیادت سره د مخالفت په وجه بندیان شوی وو .

دوری ۲-۱۳۵۵

د پښتونستان په مانسیره کې د تحریک

دوری ۴-۵۵

صدر اعظم ښاغلی بوتو پدی وروستیو وختو کی وویل چه پاکستان له افغانستان سره کوم اختلاف نلری اود افغانستان دی چه د پاکستان سره اختلاف لری - په دقیق ډول د پاکستان سره ستاسی اختلاف څه دی ؟

خواب - لکه څنگه چه تاسی خبر یاست د پاکستان ښاغلی صدر اعظم دغه ادعا په کراچی کی دسیرت النبی (ص) دکانگرس دجوړیدو په مناسبت په یوه ټولنه کی کړی او ښه معلومه ده چه له دغه شان بی ځایه اوبی ساسه ادعا څخه دهغه مقصدله دغی ټولنی څخه سیاسی استفاده کول دی . چه هغه دافغانستان نماینده په هغه ټولنه کی رده کړیده .

ستاسی دپوښتنی دوروستی برخی په باب کی باید ووايم چه په دقیق ډول د پاکستان سره زمونږ اختلاف دپښتنو اوبلو څو خلکو له حقو حقوقو څخه ملاتړ دی دا اختلاف اصلی جرړی څه په هند کی دبرتانوی استعمار په وخت کی له انگلیس اوڅه نن د پاکستان سره همدغه قضیه وه اوده .

پوښتنه - دغه اختلاف څنگه حل کیدی شی چه هم ددواړو هیواد دروضایت حاصل شی او هم دسیمی سوله تضمین شی ؟

خواب - افغانستان عقیده لری او خپل دغه نظری بیابیا څرگند کړی دی چه دحل د لاری دټولو ډیره ښه لار ددغه سیاسی اختلاف په باب ددواړو هیواد وتر منځ خبری دی . زمونږ په نظر ، دنظر په پراخوالی اواقعیښی او دور اندیشی سره دحل دغه شان رضایت سبب وی پیل کیدی شی .

دجمعیت العلمای اسلام گوند مشر مولانامفتی محمود دپښتونستان په بنوکی پوی غونډی ته ویلی دی چه د پاکستان اوسنی حکومت د جمهوریت اواسلام له نومو څخه خپلوناوړو سیاسی غرضونو ته درسیدلو دپاره گټه اخلی او په حقیقت کی هغه حکومت له جمهوریت اواسلام سره څه مینه نه لری .

ښاغلی مفتی محمود ویلی دی د پاکستان واکداران نشی کولی چه په نمایشی کنفرانسو باندی ولس تیرباسی او په خپلو ناوړو چارو پرده واچوی . مفتی محمود دبندیزونو ۱۴۴۰ مادی په انفاذ باندی دانتقاد په ترڅ کی ویلی دی چه په ټولو سیمو کی دابندیزونو دمدادی نافذول داثباتوی چه ولس د پاکستان دحکومت څخه کرکه کوی او هغه حکومت غواړی چه په زور او جبر خپل اقتدار ته دوام ورکړی .

مولانامفتی محمود په خپله ویناکی له ولس څخه غوښتی دی چه د حکمران گوند دغیر دیموکراتیکو چارو دمخنیوی دپاره دمخالفو گوندونو دمبارزی کلک ملاتړ وکړی .

دوری ۵-۵۵

ښاغلی محمد داؤد دولت رئیس اوصدر اعظم په هغه مرکه چه په اسلام آباد کی دروېتر خبر رسوونکی آژانس له خبریال ښاغلی گراهام ستيوارت سره دوزی په پنځمه ۱۳۵۵ په کابل کښی وکړه دافغانستان او پاکستان تر مینځ دیواځنی سیاسی اختلاف په باب دروېتر خبریال سوالونه ته داسی خواب ورکړي :

پوښتنه - ددولت ښاغلی رئیس ! د پاکستان

ته چمتو دی دخبرو دپاره افغانستان تهراسی
 بدغه برخه کی ستاسی نظر خدی ؟
 ځواب- افغانستان ته دسفر دپاره دښاغلی
 بوتو دتمایل په صورت کی هیڅ مانع نه وینو .
 پوښتنه - آیا کوم بلن لیک استول شویدی ؟
 ځواب-نه دالو مړی ځل دی چه دغه شان
 مطلب اورم خوکه چیری ښاغلی بوتو غوښتی
 وی په منځ کی هیڅ خنډ نشته .

دوری ۷-هه

دېښتونستان له وزیر ستان څخه په یو خبر
 کی ویل شویدی چه تیره اوونۍ بیتو ولس
 دښاغلی الحاج علی محمد بیتنی په مشرۍ یوه
 درنه ولسی غونډه کړی او په هغی کښی ولسی
 مشرانو په خپلو جندابو وینا وو کی په پښتو
 اوبلو څو باندی دپاکستانی حکومت په مطالبو
 رڼا اچولی اودملی یووالی سپارښتنی یسی
 کړیدی غونډه دمولانا جمیل خان له خوا دقرآن
 باک دمبارکو آیتو نوډه تلاوت پیل شوی او
 وروسته ښاغلو قطب خان ، ملک سروجان
 ملک شیراز خان ملک ستانه محمد خان ملک
 امل خان ، ملک زرولی خان ، میرزاخان ، ملک
 خان میرخان ، ملک میرات خان ، ملک حبیب الله
 خان ، خلیفه ذکیم خان ، ملک شیومخان ، کاظم
 خان ، ډاکتر گل جانان ، شیخ خلد خان اونورو
 په خپل وار اوږدی ویناوی کړیدی .
 دغونډی په پای کی دغه پریکړم راډیو په اتفاق
 تصویب شوه .

۱- مونږ په یو اتفاق داتمسد کووچه په هره
 ذریعه وی خپله حقه حقوق گټو .

۲- دپاکستان دحکومت له خوا چه دپښتونستان

پوښتنه - څه ډول ابتکار کولی شی چه دغه پندو
 سکه په حرکت راولی ؟
 ځواب - یوازی ددواړو خواواخلاقی جرات
 اودیو بل په نسبت دهر ډول شک اوتردیدلری
 کیدل اوپه پای کی ددواړوخواښه نیت .
 پوښتنه - اوسنی وچ کلک شرایط یودوه
 اړخیز ابتکار غواړی په اسلام آباد کی و یل
 کیری چه په فضا کی یو ابتکار شته ؟
 ځواب- مونږ هم هغه اورو .

پوښتنه - گمان کوم که چیری نوی ابتکار
 په منځ کی وی امکان شته په هغه باندی خبر
 شوی یاست اواحتمال لری دغه ابتکار دکوم
 دوست له خوا شوی وی مهربانی وکړی بدغه
 باره کړنواوچوی ؟

ځواب - څنگه چه تاسی په زیات مناسب
 موقعیت کی یاست اوپه اسلام آباد کی اوسپړی
 کولی شی چه مونږ هم په هغه باندی خبر کړی .

پوښتنه- دابه دحیرانتیا وړ نه وی چه پاکستان
 ته چه دایران د شاه دسفر څخه وروسته دغه شان
 اوازه خبره شی اوزمونږ سره یی دغه نظر پیدا
 کړی یدی چه ښایی دهغی هیلی له مخی چه دایران
 پاچایی دسیمی دسو لی دپاره لری دغه شان
 ابتکار تر لاس لاندی وی ؟

ځواب - که په خپلو کښی یی خبری کړی وی
 مونږ پری خبر نه یو لکه څنگه چه موټل ویلی
 دی یوځل بیا پیتکار کوو چه مونږ دخبرو څخه انکار
 نلرو البته داچه خبری نتیجه ورکوی او
 که نه ؟ دخبرو په طرز ددواړو خواو په سلوک
 اوبڼه نظر یوری اړه لری .

پوښتنه - ښاغلی بوتو پخوا ویلی و دی

اوبلوچستان په خاوره باندې خومره حملې شويدي دا لښتوي چه دپاکستان او سني حکومت مونږ حقيقي اويقيني دښمن دي او زمونږ دتباهي او بربادي له پاره يي ملاتړلې ده.

۳- دپاکستان دحکومت دتجاوز کارانه او ددښمنۍ نه ډک حرکات زمونږ دټولو ولسونو دډير ژور خفگان سبب گرزيږي، په همدې اساس دپاکستان حکومت ددغو تجاوزونو او دبدو نتيجه مسؤل گڼو.

۴- دپاکستاني حکومت دفضايي او ځمکنيو وسايلو په زريعه چه زمونږ دمقدسومقاماتو وړانولې دملې مجاهدينو شهادت او دديني کتابونو بې حرمتي دهر پښتون دپاره دشرم يولوی پيغور دی او دامونږ په هيش ډول نشو منلي.

۵- مونږ يو ځل بيا دپاکستان حکومت ته اخطار ورکوي چه دپښتنو اوبلو خو خاوره کې دمداخلې نه ډډه وکړي اوکنه دهرې بدې نتيجه مسؤل به په خپله پاکستاني حکومت وي.

دوری ۷-۵۵

دپښتونستان دسوات له مينگوري څخه په يو خبر کې ويل شوي دي چه په هغه ځای کې دپاکستان پوليسو زيات شمير محصلين نيولي او بنديان کړي يي دي چه په هغو کې دمحصلينو داتحاديي يو رئيس ښاغلي علي حيدر دملې ديموکراتيک گوند غړي شاکر بونيري اود ملاکنه دکالجو نو داتحاد يي رئيس مظفر له خوورڅو راهيسې دلورې په اعتصاب لاس پوري کړيدي.

خبروایي په مينگوره کې ټول دکانونه تړلي

دی او بو لیس په لارو او کوڅو کې دمحصلينو دمظاهر ودمخ نيوی دپاره درول شویدی دخبر له مخې دمینگوري ولسي مشرانو دپاکستان له حکومت څخه کلکه غوښتنه کړيده چه بايد بنديان محصلين سمدستي خوشي کړي.

له پيښور څخه هم دحکومت په خلاف د محصلينو دکرکي څرگندولو خبرونه رارسيدلي دي اوحکومتي مقاماتو په پيښور ښار کې دبنديزونو ۱۴۴ ماده نافذه کړي ده.

دوری ۸-۵۵

دپښتونستان له سوات څخه په يو خبر کې ويل شويدي چې په مينگوره کې په محصلينو باندې دپوليسو دنارواظلم اوتيري سره د مخالفت ښکاره کولو په لټه کې دهغه ځای ټول دکانو نه داحتجاج په توگه تړل شوي او دسينما گانو په شمول يوشمير نوري موسسې هم بندې شويدي.

دسوات دچينکو دکالج دمحصلانوله خوا په خپره شوي ابلاغيه کې ويل شويدي چې ترهغه وخته پوري به له درس سره پريکړه وکړي ترڅو په سيدوشريف کې دمحصلينو سره دناوړي روږي کولو مسؤل کسان محاکمه نکړي شي اودسوات دمټي کالج محصلينو هم دپاکستاني حکومت په خلاف په مظاهرو لاس پوري کړيدي.

خبروایي دسوات دمحصلينو دعاملې جرگې دفيصلې سره سم دمحصلينو له ډولي څخه دووتنو محصلينو ښاغلو ظاهر شاه اوگل واحد خان دلورې اعتصاب پيل کړيدي.

خبرزياتوي چې دپښتونستان په پيلو بيلو

د پښتونستان دمېمو پېښو گرونولوژي

دوری ۱۰-۵۵

د پښتونستان له تیرا څخه په یو خبر کې ویل شویدى چې تیره اونۍ دېړوڅمکنو په کوکني کلي کې په یوه درنه ولسي غونډه کې د پښتنو اوبلوڅوسره د پاکستانی حکو مست د طالمانه رویی سخته غندنه شویده .

غونډه د مولانا وزیر گل له خوا د قرآن پاک دمبارکو آیتونو په تلاوت پیل او وروسته ښاغلو میرخان، زله جان وریشمن خان، گل نرگس خان، غلام تېبی خان، گل احمد خان، لعل جان، میرمت خان، شهاب الدین خان، اقبال خان، کاظم شاه خان، سبزعلی خان، سیدجان نادرخان، ملک خان، محمد داؤد خان، فیض الله خان اونورو مشرانو او ځوانانو د پښتنو او بلوڅو دملی حقوقو په باب ویناوی کړېدی .

په غونډه کې د پښتنو او بلوڅو بند یانو مشرانو دخوشی کولو کلکه غوښتنه شویده .

دوری ۱۱-۵۵

د پاکستان د تحریک استقلال گوند رئیس مارشال اصغر خان په پېښور کې یوی غونډی ته په یوه وینا کې ویلی دی چې د پاکستان حکومت څکه د بندیزونو د ۱۴۴۰ مادی په ذریعه دولس او مخالفو گوندونو ارتباط شلو لسی دی چې دهغه حکومت ټولی چاری خلکو په ضد اونه غواړی چې مخالف گوندونه عسوام د حکومت په ناوړه پالیسیو خبر کړی .

غونډی ته په وینا کې د تحریک استقلال گوندیو تن غړی په پښتونستان کې د پاکستان د مرکز نمایندہ حکومت داسی حکومت بللی دی چې د مرکز له کوداکۍ څخه پرته بل

سیمو کښی محصلین د پاکستانی حکومت په خلاف دیو منظم تحریک په پیل کو لوباندی غورکوی اوبنایي ډیر ژر دغه ډول تحریک شروع شی .

دوری ۱۰-۵۵

د پښتونستان له پېښور څخه په یوه خبر کې ویل شویدى چې تیره اونۍ په هغه ځای کې د پښتنو محصلینو د اتحادیې په یوه غونډه کې ښاغلی تاج محمد اسرار د پاکستان له حکومت څخه په کلکه غوښتی دی چې دملی عوامی گوند درئیس خان عبدالولیخان په شمول ټولو سیاسي بندیان خوشی کړی اود سیاسی فعالیت دمخنیوی له کوښښ څخه لاس واخلي .

محمد اسرار په خپله اوږده وینا کې د پښتنو محصلینو دمشر ښاغلی افراسیاب خټک په بلوچستان کې دمحصلینو دیوتن مشر ښاغلی یاز محمد خان او بلوڅو محصلینو د اتحادیې د مشرانو د سمدستی خوشی کولو کلکه مطالبه کړیده .

ښاغلی محمد اسرار ویلی دی د پاکستان حکومت نشی کولی چې د بندیزونو د ۱۴۴۰ مادی په ذریعه د پښتنو اوبلوڅو دمبارزی مخنیوی وکړی اواخطاری ورکړی دی چې که حکومتی مقاماتو خپلوناوړو چارو ته دوام ورکسړی خطرناکی نتیجی به ولری .

د پښتنو محصلینو د اتحادیې په غونډه کې د پښتنو د کلتور په خلاف د تلویزیون او سینمایی فلمونو په ذریعه د تحریک کولو غندنه هم شویده .

وزیر لخوا داسی اعتراف په بشپړ ډول ثابتوی چه د پیپلز گوند، د حکومت پالیسی دمکر او فریب پالیسی ده .

د پاکستان له لاهور څخه یو خبروایی چه د پاکستان یو یوخوانی وزیر ایس، ایم ظفر په یوه ویناکی ویلی دی چه په لیک اوویناباندی د بندیز په وجه ولس له اصلی حالاتو څخه بیخی بی خبره دی .

ده ویلی دی حکمران ټولی ددی دپاره د مطبوعاتو آزادی غصب کړی ده چه خلک ددوی په ناوړو چارو خبر نشی او خپل اقتدار ته په آمرانه ډول دوام ورکړی .

دوری ۱۶-۵۵

د پښتونستان د دهمندو د سیمې یوتن مشر ښاغلی محمد اقبال په یوه وینا کی ولس ته خبرداری ورکړیدی چه د پاکستان حکومت غواړی د خپلوا یجتپانو په ذریعه د ولس ترمنځ نفاق اوبی اتفاقی پیدا کړی .

ده د دهمندو په سیمه کی د پاکستانی پولیتکل ایجنټ ناوړه رویه غندلی او ویلی یسی دی د پاکستان حکومت غواړی د سیاسی رشوتونو په ذریعه ناوړه سیاسی مقصدونه حاصل کړی .

ده پاکستانی حکومت ته اخطار ورکړیدی چی دولس په خلاف له دسیسو جوړولو څخه لاس واخلي .

د پښتونستان له نویار څخه یو خبروایی چی دهغه ځای دکالچ د محصلینو اتحادیه د حکومتی مقاماتو په آمرنگه شویده او د محصلینو په هر ډول فعالیت د بندیز حکم شویدی .

په پښتونستان کی د پښتنو محصلینو

حیثیت نلری، ده ویلی دی هغه بانگه چی د پښتونستان دودانو لویه نوم منظوریری هغه بیرته مرکز ته لېږل کیری اود پاکستان حکومت د پښتونستان دودانولوبی خایه پروپاگند کوی.

دوری ۱۲-۵۵

د پښتونستان له پیښور څخه په یو خبرکی ویل شویدی چی د چارسدی په پرانگ نومی ځای کی دملی دیموکراتیک گوند یوتن مشر ښاغلی رحیم الله یوی غونډی ته په ویناکی ویلی دی چی د پاکستان حکومت له ایالتونو څخه په اساسی قانون کی منل شوی حقو ق هم بیرته اخیستی دی .

ښاغلی رحیم الله د پاکستان حکومت تورن کړیدی چی داساسی قانون په هغو موادو عمل نکوی چی ولس ته ورڅخه گټه رسیږی .
په غونډه کی د پښتو نستان دستر مشر خان عبدالغفار خان د سمدستی خوشی کیدو غوښتنه شویده .

دوری ۱۵-۵۵

د پښتونستان په هزاره کی د تحریک استقلال او جمعیت العلمای اسلام گوندونو او محصلینو د مشرانو له خوا په یو گډ پیور شوی بیان کښی ویل شوی دی د پاکستان اوسنی حکومت له خپلو ټولو وعدو څخه مخ اړولی اوتردی زیات د حکومت کولو حق نه لری .

په گډ بیان کی په پښتونستان کی د پاکستان حکومت دیوایالتی وزیر اقبال جدون د تیری ورځی هغی ویناته، اشاره شوی چه پکسی ویلی یی وو پیپلز گوند دکالواو گور شعار دانتخاباتو گټلودپاره پورته کړی وو .

په گډ بیان کی زیاته شوی ده چه دیوایالتی

د پښتونستان دمهمو پېښو کرونولوژي

په گډېيان کې زياته شوېده چې د هزارې ولس له پېپلز گوندڅخه کرکه کوی اود ۱۹۷۰ کال په انتخاباتو کې يې هغه گوند رد کړېدی، نوکه چيري اوس داسامېلو غړي پداسي گوند کې شاملېږي چې نمايندگان نشي بلل کېدی بلکې په خپل دغه عمل دولس سره سترخيانت کوي .

دوری ۱۸-۵۵

د جمعيت العلمای اسلام گوند يوتن مشر او د پاکستان د مرکزي اسامېلي غړي مولانا صدرالشېد د پښتو نستان په بنوکسي پوړي ولسي غونډې ته په وينا کې ويلي دي چه په پاکستان کې له اسلام او جمهوريت دواړو څخه د يوې خاصې طبقې په گټه کار اخيستل کېږي .

د ويلي دي د پاکستان واکداران د اسلام له پاک نامه څخه دخپل اقتدار ساتلو او ټينگولو دپاره کاراخلي خو په عمل کې يې ټولي چاري د اسلام او جمهوريت په ضد دي. مولانا صدرالشېد زياته کړېده پسه بلوچستان کې چه په جمهوريت پوړي څخه ملنډې شويدې، دهغو مثال دنړۍ په تاريخ کې نشته .

د پښتونستان له بنوڅخه په يوېل خبر کې ويل شويدي چه په هغه ځای کې د ولسي ديموکراتيک گوند په يوه لويه غونډه کې د گوند مشرانو د پښتنو او بلوڅو په مقابل کې د پاکستانی حکومت ظالمانه پاليسي غندلې او له ولس څخه يې غوښتي دي چه د ديموکراسي د ژوندی کولو دپاره کلکه مبارزه وکړي .

د اتحادیې يوتن مشر ښاغلي اختر علی شاه دنوښار دمحصلينو د اتحادیې پنگول غندلي او اخطاريې ورکړيدي چې که د اتحادیې د پنگولو آمرېرته وانخيستل شي دناوړو نتيجو مسؤل به يې د پاکستان حکومتی مقامات وي .

د پښتونستان دادم خيلودري دکالچ دمحصلينو د اتحادیې رئيس په يوه وينا کې د پاکستان له حکومت څخه غوښتي دي چې د پښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان خوشي کړي او هغه ته اجازه ورکړي چې د خپلې ناروغسې علاج وکړي .

د په پښتونستان کېنې دمحصلينو دمشر ښاغلي افراسياب خټک دخوشي کولو کلکه غوښتنه هم کړيدي .

دوری ۱۷-۵۵

د پښتونستان له مانسيري څخه په يوڅېر کېنې ويل شويدي چې په هغه ځای کې د تحريک، استقلال گونديو تن مشر او دهغه گوند سکرتر جنرال ښاغلو صادق خان او اعجاز عالم په يوه گډ بيان کې په هزاره کې داسامېلو هغه غړي غندلي دي چې دولسي زايوپه خلاف يې عمل کړي خپل گوندونه يې بدل کړي او په پېپلز گوند کې شامل شويدي . په گډېيان کې ويل شويدي چې دغه ډول نمايندگانو خپل گوندونه ولس په گټه نه بلکه دخپلو شخصي گټو دپاره کوي .

پريښي دي اوددوی داخيال بيخي غلط دي چې په پېپلز گوند کې دهغوی په شامليدوسره د سيمې ټول ولس هم په هغه گوند کې شامل شويدي .

په ګډې بيان کې د پاکستان د حکومت له خوا دغیر ضروري لګښتونو د کموالي غوښتنه هم شوېده.

دوری ۲۲-۵۵

په پښتونستان کې دملی دیموکراتیک ګوند مشر غلام احمد بلور په پېښور کې په یوه ویناګینې ویلي دی چې د ولس د ښیګڼې دپاره یو مترقي او عادلانه نظام ته ډیر زیات ضرورت دی

ده ویلي دي د پاکستان واکدارانو دخپل اقتدار ساتلو دپاره ولس په ګټو سترګې پټې کړې دي او د عادلانه سیاسي نظام د نشتوالي په وجه ولس د غټانو او فوډالانو د ظلم او استبداد په پنجو کې ښکېل دی .

ده زیاته کړېده چې ټول فوډالان او غټان ددې دپاره په پیپلز ګوند کې شاملېږي چې دهغه ګوند په سیوري کې خپل امتیازات وساتي .

ښاغلي بلور ویلي دي ولس یو داسې دیموکراتیک نظام ته ضرورت لري چې په هغه کې دهیچا په جمهوري حقوقو تیری ونشي . د پښتونستان د جمعیت العلمای اسلام ګوند سکرتر جنرال صاحبزاده عبدالباري د پاکستان له حکومت څخه غوښتنې دي چې ټول سیاسي بندیان خوشې کړي د محصلینو مسنلي حل کړي او د یو داسې نظام دمنځ ته راتلو دپاره لاره آواره کړي چې دخلکو داساسي حقوقو د ساتنې ضمانت وکړي .

ده ویلي دي چې په غیر دیموکراتیک ډول د سیاسي فعالیت مخنیوی یو ډیر ناوړه عمل دی او د حکومتی مقاماتو غیر قانوني چاري د ولس سره څرګنده دښمنۍ ده .

دملی دیموکراتیک ګوند په یو لویه غونډه کې د پاکستان له حکومت څخه غوښتنه شوېده چې د سیاسي مبارزې لاره خلاصه کړي ، د بندیزونو ۱۴۴ ماده لیرې کړي اود ورځپاڼو اوراډیو په ذریعه د مخالفو ګوندونو په خلاف له یو اړخیز پروپاګند څخه لاس واخلي .

لویي غونډې ته په وینا کې په پښتونستان کې دملی دیموکراتیک ګوند مشر ښاغلي غلام احمد بلور ویلي دي چې په ډیره اسماعیل خان کې په زرونو جریبه ځمکه شپه پرته ده خو د پاکستان حکومت دخپلو سیاسي مقصدونو د پاره بدغه ځمکه باندې اوبه بندې کړي .

دوری ۱۹-۵۵

د پښتونستان په نوښار کې دملی دیموکراتیک ګوند مشرانو په یوه غونډه کې د پاکستانی حکومت د پالیسي د غندنې په ترڅ کېښی غوښتنه کړېده چې د پښتنو او بلوڅو د سیاسي مبارزې په لاره کې پیدا کړي شوی خنډونه دی لیري شي .

په غونډه کې ویل شويدي چې باید د پاکستان اوسنی حکومت د تېرو حکومتونو له عملونو څخه درس واخلي او د پښتنو او بلوڅو سره له ناوړې رویې نه ډډه وکړي .

د پښتونستان په پېښور کې د جمعیت العلمای اسلام ګوند ایالتی رئیس مولانا محمد ایوب ښوړی او سکرتر جنرال صاحبزاده عبدالباري په یو ګډې بیان کې د پاکستان د حکومت پسه اقتصادي پالیسي باندې د انتقاد په ترڅ کېښی ویلي دي چې د پارلمان له تصویب څخه پرته د مالیاتو زیاتوالي یو غیر دیموکراتیک عمل او د پارلمان په حیثیت پوري ملنډې کول دي .

دېشتونستان دمېمو پېښو گرونولوژي

د پاکستان د تيری ظالمانه دوری په توگه په پلمه يوځل بيا د بنيادی جمهوريتونو په نامه د پاکستان او پښتونستان ولسونه تير باسی نوڅکه مخالفو گوندونو مشران او کارکوونکي نه پرېږي چه حقایق څرگند کړي .

دوری ۲۶-۵۵

د فرانسېرس دخبرسره سم د پاکستان د مشرانو په جرگه کی دمخالف گوند غړي سناتور هاشم غلزی باندی لگیدلی تورونه چه مخکی دملی عوامی گوند غړی ؤ او پسدی وروستیو وختونو کی دملی دیموکراتیک گوند دسکرترجنرال په توگه ټاکل شوی ؤ تراوسه پوری نه دی څرگند شوی .

دمخالف گوند غړيو وویل ددوی مشر هغه وخت پولیسو ونیوچه پارلمان ته روان ؤ چه په غونډو کی یی گډون وکړی، دغه غړی ددغه سناتور دنیول کیدو په ضد داعتراض په نامه له مجلس نه ووتل .

دیوځبر سره سم چه دالمان غبرګونو خپور کړیدی. د پاکستان حکومت دښاغلی هاشم غلزی دبنده وروسته دمخالفو گوندونو په تیره بیا دملی دیموکرات گوندی شمیره نمایندگان هم توقیف کړیدی خو تر اوسه پوری یی دمخالفو گوندونو دپيروانو ددغه عمومی بند سبب نه دی څرگند کړی .

دوری ۲۸-۵۵

له راولپنډی نه درویتردخبر سره سم د پاکستان په مشرانو جرگه کی دمخالفو گوندونو د مشر ښاغلی هاشم غلزی له بنده وروسته ورته ورځ دمخالفو گوندونو یو شمیر نور

د پښتونستان له باجوړ څخه په یوه خبرکی ویل شویدی چه تیره ورځ دچمرکند په مخ جوړنومی ځای کی دالینگار، چمرکند، شمیخ بابا او کوهی خانزاده گانو ولس په یوه درنه ولسی غونډه کی دپښتنو اوبلوڅو د ملی مبارزی دبریا لیتوب دپاره دټینگو ولسی اتحادیه ضرورت ټینگار کړیدی اود پاکستان واکدارانو ته یی اخطار ورکړی دی .

دوری ۲۳-۵۵

دلاهور نه په یوځبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دجماعت اسلامی گوند رئیس مولانا جان محمد عباسی په یوه اخباری مرکه کی د پاکستان حکومت پدی خبره زیات پس کړیدی چه دجمهوری عمل مخه یی نیولی ده او په هیڅ ډول آزادی غوښتونکی نه پریردی چه دخپلوحقوقو دپاره په جمهوری لاروچارو مبارزه وکړی .

ښاغلی مولانا جان محمد عباسی وویل چه دسند ولایت ته دهغوی دسفر په وختو کی حکومت اجازه نه ده ورکړی چه په جماتونو کی لمانځونه وکړی او ولس په خپلو مشکلاتو خبر کړی هغه وویل په کوچنیو کلیو کی هم دوی دپولیس ترسخت مراقبت او نظارت لاندی گرځیدل او د ولس سره یسی ارتباط ټینگولو ته اجازه نه ورکوله .

هغه وویل د پاکستان حکومت د ۱۴۴۷ مادی په ذریعه دجمهوری عمل مخه نیولی ده او په خپله یی په سر کاری څرخ باندی انتخابی دوری پیل کړیدی .

ښاغلی عباسی وویل هغه حکومت غواړی

دغويي ۵۵-۶

د پښتونستان له پيښور څخه په يو خبر کي ويل شويدي چه ورځ په هغه ځای کي د قصه خواني دشپيدانو ورځ د لويو غونډو په ترڅ کي نمانځل شويده .

خبروايي په غونډو کښي د گډون کوونکو په ډله کښي ميرمن نسيم ولي هم دشپيدانو يادگار ته ورغلي او گلونه يي پري شينډلي دي .

د پښتونستان دملي ديموکراتيک گوند رئيس ښاغلي عبدالخالق خان دشپيدانو دورځي په مناسبت په يوه وينا کي ويلي دي پښتنو چه د پښتونستان دستر مشر خان عبدالغفار خان په لار ښوونه کومي قرباني ورکړيدي هغه به د تاريخ په پاڼو کي به طلايي رنگ وليکل شي .

عبدالخالق ويلي دي ديسوي آزادي او ديموکراتيکي ټولني دجوړولو دپاره د پښتنو ملي مبارزه روانه ده او هدف ته درسيډو تروخته پوري به دوام وکړي .

دغويي ۵۵-۶

د پښتونستان له پيښور څخه يو خبروايي چي په هغه ځای کي د پښتنو دمحصلينو داتحادیي په يوه غونډه کي د پيپلز گونديو شمير غړو محصلينو په هغه اتحاديه کي دشاملیدو اعلان کړيدي چي ښاغلو امجد حسين شاه، اورنگ زيب اوجاويد خان پکي شامل دي .

دوی د پښتنو محصلينو په اتحاديه کي دشمول په وخت کي ويلي دي چي هغه اتحاديه د پښتنو دمحصلينو نماينده سازمان دي او بايد

مشران چه پخوا دنیشنل عوامي گوند غړي وونیول شويدي زیاتره بنديان شوی په ملی ديموکراتيک نوی جوړشوی گوند کي شامل وو او په دغه گوند کي يي بيل بيل منصبونه درلودل .

لکه چه معلومه شويده په هغو خلکو کي چه نيول شويدي سناتور حاجي غلام احمد بلور سناتور سيد حسين شاه، ښاغلي قسور گردیزی اونوميالي شاعر ښاغلي حبيب جالب شامل دي.

دغه راز دايالتي اسامبلي وکیل اود پښتونستان په مردان کي دملي ديموکراتيک گوند مشر ښاغلي اميرزاده خان اود پښتونستان پخوانی گورنر ارباب سکندر خليل داطلاعاتو پخوانی وزير ښاغلي محمد افضل هم بنديان شوی او حیدرآباد ته لیږدول شويدي .

دغويي ۵۵-۴

د پښتونستان له پيښور څخه په يو خبر کي ويل شويدي چه د پيښور پوهنتون دمحصلينو داتحادیي په يوه غونډه کي د حقوقو دپوهنځي دمحصلينو داتحادیي رئيس اسدالله خان اپريدي دپاکستان له حکومت څخه غوښتنه کړيده چه د پښتنو محصلينو مشر افراسياب خټک سمدستي خوشي کړي .

ده ويلي دي پښتانه محصلين د افراسياب خټک په گرفتاري او د حیدرآباد په بنديخانه کښي اودهغه په بنديتوب خواشيني شويدي . ده اخطار ورکړيدي چه که افراسياب خټک خوشي نکړي شي په ټول پښتونستان کي به دمحصلينو عمومي مظاهري پيل شي .

بشری اودیو کراتیک حقوق و ر کسره شی.

ده ویلی دی په مخالفو گونډو نو بانه ی دسیاسی فعالیت لاره بندول دامنی لری چه بییلز گوند په ولس او په تیره بیا په پښتنو اوبلو خو کی هیڅ گرانېست نلری او غواپی چه په یو اړخیز ډول انتخابی مبارزی ته دوام ور کړی .

له کوهاټ څخه په یوبل خبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دمدافع وکیلانو په یوه غونډه کی دپاکستان له حکومت څخه غوښتنه شوی ده چه باید ددیو کراسی او قانونی حکومت په لاره کی پیدا کړی شوی خنډونه لیری شی اودخلکو اساسی حقوق ومنل شی .

مدافع وکیلانو غوښتنه کړیده چه دپنډیزونو ۱۴۴ ماده دی لیری کړی شی اودراتلونکو انتخاباتو دپاره دی یوه دیو کراتیکه لضا برابره شی.

دمدافع وکیلانو په غونډه کی چه دمخالفو کوندونو مهم غړی اومشران په بندېخانو کی پراته دی دپاکستان دحکومت لخوا په یو اړخیز ډول دانتخاباتی مبارزی پیل یوډیر ناوړه عمل دی .

په اوسنی حساسه مرحله کی پښتانه محصلین ډیر ژر یومرکز ته راټول شی . دپښتونستان په حسن آبدال کی دجمعیت العلمای اسلام گوند په یوه غونډه کی په پاکستان کی په روانو حالاتو اودحکومت په ظالمانه پالیسی باندی له غورځنه وروسته اندیښنه ښکاره شویده چی دحکومت له خوا ددیو کراسی دودی مخنیوی اودولس په اساسی حقوقو تیری حالات زیات کړ کیچن کړیدی .

په غونډه کی په سیاسی مخالفینو باندی دپاکستانی حکومت دمظالمو دغندنی په ترڅ کی دپښتونستان دستر مشر خان عبدالغفار خان اودملی عوامی گوند رئیس عبدالولی خان په شمول دټولو سیاسی بندیانو دخوشی کیدوغوښتنه شویده .

دغوی ۸-۵۵

دپښتونستان له کوهاټ څخه په یو خبر کښی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دملی دیو کراتیک گوند رئیس په یوه ویناکی ویلی دی چه که دپاکستان دحکومت دملی دیو گرا تیک گوند دسیاسی په لاره هر څومره خنډو نه پیدا کړی بیا هم هغه گونډخیلی اصولی مبارزی ته ترهغه وخته پوری دوام ورکوی چه ولس ته ددوی

دخارجي خبرو نوکرونولوژی

د ژمري ۴-۵۴

ترکيه به دغو ټولواورمیکايي اډوقومانداني په غاړه واخلي چه په ترکيه کې شته دی . دترکيې دحکومت دغه اقدام به داتلسس دټرون یوی پوځي اډی ته چه په هغه هیواد کې شته متوجه نه وی . دترکيې حکومت دیوی وینا په ترڅ کې ویل دغه هیواد دامریکايي وسلې پر یکرې ددوام په خلاف پدغه اقدام لاس پوری کړ .

* * *

دامریکا حکومت په ترکيې کې دامریکا په پوځي اډو کې د فعالیتونو د بندیدو په باره کې دترکيې دحکومت فیصله تر مطالعې لاندې نیولی ده .

* * *

دانگلستان اوامریکا حکومتونو فیصله کړې ده چه په انګولا کې د حالاتو د خرابتیا له مخې خپل اتباع له لواندا څخه وباسي . برتانوی مقامات غواړي دخپلې قونسلګرې غړي اودغه راز دکامتولیتپ اتباع له لواندا څخه وباسي اوهم امریکايي مقاماتوددغه هیواد اتباعوته هدایت ورکړېدی چه ځان له دغه ښارڅخه لاوتلو دپاره چمتو کړی .

د ژمري ۵-۵۴

دمصر جمهور رئیس انورالسادات و ویل که چیرې دمنځني ختیځ دکشالو رحل دپاره سیاسي هلې ځلې ناکامه شي له اسرائیلو سره دیوی بلی جګړې دپیښیدو پرته بله

د چنگاښ ۲۹-۵۴

په لووا ندا اوددغه ځای په ځینو توروسمو کې دانګولا سیالو نهشتونو دافراد و ترمنځ نښتی روانی دی .

د ژمري لمړی ۵۴

دهند دملې شورا مجلس هغه اضطراري حالت چی څلور اوونۍ دمخه دهند دحکومت له خوا په ټول هند کې نافذ شوی ؤ تصویب کړ .

* * *

دمصر دباندنیو چارو وزیر اسماعیل فهمی ویل چه ددغه هیواد حکومت فیصله کړې ده چه دری میاشتي نور دسینا په محاذ کې دملګرو ملتو دموسسې دسولې دپوځونو د افراد و خدمت موده اوږه کړی .

* * *

مصری مقاماتو ددغه هیواد او اسرائیلو ترمنځ دمخامخ خبرو په باب داسرائیلو د صدراعظم په وینا باندی انتقاد کړیدی . داسرائیلو صدراعظم ویلی وو، دسینا په محاذ کې دسولې دټینګیدو دپاره دمؤقتی موافقې دلاسلېک په مقصد باید دمصر او اسرائیلو ترمنځ مخامخ خبری وشي .

د ژمري ۳-۵۴

دترکيې کابینې فیصله وکړه چه له هغې اډی پرته چه داتلس ټرون تری استفاده کوی، په ترکيه کې لای ټولی امریکايي اډی وټرل شي .

دخارجي خبرونو کرونولوژي

چاره نشته .

دزمري ۶-۵۴

سوداګري او علمي همکاري، آزاد سفير او مخابرات اوږدې خبره نوي کتنه شامله ده چه ددو کلو نوو وروسته ددغې اعلاميې مواد ترکومي اندازې عملي شويدي .

دلواندا د کيچن ښار نه د انگلستان د اتباعو وروستۍ تن دو يستلو وروسته دهغه هيواد جنرال قنسل په لواندا کي خپله قونسلګري وتپله .

* * *

* * *

ترکيې ويلي دي چه پنځه امريکايي اډي چه له هغوڅخه د اطلاعاتي مقصدونو د پاره کار اخيستل کيده تر خپلې ادارې لاندې راوستي او هم په نژدې راتلونکي وخت کي پدې لټه کي ده چه د شپږو نورو امريکايي اډو چاري به لاس کي ونيسي .

ديوګندا جمهور رئيس عيدي امين دافريقا ديواولي د جرګي د پرانستل کيدو په غونډه کي په کمپالا کي وويل چه بايد اسراييل دملګرو ملتو د مؤسسي څخه وويستل شي .

دزمري ۷-۵۴

دروديشيا دغيرقانوني حکومت دباندينيو چارو وزير دغه آوازي دروغ بللي دي چه دروديشيا يو ملي مشر سیتولي ددغه حکومت په لارښودنه مسموم شويدي .

د هند او ايالتی اسامبلو دهغه هيواد په اساسي قانون کي بدلون تصويب کړ چه دهغه په اساس په هند کي اوسني اضطراري حالت دمحکوموله قدرت نه څک ګڼل کيدای شي .

* * *

* * *

دترکيې وسله والو پوځونو دکارابرن په سيمه کي دامريکا د متحدو ايالاتو يوه بله پوځي اډه ونيوله .

دامريکا ، کاناډا اودري دپيرشو اروپايي هيوادو مشرانو جرګه د فنلند په مرکز هلسنګي کي پيل شوه .

دغه مطلب داستانبول له دوهم پوځي مرکز څخه خپور شويدي .

په يوسلوېنڅوس وروستيو کلونو کښي دا ځل دی چه په اروپا کي دغه شان يوه جرګه جوړېږي .

په اعلاميه کي ويل شويدي چه دترکيې بيرغ پدغې اډي باندې رېول شويدي .

دهلسنګي جرګه دهغو دوه کلنو خبرو نتيجې ده چه دپنځه دپيرشو هيوادو نمايندگانو په ژبنيو کي کړيدي .

دزمري ۱۰-۵۴

داروپا دامنيت او همکاري عالي جرګه دافغانستان په وخت د شپي په اوويجو په اروپاکي دامنيت او همکاري د مربوطي موافقې په لاسليک کولو سره پای ته ورسيده .

په هغه اعلاميه کي چه دهلسنګي په جرګه کي دپنځه دپيرشو هيوادو د مشرانوله خوا لاسليک کيږي اساسي ټکي لکه داو سنيو سرحدونو منل کيدل، د مربوطو هيوادو ترمنځ

د ۱۱-۵۴ د زمري

د ترکيې لڅلکو د ډيموکرات گوند مشر
بولنت اييجويت وويل چه په ترکيه کسې
به امريکايې اډې وتړل شي.

د قبرس د ترکي او يوناني ټولنو د مشرانو
تر منځ خبرو دريم پړاوچه د ملگرو ملتو د موسسې
د سرمشري ډاکټر کورټ والدهايم په مشرۍ
په ويانا کې پيل شوی ؤ پای ته ورسيد .

د ۱۲-۵۴ د زمري

د هندولسې جرکې ددغه هيواد په انتخاباتي
قوانينوکې اوښتون تصويب کې چه دهغوله
مخې لاهند صدر اعظمه ميرمن اندرا گاندي
دهغو تورونو څخه ژغورل کېږي چه په هغې
باندې د انتخاباتي فعاليتونو په نسبت لگول
شویدی .

په انګولا کې د سيالو نهشتو نو تر منځ
دانګولا په ختيځ کې د لوسوبه ښار کې د متارکي
د کيدوپه باب موافقه شويده خور دغه ځای
په جنوبي سيمو کېنې اوس هم د دغو
نهشتونو د افرادو تر منځ نښتې روانې دي .

* * *

* * *

د ملگرو ملتو موسسې د امنيت شورا ۱۵
نماینده گانو ته د ملگرو ملتو په موسسه کې د غړي
توب دپاره د ویتنام د ډيموکراتيک جمهوريت
جنوبي ویتنام او د کوریا د جمهوريت د حکومتونو
د غوښتنو په باب خپلې غير رسمي خبرې اترې
پيل کړې دي .

دنه اسلامک د نهشت د پراختيا هيوادونو په
ژنيو کې دهغې موافقې مسوده برابره کړېده
چه دهغې له مخې د مېمو توليداتو د لس قلمه
احتياطي زيرمي دپاره درې مليارده ډالره
پيل شويدي .

د ۱۳-۵۴ د زمري

د انګلستان صدر اعظم هرا لډ ويلسن وويل
بايد په هلستکې کې داروپا د امنيت او همکاري
په جرګه کې د لاس ته راغلو موافقو د تطبيق
پرله پسې څارنه وشي .

د مصر عربي جمهوريت د سينايه محاذ کسې
د اسرائيلي عسکرو لاه څټ تلوپه باب دخپل
د ريځ د څرګندولو په ترڅ کې وويل مصر د سينايي
د ګودرونو او د اډبور ديس د تيل لرونکې سيمې
څخه د اسرائيلو عسکرو وتل غواږي .

* * *

د ۱۳-۵۴ د زمري

د انګلستان صدر اعظم هرا لډ ويلسن وويل
اوس بايد دختيځ اولويديز درواځو د پرمختيا
په برخه کېنې په مرکزي اروپا کې د پوځونو
د متقابل کموالي په باره کې دوارسا او اتلس
د ټورونو د غړو تر منځ د ويانا خبرو ته د لومړي
توب حق ورکړ شي .

دويانا په خبرو کې د قبرس د يونانيانو د
دهيات مشر ګلاف کوس کليريدس په آتن
کې وويل دهغه هواد ترکانو ژبه کړېده چه
د قبرس د ستونزې د ټولو اړخونو د اورولو د
پاره پوښېږ پلان جوړ کړي .

* * *

دخارجی خبرونو گرونولوژی

دزمري ۱۷-۵۴

دهند دانتخاباتو دقانون داپولو مربوط
لايحه ددغه هيواد په عالي محكمو او ستره
محكمه كي قانوني بڼه غوره كړه .

دهند جمهور رئيس فخرالدين علي احمد
وروسته له هغه چه دغه لايحه دهغه هيواد
پارلمان تصويب كړه په هغې باندې لاسليك
وكړ .

* * *

دهند صدراعظمي ميرمن اندراگاندې يوځل
بياښكار وكړ چه پدغه هيواد كي داضطراري
حالت اعلام دنامعني نلري چه هنددديموكراسي
څخه لاس اخيستي دي .

* * *

دقبرس له جنوبي سيموڅخه شما لسي
سيموته ددغه هيواددښه زړه تركانو دزياتري
برخي لېږدېدل شو .

دزمري ۱۸-۵۴

په انگولا كي دپرتگال عالي كمشنروويل
چه دانگولا دآزادي دري نهضتونه داوسنيو
لانجواويدغه ځاي كي داقتصادي واقتصادي
ركود مسئول دي .

* * *

دانگولا دانتقالي حكومت يوشمير وزيران
ددوي له كورونو څخه خوندي ځايونوته بېول
شويدي .

دزمري ۲۰-۵۴

دهندستري محكمې په دې باب دهغه هيواد
دصدراعظمي ميرمن اندراگاندې غوښتنه رده
كړه چه محكمه دي دپرزردهغو تورو په

بازره كي غونډه وكړې چه پدي باندې دآله آباد
ديوي محكمې له خواوارد شوي وو .

* * *

دتركيي صدراعظم سليمان ديميريل تائيد
كړه هغه ټول دفاعي كم تاسيسات چه په
تركيه كي يي دتركيي اوامريكا متحدو ايالاتو
دخپل منځي موافقي له مخي په تركيه كي
فعاليت كاوه دتركيي دحكومت د زمسري
دمياشتي ددريمي نېټي دفيصلي له مخي
تړل شوي دي .

* * *

ديوه راډيويي پيغام له مخي چي دآسټراليا
دداروين په ښاركي دپرتگالي تيمور له ټاپو
څخه لاس ته راغلي دي په دغه ټاپوكي رژيم
بدلون كړي دي .

دغه پيغام په لومړي وخت كي دپرتگالي
تيمور دهاويي ډگردكنترولولو دبرج په واسطه
چي دآزادي په پړاو كي وومخابري شوي دي
اوپه هغه كي دنوموړي هوايي ډگر دتړلو اود
كودتادپښيدلو په باره كي ياروني اوخبري
شوي دي .

* * *

په رياض كي خبري ټولني وايي چه
دعراق اوسوريي ترمنځ دفرات دسيند داوبو
دعالادنه وېش په سرحدوي داختلاف دلري كيدو
په باره كي ورو ستنې موافقه شويده .

دزمري ۲۱-۵۴

دروديشيا دنوي اساسي قانون په باره كي
دخبرودپيل كيدو دپاره په سالزبري كي
هلي ځلي رواني دي هلي ځلي دهغو موافقو

* * *

دملګرو ملتو دموستي سر منشي ډاکټر کورت والدهايم دملګرو ملتو د ټولو مربوطو هيوادو او موسسونه وغوښتل چه د نژادي توپير د مينځه وړلو په خلاف د مبارزې په لسيزه کې فعاله ونډه واخلي .

* * *

جاپان د دايمي سولې د بياغوښتنې سره دنړۍ د دوهمې عمومي جګړې دوه دېرشم تلين ولمانځه .

دهغو دريو مليونو جاپانيانو دود يادونې په وياړچه په دوهمه عمومي جګړه کې وژل شوي وو دهغه هيواد په بيلوبيلو ښارونو کې مراسم په خای شول .

د زمري ۲۶-۵۴

د بنگله ديش کابينې د نوي غونډې په ترڅ کې ددغه هيواد په اوسنيو حالاتو باندې خبرې وکړې .

په عين حال کې د بنگله ديش د راج پوډوويل : چه د شېخ مجيب الرحمن جنازه د مراسمو په ترڅ کې ډاکي ته نژدې ددوی په پلارنۍ هديره کېنې خاورو ته سپارل شوي ده .

* * *

پداسې حال چه د هصر عربي جمهوريت د سينې په محاذ کې د اسرائيلو عسکرو په لاس کېدو په باب د مؤقتي موافقې د لاس ليک د بري چانس ښه بللی اسرائيلی مقاماتو ویلي دي چه اوس هم ځينې مطالب شته چه دهغو په باب موافقه نده شوی .

د زمري ۲۷-۵۴

په بنگله ديش کې حالات مخ په عادي کېدو

په اساس کېږي چه دروديشيا دغير قانوني حکومت د صدر اعظم اييان سميت اود جنوبي افريقا د صدر اعظم جان فورستر ترمنځ په پريټوريا کې شويدي .

د زمري ۲۹-۵۴

دچين ولسي جمهوريت به دملګرو ملتو په عمومي ټولنه کې دهغې موسسې څخه داسرائيلو دايستلو په باب د عربي هيوادو د پريکړې ملاتړ وکړي .

* * *

د هند سترې محکمه دهغه هيواد د صدر اعظمي ميرمن اندراگاندي په خلاف داله آباد د محکمې له خوا د لګول شويو تورونو په مقابل کې دهغې د مرافعه غوښتنې اوريدل د وېرې د مياشتې تر دزيمي نيټې پورې وځنډول .

د زمري ۲۲-۵۴

د ترورستي يوه پټه موسسه پدې وروستيو وختو کې د مصر په عربي جمهوريت کې پيدا کړې شوي اود هغې شل تنه غړي نيول شويدي .

د زمري ۲۴-۵۴

په بنگله ديش کې په يوه نظامي کودتاکي ځنده کار مشتاق احمد د قدرت واګې په لاس کې ونيولې .

د بنگله ديش راديو ددغه خبر دخپريدو د پاره خپل عادي پروګرام بند کړ اود نظامي مقرراتو او په گرځيدو واکرځيدو باندې د بنديز د لګولو په باب يې دنوي حکومت ابلاغيه خپره کړه .

دخارجی خبرونو کرونولوژۍ

دی اوپه گرځیدو باندی بندیزلږ شوی دی .
همدغه راز دبنگله دیش نوی جمهوررئیس
خنده کارمشتاق احمد لارښودنه کړی ده چی
خلک دی خپلورسمی اوشخصی وظیفو ته
لاپشی .

دزمري ۲۷-۵۴

داندونیزیا مشرانو اخطار ورکړ چی په
پرتگالی تیمورکی وروستی ناکرازی به په
اندونیزیا اوهمدا رنگه دآسیا په جنوب ختیځ
کی سوله اومنیت له خطر سره مخامخ کړی .

* * *

دلومړی ځل دپاره پرتگال ته بلنه ورکړل
شوی چه دنایپیلوهیوادو دباندنیو چارو د
وزیرانو په جرگه کی چه دپیرو په مرکزلیما
کی به جوړه شی گډون وکړی .

دزمري ۲۸-۵۴

په ملگروملتو کی وویل شول چه عراق
دلومړی ځل دپاره په قبرس کی دملگروملتو
دسولی دقواء په لگښت ورکولو سره برخه
اخیستی ده .

* * *

په بنگله دیش کښی داحالاتوله عادی کیدو
اودحکومت دبډلیدو وروسته دلومړی ځل دپاره
په ډاکه کښی دورځپانو چاپ بیا پیل شویدی .

دزمري ۲۹-۵۴

دفلستین دآزادی دموسسی مشریاسرعرفات
ووویل : چه اسرائیل غواړی دمصر سره دپوی
مؤقتی موافقی دلاسلیک نه وروسته دعربی
هیوادوپه خلاف په یولېجی جگړو لاس پوری

کړی .

* * *

دکمبودیا دملی یووالی د حکومت رئیس
نورودوم سېهانوک اوددغه حکومت دصدراعظم
مرستیال کیوسامپان کمبودیا ته سېهانوک
دبیرته راتگ په باب اصولاموافقی ته رسیدلی
دی دغه خبره ردیپلوماتیکو باخبرو منابعو په
پیکنگ کښی کړیده .

دزمري ۳۰-۵۴

په واشنگتن کی دامریکا دباندنیو چارو
دوزارت یوه نطق دامریکا دمتحدو ایالاتو له
خوادبنگله دیش دنوی حکومت پیژندنه اعلام
کړه .

دوی لومړی ۵۴

دبنگله دیش نوی حکومت ټینکار وکړ چه
دهیوادپه چاروکی به سوسیالیزم دیموکراسی
اوناسیونالیزم خپله کړن لاره وگرځوی .

دغه راز دبنگله دیش دباندنیو چارووزارت
ویل دی دهیواد اساسی قانون له منځه ندی
تللی اوپارلمان هم په خپل حال پاتی دی .

* * *

دروکیشیا دغیر قانونی حکومت صدراعظم
ایبان سمیت ویلی دی ترکومه ځایه پوری چه
پده پوری اړه لری ددغه ځای چارواکی به
نورپوستو ته ورپری نږدی .

دوی ۲-۵۴

دهغو نویو مقرراتوله مخی چه دبنگله دیش
دنوی جمهور رئیس خنده کارمشتاق احمد په
هدایت نافذشول دبنگله دیش یو شمیر

دپاره دکوريا دجمهوريت په کو بنښ باندی
انتقاد کړی دی .

* * *

دسوري داطلاعاتو دوزير له خولی په کويټ
کښی وويل شول سوريه داسرائيلو سره
دسولی دیوی برخی دهرډول موافقی سره
مخالفه ده .

دوی ۵-۴۰

په سل گونواکولایانو په هغه سیمه می
دکورنیو جگړوله امله خپل کورونه خوښی
کړی اوساوتومی اوپرنسیپی صدراعظم چه
دعاج ساحل دتنگ له پاره ایجان ته رسیدلی
ددغی خبری په کولوسره وویل چه دغوکپوالو
دساوتومی اوپرنسیپی اقتصادی حالت خپړې
کړیدی .

دوی ۹-۴۰

دپیرو دجنگ وزیر اویخوانی صدراعظم
جنرال فرانسیسکو مورالیس برمدیزپه هغه
هیوادکی دچاروواکی په لاس کی واخیستی .
دپیرو جمهوررئیس جنرال ژانولاسکوالوردوله
وظیفی لری کړی شوی اووسله وال پوځونه
دنوی مشر ملاتړ کوی .

دوی ۱۰-۴۰

دبین المللی وجهی صندوق او جهانسی
بانک کالني جرگه په واشنگتن کی برانستل
شوه اود وینزویلانماینده اخطار ورکړی چه
دشتمنو اونیستمینو هیوادو دژوندانه دسطحی
ترمنځ اوسنی تش ددغو دواړو دلو ترمنځ په
روغه جوړه کی گپژوند په خطر کی اچولی دی .

***

پخوانی حکومتی شخصیتونه نیول شویدی .

* * *

دزیاترو ناپییلو هیوادو دباندنیو چارو
وزیران لیما ته رسیدلی دی .

ددوی مقصد دناپییلو هیوادو دباندنیسو
چارو وزیرانو په جرگه کی برخه اخیستل دی .
دغه جرگه په لیما کی پیل شوه اوپه هغی
کی دلمربوطو هیوادودمشرانو پواسطه دهغی
جرگی کړنلاره برابریږی چه په راتلونکی کال
کی دسریلانکا په مرکز کولمبو کی کیږی .

دوی ۳-۴۰

واشنگتن دامریکا کانگرس دینخوسو تنو
غړیو دهرډول داسی اقدام په نسبت خپله
زیاته اندیښنه څرگنده کړی چه مقصد یی
دملگروملتو په موسسه کی داسرائیلودغړیتوب
ځنډول وی اوله دغه کارسره یی خپل مخالفت
ښودلی دی .

* * *

په لیما کی دناپییلو هیوادو په جرگه کی
دبنگله دیش گپون دبنگله دیش دتوی حکومت
له خوا دبیکه نه انسلاک دسیاست ددوام ښه
کښل کیږی .

* * *

نوی زیلند چمتودی چه خپل یوه ډله
عسکر په پرتگالی تیمور کی دسولی دساتنی
دپاره دملگروملتو دسولی دپوځونو په واک
کښی ورکړی .

دوی ۴-۴۰

دکمبودیا دباندنیو چارو وزیر سارین شاک
په لیما کی دناپییلو هیوادوپه ډله کی دگپون

دی چه ددغه هیواد د مربوطسو مقاماتسو ددیوگارسیداتپاوخه ناخه یوزرتنه اوسیدونکی په زورله خپلوکورونو څخه ویستلی دی .

دوپی ۲۱-۵۴

شوروی اتحاد پیشنهاد کړیدی چه باید داتومی وسلی هرډول آزموینی بندی شی .
دغه راز شوروی اتحاد پیشنهاد وکړ چه دهرډول اټومی آزموینو دمنعه کولو په باره کی دیوه تړون دلاسلېک موضوع دملگروملتو دعوومی ټولنی دراتلونکی دایرشمی اجلاسی دوری په کړنلاره کی شامله کړای شی .

دوپی ۲۲-۵۴

دپرنگال منتخب صدراعظم وویل چه ددغه هیواد له دریو مهمو گوندونو سره دنوی کابینې دجوړولو موافقی ته رسیدلی دی .

* * *

دامریکا د متحدو ایالاتو جمهور رئیس جرالډ فورد د یوی مرکی په ترڅ وویل دسیناپه سیمه کی دمصر دعربی جمهوریت اواسرائیلو ترمنځ وروستی موافقه به د ملگروملتوبه موسسه کی داسرائیلودغیریتوب دڅنډولواو یاله دغی موسسی څخه دهغو د ویستلو غوښتنه کمه کړی .

دوپی ۲۴-۵۴

بالاخره دپرنگال دتاپوگانو څخه آزورهم داتلاتیک دسمندر په منځی برخه کسی دآزادی غوښتنی غږپورته کړ .

دآزادی غوښتنی یوی نوی جوړی شوی جبهی رسما دپرنگال څخه دخپلواکی ورکولو

دسینا په محاذکی داسرائیلی عسکرو په څپ کیدو مربوطو مؤقتی موافقه مصر او اسرائیلو په نښه کړیده .

دامریکا دباندنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کینسنجر ترټولو دمخه په تل ابیب کسی داسرائیلو له خوادغی موافقی دپه نښه کیدو په مراسمو کی برخه واخیستله .

دوپی ۱۲-۵۴

په پرتگالی تیمور کی دنښتوبه اثرڅه ناخه یوزرودوه سوه کډوالو له هغه ځای څخه داندونیزیاپی تیمور سیمی ته پناه وپدیده .

دوپی ۱۵-۵۴

دسودان اردوپه دریو ساعتو کی هغه کوشننې چه دقدرت دترلاسه کولوله پاره یوی ډلی مخالفوعنصرو له خواپه هغه هیواد کی پیل شوی ؤ شنه کړ .

دوپی ۱۸-۵۴

دسودان جمهور رئیس جعفرالنمیری په خرطوم کی په یوه لویه ټولنه کی وویل ښایی چه دلیبیا مشر معمرالقذافی دده په ضد دسودان دنظامی ناکامی توطنی کوشنن تمویل کړی وی .

* * *

دامریکا دباندنیو چارووزیر ډاکتر هنری کینسنجر وویل هغه نوی مؤقتی موافقه چه پدی وروستیو وختوکی دمصر او اسرائیلو ترمنځ لاسلیک شوی دشوروی اتحاد دگډپه خلاف نده .

دوپی ۱۹-۵۴

دانگلستان حکومت دغه آوازی دروغ بللی

حق و غوښت .

دوې ۲۴- ۵۴

فلسطیني وسله والو سرتیرو د کویت عراقي او الجزایر د سفیرانو د زیار په اثر موافقه کړیده چه دمصر له سفیر او دمصر له دوو نورو دریو لومنانو سره چه په مادرید کی یی یو عمل نیولی دی الجزایر ته لاپشی .

* * *

پاپوانیو گیتی دیوه خپلواک هیواد او دغه راز د لکامنویت د پنځه دیرشم غړی په توگه اعلام شو .

دوې ۲۶- ۵۴

د مسکو پراودا ورځپاڼی لیکلی دی چه د امریکایی زیاتی وسلی د پیرو دلو د پاره د اسرائیلو د پلانونو څخه معلومیږی چه اسرائیلی مشران غسواږی د منځنی ختیځ د موضوع سوله ایز حل غیر ممکن کړی .

دوې ۲۸- ۵۴

د ملگرو ملتو د عمومی ټولنی اداری جرگه کی ددغی ټولنی د دیرشمی اجلاسیه دوری کړنلاره چه یو سلو پنځه ویشت موضوع گانی لری او پدغه برخه کی یوریکارد بلل کيږی تصویب کړه .

دوې ۲۹- ۵۴

د اتلس د تړون د موسسی دایمی نمایندگانو په بروسل کی دا خبره تائید کړه چه د اتلس د تړون د نظامی قوماندانی څخه دیونان دایستل کیدو په باب دیونان په نظریه غور وکړی .

دوې ۳۰- ۵۴

په توکیو کی د فلسطین د آزادی موسسی

نماینده قادر منصور دفرانسسپرس د آژانس دخبريال سره په مرکه کی وویل ښا یسی د سنا موافقه چه په دی وروستیو وختو کی دمصر او اسرائیلو تر مینځ لاسلیک شوی ده په منځنی ختیځ کښی بل ویتنام جوړ کړی .

* * *

د افریقا دیووالی موسسی دیوی فرانسوی پوهی ښځی تښتوونکو ته دیو ملیون سترلنگ پونډ وانهول تاوان له وړکولو سره دفرانسی د حکومت د موافقی له امله دفرانسی په حکومت احتجاج کړیدی .

دوې ۳۱- ۵۴

د سوری د باندنیو چارو وزیر عبدالحلیم خدام په هغه مرکه کی چه په کویت کی خپره شوی دمصر د عربی جمهوریت او د اسرائیلو ترمنځ یی مؤقتی موافقه غندلی ده .

دتلې ۲- ۵۴

په نیویار کی ویل شویدی چه دسیتو د تړون شورافیهله وکړه چه ددغه تړون دپوځی حالت د بدلون او د حالاتو د تحول له مخی کرار کړا د هغه له منځه وړلو دپاره موافقه شویده .

* * *

دایتالیا دبانده نیو چارو وزیر ماریا نورومور په یوی ویناکی دملگرو ملتو د موسسی د عمومی ټولنی په غونډه کی وویل د عربی ټولو نیول شوو سیمو ته د اسرائیلو وتل په منځنی ختیځ کی د پرله پسې سولی د ټینگیډو یواځنی لاره ده .

دتلې ۳- ۵۴

د تیلو د صادراتو د هیواد و د موسسی

دخارجی خبرونو کرونولوژی

دېدلون تروخته پوری به دوام ولری .

* * *

دامریکا ددفاع وزیر جیمز شلی سنجر وویل : چه ددوهمی عمومی جگړی دپای ته رسیدو وروسته ددوهمی ځل دپاره یوه ډله امریکایی عسکر دالمان داتحادی جمهوریت شمالي سیمو ته استول شوی دی .

دتلې ۷-۴

دپرتهکال صدراعظم د لارښوونې له مخې بدغه هیواد کی دراديو اتلویزیون قبول ستیشنونه نظامی افرادو نیولی دی .

* * *

د انگلستان نماینده دملگروملتو دموسی په امنیت شورا باندی په دغه موسسه کی دکوریا دجمهوریت دغړیتوب موضوع ته دپام نه ساتلو په نسبت انتقاد کړی دی .

دتلې ۹-۴

دامریکا دمتحدو ایالاتو ددفاع وزیر جیمز شلی سنجر په پاریس کی په یوه وینا کی وویل په اوسنی وخت کی به په اسرائیلو باندی دپرسنګ گولیو پلورل په منځنی ختیځ کی دحالاتو ټینګښت تهدید کړی .

دتلې ۹-۴

په ملگروملتو کی د اسلامی څلوېښتو هیوادونو په جرګه کی موافقه وشوه چه د ملگروملتو دموسی څخه چه دملگروملتو دموسی نه دی داسرائیلو دوستلو په باب په جده کی داسلامی څلوېښتو هیوادونو په جرګی غوښتنه ددی موسسی څخه بیاوکړی .

(اوپک) دپارلسو غړیو هیوادو دتیلو د چارو وزیرانو خپله لومړۍ غونډه چه دغه په باب خبری کپړی په ویانا کی پایته ورسوله .

دتلې ۴-۴

دنظامی مامورینو په قوماندانی د لبنان دوه زره تنه عسکر ددیارلس ورځنیو نښتو څخه وروسته دنظم دساتلو په غرض دبیروت په واکرونو کی ځای په ځای شوی دی .

* * *

دنفثو دصادرونکو هیوادو دموسی دغړیو دپارلسو هیوادو دوزیرانو خبری دڅوساعته ځنډونه وروسته یوځل بیا پیل شوی اودنفثو دبیبی په باب یوی وروستی فیصلی ته درسیدو دپاره دهغوی هاندروان دی .

دتلې ۵-۴

دلویدیځی نړۍ ستر و صنعتی هیوادو دتیلو دبیبی په سلوکی دلس زیاتوالی دپاره داوپک دتیلو دصادرونکو هیواد دموسی دغړیو هیوادو داقدام په نسبت اندیښنه څرګنده کړیده .

دتلې ۵-۴

درویشیا دیاغی حکومت صدراعظم اییان سمیت له ټولوردیشیا پانونه وغوښتل چه دهغی خاوری داساسی قانون په باب یوی لاری ته درسیدو دپاره دی دده دهاندزیار ملاتړ وکړی .

دتلې ۶-۴

دهند صدراعظمی میرمن اندراګاندی وویل : هغه اضطرابی حالت به چه دتیرجون په میاشت کی په هغه هیوادکی نافذشوی دی دحالاتو

دتلې ۱۲-۴۴

د امریکا د متحدو ایالاتو د مشرانو د جرګې د خارجي روابطو جرګه کې هغه لایحه تصویب کړېده چې د هغې له مخې حکومت ته واک ورکړل شوی چې په راتلونکو دوو کالو کې دوه ملیارده او اته سوه ملیونه ډالره د خارجي اقتصادي مرستو په نامه ولګوي .

دتلې ۱۳-۴۴

د شوروي اتحاد او قبرس حکومتونو په مسکو کې د اقتصادي او تخنیکي همکار یو یوه لاس کلنه موافقه لاس لیک کړه .

دتلې ۱۸-۴۴

د اسرائیلو صدراعظم اسحاق رابین وویل : د مصر د عربي جمهوریت او اسرائیلو ترمنځ د وروستي مؤقتي موافقې په لاس لیک کې د اسرائیلو په خلاف د مصر د عربي جمهوریت له خوالو رسمی بندیزونه شته .

دتلې ۱۹-۴۴

د پرتګال د باندنيو چارو وزیر میلوانتوش وویل که چیرې دانګولا سیال نه‌شتونه دخپلې خاوري د آزادۍ څخه ډمخه دخپلو اختلافونو دحل په باب موافقې ته و نه رسېږي . د پرتګال حکومت به مجبور شي ددغه مقصد دپاره دملګرو ملتو له موسسې څخه مرسته وغواړي .

دتلې ۲۰-۴۴

د پرتګالي تیمور د آزادي جبهې دفری تیلین وویل چې د پرتګالي تیمور دیا توګادی دښار په ښاوخوا کې دتویجې پوځ او غربین جګړې پیل شويدي .

دتلې ۲۱-۴۴

هغې مقدماتي جرګې چې د انرژۍ په باره کې په پاریس کې پیل شوی موافقه کړې چې د انرژۍ اوږدو مربوطو مسالو وروستي جرګه دی د دسمبر د میاشتې په نیمايي کې په پاریس کې وشي .

دتلې ۲۵-۴۴

د لیبیا حکومت پخوا دخپلو نفتي تاسیساتو خارجي کاریګرو ته چې په دغه ډله کې اوکسیدنتال شرکت کاریګر هم شته هدایت ورکړې چې له لیبیا څخه ونه وځي .

* * *

سعودي عربستان د نفتو وزیر شیخ احمد ذکی یمنی وویل : شوروي اتحاد اود چین ولسي جمهوریت به ونه کړای شي د نفتو هغه بیه ټیټه کړي چې د نفتو د صادرونکو هیوادو د موسسې له خوا ټاکل شويده .

دتلې ۲۶-۴۴

شوروي اتحاد اوفرانسي داتومي ټولسو وسله والو هیوادو په ګډون داتومي وسلو د خطر څخه د بشريت د ژغورولو له پاره دیوې جرګې د جوړېدو غوښتنه کړېده .

* * *

د مصر جمهور رئیس انورالسادات وویل : چې اسرائیلو ته د عصري وسلو د برابرولو دپاره د امریکا تیاري د امریکا د قوانینو او هغه رول سره سم کارندی چې امریکایی په منځني ختیځ کې لوبوي .

دتلې ۲۷-۴۴

د امریکا د باندنيو چارو وزیر ډاکتر هنري

احمدالراقي سره خپلې خبرې پای ته ورسولې.

د لړم ۵-۵۴

که چیرې دملگرو ملتو عمومي ټولنسه
صهيونيزم ضد اقداماتو په طرفداري رايه
ورکړې دامريکا متحده ايالات به دغه موسسه
مېمه ونه بولي .

* * *

په بيروت کې ولسي روغتونونو ويلی دی
چې تردې زيات ټپيان نشي منلی .

دبيروت زياتره واکونه اوس هم خطرناک
بلل شويدي اوهم ويل کيږي چې لاتراوسه
پوري په سلو گونو تنه په خپلوکورونو او
هوټلونو کې بندپاتي دی .

د لړم ۶-۵۴

دترکيې اودامريکا دمتحده ايالاتو هياتونو
په ترکیه کې دامريکايي اودديفاعليت په باره
کې خپلې خبرې پيل کړې .

* * *

دالمغرب باچا دوهم ملک حسن وويل :
لویدیځي صحرا ته به دالمغرب ددرې سوه
پنځوس زره تنوسوله ايزمارش په راتلونکو
دپارلسورخو کې وشي اوزه به په خپله ددغه
مارش مشریم .

* * *

اندونيزيا د لومړي ځل له پاره اعتراف
کړيدی چې ددغه هیواد عسکري قوتونه د
پرتگالي تیمور په خاوره کې دتیموردانقلابي
جبهې یعنی(فرتیلین) دقواوسره داندونيزيا
په سې کیلو مټري کې دلیبوس په سیمه کې
په اخوډب بوخت دی .

کيسنجر ویلي دی امریکادېته چمتوده چه
دکوريا ديموکراتيک جمهوريت په رسميت
ويژني .

د تلې ۲۸-۵۴

بلژیک ، هالنډ اولوکسمبورگ دلويديزي
نړۍ دشپږو مهمو صنعتي هيوادو مشرانو
دجرکي دجوړيدوپه نسبت چه ټاکل شويده
دنوامبر دمياشتې په نيما يی کسی باریس
ته نږدی وشي خپل نه رضائيت څرگند کړی
دی .

* * *

دملگروملتو په موسسه کېنې دهسپانيې
نماینده دامنيت شورا څخه غوښتي دی چې
دلويديزي صحرا په لوردالمغرب د اتباعو
دروغې جوړې دمارش دمخنيوی دپاره لازم
اقدامات وکړي .

د تلې ۲۹-۵۴

دفلستين دآزادی موسسې دملگرو ملتو
داجتماعي جرگه کې دهغه فيصله ليک هر کلی
کړيدی چې صهيونيزم يی دنژادی توپیر سره
برابرگنلې دی .

د تلې ۳۰-۵۴

دمالتا اوليبيا ترمنځ دراديويي خبرونو يو
ټپون لاسليک شوی دی . دمالتا صدراعظم
منتوف وويل : چه لیبيا اومالتا دکلتوري او
راديويي خبرونو په باره کې يوه موافقه
لاسليک کړيده .

د لړم ۳-۵۴

دهسپانيې صدراعظم دلويديزي صحرا په
باره کې دالمغرب باندنيو چارو له وزير

د لړم ۷-۱۴۰۵

مترقي هيوادوپه گډون د نهه شپيتو هيوادو
نمایندهگان دنړۍ له نيستمونو هيوادو سره
لږمستۍ په مقصد ديو مليارد اودوه سوه
مليونو ډالرو ديوه وجهۍ صندوق دجوړيدو
په باره کي موافقي ته رسيدلي دي .

* * *

په لبنان کي ددښمنولو مشرانو موافقه
کړيده چه خپل وسله وال افراد دشپي په
ترډه کي له خپلو سنگرونو څخه په خپت
وتمبوي .

د لړم ۱۲-۱۴۰۵

عسکر وډلو دبنگله ديش دجمهور رئيس
رسمي استوگنځي کلابند کړي اودبنگله ديش
په مرکز ډاکه کي يي مهم ځايونه ونيول
تراوسه پوري دڅنډه کار مشتاق احمددحکومت
دسرنوشت په باب چي په تيراکست کي يي
دبنگله ديش د پخواني جمهور رئيس
شيخ مجيب الرحمن له وژل کيدو وروسته په
يونظامي کودتا کي دچارواکي په لاس کي
واخيستي کوم خبرندي ورکړي شوي .

* * *

دانگولا دآزادي دپاره دخلکو نهضت دغه
اوازي دروغ بللي چه په دغه سيمه کي
ددريو سيالو نهضتونو ترمنځ متارکه شوي .

* * *

دکويټ دتيلووزير عبدال مطلب الکاظمي
اخطار ورکړيدي که چيري خارجي شرکتونه
دمربوطو مسئلو په باره کي دکويټ له حکومت
سره دخبرودپاره چمتو نشي دکويټ حکومت
په دلاغو شرکتونوپاتي ونلري هم ملي کاندې .

په لبنان کي ددښمنولو ترمينځ يوه بله
متارکه شوي ده .

ويل کيږي چه دغه متارکه په هغو خبرو
کي شوي چه دلبنان دصدراعظم رشيد کرامي
اوددغه هيواد دسياسي او مذهبي مشرانو
ترمينځ په بيروت کي وشوي .

* * *

دخيروتولنوپه عقیده اوس داسي نيمسي
نښاني لاس ته راغلي دي چه امکان شته
دهغو له مخي دلويديځي صحرا دموضوع دحل
په باره کي دالمغرب اوهسپانيي ترمينځ يسه
موافقه لاسليک شي .

د لړم ۹-۱۴۰۵

دفتو هغه ټولي خارجي شرکتونه چه په
وينزوويلاکي فعاليت لري دخپلو شتمنيو دملی
کولوپه مقابل کي دتاوان دوزکولو په باب
دهغه هيواد دحکومت پيشنهاده منلي دي .

* * *

دآمريکا دباندنيو چارو وزارت دغه اوازي
دروغ بللي دي چه ددغه هيواد حکومت دلبنان
په کورنيو چارو کي دللاس وهلوامکان تر مطالعي
لاندې نيولي دي .

د لړم ۱۰-۱۴۰۵

دآمريکا جمهور رئيس جerald فورد ددغه
هيواد دکانگرس غړيوته ډاورکړي دي چه په
اروپاکي به دخپلو پوځونو دکموالي دپاره
ترهغه وخته پوري اقدام ونکړي ترخوشوړوي
اتحاد هم پدغه شان کارلاس پوري نکړي .

د لړم ۱۱-۱۴۰۵

دتيلو مهمو توليدوونکو هيوادواودلويديځو

دلرم ۱۳-۵۴

په ښکله دیش کی دکودتا نه وروسته دپرله پسی دوهمی ورخی دپاره دواکی هوایی میدان ترلی دی اوهمداراز دبهرنی نړۍ سره دښکله دیش مخابراتی ارتباط بنددی .

دلرم ۱۴-۵۴

دښکله دیش دځمکنی پوځ دری تنسه منصبداران چه دتیراکست په میاشت کی یی دشیخ مجیب الرحمن په خلاف لایوی کودتا مشرتوب په غاړه درلوده دقدرت څخه وغورځول شول اوس تایلند ته تللی دی .

* * *

په لویديځه صحراکی دهسپانیی عسکرو پدغه سیمه کی دخان لپاره نوی دفاعی کرښی جوړی کړیدی .

دغه دفاعی کرښی دلویديځی صحرا او المغرب له سرحدی پولوڅخه یوولس کیلو متره لری دی اوهلته دموتریزه قواؤ ټانکونه اوهیلی کوپترونه اچول شویدی .

دلرم ۱۶-۵۴

جنرال ضیاء الرحمن چه دښکله دیش په څلورورخی دمخه انکشافاتو کی دلوی درستیز په حیث دخپلی وظیفی څخه برطرف کړی شوی وپه هغه هیواد کی قدرت په لاس کی ونیو .

ده دښکله دیش درادیو له لاری په یوه ویناکی وویل چه دخلکو اوردسله والو قواو په غوښتنه یی په مؤقتی توگه دچاررواگی په لاس کی نیولی دی .

* * *

په واشنگتن کی دامریکا د جمهور رئیس جرالده فورد سره دمصر د جمهور رئیس انورالسادات دخبرو دوروستی پړاونه وروسته اعلام شویدی چه امریکا مصر ته دوسلسی دبرابرولو په باب کومه وعده نده ورکړی .

دلرم ۱۷-۵۴

دالمغرب دمارش کونکو یوه بله ډله له ختیځی برخی څخه لوییدیځی صحرا ته ننوتی ده . ویل کیږی چه دغه کسان غواپی له بلی لاری څخه خان دلویديځی صحرا مرکز العین ته ورسوی .

دمارش کونکو یوه ډله چه سل زره تنه دی له خپلو پخوانیو ځایونو څخه دلویديځی صحرا په لور روانه شوی چه له هغو پنځوس زره تنوسره یوځای شی چه پخوادغه مارش دپاره لوییدیځی صحرا ته تللی دی .

* * *

دښکله دیش نوی جمهور رئیس ابوسادات محمدصایم وویل : چه پدغه هیوادکی دپوځی حکومت دناظم په توگه هم وظیفه اجراکوی .

* * *

دهند حکومت یو فرمان صادر کړ چه دهغه له مخی به دهغو کسانو شتمنی چه دخارجی اسعارو د راکړی ورکړی د مقرراتو څخه دسرغړولو او یا قاجاق له لاری یی پداکړی وی ضبطه شی .

* * *

دښکله دیش پخوانی جمهور رئیس خنداکار مشتاق احمد ددغه هیواد له خلکو څخه دهغو اشتباه گانو په نسبت چه امکان شته له هغه

دغه هیواد د ستړۍ محکمې د فیصلې پورېښه هرکلی کړېدی .

د لړم ۱۹-۵۴

د المغرب پاچا دوهم ملک حسن دغه هیواد هغو سل گونو اتباعو ته چې د سوله ایزه مارش په مقصد لویديځې صحرا ته ننو تې او هدايت ورکړېدی چې د صحرا له سیمې څخه ووځي او هغو سیمو ته ستانه شي چې له هغو څخه یې خپل مارش پیل کړی و .

* * *

د جاپان حکومت د فلسطین د آزادۍ موسسې ته خبر ورکړی دی هغه هیواد چمتو دی چې په توکیو کېنې ددغې موسسې د ادارې د پرانستلو هرکلی وکړي .

* * *

د اسرائیلو حکومت په ژنيوکی دمنځنۍ ختیځ دسولې په راتلونکې جرگې کې د فلسطین د آزادۍ د موسسې د شاملولو په باب د ملگرو ملتو د موسسې د عمومي ټولنې فیصله رد کړېده .

د لړم ۲۰-۵۴

پرتګال، انګولا پداسې حال کې رسماً آزاد هیواد په توګه اعلام کړېده چې په دغه خاوره کې د انګولا د چارو د ادارې د پاره کوم حکومت نشته د انګولا د آزادۍ د دریسو واورو نهښتونو مشران چې باید ددغې خاورې چارې په ګټه اداره کړي اوس په خپلوکې پسه خونې یوچکې وروخت دي .

څخه دخو میاشتي جمهوري ریاست په موده کې شوی وی بڅښنه غوښتي ده اوضمنایې داغوښتنه کړېده چې ددغه هیواد اوسنسی جمهور رئیس اوسادات محمد صایم چې دده په خوله یو بیطرف سړی اودکوم گوند غړی ندی ملاتړ وکړي .

د لړم ۱۷-۵۴

د اپرله پسی پنځمه ورځ وه چې په بنګله دیش کې د قدرت د نیولو دپاره دغه هیواد د یوځي مشرانو ترمنځ سیاسي کړکېچ روان دی .

د لړم ۱۸-۵۴

دیوګندا جمهور رئیس عیدی امین ویلی دی دانګولا د آزادۍ غوښتنې دریو نهښتونو موافقه کړې ده چې دملې یووالی یو حکومت جوړ او جنگي بندیان مبادله کړي .

* * *

د ملګرو ملتو د موسسې مخصوصې سیاسي جرګه کې یوه فیصله تصویب کړېده چې په غنی کې له بین المللی ټولنې څخه غوښتنه شوېده چې ددغې موسسې د عمومي ټولنې د فیصلې په اساس چې دجنوبي افریقا دتوپیر غوښتونکي رژیم د غندنې په باب شسوی داپارتاید اونژادی توپیر په خلاف پراخه مبارزه پیل کړي .

د لړم ۱۹-۵۴

داله آباد دمحکمې له فیصلې نه دهند صدراعظمی میرمن اندراګاندي دبرانت په باب

د لړم ۲۰-۵۴

دانگولا دخپلواکۍ لپاره دخلکو نهضت مشرا گوستینو نیتو دانگولا دجمهور رئیس په توگه دوفاداری لوړه وکړه .

د لړم ۲۱-۵۴

دآسیادجنوب ختیځی سیمی دهیوادودتولنی دیوهیوادو دلویی رتبی مامورینو په کوالالمپور کی غونډه وکړه چه ددغی سیمی دیطرفه کولودمربوط پیشنهاده په باره کی خبری وکړی .

* * *

تایلند نه غواړی چه دبنگله دیش هغسی ډلی منصبدارانوته سیاسی پناه ورکړی چه دبنگله دیش د فقید جمهور رئیس شیخ مجیب الرحمن دوزلوپه نسبت مجرمان دی .

د لړم ۲۳-۵۴

دالجزایر حکومت په هغو پلانونو باندی انتقادکړیدی چه المغرب، موریتانیا اوهسپانیا دلویدځی صحرا دآیندی په باره کی جوړ کړیدی .

* * *

هسپانیی ، المغرب اوموریتانیا دلویدځی صحراپه باب په لوړه سویه په مادرید کی یوه موافقه په نښه کړه .

د لړم ۲۴-۵۴

دفرانسوی صومال دآزادی د نهضتو نو نمایندگانو دملگروملتو دموسسی د استعمار منځه وړلوپه جرگه کی دفرانسوی متصرفی افازاوايساس دخپلواکۍ غوښتنه وکړه .

* * *

یوه ډله امریکایی عسکر دتایلند په اولدون کی دهغه هیواد دیوی ستراتیژیکي اډی څخه ووتل اودامریکانور پنځه زره تنه عسکر به دجنوری دمیاشتی پوری دهغی اډی نه ووځی .

* * *

دویتنام دیموکراتیک جمهوریت دانگولا د خلکو آزادی ونمانځله اودانگولا دآزادی دپاره دخلکو نهضت ته یی ددغه هیواد خپلواکۍ مبارکی ورکړیده .

* * *

د لړم ۲۷-۵۴

داویک دتیلو مهمو صادرونکو هیوادو په راتلونکو پنځو کلونوکی ددریمی نړۍ له هیوادوسره دمرستی دپاره دپنځوملیاروډالرو دمرستی دوچپی صندوق له جوړیدو سره موافقه کړیده .

د لړم ۳۰-۵۴

دهسپانیی ددولت رئیس جنرال فرانسکو فرانکو ددوه اتیاکلونو په عمر مړ شو . فرانکو خاوه نړۍ دمخه دزړه دحملی له امله بستری شوی ؤ .

ده چه په ۱۹۳۹ کال کی په هسپانیا کی قدرت ترلاسه کړڅه ناڅه شپږ دیرش کاله دهغه هیواد ددولت مشر ؤ .

دهسپانیی ددولت رئیس په خپل ژوند کی دهغه هیواد دپخوانی پاچامافونسو مشر زوی خوان کارلوس په خپل ځای ټاکلی دی .

دلیندی لومړی -۵۴

دانگولا دولسی جمهوریت رئیس اگستینونیتو بیاویلی دی چه دانگولادکورنی گډوډی دحل

گرځيدو بنديزونه لگول شوي او په لږښ کې هرډول ټولنې منع کړې شويدي .

د ليندۍ ۵-۴

په ښکله ديش کې د همدعالي کمشنر سمرسن په ډاکه کې ددغې کمشنرۍ په اداره کې دننه ديوي وسله والې ډلې دبريدو په نتيجه کې ژوبل شويدي .

د هند امنيتي لښکرو او د ښکله ديش پوليسو دبريد کونکو سره مقابله وکړه چه په نتيجه کې دبريد کونکو خلورتنه مې اوږده تنه يې ژوبل شويدي .

په ډاکه کې د ښکله ديش حکومت ته اوږده رازپه نوي ډيلي کې د ښکله ديش د عالي کمشنر دلاري هلته د هند دعالي کمشنرۍ د غړيو اود کار کونکو دکورنيو او په ښکله ديش کې د هند د اتاعو په ساتنه کې د ښکله ديش د مسئوليت په باب بيا يادونه شويد ه .

د ليندۍ ۷-۴

په ختيځ تيمور کې د فريتلين نظامي لښکرو د پرتگال ددغې مستعمرې خپلواکۍ اعلام کړه .

په ختيځ تيمور کې د پرتگال بيرغ راښکته شو او په عوض کې يې هغه بيرغ چه دختيځ تيمور د آزادي څخه نمايندگي کوي ددغې مستعمرې د پاسه ورپول شو . د فريتلين لښکرو دختيځ تيمور دولس د ديموکراتيک جمهوريت جوړيدل اعلام کړل .

د ليندۍ ۸-۴

دملگرو ملتو د موسسې امنيت شورا ديوي

دپاره دملگرو ملتو اويا دافريقا ديووالۍ د موسسې لاس وهل ترهغه وخته پوري ردوم چه دغه دوي موسسې په انگولا باندې دپريدو يرغل وغاندي .

د ليندۍ ۲-۴

دنيوزويک مجلې ليکلې دي چه دسوريې مربوطو مقاماتو دنورو شپېتو ورځو دپاره دچولان په لوړو سيمو کې دملگرو ملتو د موسسې دسولي دپوځ دافرادود خدمت دمودي اوږدېدو سره موافقه کړيده .

د ليندۍ ۳-۴

دانگولا دآزادي دپاره ملي جبهې اوددغې خاوري د بشپړې آزادي دپاره ملي اتحاديسې يوانتلافي حکومت جوړکړيدي . دانگولا دآزادي دپاره دملي اتحاديسې ائتلافي کابينه ديارلس غړي اوهم په گامه دوه صدراعظمان لري .

د ليندۍ ۴-۴

دپرتگال جمهور رئيس گوستاگوميش او حکومت هغوپوځي افرادو دډلو په خلاف چه ياغي شوي او هوايي ډگرونه او په لږښ کې يې دراديو او تلويزيون دستکا وي نيولي وي کلک اقدامات کړيدي . دغه ياغي توب دلږښ دسيمې دپوځي قوماندان په توگه ديو . مينځگړي منصبدار دمقررېدو وروسته شويدي دپرتگال دحکومت طرفدار پوځ دياغي افرادو په خلاف فعاليت کړي او هغوی يې تسليميدونه مجبور کړل .

دگوستاگوميش په لارښوونه په پرتگال کې اضطرازي حالت او په لږښ کې دشپې

دخارجي خبرونو کړونولوؤی

اعلام شول .

دوینتیان راډیو وویل چی سیاسي ائتلافی شورا اودلاؤس دملی یووالی مؤقتی حکومت هم پټنگ شوی دی .

دغی راډیو زیاته کړه چی دپاچاهی درژیم په عوض دلاؤس دخلکودیموکراتیک جمهوریت شوی اوددغه هیواد اداره به یو جمهور رئیس په غاړه واخلي .

دلیندی ۱۴-۵۴

دویتنام د دیموکراتیک جمهوریت خبر رسوونکی آژانس دلاؤس دپخوانی صدراعظم سواناپوماله خولی خبر ورکړیدی چه ده له دی امله دلاؤس دصدارت دخوگرځه استعفا وکړه چه ددغه هیواد دمهم اوبستون له مخی دده حکومت تردی زیات له حالا تو سره جوړښت نه کاوه .

دلاؤس پخوانی صدراعظم دولسی دیموکراتیک جمهوریت دجوړیدو دیوه درانده بری په توگه هرکلی کړیدی .

پخوانی بیطرف صدراعظم سواناپوما چه دسوپاناونگ ناسکه وروردی دحکومتی سلاکار په توگه ټاکل شوی .

دلیندی ۱۵-۵۴

دملی حکومتونو نه لرونکو سیمو د پاره دملکروملتودموسسی تعمومی ټولنی مخصوصی جرگه کی دفرانسی څخه و غوښتل چه دفرانسی صومال خاوری ته دبی له څنډه دکوم قید اوشروط څخه پرته خپلواکی ورکړی او ددغه قلمرو څخه دی خپل پوځونه وباسی . دغه فبصله لیک چه دالجزایر اوملفانسی

شپږ میاشتني دوری دپاره دجولان په لسو سیموکی ددغی موسسی دسولی دپوځ دافرادو خدمت داوږدیدو سره موافقه وکړه .

پدغه باره کی دامنیت شورا خبری دسوریی حکومت دپیشنهاد په سرپیل شوی چه باید دامنیت شورا په راتلونکی میاشت کی دفلستین دآزادی دموسسی دنماینده په گډون دمنځنی ختیځ ټولی مربوطی مسئلی ترخپرنی لاندی ونیسی .

دلیندی ۱۰-۵۴

دیوه مهم ترمیم له مخی چه دهندپه کابینه کی اعلام شوددغه هیواد ددفاع وزیر سوارن سنگپه له خپلی وظیفی څخه گوښه کړی شو اودهند صدراعظمی میرمن اندراگانندی په مؤقتی توگه ددفاع وزیر وظیفه په خپله غاړه اخیستی ده .

دلندی ۱۱-۵۴

په نیویارک کی دفلستین دآزادی دموسسی نطق وویل چه ددغه موسسه بهیڅکله له اسرائیلو سره دخبرو دپاره چمتو نشی . ده دغه موضوع دملکروملتو په موسسه کی داسرائیلو دنماینده هغی ویناپه ځواب کی څرگنده کړی چه ویلی وپه منځنی ختیځ کی به دسولی دټینکیدو دپاره دفلستین دآزادی له موسسی سره دخبرو دپاره چمتو شی پدی شرط چه دغه موسسه داسرائیلو شتوالی په رسمیت وپیژنی .

دلیندی ۱۲-۵۴

دلاؤس دپاچاساوانگ اتانا ، لری شوی اوپه لاؤس کی دسلطنتی رژیم له منځه وړل

د افغانستان کالني

هانگانګ کې ددغو افراد و شمېر شپږ زره پنځه سوه تنوته راکم کړی شی .

* * *

فرانسی په لاؤس کې دخپلې پوځي نمایندګي تاسیسات دهغه هیواد نوی رژیم ته وسپارل.

د لیندۍ ۲۹-۵۴

د امریکا مشرانو جرګې موافقه وکړه چه ددغه هیواد حکومت د کانګرس د موافقې پرته دانګولا د آزادۍ د پاره خلکو نهضت د دوو مخالفو ګوندونو سره خپلو مرسته ته دوام نشی ورکولی .

* * *

شوروی اتحاد په ژنیوکی دمنځنی ختیځ دسولې د خبرو د پړاونو او کړنلارې د پراخولو له پاره د ټولو لاس لرونکو مقدماتي جرګې د جوړیدلو په باب د امریکا د متحدو ایالتونو پیشنهاد رسماً ونه مانه .

د مرغومي ۲-۵۴

د سوریې حکومت اودغه راز د فلسطین دخپلواکي موسسې دغه موضوع رد کړې چه وسله وال افراد یې د لبنان دختیځ په زحله کې په جګړه لګیادي .

د مرغومي ۵-۵۴

جنوبي افریقا په انګولا کې د لاس وهلو د زیاتوالي په مقصد په ځینو تدبیرونو لاس پورې کړی اود پوځي لګښتونو د پاره یې ډیری پیسې بیلې کړي دي .

* * *

د امریکا جمهور رئیس جerald فورد بدغه هیواد کې دمخدره موادو ورځ په ورځ

په ګډون د یوولسو افریقایي هیوادونو نمایندګانو له خوا پاندي شوی په څلور نوی موافقو او اوه ویشتنو مستنګفو رایو تصویب شو .

د لیندۍ ۲۳-۵۴

د ملګرو ملتو د موسسې د امنیت شورا د راتلونکي جون تر میاشتې پورې په قبرس کې ددغې موسسې دسولې د پوځ د افرادو د خدمت داوږیدو سره موافقه وکړه .

د لیندۍ ۲۴-۵۴

سره له دې چه په لبنان کې د دښمنو ډلو ترمنځ د یو بل اوربند په باب موافقه شو ی بیا هم بدغه هیواد او په تیره بیا په بیروت کې حالات ګډوم دي .

* * *

د کینیا اوزمبیا جمهور رئیسانو جوړو کینیاتا اوکیت کاوند اغوښتي دي چی په انګولا کې دی سمدستی اوربند ټینګ شي .

د لیندۍ ۲۶-۵۴

الجزایر دنړۍ صنعتي هیواد ته د شتمنو او نیستمنو هیواد و ترمنځ د اقتصادي روابطو په باب د شمال او جنوب دخبرو په مربوطو مهمو موضوع ګانو باندې د انرژي مسالې د بدلولو د پاره دهغوی د هر ډول کوښښ په نسبت اخطار ورکړیدی .

د لیندۍ ۲۸-۵۴

دانګلستان حکومت فیصله کړیده چه په هانګانګ کې دخپل پوځ شمیرکم کړی . اوس اوس په هانګانګ کې دانګلستان د پوځي افرادو شمیر لس زره تنه دي اودهغې فیصلې له مخې به چه دغه حکومت کړیده په

دخارجی خبرونو کرونولوژی

ته رسولی دی .

د مرغومی ۱۰-۵۴

دوینزوایلا حکومت پدغه هیواد کی دتیلو
دخارجی شرکتونو دملی کولوکار بشپړ کړیدی.

* * *

دافریقا دپووالی موسسی دجنوبی افریقا
هغه شرایط غندلی دی چه له انگولانه یسی
دخیلو عسکرو دایستلو په باب پیشنهاد
کړیدی .

د مرغومی ۱۳-۵۴

دهند دکانگرس گوند د۱۹۷۵ کال غونډه
درايو په اتفاق دیوکال دپاره دانتخاباتو په
ځنډولو اوبه اساسی قانون باندی دنوی نظر
دمروطی فیصلی په تصویب پای ته ورسیده.

* * *

داسرائیلو صدراعظم اسحاق رابین وویل
که چیری امنیت شورا داسی فیصلی تصویب
کړی چه هغه اسرائیلی ونه منی نو داسرائیلو
حکومت به دمنځنی ختیځ په باره کی دغور د
پاره دژنیودجرکی دیبا جوړیدو غوښتنه وکړی.

د مرغومی ۱۴-۵۴

داوپک دتیلو دسترو تولید ونکو هیوادو
په گډون دنړۍ دبیلوبیلو نولسو هیوادو
نمایندگانو پاریس کی غونډه وکړه چه داترژۍ
اونورو اقتصادری مسئلو په باب دنړۍ له
صنعتی هیوادو سره دمعاملی په باره کی یوه
کډه تگ لاره طرحه کړی .

د مرغومی ۱۵-۵۴

دیوگندا جمهور ر نیس عیدی امین وویل
چه باید دانگولا مسئله دروغی جوړی دلاری

زیاتیدونکی جریان باندی انتقاد کړیدی .

د مرغومی ۶-۵۴

دلبنان دښمنو اړخونو دیوداسی مهالویش
په جوړولو باندی موافقه کړیده چه دهغه
له مخی پدغه هیوادکی کورنی جنگونه په څو
راتللو ونکو ورڅوکی پای ته ورسپړی .

د مرغومی ۷-۵۴

له لوییدیځی صحراخه هسپانیوی عسکر
دهغی موافقی له مخی وځی چه تیره میاشت
دالمغرب، موریتانیا او هسپانیی دحکومتونو
ترمنځ په مادریدکی لاسلیک شویده .

د مرغومی ۸-۵۴

دبیروت رادیوپه هغه هیوادکی دښمنوولو
ترمنځ دوروستنیو جگړو وروسته دلومړی
ځل دپاره په ټول لبنان کی دبشپړی کراری
رپوټ ورکړی دی .

* * *

دالمغرب عسکرو د لوییدیځی صحرا
دمرکزالعیون دناظمی او غیر نظامی هواپی
ډگرونو اداره دهسپانیوی مقاماتو څخه په
لاس کښی واخیسته .

د مرغومی ۹-۵۴

په بن کی الدجایزیر سفیر دغه آوازی دروغ
بللی دی چه الدجایزیر حکومت هغو شپږو
تنووسله والوته سیاسی پناورکړی چه یو
شمیر وزیران اودلوی رتبی مامورین یسی
یرغمل نیولی وو .

* * *

په لاوس کی دبین المللی څارنی اوکنترول
کمیسسیون پدغه هیواد کی خپل فعالیتونه پای

له خپلي فيصله څخه کلکه دفاع وکړه .

د مرغومي ۲۰-۵۴

دملګرو ملتو په موسسه کې د شوروي اتحاد
نماینده یاکوب مالک وویل د امنیت د شورا
زیاترو غړي یوله دغې موضوع سره موافقه کړې ده
چه د فلسطین د آزادۍ موسسې ته دی بلنه
ورکړې شي چه خپل استازی د امنیت شورا په
نږدې کیدونکو غونډو کې د برخې اخیستو د پاره
ورولېږي

د مرغومي ۲۳-۵۴

دمصر جمهور رئیس انور السادات په قاهره
کې وویل چه باید د فلسطین د آزادۍ موسسه
په ژنيو کې د منځني ختیځ په نوی جرګه کې
د نورو سره په برابر و حقوقو برخه واخلي .

* * *

ایسلند ګواښ کړې دی که چیرې دانګلستان
جنگي بیړۍ تايسلند اوانګلستان په مربوطو
اوبو کې د اختلاف وپسیموڅخه و نه وځي
ایسلند به د اتلس د تړون د غړیتوب څخه
ووځي .

د مرغومي ۲۴-۵۴

دانګولا د بشپړې آزادۍ د پاره ملي یووالې
(اونیتا) ویلي دي چه دانګولا د آزادۍ د پاره
د خلکو د نهضت عسکرو د لوزو پیاوړتیا د پاره چه
داونیتا د افرادو په لاس کې دی پس مختګ
کړیدی .

د مرغومي ۲۶-۵۴

پداسې حال کې چې د لبنان په بیلوبیلو
سیمو کې جګړه روانه ده د دغه هیواد مسلمانانو
او صدراتظم رشید کرامی د فلسطیني ګډ والو

حل شي او ټول خارجي عسکرله دغې خاورې
څخه ووځي .

* * *

په هند کېنې اضطراري حالت دیو شمیر
هغو ډلو فعالیتونو په نتیجه کې نافذ شوی
چه پدغه هیواد کې د خلکو د ذهنونو د ګډوډولو
اونه کي کيچ اوبې نظمې لپاره هر ډول موقع
د پیداکولو په لټه کې دی .

د مرغومي ۱۶-۵۴

دانګولا د شمال د کارهونا اونیکاجي په کلیو
کې د دغه هیواد د ښمنو نهضتونو د افرادو
ترمنځ سخت جنگ روان و .

د مرغومي ۱۷-۵۴

د افریقا د یووالې د موسسې د غړيو هیوادو
مشرانو پداسې حال دانګولا د لانجې د حل په
پاره کې خپلې خبرې پیل کړې چه باید ډیر
ژر په انګولا کې د وینو توپیدل پایته ورسېږي .

* * *

په رباط کې د شوروي اتحاد سفارت دغه
آوازي رد کړې دي د دغه هیواد په یوې بیړۍ
کې د المغرب سواحلو ته نژدې شوی وه وسلې
او بوڅي مهمات بار و .

د مرغومي ۱۸-۵۴

دانګولا د مسالې د حل یواځنې لار پرته له
قید او شرطه د اوستمبونینو په مشرعه دانګولا
دولسي جمهوریت د حکومت په رسمیت پیژندل
تې .

د مرغومي ۱۹-۵۴

د هند صدراعظمې اندراګاندي په هغه هیواد
کې د اضطراري حالت د اوږدېدو په پاره کی

دخارجي خبرونو کرونولوژي

دغه اوربند دهغو موافقو له مخي شوي چه
د لبنان د دښمنو ډلو تر مينځ د سوريي داوه فقره
ايزپلان په اساس شويدي .

دسلواغي ۴-۵

دملگرو ملتو د موسسي مخصوصي کميټي
چه د نژادي توپير په خلاف فعاليت کوي
د انگولا په ولسي جمهوريت کي د جنوبي افريقا
د توپير غوښتونکي رژيم پوځي مدا خلسه
غندلي ده .

دغی کمیټي په هغی ويناکی دجنوبي افريقا
دغه لاس وهنه د بين المللي سولي له پاره
يو تهديد بللی دی چه په نيويارک کي خبره
شوه .

دسلواغي ۶-۴

په هغه ليک کي چه د کيوبا له خوا
دملگرو ملتو موسسي ته استول شوي ويل
شويدي چه انگولا هغه وخت له کيوبا څخه
غوښتنه وکړه چه د زاير او د انگولا په جنوبي
سيمو باندی دجنوبي افريقا له خوا يرغل وشواود
کيوبا حکومت دغی غوښتنی ته ځواب ورکړ .

دسلواغي ۷-۴

جنوبي افريقا دملگرو ملتو د موسسي امنیت
شورا ته پېشنه پار کړيدي چه يوهيات انگولا
ته وليري .

دالومړي ځل دی چه جنوبي افريقا دامنيت
شورا په خبرو کي برخه اخلي اوديوې موضوع
په باره کي نظر څرگندوي دجنوبي افريقا
نماینده دامنيت شورا په غونډه کي چه دنامبيا
موضوع یی څپړله وويل دغه هیأت به په
انگولا کي دغه موضوع مطالعه کړي چه جنوبي

په يو کمپ باندی د هوايي پوځ دالوتکو يرغل
دوسله وال پوځ اله کوله بللی ده .

د مرغومي ۲۷-۵۴

په مسکو ، بلگراد او هارانا کي دخبرو شويو
مطبوعاتو رپوټونوله مخي د زاير د هوايي پوځ
الوتکي اوعسکر هم د انگولا په کورنيو جگړو کي
برخه لري .

د مرغومي ۲۹-۵۴

دودی په حال کي د درويشتو آسيابسي
هيوادو وزيرانو په جاگارتا کي غونډه وکړه
چه د سوداگري او پراختيا په باب دملگرو ملتو
دموسسي (انکتاد) دارتلونکي څلورمې غونډی
له پاره خپله گډه ستراتيژی چه ټاکل شويده
په راتلونکي می کي په نايروبي کي وشي
طرحه کړي .

دسلواغي لومړی ۵۴

دسودان حکومت په لبنان کي له دښمنو ډلو
څخه غوښتي دي چه دوینو دتوليدو دمخنيوی
اولبنان په کورنيو چارو کي د بهرنیو لاس وهنو
دغندنی دپاره په گډه زیار وباسي .

دسلواغي ۲-۵۴

دقاهرې دالاجاز ورځپاڼي ليکلي دي که
چيري د عربي هيوادوله خوادلبنان د کشالو
د پای ته رسولو دپاره زيارونه ويستل شي
امکان شته اسرائيل په لبنان کي مداخله
وکړي .

دسلواغي ۳-۵۴

له بيروت څخه رارسيدلي خبرونه وايي
چه په لبنان کي نوی اوربند تريوی اندازی
پوري نافذ شوي دي .

پدغه جرگه کې ولوست په ۷۷ ډله کسی
د فلسطین دخپلواکۍ د موسسې د گډون هېرکلی
شویدي

د سلواغې ۱۹-۵۴

په ټول لبنان کې به ملی حاکمیت په یوه
مياشت کې ټینګ شى اود فلسطین دخپلواکۍ
دموسسې عسکر به د یوې هغې موافقې له مخې
چه د لبنان اوسوړی د مشرانو تر مینځ لاسلیک
شوى ده له خپلو سنکرونو څخه ووزی .

* * *

داوه او یایمی ډلی هیوادو وزیرانو غونډه
په مانیلا کې دیوې اعلامیې اود عمل دیسووه
پروگرام په تصویب سره پای ته ورسیده .

د سلواغې ۲۰-۵۴

د ملګرو ملتو د موسسې سر منشی ډاکټر
کورت والد هایم د استرالیا دمطبوعاتو په
کلپ کې وویل چی دختیځ تیمور د خلکو
د بشپړې خپلواکۍ د حاصلولو په لار کې
د مرستې له امله په هغه ځای کې اوس هم
د ملګرو ملتو تحقیقات په علاقمندي سره روان
دی .

د سلواغې ۲۱-۵۴

د ملګرو ملتو د موسسې د امنیت شورا یو ډبل
په خلاف د صومال او فرانسې د شکایت په باره
کې د غور دپاره غونډه وکړه . د یو ډبل خبر له
مخې د ملګرو ملتو د موسسې د امنیت شورا غړي و
اوس یو ډبل په خلاف د فرانسې او صومال
د شکایت په باره کې یو لې مشورې پیل
کې دی .

افریقا په انګولا کې امنیت په خطر کې اچولی
که نورو .

د سلواغې ۸-۵۴

د المغرب حکومت ویلی دی چه د الجزایر او
المغرب عسکر په لويديځه صحرا کې به سختو
جګړو بوخت دی .
په هغه اعلامیه کې چه پدغه منا سبست
دالمغرب حکومت په رباط کې خپره کسې ی
ویل شويدي چه دالمغرب او الجزایر عسکر په
لويديځه صحرا کې سره چنګېږي .

د سلواغې ۱۲-۵۴

د فلیپین جمهور رئیس فر دیناند مارکوس
په مانیلا کې داوه او یایمی ډلی د غړيو هیوادو
د وزیرانو د تړنیمه جرگه پرانستله .

پدغه جرگه کې د اسیا افریقا او جنوبی افریقا
د ټولو پرمختیایي هیوادو نمایندګان د باندنیو
چارو تجارت او مالیې د وزیرانو په سویه برخه
اخلی او په هغې کې زیار ویستل کیږي چی
ګینیا په مرکز نایروبی تسی د تجارت او
پرمختیا دپاره د ملګرو ملتو د موسسې د خلورمی
جرګې د جوړیدو لاره آواره شى اود اووه او یایمی
ډلی هیوادونه به په هغې کې ګډوړیځ غوره
کاندی .

د سلواغې ۱۳-۵۴

د الجزایر د دولت رئیس هواری بومدین
په مانیلا کې داوه او یایمی ډلی د جرګې په نامه
په یوه پیغام کېنې ویلی دی چه د یو بین المللی
اقتصادی نوی نظام د طرحه کولو د پاره
ضرورت لیدل کیږي .
د بومدین په دغه پیغام کې چه د الجزایر نمایندګان

دسلواغی ۲۲-۵۴

کی منځ ته راځي .
ده په بیروت کی دیوی وینا په ترڅ کی
وویل چه مسلمانانو ته به په پارلمان اودولتی
ادارو کی زیاتی نمایندگی ورکړی شی .

فرانجیه وویل : دهغو سیاسی اصلاحاتو
له مخی به چه دحکومت له خوا تصویب شوی
اوپر ژر به دلبنان دپارلمان له خوا هم تائید شوی
ددغه هیوان جمهور رئیس مسیحی اوصدراعظم
به چه به راتلونکی وخت کښی د پارلمان
له خوا ټاکل کیږی مسلمان وی .

دسلواغی ۲۶-۵۴

الجزایر دملگرو ملتو دموسی له سرمنشی
ډاکتر کورت والدهایم نه غوښتی دی چه به
لویدیځه صحرا کی بحالاتو دلا خرابی دودمخنیوی
دپاره هلی ځلی وکړی . الجزایر په هغه
پنځلس مخیزلیک کی چه دهغه هیواد په مرکز
کی خپور شوی څرگنده کړیده چه دلویدیځی
صحرا دلانجی حل یوازی بین المللی قانون
ته په غاړه ایښودوسره حل کیدلی شی چه
دلویدیځی صحرا دخلکو دخودارادیت حق پی
دآزاد ریفراندم له لاری تضمین کړیدی چه
انکار تری نشی کیدی .

دسلواغی ۲۷-۵۴

دملگرو ملتو دموسی دسولی پوځ لاسینا
دټاپووزمی په شمالی برخه کی یوه بله سیمه
له اسرائیلی عسکرو څخه ترلاسه کړه .

دسلواغی ۲۸-۵۴

دقبرس دترکی اویونانی ټولنو دمشرانو د
خبرو دوهم پړاو داتریش په مرکز ویاناکي
دواړو خواؤ ترمنځ پیل شو .

دافریقایی هیوادو دیووالی موسسی دانگولا
دآزادی په باره دخلکو دنهضت حکومت ددغی
موسسی دپوره غړی په توگه په رسمیت
وپیژاند .

په هغه ابلاغیه کی چه ددغی موسسی
دمرکز له خوا په ادیس ابابا کی خپره شوه
ویل شوی دی دافریقایی هیوادو دیووالی
موسسی دانگولولسی جمهوریت د خپل اووه
خلوبښتم غړی په توگه منلی دی .

دسلواغی ۲۳-۵۴

دیوگندا جمهور رئیس اودافریقایی هیوادو
دیووالی دموسی اوسنی رئیس دیوگندا
له خوادانگولا دآزادی له پاره دخلکو دنهضت
دحکومت په رسمیت پیژندل اعلام کړیدی .
دغه راز افریقایی هیواد ټوگو دانگولا دآزادی
له پاره دخلکو دنهضت حکومت په رسمیت
وپیژاند .

دیوگندا اوټوگو په پیژندلو سره تر اوسه
پوری دافریقایی هیوادو دیووالی دموسی
۲۷ غړیو هیوادو دانگولا دآزادی له پاره
دخلکو دنهضت حکومت په رسمیت پیژندلی
دی .

• • •

دملگرو ملتو دموسی سرمنشی ډاکتر
کورت والدهایم له انکولایی گېوالو سره
دمرستی دپاره چه دنامیبیا په کمپونو کی
اچول شوی دجنوبی افریقا غوښتنه نده منلی .

دسلواغی ۲۵-۵۴

دلبنان جمهور رئیس سلیمان فرانجیه هغه
سیاسی اصلاحات اعلام کړل چه پدغه هیواد

د کب ۴-۵۴

داسيا د جنوب ختيځي سيمې د ټولنې د پښتو غړيو هيوادو د مشرانو لومړۍ جرگه د اندونيزيا د بالي په ټاپو کې پرانستل شوه او د اندونيزيا، ماليزيا، فلپين، سنگاپور او ټايلند مشران چه د دغې ټولنې غړي دي په وينا کي يې د هيوادونو ترمنځ د اقتصادي نژدې همکاري غوښتنه وکړه .

* * *

د افريقا د يووالي د موسسې دوزيرانو د شورا شپږو شتمنه غونډه د ټولومستلو په باره کي د غور لپاره د حبشي په مرکز ادیس ابابا کي پيل شوه .

دغه غونډه کي د لومړي ځل لپاره د انګولا دولسي جمهوريت نماينده چه پدی وروستيو وختوکي د افريقا د يووالي د موسسې داووه - څلوېښتم غړي په توګه منل شوي هم برخه واخلي .

د کب ۵-۵۴

د انګولا دولسي جمهوريت نماينده دا فریقا د يووالي د موسسې دوزيرانو شورا په غونډه کي په زايرباندې سخت انتقاد وکړ او ویل چه د زاير منظمو عسکرو د انګولا د آزادي لپاره د خلکو د نهضت د افرادو په خلاف جګړه کسي برخه اخيستی .

د کب ۸-۵۴

د المغرب او موريتانيا نمايندگانو گوا ښ کړيدی چه که چيري د افريقا د يووالي موسسه په لويديځه صحرا کي د پوليساريو د آزادي نهضت په رسميت وپيژني دغه واپو هيوادونه

د ملګرو ملتو د موسسې سر منشي ډاکټر کورت والدهايم خبرو پدغه غونډه کي هم د امنيت شورا د تير کال د هدايت په اثر د مخکنيو خبرو د څلور وپړاو په شان پر څه اخيستی ده .

د سلواغي ۲۹-۵۴

د انګولا دولسي جمهوريت حکومت له انګولا څخه د جنوبی افريقا د عسکرو د سملاسي وتلو غوښتنه کړيده دلواندا راډيو په يوه وينا کي ویلي دي چه بايد د بي گناهوکسانو وژل کيدو د مخنيوی لپاره جنوبی افريقا خپل عسکر ډير ژر له انګولا څخه وباسي .

د کب لومړی ۵۴

د انګولا ولسي جمهوريت غوښتی دی چه دغه هيواد د ټولي خاورې څخه دی د جنوبی افريقا تيزي کوونکي پوځونه سملاسي ووځي .
د انګولا د خپلواکي لپاره د خلکو د نهضت په يوه اعلاميه کي ويل شوی دی د انګولا دولسي جمهوريت حکومت د انګولا په کورنيو چارو کي د نورولاس وهل نشي ژغملی .

د کب ۳-۵۴

د افريقا د يووالي د موسسې د غړيو هيوادو باندنيو چارو دوزيرانو د حبشي په مرکز ادیس ابابا کي د مربوطو مسئلو په باب د غور لپاره غونډه وکړه .

د لومړي ځل دی چه د انګولا دولسي جمهوريت د حکومت نماينده د افريقا د يووالي د موسسې دوزيرانو د شورا په غونډه کي برخه اخلي .

د وروستی پړاوپه باب معلومات ورکړي دي .
دغه رازده په اتن کي ديونان له مشرانو
سره دخپلو خبروپه نتيجوهم ميکارپوس خبر
کړي دي .

دگب ۱۳-۵۴

دملگروملتو په موسسه کي دناپييلو هيوادو
استازو دناپييلو هيوادو ديوه اطلاعاتي مرکز
داساسنامي تصويب کړيدي . دغه اطلاعاتي
مرکزچه دگيوپا په هاوانا کي مرکز لري په
ناپييلو هيوادوکي دخوهيوادو د شرکتونو
فعايتونه خپروي اوخبر ورکوي .

دگب ۱۴-۵۴

دروزمبيق حکومت له روديشيا سره خپل
سرحدونه تړلي دي . په هغه وينا کي چي
پدغه مناسبت په لوزونزو مارکس کي خبره
شوي دوزمبيق حکومت د روديشيا په
غيرقانوني حکومت باندې تورلگولي دي چي
دموزمبيق دسرحدي خايونو باندې سخت يرغلونه
کړيدي .

دگب ۱۶-۵۴

دلويديځي صحرا دآزادي نهضت پوليساريو
چېخه موده پخوايي دصحرا دغربي ديموکراتيک
جمهوريت په نامه يو حکومت اعلام کړي ؤ
نوي حکومت جوړکړيدي .
دپوليساريو حکومت اته غړي لري او
محمدالامين اولدا محمد د صحرا دغربي
ديموکراتيک جمهوريت دحکومت صدراعظم
ټاکل شويدي .

دگب ۱۷-۵۴

دالجزاير حکومت دصحرا غربي ديموکراتيک

په ددغي موسسې له غړي توپ څخه ووځي .
دگب ۹-۵۴

دانگولا دولسي جمهوريت حکومت دزاير د
حکومت له خواپه رسميت وپيژندل شو .
ددواپوهيوادو ترمنځ دغه روغه په هغو دوه
ساعته خبرو کي شوي چې دزاير دجمهوررئيس
اودانگولا دآزادي دپاره دخلو نهضت دمشر
ترمينځ دکانگو په مرکز برازاويل کي
شويدي .

ضمناً ددواپو هيوادو مشرانو موافقه کړيده
چې ددواپو هيوادو گډوال دسره صليسيب
دبين المللي موسسې په همکاري خپلواکونو
ته راستانه کړي .

دگب ۱۰-۵۴

دهند صدراعظمي ميرمن اندراگاندي په
نوي دپيلي کي په يوه وينا کي ويل : دانگولا
انکشافاتو دا ثابت کړه چې ديتانت يوازي په
يوه سطح کي شته او اوس هم داسي زياتي
ستونزي شته چې دويش اوسختو گډوډيو
سبب شوي دي .

دگب ۱۱-۵۴

امريکايي مقاماتو خپل نورپوځي تاسيسات
دټايلند حکومت ته ورپرېښودل دغه تاسيسات
دټايلند څخه دهغو امريکايي عسکرو دتولوبه
لپ کي پرېښودل کيږي چي د دواپو هيوادو
حکومتونو دمخه دهغو په باب موافقه کړي وه .

دگب ۱۲-۵۴

دقبرس ديونانيانو استازي گلاف کوس -
کلريديس ديونانيانو جمهور رئيس ميکارپوس
ته ددغه ټاپوپه باب په وينا کي دخبرو

امکان شته دکشالو شته والی به په تیره بیا ددغه هیوادو پوځی کسانو ترمنځ دلبنان تویش سبب شی .

ویل کیږی چه کرامی اودلبنان جمهوررئیس سلیمان فرانجه ددغو کشالو په باره کی دسوری دبانډنیو چارو له وزیر عبدالحلیم خدام سره چه له څه مودی راهیسی زیارباسی دلبنان کورنی کشالی پای ته ورسیری خبری کړیدی .

دکب ۲۳-۵۴

په ملگروملتو کی دغږیو اسلامی هیوادو ۴۴ کسیزی ډلی په بیت المقدس کی داسرائیلو دسیاست اودالاقصی په جومات کی دهغو دسپکاوی به خلاف دسملاسی تدبیرونو غوښتنه وکړه .

دغی ډلی په یوه گډه ویناکی ویلی دی داسرائیلی پالیسی هدف په خپل سر د بیت المقدس دمذهبی، کلتوری، احصائیوی او سیاسی حالت بدلون دی .

* * *

دلبنان دنوی پوځی گورنرجنرال عزیزالاحدب له غوښتنی سره سره تراوسه پوری دلبنان جمهور رئیس سلیمان فرانجه او صدراعظم رشید کرامی له خپلو وظیفو نه استعفا نه ده کړی فرانجه ویلی دی چه هغه وخت به له خپلی وظیفی نه استعفا وکړم چی دپارلمان د۹۹۵ غږیو څخه ۶۶ غږی څما داستعفا دپاره رایې وکړی .

تراوسه پوری دلبنان دپارلمان ۶۳ غږیو دفرانجه داستعفا په طرفداری رایې ورکړی

جمهوریت چه دلویدیځی صحراآزادی نهضت پولیساریو اعلام کړیدی په رسمیت پیژندلی دی .

په هغه ویناکی چه په دغه مناسبت دالجزایر دبانډنیو چارووزارت خبره کړی زیاته شوی ده چه ددغه هیواد حکومت به دلویدیځی صحرا دخلکو دهیلو دپوره کیدو دپاره هرډول مادی، معنوی اوسیاسی مرستی د صحرا ددیموکراتیک جمهوریت حکومت ته ورکاندی.

موریتانیا دلویدیځی صحراپه سردالجزایر سره خپل روابط وشلول . په هغه وینا کی چه پدغه مناسبت دموریتانیا دلوړو مقاماتو دفیصلی وروسته په نواک جوت کی خبره شوی ویل شویدی چه دموریتانیا حکومت دغه فیصله ددی دپاره کړیده چه دصحراعربی دیموکراتیک جمهوریت دالجزایر دحکومت له خواپه رسمیت پیژندل شویدی .

دکب ۱۸-۵۴

اسرائیلو وویل دامریکا متحده ایالات به دمصر عربی جمهوریت ته دنظامی تجهیزاتو دبرابرولو دمربوط پلان په عملی کولو سره ښایی په منځنی ختیځ کی وسله واله مسابقه چټکه کړی .

دامریکا متحدوايالاتو دبانډنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کیسنجر د اسرائیلو صدراعظم اسحاق رابین ته ویلی وچه واشنگتن غواپی په مصر باندی هرکولیس ډوله سی (۱۳۰) لاک هیدالوتکی وپلوری .

دکب ۲۰-۵۴

دلبنان صدراعظم رشیدکرامی وویل : چه

دخارجی خبرونو کرونولوژی

مقابل کی غاړه ایښی اوداستعفا پېشنهاد یی ورکړیدی .

دکب ۲۴-۵۴

په بیروت کی سیاسی منابع زیاتوی چه فرانچیه دلبنان دخپانده ډگرڅخه دگوبنه کیدو له پاره دوه شرطونه ایښی دی اوعغه داچه دی ته چمتودی چه دخپلی وظیفی نه استعفا ورکړی پدی شرط چه په جنگ کښی شاملی ډلی بیاپه اردوکی سره یوشی اودمنصبدارانو او عسکرو له پاره عمومی بشپنه اعلام شی .

دکب ۲۷-۵۴

دافریقا دیوالی موسسی بیاله خپلوغږیونه غوښتی دی چی دموزمبیق دجمهور رئیس ساموراماشل دغوښتنی له مخی دغه هیوادته خپلی اقتصادی مرستی چټکی کړی .

دکب ۳۱-۵۴

دملگروملتو دموسسی سر منشی ډاکتر کورت والدهایم دنژادی توپیر دمنځه وړلو دبین المللی ورځی په مناسبت په وینا کی وویل چه دشارپ ویل کالیزه دهغو ملیونونو انسانانو دپاره دیو سمبول په توگه گڼل شوی چه اوس هم دنژادی توپیر له ظلمونونه دآزادی دحاصلولو دپاره مبارزه کوی .

دوری ۲-۱۳۵۵

دلبنان دسوسیالیستانو مشر کمال جمبلط وویل چی دی ددغه هیواد داوسنیو لانجودحل دپاره هرډول اضطرای اقداماتو سره مخالف دی .

دوری ۳-۵۵

دملگروملتو په موسسه کی دامریکانماینده ویلیم سکرانون داردن دسپنده لویدیځسو

جنرال عزیزالاحدب چه دلبنان پوځیان یی سیاسی ډگرته ورگډکړی اووی ویل چه دجمهور رئیس په توگه دسلیمان فرانچیه وظیفه باید پای ته ورسیدی دپاریس دلموند له ورځپانی سره یی په یوه مرکه کی دغه آوازی دروغ بللی دی چه دیوه پوځی قیام لارښودنه کوی .

دکب ۲۵-۵۴

په لبنان کی عمومی حالات کسې کیچن اوشکمن دی ځکه لاتراوسه پوری سلیمان فرانچیه دبیاپیاگوښونو سره سره ددغه هیواد دجمهور رئیس په توگه له خپلی ځوکسی څخه ندی گوبنه شوی .

دکب ۲۶-۵۴

دکیوبا، انګولا، کینی اوکینی بیساومشرانو دگینی په مرکزکوناګری کی خپلی هغه خبری پیل کړیدی چه پخوانه وی اعلام شوی . دغه خبری به نه یوازی دافریقا دوچی دپاره بلکه دټولو استثمار شویو خلکو دپاره مهمه اغیزه ولری . دکیوبا صدراعظم فیدل کاسترو دانګولا جمهور رئیس اګوستینینویتو اودگینی بیساوددولت رئیس لویس کابرال دهڅکښی خبرنه پرته دگینی له جمهوررئیس احمدسکور توری سره دخبرودپاره کوناګری ته رسیدلی دی .

* * *

دلبنان جمهوررئیس سلیمان فرانچیه په پای کی دپوځی اوسیاسی سخت فشار په

د افغانستان کالني

هر ډول لاس وهل رد کړی ؤ.

* * *

په سل گونو سپين پوستي او تور پوستي کډوال چه په رواکاناودانگولا په نوروچنوبي سيمو کي پرانه ووله دغی سيمي څخه ناميبيا ته تښتيدلي دي .

کډوالو دغه اقدام ددی دپاره کړيدی چه دجنوبي افريقا عسکر له دغو سيمو څخه وتلی اودتورپوستو او سپين پوستو کډوالو سره داویره پيداشوی چه دجنوبي افريقا دعسکرو دوتلو وروسته به د انگولا دآزادی دپاره دخلکو دتښت افراد ددوی په خلاف کلک اقدامات وکړي .

دوری ۸-۵۵

دمصر عربي جمهوريت رئيس انورالسادات دهغه هيواد خلکو ته وويل چه مصر له څلورو ميلياردو مصري پونډوله کسر سره مخامخ شوی اوباید خلک پنځه کاله له ستونزوسره مبارزه وکړي .

دوری ۹-۵۵

د لبنان دوسله والو مسلمانانو اودفلسطين سرتيرو له خوا دهلتون داوولس پوږيزهوټل دنيولو وروسته اوس دبيروت په سواحلو کي ټولي لویې ودانۍ دمسلمانانو او فلسطينيانو په لاس کي دي .

دوری ۱۰-۵۵

د امريکا متحده ايالاتو دنړۍ دروغتيا موسسې ته خبر ورکړی چه هغه هيواد به د دغی موسسې په هغه غونډه کي گډون ونه کړي چه په مانايلاکي ويټنام ته دمرستو دبرابرو

غاړوکی داستوگنی دسيمو د ودانولو د پاره داسرائيلو په فعاليتونو باندی انتقادکړيدی .

دوری ۴-۵۵

دانگولا دپوره آزادی لپاره ملی يووالی اونيتاچه مشري يوناس ساويمبي دی دانگولا په ولسي جمهوريت کي ددغه هيواد دميگ الوتکو دپولي يرغلونوله امله له مينځه تللی دی .

دوری ۶-۵۵

د لبنان دحالاتو په باب درارسيدلو وروستيو رپوټونوله مخی په بيروت کي ددښمنو ډلسو ترمينځ سختی جگړی پيل شوی او دغه جگړی دومره سختی وی چه ددغه ښار هيڅ واټ خوندي ندی .

په بيروت کي جگړی په داسی حال کسي سختی شوی چه د دغه هيواد جمهور رئيس سليمان فرانجه دخپل استوگنځي نه تښتيدلی اواوس ددغه ښار په شمال کي په يوه کلی کي دی .

دوری ۷-۵۵

دنايجيريا حکومت دانگلستان له حکومت څخه غوښتی دی چه د دغه هيواد پخوانی جمهوررئيس ياکوبوگاوان بيرته نايجيريا ته وليږي چه له هغه څخه په هغو فعاليتونو کي دهغه دلاس وهلو اونه و هلو په نسبت تحقيقات وشي چه په دی وروستيو وختو کي په نايجيريا کي دحکومت دډولون دپاره شويدي . کاوان چه تيرکال له خپلی وظيفي څخه گوښه شوی اواوس په لندن کښی په تحصیل بوخت دی پخوايی په دغو فعاليتونو کښی خپل

د نمایندګۍ هیأت د هغو دزوله امله چه په نیویارک کی ددغه هیات په و دانی بانسدي شوی دی په دغه موسسه کی د امریکا په هیأت باندي سخت احتجاج کړی دی .

* * *

د امریکا د باندنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کیسنجر وویل چه امریکا د اسرائیلو د غښتلی کیدو دپاره خپلو مرستو ته دوام ورکوی . د امریکا د باندنیو چارو وزیر په واشنگتن کی وویل چه ددغه هیواد حکومت هیڅ کله د اسرائیلو څخه لاس نه اخلی .

دوری ۱۶-۵۵

د انگلستان د باندنیو چارو وزیر جمیز کالاهان د کارګر ګوند د غړي وترمنځ رایو اخیستلو کی مایکل فروت ته ماتی ورکړی اود هرالد ویلسن په ځای د انگلستان د راتلونکی صدراعظم په توګه ټاکل شوی دی .

* * *

د تاس خبررسوونکی آژانس رپوټ ورکړ چه د کمبودیا د صدراعظم مرستیال او عوموسی قوماندان کیوسامپان دولت د زیاست وظیفی په غاړه اخیستی دی . د تاس نماینده دهانوی څخه په لیبرل شوی رپوټ کی د پنوم پسن درادیو له خولی خبر ورکوی چه نورودوم سپانوک چیرته لاړدی .

دوری ۱۷-۵۵

د ایټالیا صدراعظم الدومورود مصر د عربی جمهوریت رئیس انورالسادات ته ویلی دی چه په منځنی ختیځ کی سوله باید د فلسطین د خلکو د حقوقو د تامین په اساس وشي . د لبنان ویش به چه د نژدی یو کلنو کورنیو

په غرض کپړی ځکه دوواړو ویتنامونو لپاره د مرستی برابرول د امریکا د سیاست سره توپیر لری .

دوری ۱۱-۵۵

په لبنان کی د اوربند د ټینګیدو دپاره ددغه هیواد کی سیاسی خبری روانی دی . د لبنان د سوسیالیستانو مشر کمال جمبلاط ویلی دی چه دغه اوربند یواځی هغه وخت ټینګیدی شی چه سلیمان فرانجیه ددغه هیواد د جمهور رئیس په توګه له خپلی ځوکی څخه استعفا وکړی .

دوری ۱۲-۵۵

د ملګرو ملتو د موسسی د امنیت شورا یوه داسی فیصله تصویب کړه چه په هغی کی د انګولا په خلاف د جنوبی افریقا تیری غندل شوی دی .

دوری ۱۳-۵۵

د فلسطین په تیره بیا دبیت المقدس د خپلواکۍ دپاره د فلسطین د خلکو د راولاړیدلو او د مجارلوسره د اسلامی جرګه د غړو هیوادونو مرستی او یووالی ورځ په ټول هیواد کی په جوماتونو کی د خطابو په ترڅ کی ولمانځل شوه .

دوری ۱۴-۵۵

د انگلستان د باندنیو چارو د وزارت د دولت وزیر دیوید ایټالزو ویل دوزمبیق جمهوریت رئیس ساموراشامل ده ته د اوورکړی چه نه غواړی درودیشیا کشالی بین المللی بڼه غوره کړی .

دوری ۱۵-۵۵

د ملګرو ملتو په موسسه کی د شوروی اتحاد

د افغانستان کالني

د ملي قهرمانانو د يادونې د پاره راټول شوي و
د تشدد نه په ډکو مظاهرو لاس پورې کړ او په
هغو نېټنو وکتې چې د پوليسو او خلکو تر منځ
وشوي يو شمير ژوبل او د پوليسو خو نقلیه
وسيلو ته اوړواچول شو .

دوری ۵۵-۲۳

د لاؤس حکومت د کلتوري انقلاب په ترڅ
کې په سل گونو تنه چي د بي لاري عناصرو
د جرړو د ايستلو په مقصد طرح شوي بنديان
کړيدي .

دوری ۵۵-۲۴

د ناپيولو هيوادو تر منځ د اقتصادي مرستې
د پروگرام د ترتيب کوونکو هيوادو د نمايندگانو
غونډه د هاوانا تر څنگ په سان تماريا کي پيل
شوه .

* * *

د ملگرو ملتو د موسسې د امنيت شورا د ختيځ
تيمور په باب بيا خپلې خبرې پيل کړې .
پدغه غونډه کي د پرتگال استازي د ختيځ
تيمور په باب د اندونيزيا د حکومت د سياست
د غنډلو په وخت کي د ټولو مربوطو ډلو په گډون
ديوي جرگي جوړيدل وغوښتل .

دوری ۵۵-۲۵

د ملگرو ملتو د موسسې سر منشي ډاکټر
کورت والدهايم وويل چه غيراتومي پنځه ويشت
هيوادو د اتومي وسلې په پوزه بنديز پوري
په مربوطو خبرو کي د برخي اخيستوله پاره
خپل چمتووالي څرگند کړي دي .

دوری ۵۵-۲۶

د افريقا د يووالي موسسې د ملگرو ملتو د

جگړوله امله زيات شوي نه يوازي په خپله
ددغه هيواد بلکه د منځني ختيځ لپاره خطرناک
وي .

دوری ۵۵-۱۸

په بيروت کي د فلسطين د آزادۍ د موسسې
د لويې رتبې يوه مامور ويلي دي چه د تير
اپريل د مياشتي راهيسي چه د لبنان کورنۍ
کشالي پيل شويدي تراوسه پوري پدغه
هيواد کي شل زره تنه وژل شويدي .

دوری ۵۵-۱۹

د برازيل د باندنيو چارو د وزارت يوه نطاق
دغه خبر دروغ بللي چه دغه حکومت په هغه
هيواد کي د فلسطين د آزادۍ د موسسې د يوه
دفتر د جوړيدو اجازه ورکړيده .

دوری ۵۵-۲۰

په لوکسمبورگ کي د اروپا د اقتصادي
ټولني د اقتصادي همکاري دوزيرانو په جرگه
کي د پرمختيا يي هيوادو سره د مرستې لپاره
کوټنېش ناکام شويدي .

دوری ۵۵-۲۱

د لبنان پارلمان دهغه هيواد د جمهور رئيس
سليمان فرانجيه پرځای د يوه بل سسري
د ټاکلو د پاره دهغه هيواد د اساسي قانون
بدلون تصويب کړ .

دوری ۵۵-۲۲

کله چه دجين خلکو ددغه هيواد د پخواني
تقويم په اساس د ارواح ورځ ونما نځلسه
د پيکننگ په مرکزي پارک کي پيښي وشوي .
په سل گونو هغو خلکو چه پدغه پارک
کي دجين د فقيد صدر اعظم چوئلاي په احترام

موافقه وټکړې دغه هیوادونه به په خپلو خاورو کې دترکیې په لاریو باندې ترانزیتی مالیات ولگوي .

دوری ۳۱-۵۵

دامریکا دپوځ قوماندان وویل چه دترکیې داتلس دټرون په جنوب ختیځه برخه کې دامریکا دپوځ قوماندان وویل چه دترکیې او یونان ترمنځ داخلا فونو له پلوه دغه ټرون ته زیات خطر ونه متوجه دی .

دغوی لومړی ۵۵

له هغه چه د فلسطین دخپلواکۍ داردو افرادو دبیروت په بیلوبیلو سیمو کې و اچول شول ددغه ښار په بیلابیلو ځایو کې جگړه تر ډیرې اندازی پوری غلی شوه .

د فلسطین دخپلواکۍ دمو سسی داردو پوځله افراد ددی له پاره چه دبیروت یوه سیمه کې دربشمنو ډلو ترمنځ یوه غیر نظامی سیمه جوړه کړې سیمې ته ننوتل پدغه سیمه کې حالات بیخي کرار شوی او وروسته له هغه هلته حتی دیوه ډزغن هم ندی آوری دل شوی .

دغوی ۲-۵۵

په اوسیدونکو سیمو باندې دتوپونودسختو ډزوله امله بیروت دښاریو گن شمیر ولسی خلک وژل شوی دی .

دغوی ۳-۵۵

دالمغرب پوځونو دلویدیځی صحرا دمرکز العیون دختیځ په دوه سوه څلوېښت کیلو مترې کې داگوا یلتا زمور په سیمه کې دپولیساریو دافرادو دله مینځه وړلودپاره یولي عملیات پیل کړیدی .

موسسی څخه وغوښتل چه په نامیبیا کې دانگولا دگوالو سره دمرستی نه ډډه وکړی ځکه چه دغه موضوع به په هغه ځای کې دجنوبی افریقا دتوپیر غوښتونکی رژیم ددیفکتوپيژندنې په توگه وبلل شی .

دوری ۲۸-۵۵

دسوریې اوفلسطین مشرانو په لبنان کې دسولی له نوی ابتکار سره موافقه کړې او ویلی دی چه دواړو خواوې به په گډه سره دهرهغه اړخ په خلاف ودریږی چه جگړه پیل کړې .

* * *

دچین ولسی جمهوریت په رسمی ډول تائید کړه چه دغه هیواد له هند سره دسفیرانو په لیرلوموافقه کړې ده . دچین دولسی جمهوریت اوهند ترمنځ له څلوروکلونو وروسته داډیکو دبیاعادی کیدونه وروسته کپړی .

دوری ۲۹-۵۵

دیونان صدراعظم کنستانتین کارا مانلیس دترکیې له حکومت څخه غوښتی دی چی دیونان سره دتیری نه کولو په باب یوه تړون لاسلیک کړی .

* * *

دآلمان اتحادی جمهوریت، اتریش، بلغاریا او یوگوسلاویا دایران دهغو باروړونکو لاریو دتیریدو حق په سلو کې دپنځه سوه زیاتوالی په باره کې دترکیې دوروستی فیصلی پسی چه دترکیې دلاړو څخه استفاده کوی ترکیې ته اخطار ورکړیدی او ویلی یی دی کهچیرې دغه هیواد دتیریدو ددغه حق دکموالی سره

دغويي ۴-۵۵

دلبنان ټولو د پښتونولو ددغه هیواد د جمهور رئیس سلیمان فرانجیه له خوا دلبنان داساسی قانون داپلود مربوطی لایحی د لاسلیک ښه هرکلی کړیدی .

دلبنان فلانزیستانو ویلی دی چی فرانجیه ددغی لایحی په لاسلیک کولوسره نه یوازی دنوی جمهور رئیس دټاکلو دپاره لاره آواره کړی بلکه په لبنان کی یی اوربند غښتلی کړیدی .

* * *

په پرتگال کی پارلمانی انتخابات پیل شول . په تیرو پنځو سو کلونو کی دا په پرتگال کی لومړنی آزاد او په دیموکراسی ولاړ پارلمانی انتخابات دی .

دغويي ۶-۵۵

د تانزانیا جمهور رئیس جولوس نایریری د امریکا د متحدو ایالاتو د باندنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کیسنجر د رودیشیا د مسئلې د حل دپاره دخبرو دلزوم په بازه کښی موافقی ته رسیدلی دی .

دغويي ۷-۵۵

د جاپان دولسی جرگی د اتومی وسلسی دنه خبریدو مربوط تړون د رایو په پوره اکثریت سره تصویب کړ .

د جاپان د پارلمان یوی یوازی محدود دی ددغه تړون په خلاف چه دهغه هیواد د حکومت له خوا په ۱۹۷۰ کال کی لاسلیک شوی ده رایي ورکړی دی .

دغويي ۸-۵۵

انگلستان او اندونیزیا د یوبل په هیوادو کښی د پانگی اچولو د پراختیا اوسانی په مقصد یوه موافقه په لندن کښی لاسلیک کړه .

دغويي ۱۰-۵۵

د سوداگری او پرمختیا په باب د ملگرو ملتو د (انکتاد) جرگه به دغويي له پنځلسمی نه دغبرگولی تر اتمی نیټی پوری رسما په نایروبی کی وشي .

نوموړی جرگه په غیر رسمی توگه د کینیا د سوداگری او صنایعو دوزیر له خوا د دغه هیواد په مرکز کی پرانستل شوه .

دغويي ۱۱-۵۵

د موزمبیق جمهور رئیس ساموراماشل وویل چی دده حکومت غواړی د ملگرو ملتو موسسه په ډاکه اود محافظه کاری پرته په رودیشیا اوانامی بیایکی دوسله والو مبارزو ملاتړ وکړی .

دغويي ۱۲-۵۵

په نیویارک کی د ملگرو ملتو د اقتصادي او اجتماعی شورا غونډی توپیر غوښتنه او اپارتاید وغانده .

دغونډی برخه والو د توپیر غوښتنی د غندنی له پاره دیوی جهانی جرگی د جوړیدو مفکوره تصویب کړیده .

* * *

د افاروا ایسپاه فرانسوی خاوره کی بدی وروستیو وختو کی دغه ځای د امنیتي پوځ او آزادی غوښتونکو ترمنځ نښتی شوی دی .

دغويي ۱۳-۵۵

امریکایی سناتور گولو اترویل چه په

دخارجی خبرونو کرونولوژی

توغندیو اونورو ډول ډول درندو وسلوڅخه دیوبل په خلاف کارواخیست .

پدی برخه کی دلبنان فلانزیستانوله خلکو څخه وغوښتل چی دمنتخب جمهور ر ئیس الیاس سرکیس ملاتړ وکړی .

دغوی ۲۰-۵۵

دسوداگری اوپراختیا(انکتاد) لپاره دملگرو ملتو دموستسی دجړگی اوسنی غونډه ترداسی شرایطو لاندی جوړه شسوی چه د نړۍ سوداگری اوپرمختیاپه مربوطو سترو مسالو باندی دگټورو خبرو سبب شویده .

دغوی ۲۱-۵۵

د امریکا متحدو ایالاتو حکومت دلبنان دنوی جمهوررئیس په حیث دالیاس سرکیس ټاکل کیدل دهغه هیواد دلانجی دسیاسی حل په لاره کی دیوه سترگام په نامه استقبال کړیدی . ده دلبنان دملی حاکمیت دخاوری دتمامیت اوملی یووالی دساتنی په غرض دهغه هیواد دلانجو دپاره دحل دیوی لاری دیداکولو په برخه کی د امریکا دمرستو پیشنهاده کړیدی .

* * *

دلبنان سوسیالیستانو او یو شمیرمسلمانانو ویلی دی چی د فلسطین دآزادی اردو دافرادو وتل په لبنان کی دنظم اوکراری داعاده کیدو اودکورنیو خونړیو جگړودپسای ته رسیدو لومړی شرط دی .

دغوی ۲۲-۵۵

کله چی داسرائیلو نماینده په ناپروبی کی دسوداگری اوپرمختیا دپاره دملگروملتو دموستسی په څلورمه جرگه کی دویناکولو لټه

رودیشیا کی داکثریت دحکومت دجسوپیدیو دملاتړ په باره کښی د امریکا دمتحدو ایالاتو دباندنیو چارو وزیر داکتر هنری کیسنجر وروستی وینا دامعنی لری که چیری کیوبا په رودیشیاکی لاس ووهی امریکابه کوم اقدام ونکړی .

دغوی ۱۵-۵۵

داتومی ستراتیژیکی وسلی د محدود ولسو مربوطی خبری چه په ژنیوکی دشوروی اتحاد و امریکا دمتحدوایالاتو تر منځ روانی و ی دشپږاوونیو دپاره دځنډول شوی دی .

دغوی ۱۷-۵۵

ددریمی نړۍ هیوادونو چه د نیستمنو او شتمنو هیوانو ترمینځ دواقی لښوالی غواپی په ناپروبی کی دسوداگری او پراختیا دپاره دملگروملتو دموستسی جړگی ته دنړۍ دیوه نوی اقتصادی نظم په باره کښی خپله غوښتنه وپاندی کړه .

دغواپی ۱۸-۵۵

دیوگوسلاویا جمهور ر ئیس مارشال تیتو د ترکیی او یونان له حکومتونو څخه غوښتی دی چی دروغی جوړی د لاری دقرس مسئله حل کاندی .

دغوی ۱۹-۵۵

هغه وخت په لبنان کی دسولی داعاده کیدو کوښښ دستونزو سره مخامخ شوچی په بیروت کی ددښمنو ډلو ترمنځ نښتی زیاتسی شوی . دښمنو ډلو په دغوښتونکی له غربین،

رئيس جنرال مورتالامحمد وژل شوی ؤ .
ويل کيږي چه تراوسه پوري يو شمير
کسان په ناييجيرياکي پدغو کشالوکي دلاس
درلودوپه توراعدام شويدي .

دغويي ۲۶-۵۵

دلويديځي صحرا دآزادي دجبهې (پوليساريو)
پوخ چه الجزايري پلوي دي ددوهم ځل
دپاره دالمغرب له پوخ سره په يوه نښته کي
دغه پوخ ته زيات زيان رسولي دي .

دغويي ۲۷-۵۵

دليبيا دباندنيو چارو وزير ويلي دي دغه
هيواد دسوله ايزگډ ژوند په بنسټ ديوه
فلسطيني ديموکراتيک دولت دجوړيدو پلوي
کوي .

دي چه داسلامي هيوادو دباندنيو چارو
وزيرانو په جرگه کي له برخي اخيستوروسته
په استانبول کي دي ويي ويل دفلسطينيانو
مبارزه ديهودي ولس اويهودي کولو په خلاف
نده بلکه دهغوي مبارزه دلور تيا غو ښتني
په مقابل کي ده .

* * *

داردن دسيند دلويديځي غاړي دنابلو س
په ستر ښارکي عربي مشرانو دخلکو نه
دعمومي اعتصاب غوښتنه وکړه .
ددغي غوښتنې علت داسرائيلي عسکرو له
خوادمي په ټولنه کي ديوي نجلۍ مرگ
اوددو خوانانو ټپي کيدل ؤ .

وکړه دټولو شلو عربي هيواد و نمايندگان
دجرگي له غونډي څخه ووتل لکه چي معلومه
شوي ديوگندا ، يوگوسلاويا او دکوريا
دديموکراتيک جمهوريت دنمايندگانوپه گډون
دځينو نورو هيوادو نمايندگان هم داسرائيلو
دنماينده دويناپه وخت کي دغونډي څخه
وتلي ؤ .

دغويي ۲۳-۵۵

دترکي صدراعظم سليمان ديميريل داسلامي
هيوادونو دباندنيو چارو وزيرانو اوومه جرگه
پرانستله اوپه خپله وينا کي يي پرفلسطينيانو
اودقبرس پرتوکانو تيري او ظلم وغانده .

دغويي ۲۴-۵۵

دسوله ايزومقصدونو دپاره دشوروي اتحاد
اودامريکا دمتحدو ايالاتو ترمينځ تر څمکي
لاندې ازميښتي چاودنو دمحدودولو څه مربوط
ټپون دلاسک پلانونه ځنډول شويدي .

دغويي ۲۵-۵۵

داسلامي هيوادو دباندنيو چارو وزيرانو
اوومي جرگي داسي پريکړه تصويب کړه چه
په هغکي دملگرو ملتو له موسسې نه
داسرائيلو غوښتل شويدي .

* * *

دنايجيريا حکومت وويل دگرمڼ ديمکا چه
دغه حکومت يي ددغه هيواد دتيري فبروري
دمياشتي کشالو پيدا کوونکي بولي اعدام
شويدي .
پدغو کشالوکي دنايجيريا پخواني جمهور

دغویي ۲۸-۵۵

په لبنان کې نویو جګړوچو یوسلو پنځوس تنه پکې مړه او نژدې پنځه سوه تنه ژوبل شوي دي دهغه هیواد دلانجو سیاسي حل په مقصد دلاری دپیدا کولو له پاره کوښښ ځنډولی دی .

په بیروت کې دلبنان ددښمنو ډلو تر مینځ جنگونو له وظيفي نه داحتمالي استعفاء په باب دهغه هیواد دجمهور رئیس سلیمان فرانجیه دریځ ته جدې پټه ورکړې ده . له بلې خوا سلیمان فرانجیه په هغه اعلامیه کې چه خبره شوي ویلي دي چه دی په خپلې استعفاء ندي ولاړ . ده وویل دلبنان دجمهور رئیس استعفاء بیخي یوه لبناني موضوع ده او په دغه برخه کې هر ډول تصمیم په خپله دلبنان په مړبو طو مقاماتو پوري اړه لري .

دغویي ۲۹-۵۵

دالجزایر دبهرنیو چارو وزیر عبدالعزیز بوتیفلېقه دملګرو ملتو دمو سسي دسر منشي ډاکتر کورت والد هایم په نامه په یو پیغام کې دالمغرب اوموریتانیا له خوا دلویدیځی صحرا دویش موضوع رده کړې او په دغو دوو هیوادونو باندې یې په لویدیځه صحرا کې دتیري کولو تورلګولی دی پدغه پیغام کې ده دملګرو ملتو دمو سسي نه دلویدیځی صحرا د خلکو دپاره حق خودارادیت غوښتنه کړیده .

* * *

دلبنان سوسیالیستانو اودهغوی پلویانو یوځل بیا په لبنان کې دخارجي عسکرو لښته والي سره خپل مخالفت څرګند کړیدی .

دغویي ۳۱-۵۵

ترکی دیونان له هغې غوښتنې سره موافقه کړې چه ددواړو هیوادو تر مینځ دنه تیري د تړون دمړبو طو خبرو په پاره کې ده . دغه خبره په انقره کې اعلام شویده .

دغبرګولي لومړۍ ۵۵

دملګرو ملتو په موسسه کې دامریکا نماینده داسرائیلو په باره کښې دنسې دروغتیا د موسسي داسامېلي په وروستۍ فیصلې باندې انتقاد کړې او ویلي یې دي چه دغه ډول فعالیتونه به دملګرو ملتو دمو سسي دتخریب سبب شي .

دغبرګولي ۲-۵۵

دهند په سمندر کې دټولو خارجي اډودله منځه تللو غوښتنه وشوه . شوروي اتحاد او موزمبیق په یوه ګډه اعلامیه کې دهند په سمندر کې دټولو خارجي اډودله منځه تلو غوښتنه کړیده .

* * *

دلبنان صدراعظم رشید کرامی په لبنان کې دسولي دساتنې دپاره د فرانسوي عسکرو داستول په باره کې دفرانسي دجمهور رئیس والري ژېسکار دستن له پېشنهاد سره مخالفت کړیدی .

دغبرګولي ۸-۵۵

په نایروبي کې دسوداګري او پرمختیا انګنند دپاره دملګرو ملتو دمو سسي دجرګي څخه لاس ته راغلي نتيجي دپرمختیايي هیوادو دنمایندگانو له خوا ښې بلل شوي دي .

* * *

دکار اوکارګر بین المللي موسسي دفلستین

اواسرائيلو دکوي جرکه کي دغونډي له امله
چه په تل ابيب کي پيل کيږي په رسمي
توگه دغی ټولني دنه غږ بودجملي څخه په
اووهيوادو باندی احتجاج کړی دی .

دغبرگولي ۵۵-۱۵

دافريقا ديوالي د موسسي دآزادي
دجرکه کي نطق وويل چه دصومال او حبشي
ترمنځ دافاراو ايسا دراتلونکي خپلواکسي
اوددغی خاوري دتمامت دساتلو په بابموافقه
شويده .

دغبرگولي ۵۵-۱۶

دويتنام ديموکراتيکجمهوزيت ته دملگروملتو
دمخصوص هيات په سفر پوري مربوط رپوټ
دملگروملتو دمووسي مربوطو مقاماتو ته
وسپارل شو .

دغبرگولي ۵۵-۱۷

دفلسطين غررايو دقاھري دراديويي
ستيشن څخه خپلي خبروني دسره پيل کړي .

دغبرگولي ۵۵-۱۸

داتلس دټرون دغږيوهيوادو ددفاع وزيرانو
په بروسل کي دمربوطو مسئلوپه باره کي د
غوردپاره خپلي پنځه ورځي غونډي پيل کړي .

* * *

په بيروت کي دکويت سفير اودسفارت غړي
دفلسطيني سرتيرو دالصاعقه نهضت له خواچه
سوريه يي ننگه کوي پدغه سفارت کي بندي
کړي شويدي .

دغبرگولي ۵۵-۱۹

شوروي اتحادله ټولو هيوادو څخه غوښتي
دی چه له هرډول داسي اقدام څخه ډډه وکړي

دآزادي دمووسي دغږيتوب موضوع ترمطالعي
لاندی نيولي خويوازي ديوي مخالفی راڼي په
اکثريت دکار اوکارگرپه بين المللي موسسه
کي دفلسطين دآزادي دمووسي غږيتوب ردشو .

دغبرگولي ۵۵-۹

دپارتايد بين المللي سيمينار چه دکيوياپه
مرکزهاواناکي جوړ شوی ؤ دتوپير غوښتنی
اواستعمار په ضد په مبارزوکي دافريقادجنوب
له خلکو سره ديوالي په باب ديوي اعلاميې
په تصويب سره پای ته ورسيد .

دغبرگولي ۵۵-۱۰

دسوداگرۍ اوپرمختيا له پاره دملگروملتو
دموسي څلورمه جرگه چي دکينياپه مرکزن
نايروبي کښي جوړه شوی وه دروغۍ جوړي دپريکړو
له تصويب څخه وروسته پای ته ورسيد .

دغبرگولي ۵۵-۱۱

دتايلند نوی کابينی دتايلند په شمال ختيځ
کي دامريکا دمخابراتي اډي دټپلو اودچنگاښ
دمياشتي ترننه ويشتمی نيټي پوري دامريکايي
تخنيکرانو دويستلو په باب دهغه هيواد
د پخوانی حکومت لارښودنه يوځل بيا تائيد
کړه .

دغبرگولي ۵۵-۱۲

دکار دين المللي موسسي دلويي جرگي
يوشپيتمه غونډه په ژنيوکی پرانستله شوه .
پدغه غونډه کي ددغی موسسي دغږيوهيوادو
ديوسلوديرشو کارگري اتحاديو دحکومتونو
استازوگډون کړيدی .

* * *

دکويټ حکومت داروپا داقصادی ټولنسی

دخارجي خبرونو کرونولوژي

چه دروديشيا غيرقانوني حکومت دزمبيا په خلاف دجگړې اعلان کړيدی .

دچنگاښ ۰۴-۵۵

دوينتام دگډې ملي اسامبلي له پاره نوی ټاکل شوی څلور سوه دوه نوی استازی هانوی ته رسيدلی چه ددغی اسامبلي په غونډه کی چه په هانوی کښی پرانستل شوی برخه واخلی .

دچنگاښ ۰۵-۵۵

دناپیلو هیوادو دسمون اداري چی به کولمبو کی ددغو هیوادو دمشرانو له پاره دولومړنسی جرگه کی په توگه فعالیت کوی دسفیرانو په سویه پی په ملگروملتو کی غونډه وکړه .

دچنگاښ ۰۷-۵۵

دهند صدراظمی میرمن اندراگاندي دناپیلو هیوادونو دوزیرانو پنځه ورځنۍ جرگه په نوی ډیلي کی پرانستله .

دچنگاښ ۰۹-۵۵

دانگولا دحکومت له خوا دڅلوروتنو خارجي اجيرو عسکرو په اعدام باندی انتقادشويدي دامريکا دمتحدو ایالاتو جمهور رئیس جرالډ فورډ ویلي دی چی دانگولادحکومت دغه کار ددواړو هیوادو تر منځ دعادی روابطو ټینګیدل له ستونزو سره مخامخ کړيدي .

چه دلبنان په آزادی دملی حاکمیت په حق اودځمکی په تمامیت باندی اغیزه وکړی .

دغبرگولي ۰۲۲-۵۵

داتلس دټرون دغړو هیوادو ددفاع وزیرانو ددغه ټرون دپوځ دعصری کولو په باره کسی شپږ کلنه تګ لاره تصویب کړی ده .
داتلس دټرون غړيو هیوادو ددفاع وزیرانو خپلی دوه ورځنۍ غونډی په بروسل کی پای ته ورسولی اوپه هغوکی په نورو مربوطو مسالو سربیره داورسا دټرون دپوځی قواو دورخ په ورځ زیاتوالی سره دمقابلې دپاره داتلس دټرون دپوځ دعصری کولو دپلانونو په باب موافقی ته ورسیدل .

دغبرگولي ۰۲۹-۵۵

دملگروملتو د موسسی امنیت شورا یوه فیصله تصویب کړه چه په هغی کی دجنوبی افریقا وروستی پېښی اوددغه هیواد دیوشمیر تورویوستو وژل غندل شويدي .

دغبرگولي ۰۳۰-۵۵

دالمان داتحادی جمهوریت دعلمی څېړنو وزیروویل دډیروخت دپاره داوموموادود ډیر کمښت خطر نشته دی .

دچنگاښ ۰۲-۵۵

دزمبیا جمهور رئیس کینت کاوندا وویسل

کرونولوژی اخبار داخلی

۲۶ سرطان ۱۳۵۴ :

رهبر انقلاب و مؤسس دولت جمهوری مباحثات
 نباغلی محمد داؤد رسم گذشت عسکری را که
 بمناسبت دومین جشن شکوهمند جمهوری
 صورت گرفت مشاهده کردند.

* * *

اداره عالی قضا، وزارت مالیه، ریاست تقنین
 ولوی خازنوالی وزارت عدلیه تعیین گر دیده
 است تا بر لایحه محصولات دعاوی تجا رتی
 وحقوقی وثایق و ثبت اسناد غور نماید.

* * *

نباغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم
 و خانم محترمه شان میرمن زینب داؤد نمایشات
 هنری هنرمندان کشور های دوست رادر تالار
 کابل ننداری تما شانمودند.

۳۱ سرطان ۵۴ :

نباغلی محمد نعیم جام فتنال جمهوری را
 ساعت نه شب به تیم فتنال اتحاد شوروی که
 مقام قهرمانی رادر نتیجه انجام یک سلسله
 مسابقات درایام دومین جشن فر خنده
 جمهوری در غازی سند یوم احراز نموده
 تفویض کردند.

۲- اسد ۵۴ :

برای تطبیق ریفرم معارف که اهداف عمومی
 تعلیم و تربیه رادر کشور مطابق به مقتضیات
 نظام جمهوری تشخیص میدهد و در روشنی آن
 مسیر جدید معارف پیریزی می گردد اقدامات
 مؤثر بعمل آمده است.

* * *

هیات زنان افسغانی پس از اشتراک در
 سمینار زنان آسیایی منعقد المانای اتحاد
 شوروی بکابل مراجعت کرد.

محترمه کبرار نیسه میرمنو تولنه ریاست

۳۰ سرطان ۵۴ :

مردم سراسر کشور از بیانات رهبر انقلاب
 و مؤسس جمهوری نباغلی محمد داؤد که شام
 ۲۵ سرطان ۵۴ به مناسبت دو مین جشن
 فرخنده جمهوری از رادیو افغانستان ایراد
 کردند استقبال نموده آمادگی شانرا برای تحقق
 بخشیدن و تطبیق پرو گرامهای دولت
 جمهوری ابراز نمودند.

* * *

به تاسی از تصویب شورای عالی قضا یک
 کمیته مختلط مرکب از نمایندگان عالی رتبه

هیات رابعهده داشت.

* * *

۱۲- اسد ۵۴ :

درجلسه ۱۲-اسد۵۴ ورکشاپ ملی توسعه نصاب تعلیمی روی مسایل مربوط به تعلیم و تربیه افغانی و معرفی ریفورم معارف و تحلیکه در نظر است در طرز اداره مکاتب صورت بگیرد مباحثات صورت گرفت.

۱۲- اسد ۵۴ :

باساس مشی دولت انقلابی برای هر ده خانوار مستحق بی زمین و لیسوالی های درواز ووا خسان و لایست بد خشان در پروژه سنگ مهر، آن ولایت زمین توزیع گردید.

۱۳- اسد ۵۴ :

باستناد امور اکتشافی اجرا شده ذخایر مس معدن عینک لوگر یک ونیم تادو ملیون تن و ذخایر مس معدن در بند تایک ملیون تن تخمین شده است .

* * *

۹- اسد ۵۴ :

ارزیابی ساحه بیش از سه صد هزار جریب زمین وادی فراه رود از نگاه منابع آب و خاک احداث بند ذخیره آب و اصلاح سیستم آبیاری توسط انجنیران داخلی و خارجی ریاست آب و برق آغاز گردید.

باتاسیس دیپارتمنت کنترول ادویه موسسه صحت عامه تاهشتاد فیصد ادویه جنریک از نظر توصیفی مقداری و خالصیت در آن تجزیه و تحلیل شده میتواند .

۱۱- اسد ۵۴ :

۱۴- اسد ۵۴ :
اساسنامه دیوهنی مطبعه بعد از تصویب مجلس عالی وزرا و منظوری یشاغلری رئیس دولت و صدر اعظم در شماره هشتم جریده رسمی نشر و نافذ گردید.

مدالهای یاد گاری دو مین جشن فرخنده جمهورییت توسط یشاغلری فیض محمد وزیر داخله برای یکصد و پنجاه و هشت ورزشکار افغانی و موظفین فنی اهدا گردید .

۱۵- اسد ۵۴ :

د درواړه ارتقا وپيشرفت وطن تهېداې يك مر كز علمي بزرگ و عمده كذاشته ميشود كه درسا حه خدمات صحي نقش ارزنده دارد .

كار پروژ ه دستگا ه برق آبي اسد آباد مركز لوى ولسوالى كنر طى مراسمي آغا زگرديد .

* * *

۱۹- اسد ۵۴ :

مرحله اول پروژه آب آشاميدني پوهنتون كابل كه بامصرف اضافه ازيك مليون افغانى تكميل شده است تسو سط بنا غلى غوث الدين فايق وزير فوايد عامه افتتاح گرديد .

با اكمال امور فني معدن بيراي ت سنگلان هرات معلوم گرديد كه ذخاير اين معدن در كنكورى هاى مختلف اضافه از يك و نيم مليون تن مي باشد .

۱۶- اسد ۵۴ :

۲۲- اسد ۵۴ :

پروژه توسعوى فابريكه نساجى بگرامى تا ختم امسال تكميل و توليدات فابريكه از ۱۵ مليون متر پارچه به بيست مليون متر بالا خواهد رفت .

با استفاده از آبهائى زير زميني زمينه تهيه آب مشروب صحي براى بيشت از ده هزار نفر در ولايت جوزجان ميسر ساخته ميشود .

* * *

* * *

پروژه عصاره شيرين بويه به سرما يه يكصد و هشتاد مليون افغانى بصورت نها يى ونه پروژه سرمايه گذارى خصوصى در ساحات مختلف اقتصادى ب سرمايه مجموعى پنجاه و چار مليون افغانى در كميته سرمايه گذارى تصويب گرديد .

يك عمارت جديد براى پوهنځى طب پوهنتون كابل با صرف ۱۴۲ مليون افغانى از بودجه انكشافى دولت تا سال ۵۷ به پا يه تكميل رسيد . و مورد استفاده قرار خواهد گرفت .

۱۸- اسد ۵۴ :

تعليماتنامه تقاعد بعد از طى مرا حل قانونى مورد تطبيق قرار گرفته و قرار داد استفاده از كمپيوتر در زمينه سرعت كار بين رياست خزينه تقاعد وزارت مالى و شركت سها مى كمپيوتر افغان با مضا وسيده است .

* * *

* * *

هيأتى از طرف وزارت هاى داخله مالى و بنا روالى كابل و جمعيت افغانى سره مياشت برياست بناغلى محمد اسماعيل محسور ولسوال پغمان موظف گرديده تارا پور خساره وارده ناشى از سيلاب پغمان را تريب نما يد .

پوهاند عبدالقيوم وزير معارف موقع تهېداې گذارى عمارت جديد پوهنځى طب در حاليكه پوهاند دكتور نظر محمد سكندر وزير صحيه نيز حاضر بود طى بيانه گفت : (جاى افتخار است كه به تاسى از پرو گرام هاى دولت انقلابى

۲۵- اسد ۵۴ :

پيام تسليت وهمدردي بناغلى محمد داؤد

گرونیوژی اخبار داخلی

۳۷- اسد ۵۴ :

از آغاز سال تاکنون ۲۵ پروژه صنایع مختلف به سرمایه مجموعی ۳۴۰ میلیون افغانی بصورت مقدماتی و سه پروژه صنایع دیگر به سرمایه مجموعی ۲۲۱٫۸۰۶٫۰۰۰ - افغانی بصورت نهایی توسط کمیته سرمایه گذاری وزارت پلان تصویب گردیده است .

۳۹- اسد ۵۴ :

کورسهای ماستری درجراحی عمومی و تخصص در رشته انستیزی قبل از ظهر توسط پوهاند دکتور نظر محمد سندر وزیر صحت درموسسه صحت طفل افتتاح گردید .

اول سنبله ۵۴ :

پس از تلاوت قرآن کریم و نواختن سرود ملی باقرات پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم نخستین سیمینار نهضت زن در کشور ساعت پنج بعد از ظهر در تالار زینب ننداری افتتاح گردید .

۳- سنبله ۵۴ :

خفريات دوره سیزدهم ای خانم و لایست تخار توسط باستان شناسان افغانی و فرانسوی شروع گردید .

۴- سنبله ۵۴ :

هیات تجارتي افغانی بریاست رئیس تجارت خارجی وزارت تجارت برای ادامه مذاکرات روی موافقتنامه جدید تجارتي بین دو لست جمهوری افغانستان و جمهوریت هند عا زم دهلی شد .

رئیس دولت و صدر اعظم به بازماندگان سیلاب ولسوالی سرخرو توسط والی ننگر هارابلاغ گردید . در حادثه سیلاب هفت نفر هلاک گردیده است .

۲۵- اسد ۵۴ :

مرحله دوم آب رسانی ولسوالی دولت آباد ولایت بلخ به اكمال رسیده و کار آب رسانی ولسوالی های امام صاحب دشت ارچسی و رستاق آغاز شده است .
همچنان کار شبکه آبرسانی شهر تالقان پنجاه فیصد پیشرفته است .

* * *

قانون اصلاحات اراضی بعد از تصویب مجلس عالی وزرا و منظوری ښاغلی رئیس رئیس دولت و صدر اعظم در شماره دهم مورخه ۱۵- اسد ۵۴ جریده رسمی نشر شد .

* * *

قانون احصایه افغانستان بعد از تصویب مجلس عالی وزرا و منظوری ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در شماره فوق العاده جریده رسمی نشر و نافذ گردید .

۲۶- اسد ۵۴ :

بیش از یازده میلیون جریب زمین در ولایات هرات بادغیس و غور بمنظور تفکیک انواع اراضی تاکنون سروی گردیده است .

۲۷- اسد ۵۴ :

در حدود یک میلیون ونه صد و هفت هزار نفر تحت پروگرام کنترول ملاریا در حوزه ملاریای شمال شرق کشور قرار گرفته اند .

د افغانستان کالني

۴۴ نېټه :

درسيمينار نهضت زن که از ساعت ۹ صبح الی پنج عصر در اتاق کنفرانس دمير منو ټولنه دایر شد روی موضوعات ريفسور بنيادی معارف حقوق زن در دين اسلام سهم زنان در تنظيم قامييل رول زنان در خدمات شهري وحفظ الصحة محيطي ومشكلات ا مور مربوط به انكشاف نهضت زن بحث بعمل آمد.

۴۵ نېټه :

يکېزار ودو صد و پنجاه جريب زمين زراعتي دولت واقع قريه ارگيسل فيض آباد که از سالها به اينطرف تحت تصرف غير قا نوني يکمه اشخاص بود مسترد گرديده است.

* * *

بيش از شانزده هزار ونه صد تن مسيو ۵ خشک زيتون پوست شيرين بويه و ديگراشيا در پينج ماه اول امسال از طريق بندر حيرتان بخارج صادر گرديده است .

۴۶ نېټه :

روز بين المللي طفل ضمن محافلي در مرکز و ولايات کشور تجليل گرديد.

ميرمن زينب داؤد خانم ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم در محفلي که باين مناسبت از طرف ميرمنو ټولنه در تالار زينب ننداري برگزار شد اشتراک نموده و تحاييفي به اطفال کودکستانها توزيع نمودند.

* * *

پروژه آب مشروب ولسوالي سنگ چا رک ولايت جوزجان که با صرف دو مليون و يکصد و سي هزار افغاني با اساس پرو گرام

حفظ الصحة محيطي وزارت صحيه تکميل شده توسط ښاغلي سلطان محمد مستوفي وو کيل ولايت جوزجان افتتاح گرديد.

۴۷ نېټه :

پانزده هزار و هفتصد و هشتاد و پنج کيلو خربوزه توسط طياره آريانا افغان هوايي شرکت به کويت صادر شد.

* * *

روز ملي پشتونستان در کابل و مراکز ولايات کشور با مراسم شانداري بر گزار گرديد . مراسم روز پشتونستان در کابل با قرائت آيات چند از کلام الله مجيد بساعت هشت صبح در پشتونستان ميدان آغاز گرديد . و متعاقبا دکستور غلام سخي نورزاد کابل ښاروال بيانیه اش را پيرامون اين روز تاريخي برادران پشتونستاني ما ايراد نموده و بيرق ملي پشتونستان بر افراشته شد .

۴۸ نېټه :

به اساس مشي دولت جمهوري برای پنجاه خانواده بي زمين در ولايت بغلان زمين توزيع گرديد.

۴۹ نېټه :

بمنظور خدمت به دهقانان و مولدين گندم رياست ارزاق و احتياجات عامه در دو ران سال جاري گندم رابه نرخ فی کيلو شش افغاني و پنجاه پول خريداري می نمايد.

۵۰ نېټه :

به اساس مشي دولت جمهوري در سکتور زراعت و به مقصد ازدياد سطح توليدات زراعتي محصولات حيواني و تقويه بنيه مالی مولدين

۱۸ سنبله ۵۴ :

تولیدات پخته محلول روغن نباتی صابون و تیل دستگا های مربوط موسسه پنبه و روغن نباتی هلمند در پنج ماه اول امسال نسبت به همین مدت سال گذشته افزایش قابل ملاحظه یافته است.

* * *

هفتمین جلسه نمایندگان بین المللی آسیا در حوزة جنوب آسیا بمنظور انکشاف توریسم بین ممالك شامل حوزة درهوتل انترکانتیننتال برگزار گردید.

۱۹ سنبله ۵۴ :

افغانستان در نمایشگاه های بین المللی تهران و برلین غربی اشتراك می نماید . نمایشگاه برلین غربی از سوم میزان شروع تا هفتم میزان ادامه خواهد یافت . هیات افغانی قبلا به منظور اشتراك در این دونمایشگاه اعزام تهران و برلین غربی شده است .

* * *

باصرف چهل ملیون افغانی از بود جة انكشافی دولت عمارت لوز غازی ستدیوم مجددا اعماز میگردد . همچنان دندانهای ستدیوم به ظرفیت ۳۵ هزار تماشاچی توسعه می یابد . کارتخریب عمارت ستدیوم آغاز گردیده و قرار است کارت تعمیر مجدد آن شروع شود .

۲۰ سنبله ۵۴ :

کار پروژه شبکه آب مشروب شهر غزنی توسط ښاغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه آغاز شد .

بیش از دوصد و پنجاه ونه ملیون افغانی طی پنج ماه اول امسال طور قر ضه برای زارعان مالداران و باغداران وسایل لازم مساعدت شده است .

۵۴ سنبله :

نقطه اول برمه کاری تفحصات پتسرول در ولسوالی کهسان ولایت هرات در حالیکه پروعاند عبدالقیوم وزیر معارف و سرپرست وزارت معادن و صنایع و ښاغلی عبد التواب آصفی والی هرات حاضر بودند توسط متخصصین تثبیت و نشانی گردید .

۱۶-سنبله ۵۴ :

ختم قرآن عظیم الشان ضمن نماز تراویح به اشتراك ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت هشت شب در مسجد ارگ ریاست جمهوری آغاز گردید .

* * *

شول پسته در ولایت بادغیس پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم توسط ښاغلی فقیر نبی الفی والی آنجا شکسته شده و بهره برداری از آن آغاز گردید .

۱۷ سنبله ۵۴ :

امروز مصادف با روز جهانی سواد و مطبوعات بوده و در سراسر کشور از این روز تجلیل بعمل می آید .

مؤسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به این مناسبت پیامی صادر نموده اند که توسط پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور از رادیو افغانستان قرائت گردید .

بار است که میوه افغانی به کویت صادر می‌گردد.

۲۷ سنبله ۵۴ :

پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور بعد از بازدید از امور اطلاعاتی و کلتوری ولایت هلمند به کابل بازگشت.

۲۹ سنبله ۵۴ :

شفاخانه چپل و چار بستر لوی ولسوالی خوست ولایت پکتیا توسط پوهاند دکتور محمد ابراهيم عظیم معین وزارت صحیه افتتاح گردید.

۳۱ میزان ۵۴ :

امسال چپل فیصد قرضه بیشتر کود کیمیاوی و گندم اصلاح شده به زارعان ولایت هرات نسبت سال گذشته در نظر گرفته شده است.

۵ میزان ۵۴ :

قرار اطلاع دفتر ریاست جمهوری بمنظور بهبود و پیشرفت کار طبق هدایت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تعیینات و ترمیمات ذیل در کابینه صورت گرفته است:

ښاغلی سید عبدالاله علاوه بروتیفه موجوده بحیث معاون دوم صدارت عظمی.

ښاغلی فیض محمد بحیث وزیر امور سرحدات.

ښاغلی عبدالقدیر بحیث وزیر داخله.

انجنیر عبدالقواب آصفی بحیث وزیر معادن و صنایع.

ښاغلی عزیز الله واصفی بحیث وزیر زراعت.

انجنیر عبدالکریم عطایی بحیث وزیر مخابرات.

بانگمیل این پروژه برای سی و یک هزار نفر آب مشروب صحی تهیه می‌گردد.

۲۱ سنبله ۵۴ :

حفریات دوره نهم تپه سردار غزنوی توسط باستان شناسان افغانی و ایتالیای آغاز شد.

* * *

شبکه آب مشروب مرکز ولسوالی حضرت امام توسط ښاغلی عبدالخالق رفیعی والی کندز افتتاح گردید.

۲۱ سنبله ۵۴ :

ختم قرآن عظیم الشان ضمن نماز تراویح به اشتراک ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم شب دوم ماه مبارک رمضان در مسجد ارگ جمهوری آغاز گردیده بود به دعای ترقی و تعالی کشور و سعادت بیشتر مردم افغانستان در پرتو نظام جمهوری و ترقی جهان اسلام خاتمه یافت.

۲۲ سنبله ۵۴ :

قسمت اول بند آب گردان کاسی در شش کیلو متری شمال شهر چغچران توسط ښاغلی حضرت میر حکیم والی غور افتتاح گردید.

۲۳ سنبله ۵۴ :

برای هشت خانواده دیگر بی زمین در پروژه آبیاری سنگ مهر ولایت بدخشان زمین توزیع گردید.

۲۵ سنبله ۵۴ :

در حدود بیست و شش هزار کیلو خربوزه و سایر میوه های افغانی توسط یک طیاره کویتی به آنکشور صادر گردید. این دو مین

۶ میزان ۵۴ :

حلول عید سعید فطر حبس باقیمانده دوصدو هشتاد و چهار نفر مجبوسین و محبوسات مرکز ولایات کشور راعفو و در میعاد حبس سی و چار نفر دیگر تخفیف رامنظور فرمودند.

معاون دوم صدارت عظمی وزرای دا خله امور سرحدات و مخابرات و ظایف شانرا اشغال اشغال نموده شروع بکار کردند.

* * *

۱۹ میزان ۵۴ :

بناغلی محمدنعم و بعضی از اعضای کابینه فلم های مسافرت های اپولوی چارده و سکنای لاپ چارم رادر تالار رادیو افغانستان مشاهده نموده و توضیحات کیهان نوردان امریکایی را پیرامون مسافرت های فضایی استماع کردند.

اولین دوره فارغ التحصیلان رشته سکرتری و دوازدهمین دوره فارغ التحصیلان رشته اداری انستیتوت اداره صنعت به پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف معرفی گردید.

۷ میزان ۵۴ :

سالگره نزول قرآن عظیم الشان طی احتفالی در ادیتوریم یو هنتون کابل تحلیل گردید.

* * *

۲۶ میزان ۵۴ :

بامصرف یک میلیون و دوصد و پنجاه هزار افغانی برای اهالی قریه های پاچا صاحب و شینه ولایت کابل آب مشروب صحی تهیه گردیده است.

چارصد و یازده هزار کیلو گندم اصلاح شده اسمال از فارم های تکثیر ی وادی هلمند بدست آمده است.

* * *

۵ میزان ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر مسعادن و صنایع پس از بازدید از معدن آهن حاجی گک از بامیان مراجعت نمود.

بمناسبت سالگرد نزول قرآن پاک محفلی از طرف مدیریت اطلاعات و کلتور ولایت پروان در مسجد جامع صوفی قلند ر چاریکار ترتیب یافته بود.

* * *

۱۰ میزان ۵۴ :

سمینار مدیران معارف ولایات کشور در تالار بنوونخی تخنیک ثانوی افتتاح گردید.

بافتخار سالگرد نزول قرآن عظیم الشان یک دار الحفاظ جدید در پایان ختم کلام الله مجید در مسجد جامع تخارستان توسط بناغلی عبدالخالق رفیقی والی کندز افتتاح گردید.

۱۲ میزان ۵۴ :

در مجلس افتتاحیه سیمینار پس از آنکه چند آیت از قرآن عظیم الشان قرائت گردید و سرود ملی نواخته شد پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف طی بیانیه گفت باسناد رهنمای های بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اخباراتگیریاتی درسیستم معارف بوجود آمده و در نظر است در روشنی این تحولات پروگرام

یک منبع صدارت عظمی گفت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به احترام

که ښاغلی دالال مدير روابط اقتصادي وچاينت
سکر تری وزارت خارجه در آن شا مل
می باشد مذاکره نمود.

* * *

جلسه مقدماتی کمیسیون مشترک اقتصادی
افغان وهند دروزارت پلان آغاز گردید.

* * *

کورس توجیجی نرسنگ داخآه و جرا حی
توسط پوهاند داکتر محمد ابراهیم عظیم معین
وزارت صحیه در موسسه صحت عا مه
افتتاح شد.

۵ عقرب ۵۴ :

به تاسی از مشی دولت جمهوری مبنی بر
تشویق صادرات کشور تدابیر جدیدی درمورد
بعضی اقلام صا درا تی کشور اتخا ذ
گردیده است.

این تدابیر در قسمت صادرات پخته کشمش
کنجد، زغر و چارمغز اتخان شده است .

* * *

فارغان مرکز ستاژ ومطالعات قضایی توسط
رئیس تدقیق ومطالعات به دو کتور عبدالمجید
و زیر عدلیه و لوی خازنوال معر فی
گر دید ند.

۱۳ عقرب ۵۴ :

کارپروژه ساختمانی دستگاه تو لید برق
کجکی ولایت هلمند که دوسال قبل شروع
شده بود به پایه اکمال رسیده درقسمت اولی
این پروژه دوتوربین برق به ظرفیت تو لید ی
مجموعی سی و سه هزار کیلو وات نصب
گردیده است.

های صحیح و درست تربیتی وضع شود که
دارای جنبه های علمی بوده وطور متداوم
موازی بانکشاف درسکتور های مختلف دیگر
جریان داشته باشد .

۲۹ میزان ۵۴ :

باقرائت پیام ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدر اعظم تجلیل از هزار و صد مین سال
تولد حکیم ابونصر محمد فارابی که یکی از
چهره های تابنده علم وفرهنگ کشور عزیز
می باشد طی محفلی علمی افتتاح گردید.

* * *

اولین جلسه علمی سیمینار ابونصر محمد
فارابی درسالون کنفرانس های رادیو افغانستان
آغاز گردید.

۳ عقرب ۵۴ :

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدر اعظم
مسابقات بزرگ بزرگ بزرگ بزرگ تیم های کشور رادر
چمن مشاهده نموده ودر اخیر چسا پ
اندازان را پذیرفتند.

۴ عقرب ۵۴ :

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان در مورد
خط آهن افغانستان باهیات کمپنی فرایسل
فرانسوی مذاکره نمود. طی این مذاکره
راجع به تسریع مطالعه وسروی مکمل ومفصل
تخنیکی واقتصادی خط آهن افغانستان که به
کمک دولت ایران تمویل می گردد بحث
صورت گرفت.

* * *

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان قبل ازظهر
باهیات کمیسیون مشترک اقتصادی افغان وهند

۱۵ عقرب ۵۴ :

سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل
پنجاه و هشتمین سالگرد انقلاب اکتوبر را ضمن
ضیافتی در آن سفارت تجلیل نمود.

۱۶ عقرب ۵۴ :

سیمینار مدیران مخابرات ولایات کشور
توسط انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات
در مرکز تربوی آموزشات افتتاح گردید.

۱۸ عقرب ۵۴ :

بناغلی عزیز الله واصفی وزیر زراعت اعظم
گردیز شده متعاقبا از پروژه انکشاف پکتیا
وساحه برمه کاری دشت نیک نام ولسوالی
زرمتم دیدن نمود.

۲۰ عقرب ۵۴ :

بناغلی عزیز الله واصفی وزیر زعت که
مشغول بازدید امور مربوط به پروژه انکشاف
پکتیا می باشد از دوجاه عمیق درلوی ولسوالی
خوست که کاریکی از آن تکمیل شده و کارحفر
دیگران جریان دارد دیدن نمود.

۲۱ عقرب ۵۴ :

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
بناغلی محمدیونس نماینده خاص میر من
اندرا گاندی صدر اعظم هند رادر قصر ریاست
جمهوری پذیرفتند.

۲۳ عقرب ۵۴ :

به قیمت هفت ملیون و هشتصد هزار
افغانی طور قرضه بزارعین ولایت هلمند
درشش ماه اول امسال ترا کشور توزیع
شده است.

۲۵ عقرب ۵۴ :

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
در محفل فاتحه خوانی تورن جنرال متقاعد
غلام رسول پره ماچ در مسجد جامع شیرپور
اشترک و بروج آن مرحوم اتحاف ادعیه کردند.

* * *

قانون خاص استملاك زمینهای پسر و ژه
خوشحال خان مینه بعد از تصویب مجلس عالی
وزرا و منظوری بناغلی رئیس دولت و صدراعظم
در شماره سیزده جریده رسمی نشر و نافذ
گردید.

۲۵ عقرب ۵۴ :

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف از کورسهای
حرفوی و مسلکی دیدن نمود که از طرف
ریاست تدریسات مسلکی تحت اداره و نظارت
متخصصین و استادان آن ریاست برای آئنده
شاگردانیکه سال گذشته در امتحان کانکور
صنوف هشتم موفق نشده اند دا پسر
شده است.

۲۸ عقرب ۵۴ :

بیش از چار هزار تن شیرین بویه در هفت ماه
گذشته امسال در ولایت بدخشان خریداری
گردیده است.

۲۹ عقرب ۵۴ :

با پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدر اعظم سیمینار بین المللی مرکز
بین المللی تحقیقات پشتو در ادیتوریم پوهنتون
ادیتوریم پوهنتون کابل افتتاح گردید.
محفل پس از آنکه چند آیت از قرآن

که به همکارۍ اقتصادي و تخنيکي حکومت ايالات متحده امریکا به پايه اکمال رسیده افتتاح نمايم.

د قوس ۵۴ :

کميته سرمايه گذاري برياست ښاغلي علي احمد خرم وزير پلان تشکيل جلسه داده و چهار پروژه اقتصادي رادر سکتور خصوصي به مقصد توليد خريطه هاي پلاستيکي انواغ شمع منسوجات نخي وسندي به سرمايه سي مليون وششصد و سه هزار افغاني بصورت نهايي تصويب کرد.

د قوس ۵۴ :

بند آبگردان کانال عمومي سيفو نهاي سالنگ وغوربند کانالهاي شرقي وجنوبي همچنان کانال واتر پمپ ودستگاه برق پروژه آبياري پروان بصورت عمومي تکميل شده و کارهاي جزئي آن که باقيمانده تا اخير امسال انجام ميگردد.

* * *

سيمينار بين المللي مرکز بين المللي تحقيقات پشتو که يك هفته قبل در کتابخانه پوهنتون کابل دایر شده بود بعد از آنکه در باره تشکيلات اداري اهداف طرز کار و پروگرام آينده آن تصاوبي از طرف شاملين سيمينار بعمل آمد خاتمه يافت.

د قوس ۵۴ :

سيمينار مديران مجادله ملا راي مرکز و ولايات کشور در تالار رياست مجادله ملا راي افتتاح گرديد.

عظيم الشان تلاوت گرديده وسرود ملي نواخته شد باقرانتي پيام ښاغلي رئيس دولت وصدر اعظم توسط پوهاند عبدالقيوم وزير معارف افتتاح گرديد.

د قوس ۵۴ :

بيش از بيست و هفت هزار متر مربع قالين و قالينچه در ماه گذشته از هرات و کابل به کشور هاي شرق ميانه اروپايي و امريکا سي صادر گرديده است.

* * *

سيمينار روساي يکدمه از محاکم ولايات روى پاره مسایل مشترک اداري و قضايي در وزارت عدليه دایر گرديد بعد از آنکه آيات چند از قرآن کریم تلاوت شد دکتور عبدالمجيد وزير عدليه ولوی خارنوال سيمينار روساي محاکم ولايات نزديک بکابل رادر مقر اداره عالي قضا افتتاح نمود.

* * *

در جلسه سيمينار روساي يکدمه از محاکم از محاکم ولايات که تحت رياست پوهندوی غلام علي کریمی آمر عمومي اداره عالي قضا صورت گرفت روى مسایل اداري و قضايي يک سلسله تصاميم اتخاذ گرديد.

د قوس ۵۴ :

مرحله اول پروژه دستگاه برق آبي کجکی ولايت هلمند ضمن مراسمي افتتاح گرديد. انجنير جمعه محمد محمدي رئيس عمومي واحد آب و برق هنگام افتتاح دستگاه برق کجکی اظهار داشت مسرت دارم به نمايندگي از حکومت مرحله اول دستگاه برق آبي کجکی را

۱۱ قوس ۵۴ :

در منطقه سمتی کنار دریای پنج موجودیت
ذخیره نسبتاً زیاد طلا و رسی
پیشبینی میشود .

۲۹ قوس ۵۴ :

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف با تفاهت
بناغلی محمد کل والی پروان از جریان کار
بعضی از پروژه های عمرانی مکاتب درو لایت
پروان دیدن نمود .

۳۰ قوس ۵۴ :

با قرائت پیام موسس جمهوریت بنا غلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم مجلس یاد
بود هزارمین سال وفات ابو منصور محمد بن
احمد د قیقی بلخی فرزند نامور وطن
طی محفل در تالار بزرگ رادیو افغانستان
افتتاح گردید .

محفل با قرات چند آیت از قرن عظیم الشان
آغاز گردید و بعد از آنکه سرود ملی نواخته
شد پیام بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم
به مناسبت هزارمین سال وفات ابو منصور
دقیقی بلخی توسط پوهاند دکتور نو یسن
وزیر اطلاعات و کلتور قرائت گردید .

۱ جدی ۵۴ :

اولین جلسه علمی مجلس یاد بود هزارمین
سال وفات محمد بن احمد دقیقی بلخی
شاعر نامور کشور در تالار محمود طری
کلپ مطبوعات آغاز گردید .

۵ جدی ۵۴ :

بناسی از هدایت مقامات صلاحیتدار شرکت
کود کیمیاوی افغان مکلف گردیده است که
بر علاوه تهیه و توزیع کود ادویه ضد آفات

بمنظور بهتر ساختن کیفیت تنوع و تزئید
حجم محصولات دستی توسعه و انکشاف بازار
های داخلی و خارجی موسسه ای بنام مرکز
انکشاف صنایع دستی افغانستان بعد از تصویب
مجلس مجلس عالی وزرا و منظوری بنا غلی
رئیس دولت و صدر اعظم تاسیس گردید .

۱۵ قوس ۵۴ :

به ارزش اضافه از بیست و سه میلیون و
پنجاه و نود هزار افغانی کود کیمیاوی و گندم
اصلاح شده بمنظور استفاده در کشت تیرماهی
به دهقانان کندز تخار و بدخشان توزیع
گردیده است .

۲۱ قوس ۵۴ :

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم
نماز عید سعید اضحی را در مسجد از گ
ریاست جمهوری ادا کردند .

۲۴ قوس ۵۴ :

به ارزش چارده میلیون و سه صد و هشتاد و
هفت هزار افغانی کود کیمیاوی و گندم اصلاح
شده از ماه عقرب تا ۱۵ قوس امسال به زارعین
ولایت پروان طور قرضه توزیع شده
است .

۲۶ قوس ۵۴ :

دراثر مطالعات اکتشافی یک مقدار قابل
ملاحظه مواد معدنی فلوریت در ساحه با خود
ولایت ارزگان تثبیت گردیده است .
از فلوریت در صنایع فولاد المونیم و
صنایع کیمیاوی استفاده بعمل میاید .

۲۸ قوس ۵۴ :

در اثر مطالعات و برمه کاری های اکتشافی

قابله طی محفلی درموسسه صحت عامه توزیع گردید . محفل باتلا وت چند آیه ازقرآن عظیم الشان آغاز شده متعاقبا پوهاند دکتور نظر محمد سکندر طی نطقی ازپلان آنو زارت مېنی برتوسعه خدمات صحی درقرا و قصبات دور افتاده کشور سخن گفت .

۱۹ جلدی ۵۴ :

ښاغلی غوث ا لد یښ فا یق وزیر فواید عامه بمقصد بازدید فعالیت های یونتهای دوم وسوم اصلا حات ویونت قیس ریزی سرک و امور ساختمانی ولایات غربی کشور عازم کند هارشد .

* * *

شرکت سهامی دولتی برای ساختمان پروژه های عمده آب وبرق وغیره ښام د ستگاه ساختمانی هلمند باسرمایه ابتدایی پنجمده ملیون وسرمایه انتهای دوهزار ملیون افغانی تاسیس گردید .

۲۲ جلدی ۵۴ :

دعیم محرم الحرام مصادف باروز شهادت حضرت امام حسین (رض) بود که مراسم یادبود ازین حادثه المناک تاریخی در سراسر کشور برگزار گردید .

* * *

تعرفه جدید گمر کی عرا ده جات که ازطرف وزارت مالیه تدوین گردیده پس از تصویب مجلس عالی وزرا ومنظوری ښاغلی رئیس دولت وصدر اعظم نافذ گردید .

باساس مشی دولت جمهوری و به مقصد بهیود وضع اجتماعی واقتصادی زارعین ازحمل

تهیه وتوزیع کود ادویه ضد آفات وحشرات زراعتی وحیوانی رانیز تهیه وبه زار عان توزیع نماید .

* * *

دعوتی ازطرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات وکلتور بافتخار شاملان مجلس یادبود هزار مین سال وفات ابونصر بن احمد دقیقی ښځی شاعر نامور کشور درهوتل انتر کانتی ننتال ترتیب شده بود .

۹ جلدی ۵۴ :

عمده تیم مجهز طبی به مقصد وقایه اها لی ولایات فراه ونیمروز در مقابل امراض سل و چیچک عازم ولایات مذکور گردید .

۱۰ جلدی ۵۴ :

اولین دسته فارغان مکتب نرس قابله ولایات ننگرهار ولغمان توسط رئیس طب معالجوی به پوهاند دکتور نظر محمد سکندر وزیر صحت معرفی گردید .

۱۲ جلدی ۵۴ :

بیش از یکصد وسی وچار ملیون وششصد وپنجاه وهشت هزار افغانی فابریکه سمنت غوری طی نه ماه گذشته امسال از فروش سمنت بدست آورده است .

۱۵ جلدی ۵۴ :

دستگاه مخابره تیلکس توسط ا نجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات درحالیکه عمده ای از روسای ومامورین وزارت مخابرات حاضر بودند افتتاح شد .

۱۷ جلدی ۵۴ :

تصدیق نامه های سومین دوره معاون نرس

گرونیولوژی اخبار داخلی

اطلاعات و کلتور تدوین گردیده پس از تصویب مجلس عالی وزرا و منظور بنا علی رئیس دولت و صدر اعظم به منصفه اجرا و تطبیق قرار گرفته است *

* * *

عمارت شفاخانه سی بستر و لسوا لسی چمکنی با صرف چارملیون و پنجصد هزار افغانی از بودجه انکشافی دولت تکمیل گردیده است *

* * *

مطالعات مفصل تولید برق از کابل عمومی آبپاری و لسوالی کامه ولایت ننگرهار توسط کمپنی الکترولیت سوئیسی آغاز گردید. یک منبع ریاست عمومی واحد آب و برق گفت مطالعات مفصل برق کامه با صرف یکصد و هشتاد و پنج هزار دالر از کمک بانک انکشاف آسیایی در مدت یک ماه انجام مییابد.

۲۸ جدی ۵۴ :

پروژه آب مشروب قرائ بایسقال تکمیل گردیده توسط یناغلی والی بغلان افتتاح گردید.

۳۰ جدی ۵۴ :

صدر کود کیمیاوی افغانستان به اتحاد شوروی آغاز شد *

اولین دسته لاری های حامل سه صد تن کود از تو لیدات فابریکه کود کیمیاوی مزارشریف رهسپار بندر حیرتان گردید.

اول دلو ۵۴ :

باساس مشی دولت جمهوری برای شصت

سال ۵۳ تاکنون پنجاه و سه کورایف زراعتی در مرکز و ولایات کشور تشکیل شده است *

۲۳ جدی ۵۴ :

لایحه خدمات خبر نگاران آژانس های بین المللی در افغانستان از طرف وزارت اطلاعات و کلتور تدوین و به معرض تطبیق گذاشته شده است *

۲۴ جدی ۵۴ :

یناغلی محمدنعم دکتور محمد حسن شرق معاون اول یناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه و اعضای کابینه سفارت کبرای جمهوری مردم چین در کابل رفته و مراتب تسلیت و همدردی شانرا در کتاب مخصوص که بمناسبت درگذشت یناغلی چوئیلای صدر اعظم جمهوری مردم چین در آن سفارت گذاشته شده بود درج و امضا نمودند *

* * *

شهادتنامه های فارغ التحصیلان ۱ سال حربی پوهنتون ضمن مراسم خاصی در تالار جمهوری آن پوهنتون توزیع گردید.

در این مراسم دوکتور محمد حسن شرق معاون اول یناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه بعضی از اعضای کابینه و کمیته مرکزی جنرال ها و صاحب منصبان ارشد اردوی جمهوری اشترانک نموده بودند *

۲۶ جدی ۵۴ :

مقررات تالیف و ترجمه که توسط وزارت

سپرد . چون دگر جنرال عبدالکریم
مستغنی به کار دیگر در نظر گر فته شد .
است از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدر اعظم تورن جنرال غلام حیدر رسولی
قوماندان قول اردوی مرکز بحیث لوی درستیز
مقرر گردید .

* * *

سیمینار سیستم ترجیحات عمومی تعریفه
گمرکی بمقصد انکشاف صنعت و تقویه صادرات
کشور دروزارت تجارت دایر گردید .

این سیمینار پیرامون اهداف و قوانین
سیستم ترجیحات عمومی تعریفه گمرکی
که کشور های شامل بازار مشترک اروپا و
بعضی کشور های دیگر مانده ایالات متحده
امریکا، جاپان و یکده کشور های اروپای
شرقی این روش را قبول و امتیازاتی به آن
قایل شده اند بحث و مذاکره صورت
گرفت .

۱۲ دلو ۵۴ :

دوکتور محمد حسن شرق معاون اول
صدارت عظمی برای تداوی عازم اروپا
گردید .

۱۳ دلو ۵۴ :

کوپراتیف زراعتی بغرا در ولسوالی نادعلی
توسط دیپلوم انجنیر عبدالصمد والی رئیس
عمومی انکشاف وادی هلمند افتتاح گردید .

۱۳ دلو ۵۴ :

برای بیش از پنج هزار نفر در قرای
همجوار ولسوالی بگرام ولایت پروان آب
مشروب صحی تهیه گردیده است .

ویک خانواده مستحق و بی زمین دیگر در
پروژه کیله گی زمین توزیع گردید .

۴ دلو ۵۴ :

ورکشاپ نویسندگان بمقصد آشنا یی
بهنر آنها به اساسات نویسندگی بسر ای
نوسودان تربیه پرسونل و تهیه مواد خواندنی
و تخنیکي برای سواد آموزان از طرف اداره
ملی مبارزه با بیسوادی و به همکاری یونسکو
در کتابخانه پوهنتون دایر گردید .

۷ دلو ۵۴ :

اضافه از یکصد هزار جلد پوست قره قل
افغانی به قیمت بیش از یک میلیون و پنجصد
و پنجاه و شش هزار و پنجصد دالر در لیلام
بین المللی پوست درلینگراد بفروش رسیده
است .

۸ دلو ۵۴ :

جمعیت افغانی سره میاشت خیرداد که نظر
به علایق دوستی و همدردی افغانستان با مردم
فلسطین حکومت افغانستان فیصله نمود
است بمنظور کمک با فلسطینی ها یی که در
جنگ های لبنان صدمه دیده اند به مو سسه
آزادی فلسطین کمک مالی بعمل آورد .

۸ دلو ۵۴ :

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
بمنظور بهبود امور صحی پوهاند دوکتور
عبدالله عمر راجیث و زیر صهی تعیین
نمودند .

* * *

ریاست دفتر جمهوری این خبر را به نشر

کرونولوژی اخبار داخلی

۱۴ دلو ۵۴ :

هوانوردی ملکی و توریسم حاضر بود یکسار انداخته شد.

سیمینار ترویج نورم و مستند در ساحات مختلف اقتصادی در مرکز وزارت معادن و صنایع دایر شده بود خاتمه یافت. بهبود کیفیت محصولات و اجراءات امور الثرات ارزنده خواهد داشت.

* * *

۲۰ دلو ۵۴ :

چارمین ورکشاپ تربیوی مدیران ترویج زراعت ولایات کشور توسط یناغلی عزیزالله واصفی وزیر زراعت در یو هنجی زراعت افتتاح شد.

برای توسعه معلومات مشاهدین مراکز هواشناسی زراعتی سیمیناری در انستیتوت هواشناسی دایر گردیده است.

۲۱ دلو ۵۴ :

موقعیت انجام پروگرام قلع و قمع جیچک در کشور از طرف متخصصین داخلی و خارجی ارزیابی میگردد.

۱۵ دلو ۵۴ :

هفته پنج تاهفت هزار چو چه مرغ در فارم مرغداری ریاست و تفریحی و مالداری وزارت زراعت تولید میگردد.

۲۲ دلو ۵۴ :

متخصصین بیش از چهل کشور مختلف جهان بشمول افغانستان مذاکرات خود را در وارسا برای تسوید موافقتنامه جهت حفظ آبدهات تاریخی و ماحول آن آغاز کردند.

۱۷ دلو ۵۴ :

یکصد و نود و نه عراده تراکتور زراعتی طی نه ماه گذشته امسال از طریق نمایندگیهای بانک انکشاف زراعتی به زارعین ولایات کشور توزیع شده است.

۲۳ دلو ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع از تاسیسات پایپ لاین انتقال گاز در شمال شرق شیرخان دیدن کرد.

۱۹ دلو ۵۴ :

بانک میل کار پروژه احداث دروازه های بند کجکی ظرفیت ذخیره آب از یکم هزار و هفتصد ملیون متر مکعب به دوهزار و هفتصد ملیون متر مکعب بالا میرود.

۲۴ دلو ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع از تاسیسات تصفیه گاز نقاط تجمع نمبر یک و نمبر دوی پروژه استخراج و انتقال گاز در شیرخان دیدن نمود.

۲۰ دلو ۵۴ :

میدان هوایی ملکی هرات بادستگاه را دار معجز گردید.

۲۶ دلو ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع از چاه های نفت انگوت و آق دریاو جریان برمه کاری نقطه نمبر ۲ لثی و نقطه نمبر یک قاشقاری واقع جنوب شرق سر پسل

دستگاه مذکور طی مراسمی توسط یناغلی غلام علی آئین والی هرات در حالیکه دوکتور عبدالخالق معاون ریاست عمومی

دیدن نمود.

۲۷ دلو ۵۴ :

بیسټ وپنچ فیصد در حجم عمومی امور ساختمانی پروژه انتقال برق کچکی که شامل تمديد لین وساختمان سب استیشن های مربوط می باشد تکمیل شده است .

۲۸ حوت ۵۴ :

سیمیناری به مناسبت مراجعت گروپ دو م تربیه پرسونل حقو قی وقضایی افغانی از امریکا که از طرف اداره عالی قضای وزارت عدلیه دایر شده است توسط دکتور عبدالمجید وزیر عدلیه ولوی خارنوال افتتاح شد.

* * *

سیمینار مدیران عمومی ترویج وانکشاف زراعت ولایات کشور توسط ښاغلی عزیزالله واصفی وزیر زراعت درپو هنجی زراعت پوهنتون کابل افتتاح گردید.

* * *

سیمینار اصول تدریس برای معلمین و معلمات مکاتب نرسنگ ولایات کابل ننگرهار توسط پوهاند دوکتور عبدالله عمر و زیرو صبحه درموسسه صحت عامه افتتاح گردید.

۸ حوت ۵۴ :

اضافه ازیکصد هزار متر تکه پشمی طی یازده ماه امسال در فابریکه پشمینه با فی کندهار تولید گردیده است .

* * *

کارنصب ضریح مبارک مر قد مطهر حضرت علی کرم الله وجهه باقرائت آیاتی ازقرآن عظیم الشان باساس خدمات کلتوری

دولت جمهوری مبنی بر حفظ اماکن مقدسه و آثار باستانی کشور آغاز شد.

۹ حوت ۵۴ :

دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی که برای تداوی به ارو پارفته بسو د بوطن مراجعت کرد.

ښاغلی محمد نعیم، ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه بعضی ازاعضای کابینه و کمیته مرکزی و بعضی ازمامورین ازمامورین عالیرتبه درمیدان هوایی بین المللی کابل از دو کتور شرق استقبال نمودند.

* * *

ښاغلی میر عبدالوهاب صدیق مستشار نمایندگی دایمی افغانستان در ملل متحد به اتفاق آرا بحیث معاون کمیته حقوق انکار ناپذیر مردم فلسطین انتخاب گردیده این کمیته که طی جلسه سی ام مجمع عمومی ملل متحد تعین گردید ه وظیفه دارد تادر ظرف نه ماه پلانی تهیه وبه مجمع عمومی تقدیم کند که با تطبیق آن مردم فلسطین به حقوق انکار ناپذیر خود نایل گردیده وسرنوشت خویش را خودشان تعین نمایند.

۱۱ حوت ۵۴ :

روز جهانی اسکان بشر ضمن محفلی از طرف وزارت فواید عامه در تالار سینما پارک تجلیل شد.

۱۸ حوت ۵۴ :

از تخصیص چهل وهشت ملیون و سه صدو هفتاد هزار افغانی هفده عمارت دو لتي در ولایات فاریاب، جوزجان ، بلخ و بادغیس ساخته شده

وامور ساختمانی شصت عمارت دیگر از ۴۴ تا ۷۰ فیصد پیشرفته است.

۲۰ حوت ۵۴ :

دوصدونودش هزار جریب زمین دربروژه وادی هلمند گندم زرع گردیده است .

۲۳ حوت ۵۴ :

به تقریب میلاد مبارک پیغمبر اسلام حضرت محمد (ص) ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میعاد حبس باقی مانده دوصدوهفتاد وعفت نفر از محبوسین و محبوسات مرگز ولایات کشور رامورد عفو قرار داده و درمیعاد حبس هفتاد و سه محبوس دیگر تخفیف منظور فرمودند .

* * *

میلاد مسعود پیامبر بزرگ اسلام حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم در سراسر کشور با انعقاد محافل ختم های قرآن عظیم الشان قرائت احادیث نبوی، خواندن نعتیه ها و ایراد خطابه ها تجلیل گردید .

در محفل باشکوهی که بمناسبت این روز خجسته از طرف اداره عالی اوقاف وزارت عدلیه در قصر دلکشا ارگ جمهوری برگزار شد دوکتور محمدحسن شرق معاون اول ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه هیات کابینه اعضای کمیته مرکزی عده از جنرال ها و صاحب منصبان ارشداردوی جمهوری مامورین عالیرتبه ملکی اعضای اداره عالی قضا و جمعیت العلما اشتراک و رزیده بود ند .

محفل با قرائت چند آیت از قرآن عظیم الشان

آغاز گردیده و بعدا پوهاند دوکتور نویسن وزیر اطلاعات و کلتور بمناسبت روز میلاد هادی بشریت حضرت سرور کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بانیه ای ایراد نمود .

۲۵ حوت ۵۴ :

مفت هزار ونه صدو یک فقره قضایسی در محکمه عالی تمیز طی سال جاری تحت غور ومطالعا میات قضایی آن محکمه قرار گرفته و تصامیم لازم در زمینه اتخاذ شده است .

* * *

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور پس از بازدید از ضریح روضه شاه ولایت ماب درمزار شریف وامور اطلاعات و کلتور و نمایندگی آژانس باختر ولایت بلخ و قصر جهان نما در ولایت سمنگان بکابل مراجعت کرد د .

۲۶ حوت ۵۴ :

ښاغلی مهندس ناصر منصوری معاون وزارت راه ایران و هیات معیتی وی با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نموده و پیرامون مطالعات ومشاهدات شان از امور پروژه خط آهن افغانستان بحث و مذاکره نمود ند .

* * *

بیست و پنج میلیارد و یکصدو نودو هفت ملیون و سه صدو هشتاد و چهار هزار افغانی بودجه سال ۱۳۵۵ دولت جمهوری افغانستان پس از تصویب مجلس عالی وزرا بمنظوری ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم

همچنان سرکهای دو طرف پروژه آباری پروان تسطیح ونهال شانی گردیده وبصورت بارک های تفریحی در آورده میشود.

* * *

جمهوریت فدرالی آلمان پانزده عشایره بیست و چارملیون مارک در چوکات قرضه قبلی برای مصارف پروژه آب مشروب کابل به افغانستان کریدت میدهد.

* * *

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم به منظور غور ومذاقه بر مسوده قانون اساسی دولت افغانستان فرمان آتی راعنوانی دکتور عبدالمجید وزیر عدلیه صادر نموده اند.

به تاسی از احساس مسوولیت بزرگ در برابر مردم که افتخار خدمتگزار ی آنانرا بعهدہ دارم ووفابه پرنسپ های انقلاب ما خودرا مکلف میدانم تاوجایب خویش را به کمال امانت داری درحدود توانم در برابرملت حق دار ونجیب افغانستان ایفا نمایم.

بایپروی ازهمین احساس صادقانه و بادر نظر داشت این واقعیت مسلم که درطول تاریخ معاصر وطن خود ماوبسا از کشورهای دیگر مماثل آنچه تجارب تلخ نشان داده و برهمگان آشکار است نه استبداد ومطلق العنانی ونه لجام گسختگی وانارشی ، هیچکدام نتوانسته ونمی توانند دردهای حقیقی يك مدت درحال انکشاف رامداوا سازد.

من معتقد هستم : مردم افغانستان دروضع کنونی هرچه بیشتر به همبستگی کامل وحدت

رسیده است بودجه سال ۱۳۵۵ کشور معادل به عواید دولت بوده و متشکل از بودجه عادی وانکشافی می باشد.

ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدا رت عظمی و وزیر مالیه ضمن ارا نه این مطلب گفت بودجه سال ۱۳۵۵ سی ویک اعشاریه سی و نه فیصد نسبت به سال ۱۳۵۴ تزئید یافته است وی علاوه کرد بودجه عادی سال ۱۳۵۵ به یازده هزار و یکصد و هفتاد ملیون افغانی بالغ میشود که به مقایسه سال ۱۳۵۴ هفده اعشاریه پنجاه فیصد بیشتر بوده وشامل دو قسمت است.

۲۷ حوت ۵۴ :

فابریکه پایه سازی طرف ضرورت پروژه های مربوط ریاست عمومی واحد آب و برق توسط انجنیر جمعه محمد رئیس عمومی واحد آب وبرق درحالیکه ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات نیز حاضر بودند در منطقه صنعتی کابل افتتاح گردید .

* * *

ښاغلی وفی الله سمیع معین دوم وزارت معارف ورئیس هیات افغانی در کنفرانس سیره النبی (ص) منعقدہ پاکستان بعد از اشتراک در جلسات کنفرانس مذکور وارد کابل گردید.

۲۹ حوت ۵۴ :

تپه گل غندی واقع در حومه شهر چاریکار به صورت يك تفرجگاه عمومی بهتر تنظیم می گردد .

کرونولوژی اخبار داخلی

نوروز، ښاغلی محمد اکرم عبقری، ښاغلی محمد اسماعیل قاسمیار، پوهندوی د کښور ضامن علی، ښاغلی یاز محمد دلیلی، پوهنمل دکتور سید مخدوم رهین، پوهنمل دکتور محمد بشیر وها بزاده، پوهنمل عالیه حفیظ، پوهنمل فاطمه کیفی، دو کتور محمد اعظم وها بزاده ښاغلی سید ناصر .

بادرك تحولات عظیم جهانی ویشرفت سریع جوامع بشری روحیه وغایه نهایی درمسوده این قانون تحقیق بخشیدن به آرمانهای ملی و به ثمر رسانیدن اهداف انقلاب می باشد که اساس آن بر خدمت به قاطبه مردم ماوسعادت و تعالی افغانستان استوار است .

طرز انتخاب رئیس و طرز العملی که ایسین کمیسیون برای انجام وظیفه ترتیب می نماید مربوط به خود کمیسیون است صرف آنچه را من می خواهم تو صیه کتم اینست در کمیسیون مسوده قانون اساسی به شیوه کاملا دیموکراتیک و آزاد مورد غور و مذاقه قرار گیرد .

امیدوارم قانون اساسی دولت جمهور ری بحث مشعل فروزان انقلاب افغانی اساسی به شیوه کاملا دیموکراتیک و آزاد مورد غورو مذاقه قرار گیرد .

امیدوارم قانون اساسی دولت جمهور ری بحیث مشعل فروزان انقلاب افغانی رهنما و دستور العمل شایسته ای برای دولت بشمار آید و در پر توهدایات آن ملت نجیب افغان بتواند شالوده یک افغانستان قوی و مستحکم مرفقی و آبرومند را بنیان گذاری کند .
(ومن الله تو فیتی)

فکروعمل کار وزحمت خستگی ناپذیر در محیط برابری و برادری و آمیخته بایک احساس قوی دسپلین ملی ضرورت دارد لهذا از تجارب گذشته باید آموخت و برای سعادت آینده وطن درجهت رشد طبیعی را هسی را باید جستجو کرد که در شرایط فعلی و ملی خالی از افراط و تفریط و تقلید ناآگاهانه بوده برای انکشاف سریع و سالم کشور مفیدو مؤثر واقع گردد .

طوریکه سالها قبل گفته بودم و این عقیده خود را تکرار میکنم: هدف نهایی هر تحول جز قایم ساختن یک دیموکراسی واقعی و معقول که بنای آن بر تامین حقوق اکثریت مردم و اصل حاکمیت ملی استوار باشد چیز دیگری بوده نمی تواند .

به ناسی اژین مفکوره بعد از تحقیق ثبات انقلاب، باتوفیق خداوندی، با همکار ی کمیسیونی که به این منظور تعین شده بود مسوده قانون اساسی جمهوریت افغانستان ترتیب و اینک آنرا حسب وعده به کمیسیون باصلا حیت تری که مرکب از ۲۰ عضو بوده و توسط شما که در اس قوه قضایی دو لت قرار دارید می سپارم .

اعضای کمیسیون قرار آتیست :

دوکتور محمد حسن شرق ، ښاغلی سید عبدالاله ، دوکتور عبدالمجید ، پوهاند دوکتور عبدالرحیم نوین ، ښاغلی عزیز الله واصفی دوکتور محمد آصف سهیل ، پوهنوال و فی الله سمیعی، پوهاند دکتور غلام صدیق محبی برید جنرال شاهپور، برید جنرال محمد یحیی

اول حمل ۱۳۵۵ :

علم روضه مطهر حضرت علي كرم الله وجهه
بدعاى ترقى وسعادت مزيد دولت جمهورى
افغانستان صحت وسلامتى مؤسس جمهوريت
ښاغلى محمد داؤد رئيس دولت وصدر اعظم
درمزار شريف افرشته شـد و همزمان با
افراشتن علم مبارك ميله عنعنوى گل سرخ
آغاز گرديد .

در آغاز مراسم چندآيت ازقرآن عظيم الشان
قرائت گرديده وبعدا ښاغلى محمد عالم
نوابى والى بلخ بريدجنرال فرح قوماندان
قواى عسكرى آن ولايت درباره شخصيت
ومقام والاى سپهسالار عالى قدر اسلام حضرت
علي كرم الله وجهه بيانیه هاى ايسر اد
نمودند .

* * *

آغاز سال نو بامراسم خاص عنعنوى در
سراسر کشور تجليل گرديد .

درکابل روز دهقان باميله باستانی نو روز
پس از تلاوت چند آیه از قرآن مجيد و بر
افراشتن بيرق جمهورى توام بانواختن سرود
ملی ملی محفل باشکو هی در دامنه خيرخانه
مينه آغاز شد .

۲ حمل ۵۵ :

برای عجده خانواده بى زمین دیگر در پروژه
آبیاری سنگ مهر ولايت بد خشان ز مین
توزیع گرديد .

۳ حمل ۵۵ :

امسال یکصدو دو هزار تن کودکیمیاوی
طبق پرو گرام وزارت زراعت در مناطـق

زراعتی کشور منتقل وبطور نقده و قر ضه
در اختیار دهقانان زار عان وباغداران
گذاشته شد .

۲ حمل ۵۵ :

اعضای اتاق تجارت وصنایع ولايت بلخ و
تاجران آن ولايت آماد گي شانرا برای کمک
به آسیب رسیدگان حادثه زلزله و لسوالی
خلم ابراز نموده اند .

۳ حمل ۵۵ :

ښاغلى غوث الدين فايق وزير فوايد عامه
ددراس هياتي بمنظور بررسی خسارات وتلفات
واردۀ مناطق آسیب رسیده زلزله و لايت
سمنگان وارد خلم شد .

۶ حمل ۵۵ :

برمه کاری تفحصاتی در منطقه گوهر شادبيگم
ولسوالی کهسان هرات پس از تلاوت چندآيت
ازقرآن عظيم الشان بدعاى اعتلاى کشوردرپرتو
نظام فرخنده جمهورى توسط انجنير عبدالنواب
آصفى وزير معادن وصنایع آغازگرديد .

* * *

۶ حمل ۵۵ :

قدرت توليد دستگاه برق آبی نغلو از نود
هزار کيلووات به یکصد هزار کيلووات بر ق
بلند برده ميشود .

۷ حمل ۵۵ :

ښاغلى غوث الدين فايق وزير قوا ید
عامه که دردراس يك هيات برای بررسی احوال
آسیب دیدگان ولسوالی خلم بدانجا رفته بود
به کابل مراجعت کرد .

۷ حمل ۵۵ :

کشور عزیز در پرتو نظام خجسته جمهوری
اولین کمیسیون غور و مذاقه بر مسوده قانون
اساسی دولت جمهوری افغانستان در قصر
دار الامان دایر گردید *

اضافه از یک هزار و ششصد تن کشمش انار
وزغر محصول کوپراتیف های زراعتی کشور
در جریان سال گذشته بخارج صادر گردیده
است *

۸ حمل ۵۵ :

در آغاز مجلس فرمان رهبر انقلاب ښاغلی
محمد داؤد رئیس دولت که بمنظور غور و
مذاقه بر مسوده قانون اساسی جمهوری ریت
افغانستان عنوانی دوکتور عبدالمجید و زیر
عدلیه صادر گردیده است توسط وزیر عدلیه
در حالیکه تمام اعضای کمیسیون حاضر بودند
قرائن شد *

بیش از دوصد و سی ونه ملیون افغانسی
پخته کاران ولایات هرات بادغیس همچنان
ولسوالی شیندند از فروش پخته دا نه دار
تا اخیر سال گذشته بدست آورده اند *

* * *

بیش از دوصد و سی ونه ملیون افغانسی پخته
کاران ولایات هرات بادغیس همچنان ولسوالی
شیندند از فروش پخته دانه دار تا اخیر سال
گذشته بدست آورده اند *

* * *

متعاقباً به تاسی از متن فرمان مؤسس
جمهوریت اعضای کمیسیون در یک فضای
کاملاً آزاد و دیمو کراتیک دو کتور عبدالمجید
را با تفاق آرا به حیث رئیس کمیسیون انتخاب
گردید *

شورای عالی بانک انکشاف زراعتی در حالیکه
ښاغلی عزیز الله واصفی وزیر زراعت ښاغلی
علی احمد خرم وزیر پلان، ښاغلی محمدخان
جلال وزیر تجارت و سایر اعضای شورای عالی
و اعضای هیات عامل بانک در آن اشتراک
داشتند جلسه نمود *

۹ حمل ۵۵ :

دوکتور عبدالمجید پس از آنکه بحیث رئیس
کمیسیون انتخاب شد طی بیانیه راجع به
وظیفه بس مهم و سنگین کمیسیون در مورد
غور و مذاقه بر مسوده قانون اساسی اشاره
نموده و اهمیت تاریخی این وثیقه ملی و
نقش آنرا در حیات امروز جامعه افغانی و نسل
های آینده کشور تاکید کرد *

لایحه جدید امتحانات مکاتب ابتدایی
باساس ریفرم معارف در جلسه فوق العاده
ایکه بر ریاست پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف
در آن وزارت تشکیل شده بود تائید
گردید *

* * *

۱۰ حمل ۵۵ :
مراتب همدردی و تسلیت ښاغلی محمد داؤد
رئیس دولت و صدراعظم توسط والی هرات به
خانواده هایکه در اثر بارندگی های اخیر
منازل شان در ولسوالی کشک منهدم گردیده
ابلاغ شد *

بنام خداوند توانا (ج) و بدعای ترقی و تعالی

۱۰ حمل ۵۵

مطابق به مشي دولت جمهوري و بتاسي
از پروگرام انكشاف تجارت كه قبلا از طرف
دولت منظور گرديده بانك جديدي بنام دصادراتو
دپراختيا بانك به سرمايه ابتدائي يكصدمليون
افغاني تاسيس گرديده است *

۱۳ حمل ۵۵ :

باساس پيشنهاد وزارت زراعت تصويب
مجلس عالي وزرا ومنظوري ښاغلي رئيس
دولت وصدراعم انحصار توريد و توزيع ادويه
ضد امراض حيواني و نباتي از آغاز امسال به
شرکت کودکيمياوي افغان تعلق گر فته

۱۴ حمل ۵۵ :

بمناسبت توزيع کپ ها وجوايز به تيم
هاي بزکشي و چاپ اندازان محفلي از طرف
رياست المپيك در کلوپ معارف تر تيب
يفته بود *

دراين محفل تورن جنرال غلام حيدر رسولی
لوی درستيز به روسای تيم ها معاونين چاپ
اندازان وساير تيم هاي بزکشي و لايات
بلخ ، بغلان ، سمنگان و کندز جو ايزی
اهدانمود *

۱۶ حمل ۵۵ :

نمايندگان ليگ بين المللي صليب احمر و ارد
ولسوالی خلم ولايت سمنگان گرديده در حالیکه
ښاغلي درياخان والي سمنگان نيز حاضر بود
از آنعده منازل و عماراتي که در اثر زلزله
تاريخي بيست ونهم حوت در ولسوالی خلم
منهدم و يا خساره مندرديده بود بشمول قصر
جهان نما لېسه خلم و قسمتي از بازار سر

پوشيده آنجا ديدن نمود *

* * *

در حدودد يكصدو چهار مليون افغاني طسی
سال گذشته ازمدرک حق العبور عراده ها از
شاهراه ها ی کشور بحساب دو لت و ارد
شده است *

۱۷ حمل ۵۵

پيش از بيست و پنج هزار جعبه تخم پيله
امسال به پيله و ران ولايات تشور توزيع
ميگردد *

۳۰ حمل ۵۵ :

کار احداث سړک پروژه تلويزيون افغانستان
توسط يونت کار قطعات انجنيري قول اردوی
مرکزی در قول آبچکان آغاز گرديده *

۳۱ حمل ۵۵ :

سيزده هزار وششصدو نژده تن شکر از
سی و پنجمين کمپاين فابريکه قنده بغلان
حاصل شده است *

اول ثور ۵۵ :

ښاغلي الکساندر ميخائيلو ويچ پوزانوف
سفیر کبير اتحاد شوروی مقيم کابل بانباغلي
سميد عبدالاله معاون دوم صدارت و و زير
ماليه ملاقات نمود *

* * *

يک فارم زيتون از طرف پروژه وا دي هلمند
وارغنداب جديدا در ولسوالی گرم سيرا احداث
گرديده است *

* * *

نمايشگاه آثار هنري کانديد جو ايز مطبوعاتي
و کلتوري در سالون ښار والي کابل

و صدرا عظم به به باز ماندگان هفت نفریکه در حادثهٔ سرازیر شدن سیلاب در و لسوالی فرخار هلاک شده اند توسط والی تخار رسانیده شد *

* * *

افراد قول اردوی کندهار که مجهز با هلیکو پتر و کشتی های موتر دار می باشند برای نجات قریه شما لک و لسوالی کنک که در محاصره آبخیزی دریای هیلمند قرار گرفته فعالیت دارند *

۶ ثور ۵۵ :

باساس ریفورم معارف و ضرورت مبرم دوایر دولتی به پرسونل حسابی انستیتوت عالی محاسبه جدید ۱ درجوات وزارت معارف تاسیس گردیده است *

۶ ثور ۵۵ :

ښاغلی جین جی یامادا سفیر کبیر جاپان مقیم کابل ښا ښاغلی علی احمد خیرم وزیر پلان ملاقات نموده وطنی آن راجعه امور پروژه تلویزیون مذاکره کرد *

۸ ثور ۵۵ :

باقرا ئت پیام رهبر ملیسی ښا ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدرا اعظم مجلس یادبود هزار مین سال تولد عارفو محدث بزرگ کشور خواجه عبدالله انصاری رحمت الله علیه در تالار کابل ننداری افتتاح گردید *

مجلس باتلاوت چندایت از قرآن عظیم الشان آغاز شده بعد از آنکه سرود ملی جمهوری نواخته شد پیام موسس جمهوریت ښا غلی

افتتاح شد در مراسم افتتاح نما یشگاه پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور عده از اراکین انوزارت برخی از مامورین عالیرتبه و تعداد زیادی از مدعوین اشتراک داشتند *

۳ ثور ۵۵ :

کنفرانس های علمی و تحقیقی وزارت معادن و صنایع توسط انجنیر عبدالنواب آصفی وزیران وزارت افتتاح گردید *

* * *

میله عنعنوی گل نارنج با مراسم خاص در شهر جلال مرکز ولایت ننگرهار برگزار گردید در آغاز مراسم چند آیت از قرآن عظیم الشان تلاوت شده و بعد از آنکه سرود ملی جمهوریت نراخته شد محفل توسط پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور طی بیانیه افتتاح گردید *

* * *

باتطبیق پروژه های عمرانی وزارت معارف در چوکات اولین پلان هفت ساله انکشافی دولت جمهوری آن وزارت از نگاه تعمیرات اساسی برای مکاتب ورهایش معلمین مسافر بنی نیاز خواهد شد *

۴ ثور ۵۵ :

کورس پلان گذاری و ارزیابی پروژه ها با بیانیه ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان در حالیکه ښاغلی عزیز الله واصفی وزیر زراعت نیز حاضر بود در تالار موسسه صحت عامه افتتاح گردید *

۵ ثور ۵۵ :

پیام تسلیت و همدردی ښاغلی رئیس دولت

۱۲- نور ۵۵ :

پروژه توسعوی فابریکه نساجی بگرامی
که مشتمل بر ساختمان عمارات جدید ماشین های
بافت رنگ آمیزی فللینی و دیگر ملحقات
میشد به فعالیت آغاز کرد.

۱۳- نور ۵۵ :

ښاغلی پایمنزآمر عمومی پروگرام های بانک
جهانی برای آسیا و شرق میانه ښاغلی سید
عبدالله معاون دوم صدارت و وزیر مالیسه
ملاقات نمود.

۱۴- نور ۵۵ :

امور تفحص و نقشه برداری یک بر یکصد
هزار مواد مفیده معدنی حوزه وسطی دریای
خزر بند سال گذشته تکمیل گردید.
همچنان سروی حوزه مذکور در سال
گذشته قسماً انجام یافته کار باقیمانده آن
تأخیر امسال تکمیل و بعد از ارائه راپور سروی
اکتشافی آن آغاز خواهد شد.

* * *

هیات مختلط از نمایندگان ریاست ضد
حوادث صدارت عظمی انجمنیان ریاست شهر
سازی و مسکن وزارت فواید عامه بشمول مشاور
سازمان انسجام تعاون ملل متحد بسلسله
بازدید دز نقاط آسیب دیده بعضی و لایات
بفراہ مواصلت کرد.

۱۵- نور ۵۵ :

ښاغلی محمدخان جلال وزیر تجارت که
ریاست هیات دولت جمهوری افغانستان را در
چارمین کنفرانس ملل متحد برای انکشاف و
تجارت بعده دارد اعازم کینیا گردید.

محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تو سط
پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور
قرائت شد.

۱۰- نور ۵۵ :

به تاسی از بیانات رهبر انقلاب ښاغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم ر وز
بین المللی کار و کارگری در پرتو نظام مترقی و
خجسته جمهوری بابرگزاری محافل متعددی
از طرف فابریکه هاموسسات صنعتی و سایر
تاسیسات کارگری در مرکز ولایات کشور
تجلیل گردید.

* * *

ښاغلی محمد نعیم، دکتور محمد حسن شرق
معاون اول صدارت عظمی و ښاغلی سید عبدالله
معاون دوم صدارت و وزیر مالیه به سفارت
کبری اتحاد شوروی رفته در کتاب که به
مناسبت درگذشت مارشال اندری گر یچکو
وزیر دفاع آنکشور در آن سفارت باز شده بود
امضا نمودند.

۱۰- نور ۵۵ :

طیاره حامل امداد جمعیت شیرو خورشید
سرخ کشور برادرما ایران برای آسیب دیدگان
حوادث طبعی اخیر کشور بگرامی ملل مواصلت
کرد.

۱۱- نور ۵۵ :

در جلسات علمی مجلس یادبود هزارمین
سال تولد خواجه عبدالله انصاری که در تالار
محمود طرزی کلوپ مطبوعات انعقاد یافت
یکهده از دانشمندان افغانی و کشورهای متحابه
مقالات و مضامین شان راقرائت کردند.

۱۵ توره ۵۵ :

د سراسر کشور تجلیل گردید.

* * *

قانون موسسات ساختمانی خصوصاً پس از تصویب مجلس عالی وزرا و منظور بنیادین رئیس دولت و صدر اعظم در شماره سوم مورخه ۱۵ ثور ۱۳۵۵ جریده رسمی نشر و نافذ گردید.

* * *

بنیادین دایه ناکس مدیر امور پروژه هادر بانک جهانی برای اروپا شرق میانه و افریقا شمالی بسا بنیادین علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نموده و طی آن راجع به پروژه های انکشافی جدید کشور که در چوکات قرضه بانک جهانی مصارف آن تمویل میگردد و همچنین پروژه های که تمویل آن در آینده از کریدت بانک جهانی پیشبینی میشود مفصلاً مذاکره نمود.

۲۱ توره ۵۵ :

به منظور کمک بزارعین ولایت تخار قلبه آریا ناظر قرضه بدسترس آنها گذاشته می شود.

۲۲ توره ۵۵ :

پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور از حفريات شهر تاریخی بگرام دیدن نموده و راجع به حفظ و نگهداری ساحه متذکره به مهندسین هدایت داد.

* * *

کمیته سرمایه گسار و بر جلسه خویش چارپروژه صنعتی رابه سر ما یه

پیام همدردی و تسلیت بنیادین محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم توسط والی بدخشان به بازماندگان ده نفر یکه در اثر سیلاب در ولسوالی کشم هلاک شده اند ابلاغ شد.

* * *

اضافه از شصت و دو هزار تن نمک طی سال گذشته از معدن نمک شمال و شمال غرب کشور استخراج شده است.

۱۷ توره ۵۵ :

جلسات مجلس یاد بود هزار مین سال تولد خواجه عبدالله انصاری عارف بلند پایه و نامور کشور با صدور فیصله نامه یی مبنی بر جریان جلسات و انجام یک سلسله خدمات فرهنگی و کلتوری در آینده ختم شد.

* * *

به تاسی از مشی دولت جمهوری مبنی بر انکشاف و توسعه زراعت و ترویج زراعت ماشینی و تقویه بنیه مالی زارعان و مالداران کشور بانک انکشاف زراعتی سال گذشته معادل هفتصد و هفت ملیون افغانی به زارعان و مالداران از طریق کریدت های مختلف مساعدت نموده است.

۱۸ توره ۵۵ :

دومین سالگرد برافراشتن بیرق جمهوری را رادیو افغانستان و مطبوعات وطن استقبال کردند.

۱۹ توره ۵۵ :

روز جهانی سره میاشت ضمن محافلی

۲ سرطان ۵۵

بعد از تلاوت چند آیت از قرآن عظیم الشان پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور سنگ تهدياب عمارت جديد موزيم غزنی را گذاشت .

۴ سرطان ۵۵

پوهاند دکتور عبدالله عمر وزیر صحیه برای بازدید امور صحی ولایات کندهار، زابل و غزنی به صوب ولایات متذکره عزیمت کرد .

۵ سرطان ۵۵

بعد از تلاوت چند آیت از قرآن عظیم الشان سنگ تهدياب عمارت شفاخانه دوصدو پنججاه بستر ولایت کندهار توسط پوهاند دوکتور عبدالله عمر وزیر در صحیه در ولسوالی دند آن ولایت گذاشته شد .

۶ سرطان ۵۵

قرارداد سروی تخنیکي و اقتصادی احداث یک فابریکه جدید شکر در ولایت ننگرهار بین وزارت معادن و صنایع و شرکت اگرونومیک ایران در کابل عقد شد .

* * *

به اساس پالیسی کلتوری دولت جمهوری سیمینار ادب و آثار مطبوع پښتو در دو قرن اخیر در بهار سال آینده از طرف وزارت اطلاعات و کلتور در کابل دایر میگردد .

۷ سرطان ۵۵

پوهاند عبدالله عمر وزیر صحیه از امور ساختمانی شفاخانه سی بستر شهر کسلاط مرکز ولایت زابل دیدن نمود .

* * *

بمقصد بلند رفتن سطح حاصلات پخته به

مجموعی چهل و پنج ملیون و نهصد هزار افغانی بصورت نهایی تصویب نمود .

* * *

ښاغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه بسلسله بازدید امور عمرانی و سرک سازی صفحات شمالی کشور وارد مزار شریف گردید .

۲۴ ثور ۵۵

ښاغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه که مشغول بازدید امور پروژه های عمرانی و سرک سازی صفحات شمال کشور می باشد از جرپان کار سرک شبرغان میمنه دیدن کرد .

۲۶ ثور ۵۵ :

یک کورس تربیوی برای آشناساختن مامورین فنی مجادله ملاریا و علایم مرض توبرکلوز در آمریت مجادله ملاریا غزنی افتتاح گردید .

۳۰ جوزا - ۵۵

قرارداد فروش پانزده هزار تن کود کیمیاوی یوریا تولید فابریکه کود شهر مزار شریف بین وزارت معادن و صنایع و مستشاریت تجارتی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل عقده گردید .

* * *

ښاغلی محمد خان جلال وزیر تجارت که در راس یک هیات برای امضای موافقتنامه پنج ساله تبادل اموال بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی به آن کشور رفته بود به کابل مراجعت کرد .

کرونولوژی اخبار داخلی

ارزش اضافه ارسیزده ملیون افغانی کسود کیمیاوی وادویه ضد حشرات مضره طی سه ماه گذشته به پخته کاران ولایات بلخ، جوزجان و فاریاب مساعدت شده است .

۸ سرطان ۵۵

پوهاند دکتور عبدالله عمروزیر صحنیه در راه مراجعت بکابل ازشفاخانه جدید میدان بنار دیدن نمود .

* * *

خط اندازی جدید ولسوالی چار بولسک توسط انجنیران ریاست شهرسازی ومسکن وزارت فواید عامه آغاز شد .

۹ سرطان ۵۵

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف از جریان سیمینار ریاضی وفزیک معلمان ریاضی ولایات گرمسیر درلیسه امانی دیدن نمود .

۱۰ سرطان ۵۵

باساس پروگرام زراعت به منظور انکشاف مالداری بیست وچار ملیون وپنجصد هزار افغانی ازطرف شرکت انکشاف مالداری طی پانزده ماه گذشته به مالداران ولایت هرات قرضه داده شده است.

* * *

به ارزش اضافه از شصت وهشت ملیون افغانی کودکیمیاوی توسط آمریت سمت شمال شرکت کودکیمیاوی افغان در پلخمری طی سه ماه اول امسال به زارعین توزیع گردیده است .

۱۳ سرطان ۵۵

شاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم

ازشفاخانه جمهوریت دیدن نمودند .
بناغلی رئیس دولت و صدراعظم هنگام بازدید ازشعب مختلف آن شفاخانه ازمریضان داخل بستر عیادت نموده آنها رامورد تفقد قرار دادند .

* * *

سنگ تهادب عمارت نشیمن مامورین ترویج زراعت در ولسوالی پنجوایی ولایت کند هار توسط والی آنجا گذاشته شد .

۱۴ سرطان ۵۵

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات وکلطور درراس یک هیات افغانی برای اشتراک در کنفرانس کشور های غیرمنسلک عازم دهلی جدید گردید .

۱۵ سرطان ۵۵

هیات مشتمل از نمایندگان ریاست آمدگی ضدحوادث صدارت عظمی انجنیران ریاست شهر سازی ومسکن وزارت فواید عامه به شمول مشاور اداره انجام وتعاون ملل متحد بمنظور تثبیت خسارات وارده ناشی ازسیلابهابه ولایت تخار وارد شد .

۱۶ سرطان ۵۵

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم درحالیکه تورن جنرال غلام حید ر رسولسی لوی درستیز، رؤسای تعمیرات وارتباط خارجه وزارت دفاععلی سرمهندس و دیگر مهندسین دهرکزی اردوروغتون درمعیت شان بودند از قسمت های مختلف آن شفاخانه بصورت مفصل دیدن نمودند .

انجنیر عبدالنواب واصفی وزیر معادن و

صنایع ازدستگاه های حکاکي مرمر خشست تراسو وموزائيك وکارخانه گادر ها وخشست های سقفي فابريکه حجاري وبتون درخواجه ملا دیدن کرد .

۱۸ سرطان ۵۵

خريداری پخته حاصل سال گذشته در ولايات کندز وتخار خاتمه يافته، پخته کاران افزوش پخته بيش از يك هزارو دوصدوپنجاه ونه مليون افغاني ازگريدت دولت بدست آورده اند .

۱۹ سرطان ۵۵

ښاغلي آدم مالک وزير خارجه اندونيزيا ښايدغوت ښاغلي وحيدعبدالله معين وزارت امورخارجه برای يك مسافرت رسمي ودوستانه به افغانستان وارد کابل گرديد .

* * *

ښاغلي بارييس واسيلوويچ پتروفسکي وزيرصحيحه اتحاد جماهير شوروي سوسياليستي برای اشتراک درمراسم افتتاح داردو مرکزی روغتون درراس يك هيات واردکابل گرديد .

۲۱ سرطان ۵۵

باقرانت چندآيت ازقرآن عظيم الشان وبعد ازآنکه سرودملی جمهوری نواخته شد داردو مرکزی روغتون باقطع نوار توسط دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی بنام خداوند بزرگ افتتاح کردید .

* * *

نانالوت چندآيت ازقرآن عظيم الشان وپس

ازآنکه سرودملی نواخته شد (جمهوريت روغتون) باقطع نوار توسط دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی بنام خداوند تواناوترقی وتعالی مزید افغانستان عزیز در پرتو نظام مترقی جمهوری افتتاح گردید .

۲۲ سرطان ۵۵

ښاغلي محمد نعيم نماينده خاص ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم بعداز انجام مسافرت رسمي ودوستانه از ايالات متحده امريکا وفرانسه بکابل مراجعت کردند .

* * *

انجنير عبدالکريم عطايی وزير مخابرات بامخبره تيلفوني باواليان ولايات بلخ،سمنگان وبغلان سيستم دواژه کاناله ای تيلفون راکه بين مرکز وولايات متذکره بکار انداخته شده افتتاح نمود .

* * *

ښاغلي آدم مالک وزيرامور خارجه جمهوريت اندونيزيا بعداز انجام يك مسافرت رسمي ودوستانه بافغانستان ازکابل عزيمت کرد .

۲۳ سرطان ۵۵

پوهاند دوکتور نوين وزير اطلاعات وکلتنور بعداز اشتراک درکنفرانس وزرای اطلاعات کشور های غيرمنسلک ازدهلی جديد بوطن مراجعت کرد .

۲۴ سرطان ۵۵

پوهاند دوکتورعبدالرحيم نوين وزيراطلاعات وکلتنور بمناسبت سومين جشن فرخنده جمهوريت جوايزمطبوعاتی را به مستحقين آن توزيع فرمودند .

کور ودانی

د افغانستان کالني اداره هغوټولو کسانو ته د زېږه له کومې کوروداني وايي، چه د دغې کالني د مضامينو په برابرولو، طباعتي اونورو چارو کښي يې صميانه مرسته کړي اوزيارني ايستلي دي.

(اداره)